Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାଯେ

ଜାତକ-ଅଟ୍ଠକଥା

ଚତୁତ୍ଥୋ ଭାଗୋ

୧୦। ଦସକନିପାତୋ

[୪୩୯] ୧। ଚତୁଦ୍ୱାରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଚତୁଦ୍ୱାରମିଦଂନଗରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ନୱକନିପାତସ୍ସ ପଠମଜାତକେ ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦୁବ୍ବଚତାଯ ପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଖୁରଚକ୍କଂ ଆପାଦେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କସ୍ସପଦସବଲସ୍ସ କାଲେ ବାରାଣସିଯଂ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ସେଟ୍ଠିନୋ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ନାମ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ସୋ ପନ ଦୁସ୍ସୀଲୋ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ। ଅଥ ନଂ ଅପରଭାଗେ ପିତରି କାଲକତେ ମାତା କୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଚାରେନ୍ତୀ ଆହ – ''ତାତ, ତଯା ଦୁଲ୍ଲଭଂ ମନୁସ୍ସତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଦାନଂ ଦେହି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖାହି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋହି, ଧମ୍ମଂ ସୁଣାହୀ''ତି। ଅମ୍ମ, ନ ମଯ୍ହଂ ଦାନାଦୀହି ଅତ୍ଥୋ, ମା ମଂ କିଞ୍ଚି ଅୱଚୁତ୍ଥ, ଅହଂ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗମିସ୍ସାମୀତି। ଏୱଂ ୱଦନ୍ତମ୍ପି ନଂ ଏକଦିୱସଂ ପୁଣ୍ଣମୁପୋସଥଦିୱସେ ମାତା ଆହ – ''ତାତ, ଅଜ୍ଜ ଅଭିଲକ୍ଖିତୋ ମହାଉପୋସଥଦିୱସୋ, ଅଜ୍ଜ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଜ୍ଝରତ୍ତିଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଏହି, ଅହଂ ତେ ସହସ୍ସଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ଧନଲୋଭେନ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିୱସଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ଯଥା ଏକମ୍ପି ଧମ୍ମପଦଂ କଣ୍ଣଂ ନ ପହରତି, ତଥା ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ମୁଖଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି।

ମାତା ପନସ୍ସ ''ଅଜ୍ଜ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପାତୋୱ ଧମ୍ମକଥିକତ୍ଥେରଂ ଆଦାଯ ଆଗମିସ୍ସତୀ''ତି ଯାଗୁଂ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ତସ୍ସାଗମନଂ ପଟିମାନେନ୍ତୀ ତଂ ଏକକଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ''ତାତ, ଧମ୍ମକଥିକୋ କେନ ନ ଆନୀତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ''ନ ମଯ୍ହଂ ଧମ୍ମକଥିକେନ ଅତ୍ଥୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ଯାଗୁଂ ପିୱା''ତି ଆହ। ସୋ ''ତୁମ୍ହେହି ମଯ୍ହଂ ସହସ୍ସଂ ପଟିସ୍ସୁତଂ, ତଂ ତାୱ ମେ ଦେଥ, ପଚ୍ଛା ପିୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ''ପିୱ, ତାତ, ପଚ୍ଛା ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ''ଗହେତ୍ୱାୱ ପିୱିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ପୁରତୋ ଠପେସି। ସୋ ଯାଗୁଂ ପିୱିତ୍ୱା ସହସ୍ସଭଣ୍ଡିକଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୋହାରଂ କରୋନ୍ତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ୱୀସସତସହସ୍ସଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ''ନାୱଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱୋହାରଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ନାୱଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, ଅହଂ ନାୱାଯ ୱୋହାରଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମାତା ''ତ୍ୱଂ ତାତ, ଏକପୁତ୍ତକୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଘରେ ଧନମ୍ପି ବହୁ, ସମୁଦ୍ଦୋ ଅନେକାଦୀନୱୋ, ମା ଗମୀ''ତି ନିୱାରେସି। ସୋ ''ଅହଂ ଗମିସ୍ସାମେୱ, ନ ସକ୍କା ମଂ ନିୱାରେତୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ଅହଂ ତଂ, ତାତ, ୱାରେସ୍ସାମୀ''ତି ମାତରା ହତ୍ଥେ ଗହିତୋ ହତ୍ଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମାତରଂ ପହରିତ୍ୱା ପାତେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ନାୱାଯ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି।

ନାୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକଂ ନିସ୍ସାଯ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ନିଚ୍ଚଲା ଅଟ୍ଠାସି। କାଳକଣ୍ଣିସଲାକା କରିଯମାନା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକସ୍ସେୱ ହତ୍ଥେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପତି। ଅଥସ୍ସ ଉଳୁମ୍ପଂ ଦତ୍ୱା ''ଇମଂ ଏକଂ ନିସ୍ସାଯ ବହୂ ମା ନସ୍ସନ୍ତୂ''ତି ତଂ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଖିପିଂସୁ। ତାୱଦେୱ ନାୱା ଜୱେନ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ସୋପି ଉଳୁମ୍ପେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକଂ ଦୀପକଂ ପାପୁଣି। ତତ୍ଥ ଫଲିକୱିମାନେ ଚତସ୍ସୋ ୱେମାନିକପେତିଯୋ ଅଦ୍ଦସ। ତା ସତ୍ତାହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତି, ସତ୍ତାହଂ ସୁଖଂ । ସୋ ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତାହଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱି। ଅଥ ନଂ ତା ଦୁକ୍ଖାନୁଭୱନତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛମାନା ''ସାମି, ମଯଂ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆଗମିସ୍ସାମ, ଯାୱ ମଯଂ ଆଗଚ୍ଛାମ, ତାୱ ଅନୁକ୍କଣ୍ଠମାନୋ ଇଧେୱ ୱସା''ତି ୱତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ସୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ଫଲକେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅପରଂ ଦୀପକଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ରଜତୱିମାନେ ଅଟ୍ଠ ୱେମାନିକପେତିଯୋ ଦିସ୍ୱା ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ଅପରସ୍ମିଂ ଦୀପକେ ମଣିୱିମାନେ ସୋଳସ, ଅପରସ୍ମିଂ ଦୀପକେ କନକୱିମାନେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ୱେମାନିକପେତିଯୋ ଦିସ୍ୱା ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ତାସମ୍ପି ଦୁକ୍ଖଂ

ଅନୁଭଓିତୁଂ ଗତକାଲେ ପୁନ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ପାକାରପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚତୁଦ୍ୱାରଂ ନଗରଂ ଅଦ୍ଦସ। ଉସ୍ସଦନିରଯୋ କିରେସ, ବହୂନଂ ନେରଯିକସତ୍ତାନଂ କମ୍ମକରଣାନୁଭଓନଟ୍ଠାନଂ ମିତ୍ତଓିନ୍ଦକସ୍ସ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତନଗରଂ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି।

ସୋ ''ଇମଂ ନଗରଂ ପଓିସିତ୍ୱା ରାଜା ଭଓିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଖୁରଚକ୍କଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସେ ପଚ୍ଚମାନଂ ନେରଯିକସତ୍ତଂ ଅଦ୍ଦସ। ଅଥସ୍ସ ତଂ ତସ୍ସ ସୀସେ ଖୁରଚକ୍କଂ ପଦୁମଂ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି। ଉରେ ପଞ୍ଚଙ୍ଗିକବନ୍ଧନଂ ଉରଚ୍ଛଦପସାଧନଂ ହୁତ୍ୱା ସୀସତୋ ଗଲନ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ଲୋହିତଚନ୍ଦନଓିଲେପନଂ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ପରିଦେଓନସଦ୍ଦୋ ମଧୁରସରୋ ଗୀତସଦ୍ଦୋ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭୋ ପୁରିସ, ଚିରଂ ତଯା ପଦୁମଂ ଧାରିତଂ, ଦେହି ମେ ଏତ''ନ୍ତି ଆହ। ''ସମ୍ମ, ନଯିଦଂ ପଦୁମଂ, ଖୁରଚକ୍କଂ ଏତ''ନ୍ତି। ''ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ ଅଦାତୁକାମତାଯ ଏଓଂ ଓଦସୀ''ତି। ନେରଯିକସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ମଯ୍ହଂ କମ୍ମଂ ଖୀଣଂ ଭଓିସ୍ସତି, ଇମିନାପି ମଯା ଓିଯ ମାତରଂ ପହରିତ୍ୱା ଆଗତେନ ଭଓିତବ୍ବଂ, ଦସ୍ସାମିସ୍ସ ଖୁରଚକ୍କ''ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ''ଏହି ଭୋ, ଗଣ୍ହ ଇମ''ନ୍ତି ଓତ୍ୱା ଖୁରଚକ୍କଂ ତସ୍ସ ସୀସେ ଖିପି, ତଂ ତସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପିସମାନଂ ଭସ୍ସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମିତ୍ତଓିନ୍ଦକୋ ତସ୍ସ ଖୁରଚକ୍କଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ''ତଓ ଖୁରଚକ୍କଂ ଗଣ୍ହ, ତଓ ଖୁରଚକ୍କଂ ଗଣ୍ହା''ତି ଓେଦନାପତ୍ତୋ ପରିଦେଓି, ଇତରୋ ଅନ୍ତରଧାଯି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ରୁକ୍ଖଦେଓତା ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିଓାରେନ ଉସ୍ସଦଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ତଂ ଠାନଂ ପାପୁଣି। ମିତ୍ତଓିନ୍ଦକୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ସାମି ଦେଓରାଜ, ଇଦଂ ମଂ ଚକ୍କଂ ସଣ୍ହକରଣିଯଂ ଓିଯ ତିଲାନି ପିସମାନଂ ଓତରତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ମଯା ପାପଂ ପକତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧।

''ଚତୁଦ୍ୱାରମିଦଂ ନଗରଂ, ଆଯସଂ ଦଳ୍ହପାକାରଂ;

ଓରୁଦ୍ଧପଟିରୁଦ୍ଧୋସ୍ମି, କିଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା।

୨।

''ସବ୍ବେ ଅପିହିତା ଦ୍ୱାରା, ଓରୁଦ୍ଧୋସ୍ମି ଯଥା ଦିଜୋ;

କିମାଧିକରଣଂ ଯକ୍ଖ, ଚକ୍କାଭିନିହତୋ ଅହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦଳ୍ହପାକାରନ୍ତି ଥିରପାକାରଂ। ''ଦଳ୍ହତୋରଣ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଥିରଦ୍ୱାରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଓରୁଦ୍ଧପଟିରୁଦ୍ଧୋସ୍ମୀତି ଅନ୍ତୋ କତ୍ୱା ସମନ୍ତା ପାକାରେନ ରୁଦ୍ଧୋ, ପଲାଯନଟ୍ଠାନଂ ନ ପଞ୍ଞାଯତି। କିଂ ପାପଂ ପକତନ୍ତି କିଂ ନୁ ଖୋ ମଯା ପାପକମ୍ମଂ କତଂ। ଅପିହିତାତି ଥକିତା। ଯଥା ଦିଜୋତି ପଞ୍ଜରେ ପକ୍ଖିତ୍ତୋ ସକୁଣୋ ଓିଯ। କିମାଧିକରଣନ୍ତି କିଂ କାରଣଂ। ଚକ୍କାଭିନିହତୋତି ଚକ୍କେନ ଅଭିନିହତୋ।

ଅଥସ୍ସ ଦେଓରାଜା କାରଣଂ କଥେତୁଂ ଛ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩।

''ଲଦ୍ଧା ସତସହସ୍ସାନି, ଅତିରେକାନି ଓୀସତି;

ଅନୁକମ୍ପକାନଂ ଞାତୀନଂ, ଓଚନଂ ସମ୍ମ ନାକରି।

୪।

''ଲଙ୍ଘିଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି, ସାଗରଂ ଅପ୍ପସିଦ୍ଧିକଂ;

ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠଜ୍ଝଗମା, ଅଟ୍ଠାହିପି ଚ ସୋଳସ।

୫।

‘‘ସୋଳସାହି ଚ ବାତ୍ତିଂସ, ଅତିଚ୍ଛଂ ଚକ୍କମାସଦୋ;

ଇଚ୍ଛାହତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ଚକ୍କଂ ଭମତି ମତ୍ଥକେ।

୬।

‘‘ଉପରିୱିସାଲା ଦୁପ୍ପୂରା, ଇଚ୍ଛା ୱିସଟଗାମିନୀ;

ଯେ ଚ ତଂ ଅନୁଗିଜ୍ଝନ୍ତି, ତେ ହୋନ୍ତି ଚକ୍କଧାରିନୋ।

୭।

‘‘ବହୁଭଣ୍ଡଂ ଅୱହାୟ, ମଗ୍ଗଂ ଅପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିୟ;

ଯେସଞ୍ଚେତଂ ଅସଙ୍ଖାତଂ, ତେ ହୋନ୍ତି ଚକ୍କଧାରିନୋ।

୮।

‘‘କମ୍ମଂ ସମେକ୍ଖେ ୱିପୁଲଞ୍ଚ ଭୋଗଂ, ଇଚ୍ଛଂ ନ ସେୱେଯ୍ୟ ଅନତ୍ଥସଂହିତଂ;

କରେୟ୍ୟ ୱାକ୍ୟଂ ଅନୁକମ୍ପକାନଂ, ତଂ ତାଦିସଂ ନାତିୱତ୍ତେୟ୍ୟ ଚକ୍କ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଲଦ୍ଧା ସତସହସ୍ସାନି, ଅତିରେକାନି ୱୀସତୀତି ତ୍ୱଂ ଉପୋସଥଂ କତ୍ୱା ମାତୁ ସନ୍ତିକା ସହସ୍ସଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୋହାରଂ କରୋନ୍ତୋ ସତସହସ୍ସାନି ଚ ଅତିରେକାନି ୱୀସତିସହସ୍ସାନି ଲଭିତ୍ୱା। ନାକରୀତି ତେନ ଧନେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ନାୱାୟ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତୋ ସମୁଦ୍ଦେ ଆଦୀନୱଞ୍ଚ କଥେତ୍ୱା ମାତୁୟା ୱାରିୟମାନୋପି ଅନୁକମ୍ପକାନଂ ଞାତୀନଂ ୱଚନଂ ନ କରୋସି, ସୋତାପନ୍ନଂ ମାତରଂ ପହରିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱାସୀତି ଦୀପେତି।

ଲଙ୍ଘିନ୍ତି ନାୱଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନସମତ୍ଥଂ। ପକ୍ଖନ୍ଦୀତି ପକ୍ଖନ୍ଦୋସି। ଅପ୍ପସିଦ୍ଧିକନ୍ତି ମନ୍ଦସିଦ୍ଧିଂ ୱିନାସବହୁଲଂ। ଚତୁବ୍ଭି ଅଟ୍ଠାତି ଅଥ ନଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତାୟ ନାୱାୟ ଫଲକଂ ଦତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଦେ ଖିତ୍ତୋପି ତ୍ୱଂ ମାତରଂ ନିସ୍ସାୟ ଏକଦିୱସଂ କତସ୍ସ ଉପୋସଥକମ୍ମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଫଲିକୱିମାନେ ଚତସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିୟୋ ଲଭିତ୍ୱା ତତୋ ରଜତୱିମାନେ ଅଟ୍ଠ, ମଣିୱିମାନେ ସୋଳସ, କନକୱିମାନେ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଅଧିଗତୋସୀତି। ଅତିଚ୍ଛଂ ଚକ୍କମାସଦୋତି ଅଥ ତ୍ୱଂ ଯଥାଲଦ୍ଧେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଅତ୍ର ଉତ୍ତରିତରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱଂ ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ଅତିକ୍କମନଲୋଭସଙ୍ଖାତାୟ ଅତିଚ୍ଛାୟ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ଅତିଚ୍ଛୋ ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ତସ୍ସ ଉପୋସଥକମ୍ମସ୍ସ ଖୀଣତ୍ତା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ଇତ୍ଥିୟୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇମଂ ପେତନଗରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମାତୁପହାରଦାନଅକୁସଲସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଇଦଂ ଖୁରଚକ୍କଂ ସମ୍ପତ୍ତୋସି। ‘‘ଅତ୍ରିଚ୍ଛ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅତ୍ର ଅତ୍ର ଇଚ୍ଛମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅତ୍ରିଚ୍ଛା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅତ୍ରିଚ୍ଛାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭମତୀତି ତସ୍ସ ତେ ଇଚ୍ଛାହତସ୍ସ ପୋସସ୍ସ ଇଦଂ ଚକ୍କଂ ମତ୍ଥକଂ ପିସମାନଂ ଇଦାନି କୁମ୍ଭକାରଚକ୍କଂ ୱିୟ ମତ୍ଥକେ ଭମତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯେ ଚ ତଂ ଅନୁଗିଜ୍ଝନ୍ତୀତି ତଣ୍ହା ନାମେସା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଉପରୂପରି ୱିସାଲା ହୋତି, ସମୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ ଚ ଦୁପ୍ପୂରା, ରୂପାଦୀସୁ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛନିଚ୍ଛାୟ ୱିସଟଗାମିନୀ, ତଂ ଏୱରୂପଂ ତଣ୍ହଂ ଯେ ଚ ଅନୁଗିଜ୍ଝନ୍ତି ଗିଦ୍ଧା ଗଧିତା ହୁତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅଲ୍ଲୀୟନ୍ତି। ତେ ହୋନ୍ତି ଚକ୍କଧାରିନୋତି ତେ ଏୱଂ ପଚ୍ଚନ୍ତା ଖୁରଚକ୍କଂ ଧାରେନ୍ତି। ବହୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତକଂ ବହୁଧନଂ ଓହାୟ। ମଗ୍ଗନ୍ତି ଗନ୍ତବ୍ବଂ ଅପ୍ପସିଦ୍ଧିକଂ ସମୁଦ୍ଦମଗ୍ଗଂ ଅପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ଯଥା ତ୍ୱଂ ପଟିପନ୍ନୋ, ଏୱମେୱ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଯେସଞ୍ଚେତଂ ଅସଙ୍ଖାତଂ ଅୱୀମଂସିତଂ, ତେ ଯଥା ତ୍ୱଂ ତଥେୱ ତଣ୍ହାୱସିକା ହୁତ୍ୱା ଧନଂ ପହାୟ ଗମନମଗ୍ଗଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟିପନ୍ନା ଚକ୍କଧାରିନୋ ହୋନ୍ତି। କମ୍ମଂ ସମେକ୍ଖେତି ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ତନା କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମଂ ‘‘ସଦୋସଂ ନୁ ଖୋ, ନିଦ୍ଦୋସ’’ନ୍ତି ସମେକ୍ଖେୟ୍ୟ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖେୟ୍ୟ। ୱିପୁଲଞ୍ଚଭୋଗନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମଲଦ୍ଧଂ ଧନରାସିମ୍ପି ସମେକ୍ଖେୟ୍ୟ। ନାତିୱତ୍ତେୟ୍ୟାତି ତଂ ତାଦିସଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଇଦଂ ଚକ୍କଂ ନ ଅତିୱତ୍ତେୟ୍ୟ ନାୱତ୍ଥରେୟ୍ୟ। ‘‘ନାତିୱତ୍ତେତୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ନାୱତ୍ଥରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମିତ୍ତୱିନ୍ଦକୋ ‘‘ଇମିନା ଦେୱପୁତ୍ତେନ ମୟା କତକମ୍ମଂ ତଥତୋ ଞାତଂ, ଅୟଂ ମୟ୍ହଂ ପଚ୍ଚନପମାଣମ୍ପି ଜାନିସ୍ସତି, ପୁଚ୍ଛାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୯।

‘‘କୀଓଚିରଂ ନୁ ମେ ଯକ୍ଖ, ଚକ୍କଂ ସିରସି ଠସ୍ସତି;

କତି ଓସ୍ସସହସ୍ସାନି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ଅଥସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦।

‘‘ଅତିସରୋ ପଚ୍ଚସରୋ, ମିତ୍ତଓିନ୍ଦ ସୁଣୋହି ମେ;

ଚକ୍କଂ ତେ ସିରସି ମାଓିଦ୍ଧଂ, ନ ତଂ ଜୀଓଂ ପମୋକ୍ଖସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତିସରୋତି ଅତିସରୀତିପି ଅତିସରୋ, ଅତିସରିସ୍ସତୀତିପି ଅତିସରୋ। ପଚ୍ଚସରୋତି ତସ୍ସେଓ ଓେଓଚନଂ। ଇଦଂ ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସମ୍ମ ମିତ୍ତଓିନ୍ଦକ, ସୁଣୋହି ମେ ଓଚନଂ, ଓଁଞ୍ଚ ଅତିଦାରୁଣସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କତତ୍ତା ଅତିସରୋ, ତସ୍ସ ପନ ନ ସକ୍କା ଓସ୍ସଗଣନାଯ ଓିପାକୋ ପଞ୍ଞାପେତୁନ୍ତି ଅପରିମାଣଂ ଅତିମହନ୍ତଂ ଓିପାକଦୁକ୍ଖଂ ସରିସ୍ସସି ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସସୀତି ଅତିସରୋ। ତେନ ତେ ‘‘ଏତ୍ତକାନି ଓସ୍ସସହସ୍ସାନୀ’’ତି ଓତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି। ସିରସିମାଓିଦ୍ଧନ୍ତି ଯଂ ପନ ତେ ଇଦଂ ଚକ୍କଂ ସିରସ୍ମିଂ ଆଓିଦ୍ଧଂ କୁମ୍ଭକାରଚକ୍କମିଓ ଭମତି। ନ ତଂ ଜୀଓଂ ପମୋକ୍ଖସୀତି ତଂ ଓଂ ଯାଓ ତେ କମ୍ମଓିପାକୋ ନ ଖୀଯତି, ତାଓ ଜୀଓମାନୋ ନ ପମୋକ୍ଖସି, କମ୍ମଓିପାକେ ପନ ଖୀଣେ ଇଦଂ ଚକ୍କଂ ପହାଯ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗମିସ୍ସସୀତି।

ଇଦଂ ଓତ୍ୱା ଦେଓପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେଓଟ୍ଠାନମେଓ ଗତୋ, ଇତରୋପି ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମିତ୍ତଓିନ୍ଦକୋ ଅଯଂ ଦୁବ୍ବଚଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଦେଓରାଜା ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଚତୁଦ୍ୱାରଜାତକଓଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୪୦] ୨। କଣ୍ହଜାତକଓଣ୍ଣନା

କଣ୍ହୋଓତାଯଂ ପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କପିଲଓତ୍ଥୁଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ଓିହରନ୍ତୋ ସିତପାତୁକମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା କିର ସତ୍ଥା ସାଯନ୍ହସମଯେ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିଓୁତୋ ଜଙ୍ଘଓିହାରଂ ଅନୁଚଙ୍କମମାନୋ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ପଦେସେ ସିତଂ ପାତ୍ୱାକାସି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚଯୋ ଭଗଓତୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାଯ, ନ ଅହେତୁ ତଥାଗତା ସିତଂ ପାତୁକରୋନ୍ତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାଓା’’ତି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ସିତକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ‘‘ଭୂତପୁବ୍ବଂ, ଆନନ୍ଦ, କଣ୍ହୋ ନାମ ଇସି ଅହୋସି, ସୋ ଇମସ୍ମିଂ ଭୂମିପ୍ପଦେସେ ଓିହାସି ଝାଯୀ ଝାନରତୋ, ତସ୍ସ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭଓନଂ କମ୍ପୀ’’ତି ସିତକାରଣଂ ଓତ୍ୱା ତସ୍ସ ଓତ୍ଥୁନୋ ଅପାକଟତ୍ତା ଥେରେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବାରାଣସିଯଂ ଏକେନ ଅସୀତିକୋଟିଓିଭଓେନ ଅପୁତ୍ତକେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସୀଲଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ପତ୍ଥିତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। କାଳଓଣ୍ଣତ୍ତା ପନସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିଓସେ ‘‘କଣ୍ହକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ସୋଳସଓସ୍ସକାଲେ ମଣିପଟିମା ଓିଯ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପିତରା ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ପେସିତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ପିତା ଅନୁରୂପେନ ଦାରେନ ସଂଯୋଜେସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ସବ୍ବିସ୍ସରିଯଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଅଥେକଦିଓସଂ ରତନକୋଟ୍ଠାଗାରାନି ଓିଲୋକେତ୍ୱା ଓରପଲ୍ଲଙ୍କମଜ୍ଝଗତୋ ସୁଓଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଅସୁକେନ ଉପ୍ପାଦିତଂ, ଏତ୍ତକଂ ଅସୁକେନା’’ତି ପୁବ୍ବଞ୍ଞାତୀହି ସୁଓଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଲିଖିତାନି ଅକ୍ଖରାନି ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଯେହି ଇମଂ ଧନଂ ଉପ୍ପାଦିତଂ, ତେ ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଧନମେଓ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏକୋପି ଇଦଂ ଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ଧନଭଣ୍ଡିକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପରଲୋକଂ ଗନ୍ତୁଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓେରାନଂ ସାଧାରଣଭାଓେନ ହି ଅସାରସ୍ସ ଧନସ୍ସ ଦାନଂ ସାରୋ, ବହୁରୋଗସାଧାରଣଭାଓେନ ଅସାରସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ସୀଲଓନ୍ତେସୁ ଅଭିଓାଦନାଦିକମ୍ମଂ ସାରୋ,

ଅନିଚ୍ଚାଭିଭୂତଭାୱେନ ଅସାରସ୍ସ ଜୀୱିତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ୱିପସ୍ସନାଯୋଗୋ ସାରୋ, ତସ୍ମା ଅସାରେହି ଭୋଗେହି ସାରଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି।

ସୋ ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ଯାୱ ସତ୍ତମା ଦିୱସା ଧନଂ ଅପରିକ୍ଖୀଯମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ମେ ଧନେନ, ଯାୱ ମଂ ଜରା ନାଭିଭୱତି, ତାୱଦେୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗେହେ ସବ୍ବଦ୍ୱାରାନି ୱିୱରାପେତ୍ୱା ‘‘ଦିନ୍ନଂ ମେ, ହରନ୍ତୂ’’ତି ଅସୁଚିଂ ୱିଯ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱତ୍ଥୁକାମେ ପହାଯ ମହାଜନସ୍ସ ରୋଦନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଯ ରମଣୀଯଂ ଭୂମିଭାଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଇମଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ଇନ୍ଦୱାରୁଣୀରୁକ୍ଖଂ ଗୋଚରଗାମଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସେୱ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ମୂଲେ ୱିହାସି। ଗାମନ୍ତସେନାସନଂ ପହାଯ ଆରଞ୍ଞିକୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଣସାଲଂ ଅକତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲିକୋ ଅହୋସି, ଅବ୍ଭୋକାସିକୋ ନେସଜ୍ଜିକୋ। ସଚେ ନିପଜ୍ଜିତୁକାମୋ, ଭୂମିଯଂଯେୱ ନିପଜ୍ଜତି, ଦନ୍ତମୂସଲିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅନଗ୍ଗିପକ୍କମେୱ ଖାଦତି, ଥୁସପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ କିଞ୍ଚି ନ ଖାଦତି, ଏକଦିୱସଂ ଏକୱାରମେୱ ଖାଦତି, ଏକାସନିକୋ ଅହୋସି। ଖମାଯ ପଥୱୀଆପତେଜୱାଯୁସମୋ ହୁତ୍ୱା ଏତେ ଏତ୍ତକେ ଧୁତଙ୍ଗଗୁଣେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତତି, ଇମସ୍ମିଂ କିର ଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପରମପ୍ପିଚ୍ଛୋ ଅହୋସି। ସୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନକୀଳଂ କୀଳନ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ୱସତି, ଫଲାଫଲତ୍ଥମ୍ପି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛତି, ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଫଲିତକାଲେ ଫଲଂ ଖାଦତି, ପୁପ୍ଫିତକାଲେ ପୁପ୍ଫଂ ଖାଦତି, ସପତ୍ତକାଲେ ପତ୍ତାନି ଖାଦତି, ନିପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପପଟିକଂ ଖାଦତି। ଏୱଂ ପରମସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଚିରଂ ୱସତି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପକ୍କାନି ଫଲାନି ଗଣ୍ହି, ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପନ ଲୋଲୁପ୍ପଚାରେନ ଉଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନ ଗଣ୍ହାତି, ଯଥାନିସିନ୍ନୋୱ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ହତ୍ଥପ୍ପସାରଣଟ୍ଠାନେ ଠିତାନି ଫଲାନି ସଂହରତି, ତେସୁପି ମନାପାମନାପଂ ଅୱିଚିନିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତସମ୍ପତ୍ତମେୱ ଗଣ୍ହାତି। ଏୱଂ ପରମସନ୍ତୁଟ୍ଠସ୍ସ ତସ୍ସ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ତଂ କିର ସକ୍କସ୍ସ ଆଯୁକ୍ଖଯେନ ୱା ଉଣ୍ହଂ ହୋତି ପୁଞ୍ଞକ୍ଖଯେନ ୱା, ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱା ମହାନୁଭାୱସତ୍ତେ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ଥେନ୍ତେ, ଧମ୍ମିକାନଂ ୱା ମହିଦ୍ଧିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସୀଲତେଜେନ ଉଣ୍ହଂ ହୋତି। ସକ୍କୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ୱସନ୍ତଂ କଣ୍ହଂ ଇସିଂ ରୁକ୍ଖଫଲାନି ଉଚ୍ଚିନନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଇସି ଘୋରତପୋ ପରମଜିତିନ୍ଦ୍ରିଯୋ, ଇମଂ ଧମ୍ମକଥାଯ ସୀହନାଦଂ ନଦାପେତ୍ୱା ସୁକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ୱରେନ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ଇମମସ୍ସ ରୁକ୍ଖଂ ଧୁୱଫଲଂ କତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ମହନ୍ତେନାନୁଭାୱେନ ସୀଘଂ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଅୱଣ୍ଣେ କଥିତେ କୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ, ନୋ’’ତି ୱୀମଂସନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧।

‘‘କଣ୍ହୋ ୱତାଯଂ ପୁରିସୋ, କଣ୍ହଂ ଭୁଞ୍ଜତି ଭୋଜନଂ;

କଣ୍ହେ ଭୂମିପଦେସସ୍ମିଂ, ନ ମଯ୍ହଂ ମନସୋ ପିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କଣ୍ହୋତି କାଳୱଣ୍ଣୋ। ଭୋଜନନ୍ତି ରୁକ୍ଖଫଲଭୋଜନଂ।

କଣ୍ହୋ ଇସି ସକ୍କସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୀ’’ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ସକ୍କୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୨।

‘‘ନ କଣ୍ହୋ ତଚସା ହୋତି, ଅନ୍ତୋସାରୋ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ଯସ୍ମିଂ ପାପାନି କମ୍ମାନି, ସ ୱେ କଣ୍ହୋ ସୁଜମ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଚସାତି ତଚେନ କଣ୍ହୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତୋସାରୋତି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ସୀଲସମାଧିପଞ୍ଞାୱିମୁତ୍ତିୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନସାରେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଏୱରୂପୋ ହି ବାହିତପାପତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାମ ହୋତି। ସ ୱେତି ଯସ୍ମିଂ ପନ ପାପାନି କମ୍ମାନି ଅତ୍ଥି, ସୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି କୁଲେ ଜାତୋପି

ଯେନ କେନଚି ସରୀରଓଣ୍ଣେନ ସମନ୍ନାଗତୋପି କାଳଅକୋଓ।

ଏଓଞ୍ଚ ପନ ଓତ୍ୱା ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ କଣ୍ହଭାଓକରାନି ପାପକମ୍ମାନି ଏକଓିଧାଦିଭେଦେହି ଓିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ସବ୍ବାନିପି ତାନି ଗରହିତ୍ୱା ସୀଲାଦଯୋ ଗୁଣେ ପସଂସିତ୍ୱା ଆକାସେ ଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ଓିଯ ସକ୍କସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପମୁଦିତୋ ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ମହାସତ୍ତଂ ଓରେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୩।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ଓରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏତସ୍ମିନ୍ତି ଯଂ ଇଦଂ ତଯା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧେନ ଓିଯ ସୁଲପିତଂ, ତସ୍ମିଂ ସୁଲପିତେ ତୁମ୍ହାକମେଓ ଅନୁଚ୍ଛଓିକତ୍ତା ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସା ଇଚ୍ଛସି, ସବ୍ବଂ ତେ ଯଂ ଓରଂ ଇଚ୍ଛିତଂ ପତ୍ଥିତଂ, ତଂ ଦମ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ କିଂ ନୁ ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଓଣ୍ଣେ କଥିତେ କୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ନୋତି ମଂ ଓୀମଂସନ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଛଓିଓଣ୍ଣଞ୍ଚ ଭୋଜନଞ୍ଚ ଓସନଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଗରହିତ୍ୱା ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ଅକୁଦ୍ଧଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଓରଂ ଦେତି, ମଂ ଖୋ ପନେସ ‘ସକ୍କିସ୍ସରିଯବ୍ରହ୍ମିସ୍ସରିଯାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରତୀ’ତିପି ମଞ୍ଞେଯ୍ୟ, ତତ୍ରସ୍ସ ନିକ୍କଙ୍ଖଭାଓତ୍ଥଂ ମଯ୍ହଂ ପରେସୁ କୋଧୋ ଓା ଦୋସୋ ଓା ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୁ, ପରସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ଲୋଭୋ ଓା ପରେସୁ ସିନେହୋ ଓା ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୁ, ମଜ୍ଝତ୍ତୋଓ ଭଓେଯ୍ୟନ୍ତି ଇମେ ମଯା ଚତ୍ତାରୋ ଓରେ ଗହେତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ନିକ୍କଙ୍ଖଭାଓତ୍ଥାଯ ଚତ୍ତାରୋ ଓରେ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୪।

‘‘ଓରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ସୁନିକ୍କୋଧଂ ସୁନିଦ୍ଦୋସଂ, ନିଲ୍ଲୋଭଂ ଓୁତ୍ତିମତ୍ତନୋ;

ନିସ୍ନେହମଭିକଙ୍ଖାମି, ଏତେ ମେ ଚତୁରୋ ଓରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କାତି ସଚେ ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ ଓରଂ ଅଦାସି। ସୁନିକ୍କୋଧନ୍ତି ଅକୁଜ୍ଝନଓସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିକ୍କୋଧଂ। ସୁନିଦ୍ଦୋସନ୍ତି ଅଦୁସ୍ସନଓସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିଦ୍ଦୋସଂ। ନିଲ୍ଲୋଭନ୍ତି ପରସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ନିଲ୍ଲୋଭଂ। ଓୁତ୍ତିମତ୍ତନୋତି ଏଓରୂପଂ ଅତ୍ତନୋ ଓୁତ୍ତିଂ। ନିସ୍ନେହନ୍ତି ପୁତ୍ତଧୀତାଦୀସୁ ଓା ସଓିଞ୍ଞାଣକେସୁ ଧନଧଞ୍ଞାଦୀସୁ ଓା ଅଓିଞ୍ଞାଣକେସୁ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେସୁପି ନିସ୍ନେହଂ ଅପଗତଲୋଭଂ। ଅଭିକଙ୍ଖାମୀତି ଏଓରୂପଂ ଇମେହି ଚତୂହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଅତ୍ତନୋ ଓୁତ୍ତିଂ ଅଭିକଙ୍ଖାମି। ଏତେ ମେ ଚତୁରୋ ଓରେତି ଏତେ ନିକ୍କୋଧାଦିକେ ଚତୁରୋ ମଯ୍ହଂ ଓରେ ଦେହୀତି।

କିଂ ପନେସ ନ ଜାନାତି ‘‘ଯଥା ନ ସକ୍କା ସକ୍କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଓରଂ ଗହେତ୍ୱା ଓରେନ କୋଧାଦଯୋ ହନିତୁ’’ନ୍ତି। ନୋ ନ ଜାନାତି, ସକ୍କେ ଖୋ ପନ ଓରଂ ଦେନ୍ତେ ନ ଗଣ୍ହାମୀତି ଓଚନଂ ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସ ଚ ନିକ୍କଙ୍ଖଭାଓତ୍ଥାଯ ଗଣ୍ହି । ତତୋ ସକ୍କୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କଣ୍ହପଣ୍ଡିତୋ ଓରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତିଓିଯ ଅନଓଜ୍ଜେ ଓରେ ଗଣ୍ହି, ଏତେସୁ ଓରେସୁ ଗୁଣଦୋସଂ ଏତମେଓ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫।

‘‘କିଂନୁ କୋଧେ ଓା ଦୋସେ ଓା, ଲୋଭେ ସ୍ନେହେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଆଦୀନଓଂ ତ୍ୱଂ ପସ୍ସସି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ବ୍ରାହ୍ମଣ କିଂ ନୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ କୋଧେ ଦୋସେ ଲୋଭେ ସ୍ନେହେ ଚ ଆଦୀନଓଂ ପସ୍ସସି, ତଂ ତାଓ ମେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅକ୍ଖାହି, ନ ହି ମଯଂ ଏତ୍ଥ

ଆଦୀନଞ୍ଚ ଜାନାମାତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''ତେନ ହି ସୁଣାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬।

''ଅପ୍ପୋ ହୁତ୍ୱା ବହୁ ହୋତି, ୱଡ୍ଢତେ ସୋ ଅଖନ୍ତିଜୋ;

ଆସଙ୍ଗୀ ବହୁପାୟାସୋ, ତସ୍ମା କୋଧଂ ନ ରୋଚୟେ।

୧୭।

''ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ଫରୁସା ୱାଚା, ପରାମାସୋ ଅନନ୍ତରା;

ତତୋ ପାଣି ତତୋ ଦଣ୍ଡୋ, ସତ୍ଥସ୍ସ ପରମା ଗତି;

ଦୋସୋ କୋଧସମୁଟ୍ଠାନୋ, ତସ୍ମା ଦୋସଂ ନ ରୋଚୟେ।

୧୮।

''ଆଲୋପସାହସାକାରା, ନିକତୀ ୱଞ୍ଚନାନି ଚ;

ଦିସ୍ସନ୍ତି ଲୋଭଧମ୍ମେସୁ, ତସ୍ମା ଲୋଭଂ ନ ରୋଚୟେ।

୧୯।

''ସ୍ନେହସଙ୍ଗଥିତା ଗନ୍ଥା, ସେନ୍ତି ମନୋମୟା ପୁଥୂ;

ତେ ଭୁସଂ ଉପତାପେନ୍ତି, ତସ୍ମା ସ୍ନେହଂ ନ ରୋଚୟେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅଖନ୍ତିଜୋତି ସୋ ଅନଧିୱାସକଜାତିକସ୍ସ ଅଖନ୍ତିତୋ ଜାତୋ କୋଧୋ ପଠମଂ ପରିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ବହୁ ହୋତି ଅପରାପରଂ ୱଡ୍ଢତି। ତସ୍ସ ୱଡ୍ଢନଭାୱୋ ଖନ୍ତିୱାଦୀଜାତକେନ (ଜା। ୧।୪।୪୯ ଆଦୟୋ) ଚେୱ ଚୂଳଧମ୍ମପାଲଜାତକେନ (ଜା। ୧।୫।୪୪ ଆଦୟୋ) ଚ ୱଣ୍ଣେତବ୍ବୋ। ଅପିଚ ତିସ୍ସାମଚ୍ଚସ୍ସପେତ୍ଥ ଭରିୟଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଖଂ ସପରିଜନଂ ମାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ତନୋ ମାରିତୱତ୍ଥୁ କଥେତବ୍ବଂ। ଆସଙ୍ଗୀତି ଆସଙ୍ଗକରଣୋ। ୟସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ଆସତ୍ତଂ ଲଗ୍ଗିତଂ କରୋତି, ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେତି, ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅକ୍କୋସନାଦୀନି କାରେତି। ବହୁପାୟାସୋତି ବହୁନା କାୟିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତେନ ଉପାୟାସେନ କିଲମଥେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। କୋଧଂ ନିସ୍ସାୟ ହି କୋଧୱସେନ ଅରିୟାଦୀସୁ କତୱୀତିକ୍କମା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେ ଚେୱ ସମ୍ପରାୟେ ଚ ୱଧବନ୍ଧୱିପ୍ପଟିସାରାଦୀନି ଚେୱ ପଞ୍ଚୱିଧବନ୍ଧନକମ୍ମକରଣାଦୀନି ଚ ବହୂନି ଦୁକ୍ଖାନି ଅନୁଭୱନ୍ତୀତି କୋଧୋ ବହୁପାୟାସୋ ନାମ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ଏସ ଏୱଂ ଅନେକାଦୀନୱୋ, ତସ୍ମା କୋଧଂ ନ ରୋଚେମି।

ଦୁଟ୍ଠସ୍ସାତି କୁଜ୍ଝନଲକ୍ଖଣେନ କୋଧେନ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଦୁସ୍ସନଲକ୍ଖଣେନ ଦୋସେନ ଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ପଠମଂ ତାୱ ''ଅରେ, ଦାସ, ପେସ୍ସା''ତି ଫରୁସୱାଚା ନିଚ୍ଛରତି, ୱାଚାୟ ଅନନ୍ତରା ଆକଡ୍ଢନୱିକଡ୍ଢନୱସେନ ହତ୍ଥପରାମାସୋ, ତତୋ ଅନନ୍ତରା ଉପକ୍କମନୱସେନ ପାଣି ପୱତ୍ତତି, ତତୋ ଦଣ୍ଡୋ, ଦଣ୍ଡପ୍ପହାରେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପନ ଏକତୋଧାରୌଭତୋଧାରସ୍ସ ସତ୍ଥସ୍ସ ପରମା ଗତି, ସବ୍ବପରିୟନ୍ତା ସତ୍ଥନିପ୍ଫତ୍ତି ହୋତି। ୟଦା ହି ସତ୍ଥେନ ପରଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତେନେୱ ସତ୍ଥେନ ଅତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତି, ତଦା ଦୋସୋ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି। ଦୋସୋ କୋଧସମୁଟ୍ଠାନୋତି ୟଥା ଅନମ୍ବିଲଂ ତକ୍କଂ ୱା କଞ୍ଜିକଂ ୱା ପରିଣାମୱସେନ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲଂ ହୋତି, ତଂ ଏକଜାତିକମ୍ପି ସମାନଂ ଅମ୍ବିଲଂ ଅନମ୍ବିଲନ୍ତି ନାନା ୱୁଚ୍ଚତି, ତଥା ପୁବ୍ବକାଲେ କୋଧୋ ପରିଣମିତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ଦୋସୋ ହୋତି। ସୋ ଅକୁସଲମୂଲତ୍ତେନ ଏକଜାତିକୋପି ସମାନୋ କୋଧୋ ଦୋସୋତି ନାନା ୱୁଚ୍ଚତି। ୟଥା ଅନମ୍ବିଲତୋ ଅମ୍ବିଲଂ, ଏୱଂ ସୋପି କୋଧତୋ ସମୁଟ୍ଠାତୀତି କୋଧସମୁଟ୍ଠାନୋ। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା

ଏୱଂ ଅନେକାଦୀନୱୋ ଦୋସୋ, ତସ୍ମା ଦୋସମ୍ପି ନ ରୋଚେମି।

ଆଲୋପସାହସାକାରାତି ଦିୱା ଦିୱସ୍ସେୱ ଗାମଂ ପହରିତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପନାନି ଚ ଆୱୁଧଂ ସରୀରେ ଠପେତ୍ୱା ''ଇଦଂ ନାମ ମେ ଦେହୀ''ତି ସାହସାକାରା ଚ। ନିକତୀ ୱଞ୍ଚନାନି ଚାତି ପତିରୂପକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପରସ୍ସ ହରଣଂ ନିକତି ନାମ, ସା ଅସୁୱଣ୍ଣମେୱ ''ସୁୱଣ୍ଣ''ନ୍ତି କୂଟକହାପଣଂ ''କହାପଣୋ''ତି ଦତ୍ୱା ପରସନ୍ତକଗ୍ଗହଣେ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପଟିଭାନୱସେନ ପନ ଉପାୟକୁସଲତାୟ ପରସନ୍ତକଗ୍ଗହଣଂ ୱଞ୍ଚନଂ ନାମ। ତସ୍ସେୱଂ ପୱତ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା – ଏକୋ କିର ଉଜ୍ଜୁଜାତିକୋ ଗାମିକପୁରିସୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ସସକଂ ଆନେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ଠପେତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତୁଂ ଓତରି। ଅଥେକୋ ଧୁତ୍ତୋ ତଂ ସସକଂ ସୀସେ କତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତୁଂ ଓତିଣ୍ଣୋ। ଇତରୋ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ସସକଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକେସି। ତମେନଂ ଧୁତ୍ତୋ ''କିଂ ଭୋ ୱିଲୋକେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଇମସ୍ମିଂ ମେ ଠାନେ ସସକୋ ଠପିତୋ, ତଂ ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅନ୍ଧବାଲ, ତ୍ୱଂ ନ ଜାନାସି, ସସକା ନାମ ନଦୀତୀରେ ଠପିତା ପଲାୟନ୍ତି, ପସ୍ସ ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ସସକଂ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱାୱ ନ୍ହାୟାମୀ''ତି ଆହ। ସୋ ଅପ୍ପଟିଭାନତାୟ ''ଏୱଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପକ୍କାମି। ଏକକହାପଣେନ ମିଗପୋତକଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଦତ୍ୱା ଦ୍ୱିକହାପଣଗ୍ଘନକସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ଗହିତୱତ୍ଥୁପେତ୍ଥ କଥେତବ୍ବଂ। ଦିସ୍ସନ୍ତି ଲୋଭଧମ୍ମେସୂତି ସକ୍କ, ଇମେ ଆଲୋପାଦୟୋ ପାପଧମ୍ମା ଲୋଭସଭାୱେସୁ ଲୋଭାଭିଭୂତେସୁ ସତ୍ତେସୁ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ନ ହି ଅଲୁଦ୍ଧା ଏୱରୂପାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି। ଏୱଂ ଲୋଭୋ ଅନେକାଦୀନୱୋ, ତସ୍ମା ଲୋଭମ୍ପି ନ ରୋଚେମି।

ସ୍ନେହସଙ୍ଗଥିତା ଗନ୍ଥାତି ଆରମ୍ମଣେସୁ ଅଲ୍ଲୀୟନଲକ୍ଖଣେନ ସ୍ନେହେନ ସଙ୍ଗଥିତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପାଦୱସେନ ଘଟିତା ସୁତ୍ତେନ ପୁପ୍ଫାନି ୱିୟ ବଦ୍ଧା ନାନପ୍ପକାରେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ପୱତ୍ତମାନା ଅଭିଜ୍ଝାକାୟଗନ୍ଥା। ସେନ୍ତି ମନୋମୟା ପୁଥୂତି ତେ ପୁଥୂସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନା ସୁୱଣ୍ଣାଦୀହି ନିବ୍ବତ୍ତାନି ସୁୱଣ୍ଣାଦିମୟାନି ଆଭରଣାଦୀନି ୱିୟ ମନେନ ନିବ୍ବତ୍ତା ମନୋମୟା ଅଭିଜ୍ଝାକାୟଗନ୍ଥା ତେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ସେନ୍ତି ଅନୁସେନ୍ତି। ତେ ଭୁସଂ ଉପତାପେନ୍ତୀତି ତେ ଏୱଂ ଅନୁସୟିତା ବଲୱତାପଂ ଜନେନ୍ତା ଭୁସଂ ଉପତାପେନ୍ତି ଅତିକିଲମେନ୍ତି। ତେସଂ ପନ ଭୁସଂ ଉପତାପନେ ''ସଲ୍ଲୱିଦ୍ଧୋୱ ରୁପ୍ପତୀ''ତି (ସୁ॰ ନି॰ ୭୭୩) ଗାଥାୟ ୱତ୍ଥୁ, ''ପିୟଜାତିକା ହି ଗହପତି, ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାୟାସା ପିୟପ୍ପଭୁତିକା'' (ମ॰ ନି॰ ୨। ୩୫୩), ''ପିୟତୋ ଜାୟତୀ ସୋକୋ''ତିଆଦୀନି (ଧ॰ ପ॰ ୨୧୨) ସୁତ୍ତାନି ଚ ଆହରିତବ୍ବାନି। ଅପିଚ ମଙ୍ଗଲବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦାରକେ ଦତ୍ୱା ବଲୱସୋକେନ ହଦୟଂ ଫଲି, ୱେସ୍ସନ୍ତରବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉଦପାଦି। ଏୱଂ ପୂରିତପାରମୀନଂ ମହାସତ୍ତାନଂ ପେମଂ ଉପତାପଂ କରୋତିୟେୱ। ଅୟଂ ସ୍ନେହେ ଆଦୀନୱୋ, ତସ୍ମା ସ୍ନେହମ୍ପି ନ ରୋଚେମୀତି।

ସକ୍କୋ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ସୁତ୍ୱା ''କଣ୍ହପଣ୍ଡିତ ତୟା ଇମେ ପଞ୍ହା ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାୟ ସାଧୁକଂ କଥିତା, ଅତିୱିୟ ତୁଟ୍ଠୋସ୍ମି ତେ, ଅପରମ୍ପି ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୨୦।

''ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେ ଦମ୍ମି, ୟଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ''ତି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଗାଥମାହ –

୨୧।

''ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଅରଞ୍ଞେ ମେ ୱିହରତୋ, ନିଚ୍ଚଂ ଏକୱିହାରିନୋ;

ଆବାଧା ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ଅନ୍ତରାୟକରା ଭୁସା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ତରାୟକରା ଭୁସାତି ଇମସ୍ସ ମେ ତପୋକମ୍ମସ୍ସ ଅନ୍ତରାୟକରା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ''କଣ୍ହପଣ୍ଡିତୋ ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନ ଆମିସସନ୍ନିସ୍ସିତଂ ଗଣ୍ହାତି, ତପୋକମ୍ମନିସ୍ସିତମେୱ ଗଣ୍ହାତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଭିୟ୍ୟୋସୋମତ୍ତାୟ

ପସନ୍ନୋ ଅପରମ୍ପି ୱରଂ ଦଦମାନୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୨।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ୱରଗ୍ଗହଣାପଦେସେନ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୨୩।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ନ ମନୋ ୱା ସରୀରଂ ୱା, ମଂ-କତେ ସକ୍କ କସ୍ସଚି;

କଦାଚି ଉପହଞ୍ଞେଥ, ଏତଂ ସକ୍କ ୱରଂ ୱରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମନୋ ୱାତି ମନୋଦ୍ୱାରଂ ୱା। ସରୀରଂ ୱାତି କାଯଦ୍ୱାରଂ ୱା, ୱଚୀଦ୍ୱାରମ୍ପି ଏତେସଂ ଗହଣେନ ଗହିତମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମଂ-କତେତି ମମ କାରଣା। ଉପହଞ୍ଞେଥାତି ଉପଘାତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ ଅସ୍ସ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସକ୍କ ଦେୱରାଜ, ମମ କାରଣା ମଂ ନିସ୍ସାଯ ମମ ଅନତ୍ଥକାମତାଯ କସ୍ସଚି ସତ୍ତସ୍ସ କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେ ଇଦଂ ତିୱିଧମ୍ପି କମ୍ମଦ୍ୱାରଂ ନ ଉପହଞ୍ଞେଥ, ପାଣାତିପାତାଦୀହି ଦସହି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେହି ୱିମୁତ୍ତଂ ପରିସୁଦ୍ଧମେୱ ଭୱେଯ୍ୟାତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ଛସୁପି ଠାନେସୁ ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନେକ୍ଖମ୍ମନିସ୍ସିତମେୱ ଗଣ୍ହି, ଜାନାତି ଚେସ ‘‘ସରୀରଂ ନାମ ବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ, ନ ତଂ ସକ୍କୋ ସକ୍କେନ ଅବ୍ୟାଧିଧମ୍ମଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ସତ୍ତାନଞ୍ହି ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ପରିସୁଦ୍ଧଭାୱୋ ଅସକ୍କାଯତ୍ତୋୱ, ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥଂ ଇମେ ୱରେ ଗଣ୍ହି। ସକ୍କୋପି ତଂ ରୁକ୍ଖଂ ଧୁୱଫଲଂ କତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଅରୋଗା ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଆନନ୍ଦ, ପୁବ୍ବେ ମଯା ନିୱୁତ୍ଥଭୂମିପ୍ପଦେସୋ ଚେସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, କଣ୍ହପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୪୧] ୩। ଚତୁପୋସଥିକଜାତକୱଣ୍ଣନା

୨୪-୩୮।ଯୋ କୋପନେଯ୍ୟୋତି ଇଦଂ ଚତୁପୋସଥିକଜାତକଂ ପୁଣ୍ଣକଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଚତୁପୋସଥିକଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୪୨] ୪। ସଙ୍ଖଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବହୁସ୍ସୁତୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିରେକୋ ଉପାସକୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଘରଦ୍ୱାରେ ମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତଥାଗତସ୍ସ କାଲଂ ଆରୋଚାପେସି। ସତ୍ଥା ପଞ୍ଚସତଭିକ୍ଖୁପରିୱାରୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ଉପାସକୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ସପରିଜନୋ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନ ସ୍ୱାତନାଯାତି ଏୱଂ ସତ୍ତାହଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଂ ଅଦାସି। ତଂ ପନ ଦଦମାନୋ

ଉପାହନଦାନଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ କତ୍ୱା ଅଦାସି। ଦସବଲସ୍ସ ଦିନୋ ଉପାହନସଙ୍ଘାଟୋ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକୋ ଅହୋସି, ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ପଞ୍ଚସତଗ୍ଘନକୋ, ସେସାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ସତଗ୍ଘନକୋ। ଇତି ସୋ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ମଧୁରେନ ସରେନ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ଉପାସକ, ଉଳାରଂ ତେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ, ଅତ୍ତମନୋ ହୋହି, ପୁବ୍ବେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଏକଂ ଉପାହନସଙ୍ଘାଟଂ ଦତ୍ୱା ନାୱାୟ ଭିନ୍ନାୟ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ମହାସମୁଦ୍ଦେପି ଉପାହନଦାନନିସ୍ସନ୍ଦେନ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ପନ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ଅଦାସି, ତସ୍ସ ତେ ଉପାହନଦାନସ୍ସ ଫଲଂ କସ୍ମା ନ ପତିଟ୍ଠା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଅଯଂ ବାରାଣସୀ ମୋଳିନୀ ନାମ ଅହୋସି। ମୋଳିନିନଗରେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ସଙ୍ଖୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ପହୂତୱିତ୍ତୂପକରଣୋ ପହୂତଧନଧଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣରଜତୋ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ଚାତି ଛସୁ ଠାନେସୁ ଛ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ଛସତସହସ୍ସାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ କପଣଦ୍ଧିକାନଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଗେହେ ଧନେ ଖୀଣେ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଅପରିକ୍ଖୀଣେୟେୱ ଧନେ ନାୱାୟ ସୁୱଣ୍ଣଭୂମିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ନାୱଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡସ୍ସ ପୂରାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଯାୱାହଂ ଆଗଚ୍ଛାମି , ତାୱ ମେ ଦାନଂ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦାସକମ୍ମକରପରିୱୁତୋ ଛତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଉପାହନଂ ଆରୁୟ୍ହ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମୟେ ପଟ୍ଟନଗାମାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗନ୍ଧମାଦନେ ଏକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଂ ଧନାହରଣତ୍ଥାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାପୁରିସୋ ଧନଂ ଆହରିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି, ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଅସ୍ସ ସମୁଦ୍ଦେ ଅନ୍ତରାୟୋ, ନୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘ଏସ ମଂ ଦିସ୍ୱା ଛତ୍ତଞ୍ଚ ଉପାହନଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ଦତ୍ୱା ଉପାହନଦାନନିସ୍ସନ୍ଦେନ ସମୁଦ୍ଦେ ଭିନ୍ନାୟ ନାୱାୟ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭିସ୍ସତି, କରିସ୍ସାମିସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହ’’ନ୍ତି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସାୱିଦୂରେ ଓତରିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡୱାତାତପେ ଅଙ୍ଗାରସନ୍ଥରସଦିସଂ ଉଣ୍ହୱାଲୁକଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଭିମୁଖୋ ଆଗଚ୍ଛି।

ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତଂ ମେ ଆଗତଂ, ଅଜ୍ଜ ମୟା ଏତ୍ଥ ଦାନବୀଜଂ ରୋପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ୱେଗେନ ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଥୋକଂ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଇମଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱାଲୁକଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ୱାସିତପରିସ୍ସାୱିତେନ ଉଦକେନ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଉପାହନା ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେସୁ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମା ଉପାହନା ଆରୁୟ୍ହ ଛତ୍ତଂ ମତ୍ଥକେ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଛତ୍ତୁପାହନଂ ଅଦାସି। ସୋ ଅସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପସାଦସଂୱଡ୍ଢନତ୍ଥଂ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱସ୍ସ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଦନମେୱ ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅତିୱିୟ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ପଟ୍ଟନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାୱଂ ଅଭିରୁହି। ଅଥସ୍ସ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପଟିପନ୍ନସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ନାୱା ୱିୱରଂ ଅଦାସି, ଉଦକଂ ଉସ୍ସିଞ୍ଚିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ମହାଜନୋ ମରଣଭୟଭୀତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱତା ନମସ୍ସିତ୍ୱା ମହାୱିରୱଂ ୱିରୱି। ମହାସତ୍ତୋ ଏକଂ ଉପଟ୍ଠାକଂ ଗହେତ୍ୱା ସକଲସରୀରଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ସପ୍ପିନା ସଦ୍ଧିଂ ସକ୍ଖରଚୁଣ୍ଣଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତମ୍ପି ଖାଦାପେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କୂପକୟଟ୍ଠିମତ୍ଥକଂ ଆରୁୟ୍ହ ‘‘ଇମାୟ ଦିସାୟ ଅମ୍ହାକଂ ନଗର’’ନ୍ତି ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପପରିପନ୍ଥତୋ ଅତ୍ତାନଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉସଭମତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପତି। ମହାଜନୋ ୱିନାସଂ ପାପୁଣି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଉପଟ୍ଠାକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତୁଂ ଆରଭି। ତସ୍ସ ତରନ୍ତସ୍ସେୱ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ଜାତୋ। ସୋ ତସ୍ମିମ୍ପି କାଲେ ଲୋଣୋଦକେନ ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉପୋସଥିକୋ ଅହୋସିୟେୱ।

ତଦା ପନ ଚତୂହି ଲୋକପାଲେହି ମଣିମେଖଲା ନାମ ଦେୱଧୀତା ‘‘ସଚେ ସମୁଦ୍ଦେ ନାୱାୟ ଭିନ୍ନାୟ ତିସରଣଗତା ୱା ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ୱା ମାତାପିତୁପଟ୍ଠାକା ୱା ମନୁସ୍ସା ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତେ ରକ୍ଖେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ସମୁଦ୍ଦେ ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ଠପିତା ହୋତି। ସା ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିୟେନ ସତ୍ତାହମନୁଭୱିତ୍ୱା ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସମୁଦ୍ଦଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ସୀଲାଚାରସଂଯୁତ୍ତଂ ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ ସମୁଦ୍ଦେ ପତିତସ୍ସ, ସଚେ ସୋ ମରିସ୍ସତି ଅତିୱିୟ ଗାରୟ୍ହା ମେ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସଂୱିଗ୍ଗମାନହଦୟା ହୁତ୍ୱା ଏକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ୱଂ ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରୋ, ଇଦଂ ଦିବ୍ବଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜା’’ତି ଆହ। ସୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅପନେହି ତୱ ଭତ୍ତଂ, ଅହଂ ଉପୋସଥିକୋ’’ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ପଚ୍ଛତୋ ଆଗତୋ ଦେୱତଂ ଅଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଦମେୱ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପକତିସୁଖୁମାଲୋ ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରତାୟ ଦୁକ୍ଖିତୋ ମରଣଭୟେନ ୱିଲପତି ମଞ୍ଞେ, ଅସ୍ସାସେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ବହୁସ୍ସୁତୋ ସୁତଧମ୍ମୋସି ସଙ୍ଖ, ଦିଟ୍ଠା ତଯା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ;

ଅଥକ୍ଖଣେ ଦସ୍ସଯସେ ୱିଲାପଂ, ଅଞ୍ଞୋ ନୁ କୋ ତେ ପଟିମନ୍ତକୋ ମଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁତଧମ୍ମୋସୀତି ଧମ୍ମୋପି ତଯା ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସନ୍ତିକେ ସୁତୋ ଅସି। ଦିଟ୍ଠା ତଯାତି ତେସଂ ପଚ୍ଚଯେ ଦେନ୍ତେନ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତେନ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ତଯା ଦିଟ୍ଠା। ଏୱଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ହି ପସ୍ସନ୍ତୋପି ତେ ନ ପସ୍ସତିଯେୱ। ଅଥକ୍ଖଣେତି ଅଥ ଅକ୍ଖଣେ ସଲ୍ଲପନ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାୱେନ ୱଚନସ୍ସ ଅନୋକାସେ। ଦସ୍ସଯସେତି ‘‘ଅହଂ ଉପୋସଥିକୋ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ୱିଲାପଂ ଦସ୍ସେସି। ପଟିମନ୍ତକୋତି ମଯା ଅଞ୍ଞୋ କୋ ତୱ ପଟିମନ୍ତକୋ ପଟିୱଚନଦାଯକୋ, କିଂକାରଣା ଏୱଂ ୱିପ୍ପଲପସୀତି?

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ଦେୱତା ନ ପଞ୍ଞାଯତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ନାହଂ ମରଣସ୍ସ ଭାଯାମି, ଅତ୍ଥି ପନ ମେ ଅଞ୍ଞୋ ପଟିମନ୍ତକୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

‘‘ସୁବ୍ଭୂ ସୁଭା ସୁପ୍ପଟିମୁକ୍କକମ୍ବୁ, ପଗ୍ଗଯ୍ହ ସୋୱଣ୍ଣମଯାଯ ପାତିଯା;

‘ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଭତ୍ତଂ’ ଇତି ମଂ ୱଦେତି, ସଦ୍ଧାୱିତ୍ତା, ତମହଂ ନୋତି ବ୍ରୂମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁବ୍ଭୂତି ସୁଭମୁଖା। ସୁଭାତି ପାସାଦିକା ଉତ୍ତମରୂପଧରା। ସୁପ୍ପଟିମୁକ୍କକମ୍ବୂତି ପଟିମୁକ୍କସୁୱଣ୍ଣାଲଙ୍କାରା। ପଗ୍ଗଯ୍ହାତି ସୁୱଣ୍ଣପାତିଯା ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ସଦ୍ଧାୱିତ୍ତାତି ସଦ୍ଧା ଚେୱ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ଚ। ‘‘ସଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତସ୍ସତ୍ଥୋ ସଦ୍ଦନ୍ତି ସଦ୍ଦହନ୍ତଂ, ଚିତ୍ତନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ। ତମହଂନୋତୀତି ତମହଂ ଦେୱତଂ ଉପୋସଥିକତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ନୋତି ବ୍ରୂମି, ନ ୱିପ୍ପଲପାମି ସମ୍ମାତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ଏତାଦିସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦିସ୍ୱାନ ଯକ୍ଖଂ, ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ ପୋସୋ ସୁଖମାସିସାନୋ;

ଉଟ୍ଠେହି ନଂ ପଞ୍ଜଲିକାଭିପୁଚ୍ଛ, ଦେୱୀ ନୁସି ତ୍ୱଂ ଉଦ ମାନୁସୀ ନୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଖମାସିସାନୋତି ଏତାଦିସଂ ଯକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୁଖଂ ଆସୀସନ୍ତୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ସୁଖଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଉଟ୍ଠେହୀତି ଉଦକତୋ ଉଟ୍ଠାନାକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠହ। ପଞ୍ଜଲିକାଭିପୁଚ୍ଛାତି ଅଞ୍ଜଲିକୋ ହୁତ୍ୱା ଅଭିପୁଚ୍ଛ। ଉଦ ମାନୁସୀତି ଉଦାହୁ ମହିଦ୍ଧିକା ମାନୁସୀ ତ୍ୱନ୍ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ଯୁତ୍ତଂ କଥେସୀ’’ତି ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘ଯଂ ତ୍ୱଂ ସୁଖେନାଭିସମେକ୍ଖସେ ମଂ, ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଭତ୍ତଂ ଇତି ମଂ ୱଦେସି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ନାରି ମହାନୁଭାୱେ, ଦେୱୀ ନୁସି ତ୍ୱଂ ଉଦ ମାନୁସୀ ନୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ତ୍ୱନ୍ତି ଯସ୍ମା ତ୍ୱଂ ସୁଖେନ ମଂ ଅଭିସମେକ୍ଖସେ, ପିଯଚକ୍ଖୂହି ଓଲୋକେସି। ପୁଚ୍ଛାମି ତନ୍ତି ତେନ କାରଣେନ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି।

ତତୋ ଦେୱଧୀତା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୩.

‘‘ଦେୱୀ ଅହଂ ସଙ୍ଖ ମହାନୁଭାୱା, ଇଧାଗତା ସାଗରୱାରିମଜ୍ଝେ;

ଅନୁକମ୍ପିକା ନୋ ଚ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା, ତୱେୱ ଅତ୍ଥାଯ ଇଧାଗତାସ୍ମି।

୪୪.

‘‘ଇଧନ୍ନପାନଂ ସଯନାସନଞ୍ଚ, ଯାନାନି ନାନାୱିୱିଧାନି ସଙ୍ଖ;

ସବ୍ବସ୍ସ ତ୍ୟାହଂ ପଟିପାଦଯାମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ତୁଯ୍ହଂ ମନସାଭିପତ୍ଥିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ମହାସମୁଦ୍ଦେ। ନାନାୱିୱିଧାନୀତି ବହୂନି ଚ ଅନେକପ୍ପକାରାନି ଚ ହତ୍ଥିଯାନଅସ୍ସଯାନାଦୀନି ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବସ୍ସ ତ୍ୟାହନ୍ତି ତସ୍ସ ଅନ୍ନପାନାଦିନୋ ସବ୍ବସ୍ସ ସାମିକଂ କତ୍ୱା ତଂ ତେ ଅନ୍ନପାନାଦିଂ ପଟିପାଦଯାମି ଦଦାମି। ଯଂ କିଞ୍ଚୀତି ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସା ଇଚ୍ଛିତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ତେ ଦମ୍ମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ଦେୱଧୀତା ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ମଯ୍ହଂ ‘ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଦମ୍ମୀ’ତି ୱଦତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସା ମଯା କତେନ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମେନ ଦାତୁକାମା, ଉଦାହୁ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୪୫.

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ଯିଟ୍ଠଞ୍ଚ ହୁତଞ୍ଚ ମଯ୍ହଂ, ସବ୍ବସ୍ସ ନୋ ଇସ୍ସରା ତ୍ୱଂ ସୁଗତ୍ତେ;

ସୁସ୍ସୋଣି ସୁବ୍ଭୁମୁ ସୁୱିଲଗ୍ଗମଜ୍ଝେ, କିସ୍ସ ମେ କମ୍ମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯିଟ୍ଠନ୍ତି ଦାନୱସେନ ଯଜିତଂ। ହୁତନ୍ତି ଆହୁନପାହୁନୱସେନ ଦିନ୍ନଂ। ସବ୍ବସ୍ସ ନୋ ଇସ୍ସରା ତ୍ୱନ୍ତି ତସ୍ସ ଅମ୍ହାକଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଇସ୍ସରା, ‘‘ଇମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ, ଇମସ୍ସ ଅଯ’’ନ୍ତି ବ୍ୟାକରିତୁଂ ସମତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁସ୍ସୋଣୀତି ସୁନ୍ଦରଊରୁଲକ୍ଖଣେ। ସୁବ୍ଭୂମୂତି ସୁନ୍ଦରଭମୁକେ । ସୁୱିଲଗ୍ଗମଜ୍ଝେତି ସୁଟ୍ଠୁୱିଲଗ୍ଗିତତନୁମଜ୍ଝେ। କିସ୍ସ ମେତି ମଯା କତକମ୍ମେସୁ କତରକମ୍ମସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ, ଯେନାହଂ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ସମୁଦ୍ଦେ ପତିଟ୍ଠଂ ଲଭାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱଧୀତା ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘ଯଂ ତେନ କୁସଲଂ କତଂ, ତଂ କମ୍ମଂ ନ ଜାନାତୀ’ତି ଅଞ୍ଞାଯ ପୁଚ୍ଛତି ମଞ୍ଞେ, କଥଯିସ୍ସାମି ଦାନିସ୍ସା’’ତି ତଂ କଥେନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୬.

‘‘ଘମ୍ମେ ପଥେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏକଭିକ୍ଖୁଂ, ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦଂ ତସିତଂ କିଲନ୍ତଂ;

ପଟିପାଦଯୀ ସଙ୍ଖ ଉପାହନାନି, ସା ଦକ୍ଖିଣା କାମଦୁହା ତୱଜ୍ଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏକଭିକ୍ଖୁନ୍ତି ଏକଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦନ୍ତି ଉଣ୍ହୱାଲୁକାଯ ଘଟ୍ଟିତପାଦଂ। ତସିତନ୍ତି ପିପାସିତଂ। ପଟିପାଦଯୀତି ପଟିପାଦେସି, ଯୋଜେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କାମଦୁହାତି ସବ୍ବକାମଦାଯିକା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଏୱରୂପେପି ନାମ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ମହାସମୁଦ୍ଦେ ମଯା ଦିନ୍ନୌପାହନଦାନଂ ମମ ସବ୍ବକାମଦଦଂ ଜାତଂ, ଅହୋ ସୁଦିନ୍ନଂ ମେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାନ’’ନ୍ତି ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୪୭.

‘‘ସା ହୋତୁ ନାୱା ଫଲକୂପପନ୍ନା, ଅନୱସ୍ସୁତା ଏରକୱାତଯୁତ୍ତା;

ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ନ ହେତ୍ଥ ଭୂମି, ଅଜ୍ଜେୱ ମଂ ମୋଳିନିଂ ପାପଯସ୍ସୂ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଦେୱତେ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମଯ୍ହଂ ଏକଂ ନାୱଂ ମାପେହି, ଖୁଦ୍ଦକଂ ପନ ଏକଦୋଣିକନାୱଂ ମାପେହି, ଯଂ ନାୱଂ ମାପେସ୍ସସି, ସା ହୋତୁ ନାୱା ବହୂହି ସୁସିବ୍ବିତେହି ଫଲକେହି ଉପପନ୍ନା, ଉଦକପୱେସନସ୍ସାଭାୱେନ ଅନୱସ୍ସୁତା, ଏରକେନ ସମ୍ମା ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱାତେନ ଯୁତ୍ତା, ଠପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବନାୱଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଯାନସ୍ସ ଏତ୍ଥ ଭୂମି ନତ୍ଥି, ତାଯ ପନ ଦିବ୍ବନାୱାଯ ଅଜ୍ଜେୱ ମଂ ମୋଳିନିନଗରଂ ପାପଯସ୍ସୂତି।

ଦେୱଧୀତା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତା ସତ୍ତରତନମଯଂ ନାୱଂ ମାପେସି। ସା ଦୀଘତୋ ଅଟ୍ଠୋସଭା ଅହୋସି ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚତୁଉସଭା, ଗମ୍ଭୀରତୋ ୱୀସତିଯଟ୍ଠିକା। ତସ୍ସା ଇନ୍ଦନୀଲମଯା ତଯୋ କୂପକା, ସୋୱଣ୍ଣମଯାନି ଯୋତ୍ତାନି ରଜତମଯାନି ପତ୍ତାନି ସୋୱଣ୍ଣମଯାନି ଚ ଫିଯାରିତ୍ତାନି ଅହେସୁଂ। ଦେୱତା ତଂ ନାୱଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ରତନାନଂ ପୂରେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତନାୱାଯ ଆରୋପେସି, ଉପଟ୍ଠାକଂ ପନସ୍ସ ନ ଓଲୋକେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ତନା କତକଲ୍ୟାଣତୋ ତସ୍ସ ପତ୍ତିଂ ଅଦାସି, ସୋ ଅନୁମୋଦି। ତଦା ଦେୱତା ତମ୍ପି ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ନାୱାଯ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଅଥ ନଂ ନାୱଂ ମୋଳିନିନଗରଂ ନେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଘରେ ଧନଂ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା –

୪୮।

‘‘ସା ତତ୍ଥ ୱିତ୍ତା ସୁମନା ପତୀତା, ନାୱଂ ସୁଚିତ୍ତଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱା;

ଆଦାଯ ସଙ୍ଖଂ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ, ଉପାନଯୀ ନଗରଂ ସାଧୁରମ୍ମ’’ନ୍ତି। –

ଇମଂ ଓସାନଗାଥଂ ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ସାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସା ଦେୱତା ତତ୍ଥ ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ୱିତ୍ତିସଙ୍ଖାତାଯ ପୀତିଯା ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ୱିତ୍ତା। ସୁମନାତି ସୁନ୍ଦରମନା ପାମୋଜ୍ଜେନ ପତୀତଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ୱିଚିତ୍ରନାୱଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପରିଚାରକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆଦାଯ ସାଧୁରମ୍ମଂ ଅତିରମଣୀଯଂ ନଗରଂ ଉପାନଯୀତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ଯାୱଜୀୱଂ ଅପରିମିତଧନଂ ଗେହଂ ଅଜ୍ଝାୱସନ୍ତୋ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଜୀୱିତପରିଯୋସାନେ ସପରିସୋ ଦେୱନଗରଂ ପରିପୂରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉପାସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ଉପଟ୍ଠାକପୁରିସୋ ଆନନ୍ଦୋ, ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସଙ୍ଖଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୪୩] ୫। ଚୂଳବୋଧିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ତେ ଇମଂ ୱିସାଲକ୍ଖିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୋଧନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଭିକ୍ଖୁ ନିଯ୍ୟାନିକେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି କୋଧଂ ନିଗ୍ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, କୋଧନୋ ଅହୋସି ଉପାଯାସବହୁଲୋ, ଅପ୍ପମ୍ପି ୱୁତ୍ତୋ ସମାନୋ ଅଭିସଜ୍ଜି କୁପ୍ପି ବ୍ୟାପଜ୍ଜି ପତିଟ୍ଠୀଯି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ କୋଧନଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ କୋଧନୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ କୋଧୋ ନାମ ୱାରେତବ୍ବୋ, ଏୱରୂପୋ ହି ଇଧଲୋକେ ଚ ପରଲୋକେ ଚ ଅନତ୍ଥକାରକୋ, ତ୍ୱଂ ନିକ୍କୋଧସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସ୍ମା କୁଜ୍ଝସି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ବାହିରସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାପି କୋଧଂ ନ କରିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାସିନିଗମେ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଡ୍ଢୋ ମହଦ୍ଧନୋ ମହାଭୋଗୋ ଅପୁତ୍ତକୋ ଅହୋସି, ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ

‘‘ବୋଧିକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତକାଲେ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସେୱ ମାତାପିତରୋ ସମାନଜାତିକା କୁଲା କୁମାରିକଂ ଆନେସୁଂ। ସାପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୁତାୱ ଉତ୍ତମରୂପଧରା ଦେୱଚ୍ଛରପଟିଭାଗା। ତେସଂ ଅନିଚ୍ଛମାନାନଞ୍ଞେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆୱାହୱିୱାହଂ କରିଂସୁ। ଉଭିନ୍ନଂ ପନେତେସଂ କିଲେସସମୁଦାଚାରୋ ନାମ ନ ଭୂତପୁବ୍ବୋ, ସଂରାଗୱସେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଓଲୋକନଂ ନାମ ନାହୋସି, ସୁପିନେପି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନାମ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଏୱଂ ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲା ଅହେସୁଂ।

ଅଥାପରଭାଗେ ମହାସତ୍ତୋ ମାତାପିତୂସୁ କାଲକତେସୁ ତେସଂ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ତଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ଗହେତ୍ୱା ସୁଖେନ ଜୀୱାହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘କିଂ କରିସ୍ସଥ ତୁମ୍ହେ ପନ, ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତା’’ତି? ‘‘ମୟ୍ହଂ ଧନେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ହିମୱନ୍ତପଦେସଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ଅୟ୍ୟପୁତ୍ତ ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ ପୁରିସାନଞ୍ଞେୱ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ଇତ୍ଥୀନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ଛଡ୍ଡିତଖେଳଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ମୟ୍ହମ୍ପି ଧନେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ତେ ଉଭୋପି ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ଫଲାଫଲେହି ଯାପେନ୍ତା ତତ୍ଥ ଦସମତ୍ତାନି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ୱସିଂସୁ, ଝାନଂ ପନ ନେସଂ ନ ତାୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେ ତତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନେୱ ଦସ ସଂୱଚ୍ଛରେ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସିଂସୁ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ଉୟ୍ୟାନପାଲଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆଦାଯ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମ, ଉୟ୍ୟାନଂ ସୋଧେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ସୋଧିତଂ ସଜ୍ଜିତଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତେ ଉଭୋପି ଜନା ଉୟ୍ୟାନସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତି। ଅଥ ରାଜା ଉୟ୍ୟାନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ତେ ଉଭୋପି ନିସିନ୍ନକେ ଦିସ୍ୱା ପରମପାସାଦିକଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସୋ କିଲେସୱସେନ କମ୍ପେନ୍ତୋ ‘‘ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ, ଅଯଂ ପରିବ୍ବାଜିକା ଇମସ୍ସ କିଂ ହୋତୀ’’ତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ପବ୍ବଜିତ ଅଯଂ ତେ ପରିବ୍ବାଜିକା କିଂ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ମହାରାଜ, କିଞ୍ଚି ନ ହୋତି, କେୱଲଂ ଏକପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ପବ୍ବଜିତା, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ମେ ଗିହିକାଲେ ପାଦପରିଚାରିକା ଅହୋସୀତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅଯଂ କିରେତସ୍ସ କିଞ୍ଚି ନ ହୋତି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ଗିହିକାଲେ ପାଦପରିଚାରିକା କିରସ୍ସ ଅହୋସି , ସଚେ ପନାହଂ ଇସ୍ସରିଯବଲେନ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ କରିସ୍ସତି, ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ତାୱ ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

‘‘ଯୋ ତେ ଇମଂ ୱିସାଲକ୍ଖିଂ, ପିଯଂ ସଂମ୍ହିତଭାସିନିଂ;

ଆଦାଯ ବଲା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, କିଂ ନୁ କଯିରାସି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଂମ୍ହିତଭାସିନିନ୍ତି ମନ୍ଦହସିତଭାସିନିଂ। ବଲା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ବଲକ୍କାରେନ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। କିଂ ନୁ କଯିରାସୀତି ତସ୍ସ ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ କିଂ କରେୟ୍ୟାସୀତି?

ଅଥସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

‘‘ଉପ୍ପଜ୍ଜେ ମେ ନ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ନ ମେ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ ଜୀୱତୋ;

ରଜଂୱ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠି, ଖିପ୍ପମେୱ ନିୱାରଯେ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ସଚେ ଇମଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ମମ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ କୋପୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ସୋ ମେ ଅନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ, ଯାୱାହଂ ଜୀୱାମି, ତାୱ ମେ ନ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟ। ନାସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଘନସନ୍ନିୱାସେନ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ଦସ୍ସାମି, ଅଥ ଖୋ ଯଥା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ରଜଂ ୱିପୁଲା ମେଘୱୁଟ୍ଠି ଖିପ୍ପଂ ନିୱାରେତି, ତଥା ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ମେତ୍ତାଭାୱନାଯ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱାରେସ୍ସାମୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ସୀହନାଦଂ ନଦି। ରାଜା ପନସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱାପି ଅନ୍ଧବାଲତାୟ ପଟିବଦ୍ଧଂ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତଂ ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆଣାପେସି ''ଇମଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ରାଜନିୱେସନଂ ନେହୀ''ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ''ଅଧମ୍ମୋ ଲୋକେ ୱତ୍ତତି, ଅୟୁତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନଂଯେୱ ନଂ ଆଦାୟ ପାୟାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ପରିଦେୱନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୱାରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁନ ନ ଓଲୋକେସି। ତଂ ରୋଦନ୍ତିଂ ପରିଦେୱନ୍ତିଂ ରାଜନିୱେସନମେୱ ନୟିଂସୁ। ସୋପି ବାରାଣସିରାଜା ଉୟ୍ୟାନେ ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱାୱ ସୀଘତରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପରିବ୍ବାଜିକଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ୟସେନ ନିମନ୍ତେସି। ସା ୟସସ୍ସ ଅଗୁଣଂ ପବ୍ବଜାୟ ଏୱ ଗୁଣଂ କଥେସି। ରାଜା କେନଚି ପରିୟାୟେନ ତସ୍ସା ମନଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ତଂ ଏକସ୍ମିଂ ଗବ୍ଭେ କାରେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ପରିବ୍ବାଜିକା ଏୱରୂପଂ ୟସଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ସୋପି ତାପସୋ ଏୱରୂପଂ ମାତୁଗାମଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓଲୋକିତମତ୍ତମ୍ପି ନ ଅକାସି, ପବ୍ବଜିତା ଖୋ ପନ ବହୁମାୟା ହୋନ୍ତି, କିଞ୍ଚି ପୟୋଜେତ୍ୱା ଅନତ୍ଥମ୍ପି ମେ କରେୟ୍ୟୁ, ଗଚ୍ଛାମି ତାୱ ଜାନାମି କିଂ କରୋନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ''ତି ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ରାଜା ମନ୍ଦପରିୱାରୋୱ ପଦସଦ୍ଦଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସଣିକଂ ଉପସଙ୍କମି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଚୀୱରମେୱ ସିବି। ରାଜା ''ଅୟଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ନ ସଲ୍ଲପତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ''ଅୟଂ କୂଟତାପସୋ 'କୋଧସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମି, ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ନଂ ଖିପ୍ପମେୱ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ'ତି ପଠମମେୱ ଗଜ୍ଜିତ୍ୱା ଇଦାନି କୋଧେନ ଥଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ନ ସଲ୍ଲପତୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୫୧।

''ୟଂ ନୁ ପୁବ୍ବେ ୱିକତ୍ଥିତ୍ଥୋ, ବଲମ୍ହିୱ ଅପସ୍ସିତୋ;

ସ୍ୱଜ୍ଜ ତୁଣ୍ହିକତୋ ଦାନି, ସଙ୍ଘାଟିଂ ସିବ୍ବମଚ୍ଛସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ବଲମ୍ହିୱ ଅପସ୍ସିତୋତି ବଲନିସ୍ସିତୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା। ତୁଣ୍ହିକତୋତି କିଞ୍ଚି ଅୱଦନ୍ତୋ। ସିବ୍ବମଚ୍ଛସୀତି ସିବ୍ବନ୍ତୋ ଅଚ୍ଛସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ''ଅୟଂ ରାଜା କୋଧୱସେନ ମଂ ନାଲପତୀତି ମଞ୍ଞତି, କଥେସ୍ସାମି ଦାନିସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ କୋଧସ୍ସ ୱସଂ ଅଗତଭାୱ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୫୨।

''ଉପ୍ପଜ୍ଜି ମେ ନ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ନ ମେ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱତୋ;

ରଜଂୱ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠି, ଖିପ୍ପମେୱ ନିୱାରୟି''ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ମହାରାଜ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ମେ, ନ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ନ ପନ ମେ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥ, ନାସ୍ସ ପୱିସିତ୍ୱା ହଦୟେ ଠାତୁଂ ଅଦାସିଂ, ଇତି ସୋ ମମ ଜୀୱତୋ ନ ମୁଚ୍ଚିତ୍ଥେୱ, ରଜଂ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠି ୱିୟ ଖିପ୍ପମେୱ ନଂ ନିୱାରେସିନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ କୋପମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ସନ୍ଧାୟ କଥେସି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ତାୱ ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୫୩।

''କିଂ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଚ୍ଚି, କିଂ ତେ ନ ମୁଚ୍ଚି ଜୀୱତୋ;

ରଜଂୱ ୱିପୁଲା ୱୁଟ୍ଠି, କତମଂ ତଂ ନିୱାରୟୀ''ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ତେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଚ୍ଚୀତି କିଂ ତୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଚେୱ ନ ମୁଚ୍ଚି ଚ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ଏୱଂ କୋଧୋ ବହୁଆଦୀନୱୋ ମହାୱିନାସଦାୟକୋ, ଏସୋ ମମ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଉପ୍ପନ୍ନଞ୍ଚ ନଂ ମେତ୍ତାଭାୱନାୟ

ନିୱାରେସି’’ନ୍ତି କୋଧେ ଆଦୀନୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ –

୫୪।

‘‘ଯମ୍ହି ଜାତେ ନ ପସ୍ସତି, ଅଜାତେ ସାଧୁ ପସ୍ସତି;

ସୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଞ୍ଚି, କୋଧୋ ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ।

୫୫।

‘‘ଯେନ ଜାତେନ ନନ୍ଦନ୍ତି, ଅମିତ୍ତା ଦୁକ୍ଖମେସିନୋ;

ସୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଞ୍ଚି, କୋଧୋ ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ।

୫୬।

‘‘ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ଜାଯମାନମ୍ହି, ସଦତ୍ଥଂ ନାୱବୁଜ୍ଝତି;

ସୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି ନୋ ମୁଞ୍ଚି, କୋଧୋ ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋ।

୫୭।

‘‘ଯେନାଭିଭୂତୋ କୁସଲଂ ଜହାତି, ପରକ୍କରେ ୱିପୁଲଞ୍ଚାପି ଅତ୍ଥଂ;

ସ ଭୀମସେନୋ ବଲୱା ପମଦ୍ଦୀ, କୋଧୋ ମହାରାଜ ନ ମେ ଅମୁଚ୍ଚଥ।

୫୮।

‘‘କଟ୍ଠସ୍ମିଂ ମନ୍ଥମାନସ୍ମିଂ, ପାୱକୋ ନାମ ଜାଯତି;

ତମେୱ କଟ୍ଠଂ ଡହତି, ଯସ୍ମା ସୋ ଜାଯତେ ଗିନି।

୫୯।

‘‘ଏୱଂ ମନ୍ଦସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ବାଲସ୍ସ ଅୱିଜାନତୋ;

ସାରମ୍ଭା ଜାଯତେ କୋଧୋ, ସୋପି ତେନେୱ ଡଯ୍ହତି।

୬୦।

‘‘ଅଗ୍ଗୀୱ ତିଣକଟ୍ଠସ୍ମିଂ, କୋଧୋ ଯସ୍ସ ପୱଡ୍ଢତି;

ନିହୀଯତି ତସ୍ସ ଯସୋ, କାଳପକ୍ଖେୱ ଚନ୍ଦିମା।

୬୧।

‘‘ଅନେଧୋ ଧୂମକେତୂୱ, କୋଧୋ ଯସ୍ସୂପସମ୍ମତି;

ଆପୂରତି ତସ୍ସ ଯସୋ, ସୁକ୍କପକ୍ଖେଵ ଚନ୍ଦିମା’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଆହ;

ତତ୍ଥ ନ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତତ୍ଥମ୍ପି ନ ପସ୍ସତି, ପଗେଵ ପରତ୍ଥଂ। ସାଧୁ ପସ୍ସତୀତି ଅତ୍ତତ୍ଥଂ ପରତ୍ଥଂ ଉଭଯତ୍ଥମ୍ପି ସାଧୁ ପସ୍ସତି। ଦୁମ୍ମେଧଗୋଚରୋତି ନିପ୍ପଞ୍ଞାନଂ ଆଧାରଭୂତୋ ଗୋଚରୋ। ଦୁକ୍ଖମେସିନୋତି ଦୁକ୍ଖଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତା। ସଦତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଭୂତଂ ଅତ୍ଥତୋ ଚେଵ ଧମ୍ମତୋ ଚ ଵୁଦ୍ଧିଂ। ପରକ୍କରେତି ଵିପୁଲମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରତୋ କାରେତି, ଅପନେଥ, ନ ମେ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋତି ଵଦତି। ସ ଭୀମସେନୋତି ସୋ କୋଧୋ ଭୀମାଯ ଭଯଜନନିଯା ମହତିଯା କିଲେସସେନାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ପମଦ୍ଦୀତି ଅତ୍ତନୋ ବଲଵଭାଵେନ ଉଠଆରେପି ସତ୍ତେ ଗହେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଵସେ କରଣେନ ମଦ୍ଦନସମତ୍ଥୋ। ନ ମେ ଅମୁଚ୍ଚଥାତି ମମ ସନ୍ତିକା ମୋକ୍ଖଂ ନ ଲଭତି, ହଦଯେ ଵା ପନ ମେ ଖୀରଂ ଵିଯ ମୁହୁତ୍ତଂ ଦଧିଭାଵେନ ନ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ଥାତିପି ଅତ୍ଥୋ।

କଟ୍ଠସ୍ମିଂ ମତ୍ଥମାନସ୍ମିନ୍ତି ଅରଣୀସହିତେନ ମଥିଯମାନେ, ‘‘ମଦ୍ଦମାନସ୍ମି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଯସ୍ମାତି ଯତୋ କଟ୍ଠା ଜାଯତି, ତମେଵ ଡହତି। ଗିନୀତି ଅଗ୍ଗି। ବାଲସ୍ସ ଅଵିଜାନତୋତି ବାଲସ୍ସ ଅଵିଜାନନ୍ତସ୍ସ। ସାରମ୍ଭା ଜାଯତେତି ଅହଂ ତ୍ଵନ୍ତି ଆକଡ୍ଢନଵିକଡ୍ଢନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କରଣୁତ୍ତରିଯଲକ୍ଖଣା ସାରମ୍ଭା ଅରଣୀମନ୍ଥନା ଵିଯ ପାଵକୋ କୋଧୋ ଜାଯତି। ସୋପି ତେନେଵାତି ସୋପି ବାଲୋ ତେନେଵ କୋଧେନ କଟ୍ଠଂ ଵିଯ ଅଗ୍ଗିନା ଡଯ୍ହତି। ଅନେଧୋ ଧୂମକେତୂଵାତି ଅନିନ୍ଧନୋ ଅଗ୍ଗି ଵିଯ। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଅଧିଵାସନଖନ୍ତିଯା ସମନ୍ନାଗତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ଚନ୍ଦୋ ଵିଯ ଲଦ୍ଧୋ ଯସୋ ଅପରାପରଂ ଆପୂରତୀତି।

ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ଵା ତୁଟ୍ଠୋ ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆଣାପେତ୍ଵା ପରିବ୍ବାଜିକଂ ଆହରାପେତ୍ଵା ‘‘ଭନ୍ତେ ନିକ୍କୋଧତାପସ, ଉଭୋପି ତୁମ୍ହେ ପବ୍ବଜ୍ଜାସୁଖେନ ଵୀତିନାମେନ୍ତା ଇଧେଵ ଉଯ୍ୟାନେ ଵସଥ, ଅହଂ ଵୋ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାଵରଣଗୁତ୍ତିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଖମାପେତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପକ୍କାମି। ତେ ଉଭୋପି ତତ୍ଥେଵ ଵସିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ପରିବ୍ବାଜିକା କାଲମକାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା କାଲକତାଯ ହିମଵନ୍ତଂ ପଵିସିତ୍ଵା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ଵା ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମଵିହାରେ ଭାଵେତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୋଧନୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ପରିବ୍ବାଜିକା ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପରିବ୍ବାଜକୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଚୂଳଅବୋଧିଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୪୪] ୬। କଣ୍ହଦୀପାଯନଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସତ୍ତାହମେଵାହନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଵତ୍ଥୁ କୁସଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୦।୧ ଆଦଯୋ) ଆଵି ଭଵିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭନ୍ତେ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ବାହିରକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଅତିରେକପଞ୍ଞାସଵସ୍ସାନି ଅନଭିରତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତା ହିରୋତ୍ତପ୍ପଭେଦଭଯେନ ଅତ୍ତନୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭାଵଂ ନ କସ୍ସଚି କଥେସୁଂ, ତ୍ଵଂ କସ୍ମା ଏଵରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ମାଦିସସ୍ସ ଗରୁନୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ଠତ୍ଵା ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭାଵଂ ଆଵି କରୋସି, କିମତ୍ଥଂ ଅତ୍ତନୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ନ ରକ୍ଖସୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଵଂସରଟ୍ଠେ କୋସମ୍ବିଯଂ ନାମ ନଗରେ କୋସମ୍ବକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନିଗମେ ଦ୍ଵେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅସୀତିକୋଟିଧନଵିଭଵା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯସହାଯକା କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦିସ୍ଵା ମହାଦାନଂ ପଵତ୍ତେତ୍ଵା ଉଭୋପି କାମେ ପହାଯ ମହାଜନସ୍ସ ରୋଦନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେଵନ୍ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ହିମଵନ୍ତପଦେସେ ଅସ୍ସମପଦଂ କତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତ୍ଵା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ଵନମୂଲଫଲାଫଲେନ ଯାପେନ୍ତା ପଣ୍ଣାସ ଵସ୍ସାନି ଵସିଂସୁ, ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତେ ପଣ୍ଣାସଵସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ଲୋଣମ୍ବିଲସେଵନତ୍ଥାଯ ଜନପଦଂ ଚରନ୍ତା କାସିରଟ୍ଠଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ତତ୍ର ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ନିଗମଗାମେ ଦୀପାଯନତାପସସ୍ସ ଗିହିସହାଯୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତେ ଉଭୋପି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ତେ ଦିସ୍ଵାଵ ଅତ୍ତମନୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ଵା ଉଭୋପି ତେ ଚତୂହି ପଚ୍ଚଯେହି ଉପଟ୍ଠହି। ତେ ତତ୍ଥ ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ଵସ୍ସାନି ଵସିତ୍ଵା ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ଵା ଅତିମୁତ୍ତକସୁସାନେ ଵସିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଦୀପାଯନୋ ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଵିହରିତ୍ଵା ପୁନ ତସ୍ସେଵ ସହାଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ମଣ୍ଡବ୍ୟତାପସୋ ତତ୍ଥେଵ ଵସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ଚୋରୋ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଚୋରିକଂ କତ୍ୱା ଧନସାରଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ''ଚୋରୋ''ତି ଞତ୍ୱା ପଟିବୁଦ୍ଧେହି ଘରସ୍ସାମିକେହି ଚେୱ ଆରକ୍ଖମନୁସ୍ସେହି ଚ ଅନୁବଦ୍ଧୋ ନିଦ୍ଧମନେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱେଗେନ ସୁସାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଭଣ୍ଡିକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯି । ମନୁସ୍ସା ଭଣ୍ଡିକଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅରେ ଦୁଟ୍ଠଜଟିଲ, ତ୍ୱଂ ରତ୍ତିଂ ଚୋରିକଂ କତ୍ୱା ଦିୱା ତାପସରୂପେନ ଚରସୀ''ତି ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୋଥେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ରାଜା ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ''ଗଚ୍ଛଥ, ନଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେଥା''ତି ଆହ। ତେ ତଂ ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଖଦିରସୂଲଂ ଆରୋପଯିଂସୁ, ତାପସସ୍ସ ସରୀରେ ସୂଲଂ ନ ପୱିସତି। ତତୋ ନିମ୍ବସୂଲଂ ଆହରିଂସୁ, ତମ୍ପି ନ ପୱିସତି। ଅଯସୂଲଂ ଆହରିଂସୁ, ତମ୍ପି ନ ପୱିସତି। ତାପସୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ପୁବ୍ବକମ୍ମ''ନ୍ତି ଓଲୋକେସି, ଅଥସ୍ସ ଜାତିସ୍ସରଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତେନ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅଦ୍ଦସ। କିଂ ପନସ୍ସ ପୁବ୍ବକମ୍ମନ୍ତି? କୋୱିଳାରସୂଲେ ମକ୍ଖିକାୱେଧନଂ। ସୋ କିର ପୁରିମଭୱେ ୱଡ୍ଢକିପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପିତୁ ରୁକ୍ଖତଚ୍ଛନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ମକ୍ଖିକଂ ଗହେତ୍ୱା କୋୱିଳାରସଲାକାଯ ସୂଲେ ୱିଯ ୱିଜ୍ଝି। ତମେନଂ ପାପକମ୍ମଂ ଇମଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ସୋ ''ନ ସକ୍କା ଇତୋ ପାପା ମଯା ମୁଚ୍ଚିତୁ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ରାଜପୁରିସେ ଆହ ''ସଚେ ମଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେତୁକାମତ୍ଥ, କୋୱିଳାରସୂଲଂ ଆହରଥା''ତି। ତେ ତଥା କତ୍ୱା ତଂ ସୂଲେ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ।

ଆରକ୍ଖକା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଓଲୋକେନ୍ତି। ତଦା ଦୀପାଯନୋ ''ଚିରଦିଟ୍ଠୋ ମେ ସହାଯୋ''ତି ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ସୂଲେ ଉତ୍ତାସିତୋ''ତି ତଂ ଦିୱସଞ୍ଞେୱ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ସୁତ୍ୱା ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ''କିଂ ସମ୍ମ କାରକୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅକାରକୋମ୍ହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅତ୍ତନୋ ମନୋପଦୋସଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖି, ନାସକ୍ଖୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ସମ୍ମ, ଯେହି ଅହଂ ଗହିତୋ, ନେୱ ତେସଂ, ନ ରଞ୍ଞୋ ଉପରି ମଯ୍ହଂ ମନୋପଦୋସୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତାଦିସସ୍ସ ସୀଲୱତୋ ଛାଯା ମଯ୍ହଂ ସୁଖା''ତି ୱତ୍ୱା ଦୀପାଯନୋ ସୂଲଂ ନିସ୍ସାଯ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ସରୀରେ ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ସରୀରତୋ ଲୋହିତବିନ୍ଦୂନି ପତିଂସୁ। ତାନି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସରୀରେ ପତିତପତିତାନି ସୁସ୍ସିତ୍ୱା କାଳକାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ସୋ କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି।

ପୁନଦିୱସେ ଆରକ୍ଖପୁରିସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ''ଅନିସାମେତ୍ୱାୱ ମେ କତ''ନ୍ତି ୱେଗେନ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ପବ୍ବଜିତ, କସ୍ମା ସୂଲଂ ନିସ୍ସାଯ ନିସିନ୍ନୋସୀ''ତି ଦୀପାଯନଂ ପୁଚ୍ଛି। ମହାରାଜ, ଇମଂ ତାପସଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋମ୍ହି। କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ମହାରାଜ, ଇମସ୍ସ କାରକଭାୱଂ ୱା ଅକାରକଭାୱଂ ୱା ଞତ୍ୱା ଏୱଂ କାରେସୀତି? ସୋ କମ୍ମସ୍ସ ଅସୋଧିତଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ''ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ନିସମ୍ମକାରିନା ଭୱିତବ୍ବଂ , ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୂ''ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ରାଜା ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ସୂଲଂ ହରଥା''ତି ଆଣାପେସି। ସୂଲଂ ହରନ୍ତା ହରିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିଂସୁ। ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଆହ – ''ମହାରାଜ, ଅହଂ ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମଦୋସେନ ଏୱରୂପଂ ଭଯଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ମମ ସରୀରତୋ ସୂଲଂ ହରିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ସଚେ ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ ଦାତୁକାମୋ, କକଚଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଇମଂ ସୂଲଂ ଚମ୍ମସମଂ ଛିନ୍ଦାପେହୀ''ତି। ରାଜା ତଥା କାରେସି। ଅନ୍ତୋସରୀରେ ସୂଲୋ ଅନ୍ତୋଯେୱ ଅହୋସି। ତଦା କିର ସୋ ସୁଖୁମଂ କୋୱିଳାରସଲାକଂ ଗହେତ୍ୱା ମକ୍ଖିକାଯ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ପୱେସେସି, ତଂ ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋସରୀରେଯେୱ ଅହୋସି। ସୋ ତେନ କାରଣେନ ଅମରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁକ୍ଖଯେନେୱ ମରି, ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ନ ମତୋ। ରାଜା ତାପସେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଉଯ୍ୟାନେ ୱସାପେନ୍ତୋ ପଟିଜଗ୍ଗି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଆଣିମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ନାମ ଜାତୋ। ସୋ ରାଜାନଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ତତ୍ଥେୱ ୱସି, ଦୀପାଯନୋ ପନ ତସ୍ସ ୱଣଂ ଫାସୁକଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗିହିସହାଯମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ସନ୍ତିକମେୱ ଗତୋ।

ତଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ପୁରିସୋ ସହାଯସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସୋ ସୁତ୍ୱାୱ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ସପୁତ୍ତଦାରୋ ବହୂ ଗନ୍ଧମାଲତେଲଫାଣିତାଦୀନି ଆଦାଯ ତଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦୀପାଯନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ପାନକଂ ପାଯେତ୍ୱା ଆଣିମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ସୁଣନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତକୁମାରୋ ନାମ ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ଗେଣ୍ଡୁକେନ କୀଳଇ, ତତ୍ର ଚେକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ଆସୀୱିସୋ ୱସତି। କୁମାରସ୍ସ ଭୂମିଯଂ ପହଟଗେଣ୍ଡୁକୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱମ୍ମିକବିଲେ ଆସୀୱିସସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପତି। ସୋ ଅଜାନନ୍ତୋ ବିଲେ ହତ୍ଥଂ ପୱେସେସି। ଅଥ ନଂ କୁଦ୍ଧୋ ଆସୀୱିସୋ ହତ୍ଥେ ଡଂସି। ସୋ ୱିସୱେଗେନ ମୁଚ୍ଛିତୋ ତତ୍ଥେୱ ପତି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ସପ୍ପେନ ଡଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କୁମାରକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆନେତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ପବ୍ବଜିତା ନାମ ଓସଧଂ ୱା ପରିତ୍ତଂ ୱା ଜାନନ୍ତି, ପୁତ୍ତକଂ ନୋ ଆରୋଗଂ କରୋଥା''ତି ଆହଂସୁ। ଅହଂ ଓସଧଂ ନ ଜାନାମି, ନାହଂ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀତି। ''ତେନ ହି ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ କୁମାରକେ ମେତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ତାପସୋ ''ସାଧୁ, ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଯଞ୍ଞଦତ୍ତସ୍ସ ସୀସେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୨।

''ସତ୍ତାହମେୱାହଂ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ ଆଚରିଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ;

ଅଥାପରଂ ଯଂ ଚରିତଂ ମମେଦଂ, ୱସ୍ସାନି ପଞ୍ଞାସ ସମାଧିକାନି;

ଅକାମକୋୱାପି ଅହଂ ଚରାମି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୁ;

ହତଂ ୱିସଂ ଜୀୱତୁ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଥାପରଂ ଯଂ ଚରିତନ୍ତି ତସ୍ମା ସତ୍ତାହା ଉତ୍ତରି ଯଂ ମମ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ। ଅକାମକୋୱାପୀତି ପଚ୍ଚଜ୍ଜଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋଯେୱ। ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂତି ସଚେ ଅତିରେକପଣ୍ଣାସୱସ୍ସାନି ଅନଭିରତୱାସଂ ୱସନ୍ତେନ ମଯା କସ୍ସଚି ଅନାରୋଚିତଭାୱୋ ସଚ୍ଚଂ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତକୁମାରସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ ହୋତୁ, ଜୀୱିତଂ ପଟିଲଭତୂତି।

ଅଥସ୍ସ ସହ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତସ୍ସ ଥନପ୍ପଦେସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱିସଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। କୁମାରୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମତାତା’’ତି ୱତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ପିତରଂ କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ଆହ – ‘‘ମଯା ତାୱ ମମ ବଲଂ କତଂ, ତ୍ୱମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଅହମ୍ପି ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଉରେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୩।

‘‘ଯସ୍ମା ଦାନଂ ନାଭିନନ୍ଦିଂ କଦାଚି, ଦିସ୍ୱାନହଂ ଅତିଥିଂ ୱାସକାଲେ;

ନ ଚାପି ମେ ଅପ୍ପିଯତଂ ଅୱେଦୁଂ, ବହୁସ୍ସୁତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ;

ଅକାମକୋୱାପି ଅହଂ ଦଦାମି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୁ;

ହତଂ ୱିସଂ ଜୀୱତୁ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱାସକାଲେତି ୱସନତ୍ଥାଯ ଗେହଂ ଆଗତକାଲେ। ନ ଚାପି ମେ ଅପ୍ପିଯତଂ ଅୱେଦୁନ୍ତି ବହୁସ୍ସୁତାପି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ‘‘ଅଯଂ ନେୱ ଦାନଂ ଅଭିନନ୍ଦତି ନ ଅମ୍ହେ’’ତି ଇମଂ ମମ ଅପ୍ପିଯଭାୱଂ ନେୱ ଜାନିଂସୁ। ଅହଞ୍ହି ତେ ପିଯଚକ୍ଖୂହିଯେୱ ଓଲୋକେମୀତି ଦୀପେତି। ଏତେନ ସଚ୍ଚେନାତି ସଚେ ଅହଂ ଦାନଂ ଦଦମାନୋ ୱିପାକଂ ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅନିଚ୍ଛାଯ ଦମ୍ମି, ଅନିଚ୍ଛନଭାୱଂ ମମ ପରେ ନ ଜାନନ୍ତି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ତସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସହ କଟିତୋ ଉଦ୍ଧଂ ୱିସଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। କୁମାରୋ ଉଟ୍ଠାଯ ନିସୀଦି, ଠାତୁଂ ପନ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ମାତରଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମଯା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ କତଂ, ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଉଟ୍ଠାଯ ଗମନଭାୱଂ କରୋହୀ’’ତି। ‘‘ସାମି, ଅତ୍ଥି ମଯ୍ହଂ ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ, ତୱ ପନ ସନ୍ତିକେ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଯଥା ତଥା ମେ ପୁତ୍ତଂ ଅରୋଗଂ କରୋହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୀ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

‘‘ଆସୀୱିସୋ ତାତ ପହୂତତେଜୋ, ଯୋ ତଂ ଅଡଂସୀ ବିଲରା ଉଦିଚ୍ଚ;

ତସ୍ମିଞ୍ଚ ମେ ଅପ୍ପିଯତାଯ ଅଜ୍ଜ, ପିତରଞ୍ଚ ତେ ନତ୍ଥି କୋଚି ୱିସେସୋ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସୁୱତ୍ଥି ହୋତୁ, ହତଂ ୱିସଂ ଜୀୱତୁ ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତାତାତି ପୁତ୍ତଂ ଆଲପତି। ପହୂତତେଜୋତି ବଲୱୱିସୋ। ବିଲରାତି ୱିୱରା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଉଦିଚ୍ଚାତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା, ୱମ୍ମିକବିଲତୋ ଉଟ୍ଠାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପିତରଞ୍ଚ ତେତି ପିତରି ଚ ତେ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅଯମେୱ ପାଠୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ତାତ, ଯଞ୍ଞଦତ୍ତ ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଆସୀୱିସେ ତୱ ପିତରି ଚ ଅପ୍ପିଯଭାୱେନ ମଯ୍ହଂ କୋଚି ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି। ତଞ୍ଚ ପନ ଅପ୍ପିଯଭାୱଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଜ୍ଜ ମଯା କୋଚି ଜାନାପିତପୁବ୍ବୋ ନାମ

ନତ୍ଥି, ସଚେ ଏତଂ ସଚ୍ଚଂ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ତଓ ସୋତ୍ଥି ହୋତୂ’’ତି।

ସହ ଚ ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ସଙ୍ଗଂ ୱିସଂ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ ନିବ୍ବିସେନ ସରୀରେନ ଉଟ୍ଠାଯ କୀଳିତୁଂ ଆରଦ୍ଧୋ। ଏୱଂ ପୁତ୍ତେ ଉଟ୍ଠିତେ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଦୀପାଯନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୫।

‘‘ସନ୍ତା ଦନ୍ତାଯେୱ ପରିବ୍ବଜନ୍ତି, ଅଞ୍ଞତ୍ର କଣ୍ହା ନତ୍ଥାକାମରୂପା;

ଦୀପାଯନ କିସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଅକାମକୋ ଚରସି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯେ କେଚି ଖତ୍ତିଯାଦଯୋ କାମେ ପହାଯ ଇଧ ଲୋକେ ପବ୍ବଜନ୍ତି, ତେ ଅଞ୍ଞତ୍ର କଣ୍ହା ଭୱନ୍ତଂ କଣ୍ହଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ଅକାମରୂପା ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ଝାନଭାୱନାଯ କିଲେସାନଂ ସମିତତ୍ତା ସନ୍ତା, ଚକ୍ଖାଦୀନି ଦ୍ୱାରାନି ଯଥା ନିବ୍ବିସେୱନାନି ହୋନ୍ତି, ତଥା ତେସଂ ଦମିତତ୍ତା ଦନ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଅଭିରତାୱ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ପନ ଭନ୍ତେ ଦୀପାଯନ, କିଂକାରଣା ତପଂ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ଅକାମକୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରସି, କସ୍ମା ପୁନ ନ ଅଗାରମେୱ ଅଜ୍ଝାୱସସୀତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ କାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୬୬।

‘‘ସଦ୍ଧାଯ ନିକ୍ଖମ୍ମ ପୁନଂ ନିୱତ୍ତୋ, ସୋ ଏଳମୂଗୋୱ ବାଲୋ ୱତାଯଂ;

ଏତସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଅକାମକୋ ଚରାମି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ;

ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥଞ୍ଚ ସତଞ୍ଚ ଠାନଂ, ଏୱମ୍ପହଂ ପୁଞ୍ଞକରୋ ଭୱାମୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କଣ୍ହେ କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ତାୱ ମହନ୍ତଂ ୱିଭୱଂ ପହାଯ ଅଗାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଯଂ ଜହି, ପୁନ ତଦତ୍ଥମେୱ ନିୱତ୍ତୋ। ସୋ ଅଯଂ ଏଳମୂଗୋ ଗାମଦାରକୋ ୱିଯ ବାଲୋ ୱତାତି ଇମଂ ୱାଦଂ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଭେଦଭଯେନ ଅନିଚ୍ଛମାନୋପି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମି। କିଞ୍ଚ ଭିଯ୍ୟୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାପୁଞ୍ଞଞ୍ଚ ନାମେତଂ ୱିଞ୍ଞୂହି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ପସତ୍ଥଂ, ତେସଂଯେୱ ଚ ସତଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ। ଏୱଂ ଇମିନାପି କାରଣେନ ଅହଂ ପୁଞ୍ଞକରୋ ଭୱାମି, ଅସ୍ସୁମୁଖୋପି ରୁଦମାନୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାମିଯେୱାତି।

ଏୱଂ ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯଂ କଥେତ୍ୱା ପୁନ ମଣ୍ଡବ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୬୭।

‘‘ସମଣେ ତୁୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅଦ୍ଧିକେ ଚ, ସନ୍ତପ୍ପଯାସି ଅନ୍ନପାନେନ ଭିକ୍ଖଂ;

ଓପାନଭୂତଂୱ ଘରଂ ତୱ ଯିଦଂ, ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଉପେତରୂପଂ;

ଅଥ କିସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଅକାମକୋ ଦାନମିମଂ ଦଦାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖନ୍ତି ଭିକ୍ଖାଯ ଚରନ୍ତାନଂ ଭିକ୍ଖଞ୍ଚ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦଦାସି। ଓପାନଭୂତଂୱାତି ଚତୁମହାପଥେ ଖତସାଧାରଣପୋକ୍ଖରଣୀ ୱିଯ।

ତତୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସଯଂ କଥେନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘ପିତରୋ ଚ ମେ ଆସୁଂ ପିତାମହା ଚ, ସଦ୍ଧା ଅହୁଂ ଦାନପତୀ ୱଦଞ୍ଞୂ;

ତଂ କୁଲୱତ୍ତଂ ଅନୁୱତ୍ତମାନୋ, ମାହଂ କୁଲେ ଅନ୍ତିମଗନ୍ଧନୋ ଅହୁଂ;

ଏତସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ, ଅକାମକୋ ଦାନମିମଂ ଦଦାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘ଆସୁ’’ନ୍ତି ପଦସ୍ସ ‘‘ସଦ୍ଧା’’ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ସଦ୍ଧା ଅହେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହୁନ୍ତି ସଦ୍ଧା ହୁତ୍ୱା ତତୋ ଉତ୍ତରି ଦାନଜେଟ୍ଠକା ଚେୱ ‘‘ଦେଥ କରୋଥା’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥଜାନନକା ଚ ଅହେସୁଂ। ତଂ କୁଲୱତ୍ତନ୍ତି ତଂ କୁଲୱତ୍ତଂ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅଯମେୱ ପାଠୋ। ମାହଂ କୁଲେ ଅନ୍ତିମଗନ୍ଧନୋ ଅହୁନ୍ତି ‘‘ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ କୁଲେ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମକୋ ଚେୱ କୁଲପଲାପୋ ଚ ମା ଅହୁ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଏତଂ ‘‘କୁଲଅନ୍ତିମୋ କୁଲପଲାପୋ’’ତି ୱାଦଂ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନୋ ଦାନଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତୋପି ଇଦଂ ଦାନଂ ଦଦାମୀତି ଦୀପେତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯଂ ପୁଚ୍ଛମାନୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୯।

‘‘ଦହରିଂ କୁମାରିଂ ଅସମତ୍ଥପଞ୍ଞଂ, ଯଂ ତାନଯିଂ ଞାତିକୁଲା ସୁଗତ୍ତେ;

ନ ଚାପି ମେ ଅପ୍ପିଯତଂ ଅୱେଦି, ଅଞ୍ଞତ୍ର କାମା ପରିଚାରଯନ୍ତା;

ଅଥ କେନ ୱଣ୍ଣେନ ମଯା ତେ ଭୋତି, ସଂୱାସଧମ୍ମୋ ଅହୁ ଏୱରୂପୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅସମତ୍ଥପଞ୍ଞନ୍ତି କୁଟୁମ୍ବଂ ୱିଚାରେତୁଂ ଅପ୍ପଟିବଲପଞ୍ଞଂ ଅତିତରୁଣିଞ୍ଞେୱ ସମାନଂ। ଯଂ ତାନଯିନ୍ତି ଯଂ ତଂ ଆନଯିଂ, ଅହଂ ଦହରିମେୱ ସମାନଂ ତଂ ଞାତିକୁଲତୋ ଆନେସିନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞତ୍ର କାମା ପରିଚାରଯନ୍ତାତି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ୱିନା କାମେନ ଅନିଚ୍ଛାଯ ମଂ ପରିଚାରଯନ୍ତାପି ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପିଯତଂ ମଂ ନ ଜାନାପେସି, ସମ୍ପିଯାଯମାନରୂପାୱ ପରିଚରି। କେନ ୱଣ୍ଣେନାତି କେନ କାରଣେନ। ଭୋତୀତି ତଂ ଆଲପତି। ଏୱରୂପୋତି ଆସୀୱିସସମାନପଟିକୂଲଭାୱେନ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ତୱ ସଂୱାସଧମ୍ମୋ ଏୱରୂପୋ ପିଯସଂୱାସୋ ୱିଯ କଥଂ ଜାତୋତି।

ଅଥସ୍ସ ସା କଥେନ୍ତୀ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

‘‘ଆରା ଦୂରେ ନଯିଧ କଦାଚି ଅତ୍ଥି, ପରମ୍ପରା ନାମ କୁଲେ ଇମସ୍ମିଂ;

ତଂ କୁଲୱତ୍ତଂ ଅନୁୱତ୍ତମାନା, ମାହଂ କୁଲେ ଅନ୍ତିମଗନ୍ଧିନୀ ଅହୁଂ;

ଏତସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନା, ଅକାମିକା ପଦ୍ଧଚରାମ୍ହି ତୁଯ୍ହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆରା ଦୂରେତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନଂ। ଅତିଦୂରେତି ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୀ ଏୱମାହ। ଇଧାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ନ କଦାଚୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରମ୍ପରାତି ପୁରିସପରମ୍ପରା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସାମି, ଇମସ୍ମିଂ ଅମ୍ହାକଂ ଞାତିକୁଲେ ଦୂରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ପୁରିସପରମ୍ପରା ନାମ ନ କଦାଚି ଅତ୍ଥି, ଏକିତ୍ଥିଯାପି ସାମିକଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ଗହିତପୁବ୍ବୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି। ତଂ କୁଲୱତ୍ତନ୍ତି ଅହମ୍ପି ତଂ କୁଲୱତ୍ତଂ କୁଲପୱେଣିଂ ଅନୁୱତ୍ତମାନା ଅତ୍ତନୋ କୁଲେ ପଚ୍ଛିମିକା ପଲାଲଭୂତା ମା ଅହୁନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଏତଂ କୁଲଅନ୍ତିମା କୁଲଗନ୍ଧିନୀତି ୱାଦଂ ଜିଗୁଚ୍ଛମାନା ଅକାମିକାପି ତୁଯ୍ହଂ ପଦ୍ଧଚରାମ୍ହି ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକାରିକା ପାଦପରିଚାରିକା ଜାତାମ୍ହୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ମଯା ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଭାସିତପୁବ୍ବଂ ଗୁଯ୍ହଂ ଭାସିତଂ, କୁଜ୍ଝେଯ୍ୟପି ମେ ଅଯଂ, ଅମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକତାପସସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେଯେୱ ଖମାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଖମାପେନ୍ତୀ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୭୧।

‘‘ମଣ୍ଡବ୍ୟ ଭାସିଂ ଯମଭାସନେଯ୍ୟଂ, ତଂ ଖମ୍ୟତଂ ପୁତ୍ତକହେତୁ ମଜ୍ଜ;

ପୁତ୍ତପେମା ନ ଇଧ ପରତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ସୋ ନୋ ଅଯଂ ଜୀୱତି ଯଞ୍ଞଦତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଂ ଖମ୍ୟତନ୍ତି ତଂ ଖମଯତୁ। ପୁତ୍ତକହେତୁ ମଜ୍ଜାତି ତଂ ମମ ଭାସିତଂ ଅଜ୍ଜ ଇମସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ ହେତୁ ଖମଯତୁ। ସୋ ନୋ ଅଯନ୍ତି ଯସ୍ସ ପୁତ୍ତସ୍ସ କାରଣା ମଯା ଏତଂ ଭାସିତଂ, ସୋ ନୋ ପୁତ୍ତୋ ଜୀୱତି, ଇମସ୍ସ ଜୀୱିତଲାଭଭାୱେନ ମେ ଖମ ସାମି, ଅଜ୍ଜତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୱ ୱସୱତ୍ତିନୀ ଭୱିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥ ନଂ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ‘‘ଉଟ୍ଠେହି ଭଦ୍ଦେ, ଖମାମି ତେ, ଇତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ମା ଫରୁସଚିତ୍ତା ଅହୋସି, ଅହମ୍ପି ତେ ଅପ୍ପିଯଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟଂ ଆହ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ତଯା ଦୁସ୍ସଙ୍ଘରଂ ଧନଂ ସଙ୍ଘରିତ୍ୱା କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ଅସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦାନଂ ଦଦନ୍ତେନ ଅଯୁତ୍ତଂ କତଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ତଯା ଅମ୍ହାକଂ ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାୱେ ଠତ୍ୱା ଅନଭିରତେନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରନ୍ତେନ ଅଯୁତ୍ତଂ କତଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇଦାନି ଯଥା ତଯି କତକାରା ମହପ୍ଫଲା ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଅଭିରତୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରାହୀ’’ତି। ତେ ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଅଗମଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭରିଯା ସାମିକେ ସସ୍ନେହା ଅହୋସି, ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ସଦ୍ଧାଯ ଦାନଂ ଅଦାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନଭିରତିଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି । ତଦା ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଭରିଯା ୱିସାଖା, ପୁତ୍ତୋ ରାହୁଲୋ, ଆଣିମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, କଣ୍ହଦୀପାଯନୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କଣ୍ହଦୀପାଯନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୪୫] ୭। ନିଗ୍ରୋଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ୱାହମେତଂ ଜାନାମୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ତେନ ‘‘ଆୱୁସୋ ଦେୱଦତ୍ତ, ସତ୍ଥା ତୱ ବହୂପକାରୋ, ତ୍ୱଞ୍ହି ସତ୍ଥାରଂ ନିସ୍ସାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭି ଉପସମ୍ପଦଂ ଲଭି, ତେପିଟକଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେସି, ଲାଭସକ୍କାରୋପି ତେ ଦସବଲସ୍ସେୱ ସନ୍ତକୋ’’ତି ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁତ୍ତେ ତିଣସଲାକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକମ୍ପି ସମଣେନ ଗୋତମେନ ମଯ୍ହଂ କତଂ ଗୁଣଂ ନ ପସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ରାଜଗହେ ମଗଧମହାରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ରାଜଗହସେଟ୍ଠି ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜନପଦସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତରଂ ଆନେସି, ସା ୱଞ୍ଝା ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସା ଅପରଭାଗେ ସକ୍କାରୋ ପରିହାଯି। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଗେହେ ୱଞ୍ଝିତ୍ଥିଯା ୱସନ୍ତିଯା କଥଂ କୁଲୱଂସୋ ୱଡ୍ଢିସ୍ସତୀ’’ତି ଯଥା ସା ସୁଣାତି, ଏୱମ୍ପି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତି। ସା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ହୋତୁ ଗବ୍ଭିନିଆଲଯଂ କତ୍ୱା ଏତେ ୱଞ୍ଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଚାରିକଂ ଧାତିଂ ଆହ ‘‘ଅମ୍ମ, ଗବ୍ଭିନିଯୋ ନାମ କିଞ୍ଚ କିଞ୍ଚ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ଗବ୍ଭିନିପରିହାରଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉତୁନିକାଲେ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅମ୍ବିଲାଦିରୁଚିକା ହୁତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦାନଂ ଉଦ୍ଧୁମାଯନକାଲେ ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠିଯୋ କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ବହଲଂ କାରେସି, ଦିୱସେ ଦିୱସେପି ପିଲୋତିକାୱେଠନେନ ଚ ଉଦରୱଡ୍ଢନଂ ୱଡ୍ଢେସି, ଥନମୁଖାନି କାଳଆନି କାରେସି, ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତୀପି ଅଞ୍ଞତ୍ର ତସ୍ସା ଧାତିଯା ଅଞ୍ଞେସଂ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ନ କରୋତି। ସାମିକୋପିସ୍ସା ଗବ୍ଭପରିହାରଂ ଅଦାସି। ଏୱଂ ନୱ ମାସେ ୱସିତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଜନପଦେ ପିତୁ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଜାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ସସୁରେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଥମାରୁହିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ରାଜଗହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ତସ୍ସା ପନ ପୁରତୋ ଏକୋ ସତ୍ଥୋ ଗଚ୍ଛତି। ସତ୍ଥେନ ୱସିତ୍ୱା ଗତଟ୍ଠାନଂ ଏସା ପାତରାସକାଲେ ପାପୁଣାତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତସ୍ମିଂ ସତ୍ଥେ ଏକା ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥୀ ରତ୍ତିଯା ଏକସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ପାତୋୱ ସତ୍ଥେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ୱିନା ସତ୍ଥେନ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ସକ୍କା ଖୋ ପନ ଜୀୱନ୍ତିଯା ପୁତ୍ତଂ ଲଭିତୁ’’ନ୍ତି ନିଗ୍ରୋଧମୂଲଜାଲେ ଜଲାବୁଞ୍ଚେୱ ଗବ୍ଭମଲଞ୍ଚ ଅହରିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଗମାସି।

ଦାରକସ୍ସପି ଦେୱତା ଆରକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ସୋ ହି ନ ଯୋ ୱା ସୋ ୱା, ବୋଧିସତ୍ତୋଯେୱ। ସୋ ପନ ତଦା ତାଦିସଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଇତରା ପାତରାସକାଲେ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱା ‘‘ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତାଯ ଧାତିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲଂ ଗତା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ଦାରକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମ, ନିପ୍ଫନ୍ନଂ ନୋ କିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ପିଲୋତିକାଯୋ ଅପନେତ୍ୱା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗପଦେସଂ ଲୋହିତେନ ଚ ଗବ୍ଭମଲେନ ଚ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗବ୍ଭୱୁଟ୍ଠାନଂ ଆରୋଚେସି। ତାୱଦେୱ ନଂ ସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ସପରିଜନୋ ରାଜଗହଂ ପଣ୍ଣଂ ପେସେସି। ଅଥସ୍ସା ସସ୍ସୁସସୁରା ୱିଜାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘‘ପିତୁ କୁଲେ କିଂ କରିସ୍ସତି, ଇଧେୱ ଆଗଚ୍ଛତୂ’’ତି ପେସଯିଂସୁ। ସା ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ରାଜଗହମେୱ ପାୱିସି। ତତ୍ଥ ତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦାରକସ୍ସ ନାମଂ କରୋନ୍ତା ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ଜାତତ୍ତା ‘‘ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଞେୱ ଅନୁସେଟ୍ଠିସୁଣିସାପି ୱିଜାଯନତ୍ଥାଯ କୁଲଘରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକିସ୍ସା ରୁକ୍ଖସାଖାଯ ହେଟ୍ଠା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ତସ୍ସ ‘‘ସାଖକୁମାରୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଂ ଦିୱସଞ୍ଞେୱ ସେଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାଯ ୱସନ୍ତସ୍ସ ତୁନ୍ନକାରସ୍ସ ଭରିଯାପି ପିଲୋତିକନ୍ତରେ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ତସ୍ସ ‘‘ପୋତ୍ତିକୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ।

ମହାସେଟ୍ଠି ଉଭୋପି ତେ ଦାରକେ ‘‘ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରସ୍ସ ଜାତଦିୱସଞ୍ଞେୱ ଜାତା’’ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱଡ୍ଢେସି। ତେ ଏକତୋ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଉଭୋପି ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତା ଆଚରିଯସ୍ସ ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଅଦଂସୁ। ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରୋ ପୋତ୍ତିକସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତେ ନିପ୍ଫନ୍ନସିପ୍ପା ଆଚରିଯଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତା ‘‘ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରିସ୍ସାମା’’ତି ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତଦା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ କାଲକତସ୍ସ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ, ‘‘ସ୍ୱେ ଫୁସ୍ସରଥଂ ଯୋଜେସ୍ସାମା’’ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସୁଂ। ତେସୁପି ସହାଯେସୁ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତେସୁ ପୋତ୍ତିକୋ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଉଟ୍ଠାଯ ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରସ୍ସ ପାଦେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ୱୁତ୍ଥକୁକ୍କୁଟେସୁ ଉପରିକୁକ୍କୁଟୋ ହେଟ୍ଠାକୁକ୍କୁଟସ୍ସ ସରୀରେ ୱଚ୍ଚଂ ପାତେସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘କେନେତଂ ପାତିତ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ସମ୍ମ, ମା କୁଜ୍ଝି, ମଯା ଅଜାନନ୍ତେନ ପାତିତ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଅରେ, ତ୍ୱଂ ମମ ସରୀରଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଚ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ମଞ୍ଞସି, କିଂ ମମ ପମାଣଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଇତରୋ ‘‘ଅରେ ତ୍ୱଂ ‘ଅଜାନନ୍ତେନ ମେ କତ’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେପି କୁଜ୍ଝସିଯେୱ, କିଂ ପନ ତେ ପମାଣ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ଯୋ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦତି, ସୋ ପାତୋୱ ସହସ୍ସଂ ଲଭତି, ତସ୍ମା ଅହଂ ମାନଂ କରୋମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଇତରୋ ‘‘ଅରେ ଏତ୍ତକମତ୍ତେନ ତ୍ୱଂ ମାନଂ କରୋସି, ମଂ ପନ ମାରେତ୍ୱା ଯୋ ଥୂଲମଂସଂ ଖାଦତି, ସୋ ପାତୋୱ ରାଜା ହୋତି, ଯୋ ମଜ୍ଝିମମଂସଂ ଖାଦତି, ସୋ ସେନାପତି, ଯୋ ଅଟ୍ଠିନିସ୍ସିତଂ ଖାଦତି, ସୋ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ହୋତୀ’’ତି ଆହ।

ପୋତ୍ତିକୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୋ ସହସ୍ସେନ, ରଜ୍ଜମେୱ ୱର’’ନ୍ତି ସଣିକଂ ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଉପରିସଯିତକୁକ୍କୁଟଂ ଗହେତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରେ ପଚିତ୍ୱା ଥୂଲମଂସଂ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ଅଦାସି, ମଜ୍ଝିମମଂସଂ ସାଖସ୍ସ ଅଦାସି, ଅଟ୍ଠିମଂସଂ ଅତ୍ତନା ଖାଦି। ଖାଦିତ୍ୱା ପନ ‘‘ସମ୍ମ ନିଗ୍ରୋଧ, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ରାଜା ଭୱିସ୍ସସି, ସମ୍ମ ସାଖ, ତ୍ୱଂ ସେନାପତି ଭୱିସ୍ସସି, ଅହଂ ପନ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କଥଂ ଜାନାସୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସି। ତେ ତଯୋପି ଜନା ପାତରାସୱେଲାଯ ବାରାଣସିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗେହେ ସପ୍ପିସକ୍ଖରଯୁତ୍ତଂ ପାଯାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିଂସୁ। ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରୋ ସିଲାପଟ୍ଟେ ନିପଜ୍ଜି , ଇତରେ ଦ୍ୱେ ବହି ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଅନ୍ତୋ ଠପେତ୍ୱା ଫୁସ୍ସରଥଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ତତ୍ଥ ୱିତ୍ଥାରକଥା ମହାଜନକଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୧୨୩ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଫୁସ୍ସରଥୋ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆରୋହନସଜ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରୋହିତୋ ‘‘ଉଯ୍ୟାନେ ପୁଞ୍ଞୱତା ସତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା କୁମାରଂ ଦିସ୍ୱା ପାଦନ୍ତତୋ ସାଟକଂ ଅପନେତ୍ୱା ପାଦେସୁ ଲକ୍ଖଣାନି ଉପଧାରେତ୍ୱା ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ ବାରାଣସିଯଂ ରଜ୍ଜଂ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ସ ଅଧିପତିରାଜା ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋ’’ତି ସବ୍ବତାଲାୱଚରେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ନିଗ୍ରୋଧକୁମାରୋ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମୁଖତୋ ସାଟକଂ ଅପନେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ ଥୋକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସିଲାପଟ୍ଟେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ପୁରୋହିତୋ ଜଣ୍ଣୁନା ପତିଟ୍ଠାଯ ‘‘ରଜ୍ଜଂ ତେ ଦେୱ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତତ୍ଥେୱ ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚି। ସୋ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ୱା ସାଖସ୍ସ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ନଗରଂ ପାୱିସି, ପୋତ୍ତିକୋପି ତେହି ସଦ୍ଧିଞ୍ଞେୱ ଅଗମାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମହାସତ୍ତୋ ବାରାଣସିଯଂ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ମାତାପିତୂନଂ ସରିତ୍ୱା ସାଖଂ ଆହ – ‘‘ସମ୍ମ, ନ ସକ୍କା ମାତାପିତୂହି ୱିନା ୱତ୍ତିତୁଂ, ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ନୋ ଆନେହୀ’’ତି। ସାଖୋ ‘‘ନ ମେ ତତ୍ଥ ଗମନକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ତତୋ ପୋତ୍ତିକଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ‘‘ପୁତ୍ତୋ ୱୋ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ଏଥ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ଅତ୍ଥି ନୋ ତାୱ ୱିଭୱମତ୍ତଂ, ଅଲଂ ତତ୍ଥ ଗମନେନା’’ତି ପଟିକ୍ଖିପିଂସୁ। ସାଖସ୍ସପି ମାତାପିତରୋ ଅୱୋଚ, ତେପି ନ ଇଚ୍ଛିଂସୁ। ଅତ୍ତନୋ ମାତାପିତରୋ ଅୱୋଚ, ‘‘ମଯଂ ତାତ ତୁନ୍ନକାରକମ୍ମେନ ଜୀୱିସ୍ସାମ ଅଲ’’ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ମନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ବାରାଣସିମେୱ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସେନାପତିସ୍ସ ଘରେ ମଗ୍ଗକିଲମଥଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ନିଗ୍ରୋଧସହାଯଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସହାଯୋ କିର ତେ ପୋତ୍ତିକୋ ନାମ ଆଗତୋତି ସେନାପତିସ୍ସ ଆରୋଚେହୀ’’ତି ଦୋୱାରିକଂ ଆହ, ସୋ ତଥା ଅକାସି। ସାଖୋ ପନ ‘‘ଅଯଂ ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜଂ ଅଦତ୍ୱା ସହାଯନିଗ୍ରୋଧସ୍ସ ଅଦାସୀ’’ତି ତସ୍ମିଂ ୱେରଂ

ବନ୍ଧି। ସୋ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱାଓ କୁଦ୍ଧୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କୋ ଇମସ୍ସ ସହାୟୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଦାସିପୁତ୍ତୋ, ଗଣ୍ହଥ ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦଜଣ୍ଣୁକପ୍ପରେହି କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ଗୀୱାଯଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି।

ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସାଖୋ ମମ ସନ୍ତିକା ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ, ମଂ କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି, ନିଗ୍ରୋଧୋ ପନ ପଣ୍ଡିତୋ କତଞ୍ଞୂ ସପ୍ପୁରିସୋ, ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ପୋତ୍ତିକୋ କିର ନାମ ତେ ସହାୟୋ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସି। ରାଜା ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଆସନା ୱୁଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ମସ୍ସୁକମ୍ମାଦୀନି କାରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତେନ ପରିଭୁତ୍ତନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନେନ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ମାତାପିତୂନଂ ପୱତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅନାଗମନଭାୱଂ ସୁଣି। ସାଖୋପି ‘‘ପୋତ୍ତିକୋ ମଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ପରିଭିନ୍ଦେଯ୍ୟ , ମଯି ପନ ଗତେ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ଅଗମାସି। ପୋତ୍ତିକୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେୟେୱ ରାଜାନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ମଗ୍ଗକିଲନ୍ତୋ ‘ସାଖସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଇଧାଗମିସ୍ସାମୀ’ତି ଅଗମିଂ। ଅଥ ମଂ ସାଖୋ ‘ନାହଂ ତଂ ଜାନାମୀ’ତି ୱତ୍ୱା କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ଗୀୱାଯଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନୀହରାପେସୀତି ସଦ୍ଦହେଯ୍ୟାସି ତ୍ୱଂ ଏତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୨।

‘‘ନ ୱାହମେତଂ ଜାନାମି, କୋ ୱାଯଂ କସ୍ସ ୱାତି ୱା;

ଯଥା ସାଖୋ ୱଦି ଏୱ, ନିଗ୍ରୋଧ କିନ୍ତି ମଞ୍ଞସି।

୭୩।

‘‘ତତୋ ଗଲୱିନୀତେନ, ପୁରିସା ନୀହରିଂସୁ ମଂ;

ଦତ୍ୱା ମୁଖପହାରାନି, ସାଖସ୍ସ ୱଚନଂକରା।

୭୪।

‘‘ଏତାଦିସଂ ଦୁମ୍ମତିନା, ଅକତଞ୍ଞୁନ ଦୁବ୍ଭିନା;

କତଂ ଅନରିଯଂ ସାଖେନ, ସଖିନା ତେ ଜନାଧିପା’’ତି।

ତତ୍ଥ କିନ୍ତି ମଞ୍ଞସୀତି ଯଥା ମଂ ସାଖୋ ଅଚରି, କିଂ ତ୍ୱମ୍ପି ଏୱମେୱ ମଞ୍ଞସି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଥା ମଞ୍ଞସି, ମଂ ସାଖୋ ଏୱଂ ୱଦେଯ୍ୟାତି ସଦ୍ଦହସି, ତଂ ନ ସଦ୍ଦହସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗଲୱିନୀତେନାତି ଗଲଗ୍ଗାହେନ। ଦୁବ୍ଭିନାତି ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିନା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୫।

‘‘ନ ୱାହମେତଂ ଜାନାମି, ନପି ମେ କୋଚି ସଂସତି;

ଯଂ ମେ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାସି, ସାଖେନ କାରଣଂ କତଂ।

୭୬।

‘‘ସଖୀନଂ ସାଜୀୱକରୋ, ମମ ସାଖସ୍ସ ଚୂଭଯଂ;

ତ୍ୱଂ ନୋସିସ୍ସରିଯଂ ଦାତା, ମନୁସ୍ସେସୁ ମହନ୍ତତଂ;

ତଯାମା ଲଦ୍ଧିତା ଇଦ୍ଧୀ, ଏତ୍ଥ ମେ ନତ୍ଥି ସଂସଯୋ।

୭୭।

‘‘ଯଥାପି ବୀଜମଗ୍ଗିମ୍ହି, ଡଯ୍ହତି ନ ୱିରୂହତି;

ଏୱଂ କତଂ ଅସପ୍ପୁରିସେ, ନସ୍ସତି ନ ୱିରୂହତି।

୭୮।

‘‘କତଞ୍ଞୁମ୍ହି ଚ ପୋସମ୍ହି, ସୀଲୱନ୍ତେ ଅରିଯୱୁତ୍ତିନେ;

ସୁଖେତ୍ତେ ୱିଯ ବୀଜାନି, କତଂ ତମ୍ହି ନ ନସ୍ସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଂସତୀତି ଆଚିକ୍ଖତି। କାରଣଂ କତନ୍ତି ଆକଡ୍ଢନୱିକଡ୍ଢନପୋଥନକୋଟ୍ଟନସଙ୍ଖାତଂ କାରଣଂ କତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସଖୀନଂ ସାଜୀୱକରୋତି ସମ୍ମ, ପୋତ୍ତିକ ତ୍ୱଂ ସହାଯକାନଂ ସୁଆଜୀୱକରୋ ଜୀୱିକାଯ ଉପ୍ପାଦେତା। ମମ ସାଖସ୍ସ ଚୂଭଯନ୍ତି ମଯ୍ହଞ୍ଚ ସାଖସ୍ସ ଚ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଖୀନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତ୍ୱଂ ନୋସିସ୍ସରିଯନ୍ତି ତ୍ୱଂ ନୋ ଅସି ଇସ୍ସରିଯଂ ଦାତା, ତୱ ସନ୍ତିକା ଇମା ସମ୍ପତ୍ତୀ ଅମ୍ହେହି ଲଦ୍ଧା। ମହନ୍ତତନ୍ତି ମହନ୍ତଭାୱଂ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଏତ୍ତକଂ କଥେନ୍ତେ ନିଗ୍ରୋଧେ ସାଖୋ ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ସାଖ ଇମଂ ପୋତ୍ତିକଂ ସଞ୍ଜାନାସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ଦଣ୍ଡଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

‘‘ଇମଂ ଜମ୍ମଂ ନେକତିକଂ, ଅସପ୍ପୁରିସଚିନ୍ତକଂ;

ହନନ୍ତୁ ସାଖଂ ସତ୍ତୀହି, ନାସ୍ସ ଇଚ୍ଛାମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଜମ୍ମନ୍ତି ଲାମକଂ। ନେକତିକନ୍ତି ୱଞ୍ଚକଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୋତ୍ତିକୋ ‘‘ମା ଏସ ବାଲୋ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ନସ୍ସତୂ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

‘‘ଖମତସ୍ସ ମହାରାଜ, ପାଣା ନ ପଟିଆନଯା;

ଖମ ଦେୱ ଅସପ୍ପୁରିସସ୍ସ, ନାସ୍ସ ଇଚ୍ଛାମହଂ ୱଧ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଖମତସ୍ସାତି ଖମତଂ ଅସ୍ସ, ଏତସ୍ସ ଅସପ୍ପୁରିସସ୍ସ ଖମଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ପଟିଆନଯାତି ମତସ୍ସ ନାମ ପାଣା ପଟିଆନେତୁଂ ନ ସକ୍କା।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସାଖସ୍ସ ଖମି, ସେନାପତିଟ୍ଠାନମ୍ପି ପୋତ୍ତିକସ୍ସେୱ ଦାତୁକାମୋ ଅହୋସି , ସୋ ପନ ନ ଇଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସବ୍ବସେନାନୀନଂ ୱିଚାରଣାରହଂ ଭଣ୍ଡାଗାରିକଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଅଦାସି। ପୁବ୍ବେ କିରେତଂ ଠାନନ୍ତରଂ ନାହୋସି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାତଂ। ଅପରଭାଗେ ପୋତ୍ତିକୋ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢମାନୋ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତଧୀତାନଂ ଓୱାଦୱସେନ ଓସାନଗାଥମାହ –

୮୧।

‘‘ନିଗ୍ରୋଧମେୱ ସେୱେଯ୍ୟ, ନ ସାଖମୁପସଂୱସେ;

ନିଗ୍ରୋଧସ୍ମିଂ ମତଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଯଞ୍ଚେ ସାଖସ୍ମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ପୁବ୍ବେପି ଅକତଞ୍ଞୂଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସାଖୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପୋଟ୍ଟିକୋ ଆନନ୍ଦୋ, ନିଗ୍ରୋଧୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ନିଗ୍ରୋଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୪୬] ୮। ତକ୍କଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନ ତକ୍କଲା ସନ୍ତି ନ ଆଲୁୱାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ପିତୁପୋସକଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଦଲିଦ୍ଦକୁଲେ ପଚ୍ଚାଜାତୋ ମାତରି କାଲକତାଯ ପାତୋୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଦନ୍ତକଟ୍ଠମୁଖୋଦକଦାନାଦୀନି କରୋନ୍ତୋ ଭତିଂ ୱା କସିଂ ୱା କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧୱିଭୱାନୁରୂପେନ ଯାଗୁଭତ୍ତାଦୀନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ପିତରଂ ପୋସେସି। ଅଥ ନଂ ପିତା ଆହ – ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଏକକୋୱ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ କତ୍ତବ୍ବଂ କରୋସି, ଏକଂ ତେ କୁଲଦାରିକଂ ଆନେସ୍ସାମି, ସା ତେ ଗେହେ କତ୍ତବ୍ବଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ତାତ, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଘରଂ ଆଗତା ନେୱ ମଯ୍ହଂ, ନ ତୁମ୍ହାକଂ ଚିତ୍ତସୁଖଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ମା ଏୱରୂପଂ ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅହଂ ଯାୱଜୀୱଂ ତୁମ୍ହେ ପୋସେତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ଅନିଚ୍ଛମାନସ୍ସେୱ ଏକଂ କୁମାରିକଂ ଆନେସି। ସା ସସୁରସ୍ସ ଚ ସାମିକସ୍ସ ଚ ଉପକାରିକା ଅହୋସି ନୀଚୱୁତ୍ତି। ସାମିକୋପିସ୍ସା ‘‘ମମ ପିତୁ ଉପକାରିକା’’ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ମନାପଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦେତି, ସାପି ତଂ ସସୁରସ୍ସେୱ ଉପନାମେସି। ସା ଅପରଭାଗେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ସାମିକୋ ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ପିତୁ ଅଦତ୍ୱା ମଯ୍ହମେୱ ଦେତି, ଅଦ୍ଧା ପିତରି ନିସ୍ନେହୋ ଜାତୋ, ଇମଂ ମହଲ୍ଲକଂ ଏକେନୁପାଯେନ ମମ ସାମିକସ୍ସ ପଟିକ୍କୂଲଂ କତ୍ୱା ଗେହା ନିକ୍କଡ୍ଢାପେସ୍ସାମୀ’’ତି।

ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଦକଂ ଅତିସୀତଂ ୱା ଅଚ୍ଚୁଣ୍ହଂ ୱା, ଆହାରଂ ଅତିଲୋଣଂ ୱା ଅଲୋଣଂ ୱା , ଭତ୍ତଂ ଉତ୍ତଣ୍ଡୁଲଂ ୱା ଅତିକିଲିନ୍ନଂ ୱାତି ଏୱମାଦୀନି ତସ୍ସ କୋଧୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣାନି କତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ କୁଜ୍ଝନ୍ତେ ‘‘କୋ ଇମଂ ମହଲ୍ଲକଂ ଉପଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ଫରୁସାନି ୱତ୍ୱା କଲହଂ ୱଡ୍ଢେସି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଖେଳପିଣ୍ଡାଦୀନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱାପି ସାମିକଂ ଉଜ୍ଝାପେସି ‘‘ପସ୍ସ ପିତୁ କମ୍ମଂ, ‘ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ମା କରୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ କୁଜ୍ଝତି, ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ପିତରଂ ୱା ୱସାପେହି ମଂ ୱା’’ତି। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ଦହରା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଜୀୱିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସି, ମଯ୍ହଂ ପିତା ମହଲ୍ଲକୋ, ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ ଅସହନ୍ତୀ ଇମମ୍ହା ଗେହା ନିକ୍ଖମା’’ତି ଆହ। ସା ଭୀତା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏୱଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସସୁରସ୍ସ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ପକତିନିଯାମେନେୱ ପଟିଜଗ୍ଗିତୁଂ ଆରଭି। ଅଥ ସୋ ଉପାସକୋ ପୁରିମଦିୱସେସୁ ତାଯ ଉବ୍ବାଳ୍ହୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ପକତିଯା ପତିଟ୍ଠିତକାଲେ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ, ଉପାସକ, ସତ୍ତଟ୍ଠ ଦିୱସାନି ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଯ ନାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ କାରଣଂ କଥେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ଇଦାନି ତାୱ ତସ୍ସା କଥଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପିତରଂ ନ ନୀହରାପେସି, ପୁବ୍ବେ ପନ ଏତିସ୍ସା କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ପିତରଂ ଆମକସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମାରଣକାଲେ ଅହଂ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ହୁତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ପିତୁଘାତକକମ୍ମା ନିୱାରେସିଂ, ତଦା ତ୍ୱଂ ମମ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୱ ପିତରଂ ଯାୱଜୀୱଂ ପଟିଜଗ୍ଗିତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଜାତୋ, ସ୍ୱାଯଂ ମଯା ଦିନ୍ନୋ ଓୱାଦୋ ଭୱନ୍ତରଗତମ୍ପି ନ ୱିଜହତି, ଇମିନା କାରଣେନ ତସ୍ସା କଥଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଇଦାନି ତଯା ପିତା ନ ନୀହଟୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ କାସିଗାମେ ଏକସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ଘରେ ଏକପୁତ୍ତକୋ ଅହୋସି ନାମେନ ସୱିଟ୍ଠକୋ ନାମ। ସୋ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ଅପରଭାଗେ ମାତରି କାଲକତାଯ ପିତରଂ ପୋସେସୀତି ସବ୍ବଂ ୱତ୍ଥୁ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁନିଯାମେନେୱ କଥେତବ୍ବଂ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱିସେସୋ। ତଦା ସା ଇତ୍ଥୀ ‘‘ପସ୍ସ ପିତୁ କମ୍ମଂ, ‘ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ମା କରୀ’ତି ୱୁତ୍ତେ କୁଜ୍ଝତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ପିତା ତେ ଚଣ୍ଡୋ ଫରୁସୋ ନିଚ୍ଚଂ କଲହଂ କରୋତି, ଜରାଜିଣ୍ଣୋ ବ୍ୟାଧିପୀଳିତୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ମରିସ୍ସତି, ଅହଞ୍ଚ ଏତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗେହେ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ସଯମ୍ପେସ କତିପାହେନ ମରିସ୍ସତିଯେୱ, ତ୍ୱଂ ଏତଂ ଆମକସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲେନ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଉପରି ପଂସୁନା ଛାଦେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପୁରିସମାରଣଂ ନାମ ଭାରିଯଂ, କଥଂ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ତେ ଉପାଯଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଆଚିକ୍ଖ ତାୱା’’ତି। ‘‘ସାମି, ତ୍ୱଂ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ପିତୁ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯଥା ସବ୍ବେ ସୁଣନ୍ତି, ଏୱଂ ମହାସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ‘ତାତ, ଅସୁକଗାମେ ତୁମ୍ହାକଂ ଉଦ୍ଧାରଣକୋ ଅତ୍ଥି, ମଯି ଗତେ ନ ଦେତି, ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ନ ଦସ୍ସତେୱ, ସ୍ୱେ ଯାନକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାତୋୱ ଗଚ୍ଛିସ୍ସାମା’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୱୁତ୍ତୱେଲାଯମେୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଯାନକଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଆମକସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ଚୋରେହି ଅଚ୍ଛିନ୍ନସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଆୱାଟେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛା’’ତି।

ସଓିଟ୍ଠକୋ ‘‘ଅତ୍ଥେସ ଉପାଯୋ’’ତି ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଯାନକଂ ଗମନସଜ୍ଜଂ ଅକାସି। ତସ୍ସ ପନେକୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥି ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ। ସୋ ମାତୁ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମଯ୍ହଂ ମାତା ପାପଧମ୍ମା ପିତରଂ ମେ ପିତୁଘାତକମ୍ମଂ କାରେତି, ଅହଂ ଇମସ୍ସ ପିତୁଘାତକମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ସଣିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଯ୍ୟକେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିପଜ୍ଜି। ସଓିଟ୍ଠକୋପି ଇତରାଯ ୱୁତ୍ତୱେଲାଯ ଯାନକଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଏହି, ତାତ, ଉଦ୍ଧାରଂ ସୋଧେସ୍ସାମା’’ତି ପିତରଂ ଯାନକେ ନିସୀଦାପେସି। କୁମାରୋପି ପଠମତରଂ ଯାନକଂ ଅଭିରୁହି। ସଓିଟ୍ଠକୋ ତଂ ନିୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ଆମକସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଞ୍ଚ କୁମାରକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ସଯଂ ଓତରିତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲପିଟକଂ ଆଦାଯ ଏକସ୍ମିଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଚତୁରସ୍ସାୱାଟଂ ଖଣିତୁଂ ଆରଭି। କୁମାରକୋ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୨।

‘‘ନ ତକ୍କଲା ସନ୍ତି ନ ଆଲୁୱାନି, ନ ବିଳାଲିଯୋ ନ କଳମ୍ବାନି ତାତ;

ଏକୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି ସୁସାନମଜ୍ଝେ, କିମତ୍ଥିକୋ ତାତ ଖଣାସି କାସୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତକ୍କଲା ସନ୍ତୀତି ପିଣ୍ଡାଲୁକନ୍ଦା ନ ସନ୍ତି। ଆଲୁୱାନୀତି ଆଲୁୱକନ୍ଦା। ବିଳାଲିଯୋତି ବିଳାରିୱଲ୍ଲିକନ୍ଦା। କଳମ୍ବାନୀତି ତାଲକନ୍ଦା।

ଅଥସ୍ସ ପିତା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୩।

‘‘ପିତାମହୋ ତାତ ସୁଦୁବ୍ବଲୋ ତେ, ଅନେକବ୍ୟାଧୀହି ଦୁଖେନ ଫୁଟ୍ଠୋ;

ତମଜ୍ଜହଂ ନିଖଣିସ୍ସାମି ସୋବ୍ଭେ, ନ ହିସ୍ସ ତଂ ଜୀୱିତଂ ରୋଚଯାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନେକବ୍ୟାଧୀହୀତି ଅନେକେହି ବ୍ୟାଧୀହି ଉପ୍ପନ୍ନେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠୋ। ନ ହିସ୍ସ ତନ୍ତି ଅହଞ୍ହି ତସ୍ସ ତୱ ପିତାମହସ୍ସ ତଂ ଦୁଜ୍ଜୀୱିତଂ ନ ଇଚ୍ଛାମି, ‘‘ଏୱରୂପା ଜୀୱିତା ମରଣମେୱସ୍ସ ୱର’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ତଂ ସୋବ୍ଭେ ନିଖଣିସ୍ସାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ଉପଡ୍ଢଂ ଗାଥମାହ –

୮୪।

‘‘ସଙ୍କପ୍ପମେତଂ ପଟିଲଦ୍ଧ ପାପକଂ, ଅଚ୍ଚାହିତଂ କମ୍ମ କରୋସି ଲୁଦ୍ଦ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତାତ, ତ୍ୱଂ ‘‘ପୀତରଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ମରଣଦୁକ୍ଖେନ ଯୋଜେନ୍ତୋ ଏତଂ ପାପକଂ ସଙ୍କପ୍ପଂ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ତସ୍ସ ଚ ସଙ୍କପ୍ପସ୍ସ ୱସେନ ହିତଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠିତତ୍ତା ଅଚ୍ଚାହିତଂ କମ୍ମଂ କରୋସି ଲୁଦ୍ଦନ୍ତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା କୁମାରୋ ପିତୁ ହତ୍ଥତୋ କୁଦ୍ଦାଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଅଞ୍ଞତରଂ ଆୱାଟଂ ଖଣିତୁଂ ଆରଭି। ଅଥ ନଂ ପିତା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା, ତାତ, ଆୱାଟଂ ଖଣସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

‘‘ମଯାପି ତାତ ପଟିଲଚ୍ଛସେ ତୁୱଂ, ଏତାଦିସଂ କମ୍ମ ଜରୂପନୀତୋ;

ତଂ କୁଲ୍ଲୱତ୍ତଂ ଅନୁୱତ୍ତମାନୋ, ଅହମ୍ପି ତଂ ନିଖଣିସ୍ସାମି ସୋବ୍ଭେ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତାତ, ଅହମ୍ପି ଏତସ୍ମିଂ ସୋବ୍ଭେ ତଂ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ନିଖଣିସ୍ସାମି, ଇତି ଖୋ ତାତ, ମଯାପି କତେ ଇମସ୍ମିଂ ସୋବ୍ଭେ ତୁୱଂ ଜରୂପନୀତୋ ଏତାଦିସଂ କମ୍ମଂ ପଟିଲଚ୍ଛସେ, ଯଂ ଏତଂ ତଯା ପୱତ୍ତିତଂ କୁଲୱତ୍ତଂ, ତଂ ଅନୁୱତ୍ତମାନୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଭରିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ ୱସନ୍ତୋ ଅହମ୍ପି ତଂ ନିଖଣିସ୍ସାମି ସୋବ୍ଭେତି।

ଅଥସ୍ସ ପିତା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୮୫।

‘‘ଫରୁସାହି ୱାଚାହି ପକୁବ୍ବମାନୋ, ଆସଜ୍ଜ ମଂ ତ୍ୱଂ ୱଦସେ କୁମାର;

ପୁତ୍ତୋ ମମଂ ଓରସକୋ ସମାନୋ, ଅହୀତାନୁକମ୍ପୀ ମମ ତ୍ୱଂସି ପୁତ୍ତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପକୁବ୍ବମାନୋତି ଅଭିଭୱନ୍ତୋ। ଆସଜ୍ଜାତି ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ପଣ୍ଡିତକୁମାରକୋ ଏକଂ ପଟିୱଚନଗାଥଂ, ଦ୍ୱେ ଉଦାନଗାଥାତି ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮୬।

‘‘ନ ତାହଂ ତାତ ଅହିତାନୁକମ୍ପୀ, ହିତାନୁକମ୍ପୀ ତେ ଅହମ୍ପି ତାତ;

ପାପଞ୍ଚ ତଂ କମ୍ମ ପକୁବ୍ବମାନଂ, ଅରହାମି ନୋ ୱାରଯିତୁଂ ତତୋ।

୮୭।

‘‘ଯୋ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ସୱିଟ୍ଠ, ଅଦୂସକେ ହିଂସତି ପାପଧମ୍ମୋ;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ, ଅସଂସଯଂ ସୋ ନିରଯଂ ଉପେତି।

୮୮।

‘‘ଯୋ ମାତରଂ ୱା ପିତରଂ ସୱିଟ୍ଠ, ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଉପଟ୍ଠହାତି;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ଅଭିସମ୍ପରାଯଂ, ଅସଂସଯଂ ସୋ ସୁଗତିଂ ଉପେତୀ’’ତି। –

ଇମଂ ପନ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପିତା ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୯।

‘‘ନ ମେ ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତ ଅହିତାନୁକମ୍ପୀ, ହିତାନୁକମ୍ପୀ ମେ ତ୍ୱଂସି ପୁତ୍ତ;

ଅହଞ୍ଚ ତଂ ମାତରା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ, ଏତାଦିସଂ କମ୍ମ କରୋମି ଲୁଦ୍ଦ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅହଞ୍ଚ ତଂ ମାତରାତି ଅହଞ୍ଚ ତେ ମାତରା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ‘‘ତାତ, ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଦୋସେ ଅନିଗ୍ଗଯ୍ହମାନା ପୁନପ୍ପୁନଂ ପାପଂ କରୋନ୍ତି, ମମ ମାତା ଯଥା ପୁନ ଏୱରୂପଂ ନ କରୋତି, ତଥା ନଂ ପଣାମେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୯୦।

‘‘ଯା ତେ ସା ଭରିଯା ଅନରିଯରୂପା, ମାତା ମମେସା ସକିଯା ଜନେତ୍ତି;

ନିଦ୍ଧାପଯେ ତଞ୍ଚ ସକା ଅଗାରା, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତେ ସା ଦୁଖମାୱହେସ୍ସା’’ତି।

ସୱିଟ୍ଠକୋ ପଣ୍ଡିତପୁତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛାମ, ତାତା’’ତି ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତେନ ଚ ପିତରା ଚ ଯାନକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପାଯାସି। ସାପି ଖୋ ଅନାଚାରା ‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତା ନୋ ଗେହା କାଳକଣ୍ଣୀ’’ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ଅଲ୍ଲଗୋମଯେନ ଗେହଂ ଉପଲିମ୍ପେତ୍ୱା ପାଯାସଂ ପଚିତ୍ୱା ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ତେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତଂ କାଳକଣ୍ଣିଂ ପୁନ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତୋ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଅରେ ନିକତିକ, ନିକ୍ଖନ୍ତଂ କାଳକଣ୍ଣିଂ ପୁନ ଆଦାଯ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପରିଭାସି। ସୱିଟ୍ଠକୋ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ଯାନକଂ ମୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଅନାଚାରେ କିଂ ୱଦେସୀ’’ତି ତଂ ସୁକୋଟ୍ଟିତଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା ଇମଂ ଗେହଂ ପାୱିସୀ’’ତି ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢି। ତତୋ ପିତରଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ସଯମ୍ପି ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ତଯୋପି ପାଯାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ସାପି ପାପଧମ୍ମା କତିପାହଂ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଗେହେ ୱସି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ପୁତ୍ତୋ ପିତରଂ ଆହ – ‘‘ତାତ, ମମ ମାତା ଏତ୍ତକେନ ନ ବୁଜ୍ଝତି, ତୁମ୍ହେ ମମ ମାତୁ ମଙ୍କୁଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ‘ଅସୁକଗାମକେ ମମ ମାତୁଲଧୀତା ଅତ୍ଥି , ସା ମଯ୍ହଂ ପିତରଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ମଞ୍ଚ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସତି, ତଂ ଆନେସ୍ସାମୀ’ତି ୱତ୍ୱା ମାଲାଗନ୍ଧାଦୀନି ଆଦାଯ ଯାନକେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ ଅନୁୱିଚରିତ୍ୱା ସାଯଂ ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି।

ପଟିୱିସ୍ସକକୁଲେ ଇତ୍ଥିଯୋ ‘‘ସାମିକୋ କିର ତେ ଅଞ୍ଞଂ ଭରିଯଂ ଆନେତୁଂ ଅସୁକଗାମଂ ନାମ ଗତୋ’’ତି ତସ୍ସା ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ସା ‘‘ଦାନିମ୍ହି ନଟ୍ଠା, ନତ୍ଥି ମେ ପୁନ ଓକାସୋ’’ତି ଭୀତା ତସିତା ହୁତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତମେୱ ଯାଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଣ୍ଡିତପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞୋ ମମ ପଟିସରଣଂ ନତ୍ଥି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୱ ପିତରଞ୍ଚ ପିତାମହଞ୍ଚ ଅଲଙ୍କତଚେତିଯଂ ୱିଯ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମି, ପୁନ ମଯ୍ହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଘରେ ପୱେସନଂ କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଅମ୍ମ, ସଚେ ପୁନ ଏୱରୂପଂ ନ କରିସ୍ସଥ, କରିସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପିତୁ ଆଗତକାଲେ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୯୧।

‘‘ଯା ତେ ସା ଭରିଯା ଅନରିଯରୂପା, ମାତା ମମେସା ସକିଯା ଜନେତ୍ତି;

ଦନ୍ତା କରେଣୂୱ ୱସୂପନୀତା, ସା ପାପଧମ୍ମା ପୁନରାୱଜାତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ କରେଣୂୱାତି ତାତ, ଇଦାନି ସା ଆନେଞ୍ଜକାରଣଂ କାରିକା ହତ୍ଥିନୀ ୱିଯ ଦନ୍ତା ୱସଂ ଉପନୀତା ନିବ୍ବିସେୱନା ଜାତା। ପୁନରାଗଜାତୂତି ପୁନ ଇମଂ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛତୂତି।

ଏୱଂ ସୋ ପିତୁ ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତରଂ ଆନେସି। ସା ସାମିକଞ୍ଚ ସସୁରଞ୍ଚ ଖମାପେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦନ୍ତା ଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତା ହୁତ୍ୱା ସାମିକଞ୍ଚ ସସୁରଞ୍ଚ ପୁତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିଜଗ୍ଗି। ଉଭୋପି ଚ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରିତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ପିତୁପୋସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ପିତା ଚ ପୁତ୍ତୋ ଚ ସୁଣିସା ଚ ତେଯେୱ ଅହେସୁଂ, ପଣ୍ଡିତକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ତକ୍କଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୪୭] ୯। ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିଂତେ ୱତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ପଠମଗମନେନ କପିଲପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ୱିହରନ୍ତୋ ପିତୁ ନିୱେସନେ ରଞ୍ଞୋ ଅସଦ୍ଦହନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ୱୀସତିସହସ୍ସଭିକ୍ଖୁପରିୱାରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନେ ଯାଗୁଖଜ୍ଜକଂ ଦତ୍ୱା ଅନ୍ତରାଭତ୍ତେ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥଂ କଥେନ୍ତୋ ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଧାନକାଲେ ଦେୱତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘ପୁତ୍ତୋ ତେ ସିଦ୍ଧତ୍ଥକୁମାରୋ ଅପ୍ପାହାରତାଯ ମତୋ’ତି ମଯ୍ହଂ ଆରୋଚେସୁ’’ନ୍ତି ଆହ। ସତ୍ଥାରା ଚ ‘‘ସଦ୍ଦହି, ମହାରାଜା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ସଦ୍ଦହିଂ, ଭନ୍ତେ, ଆକାସେ ଠତ୍ୱା କଥେନ୍ତିଯୋପି ଦେୱତା, ‘ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ବୋଧିତଲେ ବୁଦ୍ଧତ୍ତଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାନଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’ତି ପଟିକ୍ଖିପି’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ମହାଧମ୍ମପାଲକାଲେପି ‘ପୁତ୍ତୋ ତେ ମତୋ ଇମାନିସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନୀ’ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱଦନ୍ତସ୍ସପି ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯସ୍ସ ‘ଅମ୍ହାକଂ କୁଲେ ତରୁଣକାଲେ କାଲକିରିଯା ନାମ ନତ୍ଥୀ’ତି ନ ସଦ୍ଦହି,

ଇଦାନି ପନ କସ୍ମା ସଦ୍ଦହିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ କାସିରଟ୍ଠେ ଧମ୍ମପାଲଗାମୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ଧମ୍ମପାଲକୁଲସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାଯ ଏତଂ ନାମଂ ଲଭି। ତତ୍ଥ ଦସନ୍ନଂ କୁସଲକମ୍ମପଥାନଂ ପାଲନତୋ ‘‘ଧମ୍ମପାଲୋ’’ତ୍ୱେୱ ପଞ୍ଞାତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଟିୱସତି, ତସ୍ସ କୁଲେ ଅନ୍ତମସୋ ଦାସକମ୍ମକରାପି ଦାନଂ ଦେନ୍ତି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖନ୍ତି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଧମ୍ମପାଲକୁମାରୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତଂ ପିତା ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ସିପ୍ପୁଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ତକ୍କସିଲଂ ପେସେସି। ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ମାଣୱକସତାନଂ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ଅହୋସି। ତଦା ଆଚରିଯସ୍ସ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି। ଆଚରିଯୋ ମାଣୱକପରିୱୁତୋ ଞାତିଗଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ରୋଦନ୍ତୋ କନ୍ଦନ୍ତୋ ସୁସାନେ ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେତି। ତତ୍ଥ ଆଚରିଯୋ ଚ ଞାତିୱଗ୍ଗୋ ଚସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକା ଚ ରୋଦନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତି, ଧମ୍ମପାଲୋଯେୱେକୋ ନ ରୋଦତି ନ ପରିଦେୱତି। ଅପିଚ ଖୋ ପନ ତେସୁ ପଞ୍ଚସତେସୁ ମାଣୱେସୁ ସୁସାନା ଆଗମ୍ମ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ଏୱରୂପୋ ନାମ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ତରୁଣମାଣୱୋ ତରୁଣକାଲେଯେୱ ମାତାପିତୂହି ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ମରଣପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି ୱଦନ୍ତେସୁ ‘‘ସମ୍ମା, ତୁମ୍ହେ ‘ତରୁଣୋ’ତି ଭଣଥ, ଅଥ କସ୍ମା ତରୁଣକାଲେଯେୱ ମରତି, ନନୁ ଅଯୁତ୍ତଂ ତରୁଣକାଲେ ମରିତୁ’’ନ୍ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ତେ ଆହଂସୁ ‘‘କିଂ ପନ ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ମରଣଭାୱଂ ନ ଜାନାସୀ’’ତି? ଜାନାମି, ତରୁଣକାଲେ ପନ ନ ମରନ୍ତି, ମହଲ୍ଲକକାଲେଯେୱ ମରନ୍ତୀତି। ନନୁ ଅନିଚ୍ଚା ସଙ୍ଖେ ସଙ୍ଖାରା ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱିନୋତି? ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଅନିଚ୍ଚା, ଦହରକାଲେ ପନ ସତ୍ତା ନ ମରନ୍ତି, ମହଲ୍ଲକକାଲେ ମରନ୍ତି, ଅନିଚ୍ଚତଂ ପାପୁଣନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ସମ୍ମ, ଧମ୍ମପାଲ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହେ ନ କେଚି ମରନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଦହରକାଲେ ପନ ନ ମରନ୍ତି, ମହଲ୍ଲକକାଲେଯେୱ ମରନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନେସା ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲପୱେଣୀ’’ତି? ‘‘ଆମ କୁଲପୱେଣୀ’’ତି। ମାଣୱା ତଂ ତସ୍ସ କଥଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥ ନଂ ସୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତାତ ଧମ୍ମପାଲ, ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲେ ଦହରକାଲେ ନ ମୀଯନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଆଚରିଯା’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ଅତିୱିଯ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱଦତି, ଇମସ୍ସ ପିତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସଚେ ଏତଂ ସଚ୍ଚଂ, ଅହମ୍ପି ତମେୱ ଧମ୍ମଂ ପୂରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତଟ୍ଠଦିୱସଚ୍ଚଯେନ ଧମ୍ମପାଲଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଅହଂ ଖିପ୍ପଂ ଆଗମିସ୍ସାମି, ଯାୱ ମମାଗମନା ଇମେ ମାଣୱେ ସିପ୍ପଂ ୱାଚେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ଏଳକସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି ଗହେତ୍ୱା ଧୋୱିତ୍ୱା ପସିଙ୍ଗକେ କତ୍ୱା ଏକଂ ଚୂଳଉପଟ୍ଠାକଂ ଆଦାଯ ତକ୍କସିଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତଂ ଗାମଂ ପତ୍ୱା ‘‘କତରଂ ମହାଧମ୍ମପାଲସ୍ସ ଗେହ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାସମନୁସ୍ସେସୁ ଯୋ ଯୋ ପଠମଂ ଅଦ୍ଦସ, ସୋ ସୋ ଆଚରିଯସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଛତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି, ଉପାହନଂ ଗଣ୍ହି, ଉପଟ୍ଠାକସ୍ସପି ହତ୍ଥତୋ ପସିଙ୍ଗକଂ ଗଣ୍ହି। ‘‘ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୋ ଧମ୍ମପାଲକୁମାରସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋତି କୁମାରସ୍ସ ପିତୁ ଆରୋଚେଥା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସୋ ୱେଗେନ ଦ୍ୱାରମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ଏଥା’’ତି ତଂ ଘରଂ ଅଭିନେତ୍ୱା ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସଙ୍ଖଂ ପାଦଧୋୱନାଦିକିଚ୍ଚଂ ଅକାସି।

ଆଚରିଯୋ ଭୁତ୍ତଭୋଜନୋ ସୁଖକଥାଯ ନିସିନ୍ନକାଲେ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁତ୍ତୋ ତେ ଧମ୍ମପାଲକୁମାରୋ ପଞ୍ଞୱା ତିଣ୍ଣଂ ୱେଦାନଂ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଞ୍ଚ ସିପ୍ପାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ତୋ, ଅପିଚ ଖୋ ପନେକେନ ଅଫାସୁକେନ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ, ସଙ୍ଖେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚା, ମା ସୋଚିତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାହସିତଂ ହସି। ‘‘କିଂ ନୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ହସସୀ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତୋ ନ ମରତି, ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ମତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁତ୍ତୋଯେୱ ତେ ମତୋ, ପୁତ୍ତସ୍ସେୱ ତେ ଅଟ୍ଠୀନି ଦିସ୍ୱା ସଦ୍ଦହା’’ତି ଅଟ୍ଠୀନି ନୀହରିତ୍ୱା ‘‘ଇମାନି ତେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନୀ’’ତି ଆହ। ଏତାନି ଏଳକସ୍ସ ୱା ସୁନଖସ୍ସ ୱା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ମଯ୍ହଂ ପନ ପୁତ୍ତୋ ନ ମରତି, ଅମ୍ହାକଞ୍ହି କୁଲେ ଯାୱ ସତ୍ତମା କୁଲପରିୱଟ୍ଟା ତରୁଣକାଲେ ମତପୁବ୍ବା ନାମ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ମୁସା ଭଣସୀତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସଙ୍ଖେପି ପାଣିଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାହସିତଂ ହସିଂସୁ। ଆଚରିଯୋ ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲପୱେଣିଯଂ ଦହରାନଂ ଅମରଣେନ ନ ସକ୍କା ଅହେତୁକେନ ଭୱିତୁଂ, କେନ ଖୋ କାରଣେନ ଦହରା ନ ମୀଯନ୍ତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୯୨।

‘‘କିଂ ତେ ୱତଂ କିଂ ପନ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ, କିସ୍ସ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସ ଅଯଂ ୱିପାକୋ;

ଅକ୍ଖାହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏତମତ୍ଥଂ, କସ୍ମା ନୁ ତୁମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀଯରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱତନ୍ତି ୱତସମାଦାନଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସେଟ୍ଠଚରିଯଂ। କିସ୍ସ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସାତି ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲେ ଦହରାନଂ ଅମରଣଂ ନାମ କତରସୁଚରିତସ୍ସ ୱିପାକୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେସଂ ଗୁଣାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ତସ୍ମିଂ କୁଲେ ଦହରା ନ ମୀୟନ୍ତି, ତେ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତୋ –

୯୩।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚରାମ ନ ମୁସା ଭଣାମ, ପାପାନି କମ୍ମାନି ପରିୱଜ୍ଜୟାମ;

ଅନରିୟଂ ପରିୱଜ୍ଜେମୁ ସଙ୍କଂ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୯୪।

‘‘ସୁଣୋମ ଧମ୍ମଂ ଅସତଂ ସତଞ୍ଚ, ନ ଚାପି ଧମ୍ମଂ ଅସତଂ ରୋଚୟାମ;

ହିତ୍ୱା ଅସନ୍ତେ ନ ଜହାମ ସନ୍ତେ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୯୫।

‘‘ପୁବ୍ବେୱ ଦାନା ସୁମନା ଭୱାମ, ଦଦମ୍ପି ୱେ ଅତ୍ତମନା ଭୱାମ;

ଦତ୍ୱାପି ୱେ ନାନୁତପ୍ପାମ ପଚ୍ଛା, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୯୬।

‘‘ସମଣେ ମୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅଦ୍ଧିକେ ଚ, ୱନିବ୍ବକେ ଯାଚନକେ ଦଲିଦ୍ଦେ;

ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ଅଭିତପ୍ପୟାମ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୯୭।

‘‘ମୟଞ୍ଚ ଭରିୟଂ ନାତିକ୍କମାମ, ଅମ୍ହେ ଚ ଭରିୟା ନାତିକ୍କମନ୍ତି;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ତାହି ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୯୮।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରମାମ ସବ୍ବେ, ଲୋକେ ଅଦିନ୍ନଂ ପରିୱଜ୍ଜୟାମ;

ଅମଜ୍ଜପା ନୋପି ମୁସା ଭଣାମ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୯୯।

‘‘ଏତାସୁ ୱେ ଜାୟରେ ସୁତ୍ତମାସୁ, ମେଧାୱିନୋ ହୋନ୍ତି ପହୂତପଞ୍ଞା;

ବହୁସ୍ସୁତା ୱେଦଗୁନୋ ଚ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୧୦୦।

‘‘ମାତା ପିତା ଚ ଭଗିନୀ ଭାତରୋ ଚ, ପୁତ୍ତା ଚ ଦାରା ଚ ମୟଞ୍ଚ ସବ୍ବେ;

ଧମ୍ମଂ ଚରାମ ପରଲୋକହେତୁ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ।

୧୦୧।

‘‘ଦାସା ଚ ଦାସ୍ୟୋ ଅନୁଜୀୱିନୋ ଚ, ପରିଚାରକା କମ୍ମକରା ଚ ସବ୍ବେ;

ଧମ୍ମଂ ଚରନ୍ତି ପରଲୋକହେତୁ, ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହଂ ଦହରା ନ ମୀୟରେ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଆହ।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଂ ଚରାମାତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ଚରାମ, ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତହେତୁ ଅନ୍ତମସୋ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକମ୍ପି ଜୀୱିତା ନ ୱୋରୋପେମ, ପରଭଣ୍ଡଂ ଲୋଭଚିତ୍ତେନ ନ ଓଲୋକେମାତି ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ। ମୁସାୱାଦୋ ତେତ୍ଥ ମୁସାୱାଦିସ୍ସ ଅକରଣପାପଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଉସ୍ସନ୍ନୱସେନ ପୁନ ୱୁତ୍ତୋ। ତେ କିର ହସାଧିପ୍ପାୟେନପି ମୁସା ନ ଭଣନ୍ତି। ପାପାନୀତି ସବ୍ବାନି ନିରୟଗାମିକମ୍ମାନି। ଅନରିୟନ୍ତି ଅରିୟଗରହିତଂ ସବ୍ବଂ ଅସୁନ୍ଦରଂ ଅପରିସୁଦ୍ଧଂ କମ୍ମଂ ପରିୱଜ୍ଜୟାମ। ତସ୍ମା ହି ଅମ୍ହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ହି-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତୋ, ତେନ କାରଣେନ ଅମ୍ହାକଂ ଦହରା ନ ମୀୟନ୍ତି, ଅନ୍ତରା ଅକାଲମରଣଂ ନାମ ନୋ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତସ୍ମା ଅମ୍ହ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ସୁଣୋମାତି ମୟଂ କିରିୟୱାଦାନଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ କୁସଲଦୀପନମ୍ପି ଅସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅକୁସଲଦୀପନମ୍ପି ଧମ୍ମଂ ସୁଣୋମ , ସୋ ପନ ନୋ ସୁତମତ୍ତକୋୱ ହୋତି, ତଂ ନ ରୋଚୟାମ। ତେହି ପନ ନୋ ସଦ୍ଧିଂ ୱିଗ୍ଗହୋ ୱା ୱିୱାଦୋ ୱା ମା ହୋତୂତି ଧମ୍ମଂ ସୁଣାମ, ସୁତ୍ୱାପି ହିତ୍ୱା ଅସନ୍ତେ ସନ୍ତେ ଭଜାମ, ଏକମ୍ପି ଖଣଂ ନ ଜହାମ ସନ୍ତେ, ପାପମିତ୍ତେ ପହାୟ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସେୱିନୋୱ ହୋମାତି।

ସମଣେ ମୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେତି ମୟଂ ସମିତପାପେ ବାହିତପାପେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେପି ଅୱସେସଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେପି ଅଦ୍ଧିକୟାଚକେ ସେସଜନେପି ଅନ୍ନପାନେନ ଅଭିତପ୍ପେମାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇଦଂ ପନ ଅୟଂ ଗାଥା ‘‘ପୁବ୍ବେୱ ଦାନା’’ତି ଗାଥାୟ ପଚ୍ଛତୋ ଆଗତା। ନାତିକ୍କମାମାତି ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବହି ଅଞ୍ଞଂ ମିଚ୍ଛାଚାରଂ ନ କରୋମ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ତାହୀତି ତା ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟା ଠପେତ୍ୱା ସେସିତ୍ଥୀସୁ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ଚରାମ, ଅମ୍ହାକଂ ଭରିୟାପି ସେସପୁରିସେସୁ ଏୱମେୱ ୱତ୍ତନ୍ତି। ଜାୟରେତି ଜାୟନ୍ତି। ସୁତ୍ତମାସୁତି ସୁସୀଲାସୁ ଉତ୍ତମିତ୍ଥୀସୁ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯେ ଏତାସୁ ସମ୍ପନ୍ନସୀଲାସୁ ଉତ୍ତମିତ୍ଥୀସୁ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତା ଜାୟନ୍ତି, ତେ ମେଧାୱିନୋତି ଏୱଂପକାରା ହୋନ୍ତି, କୁତୋ ତେସଂ ଅନ୍ତରା ମରଣଂ, ତସ୍ମାପି ଅମ୍ହାକଂ କୁଲେ ଦହରା ନ ମରନ୍ତୀତି। ଧମ୍ମଂ ଚରାମାତି ପରଲୋକତ୍ଥାୟ ତିୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମଂ ଚରାମ। ଦାସ୍ୟୋତି ଦାସିୟୋ।

ଅୱସାନେ –

୧୦୨।

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଚାରିଂ, ଧମ୍ମୋ ସୁଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖମାୱହତି;

ଏସାନିସଂସୋ ଧମ୍ମେ ସୁଚିଣ୍ଣେ, ନ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ଧମ୍ମଚାରୀ।

୧୦୩।

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଚାରିଂ, ଛତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ୱିୟ ୱସ୍ସକାଲେ;

ଧମ୍ମେନ ଗୁତ୍ତୋ ମମ ଧମ୍ମପାଲୋ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି ସୁଖୀ କୁମାରୋ’’ତି। –

ଇମାହି ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଚାରୀନଂ ଗୁଣଂ କଥେସି।

ତତ୍ଥ ରକ୍ଖତୀତି ଧମ୍ମୋ ନାମେସୋ ରକ୍ଖିତୋ ଅତ୍ତନୋ ରକ୍ଖିତଂ ପଟିରକ୍ଖତି। ସୁଖମାୱହତୀତି ଦେୱମନୁସ୍ସସୁଖଞ୍ଚେୱ ନିବ୍ବାନସୁଖଞ୍ଚ ଆୱହତି। ନଦୁଗ୍ଗତିନ୍ତି ନିରୟାଦିଭେଦଂ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମୟଂ ଧମ୍ମଂ ରକ୍ଖାମ, ଧମ୍ମୋପି ଅମ୍ହେ ରକ୍ଖତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଧମ୍ମେନ ଗୁତ୍ତୋତି ମହାଛତ୍ତସଦିସେନ ଅତ୍ତନା ଗୋପିତଧମ୍ମେନ ଗୁତ୍ତୋ। ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନୀତି ତୟା ଆନୀତାନି ଅଟ୍ଠୀନି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଏଳକସ୍ସ ୱା ସୁନଖସ୍ସ ୱା ଅଟ୍ଠୀନି

ଭଓିସ୍ସନ୍ତି, ଛଙ୍ଡେଥେତାନି, ମମ ପୁତ୍ତୋ ସୁଖୀ କୁମାରୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଆଚରିଯୋ ''ମୟ୍ହଂ ଆଗମନଂ ସୁଆଗମନଂ, ସଫଲଂ, ନୋ ନିପ୍ଫଲ''ନ୍ତି ସଞ୍ଜାତସୋମନସ୍ସୋ ଧମ୍ମପାଲସ୍ସ ପିତରଂ ଖମାପେତ୍ୱା ''ମଯା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ତୁମ୍ହାକଂ ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ଇମାନି ଏଳଅକଅଟ୍ଠୀନି ଆଭତାନି, ପୁତ୍ତୋ ତେ ଅରୋଗୋଯେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ରକ୍ଖିତଧମ୍ମଂ ମୟ୍ହମ୍ପି ଦେଥା''ତି ପଣ୍ଣେ ଲିଖିତ୍ୱା କତିପାହଂ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମପାଲଂ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପେସେସି।

ସତ୍ଥା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜସ୍ସ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ରାଜା ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ଆଚରିଯୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଧମ୍ମପାଲକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୪୮] ୧୦। କୁକ୍କୁଟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାସ୍ମସେକତପାପମ୍ହୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଧମ୍ମସଭାଯଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଅଗୁଣକଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଧନୁଗ୍ଗହାଦିପଯୋଜନେନ ଦସବଲସ୍ସ ୱଧତ୍ଥମେୱ ଉପାଯଂ କରୋତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଏସ ମୟ୍ହଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କୋସମ୍ବିଯଂ କୋସମ୍ବକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ୱେଳୁୱନେ କୁକ୍କୁଟଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅନେକସତକୁକ୍କୁଟପରିୱାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି, ତସ୍ସାୱିଦୂରେ ଏକୋ ସେନୋ ୱସତି । ସୋ ଉପାଯେନ ଏକେକଂ କୁକ୍କୁଟଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତୋ ଠପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ସେସେ ଖାଦି, ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକକୋୱ ଅହୋସି। ସୋ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ୱେଲାଯ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱେଳୁୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱସତି। ସୋ ସେନୋ ତଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ଏକେନ ନଂ ଉପାଯେନ ଉପଲାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସାୱିଦୂରେ ସାଖାଯ ନିଲୀଯିତ୍ୱା ''ସମ୍ମ କୁକ୍କୁଟରାଜ, ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ କସ୍ମା ଭାଯସି, ଅହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସଂ କତ୍ତୁକାମୋ, ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ପଦେସେ ସମ୍ପନ୍ନଗୋଚରୋ, ତତ୍ଥ ଉଭୋପି ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯସଂୱାସଂ ୱସିସ୍ସାମା''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ ''ସମ୍ମ, ମୟ୍ହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ''ନ୍ତି। ''ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ମଯା ପୁବ୍ବେ କତପାପତାଯ ନ ସଦ୍ଦହସି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏୱରୂପଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ନ ମୟ୍ହଂ ତାଦିସେନ ସହାଯେନତ୍ଥୋ, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ''ନ୍ତି। ଇତି ନଂ ଯାୱତତିଯଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଏତେହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୋ ନାମ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱନଘଟଂ ଉନ୍ନାଦେନ୍ତୋ ଦେୱତାସୁ ସାଧୁକାରଂ ଦଦମାନାସୁ ଧମ୍ମକଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ –

୧୦୪।

''ନାସ୍ମସେ କତପାପମ୍ହି, ନାସ୍ମସେ ଅଲିକୱାଦିନେ;

ନାସ୍ମସେ ଅତ୍ତତ୍ଥପଞ୍ଞମ୍ହି, ଅତିସନ୍ତେପି ନାସ୍ମସେ।

୧୦୫।

''ଭୱନ୍ତି ହେକେ ପୁରିସା, ଗୋପିପାସିକଜାତିକା;

ଘସନ୍ତି ମଞ୍ଞେ ମିତ୍ତାନି, ୱାଚାଯ ନ ଚ କମ୍ମୁନା।

୧୦୬।

''ସୁକ୍ଖଞ୍ଜଲିପଗ୍ଗହିତା , ୱାଚାଯ ପଲିଗୁଣ୍ଠିତା;

ମନୁସ୍ସଫେଗ୍ଗୁ ନାସୀଦେ, ଯସ୍ମିଂ ନତ୍ଥି କତଞ୍ଞୁତା।

୧୦୭।

‘‘ନ ହି ଅଞ୍ଞଞ୍ଞଞ୍ଞଚିତ୍ତାନଂ, ଇତ୍ଥୀନଂ ପୁରିସାନ ୱା;

ନାନାୱିକତ୍ୱା ସଂସଗ୍ଗଂ, ତାଦିସମ୍ପି ଚ ନାସ୍ମସେ।

୧୦୮।

‘‘ଅନରିଯକମ୍ମମୋକ୍କନ୍ତଂ, ଅଥେତଂ ସବ୍ବଘାତିନଂ;

ନିସିତଂୱ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ, ତାଦିସମ୍ପି ଚ ନାସ୍ମସେ।

୧୦୯।

‘‘ମିତ୍ତରୂପେନିଧେକଚ୍ଚେ, ସାଖଲ୍ୟେନ ଅଚେତସା;

ୱିୱିଧେହି ଉପାଯନ୍ତି, ତାଦିସମ୍ପି ଚ ନାସ୍ମସେ।

୧୧୦।

‘‘ଆମିସଂ ୱା ଧନଂ ୱାପି, ଯତ୍ଥ ପସ୍ସତି ତାଦିସୋ;

ଦୁବ୍ଭିଂ କରୋତି ଦୁମ୍ମେଧୋ, ତଞ୍ଚ ହନ୍ତ୍ୱାନ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଆହ;

ତତ୍ଥ ନାସ୍ମସେତି ନାସ୍ସସେ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ, ନ ୱିସ୍ସସେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କତପାପମ୍ହୀତି ପଠମଂ କତପାପେ ପୁଗ୍ଗଲେ। ଅଲିକୱାଦିନେତି ମୁସାୱାଦିମ୍ହିପି ନ ୱିସ୍ସସେ। ତସ୍ସ ହି ଅକତ୍ତବ୍ବଂ ନାମ ପାପଂ ନତ୍ଥି। ନାସ୍ମସେ ଅତ୍ତତ୍ଥପଞ୍ଞମ୍ହୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ଏୱ ଯସ୍ସ ପଞ୍ଞା ସ୍ନେହୱସେନ ନ ଭଜତି, ଧନତ୍ଥିକୋୱ ଭଜତି, ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତତ୍ଥପଞ୍ଞେପି ନ ୱିସ୍ସସେ। ଅତିସନ୍ତେତି ଅନ୍ତୋ ଉପସମେ ଅୱିଜ୍ଜମାନେଯେୱ ଚ ବହି ଉପସମଦସ୍ସନେନ ଅତିସନ୍ତେ ୱିଯ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତେପି ବିଲପଟିଚ୍ଛନ୍ନଆସୀୱିସସଦିସେ କୁହକପୁଗ୍ଗଲେ। ଗୋପିପାସିକଜାତିକାତି ଗୁନ୍ନଂ ପିପାସକଜାତିକା ୱିଯ, ପିପାସିତଗୋସଦିସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଥା ପିପାସିତଗାୱୋ ତିତ୍ଥଂ ଓତରିତ୍ୱା ମୁଖପୂରଂ ଉଦକଂ ପିୱନ୍ତି, ନ ପନ ଉଦକସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱମେୱ ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କରିସ୍ସାମା’’ତି ମଧୁରୱଚନେନ ମିତ୍ତାନି ଘସନ୍ତି, ପିଯୱଚନାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ପନ ନ କରୋନ୍ତି, ତାଦିସେସୁ ୱିସ୍ସାସୋ ମହତୋ ଅନତ୍ଥାଯ ହୋତୀତି ଦୀପେତି।

ସୁକ୍ଖଞ୍ଜଲିପଗ୍ଗହିତାତି ପଗ୍ଗହିତତୁଚ୍ଛଅଞ୍ଜଲିନୋ। ୱାଚାଯ ପଲିଗୁଣ୍ଠିତାତି ‘‘ଇଦଂ ଦସ୍ସାମ, ଇଦଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ୱଚନେନ ପଟିଚ୍ଛାଦିକା। ମନୁସ୍ସଫେଗ୍ଗୂତି ଏୱରୂପା ଅସାରକା ମନୁସ୍ସା ମନୁସ୍ସଫେଗ୍ଗୁ ନାମ। ନାସୀଦେତି ନ ଆସୀଦେ ଏୱରୂପେ ନ ଉପଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ। ଯସ୍ମିଂ ନତ୍ଥୀତି ଯସ୍ମିଞ୍ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ କତଞ୍ଞୁତା ନତ୍ଥି, ତମ୍ପି ନାସୀଦେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞଞ୍ଞଞ୍ଞଚିତ୍ତାନନ୍ତି ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞେନ ଚିତ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତାନଂ , ଲହୁଚିତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱରୂପାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ୱା ପୁରିସାନଂ ୱା ନ ୱିସ୍ସସେତି ଦୀପେତି। ନାନାୱିକତ୍ୱା ସଂସଗ୍ଗନ୍ତି ଯୋପି ନ ସକ୍କା ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ଏତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯଂ କାତୁନ୍ତି ଅନ୍ତରାଯକରଣତ୍ଥଂ ନାନାକାରଣେହି ସଂସଗ୍ଗମାୱିକତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ କରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅନ୍ତରାଯଂ କରୋତି, ତାଦିସମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲଂ ନାସ୍ମସେ ନ ୱିସ୍ସସେଯ୍ୟାତି ଦୀପେତି।

ଅନରିଯକମ୍ମମୋକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଅନରିଯାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ କମ୍ମଂ ଓତରିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଅଥେତନ୍ତି ଅଥିରଂ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠିତୱଚନଂ। ସବ୍ବଘାତିନନ୍ତି ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଉପଘାତକରଂ। ନିସିତଂୱପଟିଚ୍ଛନ୍ନନ୍ତି କୋସିଯା ୱା ପିଲୋତିକାଯ ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ ନିସିତଖଗ୍ଗମିୱ। ତାଦିସମ୍ପୀତି ଏୱରୂପମ୍ପି ଅମିତ୍ତଂ ମିତ୍ତପତିରୂପକଂ ନ ୱିସ୍ସସେଯ୍ୟ। ସାଖଲ୍ୟେନାତି ମଟ୍ଠୱଚନେନ। ଅଚେତସାତି ଅଚିତ୍ତକେନ। ୱଚନମେୱ ହି ନେସଂ ମଟ୍ଠଂ, ଚିତ୍ତଂ ପନ ଥଦ୍ଧଂ ଫରୁସଂ। ୱିୱିଧେହୀତି ୱିୱିଧେହି ଉପାଯେହି ଓତାରାପେକ୍ଖା ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତାଦିସମ୍ପୀତି ଯୋ ଏତେହି ଅମିତ୍ତେହି ମିତ୍ତପତିରୂପକେହି ସଦିସୋ ହୋତି, ତମ୍ପି ନ

ୱିସ୍ସସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଆମିସନ୍ତି ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯଂ। ଧନନ୍ତି ମଞ୍ଚପଟିପାଦକଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅୱସେସଂ। ଯତ୍ଥ ପସ୍ସତୀତି ସହାଯକଗେହେ ଯସ୍ମିଂ ଠାନେ ପସ୍ସତି। ଦୁବ୍ଭିଂ କରୋତୀତି ଦୁବ୍ଭିଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ତଂ ଧନଂ ହରତି। ତଞ୍ଚ ହନ୍ତ୍ୱାନାତି ତଞ୍ଚ ସହାଯକମ୍ପି ଛେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଇତି ଇମା ସତ୍ତ ଗାଥା କୁକ୍କୁଟରାଜା କଥେସି।

୧୧୧।

''ମିତ୍ତରୂପେନ ବହୱୋ, ଛନ୍ନା ସେୱନ୍ତି ସତ୍ତୱୋ;

ଜହେ କାପୁରିସେ ହେତେ, କୁକ୍କୁଟୋ ୱିଯ ସେନକଂ।

୧୧୨।

''ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ନ ଖିପ୍ପମନୁବୁଜ୍ଝତି;

ଅମିତ୍ତୱସମନ୍ୱେତି, ପଚ୍ଛା ଚ ମନୁତପ୍ପତି।

୧୧୩।

''ଯୋ ଚ ଉପ୍ପତିତଂ ଅତ୍ଥଂ, ଖିପ୍ପମେୱ ନିବୋଧତି;

ମୁଚ୍ଚତେ ସତ୍ତୁସମ୍ବାଧା, କୁକ୍କୁଟୋ ୱିଯ ସେନକା।

୧୧୪।

''ତଂ ତାଦିସଂ କୂଟମିୱୋଡ୍ଡିତଂ ୱନେ, ଅଧମ୍ମିକଂ ନିଚ୍ଚୱିଧଂସକାରିନଂ;

ଆରା ୱିୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ ନରୋ ୱିଚକ୍ଖଣୋ, ସେନଂ ଯଥା କୁକ୍କୁଟୋ ୱଂସକାନନେ''ତି। –

ଇମା ଚତସ୍ସୋ ଧମ୍ମରାଜେନ ଭାସିତା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା।

ତତ୍ଥ ଜହେ କାପୁରିସେ ହେତେତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତେ କାପୁରିସେ ପଣ୍ଡିତୋ ଜହେଯ୍ଯ। ହ-କାରୋ ପନେତ୍ଥ ନିପାତମତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛା ଚ ମନୁତପ୍ପତୀତି ପଚ୍ଛା ଚ ଅନୁତପ୍ପତି। କୂଟମିୱୋଡ୍ଡିତନ୍ତି ୱନେ ମିଗାନଂ ବନ୍ଧନତ୍ଥାଯ କୂଟପାସଂ ୱିଯ ଓଡ୍ଡିତଂ। ନିଚ୍ଚୱିଧଂସକାରିନନ୍ତି ନିଚ୍ଚଂ ୱିଦ୍ଧଂସନକରଂ। ୱଂସକାନନେତି ଯଥା ୱଂସୱନେ କୁକ୍କୁଟୋ ସେନଂ ୱିୱଜ୍ଜେତି, ଏୱଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋ ପାପମିତ୍ତେ ୱିୱଜ୍ଜେଯ୍ଯ।

ସୋପି ତା ଗାଥା ୱତ୍ୱା ସେନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ସଚେ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱସିସ୍ସସି, ଜାନିସ୍ସାମି ତେ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ତଜ୍ଜେସି। ସେନୋ ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୱେ ଦେୱଦତ୍ତୋ ପୁବ୍ବେପି ମଯ୍ହଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସେନୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, କୁକ୍କୁଟୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

କୁକ୍କୁଟଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

[୪୪୯] ୧୧। ମଟ୍ଟକୁଣ୍ଡଲୀଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅଲଙ୍କତୋ ମଟ୍ଟକୁଣ୍ଡଲୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମତପୁତ୍ତଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିରେକସ୍ସ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକସ୍ସ କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ପିଯପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି। ସୋ ପୁତ୍ତସୋକସମପ୍ପିତୋ ନ ନ୍ହାଯତି ନ ଭୁଞ୍ଜତି ନ କମ୍ମନ୍ତେ ୱିଚାରେତି, ନ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, କେୱଲଂ

‘‘ପିଯପୁତ୍ତକ, ମଂ ଓହାଯ ପଠମତରଂ ଗତୋସୀ’’ତିଆଦୀନି ୱତ୍ୱା ୱିପ୍ପଲପତି। ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲୂପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ପଚ୍ଛାସମଣେନ ତସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ସତ୍ଥୁ ଆଗତଭାୱଂ କୁଟୁମ୍ବିକସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ଗେହଜନୋ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବିକଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଆନେସି। ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ସତ୍ଥା କରୁଣାସୀତଲେନ ୱଚନେନ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଉପାସକ, ପୁତ୍ତକଂ ଅନୁସୋଚସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଉପାସକ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପୁତ୍ତେ କାଲକତେ ସୋକସମପ୍ପିତା ୱିଚରନ୍ତାପି ପଣ୍ଡିତାନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘ଅଲବ୍ଭନୀଯଟ୍ଠାନ’ନ୍ତି ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ସୋକଂ ନ କରିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକସ୍ସ ମହାୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚଦସସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ଏକେନ ବ୍ୟାଧିନା ଫୁଟ୍ଠୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ କାଲକିରିଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଛାରିକପୁଞ୍ଜଂ ଆୱିଜ୍ଝନ୍ତୋ ପରିଦେୱତି, ସବ୍ବକମ୍ମନ୍ତେ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସୋକସମପ୍ପିତୋ ୱିଚରତି। ତଦା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅନୁୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏକଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା ସୋକଂ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଦେୱନକାଲେ ତସ୍ସେୱ ପୁତ୍ତୱଣ୍ଣୀ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଠତ୍ୱା ଉଭୋ ହତ୍ଥେ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁତ୍ତପେମଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ‘‘ତାତ ମାଣୱ, ଇମସ୍ମିଂ ସୁସାନମଜ୍ଝେ କସ୍ମା ପରିଦେୱସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୫।

‘‘ଅଲଙ୍କତୋ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀ, ମାଲଧାରୀ ହରିଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦୋ;

ବାହା ପଗ୍ଗଯ୍ହ କନ୍ଦସି, ୱନମଜ୍ଝେ କିଂ ଦୁକ୍ଖିତୋ ତୁୱ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଲଙ୍କତୋତି ନାନାଭରଣୱିଭୂସିତୋ। ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀତି କରଣପରିନିଟ୍ଠିତେହି ମଟ୍ଠେହି କୁଣ୍ଡଲେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ମାଲଧାରୀତି ୱିଚିତ୍ରକୁସୁମମାଲଧରୋ। ହରିଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦୋତି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେନ ଚନ୍ଦନେନ ଅନୁଲିତ୍ତୋ। ୱନମଜ୍ଝେତି ସୁସାନମଜ୍ଝେ। କିଂ ଦୁକ୍ଖିତୋ ତୁୱନ୍ତି କିଂକାରଣା ଦୁକ୍ଖିତୋ ତ୍ୱଂ, ଆଚିକ୍ଖ, ଅହଂ ତେ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଆହ।

ଅଥସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ମାଣୱୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୬।

‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯୋ ପଭସ୍ସରୋ, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ରଥପଞ୍ଜରୋ ମମ;

ତସ୍ସ ଚକ୍କଯୁଗଂ ନ ୱିନ୍ଦାମି, ତେନ ଦୁକ୍ଖେନ ଜହାମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୭।

‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯଂ ମଣୀମଯଂ, ଲୋହମଯଂ ଅଥ ରୂପିଯାମଯଂ;

ପାୱଦ ରଥଂ କରିସ୍ସାମି ତେ, ଚକ୍କଯୁଗଂ ପଟିପାଦଯାମି ତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପାୱଦାତି ଯାଦିସେନ ତେ ଅତ୍ଥୋ ଯାଦିସଂ ରୋଚେସି, ତାଦିସଂ ୱଦ, ଅହଂ ତେ ରଥ କରିସ୍ସାମି। ପଟିପାଦଯାମି ତନ୍ତି ତଂ ପଞ୍ଜରାନୁରୂପଂ ଚକ୍କଯୁଗଂ ଅଧିଗଚ୍ଛାପେମି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱେନ କଥିତାଯ ଗାଥାଯ ପଠମପାଦଂ ସଦ୍ଧା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା କଥେସି, ସେସଂ ମାଣୱୋ।

୧୧୮।

‘‘ସୋ ମାଣୱୋ ତସ୍ସ ପାୱଦି, ଚନ୍ଦସୂରିଯା ଉଭଯେତ୍ଥ ଭାତରୋ;

ସୋୱଣ୍ଣମଯୋ ରଥୋ ମମ, ତେନ ଚକ୍କଯୁଗେନ ସୋଭତୀ’’ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଦନନ୍ତରଂ ଆହ –

୧୧୯।

‘‘ବାଲୋ ଖୋ ତ୍ୱଂସି ମାଣୱ, ଯୋ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥଯସି ଅପତ୍ଥିଯଂ;

ମଞ୍ଞାମି ତୁୱଂ ମରିସ୍ସସି, ନ ହି ତ୍ୱଂ ଲଚ୍ଛସି ଚନ୍ଦସୂରିଯେ’’ତି। –

ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଅପତ୍ଥିଯନ୍ତି ଅପତ୍ଥେତବ୍ବଂ।

ତତୋ ମାଣୱୋ ଆହ –

୧୨୦।

‘‘ଗମନାଗମନମ୍ପି ଦିସ୍ସତି, ୱଣ୍ଣଧାତୁ ଉଭଯେତ୍ଥ ୱୀଥିଯୋ;

ପେତୋ ପନ ନେୱ ଦିସ୍ସତି, କୋ ନୁ ଖୋ କନ୍ଦତଂ ବାଲ୍ୟତରୋ’’ତି।

ମାଣୱେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଗମନାଗମନନ୍ତି ଉଗ୍ଗମନଞ୍ଚ ଅତ୍ଥଗମନଞ୍ଚ। ୱଣ୍ଣୋଯେୱ ୱଣ୍ଣଧାତୁ। ଉଭଯେତ୍ଥ ୱୀଥିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଆକାସେ ‘‘ଅଯଂ ଚନ୍ଦସ୍ସ ୱୀଥି, ଅଯଂ ସୂରିଯସ୍ସ ୱୀଥୀ’’ତି ଏୱଂ ଉଭଯଗମନାଗମନଭୂମିଯୋପି ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ପେତୋ ପନାତି ପରଲୋକଂ ଗତସତ୍ତୋ ପନ ନ ଦିସ୍ସତେୱ। କୋ ନୁ ଖୋତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅମ୍ହାକଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କନ୍ଦନ୍ତାନଂ କୋ ନୁ ଖୋ ବାଲ୍ୟତରୋତି।

ଏୱଂ ମାଣୱେ କଥେନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୨୧।

‘‘ସଚ୍ଚଂ ଖୋ ୱଦେସି ମାଣୱ, ଅହମେୱ କନ୍ଦତଂ ବାଲ୍ୟତରୋ;

ଚନ୍ଦଂ ୱିଯ ଦାରକୋ ରୁଦଂ, ପେତଂ କାଲକତାଭିପତ୍ଥଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦଂ ୱିଯ ଦାରକୋତି ଯଥା ଦହରୋ ଗାମଦାରକୋ ‘‘ଚନ୍ଦଂ ଦେଥା’’ତି ଚନ୍ଦସ୍ସତ୍ଥାଯ ରୋଦେଯ୍ୟ, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ପେତଂ କାଲକତଂ ଅଭିପତ୍ଥେମୀତି।

ଇତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାଣୱସ୍ସ କଥାଯ ନିସ୍ସୋକୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୨।

‘‘ଆଦିତ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଘତସିତ୍ତଂୱ ପାୱକଂ;

ୱାରିନା ୱିଯ ଓସିଞ୍ଚଂ, ସଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବାପଯେ ଦରଂ।

୧୨୩।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଯମାସି ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ଯୋ ମେ ସୋକପରେତସ୍ସ, ପୁତ୍ତସୋକଂ ଅପାନୁଦି।

୧୨୪।

‘‘ସୋହଂ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋସ୍ମି, ୱୀତସୋକୋ ଅନାୱିଲୋ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ମାଣୱା’’ତି।

ଅଥ ନଂ ମାଣୱୋ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯସ୍ସତ୍ଥାଯ ତ୍ୱଂ ରୋଦସି, ଅହଂ ତେ ପୁତ୍ତୋ, ଅହଂ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା ମଂ ଅନୁସୋଚି, ଦାନଂ ଦେହି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖାହି, ଉପୋସଥଂ କରୋହୀ’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା କାଲକତୋ ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେହି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।ତଦା ଧମ୍ମଦେସକଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ଏକାଦସମା।

[୪୫୦] ୧୨। ବିଲାରକୋସିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପଚନ୍ତାପୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦାନୱତ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଭଗୱତୋ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନୱତ୍ତୋ ଅହୋସି ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ, ପତ୍ତପରିଯାପନ୍ନମ୍ପି ପିଣ୍ଡପାତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ନ ଭୁଞ୍ଜି, ଅନ୍ତମସୋ ପାନୀଯମ୍ପି ଲଭିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ନ ପିୱି, ଏୱଂ ଦାନାଭିରତୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ଗୁଣକଥଂ କଥେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଦାନୱତ୍ତୋ ଦାନଜ୍ଝାସଯୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ ଅଯଂ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି ଅପ୍ପସନ୍ନୋ, ତିଣଗ୍ଗେନ ତେଲବିନ୍ଦୁମ୍ପି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା କସ୍ସଚି ନ ଅଦାସି, ଅଥ ନଂ ଅହଂ ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ଦାନଫଲଂ ଞାପେସିଂ, ତମେୱ ଦାନଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତଂ ଭୱନ୍ତରେପି ନ ପଜହତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସେଟ୍ଠିକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ସେଟ୍ଠିଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଧନୱିଲୋକନଂ କତ୍ୱା ‘‘ଧନଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକା ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଇମଂ ଧନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଦାନସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ‘‘ଇଦଂ ଦାନୱତ୍ତଂ ମା ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦୀ’’ତି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ପୁତ୍ତୋପିସ୍ସ ତଥେୱ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ଚନ୍ଦୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସୂରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସପି ପୁତ୍ତୋ ମାତଲିସଙ୍ଗାହକୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ଛଟ୍ଠୋ ପନ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି ଥଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ନିସ୍ନେହୋ ମଚ୍ଛରୀ, ଦାନସାଲଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଝାପେତ୍ୱା ଯାଚକେ ପୋଥେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି, କସ୍ସଚି ତିଣଗ୍ଗେନ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ତେଲବିନ୍ଦୁମ୍ପି ନ ଦେତି। ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଅତ୍ତନୋ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ପୱତ୍ତତି ନୁ ଖୋ ମେ ଦାନୱଂସୋ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଚନ୍ଦୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସୂରିଯୋ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ମାତଲି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଛଟ୍ଠୋ ପନ ତଂ ୱଂସଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦୀ’’ତି ପସ୍ସି।

ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ଇମଂ ପାପଧମ୍ମଂ ଦମେତ୍ୱା ଦାନଫଲଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଚନ୍ଦସୂରିଯମାତଲିପଞ୍ଚସିଖେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା

‘‘ସମ୍ମା, ଅମ୍ହାକଂ ୱଂସେ ଛଟ୍ଠୋ କୁଲୱଂସଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦାନସାଲଂ ଝାପେତ୍ୱା ଯାଚକେ ନୀହରାପେସି, ନ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଦେତି, ଏଥ ନଂ ଦମେସ୍ସାମା’’ତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ବାରାଣସିଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସେଟ୍ଠି ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଚଙ୍କମତି। ସକ୍କୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ ମମ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ପଚ୍ଛତୋ ପଟିପାଟିଯା ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ମହାସେଟ୍ଠି, ଭୋଜନଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ ନତ୍ଥି ତୱ ଇଧ ଭତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛା’’ତି। ‘‘ଭୋ ମହାସେଟ୍ଠି, ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଭତ୍ତେ ଯାଚିତେ ନ ଦାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି। ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମମ ଗେହେ ପକ୍କମ୍ପି ପଚିତବ୍ବମ୍ପି ଭତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛା’’ତି। ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି, ଏକଂ ତେ ସିଲୋକଂ କଥେସ୍ସାମି, ତଂ ସୁଣାହୀ’’ତି। ‘‘ନତ୍ଥି ମୟ୍ହଂ ତୱ ସିଲୋକେନତ୍ଥୋ, ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠା’’ତି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ କଥଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱିୟ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୫।

‘‘ଅପଚନ୍ତାପି ଦିଚ୍ଛନ୍ତି, ସନ୍ତୋ ଲଦ୍ଧାନ ଭୋଜନଂ;

କିମେୱ ତ୍ୱଂ ପଚମାନୋ, ଯଂ ନ ଦଜ୍ଜା ନ ତଂ ସମଂ।

୧୨୬।

‘‘ମଚ୍ଛେରା ଚ ପମାଦା ଚ, ଏୱଂ ଦାନଂ ନ ଦୀୟତି;

ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନେନ, ଦେୟ୍ୟଂ ହୋତି ୱିଜାନତା’’ତି।

ତାସଂ ଅତ୍ଥୋ – ମହାସେଟ୍ଠି ଅପଚନ୍ତାପି ସନ୍ତୋ ସପ୍ପୁରିସା ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ ଲଦ୍ଧମ୍ପି ଭୋଜନଂ ଦାତୁଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ନ ଏକକା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। କିମେୱ ତ୍ୱଂ ପଚମାନୋ ଯଂ ନ ଦଦେୟ୍ୟାସି, ନ ତଂ ସମଂ, ତଂ ତୱ ଅନୁରୂପଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ନ ହୋତି। ଦାନଞ୍ହି ମଚ୍ଛେରେନ ଚ ପମାଦେନ ଚାତି ଦ୍ୱୀହି ଦୋସେହି ନ ଦୀୟତି, ପୁଞ୍ଞଂ ଆକଙ୍ଖମାନେନ ୱିଜାନତା ପଣ୍ଡିତମନୁସ୍ସେନ ଦାତବ୍ବମେୱ ହୋତୀତି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦ, ଥୋକଂ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି ଆହ। ସକ୍କୋ ପୱିସିତ୍ୱା ତେ ସିଲୋକେ ସଜ୍ଝାୟନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ଚନ୍ଦୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଯାଚି। ‘‘ନତ୍ଥି ତେ ଭତ୍ତଂ, ଗଚ୍ଛା’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି ଅନ୍ତୋ ଏକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିସିନ୍ନୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୱାଚନକଂ ମଞ୍ଞେ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହମ୍ପି ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥି ବ୍ରାହ୍ମଣୱାଚନକଂ, ନିକ୍ଖମା’’ତି ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ‘‘ମହାସେଟ୍ଠି ଇମଂ ତାୱ ସିଲୋକଂ ସୁଣାହୀ’’ତି ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୭।

‘‘ଯସ୍ସେୱ ଭୀତୋ ନ ଦଦାତି ମଚ୍ଛରୀ, ତଦେୱାଦଦତୋ ଭୟଂ;

ଜିଘଚ୍ଛା ଚ ପିପାସା ଚ, ଯସ୍ସ ଭାୟତି ମଚ୍ଛରୀ;

ତମେୱ ବାଲଂ ଫୁସତି, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ।

୧୨୮।

‘‘ତସ୍ମା ୱିନେୟ୍ୟ ମଚ୍ଛେରଂ, ଦଜ୍ଜା ଦାନଂ ମଲାଭିଭୂ;

ପୁଞ୍ଞାନି ପରଲୋକସ୍ମିଂ, ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି ପାଣିନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ଭାୟତୀତି ‘‘ଅହଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ଦତ୍ୱା ସୟଂ ଜିଘଚ୍ଛିତୋ ଚ ପିପାସିତୋ ଚ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଯସ୍ସା ଜିଘଚ୍ଛାୟ ପିପାସାୟ ଭାୟତି। ତମେୱାତି ତଞ୍ଞେୱ ଜିଘଚ୍ଛାପିପାସାସଙ୍ଖାତଂ ଭୟଂ ଏତଂ ବାଲଂ ନିବ୍ବତ୍ତନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଇଧଲୋକେ ପରଲୋକେ ଚ ଫୁସତି ପୀଳେତି, ଅଚ୍ଚନ୍ତଦାଳିଦ୍ଦିୟଂ ପାପୁଣାତି। ମଲାଭିଭୂତି ମଚ୍ଛରିୟମଲଂ ଅଭିଭୱନ୍ତୋ।

ତସ୍ସପି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ପୱିସ, ଥୋକଂ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ଆହ। ସୋପି ପୱିସିତ୍ୱା ସକ୍କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦି। ତତୋ ଥୋକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସୂରିଯୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଯାଚନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୯।

‘‘ଦୁଦ୍ଦଦଂ ଦଦମାନାନଂ, ଦୁକ୍କରଂ କମ୍ମ କୁବ୍ବତଂ;

ଅସନ୍ତୋ ନାନୁକୁବ୍ବନ୍ତି, ସତଂ ଧମ୍ମୋ ଦୁରନ୍ନଯୋ।

୧୩୦।

‘‘ତସ୍ମା ସତଞ୍ଚ ଅସତଂ, ନାନା ହୋତି ଇତୋ ଗତି;

ଅସନ୍ତୋ ନିରଯଂ ଯନ୍ତି, ସନ୍ତୋ ସଗ୍ଗପରାଯଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁଦ୍ଦଦନ୍ତି ଦାନଂ ନାମ ଦୁଦ୍ଦଦଂ ମଚ୍ଛେରଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବତୋ, ତଂ ଦଦମାନାନଂ। ଦୁକ୍କରନ୍ତି ତଦେୱ ଦାନକମ୍ମଂ ଦୁକ୍କରଂ ଯୁଦ୍ଧସଦିସଂ, ତଂ କୁବ୍ବତଂ। ନାନୁକୁବ୍ବନ୍ତୀତି ଅସପ୍ପୁରିସା ଦାନଫଲଂ ଅଜାନନ୍ତା ତେସଂ ଗତମଗ୍ଗଂ ନାନୁଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସତଂ ଧମ୍ମୋତି ସପ୍ପୁରିସାନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଧମ୍ମୋ ଅଞ୍ଞେହି ଦୁରନୁଗମୋ। ଅସନ୍ତୋତି ମଚ୍ଛରିଯୱସେନ ଦାନଂ ଅଦତ୍ୱା ଅସପ୍ପୁରିସା ନିରଯଂ ଯନ୍ତି।

ସେଟ୍ଠି ଗହେତବ୍ବଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘ତେନ ହି ପୱିସିତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦ, ଥୋକଂ ଲଚ୍ଛସୀ’’ତି ଆହ। ତତୋ ଥୋକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ମାତଲି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଚନମତ୍ତକାଲମେୱ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୧।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ମେକେ ପୱେଚ୍ଛନ୍ତି, ବହୁନେକେ ନ ଦିଚ୍ଛରେ;

ଅପ୍ପସ୍ମା ଦକ୍ଖିଣା ଦିନ୍ନା, ସହସ୍ସେନ ସମଂ ମିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପସ୍ମେକେ ପୱେଚ୍ଛନ୍ତୀତି ମହାସେଟ୍ଠି ଏକଚ୍ଚେ ପଣ୍ଡିତପୁରିସା ଅପ୍ପସ୍ମିମ୍ପି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ପୱେଚ୍ଛନ୍ତି, ଦଦନ୍ତିଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୁନାପି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେନ ସମନ୍ନାଗତା ଏକେ ସତ୍ତା ନ ଦିଚ୍ଛରେ ନ ଦଦନ୍ତି। ଦକ୍ଖିଣାତି କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଦାନଂ। ସହସ୍ସେନ ସମଂ ମିତାତି ଏୱଂ ଦିନ୍ନା କଟଚ୍ଛୁଭତ୍ତମତ୍ତାପି ଦକ୍ଖିଣା ସହସ୍ସଦାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତା, ମହାଫଲତ୍ତା ସହସ୍ସଦାନସଦିସାୱ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତମ୍ପି ସୋ ‘‘ତେନ ହି ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦା’’ତି ଆହ। ତତୋ ଥୋକଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସିଖୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥି ଗଚ୍ଛା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅହଂ ନ ଗତପୁବ୍ବୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ବ୍ରାହ୍ମଣୱାଚନକଂ ଭୱିସ୍ସତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ଆରଭନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୨।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚରେ ଯୋପି ସମୁଞ୍ଛକଂ ଚରେ, ଦାରଞ୍ଚ ପୋସଂ ଦଦମପ୍ପକସ୍ମିଂ;

ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ, କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମନ୍ତି ତିୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମଂ। ସମୁଞ୍ଛକନ୍ତି ଗାମେ ୱା ଆମକପକ୍କଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱା ଫଲାଫଲହରଣସଙ୍ଖାତଂ ଉଞ୍ଛଂ ଯୋ ଚରେଯ୍ୟ, ସୋପି ଧମ୍ମମେୱ ଚରେ। ଦାରଞ୍ଚ ପୋସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଚ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେନ୍ତୋଯେୱ। ଦଦମପ୍ପକସ୍ମିନ୍ତି ପରିତ୍ତେ ୱା ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମେ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦଦମାନୋ ଧମ୍ମଂ ଚରେତି ଅତ୍ଥୋ। ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନନ୍ତି ପରଂ ପୋଥେତ୍ୱା ୱିହେଠେତ୍ୱା ସହସ୍ସେନ ଯାଗଂ

ଯଜନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସଯାଗୀନଂ ଇସ୍ସରାନଂ ସତସହସ୍ସମ୍ପି। କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତେତି ତେସଂ ସତସହସ୍ସସଙ୍ଖାତାନଂ ସହସ୍ସଯାଗୀନଂ ଯାଗା ତଥାୱିଧସ୍ସ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦେନ୍ତସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସସ୍ସ ସୋଳସିଂ କଲଂ ନ ଅଗ୍ଘନ୍ତୀତି।

ସେଟ୍ଠି ପଞ୍ଚସିଖସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେସି। ଅଥ ନଂ ଅନଗ୍ଘକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୩।

''କେନେସ ଯଞ୍ଞୋ ୱିପୁଲୋ ମହଗ୍ଘତୋ, ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ ନ ଅଗ୍ଘମେତି;

କଥଂ ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ, କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯଞ୍ଞୋତି ଦାନଯାଗୋ ସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗୱସେନ ୱିପୁଲୋ, ୱିପୁଲତ୍ତାୱ ମହଗ୍ଘତୋ। ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସାତି ଧମ୍ମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ କେନ କାରଣେନ ଅଗ୍ଘଂ ନ ଉପେତି। କଥଂ ସତଂ ସହସ୍ସାନନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, କଥଂ ସହସ୍ସଯାଗୀନଂ ପୁରିସାନଂ ବହୂନଂ ସହସ୍ସାନଂ ସତସହସ୍ସସଙ୍ଖାତା ଇସ୍ସରା ତଥାୱିଧସ୍ସ ଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦାଯକସ୍ସ ଏକସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗତମନୁସ୍ସସ୍ସ କଲଂ ନାଗ୍ଘନ୍ତୀତି।

ଅଥସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୩୪।

''ଦଦନ୍ତି ହେକେ ୱିସମେ ନିୱିଟ୍ଠା, ଛେତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଅଥ ସୋଚଯିତ୍ୱା;

ସା ଦକ୍ଖିଣା ଅସ୍ସୁମୁଖା ସଦଣ୍ଡା, ସମେନ ଦିନ୍ନସ୍ସ ନ ଅଗ୍ଘମେତି;

ଏୱଂ ସତଂ ସହସ୍ସାନଂ ସହସ୍ସଯାଗିନଂ, କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ତଥାୱିଧସ୍ସ ତେ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିସମେତି ୱିସମେ କାଯକମ୍ମାଦିମ୍ହି ନିୱିଟ୍ଠା। ଛେତ୍ୱାତି କିଲମେତ୍ୱା। ୱଧିତ୍ୱାତି ମାରେତ୍ୱା। ସୋଚଯିତ୍ୱାତି ସସୋକେ କତ୍ୱା।

ସୋ ପଞ୍ଚସିଖସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ତେନ ହି ଗଚ୍ଛ, ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦ, ଥୋକଂ ଲଚ୍ଛସୀ''ତି ଆହ। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦି। ତତୋ ବିଲାରକୋସିଯୋ ସେଟ୍ଠି ଏକଂ ଦାସିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଏତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପଲାପୱୀହୀନଂ ନାଳିଂ ନାଳିଂ ଦେହୀ''ତି ଆହ। ସା ୱୀହୀ ଗହେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଇମେ ଆଦାଯ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପଚାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ଆହ। ''ନ ଅମ୍ହାକଂ ୱୀହିନା ଅତ୍ଥୋ, ନ ମଯଂ ୱୀହିଂ ଆମସାମା''ତି। ''ଅଯ୍ୟ, ୱୀହିଂ କିରେତେ ନାମସନ୍ତୀ''ତି? ''ତେନ ହି ତେସଂ ତଣ୍ଡୁଲେ ଦେହୀ''ତି। ସା ତଣ୍ଡୁଲେ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଣ୍ଡୁଲେ ଗଣ୍ହଥା''ତି ଆହ। ''ମଯଂ ଆମକଂ ନ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମା''ତି। ''ଅଯ୍ୟ, ଆମକଂ କିର ନ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି। ''ତେନ ହି ତେସଂ କରୋଟିଯଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଗୋଭତ୍ତଂ ଦେହୀ''ତି। ସା ତେସଂ କରୋଟିଯଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମହାଗୋଣାନଂ ପକ୍କଭତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ପଞ୍ଚପି ଜନା କବଳେ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଲେ ଲଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୀନି ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଟ୍ଠସଞ୍ଞା ମତା ୱିଯ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ଦାସୀ ତେ ଦିସ୍ୱା ''ମତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଭୀତା ଗନ୍ତ୍ୱା ସେଟ୍ଠିନୋ ଆରୋଚେସି ''ଅଯ୍ୟ, ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଗୋଭତ୍ତଂ ଗିଲିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ମତା''ତି।

ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଇଦାନି ଅଯଂ ପାପଧମ୍ମୋ ସୁଖୁମାଲବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଗୋଭତ୍ତଂ ଦାପେସି, ତେ ତଂ ଗିଲିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ମତାତି ମଂ ଗରହିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ତତୋ ଦାସିଂ ଆହ – ''ଖିପ୍ପଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏତେସଂ କରୋଟିକେସୁ ଭତ୍ତଂ ହରିତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଂ ସାଲିଭତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢେହୀ''ତି। ସା ତଥା ଅକାସି। ସେଟ୍ଠି ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ପଟିପନ୍ନମନୁସ୍ସେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଅହଂ ମମ ଭୁଞ୍ଜନନିଯାମେନ ଏତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭତ୍ତଂ ଦାପେସିଂ, ଏତେ ଲୋଭେନ ମହନ୍ତେ ପିଣ୍ଡେ କତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜମାନା ଗଲେ ଲଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ମତା, ମମ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ ଜାନାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପରିସଂ ସନ୍ନିପାତେସି। ମହାଜନେ ସନ୍ନିପତିତେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଉଟ୍ଠାଯ ମହାଜନଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''ପସ୍ସଥିମସ୍ସ ସେଟ୍ଠିସ୍ସ ମୁସାୱାଦିତଂ, 'ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ତନୋ ଭୁଞ୍ଜନଭତ୍ତଂ ଦାପେସି'ନ୍ତି ୱଦତି, ପଠମଂ ଗୋଭତ୍ତଂ ଅମ୍ହାକଂ ଦତ୍ୱା ଅମ୍ହେସୁ ମତେସୁ ୱିଯ ନିପନ୍ନେସୁ ଇମଂ ଭତ୍ତଂ ୱଡ୍ଢାପେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମୁଖେହି ଗହିତଭତ୍ତଂ ଭୂମିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସୁଂ। ମହାଜନୋ ସେଟ୍ଠିଂ ଗରହି ''ଅନ୍ଧବାଲ, ଅତ୍ତନୋ କୁଲୱଂସଂ ନାସେସି, ଦାନସାଲଂ ଝାପେସି, ଯାଚକେ ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରାପେସି, ଇଦାନି ଇମେସଂ ସୁଖୁମାଲବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭତ୍ତଂ ଦେନ୍ତୋ ଗୋଭତ୍ତଂ ଦାପେସି, ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତୱ ଘରେ ୱିଭୱଂ ଗୀୱାଯଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସସି

ମଞ୍ଞେ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ମହାଜନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଜାନାଥ, ତୁମ୍ହେ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଧନଂ କସ୍ସ ସନ୍ତକ’’ନ୍ତି? ‘‘ନ ଜାନାମା’’ତି। ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ଅସୁକକାଲେ ବାରାଣସିଯଂ ମହାସେଟ୍ଠି ନାମ ଦାନସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପଓ୍ୱତ୍ତଯୀ’’ତି ସୁତପୁବ୍ବଂ ତୁମ୍ହେହୀତି। ‘‘ଆମ ସୁଣାମା’’ତି। ‘‘ଅହଂ ସୋ ସେଟ୍ଠି, ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେଓ୍ୱରାଜା ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତୋପି ମେ ତଂ ଓ୍ୱଂସଂ ଅଓ୍ୱିନାସେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଚନ୍ଦୋ ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସୂରିଯୋ, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ମାତଲି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଚସିଖୋ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ତେସୁ ଅଯଂ ଚନ୍ଦୋ, ଅଯଂ ସୂରିଯୋ, ଅଯଂ ମାତଲିସଙ୍ଗାହକୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ ପିତା ପଞ୍ଚସିଖୋ ଗନ୍ଧବ୍ବଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତୋ, ଏଓ୍ୱଂ ବହୁଗୁଣଂ ଏତଂ ଦାନଂ ନାମ, କତ୍ତବ୍ବମେଓ୍ୱ କୁସଲଂ ପଣ୍ଡିତେହୀ’’ତି କଥେନ୍ତା ମହାଜନସ୍ସ କଙ୍ଖଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନାନୁଭାଓ୍ୱେନ ମହନ୍ତେନ ପରିଓ୍ୱାରେନ ଜଲମାନସରୀରା ଅଟ୍ଠଂସୁ, ସକଲନଗରଂ ପଜ୍ଜଲନ୍ତଂ ଓ୍ୱିଯ ଅହୋସି। ସକ୍କୋ ମହାଜନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଇମଂ କୁଲଓ୍ୱଂସନାସକରଂ ପାପଧମ୍ମବିଲାରକୋସିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଆଗତା, ଅଯଂ ପାପଧମ୍ମୋ ଅତ୍ତନୋ କୁଲଓ୍ୱଂସଂ ନାସେତ୍ୱା ଦାନସାଲଂ ଝାପେତ୍ୱା ଯାଚକେ ଗୀଓ୍ୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରାପେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଓ୍ୱଂସଂ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦି, ‘ଅଯଂ ଅଦାନସୀଲୋ ହୁତ୍ୱା ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତେଯ୍ୟା’ତି ଇମସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଆଗତାମ୍ହା’’ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ଦାନଗୁଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ବିଲାରକୋସିଯୋ ସିରସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଦେଓ୍ୱ, ଅହଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୋରାଣକୁଲଓ୍ୱଂସଂ ଅନାସାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ପଓ୍ୱତ୍ତେସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଅନ୍ତମସୋ ଉଦକଦନ୍ତପୋନଂ ଉପାଦାଯ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧାହାରଂ ପରସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ନ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ସକ୍କସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦାସି। ସକ୍କୋ ତଂ ଦମେତ୍ୱା ନିବ୍ବିସେଓ୍ୱନଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଦେଓ୍ୱପୁତ୍ତେ ଆଦାଯ ସକଟ୍ଠାନମେଓ୍ୱ ଗତୋ। ସୋପି ସେଟ୍ଠି ଯାଓ୍ୱଜୀଓ୍ୱଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ତାଓ୍ୱତିଂସଭଓ୍ୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏଓ୍ୱଂ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଅଦାତା, ଅହଂ ପନ ନଂ ଦମେତ୍ୱା ଦାନଫଲଂ ଜାନାପେସିଂ, ତମେଓ୍ୱ ଚିତ୍ତଂ ଭଓ୍ୱନ୍ତରଗତମ୍ପି ନ ଜହାତୀ’’ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସେଟ୍ଠି ଅଯଂ ଦାନପତିକୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଚନ୍ଦୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସୂରିଯୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ମାତଲି କସ୍ସପୋ, ପଞ୍ଚସିଖୋ ଆନନ୍ଦୋ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେଓ୍ୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ବିଲାରକୋସିଯଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା ଦ୍ୱାଦସମା।

[୪୫୧] ୧୩। ଚକ୍କଓ୍ୱାକଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା

ଓ୍ୱଣ୍ଣଓ୍ୱା ଅଭିରୂପୋସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓ୍ୱନେ ଓ୍ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ଚୀଓ୍ୱରାଦୀହି ଅତିତ୍ତୋ ‘‘କହଂ ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ, କହଂ ନିମନ୍ତନ’’ନ୍ତି ପରିଯେସନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଚରତି, ଆମିସକଥାଯମେଓ୍ୱ ଅଭିରମତି। ଅଥଞ୍ଞେ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସାନୁଗ୍ଗହେନ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଲୋଲୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ କସ୍ମା ଏଓ୍ୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଲୋଲୋ ଅହୋସି, ଲୋଲଭାଓ୍ୱୋ ଚ ନାମ ପାପକୋ, ପୁବ୍ବେପି ତ୍ୱଂ ଲୋଲଭାଓ୍ୱଂ ନିସ୍ସାଯ ବାରାଣସିଯଂ ହତ୍ଥିକୁଣପାଦୀହି ଅତିତ୍ତୋ ମହାଅରଞ୍ଞଂ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠୋ’’ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକୋ ଲୋଲକାକୋ ବାରାଣସିଯଂ ହତ୍ଥିକୁଣପାଦୀହି ଅତିତ୍ତୋ ‘‘ଅରଞ୍ଞଂ ନୁ ଖୋ କୀଦିସ’’ନ୍ତି ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥପି ଫଲାଫଲେହି ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓ୍ୱିଚରନ୍ତୋ ଜଯମ୍ପତିକେ ଚକ୍କଓ୍ୱାକେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମେ ସକୁଣା ଅତିଓ୍ୱିଯ ସୋଭନ୍ତି, ଇମେ ଇମସ୍ମିଂ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ବହୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଖାଦନ୍ତି ମଞ୍ଞେ, ଇମେ ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ମଯାପି ଇମେସଂ ଭୋଜନଂ ଗୋଚରଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଓ୍ୱଣ୍ଣଓ୍ୱନ୍ତେନ ଭଓ୍ୱିତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ତେସଂ ଅଓ୍ୱିଦୂରେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚକ୍କଓ୍ୱାକଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୫।

‘‘ଓ୍ୱଣ୍ଣଓ୍ୱା ଅଭିରୂପୋସି, ଘନୋ ସଞ୍ଜାତରୋହିତୋ;

ଚକ୍କଓ୍ୱାକ ସୁରୂପୋସି, ଓ୍ୱିପ୍ପସନ୍ନମୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯୋ।

୧୩୬।

‘‘ପାଠୀନଂ ପାୱୁସଂ ମଚ୍ଛଂ, ବଲଜଂ ମୁଞ୍ଜରୋହିତଂ;

ଗଙ୍ଗାଯ ତୀରେ ନିସିନ୍ନୋ, ଏୱଂ ଭୁଞ୍ଜସି ଭୋଜନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଘନୋତି ଘନସରୀରୋ। ସଞ୍ଜାତରୋହିତୋତି ଉତ୍ତତ୍ତସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ସୁଟ୍ଠୁଜାତରୋହିତୱଣ୍ଣୋ। ପାଠୀନନ୍ତି ପାଠୀନନାମକଂ ପାସାଣମଚ୍ଛଂ। ପାୱୁସନ୍ତି ମହାମୁଖମଚ୍ଛଂ, ‘‘ପାହୁସ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ବଲଜନ୍ତି ବଲଜମଚ୍ଛଂ। ମୁଞ୍ଜରୋହିତନ୍ତି ମୁଞ୍ଜମଚ୍ଛଞ୍ଚ ରୋହିତମଚ୍ଛଞ୍ଚ। ଏୱଂ ଭୁଞ୍ଜସୀତି ଏୱରୂପଂ ଭୋଜନଂ ମଞ୍ଞେ ଭୁଞ୍ଜସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଚକ୍କୱାକୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୭।

‘‘ନ ୱାହମେତଂ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଜଙ୍ଗଲାନୋଦକାନି ୱା;

ଅଞ୍ଞତ୍ର ସେୱାଲପଣକା, ଏତଂ ମେ ସମ୍ମ ଭୋଜନ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ ସମ୍ମ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ସେୱାଲା ଚ ପଣକା ଚ ସେସାନି ଜଙ୍ଗଲାନି ୱା ଓଦକାନି ୱା ମଂସାନି ଆଦାଯ ଏତଂ ଭୋଜନଂ ନ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଯଂ ପନେତଂ ସେୱାଲପଣକଂ, ଏତଂ ମେ ସମ୍ମ, ଭୋଜନନ୍ତି।

ତତୋ କାକୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୮।

‘‘ନ ୱାହମେତଂ ସଦ୍ଦହାମି, ଚକ୍କୱାକସ୍ସ ଭୋଜନଂ;

ଅହମ୍ପି ସମ୍ମ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଗାମେ ଲୋଣିଯତେଲିଯଂ।

୧୩୯।

‘‘ମନୁସ୍ସେସୁ କତଂ ଭତ୍ତଂ, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ;

ନ ଚ ମେ ତାଦିସୋ ୱଣ୍ଣୋ, ଚକ୍କୱାକ ଯଥା ତୁୱ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ତୁୱନ୍ତି ଯଥା ତୁୱଂ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ସରୀରୱଣ୍ଣୋ, ତାଦିସୋ ମୟ୍ହଂ ୱଣ୍ଣୋ ନତ୍ଥି, ଏତେନ କାରଣେନ ଅହଂ ତୱ ‘‘ସେୱାଲପଣକଂ ମମ ଭୋଜନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ନ ସଦ୍ଦହାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ଚକ୍କୱାକୋ ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୦।

‘‘ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ତନି ୱେରଂ, ହିଂସଯଂ ମାନୁସିଂ ପଜଂ;

ଉତ୍ରସ୍ତୋ ଘସସୀ ଭୀତୋ, ତେନ ୱଣ୍ଣୋ ତୱେଦିସୋ।

୧୪୧।

‘‘ସବ୍ବଲୋକଵିରୁଦ୍ଧୋସି, ଧଙ୍କ ପାପେନ କମ୍ମୁନା;

ଲଦ୍ଧୋ ପିଣ୍ଡୋ ନ ପୀଣେତି, ତେନ ଵଣ୍ଣୋ ତଵେଦିସୋ।

୧୪୨।

‘‘ଅହମ୍ପି ସମ୍ମ ଭୁଞ୍ଜାମି, ଅହିଂସଂ ସବ୍ବପାଣିନଂ;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ନିରାସଙ୍କୀ, ଅସୋକୋ ଅକୁତୋଭୟୋ।

୧୪୩।

‘‘ସୋ କରସ୍ସୁ ଆନୁଭାଵଂ, ଵୀତିଵତ୍ତସ୍ସୁ ସୀଲିୟଂ;

ଅହିଂସାୟ ଚର ଲୋକେ, ପିୟୋ ହୋହିସି ମଂମିଵ।

୧୪୪।

‘‘ୟୋ ନ ହନ୍ତି ନ ଘାତେତି, ନ ଜିନାତି ନ ଜାପୟେ;

ମେତ୍ତଂସୋ ସବ୍ବଭୂତେସୁ, ଵେରଂ ତସ୍ସ ନ କେନଚୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତି ସମ୍ମ କାକ ତ୍ଵଂ ପରେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅତ୍ତନି ଵେରଚିତ୍ତଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନୋ ମାନୁସିଂ ପଜଂ ହିଂସନ୍ତୋ ଵିହେଠେନ୍ତୋ। ଉତ୍ରସ୍ତୋତି ଭୀତୋ। ଘସସୀତି ଭୁଞ୍ଜସି। ତେନ ତେ ଏଦିସୋ ବୀଭଚ୍ଛଵଣ୍ଣୋ ଜାତୋ। ଧଙ୍କାତି କାକଂ ଆଲପତି। ପିଣ୍ଡୋତି ଭୋଜନଂ। ଅହିଂସଂ ସବ୍ବପାଣିନନ୍ତି ଅହଂ ପନ ସବ୍ବସତ୍ତେ ଅହିଂସନ୍ତୋ ଭୁଞ୍ଜାମୀତି ଵଦତି। ସୋ କରସ୍ସୁ ଆନୁଭାଵନ୍ତି ସୋ ତ୍ଵମ୍ପି ଵୀରିୟଂ କରୋହି, ଅତ୍ତନୋ ସୀଲିୟସଙ୍ଖାତଂ ଦୁସ୍ସୀଲଭାଵଂ ଵୀତିଵତ୍ତସ୍ସୁ। ଅହିଂସାୟାତି ଅହିଂସାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ହୁତ୍ଵା ଲୋକେ ଚର। ପିୟୋ ହୋହିସି ମଂମିଵାତି ଏଵଂ ସନ୍ତେ ମୟା ସଦିସୋଵ ଲୋକସ୍ସ ପିୟୋ ହୋହିସି। ନ ଜିନାତୀତି ଧନଜାନିଂ ନ କରୋତି। ନ ଜାପୟେତି ଅଞ୍ଞେପି ନ କାରେତି। ମେତ୍ତଂସୋତି ମେତ୍ତକୋଟ୍ଠାସୋ ମେତ୍ତଚିତ୍ତୋ। ନ କେନଚୀତି କେନଚି ଏକସତ୍ତେନପି ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ସ ଵେରଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି।

ତସ୍ମା ସଚେ ଲୋକସ୍ସ ପିୟୋ ଭଵିତୁଂ ଇଚ୍ଛସି, ସବ୍ବଵେରେହି ଵିରମାହୀତି ଏଵଂ ଚକ୍କଵାକୋ କାକସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। କାକୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଗୋଚରଂ ମୟ୍ହଂ ନ କଥେଥ, କା କା’’ତି ଵସ୍ସନ୍ତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ବାରାଣସିୟଂ ଉକ୍କାରଭୂମିୟଞ୍ଞେଵ ଓତରି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା କାକୋ ଲୋଲଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଚକ୍କଵାକୀ ରାହୁଲମାତା, ଚକ୍କଵାକୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଚକ୍କଵାକଜାତକଵଣ୍ଣନା ତେରସମା।

[୪୫୨] ୧୪। ଭୂରିପଞ୍ଞଜାତକଵଣ୍ଣନା

୧୪୫-୧୫୪।ସଚ୍ଚଂ କିରାତି ଇଦଂ ଭୂରିପଞ୍ଞଜାତକଂ ମହାଉମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦୟୋ) ଆଵି ଭଵିସ୍ସତି।

ଭୂରିପଞ୍ଞଜାତକଵଣ୍ଣନା ଚୁଦ୍ଦସମା।

[୪୫୩] ୧୫। ମହାମଙ୍ଗଲଜାତକଵଣ୍ଣନା

କିଂସୁନରୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ମହାମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତଂ (ଖୁ। ପା। ୫।୧ ଆଦୟୋ) ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ରାଜଗହନଗରସ୍ମିଞ୍ହି କେନଚିଦେଵ

କରଣୀୟେନ ସନ୍ଥାଗାରେ ସନ୍ନିପତିତସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଏକୋ ପୁରିସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ମେ ମଙ୍ଗଲକିରିୟା ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଉଟ୍ଠାୟ ଅଗମାସି। ଅପରୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ‘ମଙ୍ଗଲ’ନ୍ତି ୱତ୍ୱାୱ ଗତୋ, କିଂ ଏତଂ ମଙ୍ଗଲଂ ନାମା’’ତି ଆହ । ତମଞ୍ଞୋ ‘‘ଅଭିମଙ୍ଗଲରୂପଦସ୍ସନଂ ମଙ୍ଗଲଂ ନାମ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବସେତଂ ଉସଭଂ ୱା ପସ୍ସତି, ଗବ୍ଭିନିତ୍ଥିଂ ୱା ରୋହିତମଚ୍ଛଂ ୱା ପୁଣ୍ଣଘଟଂ ୱା ନୱନୀତଂ ୱା ଗୋସପ୍ପିଂ ୱା ଅହତୱତ୍ଥଂ ୱା ପାୟାସଂ ୱା ପସ୍ସତି, ଇତୋ ଉତ୍ତରି ମଙ୍ଗଲଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ତେନ କଥିତଂ ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ସୁକଥିତ’’ନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦିଂସୁ। ଅପରୋ ‘‘ନେତଂ ମଙ୍ଗଲଂ, ସୁତଂ ନାମ ମଙ୍ଗଲଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି ‘ପୁଣ୍ଣା’ତି ୱଦନ୍ତାନଂ ସୁଣାତି, ତଥା ‘ୱଡ୍ଢା’ତି ‘ୱଡ୍ଢମାନା’ତି ସୁଣାତି, ‘ଭୁଞ୍ଜା’ତି ‘ଖାଦା’ତି ୱଦନ୍ତାନଂ ସୁଣାତି, ଇତୋ ଉତ୍ତରି ମଙ୍ଗଲଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ତେନ କଥିତମ୍ପି ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ସୁକଥିତ’’ନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦିଂସୁ। ଅପରୋ ‘‘ନ ଏତଂ ମଙ୍ଗଲଂ, ମୁତଂ ନାମ ମଙ୍ଗଲଂ। ଏକଚ୍ଚୋ ହି କାଲସ୍ସେୱ ଉଟ୍ଠାୟ ପଥୱିଂ ଆମସତି, ହରିତତିଣଂ ଅଲ୍ଲଗୋମୟଂ ପରିସୁଦ୍ଧସାଟକଂ ରୋହିତମଚ୍ଛଂ ସୁୱଣ୍ଣରଜତଭାଜନଂ ଆମସତି, ଇତୋ ଉତ୍ତରି ମଙ୍ଗଲଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ତେନ କଥିତମ୍ପି ଏକଚ୍ଚେ ‘‘ସୁକଥିତ’’ନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦିଂସୁ। ଏୱଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ସୁତମଙ୍ଗଲିକା ମୁତମଙ୍ଗଲିକାତି ତିସ୍ସୋପି ପରିସା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଞ୍ଞାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ଭୁମ୍ମଦେୱତା ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ‘‘ଇଦଂ ମଙ୍ଗଲ’’ନ୍ତି ତଥତୋ ନ ଜାନିଂସୁ।

ସକ୍କୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମଂ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ ସଦେୱକେ ଲୋକେ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଭଗୱତା ଅଞ୍ଞୋ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ‘‘ବହୂ ଦେୱା ମନୁସ୍ସା ଚା’’ତି ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱାଦସହି ଗାଥାହି ଅଟ୍ଠତିଂସ ମହାମଙ୍ଗଲାନି କଥେସି। ମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତେ ୱିନିୱଟ୍ଟନ୍ତେୟେୱ କୋଟିସତସହସ୍ସମତ୍ତା ଦେୱତା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣିଂସୁ, ସୋତାପନ୍ନାଦୀନଂ ଗଣନପଥୋ ନତ୍ଥି। ସକ୍କୋ ମଙ୍ଗଲଂ ସୁତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ସତ୍ଥାରା ମଙ୍ଗଲେ କଥିତେ ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ ‘‘ସୁକଥିତ’’ନ୍ତି ଅଭିନନ୍ଦି। ତଦା ଧମ୍ମସଭାୟଂ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ଅଞ୍ଞେସଂ ଅୱିସୟଂ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଗନତଲେ ଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିୟ କଥେସି, ଏୱଂ ମହାପଞ୍ଞୋ, ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନଚ୍ଛରିୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ସମ୍ବୋଧିପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ମମ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହକଥନଂ, ସ୍ୱାହଂ ବୋଧିସତ୍ତଚରିୟଂ ଚରନ୍ତୋପି ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ କଥେସି’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱିଭୱସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ରକ୍ଖିତକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାୟଂ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ କତଦାରପରିଗ୍ଗହୋ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚୟେନ ରତନୱିଲୋକନଂ କତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା କାମେ ପହାୟ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଅନୁପୁବ୍ବେନସ୍ସ ପରିୱାରୋ ମହା ଅହୋସି, ପଞ୍ଚ ଅନ୍ତେୱାସିକସତାନି ଅହେସୁଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ତେ ତାପସା ବୋଧିସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିୟ, ୱସ୍ସାରତ୍ତସମୟେ ହିମୱନ୍ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାୟ ଜନପଦଚାରିକଂ ଗଚ୍ଛାମ, ଏୱଂ ନୋ ସରୀରଞ୍ଚ ଥିରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଜଙ୍ଘୱିହାରୋ ଚ କତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ତେ ‘‘ତେନ ହି ତୁମ୍ହେ ଗଚ୍ଛଥ, ଅହଂ ଇଧେୱ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତା ଓତରିତ୍ୱା ଚାରିକଂ ଚରମାନା ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁୟ୍ୟାନେ ୱସିଂସୁ। ତେସଂ ମହାସକ୍କାରସମ୍ମାନୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ବାରାଣସିୟଂ ସନ୍ଥାଗାରେ ସନ୍ନିପତିତେ ମହାଜନକାୟେ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। ସବ୍ବଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତଦା ପନ ମନୁସ୍ସାନଂ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ମହାଜନୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିଗଣଂ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ଇସୟୋ ରାଜାନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ମୟଂ ଏତଂ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ, ଅପିଚ ଖୋ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିୟୋ ରକ୍ଖିତତାପସୋ ନାମ ମହାପଞ୍ଞୋ ହିମୱନ୍ତେ ୱସତି, ସୋ ସଦେୱକସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଏତଂ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ଭନ୍ତେ, ହିମୱନ୍ତୋ ନାମ ଦୂରେ ଦୁଗ୍ଗମୋୱ, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ ମୟଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତୁଂ, ସାଧୁ ୱତ ତୁମ୍ହେୟେୱ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ କଥେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କତପଟିସନ୍ଥାରା ଆଚରିୟେନ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମିକଭାୱେ ଜନପଦଚାରିତ୍ତେ ଚ ପୁଚ୍ଛିତେ ତଂ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲାଦୀନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ କଥେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ୟାଚନାୟ ଚ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ହସୱନତ୍ଥଂ ଆଗତଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ ନୋ ଭନ୍ତେ, ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେଥା’’ତି ୟାଚିଂସୁ। ତତୋ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ଆଚରିୟଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୫।

‘‘କିଂସୁ ନରୋ ଜପ୍ପମଧିଚ୍ଚ କାଲେ, କଂ ୱା ୱିଜ୍ଜଂ କତମଂ ୱା ସୁତାନଂ;

ସୋ ମଙ୍ଗୋ ଅସ୍ମିଞ୍ଚ ପରମ୍ହି ଲୋକେ, କଥଂ କରୋ ସୋତ୍ଥାନେନ ଗୁତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କାଲେତି ମଙ୍ଗଲପତ୍ଥନକାଲେ। ୱିଜନ୍ତି ୱେଦଂ। ସୁତାନନ୍ତି ସିକ୍ଖିତବ୍ବଯୁତ୍ତକପରିଯତ୍ତୀନଂ। ଅସ୍ମିଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚାତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ସୋତ୍ଥାନେନାତି ସୋତ୍ଥିଭାୱାୱହେନ ମଙ୍ଗଲେନ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଆଚରିଯ, ପୁରିସୋ ମଙ୍ଗଲଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ମଙ୍ଗଲକାଲେ କିଂସୁ ନାମ ଜପ୍ପନ୍ତୋ ତୀସୁ ୱେଦେସୁ କତରଂ ୱା ୱେଦଂ କତରଂ ୱା ସୁତାନଂ ଅନ୍ତରେ ସୁତପରିଯତ୍ତିଂ ଅଧୀଯିତ୍ୱା ସୋ ମଙ୍ଗୋ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଲୋକେ ପରମ୍ହି ଚ କଥଂ କରୋ ଏତେସୁ ଜପ୍ପାଦୀସୁ କିଂ କେନ ନିଯାମେନ କରୋନ୍ତୋ ସୋତ୍ଥାନେନ ନିରପରାଧମଙ୍ଗଲେନ ଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ହୋତି, ତଂ ଉଭଯଲୋକହିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତମଙ୍ଗଲଂ ଅମ୍ହାକଂ କଥେହୀ’’ତି।

ଏୱଂ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକେନ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ ପୁଟ୍ଠୋ ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ କଙ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ‘‘ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ମଙ୍ଗଲ’’ନ୍ତି ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ମଙ୍ଗଲଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୫୬।

‘‘ଯସ୍ସ ଦେୱା ପିତରୋ ଚ ସବ୍ବେ, ସରୀସପା ସବ୍ବଭୂତାନି ଚାପି;

ମେତ୍ତାଯ ନିଚ୍ଚଂ ଅପଚିତାନି ହୋନ୍ତି, ଭୂତେସୁ ୱେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯସ୍ସାତି ଯସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ। ଦେୱାତି ଭୁମ୍ମଦେୱେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେପି କାମାୱଚରଦେୱା। ପିତରୋ ଚାତି ତତୁତ୍ତରି ରୂପାୱଚରବ୍ରହ୍ମାନୋ। ସରୀସପାତି ଦୀଘଜାତିକା। ସବ୍ବଭୂତାନି ଚାପୀତି ୱୁତ୍ତାୱସେସାନି ଚ ସବ୍ବାନିପି ଭୂତାନି। ମେତ୍ତାଯ ନିଚ୍ଚଂ ଅପଚିତାନି ହୋନ୍ତୀତି ଏତେ ସବ୍ବେ ସତ୍ତା ଦସଦିସାଫରଣୱସେନ ପୱତ୍ତାଯ ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତାଯ ମେତ୍ତାଭାୱନାଯ ଅପଚିତା ହୋନ୍ତି। ଭୂତେସୁ ୱେତି ତଂ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ସୋତ୍ଥାନଂ ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତଂ ନିରପରାଧମଙ୍ଗଲଂ ଆହୁ। ମେତ୍ତାୱିହାରୀ ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ ସବ୍ବେସଂ ପିଯୋ ହୋତି ପରୂପକ୍କମେନ ଅୱିକୋପିଯୋ। ଇତି ସୋ ଇମିନା ମଙ୍ଗଲେନ ରକ୍ଖିତୋ ଗୋପିତୋ ହୋତୀତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ପଠମଂ ମଙ୍ଗଲଂ କଥେତ୍ୱା ଦୁତିଯାଦୀନି କଥେନ୍ତୋ –

୧୫୭।

‘‘ଯୋ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ନିୱାତୱୁତ୍ତି, ଇତ୍ଥୀପୁମାନଂ ସହଦାରକାନଂ;

ଖନ୍ତା ଦୁରୁତ୍ତାନମପ୍ପଟିକୂଲୱାଦୀ, ଅଧିୱାସନଂ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ।

୧୫୮।

‘‘ଯୋ ନାୱଜାନାତି ସହାଯମତ୍ତେ, ସିପ୍ପେନ କୁଲ୍ୟାହି ଧନେନ ଜଚ୍ଚା;

ରୁଚିପଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥକାଲେ ମତୀମା, ସହାଯେସୁ ୱେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ।

୧୫୯।

‘‘ମିତ୍ତାନି ୱେ ଯସ୍ସ ଭୱନ୍ତି ସନ୍ତୋ, ସଂୱିସ୍ସତ୍ଥା ଅୱିସଂୱାଦକସ୍ସ;

ନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ସଂୱିଭାଗୀ ଧନେନ, ମିତ୍ତେସୁ ୱେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ।

୧୬୦।

‘‘ଯସ୍ସ ଭରିଯା ତୁଲ୍ଯୱଯା ସମଗ୍ଗା, ଅନୁବ୍ବତା ଧମ୍ମକାମା ପଜାତା;

କୋଲିନିଯା ସୀଲୱତୀ ପତିବ୍ବତା, ଦାରେସୁ ୱେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ।

୧୬୧।

‘‘ଯସ୍ସ ରାଜା ଭୂତପତି ଯସସ୍ସୀ, ଜାନାତି ସୋଚେଯ୍ଯଂ ପରକ୍କମଞ୍ଚ;

ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝତା ସୁହଦଯଂ ମମନ୍ତି, ରାଜୂସୁ ୱେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ।

୧୬୨।

‘‘ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ଦଦାତି ସଦ୍ଧୋ, ମାଲଞ୍ଚ ଗନ୍ଧଞ୍ଚ ୱିଲେପନଞ୍ଚ;

ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଅନୁମୋଦମାନୋ, ସଗ୍ଗେସୁ ୱେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୁ।

୧୬୩।

‘‘ଯମରିଯଧମ୍ମେନ ପୁନନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧା, ଆରାଧିତା ସମଚରିଯାଯ ସନ୍ତୋ;

ବହୁସ୍ସୁତା ଇସଯୋ ସୀଲୱନ୍ତୋ, ଅରହନ୍ତମଜ୍ଝେ ସୋତ୍ଥାନଂ ତଦାହୂ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି।

ତତ୍ଥ ନିୱାତୱୁତ୍ତୀତି ମୁଦୁଚିତ୍ତତାଯ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ନୀଚୱୁତ୍ତି ହୋତି। ଖନ୍ତା ଦୁରୁତ୍ତାନନ୍ତି ପରେହି ୱୁତ୍ତାନଂ ଦୁଟ୍ଠୱଚନାନଂ ଅଧିୱାସକୋ ହୋତି। ଅପ୍ପଟିକୂଲୱାଦୀତି ‘‘ଅକ୍କୋଚ୍ଛି ମଂ, ଅୱଧି ମ’’ନ୍ତି ଯୁଗଗ୍ଗାହଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଅନୁକୂଲମେୱ ୱଦତି। ଅଧିୱାସନନ୍ତି ଇଦଂ ଅଧିୱାସନଂ ତସ୍ସ ସୋତ୍ଥାନଂ ନିରପରାଧମଙ୍ଗଲଂ ପଣ୍ଡିତା ୱଦନ୍ତି।

ସହାଯମତ୍ତେତି ସହାଯେ ଚ ସହାଯମତ୍ତେ ଚ। ତତ୍ଥ ସହପଂସୁକୀଳିତା ସହାଯା ନାମ, ଦସ ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ଏକତୋ ୱୁତ୍ଥା ସହାଯମତ୍ତା ନାମ, ତେ ସବ୍ବେପି ‘‘ଅହଂ ସିପ୍ପୱା, ଇମେ ନିସିପ୍ପା’’ତି ଏୱଂ ସିପ୍ପେନ ୱା ‘‘ଅହଂ କୁଲୀନୋ, ଇମେ ନ କୁଲୀନା’’ତି ଏୱଂ କୁଲସମ୍ପତ୍ତିସଙ୍ଖାତାହି କୁଲ୍ଯାହି ୱା, ‘‘ଅହଂ ଅଡ୍ଢୋ, ଇମେ ଦୁଗ୍ଗତା’’ତି ଏୱଂ ଧନେନ ୱା, ‘‘ଅହଂ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ, ଇମେ ଦୁଜ୍ଜାତା’’ତି ଏୱଂ ଜଚ୍ଚା ୱା ନାୱଜାନାତି। ରୁଚିପଞ୍ଞୋତି ସାଧୁପଞ୍ଞୋ ସୁନ୍ଦରପଞ୍ଞୋ । ଅତ୍ଥକାଲେତି କସ୍ସଚିଦେୱ ଅତ୍ଥସ୍ସ କାରଣସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲେ। ମତୀମାତି ତଂ ତଂ ଅତ୍ଥଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିଚାରଣସମତ୍ଥତାଯ ମତିମା ହୁତ୍ୱା ତେ ସହାଯେ ନାୱଜାନାତି। ସହାଯେସୂତି ତଂ ତସ୍ସ ଅନୱଜାନନଂ ସହାଯେସୁ ସୋତ୍ଥାନଂ ନାମାତି ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଆହୁ। ତେନ ହି ସୋ ନିରପରାଧମଙ୍ଗଲେନ ଇଧଲୋକେ ଚ ପରଲୋକେ ଚ ଗୁତ୍ତୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତେ ସହାଯେ ନିସ୍ସାଯ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ କୁସନାଳିଜାତକେନ (ଜା। ୧।୧।୧୨୧ ଆଦଯୋ) କଥେତବ୍ବୋ।

ସନ୍ତୋତି ପଣ୍ଡିତା ସପ୍ପୁରିସା ଯସ୍ସ ମିତ୍ତାନି ଭୱନ୍ତି। ସଂୱିସ୍ସତ୍ଥାତି ଘରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତସ୍ସେୱ ଗହଣୱସେନ ୱିସ୍ସାସମାପନ୍ନା। ଅୱିସଂୱାଦକସ୍ସାତି ଅୱିସଂୱାଦନସୀଲସ୍ସ। ନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀତି ଯୋ ଚ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ନ ହୋତି। ସଂୱିଭାଗୀ ଧନେନାତି ଅତ୍ତନୋ ଧନେନ ମିତ୍ତାନଂ ସଂୱିଭାଗଂ କରୋତି। ମିତ୍ତେସୂତି ମିତ୍ତେ ନିସ୍ସାଯ ଲଦ୍ଧବ୍ବଂ ତସ୍ସ ତଂ ମିତ୍ତେସୁ ସୋତ୍ଥାନଂ ନାମ ହୋତି। ସୋ ହି ଏୱରୂପେହି ମିତ୍ତେହି ରକ୍ଖିତୋ ସୋତ୍ଥିଂ ପାପୁଣାତି। ତତ୍ଥ ମିତ୍ତେ ନିସ୍ସାଯ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ ମହାଉକ୍କୁସଜାତକାଦୀହି (ଜା। ୧।୧୪।୪୪ ଆଦଯୋ) କଥେତବ୍ବୋ।

ତୁଲ୍ଯୱଯାତି ସମାନୱଯା। ସମଗ୍ଗାତି ସମଗ୍ଗୱାସା। ଅନୁବ୍ବତାତି ଅନୁୱତ୍ତିତା। ଧମ୍ମକାମାତି ତିୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମଂ ରୋଚେତି। ପଜାତାତି ୱିଜାଯିନୀ, ନ ୱଞ୍ଝା। ଦାରେସୂତି ଏତେହି ସୀଲଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତେ ମାତୁଗାମେ ଗେହେ ୱସନ୍ତେ ସାମିକସ୍ସ ସୋତ୍ଥି ହୋତୀତି ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସୀଲୱନ୍ତଂ ମାତୁଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ସୋତ୍ଥିଭାୱୋ ମଣିଚୋରଜାତକ- (ଜା। ୧।୨।୮୭ ଆଦଯୋ) ସମ୍ବୂଲଜାତକ- (ଜା। ୧।୧୬।୨୯୭ ଆଦଯୋ)

ଖଣ୍ଡହାଲଜାତକେହି (ଜା। ୨।୨୨।୯୮୨ ଆଦଯୋ) କଥେତବ୍ବୋ।

ସୋଚେଯ୍ୟନ୍ତି ସୁଚିଭାୱଂ। ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝତାତି ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝତାଯ ନ ଏସ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏୱଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝଭାୱେନ ଯଂ ଜାନାତି। ସୁହଦଯଂ ମମନ୍ତି ସୁହଦୋ ଅଯଂ ମମନ୍ତି ଚ ଯଂ ଜାନାତି। ରାଜୂସୁ ୱେତି ଏୱଂ ରାଜୂସୁ ସେୱକାନଂ ସୋତ୍ଥାନଂ ନାମାତି ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତି। ଦଦାତିସଦ୍ଧୋତି କମ୍ମଞ୍ଚ ଫଲଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଦଦାତି। ସଗ୍ଗେସୁ ୱେତି ଏୱଂ ସଗ୍ଗେ ଦେୱଲୋକେ ସୋତ୍ଥାନଂ ନିରପରାଧମଙ୍ଗଲନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତି, ତଂ ପେତୱତ୍ଥୁୱିମାନୱତ୍ଥୂହି ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା କଥେତବ୍ବଂ।

ପୁନନ୍ତିୱୁଦ୍ଧାତି ଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଞାଣୱୁଦ୍ଧା ଅରିଯଧମ୍ମେନ ପୁନନ୍ତି ପରିସୋଧେନ୍ତି। ସମଚରିଯାଯାତି ସମ୍ମାପଟିପତ୍ତିଯା। ବହୁସ୍ସୁତାତି ପଟିୱେଧବହୁସ୍ସୁତା। ଇସଯୋତି ଏସିତଗୁଣା। ସୀଲୱନ୍ତୋତି ଅରିଯସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତା। ଅରହନ୍ତମଜ୍ଝେତି ଅରହନ୍ତାନଂ ମଜ୍ଝେ ପଟିଲଭିତବ୍ବଂ ତଂ ସୋତ୍ଥାନନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତି। ଅରହନ୍ତୋ ହି ଅତ୍ତନା ପଟିୱିଦ୍ଧମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟିପାଦେନ୍ତା ଆରାଧକଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ପୁନନ୍ତି, ସୋପି ଅରହାୱ ହୋତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଅରହତ୍ତେନ ଦେସନାଯ କୂଟଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠହି ଗାଥାହି ଅଟ୍ଠ ମହାମଙ୍ଗଲାନି କଥେତ୍ୱା ତେସଞ୍ଞେୱ ମଙ୍ଗଲାନଂ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୬୪।

''ଏତାନି ଖୋ ସୋତ୍ଥାନାନି ଲୋକେ, ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ସୁଖୁଦ୍ରଯାନି;

ତାନୀଧ ସେୱେଥ ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ନ ହି ମଙ୍ଗଲେ କିଞ୍ଚନମତ୍ଥି ସଚ୍ଚ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ହି ମଙ୍ଗଲେତି ତସ୍ମିଂ ପନ ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତପ୍ପଭେଦେ ମଙ୍ଗଲେ କିଞ୍ଚନଂ ଏକମଙ୍ଗଲମ୍ପି ସଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ନିବ୍ବାନମେୱ ପନେକଂ ପରମତ୍ଥସଚ୍ଚନ୍ତି।

ଇସଯୋ ତାନି ମଙ୍ଗଲାନି ସୁତ୍ୱା ସତ୍ତଟ୍ଠଦିୱସଚ୍ଚଯେନ ଆଚରିଯଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ ଆଚରିଯେନ କଥିତନିଯାମେନ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ କଥେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତମେୱ ଆଗମଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲୋକେ ମଙ୍ଗଲଂ ପାକଟଂ ଅହୋସି। ମଙ୍ଗଲେସୁ ୱତ୍ତିତ୍ୱା ମତମତା ସଗ୍ଗପଥଂ ପୂରେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ଇସିଗଣଂ ଆଦାଯ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହଂ କଥେସି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଇସିଗଣୋ ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହୋସି , ମଙ୍ଗଲପଞ୍ହପୁଚ୍ଛକୋ ଜେଟ୍ଠନ୍ତେୱାସିକୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଆଚରିଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମହାମଙ୍ଗଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ପନ୍ନରସମା।

[୪୫୪] ୧୬। ଘଟପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉଟ୍ଠେହିକଣ୍ହାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମତପୁତ୍ତଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲିସଦିସମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ତଂ ଉପାସକଂ ''କିଂ, ଉପାସକ, ସୋଚସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଉପାସକ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପଣ୍ଡିତାନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମତପୁତ୍ତଂ ନାନୁସୋଚିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଉତ୍ତରପଥେ କଂସଭୋଗେ ଅସିତଞ୍ଜନନଗରେ ମହାକଂସୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ କଂସୋ ଚ, ଉପକଂସୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ, ଦେୱଗବ୍ଭା ନାମ ଏକା ଧୀତା। ତସ୍ସା ଜାତଦିୱସେ ନେମିତ୍ତକା ବ୍ରାହ୍ମଣା ''ଏତିସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତପୁତ୍ତା କଂସଗୋତ୍ତଂ କଂସୱଂସଂ ନାସେସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ବ୍ଯାକରିଂସୁ। ରାଜା ବଲୱସିନେହେନ ଧୀତରଂ ୱିନାସେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ''ଭାତରୋ ଜାନିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା କାଲମକାସି। ତସ୍ମିଂ କାଲକତେ କଂସୋ ରାଜା ଅହୋସି, ଉପକଂସୋ ଉପରାଜା। ତେ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ''ସଚେ ମଯଂ ଭଗିନିଂ ନାସେସ୍ସାମ, ଗାରଯ୍ହା ଭୱିସ୍ସାମ, ଏତଂ କସ୍ସଚି ଅଦତ୍ୱା ନିସ୍ସାମିକଂ କତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମା''ତି। ତେ ଏକଥୂଣକଂ ପାସାଦଂ କାରେତ୍ୱା ତଂ ତତ୍ଥ ୱସାପେସୁଂ। ନନ୍ଦିଗୋପା ନାମ ତସ୍ସା ପରିଚାରିକା ଅହୋସି। ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡୋ ନାମ ଦାସୋ ତସ୍ସା ସାମିକୋ ଆରକ୍ଖମକାସି।

ତଦା ଉତ୍ତରମଧୁରାୟ ମହାସାଗରୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ସାଗରୋ, ଉପସାଗରୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ସାଗରୋ ରାଜା ଅହୋସି, ଉପସାଗରୋ ଉପରାଜା। ସୋ ଉପକଂସସ୍ସ ସହାୟକୋ ଏକାଚରିୟକୁଲେ ଏକତୋ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ। ସୋ ସାଗରସ୍ସ ଭାତୁ ଅନ୍ତେପୁରେ ଦୁବ୍ଭିତ୍ୱା ଭାୟମାନୋ ପଲାୟିତ୍ୱା କଂସଭୋଗେ ଉପକଂସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଉପକଂସୋ ତଂ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସି, ରାଜା ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ଅଦାସି। ସୋ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦେୱଗବ୍ଭାୟ ନିୱାସଂ ଏକଥମ୍ଭଂ ପାସାଦଂ ଦିସ୍ୱା ''କସ୍ସେସୋ ନିୱାସୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱଗବ୍ଭାୟ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଦେୱଗବ୍ଭାପି ଏକଦିୱସଂ ତଂ ଉପକଂସେନ ସଦ୍ଧିଂ ରାଜୁପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କୋ ଏସୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ମହାସାଗରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଉପସାଗରୋ ନାମା''ତି ନନ୍ଦିଗୋପାୟ ସନ୍ତିକା ସୁତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅହୋସି। ଉପସାଗରୋ ନନ୍ଦିଗୋପାୟ ଲଞ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ''ଭଗିନି, ସକ୍କିସ୍ସସି ମେ ଦେୱଗବ୍ଭଂ ଦସ୍ସେତୁ''ନ୍ତି ଆହ। ସା ''ନ ଏତଂ ସାମି, ଗରୁକ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ଦେୱଗବ୍ଭାୟ ଆରୋଚେସି। ସା ପକତିୟାୱ ତସ୍ମିଂ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ନନ୍ଦିଗୋପା ଉପସାଗରସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ତଂ ପାସାଦଂ ଆରୋପେସି। ସୋ ଦେୱଗବ୍ଭାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସି। ଅଥ ନେସଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଂୱାସେନ ଦେୱଗବ୍ଭା ଗବ୍ଭଂ ପଟିଲଭି।

ଅପରଭାଗେ ତସ୍ସା ଗବ୍ଭପତିଟ୍ଠାନଂ ପାକଟଂ ଅହୋସି। ଭାତରୋ ନନ୍ଦିଗୋପଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ସା ଅଭୟଂ ୟାଚିତ୍ୱା ତଂ ଅନ୍ତରଂ କଥେସି। ତେ ସୁତ୍ୱା ''ଭଗିନିଂ ନାସେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ସଚେ ଧୀତରଂ ୱିଜାୟିସ୍ସତି, ତମ୍ପି ନ ନାସେସ୍ସାମ, ସଚେ ପନ ପୁତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ନାସେସ୍ସାମା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦେୱଗବ୍ଭଂ ଉପସାଗରସ୍ସେୱ ଅଦଂସୁ। ସା ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ଧୀତରଂ ୱିଜାୟି। ଭାତରୋ ସୁତ୍ୱା ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ତସ୍ସା ''ଅଞ୍ଜନଦେୱୀ''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ତେସଂ ଭୋଗୱଡ୍ଢମାନଂ ନାମ ଭୋଗଗାମଂ ଅଦଂସୁ। ଉପସାଗରୋ ଦେୱଗବ୍ଭଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୋଗୱଡ୍ଢମାନଗାମେ ୱସି। ଦେୱଗବ୍ଭାୟ ପୁନପି ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠାସି, ନନ୍ଦିଗୋପାପି ତଂ ଦିୱସମେୱ ଗବ୍ଭଂ ପଟିଲଭି। ତାସୁ ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭାସୁ ଏକଦିୱସମେୱ ଦେୱଗବ୍ଭା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି, ନନ୍ଦିଗୋପା ଧୀତରଂ ୱିଜାୟି। ଦେୱଗବ୍ଭା ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱିନାସନଭୟେନ ପୁତ୍ତଂ ନନ୍ଦିଗୋପାୟ ରହସ୍ସେନ ପେସେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଧୀତରଂ ଆହରାପେସି। ତସ୍ସା ୱିଜାତଭାୱଂ ଭାତିକାନଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ତେ ''ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାତା, ଧୀତର''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଧୀତର''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ତେନ ହି ପୋସେଥା''ତି ଆହଂସୁ। ଏତେନୁପାୟେନ ଦେୱଗବ୍ଭା ଦସ ପୁତ୍ତେ ୱିଜାୟି, ଦସ ଧୀତରୋ ନନ୍ଦିଗୋପା ୱିଜାୟି। ଦସ ପୁତ୍ତା ନନ୍ଦିଗୋପାୟ ସନ୍ତିକେ ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଧୀତରୋ ଦେୱଗବ୍ଭାୟ। ତଂ ଅନ୍ତରଂ କୋଚି ନ ଜାନାତି। ଦେୱଗବ୍ଭାୟ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ ୱାସୁଦେୱୋ ନାମ ଅହୋସି, ଦୁତିୟୋ ବଲଦେୱୋ, ତତିୟୋ ଚନ୍ଦଦେୱୋ, ଚତୁତ୍ଥୋ ସୂରିୟଦେୱୋ, ପଞ୍ଚମୋ ଅଗ୍ଗିଦେୱୋ, ଛଟ୍ଠୋ ୱରୁଣଦେୱୋ, ସତ୍ତମୋ ଅଜ୍ଜୁନୋ, ଅଟ୍ଠମୋ ପଜ୍ଜୁନୋ, ନୱମୋ ଘଟପଣ୍ଡିତୋ, ଦସମୋ ଅଙ୍କୁରୋ ନାମ ଅହୋସି। ତେ ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡଦାସପୁତ୍ତା ଦସ ଭାତିକା ଚେଟକାତି ପାକଟା ଅହେସୁଂ।

ତେ ଅପରଭାଗେ ୱୁଦ୍ଧିମନ୍ୱାୟ ଥାମବଲସମ୍ପନ୍ନା କକ୍ଖଳା ଫରୁସା ହୁତ୍ୱା ୱିଲୋପଂ କରୋନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି , ରଞ୍ଞୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପଣ୍ଣାକାରେପି ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତେୱ। ମନୁସ୍ସା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡଦାସପୁତ୍ତା ଦସ ଭାତିକା ରଟ୍ଠଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତୀ''ତି ରାଜଙ୍ଗଣେ ଉପକ୍କୋସିଂସୁ। ରାଜା ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''କସ୍ମା ପୁତ୍ତେହି ୱିଲୋପଂ କାରାପେସୀ''ତି ତଜ୍ଜେସି। ଏୱଂ ଦୁତିୟମ୍ପି ତତିୟମ୍ପି ମନୁସ୍ସେହି ଉପକ୍କୋସେ କତେ ରାଜା ତଂ ସନ୍ତଜ୍ଜେସି। ସୋ ମରଣଭୟଭୀତୋ ରାଜାନଂ ଅଭୟଂ ୟାଚିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ଏତେ ନ ମୟ୍ହଂ ପୁତ୍ତା, ଉପସାଗରସ୍ସ ପୁତ୍ତା''ତି ତଂ ଅନ୍ତରଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ଭୀତୋ ''କେନ ତେ ଉପାୟେନ ଗଣ୍ହାମା''ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଏତେ, ଦେୱ, ମଲ୍ଲୟୁଦ୍ଧୱିତ୍ତକା, ନଗରେ ୟୁଦ୍ଧଂ କାରେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନେ ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ଆଗତେ ଗାହାପେତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ଚାଣୁରଞ୍ଚ, ମୁଟ୍ଠିକଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ମଲ୍ଲେ ପୋସେତ୍ୱା ''ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ୟୁଦ୍ଧଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅକ୍ଖୱାଟଂ କାରେତ୍ୱା ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଧଜପଟାକଂ ବନ୍ଧାପେସି। ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭି। ଚକ୍କାତିଚକ୍କଂ ମଞ୍ଚାତିମଞ୍ଚଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚାଣୁରମୁଟ୍ଠିକା ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱଗ୍ଗନ୍ତା ଗଜ୍ଜନ୍ତା ଅପ୍ପୋଟେନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ। ଦସ ଭାତିକାପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଜକୱୀଥିଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ୱଣ୍ଣସାଟକେ ନିୱାସେତ୍ୱା ଗନ୍ଧାପଣେସୁ ଗନ୍ଧଂ , ମାଲାକାରାପଣେସୁ ମାଲଂ ୱିଲୁମ୍ପିତ୍ୱା ୱିଲିତ୍ତଗତ୍ତା ମାଲଧାରିନୋ କତକଣ୍ଣପୂରା ୱଗ୍ଗନ୍ତା ଗଜ୍ଜନ୍ତା ଅପ୍ପୋଟେନ୍ତା ୟୁଦ୍ଧମଣ୍ଡଲଂ ପୱିସିଂସୁ।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚାଣୁରୋ ଅପ୍ପୋଟେନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ବଲଦେୱୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ନ ନଂ ହତ୍ଥେନ ଛୁପିସ୍ସାମୀ''ତି ହତ୍ଥିସାଲତୋ ମହନ୍ତଂ ହତ୍ଥିୟୋତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ୱଗ୍ଗିତ୍ୱା ଗଜ୍ଜିତ୍ୱା ୟୋତ୍ତଂ ଖିପିତ୍ୱା ଚାଣୁରଂ ଉଦରେ ୱେଠେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ୟୋତ୍ତକୋଟିୟୋ ଏକତୋ କତ୍ୱା ୱଲେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସମତ୍ଥକେ ଭମେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ପୋଥେତ୍ୱା ବହି ଅକ୍ଖୱାଟେ ଖିପି। ଚାଣୁରେ ମତେ ରାଜା ମୁଟ୍ଠିକମଲ୍ଲଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ଉଟ୍ଠାୟ ୱଗ୍ଗିତ୍ୱା ଗଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅପ୍ପୋଟେସି। ବଲଦେୱୋ ତଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୀନି ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେତ୍ୱା ''ଅମଲ୍ଲୋମ୍ହି, ଅମଲ୍ଲୋମ୍ହୀ''ତି ୱଦନ୍ତମେୱ ''ନାହଂ ତୱ ମଲ୍ଲଭାୱଂ ୱା ଅମଲ୍ଲଭାୱଂ ୱା ଜାନାମୀ''ତି ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ପୋଥେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ବହି ଅକ୍ଖୱାଟେ ଖିପି। ମୁଟ୍ଠିକୋ ମରନ୍ତୋ ''ୟକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଖାଦିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସୋ କାଲମତ୍ତିକଅଟୱିୟଂ ନାମ ୟକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ରାଜା ''ଗଣ୍ହଥ ଦସ ଭାତିକେ ଚେଟକେ''ତି ଉଟ୍ଠହି । ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ୱାସୁଦେୱୋ ଚକ୍କଂ ଖିପି। ତଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଭାତିକାନଂ ସୀସାନି ପାତେସି। ମହାଜନୋ ଭୀତତସିତୋ ''ଅୱସ୍ସୟା ନୋ ହୋଥା''ତି ତେସଂ ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ତେ ଦ୍ୱେପି ମାତୁଲେ ମାରେତ୍ୱା ଅସିତଞ୍ଜନନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ତତ୍ଥ କତ୍ୱା ''ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରଜ୍ଜଂ

ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ କାଲଯୋନକରଞ୍ଞୋ ନିୱାସଂ ଅଯୁଜ୍ଝନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ ପରିଖାରୁକ୍ଖଗହନଂ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ପାକାରଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ରଜ୍ଜଂ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରୱତିଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତସ୍ସ ପନ ନଗରସ୍ସ ଏକତୋ ସମୁଦ୍ଦୋ ଏକତୋ ପବ୍ବତୋ, ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତଂ କିର ତଂ ଅହୋସି।

ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତଯକ୍ଖୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ଗଦ୍ରଭୱେସେନ ଗଦ୍ରଭରୱଂ ରୱତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଯକ୍ଖାନୁଭାୱେନ ସକଲନଗରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପକେ ତିଟ୍ଠତି। ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେସୁ ଗତେସୁ ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନେଯେୱ ପତିଟ୍ଠାତି। ତଦାପି ସୋ ଗଦ୍ରଭୋ ତେସଂ ଦସନ୍ନଂ ଭାତିକାନଂ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ଗଦ୍ରଭରୱଂ ରୱି। ନଗରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଦୀପକେ ପତିଟ୍ଠାଯ ତେସୁ ନଗରଂ ଅଦିସ୍ୱା ନିୱତ୍ତନ୍ତେସୁ ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନେ ପତିଟ୍ଠାସି। ତେ ପୁନ ନିୱତ୍ତିଂସୁ, ପୁନପି ଗଦ୍ରଭୋ ତଥେୱ ଅକାସି। ତେ ଦ୍ୱାରୱତିନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା କଣ୍ହଦୀପାଯନସ୍ସ ଇସିନୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ଦ୍ୱାରୱତିଯଂ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ଏକଂ ନୋ ଉପାଯଂ କରୋଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ପରିଖାପିଟ୍ଠେ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ଏକୋ ଗଦ୍ରଭୋ ଚରତି। ସୋ ହି ଅମିତ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ୱିରୱତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ନଗରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତୁମ୍ହେ ତସ୍ସ ପାଦେ ଗଣ୍ହଥ, ଅଯଂ ୱୋ ନିପ୍ଫଜ୍ଜନୂପାଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତାପସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଦ୍ରଭସ୍ସ ପାଦେସୁ ଗହେତ୍ୱା ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଠପେତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅୱସ୍ସଯୋ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂ ନଗରଂ ଗଣ୍ହନକାଲେ ମା ରୱିତ୍ଥା’’ତି ଯାଚିଂସୁ। ଗଦ୍ରଭୋ ‘‘ନ ସକ୍କା ନ ୱିରୱିତୁଂ, ତୁମ୍ହେ ପନ ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ମହନ୍ତାନି ଅଯନଙ୍ଗଲାନି ଗହେତ୍ୱା ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ମହନ୍ତେ ଅଯଖାଣୁକେ ଭୂମିଯଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ଉପ୍ପତନକାଲେ ନଙ୍ଗଲାନି ଗହେତ୍ୱା ନଙ୍ଗଲବଦ୍ଧଂ ଅଯସଙ୍ଖଲିକଂ ଅଯଖାଣୁକେ ବନ୍ଧେଯ୍ୟାଥ, ନଗରଂ ଉପ୍ପତିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ।

ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଅୱିରୱନ୍ତେଯେୱ ନଙ୍ଗଲାନି ଆଦାଯ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ଖାଣୁକେ ଭୂମିଯଂ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଗଦ୍ରଭୋ ୱିରୱି, ନଗରଂ ଉପ୍ପତିତୁମାରଭି। ଚତୂସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଠିତା ଚତୂହି ଅଯନଙ୍ଗଲେହି ଗହେତ୍ୱା ନଙ୍ଗଲବଦ୍ଧା ଅଯସଙ୍ଖଲିକା ଖାଣୁକେସୁ ବନ୍ଧିଂସୁ, ନଗରଂ ଉପ୍ପତିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଦସ ଭାତିକା ତତୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମାରେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ଏୱଂ ତେ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ତେସଟ୍ଠିଯା ନଗରସହସ୍ସେସୁ ସବ୍ବରାଜାନୋ ଚକ୍କେନ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରୱତିଯଂ ୱସମାନା ରଜ୍ଜଂ ଦସ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ୱିଭଜିଂସୁ, ଭଗିନିଂ ପନ ଅଞ୍ଜନଦେୱିଂ ନ ସରିଂସୁ। ତତୋ ପୁନ ‘‘ଏକାଦସ କୋଟ୍ଠାସେ କରୋମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଙ୍କୁରୋ ‘‘ମମ କୋଟ୍ଠାସଂ ତସ୍ସା ଦେଥ, ଅହଂ ୱୋହାରଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିସ୍ସାମି, କେୱଲଂ ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ଜନପଦେ ମଯ୍ହଂ ସୁଙ୍କଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସଂ ଭଗିନିଯା ଦତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ତାଯ ନୱ ରାଜାନୋ ଦ୍ୱାରୱତିଯଂ ୱସିଂସୁ। ଅଙ୍କୁରୋ ପନ ୱଣିଜ୍ଜମକାସି। ଏୱଂ ତେସୁ ଅପରାପରଂ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢମାନେସୁ ଅଦ୍ଧାନେ ଗତେ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ।

ତଦା କିର ମନୁସ୍ସାନଂ ୱୀସତିୱସ୍ସସହସ୍ସାଯୁକକାଲୋ ଅହୋସି। ତଦା ୱାସୁଦେୱମହାରାଜସ୍ସ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ କାଲମକାସି। ରାଜା ସୋକପରେତୋ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ପହାଯ ମଞ୍ଚସ୍ସ ଅଟନିଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିଲପନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଘଟପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ମମ ଭାତୁ ସୋକଂ ହରିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଉପାଯେନସ୍ସ ସୋକଂ ହରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସସଂ ମେ ଦେଥ, ସସଂ ମେ ଦେଥା’’ତି ଆକାସଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତୋ ସକଲନଗରଂ ୱିଚରି। ‘‘ଘଟପଣ୍ଡିତୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ଜାତୋ’’ତି ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭି। ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରୋହିଣେଯ୍ୟୋ ନାମ ଅମଚ୍ଚୋ ୱାସୁଦେୱରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୫।

‘‘ଉଟ୍ଠେହି କଣ୍ହ କିଂ ସେସି, କୋ ଅତ୍ଥୋ ସୁପନେନ ତେ;

ଯୋପି ତୁଯ୍ହଂ ସକୋ ଭାତା, ହଦଯଂ ଚକ୍ଖୁ ଚ ଦକ୍ଖିଣଂ;

ତସ୍ସ ୱାତା ବଲୀଯନ୍ତି, ଘଟୋ ଜପ୍ପତି କେସୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ କଣ୍ହାତି ଗୋତ୍ତେନାଲପତି, କଣ୍ହାଯନଗୋତ୍ତୋ କିରେସ। କୋ ଅତ୍ଥୋତି କତରା ନାମ ୱଡ୍ଢି। ହଦଯଂ ଚକ୍ଖୁ ଚ ଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ହଦଯେନ ଚେୱ ଦକ୍ଖିଣଚକ୍ଖୁନା ଚ ସମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ୱାତା ବଲୀଯନ୍ତୀତି ତସ୍ସ ହଦଯଂ ଅପସ୍ମାରୱାତା ଅୱତ୍ଥରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜପ୍ପତୀତି ‘‘ସସଂ ମେ ଦେଥା’’ତି ୱିପ୍ପଲପତି। କେସୱାତି ସୋ କିର କେସସୋଭନତାଯ ‘‘କେସୱା’’ତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ, ତେନ ତଂ ନାମେନାଲପତି।

ଏୱଂ ଅମଚ୍ଚେନ ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ସ ଉମ୍ମତ୍ତକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୬।

‘‘ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ରୋହିଣେୟ୍ୟସ୍ସ କେସୱୋ;

ତରମାନରୂପୋ ୱୁଟ୍ଠାସି, ଭାତୁସୋକେନ ଅଟ୍ଟିତୋ’’ତି।

ରାଜା ଉଟ୍ଠାୟ ସୀଘଂ ପାସାଦା ଓତରିତ୍ୱା ଘଟପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୭।

‘‘କିଂ ନୁ ଉମ୍ମତ୍ତରୂପୋୱ, କେୱଲଂ ଦ୍ୱାରକଂ ଇମଂ;

ସସୋ ସସୋତି ଲପସି, କୋ ନୁ ତେ ସସମାହରୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କେୱଲଂ ଦ୍ୱାରକଂ ଇମନ୍ତି କସ୍ମା ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ସକଲଂ ଇମଂ ଦ୍ୱାରୱତିନଗରଂ ୱିଚରନ୍ତୋ ‘‘ସସୋ ସସୋ’’ତି ଲପସି। କୋ ତୱ ସସଂ ହରି, କେନ ତେ ସସୋ ଗହିତୋତି ପୁଚ୍ଛତି।

ସୋ ରଞ୍ଞା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ତଦେୱ ୱଚନଂ ୱଦତି। ରାଜା ପୁନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬୮।

‘‘ସୋୱଣ୍ଣମୟଂ ମଣୀମୟଂ, ଲୋହମୟଂ ଅଥ ରୂପିୟାମୟଂ;

ସଙ୍ଖସିଲାପୱାଳମୟଂ, କାରୟିସ୍ସାମି ତେ ସସଂ।

୧୬୯।

‘‘ସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେପି ସସକା, ଅରଞ୍ଞେ ୱନଗୋଚରା;

ତେପି ତେ ଆନୟିସ୍ସାମି, କୀଦିସଂ ସସମିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ରାୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ତେସୁ ସୁୱଣ୍ଣମୟାଦୀସୁ ୟଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ୱଦ, ଅହଂ ତେ କାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମି, ଅଥାପି ତେ ନ ରୋଚେସି, ଅଞ୍ଞେପି ଅରଞ୍ଞେ ୱନଗୋଚରା ସସକା ଅତ୍ଥି, ତେପି ତେ ଆନୟିସ୍ସାମି, ୱଦ ଭଦ୍ରମୁଖ, କୀଦିସଂ ସସମିଚ୍ଛସୀତି।

ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଘଟପଣ୍ଡିତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୦।

‘‘ନ ଚାହମେତେ ଇଚ୍ଛାମି, ୟେ ସସା ପଥୱିସ୍ସିତା;

ଚନ୍ଦତୋ ସସମିଚ୍ଛାମି, ତଂ ମେ ଓହର କେସୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓହରାତି ଓତାରେହି।

ରାଜା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନିସ୍ସଂସୟଂ ମେ ଭାତା ଉମ୍ମତ୍ତକୋୱ ଜାତୋ’’ତି ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୧।

‘‘ସୋ ନୂନ ମଧୁରଂ ଞାତି, ଜୀୱିତଂ ୱିଜହିସ୍ସସି;

ଅପଞ୍ଚିୟଂ ଯୋ ପତ୍ଥଯସି, ଚନ୍ଦତୋ ସସମିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଞାତୀତି କନିଟ୍ଠଂ ଆଲପନ୍ତୋ ଆହ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ତାତ, ମୟ୍ହଂ ପିଯଞାତି ସୋ ତ୍ୱଂ ନୂନ ଅତିମଧୁରଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ୱିଜହିସ୍ସସି, ଯୋ ଅପତ୍ଥେତବ୍ବଂ ପତ୍ଥଯସୀ’’ତି।

ଘଟପଣ୍ଡିତୋ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋ ଠତ୍ୱା ‘‘ଭାତିକ, ତ୍ୱଂ ଚନ୍ଦତୋ ସସକଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋ କିଂ କାରଣା ମତପୁତ୍ତଂ ଅନୁସୋଚସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୨।

‘‘ଏୱଂ ଚେ କଣ୍ହ ଜାନାସି, ଯଦଞ୍ଞମନୁସାସସି;

କସ୍ମା ପୁରେ ମତଂ ପୁତ୍ତଂ, ଅଜ୍ଜାପି ମନୁସୋଚସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱନ୍ତି ଇଦଂ ଅଲବ୍ଭନେୟ୍ୟଟ୍ଠାନଂ ନାମ ନ ପତ୍ଥେତବ୍ବନ୍ତି ଯଦି ଏୱଂ ଜାନାସି। ଯଦଞ୍ଞମନୁସାସସୀତି ଏୱଂ ଜାନନ୍ତୋୱ ଯଦି ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁସାସସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରେତି ଅଥ କସ୍ମା ଇତୋ ଚତୁମାସମତ୍ଥକେ ମତପୁତ୍ତଂ ଅଜ୍ଜାପି ଅନୁସୋଚସୀତି ୱଦତି।

ଏୱଂ ସୋ ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ଠିତକୋୱ ‘‘ଭାତିକ, ଅହଂ ତାୱ ପଞ୍ଞାଯମାନଂ ପତ୍ଥେମି, ତ୍ୱଂ ପନ ଅପଞ୍ଞାଯମାନସ୍ସ ସୋଚସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ପୁନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭୩।

‘‘ଯଂ ନ ଲବ୍ଭା ମନୁସ୍ସେନ, ଅମନୁସ୍ସେନ ୱା ପୁନ;

ଜାତୋ ମେ ମା ମରୀ ପୁତ୍ତୋ, କୁତୋ ଲବ୍ଭା ଅଲବ୍ଭିଯଂ।

୧୭୪।

‘‘ନ ମନ୍ତା ମୂଲଭେସଜ୍ଜା, ଓସଧେହି ଧନେନ ୱା;

ସକ୍କା ଆନଯିତୁଂ କଣ୍ହ, ଯଂ ପେତମନୁସୋଚସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି ଭାତିକ ଯଂ ଏୱଂ ଜାତୋ ମେ ପୁତ୍ତୋ ମା ମରୀତି ମନୁସ୍ସେନ ୱା ଦେୱେନ ୱା ପୁନ ନ ଲବ୍ଭା ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ତଂ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥେସି, ତଦେତଂ କୁତୋ ଲବ୍ଭା କେନ କାରଣେନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁଂ, ନ ସକ୍କାତି ଦୀପେତି। କସ୍ମା? ଯସ୍ମା ଅଲବ୍ଭିଯଂ, ଅଲବ୍ଭନେୟ୍ୟଟ୍ଠାନଞ୍ହି ନାମେତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମନ୍ତାତି ମନ୍ତପଯୋଗେନ। ମୂଲଭେସଜ୍ଜାତି ମୂଲଭେସଜ୍ଜେନ। ଓସଧେହୀତି ନାନାୱିଧୋସଧେହି। ଧନେନ ୱାତି କୋଟିସତସଙ୍ଖ୍ୟେନପି ଧନେନ ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଯଂ ତ୍ୱଂ ପେତମନୁସୋଚସି, ତଂ ଏତେହି ମନ୍ତପଯୋଗାଦୀହି ଆନେତୁଂ ନ ସକ୍କା’’ତି।

ରାଜା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଯୁତ୍ତଂ, ତାତ, ସଲ୍ଲକ୍ଖିତଂ ମେ, ମମ ସୋକହରଣତ୍ଥାଯ ତଯା ଇଦଂ କତ’’ନ୍ତି ଘଟପଣ୍ଡିତଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭୫।

‘‘ଯସ୍ସ ଏତାଦିସା ଅସ୍ସୁ, ଅମଚ୍ଚା ପୁରିସପଣ୍ଡିତା;

ଯଥା ନିଜ୍ଝାପଯେ ଅଜ୍ଜ, ଘଟୋ ପୁରିସପଣ୍ଡିତୋ।

୧୭୬।

‘‘ଆଦିତ୍ତଂ ୱତ ମଂ ସନ୍ତଂ, ଘତସିତ୍ତଂୱ ପାୱକଂ;

ୱାରିନା ୱିଯ ଓସିଞ୍ଚଂ, ସବ୍ବଂ ନିବ୍ବାପଯେ ଦରଂ।

୧୭୭।

‘‘ଅବ୍ବହୀ ୱତ ମେ ସଲ୍ଲଂ, ଯମାସି ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ଯୋ ମେ ସୋକପରେତସ୍ସ, ପୁତ୍ତସୋକଂ ଅପାନୁଦି।

୧୭୮।

‘‘ସୋହଂ ଅବ୍ବୂଳ୍ହସଲ୍ଲୋସ୍ମି, ୱୀତସୋକୋ ଅନାୱିଲୋ;

ନ ସୋଚାମି ନ ରୋଦାମି, ତୱ ସୁତ୍ୱାନ ମାଣୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଠମଗାଥାଯ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଯଥା ଯେନ କାରଣେନ ଅଜ୍ଜ ମଂ ପୁତ୍ତସୋକପରେତଂ ଘଟୋ ପୁରିସପଣ୍ଡିତୋ ସୋକହରଣତ୍ଥାଯ ନିଜ୍ଝାପଯେ ନିଜ୍ଝାପେସି ବୋଧେସି। ଯସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସପି ଏତାଦିସା ପୁରିସପଣ୍ଡିତା ଅମଚ୍ଚା ଅସ୍ସୁ, ତସ୍ସ କୁତୋ ସୋକୋତି। ସେସଗାଥା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାଯେୱ।

ଅୱସାନେ –

୧୭୯।

‘‘ଏୱଂ କରୋନ୍ତି ସପ୍ପଞ୍ଞା, ଯେ ହୋନ୍ତି ଅନୁକମ୍ପକା;

ନିୱତ୍ତଯନ୍ତି ସୋକମ୍ହା, ଘଟୋ ଜେଟ୍ଠଂୱ ଭାତର’’ନ୍ତି। –

ଅଯଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ଉତ୍ତାନତ୍ଥାଯେୱ।

ଏୱଂ ଘଟକୁମାରେନ ୱୀତସୋକେ କତେ ୱାସୁଦେୱେ ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତେ ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ଦସଭାତିକପୁତ୍ତା କୁମାରା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘କଣ୍ହଦୀପାଯନଂ ‘ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ’ତି ୱଦନ୍ତି, ୱୀମଂସିସ୍ସାମ ତାୱ ନ’’ନ୍ତି। ତେ ଏକଂ ଦହରକୁମାରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଗବ୍ଭିନିଆକାରେନ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉଦରେ ମସୂରକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ କୁମାରିକା କିଂ ୱିଜାଯିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତାପସୋ ‘‘ଦସଭାତିକରାଜୂନଂ ୱିନାସକାଲୋ ପତ୍ତୋ, ମଯ୍ହଂ ନୁ ଖୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋ କୀଦିସୋ ହୋତୀ’’ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘କୁମାରା ଇମିନା ତୁମ୍ହାକଂ କୋ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘କଥେଥେୱ ନୋ, ଭନ୍ତେ’’ତି ନିବଦ୍ଧୋ ‘‘ଅଯଂ ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଖଦିରଘଟିକଂ ୱିଜାଯିସ୍ସତି, ତାଯ ୱାସୁଦେୱକୁଲଂ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ତୁମ୍ହେ ତଂ ଖଦିରଘଟିକଂ ଗହେତ୍ୱା ଝାପେତ୍ୱା ଛାରିକଂ ନଦିଯଂ ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟାଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ତେ ‘‘କୂଟଜଟିଲ, ପୁରିସୋ ୱିଜାଯନକୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତନ୍ତରଜ୍ଜୁକଂ ନାମ କମ୍ମକରଣଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପଯିଂସୁ। ରାଜାନୋ କୁମାରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘କିଂ କାରଣା ତାପସଂ ମାରଯିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତା ତସ୍ସ ଆରକ୍ଖଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତସ୍ସ କୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ଖଦିରଘଟିକଂ ଝାପେତ୍ୱା ଛାରିକଂ ନଦିଯଂ ଖିପିଂସୁ। ସା ନଦିଯା ୱୁଯ୍ହମାନା ମୁଖଦ୍ୱାରେ ଏକପସ୍ସେ ଲଗ୍ଗି, ତତୋ ଏରକଂ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ତେ ରାଜାନୋ ''ସମୁଦ୍ଦକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମା''ତି ମୁଖଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାମଣ୍ଡପଂ କାରାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତମଣ୍ଡପେ ଖାଦନ୍ତା ପିୱନ୍ତା କୀଳଆୱସେନେୱ ପଓହତ୍ଥପାଦପରାମାସା ଦ୍ୱିଧା ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ମହାକଲହଂ କରିଂସୁ। ଅଥେକୋ ଅଞ୍ଞଂ ମୁଗ୍ଗରଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଏରକୱନତୋ ଏକଂ ଏରକପତ୍ତଂ ଗଣ୍ହି। ତଂ ଗହିତମତ୍ତମେୱ ଖଦିରମୁସଲଂ ଅହୋସି। ସୋ ତେନ ମହାଜନଂ ପୋଥେସି । ଅଥଞ୍ଞେହି ସବ୍ବେହି ଗହିତଗହିତଂ ଖଦିରମୁସଲମେୱ ଅହୋସି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପହରିତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତେସୁ ମହାୱିନାସଂ ୱିନସ୍ସନ୍ତେସୁ ୱାସୁଦେୱୋ ଚ ବଲଦେୱୋ ଚ ଭଗିନୀ ଅଞ୍ଜନଦେୱୀ ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚାତି ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପଲାୟିଂସୁ, ସେସା ସବ୍ବେପି ୱିନଟ୍ଠା। ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ରଥେନ ପଲାୟନ୍ତା କାଳମତ୍ତିକଅଟୱିଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ସୋ ହି ମୁଟ୍ଠିକମଲ୍ଲୋ ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ୟକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ବଲଦେୱସ୍ସ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗାମଂ ମାପେତ୍ୱା ମଲ୍ଲୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ''କୋ ୟୁଜ୍ଝିତୁକାମୋ''ତି ୱଗ୍ଗନ୍ତୋ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତୋ ୱିଚରି। ବଲଦେୱୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ''ଭାତିକ, ଅହଂ ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ୟୁଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱାସୁଦେୱେ ୱାରେନ୍ତେୟେୱ ରଥା ଓରୁୟ୍ହ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଗ୍ଗନ୍ତୋ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଅପ୍ଫୋଟେସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ପସାରିତହତ୍ଥେୟେୱ ଗହେତ୍ୱା ମୂଲକନ୍ଦଂ ୱିୟ ଖାଦି। ୱାସୁଦେୱୋ ତସ୍ସ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭଗିନିଞ୍ଚ ପୁରୋହିତଞ୍ଚ ଆଦାୟ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୂରିୟୋଦୟେ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ପତ୍ୱା ''ଆହାରଂ ପଚିତ୍ୱା ଆହରଥା''ତି ଭଗିନିଞ୍ଚ ପୁରୋହିତଞ୍ଚ ଗାମଂ ପହିଣିତ୍ୱା ସୟଂ ଏକସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତରେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ ନିପଜ୍ଜି।

ଅଥ ନଂ ଜରା ନାମ ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଗଚ୍ଛଂ ଚଲନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ସୂକରୋ ଏତ୍ଥ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସଞ୍ଞାୟ ସତ୍ତିଂ ଖିପିତ୍ୱା ପାଦେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ''କୋ ମଂ ୱିଜ୍ଝୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ମନୁସ୍ସସ୍ସ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭୀତୋ ପଲାୟିତୁଂ ଆରଭି । ରାଜା ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ''ମାତୁଲ, ମା ଭାୟି, ଏହୀ''ତି ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଆଗତଂ ''କୋସି ନାମ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅହଂ ସାମି, ଜରା ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଜରାୟ ୱିଦ୍ଧୋ ମରିସ୍ସତୀତି କିର ମଂ ପୋରାଣା ବ୍ୟାକରିଂସୁ, ନିସ୍ସଂସୟଂ ଅଜ୍ଜ ମୟା ମରିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ମାତୁଲ, ମା ଭାୟି, ଏହି ପହାରଂ ମେ ବନ୍ଧା''ତି ତେନ ପହାରମୁଖଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ବଲୱୱେଦନା ପୱତ୍ତିଂସୁ, ଇତରେହି ଆଭତଂ ଆହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ତେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ ଅହଂ ମରିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ପନ ସୁଖୁମାଲା ଅଞ୍ଞଂ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସଥ, ଇମଂ ୱିଜ୍ଜଂ ସିକ୍ଖଥା''ତି ଏକଂ ୱିଜ୍ଜଂ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ତେ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣି। ଏୱଂ ଅଞ୍ଜନଦେୱିଂ ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିଂସୂତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଉପାସକ, ଏୱଂ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପଣ୍ଡିତାନଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସୋକଂ ହରିଂସୁ, ମା ଚିନ୍ତୟୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉପାସକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ରୋହିଣେୟ୍ୟୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ୱାସୁଦେୱୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଅୱସେସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଘଟପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଘଟପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା ସୋଳସମା।

ଇତି ସୋଳସଜାତକପଟିମଣ୍ଡିତସ୍ସ

ଦସକନିପାତଜାତକସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ଚତୁଦ୍ୱାରୋ କଣ୍ହୁପୋସୋ, ସଙ୍ଖ ବୋଧି ଦୀପାୟନୋ;

ନିଗ୍ରୋଧ ତକ୍କଲ ଧମ୍ମ-ପାଲୋ କୁକ୍କୁଟ କୁଣ୍ଡଲୀ;

ବିଲାର ଚକ୍କ ଭୂରି ଚ, ମଙ୍ଗଲ ଘଟ ସୋଳସ।

ଦସକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧. ଏକାଦସକନିପାତୋ

[୪୫୫] ୧. ମାତୁପୋସକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ୱିପ୍ପୱାସେନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି. ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ସାମଜାତକୱତ୍ଥୁସଦିସମେୱ. ସତ୍ଥା ପନ ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମା ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଉଜ୍ଝାୟିତ୍ଥ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ମାତରା ୱିୟୁତ୍ତା ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରତାୟ ସୁସ୍ସମାନା ରାଜାରହଂ ଭୋଜନଂ ଲଭିତ୍ୱାପି ‘ମାତରା ୱିନା ନ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମା’ତି ମାତରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତମାହରି.

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ହତ୍ଥିଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସବ୍ବସେତୋ ଅହୋସି ଅଭିରୂପୋ ଦସ୍ସନୀୟୋ ପାସାଦିକୋ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅସୀତିହତ୍ଥିସହସ୍ସପରିୱାରୋ. ସୋ ଜରାଜିଣ୍ଣଂ ମାତରଂ ପୋସେସି, ମାତା ପନସ୍ସ ଅନ୍ଧା. ସୋ ମଧୁରମଧୁରାନି ଫଲାଫଲାନି ହତ୍ଥୀନଂ ଦତ୍ୱା ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି. ହତ୍ଥୀ ତସ୍ସା ଅଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନାୱ ଖାଦନ୍ତି. ସୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଯୂଥଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ମାତରମେୱ ପୋସେସ୍ସାମୀ’’ତି ରତ୍ତିଭାଗେ ଅଞ୍ଞେସଂ ହତ୍ଥୀନଂ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ମାତରଂ ଗହେତ୍ୱା ଚଣ୍ଡୋରଣପବ୍ବତପାଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ନଳିନିଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ଠିତାୟ ପବ୍ବତଗୁହାୟଂ ମାତରଂ ଠପେତ୍ୱା ପୋସେସି. ଅଥେକୋ ବାରାଣସିୱାସୀ ୱନଚରକୋ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ ଦିସଂ ୱୱତ୍ଥପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱି. ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ପୁରିସୋ ଅନାଥୋ, ନ ଖୋ ପନ ମେତଂ ପତିରୂପଂ, ଯଂ ଏସ ମୟି ଠିତେ ଇଧ ୱିନସ୍ସେୟ୍ୟା’’ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଭୟେନ ପଲାୟନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ନତ୍ଥି ତେ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଭୟଂ, ମା ପଲାୟି, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ୱିଚରସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଅହଂ ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ, ଅଜ୍ଜ ମେ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ମା ଭାୟି, ଅହଂ ତଂ ମନୁସ୍ସପଥେ ଠପେସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିୟଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞା ନୀହରିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି. ସୋପି ପାପୋ ‘‘ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ରୁକ୍ଖସଞ୍ଞଂ ପବ୍ବତସଞ୍ଞଂ କରୋନ୍ତୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଅଗମାସି.

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ କାଲମକାସି. ରାଜା ‘‘ସଚେ କେନଚି କତ୍ଥଚି ଓପୱୟ୍ହଂ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପୋ ହତ୍ଥୀ ଦିଟ୍ଠୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଆଚିକ୍ଖତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେସି. ସୋ ପୁରିସୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ମୟା, ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ଓପୱୟ୍ହୋ ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପୋ ସବ୍ବସେତୋ ସୀଲୱା ହତ୍ଥିରାଜା ଦିଟ୍ଠୋ, ଅହଂ ମଗ୍ଗଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମି, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ହତ୍ଥାଚରିୟେ ପେସେତ୍ୱା ତଂ ଗଣ୍ହାପେଥା’’ତି ଆହ. ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ‘‘ଇମଂ ମଗ୍ଗଦେସକଂ କତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମିନା ୱୁତ୍ତଂ ହତ୍ଥିନାଗଂ ଆନେଥା’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ହତ୍ଥାଚରିୟଂ ପେସେସି. ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ନଳିନିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ପସ୍ସି. ବୋଧିସତ୍ତୋପି ହତ୍ଥାଚରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଭୟଂ ନ ଅଞ୍ଞତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହଂ ଖୋ ପନ ମହାବଲୋ ହତ୍ଥିସହସ୍ସମ୍ପି ୱିଦ୍ଧଂସେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋମି, କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସରଟ୍ଠକଂ ସେନାୱାହନଂ ନାସେତୁଂ, ସଚେ ପନ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ମେ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅଜ୍ଜ ସତ୍ତୀହି କୋଟ୍ଟିୟମାନୋପି ନ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସୀସଂ ନାମେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଲୋୱ ଅଟ୍ଠାସି. ହତ୍ଥାଚରିୟୋ ପଦୁମସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏହି ପୁତ୍ତା’’ତି ରଜତଦାମସଦିସାୟ ସୋଣ୍ଡାୟ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ବାରାଣସିଂ ପାପୁଣି. ବୋଧିସତ୍ତମାତା ପନ ପୁତ୍ତେ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାଦୀହି ନୀତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନି ତସ୍ସ ୱିପ୍ପୱାସେନ ଅୟଂ ୱନସଣ୍ଡୋ ୱଡ୍ଢିସ୍ସତୀ’’ତି ପରିଦେୱମାନା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧.

‘‘ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ୱିପ୍ପୱାସେନ, ୱିରୂଳ୍ହା ସଲ୍ଲକୀ ଚ କୁଟଜା ଚ;

କୁରୁୱିନ୍ଦକରୱୀରା ଭିସସାମା ଚ, ନିୱାତେ ପୁପ୍ଫିତା ଚ କଣିକାରା.

୨.

‘‘କୋଚିଦେୱ ସୁୱଣ୍ଣକାୟୁରା, ନାଗରାଜଂ ଭରନ୍ତି ପିଣ୍ଡେନ;

ଯଞ୍ଚ ରାଜା ରାଜକୁମାରୋ ୱା, କଓଚମଭିହେସ୍ସତି ଅଛୟିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିରୂଳ୍ହାତି ୱଡ୍ଢିତା ନାମ, ନନ୍ଦେତ୍ଥ ସଂସଯୋତି ଅସଂସଯଓସେନେଓମାହ। ସଲ୍ଲକୀ ଚ କୁଟଜା ଚାତି ଇନ୍ଦସାଲରୁକ୍ଖା ଚ କୁଟଜରୁକ୍ଖା ଚ। କୁରୁୱିନ୍ଦକରୱୀରା ଭିସସାମା ଚାତି କୁରୁୱିନ୍ଦରୁକ୍ଖା ଚ କରୱୀରନାମକାନି ମହାତିଣାନି ଚ ଭିସାନି ଚ ସାମାକାନି ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେ ଚ ସଦ୍ଦେ ଇଦାନି ୱଡ୍ଢିସ୍ସନ୍ତୀତି ପରିଦେୱତି। ନିୱାତେତି ପଦ୍ଦତପାଦେ। ପୁପ୍ଫିତାତି ମମ ପୁତ୍ତେନ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଖାଦିଯମାନା କଣିକାରାପି ପୁପ୍ଫିତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୋଚିଦେୱାତି କତ୍ଥଚିଦେୱ ଗାମେ ୱା ନଗରେ ୱା। ସୁୱଣ୍ଣକାଯୁରାତି ସୁୱଣ୍ଣାଭରଣା ରାଜରାଜମହାମତ୍ତା। ଭରନ୍ତି ପିଣ୍ଡେନାତି ଅଜ୍ଜ ମାତୁପୋସକଂ ନାଗରାଜଂ ରାଜାରହସ୍ସ ଭୋଜନସ୍ସ ସୁୱଡ୍ଢିତେନ ପିଣ୍ଡେନ ପୋସେନ୍ତି। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ନାଗରାଜେ ରାଜା ନିସୀଦିତ୍ୱା। କଓଚମଭିହେସ୍ସତୀତି ସଙ୍ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ କଓଚଂ ଅଭିହନିସ୍ସତି ଭିନ୍ଦିସ୍ସତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଯତ୍ଥ ମମ ପୁତ୍ତେ ନିସିନ୍ନୋ ରାଜା ୱା ରାଜକୁମାରୋ ୱା ଅଛୟିତୋ ହୁତ୍ୱା ସପତ୍ତାନଂ କଓଚଂ ହନିସ୍ସତି, ତଂ ମେ ପୁତ୍ତଂ ନାଗରାଜାନଂ ସୁୱଣ୍ଣାଭରଣା ଅଜ୍ଜ ପିଣ୍ଡେନ ଭରନ୍ତୀ’’ତି।

ହତ୍ଥାଚରିଯୋପି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେୱ ରଞ୍ଞୋ ସାସନଂ ପେସେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେସି। ହତ୍ଥାଚରିଯୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ କତଗନ୍ଧପରିଭଣ୍ଡଂ ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ହତ୍ଥିସାଲଂ ନେତ୍ୱା ୱିଚିତ୍ରସାଣିଯା ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସି। ରାଜା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦାପେସି। ସୋ ‘‘ମାତରଂ ୱିନା ଗୋଚରଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ପିଣ୍ଡଂ ନ ଗଣ୍ହି। ଅଥ ନଂ ଯାଚନ୍ତୋ ରାଜା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୩।

‘‘ଗଣ୍ହାହି ନାଗ କବଳଂ, ମା ନାଗ କିସକୋ ଭୱ;

ବହୂନି ରାଜକିଚ୍ଚାନି, ତାନି ନାଗ କରିସ୍ସସୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪।

‘‘ସା ନୂନସା କପଣିକା, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାଯିକା;

ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି, ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସା ନୂନସାତି ମହାରାଜ, ନୂନ ସା ଏସା। କପଣିକାତି ପୁତ୍ତୱିଯୋଗେନ କପଣା। ଖାଣୁନ୍ତି ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତିତଂ ରୁକ୍ଖକଲିଙ୍ଗରଂ। ଘଟ୍ଟେତୀତି ପରିଦେୱମାନା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପାଦେନ ପୋଥେନ୍ତୀ ନୂନ ପାଦେନ ହନତି । ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀତି ଚଣ୍ଡୋରଣପବ୍ବତାଭିମୁଖୀ, ପବ୍ବତପାଦେ ପରିପ୍ଫନ୍ଦମାନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ରାଜା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୫।

‘‘କା ନୁ ତେ ସା ମହାନାଗ, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାଯିକା;

ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି, ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀ’’ତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୬।

‘‘ମାତା ମେ ସା ମହାରାଜ, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାୟିକା;

ଖାଣୁଂ ପାଦେନ ଘଟ୍ଟେତି, ଗିରିଂ ଚଣ୍ଡୋରଣଂ ପତୀ’’ତି।

ରାଜା ଛଟ୍ଠଗାଥାୟ ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚାପେନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୭।

‘‘ମୁଞ୍ଚଥେତଂ ମହାନାଗଂ, ଯୋୟଂ ଭରତି ମାତରଂ;

ସମେତୁ ମାତରା ନାଗୋ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯୋୟଂ ଭରତୀତି ଅୟଂ ନାଗୋ ‘‘ଅହଂ, ମହାରାଜ, ଅନ୍ଧଂ ମାତରଂ ପୋସେମି, ମୟା ୱିନା ମୟ୍ହଂ ମାତା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ତାୟ ୱିନା ମୟ୍ହଂ ଇସ୍ସରିୟେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ମେ ମାତୁ ଗୋଚରଂ ଅଲଭନ୍ତିୟା ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ’’ତି ୱଦତି, ତସ୍ମା ଯୋ ଅୟଂ ମାତରଂ ଭରତି, ଏତଂ ମହାନାଗଂ ଖିପ୍ପଂ ମୁଞ୍ଚଥ। ସବ୍ବେହି ଞାତିଭୀତି ସଦ୍ଧିଂ ଏସ ମାତରା ସମେତୁ ସମାଗଚ୍ଛତୂତି।

ଅଟ୍ଠମନୱମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୮।

‘‘ମୁତ୍ତୋ ଚ ବନ୍ଧନା ନାଗୋ, ମୁତ୍ତମାଦାୟ କୁଞ୍ଜରୋ;

ମୁହୁତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସୟିତ୍ୱା, ଅଗମା ଯେନ ପବ୍ବତୋ।

୯।

‘‘ତତୋ ସୋ ନଳିନିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସୀତଂ କୁଞ୍ଜରସେୱିତଂ;

ସୋଣ୍ଡାୟୁଦକମାହତ୍ୱା, ମାତରଂ ଅଭିସିଞ୍ଚଥା’’ତି।

ସୋ କିର ନାଗୋ ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତୋ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସରାଜଧମ୍ମଗାଥାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ମହାରାଜା’’ତି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ମହାଜନେନ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜିୟମାନୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଦହେୱ ତଂ ପଦୁମସରଂ ପତ୍ୱା ‘‘ମମ ମାତରଂ ଗୋଚରଂ ଗାହାପେତ୍ୱାୱ ସୟଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ବହୁଂ ଭିସମୁଳାଲଂ ଆଦାୟ ସୋଣ୍ଡପୂରଂ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗୁହାଲେଣତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୁହାଦ୍ୱାରେ ନିସିନ୍ନାୟ ମାତୁୟା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରତାୟ ମାତୁ ସରୀରସ୍ସ ଫସ୍ସପଟିଲାଭତ୍ଥଂ ଉପରି ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚି, ତମତ୍ଥଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମାତାପି ‘‘ଦେୱୋ ୱସ୍ସତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ ତଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୀ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦।

‘‘କୋୟଂ ଅନରିୟୋ ଦେୱୋ, ଅକାଲେନପି ୱସ୍ସତି;

ଗତୋ ମେ ଅତ୍ରଜୋ ପୁତ୍ତୋ, ଯୋ ମୟ୍ହଂ ପରିଚାରକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ରଜୋତି ଅତ୍ତତୋ ଜାତୋ।

ଅଥ ନଂ ସମସ୍ସାସେନ୍ତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକାଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧।

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ଅମ୍ମ କିଂ ସେସି, ଆଗତୋ ତ୍ୱାହମତ୍ରଜୋ;

ମୁତ୍ତୋମ୍ହି କାସିରାଜେନ, ୱେଦେହେନ ଯସସ୍ସିନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆଗତୋ ତ୍ୱାହନ୍ତି ଆଗତୋ ତେ ଅହଂ। ୱେଦେହେନାତି ଞାଣସମ୍ପନ୍ନେନ। ଯସସ୍ସିନାତି ମହାପରିୱାରେନ ତେନ ରଞ୍ଞା ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥିଭାୱାଯ ଗହିତୋପି ଅହଂ ମୁତ୍ତୋ, ଇଦାନି ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ ଉଟ୍ଠେହି ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହାହୀତି।

ସା ତୁଟ୍ଠମାନସା ରଞ୍ଞୋ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୀ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୨।

‘‘ଚିରଂ ଜୀୱତୁ ସୋ ରାଜା, କାସୀନଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନୋ;

ଯୋ ମେ ପୁତ୍ତଂ ପମୋଚେସି, ସଦା ୱୁଦ୍ଧାପଚାଯିକ’’ନ୍ତି।

ତଦା ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣେ ପସୀଦିତ୍ୱା ନଳିନିଯା ଅୱିଦୂରେ ଗାମଂ ମାପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ମାତୁ ଚସ୍ସ ନିବଦ୍ଧଂ ୱତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ଅପରଭାଗେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ମାତରି କାଲକତାଯ ତସ୍ସା ସରୀରପରିହାରଂ କତ୍ୱା କାରଣ୍ଡକଅସ୍ସମପଦଂ ନାମ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ପନ ଠାନେ ହିମୱନ୍ତତୋ ଓତରିତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତା ଇସଯୋ ୱସିଂସୁ, ତଂ ୱତ୍ତଂ ତେସଂ ଅଦାସି। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସମାନରୂପଂ ସିଲାପଟିମଂ କାରେତ୍ୱା ମହାସକ୍କାରଂ ପୱତ୍ତେସି । ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ହତ୍ଥିମହଂ ନାମ କରିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପାପପୁରିସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ, ହତ୍ଥାଚରିଯୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ମାତା ହତ୍ଥିନୀ ମହାମାଯା, ମାତୁପୋସକନାଗୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମାତୁପୋସକଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୫୬] ୨। ଜୁଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁଣୋହି ମଯ୍ହଂ ୱଚନଂ ଜନିନ୍ଦାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଲଦ୍ଧୱରେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଠମବୋଧିଯଞ୍ହି ୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ଭଗୱତୋ ଅନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକା ଅହେସୁଂ। ଏକଦା ଥେରୋ ନାଗସମାଲୋ, ଏକଦା ନାଗିତୋ, ଏକଦା ଉପୱାଣୋ, ଏକଦା ସୁନକ୍ଖତ୍ତୋ, ଏକଦା ଚୁନ୍ଦୋ, ଏକଦା ନନ୍ଦୋ, ଏକଦା ସାଗତୋ, ଏକଦା ମେଘିଯୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେସି ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନିମ୍ହି ମହଲ୍ଲକୋ, ଏକଚ୍ଚେ ଭିକ୍ଖୂ ‘ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛାମା’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକଚ୍ଚେ ମଯ୍ହଂ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକଂ ମେ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଜାନାଥା’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଅହଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତେ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରାଦଯୋ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ପତ୍ଥନା ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତା, ଅଲ’’ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପି। ତତୋ ଭିକ୍ଖୂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ‘‘ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ, ଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ଯାଚାହୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ‘‘ସଚେ ମେ ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଚୀୱରଂ ନ ଦସ୍ସତି, ପିଣ୍ଡପାତଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଏକଗନ୍ଧକୁଟିଯଂ ୱସିତୁଂ ନ ଦସ୍ସତି, ମଂ ଗହେତ୍ୱା ନିମନ୍ତନଂ ନ ଗମିସ୍ସତି, ସଚେ ପନ ଭଗୱା ମଯା ଗହିତଂ ନିମନ୍ତନଂ ଗମିସ୍ସତି, ସଚେ ଅହଂ ତିରୋରଟ୍ଠା ତିରୋଜନପଦା ଭଗୱନ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ଆଗତଂ ପରିସଂ ଆଗତକ୍ଖଣେଯେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମି , ଯଦା ମେ କଙ୍ଖା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମିଂ ଖଣେଯେୱ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମି, ସଚେ ଯଂ ଭଗୱା ମମ ପରମ୍ମୁଖା ଧମ୍ମଂ କଥେତି, ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ କଥେସ୍ସତି, ଏୱାହଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ପଟିକ୍ଖେପେ ଚତସ୍ସୋ ଚ ଆଯାଚନାତି ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଯାଚି, ଭଗୱାପିସ୍ସ ଅଦାସି।

ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଚୱୀସତି ୱସ୍ସାନି ନିବଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାକୋ ଅହୋସି। ସୋ ପଞ୍ଚସୁ ଠାନେସୁ ଏତଦଗ୍ଗେ ଠପନଂ ପତ୍ୱା ଆଗମସମ୍ପଦା, ଅଧିଗମସମ୍ପଦା, ପୁବ୍ବହେତୁସମ୍ପଦା, ଅତ୍ତତ୍ଥପରିପୁଚ୍ଛାସମ୍ପଦା, ତିତ୍ଥୱାସସମ୍ପଦା, ଯୋନିସୋମନସିକାରସମ୍ପଦା, ବୁଦ୍ଧୂପନିସ୍ସଯସମ୍ପଦାତି ଇମାହି ସତ୍ତହି ସମ୍ପଦାହି

ସମନ୍ନାଗତୋ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠୱରଦାୟଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପଞ୍ଞାତୋ ଗଗନମଜ୍ଝେ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ତଥାଗତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ୱରଦାନେନ ସନ୍ତପ୍ପେସୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଆନନ୍ଦଂ ୱରେନ ସନ୍ତପ୍ପେସିଂ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଯଂ ଯଂ ଏସ ଯାଚି, ତଂ ତଂ ଅଦାସିଂଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଜୁଣ୍ହକୁମାରୋ ନାମ ହୁତ୍ୱା ତକ୍କସିଲାଯଂ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚରିଯସ୍ସ ଅନୁଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ରତ୍ତିଭାଗେ ଅନ୍ଧକାରେ ଆଚରିଯସ୍ସ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ୱେଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ବାହୁନା ପହରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଭତ୍ତପାତିଂ ଭିନ୍ଦିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପତିତ୍ୱା ୱିରୱି। କୁମାରୋ କାରୁଞ୍ଞେନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ତଯା, ତାତ, ମମ ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ଭିନ୍ନଂ, ଭତ୍ତମୂଲଂ ମେ ଦେହୀ''ତି ଆହ। କୁମାରୋ ''ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନ ଦାନାହଂ ତୱ ଭତ୍ତମୂଲଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମି, ଅହଂ ଖୋ ପନ କାସିକରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଜୁଣ୍ହକୁମାରୋ ନାମ, ମଯି ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ଧନଂ ଯାଚେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ନିଟ୍ଠିତସିପ୍ପୋ ଆଚରିଯଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତୁ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେସି। ପିତା ''ଜୀୱନ୍ତେନ ମେ ପୁତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ରାଜଭୂତମ୍ପି ନଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ''ତି ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚି। ସୋ ଜୁଣ୍ହରାଜା ନାମ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇଦାନି ମମ ଭତ୍ତମୂଲଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଲଙ୍କତନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତମେୱ ଦିସ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ଠିତୋ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଜଯାପେସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ଅତିକ୍କମି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତେନ ଅଦିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩।

''ସୁଣୋହି ମଯ୍ହଂ ୱଚନଂ ଜନିନ୍ଦ, ଅତ୍ଥେନ ଜୁଣ୍ହମ୍ହି ଇଧାନୁପତ୍ତୋ;

ନ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅଦ୍ଧିକେ ତିଟ୍ଠମାନେ, ଗନ୍ତବ୍ବମାହୁ ଦ୍ୱିପଦିନ୍ଦ ସେଟ୍ଠା''ତି।

ତତ୍ଥ ଜୁଣ୍ହମ୍ହୀତି ମହାରାଜ, ତଯି ଜୁଣ୍ହମ୍ହି ଅହଂ ଏକେନ ଅତ୍ଥେନ ଇଧାନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ନ ନିକ୍କାରଣା ଇଧାଗତୋମ୍ହୀତି ଦୀପେତି। ଅଦ୍ଧିକେତି ଅଦ୍ଧାନଂ ଆଗତେ। ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ଅଦ୍ଧିକଂ ଅଦ୍ଧାନମାଗତଂ ଯାଚମାନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା ନ ଆହୁ ନ କଥେନ୍ତୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ହତ୍ଥିଂ ୱଜିରଙ୍କୁସେନ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୪।

''ସୁଣୋମି ତିଟ୍ଠାମି ୱଦେହି ବ୍ରହ୍ମେ, ଯେନାସି ଅତ୍ଥେନ ଇଧାନୁପତ୍ତୋ;

କଂ ୱା ତ୍ୱମତ୍ଥଂ ମଯି ପତ୍ଥଯାନୋ, ଇଧାଗମୋ ବ୍ରହ୍ମେ ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଇଙ୍ଘାତି ଚୋଦନତ୍ଥେ ନିପାତୋ।

ତତୋ ପରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଚ ୱଚନପଟିୱଚନୱସେନ ସେସଗାଥା କଥିତା –

୧୫।

''ଦଦାହି ମେ ଗାମୱରାନି ପଞ୍ଚ, ଦାସୀସତଂ ସତ୍ତ ଗୱଂସତାନି;

ପରୋସହସ୍ସଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖେ, ଭରିଯା ଚ ମେ ସାଦିସୀ ଦ୍ୱେ ଦଦାହି।

୧୬।

''ତପୋ ନୁ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିଂସରୂପୋ, ମନ୍ତା ନୁ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଚିତ୍ତରୂପା;

ଯକ୍ଖା ନୁ ତେ ଅସ୍ସୱା ସନ୍ତି କେଚି, ଅହଂ ୱା ମେ ଅଭିଜାନାସି କତ୍ତଂ।

୧୭।

‘‘ନ ମେ ତପୋ ଅତ୍ଥି ନ ଚାପି ମନ୍ତା, ଯକ୍ଖାପି ମେ ଅସ୍ସୱା ନତ୍ଥି କେଚି;

ଅହମ୍ପି ତେ ନାଭିଜାନାମି କତ୍ତଂ, ପୁଟ୍ଠେ ଚ ଖୋ ସଙ୍ଗତିମତ୍ତମାସି।

୧୮।

‘‘ପଠମଂ ଇଦଂ ଦସ୍ସନଂ ଜାନତୋ ମେ, ନ ତାଭିଜାନାମି ଇତୋ ପୁରତ୍ଥା;

ଅକ୍ଖାହି ମେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଏତମତ୍ଥଂ, କଦା କୁହିଂ ୱା ଅହୁ ସଙ୍ଗମୋ ନୋ।

୧୯।

‘‘ଗନ୍ଧାରରାଜସ୍ସ ପୁରମ୍ହି ରମ୍ମେ, ଅୱସିମ୍ହସେ ତକ୍କସୀଲାୟଂ ଦେୱ;

ତତ୍ଥନ୍ଧକାରମ୍ହି ତିମୀସିକାୟଂ, ଅଂସେନ ଅଂସଂ ସମଘଟ୍ଟୟିମ୍ହ।

୨୦।

‘‘ତେ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱାନ ଉଭୋ ଜନିନ୍ଦ, ସାରାଣିୟଂ ୱୀତିସାରୟିମ୍ହ ତତ୍ଥ;

ସାୟେୱ ନୋ ସଙ୍ଗତିମତ୍ତମାସି, ତତୋ ନ ପଚ୍ଛା ନ ପୁରେ ଅହୋସି।

୨୧।

‘‘ଯଦା କଦାଚି ମନୁଜେସୁ ବ୍ରହ୍ମେ, ସମାଗମୋ ସପ୍ପୁରିସେନ ହୋତି;

ନ ପଣ୍ଡିତା ସଙ୍ଗତିସନ୍ଥୱାନି, ପୁବ୍ବେ କତଂ ୱାପି ୱିନାସୟନ୍ତି।

୨୨।

‘‘ବାଲାୱ ଖୋ ସଙ୍ଗତିସନ୍ଥୱାନି, ପୁବ୍ବେ କତଂ ୱାପି ୱିନାସୟନ୍ତି;

ବହୁମ୍ପି ବାଲେସୁ କତଂ ୱିନସ୍ସତି, ତଥା ହି ବାଲା ଅକତଞ୍ଞୁରୂପା।

୨୩।

‘‘ଧୀରା ଚ ଖୋ ସଙ୍ଗତିସନ୍ଥୱାନି, ପୁବ୍ବେ କତଂ ୱାପି ନ ନାସୟନ୍ତି;

ଅପ୍ପମ୍ପି ଧୀରେସୁ କତଂ ନ ନସ୍ସତି, ତଥା ହି ଧୀରା ସୁକତଞ୍ଞୁରୂପା।

୨୪।

‘‘ଦଦାମି ତେ ଗାମୱରାନି ପଞ୍ଚ, ଦାସୀସତଂ ସତ୍ତ ଗୱଂସତାନି;

ପରୋସହସ୍ସଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖେ, ଭରିୟା ଚ ତେ ସାଦିସୀ ଦ୍ୱେ ଦଦାମି।

୨୫।

‘‘ଏୱଂ ସତଂ ହୋତି ସମେଚ୍ଚ ରାଜ, ନକ୍ଖତ୍ତରାଜାରିୱ ତାରକାନଂ;

ଆପୂରତୀ କାସିପତୀ ତଥାହଂ, ତୟାପି ମେ ସଙ୍ଗମୋ ଅଜ୍ଜ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାଦିସୀତି ରୂପୱଣ୍ଣଜାତିକୁଲପଦେସେନ ମୟା ସାଦିସୀ ଏକସଦିସା ଦ୍ୱେ ମହାୟସା ଭରିୟା ଚ ମେ ଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିଂସରୂପୋତି କିଂ ନୁ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବଲୱରୂପସୀଲାଚାରଗୁଣସଙ୍ଖାତଂ ତପୋକମ୍ମଂ ଅତ୍ଥୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ମନ୍ତା ନୁ ତେତି ଉଦାହୁ ୱିଚିତ୍ରରୂପା ସବ୍ବତ୍ଥସାଧକା ମନ୍ତା ତେ ଅତ୍ଥି। ଅସ୍ସୱାତି ୱଚନକାରକା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଦାୟକା ୟକ୍ଖା ୱା ତେ କେଚି ସନ୍ତି। କତ୍ତନ୍ତି କତଂ, ଉଦାହୁ ତୟା କତଂ କିଞ୍ଚି ମମ ଅତ୍ଥଂ ଅଭିଜାନାସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ସଙ୍ଗତିମତ୍ତନ୍ତି ସମାଗମମତ୍ତଂ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ପୁବ୍ବେ ମମ ଆସୀତି ୱଦତି। ଜାନତୋ ମେତି ଜାନନ୍ତସ୍ସ ମମ ଇଦଂ ପଠମଂ ତୱ ଦସ୍ସନଂ। ନ ତାଭିଜାନାମୀତି ନ ତଂ ଅଭିଜାନାମି। ତିମୀସିକାୟନ୍ତି ବହଲତିମିରାୟଂ ରତ୍ତିୟଂ। ତେ ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱାନାତି ତେ ମୟଂ ତସ୍ମିଂ ଅଂସେନ ଅଂସଂ ଘଟ୍ଟିତଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ୱୀତିସାରୟିମ୍ହ ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂୟେୱ ଠାନେ ସରିତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ କଥଂ ୱୀତିସାରୟିମ୍ହ, ଅହଂ ‘‘ଭିକ୍ଖାଭାଜନଂ ମେ ତୟା ଭିନ୍ନଂ, ଭତ୍ତମୂଲଂ ମେ ଦେହୀ’’ତି ଅୱଚଂ, ତ୍ୱଂ ‘‘ଇଦାନାହଂ ତୱ ଭତ୍ତମୂଲଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଅହଂ ଖୋ ପନ କାସିକରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଜୁଣ୍ହକୁମାରୋ ନାମ, ମୟି ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ ଧନଂ ୟାଚେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଅୱଚାତି ଇମଂ ସାରଣୀୟକଥଂ କରିମ୍ହାତି ଆହ। ସାୟେୱ ନୋ ସଙ୍ଗତିମତ୍ତମାସୀତି ଦେୱ, ଅମ୍ହାକଂ ସାୟେୱ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଗତିମତ୍ତମାସି, ଏକମୁହୁତ୍ତିକମହୋସୀତି ଦୀପେତି। ତତୋତି ତତୋ ପନ ତଂମୁହୁତ୍ତିକମିତ୍ତଧମ୍ମତୋ ପଚ୍ଛା ୱା ପୁରେ ୱା କଦାଚି ଅମ୍ହାକଂ ସଙ୍ଗତି ନାମ ନ ଭୂତପୁବ୍ବା।

ନ ପଣ୍ଡିତାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତା ନାମ ତଂମୁହୁତ୍ତିକଂ ସଙ୍ଗତିଂ ୱା ଚିରକାଲସନ୍ଥୱାନି ୱା ୟଂ କିଞ୍ଚି ପୁବ୍ବେ କତଗୁଣଂ ୱା ନ ନାସେନ୍ତି। ବହୁମ୍ପୀତି ବହୁକମ୍ପି । ଅକତଞ୍ଞୁରୂପାତି ୟସ୍ମା ବାଲା ଅକତଞ୍ଞୁସଭାୱା, ତସ୍ମା ତେସୁ ବହୁମ୍ପି କତଂ ନସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁକତଞ୍ଞୁରୂପାତି ସୁଟ୍ଠୁ କତଞ୍ଞୁସଭାୱା। ଏତ୍ଥାପି ତତ୍ଥାପି ତଥା ହୀତି ହି-କାରୋ କାରଣତ୍ଥୋ। ଦଦାମି ତେତି ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ୟାଚିତୟାଚିତଂ ଦଦନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଏୱଂ ସତନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ରଞ୍ଞୋ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ୱଦତି, ସତଂ ସପ୍ପୁରିସାନଂ ଏକୱାରମ୍ପି ସମେଚ୍ଚ ସଙ୍ଗତି ନାମ ଏୱଂ ହୋତି। ନକ୍ଖତ୍ତରାଜାରିୱାତି ଏତ୍ଥ ର-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ତାରକାନନ୍ତି ତାରକଗଣମଜ୍ଝେ। କାସିପତୀତି ରାଜାନମାଲପତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଦେୱ, କାସିରଟ୍ଠାଧିପତି ୟଥା ଚନ୍ଦୋ ତାରକାନଂ ମଜ୍ଝେ ଠିତୋ ତାରକଗଣପରିୱୁତୋ ପାଟିପଦତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ପୁଣ୍ଣମା ଆପୂରତି, ତଥା ଅହମ୍ପି ଅଜ୍ଜ ତୟା ଦିନ୍ନେହି ଗାମୱରାଦୀହି ଆପୂରାମୀ’’ତି। ତୟାପି ମେତି ମୟା ପୁବ୍ବେ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ଲଦ୍ଧୋପି ସଙ୍ଗମୋ ଅଲଦ୍ଧୋୱ, ଅଜ୍ଜ ପନ ମମ ମନୋରଥସ୍ସ ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା ମୟା ତୟା ସହ ସଙ୍ଗମୋ ଲଦ୍ଧୋ ନାମାତି ନିପ୍ଫନ୍ନଂ ମେ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଫଲନ୍ତି ୱଦତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଆନନ୍ଦଂ ୱରେନ ସନ୍ତପ୍ପେସିଂ ୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଜୁଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିୟା।

[୪୫୭] ୩। ଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୟସୋକରୋ ପୁଞ୍ଞକରୋହମସ୍ମୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ପଥୱିପୱେସନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ତଥାଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ଇଦାନେୱେସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମମ ଜିନଚକ୍କେ ପହାରଂ ଦତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ପୁବ୍ବେପି ଧମ୍ମଚକ୍କେ ପହାରଂ ଦତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅୱୀଚିପରାୟଣୋ ଜାତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାମାୱଚରଦେୱଲୋକେ ଧମ୍ମୋ ନାମ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଦେୱଦତ୍ତୋ

ଅଧମ୍ମୋ ନାମ। ତେସୁ ଧମ୍ମୋ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ଦିବ୍ବରଥଵରମଭିରୂଯ୍ହ ଅଚ୍ଛରାଗଣପରିଵୁତୋ ମନୁସ୍ସେସୁ ସାଯମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଦ୍ୱାରେ ସୁଖକଥାଯ ନିସିନ୍ନେସୁ ପୁଣ୍ଣମୁପୋସଥଦିଵସେ ଗାମନିଗମଜନପଦରାଜଧାନୀସୁ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ପାଣାତିପାତାଦୀହି ଦସହି ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେହି ଵିରମିତ୍ୱା ମାତୁପଟ୍ଠାନଧମ୍ମଂ ପିତୁପଟ୍ଠାନଧମ୍ମଂ ତିଵିଧସୁଚରିତଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୂରେଥ , ଏଵଂ ସଗ୍ଗପରାଯଣା ହୁତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅନୁଭଵିସ୍ସଥା’’ତି ମନୁସ୍ସେ ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦପେନ୍ତୋ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋତି। ଅଧମ୍ମୋ ପନ ଦେଵପୁତ୍ତୋ ‘‘ପାଣଂ ହନଥା’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦପେନ୍ତୋ ଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଵାମଂ କରୋତି। ଅଥ ତେସଂ ଆକାସେ ରଥା ସମ୍ମୁଖା ଅହେସୁଂ। ଅଥ ନେସଂ ପରିସା ‘‘ତୁମ୍ହେ କସ୍ସ, ତୁମ୍ହେ କସ୍ସା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ମଯଂ ଧମ୍ମସ୍ସ, ମଯଂ ଅଧମ୍ମସ୍ସା’’ତି ଵତ୍ୱା ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଦ୍ୱିଧା ଜାତା। ଧମ୍ମୋପି ଅଧମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଅଧମ୍ମୋ, ଅହଂ ଧମ୍ମୋ, ମଗ୍ଗୋ ମଯ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛଵିକୋ, ତଵ ରଥଂ ଓକ୍କାମେତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଦେହୀ’’ତି ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୬।

‘‘ଯସୋକରୋ ପୁଞ୍ଞକରୋହମସ୍ମି, ସଦାତ୍ଥୁତୋ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ମଗ୍ଗାରହୋ ଦେଵମନୁସ୍ସପୂଜିତୋ, ଧମ୍ମୋ ଅହଂ ଦେହି ଅଧମ୍ମ ମଗ୍ଗ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯସୋକରୋତି ଅହଂ ଦେଵମନୁସ୍ସାନଂ ଯସଦାଯକୋ। ଦୁତିଯପଦେପି ଏସେଵ ନଯୋ। ସଦାତ୍ଥୁତୋତି ସଦା ଥୁତୋ ନିଚ୍ଚପସତ୍ଥୋ। ତତୋ ପରା –

୨୭।

‘‘ଅଧମ୍ମଯାନଂ ଦଳ୍ହମାରୁହିତ୍ୱା, ଅସନ୍ତସନ୍ତୋ ବଲଵାହମସ୍ମି;

ସ କିସ୍ସ ହେତୁମ୍ହି ତଵଜ୍ଜ ଦଜ୍ଜଂ, ମଗ୍ଗଂ ଅହଂ ଧମ୍ମ ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ।

୨୮।

‘‘ଧମ୍ମୋ ହଵେ ପାତୁରହୋସି ପୁବ୍ବେ, ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମୋ ଉଦପାଦି ଲୋକେ;

ଜେଟ୍ଠୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ସନନ୍ତନୋ ଚ, ଉଯ୍ୟାହି ଜେଟ୍ଠସ୍ସ କନିଟ୍ଠ ମଗ୍ଗା।

୨୯।

‘‘ନ ଯାଚନାଯ ନପି ପାତିରୂପା, ନ ଅରହତା ତେହଂ ଦଦେଯ୍ୟଂ ମଗ୍ଗଂ;

ଯୁଦ୍ଧଞ୍ଚ ନୋ ହୋତୁ ଉଭିନ୍ନମଜ୍ଜ, ଯୁଦ୍ଧମ୍ହି ଯୋ ଜେସ୍ସତି ତସ୍ସ ମଗ୍ଗୋ।

୩୦।

‘‘ସବ୍ବା ଦିସା ଅନୁଵିସଟୋହମସ୍ମି, ମହବ୍ବଲୋ ଅମିତଯସୋ ଅତୁଲ୍ୟୋ;

ଗୁଣେହି ସବ୍ବେହି ଉପେତରୂପୋ, ଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମ ତ୍ୱଂ କଥଂ ଵିଜେସ୍ସସି।

୩୧।

‘‘ଲୋହେନ ଵେ ହଞ୍ଞତି ଜାତରୂପଂ, ନ ଜାତରୂପେନ ହନନ୍ତି ଲୋହଂ;

ସଚେ ଅଧମ୍ମୋ ହଞ୍ଛତି ଧମ୍ମମଜ୍ଜ, ଅୟୋ ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱିଯ ଦସ୍ସନେଯ୍ୟଂ।

୩୨।

''ସଚେ ତୁୱଂ ଯୁଦ୍ଧବଲୋ ଅଧମ୍ମ, ନ ତୁଯ୍ହ ୱୁଡ୍ଢା ଚ ଗରୂ ଚ ଅତ୍ଥି;

ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ତେ ଦମ୍ମି ପିଯାପ୍ପିଯେନ, ୱାଚାଦୁରୁତ୍ତାନିପି ତେ ଖମାମୀ''ତି। –

ଇମା ଛ ଗାଥା ତେସଞ୍ଞେୱ ୱଚନପଟିୱଚନୱସେନ କଥିତା।

ତତ୍ଥ ସ କିସ୍ସ ହେତୁମ୍ହି ତୱଜ୍ଜ ଦଜ୍ଜନ୍ତି ସୋମ୍ହି ଅହଂ ଅଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମଯାନଂ ରଥଂ ଆରୁଳ୍ହୋ ଅଭୀତୋ ବଲୱା। କିଂକାରଣା ଅଜ୍ଜ ଭୋ ଧମ୍ମ, କସ୍ସଚି ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ମଗ୍ଗଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀତି। ପୁବ୍ବେତି ପଠମକପ୍ପିକକାଲେ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମୋ ଚ ପୁବ୍ବେ ପାତୁରହୋସି, ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମୋ। ଜେଟ୍ଠୋ ଚାତି ପୁରେ ନିବ୍ବତ୍ତଭାୱେନ ଅହଂ ଜେଟ୍ଠୋ ଚ ସେଟ୍ଠୋ ଚ ପୋରାଣକୋ ଚ, ତ୍ୱଂ ପନ କନିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ମା ମଗ୍ଗା ଉଯ୍ୟାହୀତି ୱଦତି। ନପି ପାଟିରୂପାତି ଅହଞ୍ହି ତେ ନେୱ ଯାଚନାଯ ନ ପତିରୂପୱଚନେନ ମଗ୍ଗାରହତାଯ ମଗ୍ଗଂ ଦଦେଯ୍ୟଂ। ଅନୁୱିସଟୋତି ଅହଂ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ଅନୁଦିସାତି ସବ୍ବା ଦିସା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣେନ ପତ୍ଥଟୋ ପଞ୍ଞାତୋ ପାକଟୋ। ଲୋହେନାତି ଅଯମୁଟ୍ଠିକେନ। ହଞ୍ଛତୀତି ହନିସ୍ସତି। ତୁୱଂ ଯୁଦ୍ଧବଲୋ ଅଧମ୍ମାତି ସଚେ ତ୍ୱଂ ଯୁଦ୍ଧବଲୋସି ଅଧମ୍ମ। ୱୁଡ୍ଢା ଚ ଗରୂ ଚାତି ଯଦି ତୁଯ୍ହଂ ''ଇମେ ୱୁଡ୍ଢା, ଇମେ ଗରୂ ପଣ୍ଡିତା''ତି ଏୱଂ ନତ୍ଥି। ପିଯାପ୍ପିଯେନାତି ପିଯେନାପି ଅପ୍ପିଯେନାପି ଦଦନ୍ତୋ ପିଯେନ ୱିଯ ତେ ମଗ୍ଗଂ ଦଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ବୋଧିସତ୍ତେନ ପନ ଇମାଯ ଗାଥାଯ କଥିତକ୍ଖଣେଯେୱ ଅଧମ୍ମୋ ରଥେ ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅୱଂସିରୋ ପଥୱିଯଂ ପତିତ୍ୱା ପଥୱିଯା ୱିୱରେ ଦିନ୍ନେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହିଯେୱ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଭଗୱା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୩୩।

''ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ୱଚନଂ ଅଧମ୍ମୋ, ଅୱଂସିରୋ ପତିତୋ ଉଦ୍ଧପାଦୋ;

ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥିକୋ ଚେ ନ ଲଭାମି ଯୁଦ୍ଧଂ, ଏତ୍ତାୱତା ହୋତି ହତୋ ଅଧମ୍ମୋ।

୩୪।

''ଖନ୍ତୀବଲୋ ଯୁଦ୍ଧବଲଂ ୱିଜେତ୍ୱା, ହନ୍ତ୍ୱା ଅଧମ୍ମଂ ନିହନିତ୍ୱ ଭୂମ୍ୟା;

ପାଯାସି ୱିତ୍ତୋ ଅଭିରୁଯ୍ହ ସନ୍ଦନଂ, ମଗ୍ଗେନେୱ ଅତିବଲୋ ସଚ୍ଚନିକ୍କମୋ।

୩୫।

''ମାତା ପିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ, ଅସମ୍ମାନିତା ଯସ୍ସ ସକେ ଅଗାରେ;

ଇଧେୱ ନିକ୍ଖିପ୍ପ ସରୀରଦେହଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ନିରଯଂ ୱଜନ୍ତି ତେ;

ଯଥା ଅଧମ୍ମୋ ପତିତୋ ଅୱଂସିରୋ।

୩୬।

''ମାତା ପିତା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ, ସୁସମ୍ମାନିତା ଯସ୍ସ ସକେ ଅଗାରେ;

ଇଧେୱ ନିକ୍ଖିପ୍ପ ସରୀରଦେହଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସୁଗତିଂ ୱଜନ୍ତି ତେ;

ଯଥାପି ଧମ୍ମୋ ଅଭିରୁୟ୍ହ ସନ୍ଦନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥିକୋ ଚେତି ଅଯଂ ତସ୍ସ ୱିଲାପୋ, ସୋ କିରେୱଂ ୱିଲପନ୍ତୋୟେୱ ପତିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ । ଏତ୍ତାୱତାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାୱତା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ତାୱତା ଅଧମ୍ମୋ ହତୋ ନାମ ହୋତି। ଖନ୍ତୀବଲୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ଅଧମ୍ମୋ ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତୀବଲୋ ତଂ ଯୁଦ୍ଧବଲଂ ୱିଜେତ୍ୱା ୱଧିତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ନିହନିତ୍ୱା ପାତେତ୍ୱା ୱିଉଜାତତାଯ ୱିତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ରଥଂ ଆରୁୟ୍ହ ମଗ୍ଗେନେୱ ସଚ୍ଚନିକ୍କମୋ ତଥପରକ୍କମୋ ଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତୋ ପାଯାସି। ଅସମ୍ମାନିତାତି ଅସକ୍କତା। ସରୀରଦେହନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂୟେୱ ଲୋକେ ସରୀରସଙ୍ଖାତଂ ଦେହଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ନିରଯଂ ୱଜନ୍ତୀତି ଯସ୍ସ ପାପପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଏତେ ସକ୍କାରାରହା ଗେହେ ଅସକ୍କତା, ତଥାରୂପା ଯଥା ଅଧମ୍ମୋ ପତିତୋ ଅୱଂସିରୋ, ଏୱଂ ଅୱଂସିରା ନିରଯଂ ୱଜନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଗତିଂ ୱଜନ୍ତୀତି ଯସ୍ସ ପନେତେ ସକ୍କତା, ତାଦିସା ପଣ୍ଡିତା ଯଥାପି ଧମ୍ମୋ ସନ୍ଦନଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ଦେୱଲୋକଂ ଗତୋ, ଏୱଂ ସୁଗତିଂ ୱଜନ୍ତୀତି।

ସତ୍ଥା ଏୱଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିୱିରୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅଧମ୍ମୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପରିସାପିସ୍ସ ଦେୱଦତ୍ତପରିସା, ଧମ୍ମୋ ପନ ଅହମେୱ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସାୟେୱା’’ତି।

ଧମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୫୮] ୪। ଉଦଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏକା ନିସିନ୍ନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ କୁସଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୦।୧ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ କସ୍ମା କିଲେସୱସେନ ଏୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସି? ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ସମିଦ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ ସୁରୁନ୍ଧନନଗରେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତା ଦେୱଚ୍ଛରପଟିଭାଗାଯ ଇତ୍ଥିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ଏକଗବ୍ଭେ ୱସନ୍ତାପି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଲୋଭୱସେନ ନ ଓଲୋକେସୁ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କାସିରଟ୍ଠେ ସୁରୁନ୍ଧନନଗରେ କାସିରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ତସ୍ସ ନେୱ ପୁତ୍ତୋ, ନ ଧୀତା ଅହୋସି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଦେୱିଯୋ ‘‘ପୁତ୍ତେ ପତ୍ଥେଥା’’ତି ଆହ। ଅଗ୍ଗମହେସୀପି ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। ଅଥସ୍ସ ମହାଜନସ୍ସ ହଦଯଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଜାତଭାୱେନ ‘‘ଉଦଯଭଦ୍ଦୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। କୁମାରସ୍ସ ପଦସା ଚରଣକାଲେ ଅଞ୍ଞୋପି ସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ରଞ୍ଞୋ ଅଞ୍ଞତରାଯ ଦେୱିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି କୁମାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସାପି ‘‘ଉଦଯଭଦ୍ଦା’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। କୁମାରୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣି , ଜାତବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ପନ ଅହୋସି, ସୁପିନନ୍ତେନପି ମେଥୁନଧମ୍ମଂ ନ ଜାନାତି, ନ ତସ୍ସ କିଲେସେସୁ ଚିତ୍ତଂ ଅଲ୍ଲୀଯି। ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିତୁକାମୋ ‘‘କୁମାରସ୍ସ ଇଦାନି ରଜ୍ଜସୁଖସେୱନକାଲୋ, ନାଟକାପିସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ସାସନଂ ପେସେସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, କିଲେସେସୁ ମେ ଚିତ୍ତଂ ନ ଅଲ୍ଲୀଯତୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ରତ୍ତଜମ୍ବୁନଦମଯଂ ଇତ୍ଥିରୂପଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପଂ ଇତ୍ଥିଂ ଲଭମାନୋ ରଜ୍ଜଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ମାତାପିତୂନଂ ପେସେସି। ତେ ତଂ ସୁୱଣ୍ଣରୂପକଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ପରିହାରାପେତ୍ୱା ତଥାରୂପଂ ଇତ୍ଥିଂ ଅଲଭନ୍ତା ଉଦଯଭଦ୍ଦଂ ଅଲଙ୍କାରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପେସୁଂ। ସା ତଂ ସୁୱଣ୍ଣରୂପକଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନେସଂ ଅନିଚ୍ଛମାନାନଞ୍ଞେୱ ୱେମାତିକଂ ଭଗିନିଂ ଉଦଯଭଦ୍ଦକୁମାରିଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ତେ ପନ ଦ୍ୱେପି ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱାସମେୱ ୱସିଂସୁ।

ଅପରଭାଗେ ମାତାପିତୂନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ବୋଧିସତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଉଭୋ ଏକଗବ୍ଭେ ୱସମାନାପି ଲୋଭୱସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ଓଲୋକେସୁଂ, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ‘‘ଯୋ ଅମ୍ହେସୁ ପଠମତରଂ କାଲଂ କରୋତି, ସୋ ନିବ୍ବତ୍ତଟ୍ଠାନତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋସ୍ମୀ’ତି ଆରୋଚେତୂ’’ତି ସଙ୍ଗରମକଂସୁ। ଅଥ ଖୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅଭିସେକତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସସତଚ୍ଚଯେନ କାଲମକାସି। ଅଞ୍ଞୋ ରାଜା ନାହୋସି, ଉଦଯଭଦ୍ଦାଯୟେୱ ଆଣା ପୱତ୍ତି। ଅମଚ୍ଚା ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଚୁତିକ୍ଖଣେ ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କତ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଯସମହନ୍ତତାଯ ସତ୍ତାହଂ ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଇତି ସୋ ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ସତ୍ତୱସ୍ସସତଚ୍ଚଯେନ ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘ଉଦଯଭଦ୍ଦଂ ରାଜଧୀତରଂ ଧନେନ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ସୀହନାଦଂ ନଦାପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସଙ୍ଗରଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ତଦା କିର ମନୁସ୍ସାନଂ

ଦସୱସ୍ସସହସ୍ସାୟୁକକାଲୋ ହୋତି। ରାଜଧୀତାପି ତଂ ଦିୱସଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ପିହିତେସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଠପିତଆରକ୍ଖେ ସତ୍ତଭୂମିକପାସାଦୱରତଲେ ଅଲଙ୍କତସିରିଗବ୍ଭେ ଏକିକାୱ ନିଚ୍ଚଲା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ଆୱଜ୍ଜମାନା ନିସୀଦି। ଅଥ ସକ୍କୋ ସୁୱଣ୍ଣମାସକପୂରଂ ଏକଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସୟନଗବ୍ଭେୟେୱ ପାତୁଭୱିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୩୭।

''ଏକା ନିସିନ୍ନା ସୁଚି ସଞ୍ଞତୂରୁ, ପାସାଦମାରୁୟ୍ହ ଅନିନ୍ଦିତଙ୍ଗୀ;

ୟାଚାମି ତଂ କିନ୍ନରନେତ୍ତଚକ୍ଖୁ, ଇମେକରତ୍ତିଂ ଉଭୟୋ ୱସେମା''ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଚୀତି ସୁଚିୱତ୍ଥନିୱତ୍ଥା। ସଞ୍ଞତୂରୁତି ସୁଟ୍ଠୁ ଠପିତଊରୁ, ଇରିୟାପଥଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ସୁଚିୱତ୍ଥା ଏକିକାୱ ନିସିନ୍ନାସୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅନିନ୍ଦିତଙ୍ଗୀତି ପାଦନ୍ତତୋ ୟାୱ କେସଗ୍ଗା ଅନିନ୍ଦିତସରୀରା ପରମସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତସରୀରା। କିନ୍ନରନେତ୍ତଚକ୍ଖୂତି ତୀହି ମଣ୍ଡଲେହି ପଞ୍ଚହି ଚ ପସାଦେହି ଉପସୋଭିତତ୍ତା କିନ୍ନରାନଂ ନେତ୍ତସଦିସେହି ଚକ୍ଖୂହି ସମନ୍ନାଗତେ। ଇମେକରତ୍ତିନ୍ତି ଇମଂ ଏକରତ୍ତଂ ଅଜ୍ଜ ଇମସ୍ମିଂ ଅଲଙ୍କତସୟନଗବ୍ଭେ ଏକତୋ ୱସେୟ୍ୟାମାତି ୟାଚତି।

ତତୋ ରାଜଧୀତା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୮।

''ଓକିଣ୍ଣନ୍ତରପରିଖଂ, ଦଳ୍ହମଟ୍ଟାଲକୋଟ୍ଠକଂ;

ରକ୍ଖିତଂ ଖଗ୍ଗହତ୍ଥେହି, ଦୁପ୍ପୱେସମିଦଂ ପୁରଂ।

୩୯।

''ଦହରସ୍ସ ୟୁୱିନୋ ଚାପି, ଆଗମୋ ଚ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ସଙ୍ଗମଂ ଇଚ୍ଛସେ ମୟା''ତି।

ତତ୍ଥ ଓକିଣ୍ଣନ୍ତରପରିଖନ୍ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକଂ ସୁରୁନ୍ଧନପୁରଂ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଉଦକପରିଖାନଂ କଦ୍ଦମପରିଖାନଂ ସୁକ୍ଖପରିଖାନଂ ଓକିଣ୍ଣତ୍ତା ଓକିଣ୍ଣନ୍ତରପରିଖଂ। ଦଳ୍ହମଟ୍ଟାଲକୋଟ୍ଠକନ୍ତି ଥିରତରେହି ଅଟ୍ଟାଲକେହି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତଂ। ଖଗ୍ଗହତ୍ଥେହୀତି ଆୱୁଧହତ୍ଥେହି ଦସହି ୟୋଧସହସ୍ସେହି ରକ୍ଖିତଂ। ଦୁପ୍ପୱେସମିଦଂ ପୁରନ୍ତି ଇଦଂ ସକଲପୁରମ୍ପି ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ମାପିତଂ ମୟ୍ହଂ ନିୱାସପୁରମ୍ପି ଉଭୟଂ କସ୍ସଚି ପୱିସିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ଆଗମୋ ଚାତି ଇଧ ଇମାୟ ୱେଲାୟ ତରୁଣସ୍ସ ୱା ୟୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ୱା ଥାମସମ୍ପନ୍ନୟୋଧସ୍ସ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ମହନ୍ତମ୍ପି ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଆଗମୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ସଙ୍ଗମନ୍ତି ଅଥ ତ୍ୱଂ କେନ କାରଣେନ ଇମାୟ ୱେଲାୟ ମୟା ସହ ସମାଗମଂ ଇଚ୍ଛସୀତି।

ଅଥ ସକ୍କୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

''ୟକ୍ଖୋହମସ୍ମି କଲ୍ୟାଣି, ଆଗତୋସ୍ମି ତୱନ୍ତିକେ;

ତ୍ୱଂ ମଂ ନନ୍ଦୟ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ପୁଣ୍ଣକଂସଂ ଦଦାମି ତେ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କଲ୍ୟାଣି, ସୁନ୍ଦରଦସ୍ସନେ ଅହମେକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ଇଧାଗତୋ, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜ ମଂ ନନ୍ଦୟ ତୋସେହି, ଅହଂ ତେ ଇମଂ ସୁୱଣ୍ଣମାସକପୁଣ୍ଣଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଦଦାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜଧୀତା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୪୧।

‘‘ଦେୱଂୱ ଯକ୍ଖଂ ଅଥ ୱା ମନୁସ୍ସଂ, ନ ପତ୍ଥୟେ ଉଦଯମତିଚ୍ଚ ଅଞ୍ଞଂ;

ଗଚ୍ଛେୱ ତ୍ୱଂ ଯକ୍ଖ ମହାନୁଭାୱ, ମା ଚସ୍ସୁ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନରାୱଜିତ୍ଥା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅହଂ ଦେୱରାଜ, ଦେୱଂ ୱା ଯକ୍ଖଂ ୱା ଉଦଯଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ନ ପତ୍ଥେମି, ସୋ ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛେୱ, ମା ଇଧ ଅଟ୍ଠାସି, ନ ମେ ତଯା ଆଭତେନ ପଣ୍ଣାକାରେନ ଅତ୍ଥୋ, ଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ମା ଇମଂ ଠାନଂ ପୁନରାୱଜିତ୍ଥାତି।

ସୋ ତସ୍ସା ସୀହନାଦଂ ସୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଗତସଦିସୋ ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତରହିତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ପୁନଦିୱସେ ତାଯ ୱେଲାଯମେୱ ସୁୱଣ୍ଣମାସକପୂରଂ ରଜତପାତିଂ ଆଦାଯ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘ଯା ସା ରତି ଉତ୍ତମା କାମଭୋଗିନଂ, ଯଂହେତୁ ସତ୍ତା ୱିସମଂ ଚରନ୍ତି;

ମା ତଂ ରତିଂ ଜୀଯି ତୁୱଂ ସୁଚିମ୍ହିତେ, ଦଦାମି ତେ ରୂପିଯଂ କଂସପୂର’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ, ରାଜଧୀତେ ଯା ଏସା କାମଭୋଗିସତ୍ତାନଂ ରତୀସୁ ମେଥୁନକାମରତି ନାମ ଉତ୍ତମା ରତି, ଯସ୍ସା ରତିଯା କାରଣା ସତ୍ତା କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦିୱିସମଂ ଚରନ୍ତି, ତଂ ରତିଂ ତ୍ୱଂ ଭଦ୍ଦେ, ସୁଚିମ୍ହିତେ ମନାପହସିତେ ମା ଜୀଯି, ଅହମ୍ପି ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥୋ ଆଗତୋ, ହିଯ୍ୟୋ ସୁୱଣ୍ଣମାସକପୂରଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଆହରିଂ, ଅଜ୍ଜ ରୂପିଯପାତିଂ, ଇମଂ ତେ ଅହଂ ରୂପିଯପାତିଂ ସୁୱଣ୍ଣପୂରଂ ଦଦାମୀତି।

ରାଜଧୀତା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ କଥାସଲ୍ଲାପଂ ଲଭନ୍ତୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ନ ଦାନି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା କିଞ୍ଚି ନ କଥେସି।

ସକ୍କୋ ତସ୍ସା ଅକଥିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତରହିତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ତାଯମେୱ ୱେଲାଯ ଲୋହପାତିଂ କହାପଣପୂରଂ ଆଦାଯ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱଂ ମଂ କାମରତିଯା ସନ୍ତପ୍ପେହି, ଇମଂ ତେ କହାପଣପୂରଂ ଲୋହପାତିଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜଧୀତା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୪୩।

‘‘ନାରିଂ ନରୋ ନିଜ୍ଝପଯଂ ଧନେନ, ଉକ୍କଂସତୀ ଯତ୍ଥ କରୋତି ଛନ୍ଦଂ;

ୱିପଚ୍ଚନୀକୋ ତୱ ଦେୱଧମ୍ମୋ, ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଥୋକତରେନ ଏସୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭୋ ପୁରିସ, ତ୍ୱଂ ଜଳଓ। ନରୋ ହି ନାମ ନାରିଂ କିଲେସରତିକାରଣା ଧନେନ ନିଜ୍ଝାପେନ୍ତୋ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ଯତ୍ଥ ନାରିଯା ଛନ୍ଦଂ କରୋତି, ତଂ ଉକ୍କଂସତି ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଥୋମେତ୍ୱା ବହୁତରେନ ଧନେନ ପଲୋଭେତି, ତୁଯ୍ହଂ ପନେସୋ ଦେୱସଭାୱୋ ୱିପଚ୍ଚନୀକୋ, ତ୍ୱଞ୍ହି ମଯା ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଥୋକତରେନ ଏସି, ପଠମଦିୱସେ ସୁୱଣ୍ଣପୂରଂ ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ ଆହରିତ୍ୱା, ଦୁତିଯଦିୱସେ ସୁୱଣ୍ଣପୂରଂ ରୂପିଯପାତିଂ, ତତିଯଦିୱସେ କହାପଣପୂରଂ ଲୋହପାତିଂ ଆହରସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ‘‘ଭଦ୍ଦେ ରାଜକୁମାରି, ଅହଂ ଛେକୱାଣିଜୋ ନ ନିରତ୍ଥକେନ ଅତ୍ଥଂ ନାସେମି, ସଚେ ତ୍ୱଂ ଆଯୁନା ୱା ୱଣ୍ଣେନ ୱା ୱଡ୍ଢେଯ୍ଯାସି, ଅହଂ ତେ ପଣ୍ଣାକାରଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଆହରେଯ୍ଯଂ, ତ୍ୱଂ ପନ ପରିହାଯସେୱ, ତେନାହମ୍ପି ଧନଂ ପରିହାପେମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୪।

‘‘ଆଯୁ ଚ ୱଣ୍ଣୋ ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ନିହୀଯତି ମନୁଜାନଂ ସୁଗତ୍ତେ;

ତେନେୱ ୱଣ୍ଣେନ ଧନମ୍ପି ତୁଯ୍ହଂ, ନିହୀଯତି ଜିଣ୍ଣତରାସି ଅଜ୍ଜ।

୪୫।

‘‘ଏୱଂ ମେ ପେକ୍ଖମାନସ୍ସ, ରାଜପୁତ୍ତି ଯସସ୍ସିନି;

ହାଯତେୱ ତୱ ୱଣ୍ଣୋ, ଅହୋରତ୍ତାନମଚ୍ଚଯୋ।

୪୬।

‘‘ଇମିନାୱ ତ୍ୱଂ ୱଯସା, ରାଜପୁତ୍ତି ସୁମେଧସେ;

ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଚରେଯ୍ୟାସି, ଭିଯ୍ୟୋ ୱଣ୍ଣୱତୀ ସିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିହୀଯତୀତି ପରିସ୍ସାୱନେ ଆସିତ୍ତୌଦକଂ ୱିଯ ପରିହାଯତି। ମନୁସ୍ସଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ସତ୍ତା ଜୀୱିତେନ ୱଣ୍ଣେନ ଚକ୍ଖୁପସାଦାଦୀହି ଚ ଦିନେ ଦିନେ ପରିହାଯନ୍ତେୱ। ଜିଣ୍ଣତରାସୀତି ମମ ପଠମଂ ଆଗତଦିୱସେ ପୱତ୍ତଞ୍ହି ତେ ଆଯୁ ହିଯ୍ୟୋ ଦିୱସଂ ନ ପାପୁଣି, କୁଠାରିଯା ଛିନ୍ନଂ ୱିଯ ତତ୍ଥେୱ ନିରୁଦ୍ଧି, ହିଯ୍ୟୋ ପୱତ୍ତମ୍ପି ଅଜ୍ଜଦିୱସଂ ନ ପାପୁଣି, ହିଯ୍ୟୋୱ କୁଠାରିଯା ଛିନ୍ନଂ ୱିଯ ନିରୁଦ୍ଧି, ତସ୍ମା ଅଜ୍ଜ ଜିଣ୍ଣତରାସି ଜାତା। ଏୱଂ ମେତି ତିଟ୍ଠତୁ ହିଯ୍ୟୋ ଚ ପରହିଯ୍ୟୋ ଚ, ଅଜ୍ଜେୱ ପନ ମଯ୍ହଂ ଏୱଂ ପେକ୍ଖମାନସ୍ସେୱ ହାଯତେୱ ତୱ ୱଣ୍ଣୋ। ଅହୋରତ୍ତାନମଚ୍ଚଯେତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରତ୍ତିନ୍ଦିୱେସୁ ୱୀତିୱତ୍ତେସୁ ଅହୋରତ୍ତାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅପଣ୍ଣତ୍ତିକଭାୱମେୱ ଗମିସ୍ସସୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇମିନାୱାତି ତସ୍ମା ଭଦ୍ଦେ, ସଚେ ତ୍ୱଂ ଇମିନା ୱଯେନେୱ ଇମସ୍ମିଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେ ସରୀରେ ରଜାଯ ଅୱିଲୁତ୍ତେଯେୱ ସେଟ୍ଠଚରିଯଂ ଚରେଯ୍ୟାସି, ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟାସି। ଭିଯ୍ୟୋ ୱଣ୍ଣୱତୀ ସିଯାତି ଅତିରେକତରୱଣ୍ଣା ଭୱେଯ୍ୟାସୀତି।

ତତୋ ରାଜଧୀତା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ଦେୱା ନ ଜୀରନ୍ତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା, ଗତ୍ତେସୁ ତେସଂ ୱଲିଯୋ ନ ହୋନ୍ତି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ଯକ୍ଖ ମହାନୁଭାୱ, କଥଂ ନୁ ଦେୱାନ ସରୀରଦେହୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସରୀରଦେହୋତି ସରୀରସଙ୍ଖାତୋ ଦେହୋ, ଦେୱାନଂ ସରୀରଂ କଥଂ ନ ଜୀରତି, ଇଦଂ ଅହଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ୱଦତି।

ଅଥସ୍ସା କଥେନ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ଦେୱା ନ ଜୀରନ୍ତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା, ଗତ୍ତେସୁ ତେସଂ ୱଲିଯୋ ନ ହୋନ୍ତି;

ସୁୱେ ସୁୱେ ଭିଯ୍ୟତରୋୱ ତେସଂ, ଦିବ୍ବୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ ୱିପୁଲା ଚ ଭୋଗା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥା ମନୁସ୍ସାତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା ଜୀରନ୍ତା ରୂପେନ ୱଣ୍ଣେନ ଭୋଗେନ ଚକ୍ଖୁପସାଦାଦୀହି ଚ ଜୀରନ୍ତି, ନ ଏୱଂ ଦେୱା। ତେସଞ୍ହି ଗତ୍ତେସୁ ୱଲିଯୋପି ନ ସନ୍ତି, ମଟ୍ଠକଞ୍ଚନପଟ୍ଟମିୱ ସରୀରଂ ହୋତି। ସୁୱେ ସୁୱେତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ। ଭିଯ୍ୟତରୋୱାତି ଅତିରେକତରୋୱ ତେସଂ ଦିବ୍ବୋ ଚ ୱଣ୍ଣୋ ୱିପୁଲା ଚ ଭୋଗା ହୋନ୍ତି, ମନୁସ୍ସେସୁ ହି ରୂପପରିହାନି ଚିରଜାତଭାୱସ୍ସ ସକ୍ଖି, ଦେୱେସୁ ଅତିରେକରୂପସମ୍ପତ୍ତି ଚ ଅତିରେକପରିୱାରସମ୍ପତ୍ତି ଚ। ଏୱଂ

ଅପରିହାନଧମ୍ମୋ ନାମେସ ଦେୱଲୋକୋ । ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଜରଂ ଅପ୍ପତ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଦ୍ଦଜ, ଏୱଂ ପରିହାନିୟସଭାୱା ମନୁସ୍ସଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା ଅପରିହାନିୟସଭାୱଂ ଏୱରୂପଂ ଦେୱଲୋକଂ ଗମିସ୍ସସୀତି।

ସା ଦେୱଲୋକସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୪୯।

''କିଂସୂଧ ଭୀତା ଜନତା ଅନେକା, ମଗ୍ଗୋ ଚ ନେକାୟତନଂ ପୱୁତ୍ତୋ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ୟକ୍ଖ ମହାନୁଭାୱ, କତ୍ଥଟ୍ଠିତୋ ପରଲୋକଂ ନ ଭାୟେ''ତି।

ତତ୍ଥ କିଂସୂଧ ଭୀତାତି ଦେୱରାଜ, ଅୟଂ ଖତ୍ତିୟାଦିଭେଦା ଅନେକା ଜନତା କିଂଭୀତା କସ୍ସ ଭୟେନ ପରିହାନିୟସଭାୱା ମନୁସ୍ସଲୋକା ଦେୱଲୋକଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ମଗ୍ଗୋତି ଦେୱଲୋକଗାମିମଗ୍ଗୋ। ଇଧ ପନ ''କି''ନ୍ତି ଆହରିତ୍ୱା ''କୋ''ତି ପୁଚ୍ଛା କାତବ୍ବା। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ''ଅନେକତିତ୍ଥାୟତନୱସେନ ପଣ୍ଡିତେହି ପୱୁତ୍ତୋ ଦେୱଲୋକମଗ୍ଗୋ କୋ କତରୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ। କତ୍ଥଟ୍ଠିତୋତି ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କତରସ୍ମିଂ ମଗ୍ଗେ ଠିତୋ ନ ଭାୟତୀତି।

ଅଥସ୍ସା କଥେନ୍ତୋ ସକ୍କୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

''ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚ ପଣିଧାୟ ସମ୍ମା, କାୟେନ ପାପାନି ଅକୁବ୍ବମାନୋ;

ବହୁନ୍ନପାନଂ ଘରମାୱସନ୍ତୋ, ସଦ୍ଧୋ ମୁଦୂ ସଂୱିଭାଗୀ ୱଦଞ୍ଞୂ;

ସଙ୍ଗାହକୋ ସଖିଲୋ ସଣ୍ହୱାଚୋ, ଏତ୍ଥଟ୍ଠିତୋ ପରଲୋକଂ ନ ଭାୟେ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ, ଉଦୟେ ୱାଚଂ ମନଞ୍ଚ ସମ୍ମା ଠପେତ୍ୱା କାୟେନ ପାପାନି ଅକରୋନ୍ତୋ ଇମେ ଦସ କୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାୟ ୱତ୍ତନ୍ତୋ ବହୁଅନ୍ନପାନେ ପହୂତଦେୟ୍ୟଧମ୍ମେ ଘରେ ୱସନ୍ତୋ ''ଦାନସ୍ସ ୱିପାକୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି ସଦ୍ଧାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ଦାନସଂୱିଭାଗତାୟ ସଂୱିଭାଗୀ ପବ୍ବଜିତା ଭିକ୍ଖାୟ ଚରମାନା ୱଦନ୍ତି ନାମ, ତେସଂ ପଚ୍ଚୟଦାନେନ ତସ୍ସ ୱାଦସ୍ସ ଜାନନତୋ ୱଦଞ୍ଞୂ ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ସଙ୍ଗହତାୟ ସଙ୍ଗାହକୋ ପିୟୱାଦିତାୟ ସଖିଲୋ ମଟ୍ଠୱଚନତାୟ ସଣ୍ହୱାଚୋ ଏତ୍ଥ ଏତ୍ତକେ ଗୁଣରାସିମ୍ହି ଠିତୋ ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ଭାୟତୀତି।

ତତୋ ରାଜଧୀତା ତଂ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୀ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୫୧।

''ଅନୁସାସସି ମଂ ୟକ୍ଖ, ୟଥା ମାତା ୟଥା ପିତା;

ଉଳାରୱଣ୍ଣ ପୁଚ୍ଛାମି, କୋ ନୁ ତ୍ୱମସି ସୁବ୍ରହା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ୟଥା ମାତାପିତରୋ ପୁତ୍ତକେ ଅନୁସାସନ୍ତି, ତଥା ମଂ ଅନୁସାସସି। ଉଳାରୱଣ୍ଣ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତରୂପଦାରକ କୋ ନୁ ଅସି ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଅତ୍ଥୁଗ୍ଗତସରୀରୋତି।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୫୨।

‘‘ଉଦଯୋହମସ୍ମି କଲ୍ୟାଣି, ସଙ୍ଗରତ୍ତା ଇଧାଗତୋ;

ଆମନ୍ତ ଖୋ ତଂ ଗଚ୍ଛାମି, ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ତୱ ସଙ୍ଗରା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କଲ୍ୟାଣଦସ୍ସନେ ଅହଂ ପୁରିମଭୱେ ତୱ ସାମିକୋ ଉଦଯୋ ନାମ ତାୱତିଂସଭୱନେ ସକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଇଧାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ କିଲେସୱସେନାଗତୋ, ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ପନ ସଙ୍ଗରଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀତି ସଙ୍ଗରତ୍ତା ପୁବ୍ବେ ସଙ୍ଗରସ୍ସ କତତ୍ତା ଆଗତୋସ୍ମି, ଇଦାନି ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମି, ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ତୱ ସଙ୍ଗରାତି।

ରାଜଧୀତା ଅସ୍ସସିତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ତ୍ୱଂ ଉଦଯଭଦ୍ଦରାଜା’’ତି ଅସ୍ସୁଧାରା ପୱତ୍ତଯମାନା ‘‘ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ୱିନା ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଯଥା ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ୱସାମି, ତଥା ମଂ ଅନୁସାସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାଥଂ ଅଭାସି –

୫୩।

‘‘ସଚେ ଖୋ ତ୍ୱଂ ଉଦଯୋସି, ସଙ୍ଗରତ୍ତା ଇଧାଗତୋ;

ଅନୁସାସ ମଂ ରାଜପୁତ୍ତ, ଯଥାସ୍ସ ପୁନ ସଙ୍ଗମୋ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୪।

‘‘ଅତିପତତି ୱଯୋ ଖଣୋ ତଥେୱ, ଠାନଂ ନତ୍ଥି ଧୁୱଂ ଚୱନ୍ତି ସତ୍ତା;

ପରିଜୀଯତି ଅଦ୍ଧୁୱଂ ସରୀରଂ, ଉଦଯେ ମା ପମାଦ ଚରସ୍ସୁ ଧମ୍ମଂ।

୫୫।

‘‘କସିଣା ପଥୱୀ ଧନସ୍ସ ପୂରା, ଏକସ୍ସେୱ ସିଯା ଅନଞ୍ଞଧେଯ୍ୟା;

ତଂ ଚାପି ଜହତି ଅୱୀତରାଗୋ, ଉଦଯେ ମା ପମାଦ ଚରସ୍ସୁ ଧମ୍ମଂ।

୫୬।

‘‘ମାତା ଚ ପିତା ଚ ଭାତରୋ ଚ, ଭରିଯା ଯାପି ଧନେନ ହୋତି କୀତା;

ତେ ଚାପି ଜହନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ, ଉଦଯେ ମା ପମାଦ ଚରସ୍ସୁ ଧମ୍ମଂ।

୫୭।

‘‘କାଯୋ ପରଭୋଜନନ୍ତି ଞତ୍ୱା, ସଂସାରେ ସୁଗତିଞ୍ଚ ଦୁଗ୍ଗତିଞ୍ଚ;

ଇତ୍ତରୱାସୋତି ଜାନିଯାନ, ଉଦଯେ ମା ପମାଦ ଚରସ୍ସୁ ଧମ୍ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅତିପତତୀତି ଅତିୱିଯ ପତତି, ସୀଘଂ ଅତିକ୍କମତି। ୱଯୋତି ପଠମୱଯାଦିତିୱିଧୋପି ୱଯୋ। ଖଣୋ ତଥେୱାତି ଉପ୍ପାଦଟ୍ଠିତିଭଙ୍ଗକ୍ଖଣୋପି ତଥେୱ ଅତିପତତି। ଉଭଯେନପି ଭିନ୍ନୋ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆଯୁସଙ୍ଖାରୋ ନାମ ସୀଘସୋତା ନଦୀ ୱିଯ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତୋ ସୀଘଂ ଅତିକ୍କମତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଠାନଂ ନତ୍ଥୀତି ‘‘ଉପ୍ପନ୍ନା ସଙ୍ଖାରା ଅଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତୂ’’ତି ପତ୍ଥନାଯପି ତେସଂ ଠାନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଧୁୱଂ ଏକଂସେନେୱ ବୁଦ୍ଧଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଆଦିଂ

କତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ସତ୍ତା ଚଓନ୍ତି, ‘‘ଧୁଓଂ ମରଣଂ, ଅଦ୍ଧୁଓଂ ଜୀଓିତ’’ନ୍ତି ଏଓଂ ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାଓେହୀତି ଦୀପେତି। ପରିଜୀୟତୀତି ଇଦଂ ସୁଓଣ୍ଣଓଣ୍ଣମ୍ପି ସରୀରଂ ଜୀରତେଓ, ଏଓଂ ଜାନାହି। ମା ପମାଦନ୍ତି ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଉଦୟଭଦ୍ଦେ ମା ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ଚରାହୀତି।

କସିଣାତି ସକଲା। ଏକସ୍ମେଓାତି ଯଦି ଏକସ୍ମେଓ ରଜ୍ଜଞ୍ଚୋ, ତସ୍ମିଂ ଏକସ୍ମିଂଯେଓ ଅନଞ୍ଜଞ୍ଚାଧୀନା ଅସ୍ସ। ତଂ ଚାପି ଜହତି ଅଓୀତରାଗୋତି ତଣ୍ହାଓସିକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଏତ୍ତକେନପି ଯସେନ ଅତିତ୍ତୋ ମରଣକାଲେ ଅଓୀତରାଗୋଓ ତଂ ଓିଜହତି। ଏଓଂ ତଣ୍ହାୟ ଅପୂରଣୀୟଭାଓଂ ଜାନାହୀତି ଦୀପେତି। ତେ ଚାପୀତି ମାତା ପୁତ୍ତଂ, ପୁତ୍ତୋ ମାତରଂ, ପିତା ପୁତ୍ତଂ, ପୁତ୍ତୋ ପିତରଂ, ଭାତା ଭଗିନିଂ, ଭଗିନୀ ଭାତରଂ, ଭରିୟା ସାମିକଂ, ସାମିକୋ ଭରିୟନ୍ତି ଏତେ ଅଞ୍ଜଞ୍ଚମଞ୍ଜଞ୍ଚଂ ଜହନ୍ତି, ନାନା ହୋନ୍ତି। ଏଓଂ ସତ୍ତାନଂ ନାନାଭାଓଓିନାଭାଓଂ ଜାନାହୀତି ଦୀପେତି।

ପରଭୋଜନନ୍ତି ଓିଓିଧାନଂ କାକାଦୀନଂ ପରସତ୍ତାନଂ ଭୋଜନଂ। ଇତ୍ତରଓାସୋତି ଯା ଏସା ଇମସ୍ମିଂ ସଂସାରେ ମନୁସ୍ସଭୂତା ସୁଗ୍ଗତି ଚ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତା ଦୁଗ୍ଗତି ଚ, ଏତଂ ଉଭୟମ୍ପି ‘‘ଇତ୍ତରଓାସୋ’’ତି ଜାନିତ୍ୱା ମା ପମାଦଂ, ଚରସ୍ସୁ ଧମ୍ମଂ। ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ନାନାଠାନତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସମାଗମୋ ପରିତ୍ତୋ, ଇମେ ସତ୍ତା ଅପ୍ପକସ୍ମିଂଯେଓ କାଲେ ଏକତୋ ଓସନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀତି।

ଏଓଂ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଓାଦମଦାସି। ସାପି ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥାୟ ପସୀଦିତ୍ୱା ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୀ ଓସାନଗାଥମାହ –

୫୮।

‘‘ସାଧୁ ଭାସତିୟଂ ଯକ୍ଖୋ, ଅପ୍ପଂ ମଚ୍ଚାନ ଜୀଓିତଂ;

କସିରଞ୍ଚ ପରିତ୍ତଞ୍ଚ, ତଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖେନ ସଂଯୁତଂ;

ସାହଂ ଏକା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ହିତ୍ୱା କାସିଂ ସୁରୁନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସାଧୂତି ‘‘ଅପ୍ପଂ ମଚ୍ଚାନ ଜୀଓିତ’’ନ୍ତି ଭାସମାନୋ ଅୟଂ ଦେଓରାଜା ସାଧୁ ଭାସତି। କିଂକାରଣା? ଇଦଞ୍ହି କସିରଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଂ ଅସ୍ସାଦରହିତଂ, ପରିତ୍ତଞ୍ଚ ନ ବହୁକଂ ଇତ୍ତରକାଲଂ। ସଚେ ହି କସିରମ୍ପି ସମାନଂ ଦୀଘକାଲଂ ପଓତ୍ତେୟ୍ୟ, ପରିତ୍ତକମ୍ପି ସମାନଂ ସୁଖଂ ଭଓେୟ୍ୟ, ଇଦଂ ପନ କସିରଞ୍ଚେଓ ପରିତ୍ତଞ୍ଚ ସକଲେନ ଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖେନ ସଂଯୁତଂ ସନ୍ନିହିତଂ। ସାହନ୍ତି ସା ଅହଂ। ସୁରୁନ୍ଧନନ୍ତି ସୁରୁନ୍ଧନନଗରଞ୍ଚ କାସିରଟ୍ଠଞ୍ଚ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଏକିକାଓ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି ଆହ।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ଓାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେଓ ଗତୋ। ସାପି ପୁନଦିଓସେ ଅମଚ୍ଚେ ରଜ୍ଜଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରେଯେଓ ରମଣୀୟେ ଉୟ୍ୟାନେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ତାଓତିଂସଭଓନେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ରାଜଧୀତା ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଉଦୟଜାତକଓଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୫୯] ୫। ପାନୀୟଜାତକଓଣ୍ଣନା

ମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓନେ ଓିହରନ୍ତୋ କିଲେସନିଗ୍ଗହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ସମୟେ ସାଓତ୍ଥିଓାସିନୋ ପଞ୍ଚସତା ଗିହିସହାୟକା ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନା ଅନ୍ତୋକୋଟିସନ୍ଥାରେ ଓସନ୍ତା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ କାମଓିତକ୍କଂ ଓିତକ୍କେସୁଂ। ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ଓୁତ୍ତନୟେନେଓ ଓେଦିତବ୍ବଂ। ଭଗଓତୋ ଆଣତ୍ତିୟା ପନାୟସ୍ମତା ଆନନ୍ଦେନ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ସନ୍ନିପାତିତେ ସତ୍ଥା ପଞ୍ଜତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅନୋଦିସ୍ସକଂ କତ୍ୱା ‘‘କାମଓିତକ୍କଂ ଓିତକ୍କୟିତ୍ଥା’’ତି ଅଓତ୍ୱା ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକଓସେନେଓ ‘‘ଭିକ୍ଖଓେ, କିଲେସୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଭିକ୍ଖୁନା ନାମ ଉପ୍ପନ୍ନୁପ୍ପନ୍ନା କିଲେସା ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବା, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେପି ବୁଦ୍ଧେ କିଲେସେ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଜାଣଂ ପତ୍ତା’’ତି ଓତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ କାସିରଟ୍ଠେ ଏକସ୍ମିଂ ଗାମକେ ଦ୍ୱେ ସହାୟକା ପାନୀୟତୁମ୍ବାନି ଆଦାୟ ଖେତ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଖେତ୍ତଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ପିପାସିତକାଲେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିଓନ୍ତି। ତେସୁ ଏକୋ ପାନୀୟତ୍ଥାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାନୀୟଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଇତରସ୍ସ

ତୁମ୍ବତୋ ପିୱିତ୍ୱା ସାୟଂ ଅରଞ୍ଞା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଠିତୋ ‘‘ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ମେ କାୟଦ୍ୱାରାଦୀହି ଅଜ୍ଜ କିଞ୍ଚି ପାପଂ କତ’’ନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଥେନେତ୍ୱା ପାନୀୟସ୍ସ ପିୱିତଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ତଣ୍ହା ୱଡ୍ଢମାନା ମଂ ଅପାୟେସୁ ଖିପିସ୍ସତି, ଇମଂ କିଲେସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାନୀୟସ୍ସ ଥେନେତ୍ୱା ପିୱିତଭାୱଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧଗୁଣଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଇତରୋ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତୋ ‘‘ଏହି, ସମ୍ମ, ଘରଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଆହ। ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ, ମମ ଘରେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ମୟ’’ନ୍ତି। ‘‘ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସା ନ ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ଅଥ କୀଦିସା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ହୋନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକେସା କାସାୟୱତ୍ଥୱସନା ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେ ୱସନ୍ତୀ’’ତି। ସୋ ସୀସଂ ପରାମସି, ତଂ ଖଣଞ୍ଞେୱସ୍ସ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାୟି, ସୁରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱତ୍ଥମେୱ, ୱିଜ୍ଜୁଲତାସଦିସଂ କାୟବନ୍ଧନଂ ବଦ୍ଧମେୱ, ଅଲତ୍ତକପାଟଲୱଣ୍ଣଂ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଚୀୱରଂ ଏକଂସଂ କତମେୱ, ମେଘୱଣ୍ଣଂ ପଂସୁକୂଲଚୀୱରଂ ଦକ୍ଖିଣଅଂସକୂଟେ ଠପିତମେୱ, ଭମରୱଣ୍ଣୋ ମତ୍ତିକାପତ୍ତୋ ୱାମଅଂସକୂଟେ ଲଗ୍ଗିତୋୱ ଅହୋସି। ସୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେୟେୱ ଓତରି।

ଅପରୋପି କାସିଗାମେୟେୱ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଆପଣେ ନିସିନ୍ନୋ ଏକଂ ପୁରିସଂ ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟଂ ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ ଇତ୍ଥିଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓଲୋକେତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ଲୋଭୋ ୱଡ୍ଢମାନୋ ମଂ ଅପାୟେସୁ ଖିପିସ୍ସତୀ’’ତି ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେୱ ଗତୋ।

ଅପରେପି କାସିଗାମୱାସିନୋୟେୱ ଦ୍ୱେ ପିତାପୁତ୍ତା ଏକତୋ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ। ଅଟୱୀମୁଖେ ପନ ଚୋରା ଉଟ୍ଠିତା ହୋନ୍ତି। ତେ ପିତାପୁତ୍ତେ ଲଭିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ତୱ ପୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ପିତରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ଦ୍ୱେ ଭାତରୋ ଲଭିତ୍ୱା କନିଟ୍ଠଂ ଗହେତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ଆଚରିୟନ୍ତେୱାସିକେ ଲଭିତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ସିପ୍ପଲୋଭେନ ଧନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ତେ ପିତାପୁତ୍ତାପି ତତ୍ଥ ଚୋରାନଂ ଉଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ମଂ ‘ପିତା’ତି ମା ୱଦ, ଅହମ୍ପି ତଂ ‘ପୁତ୍ତୋ’ତି ନ ୱକ୍ଖାମୀ’’ତି କତିକଂ କତ୍ୱା ଚୋରେହି ଗହିତକାଲେ ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କିଂ ହୋଥା’’ତି ପୁଟ୍ଠା ‘‘ନ କିଞ୍ଚି ହୋମା’’ତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦଂ କରିଂସୁ। ତେସୁ ଅଟୱିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସାୟଂ ନ୍ହାୟିତ୍ୱା ଠିତେସୁ ପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଂ ସୋଧେନ୍ତୋ ତଂ ମୁସାୱାଦଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ପାପଂ ୱଡ୍ଢମାନଂ ମଂ ଅପାୟେସୁ ଖିପିସ୍ସତି, ଇମଂ କିଲେସଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ପିତୁ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେୱ ଗତୋ।

ଅପରୋପି କାସିଗାମେୟେୱ ପନ ଏକୋ ଗାମଭୋଜକୋ ମାଘାତଂ କାରାପେସି। ଅଥ ନଂ ବଲିକମ୍ମକାଲେ ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଆହ ‘‘ସାମି, ମୟଂ ମିଗସୂକରାଦୟୋ ମାରେତ୍ୱା ୟକ୍ଖାନଂ ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମ, ବଲିକମ୍ମକାଲୋ ଏସୋ’’ତି। ତୁମ୍ହାକଂ ପୁବ୍ବେ କରଣନିୟାମେନେୱ କରୋଥାତି ମନୁସ୍ସା ବହୁଂ ପାଣାତିପାତମକଂସୁ। ସୋ ବହୁଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମେ ମନୁସ୍ସା ଏତ୍ତକେ ପାଣେ ମାରେନ୍ତା ମମେୱେକସ୍ସ ୱଚନେନ ମାରୟିଂସୂ’’ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱାତପାନଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତକୋୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେୱ ଗତୋ।

ଅପରୋପି କାସିରଟ୍ଠେୟେୱ ଗାମଭୋଜକୋ ମଜ୍ଜୱିକ୍କୟଂ ୱାରେତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ସୁରାଛଣୋ ନାମ ହୋତି, କିଂ କରୋମା’’ତି ମହାଜନେନ ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ପୋରାଣକନିୟାମେନେୱ କରୋଥା’’ତି ଆହ। ମନୁସ୍ସା ଛଣଂ କତ୍ୱା ସୁରଂ ପିୱିତ୍ୱା କଲହଂ କରୋନ୍ତା ହତ୍ଥପାଦେ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ସୀସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା କଣ୍ଣେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ବହୁଦଣ୍ଡେନ ବଜ୍ଝିଂସୁ। ଗାମଭୋଜକୋ ତେ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୟି ଅନନୁଜାନନ୍ତେ ଇମେ ଇମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନ ୱିନ୍ଦେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ସୋ ଏତ୍ତକେନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ୱାତପାନଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତକୋୱ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରମେୱ ଗତୋ।

ଅପରଭାଗେ ତେ ପଞ୍ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖାଚାରତ୍ଥାୟ ବାରାଣସିଦ୍ୱାରେ ଓତରିତ୍ୱା ସୁନିୱତ୍ଥା ସୁପାରୁତା ପାସାଦିକେହି ଅଭିକ୍କମାଦୀହି ପିଣ୍ଡାୟ ଚରନ୍ତା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ। ରାଜା ତେ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ରାଜନିୱେସନଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଠମୱୟେ ପବ୍ବଜ୍ଜା ସୋଭତି, ଇମସ୍ମିଂ ୱୟେ ପବ୍ବଜନ୍ତା କଥଂ କାମେସୁ ଆଦୀନୱଂ ପସ୍ସିତ୍ଥ, କିଂ ୱୋ ଆରମ୍ମଣଂ ଅହୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତେ ତସ୍ସ କଥେନ୍ତା –

୫୯।

‘‘ମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତସ୍ସ ପାନୀଯଂ, ଅଦିନ୍ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସଂ;

ତେନ ପଚ୍ଛା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛିଂ, ତଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା;

ମା ପୁନ ଅକରଂ ପାପଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତୋ ଅହଂ।

୬୦।

‘‘ପରଦାରଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱାନ, ଛନ୍ଦୋ ମେ ଉଦପଜ୍ଜଥ;

ତେନ ପଚ୍ଛା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛିଂ, ତଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା;

ମା ପୁନ ଅକରଂ ପାପଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତୋ ଅହଂ।

୬୧।

‘‘ପିତରଂ ମେ ମହାରାଜ, ଚୋରା ଅଗଣ୍ହୁ କାନନେ;

ତେସାହଂ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଜାନଂ, ଅଞ୍ଞଥା ନଂ ୱିଯାକରିଂ।

୬୨।

‘‘ତେନ ପଚ୍ଛା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛିଂ, ତଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା;

ମା ପୁନ ଅକରଂ ପାପଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତୋ ଅହଂ।

୬୩।

‘‘ପାଣାତିପାତମକରୁଂ, ସୋମଯାଗେ ଉପଟ୍ଠିତେ;

ତେସାହଂ ସମନୁଞ୍ଞାସିଂ।

୬୪।

‘‘ତେନ ପଚ୍ଛା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛିଂ, ତଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା;

ମା ପୁନ ଅକରଂ ପାପଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତୋ ଅହଂ।

୬୫।

‘‘ସୁରାମେରଯମାଧୁକା, ଯେ ଜନା ପଠମାସୁ ନୋ;

ବହୂନଂ ତେ ଅନତ୍ଥାଯ, ମଜ୍ଜପାନମକପ୍ପଯୁଂ;

ତେସାହଂ ସମନୁଞ୍ଞାସିଂ।

୬୬।

‘‘ତେନ ପଚ୍ଛା ୱିଜିଗୁଚ୍ଛିଂ, ତଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା;

ମା ପୁନ ଅକରଂ ପାପଂ, ତସ୍ମା ପବ୍ବଜିତୋ ଅହ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ପଟିପାଟିଯା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସିଂସୁ। ରାଜାପି ଏକମେକସ୍ସ ବ୍ୟାକରଣଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅଯଂ ପବ୍ବଜ୍ଜା ତୁମ୍ହାକଂ ଯେୱାନୁଚ୍ଛୱିକା’’ତି ଥୁତିମକାସି।

ତତ୍ଥ ମିତ୍ତୋ ମିତ୍ତସ୍ସାତି ମହାରାଜ, ଅହଂ ଏକସ୍ସ ମିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ମିତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ପାନୀଯଂ ଇମିନା ନିଯାମେନେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ପୁଥୁଜ୍ଜନା ନାମ ପାପକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅହଂ ମା ପୁନ ଅକରଂ ପାପଂ, ତଂ ପାପଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋମ୍ହି। ଛନ୍ଦୋତି ମହାରାଜ, ଇମିନାୱ ନିଯାମେନ ମମ ପରଦାରଂ ଦିସ୍ୱା କାମେ ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଅଗଣ୍ହୃତି ଅଗଣ୍ହିଂସୁ। ଜାନନ୍ତି ତେସଂ ଚୋରାନଂ ‘‘ଅଯଂ କିଂ ତେ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ଜାନନ୍ତୋଯେୱ ‘‘ନ କିଞ୍ଚି ହୋତୀ’’ତି ଅଞ୍ଞଥା ବ୍ୟାକାସିଂ। ସୋମଯାଗେତି ନୱଚନ୍ଦେ ଉଟ୍ଠିତେ ସୋମଯାଗଂ ନାମ ଯକ୍ଖବଲିଂ କରିଂସୁ, ତସ୍ମିଂ ଉପଟ୍ଠିତେ। ସମନୁଞ୍ଞାସିନ୍ତି ସମନୁଞ୍ଞୋ ଆସିଂ। ସୁରାମେରଯମାଧୁକାତି ପିଟ୍ଠସୁରାଦିସୁରଞ୍ଚ ପୁପ୍ଫାସୱାଦିମେରଯଞ୍ଚ ପକ୍କମଧୁ ୱିଯ ମଧୁରଂ ମଞ୍ଞମାନା। ଯେ ଜନା ପଠମାସୁ ନୋତି ଯେ ନୋ ଗାମେ ଜନା ପଠମଂ ଏୱରୂପା ଆସୁଂ ଅହେସୁଂ। ବହୂନଂ ତେତି ତେ ଏକଦିୱସଂ ଏକସ୍ମିଂ ଛଣେ ପତ୍ତେ ବହୂନଂ ଅନତ୍ଥାଯ ମଜ୍ଜପାନଂ ଅକପ୍ପଯିଂସୁ।

ରାଜା ତେସଂ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଚୀୱରସାଟକେ ଚ ଭେସଜ୍ଜାନି ଚ ଦତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ତେପି ତସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅଗମଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜା ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ୱିରତ୍ତୋ ଅନପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଯୋ ଅନାଲପିତ୍ୱା ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ୱିରତ୍ତଚିତ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନୋ ସେତଭିତ୍ତିଯଂ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ସୋ ଝାନପ୍ପତ୍ତୋ କାମେ ଗରହନ୍ତୋ –

୬୭।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ସୁବହୂ କାମେ, ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧେ ବହୁକଣ୍ଟକେ;

ଯେ ଅହଂ ପଟିସେୱନ୍ତୋ, ନାଲଭିଂ ତାଦିସଂ ସୁଖ’’ନ୍ତି। – ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ବହୁକଣ୍ଟକେତି ବହୂ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ। ଯେ ଅହନ୍ତି ଯୋ ଅହଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତାଦିସନ୍ତି ଏତାଦିସଂ କିଲେସରହିତଂ ଝାନସୁଖଂ।

ଅଥସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଉକ୍କଣ୍ଠିତରୂପୋ ଅହୋସି, ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅକଥେତ୍ୱାୱ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ତାୱ ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଦ୍ୱାରେ ଠିତା ରଞ୍ଞୋ କାମେସୁ ଗରହନ୍ତସ୍ସ ଉଦାନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ କାମେ ଗରହସି, କାମସୁଖସଦିସଂ ନାମ ସୁଖଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି କାମେ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୀ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘ମହସ୍ସାଦା ସୁଖା କାମା, ନତ୍ଥି କାମା ପରଂ ସୁଖଂ;

ଯେ କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତି, ସଗ୍ଗଂ ତେ ଉପପଜ୍ଜରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମହସ୍ସାଦାତି ମହାରାଜ, ଏତେ କାମା ନାମ ମହାଅସ୍ସାଦା, ଇତୋ ଉତ୍ତରିଂ ଅଞ୍ଞଂ ସୁଖଂ ନତ୍ଥି। କାମସେୱିନୋ ହି ଅପାଯେ ଅନୁପଗମ୍ମ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସା ‘‘ନସ୍ସ ୱସଲି, କିଂ କଥେସି, କାମେସୁ ସୁଖଂ ନାମ କୁତୋ ଅତ୍ଥି, ୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖା ଏତେ’’ତି ଗରହନ୍ତୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୬୯।

‘‘ଅପ୍ପସ୍ସାଦା ଦୁଖା କାମା, ନତ୍ଥି କାମା ପରଂ ଦୁଖଂ;

ଯେ କାମେ ପଟିସେୱନ୍ତି, ନିରଯଂ ତେ ଉପପଜ୍ଜରେ।

୭୦।

‘‘ଅସୀ ଯଥା ସୁନିସିତୋ, ନେତ୍ତିଂସୋୱ ସୁପାଯିକୋ;

ସତ୍ତୀୱ ଉରସି ଖିତ୍ତା, କାମା ଦୁକ୍ଖତରା ତତୋ।

୭୧।

‘‘ଅଙ୍ଗାରାନଂୱ ଜଲିତଂ, କାସୁଂ ସାଧିକପୋରିସଂ;

ଫାଲଂୱ ଦିୱସଂତତ୍ତଂ, କାମା ଦୁକ୍ଖତରା ତତୋ।

୭୨।

‘‘ୱିସଂ ଯଥା ହଲାହଲଂ, ତେଲଂ ପକ୍କୁଥିତଂ ଯଥା;

ତମ୍ବଲୋହୱିଲୀନଂୱ, କାମା ଦୁକ୍ଖତରା ତତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନେତ୍ତିଂସୋତି ନିକ୍କରୁଣୋ, ଇଦମ୍ପି ଏକସ୍ସ ଖଗ୍ଗସ୍ସ ନାମଂ। ଦୁକ୍ଖତରାତି ଏୱଂ ଜଲିତଙ୍ଗାରକାସୁଂ ୱା ଦିୱସଂ ତତ୍ତଂ ଫାଲଂ ୱା ପଟିଚ୍ଚ ଯଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତୋପି କାମାଯେୱ ଦୁକ୍ଖତରାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ ଯଥା ଏତାନି ୱିସାଦୀନି ଦୁକ୍ଖାୱହନତୋ ଦୁକ୍ଖାନି, ଏୱଂ କାମାପି ଦୁକ୍ଖା, ତଂ ପନ କାମଦୁକ୍ଖଂ ଇତରେହି ଦୁକ୍ଖେହି ଦୁକ୍ଖତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ଭୋନ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚା, ତୁମ୍ହେ ରଜ୍ଜଂ ପଟିପଜ୍ଜଥ, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ରୋଦନ୍ତସ୍ସ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ ଉଟ୍ଠାଯ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଅନିଲପଥେନେୱ ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରମଣୀଯେ ପଦେସେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, କିଲେସୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ପଣ୍ଡିତେହି ନିଗ୍ଗହିତବ୍ବୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ପଞ୍ଚସତା ଭିକ୍ଖୂ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତଦା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ପରିନିବ୍ବାଯିଂସୁ, ଦେୱୀ ରାହୁଲମାତା ଅହୋସି, ରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ପାନୀଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୬୦] ୬। ଯୁଧଞ୍ଚଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପରିବ୍ୟୂଳ୍ହନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ଧମ୍ମସଭାଯଂ ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ସଚେ ଦସବଲୋ ଅଗାରଂ ଅଜ୍ଝାୱସିସ୍ସ, ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭେ ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଅଭୱିସ୍ସ ସତ୍ତରତନସମନ୍ନାଗତୋ ଚତୁରିଦ୍ଧୀହି ସମିଦ୍ଧୋ ପରୋସହସ୍ସପୁତ୍ତପରିୱାରୋ , ସୋ ଏୱରୂପଂ ସିରିୱିଭୱଂ ପହାଯ କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଛନ୍ନସହାଯୋୱ କଣ୍ଟକମାରୁଯ୍ହ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୋମନଦୀତୀରେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଛବ୍ବସ୍ସାନି ଦୁକ୍କରକାରିକଂ କତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ସତ୍ଥୁ ଗୁଣକଥଂ କଥଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକେ ବାରାଣସିନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ରମ୍ମନଗରେ ସଵ୍ୱଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ଅୟଞ୍ହି ବାରାଣସୀ ଉଦୟଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୧।୩୭ ଆଦୟୋ) ସୁରୁନ୍ଧନନଗରଂ ନାମ ଜାତା, ଚୂଳଅସୁତସୋମଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧୯୫ ଆଦୟୋ) ସୁଦସ୍ସନଂ ନାମ, ସୋଣନନ୍ଦଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୦।୯୨ ଆଦୟୋ) ବ୍ରହ୍ମଵଡ୍ଢନଂ ନାମ, ଖଣ୍ଡହାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୯୮୨ ଆଦୟୋ) ପୁପ୍ଫଵତୀ ନାମ, ସଙ୍ଖବ୍ରାହ୍ମଣଜାତକେ (ଜା। ୧।୧୦।୩୯ ଆଦୟୋ) ମୋଳିନୀ ନାମ, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଯୁଧଞ୍ଚୟଜାତକେ ରମ୍ମନଗରଂ ନାମ ଅହୋସି। ଏଵମସ୍ସା କଦାଚି ନାମଂ ପରିଵତ୍ତତି। ତତ୍ଥ ସଵ୍ୱଦତ୍ତରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତସହସ୍ସଂ ଅହୋସି। ଯୁଧଞ୍ଚୟସ୍ସ ନାମ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ସୋ ଦିଵସେ ଦିଵସେ ମହାଦାନଂ ପଵତ୍ତେସି। ଏଵଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ କାଲେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଏକଦିଵସଂ ପାତୋଵ ରଥଵରମାରୁୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ସିରିଵିଭଵେନ ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗତିଣଗ୍ଗସାଖଗ୍ଗମକ୍କଟକସୁତ୍ତଜାଲାଦୀସୁ ମୁତ୍ତାଜାଲାକାରେନ ଲଗ୍ଗିତୋସ୍ସଵିନ୍ଦୂନି ଦିସ୍ୱା ''ସମ୍ମ ସାରଥି, କିଂ ନାମେତ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଏତେ ଦେଵ, ହିମସମୟେ ପତନକୋସ୍ସଵିନ୍ଦୂନି ନାମା''ତି ସୁତ୍ୱା ଦିଵସଭାଗଂ ଉୟ୍ୟାନେ କୀଳିତ୍ୱା ସାୟନ୍ହକାଲେ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତେ ଅଦିସ୍ୱାଵ ''ସମ୍ମ ସାରଥି, କହଂ ନୁ ଖୋ ଏତେ ଉସ୍ସଵବିନ୍ଦୂ, ନ ତେ ଇଦାନି ପସ୍ସାମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଦେଵ, ତେ ସୂରିୟେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସଵ୍ୱେଵ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଥଵିୟଂ ପତନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ସଂଵେଗପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ''ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀଵିତସଙ୍ଖାରାପି ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସଵବିନ୍ଦୁସଦିସାଵ, ମୟା ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣେହି ଅପୀଳିତେୟେଵ ମାତାପିତରୋ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଵ୍ୱଜିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ଉସ୍ସଵବିନ୍ଦୁମେଵ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଆଦିତ୍ତେ ଵିୟ ତୟୋ ଭଵେ ପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତାୟ ଵିନିଚ୍ଛୟସାଲାୟ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ପିତୁ ସନ୍ତିକଂୟେଵ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିତରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ପଵ୍ୱଜ୍ଜଂ ଯାଚନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୩।

''ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପରିବ୍ୟୂଳ୍ହଂ , ଅହଂ ଵନ୍ଦେ ରଥେସଭଂ;

ପଵ୍ୱଜିସ୍ସାମହଂ ରାଜ, ତଂ ଦେଵୋ ଅନୁମଞ୍ଞତୂ''ତି।

ତତ୍ଥ ପରିବ୍ୟୂଳ୍ହନ୍ତି ପରିଵାରିତଂ। ତଂ ଦେଵୋତି ତଂ ମମ ପଵ୍ୱଜ୍ଜଂ ଦେଵୋ ଅନୁଜାନାତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ନିଵାରେନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୭୪।

''ସଚେ ତେ ଊନଂ କାମେହି, ଅହଂ ପରିପୂରୟାମି ତେ;

ଯୋ ତଂ ହିଂ ସତି ଵାରେମି, ମା ପଵ୍ୱଜ ଯୁଧଞ୍ଚୟା''ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୭୫।

''ନ ମତ୍ଥି ଊନଂ କାମେହି, ହିଂସିତା ମେ ନ ଵିଜ୍ଜତି;

ଦୀପଞ୍ଚ କାତୁମିଚ୍ଛାମି, ଯଂ ଜରା ନାଭିକୀରତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦୀପଞ୍ଚାତି ତାତ ନେଵ ମୟ୍ହଂ କାମେହି ଊନଂ ଅତ୍ଥି, ନ ମଂ ହିଂସନ୍ତୋ କୋଚି ଵିଜ୍ଜତି, ଅହଂ ପନ ପରଲୋକଗମନାୟ ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ କାତୁମିଚ୍ଛାମି। କୀଦିସଂ? ଯଂ ଜରା ନାଭିକୀରତି ନ ଵିଦ୍ଧଂସେତି, ତମହଂ କାତୁମିଚ୍ଛାମି, ଅମତମହାନିଵ୍ୱାନଂ ଗଵେସିସ୍ସାମି, ନ ମେ କାମେହି ଅତ୍ଥୋ, ଅନୁଜାନାଥ ମଂ, ମହାରାଜାତି ଵଦତି।

ଇତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କୁମାରୋ ପଵ୍ୱଜ୍ଜଂ ଯାଚି, ରାଜା ''ମା ପଵ୍ୱଜା''ତି ଵାରେତି। ତମତ୍ଥମାଵିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଉପଡ୍ଢଂ ଗାଥମାହ –

୭୬।

‘‘ପୁତ୍ତୋ ୱା ପିତରଂ ଯାଚେ, ପିତା ୱା ପୁତ୍ତମୋରସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱା-କାରୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁତ୍ତୋ ଚ ପିତରଂ ଯାଚତି, ପିତା ଚ ଓରସଂ ପୁତ୍ତଂ ଯାଚତୀ’’ତି।

ସେସଂ ଉପଡ୍ଢଗାଥଂ ରାଜା ଆହ –

‘‘ନେଗମୋ ତଂ ଯାଚେ ତାତ, ମା ପବ୍ବଜ ଯୁଧଞ୍ଚଯା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅଯଂ ତେ ତାତ ନିଗମୱାସିମହାଜନୋ ଯାଚତି, ନଗରଜନୋପି ମା ତ୍ୱଂ ପବ୍ବଜାତି।

କୁମାରୋ ପୁନପି ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୭୭।

‘‘ମା ମଂ ଦେୱ ନିୱାରେହି, ପବ୍ବଜନ୍ତଂ ରଥେସଭ;

ମାହଂ କାମେହି ସମ୍ମତ୍ତୋ, ଜରାଯ ୱସମନ୍ୱଗୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱସମନ୍ୱଗୂତି ମା ଅହଂ କାମେହି ସମ୍ମତ୍ତୋ ପମତ୍ତୋ ଜରାଯ ୱସଗାମୀ ନାମ ହୋମି, ୱଚ୍ଛଦୁକ୍ଖଂ ପନ ଖେପେତ୍ୱା ଯଥା ଚ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝନକୋ ହୋମି,। ତଥା ମଂ ଓଲୋକେହୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଅପ୍ପଟିଭାଣୋ ଅହୋସି। ମାତା ପନସ୍ସ ‘‘ପୁତ୍ତୋ ତେ, ଦେୱି, ପିତରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ତୁମ୍ହେ କଥେଥା’’ତି ନିରସ୍ସାସେନ ମୁଖେନ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୀଘଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯାଚମାନା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୭୮।

‘‘ଅହଂ ତଂ ତାତ ଯାଚାମି, ଅହଂ ପୁତ୍ତ ନିୱାରଯେ;

ଚିରଂ ତଂ ଦଟ୍ଠୁମିଚ୍ଛାମି, ମା ପବ୍ବଜ ଯୁଧଞ୍ଚଯା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

‘‘ଉସ୍ସାୱୋୱ ତିଣଗ୍ଗମ୍ହି, ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ପତି;

ଏୱମାଯୁ ମନୁସ୍ସାନଂ, ମା ମଂ ଅମ୍ମ ନିୱାରଯା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅମ୍ମ, ଯଥା ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସୱବିନ୍ଦୁ ସୂରିଯସ୍ସ ଉଗ୍ଗମନଂ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ପଥୱିଯଂ ପତତି, ଏୱଂ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ ପରିତ୍ତଂ ତାୱକାଲିକଂ ଅଚିରଟ୍ଠିତିକଂ, ଏୱରୂପେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ କଥଂ ତ୍ୱଂ ଚିରଂ ମଂ ପସ୍ସସି, ମା ମଂ ନିୱାରେହୀତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ସା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିଯେୱ। ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ପିତରଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୦।

‘‘ତରମାନୋ ଇମଂ ଯାନଂ, ଆରୋପେତୁ ରଥେସଭ;

ମା ମେ ମାତା ତରନ୍ତସ୍ସ, ଅନ୍ତରାଯକରା ଅହୂ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତାତ ରଥେସଭ, ଇମଂ ମମ ମାତରଂ ତରମାନୋ ପୁରିସୋ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାଯାନଂ ଆରୋପେତୁ, ମା ମେ ଜାତିଜରାବ୍ଯାଧିମରଣକନ୍ତାରଂ ତରନ୍ତସ୍ସ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ମାତା ଅନ୍ତରାଯକରା ଅହୂତି।

ରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ସିୱିକାଯ ନିସୀଦିତ୍ୱା ରତିୱଡ୍ଢନପାସାଦଂ ଅଭିରୁହା’’ତି ଆହ। ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ନାରୀଗଣପରିୱୁତା ଗନ୍ତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ‘‘କା ନୁ ଖୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତୀ’’ତି ୱିନିଚ୍ଛଯଟ୍ଠାନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଅଟ୍ଠାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମାତୁ ଗତକାଲେ ପୁନ ପିତରଂ ଯାଚି। ରାଜା ପଟିବାହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ତେନ ହି ତାତ, ତୱ ମନଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେହି, ପବ୍ବଜାହୀ’’ତି ଅନୁଜାନି। ରଞ୍ଞୋ ଅନୁଞ୍ଞାତକାଲେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲକୁମାରୋ ନାମ ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ମଯ୍ହଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାଥା’’ତି ଅନୁଜାନାପେସି। ଉଭୋପି ଭାତରୋ ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ମହାଜନପରିୱୁତା ୱିନିଚ୍ଛଯତୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଦେୱୀପି ମହାସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ମମ ପୁତ୍ତେ ପବ୍ବଜିତେ ରମ୍ମନଗରଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପରିଦେୱମାନା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୮୧।

‘‘ଅଭିଧାୱଥ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ସୁଞ୍ଞଂ ହେସ୍ସତି ରମ୍ମକଂ;

ଯୁଧଞ୍ଚଯୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ସବ୍ବଦତ୍ତେନ ରାଜିନା।

୮୨।

‘‘ଯୋହୁ ସେଟ୍ଠୋ ସହସ୍ସସ୍ସ, ଯୁୱା କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭୋ;

ସୋଯଂ କୁମାରୋ ପବ୍ବଜିତୋ, କାସାଯୱସନୋ ବଲୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଭିଧାୱଥାତି ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତା ନାରିଯୋ ସବ୍ବା ୱେଗେନ ଧାୱଥାତି ଆଣାପେତି। ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ଏୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦଂ ତୱ ହୋତୂ’’ତି ୱଦଥ। ରମ୍ମକନ୍ତି ରମ୍ମନଗରଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଯୋହୁ ସେଟ୍ଠୋତି ଯୋ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ସହସ୍ସସ୍ସ ସେଟ୍ଠୋ ଅହୋସି, ସୋ ପବ୍ବଜିତୋତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ନ ତାୱ ପବ୍ବଜତି। ସୋ ହି ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା କନିଟ୍ଠଂ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲକୁମାରଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାଜନଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଭାତରୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମନୋରମେ ଠାନେ ଅସ୍ସମପଦଂ କରିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାଦୀହି ଯାୱଜୀୱଂ ଯାପେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣା ଅହେସୁଂ। ତମତ୍ଥଂ ଓସାନେ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥାଯ ଦୀପେତି –

୮୩।

‘‘ଉଭୋ କୁମାରା ପବ୍ବଜିତା, ଯୁଧଞ୍ଚଯୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ପହାଯ ମାତାପିତରୋ, ସଙ୍ଗଂ ଛେତ୍ୱାନ ମଚ୍ଚୁନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମଚ୍ଚୁନୋତି ମାରସ୍ସ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୁଧଞ୍ଚଯୋ ଚ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ ଚ ତେ ଉଭୋପି କୁମାରା ମାତାପିତରୋ ପହାଯ ମାରସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ରାଗଦୋସମୋହସଙ୍ଗଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ଯୁଧିଟ୍ଠିଲକୁମାରୋ ଆନନ୍ଦୋ, ଯୁଧଞ୍ଚଯୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଯୁଧଞ୍ଚଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା

[୪୬୧] ୭। ଦସରଥଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏଥ ଲକ୍ଖଣ ସୀତା ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମତପିତିକଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ପିତରି କାଲକତେ ସୋକାଭିଭୂତୋ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି ପହାଯ ସୋକାନୁୱତ୍ତକୋୱ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ଲୋକଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ସୋତାପତ୍ତିଫଲୂପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଭିକ୍ଖୂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଏକଂ ପଚ୍ଛାସମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ମଧୁରୱଚନେନ ଆଲପନ୍ତୋ ''କିଂ ସୋଚସି ଉପାସକା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଆମ, ଭନ୍ତେ, ପିତୁସୋକୋ ମଂ ବାଧତୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଉପାସକ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅଟ୍ଠୱିଧେ ଲୋକଧମ୍ମେ ତଥତୋ ଜାନନ୍ତା ପିତରି କାଲକତେ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ସୋକଂ ନ କରିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ଦସରଥମହାରାଜା ନାମ ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠିକା ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତେ ଏକଞ୍ଚ ଧୀତରଂ ୱିଜାଯି। ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ ରାମପଣ୍ଡିତୋ ନାମ ଅହୋସି, ଦୁତିଯୋ ଲକ୍ଖଣକୁମାରୋ ନାମ, ଧୀତା ସୀତା ଦେୱୀ ନାମ। ଅପରଭାଗେ ମହେସୀ କାଲମକାସି। ରାଜା ତସ୍ସା କାଲକତାଯ ଚିରତରଂ ସୋକୱସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେହି ସଞ୍ଞାପିତୋ ତସ୍ସା କତ୍ତବ୍ବପରିହାରଂ କତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା। ସାପି ଅପରଭାଗେ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଗବ୍ଭପରିହାରା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ''ଭରତକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ରାଜା ପୁତ୍ତସିନେହେନ ''ଭଦ୍ଦେ, ୱରଂ ତେ ଦମ୍ମି, ଗଣ୍ହାହୀ''ତି ଆହ। ସା ଗହିତକଂ କତ୍ୱା ଠପେତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ସତ୍ତଟ୍ଠୱସ୍ସକାଲେ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ମଯ୍ହଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ଇଦାନିସ୍ସ ୱରଂ ଦେଥା''ତି ଆହ। ଗଣ୍ହ, ଭଦ୍ଦେତି। ''ଦେୱ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ରଜ୍ଜଂ ଦେଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ''ନସ୍ସ, ୱସଲି, ମଯ୍ହଂ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧା ୱିଯ ଜଲନ୍ତି, ତେ ମାରାପେତ୍ୱା ତୱ ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଯାଚସୀ''ତି ତଜ୍ଜେସି। ସା ଭୀତା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସୁପି ଦିୱସେସୁ ରାଜାନଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ରଜ୍ଜମେୱ ଯାଚି।

ରାଜା ତସ୍ସା ତଂ ୱରଂ ଅଦତ୍ୱାୱ ଚିନ୍ତେସି ''ମାତୁଗାମୋ ନାମ ଅକତଞ୍ଞୂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ, ଅଯଂ ମେ କୂଟପଣ୍ଣଂ ୱା କୂଟଲଞ୍ଜଂ ୱା କତ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ଘାତାପେଯ୍ୟା''ତି। ସୋ ପୁତ୍ତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ତାତା, ତୁମ୍ହାକଂ ଇଧ ୱସନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରାଯୋପି ଭୱେଯ୍ୟ, ତୁମ୍ହେ ସାମନ୍ତରଜ୍ଜଂ ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ମରଣକାଲେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ନେମିତ୍ତକେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଯୁପରିଚ୍ଛେଦଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅଞ୍ଞାନି ଦ୍ୱାଦସ ୱସ୍ସାନି ପୱତ୍ତିସ୍ସତୀ''ତି ସୁତ୍ୱା ''ତାତା, ଇତୋ ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେଯ୍ୟାଥା''ତି ଆହ। ତେ ''ସାଧୂ''ତି ୱତ୍ୱା ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦନ୍ତା ପାସାଦା ଓତରିଂସୁ। ସୀତା ଦେୱୀ ''ଅହମ୍ପି ଭାତିକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦନ୍ତୀ ନିକ୍ଖମି। ତଯୋପି ଜନା ମହାପରିୱାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସମ୍ପନ୍ନୋଦକେ ସୁଲଭଫଲାଫଲେ ପଦେସେ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ଫଲାଫଲେନ ଯାପେନ୍ତା ୱସିଂସୁ।

ଲକ୍ଖଣପଣ୍ଡିତୋ ଚ ସୀତା ଚ ରାମପଣ୍ଡିତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ଅମ୍ହାକଂ ପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠିତା, ତସ୍ମା ଅସ୍ସମେଯେୱ ହୋଥ, ମଯଂ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ତୁମ୍ହେ ପୋସେସ୍ସାମା''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାମପଣ୍ଡିତୋ ତତ୍ଥେୱ ହୋତି। ଇତରେ ଦ୍ୱେ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗିଂସୁ। ଏୱଂ ତେସଂ ଫଲାଫଲେନ ଯାପେତ୍ୱା ୱସନ୍ତାନଂ ଦସରଥମହାରାଜା ପୁତ୍ତସୋକେନ ନୱମେ ସଂୱଚ୍ଛରେ କାଲମକାସି। ତସ୍ସ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେତ୍ୱା ଦେୱୀ ''ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଭରତକୁମାରସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେଥା''ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚା ପନ ''ଛତ୍ତସ୍ସାମିକା ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତୀ''ତି ନ ଅଦଂସୁ। ଭରତକୁମାରୋ ''ମମ ଭାତରଂ ରାମପଣ୍ଡିତଂ ଅରଞ୍ଞତୋ ଆନେତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସ୍ସାମୀ''ତି ପଞ୍ଚରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଗହେତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗିନିଯା ସେନାଯ ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଅୱିଦୂରେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନିୱାସେତ୍ୱା କତିପଯେହି ଅମଚ୍ଚେହି ସଦ୍ଧିଂ ଲକ୍ଖଣପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଚ ସୀତାଯ ଚ ଅରଞ୍ଞଂ ଗତକାଲେ ଅସ୍ସମପଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଦ୍ୱାରେ ଠପିତକଞ୍ଚନରୂପକଂ ୱିଯ ରାମପଣ୍ଡିତଂ ନିରାସଙ୍କଂ ସୁଖନିସିନ୍ନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ରଞ୍ଞୋ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଅମଚ୍ଚେହି ପାଦେସୁ ପତିତ୍ୱା ରୋଦତି। ରାମପଣ୍ଡିତୋ ପନ ନେୱ ସୋଚି, ନ ପରିଦେୱି, ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱିକାରମତ୍ତମ୍ପିସ୍ସ ନାହୋସି। ଭରତସ୍ସ ପନ ରୋଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନକାଲେ ସାଯନ୍ହସମଯେ ଇତରେ ଦ୍ୱେ ଫଲାଫଲଂ ଆଦାଯ ଆଗମିଂସୁ। ରାମପଣ୍ଡିତୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଇମେ ଦହରା ମଯ୍ହଂ ୱିଯ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନପଞ୍ଞା ଏତେସଂ ନତ୍ଥି, ସହସା 'ପିତା ୱୋ ମତୋ'ତି ୱୁତ୍ତେ ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ ହଦଯମ୍ପି ତେସଂ ଫଲେଯ୍ୟ, ଉପାଯେନ ତେ ଉଦକଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଏତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ନେସଂ ପୁରତୋ ଏକଂ ଉଦକଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ଅତିଚିରେନ ଆଗତା, ଇଦଂ ୱୋ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ ହୋତୁ, ଇମଂ ଉଦକଂ ଓତରିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠଥା''ତି ଉପଡ୍ଢଗାଥଂ ତାୱ ଆହ –

୮୪।

‘‘ଏଥ ଲକ୍ଖଣ ସୀତା ଚ, ଉଭୋ ଓତରଥୋଦକ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଏଥ ଲକ୍ଖଣ ସୀତା ଚ ଆଗଚ୍ଛଥ, ଉଭୋପି ଓତରଥ ଉଦକନ୍ତି;

ତେ ଏକୱଚନେନେୱ ଓତରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ପିତୁ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ସେସଂ ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

‘‘ଏୱାଯଂ ଭରତୋ ଆହ, ରାଜା ଦସରଥୋ ମତୋ’’ତି।

ତେ ପିତୁ ମତସାସନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ୱିସଞ୍ଞା ଅହେସୁଂ। ପୁନପି ନେସଂ କଥେସି, ପୁନପି ତେ ୱିସଞ୍ଞା ଅହେସୁନ୍ତି ଏୱଂ ଯାୱତତିଯଂ ୱିସଞ୍ଞିତଂ ପତ୍ତେ ତେ ଅମଚ୍ଚା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦକା ନୀହରିତ୍ୱା ଥଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଲଦ୍ଧସ୍ସାସେସୁ ତେସୁ ସବ୍ବେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେୱିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ତଦା ଭରତକୁମାରୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମଯ୍ହଂ ଭାତା ଲକ୍ଖଣକୁମାରୋ ଚ ଭଗିନୀ ଚ ସୀତା ଦେୱୀ ପିତୁ ମତସାସନଂ ସୁତ୍ୱାୱ ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ରାମପଣ୍ଡିତୋ ପନ ନେୱ ସୋଚତି, ନ ପରିଦେୱତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ତସ୍ସ ଅସୋଚନକାରଣଂ, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୫।

‘‘କେନ ରାମପ୍ପଭାୱେନ, ସୋଚିତବ୍ବଂ ନ ସୋଚସି;

ପିତରଂ କାଲକତଂ ସୁତ୍ୱା, ନ ତଂ ପସହତେ ଦୁଖ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଭାୱେନାତି ଆନୁଭାୱେନ। ନ ତଂ ପସହତେ ଦୁଖନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ କେନ କାରଣେନ ତଂ ନ ପୀଳଏତି, କିଂ ତେ ଅସୋଚନକାରଣଂ, କଥେହି ତାୱ ନନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ରାମପଣ୍ଡିତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅସୋଚନକାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ –

୮୬।

‘‘ଯଂ ନ ସକ୍କା ନିପାଲେତୁଂ, ପୋସେନ ଲପତଂ ବହୁଂ;

ସ କିସ୍ସ ୱିଞ୍ଞୂ ମେଧାୱୀ, ଅତ୍ତାନମୁପତାପଯେ।

୮୭।

‘‘ଦହରା ଚ ହି ୱୁଦ୍ଧା ଚ, ଯେ ବାଲା ଯେ ଚ ପଣ୍ଡିତା;

ଅଡ୍ଢା ଚେୱ ଦଲିଦ୍ଦା ଚ, ସବ୍ବେ ମଚ୍ଚୁପରାଯଣା।

୮୮।

‘‘ଫଲାନମିୱ ପକ୍କାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ପତନତୋ ଭଯଂ;

ଏୱଂ ଜାତାନ ମଚ୍ଚାନଂ, ନିଚ୍ଚଂ ମରଣତୋ ଭଯଂ।

୮୯।

‘‘ସାଯମେକେ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ପାତୋ ଦିଟ୍ଠା ବହୂଜନା;

ପାତୋ ଏକେ ନ ଦିସ୍ସନ୍ତି, ସାଯଂ ଦିଟ୍ଠା ବହୂଜନା।

୯୦।

‘‘ପରିଦେୱଯମାନୋ ଚେ, କିଞ୍ଚିଦତ୍ଥଂ ଉଦବ୍ବହେ;

ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ହିଂସମତ୍ତାନଂ, କଯିରା ତଂ ୱିଚକ୍ଖଣୋ।

୯୧।

‘‘କିସୋ ୱିୱଣ୍ଣୋ ଭୱତି, ହିଂସମତ୍ତାନମତ୍ତନୋ;

ନ ତେନ ପେତା ପାଲେନ୍ତି, ନିରତ୍ଥା ପରିଦେୱନା।

୯୨।

‘‘ଯଥା ସରଣମାଦିତ୍ତଂ, ୱାରିନା ପରିନିବ୍ବଯେ;

ଏୱମ୍ପି ଧୀରୋ ସୁତୱା, ମେଧାୱୀ ପଣ୍ଡିତୋ ନରୋ;

ଖିପ୍ପମୁପ୍ପତିତଂ ସୋକଂ, ୱାତୋ ତୂଲଂୱ ଧଂସଯେ।

୯୩।

‘‘ମଚ୍ଚୋ ଏକୋୱ ଅଚ୍ଚେତି, ଏକୋୱ ଜାଯତେ କୁଲେ;

ସଂଯୋଗପରମାତ୍ୱେୱ, ସମ୍ଭୋଗା ସବ୍ବପାଣିନଂ।

୯୪।

‘‘ତସ୍ମା ହି ଧୀରସ୍ସ ବହୁସ୍ସୁତସ୍ସ, ସମ୍ପସ୍ସତୋ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚ;

ଅଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମଂ ହଦଯଂ ମନଞ୍ଚ, ସୋକା ମହନ୍ତାପି ନ ତାପଯନ୍ତି।

୯୫।

‘‘ସୋହଂ ଦସ୍ସଞ୍ଚ ଭୋକ୍ଖଞ୍ଚ, ଭରିସ୍ସାମି ଚ ଞାତକେ;

ସେସଞ୍ଚ ପାଲଯିସ୍ସାମି, କିଚ୍ଚମେତଂ ୱିଜାନତୋ’’ତି। –

ଇମାହି ଦସହି ଗାଥାହି ଅନିଚ୍ଚତଂ ପକାସେତି।

ତତ୍ଥ ନିପାଲେତୁନ୍ତି ରକ୍ଖିତୁଂ। ଲପତନ୍ତି ଲପନ୍ତାନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ତାତ ଭରତ, ଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ ବହୁମ୍ପି ୱିଲପନ୍ତାନଂ ପୁରିସାନଂ ଏକେନାପି ମା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜୀତି ନ ସକ୍କା ରକ୍ଖିତୁଂ, ସୋ ଦାନି ମାଦିସୋ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମେ ତଥତୋ ଜାନନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞୂ ମେଧାୱୀ ପଣ୍ଡିତୋ ମରଣପରିଯୋସାନଜୀୱିତେସୁ ସତ୍ତେସୁ କିସ୍ସ ଅତ୍ତାନମୁପତାପଯେ, କିଂକାରଣା ଅନୁପକାରେନ ସୋକଦୁକ୍ଖେନ ଅତ୍ତାନଂ ସନ୍ତାପେଯ୍ଯା’’ତି।

ଦହରା ଚାତି ଗାଥା ‘‘ମଚ୍ଚୁ ନାମେସ ତାତ ଭରତ, ନେଓ ସୁଓଣ୍ଣରୂପକସଦିସାନଂ ଦହରାନଂ ଖତ୍ତିଯକୁମାରକାଦୀନଂ, ନ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତାନଂ ମହାଯୋଧାନଂ, ନ ବାଲାନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନସତ୍ତାନଂ, ନ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ, ନ ଚକ୍କଓତ୍ତିଆଦୀନଂ ଇସ୍ସରାନଂ, ନ ନିଦ୍ଧନାନଂ ଦଲିଦ୍ଦାଦୀନଂ ଲଜ୍ଜତି, ସବ୍ବେପିମେ ସତ୍ତା ମଚ୍ଚୁପରାଯଣା ମରଣମୁଖେ ସଂଭଗ୍ଗୱିଭଗ୍ଗା ଭଓନ୍ତିଯେୱା’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱୁତ୍ତା।

ନିଚ୍ଚଂ ପତନତୋତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ହି ତାତ ଭରତ, ପକ୍କାନଂ ଫଲାନଂ ପକ୍କକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘‘ଇଦାନି ୱଣ୍ଟା ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପତିସ୍ସନ୍ତି, ଇଦାନି ପତିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ପତନତୋ ଭଯଂ ନିଚ୍ଚଂ ଧୁୱଂ ଏକଂସିକମେୱ ଭୱତି, ଏୱଂ ଆସଙ୍କନୀଯତୋ ଏୱଂ ଜାତାନଂ ମଚ୍ଚାନମ୍ପି ଏକଂସିକଂଯେୱ ମରଣତୋ ଭଯଂ, ନତ୍ଥି ସୋ ଖଣୋ ୱା ଲଯୋ ୱା ଯତ୍ଥ ତେସଂ ମରଣଂ ନ ଆସଙ୍କିତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟାତି।

ସାଯନ୍ତି ୱିକାଲେ। ଇମିନା ରତ୍ତିଭାଗେ ଚ ଦିଟ୍ଠାନଂ ଦିୱସଭାଗେ ଅଦସ୍ସନଂ, ଦିୱସଭାଗେ ଚ ଦିଟ୍ଠାନଂ ରତ୍ତିଭାଗେ ଅଦସ୍ସନଂ ଦୀପେତି। କିଞ୍ଚିଦତ୍ଥନ୍ତି ‘‘ପିତା ମେ, ପୁତ୍ତୋ ମେ’’ତିଆଦୀହି ପରିଦେୱମାନୋୱ ପୋସୋ ସମ୍ମୂଳ୍ହୋ ଅତ୍ତାନଂ ହିଂସନ୍ତୋ କିଲମେନ୍ତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ଆହରେଯ୍ୟ। କଯିରାଚେ ୱିଚକ୍ଖଣୋତି ଅଥ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଏୱଂ ପରିଦେୱଂ କରେଯ୍ୟ, ଯସ୍ମା ପନ ପରିଦେୱନ୍ତୋ ମତଂ ୱା ଆନେତୁଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱା ତସ୍ସ ୱଡ୍ଢିଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ନିରତ୍ଥକତ୍ତା ପରିଦେୱିତସ୍ସ ପଣ୍ଡିତା ନ ପରିଦେୱନ୍ତି।

ଅତ୍ତାନମତ୍ତନୋତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱଂ ସୋକପରିଦେୱଦୁକ୍ଖେନ ହିଂସନ୍ତୋ। ନ ତେନାତି ତେନ ପରିଦେୱେନ ପରଲୋକଂ ଗତା ସତ୍ତା ନ ପାଲେନ୍ତି ନ ଯାପେନ୍ତି। ନିରତ୍ଥାତି ତସ୍ମା ତେସଂ ମତସତ୍ତାନଂ ଅଯଂ ପରିଦେୱନା ନିରତ୍ଥକା। ସରଣନ୍ତି ନିୱାସଗେହଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନାଗାରେ ଆଦିତ୍ତେ ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ୱୋସାନଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଘଟସତେନ ଘଟସହସ୍ସେନ ୱାରିନା ନିବ୍ବାପଯତେୱ, ଏୱଂ ଧୀରୋ ଉପ୍ପତିତଂ ସୋକଂ ଖିପ୍ପମେୱ ନିବ୍ବାପଯେ। ତୂଲଂ ୱିଯ ଚ ୱାତୋ ଯଥା ସଣ୍ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏୱଂ ଧଂସଯେ ୱିଦ୍ଧଂସେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମଚ୍ଚୋ ଏକୋୱ ଅଚ୍ଚେତୀତି ଏତ୍ଥ ତାତ ଭରତ, ଇମେ ସତ୍ତା କମ୍ମସ୍ସକା ନାମ, ତଥା ହି ଇତୋ ପରଲୋକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସତ୍ତୋ ଏକୋୱ ଅଚ୍ଚେତି ଅତିକ୍କମତି, ଖତ୍ତିଯାଦିକୁଲେ ଜାଯମାନୋପି ଏକୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜାଯତି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପନ ଞାତିମିତ୍ତସଂଯୋଗେନ ‘‘ଅଯଂ ମେ ପିତା, ଅଯଂ ମେ ମାତା, ଅଯଂ ମେ ମିତ୍ତୋ’’ତି ସଂଯୋଗପରମାତ୍ୱେୱ ସମ୍ଭୋଗା ସବ୍ବପାଣୀନଂ, ପରମତ୍ଥେନ ପନ ତୀସୁପି ଭୱେସୁ କମ୍ମସ୍ସକାୱେତେ ସତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏତେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଞାତିମିତ୍ତସଂଯୋଗଂ ଞାତିମିତ୍ତପରିଭୋଗମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଇତୋ ପରଂ ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା। ସମ୍ପସ୍ସତୋତି ଇମଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ନାନାଭାୱୱିନାଭାୱମେୱ ସମ୍ମା ପସ୍ସତୋ। ଅଞ୍ଞାଯ ଧମ୍ମନ୍ତି ଅଟ୍ଠୱିଧଲୋକଧମ୍ମଂ ଜାନିତ୍ୱା। ହଦଯଂ ମନଞ୍ଚାତି ଇଦଂ ଉଭଯମ୍ପି ଚିତ୍ତସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି –

‘‘ଲାଭୋ ଅଲାଭୋ ଯସୋ ଅଯସୋ ଚ, ନିନ୍ଦା ପସଂସା ଚ ସୁଖଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ;

ଏତେ ଅନିଚ୍ଚା ମନୁଜେସୁ ଧମ୍ମା, ମା ସୋଚ କିଂ ସୋଚସି ପୋଟ୍ଠପାଦା’’ତି। (ଜା। ୧।୪।୧୧୪) –

ଇମେସଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଲୋକଧମ୍ମାନଂ ଯେନ କେନଚି ଚିତ୍ତଂ ପରିଯାଦୀଯତି, ତସ୍ସ ଚ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଞତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଧୀରସ୍ସ ପିତୁପୁତ୍ତମରଣାଦିୱତ୍ଥୁକା ମହନ୍ତାପି ସୋକା ହଦଯଂ ନ ତାପଯନ୍ତୀତି। ଏତଂ ୱା ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ଲୋକଧମ୍ମଂ ଞତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ହଦଯୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ମନଞ୍ଚ ମହନ୍ତାପି ସୋକା ନ ତାପଯନ୍ତୀତି ଏୱମ୍ପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ସୋହଂଦସ୍ସଞ୍ଚ ଭୋକ୍ଖଞ୍ଚାତି ଗାଥାଯ – ତାତ ଭରତ, ଅନ୍ଧବାଲାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱିଯ ମମ ରୋଦନପରିଦେୱନଂ ନାମ ନ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ, ଅହଂ ପନ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ତସ୍ସ ଠାନେ ଠତ୍ୱା କପଣାଦୀନଂ ଦାନାରହାନଂ ଦାନଂ, ଠାନନ୍ତରାରହାନଂ ଠାନନ୍ତରଂ, ଯସାରହାନଂ ଯସଂ ଦସ୍ସାମି, ପିତରା ମେ ପରିଭୁତ୍ତନଯେନ ଇସ୍ସରିଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ଞାତକେ ଚ ପୋସେସ୍ସାମି, ଅୱସେସଞ୍ଚ ଅନ୍ତୋପରିଜନାଦିକଂ ଜନଂ ପାଲେସ୍ସାମି, ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଧମ୍ମିକଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଏୱଞ୍ହି ଜାନତୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ କିଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ପରିସା ଇମଂ ରାମପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଅନିଚ୍ଚତାପକାସନଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ନିସ୍ସୋକା ଅହେସୁଂ। ତତୋ ଭରତକୁମାରୋ ରାମପଣ୍ଡିତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହ। ତାତ ଲକ୍ଖଣଞ୍ଚ, ସୀତାଦେୱିଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସଥାତି। ତୁମ୍ହେ ପନ, ଦେୱାତି। ତାତ, ମମ ପିତା ‘‘ଦ୍ୱାଦସୱସ୍ସଚ୍ଚଯେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ମଂ ଅୱୋଚ, ଅହଂ ଇଦାନେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତସ୍ସ ୱଚନକରୋ ନାମ ନ ହୋମି, ଅଞ୍ଞାନିପି ତୀଣି

ୱସ୍ସାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀତି। ‘‘ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ କୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ତୁମ୍ହେ କାରେଥା’’ତି। ‘‘ନ ମଯଂ କାରେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଯାୱ ମମାଗମନା ଇମା ପାଦୁକା କାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ତିଣପାଦୁକା ଓମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅଦାସି। ତେ ତଯୋପି ଜନା ପାଦୁକା ଗହେତ୍ୱା ରାମପଣ୍ଡିତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାଜନପରିୱୁତା ବାରାଣସିଂ ଅଗମଂସୁ। ତୀଣି ସଂୱଚ୍ଛରାନି ପାଦୁକା ରଜ୍ଜଂ କାରେସୁଂ। ଅମଚ୍ଚା ତିଣପାଦୁକା ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ଠପେତ୍ୱା ଅଡ୍ଡଂ ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତି। ସଚେ ଦୁବ୍ବିନିଚ୍ଛିତୋ ହୋତି, ପାଦୁକା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିହଞ୍ଞନ୍ତି। ତାଯ ସଞ୍ଞାଯ ପୁନ ୱିନିଚ୍ଛିନନ୍ତି। ସମ୍ମା ୱିନିଚ୍ଛିତକାଲେ ପାଦୁକା ନିସ୍ସଦ୍ଦା ସନ୍ନିସୀଦନ୍ତି। ରାମପଣ୍ଡିତୋ ତିଣ୍ଣଂ ସଂୱଚ୍ଛରାନଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଅରଞ୍ଞା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବାରାଣସିନଗରଂ ପତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ପାୱିସି। ତସ୍ସ ଆଗମନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କୁମାରା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୀତଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କତ୍ୱା ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅଭିସେକଂ ଅକଂସୁ। ଏୱଂ ଅଭିସେକପ୍ପତ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଅଲଙ୍କତରଥେ ଠତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଚନ୍ଦକପାସାଦୱରସ୍ସ ମହାତଲଂ ଅଭିରୁହି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋଳସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

୯୬।

‘‘ଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସତାନି ଚ;

କମ୍ବୁଗୀୱୋ ମହାବାହୁ, ରାମୋ ରଜ୍ଜମକାରଯୀ’’ତି। –

ଅଯଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ତମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି।

ତତ୍ଥ କମ୍ବୁଗୀୱୋତି ସୁୱଣ୍ଣାଳିଙ୍ଗସଦିସଗୀୱୋ। ସୁୱଣ୍ଣଞ୍ହି କମ୍ବୂତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ଦସରଥମହାରାଜା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ଅହୋସି, ମାତା ମହାମାଯାଦେୱୀ, ସୀତା ରାହୁଲମାତା, ଭରତୋ ଆନନ୍ଦୋ, ଲକ୍ଖଣୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ରାମପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଦସରଥଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୬୨] ୮। ସଂୱରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଜାନନ୍ତୋ ନୋ ମହାରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଓସ୍ସଟ୍ଠୱୀରିଯଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦୋ ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯୱତ୍ତଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଉଭଯାନି ପାତିମୋକ୍ଖାନି ପଗୁଣାନି କତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣପଞ୍ଚୱସ୍ସୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଅରଞ୍ଞେ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କୋସଲରଟ୍ଠେ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଇରିଯାପଥେ ପସନ୍ନମନୁସ୍ସେହି ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠିଯମାନୋ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଘଟେନ୍ତୋ ୱାଯମନ୍ତୋ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧେନ ୱୀରିଯେନ ତେମାସଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଓଭାସମତ୍ତମ୍ପି ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଦ୍ଧା ଅହଂ ସତ୍ଥାରା ଦେସିତେସୁ ଚତୂସୁ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପଦପରମୋ, କିଂ ମେ ଅରଞ୍ଞୱାସେନ, ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ରୂପସିରିଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ମଧୁରଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁଣନ୍ତୋ ୱୀତିନାମେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜିତ୍ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ଚେୱ ସନ୍ଦିଟ୍ଠସମ୍ଭତ୍ତେହି ଚ ଆଗମନକାରଣଂ ପୁଟ୍ଠୋ ତମତ୍ଥଂ କଥେତ୍ୱା ତେହି ‘‘କସ୍ମା ଏୱମକାସୀ’’ତି ଗରହିତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନିଚ୍ଛମାନଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆନଯିତ୍ଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅଯଂ, ଭନ୍ତେ, ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜିତ୍ୱା ଆଗତୋ’’ତି ଆରୋଚିତେ ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିରା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁ ୱୀରିଯଂ ଓସ୍ସଜି, ଇମସ୍ମିଞ୍ହି ସାସନେ ନିବ୍ବୀରିଯସ୍ସ କୁସୀତପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗଫଲଂ ଅରହତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଆରଦ୍ଧୱୀରିଯା ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ଆରାଧେନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ଖୋ ପନ ପୁବ୍ବେ ୱୀରିଯୱା ଓୱାଦକ୍ଖମୋ, ତେନେୱ କାରଣେନ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତସତସ୍ସ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱାପି ପଣ୍ଡିତାନଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପତ୍ତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ସଂୱରକୁମାରୋ ନାମ ପୁତ୍ତସତସ୍ସ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଏକେକଂ ପୁତ୍ତଂ ‘‘ସିକ୍ଖିତକ୍ଖଯୁତ୍ତକଂ ସିକ୍ଖାପେଥା’’ତି ଏକେକସ୍ସ ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ଅଦାସି। ସଂୱରକୁମାରସ୍ସ ଆଚରିଯୋ ଅମଚ୍ଚୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅହୋସି ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ରାଜପୁତ୍ତସ୍ସ ପିତୁଟ୍ଠାନେ ଠିତୋ। ଅମଚ୍ଚା ସିକ୍ଖିତସିପ୍ପେ ରାଜପୁତ୍ତେ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ତେସଂ ଜନପଦଂ ଦତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସଂୱରକୁମାରୋ ସବ୍ବସିପ୍ପସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତାତ, ସଚେ ମଂ ପିତା ଜନପଦଂ ପେସେତି, କିଂ କରୋମୀ’’ତି? ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଜନପଦେ ଦୀଯମାନେ

ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ‘ଦେୱ ଅହଂ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ, ମଯିପି ଗତେ ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦମୂଲଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦମୂଲେଯେୱ ୱସିସ୍ସାମୀ’ତି ୱଦେଯ୍ୟାସୀ’’ତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ସଂୱରକୁମାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ ତାତ, ସିପ୍ପଂ ତେ ନିଟ୍ଠିତ’’ନ୍ତି? ‘‘ଆମ, ଦେୱା’’ତି। ‘‘ତ୍ୱମ୍ପି ଜନପଦଂ ଦେମୀ’’ତି। ‘‘ଦେୱ ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦମୂଲଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପାଦମୂଲେଯେୱ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେଯେୱ ହୁତ୍ୱା ପୁନପି ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତାତ ଅଞ୍ଞଂ କିଂ କରୋମୀ’’ତି? ‘‘ତାତ ରାଜାନଂ ଏକଂ ପୁରାଣୁୟ୍ୟାନଂ ଯାଚାହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଉଯ୍ୟାନଂ ଯାଚିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଜାତକେହି ପୁପ୍ଫଫଲେହି ନଗରେ ଇସ୍ସରଜନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପୁନ ‘‘କିଂ କରୋମୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ତାତ, ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରେ ଭତ୍ତୱେତନଂ ତ୍ୱମେୱ ଦେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନଗରେ କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଅହାପେତ୍ୱା ଭତ୍ତୱେତନଂ ଦତ୍ୱା ପୁନ ବୋଧିସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନେ ଦାସପୋରିସାନମ୍ପି ହତ୍ଥୀନମ୍ପି ଅସ୍ସାନମ୍ପି ବଲକାଯସ୍ସପି ୱତ୍ତଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା ଅଦାସି, ତିରୋଜନପଦେହି ଆଗତାନଂ ଦୂତାଦୀନଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନାଦୀନି ୱାଣିଜାନଂ ସୁଙ୍କନ୍ତି ସବ୍ବକରଣୀଯାନି ଅତ୍ତନାୱ ଅକାସି। ଏୱଂ ସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତୋଜନଞ୍ଚ ବହିଜନଞ୍ଚ ନାଗରେ ଚ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଚ ଆଗନ୍ତୁକେ ଚ ଆଯୱତ୍ତନେ ଚ ତେନ ତେନ ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୁନା ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ସଙ୍ଗଣ୍ହି, ସବ୍ବେସଂ ପିଯୋ ଅହୋସି ମନାପୋ।

ଅପରଭାଗେ ରାଜାନଂ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନଂ ଅମଚ୍ଚା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ କସ୍ସ ଦେମା’’ତି? ‘‘ତାତ, ମମ ପୁତ୍ତା ସବ୍ବେପି ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ସାମିନୋୱ। ଯୋ ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ମନଂ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସେୱ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଦଦେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ତେ ତସ୍ମିଂ କାଲକତେ ତସ୍ସ ସରୀରପରିହାରଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞା ‘ଯୋ ତୁମ୍ହାକଂ ମନଂ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେଯ୍ୟାଥା’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅମ୍ହାକଞ୍ଚ ଅଯଂ ସଂୱରକୁମାରୋ ମନଂ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ଞାତକେହି ପରିୱାରିତା ତସ୍ସ କଞ୍ଚନମାଲଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପଯିଂସୁ। ସଂୱରମହାରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଇତରେ ଏକୂନସତକୁମାରା ‘‘ପିତା କିର ନୋ କାଲକତୋ, ସଂୱରକୁମାରସ୍ସ କିର ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସୁଂ, ସୋ ସବ୍ବକନିଟ୍ଠୋ, ତସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ନ ପାପୁଣାତି, ସବ୍ବଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସ୍ସାମା’’ତି ଏକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଛତ୍ତଂ ୱା ନୋ ଦେତୁ, ଯୁଦ୍ଧଂ ୱା’’ତି ସଂୱରମହାରାଜସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ପେସେତ୍ୱା ନଗରଂ ଉପରୁନ୍ଧିଂସୁ। ରାଜା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି କିଂ କରୋମା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ମହାରାଜ, ତୱ ଭାତିକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ସତକୋଟ୍ଠାସେ କାରେତ୍ୱା ଏକୂନସତଂ ଭାତିକାନଂ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ତୁମ୍ହାକଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଗଣ୍ହଥ, ନାହଂ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝାମୀ’’ତି ସାସନଂ ପହିଣାହୀତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ଅଥସ୍ସ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠଭାତିକୋ ଉପୋସଥକୁମାରୋ ନାମ ସେସେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ରାଜାନଂ ନାମ ଅଭିଭୱିତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଯଞ୍ଚ ନୋ କନିଟ୍ଠଭାତିକୋ ପଟିସତ୍ତୁପି ହୁତ୍ୱା ନ ତିଟ୍ଠତି, ଅମ୍ହାକଂ ପିତୁ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ପେସେତ୍ୱା ‘ନାହଂ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝାମୀ’ତି ପେସେସି, ନ ଖୋ ପନ ମଯଂ ସବ୍ବେପି ଏକକ୍ଖଣେ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସ୍ସାମ, ଏକସ୍ସେୱ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେସ୍ସାମ, ଅଯମେୱ ରାଜା ହୋତୁ, ଏଥ ତଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ରାଜକୁଟୁମ୍ବଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଜନପଦମେୱ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ଆହ। ଅଥ ତେ ସବ୍ବେପି କୁମାରା ନଗରଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରାପେତ୍ୱା ପଟିସତ୍ତୁନୋ ଅହୁତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିଂସୁ।

ରାଜାପି ତେସଂ ଅମଚ୍ଚେହି ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ପଟିମଗ୍ଗଂ ପେସେତି। କୁମାରା ନାତିମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ପତ୍ତିକାୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସଂୱରମହାରାଜସ୍ସ ନିପଚ୍ଚକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ନୀଚାସନେ ନିସୀଦିଂସୁ। ସଂୱରମହାରାଜା ସେତଚ୍ଛତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ସୀହାସନେ ନିସୀଦି, ମହନ୍ତୋ ଯସୋ ମହନ୍ତଂ ସିରିସୋଭଗ୍ଗଂ ଅହୋସି, ଓଲୋକିତୋଲୋକିତଟ୍ଠାନଂ କମ୍ପି। ଉପୋସଥକୁମାରୋ ସଂୱରମହାରାଜସ୍ସ ସିରିୱିଭୱଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ପିତା ଅତ୍ତନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ସଂୱରକୁମାରସ୍ସ ରାଜଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମଞ୍ଞେ ଅମ୍ହାକଂ ଜନପଦେ ଦତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ନ ଅଦାସୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୭।

‘‘ଜାନନ୍ତୋ ନୋ ମହାରାଜ, ତୱ ସୀଲଂ ଜନାଧିପୋ;

ଇମେ କୁମାରେ ପୂଜେନ୍ତୋ, ନ ତଂ କେନଚି ମଞ୍ଞଥ।

୯୮।

‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ନୋ ମହାରାଜେ, ଅଦୁ ଦେୱେ ଦିୱଙ୍ଗତେ;

ଞାତୀ ତଂ ସମନୁଞ୍ଞିଂସୁ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ।

୯୯।

''କେନ ସଂୱର ୱତ୍ତେନ, ସଞ୍ଜାତେ ଅଭିତିଟ୍ଠସି;

କେନ ତଂ ନାତିୱତ୍ତନ୍ତି, ଞାତିସଙ୍ଘା ସମାଗତା''ତି।

ତତ୍ଥ ଜାନନ୍ତୋ ନୋତି ଜାନନ୍ତୋ ନୁ। ଜନାଧିପୋତି ଅମ୍ହାକଂ ପିତା ନରିନ୍ଦୋ। ଇମେତି ଇମେ ଏକୂନସତେ କୁମାରେ। ପାଠଇପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ''ଅଞ୍ଞେ କୁମାରେ''ତି ଲିଖିତଂ। ପୂଜେନ୍ତୋତି ତେନ ତେନ ଜନପଦେନ ମାନେନ୍ତୋ। ନ ତଂ କେନଚୀତି ଖୁଦ୍ଦକେନାପି କେନଚି ଜନପଦେନ ତଂ ପୂଜେତଙ୍କଂ ନ ମଞ୍ଞିତ୍ଥ, ''ଅୟଂ ମମ ଅଚ୍ଚୟେନ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ମଞ୍ଞେ ଅତ୍ତନୋ ପାଦମୂଲେୟେୱ ୱାସେସୀତି। ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ନୋତି ତିଟ୍ଠନ୍ତେ ନୁ, ଧରମାନେୟେୱ ନୂତି ପୁଚ୍ଛତି, ଅଦୁ ଦେୱେତି ଉଦାହୁ ଅମ୍ହାକଂ ପିତରି ଦିୱଙ୍ଗତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ୱୁଡ୍ଢିଂ ପସ୍ସନ୍ତା ସଦ୍ଧିଂ ରାଜକାରକେହି ନେଗମଜାନପଦେହି ଞାତୟୋ ତଂ ''ରାଜା ହୋହୀ''ତି ସମନୁଞ୍ଞିଂସୁ। ୱତ୍ତେନାତି ସୀଲାଚାରେନ। ସଞ୍ଜାତେ ଅଭିତିଟ୍ଠସୀତି ସମାନଜାତିକେ ଏକୂନସତଭାତରୋ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠସି। ନାତିୱତ୍ତନ୍ତୀତି ନ ଅଭିଭୱନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱରମହାରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଛ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୦।

''ନ ରାଜପୁତ୍ତ ଉସୂୟାମି, ସମଣାନଂ ମହେସିନଂ;

ସକ୍କଚ୍ଚଂ ତେ ନମସ୍ସାମି, ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି ତାଦିନଂ।

୧୦୧।

''ତେ ମଂ ଧମ୍ମଗୁଣେ ୟୁତ୍ତଂ, ସୁସ୍ସୂସମନୁସୂୟକଂ;

ସମଣା ମନୁସାସନ୍ତି, ଇସୀ ଧମ୍ମଗୁଣେ ରତା।

୧୦୨।

''ତେସାହଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ସମଣାନଂ ମହେସିନଂ;

ନ କିଞ୍ଚି ଅତିମଞ୍ଞାମି, ଧମ୍ମେ ମେ ନିରତୋ ମନୋ।

୧୦୩।

''ହତ୍ଥାରୋହା ଅନୀକଟ୍ଠା, ରଥିକା ପତ୍ତିକାରକା;

ତେସଂ ନପ୍ପଟିବନ୍ଧାମି, ନିୱିଟ୍ଠଂ ଭତ୍ତୱେତନଂ।

୧୦୪।

''ମହାମତ୍ତା ଚ ମେ ଅତ୍ଥି, ମନ୍ତିନୋ ପରିଚାରକା;

ବାରାଣସିଂ ୱୋହରନ୍ତି, ବହୁମଂସସୁରୋଦନଂ।

୧୦୫।

‘‘ଅଥୋପି ୱାଣିଜା ଫୀତା, ନାନାରଟ୍ଠେହି ଆଗତା;

ତେସୁ ମେ ୱିହିତା ରକ୍ଖା, ଏୱଂ ଜାନାହୁପୋସଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ରାଜପୁତ୍ତାତି ଅହଂ ରାଜପୁତ୍ତ, କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ‘‘ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତି ଇମସ୍ସ ମା ହୋତୂ’’ତି ନ ଉସୂଯାମି। ତାଦିନନ୍ତି ତାଦିଲକ୍ଖଣଯୁତ୍ତାନଂ ସମିତପାପତାଯ ସମଣାନଂ ମହନ୍ତାନଂ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦୀନଂ ଗୁଣାନଂ ଏସିତତାଯ ମହେସୀନଂ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତେନ ପାଦେ ୱନ୍ଦାମି, ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ଧମ୍ମିକଞ୍ଚ ନେସଂ ରକ୍ଖାୱରଣଗୁତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ସକ୍କଚ୍ଚଂ ତେ ନମସ୍ସାମି, ମନେନ ସମ୍ପିଯାଯନ୍ତୋ ଚ ପୂଜେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ମନ୍ତି ତେ ସମଣା ମଂ ‘‘ଅଯଂ ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସେ ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତୋ ସୁସ୍ସୂସଂ ଅନୁସୂଯକୋ’’ତି ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ମଂ ଧମ୍ମଗୁଣେ ଯୁତ୍ତଂ ସୁସ୍ସୂସଂ ଅନୁସୂଯକଂ ଅନୁସାସନ୍ତି, ‘‘ଇଦଂ କର, ଇଦଂ ମା କରୀ’’ତି ଓୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସାହନ୍ତି ତେସଂ ଅହଂ। ହତ୍ଥାରୋହାତି ହତ୍ଥିଂ ଆରୁଯ୍ହ ଯୁଜ୍ଝନକା ଯୋଧା। ଅନୀକଟ୍ଠାତି ହତ୍ଥାନୀକାଦୀସୁ ଠିତା। ରଥିକାତି ରଥଯୋଧା। ପତ୍ତିକାରକାତି ପତ୍ତିନୋୱ। ନିବ୍ବିଟ୍ଠନ୍ତି ଯଂ ତେହି ସଜ୍ଜିତଂ ଭତ୍ତଞ୍ଚ ୱେତନଞ୍ଚ, ଅହଂ ତଂ ନପ୍ପଟିବନ୍ଧାମି, ଅପରିହାପେତ୍ୱା ଦଦାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମହାମତ୍ତାତି ଭାତିକ, ମଯ୍ହଂ ମହାପଞ୍ଞା ମନ୍ତେସୁ କୁସଲା ମହାଅମଚ୍ଚା ଚେୱ ଅୱସେସମନ୍ତିନୋ ଚ ପରିଚାରକା ଅତ୍ଥି। ଇମିନା ଇମଂ ଦସ୍ସେତି ‘‘ତୁମ୍ହେ ମନ୍ତସମ୍ପନ୍ନେ ପଣ୍ଡିତେ ଆଚରିଯେ ନ ଲଭିତ୍ଥ, ଅମ୍ହାକଂ ପନ ଆଚରିଯା ପଣ୍ଡିତା ଉପାଯକୁସଲା, ତେ ନୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତେନ ଯୋଜେସୁ’’ନ୍ତି। ବାରାଣସିନ୍ତି ଭାତିକ, ମମ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ‘‘ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ଧମ୍ମିକୋ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଦେୱୋ ୱସ୍ସତି, ତେନ ସସ୍ସାନି ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ବାରାଣସିଯଂ ବହୁଂ ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ମଚ୍ଛମଂସଂ ପାଯିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ସୁରୋଦକଞ୍ଚ ଜାତ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ବହୁମଂସସୁରୋଦକଂ କତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ୱୋହରନ୍ତି। ଫୀତାତି ହତ୍ଥିରତନଅସ୍ସରତନମୁତ୍ତରତନାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା ନିରୁପଦ୍ଦୱା ୱୋହାରଂ କରୋନ୍ତା ଫୀତା ସମିଦ୍ଧା। ଏୱଂ ଜାନାହୀତି ଭାତିକ ଉପୋସଥ ଅହଂ ଇମେହି ଏତ୍ତକେହି କାରଣେହି ସକ୍କନିଗ୍ଗୋପି ହୁତ୍ୱା ମମ ଭାତିକେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ, ଏୱଂ ଜାନାହୀତି।

ଅଥସ୍ସ ଗୁଣଂ ସୁତ୍ୱା ଉପୋସଥକୁମାରୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୬।

‘‘ଧମ୍ମେନ କିର ଞାତୀନଂ, ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ସଂୱର;

ମେଧାୱୀ ପଣ୍ଡିତୋ ଚାସି, ଅଥୋପି ଞାତିନଂ ହିତୋ।

୧୦୭।

‘‘ତଂ ତଂ ଞାତିପରିବ୍ବୂଳ୍ହଂ, ନାନାରତନମୋଚିତଂ;

ଅମିତ୍ତା ନପ୍ପସହନ୍ତି, ଇନ୍ଦଂୱ ଅସୁରାଧିପୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନ କିର ଞାତୀନନ୍ତି ତାତ ସଂୱର ମହାରାଜ, ଧମ୍ମେନ କିର ତ୍ୱଂ ଏକୂନସତାନଂ ଞାତୀନଂ ଅତ୍ତନୋ ଜେଟ୍ଠଭାତିକାନଂ ଆନୁଭାୱଂ ଅଭିଭୱସି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତ୍ୱମେୱ ରଜ୍ଜଂ କାରେହି, ତ୍ୱମେୱ ମେଧାୱୀ ଚେୱ ପଣ୍ଡିତୋ ଚ ଞାତୀନଞ୍ଚ ହିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ତନ୍ତି ଏୱଂ ୱିୱିଧଗୁଣସମ୍ପନ୍ନଂ ତଂ। ଞାତିପରିବ୍ବୂଳ୍ହନ୍ତି ଅମ୍ହେହି ଏକୂନସତେହି ଞାତକେହି ପରିୱାରିତଂ। ନାନାରତନମୋଚିତନ୍ତି ନାନାରତନେହି ଓଚିତଂ ସଞ୍ଚିତଂ ବହୁରତନସଞ୍ଚଯଂ। ଅସୁରାଧିପୋତି ଯଥା ତାୱତିଂସେହି ପରିୱାରିତଂ ଇନ୍ଦଂ ଅସୁରରାଜା ନପ୍ପସହତି, ଏୱଂ ଅମ୍ହେହି ଆରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତେହି ପରିୱାରିତଂ ତଂ ତିଯୋଜନସତିକେ କାସିରଟ୍ଠେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକାଯ ବାରାଣସିଯା ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତଂ ଅମିତ୍ତା ନପ୍ପସହନ୍ତୀତି ଦୀପେତି।

ସଂୱରମହାରାଜା ସବ୍ବେସମ୍ପି ଭାତିକାନଂ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦାସି। ତେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମାସଡ୍ଢମାସଂ ୱସିତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ ଜନପଦେସୁ ଚୋରେସୁ ଉଟ୍ଠହନ୍ତେସୁ ମଯଂ ଜାନିସ୍ସାମ, ତ୍ୱଂ ରଜ୍ଜସୁଖଂ ଅନୁଭୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଜନପଦଂ ଗତା। ରାଜାପି ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଆଯୁପରିଯୋସାନେ ଦେୱନଗରଂ ପୂରେନ୍ତୋ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଏୱଂ ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ ଓୱାଦକ୍ଖମୋ, ଇଦାନି କସ୍ମା ୱୀରିୟଂ ନ ଅକାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି।

ତଦା ସଂୱରମହାରାଜା ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ଉପୋସଥକୁମାରୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସେସଭାତିକା ଥେରାନୁଥେରା, ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଓୱାଦଦାୟକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସଂୱରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୬୩] ୯। ସୁପ୍ପାରକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତି ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ସାୟନ୍ହସମୟେ ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତୁଂ ନିକ୍ଖମନଂ ଆଗମୟମାନା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅହୋ ସତ୍ଥା ମହାପଞ୍ଞୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ତତ୍ର ତତ୍ର ଉପାୟପଞ୍ଞାୟ ସମନ୍ନାଗତୋ ୱିପୁଲାୟ ପଥୱୀସମାୟ, ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ୱିୟ ଗମ୍ଭୀରାୟ, ଆକାସୋ ୱିୟ ୱିତ୍ଥିଣ୍ଣାୟ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପସ୍ମିଞ୍ହି ଉଟ୍ଠିତପଞ୍ହୋ ଦସବଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଯଥା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଟ୍ଠିତଊମିୟୋ ୱେଲଂ ନାତିକ୍କମନ୍ତି, ୱେଲଂ ପତ୍ୱାୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ଏୱଂ ନ କୋଚି ପଞ୍ହୋ ଦସବଲଂ ଅତିକ୍କମତି, ସତ୍ଥୁ ପାଦମୂଲଂ ପତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜତେୱା’’ତି ଦସବଲସ୍ସ ମହାପଞ୍ଞାପାରମିଂ ୱଣ୍ଣେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ ପଞ୍ଞୱା, ପୁବ୍ବେପି ଅପରିପକ୍କେ ଞାଣେ ପଞ୍ଞୱାୱ, ଅନ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱାପି ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଉଦକସଞ୍ଞାୟ ‘ଇମସ୍ମିଂ ଇମସ୍ମିଂ ସମୁଦ୍ଦେ ଇଦଂ ନାମ ଇଦଂ ନାମ ରତନ’ନ୍ତି ଅଞ୍ଞାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କୁରୁରଟ୍ଠେ କୁରୁରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, କୁରୁକଚ୍ଛଂ ନାମ ପଟ୍ଟନଗାମୋ ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ କୁରୁକଚ୍ଛେ ନିୟାମକଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି ପାସାଦିକୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ, ‘‘ସୁପ୍ପାରକକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେୟେୱ ନିୟାମକସିପ୍ପେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚୟେନ ନିୟାମକଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ନିୟାମକକମ୍ମଂ ଅକାସି, ପଣ୍ଡିତୋ ଞାଣସମ୍ପନ୍ନୋ ଅହୋସି। ତେନ ଆରୁଳ୍ହନାୱାୟ ବ୍ୟାପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ତସ୍ସ ଅପରଭାଗେ ଲୋଣଜଲପହଟାନି ଦ୍ୱେପି ଚକ୍ଖୂନି ନସ୍ସିଂସୁ। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ନିୟାମକଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱାପି ନିୟାମକକମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ‘‘ରାଜାନଂ ନିସ୍ସାୟ ଜୀୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଅଗ୍ଘାପନିୟକମ୍ମେ ଠପେସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥିରତନଅସ୍ସରତନମୁତ୍ତସାରମଣିସାରାଦୀନି ଅଗ୍ଘାପେସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କାଳପାସାଣକୂଟୱଣ୍ଣଂ ଏକଂ ୱାରଣଂ ଆନେସୁଂ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ‘‘ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଦସ୍ସେଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ନୟିଂସୁ। ସୋ ହତ୍ଥେନ ତସ୍ସ ସରୀରଂ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ନାୟଂ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥୀ ଭୱିତୁଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ପାଦେହି ୱାମନଧାତୁକୋ ଏସ, ଏତଞ୍ହି ମାତା ୱିଜାୟମାନା ଅଙ୍କେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ତସ୍ମା ଭୂମିୟଂ ପତିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମପାଦେହି ୱାମନଧାତୁକୋ ହୋତୀ’’ତି ଆହ। ହତ୍ଥିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗତେ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ତେ ‘‘ସଚ୍ଚଂ ପଣ୍ଡିତୋ କଥେତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ତଂ କାରଣଂ ରାଜା ସୁତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଦାପେସି।

ପୁନେକଦିୱସଂ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଏକଂ ଅସ୍ସଂ ଆନୟିଂସୁ। ତମ୍ପି ରାଜା ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି। ସୋ ତମ୍ପି ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ମଙ୍ଗଲଅସ୍ସୋ ଭୱିତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତୋ, ଏତସ୍ସ ହି ଜାତଦିୱସେୟେୱ ମାତା ମରି, ତସ୍ମା ମାତୁ ଖୀରଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ନ ସମ୍ମା ୱଡ୍ଢିତୋ’’ତି ଆହ। ସାପିସ୍ସ କଥା ସଚ୍ଚାୱ ଅହୋସି। ତମ୍ପି ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ କହାପଣେ ଦାପେସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ‘‘ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲରଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ରଥଂ ଆହରିଂସୁ। ତମ୍ପି ରାଜା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି। ସୋ ତମ୍ପି ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ରଥୋ ସୁସିରରୁକ୍ଖେନ କତୋ, ତସ୍ମା ରଞ୍ଞୋ ନାନୁଚ୍ଛୱିକୋ’’ତି ଆହ। ସାପିସ୍ସ କଥା ସଚ୍ଚାୱ ଅହୋସି। ରାଜା ତମ୍ପି ସୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠେୱ କହାପଣେ ଦାପେସି। ଅଥସ୍ସ ମହଗ୍ଘଂ କମ୍ବଲରତନଂ ଆହରିଂସୁ। ତମ୍ପି ତସ୍ସେୱ ପେସେସି। ସୋ ତମ୍ପି ହତ୍ଥେନ ପରାମସିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ମୂସିକଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଏକଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ସୋଧେନ୍ତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠେୱ କହାପଣେ ଦାପେସି।

ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ରାଜା ଏୱରୂପାନିପି ଅଚ୍ଛରିୟାନି ଦିସ୍ୱା ଅଟ୍ଠେୱ କହାପଣେ ଦାପେସି, ଇମସ୍ସ ଦାୟୋ ନ୍ହାପିତଦାୟୋ, ନ୍ହାପିତଜାତିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ମେ ଏୱରୂପେନ ରାଜୁପଟ୍ଠାନେନ, ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନମେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ କୁରୁକଚ୍ଛପଟ୍ଟନମେୱ ପଚ୍ଚାଗମି। ତସ୍ମିଂ ତତ୍ଥ

ୱସନ୍ତେ ୱାଣିଜା ନାୱଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ‘‘କଂ ନିଯାମକଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ମନ୍ତେସୁଂ। ‘‘ସୁପ୍ପାରକପଣ୍ଡିତେନ ଆରୁଳ୍ହନାୱା ନ ବ୍ୟାପଜ୍ଜତି, ଏସ ପଣ୍ଡିତୋ ଉପାଯକୁସଲୋ, ଅନ୍ଧୋ ସମାନୋପି ସୁପ୍ପାରକପଣ୍ଡିତୋୱ ଉତ୍ତମୋ’’ତି ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ନିଯାମକୋ ନୋ ହୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ଅହଂ ଅନ୍ଧୋ, କଥଂ ନିଯାମକକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାମି, ଅନ୍ଧାପି ତୁମ୍ହେଯେୱ ଅମ୍ହାକଂ ଉତ୍ତମା’’ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିଯମାନୋ ‘‘ସାଧୁ ତାତା, ତୁମ୍ହେହି ଆରୋଚିତସଞ୍ଞାଯ ନିଯାମକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ତେସଂ ନାୱଂ ଅଭିରୁହି। ତେ ନାୱାଯ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ। ନାୱା ସତ୍ତ ଦିୱସାନି ନିରୁପଦ୍ଦୱା ଅଗମାସି, ତତୋ ଅକାଲୱାତଂ ଉପ୍ପାତିତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ନାୱା ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ପକତିସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ୱିଚରିତ୍ୱା ଖୁରମାଲୀସମୁଦ୍ଦଂ ନାମ ପତ୍ତା। ତତ୍ଥ ମଚ୍ଛା ମନୁସ୍ସସମାନସରୀରା ଖୁରନାସା ଉଦକେ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନିମୁଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତି। ୱାଣିଜା ତେ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ତସ୍ସ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ନାମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ପଠମଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୦୮।

‘‘ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନ୍ତି ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ଖୁରନାସିକା;

ସୁପ୍ପାରକଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ସମୁଦ୍ଦୋ କତମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି।

ଏୱଂ ତେହି ପୁଟ୍ଠୋ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ନିଯାମକସୁତ୍ତେନ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୯।

‘‘କୁରୁକଚ୍ଛା ପଯାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯ, ଖୁରମାଲୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଯାତାନନ୍ତି କୁରୁକଚ୍ଛପଟ୍ଟନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ। ଧନେସିନନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଣିଜାନଂ ଧନଂ ପରିଯେସନ୍ତାନଂ। ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯାତି ତାତ ତୁମ୍ହାକଂ ଇମାଯ ୱିଦେସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦନାୱାଯ କମ୍ମକାରକଂ ପକତିସମୁଦ୍ଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମ୍ପତ୍ତୋ ଅଯଂ ସମୁଦ୍ଦୋ ‘‘ଖୁରମାଲୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମେତଂ ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତୀତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ସମୁଦ୍ଦେ ୱଜିରଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ ହୋତି। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସଚାହଂ ‘ଅଯଂ ୱଜିରସମୁଦ୍ଦୋ’ତି ଏୱଂ ଏତେସଂ କଥେସ୍ସାମି, ଲୋଭେନ ବହୁଂ ୱଜିରଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନାୱଂ ଓସୀଦାପେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ତେସଂ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ନାୱଂ ଲଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ଉପାଯେନେକଂ ଯୋତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମଚ୍ଛଗହଣନିଯାମେନ ଜାଲଂ ଖିପାପେତ୍ୱା ୱଜିରସାରଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନାୱାଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଅପ୍ପଗ୍ଘଭଣ୍ଡଂ ଛଡ୍ଡାପେସି। ନାୱା ତଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଅଗ୍ଗିମାଲିଂ ନାମ ଗତା। ସୋ ପଜ୍ଜଲିତଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ୱିଯ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସୂରିଯୋ ୱିଯ ଚ ଓଭାସଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ୱାଣିଜା –

୧୧୦।

‘‘ଯଥା ଅଗ୍ଗୀୱ ସୂରିଯୋୱ, ସମୁଦ୍ଦୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ସୁପ୍ପାରକଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ସମୁଦ୍ଦୋ କତମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। – ଗାଥାଯ ତଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ;

ମହାସତ୍ତୋପି ତେସଂ ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ କଥେସି –

୧୧୧।

‘‘କୁରୁକଚ୍ଛା ପଯାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯ, ଅଗ୍ଗିମାଲୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ସମୁଦ୍ଦେ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ପୁରିମନଯେନେୱ ତତୋପି ସୁୱଣ୍ଣଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ନାୱାଯଂ ପକ୍ଖିପାପେସି। ନାୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଖୀରଂ ୱିଯ ଦଧିଂ ୱିଯ ଚ ଓଭାସନ୍ତଂ ଦଧିମାଲିଂ ନାମ ସମୁଦ୍ଦଂ ପାପୁଣି। ୱାଣିଜା –

୧୧୨।

‘‘ଯଥା ଦଧୀୱ ଖୀରଂୱ, ସମୁଦ୍ଦୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ସୁପ୍ପାରକଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ସମୁଦ୍ଦୋ କତମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥାଯ ତସ୍ସପି ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ ଆଚିକ୍ଖି –

୧୧୩।

‘‘କୁରୁକଚ୍ଛା ପଯାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯ, ଦଧିମାଲୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ସମୁଦ୍ଦେ ରଜତଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ ଅହୋସି। ସୋ ତମ୍ପି ଉପାଯେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ନାୱାଯଂ ପକ୍ଖିପାପେସି । ନାୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନୀଲକୁସତିଣଂ ୱିଯ ସମ୍ପନ୍ନସସ୍ସଂ ୱିଯ ଚ ଓଭାସମାନଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ କୁସମାଲିଂ ନାମ ସମୁଦ୍ଦଂ ପାପୁଣି। ୱାଣିଜା –

୧୧୪।

‘‘ଯଥା କୁସୋୱ ସସ୍ସୋୱ, ସମୁଦ୍ଦୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ସୁପ୍ପାରକଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ସମୁଦ୍ଦୋ କତମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥାଯ ତସ୍ସପି ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ।

ସୋ ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ ଆଚିକ୍ଖି –

୧୧୫।

‘‘କୁରୁକଚ୍ଛା ପଯାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯ, କୁସମାଲୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ସମୁଦ୍ଦେ ନୀଲମଣିରତନଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ ଅହୋସି। ସୋ ତମ୍ପି ଉପାଯେନେୱ ଗାହାପେତ୍ୱା ନାୱାଯଂ ପକ୍ଖିପାପେସି। ନାୱା ତମ୍ପି ସମୁଦ୍ଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ନଳଅୱନଂ ୱିଯ ୱେଳୁୱନଂ ୱିଯ ଚ ଖାଯମାନଂ ନଳଅମାଲିଂ ନାମ ସମୁଦ୍ଦଂ ପାପୁଣି। ୱାଣିଜା –

୧୧୬।

‘‘ଯଥା ନଳଓୱ ୱେଳୂୱ, ସମୁଦ୍ଦୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ସୁପ୍ପାରକଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ସମୁଦ୍ଦୋ କତମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥାଯ ତସ୍ସପି ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ କଥେସି –

୧୧୭।

‘‘କୁରୁକଚ୍ଛା ପଯାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯ, ନଳମାଲୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତସ୍ମିଂ ପନ ସମୁଦ୍ଦେ ମସାରଗଲ୍ଲଂ ୱେଳୁରିଯଂ ଉସ୍ସନ୍ନଂ ଅହୋସି। ସୋ ତମ୍ପି ଉପାଯେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ନାୱାଯଂ ପକ୍ଖିପାପେସି। ଅପରୋ ନଯୋ – ନଳୱତି ୱିଚ୍ଛିକନଳୱପି କକ୍କଟକନଳୱପି, ସୋ ରତ୍ତୱଣ୍ଣୋ ହୋତି। ୱେଳୁଂତି ପନ ପୱାଳଅସ୍ସେତଂ ନାମଂ, ସୋ ଚ ସମୁଦ୍ଦୋ ପୱାଳଉସ୍ସନ୍ନୋ ରତ୍ତୋଭାସୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ‘‘ଯଥା ନଳୱଂ ୱେଳୁୱା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ତତୋ ପୱାଳଂ ଗାହାପେସୀତି।

ୱାଣିଜା ନଳମାଲିଂ ଅତିକ୍କନ୍ତା ବଲଭାମୁଖସମୁଦ୍ଦଂ ନାମ ପସ୍ସିଂସୁ। ତତ୍ଥ ଉଦକଂ କଡ୍ଢିତ୍ୱା କଡ୍ଢିତ୍ୱା ସବ୍ବତୋ ଭାଗେନ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମିଂ ସବ୍ବତୋ ଭାଗେନ ଉଗ୍ଗତେ ଉଦକଂ ସବ୍ବତୋ ଭାଗେନ ଛିନ୍ନପପାତମହାସୋବ୍ଭୋ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯତି, ଊମିଯା ଉଗ୍ଗତାଯ ଏକତୋ ପପାତସଦିସଂ ହୋତି, ଭଯଜନନୋ ସଦ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସୋତାନି ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ହଦଯଂ ଫାଲେନ୍ତୋ ୱିଯ ଚ। ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱାଣିଜା ଭୀତତସିତା –

୧୧୮।

‘‘ମହବ୍ଭଯୋ ଭିଂସନକୋ, ସଦ୍ଦୋ ସୁଯ୍ୟତିମାନୁସୋ;

ଯଥା ସୋବ୍ଭୋ ପପାତୋୱ, ସମୁଦ୍ଦୋ ପଟିଦିସ୍ସତି;

ସୁପ୍ପାରକଂ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ସମୁଦ୍ଦୋ କତମୋ ଅଯ’’ନ୍ତି। –

ଗାଥାଯ ତସ୍ସପି ନାମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ।

ତତ୍ଥ ସୁଯ୍ୟତିମାନୁସୋତି ସୁଯ୍ୟତି ଅମାନୁସୋ ସଦ୍ଦୋ।

୧୧୯।

‘‘କୁରୁକଚ୍ଛା ପଯାତାନଂ, ୱାଣିଜାନଂ ଧନେସିନଂ;

ନାୱାଯ ୱିପ୍ପନଟ୍ଠାଯ, ବଲଭାମୁଖୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି। –

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଗାଥାଯ ତସ୍ସ ନାମଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ଇମଂ ବଲଭାମୁଖସମୁଦ୍ଦଂ ପତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାୱା ନାମ ନତ୍ଥି, ଅଯଂ ସମ୍ପତ୍ତନାୱଂ ନିମୁଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ୱିନାସଂ ପାପେତୀ’’ତି ଆହ। ତଞ୍ଚ ନାୱଂ ସତ୍ତ ମନୁସ୍ସସତାନି ଅଭିରୁହିଂସୁ। ତେ ସବ୍ବେ ମରଣଭଯଭୀତା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଅୱୀଚିମ୍ହି ପଚ୍ଚମାନସତ୍ତା ୱିଯ ଅତିକାରୁଞ୍ଞଂ ରୱଂ ମୁଞ୍ଚିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଏତେସଂ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସଚ୍ଚକିରିଯାଯ ତେସଂ ସୋତ୍ଥିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତାତା, ଖିପ୍ପଂ ମଂ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅହତୱତ୍ଥାନି ନିୱାସାପେତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣପାତିଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନାୱାଯ ଧୁରେ ଠପେଥା’’ତି। ତେ ୱେଗେନ ତଥା କରିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପୁଣ୍ଣପାତିଂ ଗହେତ୍ୱା ନାୱାଯ ଧୁରେ ଠିତୋ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୨୦।

‘‘ଯତୋ ସରାମି ଅତ୍ତାନଂ, ଯତୋ ପତ୍ତୋସ୍ମି ୱିଞ୍ଞୁତଂ;

ନାଭିଜାନାମି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ, ଏକପାଣମ୍ପି ହିଂସିତଂ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ସୋତ୍ଥିଂ ନାୱା ନିୱତ୍ତତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯତୋତି ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ସରାମି, ଯତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚମ୍ହି ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକପାଣମ୍ପି ହିଂସିତନ୍ତି ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଏକଂ କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକପାଣମ୍ପି ହିଂସିତଂ ନାଭିଜାନାମି। ଦେସନାମତ୍ତମେୱେତଂ, ବୋଧିସତ୍ତୋ ପନ ତିଣସଲାକମ୍ପି ଉପାଦାଯ ମଯା ପରସନ୍ତକଂ ନ ଗହିତପୁବ୍ବଂ, ଲୋଭୱସେନ ପରଦାରଂ ନ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବଂ, ମୁସା ନ ଭାସିତପୁବ୍ବା, ତିଣଗ୍ଗେନାପି ମଜ୍ଜଂ ନ ପିୱିତପୁବ୍ବନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚସୀଲୱସେନ ପନ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ଅକାସି, କତ୍ୱା ଚ ପନ ପୁଣ୍ଣପାତିଯା ଉଦକଂ ନାୱାଯ ଧୁରେ ଅଭିସିଞ୍ଚି।

ଚତ୍ତାରୋ ମାସେ ୱିଦେସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦନାୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିମା ୱିଯ ସଚ୍ଚାନୁଭାୱେନ ଏକଦିୱସେନେୱ ଭରୁକଚ୍ଛପଟ୍ଟନଂ ଅଗମାସି। ଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ପନ ଥଲେପି ଅଟ୍ଠୁସଭମତ୍ତଂ ଠାନଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ନାୱିକସ୍ସ ଘରଦ୍ୱାରେଯେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତେସଂ ୱାଣିଜାନଂ ସୁୱଣ୍ଣରଜତମଣିପୱାଳଅମୁତ୍ତୱଜିରାନି ଭାଜେତ୍ୱା ଅଦାସି। ‘‘ଏତ୍ତକେହି ୱୋ ରତନେହି ଅଲଂ, ମା ପୁନ ସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିସଥା’’ତି ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱପୁରଂ ପୂରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାପଞ୍ଞୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ସୁପ୍ପାରକପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୁପ୍ପାରକଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ମାତୁପୋସକ ଜୁଣ୍ହୋ ଚ, ଧମ୍ମ ଉଦଯ ପାନୀଯୋ;

ଯୁଧଞ୍ଚଯୋ ଦସରଥୋ, ସଂୱରୋ ଚ ସୁପ୍ପାରକୋ;

ଏକାଦସନିପାତମ୍ହି, ସଙ୍ଗୀତା ନୱ ଜାତକା।

ଏକାଦସକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୨। ଦ୍ୱାଦସକନିପାତୋ

[୪୬୪] ୧। ଚୂଳଅକୁଣାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

୧-୧୨।

ଲୁଦ୍ଧାନଂ ଲହୁଚିତ୍ତାନନ୍ତି ଇଦଂ ଜାତକଂ କୁଣାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି;

ଚୂଳଅକୁଣାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୬୫] ୨। ଭଦ୍ଦସାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

କା ତ୍ୱଂ ସୁଦ୍ଧେହି ୱତ୍ଥେହୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଞାତତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଞ୍ହି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ନିୱେସନେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁସତାନଂ ନିବଦ୍ଧଭୋଜନଂ ପୱତ୍ତତି, ତଥା ୱିସାଖାଯ ଚ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଚ। ତତ୍ଥ ପନ କିଞ୍ଚାପି ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଦୀଯତି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନେତ୍ଥ କୋଚି ୱିସ୍ସାସିକୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂ ରାଜନିୱେସନେ ନ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ୱା ୱିସାଖାଯ ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ୱା ୱିସ୍ସାସିକାନଂ ଘରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ରାଜା ଏକଦିୱସଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଆହଟଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେଥା’’ତି ଭତ୍ତଗ୍ଗଂ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ଭତ୍ତଗ୍ଗେ ଭିକ୍ଖୂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘କହଂ ଗତା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ୱିସ୍ସାସିକଗେହେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଭୋଜନଂ ନାମ କିଂ ପରମ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ୱିସ୍ସାସପରମଂ ମହାରାଜ, କଞ୍ଜିକମତ୍ତକମ୍ପି ୱିସ୍ସାସିକେନ ଦିନ୍ନଂ ମଧୁରଂ ହୋତୀତି। ଭନ୍ତେ, କେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିସ୍ସାସୋ ହୋତୀତି? ‘‘ଞାତୀହି ୱା ସେକ୍ଖକୁଲେହି ୱା, ମହାରାଜା’’ତି। ତତୋ ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏକଂ ସକ୍ୟଧୀତରଂ ଆନେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କରିସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଞାତକେ ୱିଯ ୱିସ୍ସାସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ଦୂତଂ ପେସେସି ‘‘ଧୀତରଂ ମେ ଦେଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଞାତିଭାୱଂ ଇଚ୍ଛାମୀ’’ତି।

ସାକିଯା ଦୂତୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘ମଯଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ୱସାମ, ସଚେ ଦାରିକଂ ନ ଦସ୍ସାମ, ମହନ୍ତଂ ୱେରଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସଚେ ଦସ୍ସାମ, କୁଲୱଂସୋ ନୋ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତି, କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନେ ମହାନାମୋ ଆହ – ‘‘ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ମମ ଧୀତା ୱାସଭଖତ୍ତିଯା ନାମ ନାଗମୁଣ୍ଡାଯ ନାମ ଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତା। ସା ସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ଉତ୍ତମରୂପଧରା ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ପିତୁ ୱଂସେନ ଖତ୍ତିଯଜାତିକା, ତମସ୍ସ ‘ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞା’ତି ପେସେସ୍ସାମା’’ତି। ସାକିଯା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦୂତେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ, ଦାରିକଂ ଦସ୍ସାମ, ଇଦାନେୱ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ଦୂତା ଚିନ୍ତେସୁଂ ‘‘ଇମେ ସାକିଯା ନାମ ଜାତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତିମାନିନୋ, ‘ସଦିସୀ ନୋ’ତି ୱତ୍ୱା ଅସଦିସିମ୍ପି ଦଦେଯ୍ୟୁଂ, ଏତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜମାନମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ଏୱମାହଂସୁ ‘‘ମଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଯା ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମା’’ତି। ସାକିଯା ତେସଂ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ଦାପେତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତଯିଂସୁ। ମହାନାମୋ ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅହଂ ଉପାଯଂ କରିସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମମ ଭୋଜନକାଲେ ୱାସଭଖତ୍ତିଯଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ମଯା ଏକସ୍ମିଂ କବଳେ ଗହିତମତ୍ତେ ‘ଦେୱ, ଅସୁକରାଜା ପଣ୍ଣଂ ପହିଣି, ଇମଂ ତାୱ ସାସନଂ ସୁଣାଥା’ତି ପଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଭୁଞ୍ଜମାନେ କୁମାରିକଂ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ।

ମହାନାମୋ ‘‘ଧୀତରଂ ମେ ଆନେଥ, ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଭୁଞ୍ଜତୂ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ତାୱଦେୱ ଥୋକଂ ପପଞ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଆନଯିଂସୁ। ସା ‘‘ପିତରା ସଦ୍ଧିଂ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକପାତିଯଂ ହତ୍ଥଂ ଓତାରେସି। ମହାନାମୋପି ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଏକପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁଖେ ଠପେସି। ଦୁତିଯପିଣ୍ଡାଯ ହତ୍ଥେ ପସାରିତେ ‘‘ଦେୱ, ଅସୁକରଞ୍ଞା ପଣ୍ଣଂ ପହିତଂ, ଇମଂ ତାୱ ସାସନଂ ସୁଣାଥା’’ତି ପଣ୍ଣଂ ଉପନାମେସୁଂ। ମହାନାମୋ ‘‘ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଭୁଞ୍ଜାହୀ’’ତି ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥଂ ପାତିଯାଯେୱ କତ୍ୱା ୱାମହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ପଣ୍ଣଂ ଓଲୋକେସି। ତସ୍ସ ତଂ ସାସନଂ ଉପଧାରେନ୍ତସ୍ସେୱ ଇତରା ଭୁଞ୍ଜି। ସୋ ତସ୍ସା ଭୁତ୍ତକାଲେ ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦୂତା ‘‘ନିଚ୍ଛଯେନେସା ଏତସ୍ସ ଧୀତା’’ତି ନିଟ୍ଠମକଂସୁ, ନ ତଂ ଅନ୍ତରଂ ଜାନିତୁଂ ସକ୍ଖିଂସୁ। ମହାନାମୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଧୀତରଂ ପେସେସି। ଦୂତାପି ନଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ନେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ କୁମାରିକା ଜାତିସମ୍ପନ୍ନା ମହାନାମସ୍ସ ଧୀତା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ସକଲନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ତଂ ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଅଭିସିଞ୍ଚାପେସି। ସା ରଞ୍ଞୋ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା।

ଅଥସ୍ସା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠହି। ରାଜା ଗବ୍ଭପରିହାରମଦାସି। ସା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ଅଥସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଅଯ୍ୟକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି ''ସକ୍କରାଜଧୀତା ୱାସଭଖତ୍ତିଯା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, କିମସ୍ସ ନାମଂ କରୋମା''ତି। ତଂ ପନ ସାସନଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଥୋକଂ ବଧିରଧାତୁକୋ, ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଯ୍ୟକସ୍ସାରୋଚେସି। ସୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ୱାସଭଖତ୍ତିଯା ପୁତ୍ତଂ ଅୱିଜାଯିତ୍ୱାପି ସଙ୍କଂ ଜନଂ ଅଭିଭୱତି, ଇଦାନି ପନ ଅତିୱିଯ ରଞ୍ଞୋ ୱଲ୍ଲଭା ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ସୋ ବଧିରଅମଚ୍ଚୋ ''ୱଲ୍ଲଭା''ତି ୱଚନଂ ଦୁସ୍ସୁତଂ ସୁତ୍ୱା ''ୱିଟଟୂଭୋ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ''ଦେୱ, କୁମାରସ୍ସ କିର 'ୱିଟଟୂଭୋ'ତି ନାମଂ କରୋଥା''ତି ଆହ। ରାଜା ''ପୋରାଣକଂ ନୋ କୁଲଦତ୍ତିକଂ ନାମଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ୱିଟଟୂଭୋ''ତି ନାମଂ ଅକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କୁମାରୋ କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ଅଞ୍ଞେସଂ କୁମାରାନଂ ମାତାମହକୁଲତୋ ହତ୍ଥିରୂପକଅସ୍ସରୂପକାଦୀନି ଆହରିଯମାନାନି ଦିସ୍ୱା ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଅମ୍ମ, ଅଞ୍ଞେସଂ ମାତାମହକୁଲତୋ ପଣ୍ଣାକାରୋ ଆହରିଯତି, ମଯ୍ହଂ କୋଚି କିଞ୍ଚି ନ ପେସେସି, କିଂ ତ୍ୱଂ ନିମ୍ମାତା ନିପ୍ପିତାସୀ''ତି? ଅଥ ନଂ ସା ''ତାତ, ସକ୍କରାଜାନୋ ମାତାମହା ଦୂରେ ପନ ୱସନ୍ତି, ତେନ ତେ କିଞ୍ଚି ନ ପେସେନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ୱଞ୍ଚେସି।

ପୁନ ସୋଳସୱସ୍ସିକକାଲେ ''ଅମ୍ମ, ମାତାମହକୁଲଂ ପସ୍ସିତୁକାମୋମ୍ହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅଲଂ ତାତ, କିଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କରିସ୍ସସୀ''ତି ୱାରିଯମାନୋପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚି। ଅଥସ୍ସ ମାତା ''ତେନ ହି ଗଚ୍ଛାହୀ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସୋ ପିତୁ ଆରୋଚେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନିକ୍ଖମି। ୱାସଭଖତ୍ତିଯା ପୁରେତରଂ ପଣ୍ଣଂ ପେସେସି ''ଅହଂ ଇଧ ସୁଖଂ ୱସାମି, ସାମିନୋ କିଞ୍ଚି ଅନ୍ତରଂ ମା ଦସ୍ସଯିଂସୂ''ତି। ସାକିଯା ୱିଟଟୂଭସ୍ସ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ''ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା''ତି ତସ୍ସ ଦହରଦହରେ କୁମାରକେ ଜନପଦଂ ପହିଣିଂସୁ। କୁମାରେ କପିଲୱତ୍ଥୁଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ସାକିଯା ସନ୍ଥାଗାରେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। କୁମାରୋ ସନ୍ଥାଗାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ''ଅଯଂ ତେ, ତାତ, ମାତାମହୋ, ଅଯଂ ମାତୁଲୋ''ତି ୱଦିଂସୁ ସୋ ସଙ୍କେ ୱନ୍ଦମାନୋ ୱିଚରି। ସୋ ଯାୱପିଟ୍ଠିଯା ରୁଜନପ୍ପମାଣା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମ୍ପି ଅତ୍ତାନଂ ୱନ୍ଦମାନଂ ଅଦିସ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମଂ ୱନ୍ଦନ୍ତା ନତ୍ଥୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସାକିଯା ''ତାତ, ତୱ କନିଟ୍ଠକୁମାରା ଜନପଦଂ ଗତା''ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ। ସୋ କତିପାହଂ ୱସିତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନିକ୍ଖମି। ଅଥେକା ଦାସୀ ସନ୍ଥାଗାରେ ତେନ ନିସିନ୍ନଫଲକଂ ''ଇଦଂ ୱାସଭଖତ୍ତିଯାଯ ଦାସିଯା ପୁତ୍ତସ୍ସ ନିସିନ୍ନଫଲକ''ନ୍ତି ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା ଖୀରୋଦକେନ ଧୋୱି। ଏକୋ ପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ଆୱୁଧଂ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତୋ ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ୱିଟଟୂଭକୁମାରସ୍ସ ଅକ୍କୋସନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ତଂ ଅନ୍ତରଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ୱାସଭଖତ୍ତିଯା ଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ମହାନାମସକ୍କସ୍ସ ଜାତା''ତି ଞତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ବଲକାଯସ୍ସ କଥେସି। ''ୱାସଭଖତ୍ତିଯା କିର ଦାସିଯା ଧୀତା''ତି ମହାକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି।

କୁମାରୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ଏତେ ତାୱ ମମ ନିସିନ୍ନଫଲକଂ ଖୀରୋଦକେନ ଧୋୱନ୍ତୁ, ଅହଂ ପନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠିତକାଲେ ଏତେସଂ ଗଲଲୋହିତଂ ଗହେତ୍ୱା ମମ ନିସିନ୍ନଫଲକଂ ଧୋୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତସ୍ମିଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗତେ ଅମଚ୍ଚା ସଙ୍କଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ''ସଙ୍କେ ମଯ୍ହଂ ଦାସିଧୀତରଂ ଅଦଂସୂ''ତି ସାକିଯାନଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱାସଭଖତ୍ତିଯାଯ ଚ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଦିନ୍ନପରିହାରଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦାସଦାସୀହି ଲଦ୍ଧବ୍ବପରିହାରମତ୍ତମେୱ ଦାପେସି। ତତୋ କତିପାହଚ୍ଚଯେନ ସତ୍ଥା ରାଜନିୱେସନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ କିର ଞାତକେହି ଦାସିଧୀତା ମଯ୍ହଂ ଦିନ୍ନା, ତେନସ୍ସା ଅହଂ ସପୁତ୍ତାଯ ପରିହାରଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦାସଦାସୀହି ଲଦ୍ଧବ୍ବପରିହାରମତ୍ତମେୱ ଦାପେସି''ନ୍ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ''ଅଯୁତ୍ତଂ, ମହାରାଜ, ସାକିଯେହି କତଂ, ଦଦନ୍ତେହି ନାମ ସମାନଜାତିକା ଦାତବ୍ବା ଅସ୍ସ। ତଂ ପନ ମହାରାଜ, ୱଦାମି ୱାସଭଖତ୍ତିଯା ଖତ୍ତିଯରାଜଧୀତା ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଗେହେ ଅଭିସେକଂ ଲଭି, ୱିଟଟୂଭୋପି ଖତ୍ତିଯରାଜାନମେୱ ପଟିଚ୍ଚ ଜାତୋ, ମାତୁଗୋତ୍ତଂ ନାମ କିଂ କରିସ୍ସତି, ପିତୁଗୋତ୍ତମେୱ ପମାଣନ୍ତି ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଦଲିଦ୍ଦିତ୍ଥିଯା କଟ୍ଠହାରିକାଯପି ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନଂ ଅଦଂସୁ, ତସ୍ସା ଚ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଜାତକୁମାରୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକାଯ ବାରାଣସିଯା ରଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା କଟ୍ଠୱାହନରାଜା ନାମ ଜାତୋ''ତି କଟ୍ଠୱାହନଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧।୭) କଥେସି । ରାଜା ସତ୍ଥୁ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ପିତୁଗୋତ୍ତମେୱ କିର ପମାଣ''ନ୍ତି ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ମାତାପୁତ୍ତାନଂ ପକତିପରିହାରମେୱ ଦାପେସି।

ରଞ୍ଞୋ ପନ ବନ୍ଧୁଲୋ ନାମ ସେନାପତି ମଲ୍ଲିକଂ ନାମ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯଂ ୱଞ୍ଝଂ ''ତୱ କୁଲଘରମେୱ ଗଚ୍ଛାହୀ''ତି କୁସିନାରମେୱ ପେସେସି। ସା ''ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଜେତୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତା ''କହଂ ଗଚ୍ଛସୀ''ତି ଚ ପୁଟ୍ଠା ''ସାମିକୋ ମେ, ଭନ୍ତେ, କୁଲଘରଂ ପେସେସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''କସ୍ମା''ତି ୱୁତ୍ତା ''ୱଞ୍ଝା ଅପୁତ୍ତିକା, ଭନ୍ତେ''ତି ୱତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା ''ଯଦି ଏୱଂ ଗମନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ନିୱତ୍ତାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତା ତୁଟ୍ଠା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିୱେସନମେୱ ପୁନ ଅଗମାସି। ''କସ୍ମା ନିୱତ୍ତସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠା ''ଦସବଲେନ ନିୱତ୍ତିତାମ୍ହୀ''ତି ଆହ। ସେନାପତି ''ଦିଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତି ତଥାଗତେନ କାରଣ''ନ୍ତି ଆହ। ସା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଗବ୍ଭଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଦୋହଳା ''ଦୋହଳୋ ମେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି ଆରୋଚେସି। ''କିଂ ଦୋହଳୋ''ତି? ''ୱେସାଲିଯା ନଗରେ ଲିଚ୍ଛୱିରାଜାନଂ ଅଭିସେକମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓତରିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱିତୁକାମାମ୍ହି, ସାମୀ''ତି। ସେନାପତି ''ସାଧୂ''ତି ୱତ୍ୱା ସହସ୍ସଥାମଧନୁଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ରଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରଥଂ ପାଜେନ୍ତୋ ୱେସାଲିଂ ପାୱିସି।

ତସ୍ମିଞ୍ଚ କାଲେ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ବନ୍ଧୁଲସେନାପତିନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକାଚରିୟକୁଲେ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ମହାଲି ନାମ ଲିଚ୍ଛୱୀ ଅନ୍ଧୋ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ଦ୍ୱାରସମୀପେ ୱସତି। ସୋ ରଥସ୍ସ ଉମ୍ମାରେ ପଟିଘଟ୍ଟନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ବନ୍ଧୁଲମଲ୍ଲସ୍ସ ରଥପତନସଦ୍ଦୋ ଏସୋ, ଅଜ୍ଜ ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ପୋକ୍ଖରଣିୟା ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଆରକ୍ଖା ବଲୱା, ଉପରି ଲୋହଜାଲଂ ପତ୍ଥଟଂ, ସକୁଣାନମ୍ପି ଓକାସୋ ନତ୍ଥି। ସେନାପତି ପନ ରଥା ଓତରିତ୍ୱା ଆରକ୍ଖକେ ଖଗ୍ଗେନ ପହରନ୍ତୋ ପଲାପେତ୍ୱା ଲୋହଜାଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋପୋକ୍ଖରଣିୟଂ ଭରିୟଂ ଓତାରେତ୍ୱା ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପାୟେତ୍ୱା ସୟମ୍ପି ନ୍ହତ୍ୱା ମଲ୍ଲିକଂ ରଥଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଆଗତମଗ୍ଗେନେୱ ପାୟାସି। ଆରକ୍ଖକା ଗନ୍ତ୍ୱା ଲିଚ୍ଛୱୀନଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ଲିଚ୍ଛୱିରାଜାନୋ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ରଥସତାନି ଆରୁୟ୍ହ ‘‘ବନ୍ଧୁଲମଲ୍ଲଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ମହାଲିସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ମହାଲି ‘‘ମା ଗମିତ୍ଥ, ସୋ ହି ୱୋ ସବ୍ବେ ଘାତୟିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ତେପି ‘‘ମୟଂ ଗମିସ୍ସାମୟେୱା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ତେନ ହି ଚକ୍କସ୍ସ ୟାୱ ନାଭିତୋ ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ନିୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥ, ତତୋ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତା ପୁରତୋ ଅସନିସଦ୍ଦଂ ୱିୟ ସୁଣିସ୍ସଥ, ତମ୍ହା ଠାନା ନିୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥ, ତତୋ ଅନିୱତ୍ତନ୍ତା ତୁମ୍ହାକଂ ରଥଧୁରେସୁ ଛିଦ୍ଦଂ ପସ୍ସିସ୍ସଥ, ତମ୍ହା ଠାନା ନିୱତ୍ତେୟ୍ୟାଥ, ପୁରତୋ ମାଗମିତ୍ଥାତି। ତେ ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁୟେୱ।

ମଲ୍ଲିକା ଦିସ୍ୱା ‘‘ରଥା, ସାମି, ପଞ୍ଞାୟନ୍ତୀ’’ତି ଆହ। ତେନ ହି ଏକସ୍ସ ରଥସ୍ସ ୱିୟ ପଞ୍ଞାୟନକାଲେ ମମ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀତି। ସା ୟଦା ସବ୍ବେ ଏକୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟିଂସୁ, ତଦା ‘‘ଏକମେୱ ସାମି ରଥସୀସଂ ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି ଆହ। ବନ୍ଧୁଲୋ ‘‘ତେନ ହି ଇମା ରସ୍ମିୟୋ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ତସ୍ସା ରସ୍ମିୟୋ ଦତ୍ୱା ରଥେ ଠିତୋୱ ଧନୁଂ ଆରୋପେତି, ରଥଚକ୍କଂ ୟାୱ ନାଭିତୋ ପଥୱିଂ ପାୱିସି, ଲିଚ୍ଛୱିନୋ ତଂ ଠାନଂ ଦିସ୍ୱାପି ନ ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ଇତରୋ ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜିୟଂ ପୋଥେସି, ଅସନିସଦ୍ଦୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ତେ ତତୋପି ନ ନିୱତ୍ତିଂସୁ, ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତେୱ। ବନ୍ଧୁଲୋ ରଥେ ଠିତକୋୱ ଏକଂ ସରଂ ଖିପି। ସୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ରଥସତାନଂ ରଥସୀସଂ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ରାଜସତାନି ପରିକରବନ୍ଧନଟ୍ଠାନେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପାୱିସି। ତେ ଅତ୍ତନୋ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ‘‘ତିଟ୍ଠ ରେ, ତିଟ୍ଠ ରେ’’ତି ୱଦନ୍ତା ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁୟେୱ। ବନ୍ଧୁଲୋ ରଥଂ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ମତକା, ମତକେହି ସଦ୍ଧିଂ ମୟ୍ହଂ ୟୁଦ୍ଧଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ମତକା ନାମ ଅମ୍ହାଦିସା ନେୱ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ‘‘ତେନ ହି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପରିକରଂ ମୋଚେଥା’’ତି। ତେ ମୋଚୟିଂସୁ। ସୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେୟେୱ ମରିତ୍ୱା ପତିତୋ। ଅଥ ନେ ‘‘ସବ୍ବେପି ତୁମ୍ହେ ଏୱରୂପା, ଅତ୍ତନୋ ଘରାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ସଂୱିଧାତବ୍ବଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରେ ଅନୁସାସିତ୍ୱା ସନ୍ନାହଂ ମୋଚେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ତଥା କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତା।

ବନ୍ଧୁଲୋପି ମଲ୍ଲିକଂ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆନେସି। ସା ସୋଳସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୟମକେ ପୁତ୍ତେ ୱିଜାୟି, ସବ୍ବେପି ସୂରା ଥାମସମ୍ପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, ସବ୍ବସିପ୍ପେ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ଏକେକସ୍ସପି ପୁରିସସହସ୍ସପରିୱାରୋ ଅହୋସି । ପିତରା ସଦ୍ଧିଂ ରାଜନିୱେସନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ତେହେୱ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ପରିପୂରି। ଅଥେକଦିୱସଂ ୱିନିଚ୍ଛୟେ କୂଟଡ୍ଡପରାଜିତା ମନୁସ୍ସା ବନ୍ଧୁଲଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାରୱଂ ୱିରୱନ୍ତା ୱିନିଚ୍ଛୟଅମଚ୍ଚାନଂ କୂଟଡ୍ଡକାରଣଂ ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋପି ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଅଡ୍ଡଂ ତୀରେତ୍ୱା ସାମିକମେୱ ସାମିକଂ, ଅସ୍ସାମିକମେୱ ଅସ୍ସାମିକଂ ଅକାସି। ମହାଜନୋ ମହାସଦ୍ଦେନ ସାଧୁକାରଂ ପୱତ୍ତେସି। ରାଜା ‘‘କିମିଦ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ଅମଚ୍ଚେ ହାରେତ୍ୱା ବନ୍ଧୁଲସ୍ସେୱ ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ନିୟ୍ୟାଦେସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମ୍ମା ୱିନିଚ୍ଛିନି। ତତୋ ପୋରାଣକୱିନିଚ୍ଛୟିକା ଲଞ୍ଜଂ ଅଲଭନ୍ତା ଅପ୍ପଲାଭା ହୁତ୍ୱା ‘‘ବନ୍ଧୁଲୋ ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ଥେତୀ’’ତି ରାଜକୁଲେ ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ। ରାଜା ତଂ କଥଂ ଗହେତ୍ୱା ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଇଧେୱ ଘାତିୟମାନେ ଗରହା ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁନ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ପୟୁତ୍ତପୁରିସେହି ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପହରାପେତ୍ୱା ତେ ପଲାପେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତକାଲେ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ବନ୍ଧୁଲଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କିର କୁପିତୋ, ତୱ ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋରେ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ପହିଣିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ଥେୱସ୍ସ ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାୟ ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହରଥା’’ତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଞ୍ଞେପି ସମତ୍ଥେ ମହାୟୋଧେ ପେସେସି। ତସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେୟେୱ ‘‘ସେନାପତି କିର ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱାୱ ପୟୁତ୍ତକଚୋରା ପଲାୟିଂସୁ। ସୋ ତଂ ପଦେସଂ ଆୱାସାପେତ୍ୱା ଜନପଦଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ନଗରତୋ ଅୱିଦୂରେ ଠାନେ ତେ ୟୋଧା ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିଂସୁ। ତଂ ଦିୱସଂ ମଲ୍ଲିକାୟ ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ନିମନ୍ତିତା ହୋନ୍ତି। ଅଥସ୍ସା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟେ ‘‘ସାମିକସ୍ସ ତେ ସଦ୍ଧିଂ ପୁତ୍ତେହି ସୀସଂ ଛିନ୍ଦିଂସୂ’’ତି ପଣ୍ଣଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ସା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା କସ୍ସଚି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ପଣ୍ଣଂ ଉଚ୍ଛଙ୍ଗେ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘମେୱ ପରିୱିସି। ଅଥସ୍ସା ପରିଚାରିକା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ସପ୍ପିଚାଟିଂ ଆହରନ୍ତିୟୋ ଥେରାନଂ ପୁରତୋ ଚାଟିଂ ଭିନ୍ଦିଂସୁ। ଧମ୍ମସେନାପତି ‘‘ଉପାସିକେ, ଭେଦନଧମ୍ମଂ ଭିନ୍ନଂ, ନ ଚିନ୍ତେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଆହ। ସା ଉଚ୍ଛଙ୍ଗତୋ ପଣ୍ଣଂ ନୀହରିତ୍ୱା ‘‘ଦ୍ୱତ୍ତିଂସପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପିତୁ ସୀସଂ ଛିନ୍ନନ୍ତି ମେ ଇମଂ ପଣ୍ଣଂ ଆହରିଂସୁ, ଅହଂ ଇଦଂ ସୁତ୍ୱାପି ନ ଚିନ୍ତେମି, ସପ୍ପିଚାଟିୟା ଭିନ୍ନାୟ କିଂ ଚିନ୍ତେମି, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହ। ଧମ୍ମସେନାପତି ‘‘ଅନିମିତ୍ତମନଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତିଆଦୀନି (ସୁ। ନି। ୫୭୯) ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ସାପି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସ ସୁଣିସାୟୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ସାମିକା ଅତ୍ତନୋ ପୁରିମକମ୍ମଫଲଂ ଲଭିଂସୁ, ତୁମ୍ହେ ମା ସୋଚିତ୍ଥ ମା ପରିଦେୱିତ୍ଥ, ରଞ୍ଞୋ ଉପରି ମନୋପଦୋସଂ ମା କରିତ୍ଥା’’ତି ୱଦି।

ରଞ୍ଞୋ ଚରପୁରିସା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତେସଂ ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ କଥୟିଂସୁ। ରାଜା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ତସ୍ସା ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଲ୍ଲିକଞ୍ଚ ସୁଣିସାୟୋ ଚସ୍ସା ଖମାପେତ୍ୱା ମଲ୍ଲିକାୟ ୱରଂ ଅଦାସି। ସା "ଗହିତୋ ମେ ହୋତୂ"ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଗତେ ମତକଭତ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା "ଦେୱ, ତୁମ୍ହେହି ମେ ୱରୋ ଦିନ୍ନୋ, ମୟ୍ହଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାୟ ମେ ସୁଣିସାନଂ ମମ ଚ କୁଲଘରଗମନଂ ଅନୁଜାନାଥା"ତି ଆହ। ରାଜା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସା ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାୟ ସୁଣିସାନଂ ସକକୁଲଂ ପେସେତ୍ୱା ସୟଂ କୁସିନାରନଗରେ ଅତ୍ତନୋ କୁଲଘରଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ବନ୍ଧୁଲସେନାପତିନୋ ଭାଗିନେୟ୍ୟସ୍ସ ଦୀଘକାରାୟନସ୍ସ ନାମ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ ଅଦାସି। ସୋ ପନ "ମାତୁଲୋ ମେ ଇମିନା ମାରିତୋ"ତି ରଞ୍ଞୋ ଓତାରଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ୱିଚରତି। ରାଜାପି ନିପ୍ପରାଧସ୍ସ ବନ୍ଧୁଲସ୍ସ ମାରିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଚିତ୍ତସ୍ସାଦଂ ନ ଲଭତି, ରଜ୍ଜସୁଖଂ ନାନୁଭୋତି।

ତଦା ସତ୍ଥା ସାକିୟାନଂ ୱେଠଉଂ ନାମ ନିଗମଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱିହରତି। ରାଜା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆରାମତୋ ଅୱିଦୂରେ ଖନ୍ଧାୱାରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା "ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମା"ତି ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଦୀଘକାରାୟନସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି। ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମଚେତିୟସୁତ୍ତନିୟାମେନେୱ (ମ॰ ନି॰ ୨।୩୬୪ ଆଦୟୋ) ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ମିଂ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଦୀଘକାରାୟନୋ ତାନି ପଞ୍ଚ ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନି ଗହେତ୍ୱା ୱିଟଟୂଭଂ ରାଜାନଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଏକଂ ଅସ୍ସଂ ଏକଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠାନକାରିକଂ ମାତୁଗାମଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ଅଗମାସି। ରାଜା ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ ପିୟକଥଂ କଥେତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସେନଂ ଅଦିସ୍ୱା ତଂ ମାତୁଗାମଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା "ଅହଂ ଭାଗିନେୟ୍ୟଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଆଦାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱିଟଟୂଭଂ ଗହେସ୍ସାମୀ"ତି ରାଜଗହନଗରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିକାଲେ ଦ୍ୱାରେସୁ ପିହିତେସୁ ନଗରଂ ପୱିସିତୁମସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏକିସ୍ସାୟ ସାଲାୟ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱାତାତପେନ କିଲନ୍ତୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ତତ୍ଥେୱ କାଲମକାସି। ୱିଭାତାୟ ରତ୍ତିୟା "ଦେୱ କୋସଲନରିନ୍ଦ, ଇଦାନି ଅନାଥୋସି ଜାତୋ"ତି ୱିଲପନ୍ତିୟା ତସ୍ସା ଇତ୍ଥିୟା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ମାତୁଲସ୍ସ ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାରେସି।

ୱିଟଟୂଭୋପି ରଜ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ୱା ତଂ ୱେରଂ ସରିତ୍ୱା "ସବ୍ବେପି ସାକିୟେ ମାରେସ୍ସାମୀ"ତି ମହତିୟା ସେନାୟ ନିକ୍ଖମି। ତଂ ଦିୱସଂ ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମୟେ ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିନାସଂ ଦିସ୍ୱା "ଞାତିସଙ୍ଗହଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପୁବ୍ବଣ୍ହସମୟେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଗନ୍ଧକୁଟିୟଂ ସୀହସେୟ୍ୟଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କପିଲୱତ୍ଥୁସାମନ୍ତେ ଏକସ୍ମିଂ କବରଚ୍ଛାୟେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦି। ତତୋ ଅୱିଦୂରେ ୱିଟଟୂଭସ୍ସ ରଜ୍ଜସୀମାୟ ଅନ୍ତୋ ସନ୍ଦଚ୍ଛାୟୋ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି, ୱିଟଟୂଭୋ ସତ୍ଥାରଂ ଦିସ୍ୱା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା "ଭନ୍ତେ, କିଂକାରଣା ଏୱରୂପାୟ ଉଣ୍ହୱେଲାୟ ଇମସ୍ମିଂ କବରଚ୍ଛାୟେ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦଥ, ଏତସ୍ମିଂ ସନ୍ଦଚ୍ଛାୟେ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦଥ, ଭନ୍ତେ"ତି ୱତ୍ୱା "ହୋତୁ, ମହାରାଜ, ଞାତକାନଂ ଛାୟା ନାମ ସୀତଲା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ଞାତକାନଂ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ସତ୍ଥା ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିମେୱ ପଚ୍ଚାଗମି। ସତ୍ଥାପି ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଜେତୱନମେୱ ଗତୋ।

ରାଜା ସାକିୟାନଂ ଦୋସଂ ସରିତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଥେୱ ସତ୍ଥାରଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତତିୟୱାରେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସତ୍ଥାରଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ପନ ତସ୍ମିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ସତ୍ଥା ସାକିୟାନଂ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତେସଂ ନଦିୟଂ ୱିସପକ୍ଖିପନପାପକମ୍ମସ୍ସ ଅପ୍ପଟିବାହିରଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ନ ଅଗମାସି। ୱିଟଟୂଭରାଜା ଖୀରପାୟକେ ଦାରକେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେ ସାକିୟେ ଘାତେତ୍ୱା ଗଲଲୋହିତେନ ନିସିନ୍ନଫଲକଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମି। ସତ୍ଥରି ତତିୟୱାରେ ଗମନତୋ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପିତଭତ୍ତକିଚ୍ଚେ ଗନ୍ଧକୁଟିୟଂ ପୱିସନ୍ତେ ଦିସାହି ସନ୍ନିପତିତା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା "ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ନିୱତ୍ତାପେତ୍ୱା ଞାତକେ ମରଣଭୟା ମୋଚେସି, ଏୱଂ ଞାତକାନଂ ଅତ୍ଥଚରୋ ସତ୍ଥା"ତି ଭଗୱତୋ ଗୁଣକଥଂ କଥୟିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା "କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା"ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା "ଇମାୟ ନାମା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ତଥାଗତୋ ଞାତକାନଂ ଅତ୍ଥଂ ଚରତି, ପୁବ୍ବେପି ଚରିୟେୱା"ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଏକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି "ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ରାଜାନୋ ବହୁଥମ୍ଭେସୁ ପାସାଦେସୁ ୱସନ୍ତି, ତସ୍ମା ବହୂହି ଥମ୍ଭେହି ପାସାଦକରଣଂ ନାମ ଅନଚ୍ଛରିୟଂ, ୟଂନୂନାହଂ ଏକଥମ୍ଭକଂ ପାସାଦଂ କାରେୟ୍ୟଂ, ଏୱଂ ସବ୍ବରାଜୂନଂ ଅଗ୍ଗରାଜା ଭୱିସ୍ସାମୀ"ତି। ସୋ ୱଡ୍ଢକୀ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା "ମୟ୍ହଂ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ଏକଥମ୍ଭକଂ ପାସାଦଂ କରୋଥା"ତି ଆହ। ତେ "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉଜୂ ମହନ୍ତେ ଏକଥମ୍ଭକପାସାଦାରହେ ବହୂ ରୁକ୍ଖେ ଦିସ୍ୱା "ଇମେ ରୁକ୍ଖା ସନ୍ତି, ମଗ୍ଗୋ ପନ ୱିସମୋ, ନ ସକ୍କା ଓତାରେତୁଂ, ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମା"ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଥା ଅକଂସୁ। ରାଜା "କେନଚି ଉପାୟେନ ସଣିକଂ ଓତାରେଥା"ତି ୱତ୍ୱା "ଦେୱ, ୟେନ କେନଚି ଉପାୟେନ ନ ସକ୍କା"ତି ୱୁତ୍ତେ "ତେନ ହି ମମ ଉୟ୍ୟାନେ ଏକଂ ରୁକ୍ଖଂ ଉପଧାରେଥା"ତି ଆହ। ୱଡ୍ଢକୀ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ସୁଜାତଂ ଉଜୁକଂ ଗାମନିଗମପୂଜିତଂ ରାଜକୁଲତୋପି ଲଦ୍ଧବଲିକମ୍ମଂ ମଙ୍ଗଲସାଲରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା "ଉୟ୍ୟାନେ ରୁକ୍ଖୋ ନାମ ମମ ପଟିବଦ୍ଧୋ, ଗଚ୍ଛଥ ଭୋ ତଂ ଛିନ୍ଦଥା"ତି ଆହ। ତେ "ସାଧୂ"ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ

ଗନ୍ଧପଞ୍ଚଙ୍ଗୁଲିକଂ ଦତ୍ୱା ସୁତ୍ତେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଦାମାନି ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ''ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମ, ରାଜା ଛିନ୍ଦାପେତି, ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିୱୁତ୍ଥଦେୱତା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତୁ, ଅମ୍ହାକଂ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ସାୱେସୁଂ।

ଅଥ ତସ୍ମିଂ ନିୱୁତ୍ଥୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ନିସ୍ସଂସଯଂ ଇମେ ୱଡ୍ଢକୀ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ୱିମାନଂ ମେ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ୱିମାନପରିଯନ୍ତିକମେୱ ଖୋ ପନ ମୟ୍ହଂ ଜୀୱିତଂ, ଇମଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତେସୁ ତରୁଣସାଲରୁକ୍ଖେସୁ ନିୱୁତ୍ଥାନଂ ମମ ଞାତିଦେୱତାନମ୍ପି ବହୂନି ୱିମାନାନି ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି। ୱିମାନପରିଯନ୍ତିକମେୱ ମମ ଞାତୀନଂ ଦେୱତାନମ୍ପି ଜୀୱିତଂ, ନ ଖୋ ପନ ମଂ ତଥା ଅତ୍ତନୋ ୱିନାସୋ ବାଧତି, ଯଥା ଞାତୀନଂ, ତସ୍ମା ନେସଂ ମଯା ଜୀୱିତଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ରଞ୍ଞୋ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସକଲଗବ୍ଭଂ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା ଉସ୍ସିସକପସ୍ସେ ରୋଦମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତତସିତୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩।

''କା ତ୍ୱଂ ସୁଦ୍ଧେହି ୱତ୍ଥେହି, ଅଘେ ୱେହାଯସଂ ଠିତା;

କେନ ତ୍ୟାସ୍ସୂନି ୱତ୍ତନ୍ତି, କୁତୋ ତଂ ଭଯମାଗତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କା ତ୍ୱନ୍ତି ନାଗଯକ୍ଖସୁପଣ୍ଣସକ୍କାଦୀସୁ କା ନାମ ତ୍ୱନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ୱତ୍ଥେହୀତି ୱଚନମତ୍ତମେୱେତଂ, ସଙ୍ଖେପି ପନ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରେ ସନ୍ଧାଯେୱମାହ। ଅଘେତି ଅପ୍ପଟିଘେ ଆକାସେ। ୱେହାଯସନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। କେନ ତ୍ୟାସ୍ସୂନି ୱତ୍ତନ୍ତୀତି କେନ କାରଣେନ ତୱ ଅସ୍ସୂନି ୱତ୍ତନ୍ତି। କୁତୋତି ଞାତିୱିଯୋଗଧନୱିନାସାଦୀନଂ କିଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ଭଯମାଗତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତତୋ ଦେୱରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪।

''ତୱେୱ ଦେୱ ୱିଜିତେ, ଭଦ୍ଦସାଲୋତି ମଂ ୱିଦୂ;

ସଟ୍ଠି ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ତିଟ୍ଠତୋ ପୂଜିତସ୍ସ ମେ।

୧୫।

''କାରଯନ୍ତା ନଗରାନି, ଅଗାରେ ଚ ଦିସମ୍ପତି;

ୱିୱିଧେ ଚାପି ପାସାଦେ, ନ ମଂ ତେ ଅଚ୍ଚମଞ୍ଞିସୁଂ;

ଯଥେୱ ମଂ ତେ ପୂଜେସୁଂ, ତଥେୱ ତ୍ୱମ୍ପି ପୂଜଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତୋତି ସକଲବାରାଣସିନଗରେହି ଚେୱ ଗାମନିଗମେହି ଚ ତଯା ଚ ପୂଜିତସ୍ସ ନିଚ୍ଚଂ ବଲିକମ୍ମଞ୍ଚ ସକ୍କାରଞ୍ଚ ଲଭନ୍ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଉଯ୍ୟାନେ ତିଟ୍ଠନ୍ତସ୍ସ ଏତ୍ତକୋ କାଲୋ ଗତୋତି ଦସ୍ସେତି। ନଗରାନୀତି ନଗରପଟିସଙ୍ଖରଣକମ୍ମାନି। ଅଗାରେଚାତି ଭୂମିଗେହାନି। ଦିସମ୍ପତୀତି ଦିସାନଂ ପତି, ମହାରାଜ। ନ ମଂ ତେତି ତେ ନଗରପଟିସଙ୍ଖରଣାଦୀନି କରୋନ୍ତା ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ ପୋରାଣକରାଜାନୋ ମଂ ନାତିମଞ୍ଞିସୁଂ ନାତିକ୍କମିଂସୁ ନ ୱିହେଠଯିଂସୁ, ମମ ନିୱାସରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଂ ନ କରିଂସୁ, ମୟ୍ହଂ ପନ ସକ୍କାରମେୱ କରିଂସୂତି ଅୱଚ। ଯଥେୱାତି ତସ୍ମା ଯଥେୱ ତେ ପୋରାଣକରାଜାନୋ ମଂ ପୂଜଯିଂସୁ, ଏକୋପି ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ନ ଛିନ୍ଦାପେସି, ତ୍ୱଞ୍ଚାପି ମଂ ତଥେୱ ପୂଜଯ, ମା ମେ ରୁକ୍ଖଂ ଛେଦଯୀତି।

ତତୋ ରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬।

‘‘ତଂ ଇଓ୍ୱାହଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଥୂଲଂ କାଯେନ ତେ ଦୁମଂ;

ଆରୋହପରିଣାହେନ, ଅଭିରୂପୋସି ଜାତିଯା।

୧୭।

‘‘ପାସାଦଂ କାରଯିସ୍ସାମି, ଏକତ୍ଥମ୍ଭଂ ମନୋରମଂ;

ତତ୍ଥ ତଂ ଉପନେସ୍ସାମି, ଚିରଂ ତେ ଯକ୍ଖ ଜୀଓ୍ୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କାଯେନାତି ପମାଣେନ। ଇଦଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତଓ୍ୱ ପମାଣେନ ତଂ ଓ୍ୱିଯ ଥୂଲଂ ମହନ୍ତଂ ଅଞ୍ଞଂ ଦୁମଂ ନ ପସ୍ସାମି, ଓ୍ୱଞ୍ଞେଓ୍ୱ ପନ ଆରୋହପରିଣାହେନ ସୁଜାତସଙ୍ଖାତାଯ ସମସଣ୍ଠାନୌଜୁଭାଓ୍ୱସଙ୍ଖାରାଯ ଜାତିଯା ଚ ଅଭିରୂପୋ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ ଏକଥମ୍ଭପାସାଦାରହୋତି। ପାସାଦନ୍ତି ତସ୍ମା ତଂ ଛେଦାପେତ୍ୱା ଅହଂ ପାସାଦଂ କାରାପେସ୍ସାମେଓ୍ୱ। ତତ୍ଥ ତନ୍ତି ତଂ ପନାହଂ ସମ୍ମ ଦେଓ୍ୱରାଜ, ତତ୍ଥ ପାସାଦେ ଉପନେସ୍ସାମି, ସୋ ତ୍ୱଂ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଓ୍ୱସନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଲଭନ୍ତୋ ସକ୍କାରପ୍ପତ୍ତୋ ସୁଖଂ ଜୀଓ୍ୱିସ୍ସସି, ନିଓ୍ୱାସଟ୍ଠାନାଭାଓ୍ୱେନ ମେ ଓ୍ୱିନାସୋ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀତି ମା ଚିନ୍ତଯି, ଚିରଂ ତେ ଯକ୍ଖ ଜୀଓ୍ୱିତଂ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେଓ୍ୱରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮।

‘‘ଏଓ୍ୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଉଦପାଦି, ସରୀରେନ ଓ୍ୱିନାଭାଓ୍ୱୋ;

ପୁଥୁସୋ ମଂ ଓ୍ୱିକନ୍ତିତ୍ୱା, ଖଣ୍ଡସୋ ଅଓ୍ୱକନ୍ତଥ।

୧୯।

‘‘ଅଗ୍ଗେ ଚ ଛେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଚ, ପଚ୍ଛା ମୂଲମ୍ହି ଛିନ୍ଦଥ;

ଏଓ୍ୱଂ ମେ ଛିଜ୍ଜମାନସ୍ସ, ନ ଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଂ ସିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏଓ୍ୱଂ ଚିତ୍ତଂ ଉଦପାଦୀତି ଯଦି ଏଓ୍ୱଂ ଚିତ୍ତଂ ତଓ୍ୱ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ସରୀରେନ ଓ୍ୱିନାଭାଓ୍ୱୋତି ଯଦି ତେ ମମ ସରୀରେନ ଭଦ୍ଦସାଲରୁକ୍ଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ମମ ଓ୍ୱିନାଭାଓ୍ୱୋ ପତ୍ଥିତୋ। ପୁଥୁସୋତି ବହୁଧା। ଓ୍ୱିକନ୍ତିତ୍ୱାତି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଖଣ୍ଡସୋତି ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଅଓ୍ୱକନ୍ତଥ। ଅଗ୍ଗେ ଚାତି ଅଓ୍ୱକନ୍ତନ୍ତା ପନ ପଠମଂ ଅଗ୍ଗେ, ତତୋ ମଜ୍ଝେ ଛେତ୍ୱା ସବ୍ବପଚ୍ଛା ମୂଲେ ଛିନ୍ଦଥ। ଏଓ୍ୱଞ୍ହି ମେ ଛିଜ୍ଜମାନସ୍ସ ନ ଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଂ ସିଯା, ସୁଖଂ ନୁ ଖଣ୍ଡସୋ ଭଓ୍ୱେଯ୍ୟାତି ଯାଚତି।

ତତୋ ରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୦।

‘‘ହତ୍ଥପାଦଂ ଯଥା ଛିନ୍ଦେ, କଣ୍ଣନାସଞ୍ଚ ଜୀଓ୍ୱତୋ;

ତତୋ ପଚ୍ଛା ସିରୋ ଛିନ୍ଦେ, ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ମରଣଂ ସିଯା।

୨୧।

‘‘ସୁଖଂ ନୁ ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନଂ, ଭଦ୍ଦସାଲ ଓ୍ୱନପ୍ପତି;

କିଂହେତୁ କିଂ ଉପାଦାଯ, ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନମିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ହତ୍ଥପାଦନ୍ତି ହତ୍ଥେ ଚ ପାଦେ ଚ। ତଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଏୱଂ ପଟିପାଟିଯା ଛିଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଚୋରସ୍ସ ତଂ ମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ ସିଯା। ସୁଖଂ ନୂତି ସମ୍ମ ଭଦ୍ଦସାଲ, ୱଜ୍ଝପ୍ପତ୍ତା ଚୋରା ସୁଖେନ ମରିତୁକାମା ସୀସଚ୍ଛେଦଂ ଯାଚନ୍ତି, ନ ଖଣ୍ଡସୋ ଛେଦନଂ, ତ୍ୱଂ ପନ ଏୱଂ ଯାଚସି, ତେନ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି ‘‘ସୁଖଂ ନୁ ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନ’’ନ୍ତି। କିଂହେତୂତି ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନଂ ନାମ ନ ସୁଖଂ, କାରଣେନ ପନେତ୍ଥ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଅଥସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଭଦ୍ଦସାଲୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୨।

‘‘ଯଞ୍ଚ ହେତୁମୁପାଦାଯ, ହେତୁଂ ଧମ୍ମୂପସଂହିତଂ;

ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନମିଚ୍ଛାମି, ମହାରାଜ ସୁଣୋହି ମେ।

୨୩।

‘‘ଞାତୀ ମେ ସୁଖସଂୱଦ୍ଧା, ମମ ପସ୍ସେ ନିୱାତଜା;

ତେପିହଂ ଉପହିଂସେଯ୍ୟଂ, ପରେସଂ ଅସୁଖୋଚିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ହେତୁଂ ଧମ୍ମୂପସଂହିତନ୍ତି ମହାରାଜ, ଯଂ ହେତୁସଭାୱଯୁତ୍ତମେୱ, ନ ହେତୁପତିରୂପକଂ, ହେତୁଂ ଉପାଦାଯ ଆରବ୍ଭ ସନ୍ଧାଯାହଂ ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନମିଚ୍ଛାମି, ତଂ ୱହିତସୋତୋ ସୁଣୋହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଞାତୀମେତି ମମ ଭଦ୍ଦସାଲରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାଯାଯ ସୁଖସଂୱଦ୍ଧା ମମ ପସ୍ସେ ତରୁଣସାଲରୁକ୍ଖେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତା ମଯା କତୱାତପରିତ୍ତାଣତ୍ତା ନିୱାତଜା ମମ ଞାତକା ଦେୱସଙ୍ଘା ଅତ୍ଥି, ତେ ଅହଂ ୱିସାଲସାଖୱିଟପୋ ମୂଲେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପତନ୍ତୋ ଉପହିଂସେଯ୍ୟଂ, ସଂଭଗ୍ଗୱିମାନେ କରୋନ୍ତୋ ୱିନାସେଯ୍ୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରେସଂ ଅସୁଖୋଚିତନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମଯା ତେସଂ ପରେସଂ ଞାତିଦେୱସଙ୍ଘାନଂ ଅସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଓଚିତଂ ୱଡ୍ଢିତଂ, ନ ଚାହଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖକାମୋ, ତସ୍ମା ଭଦ୍ଦସାଲଂ ଖଣ୍ଡସୋ ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ଦାପେମୀତି ଅଯମେତ୍ଥାଧିପ୍ପାଯୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଧମ୍ମିକୋ ୱତାଯଂ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନୱିନାସତୋପି ଞାତୀନଂ ୱିମାନୱିନାସଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଞାତୀନଂ ଅତ୍ଥଚରିଯଂ ଚରତି, ଅଭଯମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଓସାନଗାଥମାହ –

୨୪।

‘‘ଚେତେଯ୍ୟରୂପଂ ଚେତେସି, ଭଦ୍ଦସାଲ ୱନପ୍ପତି;

ହିତକାମୋସି ଞାତୀନଂ, ଅଭଯଂ ସମ୍ମ ଦମ୍ମି ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚେତେଯ୍ୟରୂପଂ ଚେତେସୀତି ଞାତୀସୁ ମୁଦୁଚିତ୍ତତାଯ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ଚିନ୍ତେସି। ଛେଦେଯ୍ୟରୂପଂ ଛେଦେସୀତିପି ପାଠୋ। ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଖଣ୍ଡସୋ ଛିନ୍ନମିଚ୍ଛନ୍ତୋ ଛେଦେତବ୍ବଯୁତ୍ତକମେୱ ଛେଦେସୀତି। ଅଭଯନ୍ତି ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସମ୍ମ, ଗୁଣେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଅଭଯଂ ଦଦାମି, ନ ମେ ପାସାଦେନତ୍ଥୋ, ନାହଂ ତଂ ଛେଦାପେସ୍ସାମି, ଗଚ୍ଛ ଞାତିସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ସକ୍କତଗରୁକତୋ ସୁଖଂ ଜୀୱାତି ଆହ।

ଦେୱରାଜା ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ରାଜା ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ଞାତତ୍ଥଚରିଯଂ ଅଚରିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ତରୁଣସାଲେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଭଦ୍ଦସାଲଦେୱରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଭଦ୍ଦସାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୬୬] ୩। ସମୁଦ୍ଦୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

କସନ୍ତିୱପନ୍ତି ତେ ଜନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ପଞ୍ଚ କୁଲସତାନି ଗହେତ୍ୱା ନିରୟେ ପତିତଭାୱଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ଅଗ୍ଗସାୱକେସୁ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତେସୁ ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉଣ୍ହଲୋହିତେ ମୁଖତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଲୱୱେଦନାପୀଳିତୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ''ଅହମେୱ ନୱ ମାସେ ତଥାଗତସ୍ସ ଅନତ୍ଥଂ ଚିନ୍ତେସିଂ, ସତ୍ଥୁ ପନ ମୟି ପାପଚିତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ଅସୀତିମହାଥେରାନମ୍ପି ମୟି ଆଘାତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ମୟା କତକମ୍ମେନ ଅହମେୱ ଇଦାନି ଅନାଥୋ ଜାତୋ, ସତ୍ଥାରାପିମ୍ହି ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ମହାଥେରେହିପି ଞାତିସେଟ୍ଠେନ ରାହୁଲତ୍ଥେରେନପି ସକ୍ୟରାଜକୁଲେହିପି, ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଖମାପେସ୍ସାମୀ''ତି ପରିସାୟ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ପଞ୍ଚକେନ ଗାହାପେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ରତ୍ତିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କୋସଲରଟ୍ଠଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ସତ୍ଥୁ ଆରୋଚେସି ''ଦେୱଦତ୍ତୋ କିର, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଖମାପେତୁଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ''ଆନନ୍ଦ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ମମ ଦସ୍ସନଂ ନ ଲଭିସ୍ସତୀ''ତି।

ଅଥ ତସ୍ମିଂ ସାୱତ୍ଥିନଗରଦ୍ୱାରଂ ସମ୍ପତ୍ତେ ପୁନ ଥେରୋ ଆରୋଚେସି, ଭଗୱାପି ତଥେୱ ଅୱଚ। ତସ୍ସ ଜେତୱନେ ପୋକ୍ଖରଣିୟା ସମୀପଂ ଆଗତସ୍ସ ପାପଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣି, ସରୀରେ ଡାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ନ୍ହତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ''ମଞ୍ଚକତୋ ମଂ ଆୱୁସୋ ଓତାରେଥ, ପାନୀୟଂ ପିୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ତସ୍ସ ଓତାରେତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ ଠପିତମତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସାଦେ ଅଲଦ୍ଧେୟେୱ ମହାପଥୱୀ ୱିୱରମଦାସି। ତାୱଦେୱ ତଂ ଅୱୀଚିତୋ ଅଗ୍ଗିଜାଲା ଉଟ୍ଠାୟ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ସୋ ''ପାପକମ୍ମଂ ମେ ମତ୍ଥକଂ ପତ୍ତ''ନ୍ତି ତଥାଗତସ୍ସ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା –

''ଇମେହି ଅଟ୍ଠୀହି ତମଗ୍ଗପୁଗ୍ଗଲଂ, ଦେୱାତିଦେୱଂ ନରଦମ୍ମସାରଥିଂ;

ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁଂ ସତପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ, ପାଣେହି ବୁଦ୍ଧଂ ସରଣଂ ଉପେମୀ''ତି। (ମି। ପ। ୪।୧।୩) –

ଇମାୟ ଗାଥାୟ ସରଣେ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତୋ ଅୱୀଚିପରାୟଣୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପନ ପଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠାକକୁଲସତାନି ଅହେସୁଂ। ତାନିପି ତପ୍ପକ୍ଖିକାନି ହୁତ୍ୱା ଦସବଲଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହିୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ଏୱଂ ସୋ ତାନି ପଞ୍ଚ କୁଲସତାନି ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ପତିଟ୍ଠିତୋ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ପାପୋ ଲାଭସକ୍କାରଗିଦ୍ଧତାୟ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଅଟ୍ଠାନେ କୋପଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅନାଗତଭୟମନୋଲୋକେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି କୁଲସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅୱୀଚିପରାୟଣୋ ଜାତୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଲାଭସକ୍କାରଗିଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ଅନାଗତଭୟଂ ନ ଓଲୋକେସି, ପୁବ୍ବେପି ଅନାଗତଭୟଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖଗିଦ୍ଧେନ ସଦ୍ଧିଂ ପରିସାୟ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବାରାଣସିତୋ ଅୱିଦୂରେ କୁଲସହସ୍ସନିୱାସୋ ମହାୱଡ୍ଢକୀଗାମୋ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ୱଡ୍ଢକୀ ''ତୁମ୍ହାକଂ ମଞ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମ, ପୀଠଂ କରିସ୍ସାମ, ଗେହଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ୱତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ହତ୍ଥତୋ ବହୁଂ ଇଣଂ ଗହେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି କାତୁଂ ନ ସକ୍କିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ୱଡ୍ଢକୀ ଚୋଦେନ୍ତି ପଲିବୁଦ୍ଧନ୍ତି। ତେ ଇଣାୟିକେହି ଉପଦ୍ଦୁତା ସୁଖଂ ୱସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ''ୱିଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱସିସ୍ସାମା''ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମହତିଂ ନାୱଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ନଦିଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଗାମତୋ ଗାୱୁତଡ୍ଢୟୋଜନମତ୍ତେ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମୟେ ଗାମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରମାଦାୟ ନାୱଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାୱଂ ଆରୁୟ୍ହ ଅନୁକ୍କମେନ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ୱାତୱେଗେନ ୱିଚରନ୍ତା ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଏକଂ ଦୀପକଂ ପାପୁଣିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ପନ ଦୀପକେ ସୟଂଜାତସାଲିଉଚ୍ଛୁକଦଲିଅମ୍ବଜମ୍ବୁପନସତାଲନାଳିକେରାଦୀନି ୱିୱିଧଫଲାନି ଅତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞତରୋ ପଭିନ୍ନନାୱୋ ପୁରିସୋ ପଠମତରଂ ତଂ ଦୀପକଂ ପତ୍ୱା ସାଲିଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜମାନୋ ଉଚ୍ଛୁଆଦୀନି ଖାଦମାନୋ ଥୂଲସରୀରୋ ନଗ୍ଗୋ ପରୂଳ୍ହକେସମସ୍ସୁ ତସ୍ମିଂ ଦୀପକେ ପଟିୱସତି।

ୱଡ୍ଢକୀ ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ''ସଚେ ଅୟଂ ଦୀପକୋ ରକ୍ଖସପରିଗ୍ଗହିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସବ୍ବେପି ଅମ୍ହେ ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସାମ, ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ ତାୱ ନ''ନ୍ତି। ଅଥ ସତ୍ତଟ୍ଠ ପୁରିସା ସୂରା ବଲୱନ୍ତୋ ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧା ହୁତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ଦୀପକଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୋ ପୁରିସୋ ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଉଚ୍ଛୁରସଂ ପିୱିତ୍ୱା ସୁଖପ୍ପତ୍ତୋ ରମଣୀୟେ ପଦେସେ ରଜତପଟ୍ଟସଦିସେ ୱାଲୁକତଲେ ସୀତଚ୍ଛାୟାୟ ଉତ୍ତାନକୋ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ''ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ କସନ୍ତା ୱପନ୍ତା ଏୱରୂପଂ ସୁଖଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଜମ୍ବୁଦୀପତୋ ମୟ୍ହଂ ଅୟମେୱ ଦୀପକୋ ୱର''ନ୍ତି ଗାୟମାନୋ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସି। ଅଥ ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ସୋ ଭିକ୍ଖୱେ ପୁରିସୋ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀ''ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୫।

‘‘କସନ୍ତି ୱପନ୍ତି ତେ ଜନା, ମନୁଜା କମ୍ମଫଲୂପଜୀୱିନୋ;

ନୟିମସ୍ସ ଦୀପକସ୍ସ ଭାଗିନୋ, ଜମ୍ବୁଦୀପା ଇଦମେୱ ନୋ ୱର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ଜନାତି ତେ ଜମ୍ବୁଦୀପୱାସିନୋ ଜନା। କମ୍ମଫଲୂପଜୀୱିନୋତି ନାନାକମ୍ମାନଂ ଫଲୂପଜୀୱିନୋ ସତ୍ତା।

ଅଥ ତେ ଦୀପକଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ପୁରିସା ତସ୍ସ ଗୀତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମନୁସ୍ସସଦ୍ଦୋ ୱିୟ ସୁୟ୍ୟତି, ଜାନିସ୍ସାମ ନ’’ନ୍ତି ସଦ୍ଦାନୁସାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ୟକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଭୀତତସିତା ସରେ ସନ୍ନହିଂସୁ। ସୋପି ତେ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଧଭୟେନ ‘‘ନାହଂ, ସାମି, ୟକ୍ଖୋ, ପୁରିସୋମ୍ହି, ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେଥା’’ତି ୟାଚନ୍ତୋ ‘‘ପୁରିସା ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସା ନଗ୍ଗା ନ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୟାଚିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଭାୱଂ ୱିଞ୍ଞାପେସି। ତେ ତଂ ପୁରିସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସମ୍ମୋଦନୀୟଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ଆଗତନିୟାମଂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋପି ସବ୍ବଂ ତେସଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞସମ୍ପତ୍ତିୟା ଇଧାଗତା , ଅୟଂ ଉତ୍ତମଦୀପୋ, ନ ଏତ୍ଥ ସହତ୍ଥେନ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଜୀୱନ୍ତି, ସୟଂଜାତସାଲୀନଞ୍ଚେୱ ଉଚ୍ଛୁଆଦୀନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତୋ ନତ୍ଥୀତି ଅନୁକ୍କଣ୍ଠନ୍ତା ୱସଥା’’ତି ଆହ। ଇଧ ପନ ୱସନ୍ତାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅଞ୍ଞୋ ପରିପନ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞଂ ଭୟଂ ଏତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ଅୟଂ ପନ ଅମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତୋ, ଅମନୁସ୍ସା ତୁମ୍ହାକଂ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ ଦିସ୍ୱା କୁଜ୍ଝେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ମା ତଂ କରୋନ୍ତା ୱାଲୁକଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ୱାଲୁକାୟ ପଟିଚ୍ଛାଦେୟ୍ୟାଥ, ଏତ୍ତକଂ ଇଧ ଭୟଂ, ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ନିଚ୍ଚଂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ଭୱେୟ୍ୟାଥାତି। ତେ ତତ୍ଥ ୱାସଂ ଉପଗଚ୍ଛିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ପନ କୁଲସହସ୍ସେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କୁଲସତାନଂ ଜେଟ୍ଠକା ଦ୍ୱେ ୱଡ୍ଢକୀ ଅହେସୁଂ। ତେସୁ ଏକୋ ବାଲୋ ଅହୋସି ରସଗିଦ୍ଧୋ, ଏକୋ ପଣ୍ଡିତୋ ରସେସୁ ଅନଲ୍ଲୀନୋ।

ଅପରଭାଗେ ସବ୍ବେପି ତେ ତତ୍ଥ ସୁଖଂ ୱସନ୍ତା ଥୂଲସରୀରା ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ଚିରଂ ପୀତା ନୋ ସୁରା, ଉଚ୍ଛୁରସେନ ମେରୟଂ କତ୍ୱା ପିୱିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ମେରୟଂ କାରେତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ମଦୱସେନ ଗାୟନ୍ତା ନଚ୍ଚନ୍ତା କୀଳନ୍ତା ପମତ୍ତା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଦୀପକଂ ଜେଗୁଚ୍ଛଂ ପଟିକ୍କୂଲଂ କରିଂସୁ। ଦେୱତା ‘‘ଇମେ ଅମ୍ହାକଂ କୀଳାମଣ୍ଡଲଂ ପଟିକ୍କୂଲଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ଉତ୍ତରାପେତ୍ୱା ଦୀପକଧୋୱନଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ କାଳପକ୍ଖୋ, ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ହାକଂ ସମାଗମୋ ଚ ଭିନ୍ନୋ, ଇତୋ ଦାନି ପନ୍ନରସମେ ଦିୱସେ ପୁଣ୍ଣମୀଉପୋସଥଦିୱସେ ଚନ୍ଦସ୍ସୁଗ୍ଗମନୱେଲାୟ ସମୁଦ୍ଦଂ ଉବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବେପିମେ ଘାତେସ୍ସାମା’’ତି ଦିୱସଂ ଠପୟିଂସୁ। ଅଥ ନେସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ଧମ୍ମିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ମା ଇମେ ମମ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ନସ୍ସିଂସୂ’’ତି ଅନୁକମ୍ପାୟ ତେସୁ ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଘରଦ୍ୱାରେ ସୁଖକଥାୟ ନିସିନ୍ନେସୁ ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସକଲଦୀପଂ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା ଉତ୍ତରାୟ ଦିସାୟ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ୱଡ୍ଢକୀ, ଦେୱତା ତୁମ୍ହାକଂ କୁଦ୍ଧା। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ମା ୱସିତ୍ଥ, ଇତୋ ଅଡ୍ଢମାସଚ୍ଚୟେନ ହି ଦେୱତା ସମୁଦ୍ଦଂ ଉବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବେୱ ତୁମ୍ହେ ଘାତେସ୍ସନ୍ତି, ଇତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାୟଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୨୬।

‘‘ତିପଞ୍ଚରତ୍ତୂପଗତମ୍ହି ଚନ୍ଦେ, ୱେଗୋ ମହା ହେହିତି ସାଗରସ୍ସ;

ଉପ୍ଲୱିସ୍ସଂ ଦୀପମିମଂ ଉଳାରଂ, ମା ୱୋ ୱଧୀ ଗଚ୍ଛଥ ଲେଣମଞ୍ଞ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଉପ୍ଲୱିସ୍ସନ୍ତି ଇମଂ ଦୀପକଂ ଉପ୍ଲୱନ୍ତୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତୋ ଅଭିଭୱିସ୍ସତି। ମା ୱୋ ୱଧୀତି ସୋ ସାଗରୱେଗୋ ତୁମ୍ହେ ମା ୱଧି।

ଇତି ସୋ ତେସଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଠାନମେୱ ଗତୋ। ତସ୍ମିଂ ଗତେ ଅପରୋ ସାହସିକୋ କକ୍ଖଳୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ଇମେ ଇମସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାୟେୟ୍ୟୁଂ, ଅହଂ ନେସଂ ଗମନଂ ନିୱାରେତ୍ୱା ସବ୍ବେପିମେ ମହାୱିନାସଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସକଲଦୀପଂ ଏକୋଭାସଂ କରୋନ୍ତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣାୟ ଦିସାୟ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଏକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଇଧାଗତୋ, ନୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆଗତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସୋ ୱୋ କିଂ କଥେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ନାମ, ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଇଧ ନିୱାସଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଦୋସେନ କଥେତି, ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୭।

‘‘ନ ଜାତୁଯଂ ସାଗରୱାରିୱେଗୋ, ଉପ୍ପଲ୍ଲୱିସ୍ସଂ ଦୀପମିମଂ ଉଳାରଂ;

ତଂ ମେ ନିମିତ୍ତେହି ବହୂହି ଦିଟ୍ଠଂ, ମା ଭେଥ କିଂ ସୋଚଥ ମୋଦଥୱ୍ହୋ।

୨୮।

‘‘ପହୂତଭକ୍ଖଂ ବହୁଅନ୍ନପାନଂ, ପତ୍ତତ୍ଥ ଆୱାସମିମଂ ଉଳାରଂ;

ନ ୱୋ ଭଯଂ ପଟିପସ୍ସାମି କିଞ୍ଚି, ଆପୁତ୍ତପୁତ୍ତେହି ପମୋଦଥୱ୍ହୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ଜାତୁଯନ୍ତି ନ ଜାତୁ ଅଯଂ। ମା ଭେଥାତି ମା ଭାଯିତ୍ଥ। ମୋଦଥୱ୍ହୋତି ପମୋଦିତା ପୀତିସୋମନସ୍ସଜାତା ହୋଥ। ଆପୁତ୍ତପୁତ୍ତେହୀତି ଯାୱ ପୁତ୍ତାନମ୍ପି ପୁତ୍ତେହି ପମୋଦଥ, ନତ୍ଥି ୱୋ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଭଯନ୍ତି।

ଏୱଂ ସୋ ଇମାହି ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ତେ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତସ୍ସ ପକ୍କନ୍ତକାଲେ ଧମ୍ମିକଦେୱପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯନ୍ତୋ ବାଲୱଡ୍ଢକୀ ‘‘ସୁଣନ୍ତୁ ମେ, ଭୋନ୍ତୋ, ୱଚନ’’ନ୍ତି ସେସୱଡ୍ଢକୀ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯।

‘‘ଯୋ ଦେୱୋଯଂ ଦକ୍ଖିଣାଯଂ ଦିସାଯଂ, ଖେମନ୍ତି ପକ୍କୋସତି ତସ୍ସ ସଚ୍ଚଂ;

ନ ଉତ୍ତରୋ ୱେଦି ଭଯାଭଯସ୍ସ, ମା ଭେଥ କିଂ ସୋଚଥ ମୋଦଥୱ୍ହୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦକ୍ଖିଣାଯନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣାଯ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରସଗିଦ୍ଧା ପଞ୍ଚସତା ୱଡ୍ଢକୀ ତସ୍ସ ବାଲସ୍ସ ୱଚନଂ ଆଦିଯିଂସୁ। ଇତରୋ ପନ ପଣ୍ଡିତୱଡ୍ଢକୀ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅନାଦିଯନ୍ତୋ ତେ ୱଡ୍ଢକୀ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୦।

‘‘ଯଥା ଇମେ ୱିପ୍ପୱଦନ୍ତି ଯକ୍ଖା, ଏକୋ ଭଯଂ ସଂସତି ଖେମମେକୋ;

ତଦିଙ୍ଘ ମୟ୍ହଂ ୱଚନଂ ସୁଣାଥ, ଖିପ୍ପଂ ଲହୁଂ ମା ୱିନସ୍ସିମ୍ହ ସବ୍ବେ।

୩୧।

‘‘ସବ୍ବେ ସମାଗମ୍ମ କରୋମ ନାୱଂ, ଦୋଣିଂ ଦଳ୍ହଂ ସବ୍ବଯନ୍ତୂପପନ୍ନଂ;

ସଚେ ଅଯଂ ଦକ୍ଖିଣୋ ସଚ୍ଚମାହ, ମୋଘଂ ପଟିକ୍କୋସତି ଉତ୍ତରୋଯଂ;

ସା ଚେୱ ନୋ ହେହିତି ଆପଦତ୍ଥା, ଇମଞ୍ଚ ଦୀପଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜେମ।

୩୨।

‘‘ସଚେ ଚ ଖୋ ଉତ୍ତରୋ ସଚ୍ଚମାହ, ମୋଘଂ ପଟିକ୍କୋସତି ଦକ୍ଖିଣୋଯଂ;

ତମେୱ ନାୱଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ସବ୍ବେ, ଏୱଂ ମଯଂ ସୋତ୍ଥି ତରେମୁ ପାରଂ।

୩୩।

‘‘ନ ୱେ ସୁଗଣ୍ଠଂ ପଠମେନ ସେଟ୍ଠଂ, କନିଟ୍ଠମାପାଥଗତଂ ଗହେତ୍ୱା;

ଯୋ ଚୀଧ ତଚ୍ଛଂ ପୱିଚେଯ୍ୟ ଗଣ୍ହତି, ସ ୱେ ନରୋ ସେଟ୍ଠମୁପେତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିପ୍ପୱଦନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱଦନ୍ତି। ଲହୁନ୍ତି ପୁରିମସ୍ସ ଅତ୍ଥଦୀପନଂ। ଦୋଣିନ୍ତି ଗମ୍ଭୀରଂ ମହାନାୱଂ। ସବ୍ବଯନ୍ତୂପପନ୍ନନ୍ତି ସବ୍ବେହି ଫିଯାରିତ୍ତାଦୀହି ଯନ୍ତେହି ଉପପନ୍ନଂ। ସା ଚେୱ ନୋ ହେହିତି ଆପଦତ୍ଥାତି ସା ଚ ନୋ ନାୱା ପଚ୍ଛାପି ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଆପଦାଯ ଅତ୍ଥା ଭୱିସ୍ସତି, ଇମଞ୍ଚ ଦୀପଂ ନ ପରିଚ୍ଚଜିସ୍ସାମ। ତରେମୂତି ତରିସ୍ସାମ। ନ ୱେ ସୁଗଣ୍ଠନ୍ତି ନ ୱେ ସୁଖେନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ସେଟ୍ଠନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ ତଥଂ ସଚ୍ଚଂ। କନିଟ୍ଠନ୍ତି ପଠମୱଚନଂ ଉପାଦାଯ ପଚ୍ଛିମୱଚନଂ କନିଟ୍ଠଂ ନାମ। ଇଧାପି ‘‘ନ ୱେ ସୁଗଣ୍ଠ’’ନ୍ତି ଅନୁୱତ୍ତତେୱ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅମ୍ଭୋ ୱଡ୍ଢକୀ, ଯେନ କେନଚି ପଠମେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ‘‘ଇଦମେୱ ସେଟ୍ଠଂ ତଥଂ ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ସୁଖଂ ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବମେୱ, ଯଥା ଚ ତଂ, ଏୱଂ କନିଟ୍ଠଂ ଗଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତୱଚନମ୍ପି ‘‘ଇଦମେୱ ତଥଂ ସଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ନ ଗଣ୍ହିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ସୋତୱିସଯଂ ଆପାଥଗତଂ ହୋତି, ତଂ ଆପାଥଗତଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋ ଇଧ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ପୁରିମୱଚନଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମୱଚନଞ୍ଚ ପୱିଚେଯ୍ୟ ୱିଚିନିତ୍ୱା ତୀରେତ୍ୱା ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ତଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହାତି, ଯଂ ତଥଂ ସଚ୍ଚଂ ସଭାୱଭୂତଂ, ତଦେୱ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ସ ୱେ ନରୋ ସେଟ୍ଠମୁପେତି ଠାନନ୍ତି ସୋ ଉତ୍ତମଂ ଠାନଂ ଉପେତି ଅଧିଗଚ୍ଛତି ୱିନ୍ଦତି ଲଭତୀତି।

ସୋ ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ମଯଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଦେୱତାନଂ ୱଚନଂ କରିସ୍ସାମ, ନାୱଂ ତାୱ ସଜ୍ଜେସ୍ସାମ। ସଚେ ପଠମସ୍ସ ୱଚନଂ ସଚ୍ଚଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତଂ ନାୱଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ପଲାଯିସ୍ସାମ, ଅଥ ଇତରସ୍ସ ୱଚନଂ ସଚ୍ଚଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନାୱଂ ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସିସ୍ସାମା’’ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ବାଲୱଡ୍ଢକୀ ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ତ୍ୱଂ ଉଦକପାତିଯଂ ସୁସୁମାରଂ ପସ୍ସସି, ଅତୀୱ ଦୀଘଂ ପସ୍ସସି, ପଠମଦେୱପୁତ୍ତୋ ଅମ୍ହେସୁ ଦୋସୱସେନ କଥେସି, ପଚ୍ଛିମୋ ସିନେହେନେୱ, ଇମଂ ଏୱରୂପଂ ୱରଦୀପଂ ପହାଯ କୁହିଂ ଗମିସ୍ସାମ, ସଚେ ପନ ତ୍ୱଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ, ତୱ ପରିସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ନାୱଂ କରୋହି, ଅମ୍ହାକଂ ନାୱାଯ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ପଣ୍ଡିତୋ ଅତ୍ତନୋ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନାୱଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ନାୱାଯ ସବ୍ବୂପକରଣାନି ଆରୋପେତ୍ୱା ସପରିସୋ ନାୱାଯ ଅଟ୍ଠାସି।

ତତୋ ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଚନ୍ଦସ୍ସ ଉଗ୍ଗମନୱେଲାଯ ସମୁଦ୍ଦତୋ ଉମି ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଜାଣୁକପମାଣା ହୁତ୍ୱା ଦୀପକଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ଗତା। ପଣ୍ଡିତୋ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଉତ୍ତରଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନାୱଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ବାଲୱଡ୍ଢକିପକ୍ଖିକାନି ପଞ୍ଚ କୁଲସତାନି ‘‘ସମୁଦ୍ଦତୋ ଉମି ଦୀପଧୋୱନତ୍ଥାଯ ଆଗତା, ଏତ୍ତକମେୱ ଏତ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ନିସୀଦିଂସୁ। ତତୋ ପଟିପାଟିଯା କଟିପ୍ପମାଣା ପୁରିସପ୍ପମାଣା ତାଲପ୍ପମାଣା ସତ୍ତତାଲପ୍ପମାଣା ସାଗରଉମି ଦୀପକମ୍ପି ୱୁଯ୍ହମାନା ଆଗଞ୍ଛି। ପଣ୍ଡିତୋ ଉପାଯକୁସଲତାଯ ରସେ ଅଲଗ୍ଗୋ ସୋତ୍ଥିନା ଗତୋ, ବାଲୱଡ୍ଢକୀ ରସଗିଦ୍ଧେନ ଅନାଗତଭଯଂ ଅନୋଲୋକେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚହି କୁଲସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ।

ଇତୋ ପରା ସାନୁସାସନୀ ତମତ୍ଥଂ ଦୀପଯମାନା ତିସ୍ସୋ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୩୪।

‘‘ଯଥାପି ତେ ସାଗରୱାରିମଜ୍ଝେ, ସକମ୍ମୁନା ସୋତ୍ଥି ୱହିଂସୁ ୱାଣିଜା;

ଅନାଗତତ୍ଥଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିଯାନ, ଅପ୍ପମ୍ପି ନାଚ୍ଚେତି ସ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ।

୩୫।

‘‘ବାଲା ଚ ମୋହେନ ରସାନୁଗିଦ୍ଧା, ଅନାଗତଂ ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝିଯତ୍ଥଂ;

ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ସୀଦନ୍ତି ଅତ୍ଥଜାତେ, ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଯଥା ତେ ମନୁସ୍ସା।

୩୬।

‘‘ଅନାଗତଂ ପଟିକଯିରାଥ କିଚ୍ଚଂ, ‘ମା ମଂ କିଚ୍ଚଂ କିଚ୍ଚକାଲେ ବ୍ୟଧେସି’;

ତଂ ତାଦିସଂ ପଟିକତକିଚ୍ଚକାରିଂ, ନ ତଂ କିଚ୍ଚଂ କିଚ୍ଚକାଲେ ବ୍ୟଧେତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସକମ୍ମୁନାତି ଅନାଗତଭୟଂ ଦିସ୍ୱା ପୁରେତରଂ କତେନ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେନ। ସୋତ୍ଥି ୱହିଂସୂତି ଖେମେନ ଗମିଂସୁ। ୱାଣିଜାତି ସମୁଦ୍ଦେ ୱିଚରଣଭାୱେନ ୱତ୍ତକୀ ୱୁତ୍ତା। ପଟିୱିଜ୍ଝିଯାନାତି ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ , ପଠମତରଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅନାଗତଂ ଅତ୍ଥଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଇଧଲୋକେ ଭୂରିପଞ୍ଞୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ନ ଅଚ୍ଚେତି ନାତିୱତ୍ତତି, ନ ହାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝିଯନ୍ତି ଅପ୍ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଂ, ପଠମମେୱ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅକତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେତି ଯଦା ତଂ ଅନାଗତଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ତସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ସୀଦନ୍ତି, ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ସମୁଦ୍ଦେ ତେ ବାଲୱତ୍ତକୀ ମନୁସ୍ସା ୱିଯ ୱିନାସଂ ପାପୁଣନ୍ତି।

ଅନାଗତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୱେ, ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ଅନାଗତଂ ପଠମତରଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପରାଯିକଂ ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକଂ ୱା ପଟିକଯିରାଥ, ପୁରେତରମେୱ କରେଯ୍ୟ। କିଂକାରଣା? ମା ମଂ କିଚ୍ଚଂ କିଚ୍ଚକାଲେ ବ୍ୟଧେସି, ପୁରେ କତ୍ତବ୍ବଞ୍ହି ପୁରେ ଅକଯିରମାନଂ ପଚ୍ଛା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚକାଲେ କାଯଚିତ୍ତାବାଧେନ ବ୍ୟଧେତି, ତଂ ମଂ ମା ବ୍ୟଧେସୀତି ପଠମମେୱ ନଂ ପଣ୍ଡିତୋ କରେଯ୍ୟ। ତଂ ତାଦିସନ୍ତି ଯଥା ପଣ୍ଡିତଂ ପୁରିସଂ। ପଟିକତକିଚ୍ଚକାରିନ୍ତି ପଟିକଚ୍ଚେୱ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚକାରିନଂ। ତଂ କିଚ୍ଚଂ କିଚ୍ଚକାଲେତି ଅନାଗତଂ କିଚ୍ଚଂ କଯିରମାନଂ ପଚ୍ଛା ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ କିଚ୍ଚକାଲେ କାଯଚିତ୍ତାବାଧକାଲେ ତାଦିସଂ ପୁରିସଂ ନ ବ୍ୟଧେତି ନ ବାଧତି। କସ୍ମା? ପୁରେଯେୱ କତତ୍ତାତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନସୁଖେ ଲଗ୍ଗୋ ଅନାଗତଭଯଂ ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ସପରିସୋ ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ବାଲୱତ୍ତକୀ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଦକ୍ଖିଣଦିସାଯ ଠିତୋ ଅଧମ୍ମିକଦେୱପୁତ୍ତୋ କୋକାଲିକୋ, ଉତ୍ତରଦିସାଯ ଠିତୋ ଧମ୍ମିକଦେୱପୁତ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପଣ୍ଡିତୱତ୍ତକୀ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସମୁଦ୍ଦୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୬୭] ୪। କାମଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାମଂକାମଯମାନସ୍ସାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକୋ କିର ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଚିରୱତୀତୀରେ ଖେତ୍ତକରଣତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞଂ କୋଟେସି। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯଂ ଦିସ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସନ୍ତୋ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋସି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଖେତ୍ତଟ୍ଠାନଂ କୋଟାପେମି ଭୋ, ଗୋତମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, କମ୍ମଂ କରୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଗମାସି। ଏତେନେୱ ଉପାଯେନ ଛିନ୍ନରୁକ୍ଖେ ହାରେତ୍ୱା ଖେତ୍ତସ୍ସ ସୋଧନକାଲେ କସନକାଲେ କେଦାରବନ୍ଧନକାଲେ ୱପନକାଲେତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି। ୱପନଦିୱସେ ପନ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ, ଭୋ ଗୋତମ, ମଯ୍ହଂ ୱପ୍ପମଙ୍ଗଲଂ, ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନିପ୍ଫନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ପୁନେକଦିୱସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସସ୍ସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସତ୍ଥାପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋସି ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସସ୍ସଂ ଓଲୋକେମି ଭୋ ଗୋତମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତଦା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଅଭିଣ୍ହଂ ଆଗଚ୍ଛତି, ନିସ୍ସଂସଯଂ ଭତ୍ତେନ ଅତ୍ଥିକୋ, ଦସ୍ସାମହଂ ତସ୍ସ ଭତ୍ତ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସେୱଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗେହଂ ଗତଦିୱସେ ସତ୍ଥାପି ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅତିୱିଯ ୱିସ୍ସାସୋ ଅହୋସି। ଅପରଭାଗେ ପରିଣତେ ସସ୍ସେ ‘‘ସ୍ୱେ ଖେତ୍ତଂ ଲାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ନିପନ୍ନେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅଚିରୱତିଯା ଉପରି ସବ୍ବରତ୍ତିଂ କରକୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ମହୋଘୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକନାଳିମତ୍ତମ୍ପି ଅନୱସେସଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ସସ୍ସଂ ସମୁଦ୍ଦଂ ପୱେସେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓଘମ୍ହି ପତିତେ ସସ୍ସୱିନାସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ନାହୋସି, ବଲୱସୋକାଭିଭୂତୋ ହତ୍ଥେନ ଉରଂ ପହରିତ୍ୱା ପରିଦେୱମାନୋ ରୋଦନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି।

ସତ୍ଥା ପଚ୍ଚୂସସମଯେ ସୋକାଭିଭୂତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସାୱସ୍ସଯୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁନଦିୱସେ ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂ ୱିହାରଂ ପେସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛାସମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ସ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସତ୍ଥୁ ଆଗତଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ପଟିସନ୍ଥାରତ୍ଥାଯ ମେ ସହାଯୋ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସାସୋ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେସି। ସତ୍ଥା ପୱିସିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଦୁମ୍ମନୋସି, କିଂ ତେ ଅଫାସୁକ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଭୋ ଗୋତମ, ଅଚିରୱତୀତୀରେ ମଯା ରୁକ୍ଖଚ୍ଛେଦନତୋ ପଟ୍ଠାଯ କତଂ କମ୍ମଂ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥ, ଅହଂ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସସ୍ସେ ନିପ୍ଫନ୍ନେ ତୁମ୍ହାକଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱିଚରାମି, ଇଦାନି ମେ ସବ୍ବଂ ତଂ ସସ୍ସଂ ମହୋଘୋ ସମୁଦ୍ଦମେୱ ପୱେସେସି, କିଞ୍ଚି ଅୱସିଟ୍ଠଂ ନତ୍ଥି, ସକଟସତମତ୍ତଂ

ଧଞ୍ଞଂ ୱିନଟ୍ଠଂ, ତେନ ମେ ମହାସୋକୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋତି। ''କିଂ ପନ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୋଚନ୍ତସ୍ସ ନଟ୍ଠଂ ପୁନାଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ''ନୋ ହେତଂ ଭୋ ଗୋତମା''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ କସ୍ମା ସୋଚସି, ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଧନଧଞ୍ଞଂ ନାମ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକାଲେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନସ୍ସନକାଲେ ନସ୍ସତି, କିଞ୍ଚି ସଙ୍ଖାରଗତଂ ଅନସ୍ସନଧମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ମା ଚିନ୍ତୟୀ''ତି। ଇତି ନଂ ସତ୍ଥା ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସପ୍ପାୟଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ କାମସୁତ୍ତଂ (ସୁ॰ ନି॰ ୭୭୨ ଆଦୟୋ) କଥେସି। ସୁତ୍ତପରିୟୋସାନେ ସୋଚନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ସତ୍ଥା ତଂ ନିସ୍ସୋକଂ କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ୱିହାରଂ ଅଗମାସି। ''ସତ୍ଥା ଅସୁକଂ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସୋକସଲ୍ଲସମପ୍ପିତଂ ନିସ୍ସୋକଂ କତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସୀ''ତି ସକଲନଗରଂ ଅଞ୍ଞାସି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦସବଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସାସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଉପାୟେନେୱ ତସ୍ସ ସୋକସଲ୍ଲସମପ୍ପିତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତଂ ନିସ୍ସୋକଂ କତ୍ୱା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଏତଂ ନିସ୍ସୋକମକାସି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ସୋ ଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି, କନିଟ୍ଠସ୍ସ ସେନାପତିଟ୍ଠାନଂ। ଅପରଭାଗେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ କାଲକତେ ଅମଚ୍ଚା ଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଅଭିସେକଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ। ସୋ ''ନ ମୟ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, କନିଟ୍ଠସ୍ସ ମେ ଦେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ୟାଚିୟମାନୋପି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଅଭିସେକେ କତେ ''ନ ମେ ଇସ୍ସରିୟେନତ୍ଥୋ''ତି ଉପରଜ୍ଜାଦୀନିପି ନ ଇଚ୍ଛି। ''ତେନ ହି ସାଦୂନି ଭୋଜନାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଇଧେୱ ୱସାହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ''ନ ମେ ଇମସ୍ମିଂ ନଗରେ କିଚ୍ଚଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ସେଟ୍ଠିକୁଲଂ ନିସ୍ସାୟ ସହତ୍ଥେନ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ୱସି। ତେ ଅପରଭାଗେ ତସ୍ସ ରାଜକୁମାରଭାୱଂ ଞତ୍ୱା କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନାଦଂସୁ, କୁମାରପରିହାରେନେୱ ତଂ ପରିହରିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ରାଜକମ୍ମିକା ଖେତ୍ତପ୍ପମାଣଗ୍ଗହଣତ୍ଥାୟ ତଂ ଗାମଂ ଅଗମଂସୁ। ସେଟ୍ଠି ରାଜକୁମାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ସାମି, ମୟଂ ତୁମ୍ହେ ପୋସେମ, କନିଟ୍ଠଭାତିକସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ପେସେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ବଲିଂ ହାରେଥା''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅହଂ ଅସୁକସେଟ୍ଠିକୁଲଂ ନାମ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱସାମି, ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଏତେସଂ ବଲିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ''ତି ପଣ୍ଣଂ ପେସେସି। ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ୱତ୍ୱା ତଥା କାରେସି।

ଅଥ ନଂ ସକଲଗାମୱାସିନୋପି ଜନପଦୱାସିନୋପି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ମୟଂ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଞେୱ ବଲିଂ ଦସ୍ସାମ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ସୁଙ୍କଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେହୀ''ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ତେସମ୍ପି ଅତ୍ଥାୟ ପଣ୍ଣଂ ପେସେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତେ ତସ୍ସେୱ ବଲିଂ ଅଦଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଅହୋସି, ତେନ ସଦ୍ଧିଞ୍ଞେୱସ୍ସ ତଣ୍ହାପି ମହତୀ ଜାତା। ସୋ ଅପରଭାଗେପି ସବ୍ବଂ ଜନପଦଂ ୟାଚି, ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜଂ ୟାଚି, କନିଟ୍ଠୋପି ତସ୍ସ ଅଦାସିୟେୱ। ସୋ ତଣ୍ହାୟ ୱଡ୍ଢମାନାୟ ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜେନପି ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ''ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଜନପଦପରିୱୁତୋ ତଂ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହିନଗରେ ଠତ୍ୱା ''ରଜ୍ଜଂ ୱା ମେ ଦେତୁ ୟୁଦ୍ଧଂ ୱା''ତି କନିଟ୍ଠସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ ପହିଣି। କନିଟ୍ଠୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅୟଂ ବାଲୋ ପୁବ୍ବେ ରଜ୍ଜମ୍ପି ଉପରଜ୍ଜାଦୀନିପି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଇଦାନି 'ୟୁଦ୍ଧେନ ଗଣ୍ହାମୀ'ତି ୱଦତି, ସଚେ ଖୋ ପନାହଂ ଇମଂ ୟୁଦ୍ଧେନ ମାରେସ୍ସାମି, ଗରହା ମେ ଭୱିସ୍ସତି, କିଂ ମେ ରଜ୍ଜେନା''ତି। ଅଥସ୍ସ ''ଅଲଂ ୟୁଦ୍ଧେନ, ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହତୂ''ତି ପେସେସି। ସୋ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା କନିଟ୍ଠସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଏକେନ ରଜ୍ଜେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି ପତ୍ଥେତ୍ୱା ତଣ୍ହାୟ କୋଟିଂ ନାଦ୍ଦସ।

ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ''କେ ନୁ ଖୋ ଲୋକେ ମାତାପିତରୋ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, କେ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତି, କେ ତଣ୍ହାୱସିକା''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ତଣ୍ହାୱସିକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ଅୟଂ ବାଲୋ ବାରାଣସିରଜ୍ଜେନପି ନ ତୁସ୍ସତି, ଅହଂ ସିକ୍ଖାପେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ମାଣୱକୱେସେନ ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ''ଏକୋ ଉପାୟକୁସଲୋ ମାଣୱୋ ଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ''ତି ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ''ପୱିସତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଜୟାପେତ୍ୱା ''କିଂକାରଣା ଆଗତୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ମହାରାଜ ତୁମ୍ହାକଂ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି, ରହୋ ପଚ୍ଚାସୀସାମୀ''ତି ଆହ। ସକ୍କାନୁଭାୱେନ ତାୱଦେୱ ମନୁସ୍ସା ପଟିକ୍କମିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ମାଣୱୋ ''ଅହଂ, ମହାରାଜ, ଫୀତାନି ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସାନି ସମ୍ପନ୍ନବଲୱାହନାନି ତୀଣି ନଗରାନି ପସ୍ସାମି, ଅହଂ ତେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ତେସୁ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମି, ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ସୀଘଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ। ସୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସକ୍କାନୁଭାୱେନ ''କୋ ୱା ତ୍ୱଂ, କୁତୋ ୱା ଆଗତୋ, କିଂ ୱା ତେ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ନ ପୁଚ୍ଛି। ସୋପି ଏତ୍ତକଂ ୱତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନମେୱ ଅଗମାସି।

ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଏକୋ ମାଣୱୋ 'ଅମ୍ହାକଂ ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ'ତି ଆହ, ତଂ ପକ୍କୋସଥ, ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ବଲକାୟଂ ସନ୍ନିପାତାପେଥ, ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଂ ପନ ତେ, ମହାରାଜ, ତସ୍ସ ମାଣୱସ୍ସ ସକ୍କାରୋ ୱା କତୋ, ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ୱା ପୁଚ୍ଛିତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନେୱ ସକ୍କାରଂ ଅକାସିଂ, ନ ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ପୁଚ୍ଛିଂ, ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ଉପଧାରେଥା''ତି ଆହ। ଉପଧାରେନ୍ତା ନଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ସକଲନଗରେ ମାଣୱଂ ନ ପସ୍ସାମା''ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଦୋମନସ୍ସଜାତୋ ''ତୀସୁ ନଗରେସୁ ରଜ୍ଜଂ ନଟ୍ଠଂ, ମହନ୍ତେନମ୍ହି ୟସେନ ପରିହୀନୋ, 'ନେୱ ମେ ପରିବ୍ବୟଂ ଅଦାସି, ନ ଚ ପୁଚ୍ଛି ନିୱାସଟ୍ଠାନ'ନ୍ତି ମୟ୍ହଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ମାଣୱୋ ଅନାଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚିନ୍ତେସି। ଅଥସ୍ସ ତଣ୍ହାୱସିକସ୍ସ ସରୀରେ ଡାହୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ସରୀରେ ପରିଡୟ୍ହନ୍ତେ ଉଦରଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ଲୋହିତପକ୍ଖନ୍ଦିକା ଉଦପାଦି। ଏକଂ

ଭାଜନଂ ପଓିସତି, ଏକଂ ନିକ୍ଖମତି, ୱେଜ୍ଜା ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ରାଜା କିଲମତି। ଅଥସ୍ସ ବ୍ଯାଧିତଭାୱୋ ସକଲନଗରେ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ବାରାଣସିନଗରେ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ ତଂ ରଞ୍ଞୋ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅହଂ ତିକିଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏକୋ କିର ତରୁଣମାଣୱୋ ତୁମ୍ହେ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ଆଗତୋ''ତି ଆରୋଚାପେସି। ରାଜା ''ମହନ୍ତମହନ୍ତା ଦିସାପାମୋକ୍ଖୱେଜ୍ଜାପି ମଂ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, କିଂ ତରୁଣମାଣୱୋ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ପରିବ୍ବଯଂ ଦତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ ନ''ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱୋ ''ମଯ୍ହଂ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ ୱେତନଂ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ତିକିଚ୍ଛାମି, କେୱଲଂ ଭେସଜ୍ଜମୂଲମତ୍ତଂ ଦେତୂ''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ପକ୍କୋସାପେସି। ମାଣୱୋ ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ଅହଂ ତେ ତିକିଚ୍ଛାମି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ମେ ରୋଗସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖାହୀ''ତି ଆହ। ରାଜା ହରାଯମାନୋ ''କିଂ ତେ ସମୁଟ୍ଠାନେନ, ଭେସଜ୍ଜଂ ଏୱ କରୋହୀ''ତି ଆହ। ମହାରାଜ, ୱେଜ୍ଜା ନାମ ''ଅଯଂ ବ୍ଯାଧି ଇମଂ ନିସ୍ସାଯ ସମୁଟ୍ଠିତୋ''ତି ଞତ୍ୱା ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତୀତି। ରାଜା ''ସାଧୁ ତାତା''ତି ସମୁଟ୍ଠାନଂ କଥେନ୍ତୋ ''ଏକେନ ମାଣୱେନ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତୀସୁ ନଗରେସୁ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ''ତିଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ କଥେତ୍ୱା ''ଇତି ମେ ତାତ, ତଣ୍ହଂ ନିସ୍ସାଯ ବ୍ଯାଧି ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସଚେ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ସକ୍କୋସି, ତିକିଚ୍ଛାହୀ''ତି ଆହ। କିଂ ପନ ମହାରାଜ, ସୋଚନାଯ ତାନି ନଗରାନି ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି? ''ନ ସକ୍କା ତାତା''ତି। ''ଏୱଂ ସନ୍ତେ କସ୍ମା ସୋଚସି, ମହାରାଜ, ସବ୍ବମେୱ ହି ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକୱତ୍ଥୁଂ ଅତ୍ତନୋ କାଯଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ପହାଯ ଗମନୀଯଂ , ଚତୂସୁ ନଗରେସୁ ରଜ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱାପି ତ୍ୱଂ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ନ ଚତସ୍ସୋ ଭତ୍ତପାତିଯୋ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି, ନ ଚତୂସୁ ସଯନେସୁ ସଯିସ୍ସସି, ନ ଚତ୍ତାରି ୱତ୍ଥଯୁଗାନି ଅଚ୍ଛାଦେସ୍ସସି, ତଣ୍ହାୱସିକେନ ନାମ ଭୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅଯଞ୍ହି ତଣ୍ହା ନାମ ୱଡ୍ଢମାନା ଚତୂହି ଅପାଯେହି ମୁଚ୍ଚିତୁଂ ନ ଦେତୀତି।

ଇତି ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଓୱଦିତ୍ୱା ଅଥସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୭।

''କାମଂ କାମଯମାନସ୍ସ, ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତି;

ଅଦ୍ଧା ପୀତିମନୋ ହୋତି, ଲଦ୍ଧା ମଚ୍ଚୋ ଯଦିଚ୍ଛତି।

୩୮।

''କାମଂ କାମଯମାନସ୍ସ, ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତି;

ତତୋ ନଂ ଅପରଂ କାମେ, ଘମ୍ମେ ତଣ୍ହଂୱ ୱିନ୍ଦତି।

୩୯।

''ଗୱଂୱ ସିଙ୍ଗିନୋ ସିଙ୍ଗଂ, ୱଡ୍ଢମାନସ୍ସ ୱଡ୍ଢତି;

ଏୱଂ ମନ୍ଦସ୍ସ ପୋସସ୍ସ, ବାଲସ୍ସ ଅୱିଜାନତୋ;

ଭିଯ୍ୟୋ ତଣ୍ହା ପିପାସା ଚ, ୱଡ୍ଢମାନସ୍ସ ୱଡ୍ଢତି।

୪୦।

''ପଥବ୍ୟା ସାଲିଯୱକଂ, ଗୱାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସଂ;

ଦତ୍ୱା ଚ ନାଲମେକସ୍ସ, ଇତି ୱିଦ୍ୱା ସମଂ ଚରେ।

୪୧।

‘‘ରାଜା ପସୟ୍ହ ପଥୱିଂ ୱିଜିତ୍ୱା, ସସାଗରନ୍ତଂ ମହିମାୱସନ୍ତୋ;

ଓରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଅତିତ୍ତରୂପୋ, ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସପି ପତ୍ଥୟେଥ।

୪୨।

‘‘ୟାୱ ଅନୁସ୍ସରଂ କାମେ, ମନସା ତିତ୍ତି ନାଜ୍ଝଗା;

ତତୋ ନିୱତ୍ତା ପଟିକ୍କମ୍ମ ଦିସ୍ୱା, ତେ ୱେ ସୁତିତ୍ତା ୟେ ପଞ୍ଞାୟ ତିତ୍ତା।

୪୩।

‘‘ପଞ୍ଞାୟ ତିତ୍ତିନଂ ସେଟ୍ଠଂ, ନ ସୋ କାମେହି ତପ୍ପତି;

ପଞ୍ଞାୟ ତିତ୍ତଂ ପୁରିସଂ, ତଣ୍ହା ନ କୁରୁତେ ୱସଂ।

୪୪।

‘‘ଅପଚିନେଥେୱ କାମାନଂ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସ ଅଲୋଲୁପୋ;

ସମୁଦ୍ଦମତ୍ତୋ ପୁରିସୋ, ନ ସୋ କାମେହି ତପ୍ପତି।

୪୫।

‘‘ରଥକାରୋୱ ଚମ୍ମସ୍ସ, ପରିକନ୍ତଂ ଉପାହନଂ;

ୟଂ ୟଂ ଚଜତି କାମାନଂ, ତଂ ତଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ସୁଖଂ;

ସବ୍ବଞ୍ଚେ ସୁଖମିଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ସବ୍ବେ କାମେ ପରିଚ୍ଚଜେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କାମନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମମ୍ପି କିଲେସକାମମ୍ପି। କାମୟମାନସ୍ସାତି ପତ୍ଥୟମାନସ୍ସ। ତସ୍ସ ଚେ ତଂ ସମିଜ୍ଝତୀତି ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତଂ କାମିତୱତ୍ଥୁ ସମିଜ୍ଝତି ଚେ, ନିପ୍ଫଜ୍ଜତି ଚେତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ନଂ ଅପରଂ କାମେତି ଏତ୍ଥ ନନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଅପରନ୍ତି ପରଭାଗଦୀପନଂ। କାମେତି ଉପୟୋଗବହୁୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ସଚେ କାମଂ କାମୟମାନସ୍ସ ତଂ କାମିତୱତ୍ଥୁ ସମିଜ୍ଝତି, ତସ୍ମିଂ ସମିଦ୍ଧେ ତତୋ ପରଂ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ କାମୟମାନୋ ୟଥା ନାମ ଘମ୍ମେ ଗିମ୍ହକାଲେ ୱାତାତପେନ କିଲନ୍ତୋ ତଣ୍ହଂ ୱିନ୍ଦତି, ପାନୀୟପିପାସଂ ପଟିଲଭତି, ଏୱଂ ଭିୟ୍ୟୋ କାମତଣ୍ହାସଙ୍ଖାତେ କାମେ ୱିନ୍ଦତି ପଟିଲଭତି, ରୂପତଣ୍ହାଦିକା ତଣ୍ହା ଚସ୍ସ ୱଡ୍ଢତିୟେୱାତି। ଗୱଂୱାତି ଗୋରୂପସ୍ସ ୱିୟ। ସିଙ୍ଗିନୋତି ମତ୍ଥକଂ ପଦାଲେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତସିଙ୍ଗସ୍ସ। ମନ୍ଦସ୍ସାତି ମନ୍ଦପଞ୍ଞସ୍ସ। ବାଲସ୍ସାତି ବାଲଧମ୍ମେ ୟୁତ୍ତସ୍ସ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟଥା ୱଚ୍ଛକସ୍ସ ୱଡ୍ଢନ୍ତସ୍ସ ସରୀରେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ସିଙ୍ଗଂ ୱଡ୍ଢତି, ଏୱଂ ଅନ୍ଧବାଲସ୍ସପି ଅପ୍ପତ୍ତକାମତଣ୍ହା ଚ ପତ୍ତକାମପିପାସା ଚ ଅପରାପରଂ ୱଡ୍ଢତୀତି।

ସାଲିୟୱକନ୍ତି ସାଲିଖେତ୍ତୟୱଖେତ୍ତଂ। ଏତେନ ସାଲିୟୱାଦିକଂ ସବ୍ବଂ ଧଞ୍ଞଂ ଦସ୍ସେତି, ଦୁତିୟପଦେନ ସବ୍ବଂ ଦ୍ୱିପଦଚତୁପ୍ପଦଂ ଦସ୍ସେତି। ପଠମପଦେନ ୱା ସବ୍ବଂ ଅୱିଞ୍ଞାଣକଂ, ଇତରେନ ସୱିଞ୍ଞାଣକଂ। ଦତ୍ୱା ଚାତି ଦତ୍ୱାପି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ତୀଣି ରଜ୍ଜାନି, ସଚେ ସୋ ମାଣୱୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱା ସକଲମ୍ପି ପଥୱିଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକରତନପୂରଂ କସ୍ସଚି ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଇଦମ୍ପି ଏତ୍ତକଂ ୱତ୍ଥୁ ଏକସ୍ସେୱ ଅପରିୟନ୍ତଂ, ଏୱଂ ଦୁପ୍ପୂରା ଏସା ତଣ୍ହା ନାମ। ଇତି ୱିଦ୍ୱା ସମଂ ଚରେତି ଏୱଂ ଜାନନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ଅହୁତ୍ୱା କାୟସମାଚାରାଦୀନି ପୂରେନ୍ତୋ ଚରେୟ୍ୟ।

ଓରନ୍ତି ଓରିମକୋଟ୍ଠାସଂ ପତ୍ୱା ତେନ ଅତିତ୍ତରୂପୋ ପୁନ ସମୁଦ୍ଦପାରମ୍ପି ପତ୍ଥୟେଥ। ଏୱଂ ତଣ୍ହାୱସିକସତ୍ତା ନାମ ଦୁପ୍ପୂରାତି ଦସ୍ସେତି। ୟାୱାତି ଅନିୟାମିତପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଅନୁସ୍ସରନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ। ନାଜ୍ଝଗାତି ନ ୱିନ୍ଦତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ମହାରାଜ, ପୁରିସୋ ଅପରିୟନ୍ତେପି କାମେ ମନସା

ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୋ ତିତ୍ତିଂ ନ ୱିନ୍ଦତି, ପଟୁକାମୋୱ ହୋତି, ଏୱଂ କାମେସୁ ସତ୍ତାନଂ ତଣ୍ହା ୱଡ୍ଢତେୱ। ତତୋ ନିୱତ୍ତାତି ତତୋ ପନ ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମତୋ ଚିତ୍ତେନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା କାଯେନ ପଟିକ୍କମ୍ମ ଞାଣେନ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ଯେ ପଞ୍ଞାଯ ତିତ୍ତା ପରିପୁଣ୍ଣା, ତେ ତିତ୍ତା ନାମ।

ପଞ୍ଞାଯ ତିତ୍ତିନଂ ସେଟ୍ଠନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯ ତିତ୍ତାନଂ ଅଯଂ ପରିପୁଣ୍ଣସେଟ୍ଠୋ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ନ ସୋ କାମେହି ତପ୍ପତୀତି ‘‘ନ ହୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ଯସ୍ମା ପଞ୍ଞାଯ ତିତ୍ତୋ ପୁରିସୋ କାମେହି ନ ପରିଡଯ୍ହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କୁରୁତେ ୱସନ୍ତି ତାଦିସଞ୍ହି ପୁରିସଂ ତଣ୍ହା ୱସେ ୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସ୍ୱେୱ ପନ ତଣ୍ହାଯ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ସରଭଙ୍ଗମାଣୱୋ ୱିଯ ଚ ଅଙ୍ଗମାସକରାଜା ୱିଯ ଚ ତଣ୍ହାୱସେ ନ ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପଚିନେଥେୱାତି ୱିଦ୍ଧଂସେଥେୱ। ସମୁଦ୍ଦମତ୍ତୋତି ମହତିଯା ପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା ସମୁଦ୍ଦପ୍ପମାଣୋ। ସୋ ମହନ୍ତେନ ଅଗ୍ଗିନାପି ସମୁଦ୍ଦୋ ୱିଯ କିଲେସକାମେହି ନ ତପ୍ପତି ନ ଡଯ୍ହତି।

ରଥକାରୋତି ଚମ୍ମକାରୋ। ପରିକନ୍ତନ୍ତି ପରିକନ୍ତନ୍ତୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଚମ୍ମକାରୋ ଉପାହନଂ ପରିକନ୍ତନ୍ତୋ ଯଂ ଯଂ ଚମ୍ମସ୍ସ ଅଗଯ୍ହୂପଗଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ତଂ ତଂ ଚଜିତ୍ୱା ଉପାହନଂ କତ୍ୱା ଉପାହନମୂଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ସୁଖିତୋ ହୋତି, ଏୱମେୱ ପଣ୍ଡିତୋ ଚମ୍ମକାରସତ୍ଥସଦିସାଯ ପଞ୍ଞାଯ କନ୍ତନ୍ତୋ ଯଂ ଯଂ ଓଧିଂ କାମାନଂ ଚଜତି, ତେନ ତେନସ୍ସ କାମୋଧିନା ରହିତଂ ତଂ ତଂ କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଂ ମନୋକମ୍ମଞ୍ଚ ସୁଖଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି ୱିଗତଦରଥଂ, ସଚେ ପନ ସବ୍ବମ୍ପି କାଯକମ୍ମାଦିସୁଖଂ ୱିଗତପରିଳାହମେୱ ଇଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କସିଣଂ ଭାୱେତ୍ୱା ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ସବ୍ବେ କାମେ ପରିଚ୍ଚଜେତି।

ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପନ ଇମଂ ଗାଥଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଓଦାତକସିଣଜ୍ଝାନଂ ଉଦପାଦି, ରାଜାପି ଅରୋଗୋ ଅହୋସି। ସୋ ତୁଟ୍ଠୋ ସଯନା ୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକା ୱେଜ୍ଜା ମଂ ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ପଣ୍ଡିତମାଣୱୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣୋସଧେନ ମଂ ନିରୋଗଂ ଅକାସୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

‘‘ଅଟ୍ଠ ତେ ଭାସିତା ଗାଥା, ସବ୍ବା ହୋନ୍ତି ସହସ୍ସିଯା;

ପଟିଗଣ୍ହ ମହାବ୍ରହ୍ମେ, ସାଧେତଂ ତୱ ଭାସିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାତି ଦୁତିଯଗାଥଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା କାମାଦୀନୱସଂଯୁତ୍ତା ଅଟ୍ଠ। ସହସ୍ସିଯାତି ସହସ୍ସାରହା। ପଟିଗଣ୍ହାତି ଅଟ୍ଠ ସହସ୍ସାନି ଗଣ୍ହ। ସାଧେତଂ ତୱ ଭାସିତନ୍ତି ସାଧୁ ଏତଂ ତୱ ୱଚନଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଏକାଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୪୭।

‘‘ନ ମେ ଅତ୍ଥୋ ସହସ୍ସେହି, ସତେହି ନହୁତେହି ୱା;

ପଚ୍ଛିମଂ ଭାସତୋ ଗାଥଂ, କାମେ ମେ ନ ରତୋ ମନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଚ୍ଛିମନ୍ତି ‘‘ରଥକାରୋୱ ଚମ୍ମସ୍ସା’’ତି ଗାଥଂ। କାମେ ମେ ନ ରତୋ ମନୋତି ଇମଂ ଗାଥଂ ଭାସମାନସ୍ସେୱ ମମ ୱତ୍ଥୁକାମେପି କିଲେସକାମେପି ମନୋ ନାଭିରମାମି। ଅହଞ୍ହି ଇମଂ ଗାଥଂ ଭାସମାନୋ ଅତ୍ତନୋୱ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସିଂ, ମହାରାଜାତି।

ରାଜା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ଭଦ୍ରକୋ ୱତାଯଂ ମାଣୱକୋ, ସବ୍ବଲୋକୱିଦୂ ମୁନି;

ଯୋ ଇମଂ ତଣ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖଜନନିଂ, ପରିଜାନାତି ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖଜନନିନ୍ତି ସକଲଓଟ୍ଟଦୁକ୍ଖଜନନିଂ। ପରିଜାନାତୀତି ପରିଜାନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦି, ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନୀହରୀତି ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ବୋଧିସତ୍ତୋପି ‘‘ମହାରାଜ, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଚରା’’ତି ରାଜାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଆକାସେନ ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ହୁତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପାହଂ ଏତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ନିସ୍ସୋକମକାସି’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଏସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତମାଣୱୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କାମଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୬୮] ୫। ଜନସନ୍ଧଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦସଖଲୂତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦତ୍ଥାଯ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ରାଜା ଇସ୍ସରିଯମଦମତ୍ତୋ କିଲେସସୁଖନିସ୍ସିତୋ ୱିନିଚ୍ଛଯମ୍ପି ନ ପଟ୍ଠପେସି, ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନମ୍ପି ପମଜ୍ଜି। ସୋ ଏକଦିୱସେ ଦସବଲଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ରଥୱରମାରୁଯ୍ହ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ ମହାରାଜ ଚିରଂ ନ ପଞ୍ଞାଯସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ବହୁକିଚ୍ଚତାଯ ନୋ ଭନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନସ୍ସ ଓକାସୋ ନ ଜାତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମହାରାଜ, ମାଦିସେ ନାମ ଓୱାଦଦାଯକେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧେ ଧୁରୱିହାରେ ୱିହରନ୍ତେ ଅଯୁତ୍ତଂ ତୱ ପମଜ୍ଜିତୁଂ, ରଞ୍ଞା ନାମ ରାଜକିଚ୍ଚେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ରଟ୍ଠୱାସୀନଂ ମାତାପିତୁସମେନ ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ରଞ୍ଞେ ହି ଧମ୍ମିକଭାୱେ ସତି ପରିସାପିସ୍ସ ଧମ୍ମିକା ହୋନ୍ତି, ଅନଚ୍ଛରିଯଂ ଖୋ ପନେତଂ, ଯଂ ମଯି ଅନୁସାସନ୍ତେ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେଯ୍ୟାସି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁସାସକଆଚରିଯେ ଅୱିଜ୍ଜମାନେପି ଅତ୍ତନୋ ମତିଯାୱ ତିୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାଯ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସଗ୍ଗପଥଂ ପୂରଯମାନା ଅଗମଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଜନସନ୍ଧକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ୱଯପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ତକ୍କସିଲତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗତକାଲେ ରାଜା ସବ୍ବାନି ବନ୍ଧନାଗାରାନି ସୋଧାପେତ୍ୱା ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ସୋ ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାଯ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ରାଜଦ୍ୱାରେ ଚାତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରାପେତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଛ ସତସହସ୍ସାନି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ସଙ୍ଖୋଭେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୋ ବନ୍ଧନାଗାରାନି ନିଚ୍ଚଂ ୱିୱଟାନି କାରାପେତ୍ୱା ଧମ୍ମଭଣ୍ଡିକଂ ସୋଧାପେତ୍ୱା ଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି ଲୋକଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତୋ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଚ ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ଦାନଂ ଦେଥ, ସୀଲଂ ସମାଦିଯଥ, ଭାୱନଂ ଭାୱେଥ, ଧମ୍ମେନ କମ୍ମନ୍ତେ ଚ ୱୋହାରେ ଚ ପଯୋଜେଥ, ଦହରକାଲେଯେୱ ସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହଥ, ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେଥ, ଗାମକୂଟକମ୍ମଂ ୱା ପିସୁଣୱାଚାକମ୍ମଂ ୱା ମା କରିତ୍ଥ, ଚଣ୍ଡା ଫରୁସା ମା ଅହୁୱତ୍ଥ, ମାତୁପଟ୍ଠାନଂ ପିତୁପଟ୍ଠାନଂ ପୂରେଥ, କୁଲେ ଜେଟ୍ଠାପଚାଯିନୋ ଭୱଥା’’ତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମହାଜନେ ସୁଚରିତଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ପନ୍ନରସୀଉପୋସଥେ ସମାଦିନ୍ନୁପୋସଥୋ ‘‘ମହାଜନସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋ ହିତସୁଖତ୍ଥାଯ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରତ୍ଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓରୋଧେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବନଗରଜନଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତରତନମଣ୍ଡପମଜ୍ଝେ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତୱରପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ନଗରୱାସିନୋ ତୁମ୍ହାକଂ ତପନୀଯେ ଚ ଅତପନୀଯେ ଚ ଧମ୍ମେ ଦେସେସ୍ସାମି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଓହିତସୋତା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ସୁଣାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ସତ୍ଥା ସଚ୍ଚପରିଭାୱିତଂ ମୁଖରତନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ମଧୁରେନ ସରେନ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଆୱି କରୋନ୍ତୋ –

୪୯।

‘‘ଦସ ଖଲୁ ଇମାନି ଠାନାନି, ଯାନି ପୁବ୍ବେ ଅକରିତ୍ୱା;

ସ ପଚ୍ଛା ମନୁତପ୍ପତି, ଇଚ୍ଚେୱାହ ଜନସନ୍ଧୋ।

୫୦।

‘‘ଅଲଦ୍ଧା ୱିତ୍ତଂ ତପ୍ପତି, ପୁଦ୍ବେ ଅସମୁଦାନିତଂ;

ନ ପୁଦ୍ବେ ଧନମେସିସ୍ସଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୧।

‘‘ସକ୍କୁରୂପଂ ପୁରେ ସନ୍ତଂ, ମୟା ସିପ୍ପଂ ନ ସିକ୍ଖିତଂ;

କିଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତି ଅସିପ୍ପସ୍ସ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୨।

‘‘କୂଟୱେଦୀ ପୁରେ ଆସିଂ, ପିସୁଣୋ ପିଟ୍ଠିମଂସିକୋ;

ଚଣ୍ଡୋ ଚ ଫରୁସୋ ଚାପି, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୩।

‘‘ପାଣାତିପାତୀ ପୁରେ ଆସିଂ, ଲୁଦ୍ଦୋ ଚାପି ଅନାରିୟୋ;

ଭୂତାନଂ ନାପଚାୟିସ୍ସଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୪।

‘‘ବହୂସୁ ୱତ ସନ୍ତୀସୁ, ଅନାପାଦାସୁ ଇତ୍ଥିସୁ;

ପରଦାରଂ ଅସେୱିସ୍ସଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୫।

‘‘ବହୁମ୍ହି ୱତ ସନ୍ତମ୍ହି, ଅନ୍ନପାନେ ଉପଟ୍ଠିତେ;

ନ ପୁଦ୍ବେ ଅଦଦଂ ଦାନଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୬।

‘‘ମାତରଂ ପିତରଂ ଚାପି, ଜିଣ୍ଣକଂ ଗତୟୋଦ୍ବନଂ;

ପହୁ ସନ୍ତୋ ନ ପୋସିସ୍ସଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୭।

‘‘ଆଚରିୟମନୁସତ୍ଥାରଂ , ସଦ୍ବକାମରସାହରଂ;

ପିତରଂ ଅତିମଞ୍ଞିସ୍ସଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୮।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚାପି, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ;

ନ ପୁବ୍ବେ ପୟିରୁପାସିସ୍ସଂ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୫୯।

‘‘ସାଧୁ ହୋତି ତପୋ ଚିଣ୍ଣୋ, ସନ୍ତୋ ଚ ପୟିରୁପାସିତୋ;

ନ ଚ ପୁବ୍ବେ ତପୋ ଚିଣ୍ଣୋ, ଇତି ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି।

୬୦।

‘‘ଯୋ ଚ ଏତାନି ଠାନାନି, ଯୋନିସୋ ପଟିପଜ୍ଜତି;

କରଂ ପୁରିସକିଚ୍ଚାନି, ସ ପଚ୍ଛା ନାନୁତପ୍ପତୀ’’ତି। – ଇମା ଗାଥା ଆହ;

ତତ୍ଥ ଠାନାନୀତି କାରଣାନି। ପୁବ୍ବେତି ପଠମମେୱ ଅକରିତ୍ୱା। ସ ପଚ୍ଛା ମନୁତପ୍ପତୀତି ସୋ ପଠମଂ କତ୍ତବ୍ବାନଂ ଅକାରକୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଚ୍ଛା ଇଧଲୋକେପି ପରଲୋକେପି ତପ୍ପତି କିଲମତି। ‘‘ପଚ୍ଛା ୱା ଅନୁତପ୍ପତୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ଇଚ୍ଛେୱାହାତି ଇତି ଏୱଂ ଆହାତି ପଦଚ୍ଛେଦୋ, ଇତି ଏୱଂ ରାଜା ଜନସନ୍ଧୋ ଅୱୋଚ। ଇଚ୍ଚସ୍ସୁହାତିପି ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସୁ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ ଇତି ଅସ୍ସୁ ଆହାତି ପଦଚ୍ଛେଦୋ। ଇଦାନି ତାନି ଦସ ତପନୀୟକାରଣାନି ପକାସେତୁଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥା ହୋତି। ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେତି ପଠମମେୱ ତରୁଣକାଲେ ପରକ୍କମଂ କତ୍ୱା ଅସମୁଦାନିତଂ ଅସମ୍ଭତଂ ଧନଂ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଅଲଭିତ୍ୱା ତପ୍ପତି ସୋଚତି, ପରେ ଚ ସୁଖିତେ ଦିସ୍ୱା ସୟଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଜୀୱନ୍ତୋ ‘‘ପୁବ୍ବେ ଧନଂ ନ ପରିଯେସିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ପଚ୍ଛା ଅନୁତପ୍ପତି, ତସ୍ମା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ସୁଖଂ ଜୀୱିତୁକାମା ଦହରକାଲେଯେୱ ଧମ୍ମିକାନି କସିକମ୍ମାଦୀନି କତ୍ୱା ଧନଂ ପରିଯେସଥାତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁରେ ସନ୍ତନ୍ତି ପୁରେ ଦହରକାଲେ ଆଚରିଯେ ପୟିରୁପାସିତ୍ୱା ମୟା କାତୁଂ ସକ୍କରୂପଂ ସମାନଂ ହତ୍ଥିସିପ୍ପାଦିକଂ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ନ ସିକ୍ଖିତଂ। କିଚ୍ଛାତି ମହଲ୍ଲକକାଲେ ଅସିପ୍ପସ୍ସ ଦୁକ୍ଖା ଜୀୱିତୱୁତ୍ତି, ନେୱ ସକ୍କା ତଦା ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖିତୁଂ, ତସ୍ମା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ସୁଖଂ ଜୀୱିତୁକାମା ତରୁଣକାଲେଯେୱ ସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖଥାତି ଦସ୍ସେତି। କୂଟୱେଦୀତି କୂଟଜାନନକୋ ଗାମକୂଟକୋ ୱା ଲୋକସ୍ସ ଅନତ୍ଥକାରକୋ ୱା ତୁଲାକୂଟାଦିକାରକୋ ୱା କୂଟଟ୍ଟକାରକୋ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସିନ୍ତି ଏୱରୂପୋ ଅହଂ ପୁବ୍ବେ ଅହୋସିଂ। ପିସୁଣୋତି ପେସୁଞ୍ଞକାରଣୋ। ପିଟ୍ଠିମଂସିକୋତି ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ଅସାମିକେ ସାମିକେ କରୋନ୍ତୋ ପରେସଂ ପିଟ୍ଠିମଂସଖାଦକୋ। ଇତି ପଚ୍ଛାତି ଏୱଂ ମରଣମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନୋ ଅନୁତପ୍ପତି , ତସ୍ମା ସଚେ ନିରଯେ ନ ୱସିତୁକାମାତ୍ଥ, ମା ଏୱରୂପଂ ପାପକମ୍ମଂ କରିତ୍ଥାତି ୱଦତି।

ଲୁଦ୍ଦୋତି ଦାରୁଣୋ। ଅନାରିଯୋତି ନ ଅରିଯୋ ନୀଚସମାଚାରୋ। ନାପଚାୟିସ୍ସନ୍ତି ଖନ୍ତିମେତ୍ତାନୁଦ୍ଦୟୱସେନ ନୀଚୱୁତ୍ତିକୋ ନାହୋସିଂ। ସେସଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅନାପାଦାସୂତି ଆପାଦାନଂ ଆପାଦୋ, ପରିଗ୍ଗହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନତ୍ଥି ଆପାଦୋ ଯାସଂ ତା ଅନାପାଦା, ଅଞ୍ଞେହି ଅକତପରିଗ୍ଗହାସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଟ୍ଠିତେତି ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ। ନ ପୁବ୍ବେତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଦାନଂ ନ ଅଦଦଂ। ପହୁ ସନ୍ତୋତି ଧନବଲେନାପି କାୟବଲେନାପି ପୋସିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ପଟିବଲୋ ସମାନୋ। ଆଚରିୟନ୍ତି ଆଚାରେ ସିକ୍ଖାପନତୋ ଇଧ ପିତା ‘‘ଆଚରିଯୋ’’ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଅନୁସତ୍ଥାରନ୍ତି ଅନୁସାସକଂ। ସବ୍ବକାମରସାହରନ୍ତି ସବ୍ବେ ୱତ୍ଥୁକାମରସେ ଆହରିତ୍ୱା ପୋସିତାରଂ। ଅତିମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତି ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞିସ୍ସଂ।

ନ ପୁବ୍ବେତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେପି ଗିଲାନାଗିଲାନେପି ଚୀୱରାଦୀନି ଦତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଜଗ୍ଗନେନ ନ ପୟିରୁପାସିସ୍ସଂ। ତପୋତି ସୁଚରିତତପୋ। ସନ୍ତୋତି ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ଉପସନ୍ତୋ ସୀଲୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତିୱିଧସୁଚରିତସଙ୍ଖାତୋ ତପୋ ଚିଣ୍ଣୋ ଏୱରୂପୋ ଚ ଉପସନ୍ତୋ ପୟିରୁପାସିତୋ ନାମ ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରୋ। ନ ପୁବ୍ବେତି ମୟା ଦହରକାଲେ ଏୱରୂପୋ ତପୋ ନ ଚିଣ୍ଣୋ, ଇତି ପଚ୍ଛା ଜରାଜିଣ୍ଣୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ଅନୁତପ୍ପତି ସୋଚତି। ସଚେ ତୁମ୍ହେ ଏୱଂ ନ ସୋଚିତୁକାମା, ତପୋକମ୍ମଂ କରୋଥାତି ୱଦତି। ଯୋ ଚ ଏତାନୀତି ଯୋ ପନ

ଏତାନି ଦସ କାରଣାନି ପଠମମେୱ ଉପାଯେନ ପଟିପଜ୍ଜତି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତତି, ପୁରିସେହି କତ୍ତବ୍ବାନି ଧମ୍ମିକକିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତୋ ସୋ ଅପ୍ପମାଦୱିହାରୀ ପୁରିସୋ ପଚ୍ଛା ନାନୁତପ୍ପତି, ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋୱ ହୋତୀତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ଇମିନା ନିଯାମେନ ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମହାଜନୋପିସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ତାନି ଦସ ଠାନାନି ପୂରେତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋୱ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ, ମହାରାଜ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନାଚରିଯକାପି ଅତ୍ତନୋ ମତିଯାୱ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମହାଜନଂ ସଗ୍ଗପଥେ ପତିଟ୍ଠାପେସୁ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ଜନସନ୍ଧରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଜନସନ୍ଧଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୬୯] ୬। ମହାକଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

କଣ୍ହୋକଣ୍ହୋ ଚାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଯାୱଞ୍ଚିଦଂ, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ବହୁଜନହିତାଯ ପଟିପନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଫାସୁୱିହାରଂ ପହାଯ ଲୋକସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥଂ ଚରତି, ପରମାଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ସଯଂ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାଯ ଅଟ୍ଠାରସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯତ୍ଥେରାନଂ ଧମ୍ମଚକ୍କଂ (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୮୧; ମହାୱ। ୧୩ ଆଦଯୋ; ପଟି। ମ। ୨। ୩୦) ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚମିଯା ପକ୍ଖସ୍ସ ଅନତ୍ତଲକ୍ଖଣସୁତ୍ତଂ (ସଂ। ନି। ୩।୫୯; ମହାୱ। ୨୦ ଆଦଯୋ) କଥେତ୍ୱା ସବ୍ବେସଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି। ଉରୁୱେଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେଭାତିକଜଟିଲାନଂ ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିଯସହସ୍ସାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଗଯାସୀସେ ଆଦିତ୍ତପରିଯାଯଂ (ସଂ। ନି। ୪।୨୩୫; ମହାୱ। ୫୪) କଥେତ୍ୱା ଜଟିଲସହସ୍ସାନଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ତୀଣି ଗାୱୁତାନି ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତୀହି ଓୱାଦେହି ଉପସମ୍ପଦଂ ଅଦାସି। ଏକୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁକ୍କୁସାତିକୁଲପୁତ୍ତଂ ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ମହାକପ୍ପିନସ୍ସ ୱୀସଯୋଜନସତଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଏକୋ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ତିଂସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାୱ କକ୍ଖଳଂ ଫରୁସଂ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ତିଂସଯୋଜନମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଳୱକଂ ଯକ୍ଖଂ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ସୋତ୍ଥିଂ ଅକାସି। ତାୱତିଂସଭୱନେ ତେମାସଂ ୱସନ୍ତୋ ଅସୀତିଯା ଦେୱତାକୋଟୀନଂ ଧମ୍ମାଭିସମଯଂ ସମ୍ପାଦେସି, ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବକବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମସହସ୍ସାନଂ ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ତୀସୁ ମଣ୍ଡଲେସୁ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନାନଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ସରଣାନି ଚେୱ ସୀଲାନିଚ ମଗ୍ଗଫଲାନି ଚ ଦେତି, ନାଗସୁପଣ୍ଣାଦୀନମ୍ପି ନାନପ୍ପକାରଂ ଅତ୍ଥଂ ଚରତୀ''ତି ଦସବଲସ୍ସ ଲୋକତ୍ଥଚରିଯଗୁଣଂ କଥଯିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋହଂ ଇଦାନି ଅଭିସମ୍ବୋଧିଂ ପତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଚରେଯ୍ୟଂ, ପୁବ୍ବେ ସରାଗକାଲେପି ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଚରି''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧକାଲେ ବାରାଣସିଯଂ ଉସୀନକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। କସ୍ସପସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେ ଚତୁସଚ୍ଚଦେସନାଯ ମହାଜନଂ କିଲେସବନ୍ଧନା ମୋଚେତ୍ୱା ନିବ୍ବାନନଗରଂ ପୂରେତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତେ ଦୀଘସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ଅଚ୍ଚଯେନ ସାସନଂ ଓସକ୍କି। ଭିକ୍ଖୂ ଏକୱୀସତିଯା ଅନେସନାହି ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୂ ଗିହିସଂସଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତି, ପୁତ୍ତଧୀତାଦୀହି ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁନିଯୋପି ଗିହିସଂସଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତି, ପୁତ୍ତଧୀତାଦୀହି ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଭିକ୍ଖୂ ଭିକ୍ଖୁଧମ୍ମଂ, ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଭିକ୍ଖୁନିଧମ୍ମଂ, ଉପାସକା ଉପାସକଧମ୍ମଂ, ଉପାସିକା ଉପାସିକଧମ୍ମଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣା ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ମନୁସ୍ସା ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥେ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିଂସୁ, ମତମତା ଅପାଯେସୁ ପରିପୂରେସୁଂ। ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ନୱେ ନୱେ ଦେୱେ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଅପାଯେସୁ ନିବ୍ବତ୍ତିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ ଓସକ୍କିତଂ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ନୁ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ଅତ୍ଥେକୋ ଉପାଯୋ, ମହାଜନଂ ତାସେତ୍ୱା ଭୀତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଓସକ୍କିତଂ ସାସନଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଅପରମ୍ପି ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ପୱତ୍ତନକାରଣଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ମାତଲିଦେୱପୁତ୍ତଂ ମୋଚପ୍ପମାଣଦାଠଂ ଚତୂହି ଦାଠାହି ୱିନିଗ୍ଗତରସ୍ମିଯା ଭଯାନକଂ କତ୍ୱା ଗବ୍ଭିନୀନଂ ଦସ୍ସନେନେୱ ଗବ୍ଭପାତନସମତ୍ଥଂ ଘୋରରୂପଂ ଆଜାନେଯ୍ୟପ୍ପମାଣଂ କାଳୱଣ୍ଣଂ ମହାକଣ୍ହସୁନଖଂ ମାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚବନ୍ଧନେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରତ୍ତମାଲଂ କଣ୍ଠେ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ରଜ୍ଜୁକୋଟିକଂ ଆଦାଯ ସଯଂ ଦ୍ୱେ କାସାଯାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛାମୁଖେ ପଞ୍ଚଧା କେସେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରତ୍ତମାଲଂ ପିଳନ୍ଧିତ୍ୱା ଆରୋପିତପୱାଳୱଣ୍ଣଜିଯଂ ମହାଧନୁଂ ଗହେତ୍ୱା ୱଜିରଗ୍ଗନାରାଚଂ ନଖେନ ପରିୱଟ୍ଟେନ୍ତୋ ୱନଚରକୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରତୋ ଯୋଜନମତ୍ତେ ଠାନେ ଓତରିତ୍ୱା ''ନସ୍ସତି ଲୋକୋ, ନସ୍ସତି ଲୋକୋ''ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସଦ୍ଦଂ ଅନୁସାୱେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଉତ୍ତାସେତ୍ୱା ନଗରୂପଚାରଂ ପତ୍ୱା ପୁନ ସଦ୍ଦମକାସି।

ମନୁସ୍ସା ସୁନଖଂ ଦିସ୍ୱା ଉତ୍ରସ୍ତା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ସୀଘଂ ନଗରଦ୍ୱାରାନି ପିଦହାପେସି। ସକ୍କୋପି

ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥଂ ପାକାରଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ସୁନଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତୋନଗରେ ପତିଟ୍ଠହି। ମନୁସ୍ସା ଭୀତତସିତା ପଲାୟିତ୍ୱା ଗେହାନି ପୱିସିତ୍ୱା ନିଲୀୟିଂସୁ। ମହାକଣ୍ହୋପି ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେ ମନୁସ୍ସେ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ସନ୍ତାସେନ୍ତୋ ରାଜନିୱେସନଂ ଅଗମାସି। ରାଜଙ୍ଗଣେ ମନୁସ୍ସା ଭୟେନ ପଲାୟିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହିଂସୁ। ଉସୀନକରାଜାପି ଓରୋଧେ ଗହେତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ମହାକଣ୍ହୋ ସୁନଖୋ ପୁରିମପାଦେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱାତପାନେ ଠତ୍ୱା ମହାଭୁସ୍ସିତଂ ଭୁସ୍ସି। ତସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ହେଟ୍ଠା ଅୱୀଚିଂ, ଉପରି ଭୱଗ୍ଗଂ ପତ୍ୱା ସକଲଚକ୍କୱାଳଂ ଏକନିନ୍ନାଦଂ ଅହୋସି। ୱିଧୁରଜାତକେ (ଜା। ୨। ୨୨।୧୩୪୬ ଆଦୟୋ) ହି ପୁଣ୍ଣକଯକ୍ଖରଞ୍ଞୋ, କୁସଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୦।୧ ଆଦୟୋ) କୁସରଞ୍ଞୋ, ଭୂରିଦତ୍ତଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨। ୭୮୪ ଆଦୟୋ) ସୁଦସ୍ସନନାଗରଞ୍ଞୋ, ଇମସ୍ମିଂ ମହାକଣ୍ହଜାତକେ ଅୟଂ ସଦ୍ଦୋତି ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ସଦ୍ଦା ଜମ୍ବୁଦୀପେ ମହାସଦ୍ଦା ନାମ ଅହେସୁଂ।

ନଗରୱାସିନୋ ଭୀତତସିତା ହୁତ୍ୱା ଏକପୁରିସୋପି ସକ୍କେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ରାଜାୟେୱ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱାତପାନଂ ନିସ୍ସାୟ ସକ୍କଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ଲୁଦ୍ଦକ, କସ୍ମା ତେ ସୁନଖୋ ଭୁସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ''ଛାତଭାୱେନ, ମହାରାଜା''ତି। ''ତେନ ହି ତସ୍ସ ଭତ୍ତଂ ଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଅନ୍ତୋଜନସ୍ସ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପକ୍କଭତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ଦାପେସି। ତଂ ସବ୍ବଂ ସୁନଖୋ ଏକକବଳଂ ୱିୟ କତ୍ୱା ପୁନ ସଦ୍ଦମକାସି। ପୁନ ରାଜା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇଦାନିପି ମେ ସୁନଖୋ ଛାତୋୟେୱା''ତି ସୁତ୍ୱା ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ପକ୍କଭତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ଦାପେସି। ତସ୍ମିଂ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ନିଟ୍ଠାପିତେ ସକଲନଗରସ୍ସ ପକ୍କଭତ୍ତଂ ଦାପେସି। ତମ୍ପି ସୋ ତଥେୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୁନ ସଦ୍ଦମକାସି। ରାଜା ''ନ ଏସ ସୁନଖୋ, ନିସ୍ସଂସୟଂ ଏସ ୟକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଆଗମନକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଭୀତତସିତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୧।

''କଣ୍ହୋ କଣ୍ହୋ ଚ ଘୋରୋ ଚ, ସୁକ୍କଦାଠୋ ପଭାସୱା;

ବଦ୍ଧୋ ପଞ୍ଚହି ରଜ୍ଜୁହି, କିଂ ରୱି ସୁନଖୋ ତୱା''ତି।

ତତ୍ଥ କଣ୍ହୋ କଣ୍ହୋତି ଭୟୱସେନ ଦଳ୍ହୀୱସେନ ୱା ଆମେଡିତଂ। ଘୋରୋତି ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଭୟଜନକୋ। ପଭାସୱାତି ଦାଠା ନିକ୍ଖନ୍ତରଂସିପଭାସେନ ପଭାସୱା। କିଂ ରୱୀତି କିଂ ୱିରୱି। ତୱେସ ଏୱରୂପୋ କକ୍ଖଳୋ ସୁନଖୋ କିଂ କରୋତି, କିଂ ମିଗେ ଗଣ୍ହାତି, ଉଦାହୁ ତେ ଅମିତ୍ତେ, କିଂ ତେ ଇମିନା, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନେୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୬୨।

''ନାୟଂ ମିଗାନମତ୍ଥାୟ, ଉସୀନକ ଭୱିସ୍ସତି;

ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନୟୋ ହୁତ୍ୱା, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତୀ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅୟଞ୍ହି ''ମିଗମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଇଧ ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ମିଗାନଂ ଅତ୍ଥୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ମନୁସ୍ସମଂସଂ ପନ ଖାଦିତୁଂ ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ତେସଂ ଅନୟୋ ମହାୱିନାସକାରକୋ ହୁତ୍ୱା ୟଦା ଅନେନ ମନୁସ୍ସା ୱିନାସଂ ପାପିତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ଅୟଂ କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି, ମମ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତୀତି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ''କିଂ ପନ ତେ ଭୋ ଲୁଦ୍ଦକ-ସୁନଖୋ ସବ୍ବେସଂୟେୱ ମନୁସ୍ସାନଂ ମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସତି, ଉଦାହୁ ତୱ ଅମିତ୍ତାନଞ୍ଞେୱା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅମିତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ମେ, ମହାରାଜା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କେ ପନ ଇଧ ତେ ଅମିତ୍ତା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅଧମ୍ମାଭିରତା ୱିସମଚାରିନୋ, ମହାରାଜା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କଥେହି ତାୱ ନେ ଅମ୍ହାକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ଦେୱରାଜା ଦସ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୩।

''ପତ୍ତହତ୍ଥା ସମଣକା, ମୁଣ୍ଡା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତା;

ନଙ୍ଗଲେହି କସିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୬୪।

‘‘ତପସ୍ସିନିଯୋ ପବ୍ବଜିତା, ମୁଣ୍ଡା ସଙ୍ଘାଟିପାରୁତା;

ଯଦା ଲୋକେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୬୫।

‘‘ଦୀଘୋତ୍ତରୋଟ୍ଠା ଜଟିଲା, ପଙ୍କଦନ୍ତା ରଜସ୍ସିରା;

ଇଣଂ ଚୋଦାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୬୬।

‘‘ଅଧିଚ୍ଚ ୱେଦେ ସାୱିତ୍ତିଂ, ଯଞ୍ଞତନ୍ତଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଭତିକାଯ ଯଜିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୬୭।

‘‘ମାତରଂ ପିତରଂ ଚାପି, ଜିଣ୍ଣକଂ ଗତଯୋବ୍ବନଂ;

ପହୂ ସନ୍ତୋ ନ ଭରନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୬୮।

‘‘ମାତରଂ ପିତରଂ ଚାପି, ଜିଣ୍ଣକଂ ଗତଯୋବ୍ବନଂ;

ବାଲା ତୁମ୍ହେତି ୱକ୍ଖନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୬୯।

‘‘ଆଚରିଯଭରିଯଂ ସଖିଂ, ମାତୁଲାନିଂ ପିତୁଚ୍ଛକିଂ;

ଯଦା ଲୋକେ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୭୦।

‘‘ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଖଗ୍ଗଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ପନ୍ଥଘାତଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୭୧।

‘‘ସୁକ୍କଚ୍ଛୱୀ ୱେଧୱେରା, ଥୂଲବାହୂ ଅପାତୁଭା;

ମିତ୍ତଭେଦଂ କରିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତି।

୭୨।

''ମାଯାୱିନୋ ନେକତିକା, ଅସପ୍ପୁରିସଚିନ୍ତକା;

ଯଦା ଲୋକେ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସମଣକାତି ''ମଯଂ ସମଣାମ୍ହା''ତି ପଟିଞ୍ଞାମତ୍ତକେନ ହୀଳଇତୱୋହାରେନେୱମାହ। କସିସ୍ସନ୍ତୀତି ତେ ତଦାପି କସନ୍ତିଯେୱ। ଅଯଂ ପନ ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିଯ ଏୱମାହ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଏତେ ଏୱରୂପା ଦୁସ୍ସୀଲା ମମ ଅମିତ୍ତା, ଯଦା ମମ ସୁନଖେନ ଏତେ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତଦା ଏସ କଣ୍ହୋ ଇତୋ ପଞ୍ଚରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନା ପମୋକ୍ଖତୀତି। ଇମିନା ଉପାଯେନ ସବ୍ବଗାଥାସୁ ଅଧିପ୍ପାଯଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ପବ୍ବଜିତାତି ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପବ୍ବଜିତା। ଗମିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଗାରମଜ୍ଝେ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତିଯୋ ୱିଚରିସ୍ସନ୍ତି। ଦୀଘୋତ୍ତରୋଟ୍ଠାତି ଦାଠିକାନଂ ୱଡ୍ଢିତତ୍ତା ଦୀଘୁତ୍ତରୋଟ୍ଠା। ପଙ୍କଦନ୍ତାତି ପଙ୍କେନ ମଲେନ ସମନ୍ନାଗତଦନ୍ତା। ଇଣଂ ଚୋଦାଯାତି ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ ଧନଂ ସଂହରିତ୍ୱା ୱଡ୍ଢିଯା ଇଣଂ ପଯୋଜେତ୍ୱା ତଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ତତୋ ଲଦ୍ଧେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତା ଯଦା ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସାୱିତ୍ତିନ୍ତି ସାୱିତ୍ତିଞ୍ଚ ଅଧିଯିତ୍ୱା। ଯଞ୍ଞତନ୍ତଞ୍ଚାତି ଯଞ୍ଞୱିଧାଯକତନ୍ତଂ, ଯଞ୍ଞଂ ଅଧିଯିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭତିକାଯାତି ତେ ତେ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହାକଂ ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସାମ, ଧନଂ ଦେଥା''ତି ଏୱଂ ଭତିଅତ୍ଥାଯ ଯଦା ଯଞ୍ଞଂ ଯଜିସ୍ସନ୍ତି। ପହୂ ସନ୍ତୋତି ଭରିତୁଂ ପୋସେତୁଂ ସମତ୍ଥା ସମାନା। ବାଲା ତୁମ୍ହେତି ତୁମ୍ହେ ବାଲା ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାଥାତି ଯଦା ୱକ୍ଖନ୍ତି। ଗମିସ୍ସନ୍ତୀତି ଲୋକଧମ୍ମସେୱନୱସେନ ଗମିସ୍ସନ୍ତି। ପଚ୍ଛଘାତନ୍ତି ପଚ୍ଛେ ଠତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ମାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଭଣ୍ଡଗ୍ଗହଣଂ।

ସୁକ୍କଚ୍ଛୱୀତି କସାୱଚୁଣ୍ଣାଦିଘଂସନେନ ସମୁଟ୍ଠାପିତସୁକ୍କଚ୍ଛୱିୱଣ୍ଣା। ୱେଧୱେରାତି ୱିଧୱା ଅପତିକା, ତାହି ୱିଧୱାହି ୱେରଂ ଚରନ୍ତୀତି ୱେଧୱେରା। ଥୂଲବାହୂତି ପାଦପରିମଦ୍ଦନାଦୀହି ସମୁଟ୍ଠାପିତମଂସତାଯ ମହାବାହୂ। ଅପାତୁଭାତି ଅପାତୁଭାୱା, ଧନୁପ୍ପାଦରହିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ମିତ୍ତଭେଦନ୍ତି ମିଥୁଭେଦଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଦା ଏୱରୂପା ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତା ''ଇମା ଅମ୍ହେ ନ ଜହିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ସହିରଞ୍ଞା ୱିଧୱା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସଂୱାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ତାସଂ ସନ୍ତକଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭେଦଂ କରିସ୍ସନ୍ତି , ୱିସ୍ସାସଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ସହିରଞ୍ଞଂ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତଦା ଏସ ତେ ଚୋରେ ସବ୍ବେୱ ଖାଦିତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚିସ୍ସତି। ଅସପ୍ପୁରିସଚିନ୍ତକାତି ଅସପ୍ପୁରିସଚିତ୍ତେହି ପରଦୁକ୍ଖଚିନ୍ତନସୀଲା। ତଦାତି ତଦା ସବ୍ବେପିମେ ଘାତେତ୍ୱା ଖାଦିତମଂସୋ କଣ୍ହୋ ପମୋକ୍ଖତୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ''ଇମେ ମଯ୍ହଂ, ମହାରାଜ, ଅମିତ୍ତା''ତି ତେ ତେ ଅଧମ୍ମକାରକେ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଖାଦିତୁକାମତଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ସୋ ତତୋ ମହାଜନସ୍ସ ଉତ୍ରସ୍ତକାଲେ ସୁନଖଂ ରଜ୍ଜୁଯା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକୱେସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଆକାସେ ଜଲମାନୋ ଠତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ଅହଂ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା, 'ଅଯଂ ଲୋକୋ ୱିନସ୍ସତୀ'ତି ଆଗତୋ, ପମତ୍ତା ହି ମହାଜନା, ଅଧମ୍ମଂ ୱତ୍ତିତ୍ୱା ମତମତା ସମ୍ପତି ଅପାଯେ ପୂରେନ୍ତି, ଦେୱଲୋକୋ ତୁଚ୍ଛୋ ୱିଯ ୱିତୋ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅଧମ୍ମିକେସୁ କତ୍ତବ୍ବଂ ଅହଂ ଜାନିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ମହାରାଜା''ତି ଚତୂହି ସତାରହଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଦାନସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଓସକ୍କିତସାସନଂ ଅଞ୍ଞଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ପୱତ୍ତନସମତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ମାତଲିଂ ଆଦାଯ ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ମହାଜନା ଦାନସୀଲାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୱେ ପୁବ୍ବେପାହଂ ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥମେୱ ଚରାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମାତଲି ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମହାକଣ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୭୦] ୭। କୋସିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

୭୩-୯୩। କୋସିଯଜାତକଂ ସୁଧାଭୋଜନଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୧।୧୯୨ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

କୋସିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୭୧] ୮। ମେଣ୍ଡକପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା

୯୪-୧୦୫। ମେଣ୍ଡକପଞ୍ହଜାତକଂ ଉମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ମେଣ୍ଡକପଞ୍ହଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୭୨] ୯। ମହାପଦୁମଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନାଦଟ୍ଠୁପରତୋ ଦୋସନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଠମବୋଧିୟଞ୍ହି ଦସବଲସ୍ସ ପୁଥୁଭୂତେସୁ ସାୱକେସୁ ଅପରିମାଣେସୁ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ଅରିୟଭୂମିଂ ଓକ୍କନ୍ତେସୁ ପତ୍ଥଟେସୁ ଗୁଣସମୁଦୟେସୁ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଉଦପାଦି। ତିତ୍ଥିୟା ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ଖଜ୍ଜୋପନକସଦିସା ଅହେସୁଂ ହତଲାଭସକ୍କାରା। ତେ ଅନ୍ତରୱୀଥିୟଂ ଠତ୍ୱା ''କିଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋୱ ବୁଦ୍ଧୋ, ମୟମ୍ପି ବୁଦ୍ଧା, କିଂ ତସ୍ସେୱ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲମେୱ, ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଦେଥ କରୋଥା''ତି ଏୱଂ ମନୁସ୍ସେ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତାପି ଲାଭସକ୍କାରଂ ଅଲଭନ୍ତା ରହୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାୟେନ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅୱଣ୍ଣଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଲାଭସକ୍କାରଂ ନାସେୟ୍ୟାମା''ତି ମନ୍ତୟିଂସୁ। ତଦା ସାୱତ୍ଥିୟଂ ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା ନାମେକା ପରିବ୍ବାଜିକା ଉତ୍ତମରୂପଧରା ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଦେୱଚ୍ଛରା ୱିୟ। ତସ୍ସା ସରୀରତୋ ରସ୍ମିୟୋ ନିଚ୍ଛରନ୍ତି। ଅଥେକୋ ଖରମନ୍ତୀ ଏୱମାହ – ''ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଲାଭସକ୍କାରଂ ନାସେସ୍ସାମା''ତି। ତେ ''ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାୟୋ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଂସୁ। ଅଥ ସା ତିତ୍ଥିୟାରାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ତିତ୍ଥିୟା ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ନ କଥେସୁଂ। ସା ''କୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଦୋସୋ''ତି ଯାୱତତିୟଂ ''ୱନ୍ଦାମି ଅୟ୍ୟା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅୟ୍ୟା, କୋ ନୁ ଖୋ ମେ ଦୋସୋ, କିଂ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ନ କଥେଥା''ତି ଆହ। ''ଭଗିନି, ସମଣଂ ଗୋତମଂ ଅମ୍ହେ ୱିହେଠେନ୍ତଂ ହତଲାଭସକ୍କାରେ କତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତଂ ନ ଜାନାସୀ''ତି। ''ନାହଂ ଜାନାମି ଅୟ୍ୟା, ମୟା କିଂ ପନେତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ସଚେ ତ୍ୱଂ ଭଗିନି, ଅମ୍ହାକଂ ସୁଖମିଚ୍ଛସି, ଅତ୍ତାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଲାଭସକ୍କାରଂ ନାସେହୀ''ତି।

ସା ''ସାଧୁ ଅୟ୍ୟା, ମୟ୍ହମେୱେସୋ ଭାରୋ, ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିମାୟାସୁ କୁସଲତାୟ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀନଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଜେତୱନା ନିକ୍ଖମନସମୟେ ଇନ୍ଦଗୋପକୱଣ୍ଣଂ ପଟଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ଜେତୱନାଭିମୁଖୀ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ''ଇମାୟ ୱେଲାୟ କୁହିଂ ଗଚ୍ଛସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ମମ ଗମନଟ୍ଠାନେନା''ତି ୱତ୍ୱା ଜେତୱନସମୀପେ ତିତ୍ଥିୟାରାମେ ୱସିତ୍ୱା ପାତୋୱ ''ଅଗ୍ଗୱନ୍ଦନଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମା''ତି ନଗରା ନିକ୍ଖମନ୍ତେ ଉପାସକଜନେ ଜେତୱନେ ୱୁତ୍ଥା ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସତି। ''କୁହିଂ ୱୁତ୍ଥାସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କିଂ ତୁମ୍ହାକଂ ମମ ୱୁତ୍ଥଟ୍ଠାନେନା''ତି ୱତ୍ୱା ମାସଡ୍ଢମାସଚ୍ଚୟେନ ପୁଚ୍ଛିୟମାନା ''ଜେତୱନେ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକଗନ୍ଧକୁଟିୟା ୱୁତ୍ଥାମ୍ହୀ''ତି ଆହ। ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ''ସଚ୍ଚଂ ନୁ ଖୋ ଏତଂ, ନୋ''ତି କଙ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତେମାସଚତୁମାସଚ୍ଚୟେନ ପିଲୋତିକାହି ଉଦରଂ ୱେଠେତ୍ୱା ଗବ୍ଭିନିୱଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉପରି ରତ୍ତପଟଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ''ସମଣଂ ଗୋତମଂ ପଟିଚ୍ଚ ଗବ୍ଭୋ ମେ ଲଦ୍ଧୋ''ତି ଅନ୍ଧବାଲେ ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠନୱମାସଚ୍ଚୟେନ ଉଦରେ ଦାରୁମଣ୍ଡଲିକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉପରି ରତ୍ତପଟଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦପିଟ୍ଠିୟୋ ଗୋହନୁକେନ କୋଟ୍ଟାପେତ୍ୱା ଉସ୍ସଦେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା କିଲନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟା ହୁତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ତଥାଗତେ ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତେ ଧମ୍ମସଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥାଗତସ୍ସ ପୁରତୋ ଠତ୍ୱା ''ମହାସମଣ, ମହାଜନସ୍ସ ତାୱ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ମଧୁରୋ ତେ ସଦ୍ଦୋ, ସୁଫୁସିତଂ ଦନ୍ତାୱରଣଂ, ଅହଂ ପନ ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଗବ୍ଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ପରିପୁଣ୍ଣଗବ୍ଭା ଜାତା, ନେୱ ମେ ସୂତିଘରଂ ଜାନାସି, ନ ସପ୍ପିତେଲାଦୀନି, ସୟଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଉପଟ୍ଠାକାନମ୍ପି ଅଞ୍ଞତରଂ କୋସଲରାଜାନଂ ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକଂ ୱା ୱିସାଖଂ ଉପାସିକଂ ୱା ''ଇମିସ୍ସା ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକାୟ କତ୍ତବ୍ବୟୁତ୍ତଂ କରୋହୀ'ତି ନ ୱଦସି, ଅଭିରମିତୁଂୟେୱ ଜାନାସି, ଗବ୍ଭପରିହାରଂ ନ ଜାନାସୀ''ତି ଗୂଥପିଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଦୂସେତୁଂ ୱାୟମନ୍ତୀ ୱିୟ ପରିସମଜ୍ଝେ ତଥାଗତଂ ଅକ୍କୋସି। ତଥାଗତୋ ଧମ୍ମକଥଂ ଠପେତ୍ୱା ସୀହୋ ୱିୟ ଅଭିନଦନ୍ତୋ ''ଭଗିନି, ତୟା କଥିତସ୍ସ ତଥଭାୱଂ ୱା ଅତଥଭାୱଂ ୱା ଅହଞ୍ଚେୱ ତ୍ୱଞ୍ଚ ଜାନାମା''ତି ଆହ। ଆମ, ସମଣ, ତୟା ଚ ମୟା ଚ ଞାତଭାୱେନେତଂ ଜାତନ୍ତି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜମାନୋ ''ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା ତଥାଗତଂ ଅଭୂତେନ ଅକ୍କୋସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ''ଇମଂ ୱତ୍ଥୁଂ ସୋଧେସ୍ସାମୀ''ତି ଚତୂହି ଦେୱପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗମି। ଦେୱପୁତ୍ତା ମୂସିକପୋତକା ହୁତ୍ୱା ଦାରୁମଣ୍ଡଲିକସ୍ସ ବନ୍ଧନରଜ୍ଜୁକେ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଛିନ୍ଦିଂସୁ, ପାରୁତପଟଂ ୱାତୋ ଉକ୍ଖିପି, ଦାରୁମଣ୍ଡଲିକଂ ପତମାନଂ ତସ୍ସା ପାଦପିଟ୍ଠିୟଂ ପତି, ଉଭୋ ଅଗ୍ଗପାଦା ଛିଜ୍ଜିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ଉଟ୍ଠାୟ ''କାଳକଣ୍ଣି, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅକ୍କୋସସୀ''ତି ସୀସେ ଖେଳଂ ପାତେତ୍ୱା ଲେଡ୍ଡୁଦଣ୍ଡାଦିହତ୍ଥା ଜେତୱନା ନୀହରିଂସୁ। ଅଥସ୍ସା ତଥାଗତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁପଥଂ ଅତିକ୍କନ୍ତକାଲେ

ମହାପଥଓୀ ଭିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଓିଓରମଦାସି, ଅଓୀଚିତୋ ଅଗ୍ଗିଜାଲା ଉଟ୍ଠହି। ସା କୁଲଦତ୍ତିଯଂ କମ୍ବଲଂ ପାରୁପମାନା ଓିଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଓୀଚିମ୍ହି ନିବତ୍ତି। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯାନଂ ଲାଭସକ୍କାରୋ ପରିହାଯି, ଦସବଲସ୍ସ ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ଓଡ୍ଢି। ପୁନଦିଓସେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆଓୁସୋ, ଚିଞ୍ଚମାଣଓିକା ଏଓଂ ଉଳାରଗୁଣଂ ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ଅଭୂତେନ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ମହାଓିନାସଂ ପତ୍ତା''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଓୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଇଦାନେଓ, ପୁବ୍ବେପି ଏସା ମଂ ଅଭୂତେନ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ମହାଓିନାସଂ ପତ୍ତା''ତି ଓତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବତ୍ତି, ଫୁଲ୍ଲପଦୁମସସ୍ସିରିକମୁଖତ୍ତା ପନସ୍ସ ''ପଦୁମକୁମାରୋ''ତ୍ୱେଓ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ଓୟପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗମି। ଅଥସ୍ସ ମାତା କାଲମକାସି। ରାଜା ଅଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତସ୍ସ ଉପରଜ୍ଜଂ ଅଦାସି। ଅପରଭାଗେ ରାଜା ପଚ୍ଚନ୍ତଂ କୁପିତଂ ଓୂପସମେତୁଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ ଆହ ''ଭଦ୍ଦେ, ଇଧେଓ ଓସ, ଅହଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ କୁପିତଂ ଓୂପସମେତୁଂ ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ଓତ୍ୱା ''ନାହଂ ଇଧେଓ ଓସିସ୍ସାମି, ଅହମ୍ପି ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଓୁତ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିଯା ଆଦୀନଓଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଯାଓ ମମାଗମନା ଅନୁକ୍କଣ୍ଠମାନା ଓସ, ଅହଂ ପଦୁମକୁମାରଂ ଯଥା ତଓ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋତି, ଏଓଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଓତ୍ୱା ତଥା କତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ପଲାପେତ୍ୱା ଜନପଦଂ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ବହିନଗରେ ଖନ୍ଧାଓାରଂ ନିଓାସେସି । ବୋଧିସତ୍ତୋ ପିତୁ ଆଗତଭାଓଂ ଞତ୍ୱା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ରାଜଗେହଂ ପଟିଜଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ଏକକୋଓ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି।

ସା ତସ୍ସ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଅମ୍ମ, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ''ଅମ୍ମାତି ମଂ ଓଦସୀ''ତି ଉଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ''ସଯନଂ ଅଭିରୁହା''ତି ଆହ। ''କିଂକାରଣା''ତି? ''ଯାଓ ରାଜା ନ ଆଗଚ୍ଛତି, ତାଓ ଉଭୋପି କିଲେସରତିଯା ରମିସ୍ସାମା''ତି। ''ଅମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ମମ ମାତା ଚ ସସାମିକା ଚ, ମଯା ସପରିଗ୍ଗହୋ ମାତୁଗାମୋ ନାମ କିଲେସଓସେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ନ ଓଲୋକିତପୁବ୍ବୋ, କଥଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଏଓରୂପଂ କିଲିଟ୍ଠକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଓାରେ କଥେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଅନିଚ୍ଛମାନେ ''ମମ ଓଚନଂ ନ କରୋସୀ''ତି ଆହ। ''ଆମ, ନ କରୋମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ରଞ୍ଞୋ କଥେତ୍ୱା ସୀସଂ ତେ ଛିନ୍ଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି। ମହାସତ୍ତୋ ''ତଓ ରୁଚିଂ କରୋହୀ''ତି ଓତ୍ୱା ତଂ ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସା ଭୀତତସିତା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚେ ଅଯଂ ପଠମଂ ପିତୁ ଆରୋଚେସ୍ସତି, ଜୀଓିତଂ ମେ ନତ୍ଥି, ଅହମେଓ ପୁରେତରଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଭତ୍ତଂ ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା କିଲିଟ୍ଠଲୋମଓତ୍ଥଂ ନିଓାସେତ୍ୱା ସରୀରେ ନଖରାଜିଯୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''କୁହିଂ ଦେଓୀତି ରଞ୍ଞୋ ପୁଚ୍ଛନକାଲେ ''ଗିଲାନା'ତି କଥେଯ୍ୟାଥା''ତି ପରିଚାରିକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ଗିଲାନାଲଯଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ରାଜାପି ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ନିଓେସନଂ ଆରୁଯ୍ହ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''କୁହିଂ ଦେଓୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଗିଲାନା''ତି ସୁତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପଓିସିତ୍ୱା ''କିଂ ତେ ଦେଓି, ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସା ତସ୍ସ ଓଚନଂ ଅସୁଣନ୍ତୀ ଓିଯ ହୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଓାରେ ପୁଚ୍ଛିତା ''ମହାରାଜ, କସ୍ମା କଥେସି, ତୁଣ୍ହୀ ହୋହି, ସସାମିକିତ୍ଥିଯୋ ନାମ ମାଦିସା ନ ହୋନ୍ତୀ''ତି ଓତ୍ୱା ''କେନ ତ୍ୱଂ ଓିହେଠିତାସି, ସୀଘଂ ମେ କଥେହି , ସୀସମସ୍ସ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଓୁତ୍ତେ ''କଂସି ତ୍ୱଂ, ମହାରାଜ, ନଗରେ ଠପେତ୍ୱା ଗତୋ''ତି ଓତ୍ୱା ''ପଦୁମକୁମାର''ନ୍ତି ଓୁତ୍ତେ ''ସୋ ମଯ୍ହଂ ଓସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା 'ତାତ, ମା ଏଓଂ କରୋହି, ଅହଂ ତଓ ମାତା'ତି ଓୁଚ୍ଚମାନୋପି 'ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ରାଜା ନତ୍ଥି, ଅହଂ ତଂ ଗେହେ କରିତ୍ୱା କିଲେସରତିଯା ରମିସ୍ସାମୀ'ତି ମଂ କେସେସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓଚନଂ ଅକରୋନ୍ତିଂ ମଂ ପାତେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଗତୋ''ତି ଆହ।

ରାଜା ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାଓ ଆସୀଓିସୋ ଓିଯ କୁଦ୍ଧୋ ପୁରିସେ ଆଣାପେସି ''ଗଚ୍ଛଥ, ଭଣେ, ପଦୁମକୁମାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେଥା''ତି। ତେ ନଗରଂ ଅଓତ୍ଥରନ୍ତା ଓିଯ ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପହରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛାବାହଂ ଗାଳ୍ହବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରତ୍ତକଣଓେରମାଲଂ ଗୀଓାଯଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଓଜ୍ଝଂ କତ୍ୱା ଆନଯିଂସୁ । ସୋ ''ଦେଓିଯା ଇଦଂ କମ୍ମ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ''ଭୋ ପୁରିସା, ନାହଂ ରଞ୍ଞୋ ଦୋସକାରକୋ, ନିପ୍ପରାଧୋହମସ୍ମୀ''ତି ଓିଲପନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି। ସକଲନଗରଂ ସଂଖୁଭିତ୍ୱା ''ରାଜା କିର ମାତୁଗାମସ୍ସ ଓଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାପଦୁମକୁମାରଂ ଘାତାପେସୀ''ତି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜକୁମାରସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପତିତ୍ୱା ''ଇଦଂ ତେ ସାମି, ଅନନୁଚ୍ଛଓିକ''ନ୍ତି ମହାସଦ୍ଦେନ ପରିଦେଓି। ଅଥ ନଂ ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ଦିସ୍ୱାଓ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ''ଅଯଂ ଅରାଜାଓ ରାଜଲୀଳଂ କରୋତି, ମମ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିଯା ଅପରଜ୍ଝତି, ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ଚୋରପପାତେ ପାତେତ୍ୱା ଓିନାସଂ ପାପେଥା''ତି ଆହ। ମହାସତ୍ତୋ ''ନ ମଯ୍ହଂ, ତାତ, ଏଓରୂପୋ ଅପରାଧୋ ଅତ୍ଥି, ମାତୁଗାମସ୍ସ ଓଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ମା ମଂ ନାସେହୀ''ତି ପିତରଂ ଯାଚି। ସୋ ତସ୍ସ କଥଂ ନ ଗଣ୍ହି।

ତତୋ ସୋଳସସହସ୍ସା ଅନ୍ତେପୁରିକା ''ତାତ ମହାପଦୁମକୁମାର, ଅତ୍ତନୋ ଅନନୁଚ୍ଛଓିକଂ ଇଦଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ମହାଓିରଓଂ ଓିରଓିଂସୁ। ସବ୍ବେ

ଖତ୍ତିଯମହାସାଲାଦଯୋପି ଅମଚ୍ଚପରିଜନାପି ‘‘ଦେୱ, କୁମାରୋ ସୀଲାଚାରଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ୱଂସାନୁରକ୍ଖିତୋ ରଜ୍ଜଦାଯାଦୋ, ମା ନଂ ମାତୁଗାମସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ୱିନାସେହି, ରଞ୍ଞା ନାମ ନିସମ୍ମକାରିନା ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ସତ୍ତ ଗାଥା ଅଭାସିଂସୁ –

୧୦୬।

‘‘ନାଦଟ୍ଠା ପରତୋ ଦୋସଂ, ଅଣୁଂ ଥୂଲାନି ସବ୍ବସୋ;

ଇସ୍ସରୋ ପଣଯେ ଦଣ୍ଡଂ, ସାମଂ ଅପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିଯ।

୧୦୭।

‘‘ଯୋ ଚ ଅପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିତ୍ୱା, ଦଣ୍ଡଂ କୁବ୍ବତି ଖତ୍ତିଯୋ;

ସକଣ୍ଟକଂ ସୋ ଗିଲତି, ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋୱ ସମକ୍ଖିକଂ।

୧୦୮।

‘‘ଅଦଣ୍ଡିଯଂ ଦଣ୍ଡଯତି, ଦଣ୍ଡିଯଞ୍ଚ ଅଦଣ୍ଡିଯଂ;

ଅନ୍ଧୋୱ ୱିସମଂ ମଗ୍ଗଂ, ନ ଜାନାତି ସମାସମଂ।

୧୦୯।

‘‘ଯୋ ଚ ଏତାନି ଠାନାନି, ଅଣୁଂ ଥୂଲାନି ସବ୍ବସୋ;

ସୁଦିଟ୍ଠମନୁସାସେଯ୍ୟ, ସ ୱେ ୱୋହରିତୁ ମରହତି।

୧୧୦।

‘‘ନେକନ୍ତମୁଦୁନା ସକ୍କା, ଏକନ୍ତତିଖିଣେନ ୱା;

ଅତ୍ତଂ ମହନ୍ତେ ଠପେତୁଂ, ତସ୍ମା ଉଭଯମାଚରେ।

୧୧୧।

‘‘ପରିଭୂତୋ ମୁଦୁ ହୋତି, ଅତିତିକ୍ଖୋ ଚ ୱେରୱା;

ଏତଞ୍ଚ ଉଭଯଂ ଞତ୍ୱା, ଅନୁମଜ୍ଝଂ ସମାଚରେ।

୧୧୨।

‘‘ବହୁମ୍ପି ରତ୍ତୋ ଭାସେଯ୍ୟ, ଦୁଟ୍ଠୋପି ବହୁ ଭାସତି;

ନ ଇତ୍ଥିକାରଣା ରାଜ, ପୁତ୍ତଂ ଘାତେତୁମରହସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାଦଟ୍ଠାତି ନ ଅଦିସ୍ୱା। ପରତୋତି ପରସ୍ସ। ସବ୍ବସୋତି ସବ୍ବାନି। ଅଣୁଂଥୂଲାନୀତି ଖୁଦ୍ଦକମହନ୍ତାନି ୱଜ୍ଜାନି। ସାମଂ ଅପ୍ପଟିୱେକ୍ଖିଯାତି ପରସ୍ସ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ ଅକତ୍ୱା ପଥୱିସ୍ସରୋ ରାଜା ଦଣ୍ଡଂ ନ ପଣଯେ ନ ପଟ୍ଠପେଯ୍ୟ। ମହାସମ୍ମତରାଜକାଲସ୍ମିଞ୍ହି ସତତୋ ଉତ୍ତରି ଦଣ୍ଡୋ ନାମ

ନତ୍ଥି, ତାଠଅନଗରହଣପଵାଜନତୋ ଉଦ୍ଧଂ ହତ୍ଥପାଦଚ୍ଛେଦନଘାତନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ପଚ୍ଛା କକ୍ଖଠଅରାଜୂନଂଯେଵ କାଲେ ଏତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ତେ ଅମଚ୍ଚା ''ଏକନ୍ତେନେଵ ପରସ୍ସ ଦୋସଂ ସାମଂ ଅଦିସ୍ୱା କାତୁଂ ନ ଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି କଥେନ୍ତା ଏଵମାହଂସୁ।

ଯୋ ଚ ଅପ୍ପଟିଵେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ମହାରାଜ, ଏଵଂ ଅପ୍ପଟିଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ଦୋସାନୁଚ୍ଛଵିକେ ଦଣ୍ଡେ ପଣେତବ୍ବେ ଯୋ ରାଜା ଅଗତିଗମନେ ଠିତୋ ତଂ ଦୋସଂ ଅପ୍ପଟିଵେକ୍ଖିତ୍ୱା ହତ୍ଥଚ୍ଛେଦାଦିଦଣ୍ଡଂ କରୋତି, ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖକାରଣଂ କରୋନ୍ତୋ ସକଣ୍ଟକଂ ଭୋଜନଂ ଗିଲତି ନାମ, ଜଚ୍ଚନ୍ଧୋ ଵିଯ ଚ ସମକ୍ଖିକଂ ଭୁଞ୍ଜତି ନାମ। ଅଦଣ୍ଡିଯନ୍ତି ଯୋ ଅଦଣ୍ଡିଯଂ ଅଦଣ୍ଡପଣେତବ୍ବଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡିଯଞ୍ଚ ଦଣ୍ଡପଣେତବ୍ବଂ ଅଦଣ୍ଡେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିମେଵ କରୋତି, ସୋ ଅନ୍ଧୋ ଵିଯ ଵିସମଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପନ୍ନୋ, ନ ଜାନାତି ସମାସମଂ, ତତୋ ପାସାଣାଦୀସୁ ପକ୍ଖଲନ୍ତୋ ଅନ୍ଧୋ ଵିଯ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତାନି ଠାନାନୀତି ଏତାନି ଦଣ୍ଡିଯାଦଣ୍ଡିଯକାରଣାନି ଚେଵ ଦଣ୍ଡିଯକାରଣେସୁପି ଅଣୁଂଥୂଲାନି ଚ ସବ୍ବାନି ସୁଦିଟ୍ଠଂ ଦିସ୍ୱା ଅନୁସାସେଯ୍ୟ, ସ ଵେ ଵୋହରିତୁଂ ରଜ୍ଜମନୁସାସିତୁଂ ଅରହତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ତଂ ମହନ୍ତେ ଠପେତୁନ୍ତି ଏଵରୂପୋ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଭୋଗେ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନେ ଥାଵରେ କତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ମହନ୍ତେ ଉଠଆରେ ଇସ୍ସରିଯେ ଠପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁଦୂତି ମୁଦୁରାଜା ରଟ୍ଠଵାସୀନଂ ପରିଭୂତୋ ହୋତି ଅଵଞ୍ଞାତୋ, ସୋ ରଜ୍ଜଂ ନିଚ୍ଚୋରଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଵେରଵାତି ଅତିତିକ୍ଖସ୍ସ ପନ ସବ୍ବେପି ରଟ୍ଠଵାସିନୋ ଵେରିନୋ ହୋନ୍ତୀତି ସୋ ଵେରଵା ନାମ ହୋତି। ଅନୁମଜ୍ଝନ୍ତି ଅନୁଭୂତଂ ମୁଦୁତିଖିଣଭାଵାନଂ ମଜ୍ଝଂ ସମାଚରେ, ଅମୁଦୁ ଅତିକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଇତ୍ଥିକାରଣାତି ପାପଂ ଲାମକଂ ମାତୁଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ଵଂସାନୁରକ୍ଖକଂ ଛତ୍ତଦାଯାଦଂ ପୁତ୍ତଂ ଘାତେତୁଂ ନାରହସି, ମହାରାଜାତି।

ଏଵଂ ନାନାକାରଣେହି କଥେନ୍ତାପି ଅମଚ୍ଚା ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ଗାହାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ଯାଚନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ କଥଂ ଗାହାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅନ୍ଧବାଲୋ ପନ ରାଜା ''ଗଚ୍ଛଥ ନଂ ଚୋରପପାତେ ଖିପଥା''ତି ଆଣାପେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୩।

''ସବ୍ବୋଵ ଲୋକୋ ଏକତୋ, ଇତ୍ଥୀ ଚ ଅଯମେକିକା;

ତେନାହଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସଂ, ଗଚ୍ଛଥ ପକ୍ଖିପଥେଵ ତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେନାହନ୍ତି ଯେନ କାରଣେନ ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ଏକତୋ କୁମାରସ୍ସେଵ ପକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ଠିତୋ, ଅଯଞ୍ଚ ଇତ୍ଥୀ ଏକିକାଵ, ତେନ କାରଣେନ ଅହଂ ଇମିସ୍ସା ଵଚନଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସଂ, ଗଚ୍ଛଥ ତଂ ପବ୍ବତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପପାତେ ଖିପଥେଵାତି।

ଏଵଂ ଵୁତ୍ତେ ସୋଠଅସସହସ୍ସାସୁ ରାଜିତ୍ଥୀସୁ ଏକାପି ସକଭାଵେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସକଲନଗରଵାସିନୋ ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ କନ୍ଦିତ୍ୱା କେସେ ଵିକିରଯମାନା ଵିଲପିଂସୁ। ରାଜା ''ଇମେ ଇମସ୍ସ ପପାତେ ଖିପନଂ ପଟିବାହେଯ୍ୟୁ''ନ୍ତି ସପରିଵାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ପରିଦେଵନ୍ତସ୍ସେଵ ନଂ ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଅଵଂସିରଂ କତ୍ୱା ଗାହାପେତ୍ୱା ପପାତେ ଖିପାପେସି। ଅଥସ୍ସ ମେତ୍ତାନୁଭାଵେନ ପବ୍ବତେ ଅଧିଵତ୍ଥା ଦେଵତା ''ମା ଭାଯି ମହାପଦୁମା''ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଗହେତ୍ୱା ହଦଯେ ଠପେତ୍ୱା ଦିବ୍ବସମ୍ଫସ୍ସଂ ଫରାପେତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦେ ପତିଟ୍ଠିତନାଗରାଜସ୍ସ ଫଣଗବ୍ଭେ ଠପେସି। ନାଗରାଜା ବୋଧିସତ୍ତଂ ନାଗଭଵନଂ ନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଯସଂ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ତତ୍ଥ ଏକସଂଵଚ୍ଛରଂ ଵସିତ୍ୱା ''ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଵତ୍ୱା ''କତରଂ ଠାନ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତେ ''ହିମଵନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ନାଗରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ତଂ ଗହେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେଵ ଗତୋ। ସୋପି ହିମଵନ୍ତଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଵନମୂଲଫଲାହାରୋ ତତ୍ଥ ପଟିଵସତି।

ଅଥେକୋ ବାରାଣସିଵାସୀ ଵନଚରକୋ ତଂ ଠାନଂ ପତ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ''ନନୁ ତ୍ୱଂ ଦେଵ, ମହାପଦୁମକୁମାରୋ''ତି ଵତ୍ୱା ''ଆମ, ସମ୍ମା''ତି ଵୁତ୍ତେ ତଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା କତିପାହଂ ତତ୍ଥ ଵସିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି ''ଦେଵ, ପୁତ୍ତୋ ତେ ହିମଵନ୍ତପଦେସେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ଵସତି, ଅହଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଵସିତ୍ୱା ଆଗତୋ''ତି। ''ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ତେ ଦିଟ୍ଠୋ''ତି? ''ଆମ ଦେଵା''ତି। ରାଜା ମହାବଲକାଯପରିଵୁତୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଵନପରିଯନ୍ତେ ଖନ୍ଧାଵାରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିଵୁତୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଞ୍ଚନରୂପସଦିସଂ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସିନ୍ନଂ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ଅମଚ୍ଚାପି ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ରାଜାନଂ ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ''ତାତ, ମଯା ତ୍ୱଂ ଗମ୍ଭୀରେ ପପାତେ ଖିପାପିତୋ, କଥଂ ସଜୀଵିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନଵମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୪।

‘‘ଅନେକତାଲେ ନରକେ, ଗମ୍ଭୀରେ ଚ ସୁଦୁତ୍ତରେ;

ପାତିତୋ ଗିରିଦୁଗ୍ଗସ୍ମିଂ, କେନ ତ୍ୱଂ ତତ୍ଥ ନାମରୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନେକତାଲେତି ଅନେକତାଲପ୍ପମାଣେ। ନାମରୀତି ନ ଅମରି।

ତତୋପରଂ –

୧୧୫।

‘‘ନାଗୋ ଜାତଫଣୋ ତତ୍ଥ, ଥାମଵା ଗିରିସାନୁଜୋ;

ପଚ୍ଚଗ୍ଗହି ମଂ ଭୋଗେହି, ତେନାହଂ ତତ୍ଥ ନାମରିଂ।

୧୧୬।

‘‘ଏହି ତଂ ପଟିନେସ୍ସାମି, ରାଜପୁତ୍ତ ସକଂ ଘରଂ;

ରଜ୍ଜଂ କାରେହି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, କିଂ ଅରଞ୍ଞେ କରିସ୍ସସି।

୧୧୭।

‘‘ଯଥା ଗିଲିତ୍ୱା ବଳିସଂ, ଉଦ୍ଧରେୟ୍ୟ ସଲୋହିତଂ;

ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସୁଖୀ ଅସ୍ସ, ଏଵଂ ପସ୍ସାମି ଅତ୍ତନଂ।

୧୧୮।

‘‘କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ବଳିସଂ ବ୍ରୂସି, କିଂ ତ୍ୱଂ ବ୍ରୂସି ସଲୋହିତଂ;

କିଂ ନୁ ତ୍ୱଂ ଉବ୍ଭତଂ ବ୍ରୂସି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ।

୧୧୯।

‘‘କାମାହଂ ବଳିସଂ ବ୍ରୂମି, ହତ୍ଥିଅସ୍ସଂ ସଲୋହିତଂ;

ଚତ୍ତାହଂ ଉବ୍ଭତଂ ବ୍ରୂମି, ଏଵଂ ଜାନାହି ଖତ୍ତିୟା’’ତି। –

ଇମାସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଏକନ୍ତରିକା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ, ଦ୍ୱେ ରଞ୍ଞୋ।

ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚଗ୍ଗହିତି ମଂ ପବ୍ବତପତନକାଲେ ଦେଵତାୟ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦିବ୍ବସମ୍ଫସ୍ସେନ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ଉପନୀତଂ ମଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହି, ଗହେତ୍ୱା ଚ ପନ ନାଗଭଵନଂ ଆନେତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ମନୁସ୍ସପଥଂ ମଂ ନେହୀ’’ତି ଵୁତ୍ତୋ ମଂ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଆନେସି। ଅହଂ ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋ, ଇତି ତେନ ଦେଵତାୟ ଚ ନାଗରାଜସ୍ସ ଚ ଆନୁଭାଵେନ ଅହଂ ତତ୍ଥ ନାମରିନ୍ତି ସବ୍ବଂ ଆରୋଚେସି।

ଏହୀତି ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଅହଂ ବାଲଭାୱେନ ଇତ୍ଥିଯା ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱଂ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନେ ତଯି ଅପରଜ୍ଝିଂ, ଖମାହି ମେ ଦୋସ’’ନ୍ତି ପାଦେସୁ ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ଉଟ୍ଠେହି, ମହାରାଜ, ଖମାମ ତେ ଦୋସଂ, ଇତୋ ପରଂ ପୁନ ମା ଏୱଂ ଅନିସମ୍ମକାରୀ ଭୱେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ କୁଲସନ୍ତକଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଖମସି ନାମା’’ତି ଏୱମାହ।

ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାତି ହଦଯୱକ୍କାଦୀନି ଅସମ୍ପତ୍ତମେୱ ତଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସୁଖୀ ଅସ୍ସ। ଏୱଂ ପସ୍ସାମି ଅତ୍ତନନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ମହାରାଜ, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ପୁନ ସୋତ୍ଥିଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ଗିଲିତବଳିସଂ ପୁରିସମିୱ ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସାମୀତି। ‘‘କିଂ ନୁ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ରାଜା ତମତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ସୋତୁଂ ପୁଚ୍ଛତି। କାମାହନ୍ତି ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଅହଂ। ହତ୍ଥିଅସ୍ସଂ ସଲୋହିତନ୍ତି ଏୱଂ ହତ୍ଥିଅସ୍ସରଥୱାହନଂ ସତ୍ତରତନାଦିୱିଭୱଂ ‘‘ସଲୋହିତ’’ନ୍ତି ବ୍ରୂମି। ଚତ୍ତାହନ୍ତି ଚତ୍ତଂ ଅହଂ, ଯଦା ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଚତ୍ତଂ ହୋତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ, ତଂ ଦାନାହଂ ‘‘ଉବ୍ଭୁତ’’ନ୍ତି ବ୍ରୂମି।

‘‘ଇତି ଖୋ, ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ପନ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀ’’ତି ମହାସତ୍ତୋ ପିତୁ ୱୋଦଂ ଅଦାସି। ସୋ ରାଜା ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେୱିତ୍ୱା ନଗରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ କଂ ନିସ୍ସାଯ ଏୱରୂପେନ ଆଚାରଗୁଣସମ୍ପନ୍ନେନ ପୁତ୍ତେନ ୱିଯୋଗଂ ପତ୍ତୋ’’ତି? ‘‘ଅଗ୍ଗମହେସିଂ, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ତଂ ଉଦ୍ଧଂପାଦଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଚୋରପପାତେ ଖିପାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପେସା ମଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା –

୧୨୦।

‘‘ଚିଞ୍ଚମାଣୱିକା ମାତା, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଚ ମେ ପିତା;

ଆନନ୍ଦୋ ପଣ୍ଡିତୋ ନାଗୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ ଦେୱତା;

ରାଜପୁତ୍ତୋ ଅହଂ ଆସିଂ, ଏୱଂ ଧାରେଥ ଜାତକ’’ନ୍ତି। –

ଓସାନଗାଥାଯ ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି।

ମହାପଦୁମଜାତକୱଣ୍ଣନା ନଓମା।

[୪୭୩] ୧୦। ମିତ୍ତାମିତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାନି କମ୍ମାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଚରକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ରଞ୍ଞୋ ବହୂପକାରୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ଅତିରେକସମ୍ମାନଂ କାରେସି। ଅୱସେସା ନଂ ଅସହମାନା ‘‘ଦେୱ, ଅସୁକୋ ନାମ ଅମଚ୍ଚୋ ତୁମ୍ହାକଂ ଅନତ୍ଥକାରକୋ’’ତି ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ। ରାଜା ତଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଦୋସଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ଇମସ୍ସ କିଞ୍ଚି ଦୋସଂ ନ ପସ୍ସାମି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ସକ୍କା ମଯା ଇମସ୍ସ ମିତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଅମିତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଜାନିତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଠପେତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ଅଞ୍ଞୋ ଜାନିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ସକ୍କା ପୁରିସେନ ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଅମିତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଜାନିତୁ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ପୁବ୍ବେପି ମହାରାଜ, ପଣ୍ଡିତା ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଣ୍ଡିତେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେହି କଥିତୱସେନ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅମିତ୍ତେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ମିତ୍ତେ ସେୱିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅହୋସି। ତଦା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଏକଂ ଅତ୍ଥଚରକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ସେସା ପରିଭିନ୍ଦିଂସୁ। ରାଜା ତସ୍ସ ଦୋସଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ‘‘କଥଂ ନୁ ଖୋ ସକ୍କା ମିତ୍ତଂ ୱା ଅମିତ୍ତଂ ୱା ଞାତୁ’’ନ୍ତି ମହାସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୧।

‘‘କାନି କମ୍ମାନି କୁବ୍ବାନଂ, କଥଂ ୱିଞ୍ଞୂ ପରକ୍କମେ;

ଅମିତ୍ତଂ ଜାନେୟ୍ୟ ମେଧାୱୀ, ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତଂ ମେଧାୱୀ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ ଚକ୍ଖୁନା ଦିସ୍ୱା ୱା ସୋତେନ ସୁତ୍ୱା ୱା ‘‘ଅଯଂ ମୟ୍ହଂ ଅମିତ୍ତୋ’’ତି ଜାନେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ଜାନନତ୍ଥାଯ କଥଂ ୱିଞ୍ଞୂ ପରକ୍କମେୟ୍ୟାତି।

ଅଥସ୍ସ ଅମିତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୨୨।

‘‘ନ ନଂ ଉମ୍ହଯତେ ଦିସ୍ୱା, ନ ଚ ନଂ ପଟିନନ୍ଦତି;

ଚକ୍ଖୂନି ଚସ୍ସ ନ ଦଦାତି, ପଟିଲୋମଞ୍ଚ ୱତ୍ତତି।

୧୨୩।

‘‘ଅମିତ୍ତେ ତସ୍ସ ଭଜତି, ମିତ୍ତେ ତସ୍ସ ନ ସେୱତି;

ୱଣ୍ଣକାମେ ନିୱାରେତି, ଅକ୍କୋସନ୍ତେ ପସଂସତି।

୧୨୪।

‘‘ଗୁୟ୍ହଞ୍ଚ ତସ୍ସ ନକ୍ଖାତି, ତସ୍ସ ଗୁୟ୍ହଂ ନ ଗୂହତି;

କମ୍ମଂ ତସ୍ସ ନ ୱଣ୍ଣେତି, ପଞ୍ଞସ୍ସ ନପ୍ପସଂସତି।

୧୨୫।

‘‘ଅଭୱେ ନନ୍ଦତି ତସ୍ସ, ଭୱେ ତସ୍ସ ନ ନନ୍ଦତି;

ଅଚ୍ଛେରଂ ଭୋଜନଂ ଲଦ୍ଧା, ତସ୍ସ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତେ ସତି;

ତତୋ ନଂ ନାନୁକମ୍ପତି, ଅହୋ ସୋପି ଲଭେୟ୍ୟିତୋ।

୧୨୬।

‘‘ଇଚ୍ଚେତେ ସୋଳସାକାରା, ଅମିତ୍ତସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତା;

ଯେହି ଅମିତ୍ତଂ ଜାନେୟ୍ୟ, ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ଇମା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ୱତ୍ୱାନ ପୁନ –

୧୨୭।

‘‘କାନି କମ୍ମାନି କୁବ୍ବାନଂ, କଥଂ ୱିଞ୍ଞୂ ପରକ୍କମେ;

ମିତ୍ତଂ ଜାନେୟ୍ୟ ମେଧାୱୀ, ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି। –

ଇମାୟ ଗାଥାୟ ମିତ୍ତଲକ୍ଖଣଂ ପୁଟ୍ଠୋ ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୮।

‘‘ପୱୁତ୍ଥଂ ତସ୍ସ ସରତି, ଆଗତଂ ଅଭିନନ୍ଦତି;

ତତୋ କେଲାୟିତୋ ହୋତି, ୱାଚାୟ ପଟିନନ୍ଦତି।

୧୨୯।

‘‘ମିତ୍ତେ ତସ୍ସେୱ ଭଜତି, ଅମିତ୍ତେ ତସ୍ସ ନ ସେୱତି;

ଅକ୍କୋସନ୍ତେ ନିୱାରେତି, ୱଣ୍ଣକାମେ ପସଂସତି।

୧୩୦।

‘‘ଗୁୟ୍ହଞ୍ଚ ତସ୍ସ ଅକ୍ଖାତି, ତସ୍ସ ଗୁୟ୍ହଞ୍ଚ ଗୂହତି;

କମ୍ମଞ୍ଚ ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେତି, ପଞ୍ଞଂ ତସ୍ସ ପସଂସତି।

୧୩୧।

‘‘ଭୱେ ଚ ନନ୍ଦତି ତସ୍ସ, ଅଭୱେ ତସ୍ସ ନ ନନ୍ଦତି;

ଅଚ୍ଛେରଂ ଭୋଜନଂ ଲଦ୍ଧା, ତସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେ ସତି;

ତତୋ ନଂ ଅନୁକମ୍ପତି, ଅହୋ ସୋପି ଲଭେୟ୍ୟିତୋ।

୧୩୨।

‘‘ଇଚ୍ଚେତେ ସୋଳସାକାରା, ମିତ୍ତସ୍ମିଂ ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତା;

ଯେହି ମିତ୍ତଞ୍ଚ ଜାନେୟ୍ୟ, ଦିସ୍ୱା ସୁତ୍ୱା ଚ ପଣ୍ଡିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ନଂ ଉମ୍ହୟତେ ଦିସ୍ୱାତି ତଂ ମିତ୍ତଂ ମିତ୍ତପତିରୂପକୋ ଦିସ୍ୱା ସିତଂ ନ କରୋତି, ପହଟ୍ଠାକାରଂ ନ ଦସ୍ସେତି। ନ ଚ ନଂ ପଟିନନ୍ଦତୀତି ତସ୍ସ କଥଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ନ ପଟିନନ୍ଦତି ନ ତୁସ୍ସତି। ଚକ୍ଖୂନି ଚସ୍ସ ନ ଦଦାତୀତି ଓଲୋକେନ୍ତଂ ନ ଓଲୋକେତି। ପଟିଲୋମଞ୍ଚାତି ତସ୍ସ କଥଂ ପଟିପ୍ଫରତି ପଟିସତ୍ତୁ ହୋତି। ୱଣ୍ଣକାମେତି ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣନ୍ତେ। ନକ୍ଖାତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁୟ୍ହଂ ତସ୍ସ ନ ଆଚିକ୍ଖତି। କମ୍ମଂ ତସ୍ସାତି ତେନ କତକମ୍ମଂ ନ ୱଣ୍ଣୟତି। ପଞ୍ଞସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ପଞ୍ଞଂ ନପ୍ପସଂସତି, ଞାଣସମ୍ପଦଂ ନ ପସଂସତି। ଅଭୱେତି ଅୱଡ୍ଢିୟଂ। ତସ୍ସ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତେ ସତୀତି ତସ୍ସ ମିତ୍ତପତିରୂପକସ୍ସ ‘‘ମମ ମିତ୍ତସ୍ସପି ଇତୋ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ସତି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନାନୁକମ୍ପତୀତି ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ନ ଚିନ୍ତେତି। ଲଭେୟ୍ୟିତୋତି ଲଭେୟ୍ୟ ଇତୋ। ଆକାରାତି କାରଣାନି। ପୱୁତ୍ଥନ୍ତି ୱିଦେସଗତଂ । କେଲାୟିତୋତି କେଲାୟତି ମମାୟତି ପତ୍ଥେତି ପିହେତି ଇଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାଚାୟାତି ମଧୁରୱଚନେନ ତଂ ସମୁଦାଚରନ୍ତୋ ପଟିନନ୍ଦତି ତୁସ୍ସତି। ସେସଂ ୱୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଥାୟ ଅତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ମହାରାଜ, ପୁବ୍ବେପେସ ପଞ୍ହୋ ସମୁଟ୍ଠହି, ପଣ୍ଡିତାୱ ନଂ କଥୟିଂସୁ, ଇମେହି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାୟ ଆକାରେହି ମିତ୍ତାମିତ୍ତୋ ଜାନିତବ୍ବୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପଣ୍ଡିତାମଚ୍ଚୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମିତ୍ତାମିତ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

କୁଣାଲଂ ଭଦ୍ଦସାଲଞ୍ଚ, ସମୁଦ୍ଦୱାଣିଜ ପଣ୍ଡିତଂ;

ଜନସନ୍ଧଂ ମହାକଣ୍ହଂ, କୋସିୟଂ ସିରିମନ୍ତକଂ।

ପଦୁମଂ ମିତ୍ତାମିତ୍ତଞ୍ଚ, ଇଚ୍ଚେତେ ଦସ ଜାତକେ;

ସଙ୍ଗାୟିଂସୁ ମହାଥେରା, ଦ୍ୱାଦସମ୍ହି ନିପାତକେ।

ଦ୍ୱାଦସକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। ତେରସକନିପାତୋ

[୪୭୪] ୧। ଅମ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅହାସିମେ ଅମ୍ବଫଲାନି ପୁବ୍ବେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦେୱଦତ୍ତୋ ହି ''ଅହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମି, ମୟ୍ହଂ ସମଣୋ ଗୋତମୋ ନେୱ ଆଚରିୟୋ ନ ଉପଜ୍ଝାୟୋ''ତି ଆଚରିୟଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ଝାନପରିହୀନୋ ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ବହିଜେତୱନେ ପଥୱିୟା ୱିୱରେ ଦିନ୍ନେ ଅୱୀଚିଂ ପାୱିସି। ତଦା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତୋ ଆଚରିୟଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ, ଅୱୀଚିମହାନିରୟେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଆଚରିୟଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାୟ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତକୁଲଂ ଅହିୱାତରୋଗେନ ୱିନସ୍ସି। ଏକୋୱ ପୁତ୍ତୋ ଭିତ୍ତିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାତୋ। ସୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସାଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତୟୋ ୱେଦେ ଚ ଅୱସେସସିପ୍ପାନି ଚ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଚରିୟଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ''ଦେସଚାରିତ୍ତଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚନ୍ତନଗରଂ ପାପୁଣି। ତଂ ନିସ୍ସାୟ ମହାଚଣ୍ଡାଲଗାମକୋ ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ପଟିୱସତି, ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ ଅକାଲେ ଫଲଂ ଗଣ୍ହାପନମନ୍ତଂ ଜାନାତି। ସୋ ପାତୋୱ ୱୁଟ୍ଠାୟ କାଜଂ ଆଦାୟ ତତୋ ଗାମା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଏକଂ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସତ୍ତପଦମତ୍ଥକେ ଠିତୋ ତଂ ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଏକେନ ଉଦକପସତେନ ପହରତି। ରୁକ୍ଖତୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ପୁରାଣପଣ୍ଣାନି ପତନ୍ତି, ନୱାନି ଉଟ୍ଠହନ୍ତି, ପୁପ୍ଫାନି ପୁପ୍ଫିତ୍ୱା ପତନ୍ତି, ଅମ୍ବଫଲାନି ଉଟ୍ଠାୟ ମୁହୁତ୍ତେନେୱ ପଚ୍ଚିତ୍ୱା ମଧୁରାନି ଓଜୱନ୍ତାନି ଦିବ୍ବରସସଦିସାନି ହୁତ୍ୱା ରୁକ୍ଖତୋ ପତନ୍ତି। ମହାସତ୍ତୋ ତାନି ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଖାଦିତ୍ୱା କାଜଂ ପୂରାପେତ୍ୱା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାନି ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେସି।

ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁମାରୋ ମହାସତ୍ତଂ ଅକାଲେ ଅମ୍ବପକ୍କାନି ଆହରିତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ନିସ୍ସଂସୟେନ ତେହି ମନ୍ତବଲେନ ଉପ୍ପନ୍ନେହି ଭୱିତବ୍ବଂ, ଇମଂ ପୁରିସଂ ନିସ୍ସାୟ ଇଦଂ ଅନଗ୍ଘମନ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅମ୍ବାନି ଆହରଣନିୟାମଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞତୋ ଅନାଗତେୟେୱ ତସ୍ସ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଜାନନ୍ତୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଭରିୟଂ ''କୁହିଂ ଅୟ୍ୟୋ, ଆଚରିୟୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅରଞ୍ଞଂ ଗତୋ''ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଆଗତଂ ଆଗମୟମାନୋୱ ଠତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ହତ୍ଥତୋ ପଚ୍ଛିଂ ଗହେତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଗେହେ ଠପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଭରିୟଂ ଆହ – ''ଭଦ୍ଦେ, ଅୟଂ ମାଣୱୋ ମନ୍ତତ୍ଥାୟ ଆଗତୋ, ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ମନ୍ତୋ ନସ୍ସତି, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ଏସୋ''ତି। ମାଣୱୋପି ''ଅହଂ ଇମଂ ମନ୍ତଂ ଆଚରିୟସ୍ସ ଉପକାରକୋ ହୁତ୍ୱା ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତସ୍ସ ଗେହେ ସବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କରୋତି। ଦାରୂନି ଆହରତି, ୱୀହିଂ କୋଟ୍ଟେତି, ଭତ୍ତଂ ପଚତି, ଦନ୍ତକଟ୍ଠମୁଖଧୋୱନାଦୀନି ଦେତି, ପାଦଂ ଧୋୱତି।

ଏକଦିୱସଂ ମହାସତ୍ତେନ ''ତାତ ମାଣୱ, ମଞ୍ଚପାଦାନଂ ମେ ଉପଧାନଂ ଦେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଞ୍ଞଂ ଅପସ୍ସିତ୍ୱା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଊରୁମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ଅପରଭାଗେ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଭରିୟା ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି। ତସ୍ସା ପସୂତିକାଲେ ପରିକମ୍ମଂ ସବ୍ବମକାସି। ସା ଏକଦିୱସଂ ମହାସତ୍ତଂ ଆହ ''ସାମି, ଅୟଂ ମାଣୱୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ ହୁତ୍ୱା ମନ୍ତତ୍ଥାୟ ଅମ୍ହାକଂ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚଂ କରୋତି, ଏତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ମନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତୁ ୱା ମା ୱା, ଦେଥ ତସ୍ସ ମନ୍ତ''ନ୍ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତସ୍ସ ମନ୍ତଂ ଦତ୍ୱା ଏୱମାହ – ''ତାତ, ଅନଗ୍ଘୋୟଂ ମନ୍ତୋ, ତୱ ଇମଂ ନିସ୍ସାୟ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ରଞ୍ଞା ୱା ରାଜମହାମତ୍ତେନ ୱା 'କୋ ତେ ଆଚରିୟୋ'ତି ପୁଟ୍ଠକାଲେ ମା ମଂ ନିଗୂହିତ୍ଥୋ, ସଚେ ହି 'ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ ମେ ସନ୍ତିକା ମନ୍ତୋ ଗହିତୋ'ତି ଲଜ୍ଜନ୍ତୋ 'ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲୋ ମେ ଆଚରିୟୋ'ତି କଥେସ୍ସସି, ଇମସ୍ସ ମନ୍ତସ୍ସ ଫଲଂ ନ ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି। ସୋ ''କିଂ କାରଣା ତଂ ନିଗୂହିସ୍ସାମି, କେନଚି ପୁଟ୍ଠକାଲେ ତୁମ୍ହେୟେୱ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଗାମତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଅମ୍ବାନି ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଉୟ୍ୟାନପାଲୋ ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ଅମ୍ବଂ କିଣିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ରାଜା ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ''କୁତୋ ସମ୍ମ, ତୟା ଏୱରୂପଂ ଅମ୍ବଂ ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଦେୱ, ଏକୋ ମାଣୱୋ ଅକାଲଅମ୍ବଫଲାନି ଆନେତ୍ୱା ୱିକ୍କିଣାତି, ତତୋ ମେ ଗହିତନ୍ତି। ତେନ ହି ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଇଧେୱ ଅମ୍ବାନି ଆହରତୂ''ତି ନଂ ୱଦେହୀତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ମାଣୱୋପି ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅମ୍ବାନି ରାଜକୁଲଂ ହରତି। ଅଥ ରଞ୍ଞା ''ଉପଟ୍ଠହ ମ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ

ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୋ ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ୱିସ୍ସାସିକୋ ଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ମାଣୱ, କୁତୋ ଅକାଲେ ଏୱଂ ୱଣ୍ଣଗନ୍ଧରସସମ୍ପନ୍ନାନି ଅମ୍ବାନି ଲଭସି, କିଂ ତେ ନାଗୋ ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ୱା ଦେୱୋ ୱା କୋଚି ଦେତି, ଉଦାହୁ ମନ୍ତବଲଂ ଏତ’’ନ୍ତି? ‘‘ନ ମେ ମହାରାଜ, କୋଚି ଦେତି, ଅନଗ୍ଘୋ ପନ ମେ ମନ୍ତୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେୱ ବଲ’’ନ୍ତି। ‘‘ତେନ ହି ମୟମ୍ପି ତେ ଏକଦିୱସଂ ମନ୍ତବଲଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱ, ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ରାଜା ପୁନଦିୱସେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଦସ୍ସେହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଅମ୍ବରୁକ୍ଖଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତପଦମତ୍ଥକେ ଠିତୋ ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଉଦକେନ ପହରି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନିୟାମେନେୱ ଫଲଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାମେଘୋ ୱିୟ ଅମ୍ବୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସି। ମହାଜନୋ ସାଧୁକାରଂ ଅଦାସି, ଚେଲୁକ୍ଖେପା ପୱତ୍ତିଂସୁ।

ରାଜା ଅମ୍ବଫଲାନି ଖାଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ବହୁଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ମାଣୱକ, ଏୱରୂପୋ ତେ ଅଚ୍ଛରିୟମନ୍ତୋ କସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗହିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ମାଣୱୋ ‘‘ସଚାହଂ ‘ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ’ତି ୱକ୍ଖାମି, ଲଜ୍ଜିତବ୍ବକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ମଞ୍ଚ ଗରହିସ୍ସନ୍ତି, ମନ୍ତୋ ଖୋ ପନ ମେ ପଗୁଣୋ, ଇଦାନି ନ ନସ୍ସିସ୍ସତି, ଦିସାପାମୋକ୍ଖଂ ଆଚରିୟଂ ଅପଦିସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ‘‘ତକ୍କସିଲାୟଂ ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗହିତୋ ମେ’’ତି ୱଦନ୍ତୋ ଆଚରିୟଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାସି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ମନ୍ତୋ ଅନ୍ତରଧାୟି। ରାଜା ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ତଂ ଆଦାୟ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ‘‘ଅମ୍ବାନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମାଣୱ, ଅମ୍ବାନି ଆହରାତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଅମ୍ବଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତପଦମତ୍ଥକେ ଠିତୋ ‘‘ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେସ୍ସାମୀ’’ତି ମନ୍ତେ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତେ ଅନ୍ତରହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ‘‘ଅୟଂ ପୁବ୍ବେ ପରିସମଜ୍ଝେୟେୱ ଅମ୍ବାନି ଆହରିତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ଦେତି, ଘନମେଘୱସ୍ସଂ ୱିୟ ଅମ୍ବୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେତି, ଇଦାନି ଥଦ୍ଧୋ ୱିୟ ଠିତୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

‘‘ଅହାସି ମେ ଅମ୍ବଫଲାନି ପୁବ୍ବେ, ଅଣୂନି ଥୂଲାନି ଚ ବ୍ରହ୍ମଚାରି;

ତେହେୱ ମନ୍ତେହି ନ ଦାନି ତୁୟ୍ହଂ, ଦୁମପ୍ଫଲା ପାତୁଭୱନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅହାସୀତି ଆହରି। ଦୁମପ୍ଫଲାତି ରୁକ୍ଖଫଲାନି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱୋ ‘‘ସଚେ ‘ଅଜ୍ଜ ଅମ୍ବଫଲଂ ନ ଗଣ୍ହାମୀ’ତି ୱକ୍ଖାମି, ରାଜା ମେ କୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ମୁସାୱାଦେନ ନଂ ୱଞ୍ଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୨।

‘‘ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗଂ ପଟିମାନୟାମି, ଖଣଂ ମୁହୁତ୍ତଞ୍ଚ ମନ୍ତେ ନ ପସ୍ସଂ;

ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗଞ୍ଚ ଖଣଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧା, ଅଦ୍ଧା ହରିସ୍ସମ୍ବଫଲଂ ପହୂତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଦ୍ଧାହରିସ୍ସମ୍ବଫଲନ୍ତି ଅଦ୍ଧା ଅମ୍ବଫଲଂ ଆହରିସ୍ସାମି।

ରାଜା ‘‘ଅୟଂ ଅଞ୍ଞଦା ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗଂ ନ ୱଦତି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩।

‘‘ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗଂ ନ ପୁରେ ଅଭାଣି, ଖଣଂ ମୁହୁତ୍ତଂ ନ ପୁରେ ଅସଂସି;

ସୟଂ ହରୀ ଅମ୍ବଫଲଂ ପହୂତଂ, ୱଣ୍ଣେନ ଗନ୍ଧେନ ରସେନୁପେତଂ।

୪।

‘‘ମନ୍ତାଭିଜପ୍ପେନ ପୁରେ ହି ତୁୟ୍ହଂ, ଦୁମପ୍ଫଲା ପାତୁଭୱନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମେ;

ସ୍ୱାଜ୍ଜ ନ ପାରେସି ଜପ୍ପମ୍ପି ମନ୍ତଂ, ଅୟଂ ସୋ କୋ ନାମ ତୱଜ୍ଜ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ପାରେସୀତି ନ ସକ୍କୋସି। ଜପ୍ପମ୍ପୀତି ଜପ୍ପନ୍ତୋପି ପରିୱତ୍ତେନ୍ତୋପି। ଅୟଂ ସୋତି ଅୟମେୱ ସୋ ତୱ ସଭାୱୋ ଅଜ୍ଜ କୋ ନାମ ଜାତୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାଣୱୋ ‘‘ନ ସକ୍କା ରାଜାନଂ ମୁସାୱାଦେନ ୱଞ୍ଚେତୁଂ, ସଚେପି ମେ ସଭାୱେ କଥିତେ ଆଣଂ କରେୟ୍ୟ, କରୋତୁ, ସଭାୱମେୱ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫।

‘‘ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତୋ ମମ ସମ୍ପଦାସି, ଧମ୍ମେନ ମନ୍ତେ ପକତିଞ୍ଚ ସଂସି;

ମା ଚସ୍ସୁ ମେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ନାମଗୋତ୍ତଂ, ଗୁୟ୍ହିତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥଂ ୱିଜହେୟ୍ୟ ମନ୍ତୋ।

୬।

‘‘ସୋହଂ ଜନିନ୍ଦେନ ଜନମ୍ହି ପୁଟ୍ଠୋ, ମକ୍ଖାଭିଭୂତୋ ଅଲିକଂ ଅଭାଣିଂ;

‘ମନ୍ତା ଇମେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସା’ତି ମିଚ୍ଛା, ପହୀନମନ୍ତୋ କପଣୋ ରୁଦାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନାତି ସମେନ କାରଣେନ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱାୱ ଅଦାସି। ପକତିଞ୍ଚ ସଂସୀତି ‘‘ମା ମେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ନାମଗୋତ୍ତଂ ଗୁୟ୍ହିତ୍ଥୋ, ସଚେ ଗୂହସି , ମନ୍ତା ତେ ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ତେସଂ ନସ୍ସନପକତିଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ସଂସି। ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସାତି ମିଚ୍ଛାତି ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ମୟା ଇମେ ମନ୍ତା ଗହିତା’’ତି ମିଚ୍ଛାୟ ଅଭଣିଂ, ତେନ ମେ ତେ ମନ୍ତା ନଟ୍ଠା, ସ୍ୱାହଂ ପହୀନମନ୍ତୋ ଇଦାନି କପଣୋ ରୁଦାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ଅୟଂ ପାପଧମ୍ମୋ ଏୱରୂପଂ ରତନମନ୍ତଂ ନ ଓଲୋକେସି, ଏୱରୂପସ୍ମିଞ୍ହି ଉତ୍ତମରତନମନ୍ତେ ଲଦ୍ଧେ ଜାତି କିଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗରହନ୍ତୋ –

୭।

‘‘ଏରଣ୍ଡା ପୁଚିମନ୍ଦା ୱା, ଅଥ ୱା ପାଲିଭଦ୍ଦକା;

ମଧୁଂ ମଧୁତ୍ଥିକୋ ୱିନ୍ଦେ, ସୋ ହି ତସ୍ସ ଦୁମୁତ୍ତମୋ।

୮।

‘‘ଖତ୍ତିୟା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସା;

ୟମ୍ହା ଧମ୍ମଂ ୱିଜାନେୟ୍ୟ, ସୋ ହି ତସ୍ସ ନରୁତ୍ତମୋ।

୯।

‘‘ଇମସ୍ସ ଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ୱଧଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା, ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ଖଲୟାଥ ଜମ୍ମଂ;

ୟୋ ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ କସିରେନ ଲଦ୍ଧଂ, ମାନାତିମାନେନ ୱିନାସୟିତ୍ଥା’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଆହ।

ତତ୍ଥ ମଧୁଛିକୋତି ମଧୁଅଛିକୋ ପୁରିସୋ ଅରଞ୍ଞେ ମଧୁଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏତେସଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ଯତୋ ମଧୁଂ ଲଭତି, ସୋୱ ଦୁମୋ ତସ୍ସ ଦୁମୁତ୍ତମୋ ନାମ। ତଥେୱ ଖତ୍ତିଯାଦୀସୁ ଯମ୍ହା ପୁରିସା ଧମ୍ମଂ କାରଣଂ ଯୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥଂ ୱିଜାନେଯ୍ଯ, ସୋୱ ତସ୍ସ ଉତ୍ତମୋ ନରୋ ନାମ। ଇମସ୍ସ ଦଣ୍ଡଞ୍ଚାତି ଇମସ୍ସ ପାପଧମ୍ମସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସହରଣଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ୱେଠଉପେସିକାଦୀହି ପିଟ୍ଟିଚମ୍ମଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ୱଧଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ଇମଂ ଜମ୍ମଂ ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ଖଲଯାଥ, ଖଲିକାରତ୍ତଂ ପାପେତ୍ୱା ନିଦ୍ଧମଥ ନିକ୍କଡ୍ଢଥ, କିଂ ଇମିନା ଇଧ ୱସନ୍ତେନାତି।

ରାଜପୁରିସା ତଥା କତ୍ୱା ‘‘ତୱାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆରାଧେତ୍ୱାୱ ସଚେ ପୁନ ମନ୍ତେ ଲଭିସ୍ସସି, ଇଧ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ଯାସି, ନୋ ଚେ, ଇମଂ ଦିସଂ ମା ଓଲୋକେଯ୍ଯାସୀ’’ତି ତଂ ନିବ୍ବିସଯମକଂସୁ। ସୋ ଅନାଥୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଠପେତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ନ ମେ ଅଞ୍ଞଂ ପଟିସରଣଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ପୁନ ମନ୍ତଂ ଯାଚିସ୍ସାମୀ’’ତି ରୋଦନ୍ତୋ ତଂ ଗାମଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଭରିଯଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପସ୍ସ ତଂ ପାପଧମ୍ମଂ ପରିହୀନମନ୍ତଂ ପୁନ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତ’’ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ‘‘କିଂକାରଣା ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଆଚରିଯ, ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଆଚରିଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖିତ୍ୱା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଚ୍ଚଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ମନ୍ତେ ଯାଚନ୍ତୋ –

୧୦।

‘‘ଯଥା ସମଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ପତେଯ୍ଯ, ସୋବ୍ଭଂ ଗୁହଂ ନରକଂ ପୂତିପାଦଂ;

ରଜ୍ଜୂତି ୱା ଅକ୍କମେ କଣ୍ହସପ୍ପଂ, ଅନ୍ଧୋ ଯଥା ଜୋତିମଧିଟ୍ଠହେଯ୍ଯ;

ଏୱମ୍ପି ମଂ ତଂ ଖଲିତଂ ସପଞ୍ଞ, ପହୀନମନ୍ତସ୍ସ ପୁନପ୍ପଦାହୀ’’ତି। – ଗାଥମାହ;

ତତ୍ଥ ଯଥା ସମନ୍ତି ଯଥା ପୁରିସୋ ଇଦଂ ସମଂ ଠାନନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ସୋବ୍ଭଂ ୱା ଗୁହଂ ୱା ଭୂମିଯା ଫଲିତଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତଂ ନରକଂ ୱା ପୂତିପାଦଂ ୱା ପତେଯ୍ଯ। ପୂତିପାଦୋତି ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ମହାରୁକ୍ଖେ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମତେ ତସ୍ସ ମୂଲେସୁ ପୂତିକେସୁ ଜାତେସୁ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ମହାଆୱାଟୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ନାମଂ। ଜୋତିମଧିଟ୍ଠହେଯ୍ଯାତି ଅଗ୍ଗିଂ ଅକ୍କମେଯ୍ଯ। ଏୱମ୍ପୀତି ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ପଞ୍ଞାଚକ୍ଖୁନୋ ଅଭାୱା ଅନ୍ଧୋ ତୁମ୍ହାକଂ ୱିସେସଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ତୁମ୍ହେସୁ ଖଲିତୋ, ତଂ ମଂ ଖଲିତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସପଞ୍ଞ ଞାଣସମ୍ପନ୍ନ ପହୀନମନ୍ତସ୍ସ ମମ ପୁନପି ଦେଥାତି।

ଅଥ ନଂ ଆଚରିଯୋ ‘‘ତାତ, କିଂ କଥେସି, ଅନ୍ଧୋ ହି ସଞ୍ଞାଯ ଦିନ୍ନାଯ ସୋବ୍ଭାଦୀନି ପରିହରତି, ମଯା ପଠମମେୱ ତୱ କଥିତଂ, ଇଦାନି କିମତ୍ଥଂ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା –

୧୧।

‘‘ଧମ୍ମେନ ମନ୍ତଂ ତୱ ସମ୍ପଦାସିଂ, ତୁୱମ୍ପି ଧମ୍ମେନ ପଟିଗ୍ଗହେସି;

ପକତିମ୍ପି ତେ ଅତ୍ତମନୋ ଅସଂସିଂ, ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ତଂ ନ ଜହେଯ୍ଯ ମନ୍ତୋ।

୧୨।

‘‘ଯୋ ବାଲ-ମନ୍ତଂ କସିରେନ ଲଦ୍ଧଂ, ଯଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଅଜ୍ଜ ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

କିଞ୍ଚାପି ଲଦ୍ଧା ଜୀୱିତୁଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ, ୱିନାସଯୀ ଅଲିକଂ ଭାସମାନୋ।

୧୩।

‘‘ବାଲସ୍ସ ମୂଳ୍ହସ୍ସ ଅକତଞ୍ଞୁନୋ ଚ, ମୁସା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଅସଞ୍ଞତସ୍ସ;

ମନ୍ତେ ମଯଂ ତାଦିସକେ ନ ଦେମ, କୁତୋ ମନ୍ତା ଗଚ୍ଛ ନ ମଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚସୀ’’ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଆହ।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନାତି ଅହମ୍ପି ତଓ ଆଚରିଯଭାଗଂ ହିରଞ୍ଞଂ ୱା ସୁୱଣ୍ଣଂ ୱା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନେୱ ମନ୍ତଂ ସମ୍ପଦାସିଂ, ତ୍ୱମ୍ପି କିଞ୍ଚି ଅଦତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ସମେନେୱ ପଟିଗ୍ଗହେସି। ଧମ୍ମେ ଠିତନ୍ତି ଆଚରିଯପୂଜକଧମ୍ମେ ଠିତଂ। ତାଦିସକେତି ତଥାରୂପେ ଅକାଲଫଲଗଣ୍ହାପକେ ମନ୍ତେ ନ ଦେମ, ଗଚ୍ଛ ନ ମେ ରୁଚ୍ଚସୀତି।

ସୋ ଏୱଂ ଆଚରିଯେନ ଉଯ୍ୟୋଜିତୋ ''କିଂ ମଯ୍ହଂ ଜୀୱିତେନା''ତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅନାଥମରଣଂ ମରି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଆଚରିଯଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅକତଞ୍ଞୂ ମାଣୱୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଅମ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୭୫] ୨। ଫନ୍ଦନଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୁଠାରିହତ୍ଥୋ ପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ରୋହିଣୀନଦୀତୀରେ ୱିହରନ୍ତୋ ଞାତକାନଂ କଲହଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ କୁଣାଲଜାତକେ (ଜା। ୨। ୨୧।କୁଣାଲଜାତକ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ଞାତକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା – ମହାରାଜା, ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବହିନଗରେ ୱଡ୍ଢକିଗାମୋ ଅହୋସି। ତତ୍ରେକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଡ୍ଢକୀ ଅରଞ୍ଞତୋ ଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ରଥଂ କତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି। ତଦା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ମହାଫନ୍ଦନରୁକ୍ଖୋ ଅହୋସି । ଏକୋ କାଠଅସୀହୋ ଗୋଚରଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ମୂଲେ ନିପଜ୍ଜି। ଅଥସ୍ସ ଏକଦିୱସଂ ୱାତେ ପହରନ୍ତେ ଏକୋ ସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକୋ ପତିତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ଅୱତ୍ଥାସି। ସୋ ଥୋକଂ ଖନ୍ଧେନ ରୁଜନ୍ତେନ ଭୀତତସିତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ନିୱତ୍ତୋ ଆଗତମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କିଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱା ''ଅଞ୍ଞୋ ମଂ ସୀହୋ ୱା ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ୱା ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ଇମସ୍ମିଂ ପନ ରୁକ୍ଖେ ନିୱତ୍ତଦେୱତା ମଂ ଏତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜନ୍ତଂ ନ ସହତି ମଞ୍ଞେ, ହୋତୁ ଜାନିସ୍ସାମୀ''ତି ଅଟ୍ଠାନେ କୋପଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ପହରିତ୍ୱା ''ନେୱ ତୱ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପତ୍ତଂ ଖାଦାମି, ନ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜାମି, ଇଧ ଅଞ୍ଞେ ମିଗେ ୱସନ୍ତେ ସହସି, ମଂ ନ ସହସି, କୋ ମଯ୍ହଂ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, କତିପାହଂ ଆଗମେହି, ସମୂଲଂ ତେ ରୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ ଛେଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି ରୁକ୍ଖଦେୱତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ଏକଂ ପୁରିସଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରି। ତଦା ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୱଡ୍ଢକୀ ଦ୍ୱେ ତଯୋ ମନୁସ୍ସେ ଆଦାଯ ରଥଦାରୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଯାନକେନ ତଂ ପଦେସଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ଯାନକଂ ଠପେତ୍ୱା ୱାସିଫରସୁହତ୍ଥୋ ରୁକ୍ଖେ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଫନ୍ଦନସମୀପଂ ଅଗମାସି। କାଠଅସୀହୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜ, ମଯା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅଟ୍ଠାସି । ୱଡ୍ଢକୀ ଚ ଇତୋ ଚିତୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଫନ୍ଦନସମୀପେନ ପାଯାସି। ସୋ ''ଯାୱ ଏସୋ ନାତିକ୍କମତି, ତାୱଦେୱସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪।

''କୁଠାରିହତ୍ଥୋ ପୁରିସୋ, ୱନମୋଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠସି;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କିଂ ଦାରୁଂ ଛେତୁମିଚ୍ଛସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ପୁରିସୋତି ତ୍ୱଂ କୁଠାରିହତ୍ଥୋ ଏକୋ ପୁରିସୋ ଇମଂ ୱନଂ ଓଗଯ୍ହ ତିଟ୍ଠସୀତି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଭୋ, ନ ୱତ ମେ ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ମିଗୋ ମନୁସ୍ସୱାଚଂ ଭାସନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଏସ ରଥାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦାରୁଂ ଜାନିସ୍ସତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୫।

''ଇସ୍ସୋ ୱନାନି ଚରସି, ସମାନି ୱିସମାନି ଚ;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କିଂ ଦାରୁଂ ନେମିଯା ଦଳ୍ହ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇସ୍ସୋତି ତ୍ୱମ୍ପି ଏକୋ କାଳଅସୀହୋ ୱନାନି ଚରସି, ତ୍ୱଂ ରଥାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦାରୁଂ ଜାନିସ୍ସସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କାଳଅସୀହୋ ‘‘ଇଦାନି ମେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୬।

‘‘ନେୱ ସାଲୋ ନ ଖଦିରୋ, ନାସ୍ସକଣ୍ଣୋ କୁତୋ ଧୱୋ;

ରୁକ୍ଖୋ ଚ ଫନ୍ଦନୋ ନାମ, ତଂ ଦାରୁଂ ନେମିଯା ଦଳ୍ହ’’ନ୍ତି।

ସୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ‘‘ସୁଦିୱସେନ ୱତମ୍ହି ଅଜ୍ଜ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ତିରଚ୍ଛାନଗତୋ ମେ ରଥାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଦାରୁଂ ଆଚିକ୍ଖତି, ଅହୋ ସାଧୂ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୭।

‘‘କୀଦିସାନିସ୍ସ ପତ୍ତାନି, ଖନ୍ଧୋ ୱା ପନ କୀଦିସୋ;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, ଯଥା ଜାନେମୁ ଫନ୍ଦନ’’ନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ସୋ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮।

‘‘ଯସ୍ସ ସାଖା ପଲମ୍ବନ୍ତି, ନମନ୍ତି ନ ଚ ଭଞ୍ଜରେ;

ସୋ ରୁକ୍ଖୋ ଫନ୍ଦନୋ ନାମ, ଯସ୍ସ ମୂଲେ ଅହଂ ଠିତୋ।

୧୯।

‘‘ଅରାନଂ ଚକ୍କନାଭୀନଂ, ଈସାନେମିରଥସ୍ସ ଚ;

ସବ୍ବସ୍ସ ତେ କମ୍ମନିଯୋ, ଅଯଂ ହେସ୍ସତି ଫନ୍ଦନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘ଅରାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ସୋ ‘‘କଦାଚେସ ଇମଂ ରୁକ୍ଖଂ ନ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ଗୁଣମ୍ପିସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏୱମାହ। ତତ୍ଥ ଈସାନେମିରଥସ୍ସ ଚାତି ଈସାଯ ଚ ନେମିଯା ଚ ସେସସ୍ସ ଚ ରଥସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ତେ ଏସ କମ୍ମନିଯୋ କମ୍ମକ୍ଖମୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ସୋ ଏୱଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଏକମନ୍ତେ ୱିଚରି, ୱଡ୍ଢକୀପି ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଆରଭି। ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯା ଏତସ୍ସ ଉପରି ନ କିଞ୍ଚି ପାତିତଂ, ଅଯଂ ଅଟ୍ଠାନେ ଆଘାତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମମ ୱିମାନଂ ନାସେତି, ଅହଞ୍ଚ ୱିନସ୍ସିସ୍ସାମି, ଏକେନୁପାଯେନ ଇମଞ୍ଚ ଇସ୍ସଂ ୱିନାସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ୱନକମ୍ମିକପୁରିସୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଭୋ ପୁରିସ ମନାପୋ ତେ ରୁକ୍ଖୋ ଲଦ୍ଧୋ, ଇମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସସୀ’’ତି? ‘‘ରଥନେମିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ଇମିନା ରୁକ୍ଖେନ ରଥୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କେନ ତେ ଅକ୍ଖାତନ୍ତି। ‘‘ଏକେନ କାଳଅସୀହେନା’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୁ ତେନ ଅକ୍ଖାତଂ, ଇମିନା ରୁକ୍ଖେନ ରଥୋ ସୁନ୍ଦରୋ ଭୱିସ୍ସତି, କାଳଅସୀହସ୍ସ ଗଲଚମ୍ମଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତେ ଠାନେ ଅଯପଟ୍ଟେନ ୱିଯ ନେମିମଣ୍ଡଲେ ପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ନେମି ଚ ଥିରା ଭୱିସ୍ସତି, ବହୁଞ୍ଚ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି। ‘‘କାଳଅସୀହଚମ୍ମଂ କୁତୋ ଲଚ୍ଛାମୀ’’ତି? ‘‘ତ୍ୱଂ ବାଲକୋସି, ଅଯଂ ତୱ ରୁକ୍ଖୋ ୱନେ ଠିତୋ ନ ପଲାଯତି, ତ୍ୱଂ ଯେନ ତେ ରୁକ୍ଖୋ ଅକ୍ଖାତୋ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘ସାମି ତଯା ଦସ୍ସିତରୁକ୍ଖଂ କତରଟ୍ଠାନେ ଛିନ୍ଦାମୀ’ତି

ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ଆନେହି, ଅଥ ନଂ ନିରାସଙ୍କଂ ‘ଇଧ ଚ ଏତ୍ଥ ଚ ଛିନ୍ଦା’ତି ମୁଖତୁଣ୍ଡଂ ପସାରେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତଂ ତିଖିଣେନ ମହାଫରସୁନା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଚମ୍ମଂ ଆଦାଯ ୱରମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦା’’ତି ୱେରଂ ଅପ୍ପେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୨୦।

‘‘ଇତି ଫନ୍ଦନରୁକ୍ଖୋପି, ତାୱଦେ ଅଜ୍ଝଭାସଥ;

ମଯ୍ହମ୍ପି ୱଚନଂ ଅତ୍ଥି, ଭାରଦ୍ୱାଜ ସୁଣୋହି ମେ।

୨୧।

‘‘ଇସ୍ସସ୍ସ ଉପକ୍ଖନ୍ଧମ୍ହା, ଉକ୍କଚ୍ଚ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲଂ;

ତେନ ନେମିଂ ପସାରେସି, ଏୱଂ ଦଳ୍ହତରଂ ସିଯା।

୨୨।

‘‘ଇତି ଫନ୍ଦନରୁକ୍ଖୋପି, ୱେରଂ ଅପ୍ପେସି ତାୱଦେ;

ଜାତାନଞ୍ଚ ଅଜାତାନଂ, ଇସ୍ସାନଂ ଦୁକ୍ଖମାୱହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭାରଦ୍ୱାଜାତି ତଂ ଗୋତ୍ତେନ ଆଲପତି। ଉପକ୍ଖନ୍ଧମ୍ହାତି ଖନ୍ଧତୋ। ଉକ୍କଚ୍ଚାତି ଉକ୍କନ୍ତିତ୍ୱା।

ୱଡ୍ଢକୀ ରୁକ୍ଖଦେୱତାଯ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ଅଜ୍ଜ ମଯ୍ହଂ ମଙ୍ଗଲଦିୱସୋ’’ତି କାଳସୀହଂ ଘାତେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ଛେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୩।

‘‘ଇଚ୍ଚେୱଂ ଫନ୍ଦନୋ ଇସ୍ସଂ, ଇସ୍ସୋ ଚ ପନ ଫନ୍ଦନଂ;

ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିୱାଦେନ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମଘାତଯୁଂ।

୨୪।

‘‘ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସାନଂ, ୱିୱାଦୋ ଯତ୍ଥ ଜାଯତି;

ମଯୂରନଚ୍ଚଂ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ଯଥା ତେ ଇସ୍ସଫନ୍ଦନା।

୨୫।

‘‘ତଂ ୱୋ ୱଦାମି ଭଦ୍ଦଂ ୱୋ, ଯାୱନ୍ତେତ୍ଥ ସମାଗତା;

ସମ୍ମୋଦଥ ମା ୱିୱଦଥ, ମା ହୋଥ ଇସ୍ସଫନ୍ଦନା।

୨୬।

‘‘ସାମଗ୍ଗିମେୱ ସିକ୍ଖେଥ, ବୁଦ୍ଧେହେତଂ ପସଂସିତଂ;

ସାମଗ୍ଗିରତୋ ଧମ୍ମଟ୍ଠୋ, ଯୋଗକ୍ଖେମା ନ ଧଂସତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଘାତଯନ୍ତି ଘାତାପେସୁଂ। ମଯୂରନଚ୍ଚଂ ନଚ୍ଚନ୍ତୀତି ମହାରାଜା ଯତ୍ଥ ହି ମନୁସ୍ସାନଂ ୱିୱାଦୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଯଥା ନାମ ମଯୂରା ନଚ୍ଚନ୍ତା ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବଂ ରହସ୍ସଙ୍ଗଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱଂ ମନୁସ୍ସା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ରନ୍ଧଂ ପକାସେନ୍ତା ମଯୂରନଚ୍ଚଂ ନଚ୍ଚନ୍ତି ନାମ। ଯଥା ତେ ଇସ୍ସଫନ୍ଦନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ରନ୍ଧଂ ପକାସେନ୍ତା ନଚ୍ଚିଂସୁ ନାମ। ତଂ ୱୋତି ତେନ କାରଣେନ ତୁମ୍ହେ ୱଦାମି। ଭଦ୍ଦଂ ୱୋତି ଭଦ୍ଦଂ ତୁମ୍ହାକଂ ହୋତୁ। ଯାୱନ୍ତେତ୍ଥାତି ଯାୱନ୍ତୋ ଏତ୍ଥ ଇସ୍ସଫନ୍ଦନସଦିସା ମା ଅହୁୱତ୍ଥ। ସାମଗ୍ଗିମେୱ ସିକ୍ଖେଥାତି ସମଗ୍ଗଭାୱମେୱ ତୁମ୍ହେ ସିକ୍ଖଥ, ଇଦଂ ପଞ୍ଞାୱୁଦ୍ଧେହି ପଣ୍ଡିତେହି ପସଂସିତଂ । ଧମ୍ମଟ୍ଠୋତି ସୁଚରିତଧମ୍ମେ ଠିତୋ। ଯୋଗକ୍ଖେମା ନ ଧଂସତୀତି ଯୋଗେହି ଖେମା ନିବ୍ବାନା ନ ପରିହାଯତୀତି ନିବ୍ବାନେନ ଦେସନାକୂଟଂ ଗଣ୍ହି। ସକ୍ଯରାଜାନୋ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ସମଗ୍ଗା ଜାତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ତଂ କାରଣଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ନିୱୁତ୍ଥଦେୱତା ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଫନ୍ଦନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୭୬] ୩। ଜୱନହଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଇଧେୱହଂସ ନିପତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦଳ୍ହଧମ୍ମଧନୁଗ୍ଗହସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନଂ (ସଂ। ନି। ୨।୨୨୮) ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଭଗୱତା ହି –

‘‘ସେଯ୍ୟଥାପି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚତ୍ତାରୋ ଦଳ୍ହଧମ୍ମା ଧନୁଗ୍ଗହା ସୁସିକ୍ଖିତା କତହତ୍ଥା କତୂପାସନା ଚତୁଦ୍ଦିସା ଠିତା ଅସ୍ସୁ, ଅଥ ପୁରିସୋ ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟ ‘ଅହଂ ଇମେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଦଳ୍ହଧମ୍ମାନଂ ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ସୁସିକ୍ଖିତାନଂ କତହତ୍ଥାନଂ କତୂପାସନାନଂ ଚତୁଦ୍ଦିସା କଣ୍ଡେ ଖିତ୍ତେ ଅପତିତ୍ତେ ପଥୱିଯଂ ଗହେତ୍ୱା ଆହରିସ୍ସାମୀ’ତି। ‘‘ତଂ କିଂ ମଞ୍ଞଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ‘ଜୱନୋ ପୁରିସୋ ପରମେନ ଜୱେନ ସମନ୍ନାଗତୋ’ତି ଅଲଂ ୱଚନାଯା’’ତି? ‘‘ଏୱଂ ଭନ୍ତେ’’ତି। ଯଥା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଜୱୋ, ଯଥା ଚ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଜୱୋ, ତତୋ ସୀଘତରୋ। ଯଥା ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଜୱୋ, ଯଥା ଚ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ଜୱୋ, ଯଥା ଚ ଯା ଦେୱତା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯାନଂ ପୁରତୋ ଧାୱନ୍ତି, ତାସଂ ଦେୱତାନଂ ଜୱୋ, ତତୋ ସୀଘତରଂ ଆଯୁସଙ୍ଖାରା ଖୀଯନ୍ତି, ତସ୍ମାତିହ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏୱଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ‘ଅପ୍ପମତ୍ତା ୱିହରିସ୍ସାମା’ତି। ଏୱଞ୍ହି ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବ’’ନ୍ତି –

ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ କଥିତଦିୱସତୋ ଦୁତିଯଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ବୁଦ୍ଧୱିସଯେ ଠତ୍ୱା ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆଯୁସଙ୍ଖାରେ ଇତ୍ତରେ ଦୁବ୍ବଲେ କତ୍ୱା ପରିଦୀପେନ୍ତୋ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୂ ଅତିୱିଯ ସନ୍ତାସଂ ପାପେସି, ଅହୋ ବୁଦ୍ଧବଲଂ ନାମା’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସ୍ୱାହଂ ଇଦାନି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ଆଯୁସଙ୍ଖାରାନଂ ଇତ୍ତରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେମି, ମଯା ହି ପୁବ୍ବେ ଅହେତୁକହଂସଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନପି ଆଯୁସଙ୍ଖାରାନଂ ଇତ୍ତରଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ବାରାଣସିରାଜାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସକଲରାଜପରିସଂ ସଂୱେଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଜୱନହଂସଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନୱୁତିହଂସସହସ୍ସପରିୱୁତୋ ଚିତ୍ତକୂଟେ ପଟିୱସତି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଏକସ୍ମିଂ ସରେ ସପରିୱାରୋ ସଯଂଜାତସାଲିଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଆକାସେ ସୁୱଣ୍ଣକିଲଞ୍ଜଂ ପତ୍ଥରନ୍ତୋ ୱିଯ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ବାରାଣସିନଗରସ୍ସ ମତ୍ଥକେନ ମନ୍ଦମନ୍ଦାଯ ୱିଲାସଗତିଯା ଚିତ୍ତକୂଟଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥ ନଂ ବାରାଣସିରାଜା ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମିନାପି ମାଦିସେନ ରଞ୍ଞା ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଅମଚ୍ଚାନଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ମାଲାଗନ୍ଧୱିଲେପନଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ସବ୍ବତୂରିଯାନି ପଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ହଂସେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ରାଜା , ମମ ଏୱରୂପଂ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତୋ କିଂ ପଚ୍ଚାସୀସତୀ’’ତି? ‘‘ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱଂ ଦେୱା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ରଞ୍ଞୋ ଅମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱୋ ହୋତୂ’’ତି ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ମିତ୍ତଭାୱଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥେକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞୋ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗତକାଲେ ଅନୋତତ୍ତଦହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକେନ ପକ୍ଖେନ ଉଦକଂ, ଏକେନ ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣଂ ଆଦାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ତେନ ଉଦକେନ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଚନ୍ଦନଚୁଣ୍ଣେନ ଓକିରିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ସପରିୱାରୋ ଚିତ୍ତକୂଟଂ ଅଗମାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରାଜା ମହାସତ୍ତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ସହାଯୋ ମେ ଅଜ୍ଜ ଆଗମିସ୍ସତି, ସହାଯୋ ମେ ଅଜ୍ଜ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଚ୍ଛତି।

ତଦା ମହାସତ୍ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠା ଦ୍ୱେ ହଂସପୋତକା ‘‘ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିସ୍ସାମା’’ତି ମନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ମଯଂ ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ତାତା, ସୂରିଯଜୱୋ ନାମ ସୀଘୋ, ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସଥ, ଅନ୍ତରାୱ ୱିନସ୍ସିସ୍ସଥ, ମା ଗମିତ୍ଥା’’ତି। ତେ ଦୁତିଯମ୍ପି ତତିଯମ୍ପି ଯାଚିଂସୁ, ବୋଧିସତ୍ତୋପି ତେ ଯାୱତତିଯଂ ୱାରେସିଯେୱ। ତେ ମାନଥଦ୍ଧା ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ଅଜାନନ୍ତା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅନାଚିକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ‘‘ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିସ୍ସାମା’’ତି ସୂରିଯେ ଅନୁଗ୍ଗତେଯେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗନ୍ଧରମତ୍ଥକେ ନିସୀଦିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ତେ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘କହଂ ନୁ ଖୋ ଗତା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ତେ ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, ଅନ୍ତରାୱ ୱିନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତି, ଜୀୱିତଂ ତେସଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଯୁଗନ୍ଧରମତ୍ଥକେଯେୱ ନିସୀଦି। ଅଥ ଉଗ୍ଗତେ ସୂରିଯମଣ୍ଡଲେ ହଂସପୋତକା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ, ମହାସତ୍ତୋପି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। କନିଟ୍ଠଭାତିକୋ ଯାୱ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯା ଜୱିତ୍ୱା କିଲମି, ପକ୍ଖସନ୍ଧୀସୁ ଅଗ୍ଗିଉଟ୍ଠାନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି ‘‘ଭାତିକ, ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମା ଭାଯି, ଜୀୱିତଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍ଖପଞ୍ଜରେନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତଂ ନେତ୍ୱା ହଂସାନଂ ମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱା ପୁନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ସୂରିଯଂ ପତ୍ୱା ଇତରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଯାସି। ସୋପି ଯାୱ ଉପକଟ୍ଠମଜ୍ଝନ୍ହିକା ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିତ୍ୱା କିଲମି, ପକ୍ଖସନ୍ଧୀସୁ ଅଗ୍ଗିଉଟ୍ଠାନକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି ‘‘ଭାତିକ, ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି। ତମ୍ପି ମହାସତ୍ତୋ ତଥେୱ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପକ୍ଖପଞ୍ଜରେନାଦାଯ ଚିତ୍ତକୂଟମେୱ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୂରିଯୋ ନଭମଜ୍ଝଂ ପାପୁଣି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମମ ଅଜ୍ଜ ସରୀରବଲଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ଯୁଗନ୍ଧରମତ୍ଥକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଏକୱେଗେନ ସୂରିଯଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା କାଲେନ ପୁରତୋ, କାଲେନ ପଚ୍ଛତୋ ଜୱିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯ୍ହଂ ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱନଂ ନାମ ନିରତ୍ଥକଂ ଅଯୋନିସୋମନସିକାରସମ୍ଭୂତଂ, କିଂ ମେ ଇମିନା, ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ସହାଯକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଯୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମଯୁତ୍ତଂ କଥଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସୂରିଯେ ନଭମଜ୍ଝଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତେଯେୱ ସକଲଚକ୍କୱାଳଗବ୍ଭଂ ଅନ୍ତନ୍ତେନ ଅନୁସଂଯାଯିତ୍ୱା ୱେଗଂ ପରିହାପେନ୍ତୋ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଅନ୍ତନ୍ତେନ ଅନୁସଂଯାଯିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ପାପୁଣି। ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ସକଲନଗରଂ ହଂସଚ୍ଛନ୍ନଂ ୱିଯ ଅହୋସି, ଛିଦ୍ଦଂ ନାମ ନ ପଞ୍ଞାଯି, ଅନୁକ୍କମେନ ୱେଗେ ପରିହାଯନ୍ତେ ଆକାସେ ଛିଦ୍ଦାନି ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ୱେଗଂ ପରିହାପେତ୍ୱା ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରସ୍ସ ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନେ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ‘‘ଆଗତୋ ମେ ସହାଯୋ’’ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ତସ୍ସ ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ କଞ୍ଚନପୀଠଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ପୱିସ, ଇଧ ନିସୀଦା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୭।

‘‘ଇଧେୱ ହଂସ ନିପତ, ପିଯଂ ମେ ତୱ ଦସ୍ସନଂ;

ଇସ୍ସରୋସି ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଯମିଧତ୍ଥି ପୱେଦଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘ଇଧା’’ତି କଞ୍ଚନପୀଠଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ନିପତାତି ନିସୀଦ। ଇସ୍ସରୋସୀତି ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ଇସ୍ସରୋ ସାମି ହୁତ୍ୱା ଆଗତୋସୀତି ୱଦତି। ଯମିଧତ୍ଥି ପୱେଦଯାତି ଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ନିୱେସନେ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଅପରିସଙ୍କନ୍ତୋ ଅମ୍ହାକଂ କଥେହୀତି।

ମହାସତ୍ତୋ କଞ୍ଚନପୀଠେ ନିସୀଦି। ରାଜା ସତପାକସହସ୍ସପାକେହି ତେଲେହି ତସ୍ସ ପକ୍ଖନ୍ତରାନି ମକ୍ଖେତ୍ୱା କଞ୍ଚନତଟ୍ଟକେ ମଧୁଲାଜେ ଚ ମଧୁରୋଦକଞ୍ଚ ସକ୍ଖରୋଦକଞ୍ଚ ଦାପେତ୍ୱା ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ, ତ୍ୱଂ ଏକକୋୱ ଆଗତୋସି, କୁହିଂ ଅଗମିତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ ‘‘ସମ୍ମ, ମମପି ସୂରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଜୱିତୱେଗଂ ଦସ୍ସେହୀ’’ତି। ମହାରାଜ, ନ ସକ୍କା ସୋ ୱେଗୋ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି। ତେନ ହି ମେ ସରିକ୍ଖକମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେହୀତି। ସାଧୁ, ମହାରାଜ, ସରିକ୍ଖକମତ୍ତଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମି, ଅକ୍ଖଣୱେଧୀ ଧନୁଗ୍ଗହେ ସନ୍ନିପାତେହୀତି। ରାଜା ସନ୍ନିପାତେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଚତ୍ତାରୋ ଧନୁଗ୍ଗହେ ଗହେତ୍ୱା ନିୱେସନା ଓରୁଯ୍ହ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସିଲାଥମ୍ଭଂ ନିଖଣାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୀୱାଯଂ ଘଣ୍ଟଂ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ସିଲାଥମ୍ଭମତ୍ଥକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ ଧନୁଗ୍ଗହେ ଥମ୍ଭଂ ନିସ୍ସାଯ ଚତୁଦ୍ଦିସାଭିମୁଖେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଚତୁଦ୍ଦିସାଭିମୁଖା ଚତ୍ତାରି କଣ୍ଡାନି ଖିପନ୍ତୁ, ତାନି ଅହଂ ପଥୱିଂ ଅପ୍ପତ୍ତାନେୱ ଆହରିତ୍ୱା ଏତେସଂ ପାଦମୂଲେ ପାତେସ୍ସାମି। ମମ କଣ୍ଡଗହଣତ୍ଥାଯ ଗତଭାୱଂ ଘଣ୍ଟସଦ୍ଦସଞ୍ଞାଯ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ମଂ ପନ ନ ପସ୍ସିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଖିତ୍ତକଣ୍ଡାନି ଆହରିତ୍ୱା ତେସଂ ପାଦମୂଲେ ପାତେତ୍ୱା ସିଲାଥମ୍ଭମତ୍ଥକେ ନିସିନ୍ନମେୱ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଦିଟ୍ଠୋ ତେ, ମହାରାଜ, ମଯ୍ହଂ ୱେଗୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅଯଂ ୱେଗୋ ମଯ୍ହଂ ନେୱ ଉତ୍ତମୋ, ମଜ୍ଝିମୋ, ପରିତ୍ତୋ ଲାମକୱେଗୋ ଏସ, ଏୱଂ ସୀଘୋ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ୱେଗୋ’’ତି ଆହ।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ସମ୍ମ, ଅତ୍ଥି ପନ ତୁମ୍ହାକଂ ୱେଗତୋ ଅଞ୍ଞୋ ସୀଘତରୋ ୱେଗୋ’’ତି? ‘‘ଆମ, ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ଉତ୍ତମୱେଗତୋପି

ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଆଯୁସଙ୍ଖାରା ସୀଘତରଂ ଖୀଯନ୍ତି ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ଖଯଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ଖଣିକନିରୋଧୱସେନ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ନିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତି, ତତୋ ନାମଧମ୍ମାନଂ। ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯଭୀତୋ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଭୂମିଯଂ ପତି, ମହାଜନୋ ଉତ୍ରାସଂ ପତ୍ତୋ ଅହୋସି। ରଞ୍ଞୋ ମୁଖଂ ଉଦକେନ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ସତିଂ ଲଭାପେସି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ମା ଭାଯି, ମରଣସ୍ସତିଂ ଭାୱେହି, ଧମ୍ମଂ ଚରାହି, ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋହି, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ଦେୱା’’ତି ଓୱଦି। ଅଥ ରାଜା ‘‘ସାମି, ମଯଂ ତୁମ୍ହାଦିସେନ ଞାଣବଲସମ୍ପନ୍ନେନ ଆଚରିଯେନ ୱିନା ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସାମ, ଚିତ୍ତକୂଟଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ଓୱାଦାଚରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସାହୀ’’ତି ଯାଚନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୮।

‘‘ସୱନେନ ଏକସ୍ସ ପିଯା ଭୱନ୍ତି, ଦିସ୍ୱା ପନେକସ୍ସ ୱିଯେତି ଛନ୍ଦୋ;

ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ ପିଯା ଭୱନ୍ତି, କଚ୍ଚିନ୍ନୁ ମେ ପୀଯସି ଦସ୍ସନେନ।

୨୯।

‘‘ସୱନେନ ପିଯୋ ମେସି, ଭିଯ୍ୟୋ ଚାଗମ୍ମ ଦସ୍ସନଂ;

ଏୱଂ ପିଯଦସ୍ସନୋ ମେ, ୱସ ହଂସ ମମନ୍ତିକେ’’ତି।

ତାସଂ ଅତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ ହଂସରାଜ ସୱନେନ ଏକସ୍ସ ଏକଚ୍ଚେ ପିଯା ହୋନ୍ତି, ‘‘ଏୱଂ ଗୁଣୋ ନାମା’’ତି ସୁତ୍ୱା ସୱନେନ ପିଯାଯତି, ଏକସ୍ସ ପନ ଏକଚ୍ଚେ ଦିସ୍ୱାୱ ଛନ୍ଦୋ ୱିଗଚ୍ଛତି, ପେମଂ ଅନ୍ତରଧାଯତି , ଖାଦିତୁଂ ଆଗତା ଯକ୍ଖା ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ଏକସ୍ସ ଏକଚ୍ଚେ ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚାତି ଉଭଯଥାପି ପିଯା ହୋନ୍ତି, ତେନ ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି। କଚ୍ଚିନ୍ନୁ ମେ ପୀଯସି ଦସ୍ସନେନାତି କଚ୍ଚି ନୁ ତ୍ୱଂ ମଂ ପିଯାଯସି, ମଯ୍ହଂ ପନ ତ୍ୱଂ ସୱନେନ ପିଯୋୱ, ଦସ୍ସନଂ ପନାଗମ୍ମ ଅତିପିଯୋୱ। ଏୱଂ ମମ ପିଯଦସ୍ସନୋ ସମାନୋ ଚିତ୍ତକୂଟଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧ ମମ ସନ୍ତିକେ ୱସାତି।

ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

୩୦।

‘‘ୱସେଯ୍ୟାମ ତୱାଗାରେ, ନିଚ୍ଚଂ ସକ୍କତପୂଜିତା;

ମତ୍ତୋ ଚ ଏକଦା ୱଜ୍ଜେ, ହଂସରାଜଂ ପଚନ୍ତୁ ମେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମତ୍ତୋ ଚ ଏକଦାତି ମହାରାଜ, ମଯଂ ତୱ ଘରେ ନିଚ୍ଚଂ ପୂଜିତା ୱସେଯ୍ୟାମ, ତ୍ୱଂ ପନ କଦାଚି ସୁରାମଦମତ୍ତୋ ମଂସଖାଦନତ୍ଥଂ ‘‘ହଂସରାଜଂ ପଚନ୍ତୁ ମେ’’ତି ୱଦେଯ୍ୟାସି, ଅଥ ଏୱଂ ତୱ ଅନୁଜୀୱିନୋ ମଂ ମାରେତ୍ୱା ପଚେଯ୍ୟୁଂ, ତଦାହଂ କିଂ କରିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ରାଜା ‘‘ତେନ ହି ମଜ୍ଜମେୱ ନ ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଦାତୁଂ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୩୧।

‘‘ଧିରତ୍ଥୁ ତଂ ମଜ୍ଜପାନଂ, ଯଂ ମେ ପିଯତରଂ ତଯା;

ନ ଚାପି ମଜ୍ଜଂ ପିସ୍ସାମି, ଯାୱ ମେ ୱଚ୍ଛସୀ ଘରେ’’ତି।

ତତୋ ପରଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଛ ଗାଥା ଆହ –

୩୨।

‘‘ସୁୱିଜାନଂ ସିଙ୍ଗାଲାନଂ, ସକୁଣାନଞ୍ଚ ୱସ୍ସିତଂ;

ମନୁସ୍ସୱସ୍ସିତଂ ରାଜ, ଦୁଵିଜାନତରଂ ତତୋ।

୩୩।

‘‘ଅପି ଚେ ମଞ୍ଞତୀ ପୋସୋ, ଞାତି ମିତ୍ତୋ ସଖାତି ୱା;

ଯୋ ପୁବ୍ବେ ସୁମନୋ ହୁତ୍ୱା, ପଚ୍ଛା ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ଦିସୋ।

୩୪।

‘‘ଯସ୍ମିଂ ମନୋ ନିୱିସତି, ଅୱିଦୂରେ ସହାପି ସୋ;

ସନ୍ତିକେପି ହି ସୋ ଦୂରେ, ଯସ୍ମିଂ ନାୱିସତେ ମନୋ।

୩୫।

‘‘ଅନ୍ତୋପି ସୋ ହୋତି ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ;

ଅନ୍ତୋପି ସୋ ହୋତି ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ, ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ।

୩୬।

‘‘ସଂୱସନ୍ତା ୱିୱସନ୍ତି, ଯେ ଦିସା ତେ ରଥେସଭ;

ଆରା ସନ୍ତୋ ସଂୱସନ୍ତି, ମନସା ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନ।

୩୭।

‘‘ଅତିଚିରଂ ନିୱାସେନ, ପିଯୋ ଭୱତି ଅପ୍ପିଯୋ;

ଆମନ୍ତ ଖୋ ତଂ ଗଚ୍ଛାମ, ପୁରା ତେ ହୋମ ଅପ୍ପିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱସ୍ସିତନ୍ତି ମହାରାଜ, ତିରଚ୍ଛାନଗତା ଉଜୁହଦଯା, ତେନ ତେସଂ ୱସ୍ସିତଂ ସୁୱିଜାନଂ, ମନୁସ୍ସା ପନ କକ୍ଖଳଆ, ତସ୍ମା ତେସଂ ୱଚନଂ ଦୁଵିଜାନତରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯୋ ପୁବ୍ବେତି ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଠମମେୱ ଅତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ ଞାତକୋ ମିତ୍ତୋ ପାଣସମୋ ସଖା’’ତି ଅପି ଏୱଂ ମଞ୍ଞତି, ସ୍ୱେୱ ପଚ୍ଛା ଦିସୋ ୱେରୀ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ଦୁଵିଜାନଂ ନାମ ମନୁସ୍ସହଦଯନ୍ତି। ନିୱିସତୀତି ମହାରାଜ, ଯସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ପେମୱସେନ ମନୋ ନିୱିସତି, ସୋ ଦୂରେ ୱସନ୍ତୋପି ଅୱିଦୂରେ ସହାପି ୱସତିଯେୱ ନାମ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ପୁଗ୍ଗଲେ ମନୋ ନ ନିୱିସତି ଅପେତି, ସୋ ସନ୍ତିକେ ୱସନ୍ତୋପି ଦୂରେଯେୱ।

ଅନ୍ତୋପି ସୋ ହୋତୀତି ମହାରାଜ, ଯୋ ସହାଯୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସୋ ଚିତ୍ତେନ ଅଲ୍ଲୀନତ୍ତା ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ୱସନ୍ତୋପି ଅନ୍ତୋଯେୱ ହୋତି। ଯୋ ପନ ପଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ, ସୋ ଚିତ୍ତେନ ଅନଲ୍ଲୀନତ୍ତା ଅନ୍ତୋ ୱସନ୍ତୋପି ପାରଂ ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ନାମ। ଯେ ଦିସା ତେତି ଯେ ୱେରିନୋ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା, ତେ ଏକତୋ ୱସନ୍ତାପି ଦୂରେ ୱସନ୍ତିଯେୱ ନାମ। ସନ୍ତୋ ପନ ପଣ୍ଡିତା ଆରା ଠିତାପି ମେତ୍ତାଭାୱିତେନ ମନସା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତା ସଂୱସନ୍ତିଯେୱ। ପୁରା ତେ ହୋମାତି ଯାୱ ତୱ ଅପ୍ପିଯା ନ ହୋମ, ତାୱଦେୱ ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମାତି ୱଦତି।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ଆହ –

୩୮।

‘‘ଏୱଂ ଚେ ଯାଚମାନାନଂ, ଅଞ୍ଜଲିଂ ନାୱବୁଜ୍ଝସି;

ପରିଚାରକାନଂ ସତଂ, ୱଚନଂ ନ କରୋସି ନୋ;

ଏୱଂ ତଂ ଅଭିଯାଚାମ, ପୁନ କୟିରାସି ପରିଯାଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଚେତି ସଚେ ହଂସରାଜ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଯାଚମାନାନଂ ଅମ୍ହାକଂ ଇମଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ନାୱବୁଜ୍ଝସି, ତୱ ପରିଚାରକାନଂ ସମାନାନଂ ୱଚନଂ ନ କରୋସି, ଅଥ ନଂ ଏୱଂ ଯାଚାମ। ପୁନ କୟିରାସି ପରିଯାଯନ୍ତି କାଲେନ କାଲଂ ଇଧ ଆଗମନାଯ ୱାରଂ କରେୟ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆହ –

୩୯।

‘‘ଏୱଂ ଚେ ନୋ ୱିହରତଂ, ଅନ୍ତରାଯୋ ନ ହେସ୍ସତି;

ତୁୟ୍ହଂ ଚାପି ମହାରାଜ, ମୟ୍ହଞ୍ଚ ରଟ୍ଠୱଦ୍ଧନ;

ଅପ୍ପେୱ ନାମ ପସ୍ସେମୁ, ଅହୋରତ୍ତାନମଚ୍ଚଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ଚେ ନୋତି ମହାରାଜ, ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ସଚେ ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଏୱଂ ୱିହରନ୍ତାନଂ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯୋ ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଉଭୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମ, ଅପିଚ ତ୍ୱଂ ମଯା ଦିନ୍ନଂ ଓୱାଦମେୱ ମମ ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ଏୱଂ ଇତ୍ତରଜୀୱିତେ ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେହି, ଏୱଞ୍ହି ମେ ଓୱାଦଂ କରୋନ୍ତୋ ମଂ ପସ୍ସିସ୍ସତିଯେୱାତି। ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତେନପି ମଯା ଆଯୁସଙ୍ଖାରାନଂ ଦୁବ୍ବଲଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, କନିଟ୍ଠୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ମଜ୍ଝିମୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସେସହଂସଗଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଜୱନହଂସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଜୱନହଂସଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୭୭] ୪। ଚୂଳନାରଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

ନତେ କଟ୍ଠାନି ଭିନ୍ନାନୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାପଲୋଭନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ କିରେକସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ପନ୍ନରସସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସିକା ଧୀତା ଅହୋସି ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା, ନ ଚ ନଂ କୋଚି ୱାରେସି। ଅଥସ୍ସା ମାତା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ ଧୀତା ୱଯପ୍ପତ୍ତା, ନ ଚ ନଂ କୋଚି ୱାରେତି, ଆମିସେନ ମଚ୍ଛଂ ୱିଯ ଏତାଯ ଏକଂ ସାକିଯଭିକ୍ଖୁଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ଉପ୍ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱିସ୍ସାମୀ’’ତି। ତଦା ଚ ସାୱତ୍ଥିୱାସୀ ଏକୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ସାସନେ ଉରଂ ଦତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସିକ୍ଖାକାମତଂ ପହାଯ ଆଲସିଯୋ ସରୀରମଣ୍ଡନମନୁଯୁତ୍ତୋ ୱିହାସି। ମହାଉପାସିକା ଗେହେ ଯାଗୁଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯାନି ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱୀଥିଯା ଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ରସତଣ୍ହାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟରୂପଂ ଉପଧାରେନ୍ତୀ ତେପିଟକଆଭିଧମ୍ମିକୱିନଯଧରାନଂ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରେ କଞ୍ଚି ଗୟ୍ହୂପଗଂ ଅଦିସ୍ୱା ତେସଂ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ମଧୁରଧମ୍ମକଥିକାନଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନୱଲାହକସଦିସାନଂ ପିଣ୍ଡପାତିକାନମ୍ପି ଅନ୍ତରେ କଞ୍ଚି ଅଦିସ୍ୱାୱ ଏକଂ ଯାୱ ବହି ଅପଙ୍ଗା ଅକ୍ଖୀନି ଅଞ୍ଜେତ୍ୱା କେସେ ଓସଣ୍ହେତ୍ୱା ଦୁକୂଲନ୍ତରୱାସକଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଘଟିତମଟ୍ଠଂ ଚୀୱରଂ ପାରୁପିତ୍ୱା

ମଣିୱଣ୍ଣପତ୍ତଂ ଆଦାଯ ମନୋରମଂ ଛତ୍ତଂ ଧାରଯମାନଂ ୱିସ୍ସଟ୍ଠିନ୍ଦ୍ରିଯଂ କାଯଦଢହିବହୁଲଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମଂ ସକ୍କା ଗଣ୍ହିତୁ''ନ୍ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଏଥ , ଭନ୍ତେ''ତି ଘରଂ ଆନେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଯାଗୁଆଦୀହି ପରିୱିସିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ''ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇଧେୱାଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାଥା''ତି ଆହ। ସୋପି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ୱିସ୍ସାସିକୋ ଅହୋସି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ମହାଉପାସିକା ତସ୍ସ ସୱନପଥେ ଠତ୍ୱା ''ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗମତ୍ତା ଅତ୍ଥି, ତଥାରୂପୋ ପନ ମେ ପୁତ୍ତୋ ୱା ଜାମାତା ୱା ଗେହଂ ୱିଚାରିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ଆହ। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''କିମତ୍ଥଂ ନୁ ଖୋ କଥେତୀ''ତି ଥୋକଂ ହଦଯେ ୱିଦ୍ଧୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସା ଧୀତରଂ ଆହ ''ଇମଂ ପଲୋଭେତ୍ୱା ତୱ ୱସେ ୱତ୍ତାପେହୀ''ତି। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଣ୍ଡିତପସାଧିତା ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତୱିଲାସେହି ତଂ ପଲୋଭେସି। ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାତି ନ ଚ ଥୂଲସରୀରା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଥୂଲା ୱା ହୋତୁ କିସା ୱା, ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗେନ ପନ ଥୂଲତାଯ ''ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ଦହରୋ କିଲେସୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ''ନ ଦାନାହଂ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ପତିଟ୍ଠାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଅସୁକଟ୍ଠାନଂ ନାମ ଗମିସ୍ସାମି, ତତ୍ର ମେ ୱତ୍ଥାନି ପେସେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଚୀୱରଂ ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ''ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସ୍ମୀ''ତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେ ଆହ। ତେ ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ୱା ''ଅଯଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ''ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କେନ ଉକ୍କଣ୍ଠାପିତୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଥୁଲ୍ଲକୁମାରିକାଯ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ପୁବ୍ବେପେସା ତୱ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତରାଯଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଅନତ୍ଥମକାସି, ପୁନ ତ୍ୱଂ ଏତମେୱ ନିସ୍ସାଯ କସ୍ମା ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିରଟ୍ଠେ ମହାଭୋଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ କୁଟୁମ୍ବଂ ସଣ୍ଠପେସି, ଅଥସ୍ସ ଭରିଯା ଏକଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା କାଲମକାସି। ସୋ ''ଯଥେୱ ମେ ପିଯଭରିଯାଯ, ଏୱଂ ମଯ୍ହମ୍ପି ମରଣଂ ଆଗମିସ୍ସତି, କିଂ ମେ ଘରାୱାସେନ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କାମେ ପହାଯ ପୁତ୍ତଂ ଆଦାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହାସି। ତଦା ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିନୋ ଚୋରା ଜନପଦଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଗାମଂ ପହରିତ୍ୱା କରମରେ ଗହେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡିକଂ ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପାପଯିଂସୁ। ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ଏକା ଅଭିରୂପା କୁମାରିକା କେରାଟିକପଞ୍ଞାଯ ସମନ୍ନାଗତା ଚିନ୍ତେସି ''ଇମେ ଅମ୍ହେ ଗହେତ୍ୱା ଦାସିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସନ୍ତି, ଏକେନ ଉପାଯେନ ପଲାଯିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ସା ''ସାମି, ସରୀରକିଚ୍ଚଂ କାତୁକାମାମ୍ହି, ଥୋକଂ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଚୋରେ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସନ୍ତୀ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ଅସ୍ସମେ ଠପେତ୍ୱା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗତକାଲେ ପୁବ୍ବଣ୍ହସମଯେ ତଂ ଅସ୍ସମଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ତଂ ତାପସକୁମାରଂ କାମରତିଯା ପଲୋଭେତ୍ୱା ସୀଲମସ୍ସ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତେତ୍ୱା ''କିଂ ତେ ଅରଞ୍ଞୱାସେନ, ଏହି ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିସ୍ସାମ, ତତ୍ର ହି ରୂପାଦଯୋ କାମଗୁଣା ସୁଲଭା''ତି ଆହ। ସୋପି ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ପିତା ତାୱ ମେ ଅରଞ୍ଞତୋ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତୁଂ ଗତୋ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉଭୋପି ଏକତୋୱ ଗମିସ୍ସାମା''ତି ଆହ।

ସା ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ତରୁଣଦାରକୋ ନ କିଞ୍ଚି ଜାନାତି, ପିତରା ପନସ୍ସ ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପବ୍ବଜିତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା 'ଇଧ କିଂ କରୋସୀ'ତି ମଂ ପୋଥେତ୍ୱା ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଖିପିସ୍ସତି, ତସ୍ମିଂ ଅନାଗତେଯେୱ ପଲାଯିସ୍ସାମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ''ଅହଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଂ ପଚ୍ଛା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗସଞ୍ଞଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋ ତସ୍ସା ଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଦୋମନସ୍ସୋ ଯଥା ପୁରେ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତଂ ଅକତ୍ୱା ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋପଣ୍ଣସାଲାଯ ପଜ୍ଝାଯନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ମହାସତ୍ତୋ ଫଲାଫଲଂ ଆଦାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ପଦୱଲଞ୍ଜଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଯଂ ମାତୁଗାମସ୍ସ ପଦୱଲଞ୍ଜୋ, ''ପୁତ୍ତସ୍ସ ମମ ସୀଲଂ ଭିନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲାଫଲଂ ଓତାରେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୦।

''ନ ତେ କଟ୍ଠାନି ଭିନ୍ନାନି, ନ ତେ ଉଦକମାଭତଂ;

ଅଗ୍ଗୀପି ତେ ନ ହାପିତୋ, କିଂ ନୁ ମନ୍ଦୋୱ ଝାଯସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଗୀପି ତେ ନ ହାପିତୋତି ଅଗ୍ଗିପି ତେ ନ ଜାଲିତୋ। ମନ୍ଦୋୱାତି ନିପ୍ପଞ୍ଞୋ ଅନ୍ଧବାଲୋ ୱିଯ।

ସୋ ପିତୁ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଗାରୱେନେୱ ଅରଞ୍ଞୱାସେ ଅନୁସ୍ସାହଂ ପୱେଦେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୪୧।

‘‘ନ ଉସ୍ସହେ ୱନେ ୱତ୍ଥୁං, କସ୍ସପାମନ୍ତଯାମି ତං;

ଦୁକ୍ଖୋ ୱାସୋ ଅରଞ୍ଞମ୍ହି, ରଟ୍ଠං ଇଚ୍ଛାମି ଗନ୍ତୱେ।

୪୨।

‘‘ଯଥା ଅହଂ ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଯସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ୱସଂ;

ଆଚାରଂ ବ୍ରହ୍ମେ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟଂ, ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସାସ ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କସ୍ସପାମନ୍ତଯାମି ତନ୍ତି କସ୍ସପ ଆମନ୍ତଯାମି ତଂ। ଗନ୍ତୱେତି ଗନ୍ତୁං। ଆଚାରନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ୱସାମି, ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତୋ ଯଥା ଆଚାରଂ ଜନପଦଚାରିତ୍ତଂ ସିକ୍ଖେଯ୍ୟଂ ଜାନେଯ୍ୟଂ, ତଂ ଧମ୍ମଂ ଅନୁସାସ ଓୱଦାହୀତି ୱଦତି।

ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ, ତାତ, ଦେସଚାରିତ୍ତଂ ତେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୪୩।

‘‘ସଚେ ଅରଞ୍ଞଂ ହିତ୍ୱାନ, ୱନମୂଲଫଲାନି ଚ;

ରଟ୍ଠେ ରୋଚଯସେ ୱାସଂ, ତଂ ଧମ୍ମଂ ନିସାମେହି ମେ।

୪୪।

‘‘ୱିସଂ ମା ପଟିସେୱିତ୍ଥୋ, ପପାତଂ ପରିୱଜ୍ଜଯ;

ପଙ୍କେ ଚ ମା ୱିସୀଦିତ୍ଥୋ, ଯତ୍ତୋ ଚାସୀୱିସେ ଚରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମନ୍ତି ସଚେ ରଟ୍ଠୱାସଂ ରୋଚେସି, ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ଜନପଦଚାରିତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ନିସାମେହି। ଯତ୍ତୋ ଚାସୀୱିସେତି ଆସୀୱିସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଯତ୍ତୋ ପଟିଯତ୍ତୋ ଚରେଯ୍ୟାସି, ସଙ୍କୋନ୍ତୋ ଆସୀୱିସଂ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତାପସକୁମାରୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ପୁଚ୍ଛି –

୪୫।

‘‘କିଂ ନୁ ୱିସଂ ପପାତୋ ୱା, ପଙ୍କୋ ୱା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନଂ;

କଂ ତ୍ୱଂ ଆସୀୱିସଂ ବ୍ରୂସି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ଇତରୋପିସ୍ସ ବ୍ୟାକାସି –

୪୬।

‘‘ଆସୱୋ ତାତ ଲୋକସ୍ମିଂ, ସୁରା ନାମ ପୱୁଚ୍ଚତି;

ମନୁଞ୍ଞୋ ସୁରଭୀ ୱଗ୍ଗୁ, ସାଦୁ ଖୁଦ୍ଦରସୂପମୋ;

ୱିସଂ ତଦାହୁ ଅରିଯା ସେ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ନାରଦ।

୪୭।

‘‘ଇତ୍ଥିଯୋ ତାତ ଲୋକସ୍ମିଂ, ପମତ୍ତଂ ପମଥେନ୍ତି ତା;

ହରନ୍ତି ଯୁୱିନୋ ଚିତ୍ତଂ, ତୂଲଂ ଭଟ୍ଠଂୱ ମାଲୁତୋ;

ପପାତୋ ଏସୋ ଅକ୍ଖାତୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ନାରଦ।

୪୮।

‘‘ଲାଭୋ ସିଲୋକୋ ସକ୍କାରୋ, ପୂଜା ପରକୁଲେସୁ ଚ;

ପଙ୍କୋ ଏସୋ ଚ ଅକ୍ଖାତୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ନାରଦ।

୪୯।

‘‘ସସତ୍ଥା ତାତ ରାଜାନୋ, ଆୱସନ୍ତି ମହିଂ ଇମଂ;

ତେ ତାଦିସେ ମନୁସ୍ସିନ୍ଦେ, ମହନ୍ତେ ତାତ ନାରଦ।

୫୦।

‘‘ଇସ୍ସରାନଂ ଅଧିପତୀନଂ, ନ ତେସଂ ପାଦତୋ ଚରେ;

ଆସୀୱିସୋତି ଅକ୍ଖାତୋ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ନାରଦ।

୫୧।

‘‘ଭତ୍ତତ୍ଥୋ ଭତ୍ତକାଲେ ଚ, ଯଂ ଗେହମୁପସଙ୍କମେ;

ଯଦେତ୍ଥ କୁସଲଂ ଜଞ୍ଞା, ତତ୍ଥ ଘାସେସନଂ ଚରେ।

୫୨।

‘‘ପୱିସିତ୍ୱା ପରକୁଲଂ, ପାନତ୍ଥଂ ଭୋଜନାଯ ୱା;

ମିତଂ ଖାଦେ ମିତଂ ଭୁଞ୍ଜେ, ନ ଚ ରୂପେ ମନଂ କରେ।

୫୩।

‘‘ଗୋଟ୍ଠଂ ମଜ୍ଜଂ କିରାଟଞ୍ଚ, ସଭା ନିକିରଣାନି ଚ;

ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜେହି, ଯାନୀୱ ୱିସମଂ ପଥ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆସଓ୍ୱୋତି ପୁପ୍ଫାସଓ୍ୱାଦି। ୱିସଂ ତଦାହୂତି ତଂ ଆସଓ୍ୱସଙ୍ଖାତଂ ସୁରଂ ଅରିଯା ''ବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ୱିସ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପମତ୍ତନ୍ତି ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିଂ। ତୂଲଂ ଭଟ୍ଠଂୱାତି ରୁକ୍ଖା ଭସ୍ସିତ୍ୱା ପତିତତୂଲଂ ୱିଯ। ଅକ୍ଖାତୋତି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି କଥିତୋ। ସିଲୋକୋତି କିତ୍ତିୱଣ୍ଣୋ। ସକ୍କାରୋତି ଅଞ୍ଜଲିକମ୍ମାଦି। ପୂଜାତି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜା। ପଙ୍କୋତି ଏସ ଓସୀଦାପନଟ୍ଠେନ ''ପଙ୍କୋ''ତି ଅକ୍ଖାତୋ। ମହନ୍ତେତି ମହନ୍ତଭାୱପ୍ପତ୍ତେ। ନ ତେସଂ ପାଦତୋ ଚରେତି ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ନ ଚରେ, ରାଜକୁଲୂପକୋ ନ ଭୱେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜାନୋ ହି ଆସୀୱିସା ୱିଯ ମୁହୁତ୍ତେନେୱ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେନ୍ତି। ଅପିଚ ଅନ୍ତେପୁରପ୍ପୱେସନେ ୱୁତ୍ତାଦୀନୱୱସେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭତ୍ତତ୍ଥୋତି ଭତ୍ତେନ ଅତ୍ଥିକୋ ହୁତ୍ୱା। ଯଦେତ୍ଥ କୁସଲନ୍ତି ଯଂ ତେସୁ ଉପସଙ୍କମିତବ୍ବେସୁ ଗେହେସୁ କୁସଲଂ ଅନୱଜ୍ଜଂ ପଞ୍ଚଅଗୋଚରରହିତଂ ଜାନେଯ୍ୟାସି, ତତ୍ଥ ଘାସେସନଂ ଚରେଯ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ରୂପେ ମନଂ କରେତି ପରକୁଲେ ମତ୍ତଞ୍ଞୂ ହୁତ୍ୱା ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋପି ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିରୂପେ ମନଂ ମା କରେଯ୍ୟାସି, ମା ଚକ୍ଖୁଂ ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଇତ୍ଥିରୂପେ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାସୀତି ୱଦତି। ଗୋଟ୍ଠଂ ମଜ୍ଜଂ କିରାଟନ୍ତି ଅଯଂ ପୋତ୍ଥକେସୁ ପାଠୋ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଗୋଟ୍ଠଂ ମଜ୍ଜଂ କିରାସଞ୍ଚା''ତି ୱତ୍ୱା ''ଗୋଟ୍ଠନ୍ତି ଗୁନ୍ନଂ ଠିତଟ୍ଠାନଂ। ମଜ୍ଜନ୍ତି ପାନାଗାରଂ। କିରାସନ୍ତି ଧୁତ୍ତକେରାଟିକଜନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଭା ନିକିରଣାନି ଚାତି ସଭାଯୋ ଚ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାନଂ ନିକିରଣଟ୍ଠାନାନି ଚ। ଆରକାତି ଏତାନି ସବ୍ବାନି ଦୂରତୋ ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟାସି। ଯାନୀୱାତି ସପ୍ପିତେଲଯାନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିସମଂ ମଗ୍ଗଂ ୱିଯ।

ମାଣୱୋ ପିତୁ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ସତିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ''ତାତ, ଅଲଂ ମେ ମନୁସ୍ସପଥେନା''ତି ଆହ। ଅଥସ୍ସ ପିତା ମେତ୍ତାଦିଭାୱନଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଝାନାଭିଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ଉଭୋପି ପିତାପୁତ୍ତା ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନା କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସା କୁମାରିକା ଅଯଂ କୁମାରିକା ଅହୋସି, ତାପସକୁମାରୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ, ପିତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଚୂଳଅନାରଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୭୮] ୫। ଦୂତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଦୂତେ ତେ ବ୍ରହ୍ମେ ପାହେସିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞାପସଂସନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ପସ୍ସଥ, ଆୱୁସୋ, ଦସବଲସ୍ସ ଉପାଯକୋସଲ୍ଲଂ, ନନ୍ଦସ୍ସ ସକ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛରାଗଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଚୂଳପନ୍ଥକସ୍ସ ପିଲୋତିକଂ ଦତ୍ୱା ସହ ପଟିସମ୍ଭିଦାହି ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, କମ୍ମାରପୁତ୍ତସ୍ସ ପଦୁମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ଅଦାସି, ଏୱଂ ନାନାଉପାଯେହି ସତ୍ତେ ୱିନେତୀ''ତି । ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତଥାଗତୋ ଇଦାନେୱ 'ଇମିନା ଇଦଂ ହୋତୀ'ତି ଉପାଯକୁସଲୋ, ପୁବ୍ବେପି ଉପାଯକୁସଲୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଜନପଦୋ ଅହିରଞ୍ଞୋ ଅହୋସି। ସୋ ହି ଜନପଦଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଧନମେୱ ସଂକଡ୍ଢି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ କାସିଗାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ପଚ୍ଛା ଧମ୍ମେନ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଆଚରିଯଧନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠିତସିପ୍ପୋ ଅନୁଯୋଗଂ ଦତ୍ୱା ''ଆଚରିଯ, ତୁମ୍ହାକଂ ଧନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମ୍ମ ଜନପଦେ ଚରନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ପରିଯେସିତ୍ୱା ସତ୍ତ ନିକ୍ଖେ ଲଭିତ୍ୱା ''ଆଚରିଯସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗଙ୍ଗଂ ଓତରିତୁଂ ନାୱଂ ଅଭିରୁହି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନାୱାଯ ୱିପରିୱତ୍ତମାନାଯ ତଂ ସୁୱଣ୍ଣଂ ଉଦକେ ପତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଦୁଲ୍ଲଭଂ ହିରଞ୍ଞଂ, ଜନପଦେ ପୁନ ଆଚରିଯଧନେ ପରିଯେସିଯମାନେ ପପଞ୍ଚୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଯଂନୂନାହଂ ଗଙ୍ଗାତୀରେଯେୱ ନିରାହାରୋ ନିସୀଦେଯ୍ୟଂ, ତସ୍ସ ମେ ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ରାଜା ଜାନିସ୍ସତି, ତତୋ ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସ୍ସତି, ଅହଂ ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ନ ମନ୍ତେସ୍ସାମି, ତତୋ ରାଜା ସଯଂ ଆଗମିସ୍ସତି, ଇମିନା ଉପାଯେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆଚରିଯଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଉତ୍ତରିସାଟକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଯଞ୍ଞସୁତ୍ତଂ ବହି ଠପେତ୍ୱା ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣେ ୱାଲୁକତଲେ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ନିସୀଦି। ତଂ ନିରାହାରଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ମହାଜନୋ ''କସ୍ମା ନିସିନ୍ନୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି, କସ୍ସଚି ନ କଥେସି। ପୁନଦିୱସେ ଦ୍ୱାରଗାମୱାସିନୋ ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନଭାୱଂ ସୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ, ତେସମ୍ପି ନ କଥେସି। ତେ ତସ୍ସ କିଲମଥଂ ଦିସ୍ୱା ପରିଦେୱନ୍ତା ପକ୍କମିଂସୁ। ତତିଯଦିୱସେ ନଗରୱାସିନୋ ଆଗମିଂସୁ, ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ନଗରତୋ ଇସ୍ସରଜନା, ପଞ୍ଚମଦିୱସେ ରାଜପୁରିସା। ଛଟ୍ଠଦିୱସେ ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି, ତେହିପି ସଦ୍ଧିଂ ନ କଥେସି। ସତ୍ତମଦିୱସେ ରାଜା ଭଯଟ୍ଟିତୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୪।

‘‘ଦୂତେ ତେ ବ୍ରହ୍ମେ ପାହେସିଂ, ଗଙ୍ଗାତୀରସ୍ମିଂ ଝାଯତୋ;

ତେସଂ ପୁଟ୍ଠୋ ନ ବ୍ଯାକାସି, ଦୁକ୍ଖଂ ଗୁଯ୍ହମତଂ ନୁ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖଂ ଗୁଯ୍ହମତଂ ନୁ ତେତି କିଂ ନୁ ଖୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଂ ତଓ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ତେ ଗୁଯ୍ହମେଓ ମତଂ, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ମହାରାଜ, ଦୁକ୍ଖଂ ନାମ ହରିତୁଂ ସମତ୍ଥସ୍ସେଓ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସା’’ତି ଓତ୍ୱା ସତ୍ତ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୫।

‘‘ସଚେ ତେ ଦୁକ୍ଖମୁପ୍ପଜ୍ଜେ, କାସୀନଂ ରଟ୍ଠଓଡ୍ଢନ;

ମା ଖୋ ନଂ ତସ୍ସ ଅକ୍ଖାହି, ଯୋ ତଂ ଦୁକ୍ଖା ନ ମୋଚଯେ।

୫୬।

‘‘ଯୋ ତସ୍ସ ଦୁକ୍ଖଜାତସ୍ସ, ଏକଙ୍ଗମପି ଭାଗସୋ;

ୱିପ୍ପମୋଚେଯ୍ଯ ଧମ୍ମେନ, କାମଂ ତସ୍ସ ପଓେଦଯ।

୫୭।

‘‘ସୁୱିଜାନଂ ସିଙ୍ଗାଲାନଂ, ସକୁଣାନଞ୍ଚ ଓସ୍ସିତଂ;

ମନୁସ୍ସଓସ୍ସିତଂ ରାଜ, ଦୁବ୍ବିଜାନତରଂ ତତୋ।

୫୮।

‘‘ଅପି ଚେ ମଞ୍ଞତୀ ପୋସୋ, ଞାତି ମିତ୍ତୋ ସଖାତି ଓା;

ଯୋ ପୁବ୍ବେ ସୁମନୋ ହୁତ୍ୱା, ପଚ୍ଛା ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ଦିସୋ।

୫୯।

‘‘ଯୋ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖମନାନୁପୁଟ୍ଠୋ, ପଓେଦଯେ ଜନ୍ତୁ ଅକାଲରୂପେ;

ଆନନ୍ଦିନୋ ତସ୍ସ ଭଓନ୍ତି ମିତ୍ତା, ହିତେସିନୋ ତସ୍ସ ଦୁଖୀ ଭଓନ୍ତି।

୬୦।

‘‘କାଲଞ୍ଚ ଞତ୍ୱାନ ତଥାୱିଧସ୍ସ, ମେଧାୱିନଂ ଏକମନଂ ୱିଦିତ୍ୱା;

ଅକ୍ଖେଯ୍ଯ ତିବ୍ବାନି ପରସ୍ସ ଧୀରୋ, ସଣ୍ହଂ ଗିରଂ ଅତ୍ଥଓତିଂ ପମୁଞ୍ଚେ।

୬୧।

‘‘ସଚେ ଚ ଜଞ୍ଞା ଅୱିସୟ୍ହମତ୍ତନୋ, ନ ତେ ହି ମୟ୍ହଂ ସୁଖାଗମାଯ;

ଏକୋୱ ତିଙ୍କାନି ସହେଯ୍ୟ ଧୀରୋ, ସଚ୍ଚଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପମପେକ୍ଖମାନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜେତି ସଚେ ତୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ମା ଅକ୍ଖାହୀତି ମା କଥେହି। ଦୁକ୍ଖିଜାନତରଂ ତତୋତି ତତୋ ତିରଚ୍ଛାନଗତୱସ୍ସିତତୋପି ଦୁକ୍ଖିଜାନତରଂ, ତସ୍ମା ତଥତୋ ଅଜାନିତ୍ୱା ହରିତୁଂ ଅସମତ୍ଥସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନ କଥେତବ୍ବମେୱାତି। ଅପି ଚେତି ଗାଥା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାୱ। ଅନାନୁପୁଟ୍ଠୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୁଟ୍ଠୋ। ପୱେଦଯେତି କଥେତି। ଅକାଲରୂପେତି ଅକାଲେ। କାଲନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଯ୍ହସ୍ସ କଥନକାଲଂ। ତଥାୱିଧସ୍ସାତି ପଣ୍ଡିତପୁରିସଂ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକମନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ତଥାୱିଧସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ୟ। ତିଙ୍କାନୀତି ଦୁକ୍ଖାନି।

ସଚେତି ଯଦି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅୱିସୟ୍ହଂ ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରେସଂ ୱା ପୁରିସକାରେନ ଅତେକିଚ୍ଛଂ ଜାନେଯ୍ୟ। ତେ ହୀତି ତେ ଏୱ ଲୋକପୱେଣିକା, ଅଟ୍ଠଲୋକଧମ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅଥ ଅଯଂ ଲୋକପୱେଣୀ ନ ମୟ୍ହଂ ଏୱ ସୁଖାଗମାଯ ଉପ୍ପନ୍ନା, ଅଟ୍ଠହି ଲୋକଧମ୍ମେହି ପରିମୁତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ସୁଖମେୱ ପତ୍ଥେନ୍ତେନ ପରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖାରୋପନଂ ନାମ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ନେତଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପସମ୍ପନ୍ନେନ କତ୍ତବ୍ବଂ, ଅତ୍ଥି ଚ ମେ ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପନ୍ତି ସଚ୍ଚଂ ସଂୱିଜ୍ଜମାନଂ ଅତ୍ତନି ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଅପେକ୍ଖମାନୋୱ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଏକୋୱ ତିଙ୍କାନି ସହେଯ୍ୟ ଧୀରୋତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ସତ୍ତହି ଗାଥାହି ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯଧନସ୍ସ ପରିଯେସିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୨।

‘‘ଅହଂ ରଟ୍ଠେ ୱିଚରନ୍ତୋ, ନିଗମେ ରାଜଧାନିଯୋ;

ଭିକ୍ଖମାନୋ ମହାରାଜ, ଆଚରିଯସ୍ସ ଧନତ୍ଥିକୋ।

୬୩।

‘‘ଗହପତୀ ରାଜପୁରିସେ, ମହାସାଲେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ;

ଅଲତ୍ଥଂ ସତ୍ତ ନିକ୍ଖାନି, ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ଜନାଧିପ;

ତେ ମେ ନଟ୍ଠା ମହାରାଜ, ତସ୍ମା ସୋଚାମହଂ ଭୁସଂ।

୬୪।

‘‘ପୁରିସା ତେ ମହାରାଜ, ମନସାନୁୱିଚିନ୍ତିତା;

ନାଲଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚେତୁଂ, ତସ୍ମା ତେସଂ ନ ବ୍ୟାହରିଂ।

୬୫।

‘‘ତ୍ୱଞ୍ଚ ଖୋ ମେ ମହାରାଜ, ମନସାନୁୱିଚିନ୍ତିତୋ;

ଅଲଂ ଦୁକ୍ଖା ପମୋଚେତୁଂ, ତସ୍ମା ତୁୟ୍ହଂ ପୱେଦଯି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖମାନୋତି ଏତେ ଗହପତିଆଦଯୋ ଯାଚମାନୋ। ତେ ମେତି ତେ ସତ୍ତ ନିକ୍ଖା ମମ ଗଙ୍ଗଂ ତରନ୍ତସ୍ସ ନଟ୍ଠା, ଗଙ୍ଗାଯଂ ପତିତା। ପୁରିସା ତେତି ମହାରାଜ, ତୱ ଦୂତପୁରିସା। ଅନୁୱିଚିନ୍ତିତାତି ‘‘ନାଲଂ ଇମେ ମଂ ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତୁ’’ନ୍ତି ମଯା ଞାତା। ତସ୍ମାତି ତେନ କାରଣେନ ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ନାଚିକ୍ଖିଂ। ପୱେଦଯିନ୍ତି କଥେସିଂ।

ରାଜା ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମା ଚିନ୍ତୟି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅହଂ ତେ ଆଚରିୟଧନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଦ୍ୱିଗୁଣଧନମଦାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଓସାନଗାଥମାହ –

୬୬।

‘‘ତସ୍ମାଦାସି ପସନ୍ନତ୍ତୋ, କାସୀନଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନୋ;

ଜାତରୂପମୟେ ନିକ୍ଖେ, ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ଚତୁଦ୍ଦସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜାତରୂପମୟେତି ତେ ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ଚତୁଦ୍ଦସ ନିକ୍ଖେ ଜାତରୂପମୟେୟେୱ ଅଦାସି, ନ ୟସ୍ସ ୱା ତସ୍ସ ୱା ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ମହାସତ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଆଚରିୟସ୍ସ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ରାଜାପି ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠିତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ଉଭୋପି ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ଉପାୟକୁସଲୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଆଚରିୟୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦୂତଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୭୯] ୬। କାଲିଙ୍ଗବୋଧିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ରାଜା କାଲିଙ୍ଗୋ ଚକ୍କୱତ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ କତଂ ମହାବୋଧିପୂଜଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱେନେୟ୍ୟସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ହି ତଥାଗତେ ଜନପଦଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତେ ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ପୂଜନୀୟଟ୍ଠାନଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଦ୍ୱାରେ ପାତେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେ ଉଳାରପାମୋଜ୍ଜା ନ ହୋନ୍ତି। ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ତଥାଗତସ୍ସ ଜେତୱନଂ ଆଗତକାଲେ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅୟଂ ୱିହାରୋ ତଥାଗତେ ଚାରିକଂ ପକ୍କନ୍ତେ ନିପଚ୍ଚୟୋ ହୋତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜନୀୟଟ୍ଠାନଂ ନ ହୋତି, ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ତଥାଗତସ୍ସ ଇମମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ପୂଜନୀୟଟ୍ଠାନସ୍ସ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଭାୱଂ ଜାନାଥା’’ତି ଆହ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥାଗତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କତି ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ଚେତିୟାନୀ’’ତି? ‘‘ତୀଣି ଆନନ୍ଦା’’ତି। ‘‘କତମାନି, ଭନ୍ତେ, ତୀଣୀ’’ତି? ‘‘ସାରୀରିକଂ ପାରିଭୋଗିକଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସକ’’ନ୍ତି। ‘‘ସକ୍କା ପନ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେସୁ ଧରନ୍ତେସୁୟେୱ ଚେତିୟଂ କାତୁ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆନନ୍ଦ, ସାରୀରିକଂ ନ ସକ୍କା କାତୁଂ। ତଞ୍ହି ବୁଦ୍ଧାନଂ ପରିନିବ୍ବାନକାଲେ ହୋତି, ଉଦ୍ଦିସ୍ସକଂ ଅୱତ୍ଥୁକଂ ମମାୟନମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ବୁଦ୍ଧେହି ପରିଭୁତ୍ତୋ ମହାବୋଧିରୁକ୍ଖୋ ବୁଦ୍ଧେସୁ ଧରନ୍ତେସୁପି ଚେତିୟମେୱା’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେସୁ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ଜେତୱନୱିହାରୋ ଅପ୍ପଟିସରଣୋ ହୋତି, ମହାଜନୋ ପୂଜନୀୟଟ୍ଠାନଂ ନ ଲଭତି, ମହାବୋଧିତୋ ବୀଜଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜେତୱନଦ୍ୱାରେ ରୋପେସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ, ଆନନ୍ଦ, ରୋପେହି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଜେତୱନେ ମମ ନିବଦ୍ଧୱାସୋ ୱିୟ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି।

ଥେରୋ କୋସଲନରିନ୍ଦସ୍ସ ଅନାଥପିଣ୍ଡିକସ୍ସ ୱିସାଖାଦୀନଞ୍ଚ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଜେତୱନଦ୍ୱାରେ ବୋଧିରୋପନଟ୍ଠାନେ ଆୱାଟଂ ଖଣାପେତ୍ୱା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରଂ ଆହ – ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ଜେତୱନଦ୍ୱାରେ ବୋଧିଂ ରୋପେସ୍ସାମି, ମହାବୋଧିତୋ ମେ ବୋଧିପକ୍କଂ ଆହରଥା’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଆକାସେନ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱଣ୍ଟା ପରିଗଲନ୍ତଂ ପକ୍କଂ ଭୂମିଂ ଅସମ୍ପତ୍ତମେୱ ଚୀୱରେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ବୋଧିଂ ରୋପେସ୍ସାମୀ’’ତି କୋସଲରାଜାଦୀନଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜା ସାୟନ୍ହସମୟେ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ସବ୍ବୂପକରଣାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଆଗମି, ତଥା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ୱିସାଖା ଚ ଅଞ୍ଞୋ ଚ ସଦ୍ଧୋ ଜନୋ। ଥେରୋ ମହାବୋଧିରୋପନଟ୍ଠାନେ ମହନ୍ତଂ ସୁୱଣ୍ଣକଟାହଂ ଠପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଛିଦ୍ଦଂ କାରେତ୍ୱା ଗନ୍ଧକଲଲସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ବୋଧିପକ୍କଂ ରୋପେହି, ମହାରାଜା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ରଜ୍ଜଂ ନାମ ନ ସବ୍ବକାଲଂ ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥେ ତିଟ୍ଠତି, ଇଦଂ ମୟା ଅନାଥପିଣ୍ଡିକେନ ରୋପାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି । ସୋ ତଂ ବୋଧିପକ୍କଂ ମହାସେଟ୍ଠିସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ଅନାଥପିଣ୍ଡିକୋ ଗନ୍ଧକଲଲଂ ୱିୟୂହିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପାତେସି। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେୟେୱ ସବ୍ବେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ନଙ୍ଗଲସୀସପ୍ପମାଣୋ ବୋଧିଖନ୍ଧୋ ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ଉଟ୍ଠହି, ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଉଦ୍ଧଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚ

ମହାସାଖା ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥାୱ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ଇତି ସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ୱନପ୍ପତିଜେଟ୍ଠକୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ଅଟ୍ଠାରସମତ୍ତେ ସୁୱଣ୍ଣରଜତଘଟେ ଗନ୍ଧୋଦକେନ ପୂରେତ୍ୱା ନୀଲୁପ୍ପଲହତ୍ଥକାଦିପଟିମଣ୍ଡିତେ ମହାବୋଧିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁଣ୍ଣଘଟେ ପଟିପାଟିଯା ଠପେସି, ସତ୍ତରତନମଯଂ ୱେଦିକଂ କାରେସି, ସୁୱଣ୍ଣମିସ୍ସକଂ ୱାଲୁକଂ ଓକିରି, ପାକାରପରିକ୍ଖେପଂ କାରେସି, ସତ୍ତରତନମଯଂ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ କାରେସି, ସକ୍କାରୋ ମହା ଅହୋସି।

ଥେରୋ ତଥାଗତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେହି ମହାବୋଧିମୂଲେ ସମାପନ୍ନସମାପତ୍ତିଂ ମଯା ରୋପିତବୋଧିମୂଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ହିତତ୍ଥାଯ ସମାପଜ୍ଜଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଆନନ୍ଦ, କିଂ କଥେସି, ମଯି ମହାବୋଧିମୂଲେ ସମାପନ୍ନସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ଅଞ୍ଞୋ ପଦେସୋ ଧାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀ’’ତି। ‘‘ଭନ୍ତେ, ମହାଜନସ୍ସ ହିତତ୍ଥାଯ ଇମସ୍ସ ଭୂମିପ୍ପଦେସସ୍ସ ଧୁୱନିଯାମେନ ସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ତଂ ବୋଧିମୂଲଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି। ସତ୍ଥା ଏକରତ୍ତିଂ ସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ପରିଭୁଞ୍ଜି। ଥେରୋ କୋସଲରାଜାଦୀନଂ କଥେତ୍ୱା ବୋଧିମହଂ ନାମ କାରେସି। ସୋପି ଖୋ ବୋଧିରୁକ୍ଖୋ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ରୋପିତତ୍ତା ଆନନ୍ଦବୋଧିଯେୱାତି ପଞ୍ଞାଯିତ୍ଥ। ତଦା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ଧରନ୍ତେଯେୱ ତଥାଗତେ ବୋଧିଂ ରୋପେତ୍ୱା ମହାପୂଜଂ କାରେସି , ଅହୋ ମହାଗୁଣୋ ଥେରୋ’’ତି । ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଆନନ୍ଦୋ ସପରିୱାରେସୁ ଚତୂସୁ ମହାଦୀପେସୁ ମନୁସ୍ସେ ଗହେତ୍ୱା ବହୁଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା ମହାବୋଧିମଣ୍ଡେ ବୋଧିମହଂ କାରେସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କଲିଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଦନ୍ତପୁରନଗରେ କାଲିଙ୍ଗୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ମହାକାଲିଙ୍ଗୋ, ଚୂଢଅକାଲିଙ୍ଗୋତି ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ନେମିତ୍ତକା ‘‘ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସତି, କନିଟ୍ଠୋ ପନ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଯ ଚରିସ୍ସତି, ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରାଜା ଅହୋସି, କନିଟ୍ଠୋ ପନ ଉପରାଜା। ସୋ ‘‘ପୁତ୍ତୋ କିର ମେ ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନଂ ଅକାସି। ରାଜା ଅସହନ୍ତୋ ‘‘ଚୂଢଅକାଲିଙ୍ଗଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ଏକଂ ଅତ୍ଥଚରକଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କୁମାର, ରାଜା ତଂ ଗଣ୍ହାପେତୁକାମୋ, ତୱ ଜୀୱିତଂ ରକ୍ଖାହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ଲଞ୍ଜନମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ ସୁଖୁମକମ୍ବଲଞ୍ଚ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚାତି ଇମାନି ତୀଣି ଅତ୍ଥଚରକାମଚ୍ଚସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ସଞ୍ଞାଯ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦଦେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ମଦ୍ଦରଟ୍ଠେପି ସାଗଲନଗରେ ମଦ୍ଦରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଧୀତରଂ ୱିଜାଯି। ତଂ ନେମିତ୍ତକା ‘‘ଅଯଂ ଭିକ୍ଖଂ ଚରିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସ୍ସତି, ପୁତ୍ତୋ ପନସ୍ସା ଚକ୍କୱତ୍ତୀ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ୟାକରିଂସୁ। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜାନୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସାଗଲନଗରଂ ରୁନ୍ଧିଂସୁ। ମଦ୍ଦରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚାହଂ ଇମଂ ଏକସ୍ସ ଦସ୍ସାମି, ସେସରାଜାନୋ କୁଜ୍ଝିସ୍ସନ୍ତି, ମମ ଧୀତରଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଧୀତରଞ୍ଚ ଭରିଯଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୂଢଅକାଲିଙ୍ଗକୁମାରସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦତୋ ଉପରିଭାଗେ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯାଯ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ପଟିୱସତି। ମାତାପିତରୋ ‘‘ଧୀତରଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ଅସ୍ସମପଦେ କତ୍ୱା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସା ତେସଂ ଗତକାଲେ ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଗହେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଚୁମ୍ବଟକଂ କତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଠପିତସୋପାନପନ୍ତି ୱିଯ ଜାତୋ ଏକୋ ସୁପୁପ୍ଫିତୋ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା କୀଢଇତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଚୁମ୍ବଟକଂ ଉଦକେ ଖିପି। ତଂ ଏକଦିୱସଂ ଗଙ୍ଗାଯଂ ନ୍ହାଯନ୍ତସ୍ସ ଚୂଢଅକାଲିଙ୍ଗକୁମାରସ୍ସ ସୀସେ ଲଗ୍ଗି। ସୋ ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଏକାଯ ଇତ୍ଥିଯା କତଂ, ନୋ ଚ ଖୋ ମହଲ୍ଲିକାଯ, ତରୁଣକୁମାରିକାଯ କତକମ୍ମଂ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ତାୱ ନ’’ନ୍ତି କିଲେସୱସେନ ଉପରିଗଙ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମଧୁରେନ ସରେନ ଗାଯନ୍ତିଯା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କା ନାମ ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ଆହ। ‘‘ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀହମସ୍ମି ସାମୀ’’ତି । ‘‘ତେନ ହି ଓତରାହୀ’’ତି। ‘‘ନ ସକ୍କା ସାମି, ଅହଂ ଖତ୍ତିଯା’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅହମ୍ପି ଖତ୍ତିଯୋଯେୱ, ଓତରାହୀ’’ତି। ସାମି, ନ ୱଚନମତ୍ତେନେୱ ଖତ୍ତିଯୋ ହୋତି, ଯଦିସି ଖତ୍ତିଯୋ, ଖତ୍ତିଯମାଯଂ କଥେହୀ’’ତି। ତେ ଉଭୋପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖତ୍ତିଯମାଯଂ କଥଯିଂସୁ। ରାଜଧୀତା ଓତରି।

ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ଚରିଂସୁ। ସା ମାତାପିତୂସୁ ଆଗତେସୁ ତସ୍ସ କାଲିଙ୍ଗରାଜପୁତ୍ତଭାୱଞ୍ଚେୱ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠକାରଣଞ୍ଚ ୱିତ୍ଥାରେନ ତେସଂ କଥେସି। ତେ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ତସ୍ସ ଅଦଂସୁ। ତେସଂ ପିଯସଂୱାସେନ ୱସନ୍ତାନଂ ରାଜଧୀତା ଗବ୍ଭଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦସମାସଚ୍ଚଯେନ ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ‘‘କାଲିଙ୍ଗୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ପିତୁ ଚେୱ ଅଯ୍ୟକସ୍ସ ଚ ସନ୍ତିକେ ସବ୍ବସିପ୍ପାନଂ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ନକ୍ଖତ୍ତଯୋଗୱସେନ ଭାତୁ ମତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ମା ତ୍ୱଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସ, ପେତ୍ତେୟ୍ୟୋ ତେ ମହାକାଲିଙ୍ଗୋ କାଲକତୋ, ତ୍ୱଂ ଦନ୍ତପୁରନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକଂ ସକଲରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ଆନୀତଂ ମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ କମ୍ବଲଞ୍ଚ ଖଗ୍ଗଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଦନ୍ତପୁରନଗରେ ଅସୁକୱୀଥିଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅତ୍ଥଚରକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଗେହେ ସଯନମଜ୍ଝେ ଓତରିତ୍ୱା ଇମାନି ତୀଣି ରତନାନି ତସ୍ସ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମମ ପୁତ୍ତଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖ, ସୋ ତଂ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସତୀ’’ତି ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ମାତାପିତରୋ ଚ ଅଯ୍ୟକାଯ୍ୟିକେ ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞମହିଦ୍ଧିଯା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା

ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ସଯନପିଟ୍ଠେଯେୱ ଓତରିତ୍ୱା ‘‘କୋସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଚୂଳଅକାଲିଙ୍ଗସ୍ସ ପୁତ୍ତୋମ୍ହୀ’’ତି ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ତାନି ରତନାନି ଦସ୍ସେସି। ଅମଚ୍ଚୋ ରାଜପରିସାଯ ଆରୋଚେସି। ଅମଚ୍ଚା ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପଯିଂସୁ।

ଅଥସ୍ସ କାଲିଙ୍ଗଭାରଦ୍ୱାଜୋ ନାମ ପୁରୋହିତୋ ତସ୍ସ ଦସ ଚକ୍କୱତ୍ତିୱତ୍ତାନି ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ତଂ ୱତ୍ତଂ ପୂରେସି। ଅଥସ୍ସ ପନ୍ନରସୌପୋସଥଦିୱସେ ଚକ୍କଦହତୋ ଚକ୍କରତନଂ, ଉପୋସଥକୁଲତୋ ହତ୍ଥିରତନଂ, ୱଲାହକକୁଲତୋ ଅସ୍ସରତନଂ, ୱେପୁଲ୍ଲପଜ୍ବତତୋ ମଣିରତନଂ ଆଗମି, ଇତ୍ଥିରତନଗହପତିରତନପରିଣାଯକରତନାନି ପାତୁଭୱନ୍ତି। ସୋ ସକଲଚକ୍କୱାଳଅଗଜ୍ଜେ ରଜ୍ଜଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଞ୍ଚ ଛତ୍ତିଂସଯୋଜନାଯ ପରିସାଯ ପରିୱୁତୋ ସଜ୍ବସେତଂ କେଲାସକୂଟପଟିଭାଗଂ ହତ୍ଥିଂ ଆରୁଯ୍ହ ମହନ୍ତେନ ସିରିୱିଲାସେନ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ପାଯାସି। ଅଥସ୍ସ ସଜ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ଜଯପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ପଥୱୀନାଭିଭୂତସ୍ସ ମହାବୋଧିମଣ୍ଡସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ନାଗୋ ଗନ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ରାଜା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଚୋଦେସି, ସୋ ନାସକ୍ଖିଯେୱ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୭।

‘‘ରାଜା କାଲିଙ୍ଗୋ ଚକ୍କୱତ୍ତି, ଧମ୍ମେନ ପଥୱିମନୁସାସଂ;

ଅଗମା ବୋଧିସମୀପଂ, ନାଗେନ ମହାନୁଭାୱେନା’’ତି।

ଅଥ ରଞ୍ଞୋ ପୁରୋହିତୋ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ଆକାସେ ଆୱରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, କିଂ ନୁ ଖୋ ରାଜା ହତ୍ଥିଂ ପେସେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି , ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆକାସତୋ ଓରୁଯ୍ହ ସଜ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂଯେୱ ଜଯପଲ୍ଲଙ୍କଂ ପଥୱୀନାଭିମଣ୍ଡଲଭୂତଂ ଭୂମିଭାଗଂ ପସ୍ସି। ତଦା କିର ତତ୍ଥ ଅଟ୍ଠରାଜକରୀସମତ୍ତେ ଠାନେ କେସମସ୍ସୁମତ୍ତମ୍ପି ତିଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣୱାଲୁକା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣା ହୋନ୍ତି, ସମନ୍ତା ତିଣଲତାୱନପ୍ପତିଯୋ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡାଭିମୁଖାୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଭୂମିଭାଗଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଇଦଞ୍ହି ସଜ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ ସଜ୍ବକିଲେସୱିଦ୍ଧଂସନଟ୍ଠାନଂ, ଇମସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ସକ୍କାଦୀହିପି ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କାଲିଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିମଣ୍ଡସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ କଥେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ‘‘ଓତରା’’ତି ଆହ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୬୮।

‘‘କାଲିଙ୍ଗୋ ଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଚ, ରାଜାନଂ କାଲିଙ୍ଗଂ ସମଣକୋଲଞ୍ଞଂ;

ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତଯତୋ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା, ପଞ୍ଜଲୀ ଇଦମୱୋଚ।

୬୯।

‘‘ପଚ୍ଚୋରୋହ ମହାରାଜ, ଭୂମିଭାଗୋ ଯଥା ସମଣୁଗ୍ଗତୋ;

ଇଧ ଅନଧିୱରା ବୁଦ୍ଧା, ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧା ୱିରୋଚନ୍ତି।

୭୦।

‘‘ପଦକ୍ଖିଣତୋ ଆୱଟ୍ଟା, ତିଣଲତା ଅସ୍ମିଂ ଭୂମିଭାଗସ୍ମିଂ;

ପଥୱିଯା ନାଭିଯଂ ମଣ୍ଡୋ, ଇତି ନୋ ସୁତଂ ମନ୍ତେ ମହାରାଜ।

୭୧।

‘‘ସାଗରପରିଯନ୍ତାଯ, ମେଦିନିଯା ସଜ୍ବଭୂତଧରଣିଯା;

ପଥୱିଯା ଅଯଂ ମଣ୍ଡୋ, ଓରୋହିତ୍ୱା ନମୋ କରୋହି।

୭୨।

‘‘ଯେ ତେ ଭୱନ୍ତି ନାଗା ଚ, ଅଭିଜାତା ଚ କୁଞ୍ଜରା;

ଏତ୍ତାୱତା ପଦେସଂ ତେ, ନାଗା ନେୱ ମୁପଯନ୍ତି।

୭୩।

‘‘ଅଭିଜାତୋ ନାଗୋ କାମଂ, ପେସେହି କୁଞ୍ଜରଂ ଦନ୍ତିଂ;

ଏତ୍ତାୱତା ପଦେସୋ, ସକ୍କା ନାଗେନ ମୁପଗନ୍ତୁଂ।

୭୪।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା କାଲିଙ୍ଗୋ, ୱେଯ୍ୟଞ୍ଜନିକୱଚୋ ନିସାମେତ୍ୱା;

ସମ୍ପେସେସି ନାଗଂ ଞସ୍ସାମ, ମଯଂ ଯଥିମସ୍ସିଦଂ ୱଚନଂ।

୭୫।

‘‘ସମ୍ପେସିତୋ ଚ ରଞ୍ଞା, ନାଗୋ କୋଞ୍ଚୋୱ ଅଭିନଦିତ୍ୱାନ;

ପଟିସକ୍କିତ୍ୱା ନିସୀଦି, ଗରୁଂୱ ଭାରଂ ଅସହମାନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମଣକୋଲଞ୍ଞନ୍ତି ତାପସାନଂ ପୁତ୍ତଂ। ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତଯତୋତି ଚକ୍କଂ ୱତ୍ତଯମାନଂ, ଚକ୍କୱତ୍ତିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଭୂମିଭାଗଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା। ସମଣୁଗ୍ଗତୋତି ସବ୍ବବୁଦ୍ଧେହି ୱଣ୍ଣିତୋ। ଅନଧିୱରାତି ଅତୁଲ୍ଯା ଅପ୍ପମେଯ୍ୟା। ୱିରୋଚନ୍ତୀତି ୱିହତସବ୍ବକିଲେସନ୍ଧକାରା ତରୁଣସୂରିଯା ୱିଯ ଇଧ ନିସିନ୍ନା ୱିରୋଚନ୍ତି। ତିଣଲତାତି ତିଣାନି ଚ ଲତାଯୋ ଚ। ମଣ୍ଡୋତି ଚତୁନହୁତାଧିକଦ୍ୱିଯୋଜନସତସହସ୍ସବହଲାଯ ପଥୱିଯା ମଣ୍ଡୋ ସାରୋ ନାଭିଭୂତୋ ଅଚଲଟ୍ଠାନଂ, କପ୍ପେ ସଣ୍ଠହନ୍ତେ ପଠମଂ ସଣ୍ଠହତି, ୱିନସ୍ସନ୍ତେ ପଚ୍ଛା ୱିନସ୍ସତି। ଇତି ନୋ ସୁତନ୍ତି ଏୱଂ ଅମ୍ହେହି ଲକ୍ଖଣମନ୍ତୱସେନ ସୁତଂ। ଓରୋହିତ୍ୱାତି ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧାନଂ କିଲେସୱିଦ୍ଧଂସନଟ୍ଠାନସ୍ସ ନମୋ କରୋହି, ପୂଜାସକ୍କାରଂ କରୋହି।

ଯେ ତେତି ଯେ ଚକ୍କୱତ୍ତିରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥିରତନସଙ୍ଖାତା ଉପୋସଥକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତନାଗା। ଏତ୍ତାୱତାତି ସବ୍ବେପି ତେ ଏତ୍ତକଂ ପଦେସଂ ନେୱ ଉପଯନ୍ତି, କୋଟ୍ଟିଯମାନାପି ନ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତିଯେୱ। ଅଭିଜାତୋତି ଗୋଚରିଯାଦୀନି ଅଟ୍ଠ ହତ୍ଥିକୁଲାନି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉପୋସଥକୁଲେ ଜାତୋ। କୁଞ୍ଜରନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ। ଏତ୍ତାୱତାତି ଏତ୍ତକୋ ପଦେସୋ ସକ୍କା ଏତେନ ନାଗେନ ଉପଗନ୍ତୁଂ, ଇତୋ ଉତ୍ତରି ନ ସକ୍କା, ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତୋ ୱଜିରଙ୍କୁସେନ ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ପେସେହୀତି। ୱେଯ୍ୟଞ୍ଜନିକୱଚୋ ନିସାମେତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ରାଜା ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣପାଠକସ୍ସ ୱେଯ୍ୟଞ୍ଜନିକସ୍ସ କାଲିଙ୍ଗଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ୱଚୋ ନିସାମେତ୍ୱା ଉପଧାରେତ୍ୱା ‘‘ଞସ୍ସାମ ମଯଂ ଯଥା ଇମସ୍ସ ୱଚନଂ ଯଦି ୱା ସଚ୍ଚଂ ଯଦି ୱା ଅଲିକ’’ନ୍ତି ୱୀମଂସନ୍ତୋ ନାଗଂ ପେସେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୋଞ୍ଚୋୱ ଅଭିନଦିତ୍ୱାନାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ନାଗୋ ତେନ ରଞ୍ଞା ୱଜିରଙ୍କୁସେନ ଚୋଦେତ୍ୱା ପେସିତୋ କୋଞ୍ଚସକୁଣୋ ୱିଯ ନଦିତ୍ୱା ପଟିସକ୍କିତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗୀୱଂ ଉନ୍ନାମେତ୍ୱା ଗରୁଂ ଭାରଂ ୱହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱିଯ ଆକାସେଯେୱ ନିସୀଦି।

ସୋ ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱିଜ୍ଝିଯମାନୋ ୱେଦନଂ ସହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ କାଲମକାସି। ରାଜା ପନସ୍ସ ମତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନୋୱ ଅହୋସି। କାଲିଙ୍ଗଭାରଦ୍ୱାଜୋ ‘‘ମହାରାଜ, ତୱ ନାଗୋ ନିରୁଦ୍ଧୋ, ଅଞ୍ଞଂ ହତ୍ଥିଂ ସଙ୍କମା’’ତି ଆହ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୭୬।

‘‘କାଲିଙ୍ଗଭାରଦ୍ୱାଜୋ , ନାଗଂ ଖୀଣାୟୁକଂ ୱିଦିତ୍ୱାନ;

ରାଜାନଂ କାଲିଙ୍ଗଂ, ତରମାନୋ ଅଜ୍ଝଭାସିତ୍ଥ;

ଅଞ୍ଞଂ ସଙ୍କମ ନାଗଂ, ନାଗୋ ଖୀଣାୟୁକୋ ମହାରାଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାଗୋ ଖୀଣାୟୁକୋତି ନାଗୋ ତେ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପତ୍ତୋ, ଯଂ କିଞ୍ଚି କରୋନ୍ତେନ ନ ସକ୍କା ପିଟ୍ଠେ ନିସିନ୍ନେନ ବୋଧିମଣ୍ଡମତ୍ଥକେନ ଗନ୍ତୁଂ। ଅଞ୍ଞଂ ନାଗଂ ସଙ୍କମାତି ରଞ୍ଞୋ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିବଲେନ ଅଞ୍ଞୋ ନାଗୋ ଉପୋସଥକୁଲତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ଉପନାମେସି।

ରାଜା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିୟଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମତହତ୍ଥୀ ଭୂମିୟଂ ପତି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୭୭।

‘‘ତଂ ସୁତ୍ୱା କାଲିଙ୍ଗୋ, ତରମାନୋ ସଙ୍କମୀ ନାଗଂ;

ସଙ୍କନ୍ତେୱ ରଞ୍ଞେ ନାଗୋ, ତତ୍ଥେୱ ପତି ଭୁମ୍ୟା;

ୱେୟ୍ୟଞ୍ଜନିକୱଚୋ, ଯଥା ତଥା ଅହୁ ନାଗୋ’’ତି।

ଅଥ ରାଜା ଆକାସତୋ ଓରୁୟ୍ହ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ପାଟିହାରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଆହ –

୭୮।

‘‘କାଲିଙ୍ଗୋ ରାଜା କାଲିଙ୍ଗଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଏତଦୱୋଚ;

ତ୍ୱମେୱ ଅସି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବଦସ୍ସାୱୀ’’ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଅନଧିୱାସେନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ନୀଚଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧେୟେୱ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱଣ୍ଣେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୯।

‘‘ତଂ ଅନଧିୱାସେନ୍ତୋ କାଲିଙ୍ଗ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇଦମୱୋଚ;

ୱେୟ୍ୟଞ୍ଜନିକା ହି ମୟଂ, ବୁଦ୍ଧା ସବ୍ବଞ୍ଞୁନୋ ମହାରାଜ।

୮୦।

‘‘ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବୱିଦୂ ଚ, ବୁଦ୍ଧା ନ ଲକ୍ଖଣେନ ଜାନନ୍ତି;

ଆଗମବଲସା ହି ମୟଂ, ବୁଦ୍ଧା ସବ୍ବଂ ପଜାନନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱେୟ୍ୟଞ୍ଜନିକାତି ମହାରାଜ, ମୟଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଦିସ୍ୱା ବ୍ୟାକରଣସମତ୍ଥା ସୁତବୁଦ୍ଧା ନାମ, ବୁଦ୍ଧା ପନ ସବ୍ବଞ୍ଞୂ ସବ୍ବୱିଦୂ। ବୁଦ୍ଧା ହି ଅତୀତାଦିଭେଦଂ ସବ୍ବଂ ଜାନନ୍ତି ଚେୱ ପସ୍ସନ୍ତି ଚ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ତେ ସବ୍ବଂ ଜାନନ୍ତି, ନ ଲକ୍ଖଣେନ। ମୟଂ ପନ ଆଗମବଲସା ଅତ୍ତନୋ ସିପ୍ପବଲେନେୱ ଜାନାମ, ତଞ୍ଚ ଏକଦେସମେୱ, ବୁଦ୍ଧା ପନ ସବ୍ବଂ ପଜାନନ୍ତୀତି।

ରାଜା ବୁଦ୍ଧଗୁଣେ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ସକଲଚକ୍କୱାଳଅୱାସିକେହି ବହୁଗନ୍ଧମାଲଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ମହାବୋଧିମଣ୍ଡେ ସତ୍ତାହଂ ୱସିତ୍ୱା

ମହାବୋଧିପୂଜଂ କାରେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୮୧।

‘‘ମହଯିତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିଂ, ନାନାତୁରିଯେହି ୱଜ୍ଜମାନେହି;

ମାଲାୱିଲେପନଂ ଅଭିହରିତ୍ୱା, ଅଥ ରାଜା ମନୁପାଯାସି।

୮୨।

‘‘ସଟ୍ଠି ୱାହସହସ୍ସାନି, ପୁପ୍ଫାନଂ ସନ୍ନିପାତଯି;

ପୂଜେସି ରାଜା କାଲିଙ୍ଗୋ, ବୋଧିମଣ୍ଡମନୁତ୍ତର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମନୁପାଯାସୀତି ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ସୋ ମହାବୋଧିମଣ୍ଡେ ଅଟ୍ଠାରସହତ୍ଥଂ ସୁୱଣ୍ଣତ୍ଥମ୍ଭଂ ଉସ୍ସାପେସି। ତସ୍ସ ସତ୍ତରତନମଯା ୱେଦିକା କାରେସି, ରତନମିସ୍ସକଂ ୱାଲୁକଂ ଓକିରାପେତ୍ୱା ପାକାରପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ କାରେସି, ସତ୍ତରତନମଯଂ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଂ କାରେସି, ଦେୱସିକଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ସଟ୍ଠିୱାହସହସ୍ସାନି ସନ୍ନିପାତଯି, ଏୱଂ ବୋଧିମଣ୍ଡଂ ପୂଜେସି। ପାଳିଯଂ ପନ ‘‘ସଟ୍ଠି ୱାହସହସ୍ସାନି ପୁପ୍ଫାନ’’ନ୍ତି ଏତ୍ତକମେୱ ଆଗତଂ।

ଏୱଂ ମହାବୋଧିପୂଜଂ କତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ଅଯ୍ୟକାଯ୍ୟିକେ ଚ ଆଦାଯ ଦନ୍ତପୁରମେୱ ଆନେତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଆନନ୍ଦୋ ବୋଧିପୂଜଂ କାରେସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମାଣୱକକାଲିଙ୍ଗୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, କାଲିଙ୍ଗଭାରଦ୍ୱାଜୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କାଲିଙ୍ଗବୋଧିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୮୦] ୭। ଅକିତ୍ତିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅକିତ୍ତିଂଦିସ୍ୱା ସମ୍ମନ୍ତନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ସାୱତ୍ଥିୱାସିଂ ଦାନପତିଂ ଉପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପରିଯୋସାନଦିୱସେ ଅରିଯସଙ୍ଘସ୍ସ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରେ ଅଦାସି। ଅଥସ୍ସ ସତ୍ଥା ପରିସମଜ୍ଝେଯେୱ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ଉପାସକ, ମହା ତେ ପରିଚ୍ଚାଗୋ, ଅହୋ ଦୁକ୍କରଂ ତଯା କତଂ, ଅଯଞ୍ହି ଦାନୱଂସୋ ନାମ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଂସୋ, ଦାନଂ ନାମ ଗିହିନାପି ପବ୍ବଜିତେନାପି ଦାତବ୍ବମେୱ। ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ପନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତାପି ଅଲୋଣକଂ ୱିଧୂପନଂ ଉଦକମତ୍ତସିତ୍ତଂ କାରପଣ୍ଣଂ ଖାଦମାନାପି ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଦତ୍ୱା ସଯଂ ପୀତିସୁଖେନ ଯାପଯିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ତାୱ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରଦାନଂ ମହାଜନସ୍ସ ପାକଟଂ, ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତଂ ଅପାକଟଂ, ତଂ ନୋ କଥେଥା’’ତି ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲସ୍ସ କୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଅକିତ୍ତୀ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ଭଗିନୀପି ଜାଯି, ‘‘ଯସୱତୀ’’ତିସ୍ସା ନାମଂ କରିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚାଗମି। ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ପେତକିଚ୍ଚାନି କାରେତ୍ୱା ଧନୱିଲୋକନଂ କରୋନ୍ତୋ ‘‘ଅସୁକୋ ନାମ ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱା ଅତୀତୋ, ଅସୁକୋ ଏତ୍ତକ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଧନମେୱ ପଞ୍ଞାଯତି, ନ ଧନସ୍ସ ସଂହାରକା, ସବ୍ବେ ଇମଂ ଧନଂ ପହାଯେୱ ଗତା, ଅହଂ ପନ ତଂ ଆଦାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଭଗିନିଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ଇମଂ ଧନଂ ପଟିପଜ୍ଜାହୀ’’ତି ଆହ । ‘‘ତୁମ୍ହାକଂ ପନ କୋ ଅଜ୍ଝାସଯୋ’’ତି? ‘‘ପବ୍ବଜିତୁକାମୋମ୍ହୀ’’ତି। ‘‘ଭାତିକ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେହି ଛଡ୍ଡିତଂ ଖେଳଂ ନ ସିରସା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାମି, ନ ମେ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭେରିଂ ଚରାପେସି ‘‘ଧନେନ ଅତ୍ଥିକା ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗେହଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ’’ତି।

ସୋ ସତ୍ତାହଂ ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା ଧନେ ଅଖୀଯମାନେ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମେ ସଙ୍ଖାରା ଖୀଯନ୍ତି, କିଂ ମେ ଧନକୀଳଆଯ, ଅହ୍ଧିକା ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ଦିନ୍ନଞ୍ଞେୱ ହରନ୍ତୂ’’ତି ସହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଗେହଂ ପହାଯ ଞାତିମଣ୍ଡଲସ୍ସ ପରିଦେୱନ୍ତସ୍ସ ଭଗିନିଂ ଗହେତ୍ୱା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମି। ଯେନ ଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମି, ତଂ ଅକିତ୍ତିଦ୍ୱାରଂ ନାମ ଜାତଂ, ଯେନ ତିତ୍ଥେନ ନଦିଂ ଓତିଣ୍ଣୋ, ତମ୍ପି ଅକିତ୍ତିତିତ୍ଥଂ ନାମ ଜାତଂ। ସୋ ଦ୍ୱେ ତୀଣି ଯୋଜନାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ରମଣୀଯେ ଠାନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ଭଗିନିଯା ସଦ୍ଧିଂ ପବ୍ବଜି। ତସ୍ସ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବହୁଗାମନିଗମରାଜଧାନିୱାସିନୋ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ମହାପରିୱାରୋ ଅହୋସି, ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ନିବ୍ବତ୍ତି, ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକାଲୋ ୱିଯ ପୱତ୍ତି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ଲାଭସକ୍କାରୋ ମହା, ପରିୱାରୋପି ମହନ୍ତୋ, ମଯା ଏକକେନେୱ ୱିହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅୱେଲାଯ ଅନ୍ତମସୋ ଭଗିନିମ୍ପି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଦମିଳଅରଟ୍ଠଂ ପତ୍ୱା କାୱୀରପଟ୍ଟନସମୀପେ ଉଯ୍ୟାନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ତତ୍ରାପିସ୍ସ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ତଂ ଜିଗୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାଗଦୀପସମୀପେ କାରଦୀପେ ଓତରି। ତଦା କାରଦୀପୋ ଅହିଦୀପୋ ନାମ ଅହୋସି। ସୋ ତତ୍ଥ ମହନ୍ତଂ କାରରୁକ୍ଖଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ପଣ୍ଣସାଲଂ ମାପେତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତତ୍ଥ ତସ୍ସ ୱସନଭାୱଂ ନ କୋଚି ଜାନାତି। ଅଥସ୍ସ ଭଗିନୀ ଭାତରଂ ଗୱେସମାନା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ଦମିଳଅରଟ୍ଠଂ ପତ୍ୱା ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ତେନ ୱସିତଟ୍ଠାନେଯେୱ ୱସି, ଝାନଂ ପନ ନିବ୍ବତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖି।

ମହାସତ୍ତୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଯ କତ୍ଥଚି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଫଲକାଲେ ଫଲାନି ଖାଦତି, ପତ୍ତକାଲେ ପତ୍ତାନି ଉଦକସିତ୍ତାନି ଖାଦତି। ତସ୍ସ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ମଂ ଠାନା ଚାୱେତୁକାମୋ’’ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ଏସ ତାପସୋ ସୀଲାନି ରକ୍ଖତି, ସକ୍କତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ପତ୍ଥେତି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞଂ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନଂ। ଅଯଞ୍ହି ଦୁକ୍ଖେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସି, ଉଦକସିତ୍ତାନି କାରପଣ୍ଣାନି ଖାଦତି, ସଚେ ସକ୍କତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି, ଅତ୍ତନୋ ସିତ୍ତପତ୍ତାନି ମୟ୍ହଂ ଦସ୍ସତି, ନୋ ଚେ, ନ ଦସ୍ସତୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ କାରପଣ୍ଣାନି ସେଦେତ୍ୱା ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ସୀତଲଭୂତାନି ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ପୁରତୋ ସକ୍କୋ ଭିକ୍ଖାଯ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଲାଭା ୱତ ମେ, ଯୋହଂ ଯାଚକଂ ପସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜ ମେ ମନୋରଥଂ ମତ୍ଥକଂ ପାପେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପକ୍କଭାଜନେନେୱ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ମେ ଦାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୂ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ଅସେସେତ୍ୱାୱ ତସ୍ସ ଭାଜନେ ପକ୍ଖିପି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯି। ମହାସତ୍ତୋପି ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ପୁନ ଅପଚିତ୍ୱା ପୀତିସୁଖେନେୱ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପଚିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି।

ସକ୍କୋ ପୁନ ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସେନ ଅଗମାସି। ପୁନପିସ୍ସ ଦତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ତଥେୱ ୱୀତିନାମେସି। ତତିଯଦିୱସେପି ତଥେୱ ଦତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ମେ ଲାଭା ୱତ, କାରପଣ୍ଣାନି ନିସ୍ସାଯ ମହନ୍ତଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପସୁତ’’ନ୍ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ତଯୋ ଦିୱସେ ଅନାହାରତାଯ ଦୁବ୍ବଲୋପି ସମାନୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦାନଂ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି। ସକ୍କୋପି ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତଯୋ ଦିୱସେ ନିରାହାରୋ ହୁତ୍ୱା ଏୱଂ ଦୁବ୍ବଲୋପି ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋୱ ଦେତି, ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଥତ୍ତମ୍ପି ନତ୍ଥି, ଅହଂ ଇମଂ ‘ଇଦଂ ନାମ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଦେତୀ’ତି ନ ଜାନାମି, ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅଜ୍ଝାସଯମସ୍ସ ସୁତ୍ୱା ଦାନକାରଣଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ୱୀତିୱତ୍ତେ ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ଗଗନତଲେ ତରୁଣସୂରିଯୋ ୱିଯ ଜଲମାନୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପୁରତୋୱ ଠତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ ତାପସ, ଏୱଂ ଉଣ୍ହୱାତେ ପହରନ୍ତେ ଏୱରୂପେ ଲୋଣଜଲପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ଅରଞ୍ଞେ କିମତ୍ଥଂ ତପୋକମ୍ମଂ କରୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୮୩।

‘‘ଅକିତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ସମ୍ମନ୍ତଂ, ସକ୍କୋ ଭୂତପତୀ ବ୍ରୱି;

କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ମହାବ୍ରହ୍ମେ, ଏକୋ ସମ୍ମସି ଘମ୍ମନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତି କିଂ ମନୁସ୍ସସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ, ଉଦାହୁ ସକ୍କସମ୍ପତ୍ତିଆଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କଭାୱଞ୍ଚସ୍ସ ଞତ୍ୱା ‘‘ନାହଂ ଏତା ସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ପତ୍ଥେମି, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପନ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ତପୋକମ୍ମଂ କରୋମୀ’’ତି ପକାସେତୁଂ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୪।

‘‘ଦୁକ୍ଖୋ ପୁନବ୍ଭୱୋ ସକ୍କ, ସରୀରସ୍ସ ଚ ଭେଦନଂ;

ସମ୍ମୋହମରଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ତସ୍ମା ସମ୍ମାମି ୱାସୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଜାତି ଖନ୍ଧାନଂ ଭେଦନଂ ସମ୍ମୋହମରଣଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ, ତସ୍ମା ଯତ୍ଥେତାନି ନତ୍ଥି, ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ଇଧ ସମ୍ମାମୀତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ନିବ୍ବାନଜ୍ଝାସଯତଂ ଦୀପେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ସବ୍ବଭୱେସୁ କିରାଯଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରତି, ୱରମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ୱରେନ ନିମନ୍ତେନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୮୫।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀତି ଯଂ ମନସା ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ଦମ୍ମି, ୱରଂ ଗଣ୍ହାହୀତି।

ମହାସତ୍ତୋ ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୮୬।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଯେନ ପୁତ୍ତେ ଚ ଦାରେ ଚ, ଧନଧଞ୍ଞଂ ପିଯାନି ଚ;

ଲଦ୍ଧା ନରା ନ ତପ୍ପନ୍ତି, ସୋ ଲୋଭୋ ନ ମଯୀ ୱସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋତି ସଚେ ୱରଂ ମଯ୍ହଂ ଦେସି। ପିଯାନି ଚାତି ଅଞ୍ଞାନି ଚ ଯାନି ପିଯଭଣ୍ଡାନି। ନ ତପ୍ପନ୍ତୀତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୁତ୍ତାଦଯୋ ପତ୍ଥେନ୍ତିଯେୱ, ନ ତିତ୍ତିଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନ ମଯୀ ୱସେତି ମଯି ମା ୱସତୁ ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୁ।

ଅଥସ୍ସ ସକ୍କୋ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଉତ୍ତରିମ୍ପି ୱରଂ ଦେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଚ ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସିଂସୁ –

୮୭।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି।

୮୮।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ହିରଞ୍ଞଞ୍ଚ, ଗୱାସ୍ସଂ ଦାସପୋରିସଂ;

ଯେନ ଜାତେନ ଜୀଯନ୍ତି, ସୋ ଦୋସୋ ନ ମଯୀ ୱସେ।

୮୯।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି।

୯୦।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ବାଲଂ ନ ପସ୍ସେ ନ ସୁଣେ, ନ ଚ ବାଲେନ ସଂୱସେ;

ବାଲେନଲ୍ଲାପସଲ୍ଲାପଂ, ନ କରେ ନ ଚ ରୋଚୟେ।

୯୧।

‘‘କିଂ ନୁ ତେ ଅକରଂ ବାଲୋ, ୱଦ କସ୍ସପ କାରଣଂ;

କେନ କସ୍ସପ ବାଲସ୍ସ, ଦସ୍ସନଂ ନାଭିକଙ୍ଖସି।

୯୨।

‘‘ଅନୟଂ ନୟତି ଦୁମ୍ମେଧୋ, ଅଧୁରାୟଂ ନିୟୁଞ୍ଜତି;

ଦୁନ୍ନୟୋ ସେୟ୍ୟସୋ ହୋତି, ସମ୍ମା ୱୁତ୍ତୋ ପକୁପ୍ପତି;

ୱିନୟଂ ସୋ ନ ଜାନାତି, ସାଧୁ ତସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଂ।

୯୩।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି।

୯୪।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ଧୀରଂ ପସ୍ସେ ସୁଣେ ଧୀରଂ, ଧୀରେନ ସହ ସଂୱସେ;

ଧୀରେନଲ୍ଲାପସଲ୍ଲାପଂ, ତଂ କରେ ତଞ୍ଚ ରୋଚୟେ।

୯୫।

‘‘କିଂ ନୁ ତେ ଅକରଂ ଧୀରୋ, ୱଦ କସ୍ସପ କାରଣଂ;

କେନ କସ୍ସପ ଧୀରସ୍ସ, ଦସ୍ସନଂ ଅଭିକଙ୍ଖସି।

୯୬।

‘‘ନଯଂ ନଯତି ମେଧାୱୀ, ଅଧୁରାଯଂ ନ ଯୁଞ୍ଜତି;

ସୁନଯୋ ସେଯ୍ୟସୋ ହୋତି, ସମ୍ମା ୱୁତ୍ତୋ ନ କୁପ୍ପତି;

ୱିନଯଂ ସୋ ପଜାନାତି, ସାଧୁ ତେନ ସମାଗମୋ।

୯୭।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି।

୯୮।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ତତୋ ରତ୍ୟା ୱିୱସାନେ, ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ପତି;

ଦିବ୍ବା ଭକ୍ଖା ପାତୁଭୱେଯ୍ୟୁଂ, ସୀଲୱନ୍ତୋ ଚ ଯାଚକା।

୯୯।

‘‘ଦଦତୋ ମେ ନ ଖୀଯେଥ, ଦତ୍ୱା ନାନୁତପେଯ୍ୟହଂ;

ଦଦଂ ଚିତ୍ତଂ ପସାଦେଯ୍ୟଂ, ଏତଂ ସକ୍କ ୱରଂ ୱରେ।

୧୦୦।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ତେ ସୁଲପିତେ, ପତିରୂପେ ସୁଭାସିତେ;

ୱରଂ କସ୍ସପ ତେ ଦମ୍ମି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି।

୧୦୧।

‘‘ୱରଞ୍ଚେ ମେ ଅଦୋ ସକ୍କ, ସବ୍ବଭୂତାନମିସ୍ସର;

ନ ମଂ ପୁନ ଉପେଯ୍ୟାସି, ଏତଂ ସକ୍କ ୱରଂ ୱରେ।

୧୦୨।

‘‘ବହୂହି ୱତଚରିଯାହି, ନରା ଚ ଅଥ ନାରିଯୋ;

ଦସ୍ସନଂ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତି, କିଂ ନୁ ମେ ଦସ୍ସନେ ଭଯଂ।

୧୦୩।

‘‘ତଂ ତାଦିସଂ ଦେୱୱଣ୍ଣଂ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନଂ;

ଦିସ୍ୱା ତପୋ ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଏତଂ ତେ ଦସ୍ସନେ ଭଯ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯେନ ଜାତେନାତି ଯେନ ଚିତ୍ତେନ ଜାତେନ କୁଦ୍ଧୋ ସତ୍ତୋ ପାଣୱଧାଦୀନଂ କତତ୍ତା ରାଜଦଣ୍ଡୱସେନ ୱିସଖାଦନାଦୀହି ୱା ଅତ୍ତନୋ ମରଣୱସେନ ଏତାନି ଖେତ୍ତାଦୀନି ଜୀଯନ୍ତି, ସୋ ଦୋସୋ ମଯି ନ ୱସେଯ୍ୟାତି ଯାଚତି। ନ ସୁଣେତି ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ୱସତୀତିପି ଇମେହି କାରଣେହି ନ ସୁଣେଯ୍ୟଂ। କିଂ ନୁ ତେ ଅକରନ୍ତି କିଂ ନୁ ତୱ ବାଲେନ ମାତା ମାରିତା, ଉଦାହୁ ତୱ ପିତା, ଅଞ୍ଞଂ ୱା ପନ ତେ କିଂ ନାମ ଅନତ୍ଥଂ ବାଲୋ ଅକରଂ।

ଅନଯଂ ନଯତୀତି ଅକାରଣଂ ‘‘କାରଣ’’ନ୍ତି ଗଣ୍ହାତି, ପାଣାତିପାତାଦୀନି କତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେସ୍ସାମୀତି ଏୱରୂପାନି ଅନତ୍ଥକମ୍ମାନି ଚିନ୍ତେତି। ଅଧୁରାଯନ୍ତି ସବ୍ବାଧୁରସୀଲଧୁରପଞ୍ଞାଧୁରେସୁ ଅଯୋଜେତ୍ୱା ଅଯୋଗେ ନିଯୁଞ୍ଜତି। ଦୁନ୍ନଯୋ ସେଯ୍ୟସୋ ହୋତୀତି ଦୁନ୍ନଯୋୱ ତସ୍ସ ସେଯ୍ୟୋ ହୋତି। ପଞ୍ଚ ଦୁସ୍ସୀଲକମ୍ମାନି ସମାଦାଯ ୱତ୍ତନମେୱ ସେଯ୍ୟୋତି ଗଣ୍ହାତି, ହିତପଟିପତ୍ତିଯା ୱା ଦୁନ୍ନଯୋ ହୋତି ନେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟୋ। ସମ୍ମା ୱୁତ୍ତୋତି ହେତୁନା କାରଣେନ ୱୁତ୍ତୋ କୁପ୍ପତି। ୱିନଯନ୍ତି ‘‘ଏୱଂ ଅଭିକ୍କମିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିକଂ ଆଚାରୱିନଯଂ ନ ଜାନାତି, ୱୋଦଞ୍ଚ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ସାଧୁ ତସ୍ସାତି ଏତେହି କାରଣେହି ତସ୍ସ ଅଦସ୍ସନମେୱ ସାଧୁ।

ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନଂ ପତୀତି ସୂରିଯୁଗ୍ଗମନୱେଲାଯ। ଦିବ୍ୟା ଭକ୍ଖାତି ଦିବ୍ବଭୋଜନଂ ଯାଚକାତି ତସ୍ସ ଦିବ୍ବଭୋଜନସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗାହକା। ୱତଚରିଯାହୀତି ଦାନସୀଲୌପୋସଥକମ୍ମେହି। ଦସ୍ସନଂ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତୀତି ଦସ୍ସନଂ ମମ ଅଭିକଙ୍ଖନ୍ତି। ତଂ ତାଦିସନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଦିବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତଂ। ପମଜ୍ଜେଯ୍ୟନ୍ତି ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ। ତୱ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ପତ୍ଥେଯ୍ୟଂ, ଏୱଂ ନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତେ ତପୋକମ୍ମେ ସକ୍କଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ ପମତ୍ତୋ ନାମ ଭୱେଯ୍ୟଂ, ଏତଂ ତୱ ଦସ୍ସନେ ମଯ୍ହଂ ଭଯନ୍ତି।

ସକ୍କୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ତେ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିସ୍ସାମା’’ତି ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ମହାସତ୍ତୋ ଯାୱଜୀୱଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରେ ଭାୱେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ଅକିତ୍ତିପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅକିତ୍ତିଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୮୧] ୮। ତକ୍କାରିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅହମେୱ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସି ବାଲୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ କୋକାଲିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଗଣଂ ପହାଯ ୱିୱେକାୱାସଂ ୱସିତୁକାମା ସତ୍ଥାରଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା କୋକାଲିକରଟ୍ଠେ କୋକାଲିକସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଏୱମାହଂସୁ ‘‘ଆୱୁସୋ କୋକାଲିକ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହାକଂ, ଅମ୍ହେ ଚ ନିସ୍ସାଯ ତୱ ଫାସୁୱିହାରୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମଂ ତେମାସଂ ଇଧ ୱସେଯ୍ୟାମା’’ତି। ‘‘କୋ ପନାୱୁସୋ, ମଂ ନିସ୍ସାଯ ତୁମ୍ହାକଂ ଫାସୁୱିହାରୋ’’ତି। ସଚେ ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ ‘‘ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଇଧ ୱିହରନ୍ତୀ’’ତି କସ୍ସଚି ନାରୋଚେଯ୍ୟାସି, ମଯଂ ସୁଖଂ ୱିହରେଯ୍ୟାମ, ଅଯଂ ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହାକଂ ଫାସୁୱିହାରୋତି। ‘‘ଅଥ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ମଯ୍ହଂ କୋ ଫାସୁୱିହାରୋ’’ତି? ‘‘ମଯଂ ତୁଯ୍ହଂ ଅନ୍ତୋତେମାସଂ ଧମ୍ମଂ ୱାଚେସ୍ସାମ, ଧମ୍ମକଥଂ କଥେସ୍ସାମ, ଏସ ତୁଯ୍ହଂ ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ଫାସୁୱିହାରୋ’’ତି। ‘‘ୱସଥାୱୁସୋ, ଯଥାଜ୍ଝାସଯେନା’’ତି। ସୋ ତେସଂ ପତିରୂପଂ ସେନାସନଂ ଅଦାସି। ତେ ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ସୁଖଂ ୱସିଂସୁ। କୋଚି ନେସଂ ତତ୍ଥ ୱସନଭାୱଂ ନ ଜାନାତି।

ତେ ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା ପୱାରେତ୍ୱା ‘‘ଆୱୁସୋ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ସୁଖଂ ୱୁଟ୍ଠାମ୍ହ, ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତୁଂ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେ ଆଦାଯ ଧୁରଗାମେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରି। ଥେରା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚା ଗାମତୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। କୋକାଲିକୋ ତେ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଆରୋଚେସି ‘‘ଉପାସକା, ତୁମ୍ହେ ତିରଚ୍ଛାନସଦିସା, ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକେ ତେମାସଂ ଧୁରୱିହାରେ ୱସନ୍ତେ ନ ଜାନିତ୍ଥ, ଇଦାନି ତେ ଗତା’’ତି। ମନୁସ୍ସା ‘‘କସ୍ମା ପନ, ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ନାରୋଚିତ୍ଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ବହୁଂ ସପ୍ପିତେଲାଦିଭେସଜ୍ଜଞ୍ଚେୱ ୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଥେରେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଖମଥ ନୋ, ଭନ୍ତେ, ମଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଅଗ୍ଗସାୱକଭାୱଂ ନ ଜାନାମ, ଅଜ୍ଜ ନୋ କୋକାଲିକଭଦନ୍ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଞାତା, ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଇମାନି ଭେସଜ୍ଜୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନାନି ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଆହଂସୁ।

କୋକାଲିକୋ ‘‘ଥେରା ଅପ୍ପିଚ୍ଛା ସନ୍ତୁଟ୍ଠା, ଇମାନି ୱତ୍ଥାନି ଅତ୍ତନା ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ମୟ୍ହଂ ଦସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପାସକେହି ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଥେରାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ଥେରା ଭିକ୍ଖୁପରିପାଚିତତ୍ତା ତତୋ କିଞ୍ଚି ନେୱ ଅତ୍ତନା ଗଣ୍ହିଂସୁ, ନ କୋକାଲିକସ୍ସ ଦାପେସୁଂ। ଉପାସକା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦାନି ଅଗଣ୍ହନ୍ତା ପୁନ ଅମ୍ହାକଂ ଅନୁକମ୍ପାୟ ଇଧ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାଥା’’ତି ୟାଚିଂସୁ। ଥେରା ଅନଧିୱାସେତ୍ୱା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମିଂସୁ। କୋକାଲିକୋ ‘‘ଇମେ ଥେରା ଅତ୍ତନା ଅଗଣ୍ହନ୍ତା ମୟ୍ହଂ ନ ଦାପେସୁ’’ନ୍ତି ଆଘାତଂ ବନ୍ଧି। ଥେରାପି ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ଥୋକଂ ୱସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିୱାରେ ପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁସତେ ଚ ଆଦାୟ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚାରିକଂ ଚରମାନା କୋକାଲିକରଟ୍ଠଂ ପତ୍ତା। ତେ ଉପାସକା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ଥେରେ ଆଦାୟ ତମେୱ ୱିହାରଂ ନେତ୍ୱା ଦେୱସିକଂ ମହାସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ। ପହୁତଂ ଭେସଜ୍ଜୱତ୍ଥଚ୍ଛାଦନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରାନି ୱିଚାରେନ୍ତା ସଦ୍ଧିଂ ଆଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଞେୱ ଦେନ୍ତି , କୋକାଲିକସ୍ସ ନ ଦେନ୍ତି, ଥେରାପି ତସ୍ସ ନ ଦାପେନ୍ତି। କୋକାଲିକୋ ଚୀୱରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ‘‘ପାପିଚ୍ଛା ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା, ପୁବ୍ବେ ଦୀୟମାନଂ ଲାଭଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଇଦାନି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ପୂରେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଅଞ୍ଞେ ନ ଓଲୋକେନ୍ତୀ’’ତି ଥେରେ ଅକ୍କୋସତି ପରିଭାସତି। ଥେରା ‘‘ଅୟଂ ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ଅକୁସଲଂ ପସୱତୀ’’ତି ସପରିୱାରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞଂ, ଭନ୍ତେ, କତିପାହଂ ୱସଥା’’ତି ମନୁସ୍ସେହି ୟାଚିୟମାନାପି ନିୱତ୍ତିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛିଂସୁ।

ଅଥେକୋ ଦହରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆହ – ‘‘ଉପାସକା, କଥଂ ଥେରା ୱସିସ୍ସନ୍ତି, ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲୁପକୋ ଥେରୋ ଇଧ ଇମେସଂ ୱାସଂ ନ ସହତୀ’’ତି। ତେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ କିର ଥେରାନଂ ଇଧ ୱାସଂ ନ ସହଥ, ଗଚ୍ଛଥ ନେ ଖମାପେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତେଥ, ସଚେ ନ ନିୱତ୍ତେଥ, ପଲାୟିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱସଥା’’ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ଉପାସକାନଂ ଭୟେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରେ ୟାଚି। ଥେରା ‘‘ଗଚ୍ଛାୱୁସୋ, ନ ମୟଂ ନିୱତ୍ତାମା’’ତି ପକ୍କମିଂସୁ। ସୋ ଥେରେ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱିହାରମେୱ ପଚ୍ଚାଗତୋ। ଅଥ ନଂ ଉପାସକା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ‘‘ନିୱତ୍ତିତା ତେ, ଭନ୍ତେ, ଥେରା’’ତି। ‘‘ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ ଆୱୁସୋ’’ତି। ଅଥ ନଂ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ପାପଧମ୍ମେ ୱସନ୍ତେ ଇଧ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ ନ ୱସିସ୍ସନ୍ତି, ନିକ୍କଡ୍ଢାମ ନ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ମା ତ୍ୱଂ ଇଧ ୱସି, ଅମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ତୁୟ୍ହଂ କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ତେହି ନିକ୍କଡ୍ଢିତୋ ପତ୍ତଚୀୱରମାଦାୟ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ପାପିଚ୍ଛା, ଭନ୍ତେ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନା, ପାପିକାନଂ ଇଚ୍ଛାନଂ ୱସଂ ଗତା’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ‘‘ମା ହେୱଂ କୋକାଲିକ, ଅୱଚ, ମା ହେୱଂ କୋକାଲିକ ଅୱଚ, ପସାଦେହି କୋକାଲିକ, ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେସୁ ଚିତ୍ତଂ, ତେ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ୱାରେତି। ୱାରିତୋପି କୋକାଲିକୋ ‘‘ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ଅଗ୍ଗସାୱକାନଂ ସଦ୍ଦହଥ, ଅହଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଅଦ୍ଦସଂ, ପାପିଚ୍ଛା ଏତେ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତା ଦୁସ୍ସୀଲା’’ତି ୱତ୍ୱା ୟାୱତତିୟଂ ସତ୍ଥାରା ୱାରିତୋପି ତଥେୱ ୱତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି। ତସ୍ସ ପକ୍କନ୍ତମତ୍ତସ୍ସେୱ ସକଲସରୀରେ ସାସପମତ୍ତା ପିଳକା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ବେଳୁୱପକ୍କମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ପୁବ୍ବଲୋହିତାନି ପଗ୍ଘରିଂସୁ। ସୋ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ଜେତୱନଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ନିପଜ୍ଜି। ‘‘କୋକାଲିକେନ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗସାୱକା ଅକ୍କୁଟ୍ଠା’’ତି ୟାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି।

ଅଥସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ତୁରୂ ନାମ ବ୍ରହ୍ମା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଥେରେ ଖମାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘କୋକାଲିକ, ଫରୁସଂ ତେ କମ୍ମଂ କତଂ, ଅଗ୍ଗସାୱକେ ପସାଦେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘କୋ ପନ ତ୍ୱଂ ଆୱୁସୋ’’ତି? ‘‘ତୁରୂ ବ୍ରହ୍ମା ନାମାହ’’ନ୍ତି। ‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଭଗୱତା ଅନାଗାମୀତି ବ୍ୟାକତୋ, ଅନାଗାମୀ ଚ ଅନାୱତ୍ତିଧମ୍ମୋ ଅସ୍ମା ଲୋକାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତ୍ୱଂ ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ୟକ୍ଖୋ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ମହାବ୍ରହ୍ମଂ ଅପସାଦେସି। ସୋ ତଂ ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ଗାହାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ତୱ ୱାଚାୟ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ପଞ୍ଞାୟିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧାୱାସମେୱ ଗତୋ। କୋକାଲିକୋପି କାଲଂ କତ୍ୱା ପଦୁମନିରୟେ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସହମ୍ପତିବ୍ରହ୍ମା ତଥାଗତସ୍ସ ଆରୋଚେସି, ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆରୋଚେସି। ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତା ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, କୋକାଲିକୋ କିର ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନେ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ମୁଖଂ ନିସ୍ସାୟ ପଦୁମନିରୟେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ କୋକାଲିକୋ ୱଚନେନ ହତୋ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖଂ ନିସ୍ସାୟ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି, ପୁବ୍ବେପି ଏସ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖଂ ନିସ୍ସାୟ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋସିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତୋ ପିଙ୍ଗଲୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଦାଠୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅଞ୍ଞେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅତିଚରି, ସୋପି ତାଦିସୋୱ। ପୁରୋହିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱାରେନ୍ତୋପି ୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମଂ ମମ ୱେରିଂ ସହତ୍ଥା ମାରେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଉପାୟେନ ନଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଆହ ‘‘ମହାରାଜ, ତୱ ନଗରଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅଗ୍ଗନଗରଂ, ତ୍ୱଂ ଅଗ୍ଗରାଜା, ଏୱଂ ଅଗ୍ଗରଞ୍ଞୋ ନାମ ତୱ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରଂ ଦୁୟୁତ୍ତଂ ଅୱମଙ୍ଗଲ’’ନ୍ତି। ‘‘ଆଚରିୟ, ଇଦାନି କିଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି? ‘‘ମଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ୟୋଜେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ‘‘କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ପୁରାଣଦ୍ୱାରଂ ହାରେତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲୟୁତ୍ତାନି ଦାରୂନି ଗହେତ୍ୱା ନଗରପରିଗ୍ଗାହକାନଂ ଭୂତାନଂ ବଲିଂ ଦତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲନକ୍ଖତ୍ତେନ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଏୱଂ କରୋଥା’’ତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତକ୍କାରିୟୋ ନାମ ମାଣୱୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ

ସିଙ୍ଗଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ପୁରୋହିତୋ ପୁରାଣଦ୍ୱାରଂ ହାରେତ୍ୱା ନଗ୍ଗଂ ନିଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଆହ – ‘‘ନିଟ୍ଠିତଂ, ଦେୱ, ଦ୍ୱାରଂ, ସ୍ୱେ ଭଦ୍ଦକଂ ନକ୍ଖତ୍ତଂ, ତଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ବଲିଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ଆଚରିଯ, ବଲିକମ୍ମତ୍ଥାଯ କିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ମହେସକ୍ଖଂ ଦ୍ୱାରଂ ମହେସକ୍ଖାହି ଦେୱତାହି ପରିଗ୍ଗହିତଂ, ଏକଂ ପିଙ୍ଗଲଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଦାଠଂ ଉଭତୋୱିସୁଦ୍ଧଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମାରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ମଂସଲୋହିତେନ ବଲିଂ କତ୍ୱା ସରୀରଂ ହେଟ୍ଠା ଖିପିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପତିଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ନଗରସ୍ସ ଚ ୱୁଡ୍ଢି ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ସାଧୁ ଆଚରିଯ, ଏୱରୂପଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି।

ସୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ‘‘ସ୍ୱେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉସ୍ସାହଜାତୋ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଖଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ତୁରିତତୁରିତୋ ଭରିଯଂ ଆହ – ‘‘ପାପେ ଚଣ୍ଡାଲି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ କେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିସ୍ସସି, ସ୍ୱେ ତେ ଜାରଂ ମାରେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ନିରପରାଧଂ କିଂକାରଣା ମାରେସ୍ସସୀ’’ତି? ରାଜା ‘‘କଳାରପିଙ୍ଗଲସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ମଂସଲୋହିତେନ ବଲିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରଂ ପତିଟ୍ଠାପେହୀ’’ତି ଆହ, ‘‘ଜାରୋ ଚ ତେ କଳାରପିଙ୍ଗଲୋ, ତଂ ମାରେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ଜାରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ସାସନଂ ପାହେସି ‘‘ରାଜା କିର କଳାରପିଙ୍ଗଲଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମାରେତ୍ୱା ବଲିଂ କାତୁକାମୋ, ସଚେ ଜୀୱିତୁକାମୋ, ଅଞ୍ଞେପି ତଯା ସଦିସେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗହେତ୍ୱା କାଲସ୍ସେୱ ପଲାଯସ୍ସୂ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ତଂ ନଗରେ ପାକଟଂ ଅହୋସି, ସକଲନଗରତୋ ସବ୍ବେ କଳାରପିଙ୍ଗଲା ପଲାଯିଂସୁ।

ପୁରୋହିତୋ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତସ୍ସ ପଲାତଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ପାତୋୱ ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ କଳାରପିଙ୍ଗଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଗଣ୍ହାପେଥା’’ତି ଆହ। ରାଜା ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି। ତେ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପଲାତୋ କିରା’’ତି ଆରୋଚେସୁଂ। ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଉପଧାରେଥା’’ତି ସକଲନଗରଂ ଉପଧାରେନ୍ତାପି ନ ପସ୍ସିଂସୁ। ତତୋ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ଉପଧାରେଥା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦେୱ, ଠପେତ୍ୱା ପୁରୋହିତଂ ଅଞ୍ଞୋ ଏୱରୂପୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ପୁରୋହିତଂ ନ ସକ୍କା ମାରେତୁନ୍ତି। ‘‘ଦେୱ, କିଂ କଥେଥ, ପୁରୋହିତସ୍ସ କାରଣା ଅଜ୍ଜ ଦ୍ୱାରେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠାପିତେ ନଗରଂ ଅଗୁତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଆଚରିଯୋ କଥେନ୍ତୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇତୋ ସଂୱଚ୍ଛରଚ୍ଚଯେନ ନକ୍ଖତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସତୀ’’ତି କଥେସି, ସଂୱଚ୍ଛରଂ ନଗରେ ଅଦ୍ୱାରକେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ଓକାସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମଂ ମାରେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ବ୍ଯତ୍ତେନ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ବଲିକମ୍ମଂ କାରେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମା’’ତି। ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ଅଞ୍ଞୋ ଆଚରିଯସଦିସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି? ‘‘ଅତ୍ଥି ଦେୱ, ତସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସୀ ତକ୍କାରିଯମାଣୱୋ ନାମ, ତସ୍ସ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଦତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ କରୋଥା’’ତି।

ରାଜା ତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ସମ୍ମାନଂ କାରେତ୍ୱା ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନଂ ଦତ୍ୱା ତଥା କାତୁଂ ଆଣାପେସି। ସୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ପୁରୋହିତଂ ରାଜାନୁଭାୱେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନଯିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଦ୍ୱାରଟ୍ଠପନଟ୍ଠାନେ ଆୱାଟଂ ଖଣାପେତ୍ୱା ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା ଆଚରିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନ୍ତୋସାଣିଯଂ ଅଟ୍ଠାସି। ଆଚରିଯୋ ଆୱାଟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ‘‘ଅତ୍ଥୋ ତାୱ ମେ ନିପ୍ଫାଦିତୋ ଅହୋସି, ବାଲତ୍ତା ପନ ମୁଖଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱେଗେନ ପାପିତ୍ଥିଯା କଥେସିଂ, ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ୱଧୋ ଆଭତୋ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ଆଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୪।

‘‘ଅହମେୱ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସି ବାଲୋ, ଭେକୋୱରଞ୍ଞେ ଅହିମୱ୍ହାଯମାନୋ;

ତକ୍କାରିଯେ ସୋବ୍ଭମିମଂ ପତାମି, ନ କିରେୱ ସାଧୁ ଅତିୱେଲଭାଣୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସୀତି ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସିଂ। ଭେକୋୱାତି ଯଥା ଅରଞ୍ଞେ ମଣ୍ଡୂକୋ ୱସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଖାଦକଂ ଅହିଂ ଅୱ୍ହାଯମାନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସତି ନାମ, ଏୱଂ ଅହମେୱ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସିଂ। ତକ୍କାରିଯେତି ତସ୍ସ ନାମଂ, ତକ୍କାରିଯାତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ନାମଂ, ତେନେୱ ତଂ ଆଲପନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୫।

‘‘ପପ୍ପୋତି ମଚ୍ଚୋ ଅତିୱେଲଭାଣୀ, ବନ୍ଧଂ ୱଧଂ ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚ;

ଅତ୍ତାନମେୱ ଗରହାସି ଏତ୍ଥ, ଆଚେର ଯଂ ତଂ ନିଖଣନ୍ତି ସୋତ୍ଥେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତିୱେଲଭାଣୀତି ୱେଲାତିକ୍କନ୍ତଂ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ କତ୍ୱା କଥନଂ ନାମ ନ ସାଧୁ, ଅତିୱେଲଭାଣୀ ପୁରିସୋ ନ ସାଧୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋକପରିଦ୍ଦୱଞ୍ଚାତି ଆଚରିଯ, ଏୱମେୱ ଅତିୱେଲଭାଣୀ ପୁରିସୋ ୱଧଂ ବନ୍ଧଞ୍ଚ ସୋକଞ୍ଚ ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱଞ୍ଚ ପପ୍ପୋତି। ଗରହାସୀତି ପରଂ ଅଗରହିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂଯେୱ ଗରହେଯ୍ୟାସି। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ କାରଣେ। ଆଚେର ଯଂ ତନ୍ତି ଆଚରିଯ, ଯେନ କାରଣେନ ତଂ ନିଖଣନ୍ତି ସୋତ୍ଥେ, ତଂ ତଯାୱ କତଂ, ତସ୍ମା ଅତ୍ତାନମେୱ ଗରହେଯ୍ୟାସୀତି ୱଦତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯ, ୱାଚଂ ଅରକ୍ଖିତ୍ୱା ନ କେୱଲଂ ତ୍ୱମେୱ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞୋପି ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି।

ପୁବ୍ବେ କିର ବାରାଣସିଯଂ କାଳିଈ ନାମ ଗଣିକା ଅହୋସି, ତସ୍ସା ତୁଣ୍ଡିଲୋ ନାମ ଭାତା। କାଳିଈ ଏକଦିୱସଂ ସହସ୍ସଂ ଗଣ୍ହାତି। ତୁଣ୍ଡିଲୋ ପନ ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତୋ ସୁରାଧୁତ୍ତୋ ଅକ୍ଖଧୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସା ତସ୍ସ ଧନଂ ଦେତି, ସୋ ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧଂ ୱିନାସେତି। ସା ତଂ ୱାରେନ୍ତୀପି ୱାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଜୂତପରାଜିତୋ ନିୱତ୍ଥୱତ୍ଥାନି ଦତ୍ୱା କଟସାରକଖଣ୍ଡଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗେହଂ ଆଗମି । ତାଯ ଚ ଦାସିଯୋ ଆଣତ୍ତା ହୋନ୍ତି ‘‘ତୁଣ୍ଡିଲସ୍ସ ଆଗତକାଲେ କିଞ୍ଚି ଅଦତ୍ୱା ଗୀୱାଯଂ ନଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ତା ତଥା କରିଂସୁ। ସୋ ଦ୍ୱାରମୂଲେ ରୋଦନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥେକୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ନିଚ୍ଚକାଲଂ କାଳିଈଯା ସହସ୍ସଂ ଆହରାପେନ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘କସ୍ମା ତୁଣ୍ଡିଲ ରୋଦସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ସାମି, ଜୂତପରାଜିତୋ ମମ ଭଗିନିଯା ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋମ୍ହି, ତଂ ମଂ ଦାସିଯୋ ଗୀୱାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ନୀହରିଂସୂ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ତିଟ୍ଠ, ଭଗିନିଯା ତେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଭାତା ତେ କଟସାରକଖଣ୍ଡଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରମୂଲେ ଠିତୋ, ୱତ୍ଥାନିସ୍ସ କିମତ୍ଥଂ ନ ଦେସୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅହଂ ତାୱ ନ ଦେମି, ସଚେ ପନ ତେ ସିନେହୋ ଅତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ ଦେହୀ’’ତି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଗଣିକାଯ ଘରେ ଇଦଂଚାରିତ୍ତଂ – ଆଭତସହସ୍ସତୋ ପଞ୍ଚସତାନି ଗଣିକାଯ ହୋନ୍ତି, ପଞ୍ଚସତାନି ୱତ୍ଥଗନ୍ଧମାଲମୂଲାନି ହୋନ୍ତି। ଆଗତପୁରିସା ତସ୍ମିଂ ଘରେ ଲଦ୍ଧୱତ୍ଥାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ରତ୍ତିଂ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଆଭତୱତ୍ଥାନେୱ ନିୱାସେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତସ୍ମା ସୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ତାଯ ଦିନ୍ନୱତ୍ଥାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସାଟକେ ତୁଣ୍ଡିଲସ୍ସ ଦାପେସି। ସୋ ନିୱାସେତ୍ୱା ନଦନ୍ତୋ ଗଜ୍ଜନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁରାଗେହଂ ପାୱିସି। କାଳିଈପି ଦାସିଯୋ ଆଣାପେସି ‘‘ସ୍ୱେ ଏତସ୍ସ ଗମନକାଲେ ୱତ୍ଥାନି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟାଥା’’ତି। ତା ତସ୍ସ ନିକ୍ଖମନକାଲେ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଉପଧାୱିତ୍ୱା ୱିଲୁମ୍ପମାନା ସାଟକେ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନି ଯାହି କୁମାରା’’ତି ନଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ସୋ ନଗ୍ଗୋୱ ନିକ୍ଖମି। ଜନୋ ପରିହାସଂ କରୋତି। ସୋ ଲଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ମଯାୱେତଂ କତଂ, ଅହମେୱ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖି’’ନ୍ତି ପରିଦେୱି। ଇଦଂ ତାୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୬।

‘‘କିମେୱହଂ ତୁଣ୍ଡିଲମନୁପୁଚ୍ଛିଂ, କରେଯ୍ୟ ସଂ ଭାତରଂ କାଳିଈକାଯଂ;

ନଗ୍ଗୋୱହଂ ୱତ୍ଥଯୁଗଞ୍ଚ ଜୀନୋ, ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ବହୁତାଦିସୋୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁତାଦିସୋୱାତି ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ହି ଅତ୍ତନା କତେନ ଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋ, ତ୍ୱମ୍ପି ତସ୍ମା ଅଯମ୍ପି ତୁଯ୍ହଂ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବହୂହି କାରଣେହି ତାଦିସୋୱ।

ଅପରୋପି ବାରାଣସିଯଂ ଅଜପାଲାନଂ ପମାଦେନ ଗୋଚରଭୂମିଯଂ ଦ୍ୱୀସୁ ମେଣ୍ଡେସୁ ଯୁଜ୍ଝନ୍ତେସୁ ଏକୋ କୁଲିଙ୍ଗସକୁଣୋ ‘‘ଇମେ ଦାନି ଭିନ୍ନେହି ସୀସେହି ମରିସ୍ସନ୍ତି, ୱାରେସ୍ସାମି ତେତି ମାତୁଲା ମା ଯୁଜ୍ଝଥା’’ତି ୱାରେତ୍ୱା ତେସଂ କଥଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ପିଟ୍ଠିଯମ୍ପି ସୀସେପି ନିସୀଦିତ୍ୱା ଯାଚିତ୍ୱା ୱାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ତେନ ହି ମଂ ମାରେତ୍ୱା ଯୁଜ୍ଝଥା’’ତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସୀସନ୍ତରଂ ପାୱିସି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଯୁଜ୍ଝିଂସୁୟେୱ। ସୋ ସଣ୍ହକରଣିଯଂ ପିସିତୋ ୱିଯ ଅତ୍ତନା କତେନେୱ ୱିନାସଂ ପତ୍ତୋ। ଇଦମ୍ପି ଅପରଂ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୭।

‘‘ଯୋ ଯୁଜ୍ଝମାନାନମଯୁଜ୍ଝମାନୋ, ମେଣ୍ଡନ୍ତରଂ ଅଚ୍ଚୁପତୀ କୁଲିଙ୍ଗୋ;

ସୋ ପିଂସିତୋ ମେଣ୍ଡସିରେହି ତତ୍ଥ, ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ବହୁତାଦିସୋୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମେଣ୍ଡନ୍ତରନ୍ତି ମେଣ୍ଡାନଂ ଅନ୍ତରଂ। ଅଚ୍ଚୁପତୀତି ଅତିଗନ୍ତ୍ୱା ଉପ୍ପତି, ଆକାସେ ସୀସାନଂ ୱେମଜ୍ଝେ ଅଚ୍ଚାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପିଂସିତୋତି ପୀଠଇତୋ।

ଅପରେପି ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଗୋପାଲକା ଫଲିତଂ ତାଲରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଏକଂ ତାଲଫଲହ୍ରାଯ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୋପେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ଫଲାନି ପାତେନ୍ତେ ଏକୋ କଣ୍ହସପ୍ପୋ ୱମ୍ମିକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତାଲରୁକ୍ଖଂ ଆରୁହି। ହେଟ୍ଠା ଠିତା ଦଣ୍ଡେହି ପହରନ୍ତା ନିୱାରେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତେ ‘‘ସପ୍ପୋ ତାଲଂ ଅଭିରୁହତୀ’’ତି ଇତରସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ସୋ ଭୀତୋ ମହାୱିରଓଂ ୱିରୱି। ହେଟ୍ଠା ଠିତା ଏକଂ ଥିରସାଟକଂ ଚତୂସୁ କଣ୍ଣେସୁ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ସାଟକେ ପତା’’ତି ଆହଂସୁ। ସୋ ପତନ୍ତୋ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଅନ୍ତରେ ସାଟକମଜ୍ଝେ ପତି। ତସ୍ସ ପନ ପାତନୱେଗେନ ତେ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସୀସେହି ପହରିତ୍ୱା ଭିନ୍ନେହି ସୀସେହି ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା। ଇଦମ୍ପି କାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

‘‘ଚତୁରୋ ଜନା ପୋତ୍ଥକମଗ୍ଗହେସୁଂ, ଏକଞ୍ଚ ପୋସଂ ଅନୁରକ୍ଖମାନା;

ସବ୍ବେୱ ତେ ଭିନ୍ନସିରା ସଯିଂସୁ, ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ବହୁତାଦିସୋୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୋତ୍ଥକନ୍ତି ସାଣସାଟକଂ। ସବ୍ବେୱ ତେତି ତେପି ଚତ୍ତାରୋ ଜନା ଅତ୍ତନା କତେନେୱ ଭିନ୍ନସୀସା ସଯିଂସୁ।

ଅପରେପି ବାରାଣସିୱାସିନୋ ଏଳକଚୋରା ରତ୍ତିଂ ଏକଂ ଅଜଂ ଥେନେତ୍ୱା ‘‘ଦିୱା ଅରଞ୍ଞେ ଖାଦିସ୍ସାମା’’ତି ତସ୍ସା ଅୱସ୍ସନତ୍ଥାଯ ମୁଖଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱେଳୁଗୁମ୍ବେ ଠପେସୁଂ। ପୁନଦିୱସେ ତଂ ଖାଦିତୁଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଆୱୁଧଂ ପମୁସ୍ସିତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ତେ ‘‘ଅଜଂ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମ, ଆହରଥାୱୁଧ’’ନ୍ତି ଏକସ୍ସପି ହତ୍ଥେ ଆୱୁଧଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ୱିନା ଆୱୁଧେନ ଏତଂ ମାରେତ୍ୱାପି ମଂସଂ ଗହେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ ନଂ, ପୁଞ୍ଞମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀ’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସୁଂ। ତଦା ଏକୋ ନଳକାରୋ ୱେଳୁଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ପୁନପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ନଳକାରସତ୍ଥଂ ୱେଳୁଗୁମ୍ବନ୍ତରେ ଠପେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଜା ‘‘ମୁତ୍ତାମ୍ହୀ’’ତି ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ୱେଳୁମୂଲେ କୀଳମାନା ପଚ୍ଛିମପାଦେହି ପହରିତ୍ୱା ତଂ ସତ୍ଥଂ ପାତେସି। ଚୋରା ସତ୍ଥସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଉପଧାରେନ୍ତା ତଂ ଦିସ୍ୱା ତୁଟ୍ଠମାନସା ଅଜଂ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିଂସୁ। ଇତି ‘‘ସାପି ଅଜା ଅତ୍ତନା କତେନେୱ ମତା’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୯।

‘‘ଅଜା ଯଥା ୱେଳୁଗୁମ୍ବସ୍ମିଂ ବଦ୍ଧା, ଅୱକ୍ଖିପନ୍ତୀ ଅସିମଜ୍ଝଗଚ୍ଛି;

ତେନେୱ ତସ୍ସା ଗଲକାୱକନ୍ତଂ, ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ବହୁତାଦିସୋୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅୱକ୍ଖିପନ୍ତୀତି କୀଳମାନା ପଚ୍ଛିମପାଦେ ଖିପନ୍ତୀ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ୱଚନଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ମିତଭାଣିନୋ ନାମ ମରଣଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚନ୍ତୀ’’ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା କିନ୍ନରୱତ୍ଥୁଂ ଆହରି।

ବାରାଣସିୱାସୀ କିରେକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକେନୁପାଯେନ ଜଯମ୍ପତିକେ ଦ୍ୱେ କିନ୍ନରେ ଗହେତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଦାସି। ରାଜା ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବେ କିନ୍ନରେ ଦିସ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ଲୁଦ୍ଦ, ଇମେସଂ କୋ ଗୁଣୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱ, ଏତେ ମଧୁରେନ ସଦ୍ଦେନ ଗାଯନ୍ତି, ମନୁଞ୍ଞଂ ନଚ୍ଚନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ଏୱଂ ଗାଯିତୁଞ୍ଚ ନଚ୍ଚିତୁଞ୍ଚ ନ ଜାନନ୍ତୀ’’ତି। ରାଜା ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ବହୁଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା କିନ୍ନରେ ‘‘ଗାଯଥ ନଚ୍ଚଥା’’ତି ଆହ। କିନ୍ନରା ‘‘ସଚେ ମଯଂ ଗାଯନ୍ତା ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ, ଦୁଗ୍ଗୀତଂ ହୋତି, ଅମ୍ହେ ଗରହିସ୍ସନ୍ତି ୱଧିସ୍ସନ୍ତି, ବହୁଂ କଥେନ୍ତାନଞ୍ଚ ପନ ମୁସାୱାଦୋପି ହୋତୀ’’ତି ମୁସାୱାଦଭଯେନ ରଞ୍ଞା ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୁତ୍ତାପି ନ ଗାଯିଂସୁ ନ ନଚ୍ଚିଂସୁ। ରାଜା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଆହରଥା’’ତି ଆଣାପେନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୦।

‘‘ଇମେ ନ ଦେୱା ନ ଗନ୍ଧବ୍ବପୁତ୍ତା, ମିଗା ଇମେ ଅତ୍ଥୱସଂ ଗତା ମେ;

ଏକଞ୍ଚ ନଂ ସାଯମାସେ ପଚନ୍ତୁ, ଏକଂ ପୁନପ୍ପାତରାସେ ପଚନ୍ତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗା ଇମେତି ଇମେ ସଚେ ଦେୱା ଗନ୍ଧବ୍ବା ୱା ଭୱେୟ୍ୟୁଂ, ନଚ୍ଚେୟ୍ୟୁଞ୍ଚେୱ ଗାଯେୟ୍ୟୁଞ୍ଚ, ଇମେ ପନ ମିଗା ତିରଚ୍ଛାନଗତା। ଅତ୍ଥୱସଂ ଗତା ମେତି ଅତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନ ଲୁଦ୍ଦେନ ଆନୀତତ୍ତା ଅତ୍ଥୱସେନ ମମ ହତ୍ଥଂ ଗତା। ଏତେସୁ ଏକଂ ସାଯମାସେ, ଏକଂ ପାତରାସେ ପଚନ୍ତୂତି।

କିନ୍ନରୀ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ରାଜା କୁଦ୍ଧୋ ନିସ୍ସଂସଯଂ ମାରେସ୍ସତି, ଇଦାନି କଥେତୁଂ କାଲୋ’’ତି ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୧।

‘‘ସତଂ ସହସ୍ସାନି ଦୁଭାସିତାନି, କଲମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି ସୁଭାସିତସ୍ସ;

ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ସଙ୍କମାନୋ କିଲେସୋ, ତସ୍ମା ତୁଣ୍ହୀ କିମ୍ପୁରିସା ନ ବାଲ୍ୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଙ୍କମାନୋ କିଲେସୋତି କଦାଚି ଅହଂ ଭାସମାନୋ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଭାସେୟ୍ୟଂ, ଏୱଂ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ସଙ୍କମାନୋ କିଲିସ୍ସତି କିଲମତି। ତସ୍ମାତି ତେନ କାରଣେନ ତୁମ୍ହାକଂ ନ ଗାଯିଂ, ନ ବାଲଭାୱେନାତି।

ରାଜା କିନ୍ନରିଯା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୨।

‘‘ଯା ମେସା ବ୍ୟାହାସି ପମୁଞ୍ଚଥେତଂ, ଗିରିଞ୍ଚ ନଂ ହିମୱନ୍ତଂ ନଯନ୍ତୁ;

ଇମଞ୍ଚ ଖୋ ଦେନ୍ତୁ ମହାନସାଯ, ପାତୋୱ ନଂ ପାତରାସେ ପଚନ୍ତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯା ମେସାତି ଯା ମେ ଏସା। ଦେନ୍ତୂତି ମହାନସତ୍ଥାଯ ଦେନ୍ତୁ।

କିନ୍ନରୋ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ମଂ ଅକଥେନ୍ତଂ ଅୱସ୍ସଂ ମାରେସ୍ସତି, ଇଦାନି କଥେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୩।

‘‘ପଜ୍ଜୁନ୍ନନାଥା ପସୱୋ, ପସୁନାଥା ଅଯଂ ପଜା;

ତ୍ୱଂ ନାଥୋସି ମହାରାଜ, ନାଥୋହଂ ଭରିଯାଯ ମେ;

ଦ୍ୱିନ୍ନମଞ୍ଞତରଂ ଞତ୍ୱା, ମୁତ୍ତୋ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପବ୍ବତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଜ୍ଜୁନ୍ନନାଥା ପସୱୋତି ତିଣଭକ୍ଖା ପସୱୋ ମେଘନାଥା ନାମ। ପସୁନାଥା ଅଯଂ ପଜାତି ଅଯଂ ପନ ମନୁସ୍ସପଜା ପଞ୍ଚଗୋରସେନ ଉପଜୀୱନ୍ତୀ ପସୁନାଥା ପସୁପତିଟ୍ଠା। ତ୍ୱଂ ନାଥୋସୀତି ତ୍ୱଂ ମମ ପତିଟ୍ଠା ଅସି। ନାଥୋହନ୍ତି ମମ ଭରିଯାଯ ଅହଂ ନାଥୋ, ଅହମସ୍ସା ପତିଟ୍ଠା। ଦ୍ୱିନ୍ନମଞ୍ଞତରଂ ଞତ୍ୱା, ମୁତ୍ତୋ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପବ୍ବତନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋ ଏକଂ ମତଂ ଞତ୍ୱା ସଯଂ ମରଣତୋ ମୁତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଜୀୱମାନା ପନ ମଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ଜହାମ, ତସ୍ମା ସଚେପି ଇମଂ ହିମୱନ୍ତଂ ପେସେତୁକାମୋ, ମଂ ପଠମଂ ମାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପେସେହୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ନ ମଯଂ ତୱ ୱଚନଂ ଅକାତୁକାମତାଯ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୁମ୍ହ, ମଯଂ କଥାଯ ପନ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ନ କଥଯିମ୍ହା’’ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୧୪।

‘‘ନ ୱେ ନିନ୍ଦା ସୁପରିୱଜ୍ଜୟେଥ, ନାନା ଜନା ସେୱିତବ୍ବା ଜନିନ୍ଦ;

ୟେନେୱ ଏକୋ ଲଭତେ ପସଂସଂ, ତେନେୱ ଅଞ୍ଞୋ ଲଭତେ ନିନ୍ଦିତାରଂ।

୧୧୫।

‘‘ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପରିଚିତ୍ତୋ ଅତିଚିତ୍ତୋ, ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ଚିତ୍ତୱା ସମ୍ହି ଚିତ୍ତେ;

ପଚ୍ଚେକଚିତ୍ତା ପୁଥୁ ସବ୍ବସତ୍ତା, କସ୍ସୀଧ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱତ୍ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁପରିୱଜ୍ଜୟେଥାତି ମହାରାଜ, ନିନ୍ଦା ନାମ ସୁଖେନ ପରିୱଜ୍ଜେତୁଂ ନ ସକ୍କା। ନାନା ଜନାତି ନାନାଛନ୍ଦା ଜନା। ୟେନେୱାତି ୟେନ ସୀଲାଦିଗୁଣେନ ଏକୋ ପସଂସଂ ଲଭତି, ତେନେୱ ଅଞ୍ଞୋ ନିନ୍ଦିତାରଂ ଲଭତି। ଅମ୍ହାକଞ୍ହି କିନ୍ନରାନଂ ଅନ୍ତରେ କଥନେନ ପସଂସଂ ଲଭତି, ମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ନିନ୍ଦଂ, ଇତି ନିନ୍ଦା ନାମ ଦୁପ୍ପରିୱଜ୍ଜିୟା, ସ୍ୱାହଂ କଥଂ ତୱ ସନ୍ତିକା ପସଂସଂ ଲଭିସ୍ସାମୀତି।

ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପରିଚିତ୍ତୋତି ମହାରାଜ, ଅସପ୍ପୁରିସୋ ନାମ ପାଣାତିପାତାଦିଚିତ୍ତେନ, ସପ୍ପୁରିସୋ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣି ଆଦିଚିତ୍ତେନ ଅତିଚିତ୍ତୋତି, ଏୱଂ ସବ୍ବୋ ଲୋକୋ ପରିଚିତ୍ତୋ ଅତିଚିତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତ୍ତୱା ସମ୍ହି ଚିତ୍ତେତି ସବ୍ବୋ ପନ ଲୋକୋ ଅତ୍ତନୋ ହୀନେନ ୱା ପଣୀତେନ ୱା ଚିତ୍ତେନ ଚିତ୍ତୱା ନାମ। ପଚ୍ଚେକଚିତ୍ତାତି ପାଟିୟେକ୍କଚିତ୍ତା ପୁଥୁପ୍ପଭେଦା ସବ୍ବେ ସତ୍ତା। ତେସୁ କସ୍ସେକସ୍ସ ତୱ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଚିତ୍ତେନ କିନ୍ନରୀ ୱା ମାଦିସୋ ୱା ଅଞ୍ଞୋ ୱା ୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ତସ୍ମା ‘‘ଅୟଂ ମମ ଚିତ୍ତୱସେନ ନ ୱତ୍ତତୀ’’ତି, ମା ମୟ୍ହଂ କୁଜ୍ଝି। ସବ୍ବସତ୍ତା ହି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତୱସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଦେୱାତି। କିମ୍ପୁରିସୋ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି।

ରାଜା ‘‘ସଭାୱମେୱ କଥେତି ପଣ୍ଡିତୋ କିନ୍ନରୋ’’ତି ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୧୬।

‘‘ତୁଣ୍ହୀ ଅହୂ କିମ୍ପୁରିସୋ ସଭରିୟୋ, ୟୋ ଦାନି ବ୍ୟାହାସି ଭୟସ୍ସ ଭୀତୋ;

ସୋ ଦାନି ମୁତ୍ତୋ ସୁଖିତୋ ଅରୋଗୋ, ୱାଚାକିରେୱତ୍ଥୱତୀ ନରାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱାଚାକିରେୱତ୍ଥୱତୀ ନରାନନ୍ତି ୱାଚାଗିରା ଏୱ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅତ୍ଥୱତୀ ହିତାୱହା ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା କିନ୍ନରେ ସୁୱଣ୍ଣପଞ୍ଜରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତମେୱ ଲୁଦ୍ଦଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ ଭଣେ, ଗହିତଟ୍ଠାନେୟେୱ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହୀ’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜାପେସି। ମହାସତ୍ତୋପି ‘‘ଆଚରିୟ, ଏୱଂ କିନ୍ନରା ୱାଚଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ପତ୍ତକାଲେ କଥିତେନ ସୁଭାସିତେନେୱ ମୁତ୍ତା, ତ୍ୱଂ ପନ ଦୁକ୍କଥିତେନ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ଇଦଂ ଉଦାହରଣଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିୟ, ମା ଭାୟି, ଜୀୱିତଂ ତେ ଅହଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଅସ୍ସାସେସି, ‘‘ଅପିଚ ଖୋ ପନ ତୁମ୍ହେ ମଂ ରକ୍ଖେୟ୍ୟାଥା’’ତିୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ତାୱ ନକ୍ଖତ୍ତୟୋଗୋ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ଦିୱସଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ମଜ୍ଝିମୟାମସମନନ୍ତରେ ମତଂ ଏଳକଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱାହୀ’’ତି କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଏଳକମଂସେନ ବଲିଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି କୋକାଲିକୋ ୱାଚାୟ ହତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କଳାରପିଙ୍ଗଲୋ କୋକାଲିକୋ ଅହୋସି, ତକ୍କାରିୟପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତକ୍କାରିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୮୨] ୯। ରୁରୁମିଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ତସ୍ସଗାମୱରଂ ଦମ୍ମୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ଭିକ୍ଖୂହି ‘‘ବହୂପକାରୋ ତେ ଆୱୁସୋ, ଦେୱଦତ୍ତସତ୍ଥା, ତ୍ୱଂ ତଥାଗତଂ ନିସ୍ସାୟ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଲଭି, ତୀଣି ପିଟକାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହି, ଲାଭସକ୍କାରଂ ପାପୁଣୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥାରା ମମ

ତିଣଗ୍ଗମତ୍ତୋପି ଉପକାରୋ ନ କତୋ, ଅହଂ ସଯମେଓ ପଜ୍ଜିଂ, ସଯଂ ତୀଣି ପିଟକାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିଂ, ସଯଂ ଲାଭସକ୍କାରଂ ପାପୁଣି''ନ୍ତି କଥେସି। ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଅକତଞ୍ଞୂ ଆଵୁସୋ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ଅକତଵେଦୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ଇଦାନେଵ ଅକତଞ୍ଞୂ, ପୁବ୍ବେପି ଅକତଞ୍ଞୂଯେଵ, ପୁବ୍ବେପେସ ମଯା ଜୀଵିତେ ଦିନ୍ନେପି ମମ ଗୁଣମତ୍ତଂ ନ ଜାନାତୀ''ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକୋ ଅସୀତିକୋଟିଵିଭଵୋ ସେଟ୍ଠି ପୁତ୍ତଂ ଲଭିତ୍ଵା ''ମହାଧନକୋ''ତିସ୍ସ, ନାମଂ କତ୍ଵା ''ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ମମ ପୁତ୍ତୋ କିଲମିସ୍ସତୀ''ତି ନ କିଞ୍ଚି ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସି। ସୋ ଗୀତନଚ୍ଚଵାଦିତଖାଦନଭୋଜନତୋ ଉଦ୍ଧଂ ନ କିଞ୍ଚି ଅଞ୍ଞାସି। ତଂ ଵଯପ୍ପତ୍ତଂ ପତିରୂପେନ ଦାରେନ ସଂଯୋଜେତ୍ଵା ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ଅଚ୍ଚଯେନ ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତସୁରାଧୁତ୍ତାଦୀହି ପରିଵୁତୋ ନାନାବ୍ଯସନମୁଖେହି ଇଣଂ ଆଦାଯ ତଂ ଦାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଇଣାଯିକେହି ଚୋଦିଯମାନୋ ଚିନ୍ତେସି ''କିଂ ମଯ୍ହଂ ଜୀଵିତେନ, ଏକେନମ୍ହି ଅତ୍ତଭାଵେନ ଅଞ୍ଞୋ ଵିଯ ଜାତୋ, ମତଂ ମେ ସେଯ୍ୟୋ''ତି। ସୋ ଇଣାଯିକେ ଆହ – ''ତୁମ୍ହାକଂ ଇଣପଣ୍ଣାନି ଗହେତ୍ଵା ଆଗଚ୍ଛଥ, ଗଙ୍ଗାତୀରେ ମେ ନିଦହିତଂ କୁଲସନ୍ତକଂ ଧନଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ଵୋ ଦସ୍ସାମୀ''ତି। ତେ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ''ଇଧ ଧନ''ନ୍ତି ନିଧିଟ୍ଠାନଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଵିଯ ''ଗଙ୍ଗାଯଂ ପତିତ୍ଵା ମରିସ୍ସାମୀ''ତି ପଲାଯିତ୍ଵା ଗଙ୍ଗାଯଂ ପତି। ସୋ ଚଣ୍ଡସୋତେନ ଵୁଯ୍ହନ୍ତୋ କାରୁଞ୍ଞରଵଂ ଵିରଵି।

ତଦା ମହାସତ୍ତୋ ରୁରୁମିଗଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା ପରିଵାରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ଏକକୋଵ ଗଙ୍ଗାନିଵତ୍ତନେ ରମଣୀଯେ ସାଲମିସ୍ସକେ ସୁପୁପ୍ଫିତଅମ୍ବଵନେ ଵସତି ଉପୋସଥଂ ଉପଵୁତ୍ଥାଯ। ତସ୍ସ ସରୀରଚ୍ଛଵି ସୁମଜ୍ଜିତକଞ୍ଚନପଟ୍ଟଵଣ୍ଣା ଅହୋସି, ହତ୍ଥପାଦା ଲାଖାରସପରିକମ୍ମକତା ଵିଯ, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଚାମରୀନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଵିଯ, ସିଙ୍ଗାନି ରଜତଦାମସଦିସାନି, ଅକ୍ଖୀନି ସୁମଜ୍ଜିତମଣିଗୁଳିକା ଵିଯ, ମୁଖଂ ଓଦହିତ୍ଵା ଠପିତରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକଂ ଵିଯ। ଏଵରୂପଂ ତସ୍ସ ରୂପଂ ଅହୋସି। ସୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ତସ୍ସ କାରୁଞ୍ଞସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ଵା ''ମନୁସ୍ସସଦ୍ଦୋ ସୂଯତି, ମା ମଯି ଧରନ୍ତେ ମରତୁ, ଜୀଵିତମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ସଯନଗୁମ୍ବା ଉଟ୍ଠାଯ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ''ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ମା ଭାଯି, ଜୀଵିତଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ଵା ସୋତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ପିଟ୍ଠିଯଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ତୀରଂ ପାପେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ନେତ୍ଵା ଫଲାଫଲାନି ଦତ୍ଵା ଦ୍ଵୀହତୀହଚ୍ଚଯେନ ''ଭୋ ପୁରିସ, ଅହଂ ତଂ ଇତୋ ଅରଞ୍ଞତୋ ନୀହରିତ୍ଵା ବାରାଣସିମଗ୍ଗେ ଠପେସ୍ସାମି, ତ୍ଵଂ ସୋତ୍ଥିନା ଗମିସ୍ସସି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ତ୍ଵଂ 'ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ କଞ୍ଚନମିଗୋ ଵସତୀ'ତି ଧନକାରଣା ମଂ ରଞ୍ଞୋ ଚେଵ ରାଜମହାମତ୍ତସ୍ସ ଚ ମା ଆଚିକ୍ଖାହୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୁ ସାମୀ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ଵା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିଯଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ବାରାଣସିମଗ୍ଗେ ଓତାରେତ୍ଵା ନିଵତ୍ତି। ତସ୍ସ ବାରାଣସିପଵିସନଦିଵସେଯେଵ ଖେମା ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ସୁପିନନ୍ତେ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣଂ ମିଗଂ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ଚିନ୍ତେସି ''ସଚେ ଏଵରୂପୋ ମିଗୋ ନ ଭଵେଯ୍ୟ, ନାହଂ ସୁପିନେ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ, ଅଦ୍ଧା ଭଵିସ୍ସତି, ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ''ମହାରାଜ, ଅହଂ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣଂ ମିଗଂ ପସ୍ସିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମି, ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣମିଗସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମାମ୍ହି, ଲଭିସ୍ସାମି ଚେ, ଜୀଵେଯ୍ୟଂ, ନୋ ଚେ, ନତ୍ଥି ମେ ଜୀଵିତ''ନ୍ତି ଆହ। ରାଜା ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ଵା ''ସଚେ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅତ୍ଥି, ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ଵତ୍ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣା ମିଗା ନାମ ହୋନ୍ତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ଆମ, ଦେଵ, ହୋନ୍ତୀ''ତି ସୁତ୍ଵା ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ସୁଵଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟକେ ସହସ୍ସଥଵିକଂ ଠପେତ୍ଵା ଯୋ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣଂ ମିଗଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ସଦ୍ଧିଂ ସହସ୍ସଥଵିକସୁଵଣ୍ଣଚଙ୍କୋଟକେନ ତଞ୍ଚ ହତ୍ଥିଂ ତତୋ ଚ ଉତ୍ତରି ଦାତୁକାମୋ ହୁତ୍ଵା ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଗାଥଂ ଲିଖାପେତ୍ଵା ଏକଂ ଅମଚ୍ଚଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ଏହି ତାତ, ମମ ଵଚନେନ ଇମଂ ଗାଥଂ ନଗରଵାସୀନଂ କଥେହୀ''ତି ଇମସ୍ମିଂ ଜାତକେ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୭।

''ତସ୍ସ ଗାମଵରଂ ଦମ୍ମି, ନାରିଯୋ ଚ ଅଲଙ୍କତା;

ଯୋ ମେ ତଂ ମିଗମକ୍ଖାତି, ମିଗାନଂ ମିଗମୁତ୍ତମ''ନ୍ତି।

ଅମଚ୍ଚୋ ସୁଵଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ ଗହେତ୍ଵା ସକଲନଗରେ ଵାଚାପେସି। ଅଥ ସୋ ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ପଵିସନ୍ତୋଵ ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ଵା ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ''ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ ଏଵରୂପଂ ମିଗଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମଂ ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେହୀ''ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚୋ ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧତୋ ଓତରିତ୍ଵା ତଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନେତ୍ଵା ''ଅଯଂ କିର, ଦେଵ, ତଂ ମିଗଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ''ସଚ୍ଚଂ ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସା''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ''ସଚ୍ଚଂ ମହାରାଜ, ତ୍ଵଂ ଏତଂ ଯସଂ ମଯ୍ହଂ ଦେହୀ''ତି ଵଦନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୮।

‘‘ମୟ୍ହଂ ଗାମୱରଂ ଦେହି, ନାରିୟୋ ଚ ଅଲଙ୍କତା;

ଅହଂ ତେ ମିଗମକ୍ଖିସ୍ସଂ, ମିଗାନଂ ମିଗମୁତ୍ତମ’’ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତସ୍ସ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିସ୍ସ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ କୁହିଂ ସୋ ମିଗୋ ୱସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ଦେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତମେୱ ମଗ୍ଗଦେସକଂ କତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଠାନଂ ଅଗମାସି। ଅଥ ନଂ ସୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ‘‘ସେନଂ, ଦେୱ, ସନ୍ନିସୀଦାପେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସନ୍ନିସିନ୍ନାୟ ସେନାୟ ଏସୋ, ଦେୱ, ସୁୱଣ୍ଣମିଗୋ ଏତସ୍ମିଂ ୱନେ ୱସତୀ’’ତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ତତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୯।

‘‘ଏତସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡସ୍ମିଂ, ଅମ୍ବା ସାଲା ଚ ପୁପ୍ଫିତା;

ଇନ୍ଦଗୋପକସଞ୍ଛନ୍ନା, ଏତ୍ଥେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇନ୍ଦଗୋପକସଞ୍ଛନ୍ନାତି ଏତସ୍ସ ୱନସଣ୍ଡସ୍ସ ଭୂମି ଇନ୍ଦଗୋପକୱଣ୍ଣାୟ ରତ୍ତାୟ ସୁଖସମ୍ଫସ୍ସାୟ ତିଣଜାତିୟା ସଞ୍ଛନ୍ନା, ସସକୁଚ୍ଛି ୱିୟ ମୁଦୁକା, ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ରମଣୀୟେ ୱନସଣ୍ଡେ ଏସୋ ତିଟ୍ଠତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି ‘‘ତସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ପଲାୟିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଖିପ୍ପଂ ଆୱୁଧହତ୍ଥେହି ପୁରିସେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ପରିୱାରେଥା’’ତି। ତେ ତଥା କତ୍ୱା ଉନ୍ନଦିଂସୁ। ରାଜା କତିପୟେହି ଜନେହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି, ସୋପିସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମହନ୍ତୋ ବଲକାୟସଦ୍ଦୋ, ତମ୍ହା ମେ ପୁରିସା ଭୟେନ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି । ସୋ ଉଟ୍ଠାୟ ସକଲପରିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନେୟେୱ ମେ ସୋତ୍ଥି ଭୱିସ୍ସତି, ଏତ୍ଥେୱ ମୟା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜାଭିମୁଖୋ ପାୟାସି। ରାଜା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନାଗବଲୋ ମିଗୋ ଅୱତ୍ଥରନ୍ତୋ ୱିୟ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ସରଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ଇମଂ ମିଗଂ ସନ୍ତାସେତ୍ୱା ସଚେ ପଲାୟତି, ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଧନୁଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୧୨୦।

‘‘ଧନୁଂ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝଂ କତ୍ୱାନ, ଉସୁଂ ସନ୍ନୟ୍ହୁପାଗମି;

ମିଗୋ ଚ ଦିସ୍ୱା ରାଜାନଂ, ଦୂରତୋ ଅଜ୍ଝଭାସଥ।

୧୨୧।

‘‘ଆଗମେହି ମହାରାଜ, ମା ମଂ ୱିଜ୍ଝି ରଥେସଭ;

କୋ ନୁ ତେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଏତ୍ଥେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଦ୍ୱେଜ୍ଝଂ କତ୍ୱାନାତି ଜିୟାୟ ଚ ସରେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଏକମେୱ କତ୍ୱା। ସନ୍ନୟ୍ହାତି ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା। ଆଗମେହୀତି ‘‘ତିଟ୍ଠ, ମହାରାଜ, ମା ମଂ ୱିଜ୍ଝି, ଜୀୱଗ୍ଗାହମେୱ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ମଧୁରାୟ ମନୁସ୍ସୱାଚାୟ ଅଭାସି।

ରାଜା ତସ୍ସ ମଧୁରକଥାୟ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଧନୁଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଗାରୱେନ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋପି ରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ମହାଜନୋପି ସବ୍ବାୱୁଧାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପରିୱାରେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମହାସତ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣକିଙ୍କିଣିକଂ ଚାଲେନ୍ତୋ ୱିୟ ମଧୁରେନ ସରେନ ରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କୋ ନୁ ତେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଏତ୍ଥେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ’’ତି? ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପାପପୁରିସୋ ଥୋକଂ ପଟିକ୍କମିତ୍ୱା ସୋତପଥେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ‘‘ଇମିନା ମେ ଦସ୍ସିତୋ’’ତି କଥେନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୨।

''ଏସ ପାପଚରୋ ପୋସୋ, ସମ୍ମ ତିଟ୍ଠତି ଆରକା;

ସୋଯଂ ମେ ଇଦମକ୍ଖାସି, ଏହେସୋ ତିଟ୍ଠତେ ମିଗୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ପାପଚରୋତି ୱିସ୍ସଟ୍ଠାଚାରୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିଂ ଗରହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୩।

''ସଚ୍ଚଂ କିରେୱ ମାହଂସୁ, ନରା ଏକଚ୍ଚିଯା ଇଧ;

କଟ୍ଠଂ ନିପ୍ଲୱିତଂ ସେଯ୍ୟୋ, ନ ତ୍ୱେୱେକଚ୍ଚିଯୋ ନରୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନିପ୍ଲୱିତନ୍ତି ଉତ୍ତାରିତଂ। ଏକଚ୍ଚିଯୋତି ଏକଚ୍ଚୋ ପନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ଉଦକେ ପତନ୍ତୋପି ଉତ୍ତାରିତୋ ନ ତ୍ୱେୱ ସେଯ୍ୟୋ। କଟ୍ଠଞ୍ହି ନାନପ୍ପକାରେନ ଉପକାରାଯ ସଂୱତ୍ତତି, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପନ ପାପପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିନାସାଯ, ତସ୍ମା ତତୋ କଟ୍ଠମେୱ ୱରତରନ୍ତି ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା କଥଯିଂସୁ, ମଯା ପନ ତେସଂ ୱଚନଂ ନ କତନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୪।

''କିଂ ନୁ ରୁରୁ ଗରହସି ମିଗାନଂ, କିଂ ପକ୍ଖୀନଂ କିଂ ପନ ମାନୁସାନଂ;

ଭଯଂ ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତିନପ୍ପରୂପଂ, ସୁତ୍ୱାନ ତଂ ମାନୁସିଂ ଭାସମାନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗାନନ୍ତି ମିଗାନମଞ୍ଞତରଂ ଗରହସି, ଉଦାହୁ ପକ୍ଖୀନଂ, ମାନୁସାନନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଭଯଞ୍ହି ମଂ ୱିନ୍ଦତୀତି ଭଯଂ ମଂ ପଟିଲଭତି, ଅହଂ ଅତ୍ତନି ଅନିସ୍ସରୋ ଭଯସନ୍ତକୋ ୱିଯ ହୋମି। ଅନପ୍ପରୂପନ୍ତି ମହନ୍ତଂ।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ନ ମିଗଂ, ନ ପକ୍ଖିଂ ଗରହାମି, ମନୁସ୍ସଂ ପନ ଗରହାମୀ''ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୫।

''ଯମୁଦ୍ଧରିଂ ୱାହନେ ୱୁଯ୍ହମାନଂ, ମହୋଦକେ ସଲିଲେ ସୀଘସୋତେ;

ତତୋନିଦାନଂ ଭଯମାଗତଂ ମମ, ଦୁକ୍ଖୋ ହୱେ ରାଜ ଅସବ୍ଭି ସଙ୍ଗମୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୱାହନେତି ପତିତପତିତେ ୱହିତୁଂ ସମତ୍ଥେ ଗଙ୍ଗାୱହେ। ମହୋଦକେ ସଲିଲେତି ମହାଉଦକେ ମହାସଲିଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯେନାପି ଗଙ୍ଗାୱହସ୍ସେୱ ବହୁଉଦକତଂ ଦସ୍ସେତି। ତତୋନିଦାନନ୍ତି ମହାରାଜ, ଯୋ ମଯ୍ହଂ ତଯା ଦସ୍ସିତୋ ପୁରିସୋ, ଏସୋ ମଯା ଗଙ୍ଗାଯ ୱୁଯ୍ହମାନୋ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ କାରୁଞ୍ଞେରୱଂ ୱିରୱନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧରିତୋ, ତତୋନିଦାନଂ ମେ ଇଦମଜ୍ଜ ଭଯଂ ଆଗତଂ, ଅସପ୍ପୁରିସେହି ସମାଗମୋ ନାମ ଦୁକ୍ଖୋ, ମହାରାଜାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ବହୂପକାରସ୍ସ ନାମ ଗୁଣଂ ନ ଜାନାତି, ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ନଂ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୬।

''ସୋହଂ ଚତୁପ୍ପଉମିମଂ ୱିହଙ୍ଗମଂ, ତନୁଚ୍ଛିଦଂ ହଦଯେ ଓସ୍ସଜାମି;

ହନାମି ତଂ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିଂ ଅକିଚ୍ଚକାରିଂ, ଯୋ ତାଦିସଂ କମ୍ମକତଂ ନ ଜାନେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଚତୁପ୍ପଉନ୍ତି ଚତୂହି ୱାଜପତ୍ତେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ୱିହଙ୍ଗମନ୍ତି ଆକାସଗାମିଂ। ତନୁଚ୍ଛିଦନ୍ତି ସରୀରଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ। ଓସ୍ସଜାମୀତି ଏତସ୍ସ ହଦଯେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେମି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ''ମା ଏସ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ନସ୍ସତୂ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଏକାଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୭।

''ଧୀରସ୍ସ ବାଲସ୍ସ ହୱେ ଜନିନ୍ଦ, ସନ୍ତୋ ୱଧଂ ନପ୍ପସଂସନ୍ତି ଜାତୁ;

କାମଂ ଘରଂ ଗଚ୍ଛତୁ ପାପଧମ୍ମୋ, ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭଟ୍ଠଂ ତଦେତସ୍ସ ଦେହି;

ଅହଞ୍ଚ ତେ କାମକରୋ ଭୱାମୀ''ତି।

ତତ୍ଥ କାମନ୍ତି କାମେନ ଯଥାରୁଚିଯା ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଗଚ୍ଛତୁ। ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭଟ୍ଠଂ ତଦେତସ୍ସ ଦେହୀତି ଯଞ୍ଚ ତସ୍ସ ''ଇଦଂ ନାମ ତେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ତଯା କଥିତଂ, ତଂ ତସ୍ସ ଦେହି। କାମକରୋତି ଇଚ୍ଛାକରୋ, ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ କରୋହି, ମଂସଂ ୱା ମେ ଖାଦ, କୀଳଆମିଗଂ ୱା କରୋହି, ସବ୍ବତ୍ଥ ତେ ଅନୁକୂଲୱତ୍ତୀ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୮।

''ଅଦ୍ଧା ରୁରୂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସତଂ ସୋ, ଯୋ ଦୁବ୍ଭତୋ ମାନୁସସ୍ସ ନ ଦୁବ୍ଭି;

କାମଂ ଘରଂ ଗଚ୍ଛତୁ ପାପଧମ୍ମୋ, ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭଟ୍ଠଂ ତଦେତସ୍ସ ଦମ୍ମି;

ଅହଞ୍ଚ ତେ କାମଚାରଂ ଦଦାମୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସତଂ ସୋତି ଅଦ୍ଧା ତ୍ୱଂ ସତଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ। କାମଚାରନ୍ତି ଅହଂ ତୱ ଧମ୍ମକଥାଯ ପସୀଦିତ୍ୱା ତୁଯ୍ହଂ କାମଚାରଂ ଅଭଯଂ ଦଦାମି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତୁମ୍ହେ ନିବ୍ଭଯା ଯଥାରୁଚିଯା ୱିହରଥାତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ୱରଂ ଅଦାସି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''ମହାରାଜ, ମନୁସ୍ସା ନାମ ଅଞ୍ଞଂ ମୁଖେନ ଭାସନ୍ତି, ଅଞ୍ଞଂ କାଯେନ କରୋନ୍ତୀ''ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୯।

''ସୁୱିଜାନଂ ସିଙ୍ଗାଲାନଂ, ସକୁଣାନଞ୍ଚ ୱସ୍ସିତଂ;

ମନୁସ୍ସୱସ୍ସିତଂ ରାଜ, ଦୁବ୍ବିଜାନତରଂ ତତୋ।

୧୩୦।

''ଅପି ଚେ ମଞ୍ଞତୀ ପୋସୋ, ଞାତି ମିତ୍ତୋ ସଖାତି ୱା;

ଯୋ ପୁବ୍ବେ ସୁମନୋ ହୁତ୍ୱା, ପଚ୍ଛା ସମ୍ପଜ୍ଜତେ ଦିସୋ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ମିଗରାଜ, ମା ମଂ ଏୱଂ ମଞ୍ଞି, ଅହଞ୍ହି ରଜ୍ଜଂ ଜହନ୍ତୋପି ନ ତୁୟ୍ହଂ ଦିନ୍ନୱରଂ ଜହିସ୍ସଂ, ସଦ୍ଦହଥ, ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ୱରଂ ଅଦାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ ଅଭୟଦାନଂ ୱରଂ ଗଣ୍ହି। ରାଜାପି ତଂ ୱରଂ ଦତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତଂ ନଗରଂ ନେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଞ୍ଚ ନଗରଞ୍ଚ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ଦେୱିୟା ଧମ୍ମଂ ଦେସାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଦେୱିଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚ ରାଜପରିସାୟ ଚ ମଧୁରାୟ ମନୁସ୍ସଭାସାୟ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦସହି ରାଜଧମ୍ମେହି ଓୱଦିତ୍ୱା ମହାଜନଂ ଅନୁସାସିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମିଗଗଣପରିୱୁତୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ରାଜା ‘‘ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅଭୟଂ ଦମ୍ମୀ’’ତି ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମିଗପକ୍ଖୀନଂ କୋଚି ହତ୍ଥଂ ପସାରେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନାହୋସି। ମିଗଗଣୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ସସ୍ସାନି ଖାଦତି, କୋଚି ୱାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ମହାଜନୋ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପକ୍କୋସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୧।

‘‘ସମାଗତା ଜାନପଦା, ନେଗମା ଚ ସମାଗତା;

ମିଗା ସସ୍ସାନି ଖାଦନ୍ତି, ତଂ ଦେୱୋ ପଟିସେଧତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଂ ଦେୱୋତି ତଂ ମିଗଗଣଂ ଦେୱୋ ପଟିସେଧତୂତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୧୩୨।

‘‘କାମଂ ଜନପଦୋ ମାସି, ରଟ୍ଠଞ୍ଚାପି ୱିନସ୍ସତୁ;

ନ ତ୍ୱେୱାହଂ ରୁରୁଂ ଦୁବ୍ଭେ, ଦତ୍ୱା ଅଭୟଦକ୍ଖିଣଂ।

୧୩୩।

‘‘ମା ମେ ଜନପଦୋ ଆସି, ରଟ୍ଠଞ୍ଚାପି ୱିନସ୍ସତୁ;

ନ ତ୍ୱେୱାହଂ ମିଗରାଜସ୍ସ, ୱରଂ ଦତ୍ୱା ମୁସା ଭଣେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମାସୀତି କାମଂ ମୟ୍ହଂ ଜନପଦୋ ମା ହୋତୁ। ରୁରୁନ୍ତି ନ ତ୍ୱେୱ ଅହଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସ୍ସ ରୁରୁମିଗରାଜସ୍ସ ଅଭୟଦକ୍ଖିଣଂ ଦତ୍ୱା ଦୁବ୍ଭିସ୍ସାମୀତି।

ମହାଜନୋ ରଞ୍ଞୋ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ ପଟିକ୍କମି। ସା କଥା ୱିତ୍ଥାରିକା ଅହୋସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ମିଗଗଣଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମନୁସ୍ସାନଂ ସସ୍ସାନି ମା ଖାଦଥା’’ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଖେତ୍ତେସୁ ପଣ୍ଣସଞ୍ଞଂ ବନ୍ଧନ୍ତୂ’’ତି ମନୁସ୍ସାନଂ ଘୋସାପେସି। ତେ ତଥା ବନ୍ଧିଂସୁ, ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ମିଗା ଯାୱଜ୍ଜତନା ସସ୍ସାନି ନ ଖାଦନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅକତଞ୍ଞୂୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ସେଟ୍ଠିପୁତ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ରୁରୁମିଗରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ରୁରୁମିଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୮୩] ୧୦। ସରଭମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅତ୍ତନା ସଂଖିତ୍ତେନ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହସ୍ସ ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ ୱିତ୍ଥାରେନ ବ୍ୟାକରଣଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। କଦା ପନ ସତ୍ଥା ଥେରଂ ସଂଖିତ୍ତେନ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛୀତି? ଦେୱୋରୋହନେ। ତତ୍ରାଯଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା। ରାଜଗହସେଟ୍ଠିନୋ ହି ସନ୍ତକେ ଚନ୍ଦନପତ୍ତେ ଆଯସ୍ମତା ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜେନ ଇଦ୍ଧିଯା ଗହିତେ ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯକରଣଂ ପଟିକ୍ଖିପି। ତଦା ତିତ୍ଥିଯା ''ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯକରଣଂ, ଇଦାନି ସଯମ୍ପି ନ କରିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମଙ୍କୁଭୂତେହି ଅତ୍ତନୋ ସାୱକେହି ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ଇଦ୍ଧିଯା ପତ୍ତଂ ନ ଗଣ୍ହିତ୍ଥା''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନା ''ନେତଂ ଆୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ଦୁକ୍କରଂ, ଛୱସ୍ସ ପନ ଦାରୁପତ୍ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତନୋ ସଣ୍ହସୁଖୁମଗୁଣଂ କୋ ଗିହୀନଂ ପକାସେସ୍ସତୀତି ନ ଗଣ୍ହିମ୍ହ, ସମଣା ପନ ସକ୍ଖପୁତ୍ତିଯା ଲୋଲତାଯ ଇଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିଂସୁ। ମା 'ଅମ୍ହାକଂ ଇଦ୍ଧିକରଣଂ ଭାରୋ'ତି ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ମଯଞ୍ହି ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ସାୱକା, ଆକଙ୍ଖମାନା ପନ ସମଣେନ ଗୋତମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଇଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମ, ସଚେ ହି ସମଣୋ ଗୋତମୋ ଏକଂ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତି, ମଯଂ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ କରିସ୍ସାମା''ତି କଥଯିଂସୁ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚେସୁଂ ''ଭନ୍ତେ, ତିତ୍ଥିଯା କିର ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ''ଭିକ୍ଖୱେ, କରୋନ୍ତୁ, ଅହମ୍ପି କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ବିମ୍ବିସାରୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଭନ୍ତେ, ପାଟିହାରିଯଂ କିର କରିସ୍ସଥା''ତି? ''ଆମ, ମହାରାଜା''ତି। ''ନନୁ, ଭନ୍ତେ, ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତି। ''ମହାରାଜ, ତଂ ମଯା ସାୱକାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ''ଯଥା ହି, ମହାରାଜ, ତୱ ଉଯ୍ୟାନେ ପୁପ୍ଫଫଲଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱାରିତଂ, ନ ତୱ, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବ''ନ୍ତି। ''କତ୍ଥ ପନ, ଭନ୍ତେ, ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସଥା''ତି? ''ସାୱତ୍ଥିନଗରଦ୍ୱାରେ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ''ତି। ''ଅମ୍ହେହି ତତ୍ଥ କିଂ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି? ''ନତ୍ଥି କିଞ୍ଚି ମହାରାଜା''ତି। ପୁନଦିୱସେ ସତ୍ଥା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ଚାରିକଂ ପକ୍କାମି। ମନୁସ୍ସା ''କୁହିଂ, ଭନ୍ତେ, ସତ୍ଥା ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ''ସାୱତ୍ଥିନଗରଦ୍ୱାରେ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ତିତ୍ଥିଯମଦ୍ଦନଂ ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କାତୁ''ନ୍ତି ତେସଂ ଭିକ୍ଖୂ କଥଯନ୍ତି। ମହାଜନୋ ''ଅଚ୍ଛରିଯରୂପଂ କିର ପାଟିହାରିଯଂ ଭୱିସ୍ସତି, ପସ୍ସିସ୍ସାମ ନ''ନ୍ତି ଘରଦ୍ୱାରାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଅଗମାସି।

ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯା ''ମଯମ୍ପି ସମଣସ୍ସ ଗୋତମସ୍ସ ପାଟିହାରିଯକରଣଟ୍ଠାନେ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଉପଟ୍ଠାକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥାରମେୱ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ''ପାଟିହାରିଯଂ କିର, ଭନ୍ତେ, କରିସ୍ସଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିତୋ ''କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''କଦା, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆସାଳ୍ହିପୁଣ୍ଣମାସିଯ''ନ୍ତି ଆହ। ''ମଣ୍ଡପଂ କରୋମି ଭନ୍ତେ''ତି? ''ଅଲଂ ମହାରାଜ, ମମ ପାଟିହାରିଯକରଣଟ୍ଠାନେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ରତନମଣ୍ଡପଂ କରିସ୍ସତୀ''ତି। ''ଏତଂ କାରଣଂ ନଗରେ ଉଗ୍ଘୋସାପେମି, ଭନ୍ତେ''ତି? ''ଉଗ୍ଘୋସାପେହି ମହାରାଜା''ତି। ରାଜା ଧମ୍ମଘୋସକଂ ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ''ଭଗୱା କିର ସାୱତ୍ଥିନଗରଦ୍ୱାରେ କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ ତିତ୍ଥିଯମଦ୍ଦନଂ ପାଟିହାରିଯଂ କରିସ୍ସତି ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ''ତି ଯାୱ ଛଟ୍ଠଦିୱସା ଦେୱସିକଂ ଘୋସନଂ କାରେସି। ତିତ୍ଥିଯା ''କଣ୍ଡମ୍ବରୁକ୍ଖମୂଲେ କିର କରିସ୍ସତୀ''ତି ସାମିକାନଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିସାମନ୍ତେ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦାପଯିଂସୁ। ଧମ୍ମଘୋସକୋ ପୁଣ୍ଣମୀଦିୱସେ ପାତୋୱ ''ଅଜ୍ଜ, ଭଗୱତୋ ପାଟିହାରିଯଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଉଗ୍ଘୋସେସି। ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ଉଗ୍ଘୋସିତଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ଯେ ଯେ ଗନ୍ତୁଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି, ତେ ତେ ସାୱତ୍ଥିଂ ପତ୍ତମେୱ ଅତ୍ତାନଂ ପସ୍ସିଂସୁ, ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକା ପରିସା ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ପାତୋୱ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିସିତୁଂ ନିକ୍ଖମି। କଣ୍ଡୋ ନାମ ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ପିଣ୍ଡିପକ୍କମେୱ କୁମ୍ଭପମାଣଂ ମହନ୍ତଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ରଞ୍ଞୋ ହରନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରଂ ନଗରଦ୍ୱାରେ ଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ ତଥାଗତସ୍ସେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକ''ନ୍ତି ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ''ଆନନ୍ଦ, ଇମଂ ଅମ୍ବଟ୍ଠିଂ ଉଯ୍ୟାନପାଲକସ୍ସ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ରୋପନତ୍ଥାଯ ଦେହି, ଏସ କଣ୍ଡମ୍ବୋ ନାମ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ଥେରୋ ତଥା ଅକାସି। ଉଯ୍ୟାନପାଲୋ ପଂସୁଂ ୱିଯୂହିତ୍ୱା ରୋପେସି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଅଟ୍ଠିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ମୂଲାନି ଓତରିଂସୁ, ନଙ୍ଗଲସୀସପମାଣୋ ରତ୍ତଙ୍କୁରୋ ଉଟ୍ଠହି, ମହାଜନସ୍ସ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧୋ ପଣ୍ଣାସହତ୍ଥସାଖୋ ଉବ୍ବେଧତୋ ଚ ହତ୍ଥସତିକୋ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ସମ୍ପଜ୍ଜି, ତାୱଦେୱସ୍ସ ପୁପ୍ଫାନି ଚ ଫଲାନି ଚ ଉଟ୍ଠହିଂସୁ। ସୋ ମଧୁକରପରିୱୁତୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଫଲଭରିତୋ ନଭଂ ପୂରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି, ୱାତପ୍ପହରଣକାଲେ ମଧୁରପକ୍କାନି ପତିଂସୁ। ପଚ୍ଛା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ ଆଗମିଂସୁ।

ସାଯନ୍ହସମଯେ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ସତ୍ଥୁ ରତନମଣ୍ଡପକରଣଂ ଅମ୍ହାକଂ ଭାରୋ''ତି ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଦେୱପୁତ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ନୀଲୁପ୍ପଲସଞ୍ଛନ୍ନଂ ସତ୍ତରତନମଣ୍ଡପଂ କାରେସି। ଏୱଂ ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଅଦେୱତା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତିତ୍ଥିଯମଦ୍ଦନଂ ଅସାଧାରଣଂ ସାୱକେହି ଯମକପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ବହୁଜନସ୍ସ ପସନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଓରୁଯ୍ହ ବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ୱୀସତି ପାଣକୋଟିଯୋ ଅମତପାନଂ ପିୱିଂସୁ। ତତୋ ''ପୁରିମବୁଦ୍ଧା ପନ ପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା କତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ''ତାୱତିଂସଭୱନ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧାସନା ଉଟ୍ଠାଯ ଦକ୍ଖିଣପାଦଂ ଯୁଗନ୍ଧରମୁଦ୍ଧନି ଠପେତ୍ୱା ୱାମପାଦେନ ସିନେରୁମତ୍ଥକଂ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ପାରିଚ୍ଛତ୍ତକମୂଲେ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାଯଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅନ୍ତୋତେମାସଂ ଦେୱାନଂ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ କଥେସି। ପରିସା ସତ୍ଥୁ ଗତଟ୍ଠାନଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ''ଦିସ୍ୱାୱ ଗମିସ୍ସାମା''ତି ତତ୍ଥେୱ ତେମାସଂ ୱସି।

ଉପକଟ୍ଠାଯ ପଓ୍ୱାରଣାଯ ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଗଓ୍ୱତୋ ଆରୋଚେସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କହଂ ପନ ଏତରହି ସାରିପୁତ୍ତୋ’’ତି? ‘‘ଏସୋ, ଭନ୍ତେ, ପାଟିହାରିଯେ ପସୀଦିତ୍ୱା ପଜ୍ଜିତେହି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୁସତେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ୱସୀ’’ତି। ‘‘ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନ, ଅହଂ ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିଓ୍ୱସେ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ଓତରିସ୍ସାମି, ତଥାଗତଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ସଙ୍କସ୍ସନଗରେ ଏକତୋ ସନ୍ନିପତନ୍ତୁ’’ତି। ଥେରୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପରିସାଯ ଆରୋଚେତ୍ୱା ସକଲପରିସଂ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିତୋ ତିଂସଯୋଜନଂ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଂ ଏକମୁହୁତ୍ତେନେଓ୍ୱ ପାପେସି।

ସତ୍ଥା ୱୁତ୍ଥଓ୍ୱସ୍ସୋ ପଓ୍ୱାରେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ସକ୍କସ୍ସ ଆରୋଚେସି। ସକ୍କୋ ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଦସବଲସ୍ସ ମନୁସ୍ସଲୋକଗମନତ୍ଥାଯ ତୀଣି ସୋପାନାନି କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ସିନେରୁମତ୍ଥକେ ସୋପାନସୀସଂ ସଙ୍କସ୍ସନଗରଦ୍ୱାରେ ଧୁରସୋପାନଂ କତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ମଣିମଯଂ, ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ରଜତମଯଂ, ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ସୁଓ୍ୱଣ୍ଣମଯନ୍ତି ତୀଣି ସୋପାନାନି ମାପେସି, ସତ୍ତରତନମଯା ୱେଦିକାପରିକ୍ଖେପା। ସତ୍ଥା ଲୋକୱିୱରଣଂ ପାଟିହାରିଯଂ କତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ମଣିମଯେନ ସୋପାନେନ ଓତରି। ସକ୍କୋ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଅଗ୍ଗହେସି, ସୁଯାମୋ ୱାଲବୀଜନିଂ, ସହମ୍ପତି ମହାବ୍ରହ୍ମା ଛତ୍ତଂ ଧାରେସି, ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଦେଓ୍ୱତା ଦିବ୍ବଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜଯିଂସୁ। ସତ୍ଥାରଂ ଧୁରସୋପାନେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ପଠମମେଓ୍ୱ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ୱନ୍ଦି, ପଚ୍ଛା ସେସପରିସା। ତସ୍ମିଂ ସମାଗମେ ସତ୍ଥା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ‘ଇଦ୍ଧିମା’ତି ପାକଟୋ, ଉପାଲି ‘ୱିନଯଧରୋ’ତି। ସାରିପୁତ୍ତସ୍ସ ପନ ମହାପଞ୍ଞଗୁଣୋ ଅପାକଟୋ, ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ଏତେନ ସଦିସୋ ସମପଞ୍ଞୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପଞ୍ଞାଗୁଣମସ୍ସ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଠମଂ ତାଓ୍ୱ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି, ତଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନାଓ୍ୱ କଥଯିଂସୁ ତତୋ ସୋତାପନ୍ନାନଂ ୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି, ତମ୍ପି ସୋତାପନ୍ନାଓ୍ୱ କଥଯିଂସୁ, ପୁଥୁଜ୍ଜନା ନ ଜାନିଂସୁ। ଏଓ୍ୱଂ ସକଦାଗାମିୱିସଯେ ଅନାଗାମିୱିସଯେ ଖୀଣାସଓ୍ୱୱିସଯେ ମହାସାଓ୍ୱକୱିସଯେ ଚ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି, ତମ୍ପି ହେଟ୍ଠିମା ହେଟ୍ଠିମା ନ ଜାନିଂସୁ, ଉପରିମା ଉପରିମାଓ୍ୱ କଥଯିଂସୁ। ଅଗ୍ଗସାଓ୍ୱକୱିସଯେ ପୁଟ୍ଠପଞ୍ହମ୍ପି ଅଗ୍ଗସାଓ୍ୱକାଓ୍ୱ କଥଯିଂସୁ, ଅଞ୍ଞେ ନ ଜାନିଂସୁ। ତତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି, ତଂ ଥେରୋଓ୍ୱ କଥେସି, ଅଞ୍ଞେ ନ ଜାନିଂସୁ।

ମନୁସ୍ସା ‘‘କୋ ନାମ ଏସ ଥେରୋ ସତ୍ଥାରା ସଦ୍ଧିଂ କଥେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଧମ୍ମସେନାପତି ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ ନାମା’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ମହାପଞ୍ଞୋ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦେଓ୍ୱମନୁସ୍ସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଥେରସ୍ସ ମହାପଞ୍ଞଗୁଣୋ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା –

‘‘ଯେ ଚ ସଙ୍ଖାତଧମ୍ମାସେ, ଯେ ଚ ସେଖା ପୁଥୂ ଇଧ;

ତେସଂ ମେ ନିପକୋ ଇରିଯଂ, ପୁଟ୍ଠୋ ପବ୍ରୂହି ମାରିସା’’ତି। (ସୁ। ନି। ୧୦୪୪; ଚୂଳନି। ଅଜିତମାଣୱପୁଚ୍ଛା ୬୩; ନେତ୍ତି। ୧୪) –

ବୁଦ୍ଧୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ ନୁ ଖୋ ସାରିପୁତ୍ତ, ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ କଥଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ’’ତି ଆହ। ଥେରୋ ପଞ୍ହଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ଥା ମଂ ସେଖାସେଖାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଆଗମନପଟିପଦଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’’ତି ପଞ୍ହେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଆଗମନପଟିପଦା ନାମ ଖନ୍ଧାଦିୱସେନ ବହୂହି ମୁଖେହି ସକ୍କା କଥେତୁଂ, କତଂ ନୁ ଖୋ କଥେନ୍ତୋ ସତ୍ଥୁ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅଜ୍ଝାସଯେ କଙ୍ଖି। ସତ୍ଥା ‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ହେ ନିକ୍କଙ୍ଖୋ, ଅଜ୍ଝାସଯେ ପନ ମେ କଙ୍ଖତି, ମଯା ନଯେ ଅଦିନ୍ନେ କଥେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ନଯମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ନଯଂ ଦଦନ୍ତୋ ‘‘ଭୂତମିଦଂ ସାରିପୁତ୍ତ ସମନୁପସ୍ସା’’ତି ଆହ। ଏଓ୍ୱଂ କିରସ୍ସ ଅହୋସି ‘‘ସାରିପୁତ୍ତୋ ମମ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେନ୍ତୋ ଖନ୍ଧୱସେନ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି। ଥେରସ୍ସ ସହ ନଯଦାନେନ ସୋ ପଞ୍ହୋ ନଯସତେନ ନଯସହସ୍ସେନ ଉପଟ୍ଠାସି। ସୋ ସତ୍ଥାରା ଦିନ୍ନନଯେ ଠତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୱିସଯେ ପଞ୍ହଂ କଥେସି।

ସତ୍ଥା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକାଯ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତିଂସ ପାଣକୋଟିଯୋ ଅମତପାନଂ ପିୱିଂସୁ। ସତ୍ଥା ପରିସଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନଦିଓ୍ୱସେ ସାଓ୍ୱତ୍ଥିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତପଟିକ୍କନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂହି ୱତ୍ତେ ଦସ୍ସିତେ ଗନ୍ଧକୁଟିଂ ପାୱିସି। ସାଯନ୍ହସମଯେ ଭିକ୍ଖୂ ଥେରସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ଧମ୍ମସଭାଯଂ ନିସୀଦିଂସୁ ‘‘ମହାପଞ୍ଞୋ, ଆୱୁସୋ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ଜଓ୍ୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ ଦସବଲେନ ସଂଖିତ୍ତେନ ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହଂ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେସୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଇଦାନେଓ୍ୱ, ପୁବ୍ବେପି ଏସ ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ କଥେସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ସରଭମିଗଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ୱସତି। ରାଜା ମିଗୱିତ୍ତକୋ ଅହୋସି ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଞ୍ଞଂ ମନୁସ୍ସଂ ‘‘ମନୁସ୍ସୋ’’ତିପି ନ ଗଣେତି। ସୋ ଏକଦିଓ୍ୱସଂ ମିଗଓ୍ୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ଆହ – ‘‘ଯସ୍ସ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯତି, ତେନ ସୋ ଦଣ୍ଡୋ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି। ତେ ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘କଦାଚି ୱେମଜ୍ଝେ ଠିତମିଗଂ ୱିଜ୍ଝନ୍ତି, କଦାଚି ଉଟ୍ଠିତଂ, କଦାଚି ପଲାଯନ୍ତମ୍ପି, ଅଜ୍ଜ ପନ ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନଞ୍ଞେଓ୍ୱ ଆରୋପେସ୍ସାମା’’ତି। ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚ ପନ କତିକଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଧୁରମଗ୍ଗଂ ଅଦଂସୁ। ତେ ମହନ୍ତଂ

ଗୁମ୍ବଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୁଗ୍ଗରାଦୀହି ଭୂମିଂ ପୋଥୟିଂସୁ। ପଠମମେୱ ସରଭମିଗୋ ଉଟ୍ଠାୟ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଗୁମ୍ବଂ ଅନୁପରିଗନ୍ତ୍ୱା ପଲାୟନୋକାସଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସେସଦିସାସୁ ମନୁସ୍ସେ ବାହାୟ ବାହଂ ଧନୁନା ଧନୁଂ ଆହଚ୍ଚ ନିରନ୍ତରେ ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନେଯେୱ ଓକାସଂ ଅଦ୍ଦସ। ସୋ ଉମ୍ମୀଲିତେସୁ ଅକ୍ଖୀସୁ ୱାଲୁକଂ ଖିପମାନୋ ୱିୟ ରାଜାନଂ ଅଭିମୁଖୋ ଅଗମାସି। ରାଜା ତଂ ଲହୁସମ୍ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝି। ସରଭମିଗା ନାମ ସରଂ ୱଞ୍ଚେତୁଂ ଛେକା ହୋନ୍ତି, ସରେ ଅଭିମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ୱେଗଂ ହାପେତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ୱେଗେନ ପୁରତୋ ଜୱନ୍ତି, ଉପରିଭାଗେନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପିଟ୍ଠିଂ ନାମେନ୍ତି, ପସ୍ସେନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଥୋକଂ ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି, କୁଚ୍ଛିଂ ସନ୍ଧାୟାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତନ୍ତି, ସରେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ୱାତଚ୍ଛିନ୍ନୱଲାହକୱେଗେନ ପଲାୟନ୍ତି।

ସୋପି ରାଜା ତସ୍ମିଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତିତେ ''ସରଭମିଗୋ ମେ ୱିଦ୍ଧୋ''ତି ନାଦଂ ମୁଞ୍ଚି। ସରଭୋ ଉଟ୍ଠାୟ ୱାତୱେଗେନ ପଲାୟି। ବଲମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଠିତଅମଚ୍ଚା ସରଭଂ ପଲାୟମାନଂ ଦିସ୍ୱା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ''ମିଗୋ କସ୍ସ ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଅଭିରୁହୀ''ତି? ''ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି । ''ରାଜା 'ୱିଦ୍ଧୋ ମେ'ତି ୱଦତି, କୋନେନ ୱିଦ୍ଧୋ, ନିଦ୍ଧିରଞ୍ଞୋ ଭୋ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା, ଭୂମିନେନ ୱିଦ୍ଧା''ତି ତେ ନାନପ୍ପକାରେନ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କେଳିଂ କରିଂସୁ। ରାଜା ଚିନ୍ତେସି ''ଇମେ ମଂ ପରିହସନ୍ତି, ନ ମମ ପମାଣଂ ଜାନନ୍ତୀ''ତି ଗାଳ୍ହଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ପତ୍ତିକୋୱ ଖଗ୍ଗଂ ଆଦାୟ ''ସରଭଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ଅଥ ନଂ ଦିସ୍ୱା ତୀଣି ଯୋଜନାନି ଅନୁବନ୍ଧି। ସରଭୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି, ରାଜାପି ପାୱିସି। ତତ୍ଥ ସରଭମିଗସ୍ସ ଗମନମଗ୍ଗେ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥମତ୍ତୋ ମହାପୂତିପାଦନରକାୱାଟୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ତିଂସହତ୍ଥମତ୍ତଂ ଉଦକେନ ପୁଣ୍ଣୋ ତିଣେହି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋ। ସରଭୋ ଉଦକଗନ୍ଧଂ ଘାୟିତ୍ୱାୱ ଆୱାଟଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଥୋକଂ ଓସକ୍କିତ୍ୱା ଗତୋ। ରାଜା ପନ ଉଜୁକମେୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ପତି।

ସରଭୋ ତସ୍ସ ପଦସଦ୍ଦଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ''ନରକାୱାଟେ ପତିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଗମ୍ଭୀରୋଦକେ ଅପତିଟ୍ଠଂ କିଲମନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ତେନ କତଂ ଅପରାଧଂ ହଦୟେ ଅକତ୍ୱା ସଞ୍ଜାତକାରୁଞ୍ଞୋ ''ମା ମୟି ପସ୍ସନ୍ତେୱ ରାଜା ନସ୍ସତୁ, ଇମମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ନଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ଆୱାଟତୀରେ ଠିତୋ ''ମା ଭାୟି, ମହାରାଜ, ମହନ୍ତା ଦୁକ୍ଖା ତଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପିୟପୁତ୍ତଂ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ଉସ୍ସାହଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିୟ ତସ୍ସୁଦ୍ଧରଣତ୍ଥାୟ ସିଲାୟ ଯୋଗ୍ଗଂ କତ୍ୱାୱ ''ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ଆଗତଂ ରାଜାନଂ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥା ନରକା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞା ନୀହରିତ୍ୱା ସେନାୟ ଅୱିଦୂରେ ଓତାରେତ୍ୱା ଓୱାଦମସ୍ସ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ରାଜା ମହାସତ୍ତଂ ୱିନା ୱସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆହ ''ସାମି ସରଭମିଗରାଜ, ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ବାରାଣସିଂ ଏହି, ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକାୟ ତେ ବାରାଣସିୟଂ ରଜ୍ଜଂ ଦମ୍ମି, ତଂ କାରେହୀ''ତି। ''ମହାରାଜ, ମୟଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତା, ନ ମେ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ସଚେ ତେ ମୟି ସିନେହୋ ଅତ୍ଥି, ମୟା ଦିନ୍ନାନି ସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତୋ ରଟ୍ଠୱାସିନୋପି ସୀଲଂ ରକ୍ଖାପେହୀ''ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞମେୱ ପାୱିସି।

ସୋ ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ସରନ୍ତୋୱ ସେନଂ ପାପୁଣିତ୍ୱା ସେନଙ୍ଗପରିୱୁତୋ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସକଲନଗରୱାସିନୋ ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖନ୍ତୂ''ତି ଧମ୍ମଭେରିଂ ଚରାପେସି। ମହାସତ୍ତେନ ପନ ଅତ୍ତନୋ କତଗୁଣଂ କସ୍ସଚି ଅକଥେତ୍ୱା ସାୟନ୍ହେ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତସୟନେ ସୟିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ସରିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ସୟନପିଟ୍ଠେ ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସୀଦିତ୍ୱା ପୀତିପୁଣ୍ଣେନ ହଦୟେନ ଛହି ଗାଥାହି ଉଦାନେସି –

୧୩୪।

''ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୁ।

୧୩୫।

''ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେୟ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତଂ।

୧୩୬।

‘‘ୱାଯମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ଯ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଯଥା ଇଚ୍ଛିଂ ତଥା ଅହୁ।

୧୩୭।

‘‘ୱାଯମେଥେୱ ପୁରିସୋ, ନ ନିବ୍ବିନ୍ଦେଯ୍ଯ ପଣ୍ଡିତୋ;

ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଅତ୍ତାନଂ, ଉଦକା ଥଲମୁବ୍ଭତଂ।

୧୩୮।

‘‘ଦୁକ୍ଖୂପନୀତୋପି ନରୋ ସପଞ୍ଞୋ, ଆସଂ ନ ଛିନ୍ଦେଯ୍ଯ ସୁଖାଗମାଯ;

ବହୂ ହି ଫସ୍ସା ଅହିତା ହିତା ଚ, ଅୱିତକ୍କିତା ମଚ୍ଚୁମୁପବ୍ବଜନ୍ତି।

୧୩୯।

‘‘ଅଚିନ୍ତିତମ୍ପି ଭୱତି, ଚିନ୍ତିତମ୍ପି ୱିନସ୍ସତି;

ନ ହି ଚିନ୍ତାମଯା ଭୋଗା, ଇତ୍ଥିଯା ପୁରିସସ୍ସ ୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆସୀସେଥେୱ ପୁରିସୋତି ଆସଚ୍ଛେଦକକମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମେସୁ ଆସଂ କରୋଥେୱ ନ ଉକ୍କଣ୍ଠେଯ୍ଯ। ଯଥା ଇଚ୍ଛିନ୍ତି ଅହଞ୍ହି ସଟ୍ଠିହତ୍ଥା ନରକା ଉଟ୍ଠାନଂ ଇଚ୍ଛିଂ, ସୋମ୍ହି ତଥେୱ ଜାତୋ, ତତୋ ଉଟ୍ଠିତୋଯେୱାତି ଦୀପେତି। ଅହିତା ହିତା ଚାତି ଦୁକ୍ଖଫସ୍ସା ଚ ସୁଖଫସ୍ସା ଚ, ‘‘ମରଣଫସ୍ସା ଜୀୱିତଫସ୍ସା ଚା’’ତିପି ଅତ୍ଥୋ, ସତ୍ତାନଞ୍ହି ମରଣଫସ୍ସୋ ଅହିତୋ ଜୀୱିତଫସ୍ସୋ ହିତୋ, ତେସଂ ଅୱିତକ୍କିତୋ ଅଚିନ୍ତିତୋପି ମରଣଫସ୍ସୋ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଚିନ୍ତି ତମ୍ପୀତି ମଯା ‘‘ଆୱାଟେ ପତିସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଚିନ୍ତିତଂ, ‘‘ସରଭଂ ମାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତିତଂ, ଇଦାନି ପନ ମେ ଚିନ୍ତିତଂ ନଟ୍ଠଂ, ଅଚିନ୍ତିତମେୱ ଜାତଂ। ଭୋଗାତି ଯସପରିୱାରା। ଏତେ ଚିନ୍ତାମଯା ନ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଞାଣୱତା ୱୀରିଯମେୱ କାତବ୍ବଂ। ୱୀରିଯୱତୋ ହି ଅଚିନ୍ତିତମ୍ପି ହୋତିଯେୱ।

ତସ୍ସେୱଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତସ୍ସେୱ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠହି। ପୁରୋହିତୋ ଚ ପାତୋୱ ସୁଖସେଯ୍ଯପୁଚ୍ଛନତ୍ଥଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠିତୋ ତସ୍ସ ଉଦାନଗୀତସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ରାଜା ହିଯ୍ୟୋ ମିଗୱଂ ଅଗମାସି, ତତ୍ଥ ସରଭମିଗଂ ୱିରଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତତୋ ଅମଚ୍ଚେହି ଅୱହସିଯମାନୋ ‘ମାରେତ୍ୱା ନଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ’ତି ଖତ୍ତିଯମାନେନ ତଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ସଟ୍ଠିହତ୍ଥେ ନରକେ ପତିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଦଯାଲୁନା ସରଭରାଜେନ ରଞ୍ଞୋ ଦୋସଂ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରାଜା ଉଦ୍ଧରିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନ ମଞ୍ଞେ ଉଦାନଂ ଉଦାନେତୀ’’ତି। ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପରିପୁଣ୍ଣବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଉଦାନଂ ସୁତ୍ୱା ସୁମଜ୍ଜିତେ ଆଦାସେ ମୁଖଂ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଛାଯା ୱିଯ ରଞ୍ଞା ଚ ସରଭେନ ଚ କତକାରଣଂ ପାକଟଂ ଅହୋସି। ସୋ ନଖଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱାରଂ ଆକୋଟେସି। ରାଜା ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅହଂ ଦେୱ ପୁରୋହିତୋ’’ତି। ଅଥସ୍ସ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ଇତୋ ଏହାଚରିଯା’’ତି ଆହ। ସୋ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଜଯାପେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ‘‘ଅହଂ, ମହାରାଜ, ତଯା ଅରଞ୍ଞେ କତକାରଣଂ ଜାନାମି, ତ୍ୱଂ ଏକଂ ସରଭମିଗଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ନରକେ ପତିତୋ, ଅଥ ନଂ ସୋ ସରଭୋ ସିଲାଯ ଯୋଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ନରକତୋ ଉଦ୍ଧରି, ସୋ ତ୍ୱଂ ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୦।

‘‘ସରଭଂ ଗିରିଦୁଗ୍ଗସ୍ମିଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅନୁସରୀ ପୁରେ;

ଅଲୀନଚିତ୍ତସ୍ସ ତୁୱଂ, ୱିକ୍କନ୍ତମନୁଜୀୱସି।

୧୪୧।

''ଯୋ ତଂ ୱିଦୁଗ୍ଗା ନରକା ସମୁଦ୍ଧରି, ସିଲାଯ ଯୋଗ୍ଗଂ ସରଭୋ କରିତ୍ୱା;

ଦୁକ୍ଖୂପନୀତଂ ମଚ୍ଚୁମୁଖା ପମୋଚଯି, ଅଲୀନଚିତ୍ତଂ ତ ମିଗଂ ୱଦେସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁସରୀତି ଅନୁବନ୍ଧି। ୱିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଉଦ୍ଧରଣତ୍ଥାଯ କତପରକ୍କମଂ। ଅନୁଜୀୱସୀତି ଉପଜୀୱସି, ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ତଯା ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମୁଦ୍ଧରୀତି ଉଦ୍ଧରି। ତ ମିଗଂ ୱଦେସୀତି ତଂ ସୁୱଣ୍ଣସରଭମିଗଂ ଇଧ ସିରିସଯନେ ନିସିନ୍ନୋ ୱଣ୍ଣେସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ଅଯଂ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ନ ମିଗୱଂ ଗତୋ, ସଙ୍ଗଂ ପୱତ୍ତିଂ ଜାନାତି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଜାନାତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୨।

''କିଂ ତ୍ୱଂ ନୁ ତତ୍ଥେୱ ତଦା ଅହୋସି, ଉଦାହୁ ତେ କୋଚି ନଂ ଏତଦକ୍ଖା;

ୱିୱଟଚ୍ଛଦ୍ଦୋ ନୁସି ସବ୍ବଦସ୍ସୀ, ଞାଣଂ ନୁ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିଂସରୂପ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭିଂସରୂପନ୍ତି କିଂ ନୁ ତେ ଞାଣଂ ବଲୱଜାତିକଂ, ତେନେତଂ ଜାନାସୀତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ନାହଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ, ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଅମକ୍ଖେତ୍ୱା ତଯା କଥିତଗାଥାନଂ ପନ ମଯ୍ହଂ ଅତ୍ଥୋ ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୩।

''ନ ଚେୱହଂ ତତ୍ଥ ତଦା ଅହୋସିଂ, ନ ଚାପି ମେ କୋଚି ନଂ ଏତଦକ୍ଖା;

ଗାଥାପଦାନଞ୍ଚ ସୁଭାସିତାନଂ, ଅତ୍ଥଂ ତଦାନେନ୍ତି ଜନିନ୍ଦ ଧୀରା''ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଭାସିତାନନ୍ତି ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଅମକ୍ଖେତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ଭାସିତାନଂ। ଅତ୍ଥଂ ତଦାନେନ୍ତୀତି ଯୋ ତେସଂ ଅତ୍ଥୋ, ତଂ ଆନେନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନାଦିପୁଞ୍ଞାଭିରତୋ ଅହୋସି, ମନୁସ୍ସାପି ପୁଞ୍ଞାଭିରତା ହୁତ୍ୱା ମତମତା ସଗ୍ଗମେୱ ପୂରଯିଂସୁ। ଅଥେକଦିୱସଂ ରାଜା ''ଲକ୍ଖଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ପୁରୋହିତମାଦାଯ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗତୋ। ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ବହୂ ନୱେ ଦେୱେ ଚ ଦେୱକଞ୍ଞାଯୋ ଚ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ''ନ୍ତି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ସରଭମିଗେନ ନରକା ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ରଞ୍ଞୋ ଆନୁଭାୱେନ ମହାଜନୋ ପୁଞ୍ଞାନି କରୋତି, ତେନ ଦେୱଲୋକୋ ପରିପୂରତି, ଇଦାନି ଖୋ ପନ ରାଜା ଲକ୍ଖଂ ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗତୋ, ତଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ସୀହନାଦଂ ନଦାପେତ୍ୱା ସରଭମିଗସ୍ସ ଗୁଣଂ କଥାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚ ସକ୍କଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମେତ୍ତାଯ ଚେୱ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସୀଲାନଞ୍ଚ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଅଗମାସି। ରାଜାପି ''ଲକ୍ଖଂ ୱିଜ୍ଝିସ୍ସାମୀ''ତି ଧନୁଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସରଂ ସନ୍ନଯ୍ହି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କୋ ରଞ୍ଞୋ ଚ ଲକ୍ଖସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ସରଭଂ ଦସ୍ସେସି। ରାଜା ତଂ ଦିସ୍ୱା ସରଂ ନ ମୁଞ୍ଚି। ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ସରୀରେ ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଗାଥଂ ଅଭାସି –

୧୪୪।

''ଆଦାଯ ପତ୍ତିଂ ପରୱିରିଯଘାତିଂ, ଚାପେ ସରଂ କିଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛସେ ତୁୱଂ;

ନୁନ୍ନୋ ସରୋ ସରଭଂ ହନ୍ତୁ ଖିପ୍ପଂ, ଅନ୍ନଞ୍ହି ଏତଂ ୱରପଞ୍ଞ ରଞ୍ଞୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ପତ୍ତିନ୍ତି ୱାଜପତ୍ତେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ପରୱିରିଯଘାତିନ୍ତି ପରେସଂ ୱୀରିଯଘାତକଂ। ଚାପେ ସରନ୍ତି ଏତଂ ପତ୍ତସହିତଂ ସରଂ ଚାପେ ଆଦାଯ

ସନ୍ନିପ୍ଫିତ୍ୱା ଇଦାନି ତ୍ୱଂ କିଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛସି। ହନ୍ତୂତି ତଯା ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ହୁତ୍ୱା ଏସ ସରୋ ଖିପ୍ପଂ ଇମଂ ସରଭଂ ହନତୁ। ଅନନ୍ତ୍ପୁ ଏତନ୍ତି ୱରପଞ୍ଜଞ୍ଜ, ମହାରାଜ, ସରଭୋ ନାମ ରଞ୍ଜଞ୍ଜୋ ଆହାରୋ ଭକ୍ଖୋତି ଅହୋ।

ତତୋ ରାଜା ଗାଥମାହ –

୧୪୫।

''ଅଦ୍ଧା ପଜାନାମି ଅହମ୍ପି ଏତଂ, ଅନ୍ନଂ ମିଗୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ;

ପୁବ୍ବେ କତଞ୍ଚ ଅପଚାଯମାନୋ, ତସ୍ମା ମିଗଂ ସରଭଂ ନୋ ହନାମୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ କତଞ୍ଚାତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅହମେତଂ ଏକଂସେନ ଜାନାମି ଯଥା ମିଗୋ ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ଅନ୍ନଂ, ପୁବ୍ବେ ପନ ଇମିନା ମଯ୍ହଂ କତଗୁଣଂ ପୂଜେମି, ତସ୍ମା ତଂ ନ ହନାମୀତି।

ତତୋ ସକ୍କୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୪୬।

''ନେସୋ ମିଗୋ ମହାରାଜ, ଅସୁରେସୋ ଦିସମ୍ପତି;

ଏତଂ ହନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସିନ୍ଦ, ଭୱସ୍ସୁ ଅମରାଧିପୋ।

୧୪୭।

''ସଚେ ଚ ରାଜା ୱିଚିକିଚ୍ଛସେ ତୁୱଂ, ହନ୍ତୁଂ ମିଗଂ ସରଭଂ ସହାଯକଂ;

ସପୁତ୍ତଦାରୋ ନରୱୀରସେଟ୍ଠ, ଗନ୍ତା ତୁୱଂ ୱେତରଣିଂ ଯମସ୍ସା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅସୁରେସୋତି ଅସୁରୋ ଏସୋ, ଅସୁରଜେଟ୍ଠକୋ ସକ୍କୋ ଏସୋତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ୱଦତି। ଅମରାଧିପୋତି ତ୍ୱଂ ଏତଂ ସକ୍କଂ ମାରେତ୍ୱା ସଯଂ ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ହୋହୀତି ୱଦତି। ୱେତରଣିଂ ଯମସ୍ସାତି ''ସଚେ ଏତଂ 'ସହାଯୋ ମେ'ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନ ମାରେସ୍ସସି, ସପୁତ୍ତଦାରୋ ଯମସ୍ସ ୱେତରଣିନିରଯଂ ଗତୋ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ନଂ ତାସେସି।

ତତୋ ରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୮।

''କାମଂ ଅହଂ ଜାନପଦା ଚ ସବ୍ବେ, ପୁତ୍ତା ଚ ଦାରା ଚ ସହାଯସଙ୍ଘା;

ଗଚ୍ଛେମୁ ତଂ ୱେତରଣିଂ ଯମସ୍ସ, ନ ତ୍ୱେୱ ହଞ୍ଞୋ ମମ ପାଣଦୋ ଯୋ।

୧୪୯।

''ଅଯଂ ମିଗୋ କିଚ୍ଛଗତସ୍ସ ମଯ୍ହଂ, ଏକସ୍ସ କତ୍ତା ୱିୱନସ୍ମି ଘୋରେ;

ତଂ ତାଦିସଂ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ସରନ୍ତୋ, ଜାନଂ ମହାବ୍ରହ୍ମେ କଥଂ ହନେଯ୍ୟ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମମ ପାଣଦୋ ଯୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯୋ ମମ ପାଣଦଦୋ ଯେନ ମେ ପିଯଂ ଜୀୱିତଂ ଦିନ୍ନଂ, ନରକଂ ପୱିସନ୍ତେନ ମଯା ସୋ ନ ହେୱ ହଞ୍ଞୋ ନ ହନିତବ୍ବୋ, ଅୱଜ୍ଝୋ ଏସୋତି ୱଦତି। ଏକସ୍ସ କତ୍ତା ୱିୱନସ୍ମିଂ ଘୋରେତି ଦାରୁଣେ ଅରଞ୍ଞେ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ସତୋ ଏକସ୍ସ ଅସହାଯକସ୍ସ ମମ କତ୍ତା କାରକୋ ଜୀୱିତସ୍ସ ଦାଯକୋ, ସ୍ୱାହଂ ତଂ ଇମିନା କତଂ ତାଦିସଂ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ସରନ୍ତୋଯେୱ ତଂ ଗୁଣଂ ଜାନନ୍ତୋଯେୱ କଥଂ ହନେଯ୍ୟଂ।

ଅଥ ସକ୍କୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ସରୀରତୋ ଅପଗନ୍ତ୍ୱା ସକ୍କତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଗୁଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୫୦।

‘‘ମିତ୍ତାଭିରାଧୀ ଚିରମେୱ ଜୀୱ, ରଜ୍ଜଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଗୁଣେ ପସାସ;

ନାରୀଗଣେହି ପରିଚାରିଯନ୍ତୋ, ମୋଦସ୍ସୁ ରଟ୍ଠେ ତିଦିୱେୱ ୱାସୱୋ।

୧୫୧।

‘‘ଅକ୍କୋଧନୋ ନିଚ୍ଚପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସବ୍ବାତିଥୀ ଯାଚଯୋଗୋ ଭୱିତ୍ୱା;

ଦତ୍ୱା ଚ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଯଥାନୁଭାୱଂ, ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗମୁପେହି ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିତ୍ତାଭିରାଧୀତି ମିତ୍ତେ ଆରାଧେନ୍ତୋ ତୋସେନ୍ତୋ ତେସୁ ଅଦୁବ୍ଭମାନୋ। ସବ୍ବାତିଥୀତି ସବ୍ବେ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅତିଥୀ ପାହୁନକେଯେୱ କତ୍ୱା ପରିହରନ୍ତୋ ଯାଚିତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋ ହୁତ୍ୱା। ଅନିନ୍ଦିତୋତି ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରଣେନ ପମୁଦିତୋ ଦେୱଲୋକେନ ଅଭିନନ୍ଦିତୋ ହୁତ୍ୱା ସଗ୍ଗଟ୍ଠାନଂ ଉପେହୀତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ସକ୍କୋ ‘‘ଅହଂ ମହାରାଜଂ ତଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ଆଗତୋ, ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାଦାସି, ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ସାରିପୁତ୍ତୋ ସଂଖିତ୍ତେନ ଭାସିତସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରେନ ଅତ୍ଥଂ ଜାନାତିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ପୁରୋହିତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସରଭମିଗୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସରଭମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ଅମ୍ବ ଫନ୍ଦନ ଜୱନ, ନାରଦ ଦୂତ କଲିଙ୍ଗା;

ଅକିତ୍ତି ତକ୍କାରିଯଂ ରୁରୁ, ସରଭଂ ଦସ ତେରସେ।

ତେରସକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୪। ପକିଣ୍ଣକନିପାତୋ

[୪୮୪] ୧। ସାଲିକେଦାରଜାତକଵଣ୍ଣନା

ସମ୍ପନ୍ନଂସାଲିକେଦାରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଵତ୍ଥୁ ସାମଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୨୯୬ ଆଦଯୋ) ଆଵି ଭଵିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ଵା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ଗିହୀ ପୋସେସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ଵୁତ୍ତେ ''କିଂ ତେ ହୋନ୍ତୀ''ତି ଵତ୍ଵା ''ମାତାପିତରୋ ମେ, ଭନ୍ତେ''ତି ଵୁତ୍ତେ ''ସାଧୁ ଭିକ୍ଖୁ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତିରଚ୍ଛାନା ହୁତ୍ଵା ସୁଵଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵାପି ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ କୁଲାଵକେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ଵା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଗୋଚରଂ ଆହରିତ୍ଵା ପୋସେସୁ''ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ରାଜଗହେ ମଗଧରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ନଗରତୋ ପୁବ୍ବୁତ୍ତରଦିସାଯ ସାଲିନ୍ଦିଯୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଗାମୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପୁବ୍ବୁତ୍ତରଦିସାଯ ମଗଧଖେତ୍ତଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ କୋସିଯଗୋତ୍ତୋ ନାମ ସାଲିନ୍ଦିଯଵାସୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସହସ୍ସକରୀସମତ୍ତଂ ଖେତ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ସାଲିଂ ଵପାପେସି। ଉଟ୍ଠିତେ ଚ ପନ ସସ୍ସେ ଵତିଂ ଥିରଂ କାରେତ୍ଵା କସ୍ସଚି ପଣ୍ଣାସକରୀସମତ୍ତଂ, କସ୍ସଚି ସଟ୍ଠିକରୀସମତ୍ତନ୍ତି ଏଵଂ ପଞ୍ଚସତକରୀସମତ୍ତଂ ଖେତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପୁରିସାନଂଯେଵ ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଦତ୍ଵା ସେସଂ ପଞ୍ଚସତକରୀସମତ୍ତଂ ଖେତ୍ତଂ ଭତିଂ କତ୍ଵା ଏକସ୍ସ ଭତକସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ତତ୍ଥ କୁଟିଂ କତ୍ଵା ରତ୍ତିନ୍ଦିଵଂ ଵସତି। ଖେତ୍ତସ୍ସ ପନ ପୁବ୍ବୁତ୍ତରଦିସାଭାଗେ ଏକସ୍ମିଂ ସାନୁପବ୍ବତେ ମହନ୍ତଂ ସିମ୍ବଲିଵନଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ଅନେକାନି ସୁଵସତାନି ଵସନ୍ତି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ସୁଵସଙ୍ଘେ ସୁଵରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସୋ ଵଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅଭିରୂପୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ସକଟନାଭିପମାଣସରୀରୋ ଅହୋସି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ''ଅହଂ ଇଦାନି ଦୂରଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ତ୍ଵଂ ଇମଂ ଗଣଂ ପରିହରା''ତି ଗଣଂ ନିୟ୍ୟାଦେସି। ସୋ ପୁନଦିଵସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମାତାପିତୂନଂ ଗୋଚରତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତୁଂ ନାଦାସି, ସୁଵଗଣଂ ପରିହରନ୍ତୋ ହିମଵନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସଯଂଜାତସାଲିଵନେ ଯାଵଦତ୍ଥଂ ସାଲିଂ ଖାଦିତ୍ଵା ଆଗମନକାଲେ ମାତାପିତୂନଂ ପହୋନକଂ ଗୋଚରଂ ଆହରିତ୍ଵା ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି।

ଅଥସ୍ସ ଏକଦିଵସଂ ସୁଵା ଆରୋଚେସୁଂ ''ପୁବ୍ବେ ଇମସ୍ମିଂ କାଲେ ମଗଧଖେତ୍ତେ ସାଲି ପଚ୍ଚତି, ଇଦାନି କିଂ ନୁ ଖୋ ଜାତ''ନ୍ତି? ''ତେନ ହି ଜାନାଥା''ତି ଦ୍ଵେ ସୁଵେ ପହିଣିଂସୁ। ତେ ଗନ୍ତ୍ଵା ମଗଧଖେତ୍ତେ ଓତରନ୍ତା ତସ୍ସ ଭତିଯା ରକ୍ଖଣପୁରିସସ୍ସ ଖେତ୍ତେ ଓତରିତ୍ଵା ସାଲିଂ ଖାଦିତ୍ଵା ଏକଂ ସାଲିସୀସଂ ଆଦାଯ ସିମ୍ବଲିଵନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ସାଲିସୀସଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ଵା ''ତତ୍ଥ ଏଵରୂପୋ ସାଲୀ''ତି ଵଦିଂସୁ। ସୋ ପୁନଦିଵସେ ସୁଵଗଣପରିଵୁତୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ଵା ତସ୍ମିଂ ଭତକସ୍ସ ଖେତ୍ତେ ଓତରି। ସୋ ପନ ପୁରିସୋ ସୁଵେ ସାଲିଂ ଖାଦନ୍ତେ ଦିସ୍ଵା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଧାଵିତ୍ଵା ଵାରେନ୍ତୋପି ଵାରେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ସେସା ସୁଵା ଯାଵଦତ୍ଥଂ ସାଲିଂ ଖାଦିତ୍ଵା ତୁଚ୍ଛମୁଖାଵ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସୁଵରାଜା ପନ ବହୂନି ସାଲିସୀସାନି ଏକତୋ କତ୍ଵା ତେହି ପରିଵୁତୋ ହୁତ୍ଵା ଆହରିତ୍ଵା ମାତାପିତୂନଂ ଦେତି। ସୁଵା ପୁନଦିଵସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତତ୍ଥେଵ ସାଲିଂ ଖାଦିଂସୁ। ଅଥ ସୋ ପୁରିସୋ ''ସଚେ ଇମେ ଅଞ୍ଞଂ କତିପାହଂ ଏଵଂ ଖାଦିସ୍ସନ୍ତି, କିଞ୍ଚି ନ ଭଵିସ୍ସତି, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସାଲିଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ଵା ମୟ୍ହଂ ଇଣଂ କରିସ୍ସତି, ଗନ୍ତ୍ଵା ତସ୍ସ ଆରୋଚେସ୍ସାମୀ''ତି ସାଲିମୁଟ୍ଠିନା ସଦ୍ଧିଂ ତଥାରୂପଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ଵା ସାଲିନ୍ଦିଯଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପସ୍ସିତ୍ଵା ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ଵା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ''କିଂ, ଭୋ ପୁରିସ, ସମ୍ପନ୍ନଂ ସାଲିଖେତ୍ତ''ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ଆମ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସମ୍ପନ୍ନ''ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଦ୍ଵେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧।

''ସମ୍ପନ୍ନଂ ସାଲିକେଦାରଂ, ସୁଵା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି କୋସିଯ;

ପଟିଵେଦେମି ତେ ବ୍ରହ୍ମେ, ନ ନେ ଵାରେତୁମୁସ୍ସହେ।

୨।

''ଏକୋ ଚ ତତ୍ଥ ସକୁଣୋ, ଯୋ ନେସଂ ସବ୍ବସୁନ୍ଦରୋ;

ଭୁତ୍ଵା ସାଲିଂ ଯଥାକାମଂ, ତୁଣ୍ଡେନାଦାଯ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ପରିପୁଣ୍ଣଂ ଅଵେକଲ୍ଲଂ। ସାଲିକେଦାରନ୍ତି ସାଲିଖେତ୍ତଂ। ସବ୍ବସୁନ୍ଦରୋତି ସବ୍ବେହି କୋଟ୍ଠାସେହି ସୁନ୍ଦରୋ ରତ୍ତତୁଣ୍ଡୋ ଜିଞ୍ଜୁକସନ୍ନିଭଅକ୍ଖି

ରତ୍ତପାଦୋ ତୀହି ରତ୍ତରାଜୀହି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଗୀୱୋ ମହାମଯୂରପମାଣୋ ସୋ ଯାୱଦତ୍ଥଂ ସାଲିଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ତୁଣ୍ଡେନ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୀତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସୁୱରାଜେ ସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଖେତ୍ତପାଲଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ଭୋ ପୁରିସ, ପାସଂ ଓଡ୍ଡେତୁଂ ଜାନାସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ, ଜାନାମୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୩।

‘‘ଓଡ୍ଡେନ୍ତୁ ୱାଲପାସାନି, ଯଥା ବଜ୍ଝେଥ ସୋ ଦିଜୋ;

ଜୀୱଞ୍ଚ ନଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଆନଯେହି ମମନ୍ତିକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓଡ୍ଡେନ୍ତୂତି ଓଡ୍ଡଯନ୍ତୁ। ୱାଲପାସାନୀତି ଅସ୍ସୱାଲାଦିରଜ୍ଜୁମଯପାସାନି। ଜୀୱଞ୍ଚ ନନ୍ତି ଜୀୱନ୍ତଂ ଏୱ ନଂ। ଆନଯେହୀତି ଆନେହି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଖେତ୍ତପାଲୋ ସାଲିଂ ଅଗ୍ଘାପେତ୍ୱା ଇଣସ୍ସ ଅକତଭାୱେନ ତୁଟ୍ଠୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅସ୍ସୱାଲେ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଓତରିସ୍ସତୀ’’ତି ସୁୱରଞ୍ଞୋ ଓତରଣଟ୍ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ଚାଟିପମାଣଂ ପଞ୍ଜରଂ କତ୍ୱା ପାସଞ୍ଚ ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା ସୁୱାନଂ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ କୁଟିଯଂ ନିସୀଦି। ସୁୱରାଜାପି ସୁୱଗଣପରିୱୁତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲୋଲୁପ୍ପଚାରତାଯ ହିଯ୍ୟୋ ଖାଦିତଟ୍ଠାନେ ଓଡ୍ଡିତପାସେ ପାଦଂ ପୱେସେନ୍ତୋୱ ଓତରି। ସୋ ଅତ୍ତନୋ ବଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ସଚାହଂ ଇଦାନେୱ ବଦ୍ଧରୱଂ ରୱିସ୍ସାମି, ଞାତକାମେ ଭଯତଜ୍ଜିତା ଗୋଚରଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ପଲାଯିସ୍ସନ୍ତି, ଯାୱ ଏତେସଂ ଗୋଚରଗ୍ଗହଣଂ, ତାୱ ଅଧିୱାସେସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତେସଂ ସୁହିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ହୁତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ବଦ୍ଧରୱଂ ରୱି। ଅଥ ସବ୍ବେ ତେ ସୁୱା ପଲାଯିଂସୁ। ସୁୱରାଜା ‘‘ଏତ୍ତକେସୁ ମେ ଞାତକେସୁ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକୋପି ନତ୍ଥି, କିଂ ନୁ ଖୋ ମଯା ପାପଂ କତ’’ନ୍ତି ୱିଲପନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୪।

‘‘ଏତେ ଭୁତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଚ, ପକ୍କମନ୍ତି ୱିହଙ୍ଗମା;

ଏକୋ ବଦ୍ଧୋସ୍ମି ପାସେନ, କିଂ ପାପଂ ପକତଂ ମଯା’’ତି।

ଖେତ୍ତପାଲୋ ସୁୱରାଜସ୍ସ ବଦ୍ଧରୱଂ ସୁୱାନଞ୍ଚ ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ’’ତି କୁଟିଯା ଓରୁଯ୍ହ ପାସାଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁୱରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଯସ୍ସେୱ ମେ ପାସୋ ଓଡ୍ଡିତୋ, ସ୍ୱେୱ ବଦ୍ଧୋ’’ତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ସୁୱରାଜାନଂ ପାସତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ପାଦେ ଏକତୋ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଦଳ୍ହଂ ଆଦାଯ ସାଲିନ୍ଦିଯଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁୱରାଜଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଦାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବଲୱସିନେହେନ ମହାସତ୍ତଂ ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫।

‘‘ଉଦରଂ ନୂନ ଅଞ୍ଞେସଂ, ସୁୱ ଅଚ୍ଚୋଦରଂ ତୱ;

ଭୁତ୍ୱା ସାଲିଂ ଯଥାକାମଂ, ତୁଣ୍ଡେନାଦାଯ ଗଚ୍ଛସି।

୬।

‘‘କୋଟ୍ଠଂ ନୁ ତତ୍ଥ ପୂରେସି, ସୁୱ ୱେରଂ ନୁ ତେ ମଯା;

ପୁଟ୍ଠୋ ମେ ସମ୍ମ ଅକ୍ଖାହି, କୁହିଂ ସାଲିଂ ନିଦାହସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉଦରଂ ନୂନାତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଉଦରଂ ଉଦରମେୱ ମଞ୍ଞେ, ତୱ ଉଦରଂ ପନ ଅତିଉଦରଂ। ତସ୍ମାତି ତସ୍ମିଂ ସିମ୍ବଲିୱନେ। ପୂରେସୀତି

ଓସ୍ସାରଓହାଯ ପୂରେସି। ନିଦାହସୀତି ନିଧାନଂ କତ୍ୱା ଠପେସି, ‘‘ନିଧୀଯସୀ’’ତିପି ପାଠୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଓରାଜା ମଧୁରାଯ ମନୁସ୍ସଭାସାଯ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୭।

‘‘ନ ମେ ଓେରଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ, କୋଟ୍ଠୋ ମଯ୍ହଂ ନ ଓିଜ୍ଜତି;

ଇଣଂ ମୁଞ୍ଚାମିଣଂ ଦମ୍ମି, ସମ୍ପତ୍ତୋ କୋଟସିମ୍ବଲିଂ;

ନିଧିମ୍ପି ତତ୍ଥ ନିଦହାମି, ଏଓଂ ଜାନାହି କୋସିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଣଂ ମୁଞ୍ଚାମିଣଂ ଦମ୍ମୀତି ତଓ ସାଲିଂ ହରିତ୍ୱା ଇଣଂ ମୁଞ୍ଚାମି ଚେଓ ଦମ୍ମି ଚାତି ଓଦତି। ନିଧିମ୍ପୀତି ଏକଂ ତତ୍ଥ ସିମ୍ବଲିଓନେ ଅନୁଗାମିକନିଧିମ୍ପି ନିଦହାମି।

ଅଥ ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁଚ୍ଛି –

୮।

‘‘କୀଦିସଂ ତେ ଇଣଦାନଂ, ଇଣମୋକ୍ଖୋ ଚ କୀଦିସୋ;

ନିଧିନିଧାନମକ୍ଖାହି, ଅଥ ପାସା ପମୋକ୍ଖସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଣଦାନନ୍ତି ଇଣସ୍ସ ଦାନଂ। ନିଧିନିଧାନନ୍ତି ନିଧିନୋ ନିଧାନଂ।

ଏଓଂ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ପୁଟ୍ଠୋ ସୁଓରାଜା ତସ୍ସ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯।

‘‘ଅଜାତପକ୍ଖା ତରୁଣା, ପୁତ୍ତକା ମଯ୍ହ କୋସିଯ;

ତେ ମଂ ଭତା ଭରିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସଂ ଇଣଂ ଦଦେ।

୧୦।

‘‘ମାତା ପିତା ଚ ମେ ଓୁଦ୍ଧା, ଜିଣ୍ଣକା ଗତଯୋବ୍ବନା;

ତେସଂ ତୁଣ୍ଡେନ ହାତୂନ, ମୁଞ୍ଚେ ପୁବ୍ବକତଂ ଇଣଂ।

୧୧।

‘‘ଅଞ୍ଞେପି ତତ୍ଥ ସକୁଣା, ଖୀଣପକ୍ଖା ସୁଦୁବ୍ବଲା;

ତେସଂ ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ ଦମ୍ମି, ତଂ ନିଧିଂ ଆହୁ ପଣ୍ଡିତା।

୧୨।

‘‘ଈଦିସଂ ମେ ଇଣଦାନଂ, ଇଣମୋକ୍ଖୋ ଚ ଈଦିସୋ;

ନିଧିନିଧାନମକ୍ଖାମି, ଏୱଂ ଜାନାହି କୋସିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ହାତୂନାତି ହରିତ୍ୱା। ତଂ ନିଧିନ୍ତି ତଂ ପୁଞ୍ଞକମ୍ମଂ ପଣ୍ଡିତା ଅନୁଗାମିକନିଧିଂ ନାମ କଥେନ୍ତି। ନିଧିନିଧାନନ୍ତି ନିଧିନୋ ନିଧାନଂ, ‘‘ନିଧାନନିଧି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି।

୧୩।

‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତଯଂ ପକ୍ଖୀ, ଦିଜୋ ପରମଧମ୍ମିକୋ;

ଏକଚ୍ଚେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି।

୧୪।

‘‘ଭୁଞ୍ଜ ସାଲିଂ ଯଥାକାମଂ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ପୁନାପି ସୁୱ ପସ୍ସେମୁ, ପିଯଂ ମେ ତୱ ଦସ୍ସନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଭୁଞ୍ଜ ସାଲିନ୍ତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିବ୍ଭଯୋ ହୁତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାତି କରୀସସହସ୍ସମ୍ପି ତସ୍ସେୱ ନିୟ୍ୟାଦେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ପସ୍ସେମୂତି ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଯା ଆଗତଂ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଦିୱସେସୁ ତଂ ପସ୍ସେୟ୍ୟାମାତି।

ଏୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତଂ ଯାଚିତ୍ୱା ପିଯପୁତ୍ତଂ ୱିଯ ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ପାଦତୋ ବନ୍ଧନଂ ମୋଚେତ୍ୱା ସତପାକତେଲେନ ପାଦେ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ଭଦ୍ଦପୀଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା କଞ୍ଚନତଟ୍ଟକେ ମଧୁଲାଜେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ସକ୍ଖରୋଦକଂ ପାଯେସି। ଅଥସ୍ସ ସୁୱରାଜା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି, ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ୱତ୍ୱା ଓୱାଦଂ ଦେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୫।

‘‘ଭୁତ୍ତଞ୍ଚ ପୀତଞ୍ଚ ତୱସ୍ସମମ୍ହି, ରତୀ ଚ ନୋ କୋସିଯ ତେ ସକାସେ;

ନିକ୍ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡେସୁ ଦଦାହି ଦାନଂ, ଜିଣ୍ଣେ ଚ ମାତାପିତରୋ ଭରସ୍ସୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତୱସ୍ସମମ୍ହୀତି ତୱ ନିୱେସନେ। ରତୀତି ଅଭିରତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଉଦାନଂ ଉଦାନେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୬।

‘‘ଲକ୍ଖୀ ୱତ ମେ ଉଦପାଦି ଅଜ୍ଜ, ଯୋ ଅଦ୍ଦସାସିଂ ପୱରଂ ଦିଜାନଂ;

ସୁୱସ୍ସ ସୁତ୍ୱାନ ସୁଭାସିତାନି, କାହାମି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଲକ୍ଖୀତି ସିରୀପି ପୁଞ୍ଞମ୍ପି ପଞ୍ଞାପି।

ମହାସତ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଅତ୍ତନୋ ଦିନ୍ନଂ କରୀସସହସ୍ସମତ୍ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକରୀସମେଵ ଗଣ୍ହି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଥମ୍ଭେ ନିଖନିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଖେତ୍ତଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ ସାମି, ଅସ୍ସୁମୁଖେ ରୋଦମାନେ ମାତାପିତରୋ ଅସ୍ସାସେହୀ’’ତି ଵତ୍ୱା ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ସାଲିସୀସଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ପୁରତୋ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ମତାତା, ଉଟ୍ଠେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ଅସ୍ସୁମୁଖା ରୋଦମାନା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ, ତାଵଦେଵ ସୁଵଗଣା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘କଥଂ ମୁତ୍ତୋସି, ଦେଵା’’ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ସଙ୍ଗଂ ଵିତ୍ଥାରତୋ କଥେସି। କୋସିୟୋପି ସୁଵରଞ୍ଞୋ ଓଵାଦଂ ସୁତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମହାଦାନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୭।

‘‘ସୋ କୋସିୟୋ ଅତ୍ତମନୋ ଉଦଗ୍ଗୋ, ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା;

ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସନ୍ତପ୍ପୟି ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତପ୍ପୟୀତି ଗହିତଗହିତାନି ଭାଜନାନି ପୂରେନ୍ତୋ ସନ୍ତପ୍ପେସୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏଵଂ ଭିକ୍ଖୁ ମାତାପିତୂନଂ ପୋସନଂ ନାମ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଵଂସୋ’’ତି ଵତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ସୁଵଗଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା ଅହେସୁଂ, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ଖେତ୍ତପାଲୋ ଛନ୍ନୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆନନ୍ଦୋ, ସୁଵରାଜା ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସାଲିକେଦାରଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୮୫] ୨। ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୀଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଉପନୀୟତିଦଂମଞ୍ଞେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା କପିଲଵତ୍ଥୁପୁରଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ନିଗ୍ରୋଧାରାମେ ଵିହରନ୍ତୋ ରାଜନିଵେସନେ ରାହୁଲମାତରଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଇଦଂ ପନ ଜାତକଂ ଦୂରେନିଦାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ କଥେତବ୍ବଂ। ସା ପନେସା ନିଦାନକଥା ଯାଵ ଲଟ୍ଠିଵନେ ଉରୁଵେଲକସ୍ସପସୀହନାଦା ଅପଣ୍ଣକଜାତକେ କଥିତା, ତତୋ ପରଂ ଯାଵ କପିଲଵତ୍ଥୁଗମନା ଵେସ୍ସନ୍ତରଜାତକେ ଆଵି ଭଵିସ୍ସତି। ସତ୍ଥା ପନ ପିତୁ ନିଵେସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଭତ୍ତସମୟେ ମହାଧମ୍ମପାଲଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧୦।୯୨ ଆଦୟୋ) କଥେତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ‘‘ରାହୁଲମାତୁ ନିଵେସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଗୁଣଂ ଵଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୀଜାତକଂ (ଜା। ୧।୧୪।୧୮ ଆଦୟୋ) କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜାନଂ ପତ୍ତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ଅଗ୍ଗସାଵକେହି ସଦ୍ଧିଂ ରାହୁଲମାତୁ ନିଵେସନଟ୍ଠାନଂ ପାଯାସି। ତଦା ତସ୍ସା ସମ୍ମୁଖା ଚତ୍ତାଲୀସସହସ୍ସନାଟକିତ୍ଥିୟୋ ଵସନ୍ତି ତାସୁ ଖତ୍ତିୟକଞ୍ଞାନଂୟେଵ ନଵୁତିଅଧିକସହସ୍ସଂ। ସା ତଥାଗତସ୍ସ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସବ୍ବା କାସାଵାନେଵ ନିଵାସେନ୍ତୂ’’ତି ତାସଂ ଆରୋଚାପେସି। ତା ତଥା କରିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ତା ସବ୍ବାପି ଏକପ୍ପହାରେନେଵ ଵିରଵିଂସୁ, ମହାପରିଦେଵସଦ୍ଦୋ ଅହୋସି। ରାହୁଲମାତାପି ପରିଦେଵିତ୍ୱା ସୋକଂ ଵିନୋଦେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜଗତେନ ବହୁମାନେନ ସଗାରଵେନ ନିସୀଦି। ରାଜା ତସ୍ସା ଗୁଣକଥଂ ଆରଭି, ‘‘ଭନ୍ତେ, ମମ ସୁଣ୍ହା ‘ତୁମ୍ହେହି କାସାଵାନି ନିଵତ୍ଥାନୀ’ତି ସୁତ୍ୱା କାସାଵାନେଵ ନିଵାସେସି, ‘ମାଲାଦୀନି ପରିଚ୍ଚତ୍ତାନୀ’ତି ସୁତ୍ୱା ମାଲାଦୀନି ପରିଚ୍ଚଜି, ‘ଭୂମିୟଂ ସୟତୀ’ତି ସୁତ୍ୱା ଭୂମିସୟନାଵ ଜାତା, ତୁମ୍ହାକଂ ପବ୍ବଜିତକାଲେ ଵିଧଵା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେହି ରାଜୂହି ପେସିତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ନ ଗଣ୍ହି, ଏଵଂ ତୁମ୍ହେସୁ ଅସଂହୀରଚିତ୍ତା ଏସା’’ତି ନାନପ୍ପକାରେହି ତସ୍ସା ଗୁଣକଥଂ କଥେସି। ସତ୍ଥା ‘‘ଅନଚ୍ଛରିୟଂ, ମହାରାଜ, ଯଂ ଏସା ଇଦାନି ମମ ପଚ୍ଛିମେ ଅତ୍ତଭାଵେ ମୟି ସସିନେହା ଅସଂହୀରଚିତ୍ତା ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟା ଭଵେୟ୍ୟ। ଏସା ତିରଚ୍ଛାନୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତାପି ମୟି ଅସଂହୀରଚିତ୍ତା ଅନଞ୍ଞନେୟ୍ୟା ଅହୋସୀ’’ତି ଵତ୍ୱା ତେନ ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ମହାସତ୍ତୋ ହିମଵନ୍ତପଦେସେ କିନ୍ନରୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଚନ୍ଦା ନାମସ୍ସ ଭରିୟା। ତେ ଉଭୋପି ଚନ୍ଦନାମକେ ରଜତପବ୍ବତେ ଵସିଂସୁ। ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଅମଚ୍ଚାନଂ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ କାସାୟାନି ନିଵାସେତ୍ୱା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାଵୁଧୋ ଏକକୋଵ ହିମଵନ୍ତଂ ପାଵିସି। ସୋ ମିଗମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଏକଂ ଖୁଦ୍ଦକନଦିଂ ଅନୁସଞ୍ଚରନ୍ତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଅଭିରୁହି। ଚନ୍ଦପବ୍ବତଵାସିନୋ କିନ୍ନରା ଵସ୍ସାରତ୍ତସମୟେ ଅନୋତରିତ୍ୱା ପବ୍ବତେୟେଵ ଵସନ୍ତି, ନିଦାଘସମୟେ ଓତରନ୍ତି। ତଦା ଚ ସୋ ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୋ ଅତ୍ତନୋ ଭରିୟାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଓତରିତ୍ୱା ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ଗନ୍ଧେ ଵିଲିମ୍ପନ୍ତୋ ପୁପ୍ଫରେଣୁଂ ଖାଦନ୍ତୋ ପୁପ୍ଫପଟେ ନିଵାସେନ୍ତୋ ପାରୁପନ୍ତୋ ଲତାଦୋଲାହି କୀଳନ୍ତୋ ମଧୁରସ୍ସରେନ ଗାୟନ୍ତୋ ତଂ ଖୁଦ୍ଦକନଦିଂ ପତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ନିଵତ୍ତନଟ୍ଠାନେ ଓତରିତ୍ୱା ଉଦକେ ପୁପ୍ଫାନି ଵିକିରିତ୍ୱା ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫପଟେ ନିଵାସେତ୍ୱା ପାରୁପିତ୍ୱା ରଜତପଟ୍ଟଵଣ୍ଣାୟ ଵାଲୁକାୟ ପୁପ୍ଫାସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଏକଂ ଵେଳୁ ଦଣ୍ଡକଂ ଗହେତ୍ୱା ସୟନେ ନିସୀଦି । ତତୋ ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୋ ଵେଳୁଂ ଵାଦେନ୍ତୋ

ମଧୁରସଦ୍ଦେନ ଗାୟି। ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୀ ମୁଦୁହତ୍ଥେ ନାମେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଠିତା ନଚ୍ଚି ଚେୱ ଗାୟି ଚ। ସୋ ରାଜା ତେସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ପଦସଦ୍ଦଂ ଅସାୱେନ୍ତୋ ସଣିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠତ୍ୱା ତେ କିନ୍ନରେ ଦିସ୍ୱା କିନ୍ନରିୟା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ କିନ୍ନରଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ଇମାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ କପ୍ପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଠତ୍ୱା ଚନ୍ଦକିନ୍ନରଂ ୱିଜ୍ଝି। ସୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ପରିଦେୱମାନୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮।

‘‘ଉପନୀୟତିଦଂ ମଞ୍ଞେ, ଚନ୍ଦେ ଲୋହିତମଦ୍ଦନେ;

ଅଜ୍ଜ ଜହାମି ଜୀୱିତଂ, ପାଣା ମେ ଚନ୍ଦେ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି।

୧୯।

‘‘ଓସୀଦି ମେ ଦୁକ୍ଖଂ ହଦୟଂ, ମେ ଡୟ୍ହତେ ନିତମ୍ମାମି;

ତୱ ଚନ୍ଦିୟା ସୋଚନ୍ତିୟା, ନ ନଂ ଅଞ୍ଞେହି ସୋକେହି।

୨୦।

‘‘ତିଣମିୱ ୱନମିୱ ମିଲାୟାମି, ନଦୀ ଅପରିପୁଣ୍ଣାୱ ସୁସ୍ସାମି;

ତୱ ଚନ୍ଦିୟା ସୋଚନ୍ତିୟା, ନ ନଂ ଅଞ୍ଞେହି ସୋକେହି।

୨୧।

‘‘ୱସ୍ସମିୱ ସରେ ପାଦେ, ଇମାନି ଅସ୍ସୂନି ୱତ୍ତରେ ମୟ୍ହଂ;

ତୱ ଚନ୍ଦିୟା ସୋଚନ୍ତିୟା, ନ ନଂ ଅଞ୍ଞେହି ସୋକେହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପନୀୟତୀତି ସନ୍ତତିୱିଚ୍ଛେଦଂ ଉପନୀୟତି। ଇଦନ୍ତି ଜୀୱିତଂ। ପାଣା ମେତି ଭଦ୍ଦେ, ଚନ୍ଦେ ମମ ଜୀୱିତପାଣା ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ଓସୀଦି ମେତି ଜୀୱିତଂ ମେ ଓସୀଦତି। ନିତମ୍ମାମୀତି ଅତିକିଲମାମି। ତୱ ଚନ୍ଦିୟାତି ଇଦଂ ମମ ଦୁକ୍ଖଂ, ନ ନଂ ଅଞ୍ଞେହି ସୋକେହି, ଅଥ ଖୋ ତୱ ଚନ୍ଦିୟା ସୋଚନ୍ତିୟା ସୋକହେତୁ ଯସ୍ମା ତ୍ୱଂ ମମ ୱିଯୋଗେନ ସୋଚିସ୍ସସି, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଣମିୱ ୱନମିୱ ମିଲାୟାମୀତି ତତ୍ତପାସାଣେ ଖିତ୍ତତିଣମିୱ ମୂଲଛିନ୍ନୱନମିୱ ମିଲାୟାମୀତି ୱଦତି। ସରେ ପାଦେତି ଯଥା ନାମ ପବ୍ବତପାଦେ ପତିତୱସ୍ସଂ ସରିତ୍ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ନଧାରଂ ୱତ୍ତତି।

ମହାସତ୍ତୋ ଇମାହି ଚତୂହି ଗାଥାହି ପରିଦେୱିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫସୟନେ ନିପନ୍ନୋୱ ସତିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତି। ରାଜା ପତିଟ୍ଠିତୋୱ। ଇତରା ମହାସତ୍ତେ ପରିଦେୱନ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ରତିୟା ମତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ନ ଜାନାତି, ୱିସଞ୍ଞଂ ପନ ନଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ନିପନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ପିୟସାମିକସ୍ସ ଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତି ଉପଧାରେନ୍ତୀ ପହାରମୁଖତୋ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ଲୋହିତଂ ଦିସ୍ୱା ପିୟସାମିକେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ବଲୱସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ମହାସଦ୍ଦେନ ପରିଦେୱି। ରାଜା ‘‘କିନ୍ନରୋ ମତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେସି। ଚନ୍ଦା ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମିନା ମେ ଚୋରେନ ପିୟସାମିକୋ ୱିଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି କମ୍ପମାନା ପଲାୟିତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପରିଭାସନ୍ତୀ ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୨।

‘‘ପାପୋ ଖୋସି ରାଜପୁତ୍ତ, ଯୋ ମେ ଇଚ୍ଛିତଂ ପତିଂ ୱରାକିୟା;

ୱିଜ୍ଝସି ୱନମୂଲସ୍ମିଂ, ସୋୟଂ ୱିଦ୍ଧୋ ଛମା ସେତି।

୨୩।

‘‘ଇମଂ ମୟ୍ହଂ ହଦଯସୋକଂ, ପଟିମୁଞ୍ଚତୁ ରାଜପୁତ୍ତ ତୱ ମାତା;

ଯୋ ମୟ୍ହଂ ହଦଯସୋକୋ, କିମ୍ପୁରିସଂ ଅୱେକ୍ଖମାନାଯ।

୨୪।

‘‘ଇମଂ ମୟ୍ହଂ ହଦଯସୋକଂ, ପଟିମୁଞ୍ଚତୁ ରାଜପୁତ୍ତ ତୱ ଜାଯା;

ଯୋ ମୟ୍ହଂ ହଦଯସୋକୋ, କିମ୍ପୁରିସଂ ଅୱେକ୍ଖମାନାଯ।

୨୫।

‘‘ମା ଚ ପୁତ୍ତଂ ମା ଚ ପତିଂ, ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ରାଜପୁତ୍ତ ତୱ ମାତା;

ଯୋ କିମ୍ପୁରିସଂ ଅୱଧି, ଅଦୂସକଂ ମୟ୍ହ କାମା ହି।

୨୬।

‘‘ମା ଚ ପୁତ୍ତଂ ମା ଚ ପତିଂ, ଅଦ୍ଦକ୍ଖି ରାଜପୁତ୍ତ ତୱ ଜାଯା;

ଯୋ କିମ୍ପୁରିସଂ ଅୱଧି, ଅଦୂସକଂ ମୟ୍ହ କାମା ହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱରାକିଯାତି କପଣାଯ। ପଟିମୁଞ୍ଚତୂତି ପଟିଲଭତୁ ଫୁସତୁ ପାପୁଣାତୁ। ମୟ୍ହ କାମା ହୀତି ମୟ୍ହଂ କାମେନ।

ରାଜା ନଂ ପଞ୍ଚହି ଗାଥାହି ପରିଭାସିତ୍ୱା ପଦ୍ଧତମତ୍ଥକେ ଠିତଂଯେୱ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୭।

‘‘ମା ତ୍ୱଂ ଚନ୍ଦେ ରୋଦି ମା ସୋପି, ୱନତିମିରମତ୍ତକ୍ଖି;

ମମ ତ୍ୱଂ ହେହିସି ଭରିଯା, ରାଜକୁଲେ ପୂଜିତା ନାରୀଭୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚନ୍ଦେତି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପରିଦେୱନକାଲେ ନାମସ୍ସ ସୁତତ୍ତା ଏୱମାହ। ୱନତିମିରମତ୍ତକ୍ଖୀତି ୱନତିମିରପୁପ୍ଫସମାନଅକ୍ଖି। ପୂଜିତା ନାରୀଭୀତି ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠିକା ଅଗ୍ଗମହେସୀ ହେସ୍ସସି।

ଚନ୍ଦା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ କିଂ ମଂ ୱଦେସୀ’’ତି ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୀ ଅନନ୍ତରଗାଥମାହ –

୨୮।

‘‘ଅପି ନୂନହଂ ମରିସ୍ସଂ, ନାହଂ ରାଜପୁତ୍ତ ତୱ ହେସ୍ସଂ;

ଯୋ କିମ୍ପୁରିସଂ ଅୱଧି, ଅଦୂସକଂ ମୟ୍ହ କାମା ହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପି ନୂନହନ୍ତି ଅପି ଏକଂସେନେୱ ଅହଂ ମରିସ୍ସଂ।

ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିଚ୍ଛନ୍ଦରାଗୋ ହୁତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୯।

‘‘ଅପି ଭୀରୁକେ ଅପି ଜୀୱିତୁକାମିକେ, କିମ୍ପୁରିସି ଗଚ୍ଛ ହିମୱନ୍ତଂ;

ତାଲୀସତଗରଭୋଜନା, ଅଞ୍ଞେ ତଂ ମିଗା ରମିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପି ଭୀରୁକେତି ଭୀରୁଜାତିକେ। ତାଲୀସତଗରଭୋଜନାତି ତ୍ୱଂ ତାଲୀସପତ୍ତତଗରପତ୍ତଭୋଜନା ମିଗୀ, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞେ ତଂ ମିଗା ରମିସ୍ସନ୍ତି, ନ ତ୍ୱଂ ରାଜକୁଲାରହା, ଗଚ୍ଛାତି ନଂ ଅୱଚ, ୱତ୍ୱା ଚ ପନ ନିରପେକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ପକ୍କାମି।

ସା ତସ୍ସ ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଓରୁୟ୍ହ ମହାସତ୍ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପବ୍ବତତଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସୀସମସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଊରୂସୁ କତ୍ୱା ବଲୱପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱମାନା ଦ୍ୱାଦସ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୦।

‘‘ତେ ପବ୍ବତା ତା ଚ କନ୍ଦରା, ତା ଚ ଗିରିଗୁହାୟୋ ତଥେୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି;

ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୧।

‘‘ତେ ପଣ୍ଣସନ୍ଥତା ରମଣୀୟା, ୱାଳମିଗେହି ଅନୁଚିଣ୍ଣା;

ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୨।

‘‘ତେ ପୁପ୍ଫସନ୍ଥତା ରମଣୀୟା, ୱାଳମିଗେହି ଅନୁଚିଣ୍ଣା;

ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୩।

‘‘ଅଚ୍ଛା ସୱନ୍ତି ଗିରିୱନନଦିୟୋ, କୁସୁମାଭିକିଣ୍ଣସୋତାୟୋ;

ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୪।

‘‘ନୀଲାନି ହିମୱତୋ ପବ୍ବତସ୍ସ, କୂଟାନି ଦସ୍ସନୀୟାନି;

ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୫।

‘‘ପୀତାନି ହିମୱତୋ ପବ୍ବତସ୍ସ, କୂଟାନି ଦସ୍ସନୀୟାନି;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୬।

‘‘ତମ୍ବାନି ହିମଵତୋ ପବ୍ବତସ୍ସ, କୂଟାନି ଦସ୍ସନୀଯାନି;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୭।

‘‘ତୁଙ୍ଗାନି ହିମଵତୋ ପବ୍ବତସ୍ସ, କୂଟାନି ଦସ୍ସନୀଯାନି;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୮।

‘‘ସେତାନି ହିମଵତୋ ପବ୍ବତସ୍ସ, କୂଟାନି ଦସ୍ସନୀଯାନି;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୩୯।

‘‘ଚିତ୍ରାନି ହିମଵତୋ ପବ୍ବତସ୍ସ, କୂଟାନି ଦସ୍ସନୀଯାନି;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୪୦।

‘‘ଯକ୍ଖଗଣସେଵିତେ ଗନ୍ଧମାଦନେ, ଓସଧେଭି ସଞ୍ଛନ୍ନେ;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସଂ।

୪୧।

‘‘କିମ୍ପୁରିସସେଵିତେ ଗନ୍ଧମାଦନେ, ଓସଧେଭି ସଞ୍ଛନ୍ନେ;

ତତ୍ଥେଵ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, କିମ୍ପୁରିସ କଥଂ ଅହଂ କସ୍ସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ପବ୍ବତାତି ଯେସୁ ମଯଂ ଏକତୋଵ ଅଭିରମିମ୍ହ, ଇମେ ତେ ପବ୍ବତା ତା ଚ କନ୍ଦରା ତା ଚ ଗିରିଗୁହାଯୋ ତଥେଵ ଠିତା। ତେସୁ ଅହଂ ଇଦାନି ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ କଥଂ କସ୍ସଂ, କିଂ କରିସ୍ସାମି, ତେସୁ ପୁପ୍ଫଫଲପଲ୍ଲଵାଦିସୋଭଂ ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ କଥଂ ଅଧିଵାସେତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି ପରିଦେଵତି। ପଣ୍ଣସନ୍ଥତାତି ତାଲୀସପତ୍ତାଦିଗନ୍ଧପଣ୍ଣସନ୍ଥରା। ଅଚ୍ଛାତି ଵିପ୍ପସନ୍ନୋଦକା। ନୀଲାନୀତି ନୀଲମଣିମଯାନି। ପୀତାନୀତି ସୋଵଣ୍ଣମଯାନି। ତମ୍ବାନୀତି ମନୋସିଲମଯାନି। ତୁଙ୍ଗାନୀତି ଉଚ୍ଚାନି ତିଖିଣଗ୍ଗାନି। ସେତାନୀତି ରଜତମଯାନି। ଚିତ୍ରାନୀତି ସତ୍ତରତନମିସ୍ସକାନି। ଯକ୍ଖଗଣସେଵିତେତି ଭୁମ୍ମଦେଵତାହି ସେଵିତେ।

ଇତି ସା ଦ୍ଵାଦସହି ଗାଥାହି ପରିଦେଵିତ୍ଵା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଉରେ ହତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ଵା ସନ୍ତାପଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ‘‘ଚନ୍ଦୋ ଜୀଵତିଯେଵ, ଦେଵୁଜ୍ଝାନକମ୍ମଂ କତ୍ଵା

ଜୀୱିତମସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଲୋକପାଲା ନାମ ନତ୍ଥି, ଉଦାହୁ ୱିପ୍ପୱୁତ୍ଥା, ଅଦୁ ମତା , ତେ ମେ ପିଯସାମିକଂ ନ ରକ୍ଖନ୍ତୀ’’ତି ଦେୱୁଜ୍ଝାନକମ୍ମଂ ଅକାସି। ତସ୍ସା ସୋକୱେଗେନ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୱଣ୍ଣେନ ୱେଗେନେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୁଣ୍ଡିକତୋ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଆସିଞ୍ଚି। ତାୱଦେୱ ୱିସଂ ଅନ୍ତରଧାଯି, ୱଣୋ ରୁହି, ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ୱିଦ୍ଧୋତିପି ନ ପଞ୍ଞାଯି। ମହାସତ୍ତୋ ସୁଖିତୋ ଉଟ୍ଠାସି। ଚନ୍ଦା ପିଯସାମିକଂ ଅରୋଗଂ ଦିସ୍ୱା ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତା ସକ୍କସ୍ସ ପାଦେ ୱନ୍ଦନ୍ତୀ ଅନନ୍ତରଗାଥମାହ –

୪୨।

‘‘ୱନ୍ଦେ ତେ ଅଯିରବ୍ରହ୍ମେ, ଯୋ ମେ ଇଚ୍ଛିତଂ ପତିଂ ୱରାକିଯା;

ଅମତେନ ଅଭିସିଞ୍ଚି, ସମାଗତାସ୍ମି ପିଯତମେନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମତେନାତି ଉଦକଂ ‘‘ଅମତ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନା ଏୱମାହ। ପିଯତମେନାତି ପିଯତରେନ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ସକ୍କୋ ତେସଂ ଓୱାଦମଦାସି ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚନ୍ଦପବ୍ବତତୋ ଓରୁଯ୍ହ ମନୁସ୍ସପଥଂ ମା ଗମିତ୍ଥ, ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି। ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତେ ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ଚନ୍ଦାପି ‘‘କିଂ ନୋ ସାମି ଇମିନା ପରିପନ୍ଥଟ୍ଠାନେନ, ଏହି ଚନ୍ଦପବ୍ବତମେୱ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ଓସାନଗାଥମାହ –

୪୩।

‘‘ୱିଚରାମ ଦାନି ଗିରିୱନନଦିଯୋ, କୁସୁମାଭିକିଣ୍ଣସୋତାଯୋ;

ନାନାଦୁମୱସନାଯୋ, ପିଯଂୱଦା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସା’’ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସା ମଯି ଅସଂହୀରଚିତ୍ତା ଅନଞ୍ଞନେଯ୍ୟା ଏୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ଚନ୍ଦା ରାହୁଲମାତା, ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୀଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୪୮୬] ୩। ମହାଉକ୍କୁସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଉକ୍କା ଚିଲାଚା ବନ୍ଧନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମିତ୍ତବନ୍ଧକୌପାସକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସାୱତ୍ଥିଯଂ ପରିଜିଣ୍ଣସ୍ସ କୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ସହାଯଂ ପେସେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଲଧୀତରଂ ୱାରାପେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ପନସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନକିଚ୍ଚଂ ନିତ୍ଥରଣସମତ୍ଥୋ ମିତ୍ତୋ ୱା ସହାଯୋ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ମିତ୍ତେ ତାୱ ବନ୍ଧତୂ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ତାୱ ଚତୂହି ଦୋୱାରିକେହି ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ ଅକାସି, ଅଥାନୁପୁବ୍ବେନ ନଗରଗୁତ୍ତିକଗଣକମହାମତ୍ତାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ସେନାପତିନାପି ଉପରାଜେନାପି ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ ଅକାସି। ତେହି ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ ଅକାସି। ତତୋ ଅସୀତିଯା ମହାଥେରେହି ସଦ୍ଧିଂ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନପି ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ତଥାଗତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାପେସି, ରାଜାପିସ୍ସ ଇସ୍ସରିଯମଦାସି। ସୋ ମିତ୍ତବନ୍ଧକୋଯେୱାତି ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ରାଜା ମହନ୍ତଂ ଗେହଂ ଦତ୍ୱା ଆୱାହମଙ୍ଗଲଂ କାରେସି। ରାଜାନଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ମହାଜନୋ ପଣ୍ଣାକାରେ ପହିଣି। ଅଥସ୍ସ ଭରିଯା ରଞ୍ଞା ପହିତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଉପରାଜସ୍ସ, ଉପରାଜେନ ପହିତଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ସେନାପତିସ୍ସାତି ଏତେନ ଉପାଯେନ ସକଲନଗରୱାସିନୋ ଆବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗଣ୍ହି। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ଦସବଲଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ସତ୍ଥାରା କଥିତଂ ଅନୁମୋଦନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଭୋପି ଜଯମ୍ପତିକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ।

ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ମିତ୍ତବନ୍ଧକୌପାସକୋ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ତସ୍ସା ୱଚନଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବେହି ମେତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ ଲଭି, ତଥାଗତେନ ପନ ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ଉଭୋପି ଜଯମ୍ପତିକା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ସୋ ଏତଂ ମାତୁଗାମଂ ନିସ୍ସାଯ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ସମ୍ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋପି ପନେସ ଏତିସ୍ସା ୱଚନେନ ବହୂହି ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତସୋକତୋ

ମୁତ୍ତୋଯେଭା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକଚ୍ଚେ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିନୋ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ବହୁଂ ମଂସଂ ଲଭନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଗାମଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଚରିତ୍ୱା ମିଗାଦଯୋ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଆହରିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରେ ପୋସେନ୍ତି। ତେସଂ ଗାମତୋ ଅୱିଦୂରେ ମହାଜାତସ୍ସରୋ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେ ଏକୋ ସେନସକୁଣୋ, ପଚ୍ଛିମପସ୍ସେ ଏକା ସେନସକୁଣୀ, ଉତ୍ତରପସ୍ସେ ସୀହୋ ମିଗରାଜା, ପାଚୀନପସ୍ସେ ଉକ୍କୁସସକୁଣରାଜା ୱସତି। ଜାତସ୍ସରମଜ୍ଝେ ପନ ଉନ୍ନତଟ୍ଠାନେ କଚ୍ଛପୋ ୱସତି। ତଦା ସେନୋ ସେନିଂ ‘‘ଭରିଯା ମେ ହୋହୀ’’ତି ୱଦତି। ଅଥ ନଂ ସା ଆହ – ‘‘ଅତ୍ଥି ପନ ତେ କୋଚି ମିତ୍ତୋ’’ତି? ‘‘ନତ୍ଥି ଭଦ୍ଦେ’’ତି। ଅମ୍ହାକଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭଯଂ ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ୱା ହରଣସମତ୍ଥଂ ମିତ୍ତଂ ୱା ସହାଯଂ ୱା ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ମିତ୍ତେ ତାୱ ଗଣ୍ହାହୀତି। ‘‘କେହି ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ କରୋମି ଭଦ୍ଦେ’’ତି? ପାଚୀନପସ୍ସେ ୱସନ୍ତେନ ଉକ୍କୁସରାଜେନ, ଉତ୍ତରପସ୍ସେ ସୀହେନ, ଜାତସ୍ସରମଜ୍ଝେ କଚ୍ଛପେନ ସଦ୍ଧିଂ ମେତ୍ତିଂ କରୋହୀତି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ତଦା ତେ ଉଭୋପି ସଂୱାସଂ କପ୍ପେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂଯେୱ ସରେ ଏକସ୍ମିଂ ଦୀପକେ କଦମ୍ବରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି ସମନ୍ତା ଉଦକେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ କୁଲାୱକଂ କତ୍ୱା ପଟିୱସିଂସୁ।

ତେସଂ ଅପରଭାଗେ ଦ୍ୱେ ସକୁଣପୋତକା ଜାଯିଂସୁ। ତେସଂ ପକ୍ଖେସୁ ଅସଞ୍ଜାତେସୁଯେୱ ଏକଦିୱସଂ ତେ ଜାନପଦା ଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ ଚରିତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଅଲଭିତ୍ୱା ‘‘ନ ସକ୍କା ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥେନ ଘରଂ ଗନ୍ତୁଂ, ମଚ୍ଛେ ୱା କଚ୍ଛପେ ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ତଂ ଦୀପକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ କଦମ୍ବସ୍ସ ମୂଲେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମକସାଦୀହି ଖଜ୍ଜମାନା ତେସଂ ପଲାପନତ୍ଥାଯ ଅରଣିଂ ମଥେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଧୂମଂ କରିଂସୁ। ଧୂମୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ସକୁଣେ ପହରି, ସକୁଣପୋତକା ୱିରୱିଂସୁ। ଜାନପଦା ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ସକୁଣପୋତକାନଂ ସୂଯତି ସଦ୍ଦୋ, ଉଟ୍ଠେଥ ଉକ୍କା ବନ୍ଧଥ, ଛାତା ସଯିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମ, ସକୁଣମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱାୱ ସଯିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଉକ୍କା ବନ୍ଧିଂସୁ। ସକୁଣିକା ତେସଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ଅମ୍ହାକଂ ପୋତକେ ଖାଦିତୁକାମା, ମଯଂ ଏୱରୂପସ୍ସ ଭଯସ୍ସ ହରଣତ୍ଥାଯ ମିତ୍ତେ ଗଣ୍ହିମ୍ହ, ସାମିକଂ ଉକ୍କୁସରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ସାମି , ପୁତ୍ତାନଂ ନୋ ଉପ୍ପନ୍ନଭଯଂ ଉକ୍କୁସରାଜସ୍ସ ଆରୋଚେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୪୪।

‘‘ଉକ୍କା ଚିଲାଚା ବନ୍ଧନ୍ତି ଦୀପେ, ପଜା ମମଂ ଖାଦିତୁଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତି;

ମିତ୍ତଂ ସହାଯଞ୍ଚ ୱଦେହି ସେନକ, ଆଚିକ୍ଖ ଞାତିବ୍ଯସନଂ ଦିଜାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଚିଲାଚାତି ଜାନପଦା। ଦୀପେତି ଦୀପକମ୍ହି। ପଜା ମମନ୍ତି ମମ ପୁତ୍ତକେ। ସେନକାତି ସେନକସକୁଣଂ ନାମେନାଲପତି। ଞାତିବ୍ଯସନନ୍ତି ପୁତ୍ତାନଂ ବ୍ଯସନଂ। ଦିଜାନନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଞାତୀନଂ ଦିଜାନଂ ଇଦଂ ବ୍ଯସନଂ ଉକ୍କୁସରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖାହୀତି ୱଦତି।

ସୋ ୱେଗେନ ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସ୍ସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତଭାୱଂ ଜାନାପେତ୍ୱା କତୋକାସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିଂକାରଣା ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଆଗତକାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୫।

‘‘ଦିଜୋ ଦିଜାନଂ ପୱରୋସି ପକ୍ଖିମ, ଉକ୍କୁସରାଜ ସରଣଂ ତଂ ଉପେମ;

ପଜା ମମଂ ଖାଦିତୁଂ ପତ୍ଥଯନ୍ତି, ଲୁଦ୍ଦା ଚିଲାଚା ଭୱ ମେ ସୁଖାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦିଜୋତି ତ୍ୱଂ ଦିଜୋ ଚେୱ ଦିଜାନଂ ପୱରୋ ଚ।

ଉକ୍କୁସରାଜା ‘‘ସେନକ ମା ଭାଯୀ’’ତି ତଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୪୬।

‘‘ମିତ୍ତଂ ସହାଯଞ୍ଚ କରୋନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା, କାଲେ ଅକାଲେ ସୁଖମେସମାନା;

କରୋମି ତେ ସେନକ ଏତମତ୍ଥଂ, ଅରିଯୋ ହି ଅରିଯସ୍ସ କରୋତି କିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କାଲେ ଅକାଲେତି ଦିୱା ଚ ରତ୍ତିଞ୍ଚ। ଅରିଯୋତି ଇଧ ଆଚାରଅରିଯୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ହି ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କିଚ୍ଚଂ କରୋତେୱ, କିମେତ୍ଥ କରଣୀଯନ୍ତି ୱଦତି।

ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କିଂ, ସମ୍ମ, ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁଳ୍ହା ଚିଲାଚା’’ତି? ନ ତାୱ ଅଭିରୁଳ୍ହା, ଉକ୍କାଯେୱ ବନ୍ଧନ୍ତୀତି। ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ସୀଘଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମମ ସହାଯିକଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ମମାଗମନଭାୱଂ ଆଚିକ୍ଖାହୀତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ଉକ୍କୁସରାଜାପି ଗନ୍ତ୍ୱା କଦମ୍ବସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଚିଲାଚାନଂ ଅଭିରୁହନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ଚିଲାଚସ୍ସ ଅଭିରୁହନକାଲେ ତସ୍ମିଂ କୁଲାୱକସ୍ସ ଅୱିଦୂରଂ ଅଭିରୁଳ୍ହେ ସରେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ପକ୍ଖେହି ଚ ମୁଖେନ ଚ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଉକ୍କାଯ ଉପରି ଆସିଞ୍ଚି, ସା ନିବ୍ବାଯି। ଚିଲାଚା ‘‘ଇମଞ୍ଚ ସେନକସକୁଣପୋତକେ ଚସ୍ସ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ଓତରିତ୍ୱା ପୁନ ଉକ୍କଂ ଜାଲାପେତ୍ୱା ଅଭିରୁହିଂସୁ। ପୁନ ସୋ ଉକ୍କଂ ୱିଜ୍ଝାପେସି। ଏତେନୁପାଯେନ ବଦ୍ଧଂ ବଦ୍ଧଂ ୱିଜ୍ଝାପେନ୍ତସ୍ସେୱସ୍ସ ଅଡ୍ଢରତ୍ତୋ ଜାତୋ। ସୋ ଅତିୱିଯ କିଲମି, ହେଟ୍ଠାଉଦରେ କିଲୋମକଂ ତନୁତଂ ଗତଂ, ଅକ୍ଖୀନି ରତ୍ତାନି ଜାତାନି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସକୁଣୀ ସାମିକଂ ଆହ – ‘‘ସାମି, ଅତିୱିଯ କିଲନ୍ତୋ ଉକ୍କୁସରାଜା, ଏତସ୍ସ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମନତ୍ଥାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା କଚ୍ଛପରାଜସ୍ସ କଥେହୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉକ୍କୁସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୪୭।

‘‘ଯଂ ହୋତି କିଚ୍ଚଂ ଅନୁକମ୍ପକେନ, ଅରିଯସ୍ସ ଅରିଯେନ କତଂ ତଯୀଦଂ;

ଅତ୍ତାନୁରକ୍ଖୀ ଭୱ ମା ଅଡଯ୍ହି, ଲଚ୍ଛାମ ପୁତ୍ତେ ତଯି ଜୀୱମାନେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଯୀଦନ୍ତି ତଯା ଇଦଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୀହନାଦଂ ନଦନ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୪୮।

‘‘ତୱେୱ ରକ୍ଖାୱରଣଂ କରୋନ୍ତୋ, ସରୀରଭେଦାପି ନ ସନ୍ତସାମି;

କରୋନ୍ତି ହେକେ ସଖିନଂ ସଖାରୋ, ପାଣଂ ଚଜନ୍ତା ସତମେସ ଧମ୍ମୋ’’ତି।

ଛଟ୍ଠଂ ପନ ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଗୁଣଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତୋ ଆହ –

୪୯।

‘‘ସୁଦୁକ୍କରଂ କମ୍ମମକାସି, ଅଣ୍ଡଜାଯଂ ୱିହଙ୍ଗମୋ;

ଅତ୍ଥାଯ କୁରରୋ ପୁତ୍ତେ, ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅନାଗତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁରରୋତି ଉକ୍କୁସରାଜା। ପୁତ୍ତେତି ସେନକସ୍ସ ପୁତ୍ତେ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ତେସଂ ଅତ୍ଥାଯ ଅଡ୍ଢରତ୍ତେ ଅନାଗତେ ଯାୱ ଦିଯଡ୍ଢଯାମା ୱାଯାମଂ କରୋନ୍ତୋ ଦୁକ୍କରଂ ଅକାସି।

ସେନୋପି ଉକ୍କୁସଂ ‘‘ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମାହି, ସମ୍ମା’’ତି ୱତ୍ୱା କଚ୍ଛପସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ‘‘କିଂ, ସମ୍ମ, ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଏୱରୂପଂ ନାମ ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଉକ୍କୁସରାଜା ପଠମଯାମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱାଯମନ୍ତୋ କିଲମି, ତେନମ୍ହି ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୫୦।

‘‘ଚୁତାପି ହେକେ ଖଲିତା ସକମ୍ମୁନା, ମିତ୍ତାନୁକମ୍ପାଯ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି;

ପୁତ୍ତା ମମଟ୍ଟା ଗତିମାଗତୋସ୍ମି, ଅତ୍ଥଂ ଚରେଥୋ ମମ ୱାରିଚରା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସାମି, ଏକଚ୍ଚେ ହି ଯସତୋ ୱା ଧନତୋ ୱା ଚୁତାପି ସକମ୍ମୁନା ଖଲିତାପି ମିତ୍ତାନଂ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପତିଟ୍ଠହନ୍ତି, ମମ ଚ ପୁତ୍ତା ଅଟ୍ଟା ଆତୁରା, ତେନାହଂ ତଂ ଗତିଂ ପଟିସରଣଂ କତ୍ୱା ଆଗତୋସ୍ମି, ପୁତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ଅତ୍ଥଂ ମେ ଚରାହି ୱାରିଚରାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କଚ୍ଛପୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୫୧।

‘‘ଧନେନ ଧଞ୍ଞେନ ଚ ଅତ୍ତନା ଚ, ମିତ୍ତଂ ସହାଯଞ୍ଚ କରୋନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା;

କରୋମି ତେ ସେନକ ଏତମତ୍ଥଂ, ଅରିଯୋ ହି ଅରିଯସ୍ସ କରୋତି କିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଅୱିଦୂରେ ନିପନ୍ନୋ ପିତୁ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ମା ମେ ପିତା କିଲମତୁ, ଅହଂ ପିତୁ କିଚ୍ଚଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୫୨।

‘‘ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ତାତ ତୁୱଂ ନିସୀଦ, ପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଚରତି ଅତ୍ଥଚରିଯଂ;

ଅହଂ ଚରିସ୍ସାମି ତୱେତମତ୍ଥଂ, ସେନସ୍ସ ପୁତ୍ତେ ପରିତାଯମାନୋ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ପିତା ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୫୩।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ତାତ ସତମେସ ଧମ୍ମୋ, ପୁତ୍ତୋ ପିତୁ ଯଂ ଚରେ ଅତ୍ଥଚରିଯଂ;

ଅପ୍ପେୱ ମଂ ଦିସ୍ୱାନ ପୱଡ୍ଢକାଯଂ, ସେନସ୍ସ ପୁତ୍ତା ନ ୱିହେଠଯେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସତମେସ ଧମ୍ମୋତି ପଣ୍ଡିତାନଂ ଏସ ଧମ୍ମୋ। ପୁତ୍ତାତି ସେନସ୍ସ ପୁତ୍ତେ ଚିଲାଚା ନ ହେଠଯେୟ୍ୟୁନ୍ତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ମହାକଚ୍ଛପୋ ‘‘ସମ୍ମ, ମା ଭାଯି, ତ୍ୱଂ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛ, ଇଦାନାହଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଉଦକେ ପତିତ୍ୱା କଲଲଞ୍ଚ ସେୱାଲଞ୍ଚ ସଂକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଆଦାଯ ଦୀପକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ୱିଜ୍ଝାପେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଚିଲାଚା ‘‘କିଂ ନୋ ସେନପୋତକେହି, ଇମଂ କାଳକଚ୍ଛପଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ମାରେସ୍ସାମ, ଅଯଂ ନୋ ସବ୍ବେସଂ ପହୋସ୍ସତୀ’’ତି ୱଲ୍ଲିଯୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଜିଯା ଗହେତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥପିଲୋତିକାପି ମୋଚେତ୍ୱା ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କଚ୍ଛପଂ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। କଚ୍ଛପୋ ତେ ଆକଡ୍ଢନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗମ୍ଭୀରଟ୍ଠାନେ ଉଦକେ ପତି। ତେପି କଚ୍ଛପଲୋଭେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ପତିତ୍ୱା ଉଦକପୁଣ୍ଣାଯ କୁଚ୍ଛିଯା କିଲନ୍ତା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ଏକେନ ନୋ ଉକ୍କୁସେନ ଯାୱ ଅଡ୍ଢରତ୍ତା ଉକ୍କା ୱିଜ୍ଝାପିତା, ଇଦାନି ଇମିନା କଚ୍ଛପେନ ଉଦକେ ପାତେତ୍ୱା ଉଦକଂ ପାଯେତ୍ୱା ମହୋଦରା କତମ୍ହ, ପୁନ ଅଗ୍ଗିଂ କରିତ୍ୱା ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେପି ଇମେ ସେନକପୋତକେ ଖାଦିସ୍ସାମା’’ତି ଅଗ୍ଗିଂ କାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ। ସକୁଣୀ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାମି, ଇମେ ଯାଯ କାଯଚି ୱେଲାଯ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତକେ ଖାଦିତ୍ୱା ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ସହାଯସ୍ସ ନୋ ସୀହସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ସୀହସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କିଂ ଅୱେଲାଯ ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଏକାଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୫୪।

‘‘ପସୂ ମନୁସ୍ସା ମିଗଵୀରସେଟ୍ଠ, ଭଯଟ୍ଟିତା ସେଟ୍ଠମୁପଵଜନ୍ତି;

ପୁତ୍ତା ମମଟ୍ଟା ଗତିମାଗତୋସ୍ମି, ତ୍ଵଂ ନୋସି ରାଜା ଭଵ ମେ ସୁଖାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପସୂତି ସଵ୍ଵତିରଚ୍ଛାନେ ଆହ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ସାମି, ମିଗେସୁ ଵୀରିଯେନ ସେଟ୍ଠ, ସଵ୍ଵଲୋକସ୍ମିଞ୍ହି ସଵ୍ଵେ ତିରଚ୍ଛାନାପି ମନୁସ୍ସାପି ଭଯଟ୍ଟିତା ହୁତ୍ଵା ସେଟ୍ଠଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ମମ ଚ ପୁତ୍ତା ଅଟ୍ଟା ଆତୁରା। ତସ୍ମାହଂ ତଂ ଗତିଂ କତ୍ଵା ଆଗତୋମ୍ହି, ତ୍ଵଂ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା ସୁଖାଯ ମେ ଭଵାହୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ଵା ସୀହୋ ଗାଥମାହ –

୫୫।

‘‘କରୋମି ତେ ସେନକ ଏତମତ୍ଥଂ, ଆଯାମି ତେ ତଂ ଦିସତଂ ଵଧାଯ;

କଥଞ୍ହି ଵିଞ୍ଞୂ ପହୁ ସମ୍ପଜାନୋ, ନ ଵାଯମେ ଅତ୍ତଜନସ୍ସ ଗୁତ୍ତିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତଂ ଦିସତନ୍ତି ତଂ ଦିସସମୂହଂ, ତଂ ତଵ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକଗଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପହୂତି ଅମିତ୍ତେ ହନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ। ସମ୍ପଜାନୋତି ମିତ୍ତସ୍ସ ଭଯୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଜାନନ୍ତୋ। ଅତ୍ତଜନସ୍ସାତି ଅତ୍ତସମସ୍ସ ଅଙ୍ଗସମାନସ୍ସ ଜନସ୍ସ, ମିତ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ଵଂ ପୁତ୍ତେ ସମସ୍ସାସେହୀ’’ତି ତଂ ଉଯ୍ଯୋଜେତ୍ଵା ମଣିଵଣ୍ଣଂ ଉଦକଂ ମଦ୍ଦମାନୋ ପାଯାସି। ଚିଲାଚା ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘କୁରରେନ ତାଵ ଅମ୍ହାକଂ ଉକ୍କା ଵିଜ୍ଝାପିତା, ତଥା କଚ୍ଛପେନ ଅମ୍ହେ ନିଵତ୍ଥପିଲୋତିକାନମ୍ପି ଅସ୍ସାମିକା କତା, ଇଦାନି ପନ ନଟ୍ଠମ୍ହା, ସୀହୋ ନୋ ଜୀଵିତକ୍ଖଯମେଵ ପାପେସ୍ସତୀ’’ତି ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତା ଯେନ ଵା ତେନ ଵା ପଲାଯିଂସୁ। ସୀହୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନ କିଞ୍ଚି ଅଦ୍ଦସ। ଅଥ ନଂ କୁରରୋ ଚ କଚ୍ଛପୋ ଚ ସେନୋ ଚ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଵନ୍ଦିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ମିତ୍ତାନିସଂସଂ କଥେତ୍ଵା ‘‘ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ଓଵଦିତ୍ଵା ପକ୍କାମି, ତେପି ସକଠାନାନି ଗତା। ସେନସକୁଣୀ ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତେ ଓଲୋକେତ୍ଵା ‘‘ମିତ୍ତେ ନିସ୍ସାଯ ଅମ୍ହେହି ଦାରକା ଲଦ୍ଧା’’ତି ସୁଖନିସିନ୍ନସମଯେ ସେନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୀ ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ପକାସମାନା ଛ ଗାଥା ଅଭାସି –

୫୬।

‘‘ମିତ୍ତଞ୍ଚ କଯିରାଥ ସୁହଦଯଞ୍ଚ, ଅଯିରଞ୍ଚ କଯିରାଥ ସୁଖାଗମାଯ;

ନିଵତ୍ଥକୋଚୋଵ ସରେଭିହନ୍ତ୍ଵା, ମୋଦାମ ପୁତ୍ତେହି ସମଙ୍ଗିଭୂତା।

୫୭।

‘‘ସକମିତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମେନ, ସହାଯସ୍ସାପଲାଯିନୋ;

କୂଜନ୍ତମୁପକୂଜନ୍ତି, ଲୋମସା ହଦଯଙ୍ଗମଂ।

୫୮।

‘‘ମିତ୍ତଂ ସହାଯଂ ଅଧିଗମ୍ମ ପଣ୍ଡିତୋ, ସୋ ଭୁଞ୍ଜତୀ ପୁତ୍ତ ପସୁଂ ଧନଂ ଵା;

ଅହଞ୍ଚ ପୁତ୍ତା ଚ ପତୀ ଚ ମଯ୍ହଂ, ମିତ୍ତାନୁକମ୍ପାଯ ସମଙ୍ଗିଭୂତା।

୫୯।

‘‘ରାଜଵତା ସୂରଵତା ଚ ଅତ୍ଥୋ, ସମ୍ପନ୍ନସଖିସ୍ସ ଭଵନ୍ତି ହେତେ;

ସୋ ମିତ୍ତଵା ଯସଵା ଉଗ୍ଗତତ୍ତୋ, ଅସ୍ମିଂଧଲୋକେ ମୋଦତି କାମକାମୀ।

୬୦।

‘‘କରଣୀଯାନି ମିତ୍ତାନି, ଦଲିଦ୍ଦେନାପି ସେନକ;

ପସ୍ସ ମିତ୍ତାନୁକମ୍ପାଯ, ସମଗ୍ଗମ୍ହ ସଞ୍ଞାତକେ।

୬୧।

‘‘ସୂରେନ ବଲଵନ୍ତେନ, ଯୋ ମିତ୍ତେ କୁରୁତେ ଦିଜୋ;

ଏଵଂ ସୋ ସୁଖିତୋ ହୋତି, ଯଥାହଂ ତ୍ଵଞ୍ଚ ସେନକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିତ୍ତଞ୍ଚାତି ଯଂକିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତଞ୍ଚ ସୁହଦଯଞ୍ଚ ସୁହଦଯସହାଯଞ୍ଚ ସାମିକସଙ୍ଖାତଂ ଅଯିରଞ୍ଚ କରୋଥେଵ। ନିଵତ୍ଥକୋଚୋଵ ସରେଭିହନ୍ତ୍ଵାତି ଏତ୍ଥ କୋଚୋତି କଵଚୋ। ଯଥା ନାମ ପଟିମୁକ୍କକଵଚୋ ସରେ ଅଭିହନତି ନିଵାରେତି, ଏଵଂ ମଯମ୍ପି ମିତ୍ତବଲେନ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ଅଭିହନ୍ତ୍ଵା ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ମୋଦାମାତି ଵଦତି। ସକମିତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମେନାତି ସକସ୍ସ ମିତ୍ତସ୍ସ ପରକ୍କମେନ। ସହାଯସ୍ସାପଲାଯିନୋତି ସହାଯସ୍ସ ଅପଲାଯିନୋ ମିଗରାଜସ୍ସ। ଲୋମସାତି ପକ୍ଖିନୋ ଅମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତକା ମଞ୍ଚ ତଞ୍ଚ କୂଜନ୍ତଂ ହଦଯଙ୍ଗମଂ ମଧୁରସ୍ସରଂ ନିଚ୍ଛାରେତ୍ଵା ଉପକୂଜନ୍ତି। ସମଙ୍ଗିଭୂତାତି ଏକଟ୍ଠାନେ ଠିତା।

ରାଜଵତା ସୂରଵତା ଚ ଅତ୍ଥୋତି ଯସ୍ସ ସୀହସଦିସୋ ରାଜା ଉକ୍କୁସକଚ୍ଛପସଦିସା ଚ ସୂରା ମିତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତେନ ରାଜଵତା ସୂରଵତା ଚ ଅତ୍ଥୋ ସକ୍କା ପାପୁଣିତୁଂ। ଭଵନ୍ତି ହେତେତି ଯୋ ଚ ସମ୍ପନ୍ନସଖୋ ପରିପୁଣ୍ଣମିତ୍ତଧମ୍ମୋ, ତସ୍ସ ଏତେ ସହାଯା ଭଵନ୍ତି। ଉଗ୍ଗତତ୍ତୋତି ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ଉଗ୍ଗତସଭାଵୋ। ଅସ୍ମିଂଧଲୋକେତି ଇଧଲୋକସଙ୍ଖାତେ ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେ ମୋଦତି। କାମକାମୀତି ସାମିକଂ ଆଲପତି। ସୋ ହି କାମେ କାମନତୋ କାମକାମୀ ନାମ। ସମଗ୍ଗମ୍ହାତି ସମଗ୍ଗା ଜାତମ୍ହା। ସଞ୍ଞାତକେତି ଞାତକେହି ପୁତ୍ତେହି ସଦ୍ଧିଂ।

ଏଵଂ ସା ଛହି ଗାଥାହି ମିତ୍ତଧମ୍ମସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେସି। ତେ ସବ୍ବେପି ସହାଯକା ମିତ୍ତଧମ୍ମଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଯାଵତାଯୁକଂ ଠତ୍ଵା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ ସୋ ଭରିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ସୁଖପ୍ପତ୍ତୋ, ପୁବ୍ବେପି ସୁଖପ୍ପତ୍ତୋଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସେନୋ ଚ ସେନୀ ଚ ଜଯମ୍ପତିକା ଅହେସୁଂ, ପୁତ୍ତକଚ୍ଛପୋ ରାହୁଲୋ, ପିତା ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ଉକ୍କୁସୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସୀହୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ମହାଉକ୍କୁସଜାତକଵଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୪୮୭] ୪। ଉଦ୍ଦାଲକଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଖରାଜିନା ଜଟିଲା ପଙ୍କଦନ୍ତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଏକଂ କୁହକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ହି ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵାପି ଚତୁପଚ୍ଚଯହେତୁ ତିଵିଧଂ କୁହକଵତ୍ଥୁଂ ପୂରେସି। ଅଥସ୍ସ ଅଗୁଣଂ ପକାସେନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆଵୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ ଭିକ୍ଖୁ ଏଵରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ଵା କୁହନଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଵିକଂ କପ୍ପେତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ, ପୁବ୍ବେପେସ କୁହକୋଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସି ପଣ୍ଡିତୋ ବ୍ୟତ୍ତୋ। ସୋ ଏକଦିଵସଂ ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ ଗତୋ ଏକଂ ଅଭିରୂପଂ ଗଣିକଂ ଦିସ୍ଵା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସଂଵାସଂ କପ୍ପେସି। ସା ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଗବ୍ଭଂ ପଟିଲଭି। ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ତଂ ଆହ – ‘‘ସାମି, ଗବ୍ଭୋ ମେ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ଜାତକାଲେ ନାମଂ କରୋନ୍ତୀ ଅସ୍ସ କିଂ ନାମଂ କରୋମୀ’’ତି? ସୋ ‘‘ଵଣ୍ଣଦାସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ନ ସକ୍କା କୁଲନାମଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ଵା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅଯଂ ଵାତଘାତରୁକ୍ଖୋ ଉଦ୍ଦାଲୋ ନାମ, ଇଧ ପଟିଲଦ୍ଧତ୍ତା ‘ଉଦ୍ଦାଲକୋ’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରେଯ୍ୟାସୀ’’ତି

ୱତ୍ୱା ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକଂ ଅଦାସି। ‘‘ସଚେ ଧୀତା ହୋତି, ଇମାଯ ନଂ ପୋସେୟ୍ୟାସି, ସଚେ ପୁତ୍ତୋ, ଅଥ ନଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତଂ ମଯ୍ହଂ ଦସ୍ସେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଆହ। ସା ଅପରଭାଗେ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯିତ୍ୱା ‘‘ଉଦ୍ଦାଲକୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକାସି।

ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ମାତରଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ଅମ୍ମ, କୋ ମେ ପିତା’’ତି? ‘‘ପୁରୋହିତୋ ତାତା’’ତି। ‘‘ଯଦି ଏୱଂ ୱେଦେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ମାତୁ ହତ୍ଥତୋ ମୁଦ୍ଦିକଞ୍ଚ ଆଚରିଯଭାଗଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏକଂ ତାପସଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମେସଂ ସନ୍ତିକେ ୱରସିପ୍ପଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ସିପ୍ପଲୋଭେନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ତେସଂ ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ‘‘ଆଚରିଯା ମଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଜାନନସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖାପେଥା’’ତି ଆହ। ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଜାନନନିଯାମେନେୱ ତଂ ସିକ୍ଖାପେସୁଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ତାପସସତାନଂ ଏକୋପି ତେନ ଅତିରେକପଞ୍ଞୋ ନାହୋସି, ସ୍ୱେୱ ତେସଂ ପଞ୍ଞାଯ ଅଗ୍ଗୋ। ଅଥସ୍ସ ତେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଆଚରିଯଟ୍ଠାନଂ ଅଦଂସୁ। ଅଥ ନେ ସୋ ଆହ – ‘‘ମାରିସା, ତୁମ୍ହେ ନିଚ୍ଚଂ ୱନମୂଲଫଲାହାରା ଅରଞ୍ଞେୱ ୱସଥ, ମନୁସ୍ସପଥଂ କସ୍ମା ନ ଗଚ୍ଛଥା’’ତି? ‘‘ମାରିସ, ମନୁସ୍ସା ନାମ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କାରାପେନ୍ତି, ଧମ୍ମିଂ କଥଂ ଭଣାପେନ୍ତି, ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ମଯଂ ତେନ ଭଯେନ ତତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛାମା’’ତି। ‘‘ମାରିସା, ସଚେପି ଚକ୍କୱତ୍ତିରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ମନଂ ଗହେତ୍ୱା କଥନଂ ନାମ ମଯ୍ହଂ ଭାରୋ, ତୁମ୍ହେ ମା ଭାଯଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚାରିକଂ ଚରମାନୋ ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସବ୍ବେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱାରଗାମେ ଭିକ୍ଖାଯ ଚରି, ମନୁସ୍ସା ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ତାପସା ପୁନଦିୱସେ ନଗରଂ ପୱିସିଂସୁ ମନୁସ୍ସା ମହାଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ଉଦ୍ଦାଲକତାପସୋ ଦାନାନୁମୋଦନଂ କରୋତି, ମଙ୍ଗଲଂ ୱଦତି, ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ମନୁସ୍ସା ପସୀଦିତ୍ୱା ବହୁପଚ୍ଚଯେ ଅଦଂସୁ। ସକଲନଗରଂ ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ ଗଣସତ୍ଥା ଧମ୍ମିକତାପସୋ ଆଗତୋ’’ତି ସଙ୍ଖୁଭି, ତଂ ରଞ୍ଞୋପି କଥଯିଂସୁ।

ରାଜା ‘‘କୁହିଂ ୱସତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଉଯ୍ୟାନେ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ସାଧୁ ଅଜ୍ଜ ତେସଂ ଦସ୍ସନାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆହ। ଏକୋ ପୁରିସୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ରାଜା କିର ୱୋ ପସ୍ସିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତୀ’’ତି ଉଦ୍ଦାଲକସ୍ସ କଥେସି। ସୋପି ଇସିଗଣଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ମାରିସା, ରାଜା କିର ଆଗମିସ୍ସତି, ଇସ୍ସରେ ନାମ ଏକଦିୱସଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ଯାୱଜୀୱଂ ଅଲଂ ହୋତୀ’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ କାତବ୍ବଂ ଆଚରିଯା’’ତି? ସୋ ଏୱମାହ – ‘‘ତୁମ୍ହେସୁ ଏକଚ୍ଚେ ୱଗ୍ଗୁଲିୱତଂ ଚରନ୍ତୁ, ଏକଚ୍ଚେ ଉକ୍କୁଟିକପ୍ପଧାନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତୁ, ଏକଚ୍ଚେ କଣ୍ଟକାପସ୍ସଯିକା ଭୱନ୍ତୁ, ଏକଚ୍ଚେ ପଞ୍ଚାତପଂ ତପନ୍ତୁ, ଏକଚ୍ଚେ ଉଦକୋରୋହନକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୁ, ଏକଚ୍ଚେ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ମନ୍ତେ ସଜ୍ଝାଯନ୍ତୂ’’ତି। ତେ ତଥା କରିଂସୁ। ସଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠ ୱା ଦସ ୱା ପଣ୍ଡିତୱାଦିନୋ ଗହେତ୍ୱା ମନୋରମେ ଆଧାରକେ ରମଣୀଯଂ ପୋତ୍ଥକଂ ଠପେତ୍ୱା ଅନ୍ତେୱାସିକପରିୱୁତୋ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତେ ସାପସ୍ସଯେ ଆସନେ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜା ପୁରୋହିତଂ ଆଦାଯ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ମିଚ୍ଛାତପଂ ଚରନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅପାଯଭଯମ୍ହା ମୁତ୍ତା’’ତି ପସୀଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଦାଲକସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ପୁରୋହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୨।

‘‘ଖରାଜିନା ଜଟିଲା ପଙ୍କଦନ୍ତା, ଦୁମ୍ମକ୍ଖରୂପା ଯେ ମନ୍ତଂ ଜପ୍ପନ୍ତି;

କଚ୍ଚିନ୍ନୁ ତେ ମାନୁସକେ ପଯୋଗେ, ଇଦଂ ୱିଦୂ ପରିମୁତ୍ତା ଅପାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଖରାଜିନାତି ସଖୁରେହି ଅଜିନଚମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା। ପଙ୍କଦନ୍ତାତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠସ୍ସ ଅଖାଦନେନ ମଲଗ୍ଗହିତଦନ୍ତା। ଦୁମ୍ମକ୍ଖରୂପାତି ଅନଞ୍ଜିତକ୍ଖା ଅମଣ୍ଡିତରୂପା ଲୂଖସଙ୍ଘାଟିଧରା। ମାନୁସକେ ପଯୋଗେତି ମନୁସ୍ସେହି କତ୍ତବ୍ବୱୀରିଯେ। ଇଦଂ ୱିଦୂତି ଇଦଂ ତପଚରଣଞ୍ଚ ମନ୍ତସଜ୍ଝାଯନଞ୍ଚ ଜାନନ୍ତା। ଅପାଯାତି କଚ୍ଚି ଆଚରିଯ, ଇମେ ଚତୂହି ଅପାଯେହି ମୁତ୍ତାତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତୋ ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ଅଟ୍ଠାନେ ପସନ୍ନୋ, ତୁଣ୍ହୀ ଭୱିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୩।

‘‘ପାପାନି କମ୍ମାନି କରେଥ ରାଜ, ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚେ ନ ଚରେଯ୍ୟ ଧମ୍ମଂ;

ସହସ୍ସୱେଦୋପି ନ ତଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖା ପମୁଞ୍ଚେ ଚରଣଂ ଅପତ୍ୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତୋ ଚେତି ସଚେ ମହାରାଜ, ‘‘ଅହଂ ବହୁସ୍ସୁତୋମ୍ହୀ’’ତି ପଗୁଣୱେଦୋପି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥଧମ୍ମଂ ନ ଚରେଯ୍ୟ, ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି

ପାପାନେୱ କରେୟ୍ୟୁ, ତିଟ୍ଠନ୍ତୁ ତୟୋ ୱେଦା, ସହସ୍ସୱେଦୋପି ସମାନୋ ତଂ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଚରଣଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ଅପାଯଦୁକ୍ଖତୋ ନ ମୁଚ୍ଚେୟ୍ୟାତି।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଦ୍ଦାଲକୋ ଚିନ୍ତେସି ''ରାଜା ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ଇସିଗଣସ୍ସ ପସୀଦି, ଅଯଂ ପନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚରନ୍ତଂ ଗୋଣଂ ଦଣ୍ଡେନ ପହରନ୍ତୋ ୱିଯ ୱିଜ୍ଝିତଭତ୍ତେ କଚୱରଂ ଖିପନ୍ତୋ ୱିଯ କଥେସି, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

''ସହସ୍ସୱେଦୋପି ନ ତଂ ପଟିଚ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖା ପମୁଞ୍ଚେ ଚରଣଂ ଅପତ୍ୱା;

ମଞ୍ଞାମି ୱେଦା ଅଫଲା ଭୱନ୍ତି, ସସଂଯମଂ ଚରଣଞ୍ଞେୱ ସଚ୍ଚ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଫଲାତି ତୱ ୱାଦେ ୱେଦା ଚ ସେସସିପ୍ପାନି ଚ ଅଫଲାନି ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ତାନି କସ୍ମା ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି, ସୀଲସଂଯମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚରଣଞ୍ଞେୱ ଏକଂ ସଚ୍ଚଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି।

ତତୋ ପୁରୋହିତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୫।

''ନ ହେୱ ୱେଦା ଅଫଲା ଭୱନ୍ତି, ସସଂଯମଂ ଚରଣଞ୍ଞେୱ ସଚ୍ଚଂ;

କିତ୍ତିଞ୍ହି ପପ୍ପୋତି ଅଧିଚ୍ଚ ୱେଦେ, ସନ୍ତିଂ ପୁଣାତି ଚରଣେନ ଦନ୍ତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ନ ହେୱାତି ନାହଂ ''ୱେଦା ଅଫଲା''ତି ୱଦାମି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ ସସଂଯମଂ ଚରଣଂ ସଚ୍ଚମେୱ ସଭାୱଭୂତଂ ଉତ୍ତମଂ। ତେନ ହି ସକ୍କା ଦୁକ୍ଖା ମୁଚ୍ଚିତୁଂ। ସନ୍ତିଂ ପୁଣାତୀତି ସମାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତେନ ଚରଣେନ ଦନ୍ତୋ ଭଯସନ୍ତିକରଂ ନିବ୍ବାନଂ ପାପୁଣାତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଉଦ୍ଦାଲକୋ ''ନ ସକ୍କା ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ଠାତୁଂ, 'ପୁତ୍ତୋ ତୱାହ'ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ସିନେହଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପୁତ୍ତଭାୱମସ୍ସ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୬୬।

''ଭଚ୍ଚା ମାତା ପିତା ବନ୍ଧୂ, ଯେନ ଜାତୋ ସଯେୱ ସୋ;

ଉଦ୍ଦାଲକୋ ଅହଂ ଭୋତୋ, ସୋତ୍ତିଯାକୁଲୱଂସକୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଭଚ୍ଚାତି ମାତା ଚ ପିତା ଚ ସେସବନ୍ଧୂ ଚ ଭରିତବ୍ବା ନାମ। ଯେନ ପନ ଜାତୋ, ସୋଯେୱ ସୋ ହୋତି। ଅତ୍ତାଯେୱ ହି ଅତ୍ତନୋ ଜାଯତି, ଅହଞ୍ଚ ତଯାୱ ଉଦ୍ଦାଲକରୁକ୍ଖମୂଲେ ଜନିତୋ, ତଯା ୱୁତ୍ତମେୱ ନାମଂ କତଂ, ଉଦ୍ଦାଲକୋ ଅହଂ ଭୋତି।

ସୋ ''ଏକଂସେନ ତ୍ୱଂ ଉଦ୍ଦାଲକୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଆମା''ତି ୱତ୍ୱା ''ମଯା ତେ ମାତୁ ସଞ୍ଞାଣଂ ଦିନ୍ନଂ, ତଂ କୁହି''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଇଦଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ମୁଦ୍ଦିକଂ ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୁଦ୍ଦିକଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ନିଚ୍ଛଯେନ ''ତ୍ୱଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମଂ ପଜାନାସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୬୭।

''କଥଂ ଭୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, କଥଂ ଭୱତି କେୱଲୀ;

କଥଞ୍ଚ ପରିନିବ୍ବାନଂ, ଧମ୍ମଟ୍ଠୋ କିନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ଉଦ୍ଦାଲକୋପି ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘ନିରଂକତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିମାଦାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ଆପୋ ସିଞ୍ଚଂ ଯଜଂ ଉସ୍ସେତି ଯୂପଂ;

ଏଵଂକରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି ଖେମୀ, ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ତେନ ଅମାପଯିଂସୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିରଂକତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିମାଦାଯାତି ନିରନ୍ତରଂ କତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିଂ ଗହେତ୍ଵା ପରିଚରତି। ଆପୋ ସିଞ୍ଚଂ ଯଜଂ ଉସ୍ସେତି ଯୂପନ୍ତି ଅଭିସେଚନକକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ସମ୍ମାପାସଂ ଵା ଵାଜପେଯ୍ୟଂ ଵା ନିରଗ୍ଗଳଂ ଵା ଯଜନ୍ତୋ ସୁଵଣ୍ଣଯୂପଂ ଉସ୍ସାପେତି। ଖେମୀତି ଖେମପ୍ପତ୍ତୋ। ଅମାପଯିଂସୂତି ତେନେଵ ଚ କାରଣେନ ଧମ୍ମେ ଠିତଂ କଥଯିଂସୁ।

ତଂ ସୁତ୍ଵା ପୁରୋହିତୋ ତେନ କଥିତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମଂ ଗରହନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୯।

‘‘ନ ସୁଦ୍ଧି ସେଚନେନତ୍ଥି, ନାପି କେଵଲୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ନ ଖନ୍ତୀ ନାପି ସୋରଚ୍ଚଂ, ନାପି ସୋ ପରିନିବ୍ବୁତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସେଚନେନାତି ତେନ ଵୁତ୍ତେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମେସୁ ଏକଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ସବ୍ବଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଅଗ୍ଗିପରିଚରଣେନ ଵା ଉଦକସେଚନେନ ଵା ପସୁଘାତଯଞ୍ଞେନ ଵା ସୁଦ୍ଧି ନାମ ନତ୍ଥି, ନାପି ଏତ୍ତକେନ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କେଵଲପରିପୁଣ୍ଣୋ ହୋତି, ନ ଅଧିଵାସନଖନ୍ତି, ନ ସୀଲସୋରଚ୍ଚଂ, ନାପି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ପରିନିବ୍ବୁତୋ ନାମ ହୋତୀ’’ତି।

ତତୋ ନଂ ଉଦ୍ଦାଲକୋ ‘‘ଯଦି ଏଵଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନ ହୋତି, ଅଥ କଥଂ ହୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନଵମଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

‘‘କଥଂ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି, କଥଂ ଭଵତି କେଵଲୀ;

କଥଞ୍ଚ ପରିନିବ୍ବାନଂ, ଧମ୍ମଟ୍ଠୋ କିନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ପୁରୋହିତୋପିସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୭୧।

‘‘ଅଖେତ୍ତବନ୍ଧୂ ଅମମୋ ନିରାସୋ, ନିଲ୍ଲୋଭପାପୋ ଭଵଲୋଭଖୀଣୋ;

ଏଵଂକରୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତି ଖେମୀ, ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ତେନ ଅମାପଯିଂସୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଖେତ୍ତବନ୍ଧୂତି ଅକ୍ଖେତ୍ତୋ ଅବନ୍ଧୁ, ଖେତ୍ତଵତ୍ଥୁଗାମନିଗମପରିଗ୍ଗହେନ ଚେଵ ଞାତିବନ୍ଧଵଗୋତ୍ତବନ୍ଧଵମିତ୍ତବନ୍ଧଵସହାଯବନ୍ଧଵସିପ୍ପବନ୍ଧଵପରିଗ୍ଗହେନ ଚ ରହିତୋ। ଅମମୋତି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେସୁ ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମମାଯନରହିତୋ। ନିରାସୋତି ଲାଭଧନପୁତ୍ତଜୀଵିତାସାଯ ରହିତୋ। ନିଲ୍ଲୋଭପାପୋତି ପାପଲୋଭଵିସମଲୋଭେନ ରହିତୋ। ଭଵଲୋଭଖୀଣୋତି ଖୀଣଭଵରାଗୋ।

ତତୋ ଉଦ୍ଦାଲକୋ ଗାଥମାହ –

୭୨।

‘‘ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସା;

ସବ୍ବେୱ ସୋରତା ଦନ୍ତା, ସବ୍ବେୱ ପରିନିବ୍ବୁତା;

ସବ୍ବେସଂ ସୀତିଭୂତାନଂ, ଅତ୍ଥି ସେଯ୍ୟୋଥ ପାପିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ସେଯ୍ୟୋଥ ପାପିଯୋତି ଏତେ ଖତ୍ତିଯାଦଯୋ ସବ୍ବେପି ସୋରଚ୍ଚାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତା ହୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଭୂତାନଂ ପନ ତେସଂ ଅଯଂ ସେଯ୍ୟୋ, ଅଯଂ ପାପିଯୋତି ଏୱଂ ହୀନୁକ୍କଟ୍ଠତା ଅତ୍ଥି, ନତ୍ଥୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଥସ୍ସ ‘‘ଅରହତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହୀନୁକ୍କଟ୍ଠତା ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗାଥମାହ –

୭୩।

‘‘ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସା;

ସବ୍ବେୱ ସୋରତା ଦନ୍ତା, ସବ୍ବେୱ ପରିନିବ୍ବୁତା;

ସବ୍ବେସଂ ସୀତିଭୂତାନଂ, ନତ୍ଥି ସେଯ୍ୟୋଥ ପାପିଯୋ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ଗରହନ୍ତୋ ଉଦ୍ଦାଲକୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୭୪।

‘‘ଖତ୍ତିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱେସ୍ସା, ସୁଦ୍ଦା ଚଣ୍ଡାଲପୁକ୍କୁସା;

ସବ୍ବେୱ ସୋରତା ଦନ୍ତା, ସବ୍ବେୱ ପରିନିବ୍ବୁତା।

୭୫।

‘‘ସବ୍ବେସଂ ସୀତିଭୂତାନଂ, ନତ୍ଥି ସେଯ୍ୟୋଥ ପାପିଯୋ;

ପନଟ୍ଠଂ ଚରସି ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ, ସୋତ୍ଥିଯାକୁଲୱଂସତ’’ନ୍ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଦି ଏତେହି ଗୁଣେହି ସମନ୍ନାଗତାନଂ ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି, ଏକୋ ୱଣ୍ଣୋୱ ହୋତି, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ତ୍ୱଂ ଉଭତୋ ସୁଜାତଭାୱଂ ନାସେନ୍ତୋ ପନଟ୍ଠଂ ଚରସି ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞଂ, ଚଣ୍ଡାଲସମୋ ହୋସି, ସୋତ୍ଥିଯକୁଲୱଂସତଂ ନାସେସୀତି।

ଅଥ ନଂ ପୁରୋହିତୋ ଉପମାଯ ସଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୭୬।

‘‘ନାନାରତ୍ତେହି ୱତ୍ଥେହି, ୱିମାନଂ ଭୱତି ଛାଦିତଂ;

ନ ତେସଂ ଛାଯା ୱତ୍ତାନଂ, ସୋ ରାଗୋ ଅନୁପଜ୍ଜଥ।

୭୭।

''ଏୱମେୱ ମନୁସ୍ସେସୁ, ଯଦା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି ମାଣୱା;

ତେ ସଜାତିଂ ପମୁଞ୍ଚନ୍ତି, ଧମ୍ମମଞ୍ଞାଯ ସୁବ୍ବତା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱିମାନନ୍ତି ଗେହଂ ୱା ମଣ୍ଡପଂ ୱା। ଛାଯାତି ତେସଂ ୱତ୍ଥାନଂ ଛାଯା ସୋ ନାନାୱିଧୋ ରାଗୋ ନ ଉପେତି, ସବ୍ବା ଛାଯା ଏକୱଣ୍ଣାୱ ହୋନ୍ତି। ଏୱମେୱାତି ମନୁସ୍ସେସୁପି ଏୱମେୱ ଏକଚ୍ଚେ ଅଞ୍ଞାଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଅକାରଣେନେୱ ଚାତୁୱଣ୍ଣେ ସୁଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞାପେନ୍ତି, ଏସା ଅତ୍ଥୀତି ମା ଗଣ୍ହି। ଯଦା ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ମାଣୱା ସୁଜ୍ଝନ୍ତି, ତଦା ତେହି ପଟିୱିଦ୍ଧଂ ନିବ୍ବାନଧମ୍ମଂ ଜାନିତ୍ୱା ସୁବ୍ବତା ସୀଲୱନ୍ତା ପଣ୍ଡିତପୁରିସା ତେ ସଜାତିଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତି। ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ଜାତି ନାମ ନିରତ୍ଥକାତି।

ଉଦ୍ଦାଲକୋ ପନ ପଚ୍ଚାହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅପ୍ପଟିଭାନୋୱ ନିସୀଦି। ଅଥ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ରାଜାନଂ ଆହ – ''ସବ୍ବେ ଏତେ, ମହାରାଜ, କୁହକା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ କୋହଞ୍ଞେନେୱ ନାସେନ୍ତି, ଉଦ୍ଦାଲକଂ ଉପ୍ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଉପପୁରୋହିତଂ କରୋଥ, ସେସେ ଉପ୍ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଫଲକାୱୁଧାନି ଦତ୍ୱା ସେୱକେ କରୋଥା''ତି। ''ସାଧୁ, ଆଚରିଯା''ତି ରାଜା ତଥା କାରେସି। ତେ ରାଜାନଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତାୱ ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ କୁହକୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଉଦ୍ଦାଲକୋ କୁହକଭିକ୍ଖୁ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପୁରୋହିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଉଦ୍ଦାଲକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୪୮୮] ୫। ଭିସଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅସ୍ସଂଗୱଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ପନ କୁସଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୦।୧ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ''ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''କିଂ ପଟିଚ୍ଚା''ତି ୱତ୍ୱା ''କିଲେସଂ, ଭନ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଭିକ୍ଖୁ ଏୱରୂପେ ନିଯ୍ୟାନିକସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କସ୍ମା କିଲେସଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ବାହିରକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେ ଆରବ୍ଭ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସଞ୍ଞଂ ସପଥଂ କତ୍ୱା ୱିହରିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ''ମହାକଞ୍ଚନକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ପଦସା ୱିଚରଣକାଲେ ଅପରୋପି ପୁତ୍ତୋ ଜାଯି, ''ଉପକଞ୍ଚନକୁମାରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଏୱଂ ପଟିପାଟିଯା ସତ୍ତ ପୁତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ସବ୍ବକନିଟ୍ଠା ପନେକା ଧୀତା, ତସ୍ସା ''କଞ୍ଚନଦେୱୀ''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ମହାକଞ୍ଚନକୁମାରୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ମାତାପିତରୋ ଘରାୱାସେନ ବନ୍ଧିତୁକାମା ''ଅତ୍ତନା ସମାନଜାତିଯକୁଲତୋ ତେ ଦାରିକଂ ଆନେସ୍ସାମ, ଘରାୱାସଂ ସଣ୍ଠପେହୀ''ତି ୱଦିଂସୁ। ''ଅମ୍ମତାତା, ନ ମଯ୍ହଂ ଘରାୱାସେନତ୍ଥୋ, ମଯ୍ହଞ୍ହି ତଯୋ ଭୱା ଆଦିତ୍ତା ୱିଯ ସପ୍ପଟିଭଯା, ବନ୍ଧନାଗାରଂ ୱିଯ ପଲିବୁଦ୍ଧା, ଉକ୍କାରଭୂମି ୱିଯ ଜେଗୁଚ୍ଛା ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ମଯା ସୁପିନେନପି ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ଅଞ୍ଞେ ୱୋ ପୁତ୍ତା ଅତ୍ଥି, ତେ ଘରାୱାସେନ ନିମନ୍ତେଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଯାଚିତୋପି ସହାଯେ ପେସେତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋପି ନ ଇଚ୍ଛି।

ଅଥ ନଂ ସହାଯା ''ସମ୍ମ, କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ନେକ୍ଖମ୍ମଜ୍ଝାସଯତଂ ଆରୋଚେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ସେସପୁତ୍ତେ ନିମନ୍ତେସୁଂ, ତେପି ନ ଇଚ୍ଛିଂସୁ। କଞ୍ଚନଦେୱୀପି ନ ଇଚ୍ଛିଯେୱ। ଅପରଭାଗେ ମାତାପିତରୋ କାଲମକଂସୁ। ମହାକଞ୍ଚନପଣ୍ଡିତୋ ମାତାପିତୂନଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଅସୀତିକୋଟିଧନେନ କପଣଦ୍ଧିକାନଂ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଛ ଭାତରୋ ଭଗିନିଂ ଏକଂ ଦାସଂ ଏକଂ ଦାସିଂ ଏକଂ ସହାଯକଞ୍ଚ ଆଦାଯ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି। ତେ ତତ୍ଥ ଏକଂ ପଦୁମସରଂ ନିସ୍ସାଯ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱନମୂଲଫଲାହାରେହି ଯାପଯିଂସୁ। ତେ ଅରଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଏକତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଏକୋ ଫଲଂ ୱା ପତ୍ତଂ ୱା ପସ୍ସତି, ତତ୍ଥ ଇତରେପି ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠସୁତାଦୀନି କଥେନ୍ତା ଉଚ୍ଚିନନ୍ତି, ଗାମସ୍ସ କମ୍ମନ୍ତଟ୍ଠାନଂ ୱିଯ ହୋତି। ଅଥ ଆଚରିଯୋ ମହାକଞ୍ଚନତାପସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅମ୍ହାକଂ

ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତାନଂ ଏଓଂ ଲୋଲୁପ୍ପଚାରଓସେନ ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ୱିଚରଣଂ ନାମ ଅପ୍ପତିରୂପଂ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅହମେୱ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଅସ୍ସମଂ ପତ୍ୱା ସବ୍ବେପି ତେ ସାୟନ୍ହସମୟେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ ଇଧେୱ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ଅଚ୍ଛଥ, ଅହଂ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ଉପକଞ୍ଚନାଦୟୋ ''ମୟଂ ଆଚରିୟ, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାୟ ପବ୍ବଜିତା, ତୁମ୍ହେ ଇଧେୱ ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋଥ, ଭଗିନୀପି ନୋ ଇଧେୱ ହୋତୁ, ଦାସୀପି ତସ୍ସା ସନ୍ତିକେ ଅଚ୍ଛତୁ, ମୟଂ ଅଟ୍ଠ ଜନା ୱାରେନ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିସ୍ସାମ, ତୁମ୍ହେ ପନ ତୟୋ ୱାରମୁତ୍ତାୱ ହୋଥା''ତି ୱତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ।

ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଟ୍ଠସୁପି ଜନେସୁ ଏକେକୋ ୱାରେନେୱ ଫଲାଫଲଂ ଆହରତି। ସେସା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଣସାଲାୟମେୱ ହୋନ୍ତି, ଅକାରଣେନ ଏକତୋ ଭୱିତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ୱାରପ୍ପତ୍ତୋ ଫଲାଫଲଂ ଆହରିତ୍ୱା ଏକୋ ମାଳକୋ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ପାସାଣଫଲକେ ଏକାଦସ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସଂ ଆଦାୟ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ପୱିସତି। ସେସା ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞାୟ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଲୋଲୁପ୍ପଂ ଅକତ୍ୱା ଗାରୱପରିହାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାପୁଣନକୋଟ୍ଠାସଂ ଆଦାୟ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି। ତେ ଅପରଭାଗେ ଭିସାନି ଆହରିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତା ତତ୍ତତପା ଘୋରତପା ପରମଜିତିନ୍ଦ୍ରିୟା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତା ୱିହରିଂସୁ। ଅଥ ତେସଂ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି। ସକ୍କୋପି ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ''କାମାଧିମୁତ୍ତା ନୁ ଖୋ ଇମେ ଇସୟୋ , ନୋ''ତି ଆସଙ୍କଂ କରୋତିୟେୱ। ସୋ ''ଇମେ ତାୱ ଇସୟୋ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସଂ ତୟୋ ଦିୱସେ ଅନ୍ତରଧାପେସି। ସୋ ପଠମଦିୱସେ କୋଟ୍ଠାସଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ମମ କୋଟ୍ଠାସଂ ପମୁଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି, ଦୁତିୟଦିୱସେ ''ମମ ଦୋସେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ପଣାମନୱସେନ ମମ କୋଟ୍ଠାସଂ ନ ଠପେସି ମଞ୍ଞେ''ତି ଚିନ୍ତେସି, ତତିୟଦିୱସେ ''କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ମୟ୍ହଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ନ ଠପେନ୍ତି, ସଚେ ମେ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଖମାପେସ୍ସାମୀ''ତି ସାୟନ୍ହସମୟେ ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି।

ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ''କେନ ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞା ଦିନ୍ନା''ତି ଆହଂସୁ। ''ମୟା ତାତା''ତି। ''କିଂକାରଣା ଆଚରିୟା''ତି? ''ତାତା ତତିୟଦିୱସେ କେନ ଫଲାଫଲଂ ଆଭତ''ନ୍ତି? ତେସୁ ଏକୋ ଉଟ୍ଠାୟ ''ମୟା ଆଚରିୟା''ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। କୋଟ୍ଠାସେ କରୋନ୍ତେନ ତେ ମୟ୍ହଂ କୋଟ୍ଠାସୋ କତୋତି। ''ଆମ, ଆଚରିୟ, ଜେଟ୍ଠକକୋଟ୍ଠାସୋ ମେ କତୋ''ତି। ''ହିୟ୍ୟୋ କେନାଭତ''ନ୍ତି? ''ମୟା''ତି ଅପରୋ ଉଟ୍ଠାୟ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। କୋଟ୍ଠାସଂ କରୋନ୍ତୋ ମଂ ଅନୁସ୍ସରୀତି। ''ତୁମ୍ହାକଂ ମେ ଜେଟ୍ଠକକୋଟ୍ଠାସୋ ଠପିତୋ''ତି। ''ଅଜ୍ଜ କେନାଭତ''ନ୍ତି। ''ମୟା''ତି ଅପରୋ ଉଟ୍ଠାୟ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। କୋଟ୍ଠାସଂ କରୋନ୍ତୋ ମଂ ଅନୁସ୍ସରୀତି। ''ତୁମ୍ହାକଂ ମେ ଜେଟ୍ଠକକୋଟ୍ଠାସୋ କତୋ''ତି। ''ତାତା, ଅଜ୍ଜ ମୟ୍ହଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ତତିୟୋ ଦିୱସୋ, ପଠମଦିୱସେ କୋଟ୍ଠାସଂ ଅଦିସ୍ୱା 'କୋଟ୍ଠାସଂ କରୋନ୍ତୋ ମଂ ପମୁଟ୍ଠୋ ଭୱିସ୍ସତୀ'ତି ଚିନ୍ତେସିଂ, ଦୁତିୟଦିୱସେ ''ମମ କୋଚି ଦୋସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେସିଂ, ଅଜ୍ଜ ପନ ''ସଚେ ମେ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଖମାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଘଣ୍ଡିସଞ୍ଞାୟ ତୁମ୍ହେ ସନ୍ନିପାତେସିଂ। ଏତେ ଭିସକୋଟ୍ଠାସେ ତୁମ୍ହେ ''କରିମ୍ହା''ତି ୱଦଥ, ଅହଂ ନ ଲଭାମି, ଏତେସଂ ଥେନେତ୍ୱା ଖାଦକଂ ଞାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, କାମେ ପହାୟ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଭିସମତ୍ତଂ ଥେନନଂ ନାମ ଅପ୍ପତିରୂପନ୍ତି। ତେ ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅହୋ ସାହସିକକମ୍ମ''ନ୍ତି ସବ୍ବେୱ ଉବ୍ବେଗପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ତସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମପଦେ ୱନଜେଟ୍ଠକରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତାପି ଓତରିତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂୟେୱ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦି। ଆନେଞ୍ଜକରଣଂ କାରିୟମାନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଆଳାନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଲାୟିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଏକୋ ୱାରଣୋ କାଲେନ କାଲଂ ଇସିଗଣଂ ୱନ୍ଦତି, ସୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସପ୍ପକୀଳାପନକୋ ଏକୋ ୱାନରୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପଲାୟିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅସ୍ସମେ ୱସତି। ସୋପି ତଂ ଦିୱସଂ ଇସିଗଣଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସକ୍କୋ ''ଇସିଗଣଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ଅଦିସ୍ସମାନକାୟୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେୱ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ କନିଟ୍ଠୋ ଉପକଞ୍ଚନତାପସୋ ଉଟ୍ଠାୟାସନା ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସେସାନଂ ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ଆଚରିୟ, ଅହଂ ଅଞ୍ଞେ ଅପଟ୍ଟପେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସୋଧେତୁଂ ଲଭାମୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଆମ, ଲଭସୀ''ତି। ସୋ ଇସିଗଣମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ''ସଚେ ତେ ମୟା ଭିସାନି ଖାଦିତାନି, ଏୱରୂପୋ ନାମ ହୋତୂ''ତି ସପଥଂ କରୋନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୭୮।

''ଅସ୍ସଂ ଗୱଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ, ଭରିୟଞ୍ଚ ସୋ ଇଧ ଲଭତଂ ମନାପଂ;

ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି ସମଙ୍ଗି ହୋତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ''ଅସ୍ସଂ ଗୱ''ନ୍ତି ଇଦଂ ''ସୋ 'ଯତ୍ତକାନି ପିୟୱତ୍ଥୂନି ହୋନ୍ତି, ତେହି ୱିପ୍ପୟୋଗେ ତତ୍ତକାନି ସୋକଦୁକ୍ଖାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ'ତି ୱତ୍ଥୁକାମେ ଗରହନ୍ତୋ

ଅଭାସୀ’’ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଇସିଗଣୋ ‘‘ମାରିସ, ମା ଏୱଂ କଥେଥ, ଅତିଭାରିୟୋ ତେ ସପଥୋ’’ତି କଣ୍ଣେ ପିଦହି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ନଂ ‘‘ତାତ, ଅତିଭାରିୟୋ ତେ ସପଥୋ, ନ ତ୍ୱଂ ଖାଦସି, ତୱ ପତ୍ତାସନେ ନିସୀଦା’’ତି ଆହ। ତସ୍ମିଂ ପଠମଂ ସପଥଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେ ଦୁତିୟୋପି ଭାତା ସହସା ଉଟ୍ଠାୟ ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସପଥେନ ଅତ୍ତାନଂ ସୋଧେନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୭୯।

‘‘ମାଲଞ୍ଚ ସୋ କାସିକଚନ୍ଦନଞ୍ଚ, ଧାରେତୁ ପୁତ୍ତସ୍ସ ବହୂ ଭୱନ୍ତୁ;

କାମେସୁ ତିବ୍ବଂ କୁରୁତଂ ଅପେକ୍ଖଂ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୟୋ ଅହାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତିବ୍ବନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମେସୁ ବହଲଂ ଅପେକ୍ଖଂ କରୋତୂତି। ଇଦଂ ସୋ ‘‘ୟସ୍ସେତେସୁ ତିବ୍ବା ଅପେକ୍ଖା ହୋନ୍ତି, ସୋ ତେହି ୱିପ୍ପୟୋଗେ ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଦୁକ୍ଖପଟିକ୍ଖେପୱସେନେୱ ଆହ।

ତସ୍ମିଂ ନିସିନ୍ନେ ସେସାପି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଜ୍ଝାସୟାନୁରୂପେନ ତଂ ତଂ ଗାଥଂ ଅଭାସିଂସୁ –

୮୦।

‘‘ପହୂତଧଞ୍ଞୋ କସିମା ୟସସ୍ସୀ, ପୁତ୍ତେ ଗିହୀ ଧନିମା ସବ୍ବକାମେ;

ୱୟଂ ଅପସ୍ସଂ ଘରମାୱସାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୟୋ ଅହାସି।

୮୧।

‘‘ସୋ ଖତ୍ତିୟୋ ହୋତୁ ପସୟ୍ହକାରୀ, ରାଜାଭିରାଜା ବଲୱା ୟସସ୍ସୀ;

ସ ଚାତୁରନ୍ତଂ ମହିମାୱସାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୟୋ ଅହାସି।

୮୨।

‘‘ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ହୋତୁ ଅୱୀତରାଗୋ, ମୁହୁତ୍ତନକ୍ଖତ୍ତପଥେସୁ ୟୁତ୍ତୋ;

ପୂଜେତୁ ନଂ ରଟ୍ଠପତୀ ୟସସ୍ସୀ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୟୋ ଅହାସି।

୮୩।

‘‘ଅଜ୍ଝାୟକଂ ସବ୍ବସମନ୍ତୱେଦଂ, ତପସ୍ସିନଂ ମଞ୍ଞତୁ ସବ୍ବଲୋକୋ;

ପୂଜେନ୍ତୁ ନଂ ଜାନପଦା ସମେଚ୍ଚ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୟୋ ଅହାସି।

୮୪।

‘‘ଚତୁସ୍ସଦଂ ଗାମୱରଂ ସମିଦ୍ଧଂ, ଦିନ୍ନଞ୍ହି ସୋ ଭୁଞ୍ଜତୁ ୱାସୱେନ;

ଅୱୀତରାଗୋ ମରଣଂ ଉପେତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ୟୋ ଅହାସି।

୮୫।

‘‘ସୋ ଗାମଣୀ ହୋତୁ ସହାଯମଜ୍ଝେ, ନଚ୍ଚେହି ଗୀତେହି ପମୋଦମାନୋ;

ସୋ ରାଜତୋ ବ୍ଯସନ ମାଲତ୍ଥ କିଞ୍ଚି, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

୮୬।

‘‘ଯଂ ଏକରାଜା ପଥଵିଂ ୱିଜେତ୍ୱା, ଇତ୍ଥୀସହସ୍ସାନ ଠପେତୁ ଅଗ୍ଗଂ;

ସୀମନ୍ତିନୀନଂ ପଵରା ଭଵାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯା ଅହାସି।

୮୭।

‘‘ଇସୀନଞ୍ହି ସା ସବ୍ବସମାଗତାନଂ, ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯ ସାଦୁଂ ଅୱିକମ୍ପମାନା;

ଚରାତୁ ଲାଭେନ ୱିକତ୍ଥମାନା, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯା ଅହାସି।

୮୮।

‘‘ଆୱାସିକୋ ହୋତୁ ମହାୱିହାରେ, ନଵକମ୍ମିକୋ ହୋତୁ ଗଜଙ୍ଗଲାଯଂ;

ଆଲୋକସନ୍ଧିଂ ଦିୱସଂ କରୋତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

୮୯।

‘‘ସୋ ବଜ୍ଝତୂ ପାସସତେହି ଛବ୍ଭି, ରମ୍ମା ୱନା ନିଯ୍ଯତୁ ରାଜଧାନିଂ;

ତୁତ୍ତେହି ସୋ ହଞ୍ଞତୁ ପାଚନେହି, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସି।

୯୦।

‘‘ଅଲକ୍କମାଲୀ ତିପୁକଣ୍ଣୱିଦ୍ଧୋ, ଲଟ୍ଠୀହତୋ ସପ୍ପମୁଖଂ ଉପେତୁ;

ସକଚ୍ଛବନ୍ଧୋ ୱିସିଖଂ ଚରାତୁ, ଭିସାନି ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୋ ଅହାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତତିଯେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ କସିମାତି ସମ୍ପନ୍ନକସିକମ୍ମୋ। ପୁତ୍ତେ ଗିହୀ ଧନିମା ସବ୍ବକାମେତି ପୁତ୍ତେ ଲଭତୁ, ଗିହୀ ହୋତୁ, ସତ୍ତୱିଧେନ ରତନଧନେନ ଧନିମା ହୋତୁ, ରୂପାଦିଭେଦେ ସବ୍ବକାମେ ଲଭତୁ। ୱଯଂ ଅପସ୍ସନ୍ତି ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପବ୍ବଜ୍ଜାନୁରୂପମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ୱଯଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣସମିଦ୍ଧଂ ଘରମେୱ ଆୱସତୂତି। ଇଦଂ ସୋ ‘‘ପଞ୍ଚକାମଗୁଣଗିଦ୍ଧୋ କାମଗୁଣୱିପ୍ପଯୋଗେନ ମହାୱିନାସଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ କଥେସି।

ଚତୁତ୍ଥେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ରାଜାଭିରାଜାତି ରାଜୂନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଭିରାଜାତି। ଇଦଂ ସୋ ‘‘ଇସ୍ସରାନଂ ନାମ ଇସ୍ସରିଯେ ପରିଗଲିତେ ମହନ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି ରଜ୍ଜେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କଥେସି। ପଞ୍ଚମେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଅୱୀତରାଗୋତି ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନତଣ୍ହାଯ ସତଣ୍ହୋତି। ଇଦଂ ସୋ ‘‘ପୁରୋହିତସ୍ସ ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନେ ପରିଗଲିତେ ମହନ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ କଥେସି। ଛଟ୍ଠେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ତପସ୍ସିନନ୍ତି ତପସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତି ତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତୁ। ଇଦଂ ସୋ ‘‘ଲାଭସକ୍କାରାପଗମେନ ମହନ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଲାଭସକ୍କାରଗରହୱସେନ କଥେସି।

ସହାଯତାପସେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଚତୁସ୍ସଦନ୍ତି ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସତାଯ ମନୁସ୍ସେହି, ପହୂତଧଞ୍ଞତାଯ ଧଞ୍ଞେନ, ସୁଲଭଦାରୁତାଯ ଦାରୂହି, ସମ୍ପନ୍ନୋଦକତାଯ ଉଦକେନାତି ଚତୂହି ଉସ୍ସନ୍ନଂ, ଚତୁସ୍ସଦସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାସଓ୍ୱେନାତି ୱାସଓ୍ୱେନ ଦିନ୍ନଂ ୱିଯ ଅଚଲଂ, ୱାସଓ୍ୱତୋ ଲଦ୍ଧୱରାନୁଭାଓ୍ୱେନ ଏକଂ ରାଜାନଂ ଆରାଧେତ୍ୱା ତେନ ଦିନ୍ନନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱୀତରାଗୋତି କଦମେ ସୂକରୋ ୱିଯ କାମପଙ୍କେ ନିମୁଗ୍ଗୋୱ ହୁତ୍ୱା। ଇତି ସୋପି କାମାନଂ ଆଦୀନୱଂ କଥେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ଦାସେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଗାମଣୀତି ଗାମଜେଟ୍ଠକୋ। ଅଯମ୍ପି କାମେ ଗରହନ୍ତୋଯେୱ ଏୱମାହ। କଞ୍ଚନଦେୱିଯା ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଯନ୍ତି ଯଂ ଇତ୍ଥିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକରାଜାତି ଅଗ୍ଗରାଜା। ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନନ୍ତି ୱଚନମଟ୍ଟତାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଅଗ୍ଗଟ୍ଠାନେ ଠପେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀମନ୍ତିନୀନନ୍ତି ସୀମନ୍ତଧରାନଂ ଇତ୍ଥୀନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି ସା ଇତ୍ଥିଭାୱେ ଠତ୍ୱାପି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଗୂଥରାସିଂ ୱିଯ କାମେ ଗରହନ୍ତୀଯେୱ ଏୱମାହ। ଦାସିଯା ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ସବ୍ବସମାଗତାନନ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅୱିକମ୍ପମାନା ଅନୋସକ୍କମାନା ସାଦୁରସଂ ଭୁଞ୍ଜାତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଦାସୀନଂ କିର ସାମିକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନଂ ନାମ ଅପ୍ପିଯଂ। ଇତି ସା ଅତ୍ତନୋ ଅପ୍ପିଯତାଯ ଏୱମାହ। ଚରାତୂତି ଚରତୁ। ଲାଭେନ ୱିକତ୍ଥମାନାତି ଲାଭହେତୁ କୁହନକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୀ ଲାଭସକ୍କାରଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀ ଚରତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମିନା ସା ଦାସିଭାୱେ ଠିତାପି କିଲେସକାମୱତ୍ଥୁକାମେ ଗରହତି।

ଦେୱତାଯ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଆୱାସିକୋତି ଆୱାସଜଗ୍ଗନକୋ। ଗଜଙ୍ଗଲାଯନ୍ତି ଏୱଂନାମକେ ନଗରେ। ତତ୍ଥ କିର ଦବ୍ବସମ୍ଭାରା ସୁଲଭା। ଆଲୋକସନ୍ଧିଂ ଦିୱସନ୍ତି ଏକଦିୱସେନେୱ ୱାତପାନଂ କରୋତୁ। ସୋ କିର ଦେୱପୁତ୍ତୋ କସ୍ସପବୁଦ୍ଧକାଲେ ଗଜଙ୍ଗଲନଗରଂ ନିସ୍ସାଯ ଯୋଜନିକେ ଜିଣ୍ଣମହାୱିହାରେ ଆୱାସିକସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ ହୁତ୍ୱା ଜିଣ୍ଣୱିହାରେ ନୱକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋଯେୱ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱି। ତସ୍ମା ତଦେୱ ଦୁକ୍ଖଂ ଆରବ୍ଭ ଏୱମାହ। ହତ୍ଥିନା ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ପାସସତେହୀତି ବହୂହି ପାସେହି। ଛବ୍ଭୀତି ଚତୂସୁ ପାଦେସୁ ଗୀୱାଯ କଟିଭାଗେ ଚାତି ଛସୁ ଠାନେସୁ। ତୁତ୍ତେହୀତି ଦ୍ୱିକଣ୍ଟକାହି ଦୀଘଲଟ୍ଠୀହି। ପାଚନେହୀତି ଦସପାଚନେହି ଅଙ୍କୁସେହି ୱା। ସୋ କିର ଅତ୍ତନୋ ଅନୁଭୂତଦୁକ୍ଖଞ୍ଞେୱ ଆରବ୍ଭ ଏୱମାହ।

ୱାନରେନ ୱୁତ୍ତଗାଥାଯ ଅଲକ୍କମାଲୀତି ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ କଣ୍ଠେ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠପିତାଯ ଅଲକ୍କମାଲାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ତିପୁକଣ୍ଣୱିଦ୍ଧୋତି ତିପୁପିଳନ୍ଧନେନ ପିଳନ୍ଧକଣ୍ଣୋ। ଲଟ୍ଠିହତୋତି ସପ୍ପକୀଳଂ ସିକ୍ଖାପଯମାନୋ ଲଟ୍ଠିଯା ହତୋ ହୁତ୍ୱା। ଏସୋପି ଅହିତୁଣ୍ଡିକସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଅତ୍ତନୋ ଅନୁଭୂତଦୁକ୍ଖମେୱ ସନ୍ଧାଯ ଏୱମାହ।

ଏୱଂ ତେହି ତେରସହି ଜନେହି ସପଥେ କତେ ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ''କଦାଚି ଇମେ 'ଅଯଂ ଅନଟ୍ଠମେୱ ନଟ୍ଠନ୍ତି କଥେତୀ'ତି ମଯି ଆସଙ୍କଂ କରେଯ୍ଯୁଂ, ଅହମ୍ପି ସପଥଂ କରୋମୀ''ତି। ଅଥ ନଂ କରୋନ୍ତୋ ଚୁଦ୍ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୯୧।

''ଯୋ ୱେ ଅନଟ୍ଠଂୱ ନଟ୍ଠନ୍ତି ଚାହ, କାମେୱ ସୋ ଲଭତଂ ଭୁଞ୍ଜତଞ୍ଚ;

ଅଗାରମଜ୍ଝେ ମରଣଂ ଉପେତୁ, ଯୋ ୱା ଭୋନ୍ତୋ ସଙ୍କତି କଞ୍ଚିଦେୱା''ତି।

ତତ୍ଥ ଭୋନ୍ତୋତି ଆଲପନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଭୱନ୍ତୋ ଯୋ ଅନଟ୍ଠେ କୋଟ୍ଠାସେ ''ନଟ୍ଠଂ ମେ''ତି ୱଦତି, ଯୋ ୱା ତୁମ୍ହେସୁ କଞ୍ଚି ଆସଙ୍କତି, ସୋ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ଲଭତୁ ଚେୱ ଭୁଞ୍ଜତୁ ଚ, ରମଣୀଯମେୱ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଅଗାରମଜ୍ଝେଯେୱ ମରତୂତି।

ଏୱଂ ଇସୀହି ସପଥେ କତେ ସକ୍କୋ ଭାଯିତ୍ୱା ''ଅହଂ ଇମେ ୱୀମଂସନ୍ତୋ ଭିସାନି ଅନ୍ତରଧାପେସିଂ। ଇମେ ଚ ଛଡ୍ଡିତଖେଳପିଣ୍ଡଂ ୱିଯ କାମେ ଗରହନ୍ତା ସପଥଂ କରୋନ୍ତି, କାମେ ଗରହକାରଣଂ ତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୯୨।

''ଯଦେସମାନା ୱିଚରନ୍ତି ଲୋକେ, ଇଟ୍ଠଞ୍ଚ କନ୍ତଞ୍ଚ ବହୂନମେତଂ;

ପିଯଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ଚିଧ ଜୀୱଲୋକେ, କସ୍ମା ଇସଯୋ ନପ୍ପସଂସନ୍ତି କାମେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦେସମାନାତି ଯଂ ୱତ୍ଥୁକାମଂ କିଲେସକାମଞ୍ଚ କସିଗୋରକ୍ଖାଦୀହି ସମୱିସମକମ୍ମେହି ପରିଯେସମାନା ସତ୍ତା ଲୋକେ ୱିଚରନ୍ତି, ଏତଂ ବହୂନଂ ଦେୱମନୁସ୍ସାନଂ ଇଟ୍ଠଞ୍ଚ କନ୍ତଞ୍ଚ ପିଯଞ୍ଚ ମନୁଞ୍ଞଞ୍ଚ, କସ୍ମା ଇସଯୋ ନପ୍ପସଂସନ୍ତି କାମେତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘କାମେ’’ତି ଇମିନା ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତି।

ଅଥସ୍ସ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୩।

‘‘କାମେସୁ ୱେ ହଞ୍ଞରେ ବଜ୍ଝରେ ଚ, କାମେସୁ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ଭଯଞ୍ଚ ଜାତଂ;

କାମେସୁ ଭୂତାଧିପତୀ ପମତ୍ତା, ପାପାନି କମ୍ମାନି କରୋନ୍ତି ମୋହା।

୯୪।

‘‘ତେ ପାପଧମ୍ମା ପସୱେତ୍ୱ ପାପଂ, କାଯସ୍ସ ଭେଦା ନିରଯଂ ୱଜନ୍ତି;

ଆଦୀନୱଂ କାମଗୁଣେସୁ ଦିସ୍ୱା, ତସ୍ମା ଇସଯୋ ନପ୍ପସଂସନ୍ତି କାମେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କାମେସୂତି କାମହେତୁ, କାମେ ନିସ୍ସାଯ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନି କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ହଞ୍ଞରେତି ଦଣ୍ଡାଦୀହି ହଞ୍ଞନ୍ତି। ବଜ୍ଝରେତି ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନାଦୀହି ବଜ୍ଝନ୍ତି। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି କାଯିକଚେତସିକଂ ଅସାତଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ଭଯନ୍ତି ଅତ୍ତାନୁୱାଦାଦିକଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଭଯଂ। ଭୂତାଧିପତୀତି ସବ୍ବଂ ଆଲପତି। ଆଦୀନୱନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ଦୋସଂ। ସୋ ପନେସ ଆଦୀନୱୋ ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧାଦୀହି ସୁତ୍ତେହି (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୬୩-୧୮୦) ଦୀପେତବ୍ବୋ।

ସକ୍କୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱିଗ୍ଗମାନସୋ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୯୫।

‘‘ୱୀମଂସମାନୋ ଇସିନୋ ଭିସାନି, ତୀରେ ଗହେତ୍ୱାନ ଥଲେ ନିଧେସିଂ;

ସୁଦ୍ଧା ଅପାପା ଇସଯୋ ୱସନ୍ତି, ଏତାନି ତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଭିସାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିମଂସମାନୋତି ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ‘‘ଇମେ ଇସଯୋ କାମାଧିମୁତ୍ତା ୱା, ନୋ ୱା’’ତି ୱୀମଂସନ୍ତୋ। ଇସିନୋତି ତୱ ମହେସିନୋ ସନ୍ତକାନି ଭିସାନି। ତୀରେ ଗହେତ୍ୱାନାତି ତୀରେ ନିକ୍ଖିତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱା ଥଲେ ଏକମନ୍ତେ ନିଧେସିଂ। ସୁଦ୍ଧାତି ଇଦାନି ମଯା ତୁମ୍ହାକଂ ସପଥକିରିଯାଯ ଞାତଂ ‘‘ଇମେ ଇସଯୋ ସୁଦ୍ଧା ଅପାପା ହୁତ୍ୱା ୱସନ୍ତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୯୬।

‘‘ନ ତେ ନଟା ନୋ ପନ କୀଳନେଯ୍ୟା, ନ ବନ୍ଧୱା ନୋ ପନ ତେ ସହାଯା;

କିସ୍ମିଂ ୱୁପତ୍ଥମ୍ଭ ସହସ୍ସନେତ୍ତ, ଇସୀହି ତ୍ୱଂ କୀଳସି ଦେୱରାଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତେ ନଟା ନୋତି ଦେୱରାଜ, ମଯଂ ତୱ ନଟା ୱା କୀଳନତ୍ଥଯୁତ୍ତକା ୱା କେଚି ନ ହୋମ, ନାପି ତୱ ଞାତକା, ନ ସହାଯା, ଅଥ ତ୍ୱଂ କିଂ ୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭଂ କତ୍ୱା କିଂ ନିସ୍ସାଯ ଇସୀହି ସଦ୍ଧିଂ କୀଳସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ଖମାପେନ୍ତୋ ୱୀସତିମଂ ଗାଥମାହ –

୯୭।

‘‘ଆଚରିଯୋ ମେସି ପିତା ଚ ମୟ୍ହଂ, ଏସା ପତିଟ୍ଠା ଖଲିତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମେ;

ଏକାପରାଧଂ ଖମ ଭୂରିପଞ୍ଞ, ନ ପଣ୍ଡିତା କୋଧବଲା ଭୱନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏସା ପତିଟ୍ଠାତି ଏସା ତୱ ପାଦଚ୍ଛାଯା ଅଜ୍ଜ ମମ ଖଲିତସ୍ସ ଅପରଦ୍ଧସ୍ସ ପତିଟ୍ଠା ହୋତୁ। କୋଧବଲାତି ପଣ୍ଡିତା ନାମ ଖନ୍ତିବଲା ଭୱନ୍ତି, ନ କୋଧବଲାତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଖମିତ୍ୱା ସଯଂ ଇସିଗଣଂ ଖମାପେନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୯୮।

‘‘ସୁୱାସିତଂ ଇସିନଂ ଏକରତ୍ତଂ, ଯଂ ୱାସୱଂ ଭୂତପତିଦ୍ଦସାମ;

ସବ୍ବେୱ ଭୋନ୍ତୋ ସୁମନା ଭୱନ୍ତୁ, ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଚ୍ଚୁପାଦୀ ଭିସାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁୱାସିତଂ ଇସିନଂ ଏକରତ୍ତନ୍ତି ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ଇସୀନଂ ଏକରତ୍ତମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ୱସିତଂ ସୁୱସିତମେୱ। କିଂକାରଣା? ଯଂ ୱାସୱଂ ଭୂତପତିଂ ଅଦ୍ଦସାମ, ସଚେ ହି ମଯଂ ନଗରେ ଅୱସିମ୍ହ, ଇମଂ ନ ଅଦ୍ଦସାମ। ଭୋନ୍ତୋତି ଭୱନ୍ତୋ ସବ୍ବେପି ସୁମନା ଭୱନ୍ତୁ, ତୁସ୍ସନ୍ତୁ, ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଖମନ୍ତୁ। କିଂକାରଣା? ଯଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପଚ୍ଚୁପାଦୀ ଭିସାନି, ଯସ୍ମା ତୁମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯୋ ଭିସାନି ପଟିଲଭୀତି।

ସକ୍କୋ ଇସିଗଣଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ଇସିଗଣୋପି ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ସପଥଂ କତ୍ୱା କିଲେସେ ପଜହିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ଜାତକଂ ସମୋଧାନେନ୍ତୋ ପୁନ ସତ୍ଥା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୯୯।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ସାରିପୁତ୍ତୋ ଚ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ ଚ କସ୍ସପୋ;

ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ପୁଣ୍ଣୋ ଆନନ୍ଦୋ, ତଦାସୁଂ ସତ୍ତ ଭାତରୋ।

୧୦୦।

‘‘ଭଗିନୀ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଚ, ଦାସୀ ଖୁଜ୍ଜୁତ୍ତରା ତଦା;

ଚିତ୍ତୋ ଗହପତି ଦାସୋ, ଯକ୍ଖୋ ସାତାଗିରୋ ତଦା।

୧୦୧।

‘‘ପାଲିଲେଯ୍ୟୋ ତଦା ନାଗୋ, ମଧୁଦୋ ସେଟ୍ଠୱାନରୋ;

କାଳୁଦାଯୀ ତଦା ସକ୍କୋ, ଏୱଂ ଧାରେଥ ଜାତକ’’ନ୍ତି।

ଭିସଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୪୮୯] ୬। ସୁରୁଚିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ମହେସୀସୁରୁଚିନୋ ଭରିଯାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ସାୱତ୍ଥିଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ମିଗାରମାତୁପାସାଦେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିସାଖାଯ ମହାଉପାସିକାଯ ଲଦ୍ଧେ ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା ହି ଏକଦିୱସଂ ଜେତୱନେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ସଦ୍ଧିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ସ୍ୱାତନାଯ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତସ୍ସା ପନ ରତ୍ତିଯା ଅଚ୍ଚଯେନ ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକୋ ମହାମେଘୋ ପାୱସ୍ସି । ଭଗୱା ଭିକ୍ଖୂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଯଥା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଜେତୱନେ ୱସ୍ସତି, ଏୱଂ ଚତୂସୁ ଦୀପେସୁ ୱସ୍ସତି, ଓୱସ୍ସାପେଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, କାଯଂ, ଅଯଂ ପଚ୍ଛିମକୋ ଚାତୁଦ୍ଦୀପିକୋ ମହାମେଘୋ''ତି ୱତ୍ୱା ଓୱସ୍ସାପିତକାଯେହି ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ଇଦ୍ଧିବଲେନ ଜେତୱନେ ଅନ୍ତରହିତୋ ୱିସାଖାଯ କୋଟ୍ଠକେ ପାତୁରହୋସି। ଉପାସିକା ''ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତ ଭୋ, ଅବ୍ଭୁତଂ ୱତ ଭୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ମହିଦ୍ଧିକତା ମହାନୁଭାୱତା, ଯତ୍ର ହି ନାମ ଜାଣୁକମତ୍ତେସୁପି ଓଘେସୁ ୱତ୍ତମାନେସୁ କଟିମତ୍ତେସୁପି ଓଘେସୁ ୱତ୍ତମାନେସୁ ନ ହି ନାମ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସପି ପାଦା ୱା ଚୀୱରାନି ୱା ଅଲ୍ଲାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ହଟ୍ଠା ଉଦଗ୍ଗା ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ପରିୱିସିତ୍ୱା କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଏତଦୱୋଚ ''ଅଟ୍ଠାହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱନ୍ତଂ ୱରାନି ଯାଚାମୀ''ତି। ''ଅତିକ୍କନ୍ତୱରା ଖୋ, ୱିସାଖେ, ତଥାଗତା''ତି। ''ଯାନି ଚ, ଭନ୍ତେ, କପ୍ପିଯାନି ଯାନି ଚ ଅନୱଜ୍ଜାନୀ''ତି। ''ୱଦେହି ୱିସାଖେ''ତି। ''ଇଚ୍ଛାମହଂ, ଭନ୍ତେ, ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଯାୱଜୀୱଂ ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ଦାତୁଂ, ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତଂ ଦାତୁଂ, ଗମିକଭତ୍ତଂ ଦାତୁଂ, ଗିଲାନଭତ୍ତଂ ଦାତୁଂ, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଭତ୍ତଂ ଦାତୁଂ, ଗିଲାନଭେସଜ୍ଜଂ ଦାତୁଂ, ଧୁୱଯାଗୁଂ ଦାତୁଂ, ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘସ୍ସ ଯାୱଜୀୱଂ ଉଦକସାଟିକଂ ଦାତୁ''ନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ''କଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ୱିସାଖେ, ଅତ୍ଥୱସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ତଥାଗତଂ ଅଟ୍ଠ ୱରାନି ଯାଚସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତାଯ ୱରାନିସଂସେ କଥିତେ ''ସାଧୁ ସାଧୁ, ୱିସାଖେ, ସାଧୁ ଖୋ ତ୍ୱଂ, ୱିସାଖେ, ଇମଂ ଆନିସଂସଂ ସମ୍ପସ୍ସମାନା ତଥାଗତଂ ଅଟ୍ଠ ୱରାନି ଯାଚସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ଅନୁଜାନାମି ତେ, ୱିସାଖେ, ଅଟ୍ଠ ୱରାନୀ''ତି ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଦତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଥେକଦିୱସଂ ସତ୍ଥରି ପୁବ୍ବାରାମେ ୱିହରନ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ୱିସାଖା ମହାଉପାସିକା ମାତୁଗାମଭାୱେ ଠତ୍ୱାପି ଦସବଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠ ୱରେ ଲଭି, ଅହୋ ମହାଗୁଣା''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସାଖା ଇଦାନେୱ ମମ ସନ୍ତିକା ୱରେ ଲଭତି, ପୁବ୍ବେପେସା ଲଭିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମିଥିଲାଯଂ ସୁରୁଚି ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସ ''ସୁରୁଚିକୁମାରୋ''ତ୍ୱେୱ ନାମଂ ଅକାସି। ସୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ''ତକ୍କସିଲାଯଂ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଦ୍ୱାରେ ସାଲାଯଂ ନିସୀଦି। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋପି ପୁତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତକୁମାରୋ ନାମ ତଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁରୁଚିକୁମାରସ୍ସ ନିସିନ୍ନଫଲକେଯେୱ ନିସୀଦି। ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିସ୍ସାସିକା ହୁତ୍ୱା ଏକତୋୱ ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଚରିଯଭାଗଂ ଦତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ନିଟ୍ଠିତସିପ୍ପା ଆଚରିଯଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଥୋକଂ ମଗ୍ଗଂ ଏକତୋୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱେଧାପଥେ ଠିତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ମିତ୍ତଧମ୍ମାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ କତିକଂ କରିଂସୁ ''ସଚେ ମମ ପୁତ୍ତୋ ଜାଯତି, ତୱ ଧୀତା, ତୱ ପୁତ୍ତୋ, ମମ ଧୀତା, ତେସଂ ଆୱାହୱିୱାହଂ କରିସ୍ସାମା''ତି। ତେସୁ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେସୁ ସୁରୁଚିମହାରାଜସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଜାଯି, ''ସୁରୁଚିକୁମାରୋ''ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଧୀତା ଜାଯି, ''ସୁମେଧା''ତିସ୍ସା ନାମଂ କରିଂସୁ।

ସୁରୁଚିକୁମାରୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲାଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ପିତା ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ''ସହାଯସ୍ସ କିର ମେ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଧୀତା ଅତ୍ଥି, ତମେୱସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ତସ୍ସା ଅତ୍ଥାଯ ବହୁଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ପେସେସି। ତେସଂ ଅନାଗତକାଲେଯେୱ ବାରାଣସିରାଜା ଦେୱିଂ ପୁଚ୍ଛି ''ଭଦ୍ଦେ, ମାତୁଗାମସ୍ସ ନାମ କିଂ ଅତିରେକଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି? ''ସପତ୍ତିରୋସଦୁକ୍ଖଂ ଦେୱା''ତି। ''ତେନ ହି, ଭଦ୍ଦେ, ଅମ୍ହାକଂ ଏକଂ ଧୀତରଂ ସୁମେଧାଦେୱିଂ ତମ୍ହା ଦୁକ୍ଖା ମୋଚେତ୍ୱା ଯୋ ଏତଂ ଏକିକମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଦସ୍ସାମା''ତି ଆହ। ସୋ ତେହି ଅମଚ୍ଚେହି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ନାମେ ଗହିତେ ''ତାତା, କାମଂ ମଯା ପୁବ୍ବେ ମଯ୍ହଂ ସହାଯସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞା କତା, ଇମଂ ପନ ମଯଂ ଇତ୍ଥିଘଟାଯ ଅନ୍ତରେ ନ ଖିପିତୁକାମା, ଯୋ ଏତଂ ଏକିକମେୱ ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ଦାତୁକାମମ୍ହା''ତି ଆହ। ତେ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ପହିଣିଂସୁ। ରାଜା ପନ ''ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ମହନ୍ତଂ, ସତ୍ତଯୋଜନିକଂ ମିଥିଲନଗରଂ, ତୀଣି ଯୋଜନସତାନି ରଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦୋ, ହେଟ୍ଠିମନ୍ତେନ ସୋଳସ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ନ ରୋଚେସି।

ସୁରୁଚିକୁମାରୋ ପନ ସୁମେଧାଯ ରୂପସମ୍ପଦଂ ସୁତ୍ୱା ସୱନସଂସଗ୍ଗେନ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ''ଅହଂ ତଂ ଏକିକମେୱ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ନ ମଯ୍ହଂ ଇତ୍ଥିଘଟାଯ ଅତ୍ଥୋ, ତମେୱ ଆନେନ୍ତୂ''ତି ମାତାପିତୂନଂ ପେସେସି। ତେ ତସ୍ସ ମନଂ ଅଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ପେସେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତଂ ଆନେତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କତ୍ୱା ଏକତୋୱ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ସୋ ସୁରୁଚିମହାରାଜା ନାମ ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ପିଯସଂୱାସଂ ୱସି। ସା ପନ ଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ତସ୍ସ ଗେହେ ୱସନ୍ତୀ ନେୱ ପୁତ୍ତଂ, ନ ଧୀତରଂ ଲଭି। ଅଥ ନାଗରା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଉପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''କିମେତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ

‘‘ରଞ୍ଞୋ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଓଂସାନୁପାଲକୋ ପନ ୱୋ ପୁତ୍ତୋ ନ ୱିଜ୍ଜତି, ତୁମ୍ହାକଂ ଏକାୱ ଦେୱୀ, ରାଜକୁଲେ ଚ ନାମ ହେଟ୍ଠିମନ୍ତେନ ସୋଳସହି ଇତ୍ଥିସହସ୍ସେହି ଭୱିତବ୍ବଂ, ଇତ୍ଥିଘଟଂ ଗଣ୍ହ, ଦେୱ, ଅଦ୍ଧା ତାସୁ ପୁଞ୍ଞୱତୀ ପୁତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ତାତା, କିଂ କଥେଥ, ‘ଅହଂ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱା ମୟା ଏସା ଆନୀତା, ନ ସକ୍କା ମୁସାୱାଦଂ କାତୁଂ, ନ ମୟ୍ହଂ ଇତ୍ଥିଘଟାୟ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ରଞ୍ଞା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ପକ୍କମିଂସୁ।

ସୁମେଧା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ରାଜା ତାୱ ସଚ୍ଚୱାଦିତାୟ ଅଞ୍ଞା ଇତ୍ଥିୟୋ ନ ଆନେସି, ଅହମେୱ ପନସ୍ସ ଆନେସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ମାତୁସମଭରିୟଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟାୱ ଖତ୍ତିୟକଞ୍ଞାନଂ ସହସ୍ସଂ, ଅମଚ୍ଚକଞ୍ଞାନଂ ସହସ୍ସଂ, ଗହପତିକଞ୍ଞାନଂ ସହସ୍ସଂ, ସବ୍ବସମୟନାଟକିତ୍ଥୀନଂ ସହସ୍ସନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ଆନେସି। ତାପି ଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ରାଜକୁଲେ ୱସିତ୍ୱା ନେୱ ପୁତ୍ତଂ, ନ ଧୀତରଂ ଲଭିଂସୁ। ଏତେନେୱୁପାୟେନ ଅପରାନିପି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଚତ୍ତାରି ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ଆନେସି। ତାପି ନେୱ ପୁତ୍ତଂ, ନ ଧୀତରଂ ଲଭିଂସୁ। ଏତ୍ତାୱତା ସୋଳସ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ଅହେସୁଂ। ଚତ୍ତାଲୀସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଅତିକ୍କମିଂସୁ, ତାନି ତାୟ ଏକିକାୟ ୱୁତ୍ଥେହି ଦସହି ସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଞାସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ହୋନ୍ତି। ଅଥ ନାଗରା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ପୁନ ଉପକ୍କୋସିତ୍ୱା ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ଇତ୍ଥିୟୋ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତୁଂ ଆଣାପେଥା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେଥା’’ତି ଆହ। ତା ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥୟମାନା ନାନାଦେୱତା ନମସ୍ସନ୍ତି, ନାନାୱତାନି ଚରନ୍ତି, ପୁତ୍ତୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତେୱ। ଅଥ ରାଜା ସୁମେଧଂ ଆହ ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ତ୍ୱମ୍ପି ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେହୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପନ୍ନରସୌପୋସଥଦିୱସେ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଉପୋସଥଂ ସମାଦାୟ ସିରିଗବ୍ଭେ ସୀଲାନି ଆୱଜ୍ଜମାନା କପ୍ପିୟମଞ୍ଚକେ ନିସୀଦି । ସେସା ଅଜୱତଗୋୱତା ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଅଗମଂସୁ।

ସୁମେଧାୟ ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି। ତଦା ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ‘‘ସୁମେଧା ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି, ପୁତ୍ତମସ୍ସା ଦସ୍ସାମି, ନ ଖୋ ପନ ସକ୍କା ୟଂ ୱା ତଂ ୱା ଦାତୁଂ, ଅନୁଚ୍ଛୱିକମସ୍ସା ପୁତ୍ତଂ ଉପଧାରେସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ନଳକାରଦେୱପୁତ୍ତଂ ପସ୍ସି। ସୋ ହି ପୁଞ୍ଞସମ୍ପନ୍ନୋ ସତ୍ତୋ ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ବାରାଣସିୟଂ ୱସନ୍ତୋ ୱପ୍ପକାଲେ ଖେତ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଏକଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ଦାସକମ୍ମକରେ ‘‘ୱପଥା’’ତି ପହିଣି। ସୟଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ଭୋଜେତ୍ୱା ପୁନ ଗଙ୍ଗାତୀରଂ ଆନେତ୍ୱା ପୁତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ଉଦୁମ୍ବରଭିତ୍ତିପାଦଂ ନଳଭିତ୍ତିକଂ ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ଚଙ୍କମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ତତ୍ଥେୱ ତେମାସଂ ୱସାପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସଂ ଦ୍ୱେ ପିତାପୁତ୍ତା ତିଚୀୱରେନ ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସୁଂ। ଏତେନେୱ ନିୟାମେନ ସତ୍ତଟ୍ଠ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ତାୟ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ୱସାପେତ୍ୱା ତିଚୀୱରାନି ଅଦଂସୁ। ‘‘ଦ୍ୱେ ପିତାପୁତ୍ତା ନଳକାରା ହୁତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ୱେଳୁଂ ଉପଧାରେନ୍ତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧଂ ଦିସ୍ୱା ଏୱମକଂସୂ’’ତିପି ୱଦନ୍ତିୟେୱ।

ତେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଛସୁ କାମାୱଚରସଗ୍ଗେସୁ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମେନ ମହନ୍ତଂ ଦେୱିସ୍ସରିୟଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ତେ ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଉପରିଦେୱଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତୁକାମା ହୋନ୍ତି। ସକ୍କୋ ତଥା ଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତେସୁ ଏକସ୍ସ ୱିମାନଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଠିତଂ ଆହ – ‘‘ମାରିସ, ତୟା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ନାମ ଜେଗୁଚ୍ଛୋ ପଟିକୂଲୋ, ତତ୍ଥ ଠିତା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମାରିସ, ଦେୱଲୋକେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି, ପଞ୍ଚୱୀସତିୟୋଜନୁବ୍ବେଧେ ନୱୟୋଜନଆୟାମେ ଅଟ୍ଠୟୋଜନୱିତ୍ଥାରେ ରତନପାସାଦେ ୱସିସ୍ସସି, ଅଧିୱାସେହୀ’’ତି। ସୋ ଅଧିୱାସେସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଇସିୱେସେନ ରାଜୁୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତାସଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ଉପରି ଆକାସେ ଚଙ୍କମନ୍ତୋ ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘କସ୍ସାହଂ ପୁତ୍ତୱରଂ ଦମ୍ମି, କା ପୁତ୍ତୱରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଭନ୍ତେ, ମୟ୍ହଂ ଦେହି, ମୟ୍ହଂ ଦେହୀ’’ତି ସୋଳସ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନି ହତ୍ଥେ ଉକ୍ଖିପିଂସୁ। ତତୋ ସକ୍କୋ ଆହ – ‘‘ଅହଂ ସୀଲୱତୀନଂ ପୁତ୍ତଂ ଦମ୍ମି, ତୁମ୍ହାକଂ କିଂ ସୀଲଂ, କୋ ଆଚାରୋ’’ତି। ତା ଉକ୍ଖିତ୍ତହତ୍ଥେ ସମଞ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ସୀଲୱତିୟା ଦାତୁକାମୋ, ସୁମେଧାୟ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ଆକାସେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ୱାସାଗାରେ ସୀହପଞ୍ଜରେ ଅଟ୍ଠାସି।

ଅଥସ୍ସା ତା ଇତ୍ଥିୟୋ ଆରୋଚେସୁଂ ‘‘ଏଥ, ଦେୱି, ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘ତୁମ୍ହାକଂ ପୁତ୍ତୱରଂ ଦସ୍ସାମୀ’ତି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରେ ଠିତୋ’’ତି। ସା ଗରୁପରିହାରେନାଗନ୍ତ୍ୱା ସୀହପଞ୍ଜରଂ ଉଗ୍ଘାଟେତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର, ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ସୀଲୱତିୟା ପୁତ୍ତୱରଂ ଦେଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ ଦେୱୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ମୟ୍ହଂ ଦେଥା’’ତି। ‘‘କିଂ ପନ ତେ ସୀଲଂ, କଥେହି, ସଚେ ମେ ରୁଚ୍ଚତି, ଦସ୍ସାମି ତେ ପୁତ୍ତୱର’’ନ୍ତି। ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ସୁଣାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଗୁଣଂ କଥେନ୍ତୀ ପନ୍ନରସ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୨।

‘‘ମହେସୀ ସୁରୁଚିନୋ ଭରିୟା, ଆନୀତା ପଠମଂ ଅହଂ;

ଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି, ଯଂ ମଂ ସୁରୁଚିମାନଯି।

୧୦୩।

‘‘ସାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଜାନଂ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହଂ;

ନାଭିଜାନାମି କାଯେନ, ୱାଚାଯ ଉଦ ଚେତସା;

ସୁରୁଚିଂ ଅତିମଞ୍ଞିହ୍ଥ, ଆୱି ୱା ଯଦି ୱା ରହୋ।

୧୦୪।

‘‘ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତଂ ଇସେ;

ମୁସା ମେ ଭଣମାନାଯ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା।

୧୦୫।

‘‘ଭତ୍ତୁ ମମ ସସ୍ସୁ ମାତା, ପିତା ଚାପି ଚ ସସ୍ସୁରୋ;

ତେ ମଂ ବ୍ରହ୍ମେ ୱିନେତାରୋ, ଯାୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ ଜୀୱିତଂ।

୧୦୬।

‘‘ସାହଂ ଅହିଂସାରତିନୀ, କାମସା ଧମ୍ମଚାରିନୀ;

ସକ୍କଚ୍ଚଂ ତେ ଉପଟ୍ଠାସିଂ, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱମତନ୍ଦିତା।

୧୦୭।

‘‘ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତଂ ଇସେ;

ମୁସା ମେ ଭଣମାନାଯ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା।

୧୦୮।

‘‘ସୋଳସିତ୍ଥିସହସ୍ସାନି , ସହଭରିଯାନି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ତାସୁ ଇସ୍ସା ୱା କୋଧୋ ୱା, ନାହୁ ମଯ୍ହଂ କୁଦାଚନଂ।

୧୦୯।

‘‘ହିତେନ ତାସଂ ନନ୍ଦାମି, ନ ଚ ମେ କାଚି ଅପ୍ପିଯା;

ଅତ୍ତାନଂୱାନୁକମ୍ପାମି, ସଦା ସବ୍ବା ସପତ୍ତିଯୋ।

୧୧୦।

‘‘ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତଂ ଇସେ;

ମୁସା ମେ ଭଣମାନାଯ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା।

୧୧୧।

‘‘ଦାସେ କମ୍ମକରେ ପେସ୍ସେ, ଯେ ଚଞ୍ଞେ ଅନୁଜୀୱିନୋ;

ପେସେମି ସହଧମ୍ମେନ, ସଦା ପମୁଦିତିନ୍ଦ୍ରିଯା।

୧୧୨।

‘‘ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତଂ ଇସେ;

ମୁସା ମେ ଭଣମାନାଯ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା।

୧୧୩।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚାପି, ଅଞ୍ଞେ ଚାପି ୱନିବ୍ବକେ;

ତପ୍ପେମି ଅନ୍ନପାନେନ, ସଦା ପଯତପାଣିନୀ।

୧୧୪।

‘‘ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତଂ ଇସେ;

ମୁସା ମେ ଭଣମାନାଯ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା।

୧୧୫।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦ୍ଦସିଂ, ଯା ଚ ପକ୍ଖସ୍ସ ଅଟ୍ଠମୀ;

ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚ, ଅଟ୍ଠଙ୍ଗସୁସମାଗତଂ;

ଉପୋସଥଂ ଉପୱସାମି, ସଦା ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା।

୧୧୬।

‘‘ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତଂ ଇସେ;

ମୁସା ମେ ଭଣମାନାଯ, ମୁଦ୍ଧା ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମହେସୀତି ଅଗ୍ଗମହେସୀ। ସୁରୁଚିନୋତି ସୁରୁଚିରଞ୍ଞୋ। ପଠମନ୍ତି ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ସବ୍ବପଠମଂ। ଯଂ ମନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ମଂ ସୁରୁଚି ଆନଯି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅହଂ ଦସ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନି ଏକିକାୱ ଇମସ୍ମିଂ ଗେହେ ୱସିଂ। ଅତିମଞ୍ଞିତ୍ଥାତି ମୁହୁତ୍ତମ୍ପି ସମ୍ମୁଖା ୱା ପରମ୍ମୁଖା ୱା ଅତିମଞ୍ଞିନ୍ତି ଇଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଞନଂ ନ ଜାନାମି ନ ସରାମି। ଇସେତି ତଂ ଆଲପତି।

ତେମନ୍ତି ସସୁରୋ ଚ ସସ୍ସୁ ଚାତି ତେ ଉଭୋପି ମଂ ୱିନେତାରୋ, ତେହି ୱିନୀତା ଅମ୍ହି, ତେ ମେ ଯାୱ ଜୀୱିଂସୁ, ତାୱ ଓୱାଦମଦଂସୁ। ଅହିଂସାରତିନୀତି ଅହିଂସାସଙ୍ଖାତାଯ ରତିଯା ସମନ୍ନାଗତା। ମଯା ହି କୁନ୍ଥକିପିଲ୍ଲିକୋପି ନ ହିଂସିତପୁବ୍ବୋ। କାମସାତି ଏକନ୍ତେନେୱ। ଧମ୍ମଚାରିନୀତି ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥେସୁ ପୂରେମି। ଉପଟ୍ଠାସିନ୍ତି ପାଦପରିକମ୍ମାଦୀନି କିଚ୍ଚାନି କରୋନ୍ତୀ ଉପଟ୍ଠହିଂ।

ସହଭରିଯାନୀତି ମଯା ସହ ଏକସାମିକସ୍ସ ଭରିଯଭୂତାନି। ନାହୁତି କିଲେସଂ ନିସ୍ସାଯ ଇସ୍ସାଧମ୍ମୋ ୱା କୋଧଧମ୍ମୋ ୱା ମଯ୍ହଂ ନ ଭୂତପୁବ୍ବୋ। ହିତେନାତି ଯଂ ତାସଂ ହିତଂ, ତେନେୱ ନନ୍ଦାମି, ଉରେ ୱୁଟ୍ଠଧୀତରୋ ୱିଯ ତା ଦିସ୍ୱା ତୁସ୍ସାମି। କାଚୀତି ତାସୁ ଏକାପି ମଯ୍ହଂ ଅପ୍ପିଯା ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବାପି ପିଯକାଯେୱ। ଅନୁକମ୍ପାମୀତି ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ସବ୍ବା ସୋଳସସହସ୍ସାପି ତା ଅତ୍ତାନଂ ୱିଯ ଅନୁକମ୍ପାମି।

ସହଧମ୍ମେନାତି ନଯେନ କାରଣେନ ଯୋ ଯଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତଂ ତସ୍ମିଂ କମ୍ମେ ପଯୋଜେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପମୁଦିତିନ୍ଦ୍ରିଯାତି ପେସେନ୍ତୀ ଚ ନିଚ୍ଚଂ ପମୁଦିତିନ୍ଦ୍ରିଯାୱ ହୁତ୍ୱା ପେସେମି, ‘‘ଅରେ ଦୁଟ୍ଠ ଦାସ ଇଦଂ ନାମ କରୋହୀ’ତି ଏୱଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନ ମେ କୋଚି କତ୍ଥଚି ପେସିତପୁବ୍ବୋ। ପଯତପାଣିନୀତି ଧୋତହତ୍ଥା ପସାରିତହତ୍ଥାୱ ହୁତ୍ୱା। ପାଟିହାରିଯପକ୍ଖଞ୍ଚାତି ଅଟ୍ଠମୀଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗ୍ଗମନୱସେନ ଚତ୍ତାରୋ ଦିୱସା। ସଦାତି ନିଚ୍ଚକାଲଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ସଂୱୁତା, ତେହି ପିହିତଗୋପିତତ୍ତଭାୱାୱ ହୋମୀତି।

ଏୱଂ ତସ୍ସା ଗାଥାଯ ସତେନପି ସହସ୍ସେନପି ୱଣ୍ଣିଯମାନାନଂ ଗୁଣାନଂ ପମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ତାଯ ପନ୍ନରସହି ଗାଥାହି ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣାନଂ ୱଣ୍ଣିତକାଲେଯେୱ ସକ୍କୋ ଅତ୍ତନୋ ବହୁକରଣୀଯତାଯ ତସ୍ସା କଥଂ ଅୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ପହୂତା ଅବ୍ଭୁତାଯେୱ ତେ ଗୁଣା’’ତି ତଂ ପସଂସନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୧୭।

‘‘ସବ୍ବେୱ ତେ ଧମ୍ମଗୁଣା, ରାଜପୁତ୍ତି ଯସସ୍ସିନି;

ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତି ତଯି ଭଦ୍ଦେ, ଯେ ତ୍ୱଂ କିତ୍ତେସି ଅତ୍ତନି।

୧୧୮।

‘‘ଖତ୍ତିଯୋ ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଭିଜାତୋ ଯସସ୍ସିମା;

ଧମ୍ମରାଜା ୱିଦେହାନଂ, ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେ ତୱା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଗୁଣାତି ସଭାୱଗୁଣା ଭୂତଗୁଣା। ସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଯେ ତଯା ୱୁତ୍ତା, ତେ ସବ୍ବେୱ ତଯି ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି। ଅଭିଜାତୋତି ଅତିଜାତୋ ସୁଦ୍ଧଜାତୋ। ଯସସ୍ସିମାତି ଯସସମ୍ପନ୍ନେନ ପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଉପ୍ପଜ୍ଜତେତି ଏୱରୂପୋ ପୁତ୍ତୋ ତୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ମା ଚିନ୍ତଯୀତି।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସୋମନସ୍ସଜାତା ତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୯।

‘‘ଦୁମ୍ମୀ ରଜୋଜଲ୍ଲଧରୋ, ଅଘେ ୱେହାଯସଂ ଠିତୋ;

ମନୁଞ୍ଞଂ ଭାସସେ ୱାଚଂ, ଯଂ ମଯ୍ହଂ ହଦଯଙ୍ଗମଂ।

୧୨୦।

‘‘ଦେୱତାନୁସି ସଗ୍ଗମ୍ହା, ଇସି ୱାସି ମହିଦ୍ଧିକୋ;

କୋ ୱାସି ତ୍ୱଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଅତ୍ତାନଂ ମେ ପୱେଦଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁମ୍ମୀତି ଅନଞ୍ଜିତାମଣ୍ଡିତୋ ସକ୍କୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରମଣୀୟେନ ତାପସଓ୍ୱେସେନ ଆଗତୋ, ପବ୍ବଜିତଓ୍ୱେସେନ ଆଗତତ୍ତା ପନ ସା ଏଓ୍ୱମାହ। ଅଘେତି ଅଡ୍ଢଟ୍ଠିଘେ ଠାନେ। ଯଂ ମଯ୍ହନ୍ତି ଯଂ ଏତଂ ମନୁଞ୍ଞଂ ଓ୍ୱାଚଂ ମଯ୍ହଂ ଭାସେସି, ତଂ ଭାସମାନୋ ତ୍ୱଂ ଦେଓ୍ୱତାନୁସି ସଗ୍ଗମ୍ହା ଇଧାଗତୋ। ଇସି ଓ୍ୱାସି ମହିଦ୍ଧିକୋତି ଯକ୍ଖାଦୀସୁ କୋ ଓ୍ୱା ତ୍ୱଂ ଅସି ଇଧାନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଅତ୍ତାନଂ ମେ ପଓ୍ୱେଦୟ, ଯଥାଭୂତଂ କଥେହୀତି ଓ୍ୱଦତି।

ସକ୍କୋ ତସ୍ସା କଥେନ୍ତୋ ଛ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୧।

''ଯଂ ଦେଓ୍ୱସଙ୍ଘା ଓ୍ୱନ୍ଦନ୍ତି, ସୁଧମ୍ମାୟଂ ସମାଗତା;

ସୋହଂ ସକ୍କୋ ସହସ୍ସକ୍ଖୋ, ଆଗତୋସ୍ମି ତଓ୍ୱନ୍ତିକେ।

୧୨୨।

''ଇତ୍ଥିୟୋ ଜୀଓ୍ୱଲୋକସ୍ମିଂ, ଯା ହୋତି ସମଚାରିନୀ;

ମେଧାଓ୍ୱିନୀ ସୀଲଓ୍ୱତୀ, ସସ୍ସୁଦେଓ୍ୱା ପତିବ୍ବତା।

୧୨୩।

''ତାଦିସାୟ ସୁମେଧାୟ, ସୁଚିକମ୍ମାୟ ନାରିୟା;

ଦେଓ୍ୱା ଦସ୍ସନମାୟନ୍ତି, ମାନୁସିୟା ଅମାନୁସା।

୧୨୪।

''ତ୍ୱଞ୍ଚ ଭଦ୍ଦେ ସୁଚିଣ୍ଣେନ, ପୁବ୍ବେ ସୁଚରିତେନ ଚ;

ଇଧ ରାଜକୁଲେ ଜାତା, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନୀ।

୧୨୫।

''ଅୟଞ୍ଚ ତେ ରାଜପୁତ୍ତି, ଉଭୟତ୍ଥ କଟଗ୍ଗହୋ;

ଦେଓ୍ୱଲୋକୂପପତ୍ତୀ ଚ, କିତ୍ତୀ ଚ ଇଧ ଜୀଓ୍ୱିତେ।

୧୨୬।

''ଚିରଂ ସୁମେଧେ ସୁଖିନୀ, ଧମ୍ମମତ୍ତନି ପାଲୟ;

ଏସାହଂ ତିଦିଓ୍ୱଂ ଯାମି, ପିୟଂ ମେ ତଓ୍ୱ ଦସ୍ସନ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସହସ୍ସକ୍ଖୋତି ଅତ୍ଥସହସ୍ସସ୍ସ ତଂମୁହୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସନଓ୍ୱସେନ ସହସ୍ସକ୍ଖୋ। ଇତ୍ଥିୟୋତି ଇତ୍ଥୀ। ସମଚାରିନୀତି ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ସମଚରିୟାୟ ସମନ୍ନାଗତା। ତାଦିସାୟାତି ତଥାରୂପାୟ। ସୁମେଧାୟାତି ସୁପଞ୍ଞାୟ। ଉଭୟତ୍ଥ କଟଗ୍ଗହୋତି ଅୟଂ ତଓ୍ୱ ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱେ ଅନାଗତେ ଚ ଜୟଗ୍ଗାହୋ। ତେସୁ ଅନାଗତେ ଦେଓ୍ୱଲୋକୁପ୍ପତ୍ତି ଚ ଇଧ ଜୀଓ୍ୱିତେ ପଓ୍ୱତ୍ତମାନେ କିତ୍ତି ଚାତି ଅୟଂ ଉଭୟତ୍ଥ କଟଗ୍ଗହୋ ନାମ। ଧମ୍ମନ୍ତି ଏଓ୍ୱଂ ସଭାଓ୍ୱଗୁଣଂ ଚିରଂ ଅତ୍ତନି

ପାଲୟ। ଏସାହନ୍ତି ଏସୋ ଅହଂ। ପିୟଂ ମେତି ମୟ୍ହଂ ତୱ ଦସ୍ସନଂ ପିୟଂ।

ଦେୱଲୋକେ ପନ ମେ କିଚ୍ଚକରଣୀୟଂ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଗଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀତି ତସ୍ସା ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ନଳକାରଦେୱପୁତ୍ତୋ ପନ ପକ୍କୂସକାଲେ ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିୟଂ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ସା ଗବ୍ଭସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି, ରାଜା ଗବ୍ଭସ୍ସ ପରିହାରଂ ଅଦାସି। ସା ଦସମାସଚ୍ଚୟେନ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି, ‘‘ମହାପନାଦୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଉଭୟରଟ୍ଠୱାସିନୋ ‘‘ସାମିପୁତ୍ତସ୍ସ ନୋ ଖୀରମୂଲ’’ନ୍ତି ଏକେକଂ କହାପଣଂ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଖିପିଂସୁ, ମହାଧନରାସି ଅହୋସି। ରଞ୍ଞା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାପି ‘‘ସାମିପୁତ୍ତସ୍ସ ନୋ ୱଡ୍ଢିତକାଲେ ପରିବ୍ବୟୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାୱ ପକ୍କମିଂସୁ। କୁମାରୋ ପନ ମହାପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେୟେୱ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପାପୁଣି। ରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱୟଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦେୱିଂ ଆହ – ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ରଜ୍ଜାଭିସେକକାଲୋ, ରମଣୀୟମସ୍ସ ପାସାଦଂ କାରେତ୍ୱା ଅଭିସେକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୁ ଦେୱା’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ରାଜା ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଚରିୟେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତା, ୱଡ୍ଢକିଂ ଗହେତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ନିୱେସନତୋ ଅୱିଦୂରେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମେ ପାସାଦଂ ମାପେଥ, ରଜ୍ଜେନ ନଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ତେ ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ଭୂମିପ୍ପଦେସଂ ୱୀମଂସନ୍ତି।

ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ମହାପନାଦକୁମାରସ୍ସ ଆୟାମେନ ନୱୟୋଜନିକଂ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ଅଟ୍ଠୟୋଜନିକଂ, ଉବ୍ବେଧେନ ପଞ୍ଚୱୀସତିୟୋଜନିକଂ, ରତନପାସାଦଂ ମାପେହୀ’’ତି ପେସେସି। ସୋ ୱଡ୍ଢକୀୱେସେନ ୱଡ୍ଢକୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ପାତରାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଏଥା’’ତି ତେ ପେସେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ଭୂମିଂ ପହରି, ତାୱଦେୱ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ସତ୍ତଭୂମିକୋ ପାସାଦୋ ଉଟ୍ଠହି। ମହାପନାଦସ୍ସ ପାସାଦମଙ୍ଗଲଂ, ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଂ, ଆୱାହମଙ୍ଗଲନ୍ତି ତୀଣି ମଙ୍ଗଲାନି ଏକତୋୱ ଅହେସୁଂ। ମଙ୍ଗଲଟ୍ଠାନେ ଉଭୟରଟ୍ଠୱାସିନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଛଣେନ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ୱୀତିନାମେସୁଂ। ନେୱ ନେ ରାଜା ଉୟ୍ୟୋଜେସି, ତେସଂ ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟାଦି ସବ୍ବଂ ରାଜକୁଲସନ୍ତକମେୱ ଅହୋସି। ତେ ସତ୍ତସଂୱଚ୍ଛରଚ୍ଚୟେନ ଉପକ୍କୋସିତ୍ୱା ସୁରୁଚିମହାରାଜେନ ‘‘କିମେତ’’ନ୍ତି ପୁଟ୍ଠା ‘‘ମହାରାଜ, ଅମ୍ହାକଂ ମଙ୍ଗଲଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଗତାନି, କଦା ମଙ୍ଗଲସ୍ସ ଓସାନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଆହଂସୁ। ତତୋ ରାଜା ‘‘ତାତା, ପୁତ୍ତେନ ମେ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନ ହସିତପୁବ୍ବଂ, ୟଦା ସୋ ହସିସ୍ସତି, ତଦା ଗମିସ୍ସଥା’’ତି ଆହ। ଅଥ ମହାଜନୋ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ନଟେ ସନ୍ନିପାତେସି। ଛ ନଟସହସ୍ସାନି ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ସତ୍ତ କୋଟ୍ଠାସା ହୁତ୍ୱା ନଚ୍ଚନ୍ତା ରାଜାନଂ ହସାପେତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ତସ୍ସ କିର ଦୀଘରତ୍ତଂ ଦିବ୍ବନାଟକାନଂ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ତେସଂ ନଚ୍ଚଂ ଅମନୁଞ୍ଞଂ ଅହୋସି।

ତଦା ଭଣ୍ଡୁକଣ୍ଣୋ ଚ ପଣ୍ଡୁକଣ୍ଣୋ ଚାତି ଦ୍ୱେ ନାଟକଜେଟ୍ଠକା ‘‘ମୟଂ ରାଜାନଂ ହସାପେସ୍ସାମା’’ତି ରାଜଙ୍ଗଣଂ ପୱିସିଂସୁ। ତେସୁ ଭଣ୍ଡୁକଣ୍ଣୋ ତାୱ ରାଜଦ୍ୱାରେ ମହନ୍ତଂ ଅତୁଲଂ ନାମ ଅମ୍ବଂ ମାପେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଗୁଳଂ ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସାଖାୟ ଲଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେନ ଅତୁଲମ୍ବଂ ଅଭିରୁହି। ଅତୁଲମ୍ବୋତି କିର ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଅମ୍ବୋ। ଅଥ ତମ୍ପି ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଦାସା ଗହେତ୍ୱା ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାତେସୁଂ, ସେସନାଟକା ତାନି ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଉଦକେନ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ସୋ ପୁପ୍ଫପଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଚ ପାରୁପିତ୍ୱା ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତୋୱ ଉଟ୍ଠହି। ମହାପନାଦୋ ତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ନେୱ ହସି। ପଣ୍ଡୁକଣ୍ଣୋ ନଟୋ ରାଜଙ୍ଗଣେ ଦାରୁଚିତକଂ କାରେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗିଂ ପାୱିସି। ତସ୍ମିଂ ନିବ୍ବୁତେ ଚିତକଂ ଉଦକେନ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ସୋ ସପରିସୋ ପୁପ୍ଫପଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଚ ପାରୁପିତ୍ୱା ଚ ନଚ୍ଚନ୍ତୋୱ ଉଟ୍ଠହି। ତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ରାଜା ନେୱ ହସି। ଇତି ତଂ ହସାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ମନୁସ୍ସା ଉପଦ୍ଦୁତା ଅହେସୁଂ।

ସକ୍କୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ମହାପନାଦଂ ହସାପେତ୍ୱା ଏହୀ’’ତି ଦେୱନଟଂ ପେସେସି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଉପଡ୍ଢଙ୍ଗଂ ନାମ ଦସ୍ସେସି, ଏକୋୱ ହତ୍ଥୋ, ଏକୋୱ ପାଦୋ, ଏକଂ ଅକ୍ଖି, ଏକା ଦାଠା ନଚ୍ଚତି ଚଲତି ଫନ୍ଦତି, ସେସଂ ନିଚ୍ଚଲମହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାପନାଦୋ ଥୋକଂ ହସିତଂ ଅକାସି। ମହାଜନୋ ପନ ହସନ୍ତୋ ହସନ୍ତୋ ହାସଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗାନି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେୟେୱ ପତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ମଙ୍ଗଲଂ ନିଟ୍ଠିତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ‘‘ପନାଦୋ ନାମ ସୋ ରାଜା, ୟସ୍ସ ୟୂପୋ ସୁୱଣ୍ଣୟୋ’’ତି ମହାପନାଦଜାତକେନ ୱଣ୍ଣେତବ୍ବଂ। ରାଜା ମହାପନାଦୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଆୟୁପରିୟୋସାନେ ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱିସାଖା ପୁବ୍ବେପି ମମ ସନ୍ତିକା ୱରଂ ଲଭିୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମହାପନାଦୋ ଭଦ୍ଦଜି ଅହୋସି, ସୁମେଧାଦେୱୀ ୱିସାଖା, ୱିସ୍ସକମ୍ମୋ ଆନନ୍ଦୋ, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୁରୁଚିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୪୯୦] ୭। ପଞ୍ଚୁପୋସଥଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଦାନି ତ୍ୱଂ କପୋତାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପୋସଥିକେ ପଞ୍ଚସତେ ଉପାସକେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଚତୁପରିସମଜ୍ଝେ ଅଲଙ୍କତବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ପରିସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଉପାସକାନଂ କଥଂ ପଟିଚ୍ଚ ଦେସନା ସମୁଟ୍ଠହିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଉପାସକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଉପୋସଥିକତ୍ଥ ଉପାସକା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ , ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ ୱୋ କତଂ, ଉପୋସଥୋ ନାମେସ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଂସୋ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ହି ରାଗାଦିକିଲେସନିଗ୍ଗହତ୍ଥଂ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମଗଧରଟ୍ଠାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ରଟ୍ଠାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଟୱୀ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ମଗଧରଟ୍ଠେ ବ୍ରାହ୍ମଣମହାସାଲକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ କାମେ ପହାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ଅଟୱିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅସ୍ସମଂ କତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ତସ୍ସ ପନ ଅସ୍ସମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଏକସ୍ମିଂ ୱେଳୁଗହନେ ଅତ୍ତନୋ ଭରିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ କପୋତସକୁଣୋ ୱସତି, ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ଅହି, ଏକସ୍ମିଂ ୱନଗୁମ୍ବେ ସିଙ୍ଗାଲୋ, ଏକସ୍ମିଂ ୱନଗୁମ୍ବେ ଅଚ୍ଛୋ। ତେ ଚତ୍ତାରୋପି କାଲେନ କାଲଂ ଇସିଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ କପୋତୋ ଭରିଯାଯ ସଦ୍ଧିଂ କୁଲାୱକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କାମି। ତସ୍ସ ପଚ୍ଛତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ କପୋତିଂ ଏକୋ ସେନୋ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯି। ତସ୍ସା ୱିରୱସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା କପୋତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ତେନ ହରିଯମାନଂ ପସ୍ସି। ସେନୋପି ନଂ ୱିରୱନ୍ତିଂଯେୱ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦି। କପୋତୋ ତାଯ ୱିଯୋଗେନ ରାଗପରିଳାହେନ ପରିଡଯ୍ହମାନୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅଯଂ ରାଗୋ ମଂ ଅତିୱିଯ କିଲମେତି, ନ ଇଦାନି ଇମଂ ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଗୋଚରପଥଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଗନିଗ୍ଗହାଯ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିପଜ୍ଜି।

ସପ୍ପୋପି ‘‘ଗୋଚରଂ ପରିଯେସିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱସନଟ୍ଠାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେ ଗାୱୀନଂ ୱିଚରଣଟ୍ଠାନେ ଗୋଚରଂ ପରିଯେସତି। ତଦା ଗାମଭୋଜକସ୍ସ ସବ୍ବସେତୋ ମଙ୍ଗଲୌସଭୋ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକପାଦେ ଜଣ୍ଣୁନା ପତିଟ୍ଠାଯ ସିଙ୍ଗେହି ମତ୍ତିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ କୀଳତି, ସପ୍ପୋ ଗାୱୀନଂ ପଦସଦ୍ଦେନ ଭୀତୋ ତଂ ୱମ୍ମିକଂ ପୱିସିତୁଂ ପକ୍କନ୍ତୋ। ଅଥ ନଂ ଉସଭୋ ପାଦେନ ଅକ୍କମି। ସୋ ତଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଡଂସି, ଉସଭୋ ତତ୍ଥେୱ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତୋ। ଗାମୱାସିନୋ ‘‘ଉସଭୋ କିର ମତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ସବ୍ବେ ଏକତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ତଂ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ଆୱାଟେ ନିଖଣିତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ସପ୍ପୋ ତେସଂ ଗତକାଲେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ କୋଧଂ ନିସ୍ସାଯ ଇମଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ହଦଯେ ସୋକଂ ପୱେସେସିଂ, ନ ଦାନି ଇମଂ କୋଧଂ ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗୋଚରାଯ ପକ୍କମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୋଧନିଗ୍ଗହାଯ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିପଜ୍ଜି।

ସିଙ୍ଗାଲୋପି ଗୋଚରଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଏକଂ ମତହତ୍ଥିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହା ମେ ଗୋଚରୋ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ତୁଟ୍ଠୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୋଣ୍ଡାଯଂ ଡଂସି, ଥମ୍ଭେ ଦଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାଦଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଦନ୍ତେ ଡଂସି, ପାସାଣେ ଦଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। କୁଚ୍ଛିଯଂ ଡଂସି, କୁସୁଲେ ଦଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଡଂସି, ଅଯସଲାକେ ଦଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ଡଂସି, ଘତପୂୱେ ଦଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ସୋ ଲୋଭୱସେନ ଖାଦନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ପାୱିସି, ତତ୍ଥ ଛାତକାଲେ ମଂସଂ ଖାଦତି, ପିପାସିତକାଲେ ଲୋହିତଂ ପିୱତି, ନିପଜ୍ଜନକାଲେ ଅନ୍ତାନି ଚ ପପ୍ଫାସଞ୍ଚ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ସୋ ‘‘ଇଧେୱ ମେ ଅନ୍ନପାନଞ୍ଚ ସଯନଞ୍ଚ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ କିଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଅଭିରତୋ ବହି ଅନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂଯେୱ ୱସି। ଅପରଭାଗେ ୱାତାତପେନ ହତ୍ଥିକୁଣପେ ସୁକ୍ଖନ୍ତେ କରୀସମଗ୍ଗୋ ପିହିତୋ, ସିଙ୍ଗାଲୋ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିପଜ୍ଜମାନୋ ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତୋ ପଣ୍ଡୁସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମନମଗ୍ଗଂ ନ ପସ୍ସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଅକାଲମେଘୋ ୱସ୍ସି, କରୀସମଗ୍ଗୋ ତେମିଯମାନୋ ମୁଦୁ ହୁତ୍ୱା ୱିୱରଂ ଦସ୍ସେସି। ସିଙ୍ଗାଲୋ ଛିଦ୍ଦଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅତିଚିରମ୍ହି କିଲନ୍ତୋ, ଇମିନା ଛିଦ୍ଦେନ ପଲାଯିସ୍ସାମୀ’’ତି କରୀସମଗ୍ଗଂ ସୀସେନ ପହରି। ତସ୍ସ ସମ୍ବାଧଟ୍ଠାନେନ ୱେଗେନ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ସିନ୍ନସରୀରସ୍ସ ସବ୍ବାନି ଲୋମାନି କରୀସମଗ୍ଗେ ଲଗ୍ଗାନି, ତାଲକନ୍ଦୋ ୱିଯ ନିଲ୍ଲୋମସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ସୋ ‘‘ଲୋଭଂ ନିସ୍ସାଯ ମଯା ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୂତଂ, ନ ଦାନି ଇମଂ ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଲୋଭନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିପଜ୍ଜି।

ଅଚ୍ଛୋପି ଅରଞ୍ଞା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅତ୍ରିଚ୍ଛାଭିଭୂତୋ ମଲ୍ଲରଟ୍ଠେ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଗତୋ। ଗାମୱାସିନୋ ‘‘ଅଚ୍ଛୋ କିର ଆଗତୋ’’ତି ଧନୁଦଣ୍ଡାଦିହତ୍ଥା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତେନ ପୱିଟ୍ଠଂ ଗୁମ୍ବଂ ପରିୱାରେସୁଂ। ସୋ ମହାଜନେନ ପରିୱାରିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପଲାଯି, ପଲାଯନ୍ତମେୱ ତଂ ଧନୂହି ଚେୱ ଦଣ୍ଡାଦୀହି ଚ ପୋଥେସୁଂ। ସୋ ଭିନ୍ନେନ ସୀସେନ ଲୋହିତେନ ଗଲନ୍ତେନ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ମମ ଅତ୍ରିଚ୍ଛାଲୋଭୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ନ ଦାନି ଇମଂ ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତଂ ଅସ୍ସମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ରିଚ୍ଛାନିଗ୍ଗହାଯ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ

ନିପଜ୍ଜି।

ତାପସୋପି ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ଝାନଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଥେକୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତସ୍ସ ମାନନିସ୍ସିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ନ ଲାମକସତ୍ତୋ, ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରୋ ଏସ, ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ଇମସ୍ସ ମାନନିଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ସମାପତ୍ତିନିବ୍ବତ୍ତନାକାରଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ମିଂ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ନିସିନ୍ନେଯେୱ ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାସାଣଫଲକେ ନିସୀଦି। ସୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ଆସନେ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ମାନନିସ୍ସିତଭାୱେନ ଅନତ୍ତମନୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ‘‘ନସ୍ସ, ୱସଲ, କାଳକଣ୍ଣି, ମୁଣ୍ଡକ, ସମଣକ, କିମତ୍ଥଂ ମମ ନିସିନ୍ନଫଲକେ ନିସିନ୍ନୋସୀ’’ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସୋ ‘‘ସପ୍ପୁରିସ, କସ୍ମା ମାନନିସ୍ସିତୋସି, ଅହଂ ପଟିୱିଦ୍ଧପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣୋ, ତ୍ୱଂ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଭଦ୍ଦକପ୍ପେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି, ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରୋସି, ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ଆଗତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଏତ୍ତକଂ ନାମ କାଲଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି, ବୁଦ୍ଧତ୍ତଭାୱେ ଠିତୋ ସିଦ୍ଧତ୍ଥୋ ନାମ ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ନାମଞ୍ଚ ଗୋତ୍ତଞ୍ଚ କୁଲଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗସାୱକାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘କିମତ୍ଥଂ ତ୍ୱଂ ମାନନିସ୍ସିତୋ ହୁତ୍ୱା ଫରୁସୋ ହୋସି, ନଯିଦଂ ତୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକ’’ନ୍ତି ଓୱାଦମଦାସି। ସୋ ତେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋପି ନେୱ ନଂ ୱନ୍ଦି, ନ ଚ ‘‘କଦାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦୀନି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ‘‘ତୱ ଜାତିଯା ମମ ଗୁଣାନଂ ମହନ୍ତଭାୱଂ ଜାନ, ସଚେ ସକ୍କୋସି, ଅହଂ ୱିଯ ଆକାସେ ୱିଚରାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାଦପଂସୁଂ ତସ୍ସ ଜଟାମଣ୍ଡଲେ ୱିକିରନ୍ତୋ ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ।

ତାପସୋ ତସ୍ସ ଗତକାଲେ ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ସମଣୋ ଏୱଂ ଗରୁସରୀରୋ ୱାତମୁଖେ ଖିତ୍ତତୂଲପିଚୁ ୱିଯ ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦୋ, ଅହଂ ଜାତିମାନେନ ଏୱରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନେୱ ପାଦେ ୱନ୍ଦିଂ, ନ ଚ ‘‘କଦାହଂ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି ପୁଚ୍ଛିଂ, ଜାତି ନାମେସା କିଂ କରିସ୍ସତି, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ସୀଲଚରଣମେୱ ମହନ୍ତଂ, ଅଯଂ ଖୋ ପନ ମେ ମାନୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ନିରଯଂ ଉପନେସ୍ସତି, ନ ଇଦାନି ଇମଂ ମାନଂ ଅନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମାନନିଗ୍ଗହାଯ ଉପୋସଥଂ ସମାଦାଯ କଟ୍ଠତ୍ଥରିକାଯ ନିସିନ୍ନୋ ମହାଞାଣୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ ମାନଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱା କସିଣଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅଭିଞ୍ଞା ଚ ସମାପତ୍ତିଯୋ ଚ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚଙ୍କମନକୋଟିଯଂ ପାସାଣଫଲକେ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ କପୋତାଦଯୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ କପୋତଂ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ନ ଇମାଯ ୱେଲାଯ ଆଗଚ୍ଛସି, ଗୋଚରଂ ପରିଯେସସି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଅଜ୍ଜ ଉପୋସଥିକୋ ଜାତୋସୀ’’ତି? ‘‘ଆମ ଭନ୍ତେ’’ତି। ଅଥ ନଂ ‘‘କେନ କାରଣେନା’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୨୭।

‘‘ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଦାନି ତୁୱଂ କପୋତ, ୱିହଙ୍ଗମ ନ ତୱ ଭୋଜନତ୍ଥୋ;

ଖୁଦଂ ପିପାସଂ ଅଧିୱାସଯନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଭୱଂପୋସଥିକୋ କପୋତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ନିରାଲଯୋ। ନ ତୱ ଭୋଜନତ୍ଥୋତି କିଂ ଅଜ୍ଜ ତୱ ଭୋଜନେନ ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କପୋତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୮।

‘‘ଅହଂ ପୁରେ ଗିଦ୍ଧିଗତୋ କପୋତିଯା, ଅସ୍ମିଂ ପଦେସସ୍ମିମୁଭୋ ରମାମ;

ଅଥଗ୍ଗହୀ ସାକୁଣିକୋ କପୋତିଂ, ଅକାମକୋ ତାଯ ୱିନା ଅହୋସିଂ।

୧୨୯।

‘‘ନାନାଭୱା ୱିପ୍ପଯୋଗେନ ତସ୍ସା, ମନୋମଯଂ ୱେଦନ ୱେଦଯାମି;

ତସ୍ମା ଅହଂପୋସଥଂ ପାଲଯାମି, ରାଗୋ ମମଂ ମା ପୁନରାଗମାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ରମାମାତି ଇମସ୍ମିଂ ଭୂମିଭାଗେ କାମରତିୟା ରମାମ। ସାକୁଣିକୋତି ସେନସକୁଣୋ।

କପୋତେନ ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥକମ୍ମେ ୱଣ୍ଣିତେ ମହାସତ୍ତୋ ସପ୍ପାଦୀସୁ ଏକେକଂ ପୁଚ୍ଛି। ତେପି ଯଥାଭୂତଂ ବ୍ୟାକରିଂସୁ –

୧୩୦।

''ଅନୁଜ୍ଜୁଗାମୀ ଉରଗା ଦୁଜିହ୍ୱ, ଦାଠାୱୁଧୋ ଘୋରୱିସୋସି ସପ୍ପ;

ଖୁଦଂ ପିପାସଂ ଅଧିୱାସୟନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଭୱଂପୋସଥିକୋ ନୁ ଦୀଘ।

୧୩୧।

''ଉସଭୋ ଅହୂ ବଲୱା ଗାମିକସ୍ସ, ଚଲକ୍କକୂ ୱଣ୍ଣବଲୂପପନ୍ନୋ;

ସୋ ମଂ ଅକ୍କମି ତଂ କୁପିତୋ ଅଡଂସିଂ, ଦୁକ୍ଖାଭିତୁଣ୍ଣୋ ମରଣଂ ଉପାଗା।

୧୩୨।

''ତତୋ ଜନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ ଗାମା, କନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ଅପକ୍କମିଂସୁ;

ତସ୍ମା ଅହଂପୋସଥଂ ପାଲୟାମି, କୋଧୋ ମମଂ ମା ପୁନରାଗମାସି।

୧୩୩।

''ମତାନ ମଂସାନି ବହୂ ସୁସାନେ, ମନୁଞ୍ଞରୂପଂ ତୱ ଭୋଜନେ ତଂ;

ଖୁଦଂ ପିପାସଂ ଅଧିୱାସୟନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଭୱଂପୋସଥିକୋ ସିଙ୍ଗାଲ।

୧୩୪।

''ପୱିସି କୁଚ୍ଛିଂ ମହତୋ ଗଜସ୍ସ, କୁଣପେ ରତୋ ହତ୍ଥିମଂସେସୁ ଗିଦ୍ଧୋ;

ଉଣ୍ହୋ ଚ ୱାତୋ ତିଖିଣା ଚ ରସ୍ମିୟୋ, ତେ ସୋସୟୁଂ ତସ୍ସ କରୀସମଗ୍ଗଂ।

୧୩୫।

''କିସୋ ଚ ପଣ୍ଡୂ ଚ ଅହଂ ଭଦନ୍ତେ, ନ ମେ ଅହୂ ନିକ୍ଖମନାୟ ମଗ୍ଗୋ;

ମହା ଚ ମେଘୋ ସହସା ପୱସ୍ସି, ସୋ ତେମୟୀ ତସ୍ସ କରୀସମଗ୍ଗଂ।

୧୩୬।

''ତତୋ ଅହଂ ନିକ୍ଖମିସଂ ଭଦନ୍ତେ, ଚନ୍ଦୋ ୟଥା ରାହୁମୁଖା ପମୁତ୍ତୋ;

ତସ୍ମା ଅହଂପୋସଥଂ ପାଲୟାମି, ଲୋଭୋ ମମଂ ମା ପୁନରାଗମାସି।

୧୩୭।

‘‘ୱମ୍ମୀକଥୂପସ୍ମିଂ କିପିଲ୍ଲିକାନି, ନିପ୍ପୋଥଯନ୍ତୋ ତୁୱଂ ପୁରେ ଚରାସି;

ଖୁଦଂ ପିପାସଂ ଅଧିୱାସଯନ୍ତୋ, କସ୍ମା ଭୱଂପୋସଥିକୋ ନୁ ଅଚ୍ଛ।

୧୩୮।

‘‘ସକଂ ନିକେତଂ ଅତିହୀଳଯାନୋ, ଅତ୍ରିଚ୍ଛତା ମଲ୍ଲଗାମଂ ଅଗଚ୍ଛିଂ;

ତତୋ ଜନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାନ ଗାମା, କୋଦଣ୍ଡକେନ ପରିପୋଥଯିଂସୁ ମଂ।

୧୩୯।

‘‘ସୋ ଭିନ୍ନସୀସୋ ରୁହିରମକ୍ଖିତଙ୍ଗୋ, ପଚ୍ଚାଗମାସିଂ ସକଂ ନିକେତଂ;

ତସ୍ମା ଅହଂପୋସଥଂ ପାଲଯାମି, ଅତ୍ରିଚ୍ଛତା ମା ପୁନରାଗମାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁଜ୍ଜୁଗାମୀତିଆଦୀହି ତଂ ଆଲପତି। ଚଲକ୍କକୂତି ଚଲମାନକକୁଧୋ। ଦୁକ୍ଖାଭିତୁଣ୍ଣୋତି ସୋ ଉସଭୋ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଭିତୁଣ୍ଣୋ ଆତୁରୋ ହୁତ୍ୱା। ବହୂତି ବହୂନି। ପୱିସୀତି ପାୱିସିଂ। ରସ୍ମିଯୋତି ସୂରିଯରସ୍ମିଯୋ। ନିକ୍ଖମିସନ୍ତି ନିକ୍ଖମିଂ। କିପିଲ୍ଲିକାନୀତି ଉପଚିକାଯୋ। ନିପ୍ପୋଥଯନ୍ତୋତି ଖାଦମାନୋ। ଅତିହୀଳଯାନୋତି ଅତିମଞ୍ଞନ୍ତୋ ନିନ୍ଦନ୍ତୋ ଗରହନ୍ତୋ। କୋଦଣ୍ଡକେନାତି ଧନୁଦଣ୍ଡକେହି ଚେୱ ମୁଗ୍ଗରେହି ଚ।

ଏୱଂ ତେ ଚତ୍ତାରୋପି ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ମହାସତ୍ତଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିୱସେସୁ ଇମାଯ ୱେଲାଯ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛଥ, ଅଜ୍ଜ ଅଗନ୍ତ୍ୱା କସ୍ମା ଉପୋସଥିକତ୍ଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୪୦।

‘‘ଯଂ ନୋ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ଥ ତୁୱଂ ଭଦନ୍ତେ, ସବ୍ବେୱ ବ୍ୟାକରିମ୍ହ ଯଥାପଜାନଂ;

ମଯମ୍ପି ପୁଚ୍ଛାମ ତୁୱଂ ଭଦନ୍ତେ, କସ୍ମା ଭୱଂପୋସଥିକୋ ନୁ ବ୍ରହ୍ମେ’’ତି।

ସୋପି ନେସଂ ବ୍ୟାକାସି –

୧୪୧।

‘‘ଅନୂପଲିତ୍ତୋ ମମ ଅସ୍ସମମ୍ହି, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ନିସୀଦି;

ସୋ ମଂ ଅୱେଦୀ ଗତିମାଗତିଞ୍ଚ, ନାମଞ୍ଚ ଗୋତ୍ତଂ ଚରଣଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ।

୧୪୨।

‘‘ଏୱମ୍ପହଂ ନ ୱନ୍ଦି ତସ୍ସ ପାଦେ, ନ ଚାପି ନଂ ମାନଗତେନ ପୁଚ୍ଛିଂ;

ତସ୍ମା ଅହଂପୋସଥଂ ପାଲଯାମି, ମାନୋ ମମଂ ମା ପୁନରାଗମାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ନୋତି ଯଂ ଅମ୍ହେ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେ ଅପୁଚ୍ଛି। ଯଥାପଜାନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପଜାନନନିଯାମେନ ତଂ ମଯଂ ବ୍ୟାକରିମ୍ହା। ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି ସବ୍ବକିଲେସେହି ଅଲିତ୍ତୋ। ସୋ ମଂ ଅୱେଦୀତି ସୋ ମମ ଇଦାନି ଗନ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଗତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ‘‘ଅନାଗତେ ତ୍ୱଂ ଏୱଂନାମୋ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସସି ଏୱଂଗୋତ୍ତୋ,

ଏୱରୂପଂ ତେ ସୀଲଚରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ନାମଞ୍ଚ ଗୋତ୍ତଞ୍ଚ ଚରଣଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ମଂ ଅୱେଦି ଜାନାପେସି, କଥେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱମ୍ପହଂ ନ ୱନ୍ଦୀତି ଏୱଂ କଥେନ୍ତସ୍ସପି ତସ୍ସ ଅହଂ ଅତ୍ତନୋ ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ ପାଦେ ନ ୱନ୍ଦିନ୍ତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥକାରଣଂ କଥେତ୍ୱା ତେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପାୱିସି, ଇତରେପି ଯଥାଟ୍ଠାନାନି ଅଗମଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଅପରିହୀନଜ୍ଝାନୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି, ଇତରେ ଚ ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାୟଣା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଉପାସକା, ଉପୋସଥୋ ନାମେସ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତାନଂ ୱଂସୋ, ଉପୱସିତବ୍ବୋ ଉପୋସଥୱାସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କପୋତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ଅଚ୍ଛୋ କସ୍ସପୋ, ସିଙ୍ଗାଲୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ସପ୍ପୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପଞ୍ଚୁପୋସଥଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୪୯୧] ୮। ମହାମୋରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସଚେହି ତ୍ୱାହଂ ଧନହେତୁ ଗାହିତୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୁଂ ସତ୍ଥା ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସଚ୍ଚଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଅୟଂ ନନ୍ଦୀରାଗୋ ତାଦିସଂ କିଂ ନାମ ନାଲୋଲେସ୍ସତି, ନ ହି ସିନେରୁଉଦ୍ଧାହନକୱାତୋ ସାମନ୍ତେ ପୁରାଣପଣ୍ଣସ୍ସ ଲଜ୍ଜତି, ପୁବ୍ବେ ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ଅନ୍ତୋକିଲେସସମୁଦାଚାରଂ ୱାରେତ୍ୱା ୱିହରନ୍ତେ ୱିସୁଦ୍ଧସତ୍ତେପେସ ଆଲୋଲେସିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବୋଧିସତ୍ତୋ ପଚ୍ଚନ୍ତପଦେସେ ମୋରସକୁଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଗବ୍ଭେ ପରିପାକଗତେ ମାତା ଗୋଚରଭୂମିୟଂ ଅଣ୍ଡଂ ପାତେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଅଣ୍ଡଞ୍ଚ ନାମ ମାତୁ ଅରୋଗଭାୱେ ସତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦୀଘଜାତିକାଦିପରିପନ୍ଥେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜମାନେ ନ ନସ୍ସତି। ତସ୍ମା ତଂ ଅଣ୍ଡଂ କଣିକାରମକୁଲଂ ୱିୟ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ପରିଣତକାଲେ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟ ଭିଜ୍ଜି, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମୋରଚ୍ଛାପୋ ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଅକ୍ଖୀନି ଜିଞ୍ଜୁକାଫଲସଦିସାନି, ତୁଣ୍ଡଂ ପୱାଳୱଣ୍ଣଂ, ତିସ୍ସୋ ରତ୍ତରାଜିୟୋ ଗୀୱଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିମଜ୍ଝେନ ଅଗମଂସୁ। ସୋ ୱୟପ୍ପତ୍ତୋ ଭଣ୍ଡସକଟମତ୍ତସରୀରୋ ଅଭିରୂପୋ ଅହୋସି। ତଂ ସବ୍ବେ ନୀଲମୋରା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜାନଂ କତ୍ୱା ପରିୱାରୟିଂସୁ।

ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଉଦକସୋଣ୍ଡିୟଂ ପାନୀୟଂ ପିୱନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ରୂପସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ସବ୍ବମୋରେହି ଅତିରେକରୂପସୋଭୋ, ସଚାହଂ ଇମେହି ସଦ୍ଧିଂ ମନୁସ୍ସପଥେ ୱସିସ୍ସାମି, ପରିପନ୍ଥୋ ମେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ହିମୱନ୍ତଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଫାସୁକଟ୍ଠାନେ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ମୋରେସୁ ପଟିସଲ୍ଲୀନେସୁ କଞ୍ଚି ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ପବ୍ବତରାଜିୟୋ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଚତୁତ୍ଥାୟ ପବ୍ବତରାଜିଯା ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ପଦୁମସଞ୍ଛନ୍ନୋ ଜାତସ୍ସରୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଏକଂ ପବ୍ବତଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତୋ ମହାନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସ ସାଖାୟ ନିଲୀୟି। ତସ୍ସ ପନ ପବ୍ବତସ୍ସ ୱେମଜ୍ଝେ ମନାପା ଗୁହା ଅତ୍ଥି। ସୋ ତତ୍ଥ ୱସିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ପମୁଖେ ପବ୍ବତତଲେ ନିଲୀୟି। ତଂ ପନ ଠାନଂ ନେୱ ହେଟ୍ଠାଭାଗେନ ଅଭିରୁହିତୁଂ, ନ ଉପରିଭାଗେନ ଓତରିତୁଂ ସକ୍କା, ବିଳାଳଦୀଘଜାତିକମନୁସ୍ସଭୟେହି ୱିମୁତ୍ତଂ। ସୋ ‘‘ଇଦଂ ମେ ଫାସୁକଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ତଂ ଦିୱସଂ ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ପବ୍ବତଗୁହାତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ନିସିନ୍ନୋ ଉଦେନ୍ତଂ ସୂରିୟମଣ୍ଡଲଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଦିୱାରକ୍ଖାୱରଣତ୍ଥାୟ ‘‘ଉଦେତୟଂ ଚକ୍ଖୁମା ଏକରାଜା’’ତି ପରିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଗୋଚରଭୂମିୟଂ ଓତରିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ସାୟଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ପଚ୍ଛାଭିମୁଖୋ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତଂ ସୂରିୟମଣ୍ଡଲଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ରତ୍ତିରକ୍ଖାୱରଣତ୍ଥାୟ ‘‘ଅପେତୟଂ ଚକ୍ଖୁମା ଏକରାଜା’’ତି ପରିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଏତେନୁପାୟେନ ୱସତି।

ଅଥ ନଂ ଏକଦିୱସଂ ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରନ୍ତୋ ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ନିସିନ୍ନଂ ମୋରଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମରଣାସନ୍ନକାଲେ ପୁତ୍ତଂ ଆହ – ‘‘ତାତ, ଚତୁତ୍ଥାୟ ପବ୍ବତରାଜିଯା ଅରଞ୍ଞେ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମୋରୋ ଅତ୍ଥି, ସଚେ ରାଜା ପୁଚ୍ଛତି, ଆଚିକ୍ଖେୟ୍ୟାସୀ’’ତି। ଅଥେକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଖେମା ନାମ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ସୁପିନଂ ପସ୍ସି। ଏୱରୂପୋ ସୁପିନୋ ଅହୋସି – ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମୋରୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସା ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି, ମୋରୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ପକ୍କାମି’’। ସା ‘‘ମୋରରାଜା ଗଚ୍ଛତି, ଗଣ୍ହଥ ନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୀଯେୱ ପବୁଜ୍ଝି, ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଚ ପନ ସୁପିନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ସୁପିନୋତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ନ ଆଦରଂ କରିସ୍ସତି, ‘ଦୋହଳୋ ମେ’ତି ୱୁତ୍ତେ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦୋହଳିନୀ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କିଂ ତେ ଅଫାସୁକ’’ନ୍ତି। ‘‘ଦୋହଳୋ ମେ

ଉପ୍ପନ୍ନୋ’’ତି। ‘‘କିଂ ଇଚ୍ଛସି ଭଦ୍ଦେ’’ତି? ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସ୍ସ ମୋରସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁଂ ଦେୱା’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, କୁତୋ ଏୱରୂପଂ ମୋରଂ ଲଚ୍ଛାମୀ’’ତି? ‘‘ଦେୱ, ସଚେ ନ ଲଭାମି, ଜୀୱିତଂ ମେ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ମା ଚିନ୍ତୟି, ସଚେ କତ୍ଥଚି ଅତ୍ଥି, ଲଭିସ୍ସସୀ’’ତି ରାଜା ନଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାସନେ ନିସିନ୍ନୋ ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ଦେୱୀ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସ୍ସ ମୋରସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମା, ମୋରା ନାମ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ହୋନ୍ତୀ’’ତି? ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ଜାନିସ୍ସନ୍ତି ଦେୱା’’ତି।

ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱମାହଂସୁ ‘‘ମହାରାଜ ଜଲଜେସୁ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପକକ୍କଟକା, ଥଲଜେସୁ ମିଗା ହଂସା ମୋରା ତିତ୍ତିରା ଏତେ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ଚ ମନୁସ୍ସା ଚ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ହୋନ୍ତୀତି ଅମ୍ହାକଂ ଲକ୍ଖଣମନ୍ତେସୁ ଆଗତ’’ନ୍ତି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତେ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମୋରୋ ୱୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସେସା ‘‘ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ଆହଂସୁ। ଯସ୍ସ ପନ ପିତରା ଆଚିକ୍ଖିତଂ, ସୋ ଆହ – ‘‘ମୟାପି ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ପିତା ପନ ମେ ‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମୋରୋ ଅତ୍ଥୀ’ତି କଥେସୀ’’ତି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘ସମ୍ମ, ମୟ୍ହଞ୍ଚ ଦେୱିୟା ଚ ଜୀୱିତଂ ଦିନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଆନେହୀ’’ତି ବହୁଂ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ପାସେ ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘ଅଜ୍ଜ ବଜ୍ଝିସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜ ବଜ୍ଝିସ୍ସତୀ’’ତି ଅବଜ୍ଝିତ୍ୱାୱ ମତୋ, ଦେୱୀପି ପତ୍ଥନଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ମତା। ରାଜା ‘‘ତଂ ମୋରଂ ନିସ୍ସାୟ ପିୟଭରିୟା ମେ ମତା’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା କୋଧୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ହିମୱନ୍ତେ ଚତୁତ୍ଥାୟ ପବ୍ବତରାଜିୟା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମୋରୋ ଚରତି, ତସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଜରା ଅମରା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଲିଖାପେତ୍ୱା ତଂ ପଟ୍ଟଂ ସାରମଞ୍ଜୂସାୟଂ ଠପେତ୍ୱା କାଲମକାସି।

ଅଥ ଅଞ୍ଞୋ ରାଜା ଅହୋସି। ସୋ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଅକ୍ଖରାନି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜରୋ ଅମରୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ ଗହଣତ୍ଥାୟ ଏକଂ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତଂ ପେସେସି। ସୋପି ତତ୍ଥେୱ ମତୋ। ଏୱଂ ଛ ରାଜପରିୱଟ୍ଟା ଗତା, ଛ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତା ହିମୱନ୍ତେୟେୱ ମତା। ସତ୍ତମେନ ପନ ରଞ୍ଞା ପେସିତୋ ସତ୍ତମୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଅଜ୍ଜେୱା’’ତି ସତ୍ତ ସଂୱଚ୍ଛରାନି ବଜ୍ଝିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମସ୍ସ ମୋରରାଜସ୍ସ ପାଦେ ପାସସ୍ସ ଅସଞ୍ଚରଣକାରଣ’’ନ୍ତି? ଅଥ ନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ସାୟଂପାତଂ ପରିତ୍ତଂ କରୋନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଞ୍ଞୋ ମୋରୋ ନତ୍ଥି, ଇମିନା ବ୍ରହ୍ମଚାରିନା ଭୱିତବ୍ବଂ, ବ୍ରହ୍ମଚରିୟାନୁଭାୱେନ ଚେୱ ପରିତ୍ତାନୁଭାୱେନ ଚସ୍ସ ପାଦୋ ପାସେ ନ ବଜ୍ଝତୀ’’ତି ନୟତୋ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଜନପଦଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ମୋରିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୟଥା ସା ଅଚ୍ଛରାୟ ପହଟାୟ ୱସ୍ସତି, ପାଣିମ୍ହି ପହଟେ ନଚ୍ଚତି, ଏୱଂ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ପରିତ୍ତକରଣତୋ ପୁରେତରମେୱ ପାସଂ ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତ୍ୱା ମୋରିଂ ୱସ୍ସାପେସି। ମୋରୋ ତସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁଣି, ତାୱଦେୱସ୍ସ ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ସନ୍ନିସିନ୍ନକିଲେସୋ ଫଣଂ କରିତ୍ୱା ଦଣ୍ଡେନ ପହଟାସୀୱିସୋ ୱିୟ ଉଟ୍ଠହି। ସୋ କିଲେସାତୁରୋ ହୁତ୍ୱା ପରିତ୍ତଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣିତ୍ୱାୱ ୱେଗେନ ତସ୍ସା ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପାସେ ପାଦଂ ପୱେସେନ୍ତୋୟେୱ ଆକାସା ଓତରି। ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ଅସଞ୍ଚରଣକପାସୋ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ସଞ୍ଚରିତ୍ୱା ପାଦଂ ବନ୍ଧି।

ଅଥ ନଂ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ୟଟ୍ଠିଅଗ୍ଗେ ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଇମଂ ମୋରରାଜଂ ଛ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତା ବନ୍ଧିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ, ଅହମ୍ପି ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ନାସକ୍ଖିଂ, ଅଜ୍ଜ ପନେସ ଇମଂ ମୋରିଂ ନିସ୍ସାୟ କିଲେସାତୁରୋ ହୁତ୍ୱା ପରିତ୍ତଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣିତ୍ୱା ଆଗମ୍ମ ପାସେ ବଦ୍ଧୋ ହେଟ୍ଠାସୀସକୋ ଓଲମ୍ବତି, ଏୱରୂପୋ ମେ ସୀଲୱା କିଲମିତୋ, ଏୱରୂପଂ ରଞ୍ଞୋ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାୟ ନେତୁଂ ଅୟୁତ୍ତଂ, କିଂ ମେ ରଞ୍ଞା ଦିନ୍ନେନ ସକ୍କାରେନ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ପୁନ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ନାଗବଲୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ମୟି ଉପସଙ୍କମନ୍ତେ ‘ଏସ ମଂ ମାରେତୁଂ ଆଗଚ୍ଛତୀ’ତି ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ଫନ୍ଦମାନୋ ପାଦଂ ୱା ପକ୍ଖଂ ୱା ଭିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠତ୍ୱା ଖୁରପ୍ପେନସ୍ସ ପାସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମି, ତତୋ ସୟମେୱ ୟଥାରୁଚିୟା ଗମିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠତ୍ୱା ଧନୁଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଖୁରପ୍ପଂ ସନ୍ନୟ୍ହିତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢି। ମୋରୋପି ‘‘ଅୟଂ ଲୁଦ୍ଦକୋ ମଂ କିଲେସାତୁରଂ କତ୍ୱା ବଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନିରାସଙ୍କୋ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସତି, କହଂ ନୁ ଖୋ ସୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ୱିଲୋକେତ୍ୱା ଧନୁଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମାରେତ୍ୱା ମଂ ଆଦାୟ ଗନ୍ତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ହୁତ୍ୱା ଜୀୱିତଂ ୟାଚନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୩।

‘‘ସଚେ ହି ତ୍ୱାହଂ ଧନହେତୁ ଗାହିତୋ, ମା ମଂ ୱଧୀ ଜୀୱଗାହଂ ଗହେତ୍ୱା;

ରଞ୍ଞୋ ଚ ମଂ ସମ୍ମ ଉପନ୍ତିକଂ ନେହି, ମଞ୍ଞେ ଧନଂ ଲଚ୍ଛସିନପ୍ପରୂପ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସଚେ ହି ତ୍ୱାହନ୍ତି ସଚେ ହି ତେ ଅହଂ। ଉପନ୍ତିକଂ ନେହୀତି ଉପସନ୍ତିକଂ ନେହି। ଲଚ୍ଛସିନପ୍ପରୂପନ୍ତି ଲଚ୍ଛସି ଅନପ୍ପକରୂପଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ମୋରରାଜା, ‘ଅୟଂ ମଂ ୱିଜ୍ଝିତୁକାମତାୟ ଖୁରପ୍ପଂ ସନ୍ନୟ୍ହୀ’ତି ମଞ୍ଞତି, ଅସ୍ସାସେସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି। ସୋ

ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୪।

‘‘ନ ମେ ଅଯଂ ତୁଯ୍ହ ୱଧାଯ ଅଜ୍ଜ, ସମାହିତୋ ଚାପଧୁରେ ଖୁରପ୍ପୋ;

ପାସଞ୍ଚ ତ୍ୟାହଂ ଅଧିପାତଯିସ୍ସଂ, ଯଥାସୁଖଂ ଗଚ୍ଛତୁ ମୋରରାଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଧିପାତଯିସ୍ସନ୍ତି ଛିନ୍ଦଯିସ୍ସଂ।

ତତୋ ମୋରରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୫।

‘‘ଯଂ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ମମାନୁବନ୍ଧି, ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ଖୁପ୍ପିପାସଂ ସହନ୍ତୋ;

ଅଥ କିସ୍ସ ମଂ ପାସୱସୂପନୀତଂ, ପମୁତ୍ତୱେ ଇଚ୍ଛସି ବନ୍ଧନସ୍ମା।

୧୪୬।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତୋ ନୁସଜ୍ଜ, ଅଭଯଂ ନୁ ତେ ସବ୍ବଭୂତେସୁ ଦିନ୍ନଂ;

ଯଂ ମଂ ତୁୱଂ ପାସୱସୂପନୀତଂ, ପମୁତ୍ତୱେ ଇଚ୍ଛସି ବନ୍ଧନସ୍ମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି ଯସ୍ମା ମଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ତ୍ୱଂ ଅନୁବନ୍ଧି, ତସ୍ମା ତଂ ପୁଚ୍ଛାମି, ଅଥ କିସ୍ସ ମଂ ପାସୱସଂ ଉପନୀତଂ ବନ୍ଧନସ୍ମା ପମୋଚେତୁଂ ଇଚ୍ଛସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିରତୋ ନୁସଜ୍ଜାତି ୱିରତୋ ନୁସି ଅଜ୍ଜ। ସବ୍ବଭୂତେସୂତି ସବ୍ବସତ୍ତାନଂ।

ଇତୋ ପରଂ –

୧୪୭।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତସ୍ସ ବ୍ରୂହି, ଅଭଯଞ୍ଚ ଯୋ ସବ୍ବଭୂତେସୁ ଦେତି;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ମୋରରାଜେତମତ୍ଥଂ, ଇତୋ ଚୁତୋ କିଂ ଲଭତେ ସୁଖଂ ସୋ।

୧୪୮।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତସ୍ସ ବ୍ରୂମି, ଅଭଯଞ୍ଚ ଯୋ ସବ୍ବଭୂତେସୁ ଦେତି;

ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ଲଭତେ ପସଂସଂ, ସଗ୍ଗଞ୍ଚ ସୋ ଯାତି ସରୀରଭେଦା।

୧୪୯।

‘‘ନ ସନ୍ତି ଦେୱା ଇତି ଆହୁ ଏକେ, ଇଧେୱ ଜୀୱୋ ୱିଭୱଂ ଉପେତି;

ତଥା ଫଲଂ ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ, ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଞ୍ଚ ୱଦନ୍ତି ଦାନଂ;

ତେସଂ ୱଚୋ ଅରହତଂ ସଦ୍ଦହାନୋ, ତସ୍ମା ଅହଂ ସକୁଣେ ବାଧୟାମୀ’’ତି। –

ଇମା ଉତ୍ତାନସମ୍ବନ୍ଧଗାଥା ପାଠଇନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ଥ ଇତି ଆହୁ ଏକେତି ଏକଚ୍ଚେ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଏୱଂ କଥେନ୍ତି। ତେସଂ ୱଚୋ ଅରହତଂ ସଦ୍ଦହାନୋତି ତସ୍ସ କିର କୁଲୂପକା ଉଚ୍ଛେଦୱାଦିନୋ ନଗ୍ଗସମଣକା। ତେ ତଂ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞାଣସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପନ୍ନମ୍ପି ସତ୍ତଂ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦଂ ଗଣ୍ହାପେସୁଂ। ସୋ ତେହି ସଂସଗ୍ଗେନ ‘‘କୁସଲାକୁସଲଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଗହେତ୍ୱା ସକୁଣେ ମାରେତି। ଏୱଂ ମହାସାୱଜ୍ଜା ଏସା ଅସପ୍ପୁରିସସେୱନା ନାମ। ତେୟେୱ ଅୟଂ ‘‘ଅରହନ୍ତୋ’’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ତସ୍ସେୱ ପରଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ପାସୟଟ୍ଠିୟଂ ଅଧୋସିରୋ ଓଲମ୍ବମାନୋୱ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୫୦।

‘‘ଚନ୍ଦୋ ଚ ସୁରିୟୋ ଚ ଉଭୋ ସୁଦସ୍ସନା, ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଓଭାସୟମନ୍ତଲିକ୍ଖେ;

ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପରସ୍ସ ୱା ତେ, କଥଂ ନୁ ତେ ଆହୁ ମନୁସ୍ସଲୋକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇମସ୍ସାତି କିଂ ନୁ ତେ ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ସନ୍ତି, ଉଦାହୁ ପରଲୋକସ୍ସାତି। ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ୱା ଏତଂ ସାମିୱଚନଂ। କଥଂ ନୁ ତେତି ଏତେସୁ ୱିମାନେସୁ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟଦେୱପୁତ୍ତେ କଥଂ ନୁ କଥେନ୍ତି, କିଂ ଅତ୍ଥୀତି କଥେନ୍ତି, ଉଦାହୁ ନତ୍ଥୀତି, କିଂ ୱା ଦେୱା, ଉଦାହୁ ମନୁସ୍ସାତି?

ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୫୧।

‘‘ଚନ୍ଦୋ ଚ ସୁରିୟୋ ଚ ଉଭୋ ସୁଦସ୍ସନା, ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଓଭାସୟମନ୍ତଲିକ୍ଖେ;

ପରସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ନ ତେ ଇମସ୍ସ, ଦେୱାତି ତେ ଆହୁ ମନୁସ୍ସଲୋକେ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୧୫୨।

‘‘ଏତ୍ଥେୱ ତେ ନୀହତା ହୀନୱାଦା, ଅହେତୁକା ୟେ ନ ୱଦନ୍ତି କମ୍ମଂ;

ତଥା ଫଲଂ ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ, ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ୟେ ଚ ୱଦନ୍ତି ଦାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏତ୍ଥେୱ ତେ ନିହତା ହୀନୱାଦାତି ସଚେ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟା ଦେୱଲୋକେ ଠିତା, ନ ମନୁସ୍ସଲୋକେ, ସଚେ ଚ ତେ ଦେୱା, ନ ମନୁସ୍ସା, ଏତ୍ଥେୱ ଏତ୍ତକେ ବ୍ୟାକରଣେ ତେ ତୱ କୁଲୂପକା ହୀନୱାଦା ନୀହତା ହୋନ୍ତି। ଅହେତୁକା ‘‘ୱିସୁଦ୍ଧିୟା ୱା ସଂକିଲେସସ୍ସ ୱା ହେତୁଭୂତଂ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଏୱଂୱାଦା। ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ୟେ ଚ ଦାନଂ ‘‘ବାଲକେହି ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

ସୋ ମହାସତ୍ତେ କଥେନ୍ତେ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୧୫୩।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ ତୱେଦଂ, କଥଞ୍ହି ଦାନଂ ଅଫଲଂ ଭୱେୟ୍ୟ;

ତଥା ଫଲଂ ସୁକତଦୁକ୍କଟାନଂ, ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଞ୍ଚ କଥଂ ଭଏଯ୍ୟ।

୧୫୪।

''କଥଂକରୋ କିନ୍ତିକରୋ କିମାଚରଂ, କିଂ ସେୱମାନୋ କେନ ତପୋଗୁଣେନ;

ଅକ୍ଖାହି ମେ ମୋରରାଜେତମତ୍ଥଂ, ଯଥା ଅହଂ ନୋ ନିରଯଂ ପତେୟ୍ୟ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଞ୍ଚାତି ଦାନଞ୍ଚ ଦତ୍ତୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନାମ କଥଂ ଭଏଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କଥଂକରୋତି କତରକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ। କିନ୍ତିକରୋତି କେନ କାରଣେନ କରୋନ୍ତୋ ଅହଂ ନିରଯଂ ନ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ। ଇତରାନି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ''ସଚାହଂ ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ନ କଥେସ୍ସାମି, ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ତୁଚ୍ଛୋ ୱିଯ କତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଥେୱସ୍ସ ଧମ୍ମିକାନଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ କଥେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୫।

''ଯେ କେଚି ଅତ୍ଥି ସମଣା ପଥବ୍ୟା, କାସାଯୱତ୍ଥା ଅନଗାରିଯା ତେ;

ପାତୋୱ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତି କାଲେ, ୱିକାଲଚରିଯା ୱିରତା ହି ସନ୍ତୋ।

୧୫୬।

''ତେ ତତ୍ଥ କାଲେନୁପସଙ୍କମିତ୍ୱା, ପୁଚ୍ଛାହି ଯଂ ତେ ମନସୋ ପିଯଂ ସିଯା;

ତେ ତେ ପୱକ୍ଖନ୍ତି ଯଥାପଜାନଂ, ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପରସ୍ସ ଚତ୍ଥ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତୋତି ସନ୍ତପାପା ପଣ୍ଡିତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା। ଯଥାପଜାନନ୍ତି ତେ ତୁଯ୍ହଂ ଅତ୍ତନୋ ପଜାନନନିଯାମେନ ୱକ୍ଖନ୍ତି, କଙ୍ଖଂ ତେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କଥେସ୍ସନ୍ତି। ଇମସ୍ସ ଲୋକସ୍ସ ପରସ୍ସ ଚତ୍ଥନ୍ତି ଇମିନା ନାମ କମ୍ମେନ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ଇମିନା ଦେୱଲୋକେ, ଇମିନା ନିରଯାଦୀସୂତି ଏୱଂ ଇମସ୍ସ ଚ ପରସ୍ସ ଚ ଲୋକସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ପୁଚ୍ଛାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ନିରଯଭଯେନ ତଜ୍ଜେସି। ସୋ ପନ ପୂରିତପାରମୀ ପଚ୍ଚେକବୋଧିସତ୍ତୋ ସୂରିଯରସ୍ମିସମ୍ଫସ୍ସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଠିତଂ ପରିଣତପଦୁମଂ ୱିଯ ପରିପାକଗତଞ୍ଞାଣୋ ୱିଚରତି। ସୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣନ୍ତୋ ଠିତପଦେନେୱ ଠିତୋ ସଙ୍ଖାରେ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତିଲକ୍ଖଣଂ ସମ୍ମସନ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝି। ତସ୍ସ ପଟିୱେଧୋ ଚ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାସତୋ ମୋକ୍ଖୋ ଚ ଏକକ୍ଖଣେଯେୱ ଅହୋସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ସବ୍ବକିଲେସେ ପଦାଲେତ୍ୱା ଭୱପରିଯନ୍ତେ ଠିତୋୱ ଉଦାନଂ ଉଦାନନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୫୭।

''ତଚଂୱ ଜିଣ୍ଣଂ ଉରଗୋ ପୁରାଣଂ, ପଣ୍ଡୂପଲାସଂ ହରିତୋ ଦୁମୋୱ;

ଏସପ୍ପହୀନୋ ମମ ଲୁଦ୍ଦଭାୱୋ, ଜହାମହଂ ଲୁଦ୍ଦକଭାୱମଜ୍ଜା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ଜିଣ୍ଣଂ ପୁରାଣଂ ତଚଂ ଉରଗୋ ଜହତି, ଯଥା ଚ ହରିତୋ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନନୀଲପତ୍ତୋ ଦୁମୋ କତ୍ଥଚି ଠିତଂ ପଣ୍ଡୁପଲାସଂ ଜହତି, ଏୱଂ ଅହମ୍ପି ଅଜ୍ଜ ଲୁଦ୍ଦଭାୱଂ ଦାରୁଣଭାୱଂ ଜହିତ୍ୱା ଠିତୋ, ସୋ ଦାନି ଏସ ପହୀନୋ ମମ ଲୁଦ୍ଦଭାୱୋ, ସାଧୁ ୱତ ଜହାମହଂ ଲୁଦ୍ଦକଭାୱମଜ୍ଜାତି। ଜହାମହନ୍ତି ପଜହିଂ ଅହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋ ଇମଂ ଉଦାନଂ ଉଦାନେତ୍ୱା ‘‘ଅହଂ ତାଓ ସଙ୍କିଲେସବନ୍ଧନେହି ମୁତ୍ତୋ, ନିୱେସନେ ପନ ମେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତା ବହୂ ସକୁଣା ଅତ୍ଥି, ତେ କଥଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ମୋରରାଜ, ନିୱେସନେ ମେ ବହୂ ସକୁଣା ବଦ୍ଧା ଅତ୍ଥି, ତେ କଥଂ ମୋଚେସ୍ସାମୀ’’ତି? ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧତୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଉପାଯପରିଗ୍ଗହଞ୍ଞାଣଂ ମହନ୍ତତରଂ ହୋତି, ତେନ ନଂ ଆହ ‘‘ଯଂ ୱୋ ମଗ୍ଗେନ କିଲେସେ ଖଣ୍ଡେତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଦ୍ଧଂ, ତଂ ଆରବ୍ଭ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋଥ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ବନ୍ଧନଗତୋ ସତ୍ତୋ ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ସୋ ବୋଧିସତ୍ତେନ ଦିନ୍ନନଯଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୫୮।

‘‘ଯେ ଚାପି ମେ ସକୁଣା ଅତ୍ଥି ବଦ୍ଧା, ସତାନିନେକାନି ନିୱେସନସ୍ମିଂ;

ତେସମ୍ପହଂ ଜୀୱିତମଜ୍ଜ ଦମ୍ମି, ମୋକ୍ଖଞ୍ଚ ତେ ପତ୍ତା ସକଂ ନିକେତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମୋକ୍ଖଞ୍ଚ ତେ ପତ୍ତାତି ସ୍ୱାହଂ ମୋକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋ ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତୋ, ତେ ସବ୍ବେ ଜୀୱିତଦାନେନ ଅନୁକମ୍ପାମି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ। ସକଂ ନିକେତନ୍ତି ସବ୍ବେପି ତେ ସତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ୱଦତି।

ଅଥସ୍ସ ସଚ୍ଚକିରିଯାସମକାଲମେୱ ସବ୍ବେ ବନ୍ଧନା ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠିରୱଂ ରୱନ୍ତା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଅଗମିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତେସଂ ତେସଂ ଗେହେସୁ ବିଳାଲେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ବନ୍ଧନଗତୋ ସତ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ହତ୍ଥଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୀସଂ ପରାମସି। ତାୱଦେୱ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଅନ୍ତରଧାଯି, ପବ୍ବଜିତଲିଙ୍ଗଂ ପାତୁରହୋସି। ସୋ ସଟ୍ଠିୱସ୍ସିକତ୍ଥେରୋ ୱିଯ ଆକପ୍ପସମ୍ପନ୍ନୋ ଅଟ୍ଠପରିକ୍ଖାରଧରୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱମେୱ ମମ ପତିଟ୍ଠା ଅହୋସୀ’’ତି ମୋରରାଜସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରଂ ଅଗମାସି। ମୋରରାଜାପି ଯଟ୍ଠିଅଗ୍ଗତୋ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗତୋ। ଇଦାନି ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ପାସହତ୍ଥସ୍ସ ଚରିତ୍ୱାପି ମୋରରାଜାନଂ ନିସ୍ସାଯ ଦୁକ୍ଖା ମୁତ୍ତଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୫୯।

‘‘ଲୁଦ୍ଦୋ ଚରୀ ପାସହତ୍ଥୋ ଅରଞ୍ଞେ, ବାଧେତୁ ମୋରାଧିପତିଂ ଯସସ୍ସିଂ;

ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମୋରାଧିପତିଂ ଯସସ୍ସିଂ, ଦୁକ୍ଖା ସ ପମୁଚ୍ଚି ଯଥାହଂ ପମୁତ୍ତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବାଧେତୁନ୍ତି ମାରେତୁଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଂୱେଗୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥାହନ୍ତି ଯଥା ଅହଂ ସଯମ୍ଭୁଞ୍ଞାଣେନ ମୁତ୍ତୋ, ଏୱମେୱ ସୋପି ମୁତ୍ତୋତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି। ତଦା ମୋରରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମହାମୋରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୪୯୨] ୯। ତଚ୍ଛସୂକରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯଦେସମାନା ୱିଚରିମ୍ହାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ମହାକୋସଲୋ କିର ରଞ୍ଞୋ ବିମ୍ବିସାରସ୍ସ ଧୀତରଂ ଦେନ୍ତୋ ଧୀତୁ ନ୍ହାନୀଯମୂଲତ୍ଥାଯ କାସିଗାମଂ ଅଦାସି। ପସେନଦି ରାଜା ଅଜାତସତ୍ତୁନା ପିତରି ମାରିତେ ତଂ ଗାମଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦି। ତେସୁ ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ଯୁଜ୍ଝନ୍ତେସୁ ପଠମଂ ଅଜାତସତ୍ତୁସ୍ସ ଜଯୋ ଅହୋସି। କୋସଲରାଜା ପରାଜଯପ୍ପତ୍ତୋ ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି ‘‘କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାଯେନ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାମା’’ତି। ମହାରାଜ, ଭିକ୍ଖୂ ନାମ ମନ୍ତକୁସଲା ହୋନ୍ତି, ଚରପୁରିସେ ପେସେତ୍ୱା ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ‘‘ଏଥ, ତୁମ୍ହେ ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ଭଦନ୍ତାନଂ କଥଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଚରପୁରିସେ ପଯୋଜେସି। ଜେତୱନେପି ବହୂ ରାଜପୁରିସା ପବ୍ବଜିତା ହୋନ୍ତି। ତେସୁ ଦ୍ୱେ ମହଲ୍ଲକତ୍ଥେରା ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ପଣ୍ଣସାଲାଯଂ ୱସନ୍ତି, ଏକୋ ଧନୁଗ୍ଗହତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ନାମ, ଏକୋ

ମନ୍ତିଦଉତ୍ଥେରୋ ନାମ। ତେ ସଙ୍କରତ୍ତିଂ ସୁପିତ୍ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ପବୁଜ୍ଝିଂସୁ।

ତେସୁ ଧନୁଗ୍ଗହତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଆହ ''ଭନ୍ତେ, ମନ୍ତିଦଉତ୍ଥେରା''ତି। ''କିଂ ଭନ୍ତେ''ତି। ''ନିଦ୍ଦାୟଥ ତୁମ୍ହେ''ତି। ''ନ ନିଦ୍ଦାୟାମି, କିଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି? ''ଭନ୍ତେ, ଲାଲକୋ ୱତାୟଂ କୋସଲରାଜା ଚାଟିମତ୍ତଭୋଜନମେୱ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଜାନାତୀ''ତି। ''ଅଥ କିଂ ଭନ୍ତେ''ତି। ''ଅତ୍ତନୋ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପାଣକମତ୍ତେନ ଅଜାତସତ୍ତୁନା ପରାଜିତୋ ରାଜା''ତି। ''କିନ୍ତି ପନ ଭନ୍ତେ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି? ''ଭନ୍ତେ, ମନ୍ତିଦଉତ୍ଥେର ଯୁଦ୍ଧଂ ନାମ ସକଟବ୍ୟୂହଚକ୍କବ୍ୟୂହପଦୁମବ୍ୟୂହୱସେନ ତିୱିଧଂ। ତେସୁ ଭାଗିନେୟ୍ୟଂ ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେନ ସକଟବ୍ୟୂହଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ପବ୍ବତକଣ୍ଣେ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ସୂରପୁରିସେ ଠପେତ୍ୱା ପୁରତୋ ବଲଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ନଦିତ୍ୱା ୱଗ୍ଗିତ୍ୱା କୁମିନେ ପୱିଟ୍ଠମଚ୍ଛଂ ୱିୟ ଅନ୍ତୋମୁଟ୍ଠିୟଂ କତ୍ୱାୱ ନଂ ଗହେତୁଂ ସକ୍କା''ତି।

ପୟୋଜିତପୁରିସା ତଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ମହତିୟା ସେନାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା କତ୍ୱା ଅଜାତସତ୍ତୁଂ ଗହେତ୍ୱା ସଙ୍ଖଲିକବନ୍ଧନେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କତିପାହଂ ନିମ୍ମଦଂ କତ୍ୱା ''ପୁନ ଏୱରୂପଂ ମା କରୀ''ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ମୋଚେତ୍ୱା ଧୀତରଂ ୱଜିରକୁମାରିଂ ନାମ ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ''କୋସଲରଞ୍ଞା ଧନୁଗ୍ଗହତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ସଂୱିଧାନେନ ଅଜାତସତ୍ତୁ ଗହିତୋ''ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରେ କଥା ସମୁଟ୍ଠହି, ଧମ୍ମସଭାୟମ୍ପି ତମେୱ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଧନୁଗ୍ଗହତିସ୍ସୋ ଯୁଦ୍ଧସଂୱିଧାନେ ଛେକୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିନଗରସ୍ସ ଦ୍ୱାରଗାମୱାସୀ ଏକୋ ୱଡ୍ଢକୀ ଦାରୁଅତ୍ଥାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆୱାଟେ ପତିତଂ ଏକଂ ସୂକରପୋତକଂ ଦିସ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ''ତଚ୍ଛସୂକରୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ କତ୍ୱା ପୋସେସି। ସୋ ତସ୍ସ ଉପକାରକୋ ଅହୋସି। ତୁଣ୍ଡେନ ରୁକ୍ଖେ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦେତି, ଦାଠାୟ ୱେଠେତ୍ୱା କାଳଅସୁତ୍ତଂ କଡ୍ଢତି, ମୁଖେନ ଡଂସିତ୍ୱା ୱାସିନିଖାଦନମୁଗ୍ଗରେ ଆହରତି। ସୋ ୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ ମହାବଲୋ ମହାସରୀରୋ ଅହୋସି। ଅଥ ୱଡ୍ଢକୀ ତସ୍ମିଂ ପୁତ୍ତପେମଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ''ଇମଂ ଇଧ ୱସନ୍ତଂ କୋଚିଦେୱ ହିଂସେୟ୍ୟା''ତି ଅରଞ୍ଞେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅହଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞେ ଏକକୋୱ ୱସିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଞାତକେ ପରିୟେସିତ୍ୱା ତେହି ପରିୱୁତୋ ୱସିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ୱନଘଟାୟ ସୂକରେ ପରିୟେସନ୍ତୋ ବହୂ ସୂକରେ ଦିସ୍ୱା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬୦।

''ୟଦେସମାନା ୱିଚରିମ୍ହ, ପବ୍ବତାନି ୱନାନି ଚ;

ଅନ୍ୱେସଂ ୱିଚରିଂ ଞାତୀ, ତେମେ ଅଧିଗତା ମୟା।

୧୬୧।

''ବହୁଞ୍ଚିଦଂ ମୂଲଫଲଂ, ଭକ୍ଖୋ ଚାୟଂ ଅନପ୍ପକୋ;

ରମ୍ମା ଚିମା ଗିରୀନଜ୍ଜୋ, ଫାସୁୱାସୋ ଭୱିସ୍ସତି।

୧୬୨।

''ଇଧେୱାହଂ ୱସିସ୍ସାମି, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ନିରାସଙ୍କୀ, ଅସୋକୋ ଅକୁତୋଭୟୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୟଦେସମାନାତି ୟଂ ଞାତିଗଣଂ ପରିୟେସନ୍ତା ମୟଂ ୱିଚରିମ୍ହା ଅନ୍ୱେସନ୍ତି ଚିରଂ ୱତ ଅନ୍ୱେସନ୍ତୋ ୱିଚରିଂ। ତେମେତି ତେ ଇମେ। ଭକ୍ଖୋତି ସ୍ୱେୱ ୱନମୂଲଫଲସଙ୍ଖାତୋ ଭକ୍ଖୋ। ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋତି ଅନୁସ୍ସୁକ୍କୋ ହୁତ୍ୱା।

ସୂକରା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୬୩।

‘‘ଅଜ୍ଜଜ୍ଜମ୍ପି ଲେଣଂ ପରିଯେସ, ସଞ୍ଜୁ ନୋ ଇଧ ୱିଜ୍ଜତି;

ସୋ ତଚ୍ଛ ସୂକରେ ହନ୍ତି, ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ୱରଂ ୱର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତଚ୍ଛାତି ତଂ ନାମେନାଲପନ୍ତି। ୱରଂ ୱରନ୍ତି ସୂକରେ ହନନ୍ତୋ ଥୂଲମଂସଂ ୱରଂ ୱରଞ୍ଞେୱ ହନତି।

ଇତୋ ପରଂ ଉଭାନସମ୍ବନ୍ଧଗାଥା ପାଠଇନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବା –

୧୬୪।

‘‘କୋ ନୁମ୍ହାକଂ ଇଧ ସଞ୍ଜୁ, କୋ ଞାତୀ ସୁସମାଗତେ;

ଦୁପ୍ପଧଂସେ ପଧଂସେତି, ତଂ ମେ ଅକ୍ଖାଥ ପୁଚ୍ଛିତା।

୧୬୫।

‘‘ଉଦ୍ଧଗ୍ଗରାଜୀ ମିଗରାଜା, ବଲୀ ଦାଠାୱୁଧୋ ମିଗୋ;

ସୋ ତଚ୍ଛ ସୂକରେ ହନ୍ତି, ଇଧାଗନ୍ତ୍ୱା ୱରଂ ୱରଂ।

୧୬୬।

‘‘ନ ନୋ ଦାଠା ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ବଲଂ କାୟେ ସମୋହିତଂ;

ସବ୍ବେ ସମଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱାନ, ୱସଂ କାହାମ ଏକକଂ।

୧୬୭।

‘‘ହଦୟଙ୍ଗମଂ କଣ୍ଣସୁଖଂ, ୱାଚଂ ଭାସସି ତଚ୍ଛକ;

ୟୋପି ୟୁଦ୍ଧେ ପଲାୟେୟ୍ୟ, ତମ୍ପି ପଚ୍ଛା ହନାମସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ନୁମ୍ହାକନ୍ତି ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘ଇମେ ସୂକରା ଅପ୍ପମଂସଲୋହିତା, ଭୟେନ ନେସଂ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେସିଂ, ତସ୍ମା ମେ ଆଚିକ୍ଖଥ, କୋ ନୁ ଅମ୍ହାକଂ ଇଧ ସଞ୍ଜୁ। ଉଦ୍ଧଗ୍ଗରାଜୀତି ଉଦ୍ଧଗ୍ଗାହି ସରୀରରାଜୀହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ୱସଗ୍ଗଂ ସନ୍ଧାୟେୱମାହଂସୁ। ୟୋପୀତି ୟୋ ଅମ୍ହାକଂ ଅନ୍ତରେ ଏକୋପି ପଲାୟିସ୍ସତି, ତମ୍ପି ମୟଂ ପଚ୍ଛା ହନିସ୍ସାମାତି।

ତଚ୍ଛସୂକରୋ ସବ୍ବେ ସୂକରେ ଏକଚିତ୍ତେ କତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କାୟ ୱେଲାୟ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଆଗମିସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଜ୍ଜ ପାତୋୱ ଏକଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ, ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ଆଗମିସ୍ସତୀତି। ସୋ ୟୁଦ୍ଧକୁସଲୋ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତେନ ସକ୍କା ଜେତୁ’’ନ୍ତି ଭୂମିସୀସଂ ପଜାନାତି, ତସ୍ମା ଏକଂ ପଦେସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ରତ୍ତିମେୱ ସୂକରେ ଗୋଚରଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ବଲୱପଚ୍ଚୁସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ୟୁଦ୍ଧଂ ନାମ ସକଟବ୍ୟୂହାଦିୱସେନ ତିୱିଧଂ ହୋତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଦୁମବ୍ୟୂହଂ ସଂୱିଦହତି। ମଜ୍ଝେ ଠାନେ ଖୀରପିୱକେ ସୂକରପୋତକେ ଠପେସି। ତେ ପରିୱାରେତ୍ୱା ତେସଂ ମାତରୋ, ତା ପରିୱାରେତ୍ୱା ୱଞ୍ଝା ସୂକରିୟୋ, ତାସଂ ଅନନ୍ତରା ସୂକରପୋତକେ, ତେସଂ ଅନନ୍ତରା ମକୁଲଦାଠେ ତରୁଣସୂକରେ, ତେସଂ ଅନନ୍ତରା ମହାଦାଠେ, ତେସଂ ଅନନ୍ତରା ଜିଣ୍ଣସୂକରେ, ତତୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦସୱଗ୍ଗଂ ୱୀସତିୱଗ୍ଗଂ ତିଂସୱଗ୍ଗଞ୍ଚ କତ୍ୱା ବଲଗୁମ୍ବଂ ଠପେସି। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଏକଂ ଆୱାଟଂ, ବ୍ୟଗ୍ଘସ୍ସ ପତନତ୍ଥାୟ ଏକଂ ସୁପ୍ପସଣ୍ଠାନଂ ପବ୍ଭାରଂ କତ୍ୱା ଖଣାପେସି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆୱାଟାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅତ୍ତନୋ ୱସନତ୍ଥାୟ ପୀଠକଂ କାରେସି। ସୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନେ ୟୋଧସୂକରେ ଗହେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ

ସୂକରେ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ୱିଚରି। ତସ୍ସେୱଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ସୂରିୟୋ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି।

ଅଥ ବ୍ୟଗ୍ଘରାଜା କୂଟଜଟିଲସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପବ୍ବତତଲେ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୂକରା ‘‘ଆଗତୋ ନୋ ଭନ୍ତେ ୱେରୀ’’ତି ୱଦିଂସୁ। ମା ଭାୟଥ, ୟଂ ୟଂ ଏସ କରୋତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ପଟିକରିସ୍ସାମାତି। ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ସରୀରଂ ୱିଧୁନିତ୍ୱା ଓସକ୍କନ୍ତୋ ୱିୟ ପସ୍ସାୱମକାସି, ସୂକରାପି ତଥେୱ କରିଂସୁ। ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ସୂକରେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ମହାନଦଂ ନଦି, ତେପି ତଥେୱ କରିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ କିରିୟଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ନ ଇମେ ପୁବ୍ବସଦିସା, ଅଜ୍ଜ ମୟ୍ହଂ ପଟିସତ୍ତୁନୋ ହୁତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ଠିତା, ସଂୱିଦହକୋ ନେସଂ ସେନାନାୟକୋପି ଅତ୍ଥି, ଅଜ୍ଜ ମୟା ଏତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ମରଣଭୟତଜ୍ଜିତୋ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା କୂଟଜଟିଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ଅଥ ନଂ ସୋ ତୁଚ୍ଛହତ୍ଥଂ ଦିସ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୬୮।

‘‘ପାଣାତିପାତା ୱିରତୋ ନୁ ଅଜ୍ଜ, ଅଭୟଂ ନୁ ତେ ସବ୍ବଭୂତେସୁ ଦିନ୍ନଂ;

ଦାଠା ନୁ ତେ ମିଗୱଧାୟ ନ ସନ୍ତି, ଯୋ ସଙ୍ଘପତ୍ତୋ କପଣୋୱ ଝାୟସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘପତ୍ତୋତି ଯୋ ତ୍ୱଂ ସୂକରସଙ୍ଘପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ଗୋଚରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା କପଣୋ ୱିୟ ଝାୟସୀତି।

ଅଥ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬୯।

‘‘ନ ମେ ଦାଠା ନ ୱିଜ୍ଜନ୍ତି, ବଲଂ କାୟେ ସମୋହିତଂ;

ଞାତୀ ଚ ଦିସ୍ୱାନ ସାମଗ୍ଗୀ ଏକତୋ, ତସ୍ମା ଚ ଝାୟାମି ୱନମ୍ହି ଏକକୋ।

୧୭୦।

‘‘ଇମସ୍ସୁଦଂ ୟନ୍ତି ଦିସୋଦିସଂ ପୁରେ, ଭୟଟ୍ଟିତା ଲେଣଗୱେସିନୋ ପୁଥୁ;

ତେ ଦାନି ସଙ୍ଗମ୍ମ ୱସନ୍ତି ଏକତୋ, ୟତ୍ଥଟ୍ଠିତା ଦୁପ୍ପସହଜ୍ଜ ତେ ମୟା।

୧୭୧।

‘‘ପରିଣାୟକସମ୍ପନ୍ନା , ସହିତା ଏକୱାଦିନୋ;

ତେ ମଂ ସମଗ୍ଗା ହିଂସେୟ୍ୟୁଂ, ତସ୍ମା ନେସଂ ନ ପତ୍ଥୟେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାମଗ୍ଗୀ ଏକତୋତି ସହିତା ହୁତ୍ୱା ଏକତୋ ଠିତେ। ଇମସ୍ସୁଦନ୍ତି ଇମେ ସୁଦଂ ମୟା ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକିତମତ୍ତାୱ ପୁବ୍ବେ ଦିସୋଦିସଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପୁଥୂତି ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ। ୟତ୍ଥଟ୍ଠିତାତି ୟସ୍ମିଂ ଭୂମିଭାଗେ ଠିତା। ପରିଣାୟକସମ୍ପନ୍ନାତି ସେନାନାୟକେନ ସମ୍ପନ୍ନା। ତସ୍ମା ନେସଂ ନ ପତ୍ଥୟେତି ତେନ କାରଣେନ ଏତେସଂ ନ ପତ୍ଥେମି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୂଟଜଟିଲୋ ତସ୍ସ ଉସ୍ସାହଂ ଜନୟନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୭୨।

‘‘ଏକୋୱ ଇନ୍ଦୋ ଅସୁରେ ଜିନାତି, ଏକୋୱ ସେନୋ ହନ୍ତି ଦିଜେ ପସୟ୍ହ;

ଏକୋୱ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ମିଗସଙ୍ଘପଡୋ, ୱରଂ ୱରଂ ହନ୍ତି ବଲଞ୍ଛି ତାଦିସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗସଙ୍ଘପଡୋତି ମିଗଗଣପଡୋ ହୁତ୍ୱା ୱରଂ ୱରଂ ମିଗଂ ହନ୍ତି। ବଲଞ୍ଛି ତାଦିସନ୍ତି ତାଦିସଞ୍ଛି ତସ୍ସ ବଲଂ।

ଅଥ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଗାଥମାହ –

୧୭୩।

‘‘ନ ହେୱ ଇନ୍ଦୋ ନ ସେନୋ, ନପି ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ମିଗାଧିପୋ;

ସମଗ୍ଗେ ସହିତେ ଞାତୀ, ନ ବ୍ୟଗ୍ଘେ କୁରୁତେ ୱସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ୟଗ୍ଘେତି ବ୍ୟଗ୍ଘସଦିସେ ହୁତ୍ୱା ସରୀରୱିଧୂନନାଦୀନି କତ୍ୱା ଠିତେ ୱସେ ନ କୁରୁତେ, ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପୁନ ଜଟିଲୋ ତଂ ଉସ୍ସାହେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭୪।

‘‘କୁମ୍ଭୀଲକା ସକୁଣକା, ସଙ୍ଘିନୋ ଗଣଚାରିନୋ;

ସମ୍ମୋଦମାନା ଏକଜ୍ଝଂ, ଉପ୍ପତନ୍ତି ଡଯନ୍ତି ଚ।

୧୭୫।

‘‘ତେସଞ୍ଚ ଡଯମାନାନଂ, ଏକେତ୍ଥ ଅପସକ୍କତି;

ତଞ୍ଚ ସେନୋ ନିତାଳେତି, ୱେୟଗ୍ଘିଯେୱ ସା ଗତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁମ୍ଭୀଲକାତି ଏୱଂନାମକା ଖୁଦ୍ଦକସକୁଣା। ଉପ୍ପତନ୍ତୀତି ଗୋଚରଂ ଚରନ୍ତା ଉପ୍ପତନ୍ତି। ଡଯନ୍ତି ଚାତି ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏକେତ୍ଥ ଅପସକ୍କତୀତି ଏକୋ ଏତେସୁ ଓସକ୍କିତ୍ୱା ୱା ଏକପସ୍ସେନ ୱା ୱିସୁଂ ଗଚ୍ଛତି। ନିତାଳେତୀତି ପହରିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାତି। ୱେୟଗ୍ଘିଯେୱ ସା ଗତୀତି ବ୍ୟଗ୍ଘାନଂ ଏସାତି ୱେୟଗ୍ଘି, ସମଗ୍ଗାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନମ୍ପି ଏସା ଏୱରୂପା ଗତି ବ୍ୟଗ୍ଘାନଂ ଗତିଯେୱ ନାମ ହୋତି। ନ ହି ସକ୍କା ସବ୍ବେହି ଏକତୋୱ ଗନ୍ତୁଂ, ତସ୍ମା ଯୋ ଏୱଂ ତତ୍ଥ ଏକୋ ଗଚ୍ଛତି, ତଂ ଗଣ୍ହାତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ବ୍ୟଗ୍ଘରାଜ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ବଲଂ ନ ଜାନାସି, ମା ଭାଯି, କେୱଲଂ ତ୍ୱଂ ନଦିତ୍ୱା ପକ୍ଖନ୍ଦ, ଦ୍ୱେ ଏକତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ନାମ ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଉସ୍ସାହେସି । ସୋ ତଥା ଅକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୭୬।

‘‘ଉସ୍ସାହିତୋ ଜଟିଲେନ, ଲୁଦ୍ଦେନାମିସଚକ୍ଖୁନା;

ଦାଠୀ ଦାଠୀସୁ ପକ୍ଖନ୍ତି, ମଞ୍ଞମାନୋ ଯଥା ପୁରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦାଠୀତି ସଯଂ ଦାଠାୱୁଧୋ ଇତରେସୁ ଦାଠାୱୁଧେସୁ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ଯଥା ପୁରେତି ଯଥା ପୁବ୍ବେ ମଞ୍ଞତି, ତଥେୱ ମଞ୍ଞମାନୋ।

ସୋ କିର ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବତତଲେ ଠାୱ ଅଟ୍ଠାସି। ସୂକରା ‘‘ପୁନାଗତୋ ସାମି, ଚୋରୋ’’ତି ତଚ୍ଛସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ। ସୋ ‘‘ମା ଭାଯଥା’’ତି ତେ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଆୱାଟାନଂ ଅନ୍ତରେ ପୀଠକାଯ ଅଟ୍ଠାସି। ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ୱେଗଂ ଜନେତ୍ୱା ତଚ୍ଛସୂକରଂ ସନ୍ଧାଯ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ତଚ୍ଛସୂକରୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା

ପଚ୍ଛାମୁଖୋ ପୁରିମଆୱାଟେ ପତି। ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଚ ୱେଗଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୂଲପଞ୍ଜରେ ଆୱାଟେ ପତିତ୍ୱା ପୁଞ୍ଜକିତୋୱ ଅଟ୍ଠାସି। ତଚ୍ଛସୂକରୋ ୱେଗେନ ଉଟ୍ଠାଯ ତସ୍ସ ଅନ୍ତରସତ୍ଥିମ୍ହି ଦାଠଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଯାୱ ହଦଯା ଫାଲେତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମୁଖେନ ଡଂସିତ୍ୱା ବହିଆୱାଟେ ପାତେତ୍ୱା ''ଗଣ୍ହଥିମଂ ଦାସ''ନ୍ତି ଆହ। ପଠମାଗତା ଏକୱାରମେୱ ତୁଣ୍ଡୋତାରଣମତ୍ତଂ ଲଭିଂସୁ, ପଚ୍ଛା ଆଗତା ଅଲଭିତ୍ୱା ''ବ୍ୟଗ୍ଘମଂସଂ ନାମ କୀଦିସ''ନ୍ତି ୱଦିଂସୁ। ତଚ୍ଛସୂକରୋ ଆୱାଟା ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ସୂକରେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ନ ତୁସ୍ସଥା''ତି ଆହ। ''ସାମି, ଏକୋ ତାୱ ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଗହିତୋ, ଅଞ୍ଞୋ ପନେକୋ ଦସବ୍ୟଗ୍ଘଗ୍ଘନକୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି? ''କୋ ନାମେସୋ''ତି? ''ବ୍ୟଗ୍ଘେନ ଆଭତାଭତମଂସଂ ଖାଦକୋ କୂଟଜଟିଲୋ''ତି। ''ତେନ ହି ଏଥ, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ ନ''ନ୍ତି ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦି।

ଜଟିଲୋ ''ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଚିରାଯତୀ''ତି ତସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ବହୂ ସୂକରେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''ଇମେ ବ୍ୟଗ୍ଘଂ ମାରେତ୍ୱା ମମ ମାରଣତ୍ଥାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ମଞ୍ଞେ''ତି ପଲାଯିତ୍ୱା ଏକଂ ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହି। ସୂକରା ''ଏସ ରୁକ୍ଖଂ ଆରୁଳ୍ହୋ''ତି ୱଦିଂସୁ। ''କିଂ ରୁକ୍ଖ''ନ୍ତି। ''ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖ''ନ୍ତି। ''ତେନ ହି ମା ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଇଦାନି ନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି ତରୁଣସୂକରେ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲତୋ ପଂସୁଂ ଅପବ୍ୟୂହାପେସି, ସୂକରୀହି ମୁଖପୂରଂ ଉଦକଂ ଆହରାପେସି, ମହାଦାଠସୂକରେହି ସମନ୍ତା ମୂଲାନି ଛିନ୍ଦାପେସି। ଏକଂ ଉଜୁକଂ ଓତିଣ୍ଣମୂଲମେୱ ଅଟ୍ଠାସି। ତତୋ ସେସସୂକରେ ''ତୁମ୍ହେ ଅପେଥା''ତି ଉସ୍ସାରେତ୍ୱା ଜଣ୍ଣୁକେହି ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଦାଠାଯ ମୂଲଂ ପହରି, ଫରସୁନା ପହଟଂ ୱିଯ ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗତଂ। ରୁକ୍ଖୋ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପତି। ତଂ କୂଟଜଟିଲଂ ପତନ୍ତମେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମଂସଂ ଭକ୍ଖେସୁଂ। ତଂ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଗାଥମାହ –

୧୭୭।

''ସାଧୁ ସମ୍ବହୁଲା ଞାତୀ, ଅପି ରୁକ୍ଖା ଅରଞ୍ଞଜା;

ସୂକରେହି ସମଗ୍ଗେହି, ବ୍ୟଗ୍ଘୋ ଏକାଯନେ ହତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଏକାଯନେ ହତୋତି ଏକଗମନସ୍ମିଂଯେୱ ହତୋ।

ଉଭିନ୍ନଂ ପନ ନେସଂ ହତଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୭୮।

''ବ୍ରାହ୍ମଣଞ୍ଚେୱ ବ୍ୟଗ୍ଘଞ୍ଚ, ଉଭୋ ହନ୍ତ୍ୱାନ ସୂକରା;

ଆନନ୍ଦିନୋ ପମୁଦିତା, ମହାନାଦଂ ପନାଦିସୁ''ନ୍ତି।

ପୁନ ତଚ୍ଛସୂକରୋ ତେ ପୁଚ୍ଛି ''ଅଞ୍ଞେପି ୱୋ ଅମିତ୍ତା ଅତ୍ଥୀ''ତି? ସୂକରା ''ନତ୍ଥି, ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ''ତଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ରାଜାନଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଉଦକଂ ପରିଯେସନ୍ତା ଜଟିଲସ୍ସ ପାନୀଯସଙ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଦକ୍ଖିଣାୱଟ୍ଟଂ ସଙ୍ଖରତନଂ ପୂରେତ୍ୱା ଉଦକଂ ଅଭିହରିତ୍ୱା ତଚ୍ଛସୂକରଂ ଉଦୁମ୍ବରରୁକ୍ଖମୂଲେଯେୱ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ। ଅଭିସେକୋଦକଂ ଆସିତ୍ତଂ, ସୂକରିମେୱସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଂ କରିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଦୁମ୍ବରଭଦ୍ଦପୀଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣାୱଟ୍ଟସଙ୍ଖେନ ଅଭିସେକକରଣଂ ପୱତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଓସାନଗାଥମାହ –

୧୭୯।

''ତେ ସୁ ଉଦୁମ୍ବରମୂଲସ୍ମିଂ, ସୂକରା ସୁସମାଗତା;

ତଚ୍ଛକଂ ଅଭିସିଞ୍ଚିଂସୁ, ତ୍ୱଂ ନୋ ରାଜାସି ଇସ୍ସରୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ସୁତି ତେ ସୂକରା, ସୁ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ଉଦୁମ୍ବରମୂଲସ୍ମିନ୍ତି ଉଦୁମ୍ବରସ୍ସ ମୂଲେ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଧନୁଗ୍ଗହତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ଯୁଦ୍ଧସଂୱିଦହନେ ଛେକୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ

ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୂଟଜଟିଲୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ତଚ୍ଛସୂକରୋ ଧନୁଗ୍ଗହତିସ୍ସୋ, ରୁକ୍ଖଦେୱତା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ତଚ୍ଛସୂକରଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୪୯୩] ୧୦। ମହାୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା

ୱାଣିଜାସମିତିଂ କତ୍ୱାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ସାୱତ୍ଥିୱାସିନୋ ୱାଣିଜେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେ କିର ୱୋହାରତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ସତ୍ଥୁ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସରଣେସୁ ଚ ସୀଲେସୁ ଚ ପତିଟ୍ଠାଯ ‘‘ଭନ୍ତେ, ସଚେ ଅରୋଗା ଆଗମିସ୍ସାମ, ପୁନ ତୁମ୍ହାକଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚମତ୍ତେହି ସକଟସତେହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା କନ୍ତାରଂ ପତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହା ନିରୁଦକେ ନିରାହାରେ ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରନ୍ତା ଏକଂ ନାଗପରିଗ୍ଗହିତଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ସକଟାନି ମୋଚେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିସୀଦିଂସୁ। ତେ ତସ୍ସ ଉଦକତିନ୍ତାନି ୱିଯ ନୀଲାନି ସିନିଦ୍ଧାନି ପତ୍ତାନି ଉଦକପୁଣ୍ଣା ୱିଯ ଚ ସାଖା ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତଯିଂସୁ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ଉଦକଂ ସଞ୍ଚରନ୍ତଂ ୱିଯ ପଞ୍ଞାଯତି, ଇମସ୍ସ ପୁରିମସାଖଂ ଛିନ୍ଦାମ, ପାନୀଯଂ ନୋ ଦସ୍ସତୀ’’ତି। ଅଥେକୋ ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ସାଖଂ ଛିନ୍ଦି, ତତୋ ତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣା ଉଦକଧାରା ପୱତ୍ତି। ତେ ତତ୍ଥ ନ୍ହତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା ଚ ଦକ୍ଖିଣସାଖଂ ଛିନ୍ଦିଂସୁ, ତତୋ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ନିକ୍ଖମି। ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମସାଖଂ ଛିନ୍ଦିଂସୁ, ତତୋ ଅଲଙ୍କତଇତ୍ଥିଯୋ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତାହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମିତ୍ୱା ଉତ୍ତରସାଖଂ ଛିନ୍ଦିଂସୁ, ତତୋ ସତ୍ତ ରତନାନି ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ତାନି ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ପୂରେତ୍ୱା ସାୱତ୍ଥିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱା ଧନଂ ଗୋପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦିହତ୍ଥା ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୂଜେତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନା ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମସ୍ମିଂ ଦାନେ ଅମ୍ହାକଂ ଧନଦାଯିକାଯ ରୁକ୍ଖଦେୱତାଯ ପତ୍ତିଂ ଦେମା’’ତି ପତ୍ତିଂ ଅଦଂସୁ। ସତ୍ଥା ନିଟ୍ଠିତଭତ୍ତକିଚ୍ଚୋ ‘‘କତରରୁକ୍ଖଦେୱତାଯ ପତ୍ତିଂ ଦେଥା’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ୱାଣିଜା ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖେ ଧନସ୍ସ ଲଦ୍ଧାକାରଂ ତଥାଗତସ୍ସାରୋଚେସୁଂ। ସତ୍ଥା ‘‘ତୁମ୍ହେ ତାୱ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ ତଣ୍ହାୱସିକା ଅହୁତ୍ୱା ଧନଂ ଲଭିତ୍ଥ, ପୁବ୍ବେ ପନ ଅମତ୍ତଞ୍ଞୁତାଯ ତଣ୍ହାୱସିକା ଧନଞ୍ଚ ଜୀୱିତଞ୍ଚ ୱିଜହିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିନଗରେ ତଦେୱ ପନ କନ୍ତାରଂ ସ୍ୱେୱ ନିଗ୍ରୋଧୋ। ୱାଣିଜା ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହା ହୁତ୍ୱା ତମେୱ ନିଗ୍ରୋଧଂ ପସ୍ସିଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ସତ୍ଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା କଥେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୧୮୦।

‘‘ୱାଣିଜା ସମିତିଂ କତ୍ୱା, ନାନାରଟ୍ଠତୋ ଆଗତା;

ଧନାହରା ପକ୍କମିଂସୁ, ଏକଂ କତ୍ୱାନ ଗାମଣିଂ।

୧୮୧।

‘‘ତେ ତଂ କନ୍ତାରମାଗମ୍ମ, ଅପ୍ପଭକ୍ଖଂ ଅନୋଦକଂ;

ମହାନିଗ୍ରୋଧମଦ୍ଦକ୍ଖୁଂ, ସୀତଚ୍ଛାଯଂ ମନୋରମଂ।

୧୮୨।

‘‘ତେ ଚ ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା, ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାଯଯା;

ୱାଣିଜା ସମଚିନ୍ତେସୁଂ, ବାଲା ମୋହେନ ପାରୁତା।

୧୮୩।

‘‘ଅଲ୍ଲାଯତେ ଅଯଂ ରୁକ୍ଖୋ, ଅପି ୱାରୀୱ ସନ୍ଦତି;

ଇଙ୍ଘସ୍ସ ପୁରିମଂ ସାଖଂ, ମଯଂ ଛିନ୍ଦାମ ୱାଣିଜା।

୧୮୪।

‘‘ସା ଚ ଛିନ୍ନାଓ ପଗ୍ଘରି, ଅଚ୍ଛଂ ୱାରିଂ ଅନାୱିଲଂ;

ତେ ତତ୍ଥ ନ୍ହତ୍ୱା ପିୱିତ୍ୱା, ଯାୱତିଚ୍ଛିଂସୁ ୱାଣିଜା।

୧୮୫।

‘‘ଦୁତିଯଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ, ବାଲା ମୋହେନ ପାରୁତା;

ଇଙ୍ଘସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଂ ସାଖଂ, ମଯଂ ଛିନ୍ଦାମ ୱାଣିଜା।

୧୮୬।

‘‘ସା ଚ ଛିନ୍ନାଓ ପଗ୍ଘରି, ସାଲିମଂସୋଦନଂ ବହୁଂ;

ଅପ୍ପୋଦୱଣ୍ଣେ କୁମ୍ମାସେ, ସିଙ୍ଗିଂ ୱିଦଲସୂପିଯୋ।

୧୮୭।

‘‘ତେ ତତ୍ଥ ଭୁତ୍ୱା ଖାଦିତ୍ୱା, ଯାୱତିଚ୍ଛିଂସୁ ୱାଣିଜା;

ତତିଯଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ, ବାଲା ମୋହେନ ପାରୁତା;

ଇଙ୍ଘସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଂ ସାଖଂ, ମଯଂ ଛିନ୍ଦାମ ୱାଣିଜା।

୧୮୮।

‘‘ସା ଚ ଛିନ୍ନାଓ ପଗ୍ଘରି, ନାରିଯୋ ସମଲଙ୍କତା;

ୱିଚିତ୍ରୱତ୍ଥାଭରଣା, ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲା।

୧୮୯।

‘‘ଅପି ସୁ ୱାଣିଜା ଏକା, ନାରିଯୋ ପଣ୍ୱୀସତି;

ସମନ୍ତା ପରିୱାରିଂସୁ, ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାଯଯା;

ତେ ତାହି ପରିଚାରେତ୍ୱା, ଯାୱତିଚ୍ଛିଂସୁ ୱାଣିଜା।

୧୯୦।

‘‘ଚତୁତ୍ଥଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ, ବାଲା ମୋହେନ ପାରୁତା;

ଇଙ୍ଘସ୍ସ ଉତ୍ତରଂ ସାଖଂ, ମଯଂ ଛିନ୍ଦାମ ୱାଣିଜା।

୧୯୧।

‘‘ସା ଚ ଛିନ୍ନାୱ ପଗ୍ଘରି, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିୟା ବହୂ;

ରଜତଂ ଜାତରୂପଞ୍ଚ, କୁତ୍ତିୟୋ ପଟିୟାନି ଚ।

୧୯୨।

‘‘କାସିକାନି ଚ ୱତ୍ଥାନି, ଉଦ୍ଦିୟାନି ଚ କମ୍ବଲା;

ତେ ତତ୍ଥ ଭାରେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା, ଯାୱତିଚ୍ଛିଂସୁ ୱାଣିଜା।

୧୯୩।

‘‘ପଞ୍ଚମଂ ସମଚିନ୍ତେସୁଂ, ବାଲା ମୋହେନ ପାରୁତା;

ଇମସ୍ସ ମୂଲଂ ଛିନ୍ଦାମ, ଅପି ଭିୟ୍ୟୋ ଲଭାମସେ।

୧୯୪।

‘‘ଅଥୁଟ୍ଠହି ସତ୍ଥୱାହୋ, ଯାଚମାନୋ କତଞ୍ଜଲୀ;

ନିଗ୍ରୋଧୋ କିଂ ପରଜ୍ଝତି, ୱାଣିଜା ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେ।

୧୯୫।

‘‘ୱାରିଦା ପୁରିମା ସାଖା, ଅନ୍ନପାନଞ୍ଚ ଦକ୍ଖିଣା;

ନାରିଦା ପଚ୍ଛିମା ସାଖା, ସବ୍ବକାମେ ଚ ଉତ୍ତରା;

ନିଗ୍ରୋଧୋ କିଂ ପରଜ୍ଝତି, ୱାଣିଜା ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେ।

୧୯୬।

‘‘ଯସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛାୟାୟ, ନିସୀଦେୟ୍ୟ ସୟେୟ୍ୟ ୱା;

ନ ତସ୍ସ ସାଖଂ ଭଞ୍ଜେୟ୍ୟ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ହି ପାପକୋ।

୧୯୭।

‘‘ତେ ଚ ତସ୍ସାନାଦିୟିତ୍ୱା, ଏକସ୍ସ ୱଚନଂ ବହୂ;

ନିସିତାହି କୁଠାରୀହି, ମୂଲତୋ ନଂ ଉପକ୍କମୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସମିତିଂ କତ୍ୱାତି ବାରାଣସିୟଂ ସମାଗମଂ କତ୍ୱା, ବହୂ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପକ୍କମିଂସୂତି ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ବାରାଣସେୟ୍ୟକଂ ଭଣ୍ଡଂ ଆଦାୟ ପକ୍କମିଂସୁ। ଗାମଣିନ୍ତି ଏକଂ ପଞ୍ଞୱନ୍ତତରଂ ସତ୍ଥୱାହଂ କତ୍ୱା । ଛାୟଯାତି ଛାୟାୟ। ଅଲ୍ଲାୟତେତି ଉଦକଭରିତୋ ୱିୟ ଅଲ୍ଲୋ ହୁତ୍ୱା ପଞ୍ଞାୟତି। ଛିନ୍ନାୱ ପଗ୍ଘରୀତି ଏକୋ ରୁକ୍ଖାରୋହନକୁସଲୋ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ତଂ ଛିନ୍ଦି, ସା ଛିନ୍ନମତ୍ତାୱ ପଗ୍ଘରୀତି ଦସ୍ସେତି। ପରତୋପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଅପ୍ପୋଦଓଣ୍ଡେକୁମ୍ମାସେତି ଅପ୍ପୋଦକପାୟାସସଦିସେ କୁମ୍ମାସେ। ସିଙ୍ଗିନ୍ତି ସିଙ୍ଗିୱେରାଦିକଂ ଉତ୍ତରିଭଙ୍ଗଂ। ୱିଦଲସୂପିୟୋତି ମୁଗ୍ଗସୂପାଦୟୋ। ୱାଣିଜା ଏକାତି ଏକେକସ୍ସ ୱାଣିଜସ୍ସ ଯତ୍ତକା ୱାଣିଜା , ତେସୁ ଏକେକସ୍ସ ଏକେକାଓ, ସତ୍ଥୱାହସ୍ସ ପନ ସନ୍ତିକେ ପଞ୍ଚୱୀସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିୱାରିଂସୂତି ପରିୱାରେସୁଂ। ତାହି ପନ ସବ୍ବଂଯେୱ ନାଗାନୁଭାୱେନ ସାଣିୱିତାନସୟନାଦୀନି ପଗ୍ଗରିଂସୁ।

କୁତ୍ତିୟୋତି ହତ୍ଥତ୍ଥରାଦୟୋ। ପଟିୟାନିଚାତି ଉଣ୍ଣାମୟପଚ୍ଚତ୍ଥରଣାନି। ‘‘ସେତକମ୍ବଲାନୀ’’ତିପି ୱଦନ୍ତିଯେୱ। ଉଦ୍ଦିୟାନି ଚ କମ୍ବଲାତି ଉଦ୍ଦିୟାନି ନାମ କମ୍ବଲା ଅତ୍ଥି। ତେ ତତ୍ଥ ଭାରେ ବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଯାୱତକଂ ଇଚ୍ଛିଂସୁ, ତାୱତକଂ ଗହେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସକଟସତାନି ପୂରେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱାଣିଜା ଭଦ୍ଦମତ୍ଥୁ ତେତି ଏକେକଂ ୱାଣିଜଂ ଆଲପନ୍ତୋ ‘‘ଭଦ୍ଦଂ ତେ ଅତ୍ଥୂ’’ତି ଆହ। ଅନ୍ନପାନଞ୍ଚାତି ଅନ୍ନଞ୍ଚ ପାନଞ୍ଚ ଅଦାସି। ସବ୍ବକାମେ ଚାତି ସବ୍ବକାମେ ଚ ଅଦାସି। ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ହୀତି ମିତ୍ତାନଂ ଦୁବ୍ଭନପୁରିସୋ ହି ପାପକୋ ଲାମକୋ ନାମ। ଅନାଦିୟିତ୍ୱାତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ଉପକ୍କମୁନ୍ତି ମୋହାୱ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଆରଭିଂସୁ।

ଅଥ ନେ ଛିନ୍ଦନତ୍ଥାୟ ରୁକ୍ଖଂ ଉପଗତେ ଦିସ୍ୱା ନାଗରାଜା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଏତେସଂ ପିପାସିତାନଂ ପାନୀୟଂ ଦାପେସିଂ, ତତୋ ଦିବ୍ବଭୋଜନଂ, ତତୋ ସୟନାଦୀନି ଚେୱ ପରିଚାରିକା ଚ ନାରିୟୋ, ତତୋ ପଞ୍ଚସତସକଟପୂରଂ ରତନଂ, ଇଦାନି ପନିମେ ‘‘ରୁକ୍ଖଂ ମୂଲତୋ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମା’ତି ୱଦନ୍ତି, ଅତିୱିୟ ଲୁଦ୍ଧା ଇମେ, ଠପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୱାହଂ ଅୱସେସେ ମାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ଏତ୍ତକା ସନ୍ନଦ୍ଧୟୋଧା ନିକ୍ଖମନ୍ତୁ, ଏତ୍ତକା ଧନୁଗ୍ଗହା, ଏତ୍ତକା ୱମ୍ମିନୋ’’ତି ସେନଂ ୱିଚାରେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଗାଥମାହ –

୧୯୮।

‘‘ତତୋ ନାଗା ନିକ୍ଖମିଂସୁ, ସନ୍ନଦ୍ଧା ପଣ୍ଣୱୀସତି;

ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ତିସତା, ଛସହସ୍ସା ଚ ୱମ୍ମିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ନଦ୍ଧାତି ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିୱମ୍ମକଓଚିକା। ଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ତିସତାତି ମେଣ୍ଡୱିସାଣଧନୁଗ୍ଗହାନଂ ତୀଣି ସତାନି। ୱମ୍ମିନୋତି ଖେଟକଫଲକହତ୍ଥା ଛସହସ୍ସା।

୧୯୯।

‘‘ଏତେ ହନଥ ବନ୍ଧଥ, ମା ୱୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱିତଂ;

ଠପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୱାହଂୱ, ସବ୍ବେ ଭସ୍ମଂ କରୋଥ ନେ’’ତି। – ଅୟଂ ନାଗରାଜେନ ୱୁତ୍ତଗାଥା;

ତତ୍ଥ ମା ୱୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱିତନ୍ତି କସ୍ସଚି ଏକସ୍ସପି ଜୀୱିତଂ ମା ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ।

ନାଗା ତଥା କତ୍ୱା ଅତ୍ଥରଣାଦୀନି ପଞ୍ଚସୁ ସକଟସତେସୁ ଆରୋପେତ୍ୱା ସତ୍ଥୱାହଂ ଗହେତ୍ୱା ସୟଂ ତାନି ସକଟାନି ପାଜେନ୍ତା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଧନଂ ତସ୍ସ ଗେହେ ପଟିସାମେତ୍ୱା ତଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନାଗଭୱନମେୱ ଗତା। ତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱା ସତ୍ଥା ଓୱାଦଓସେନ ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୨୦୦।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପଣ୍ଡିତୋ ପୋସୋ, ସମ୍ପସ୍ସଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତନୋ;

ଲୋଭସ୍ସ ନ ୱସଂ ଗଚ୍ଛେ, ହନେୟ୍ୟାରିସକଂ ମନଂ।

୨୦୧।

‘‘ଏୱମାଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା, ତଣ୍ହା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ;

ୱୀତତଣ୍ହୋ ଅନାଦାନୋ, ସତୋ ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଲୋଭୱସିକା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା, ସତ୍ଥୱାହୋ ଉତ୍ତମସମ୍ପତ୍ତିଂ, ତସ୍ମା। ହନେସ୍ସାରିସକଂ ମନନ୍ତି ଅନ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ନାନାୱିଧାନଂ ଲୋଭସତ୍ତୂନଂ ସନ୍ତକଂ ମନଂ, ଲୋଭସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତଂ ହନେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱମାଦୀନୱନ୍ତି ଏୱଂ ଲୋଭେ ଆଦୀନୱଂ ଜାନିତ୍ୱା। ତଣ୍ହା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱନ୍ତି ଜାତିଆଦିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ତଣ୍ହା ସମ୍ଭୱୋ, ତତୋ ଏତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଏୱଂ ତଣ୍ହାୟ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ ଞତ୍ୱା ୱୀତତଣ୍ହୋ ତଣ୍ହାଆଦାନେନ ଅନାଦାନୋ ମଗ୍ଗେନ ଆଗତାୟ ସତିଯା ସତୋ ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁ ପରିବ୍ବଜେ ଇରିୟେଥ ୱତ୍ତେଥାତି ଅରହତ୍ତେନ ଦେସନାୟ କୂଟଂ ଗଣ୍ହି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ ଉପାସକା ପୁବ୍ବେ ଲୋଭୱସିକା ୱାଣିଜା ମହାୱିନାସଂ ପତ୍ତା, ତସ୍ମା ଲୋଭୱସିକେନ ନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ତେ ୱାଣିଜା ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠିତା। ତଦା ନାଗରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସତ୍ଥୱାହୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମହାୱାଣିଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

[୪୯୪] ୧୧। ସାଧିନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅବ୍ଭୁତୋୱତ ଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପୋସଥିକେ ଉପାସକେ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ‘‘ଉପାସକା ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାୟ ମନୁସ୍ସସରୀରେନେୱ ଦେୱଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚିରଂ ୱସିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ମିଥିଲାୟଂ ସାଧିନୋ ନାମ ରାଜା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ସୋ ଚତୂସୁ ନଗରଦ୍ୱାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ଚାତି ଛ ଦାନସାଲାୟୋ କାରେତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପୱତ୍ତେସି, ଦେୱସିକଂ ଛ ସତସହସ୍ସାନି ୱୟକରଣଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ରକ୍ଖତି, ଉପୋସଥଂ ଉପୱସତି। ରଟ୍ଠୱାସିନୋପି ତସ୍ସ ଓୱାଦେ ଠତ୍ୱା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ମତମତା ଦେୱନଗରେୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ସୁଧମ୍ମଦେୱସଭଂ ପୂରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ଦେୱା ରଞ୍ଞୋ ସୀଲାଦିଗୁଣମେୱ ୱଣ୍ଣୟନ୍ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସେସଦେୱାପି ରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁକାମା ଅହେସୁଂ। ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ତେସଂ ମନଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ସାଧିନରାଜାନଂ ଦଟ୍ଠୁକାମତ୍ଥା’’ତି। ‘‘ଆମ ଦେୱା’’ତି। ସୋ ମାତଲିଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ୱେଜୟନ୍ତରଥଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ସାଧିନରାଜାନଂ ଆନେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଥଂ ୟୋଜେତ୍ୱା ୱିଦେହରଟ୍ଠଂ ଅଗମାସି, ତଦା ପୁଣ୍ଣମଦିୱସୋ ହୋତି। ମାତଲି ମନୁସ୍ସାନଂ ସାୟମାସଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଘରଦ୍ୱାରେସୁ ସୁଖକଥାୟ ନିସିନ୍ନକାଲେ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ରଥଂ ପେସେସି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଦ୍ୱେ ଚନ୍ଦା ଉଟ୍ଠିତା’’ତି ୱଦନ୍ତା ପୁନ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଓହାୟ ରଥଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ନାୟଂ ଚନ୍ଦୋ, ରଥୋ ଏସୋ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ପଞ୍ଞାୟତି, କସ୍ସେସ ଏତଂ ମନୋମୟସିନ୍ଧୱଯୁତ୍ତଂ ଦିବ୍ବରଥଂ ଆନେତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଭୱିସ୍ସତି, ରାଜା ହି ନୋ ଧମ୍ମିକୋ ଧମ୍ମରାଜା’’ତି ସୋମନସ୍ସଜାତା ହୁତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଠିତା ପଠମଂ ଗାଥମାହଂସୁ –

୨୦୨।

‘‘ଅବ୍ଭୁତୋ ୱତ ଲୋକସ୍ମିଂ, ଉପ୍ପଜ୍ଜି ଲୋମହଂସନୋ;

ଦିବ୍ବୋ ରଥୋ ପାତୁରହୁ, ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅବ୍ଭୁତୋ ୱତେସ ଅମ୍ହାକଂ ରାଜା, ଲୋକସ୍ମିଂ ଲୋମହଂସନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଯସ୍ସ ଦିବ୍ବୋ ରଥୋ ପାତୁରହୋସି ୱେଦେହସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋତି।

ମାତଲିପି ତଂ ରଥଂ ଆନେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେନ୍ତେସୁ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଥଂ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଚ୍ଛାଭାଗେନ ସୀହପଞ୍ଜରୌମ୍ମାରେ ଠପେତ୍ୱା ଆରୋହଣସଜ୍ଜଂ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିୱସଂ ରାଜାପି ଦାନସାଲାୟୋ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଇମିନା ନିୟାମେନ ଦାନଂ ଦେଥା’’ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ସମାଦିୟିତ୍ୱା ଦିୱସଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ଅଲଙ୍କତମହାତଲେ ପାଚୀନସୀହପଞ୍ଜରାଭିମୁଖୋ ଧମ୍ମଯୁତ୍ତଂ କଥେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି। ଅଥ ନଂ ମାତଲି ରଥାଭିରୁହନତ୍ଥଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଅଗମାସି। ତମତ୍ଥଂ

ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୦୩।

‘‘ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ, ମାତଲି ଦେୱସାରଥି;

ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥ ରାଜାନଂ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହଂ।

୨୦୪।

‘‘ଏହିମଂ ରଥମାରୁଯ୍ହ, ରାଜସେଟ୍ଠ ଦିସମ୍ପତି;

ଦେୱା ଦସ୍ସନକାମା ତେ, ତାୱତିଂସା ସଇନ୍ଦକା;

ସରମାନା ହି ତେ ଦେୱା, ସୁଧମ୍ମାଯଂ ସମଚ୍ଛରେ।

୨୦୫।

‘‘ତତୋ ଚ ରାଜା ସାଧିନୋ, ୱେଦେହୋ ମିଥିଲଗ୍ଗହୋ;

ସହସ୍ସଯୁତ୍ତମାରୁଯ୍ହ, ଅଗା ଦେୱାନ ସନ୍ତିକେ;

ତଂ ଦେୱା ପଟିନନ୍ଦିଂସୁ, ଦିସ୍ୱା ରାଜାନମାଗତଂ।

୨୦୬।

‘‘ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ନିସୀଦ ଦାନି ରାଜୀସି, ଦେୱରାଜସ୍ସ ସନ୍ତିକେ।

୨୦୭।

‘‘ସକ୍କୋପି ପଟିନନ୍ଦିତ୍ଥ, ୱେଦେହଂ ମିଥିଲଗ୍ଗହଂ;

ନିମନ୍ତଯିତ୍ଥ କାମେହି, ଆସନେନ ଚ ୱାସୱୋ।

୨୦୮।

‘‘ସାଧୁ ଖୋସି ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଆୱାସଂ ୱସୱତ୍ତିନଂ;

ୱସ ଦେୱେସୁ ରାଜୀସି, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୁ;

ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ, ଭୁଞ୍ଜ କାମେ ଅମାନୁସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମଚ୍ଛରେତି ଅଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଗା ଦେୱାନ ସନ୍ତିକେତି ଦେୱାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି ରଥଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ଠିତେ ରଥୋ ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି, ସୋ ମହାଜନସ୍ସ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ଅନ୍ତରଧାଯି। ମାତଲି ରାଜାନଂ ଦେୱଲୋକଂ ନେସି । ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦେୱତା ଚ ସକ୍କୋ ଚ ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କରିଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ତଂ ଦେୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଟିନନ୍ଦିଂସୂତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ନନ୍ଦିଂସୁ। ଆସନେନ ଚାତି ରାଜାନଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା

‘‘ଇଧ ନିସୀଦା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନେନ ଚ କାମେହି ଚ ନିମନ୍ତେସି, ଉପଡ୍ଢରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ୱା ଏକାସନେ ନିସୀଦାପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ଥ ସକ୍କେନ ଦେୱରଜ୍ଜଂ ଦସଯୋଜନସହସ୍ସଂ ଦେୱନଗରଂ ଅଡ୍ଢତିଯା ଚ ଅଚ୍ଛରାକୋଟିଯୋ ୱେଜଯନ୍ତପାସାଦଞ୍ଚ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସଗଣନାଯ ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ଅତିକ୍କନ୍ତାନି। ତେନତ୍ତଭାୱେନ ଦେୱଲୋକେ ୱସନକଂ ପୁଞ୍ଞଂ ଖୀଣଂ, ଅନଭିରତି ଉପ୍ପନ୍ନା, ତସ୍ମା ସକ୍କେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୦୯।

‘‘ଅହଂ ପୁରେ ସଗ୍ଗଗତୋ ରମାମି, ନଚ୍ଚେହି ଗୀତେହି ଚ ୱାଦିତେହି;

ସୋ ଦାନି ଅଜ୍ଜ ନ ରମାମି ସଗ୍ଗେ, ଆଯୁଂ ନୁ ଖୀଣୋ ମରଣଂ ନୁ ସନ୍ତିକେ;

ଉଦାହୁ ମୂଳ୍ହୋସ୍ମି ଜନିନ୍ଦସେଟ୍ଠା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଆଯୁଂ ନୁ ଖୀଣୋତି କିଂ ନୁ ମମ ସରସେନ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଖୀଣଂ, ଉଦାହୁ ଉପଚ୍ଛେଦକକମ୍ମୱସେନ ମରଣଂ ସନ୍ତିକେ ଜାତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଜନିନ୍ଦସେଟ୍ଠାତି ଜନିନ୍ଦାନଂ ଦେୱାନଂ ସେଟ୍ଠ।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ଆହ –

୨୧୦।

‘‘ନ ତାଯୁ ଖୀଣଂ ମରଣଞ୍ଚ ଦୂରେ, ନ ଚାପି ମୂଳ୍ହୋ ନରୱୀରସେଟ୍ଠ;

ତୁଯ୍ହଞ୍ଚ ପୁଞ୍ଞାନି ପରିତ୍ତକାନି, ଯେସଂ ୱିପାକଂ ଇଧ ୱେଦଯିତ୍ଥୋ।

୨୧୧।

‘‘ୱସ ଦେୱାନୁଭାୱେନ, ରାଜସେଟ୍ଠ ଦିସମ୍ପତି;

ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ, ଭୁଞ୍ଜ କାମେ ଅମାନୁସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ‘‘ପରିତ୍ତକାନୀ’’ତି ଇଦଂ ତେନ ଅତ୍ତଭାୱେନ ଦେୱଲୋକେ ୱିପାକଦାଯକାନି ପୁଞ୍ଞାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରାନି ପନସ୍ସ ପୁଞ୍ଞାନି ପଥୱିଯଂ ପଂସୁ ୱିଯ ଅପ୍ପମାଣାନି। ୱସ ଦେୱାନୁଭାୱେନାତି ଅହଂ ତେ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞାନି ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସାମି, ମମାନୁଭାୱେନ ୱସାତି ତଂ ସମସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଆହ।

ଅଥ ନଂ ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୨୧୨।

‘‘ଯଥା ଯାଚିତକଂ ଯାନଂ, ଯଥା ଯାଚିତକଂ ଧନଂ;

ଏୱଂସମ୍ପଦମେୱେତଂ, ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯା।

୨୧୩।

‘‘ନ ଚାହମେତମିଚ୍ଛାମି, ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯା;

ସଯଂକତାନି ପୁଞ୍ଞାନି, ତଂ ମେ ଆଓେଣିକଂ ଧନଂ।

୨୧୪।

‘‘ସୋହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ, କାହାମି କୁସଲଂ ବହୁଂ;

ଦାନେନ ସମଚରିଯାଯ, ସଂଯମେନ ଦମେନ ଚ;

ଯଂ କତ୍ୱା ସୁଖିତୋ ହୋତି, ନ ଚ ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ପରତୋ ଦାନପଚ୍ଚଯାତି ଯଂ ପରେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଲବ୍ଭତି, ତଂ ଯାଚିତକସଦିସମେଓ ହୋତି। ଯାଚିତକଞ୍ହି ତୁଟ୍ଠକାଲେ ଦେନ୍ତି, ଅତୁଟ୍ଠକାଲେ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଓଦତି। ସମଚରିଯାଯାତି କାଯାଦୀହି ପାପସ୍ସ ଅକରଣେନ। ସଂଯମେନାତି ସୀଲସଂଯମେନ। ଦମେନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନେନ। ଯଂ କତ୍ୱାତି ଯଂ କରିତ୍ୱା ସୁଖିତୋ ଚେଓ ହୋତି ନ ଚ ପଚ୍ଛାନୁତପ୍ପତି, ତଥାରୂପମେଓ କମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀତି।

ଅଥସ୍ସ ଓଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ମାତଲିଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ତାତ, ସାଧିନରାଜାନଂ ମିଥିଲଂ ନେତ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନେ ଓତାରେହୀ’’ତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ରାଜା ଉଯ୍ଯାନେ ଚଙ୍କମତି। ଅଥ ନଂ ଉଯ୍ଯାନପାଲୋ ଦିସ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ନାରଦରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସି। ସୋ ରଞ୍ଞୋ ଆଗତଭାଓଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଚ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ଦ୍ୱେ ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେହୀ’’ତି ଉଯ୍ଯାନପାଲଂ ଉଯ୍ଯୋଜେସି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ପୁଚ୍ଛି ‘‘କସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଆସନାନି ପଞ୍ଞାପେସୀ’’ତି? ‘‘ଏକଂ ତୁମ୍ହାକଂ, ଏକଂ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ’’ତି। ଅଥ ନଂ ରାଜା ‘‘କୋ ଅଞ୍ଞୋ ସତ୍ତୋ ମମ ସନ୍ତିକେ ଆସନେ ନିସୀଦିସ୍ସତୀ’’ତି ଓତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପାଦେ ଠପେସି। ନାରଦରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସୋ କିରସ୍ସ ସତ୍ତମୋ ପନତ୍ତା। ତଦା କିର ଓସ୍ସସତାଯୁକକାଲୋଓ ହୋତି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପୁଞ୍ଞବଲେନ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଓୀତିନାମେସି। ସୋ ନାରଦଂ ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ଉଯ୍ଯାନେ ଓିଚରନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୧୫।

‘‘ଇମାନି ତାନି ଖେତ୍ତାନି, ଇମଂ ନିକ୍ଖଂ ସୁକୁଣ୍ଡଲଂ;

ଇମା ତା ହରିତାନୂପା, ଇମା ନଜ୍ଜୋ ସଓନ୍ତିଯୋ।

୨୧୬।

‘‘ଇମା ତା ପୋକ୍ଖରଣୀ ରମ୍ମା, ଚକ୍କଓାକପକୂଜିତା;

ମନ୍ଦାଲକେହି ସଞ୍ଛନ୍ନା, ପଦୁମୁପ୍ପଲକେହି ଚ;

ଯସ୍ସିମାନି ମମାଯିଂସୁ, କିଂ ନୁ ତେ ଦିସତଂ ଗତା।

୨୧୭।

‘‘ତାନୀଧ ଖେତ୍ତାନି ସୋ ଭୂମିଭାଗୋ, ତେଯେଓ ଆରାମଓନୂପଚାରା;

ତମେଓ ମଯ୍ହଂ ଜନତଂ ଅପସ୍ସତୋ, ସୁଞ୍ଞଂଓ ମେ ନାରଦ ଖାଯତେ ଦିସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଖେତ୍ତାନୀତି ଭୂମିଭାଗେ ସନ୍ଧାଯାହ। ଇମଂ ନିକ୍ଖନ୍ତି ଇମଂ ତାଦିସମେଓ ଉଦକନିଦ୍ଧମନଂ। ସୁକୁଣ୍ଡଲନ୍ତି ସୋଭନେନ ମୁସଲପଓେସନକୁଣ୍ଡଲେନ ସମନ୍ନାଗତଂ। ହରିତାନୂପାତି ଉଦକନିଦ୍ଧମନସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ହରିତତିଣସଞ୍ଛନ୍ନା ଅନୂପଭୂମିଯୋ। ଯସ୍ସିମାନି ମମାଯିଂସୂତି ତାତ ନାରଦ, ଯେ

ମମ ଉପଟ୍ଠାକା ଚ ଓରୋଧା ଚ ଇମସ୍ମିଂ ଉୟ୍ୟାନେ ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ୱିଚରନ୍ତା ଇମାନି ଠାନାନି ମମାଯିଂସୁ ପିୟାୟିଂସୁ, କତରଂ ନୁ ତେ ଦିସତଂ ଗତା, କତ୍ଥ ତେ ପେସିତା। ତାନୀଧ ଖେତ୍ତାନୀତି ଇମସ୍ମିଂ ଉୟ୍ୟାନେ ତାନେୱ ଏତାନି ଉପରୋପନକୱିରୁହନଟ୍ଠାନାନି। ତେୟେୱ ଆରାମୱନୂପଚାରାତି ଇମେ ତେୟେୱ ଆରାମୱନୂପଚାରା, ୱିହାରଭୂମିୟୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ନାରଦୋ ଆହ – ''ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ଦେୱଲୋକଗତାନଂ ଇଦାନି ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି, ଅହଂ ୱୋ ସତ୍ତମୋ ପନତ୍ତା, ତୁମ୍ହାକଂ ଉପଟ୍ଠାକା ଚ ଓରୋଧା ଚ ମରଣମୁଖଂ ପତ୍ତା, ଇଦଂ ୱୋ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ରଜ୍ଜଂ, ଅନୁଭୱଥ ନ''ନ୍ତି। ରାଜା ''ତାତ ନାରଦ, ନାହଂ ଇଧାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ରଜ୍ଜତ୍ଥାୟ ଆଗତୋ, ପୁଞ୍ଞକରଣତ୍ଥାୟମ୍ହି ଆଗତୋ, ଅହଂ ପୁଞ୍ଞମେୱ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥା ଆହ –

୨୧୮।

''ଦିଟ୍ଠା ମୟା ୱିମାନାନି, ଓଭାସେନ୍ତା ଚତୁଦ୍ଦିସା;

ସମ୍ମୁଖା ଦେୱରାଜସ୍ସ, ତିଦସାନଞ୍ଚ ସମ୍ମୁଖା।

୨୧୯।

''ୱୁତ୍ଥଂ ମେ ଭୱନଂ ଦିବ୍ୟଂ, ଭୁତ୍ତା କାମା ଅମାନୁସା;

ତାୱତିଂସେସୁ ଦେୱେସୁ, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୁ।

୨୨୦।

''ସୋହଂ ଏତାଦିସଂ ହିତ୍ୱା, ପୁଞ୍ଞାୟମ୍ହି ଇଧାଗତୋ;

ଧମ୍ମମେୱ ଚରିସ୍ସାମି, ନାହଂ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥିକୋ।

୨୨୧।

''ଅଦଣ୍ଡାୱଚରଂ ମଗ୍ଗଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଦେସିତଂ;

ତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସଂ, ଯେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ସୁବ୍ବତା''ତି।

ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ଥଂ ମେ ଭୱନଂ ଦିବ୍ୟନ୍ତି ୱେଜୟନ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଆହ। ସୋହଂ ଏତାଦିସନ୍ତି ତାତ ନାରଦ, ସୋହଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣେନ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନୀୟଂ ଏୱରୂପଂ କାମଗୁଣସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାୟ ପୁଞ୍ଞକରଣତ୍ଥାୟ ଇଧାଗତୋ। ଅଦଣ୍ଡାୱଚରନ୍ତି ଅଦଣ୍ଡେହି ନିକ୍ଖିତ୍ତଦଣ୍ଡହତ୍ଥେହି ଅୱଚରିତବ୍ବଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିପୁରେକ୍ଖାରଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗିକଂ ମଗ୍ଗଂ। ସୁବ୍ବତାତି ଯେନ ମଗ୍ଗେନ ସୁବ୍ବତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅହମ୍ପି ଅଗତପୁବ୍ବଂ ଦିସଂ ଗନ୍ତୁଂ ବୋଧିତଲେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତମେୱ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଇମା ଗାଥାୟୋ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା କଥେସି। ନାରଦୋ ପୁନପି ଆହ – ''ରଜ୍ଜଂ, ଦେୱ, ଅନୁସାସା''ତି। ''ତାତ, ନ ମେ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ୱିଗତଂ ଦାନଂ ସତ୍ତାହେନେୱ ଦାତୁକାମମ୍ହୀ''ତି। ନାରଦୋ ''ସାଧୂ''ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପଟିୟାଦେସି। ରାଜା ସତ୍ତାହଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ କାଲଂ କତ୍ୱା ତାୱତିଂସଭୱନେୟେୱ ନିବ୍ବତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ୱସିତବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ନାମା''ତି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉପୋସଥିକେସୁ ଉପାସକେସୁ କେଚି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ, କେଚି ସକଦାଗାମିଫଲେ, କେଚି ଅନାଗାମିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ତଦା ନାରଦରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମାତଲି ଆନନ୍ଦୋ, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ସାଧିନରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ସାଧିନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଏକାଦସମା।

[୪୯୫] ୧୨। ଦସବ୍ରାହ୍ମଣଜାତକୱଣ୍ଣନା

ରାଜାଅୱୋଚ ୱିଧୁରନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅସଦିସଦାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ଅଟ୍ଠକନିପାତେ ଆଦିତ୍ତଜାତକେ (ଜା। ୧।୮।୬୯ ଆଦଯୋ) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ରାଜା କିର ତଂ ଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ସତ୍ଥାରଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସତାନି ୱିଚିନିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମହାଖୀଣାସୱାନଂଯେୱ ଅଦାସି। ଅଥସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତା ''ଆୱୁସୋ, ରାଜା ଅସଦିସଦାନଂ ଦଦନ୍ତୋ ୱିଚିନିତ୍ୱା ମହପ୍ଫଲଟ୍ଠାନେ ଅଦାସୀ''ତି ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ କୋସଲରାଜା ମାଦିସସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକୋ ହୁତ୍ୱା ୱିଚେଯ୍ୟଦାନଂ ଦେତି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେପି ୱିଚେଯ୍ୟଦାନଂ ଅଦଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କୁରୁରଟ୍ଠେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲଗୋତ୍ତୋ କୋରବ୍ୟୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ୱିଧୁରୋ ନାମ ଅମଚ୍ଚୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସତି। ରାଜା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦେତି। ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେସୁ ଏକୋପି ପଞ୍ଚସୀଲମତ୍ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବେ ଦୁସ୍ସୀଲାୱ, ଦାନଂ ରାଜାନଂ ନ ତୋସେତି। ରାଜା ''ୱିଚେଯ୍ୟଦାନଂ ମହପ୍ଫଲ''ନ୍ତି ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ଦାତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତଯିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ତଂ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

୨୨୨।

''ରାଜା ଅୱୋଚ ୱିଧୁରଂ, ଧମ୍ମକାମୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ''ତି;

ପରତୋ ରଞ୍ଞୋ ଚ ୱିଧୁରସ୍ସ ଚ ୱଚନପଟିୱଚନଂ ହୋତି –

''ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୨୩।

''ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୨୪।

''ଦୁଲ୍ଲଭା ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱ, ସୀଲୱନ୍ତୋ ବହୁସ୍ସୁତା;

ୱିରତା ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ତେ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ।

୨୨୫।

''ଦସ ଖଲୁ ମହାରାଜ, ଯା ତା ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିଯୋ;

ତେସଂ ୱିଭଙ୍ଗଂ ୱିଚଯଂ, ୱିତ୍ଥାରେନ ସୁଣୋହି ମେ।

୨୨୬।

''ପସିବ୍ବକେ ଗହେତ୍ୱାନ, ପୁଣ୍ଣେ ମୂଲସ୍ସ ସଂୱୁତେ;

ଓସଧିକାୟୋ ଗଛେନ୍ତି, ନ୍ହାପୟନ୍ତି ଜପନ୍ତି ଚ।

୨୨୭।

‘‘ତିକିଚ୍ଛକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୨୮।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିୟେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୨୯।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ୟେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ୟତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୩୦।

‘‘କିଙ୍କିଣିକାୟୋ ଗହେତ୍ୱା, ଘୋସେନ୍ତି ପୁରତୋପି ତେ;

ପେସନାନିପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ରଥଚରିୟାସୁ ସିକ୍ଖରେ।

୨୩୧।

‘‘ପରିଚାରକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୩୨।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିୟେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୩୩।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ୟେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ୟତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୩୪।

‘‘କମଣ୍ଡଲୁଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ୱଙ୍କଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ପଚ୍ଚୁପେସ୍ସନ୍ତି ରାଜାନୋ, ଗାମେସୁ ନିଗମେସୁ ଚ;

ନାଦିନ୍ନେ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମ, ଗାମମ୍ହି ୱା ୱନମ୍ହି ୱା।

୨୩୫।

‘‘ନିଗ୍ଗାହକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୩୬।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୩୭।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୩୮।

‘‘ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମା, ପଙ୍କଦନ୍ତା ରଜସ୍ସିରା;

ଓକିଣ୍ଣା ରଜରେଣୂହି, ଯାଚକା ୱିଚରନ୍ତି ତେ।

୨୩୯।

‘‘ଖାଣୁଘାତସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୪୦।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଜ୍ଝେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୪୧।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୪୨।

‘‘ହରୀତକଂ ଆମଲକଂ, ଅମ୍ବଂ ଜମ୍ବୁଂ ୱିଭୀତକଂ;

ଲବୁଜଂ ଦନ୍ତପୋଣାନି, ବେଲୁୱା ବଦରାନି ଚ।

୨୪୩।

‘‘ରାଜାଯତନଂ ଉଚ୍ଛୁପୁଟଂ, ଧୂମନେତ୍ତଂ ମଧୁଅଞ୍ଜନଂ;

ଉଚ୍ଚାୱଚାନି ପଣିଯାନି, ୱିପଣେନ୍ତି ଜନାଧିପ।

୨୪୪।

‘‘ୱାଣିଜକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୪୫।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଜ୍ଝେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୪୬।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୪୭।

‘‘କସିୱାଣିଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତି, ପୋସଯନ୍ତି ଅଜେଳକେ;

କୁମାରିଯୋ ପୱେଚ୍ଛନ୍ତି, ୱିୱାହନ୍ତାୱହନ୍ତି ଚ।

୨୪୮।

‘‘ସମା ଅମ୍ବଟ୍ଠେସ୍ୱେହି, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୪୯।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୫୦।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୫୧।

‘‘ନିକ୍ଖିଉଭିକ୍ଖଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ଗାମେସ୍ୱେକେ ପୁରୋହିତା;

ବହୂ ତେ ପରିପୁଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଣ୍ଡଚ୍ଛେଦା ନିଲଞ୍ଛକା।

୨୫୨।

‘‘ପସୂପି ତତ୍ଥ ହଞ୍ଞନ୍ତି, ମହିଂସା ସୂକରା ଅଜା;

ଗୋଘାତକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୫୩।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୫୪।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୫୫।

‘‘ଅସିଚମ୍ମଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ଖଗ୍ଗଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ୱେସ୍ସପଥେସୁ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସତ୍ଥଂ ଅଭ୍ବାହୟନ୍ତିପି।

୨୫୬।

‘‘ସମା ଗୋପନିସାଦେହି, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୫୭।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୫୮।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୫୯।

‘‘ଅରଞ୍ଞେ କୁଟିକଂ କତ୍ୱା, କୁଟାନି କାରୟନ୍ତି ତେ;

ସସବିଳାରେ ବାଧେନ୍ତି, ଆଗୋଧା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଂ।

୨୬୦।

‘‘ତେ ଲୁଦ୍ଦକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୬୧।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିଯେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୬୨।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୬୩।

‘‘ଅଞ୍ଞେ ଧନସ୍ସ କାମା ହି, ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ପସକ୍କିତା;

ରାଜାନୋ ଉପରି ନ୍ହାୟନ୍ତି, ସୋମଯାଗେ ଉପଟ୍ଠିତେ।

୨୬୪।

‘‘ମଲମଜ୍ଜକସମା ରାଜ, ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ।

୨୬୫।

‘‘ଅପେତା ତେ ଚ ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞା, (ଇତି ରାଜା କୋରବ୍ୟୋ)

ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଅଞ୍ଞେ ୱିଧୁର ପରିୟେସ, ସୀଲୱନ୍ତେ ବହୁସ୍ସୁତେ।

୨୬୬।

‘‘ୱିରତେ ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ;

ଦକ୍ଖିଣଂ ସମ୍ମ ଦସ୍ସାମ, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୀଲୱନ୍ତେତି ମଗ୍ଗେନାଗତସୀଲେ। ବହୁସ୍ସୁତେତି ପଟିୱେଧବହୁସ୍ସୁତେ। ଦକ୍ଖିଣନ୍ତି ଦାନଂ। ଯେ ତେତି ଯେ ଧମ୍ମିକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ତୱ ଦାନଂ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ତେ ଦୁଲ୍ଲଭା। ବ୍ରାହ୍ମଣଜାତିୟୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲାନି। ତେସଂ ୱିଭଙ୍ଗଂ ୱିଚୟନ୍ତି ତେସଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ୱିଭଙ୍ଗଂ ମମ ପଞ୍ଞାୟ ୱିଚିତଭାୱଂ ୱିତ୍ଥାରେନ ସୁଣୋହି। ସଂୱୁତେତି ବଦ୍ଧମୁଖେ। ଓସଧିକାୟୋ ଗଣ୍ଠେତ୍ୱାତି ‘‘ଇଦଂ ଇମସ୍ସ ରୋଗସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜଂ, ଇଦଂ ଇମସ୍ସ ରୋଗସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସିଲୋକେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସାନଂ ଦେନ୍ତି। ନ୍ହାପୟନ୍ତୀତି ନହାପନଂ ନାମ କରୋନ୍ତି। ଜପନ୍ତି ଚାତି ଭୂତୱିଜ୍ଜଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତି। ତିକିଚ୍ଛକସମାତି ୱେଜ୍ଜସଦିସା। ତେପି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ତେପି ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା ମୟଂ, ଅବ୍ରାହ୍ମଣା ୱା’’ତି ଅଜାନିତ୍ୱା ୱେଜ୍ଜକମ୍ମେନ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତା ୱୋହାରେନ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଅକ୍ଖାତା ତେତି ଇମେ ତେ ମୟା ୱେଜ୍ଜବ୍ରାହ୍ମଣା ନାମ ଅକ୍ଖାତା। ନିପତାମସେତି ୱଦେହି ଦାନି, କିଂ ତାଦିସେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିପତାମ, ନିମନ୍ତନତ୍ଥାୟ ଉପସଙ୍କମାମ, ଅତ୍ଥି ତେ ଏତେହି ଅତ୍ଥୋତି ପୁଚ୍ଛତି। ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞାତି ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମତୋ। ନ ତେ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ତେ ବାହିତପାପତାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣା ନାମ ନ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

କିଙ୍କିଣିକାୟୋତି ମହାରାଜ, ଅପରେପି ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅତ୍ତନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଧମ୍ମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଜୀୱିକତ୍ଥାୟ ରାଜରାଜମହାମତ୍ତାନଂ ପୁରତୋ କଂସତାଳେ ଗହେତ୍ୱା ୱାଦେନ୍ତା ଗାୟନ୍ତା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପେସନାନିପୀତି ଦାସକମ୍ମକରା ୱିୟ ପେସନାନିପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ରଥଚରିୟାସୂତି ରଥସିପ୍ପଂ ସିକ୍ଖନ୍ତି। ପରିଚାରକସମାତି ଦାସକମ୍ମକରସଦିସା। ୱଙ୍କଦଣ୍ଡନ୍ତି ୱଙ୍କଦଣ୍ଡକଟ୍ଠଂ। ପଜ୍ଜୁପେସ୍ସନ୍ତି ରାଜାନୋତି ରାଜରାଜମହାମତ୍ତେ ପଟିଚ୍ଚ ଆଗମ୍ମ ସନ୍ଧାୟ ଉପସେୱନ୍ତି। ଗାମେସୁ ନିଗମେସୁ ଚାତି ତେସଂ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦନ୍ତି। ନିଗ୍ଗାହକସମାତି ନିଗ୍ଗହକାରକେହି ବଲିସାଧକରାଜପୁରିସେହି ସମା। ଯଥା ତେ ପୁରିସା ‘‘ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ନିଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତିୟେୱ, ତଥା ‘‘ଗାମେ ୱା ୱନେ ୱା ଅଲଦ୍ଧା ମରନ୍ତାପି ନ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମା’’ତି ଉପୱସନ୍ତି। ତେପୀତି ତେପି ବଲିସାଧକସଦିସା ପାପଧମ୍ମା।

ରଜରେଣୂହୀତି ରଜେହି ଚ ପଂସୂହି ଚ ଓକିଣ୍ଣା। ଯାଚକାତି ଧନଯାଚକା। ଖାଣୁଘାତସମାତି ମଲୀନସରୀରତାଯ ଝାମଖେତ୍ତେ ଖାଣୁଘାତକେହି ଭୂମିଂ ଖଣିତ୍ୱା ଝାମଖାଣୁକୌଦ୍ଧରଣକମନୁସ୍ସେହି ସମାନା, "ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନ ଗମିସ୍ସାମା"ତି ନିଚ୍ଚଲଭାୱେନ ଠିତତ୍ତା ନିଖଣିତ୍ୱା ଠପିତୱତିଖାଣୁକା ୱିଯାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ତେପୀତି ତେପି ତଥା ଲଦ୍ଧଂ ଧନଂ ୱଡ୍ଢିଯା ପଯୋଜେତ୍ୱା ପୁନ ତଥେୱ ଠିତତ୍ତା ଦୁସ୍ସୀଲା ବ୍ରାହ୍ମଣା।

ଉଚ୍ଛୁପୁଟନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁଞ୍ଚେୱ ଫାଣିତପୁଟଞ୍ଚ। ମଧୁଅଞ୍ଜନନ୍ତି ମଧୁଞ୍ଚେୱ ଅଞ୍ଜନଞ୍ଚ। ଉଚ୍ଚାୱଚାନୀତି ମହଗ୍ଘଅପ୍ପଗ୍ଘାନି। ପଣିଯାନୀତି ଭଣ୍ଡାନି। ୱିପଣେନ୍ତୀତି ୱିକ୍କିଣନ୍ତି। ତେପୀତି ତେପି ଇମାନି ଏତ୍ତକାନି ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱିକକପ୍ପକା ୱାଣିଜକବ୍ରାହ୍ମଣା। ପୋସଯନ୍ତୀତି ଗୋରସୱିକ୍କଯେନ ଜୀୱିକକପ୍ପନତ୍ଥଂ ପୋସେନ୍ତି। ପୱେଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଧୀତରୋ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପରେସଂ ଦେନ୍ତି। ତେ ଏୱଂ ପରେସଂ ଦଦମାନା ୱିୱାହନ୍ତି ନାମ, ଅତ୍ତନୋ ପୁତ୍ତାନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଗଣ୍ହମାନା ଆୱାହନ୍ତି ନାମ। ଅମ୍ବଟ୍ଠୱେସ୍ସେହୀତି କୁଟୁମ୍ବିକେହି ଚେୱ ଗହପତୀହି ଚ ସମା, ତେପି ୱୋହାରୱସେନ "ବ୍ରାହ୍ମଣା"ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ନିକ୍ଖିତ୍ତଭିକ୍ଖନ୍ତି ଗାମପୁରୋହିତା ହୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ନିବଦ୍ଧଭିକ୍ଖଂ। ବହୂ ତେତି ବହୂ ଜନା ଏତେ ଗାମପୁରୋହିତେ ନକ୍ଖତ୍ତମୁହୁତ୍ତମଙ୍ଗଲାନି ପୁଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଣ୍ଡଚ୍ଛେଦା ନିଲଞ୍ଛକାତି ଭତିଂ ଗହେତ୍ୱା ବଲିବଦ୍ଦାନଂ ଅଣ୍ଡଚ୍ଛେଦକା ଚେୱ ତିସୂଲାଦିଅଙ୍କକରଣେନ ଲଞ୍ଛକା ଚ, ଲକ୍ଖଣକାରକାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥାତି ତେସଂ ଗାମପୁରୋହିତାନଂ ଗେହେସୁ ମଂସୱିକ୍କିଣନତ୍ଥଂ ଏତେ ପସୁଆଦଯୋପି ହଞ୍ଞନ୍ତି। ତେପୀତି ତେପି ଗୋଘାତକସମା ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଅସିଚମ୍ମନ୍ତି ଅସିଲଟ୍ଠିଞ୍ଚେୱ କଣ୍ଡୱାରଣଞ୍ଚ। ୱେସ୍ସପଥେସୂତି ୱାଣିଜାନଂ ଗମନମଗ୍ଗେସୁ। ସତ୍ଥଂ ଅଭିୱାହଯନ୍ତୀତି ସତ୍ଥୱାହାନଂ ହତ୍ଥତୋ ସତମ୍ପି ସହସ୍ସମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥେ ଚୋରାଟୱିଂ ଅତିବାହେନ୍ତି। ଗୋପନିସାଦେହୀତି ଗୋପାଲକେହି ଚେୱ ନିସାଦେହି ଚ ଗାମଘାତକଚୋରେହି ସମାତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେପୀତି ତେପି ଏୱରୂପା ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। କୂଟାନି କାରଯନ୍ତି ତେତି କୂଟପାସାଦୀନି ରୋପେନ୍ତି। ସସବିଳାରେତି ସସେ ଚେୱ ବିଳାରେ ଚ। ଏତେନ ଥଲଚରେ ମିଗେ ଦସ୍ସେତି। ଆଗୋଧା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପନ୍ତି ଥଲଜେସୁ ତାୱ ଆଗୋଧତୋ ମହନ୍ତେ ଚ ଖୁଦ୍ଦକେ ଚ ପାଣଯୋ ବାଧେନ୍ତି ମାରେନ୍ତି, ଜଲଜେସୁ ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପେ। ତେପୀତି ତେପି ଲୁଦ୍ଦକସମା ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଅଞ୍ଞେଧନସ୍ସ କାମା ହୀତି ଅପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଧନଂ ପତ୍ଥେନ୍ତା। ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ପସକ୍କିତାତି "କଲିପୱାହକମ୍ମଂ କାରେସ୍ସାମା"ତି ରତନମଯଂ ମଞ୍ଚଂ କାରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ନିପନ୍ନା ଅଚ୍ଛନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ସୋମଯାଗେ ଉପଟ୍ଠିତେ ରାଜାନୋ ଉପରି ନହାଯନ୍ତି, ତେ କିର ସୋମଯାଗେ ନିଟ୍ଠିତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ମଞ୍ଚେ ନିସୀଦନ୍ତି। ଅଥ ନେ ଅଞ୍ଞେ ବ୍ରାହ୍ମଣା "କଲିଂ ପୱାହେସ୍ସାମା"ତି ନହାପେନ୍ତି। ରତନମଞ୍ଚୋ ଚେୱ ରଞ୍ଞୋ ରାଜାଲଙ୍କାରୋ ଚ ସବ୍ବୋ ହେଟ୍ଠାମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନସ୍ସେୱ ହୋତି। ତେପୀତି ତେପି ମଲମଜ୍ଜକେହି ନହାପିତେହି ସଦିସା ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଏୱଞ୍ଚିମେ ୱୋହାରମତ୍ତବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପରମତ୍ଥବ୍ରାହ୍ମଣେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୬୭।

"ଅତ୍ଥି ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଦେୱ, ସୀଲୱନ୍ତୋ ବହୁସ୍ସୁତା;

ୱିରତା ମେଥୁନା ଧମ୍ମା, ଯେ ତେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁ ଭୋଜନଂ।

୨୬୮।

"ଏକଞ୍ଚ ଭତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି, ନ ଚ ମଜ୍ଜଂ ପିୱନ୍ତି ତେ;

ଅକ୍ଖାତା ତେ ମହାରାଜ, ତାଦିସେ ନିପତାମସେ"ତି।

ତତ୍ଥ ସୀଲୱନ୍ତୋତି ଅରିଯସୀଲେନ ସମନ୍ନାଗତା। ବହୁସ୍ସୁତାତି ପଟିୱେଧବାହୁସଚ୍ଚେନ ସମନ୍ନାଗତା। ତାଦିସେତି ଏୱରୂପେ ବାହିତପାପେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତନତ୍ଥାଯ ଉପସଙ୍କମାମାତି।

ରାଜା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି "ସମ୍ମ ୱିଧୁର, ଏୱରୂପା ଅଗ୍ଗଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣା କହଂ ୱସନ୍ତୀ"ତି? ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରେ,

ମହାରାଜାତି। ‘‘ତେନ ହି, ପଣ୍ଡିତ, ତୱ ବଲେନ ମୟ୍ହଂ ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପରିଯେସା’’ତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଗାଥମାହ –

୨୬୯।

‘‘ଏତେ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣା ୱିଧୁର, ସୀସୱନ୍ତୋ ବହୁସ୍ସୁତା;

ଏତେ ୱିଧୁର ପରିୟେସ, ଖିପ୍ପଞ୍ଚ ନେ ନିମନ୍ତୟା’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି, ମହାରାଜ, ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ନଗରୱାସିନୋ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସମାଦିନ୍ନସୀଲା ହୋନ୍ତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେପି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଜନେନ ଉପୋସଥଂ ସମାଦିୟଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ସୟଂ ପାତୋୱ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ସମାଦାୟ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଜାତିପୁପ୍ଫପୁଣ୍ଣଂ ସୁୱଣ୍ଣସମୁଗ୍ଗଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚପତିଟ୍ଠିତଂ ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଗୁଣେ ଅନୁସ୍ସରିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତେ ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରୱାସିନୋ ପଞ୍ଚସତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ସ୍ୱେ ଅମ୍ହାକଂ ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠ ପୁପ୍ଫମୁଟ୍ଠିୟୋ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ତଦା ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚସତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ୱସନ୍ତି, ପୁପ୍ଫାନି ଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ପତିଂସୁ। ତେ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମାରିସା, ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତେନ ନିମନ୍ତିତମ୍ହ, ନ ଖୋ ପନେସ ଇତ୍ତରସତ୍ତୋ, ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁରୋ ଏସ, ଇମସ୍ମିଂୟେୱ କପ୍ପେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି, କରିସ୍ସାମସ୍ସ ସଙ୍ଗହ’’ନ୍ତି ନିମନ୍ତନଂ ଅଧିୱାସୟିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ପୁପ୍ଫାନଂ ଅନାଗମନସଞ୍ଞାୟ ଅଧିୱାସିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ସ୍ୱେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି, ସକ୍କାରସମ୍ମାନଂ କରୋହୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ପୁନଦିୱସେ ମହାସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ମହାତଲେ ମହାରହାନି ଆସନାନି ପଞ୍ଞପେସି। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଅନୋତତ୍ତଦହେ କତସରୀରପଟିଜଗ୍ଗନା ୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ଓତରିଂସୁ। ରାଜା ଚ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଚ ପସନ୍ନମାନସା ତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତାନି ଗହେତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ପଣୀତେନ ଖାଦନୀୟେନ ଭୋଜନୀୟେନ ପରିୱିସିଂସୁ। ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଚ ପୁନଦିୱସତ୍ଥାୟାତି ଏୱଂ ସତ୍ତ ଦିୱସେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରେ ଅଦଂସୁ। ତେ ଅନୁମୋଦନଂ କତ୍ୱା ଆକାସେନ ତତ୍ଥେୱ ଗତା, ପରିକ୍ଖାରାପି ତେହି ସଦ୍ଧିଂୟେୱ ଗତା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଅନଚ୍ଛରିୟଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, କୋସଲରଞ୍ଞୋ ମମ ଉପଟ୍ଠାକସ୍ସ ସତୋ ୱିଚେୟ୍ୟଦାନଂ ଦାତୁଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ଅନୁପ୍ପନ୍ନେପି ବୁଦ୍ଧେ ଦାନଂ ଅଦଂସୁୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ୱିଧୁରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଦସବ୍ରାହ୍ମଣଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦ୍ୱାଦସମା।

[୪୯୬] ୧୩। ଭିକ୍ଖାପରମ୍ପରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସୁଖୁମାଲରୂପଂଦିସ୍ୱାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟୁମ୍ବିକଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ କିର ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି ପସନ୍ନୋ, ତଥାଗତସ୍ସ ଚେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ନିବଦ୍ଧଂ ମହାସକ୍କାରଂ କରୋତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ବୁଦ୍ଧରତନସ୍ସ ଚେୱ ସଙ୍ଘରତନସ୍ସ ଚ ପଣୀତାନି ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟାନି ଚେୱ ସୁଖୁମୱତ୍ଥାନି ଚ ଦେନ୍ତୋ ନିଚ୍ଚଂ ମହାସକ୍କାରଂ କରୋମି, ଇଦାନି ଧମ୍ମରତନସ୍ସପି କରିସ୍ସାମି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତେନ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ସୋ ବହୂନି ଗନ୍ଧମାଲାଦୀନି ଆଦାୟ ଜେତୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି ‘‘ଅହଂ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମରତନସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ତୁକାମୋମ୍ହି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରୋନ୍ତେନ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ସତ୍ଥା ଆହ – ‘‘ସଚେ ଧମ୍ମରତନସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ତୁକାମୋ, ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରୋହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଥେରଂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ନେତ୍ୱା ମହାରହେ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଦତ୍ୱା ମହଗ୍ଘେ ତିଚୀୱରପ୍ପହୋନକେ ସାଟକେ ଅଦାସି। ଥେରୋପି ‘‘ଅୟଂ ସକ୍କାରୋ ଧମ୍ମରତନସ୍ସ କତୋ, ନ ମୟ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ, ଅଗ୍ଗସାୱକସ୍ସ ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଞ୍ଚ ୱତ୍ଥାନି ଚ ୱିହାରଂ ହରିତ୍ୱା ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋପି ‘‘ଅୟଂ ସକ୍କାରୋ ଧମ୍ମରତନସ୍ସ କତୋ, ଏକନ୍ତେନ ଧମ୍ମସ୍ସାମିନୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସ ଅଦାସି। ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରିତରଂ ଅଦିସ୍ୱା ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ଚୀୱରସାଟକେ ଅଗ୍ଗହେସି।

ଭିକ୍ଖୂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆୱୁସୋ, ଅସୁକୋ ନାମ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ‘ଧମ୍ମରତନସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କରୋମୀ’ତି ଧମ୍ମଭଣ୍ଡାଗାରିକସ୍ସ ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି। ଥେରୋ ‘ନାୟଂ ମୟ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ’ତି ଧମ୍ମସେନାପତିନୋ ଅଦାସି, ସୋପି ‘ନାୟଂ ମୟ୍ହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ’ତି ତଥାଗତସ୍ସ

ଅଦାସି। ତଥାଗତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଉତ୍ତରିତରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମସ୍ସାମିତାୟ 'ମୟ୍ହମେୱେସୋ ଅନୁଚ୍ଛୱିକୋ'ତି ତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି, ଚୀୱରସାଟକେପି ଗଣ୍ହି, ଏୱଂ ସୋ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଯଥାନୁଚ୍ଛୱିକତାୟ ଧମ୍ମସ୍ସାମିନୋୱ ପାଦମୂଲଂ ଗତୋ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାୟ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ପିଣ୍ଡପାତୋ ପରମ୍ପରା ଯଥାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଗଚ୍ଛତି, ପୁବ୍ବେପି ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ବୁଦ୍ଧେ ଅଗମାସିୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଅଗତିଗମନଂ ପହାୟ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଏୱଂ ସନ୍ତେପିସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ସୁଞ୍ଞୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ରାଜା ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଗୱେସକୋ ହୁତ୍ୱା ଅନ୍ତୋନିୱେସନାଦୀନି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅନ୍ତେପୁରେ ଚ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଚ ଦ୍ୱାରଗାମେସୁ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ''ଜନପଦେ ଗୱେସିସ୍ସାମୀ''ତି ଅମଚ୍ଚାନଂ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ପୁରୋହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନେୱ କାସିରଟ୍ଠେ ଚରନ୍ତୋ କଞ୍ଚି ଅଗୁଣଂ କଥେନ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତେ ଏକଂ ନିଗମଂ ପତ୍ୱା ବହିଦ୍ୱାରସାଲାୟଂ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ନିଗମୱାସୀ ଅସୀତିକୋଟିୱିଭୱୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନ୍ହାନତିତ୍ଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସାଲାୟଂ ନିସିନ୍ନଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ସୁଖୁମାଲସରୀରଂ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନସିନେହୋ ସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ''ଇଧେୱ ହୋଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଭତ୍ତଭାଜନାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଅଗମାସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ହିମୱନ୍ତୱାସୀ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞୋ ତାପସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି। ନନ୍ଦମୂଲକପବ୍ଭାରତୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି।

କୁଟୁମ୍ବିକୋ ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକଂ ଦତ୍ୱା ନାନଗ୍ଗରସେହି ସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଭତ୍ତପାତିଂ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଉପନେସି। ରାଜା ନଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁରୋହିତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଦାସି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗହେତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଅଦାସି। ତାପସୋ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାମହତ୍ଥେନ ଭତ୍ତପାତିଂ, ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ କମଣ୍ଡଲୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ପତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ପକ୍ଖିପି। ସୋ କଞ୍ଚି ଅନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି। ତସ୍ସ ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଚିନ୍ତେସି ''ମୟା ରଞ୍ଞୋ ଭତ୍ତଂ ଦିନ୍ନଂ, ରଞ୍ଞା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ, ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ତାପସସ୍ସ, ତାପସେନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ କଞ୍ଚି ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମେସଂ ଏତ୍ତକଂ ଦାନକାରଣଂ, କିଂ ଇମସ୍ସ କଞ୍ଚି ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାୱ ଭୁଞ୍ଜନକାରଣଂ, ଅନୁପୁବ୍ବେନ ତେ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଏକେକଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛି। ତେପିସ୍ସ କଥେସୁଂ –

୨୭୦।

''ସୁଖୁମାଲରୂପଂ ଦିସ୍ୱା, ରଟ୍ଠା ୱିୱନମାଗତଂ;

କୁଟାଗାରୱରୂପେତଂ, ମହାସୟନମୁପାସିତଂ।

୨୭୧।

''ତସ୍ସ ତେ ପେମକେନାହଂ, ଅଦାସିଂ ୱଡ୍ଢମୋଦନଂ;

ସାଲୀନଂ ୱିଚିତଂ ଭତ୍ତଂ, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ।

୨୭୨।

''ତଂ ତ୍ୱଂ ଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗୟ୍ହ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅଦାସୟି;

ଅତ୍ତାନଂ ଅନସିତ୍ୱାନ, କୋୟଂ ଧମ୍ମୋ ନମତ୍ଥୁ ତେ।

୨୭୩।

''ଆଚରିୟୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମୟ୍ହଂ, କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚେସୁ ବ୍ୟାୱଟୋ;

ଗରୁ ଚ ଆମନ୍ତନୀୟୋ ଚ, ଦାତୁମରହାମି ଭୋଜନଂ।

୨୭୪।

‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, ଗୋତମଂ ରାଜପୂଜିତଂ;

ରାଜା ତେ ଭତ୍ତଂ ପାଦାସି, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ।

୨୭୫।

‘‘ତଂ ତ୍ୱଂ ଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗୟ୍ହ, ଇସିସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଅଦା;

ଅଖେତ୍ତଞ୍ଞୂସି ଦାନସ୍ସ, କୋୟଂ ଧମ୍ମୋ ନମତ୍ଥୁ ତେ।

୨୭୬।

‘‘ଭରାମି ପୁତ୍ତଦାରେ ଚ, ଘରେସୁ ଗଧିତୋ ଅହଂ;

ଭୁଞ୍ଜେ ମାନୁସକେ କାମେ, ଅନୁସାସାମି ରାଜିନୋ।

୨୭୭।

‘‘ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସ ଇସିନୋ, ଚିରରତ୍ତଂ ତପସ୍ସିନୋ;

ୱୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତସ୍ସ, ଦାତୁମରହାମି ଭୋଜନଂ।

୨୭୮।

‘‘ଇସିଞ୍ଚ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, କିସଂ ଧମନିସନ୍ଥତଂ;

ପରୂଳ୍ହକଚ୍ଛନଖଲୋମଂ, ପଙ୍କଦନ୍ତଂ ରଜସ୍ସିରଂ।

୨୭୯।

‘‘ଏକୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱିହରସି, ନାୱକଙ୍ଖସି ଜୀୱିତଂ;

ଭିକ୍ଖୁ କେନ ତୟା ସେୟ୍ୟୋ, ୟସ୍ସ ତ୍ୱଂ ଭୋଜନଂ ଅଦା।

୨୮୦।

‘‘ଖଣନ୍ତାଲୁକଲମ୍ବାନି, ବିଳାଲିତକ୍କଲାନି ଚ;

ଧୁନଂ ସାମାକନୀୱାରଂ, ସଙ୍ଘାରିୟଂ ପସାରିୟଂ।

୨୮୧।

‘‘ସାକଂ ଭିସଂ ମଧୁଂ ମଂସଂ, ବଦରାମଲକାନି ଚ;

ତାନି ଆହରିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାମି, ଅତ୍ଥି ମେ ସୋ ପରିଗ୍ଗହୋ।

୨୮୨।

‘‘ପଚନ୍ତୋ ଅପଚନ୍ତସ୍ସ, ଅମମସ୍ସ ସକିଞ୍ଚନୋ;

ଅନାଦାନସ୍ସ ସାଦାନୋ, ଦାତୁମରହାମି ଭୋଜନଂ।

୨୮୩।

‘‘ଭିକ୍ଖୁଞ୍ଚ ଦାନି ପୁଚ୍ଛାମି, ତୁଣ୍ହୀମାସୀନ ସୁବ୍ବତଂ;

ଇସି ତେ ଭତ୍ତଂ ପାଦାସି, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ।

୨୮୪।

‘‘ତଂ ତ୍ୱଂ ଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗୟ୍ହ, ତୁଣ୍ହୀ ଭୁଞ୍ଜସି ଏକକୋ;

ନାଞ୍ଞଂ କଞ୍ଚି ନିମନ୍ତେସି, କୋୟଂ ଧମ୍ମୋ ନମତ୍ଥୁ ତେ।

୨୮୫।

‘‘ନ ପଚାମି ନ ପାଚେମି, ନ ଛିନ୍ଦାମି ନ ଛେଦୟେ;

ତଂ ମଂ ଅକିଞ୍ଚନଂ ଞତ୍ୱା, ସବ୍ବପାପେହି ଆରତଂ।

୨୮୬।

‘‘ୱାମେନ ଭିକ୍ଖମାଦାୟ, ଦକ୍ଖିଣେନ କମଣ୍ଡଲୁଂ;

ଇସି ମେ ଭତ୍ତଂ ପାଦାସି, ସୁଚିଂ ମଂସୂପସେଚନଂ।

୨୮୭।

‘‘ଏତେ ହି ଦାତୁମରହନ୍ତି, ସମମା ସପରିଗ୍ଗହା;

ପଚ୍ଚନୀକମହଂ ମଞ୍ଞେ, ୟୋ ଦାତାରଂ ନିମନ୍ତୟେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିୱନନ୍ତି ନିରୁଦକାରଞ୍ଞସଦିସଂ ଇମଂ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ଆଗତଂ। କୂଟାଗାରୱରୂପେତନ୍ତି କୂଟାଗାରୱରେନ ଉପଗତଂ, ଏକଂ ୱରକୂଟାଗାରୱାସିନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାସୟନମୁପାସିତନ୍ତି ତତ୍ଥେୱ ସୁପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିରିସୟନଂ ଉପାସିତଂ। ତସ୍ସ ତେତି ଏୱରୂପଂ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅହଂ ପେମମକାସିଂ, ତସ୍ସ ତେ ପେମକେନ। ୱଡ୍ଢମୋଦନନ୍ତି ଉତ୍ତମୋଦନଂ। ୱିଚିତନ୍ତି ଅପଗତଖଣ୍ଡକାଳକେହି ୱିଚିତତଣ୍ଡୁଲେହି କତଂ। ଅଦାସୟୀତି ଅଦାସି। ଅତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ତନା, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅନସିତ୍ୱାନାତି ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା। କୋୟଂ ଧମ୍ମୋତି ମହାରାଜ, କୋ ଏସ ତୁମ୍ହାକଂ ସଭାୱୋ। ନମତ୍ଥୁ ତେତି ନମୋ ତୱ ଅତ୍ଥୁ, ୟୋ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନା ଅଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପରସ୍ସ ଅଦାସି।

ଆଚରିୟୋତି କୁଟୁମ୍ବିକ ଏସ ମୟ୍ହଂ ଆଚାରସିକ୍ଖାପକୋ ଆଚରିୟୋ। ବ୍ୟାୱଟୋତି ଉସ୍ସୁକୋ। ଆମନ୍ତନୀୟୋତି ଆମନ୍ତେତବ୍ବୟୁତ୍ତକୋ ମୟା ଦିନ୍ନଂ ଭତ୍ତଂ ଗହେତୁଂ ଅନୁରୂପୋ। ଦାତୁମରହାମୀତି ‘‘ଅହଂ ଏୱରୂପସ୍ସ ଆଚରିୟସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଦାତୁଂ ଅରହାମୀ’’ତି ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଗୁଣଂ ୱଣ୍ଣେସି।

ଅଖେତ୍ତଜ୍ଝସୀତି ନାହଂ ଦାନସ୍ସ ଖେତ୍ତଂ, ମୟି ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ନ ହୋତୀତି ଏୱଂ ଅତ୍ତାନଂ ଦାନସ୍ସ ଅଖେତ୍ତଂ ଜାନାସି ମଞ୍ଞେତି। ଅନୁସାସାମୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ପହାୟ ରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅନୁସାସାମି।

ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ଆରଞ୍ଞିକସ୍ସାତି ଇସିନୋ ଗୁଣଂ କଥେସି। ଇସିନୋତି ସୀଲାଦିଗୁଣପରିୟେସକସ୍ସ। ତପସ୍ସିନୋତି ତପନିସ୍ସିତସ୍ସ। ୱୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗୁଣୱୁଦ୍ଧସ୍ସ। ନାୱକଙ୍ଖସୀତି ସୟଂ ଦୁଲ୍ଲଭଭୋଜନୋ ହୁତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ ଭୋଜନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦେସି, କିଂ ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ନ କଙ୍ଖସି। ଭିକ୍ଖୁ କେନାତି ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ କତରେନ ଗୁଣେନ ତୟା ସେଟ୍ଠତରୋ।

ଖଣନ୍ତାଲୁକଲମ୍ବାନୀତି ଖଣନ୍ତୋ ଆଲୂନି ଚେୱ ତାଲକନ୍ଦାନି ଚ। ବିଲାଲିତକ୍କଲାନି ଚାତି ବିଲାଲିକନ୍ଦତକ୍କଲକନ୍ଦାନି ଚ। ଧୁନଂ ସାମାକନୀୱାରନ୍ତି ସାମାକଞ୍ଚ ନୀୱାରଞ୍ଚ ଧୁନିତ୍ୱା। ସଙ୍ଘାରିୟଂ ପସାରିୟନ୍ତି ଏତେ ସାମାକନୀୱାରେ ଧୁନନ୍ତୋ ସଙ୍ଘାରେତ୍ୱା ପୁନ ସୁକ୍ଖାପିତେ ପସାରେତ୍ୱା ସୁପ୍ପେନ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ତଣ୍ଡୁଲେ ଆଦାୟ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜାମୀତି ୱଦତି। ସାକନ୍ତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ସୂପେୟ୍ୟପଣ୍ଣଂ। ମଂସନ୍ତି ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘୱିଘାସାଦିମଂସଂ। ତାନି ଆହରିତ୍ୱାତି ତାନି ସାକାଦୀନି ଆହରିତ୍ୱା। ଅମମସ୍ସାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମମତ୍ତରହିତସ୍ସ। ସକିଞ୍ଚନୋତି ସପଲିବୋଧୋ। ଅନାଦାନସ୍ସାତି ନିଗ୍ଗହଣସ୍ସ। ଦାତୁମରହାମୀତି ଏୱରୂପସ୍ସ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଭୋଜନଂ ଦାତୁଂ ଅରହାମି।

ତୁଣ୍ହୀମାସୀନନ୍ତି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ। ଅକିଞ୍ଚନନ୍ତି ରାଗକିଞ୍ଚନାଦୀହି ରହିତଂ। ଆରତନ୍ତି ୱିରତଂ ସବ୍ବପାପାନି ପହାୟ ଠିତଂ। କମଣ୍ଡଲୁନ୍ତି କୁଣ୍ଡିକଂ। ଏତେ ହୀତି ଏତେ ରାଜାଦୟୋ ତୟୋ ଜନାତି ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ତେ ନିଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଦାତୁମରହନ୍ତୀତି ମାଦିସସ୍ସ ଦାତୁଂ ଅରହନ୍ତି। ପଚ୍ଚନୀକନ୍ତି ପଚ୍ଚନୀକପଟିପଦଂ। ଦାୟକସ୍ସ ହି ନିମନ୍ତନଂ ଏକୱୀସତିୟା ଅନେସନାସୁ ଅଞ୍ଞତରାୟ ପିଣ୍ଡପାତପରିୟେସନାୟ ଜୀୱିକକପ୍ପନସଙ୍ଖାତା ମିଚ୍ଛାଜୀୱପଟିପତ୍ତି ନାମ ହୋତି।

ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଅତ୍ତମନୋ ଦ୍ୱେ ଓସାନଗାଥା ଅଭାସି –

୨୮୮।

''ଅଦ୍ଧାୟ ୱତ ମେ ଅଜ୍ଜ, ଇଧାଗଚ୍ଛି ରଥେସଭୋ;

ସୋହଂ ଅଜ୍ଜ ପଜାନାମି, ଯତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ।

୨୮୯।

''ରଟ୍ଠେସୁ ଗିଦ୍ଧା ରାଜାନୋ, କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା;

ଇସୀ ମୂଲଫଲେ ଗିଦ୍ଧା, ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ଚ ଭିକ୍ଖୱୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ରଥେସଭୋତି ରାଜାନଂ ସନ୍ଧାୟାହ। କିଚ୍ଚାକିଚ୍ଚେସୂତି ରଞ୍ଞୋ କିଚ୍ଚକରଣୀୟେସୁ। ଭିକ୍ଖୱୋତି ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଭିକ୍ଖୱୋ ପନ ସବ୍ବଭୱେହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା।

ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ, ତଥା ତାପସୋ। ରାଜା ପନ କତିପାହଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ୱସିତ୍ୱା ବାରାଣସିମେୱ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ ପିଣ୍ଡପାତୋ ଯଥାନୁଚ୍ଛୱିକଂ ଗଚ୍ଛତି , ପୁବ୍ବେପି ଗତୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଧମ୍ମରତନସ୍ସ ସକ୍କାରକାରକୋ କୁଟୁମ୍ବିକୋ ଅହୋସି, ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ପୁରୋହିତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ହିମୱନ୍ତତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଭିକ୍ଖାପରମ୍ପରଜାତକୱଣ୍ଣନା ତେରସମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

କେଦାରଂ ଚନ୍ଦକିନ୍ନରୀ, ଉକ୍କୁସୁଦ୍ଦାଲଭିସକଂ;

ସୁରୁଚି ପଞ୍ଚୁପୋସଥଂ, ମହାମୋରଞ୍ଚ ତଚ୍ଛକଂ।

ମହାୱାଣିଜ ସାଧିନଂ, ଦସବ୍ରାହ୍ମଣଜାତକଂ;

ଭିକ୍ଖାପରମ୍ପରାପି ଚ, ତେରସାନି ପକିଣ୍ଣକେ।

ପକିଣ୍ଣକନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୫। ୱୀସତିନିପାତୋ

[୪୯୭] ୧। ମାତଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୁତୋନୁ ଆଗଚ୍ଛସି ଦୁମ୍ମୱାସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉଦେନଂ ନାମ ୱଂସରାଜାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ ଆୟସ୍ମା ପିଣ୍ଡୋଲଭାରଦ୍ୱାଜୋ ଜେତୱନତୋ ଆକାସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ୟେଭୁୟ୍ୟେନ କୋସମ୍ବିୟଂ ଉଦେନସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଉୟ୍ୟାନଂ ଦିୱାୱିହାରାୟ ଗଚ୍ଛତି। ଥେରୋ କିର ପୁରିମଭୱେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ ତସ୍ମିଂ ଉୟ୍ୟାନେ ମହାପରିୱାରୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱି। ସୋ ତେନ ପୁବ୍ବାଚିଣ୍ଣେନ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ତତ୍ଥେୱ ଦିୱାୱିହାରଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଫଲସମାପତ୍ତିସୁଖେନ ୱୀତିନାମେତି। ତସ୍ମିଂ ଏକଦିୱସଂ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁପୁପ୍ଫିତସାଲମୂଲେ ନିସିନ୍ନେ ଉଦେନୋ ସତ୍ତାହଂ ମହାପାନଂ ପିୱିତ୍ୱା ''ଉୟ୍ୟାନକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମୀ''ତି ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ଅଞ୍ଞତରାୟ ଇତ୍ଥିୟା ଅଙ୍କେ ନିପନ୍ନୋ ସୁରାମଦମତ୍ତତାୟ ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମି। ଗାୟନ୍ତା ନିସିନ୍ନିତ୍ଥିୟୋ ତୂରିୟାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫଫଲାଦୀନି ୱିଚିନନ୍ତିୟୋ ଥେରଂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ଥେରୋ ତାସଂ ଧମ୍ମକଥଂ କଥେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଇତରାପି ଇତ୍ଥୀ ଅଙ୍ଗଂ ଚାଲେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ପବୋଧେତ୍ୱା ''କୁହିଂ ତା ୱସଲିୟୋ ଗତା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଏକଂ ସମଣଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା''ତି ଆହ। ସୋ କୁଦ୍ଧୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଥେରଂ ଅକ୍କୋସିତ୍ୱା ପରିଭାସିତ୍ୱା ''ହନ୍ଦାହଂ, ତଂ ସମଣଂ ତମ୍ବକିପିଲ୍ଲକେହି ଖାଦାପେସ୍ସାମୀ''ତି କୋଧୱସେନ ଥେରସ୍ସ ସରୀରେ ତମ୍ବକିପିଲ୍ଲକପୁଟଂ ଭିନ୍ଦାପେସି। ଥେରୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ତସ୍ସୋୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଜେତୱନେ ଗନ୍ଧକୁଟିଦ୍ୱାରେୟେୱ ଓତରିତ୍ୱା ତଥାଗତେନ ''କୁତୋ ଆଗତୋସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଥେରୋ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସତ୍ଥା ''ନ ଖୋ, ଭାରଦ୍ୱାଜ, ଉଦେନୋ ଇଦାନେୱ ପବ୍ବଜିତେ ୱିହେଠେତି, ପୁବ୍ବେପି ୱିହେଠେସିୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ତଦା ମହାସତ୍ତୋ ବହିନଗରେ ଚଣ୍ଡାଲୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତି, ''ମାତଙ୍ଗୋ''ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅପରଭାଗେ ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ''ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତୋ''ତି ପାକଟୋ ଅହୋସି। ତଦା ବାରାଣସିସେଟ୍ଠିନୋ ଧୀତା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ନାମ ଏକମାସଦ୍ୱେମାସୱାରେନ ମହାପରିୱାରା ଉୟ୍ୟାନଂ କୀଳିତୁଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥେକଦିୱସଂ ମହାସତ୍ତୋ କେନଚି କମ୍ମେନ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ଅନ୍ତରଦ୍ୱାରେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ଦିସ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲ୍ଲୀୟିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ସାଣିୟା ଅନ୍ତରେନ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କୋ ଏସୋ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଚଣ୍ଡାଲୋ ଅୟ୍ୟେ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୟୁତ୍ତକଂ ୱତ ପସ୍ସାମୀ''ତି ଗନ୍ଧୋଦକେନ ଅକ୍ଖୀନି ଧୋୱିତ୍ୱା ତତୋ ନିୱତ୍ତି। ତାୟ ସଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଜନୋ ''ଅରେ, ଦୁଟ୍ଠ ଚଣ୍ଡାଲ, ଅଜ୍ଜ ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଅମ୍ହାକଂ ଅମୂଲକଂ ସୁରାଭତ୍ତଂ ନଟ୍ଠ''ନ୍ତି କୋଧାଭିଭୂତୋ ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତଂ ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ ପୋଥେତ୍ୱା ୱିସଞ୍ଞିଂ କତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପଟିଲଦ୍ଧସଞ୍ଞୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ପରିଜନୋ ମଂ ନିଦ୍ଦୋସଂ ଅକାରଣେନ ପୋଥେସି, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ଲଭିତ୍ୱାୱ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ନୋ ଅଲଭିତ୍ୱା''ତି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସା ପିତୁ ନିୱେସନଦ୍ୱାରେ ନିପଜ୍ଜି। ସୋ ''କେନ କାରଣେନ ନିପନ୍ନୋସୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ ନତ୍ଥି, ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ମେ ଅତ୍ଥୋ''ତି ଆହ। ଏକୋ ଦିୱସୋ ଅତୀତୋ, ତଥା ଦୁତିୟୋ, ତତିୟୋ, ଚତୁତ୍ଥୋ, ପଞ୍ଚମୋ, ଛଟ୍ଠୋ ଚ। ବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନାମ ସମିଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅଦଂସୁ।

ଅଥ ନଂ ସା ''ଉଟ୍ଠେହି, ସାମି, ତୁମ୍ହାକଂ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛାମା''ତି ଆହ। ଭଦ୍ଦେ, ତୱ ପରିଜନେନମ୍ହି ସୁପୋଥିତୋ ଦୁବ୍ବଲୋ, ମଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଆଦାୟ ଗଚ୍ଛାହୀତି। ସା ତଥା କତ୍ୱା ନଗରୱାସୀନଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଗାମକଂ ଗତା। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଜାତିସମ୍ଭେଦୱୀତିକ୍କମଂ ଅକତ୍ୱାୱ କତିପାହଂ ଗେହେ ୱସାପେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ଅହମେତଂ ଲାଭଗ୍ଗୟସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ କରୋନ୍ତୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାୱ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ନ ଇତରଥା''ତି । ଅଥ ନଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା 'ଭଦ୍ଦେ, ମୟି ଅରଞ୍ଞତୋ କିଞ୍ଚି ଅନାହରନ୍ତେ ଅମ୍ହାକଂ ଜୀୱିକା ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ୟାୱ ମମାଗମନା ମା ଉକ୍କଣ୍ଠି, ଅହଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗେହୱାସିନୋପି ''ଇମଂ ମା ପମଜ୍ଜିତ୍ଥା''ତି ଓୱଦିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସମଣପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚ ପଞ୍ଚ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଚ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ''ଇଦାନି ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ଅୱସ୍ସୟୋ ଭୱିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି ଇଦ୍ଧିୟା ଗନ୍ତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଗାମଦ୍ୱାରେ ଓତରିତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଅଗମାସି। ସା ତସ୍ସାଗମନଂ ସୁତ୍ୱା ଗେହତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ''ସାମି, କସ୍ମା ମଂ ଅନାଥଂ କତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତୋସୀ''ତି ପରିଦେୱି। ଅଥ ନଂ ''ଭଦ୍ଦେ, ମା ଚିନ୍ତୟି, ତୱ ପୋରାଣକୟସତୋ ଇଦାନି ମହନ୍ତତରଂ ୟସଂ କରିସ୍ସାମି, ଅପିଚ ଖୋ ପନ 'ନ ମୟ୍ହଂ ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତୋ ସାମିକୋ, ମହାବ୍ରହ୍ମା ମେ ସାମିକୋ'ତି ଏତ୍ତକଂ ପରିସମଜ୍ଝେ ୱତ୍ତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ'ତି ଆହ। ''ଆମ, ସାମି, ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ''ଇଦାନି ତେ ସାମିକୋ କୁହିନ୍ତି ପୁଟ୍ଠା 'ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଗତୋ'ତି ୱତ୍ୱା 'କଦା ଆଗମିସ୍ସତୀ'ତି ୱୁତ୍ତେ 'ଇତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପୁଣ୍ଣମାୟଂ ଚନ୍ଦଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସତୀ'ତି ୱଦେୟ୍ୟାସୀ''ତି ନଂ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ।

ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାପି ବାରାଣସିୟଂ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ତଥା କଥେସି। ମହାଜନୋ ''ଅହୋ ମହାବ୍ରହ୍ମା ସମାନୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱମେତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ସଦ୍ଦହି। ବୋଧିସତ୍ତୋପି ପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଚନ୍ଦସ୍ସ ଗଗନମଜ୍ଝେ ଠିତକାଲେ ବ୍ରହ୍ମତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ସକଲଂ କାସିରଟ୍ଠଂ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିନଗରଞ୍ଚ ଏକୋଭାସଂ କତ୍ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓତରିତ୍ୱା ବାରାଣସିୟା ଉପରୂପରି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପରିବ୍ଭମିତ୍ୱା ମହାଜନେନ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜିୟମାନୋ ଚଣ୍ଡାଲଗାମକାଭିମୁଖୋ ଅହୋସି। ବ୍ରହ୍ମଭତ୍ତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଗାମକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ଗେହଂ ସୁଦ୍ଧୱତ୍ଥେହି ଛାଦେତ୍ୱା ଭୂମିଂ ଚତୁଜ୍ଜାତିୟଗନ୍ଧେହି ଓପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ଧୂମଂ ଦତ୍ୱା ଚେଲୱିତାନଂ ପସାରେତ୍ୱା ମହାସୟନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧତେଲେହି ଦୀପଂ ଜାଲେତ୍ୱା ଦ୍ୱାରେ ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣୱାଲୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ଧଜେ ବନ୍ଧିଂସୁ। ଏୱଂ ଅଲଙ୍କତେ ଗେହେ ମହାସତ୍ତୋ ଓତରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଥୋକଂ ସୟନପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦି।

ତଦା ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ଉତୁନୀ ହୋତି। ଅଥସ୍ସା ଅଙ୍ଗୁଟ୍ଠକେନ ନାଭିଂ ପରାମସି, କୁଚ୍ଛିୟଂ ଗବ୍ଭୋ ପତିଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, ଗବ୍ଭୋ ତେ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟିସ୍ସସି, ତ୍ୱମ୍ପି ପୁତ୍ତୋପି ତେ ଲାଭଗ୍ଗୟସଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଭୱିସ୍ସଥ, ତୱ ପାଦଧୋୱନୋଦକଂ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ରାଜୂନଂ ଅଭିସେକୋଦକଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନହାନୋଦକଂ ପନ ତେ ଅମତୋସଧଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଯେ ତଂ ସୀସେ ଆସିଞ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବରୋଗେହି ମୁଚ୍ଚିସ୍ସନ୍ତି, କାଳକଣ୍ଣିଂ ପରିୱଜ୍ଜେସ୍ସନ୍ତି, ତୱ ପାଦପିଟ୍ଠେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତା ସହସ୍ସଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ସୋତପଥେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତା ସତଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁପଥେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦନ୍ତା ଏକଂ କହାପଣଂ ଦତ୍ୱା ୱନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋହୀ''ତି ନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଗେହା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲଂ ପାୱିସି। ବ୍ରହ୍ମଭତ୍ତା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଠିତକାୱ ରତ୍ତିଂ ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ପାତୋୱ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକଂ ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସୀସେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିସିଂସୁ। ''ମହାବ୍ରହ୍ମଭରିୟା''ତି ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଗନ୍ଧମାଲାଦୀହି ପୂଜେସି। ପାଦପିଟ୍ଠେ ସୀସଂ ଠପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତା ସହସ୍ସତ୍ଥୱିକଂ ଦେନ୍ତି, ସୋତପଥେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତା ସତଂ ଦେନ୍ତି, ଚକ୍ଖୁପଥେ ଠତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତା ଏକଂ କହାପଣଂ ଦେନ୍ତି। ଏୱଂ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିଂ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତା ଅଟ୍ଠାରସକୋଟିଧନଂ ଲଭିଂସୁ।

ଅଥ ନଂ ନଗରଂ ପରିହରିତ୍ୱା ଆନେତ୍ୱା ନଗରମଜ୍ଝେ ମହାମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ସାଣିଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାସୟନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ସିରିସୋଭଗ୍ଗେନ ତତ୍ଥ ୱସାପେସୁଂ। ମଣ୍ଡପସନ୍ତିକେଯେୱ ସତ୍ତଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠଂ ସତ୍ତଭୂମିକଂ ପାସାଦଂ କାତୁଂ ଆରଭିଂସୁ, ମହନ୍ତଂ ନୱକମ୍ମଂ ଅହୋସି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ମଣ୍ଡପେଯେୱ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାୟି। ଅଥସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ମଣ୍ଡପେ ଜାତତ୍ତା ''ମଣ୍ଡବ୍ୟକୁମାରୋ''ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ପାସାଦୋ ପନ ଦସହି ମାସେହି ନିଟ୍ଠିତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସା ମହନ୍ତେନ ୟସେନ ତସ୍ମିଂ ୱସତି, ମଣ୍ଡବ୍ୟକୁମାରୋପି ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ୱଡ୍ଢତି। ତସ୍ସ ସତ୍ତଟ୍ଠୱସ୍ସକାଲେଯେୱ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଉତ୍ତମାଚରିୟା ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ତେ ତଂ ତୟୋ ୱେଦେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେସୁଂ। ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଭତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେସି, ନିବଦ୍ଧଂ ସୋଳସ ବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ଚତୁତ୍ଥେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦାନଂ ଦେତି।

ଅଥେକସ୍ମିଂ ମହାମହଦିୱସେ ଗେହେ ବହୁଂ ପାୟାସଂ ପଟିୟାଦେସୁଂ। ସୋଳସ ବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ଚତୁତ୍ଥେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣରସୱଣ୍ଣେନ ନୱସପ୍ପିନା ପକ୍କମଧୁଖଣ୍ଡସକ୍ଖରାହି ଚ ଅଭିସଙ୍ଖତଂ ପାୟାସଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। କୁମାରୋପି ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସୁୱଣ୍ଣପାଦୁକା ଆରୁୟ୍ହ ହତ୍ଥେନ କଞ୍ଚନଦଣ୍ଡଂ ଗହେତ୍ୱା ''ଇଧ ସପ୍ପିଂ ଦେଥ, ଇଧ ମଧୁ''ନ୍ତି ୱିଚାରେନ୍ତୋ ଚରତି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତୋ ହିମୱନ୍ତେ ଅସ୍ସମପଦେ ନିସିନ୍ନୋ ''କା ନୁ ଖୋ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାୟ ପୁତ୍ତସ୍ସ ପୱତ୍ତୀ''ତି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅତିତ୍ଥେ ପକ୍ଖନ୍ଦଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅଜ୍ଜେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାଣୱଂ ଦମେତ୍ୱା ୟତ୍ଥ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଦାନଂ ଦାପେତ୍ୱା ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆକାସେନ ଅନୋତତ୍ତଦହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଖଧୋୱନାଦୀନି କତ୍ୱା ମନୋସିଲାତଲେ ଠିତୋ ରତ୍ତଦୁପଟ୍ଟଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କାୟବନ୍ଧନଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପଂସୁକୂଲସଙ୍ଘାଟିଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମତ୍ତିକାପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥେ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଦାନଗ୍ଗେଯେୱ ଓତରିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ କୁମାରୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏୱଂୱିରୂପୋ ସଙ୍କାରୟକ୍ଖସଦିସୋ ଅୟଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଇମଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ କୁତୋ ନୁ ଖୋ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

''କୁତୋ ନୁ ଆଗଚ୍ଛସି ଦୁମ୍ମୱାସୀ, ଓତଲ୍ଲକୋ ପଂସୁପିସାଚକୋୱ;

ସଙ୍କାରଚୋଳଂ ପଟିମୁଞ୍ଚ କଣ୍ଠେ, କୋ ରେ ତୁୱଂ ହୋସି ଅଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁମ୍ମୱାସୀତି ଅନଞ୍ଜିତଅମଣ୍ଡିତଘଟିତସଙ୍ଘାଟିକପିଲୋତିକୱସନୋ। ଓତଲ୍ଲକୋତି ଲାମକୋ ଓଲମ୍ବୱିଲମ୍ବନନ୍ତକଧରୋ ୱା। ପଂସୁପିସାଚକୋୱାତି ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ପିସାଚକୋ ୱିୟ। ସଙ୍କାରଚୋଳନ୍ତି ସଙ୍କାରଟ୍ଠାନେ ଲଦ୍ଧପିଲୋତିକଂ। ପଟିମୁଞ୍ଚାତି ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା।

ଅଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋତି ତ୍ୱଂ ଅଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟୋ ଇମେସଂ ପରମଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାନଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଏକୋ ହୁତ୍ୱା କୁତୋ ଆଗତୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ମୁଦୁଚିତ୍ତେନେୱ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୨।

''ଅନ୍ନଂ ତୱେଦଂ ପକତଂ ୟସସ୍ସି, ତଂ ଖଜ୍ଜରେ ଭୁଞ୍ଜରେ ପିୟ୍ୟରେ ଚ;

ଜାନାସି ମଂ ତ୍ୱଂ ପରଦତ୍ତୂପଜୀୱିଂ, ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ ଲଭତଂ ସପାକୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ପକତନ୍ତି ପଟିୟତ୍ତଂ। ୟସସ୍ସୀତି ପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନ। ତଂ ଖଜ୍ଜରେତି ତଂ ଖଜ୍ଜନ୍ତି ଚ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ଚ ପିୱନ୍ତି ଚ। କିଂକାରଣା ମୟ୍ହଂ କୁଜ୍ଝସି? ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡନ୍ତି ଉପତିଟ୍ଠିତ୍ୱା ଲଭିତବ୍ବପିଣ୍ଡଂ, ଉଟ୍ଠାୟ ଠିତେହି ୱା ଦୀୟମାନଂ ହେଟ୍ଠା ଠତ୍ୱା ଲଭିତବ୍ବପିଣ୍ଡଂ। ଲଭତଂ ସପାକୋତି ସପାକୋ ଚଣ୍ଡାଲୋପି ଲଭତୁ। ଜାତିସମ୍ପନ୍ନା ହି ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଲଭନ୍ତି, ସପାକଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ ପନ କୋ ଦେତି, ଦୁଲ୍ଲଭପିଣ୍ଡୋ ଅହଂ, ତସ୍ମା ମେ ଜୀୱିତପୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ଭୋଜନଂ ଦାପେହି, କୁମାରାତି।

ତତୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଗାଥମାହ –

୩।

''ଅନ୍ନଂ ମମେଦଂ ପକତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ, ଅତ୍ତତ୍ଥାୟ ସଦ୍ଦହତୋ ମମେଦଂ;

ଅପେହି ଏତ୍ତୋ କିମିଧଟ୍ଠିତୋସି, ନ ମାଦିସା ତୁମ୍ହଂ ଦଦନ୍ତି ଜମ୍ମା''ତି।

ତତ୍ଥ ଅତ୍ତତ୍ଥାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ୱଡ୍ଢିଅତ୍ଥାୟ। ଅପେହି ଏତ୍ତୋତି ଇମମ୍ହା ଠାନା ଅପଗଚ୍ଛ। ନ ମାଦିସାତି ମାଦିସା ଜାତିସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଉଦିଚ୍ଚବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଦାନଂ ଦେନ୍ତି, ନ ତୁୟ୍ହଂ ଚଣ୍ଡାଲସ୍ସ, ଗଚ୍ଛ, ଜମ୍ମାତି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୪।

''ଥଲେ ଚ ନିନ୍ନେ ଚ ୱପନ୍ତି ବୀଜଂ, ଅନୂପଖେତ୍ତେ ଫଲମାସମାନା;

ଏତାୟ ସଦ୍ଧାୟ ଦଦାହି ଦାନଂ, ଅପ୍ପେୱ ଆରାଧୟେ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – କୁମାର, ସସ୍ସଫଲଂ ଆସୀସମାନା ତୀସୁପି ଖେତ୍ତେସୁ ବୀଜଂ ୱପନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅତିୱୁଟ୍ଠିକାଲେ ଥଲେ ସସ୍ସଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ନିନ୍ନେ ପୂତିକଂ ହୋତି, ଅନୂପଖେତ୍ତେ ନଦିଞ୍ଚ ତଳାକଞ୍ଚ ନିସ୍ସାୟ କତଂ ଓଘେନ ୱୁୟ୍ହତି। ମନ୍ଦୱୁଟ୍ଠିକାଲେ ଥଲେ ଖେତ୍ତେ ୱିପଜ୍ଜତି, ନିନ୍ନେ ଥୋକଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଅନୂପଖେତ୍ତେ ସମ୍ପଜ୍ଜତେୱ। ସମୱୁଟ୍ଠିକାଲେ ଥଲେ ଖେତ୍ତେ ଥୋକଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଇତରେସୁ ସମ୍ପଜ୍ଜତେୱ। ତସ୍ମା ୟଥା ଫଲମାସୀସମାନା ତୀସୁପି ଖେତ୍ତେସୁ ୱପନ୍ତି, ତଥା ତ୍ୱମ୍ପି ଏତାୟ ଫଲସଦ୍ଧାୟ ଆଗତାଗତାନଂ ସବ୍ବେସଂୟେୱ ଦାନଂ ଦେହି, ଅପ୍ପେୱ ନାମ ଏୱଂ ଦଦନ୍ତୋ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେ ଆରାଧେସ୍ସସି ଲଭେସ୍ସସୀତି।

ତତୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଗାଥମାହ –

୫।

''ଖେତ୍ତାନି ମୟ୍ହଂ ୱିଦିତାନି ଲୋକେ, ୟେସାହଂ ବୀଜାନି ପତିଟ୍ଠପେମି;

ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଜାତିମନ୍ତୂପପନ୍ନା, ତାନୀଧ ଖେତ୍ତାନି ସୁପେସଲାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେସାହନ୍ତି ଯେସୁ ଅହଂ। ଜାତିମନ୍ତୂପପନ୍ନାତି ଜାତିଯା ଚ ମନ୍ତେହି ଚ ଉପପନ୍ନା।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬।

‘‘ଜାତିମଦୋ ଚ ଅତିମାନିତା ଚ, ଲୋଭୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ମଦୋ ଚ ମୋହୋ;

ଏତେ ଅଗୁଣା ଯେସୁ ଚ ସନ୍ତି ସଵ୍ବେ, ତାନୀଧ ଖେତ୍ତାନି ଅପେସଲାନି।

୭।

‘‘ଜାତିମଦୋ ଚ ଅତିମାନିତା ଚ, ଲୋଭୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ ମଦୋ ଚ ମୋହୋ;

ଏତେ ଅଗୁଣା ଯେସୁ ନ ସନ୍ତି ସଵ୍ବେ, ତାନୀଧ ଖେତ୍ତାନି ସୁପେସଲାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜାତିମଦୋତି ‘‘ଅହମସ୍ମି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପନ୍ନମାନୋ। ଅତିମାନିତା ଚାତି ‘‘ଅଞ୍ଞୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଜାତିଆଦୀହି ସଦିସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଅତିକ୍କମ୍ମ ପୱତ୍ତମାନୋ। ଲୋଭାଦଯୋ ଲୁବ୍ଭନଦୁସ୍ସନମଜ୍ଜନମୁଯ୍ହନମତ୍ତାୱ। ଅପେସଲାନୀତି ଏୱରୂପା ପୁଗ୍ଗଲା ଆସୀୱିସଭରିତା ୱିଯ ୱମ୍ମିକା ଅପ୍ପିଯସୀଲା ହୋନ୍ତି। ଏୱରୂପାନଂ ଦିନ୍ନଂ ନ ମହପ୍ଫଲଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ମା ଏତେସଂ ସୁପେସଲଖେତ୍ତଭାୱଂ ମଞ୍ଞିତ୍ଥ। ନ ହି ଜାତିମନ୍ତା ସଗ୍ଗଦାଯକା। ଯେ ପନ ଜାତିମାନାଦିରହିତା ଅରିଯା, ତାନି ଖେତ୍ତାନି ସୁପେସଲାନି, ତେସୁ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ତେ ସଗ୍ଗଦାଯକା ହୋନ୍ତୀତି।

ଇତି ସୋ ମହାସତ୍ତେ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥେନ୍ତେ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ଅତିୱିଯ ବହୁଂ ୱିପ୍ପଲପତି, କୁହିଂ ଗତା ଇମେ ଦୋୱାରିକା, ନଯିମଂ ଚଣ୍ଡାଲଂ ନୀହରନ୍ତୀ’’ତି ଗାଥମାହ –

୮।

‘‘କ୍ୱେତ୍ଥ ଗତା ଉପଜୋତିଯୋ ଚ, ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଅଥ ୱା ଗଣ୍ଡକୁଚ୍ଛି;

ଇମସ୍ସ ଦଣ୍ଡଞ୍ଚ ୱଧଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା, ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ଖଲଯାଥ ଜମ୍ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କ୍ୱେତ୍ଥ ଗତାତି ଇମେସୁ ତୀସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଠପିତା ଉପଜୋତିଯୋ ଚ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ଚ ଗଣ୍ଡକୁଚ୍ଛି ଚାତି ତଯୋ ଦୋୱାରିକା କୁହିଂ ଗତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତେପି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋମ ଦେୱା’’ତି ଆହଂସୁ। ‘‘ଅଯଂ ୱୋ ଜମ୍ମୋ ଚଣ୍ଡାଲୋ ଦିଟ୍ଠୋ’’ତି? ‘‘ନ ପସ୍ସାମ ଦେୱ, କୁତୋଚି ଆଗତଭାୱଂ ନ ଜାନାମା’’ତି। ‘‘କୋ ଚେସ ମାଯାକାରୋ ୱା ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ୱା ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନି କିଂ ତିଟ୍ଠଥା’’ତି। ‘‘କିଂ କରୋମ ଦେୱା’’ତି? ‘‘ଇମସ୍ସ ମୁଖମେୱ ପୋଥେତ୍ୱା ଭିନ୍ଦନ୍ତା ଦଣ୍ଡୱେଠଉପେସିକାହି ପିଟ୍ଠିଚମ୍ମଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତା ୱଧଞ୍ଚ ଦତ୍ୱା ଗଲେ ଗହେତ୍ୱା ଏତଂ ଜମ୍ମଂ ଖଲଯାଥ, ଇତୋ ନୀହରଥା’’ତି।

ମହାସତ୍ତୋ ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକଂ ଅନାଗତେସ୍ୱେୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ଗାଥମାହ –

୯।

‘‘ଗିରିଂ ନଖେନ ଖଣସି, ଅଯୋ ଦନ୍ତେହି ଖାଦସି;

ଜାତୱେଦଂ ପଦହସି, ଯୋ ଇସିଂ ପରିଭାସସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜାତୱେଦଂ ପଦହସୀତି ଅଗ୍ଗିଂ ଗିଲିତୁଂ ୱାଯମସି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱ ମାଣୱସ୍ସ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣାନଞ୍ଚ ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୦।

''ଇଦଂ ୱତ୍ୱାନ ମାତଙ୍ଗୋ, ଇସି ସଚ୍ଚପରକ୍କମୋ;

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖସ୍ମିଂ ପକ୍କାମି, ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଉଦିକ୍ଖତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସଚ୍ଚପରକ୍କମୋତି ସଭାୱପରକ୍କମୋ।

ସୋ ପାଚୀନଦିସାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକାଯ ୱୀଥିଯା ଓତରିତ୍ୱା ''ପଦୱଳଞ୍ଜଂ ପଞ୍ଞାଯତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାଯ ପାଚୀନଦ୍ୱାରସମୀପେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ସଂକଡ୍ଢିତ୍ୱା ଏକିସ୍ସଂ ସାଲାଯଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜି । ନଗରଦେୱତା ''ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଅଯ୍ୟଂ ୱିହେଠେତ୍ୱା କଥେତୀ''ତି ଅସହମାନା ଆଗମିଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ଜେଟ୍ଠକଯକ୍ଖୋ ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ଗୀୱଂ ଗହେତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତେସି, ସେସଦେୱତା ସେସବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଗୀୱଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ପରିୱତ୍ତେସୁଂ। ବୋଧିସତ୍ତେ ମୁଦୁଚିତ୍ତତାଯ ପନ ''ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ''ତି ନଂ ନ ମାରେନ୍ତି, କେୱଲଂ କିଲମେନ୍ତିଯେୱ। ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ସୀସଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିପସ୍ସାଭିମୁଖଂ ଜାତଂ, ହତ୍ଥପାଦା ଉଜୁକା ଥଦ୍ଧାୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ, ଅକ୍ଖୀନି କାଲକତସ୍ସେୱ ପରିୱତ୍ତିଂସୁ। ସୋ ଥଦ୍ଧସରୀରୋୱ ନିପଜ୍ଜି, ସେସବ୍ରାହ୍ମଣା ମୁଖେନ ଖେଳଂ ୱମନ୍ତା ଅପରାପରଂ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି । ମାଣୱା ''ଅଯ୍ୟେ, ପୁତ୍ତସ୍ସ ତେ କିଂ ଜାତ''ନ୍ତି ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କିମେତ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୧।

''ଆୱେଲ୍ଲିତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ, ବାହୁଂ ପସାରେତି ଅକମ୍ମନେଯ୍ୟଂ;

ସେତାନି ଅକ୍ଖୀନି ଯଥା ମତସ୍ସ, କୋ ମେ ଇମଂ ପୁତ୍ତମକାସି ଏୱ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆୱେଲ୍ଲିତନ୍ତି ପରିୱତ୍ତିତଂ।

ଅଥସ୍ସା ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ଠିତଜନୋ ଆରୋଚେତୁଂ ଗାଥମାହ –

୧୨।

''ଇଧାଗମା ସମଣୋ ଦୁମ୍ମୱାସୀ, ଓତଲ୍ଲକୋ ପଂସୁପିସାଚକୋୱ;

ସଙ୍କାରଚୋଳଂ ପଟିମୁଞ୍ଚ କଣ୍ଠେ, ସୋ ତେ ଇମଂ ପୁତ୍ତମକାସି ଏୱ''ନ୍ତି।

ସା ତଂ ସୁତ୍ୱାୱ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଞ୍ଞସ୍ସେତଂ ବଲଂ ନତ୍ଥି, ନିସ୍ସଂସଯଂ ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସମ୍ପନ୍ନମେତ୍ତାଭାୱନୋ ଖୋ ପନ ଧୀରୋ ନ ଏତ୍ତକଂ ଜନଂ କିଲମେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସତି, କତରଂ ନୁ ଖୋ ଦିସଂ ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ତତୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୧୩।

''କତମଂ ଦିସଂ ଅଗମା ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ଅକ୍ଖାଥ ମେ ମାଣୱା ଏତମତ୍ଥଂ;

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ତଂ ପଟିକରେମୁ ଅଚ୍ଚଯଂ, ଅପ୍ପେୱ ନଂ ପୁତ୍ତ ଲଭେମୁ ଜୀୱିତ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱାନାତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ତଂ ପଟିକରେମୁ ଅଚ୍ଚୟନ୍ତି ତଂ ଅଚ୍ଚୟଂ ପଟିକରିସ୍ସାମ ଦେସେସ୍ସାମ, ଖମାପେସ୍ସାମ ନନ୍ତି। ପୁତ୍ତ ଲଭେମୁ ଜୀୱିତନ୍ତି ଅପ୍ପେୱ ନାମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ଲଭେୟ୍ୟାମ।

ଅଥସ୍ସା ତତ୍ଥ ଠିତା ମାଣୱା କଥେନ୍ତା ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୪।

''ୱେହାୟସଂ ଅଗମା ଭୂରିପଞ୍ଞୋ, ପଥଦ୍ଧୁନୋ ପନ୍ନରସେୱ ଚନ୍ଦୋ;

ଅପି ଚାପି ସୋ ପୁରିମଦିସଂ ଅଗଚ୍ଛି, ସଚ୍ଚପ୍ପଟିଞ୍ଞୋ ଇସି ସାଧୁରୂପୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ପଥଦ୍ଧୁନୋତି ଆକାସପଥସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅଦ୍ଧୁନୋ ମଜ୍ଝେ ଠିତୋ ପନ୍ନରସେ ଚନ୍ଦୋ ୱିୟ। ଅପି ଚାପି ସୋତି ଅପିଚ ଖୋ ପନ ସୋ ପୁରତ୍ଥିମଂ ଦିସଂ ଗତୋ।

ସା ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ମମ ସାମିକଂ ଉପଧାରେସ୍ସାମୀ''ତି ସୁୱଣ୍ଣକଲସସୁୱଣ୍ଣସରକାନି ଗାହାପେତ୍ୱା ଦାସିଗଣପରିୱୁତା ତେନ ପଦୱଡଅଞ୍ଜସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ତେନାନୁସାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ତସ୍ମିଂ ପୀଠିକାୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜମାନେ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଥୋକଂ ଓଦନଂ ପତ୍ତେ ଠପେସି। ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକା ସୁୱଣ୍ଣକଲସେନ ତସ୍ସ ଉଦକଂ ଅଦାସି। ସୋ ତତ୍ଥେୱ ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେସି। ଅଥ ନଂ ସା ''କେନ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସୋ ୱିପ୍ପକାରୋ କତୋ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୧୫।

''ଆୱେଲ୍ଲିତଂ ପିଟ୍ଠିତୋ ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ, ବାହୁଂ ପସାରେତି ଅକମ୍ମନେୟ୍ୟଂ;

ସେତାନି ଅକ୍ଖୀନି ୟଥା ମତସ୍ସ, କୋ ମେ ଇମଂ ପୁତ୍ତମକାସି ଏୱ''ନ୍ତି।

ତତୋ ପରା ତେସଂ ୱଚନପଟିୱଚନଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୧୬।

''ୟକ୍ଖା ହୱେ ସନ୍ତି ମହାନୁଭାୱା, ଅନ୍ୱାଗତା ଇସୟୋ ସାଧୁରୂପା;

ତେ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ କୁପିତଂ ୱିଦିତ୍ୱା, ୟକ୍ଖା ହି ତେ ପୁତ୍ତମକଂସୁ ଏୱଂ।

୧୭।

''ୟକ୍ଖା ଚ ମେ ପୁତ୍ତମକଂସୁ ଏୱଂ, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ମେ ମା କୁଦ୍ଧୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରି;

ତୁମ୍ହେୱ ପାଦେ ସରଣଂ ଗତାସ୍ମି, ଅନ୍ୱାଗତା ପୁତ୍ତସୋକେନ ଭିକ୍ଖୁ।

୧୮।

''ତଦେୱ ହି ଏତରହି ଚ ମୟ୍ହଂ, ମନୋପଦୋସୋ ନ ମମତ୍ଥି କୋଚି;

ପୁତ୍ତୋ ଚ ତେ ୱେଦମଦେନ ମତ୍ତୋ, ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି ଅଧିଚ୍ଚ ୱେଦେ।

୧୯।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହଵେ ଭିକ୍ଖୁ ମୁହୁତ୍ତକେନ, ସମ୍ମୁୟ୍ହତେଵ ପୁରିସସ୍ସ ସଞ୍ଞା;

ଏକାପରାଧଂ ଖମ ଭୂରିପଞ୍ଞ, ନ ପଣ୍ଡିତା କୋଧବଲା ଭଵନ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯକ୍ଖାତି ନଗରପରିଗ୍ଗାହକଯକ୍ଖା। ଅନ୍ଵାଗତାତି ଅନୁ ଆଗତା, ଇସଯୋ ସାଧୁରୂପା ଗୁଣସମ୍ପନ୍ନାତି ଏଵଂ ଜାନମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ତେ ଇସୀନଂ ଗୁଣଂ ଞତ୍ଵା ତଵ ପୁତ୍ତଂ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତଂ କୁପିତଚିତ୍ତଂ ଵିଦିତ୍ଵା। ଵଞ୍ଞେଵ ମେତି ସଚେ ଯକ୍ଖା କୁପିତା ଏଵମକଂସୁ, କରୋନ୍ତୁ, ଦେଵତା ନାମ ପାନୀୟୋଠଉଙ୍କମତ୍ତେନ ସନ୍ତପ୍ପେତୁଂ ସକ୍କା, ତସ୍ମାହଂ ତେସଂ ନ ଭାଯାମି, କେଵଲଂ ଵଞ୍ଞେଵ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମା କୁଜ୍ଝି। ଅନ୍ଵାଗତାତି ଆଗତାସ୍ମି। ଭିକ୍ଖୂତି ମହାସତ୍ତଂ ଆଲପନ୍ତୀ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଜୀଵିତଦାନଂ ଯାଚତି। ତଦେଵ ହୀତି ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକେ ତଦା ତଵ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମଂ ଅକ୍କୋସନକାଲେ ଚ ମୟ୍ହଂ ମନୋପଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଏତରହି ଚ ତଯି ଯାଚମାନାଯପି ମମ ତସ୍ମିଂ ମନୋପଦୋସୋ ନତ୍ଥିଯେଵ। ଵେଦମଦେନାତି ‘‘ତଯୋ ଵେଦା ମେ ଉଗ୍ଗହିତା’’ତି ମଦେନ। ଅଧିଚ୍ଚାତି ଵେଦେ ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵାପି ଅତ୍ଥାନତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି। ମୁହୁତ୍ତକେନାତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ମୁହୁତ୍ତକେନେଵ।

ଏଵଂ ତାଯ ଖମାପିଯମାନୋ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ତେନ ହି ଏତେସଂ ଯକ୍ଖାନଂ ପଲାଯନତ୍ଥାଯ ଅମତୋସଧଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଗାଥମାହ –

୨୦।

‘‘ଇଦଞ୍ଚ ମୟ୍ହଂ ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡଂ, ତଵ ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଭୁଞ୍ଜତୁ ଅପ୍ପପଞ୍ଞୋ;

ଯକ୍ଖା ଚ ତେ ନଂ ନ ଵିହେଠଯେୟ୍ୟୁଂ, ପୁତ୍ତୋ ଚ ତେ ହେସ୍ସତି ସୋ ଅରୋଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉତ୍ତିଟ୍ଠପିଣ୍ଡନ୍ତି ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକପିଣ୍ଡଂ, ‘‘ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠପିଣ୍ଡ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ।

ସା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ‘‘ଦେଥ, ସାମି, ଅମତୋସଧ’’ନ୍ତି ସୁଵଣ୍ଣସରକଂ ଉପନାମେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକକଞ୍ଜିକଂ ତତ୍ଥ ଆସିଞ୍ଚିତ୍ଵା ‘‘ପଠମଞ୍ଞେଵ ଇତୋ ଉପଡ୍ଢଂ ତଵ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମୁଖେ ଓସିଞ୍ଚିତ୍ଵା ସେସଂ ଚାଟିଯଂ ଉଦକେନ ମିସ୍ସେତ୍ଵା ସେସବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ମୁଖେ ଓସିଞ୍ଚେହି, ସବ୍ବେପି ନିରୋଗା ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ହିମଵନ୍ତମେଵ ଗତୋ। ସାପି ତଂ ସରକଂ ସୀସେନାଦାଯ ‘‘ଅମତୋସଧଂ ମେ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ଵଦନ୍ତୀ ନିଵେସନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ପଠମଂ ପୁତ୍ତସ୍ସ ମୁଖେ କଞ୍ଜିକଂ ଓସିଞ୍ଚି, ଯକ୍ଖୋ ପଲାଯି। ଇତରୋ ପଂସୁଂ ପୁଞ୍ଛନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ‘‘ଅମ୍ମ କିମେତ’’ନ୍ତି ଆହ। ତଯା କତଂ ତ୍ଵମେଵ ଜାନିସ୍ସସି। ଏହି, ତାତ, ତଵ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟାନଂ ତେସଂ ଵିପ୍ପକାରଂ ପସ୍ସାତି। ସୋ ତେ ଦିସ୍ଵା ଵିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସି। ଅଥ ନଂ ମାତା ‘‘ତାତ ମଣ୍ଡବ୍ୟ, ତ୍ଵଂ ବାଲୋ ଦାନସ୍ସ ମହପ୍ଫଲଟ୍ଠାନଂ ନ ଜାନାସି, ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟା ନାମ ଏଵରୂପା ନ ହୋନ୍ତି, ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତସଦିସାଵ ହୋନ୍ତି, ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମା ଏତେସଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ଦାନମଦାସି, ସୀଲଵନ୍ତାନଂ ଦେହୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଆହ –

୨୧।

‘‘ମଣ୍ଡବ୍ୟ ବାଲୋସି ପରିତ୍ତପଞ୍ଞୋ, ଯୋ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖେତ୍ତାନମକୋଵିଦୋସି;

ମହକ୍କସାଵେସୁ ଦଦାସି ଦାନଂ, କିଲିଟ୍ଠକମ୍ମେସୁ ଅସଞ୍ଞତେସୁ।

୨୨।

‘‘ଜଟା ଚ କେସା ଅଜିନା ନିଵତ୍ଥା, ଜରୂଦପାନଂଵ ମୁଖଂ ପରୂଳ୍ହଂ;

ପଜଂ ଇମଂ ପସ୍ସଥ ଦୁମ୍ମରୂପଂ, ନ ଜଟାଜିନଂ ତାଯତି ଅପ୍ପପଞ୍ଞଂ।

୨୩।

‘‘ଯେସଂ ରାଗୋ ଚ ଦୋସୋ ଚ, ଅଵିଜ୍ଜା ଚ ଵିରାଜିତା;

ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ତେସୁ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମହକ୍କସାୱେସୂତି ମହାକସାୱେସୁ ମହନ୍ତେହି ରାଗକସାୱାଦୀହି ସମନ୍ନାଗତେସୁ। ଜଟା ଚ କେସାତି ତାତ ମଣ୍ଡନ୍ତ, ତୱ ଦକ୍ଖିଣେୟ୍ୟେସୁ ଏକଚ୍ଚାନଂ କେସା ଜଟା କତ୍ୱା ବଦ୍ଧା। ଅଜିନା ନିୱତ୍ଥାତି ସଖୁରାନି ଅଜିନଚମ୍ମାନି ନିୱତ୍ଥା। ଜରୂଦପାନଂ ୱାତି ତିଣଗହନେନ ଜିଣ୍ଣକୂପୋ ୱିୟ ମୁଖଂ ଦୀଘମସ୍ସୁତାୟ ପରୂଳ୍ହଂ। ପଜଂ ଇମନ୍ତି ଇମଂ ଏୱରୂପଂ ଅନଞ୍ଜିତାମଣ୍ଡିତଲୂଖୱେସଂ ପଜଂ ପସ୍ସଥ। ନ ଜଟାଜିନନ୍ତି ଏତଂ ଜଟାଜିନଂ ଇମଂ ଅପ୍ପପଞ୍ଞଂ ପଜଂ ତାୟିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ସୀଲପଞ୍ଞାଣତପୋକମ୍ମାନେୱ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ପତିଟ୍ଠା ହୋନ୍ତି। ଯେସନ୍ତି ଯସ୍ମା ଯେସଂ ଏତେ ରଜ୍ଜନଦୁସ୍ସନମୁୟ୍ହନସଭାୱା ରାଗାଦୟୋ ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକା ଚ ଅୱିଜ୍ଜା ୱିରାଜିତା ୱିଗତା, ୱିଗତତ୍ତାୟେୱ ଚ ଏତେସଂ କିଲେସାନଂ ଯେ ଖୀଣାସୱା ଅରହନ୍ତୋ, ତେସୁ ଦିନ୍ନଂ ମହପ୍ଫଲଂ, ତସ୍ମା ତ୍ୱଂ, ତାତ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଏୱରୂପାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ଅଦତ୍ୱା ଯେ ଲୋକେ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଲାଭିନୋ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞା ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ ସନ୍ତି, ତେସଂ ଦାନଂ ଦେହି। ଏହି, ତାତ, ତୱ କୁଲୂପକେ ଅମତୋସଧଂ ପାୟେତ୍ୱା ଅରୋଗେ କରିସ୍ସାମାତି ୱତ୍ୱା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠକଞ୍ଜିକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ଉଦକଚାଟିଯଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୋଳସନ୍ନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନଂ ମୁଖେସୁ ଆସିଞ୍ଚାପେସି।

ଏକେକୋ ପଂସୁଂ ପୁଞ୍ଛନ୍ତୋୱ ଉଟ୍ଠହି। ଅଥ ନେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ''ଇମେହି ଚଣ୍ଡାଲୁଚ୍ଛିଟ୍ଠକଂ ପୀତ''ନ୍ତି ଅବ୍ରାହ୍ମଣେ କରିଂସୁ। ତେ ଲଜ୍ଜିତା ବାରାଣସିତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଜ୍ଝରଟ୍ଠଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଜ୍ଝରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ୱସିଂସୁ, ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ପନ ତତ୍ଥେୱ ୱସି। ତଦା ୱେତ୍ତୱତୀନଗରଂ ଉପନିସ୍ସାୟ ୱେତ୍ତୱତୀନଦୀତୀରେ ଜାତିମନ୍ତୋ ନାମେକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପବ୍ବଜିତୋ ଜାତିଂ ନିସ୍ସାୟ ମହନ୍ତଂ ମାନମକାସି। ମହାସତ୍ତୋ ''ଏତସ୍ସ ମାନଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ତଂ ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପରିସୋତେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଖାଦିତ୍ୱା ''ଇମଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଜାତିମନ୍ତସ୍ସ ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗତୂ''ତି ଅଧିଟ୍ଠାୟ ନଦିୟଂ ପାତେସି। ତଂ ତସ୍ସ ଉଦକଂ ଆଚମନ୍ତସ୍ସ ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱାୱ ''ନସ୍ସ ୱସଲା''ତି ୱତ୍ୱା ''କୁତୋ ଅୟଂ କାଳକଣ୍ଣୀ ଆଗତୋ, ଉପଧାରେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂସୋତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''କିଂଜାତିକୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଚଣ୍ଡାଲୋସ୍ମୀ''ତି। ''ତୟା ନଦିୟା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ପାତିତ''ନ୍ତି ? ''ଆମ, ମୟା''ତି। ''ନସ୍ସ, ୱସଲ, ଚଣ୍ଡାଲ କାଳକଣ୍ଣି ମା ଇଧ ୱସି, ହେଟ୍ଠାସୋତେ ୱସାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସୋତେ ୱସନ୍ତେନପି ତେନ ପାତିତେ ଦନ୍ତକଟ୍ଠେ ପଟିସୋତଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜଟାସୁ ଲଗ୍ଗନ୍ତେ ସୋ ''ନସ୍ସ ୱସଲ, ସଚେ ଇଧ ୱସିସ୍ସସି, ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ।

ମହାସତ୍ତୋ ''ସଚାହଂ ଏତସ୍ସ କୁଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ମେ ଅରକ୍ଖିତଂ ଭୱିସ୍ସତି, ଉପାୟେନେୱସ୍ସ ମାନଂ ଭିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ''ତି ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନଂ ନିୱାରେସି। ମନୁସ୍ସା ଉକ୍କାଣ୍ଠା ଜାତିମନ୍ତଂ ତାପସଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନଂ ନ ଦେଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ସୋ ଆହ – ''ନ ମେ ତଂ କମ୍ମଂ, ନଦୀତୀରେ ପନେକୋ ଚଣ୍ଡାଲୋ ୱସତି, ତସ୍ସେତଂ କମ୍ମଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ମନୁସ୍ସା ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନଂ ନ ଦେଥା''ତି ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ''ଆମାୱୁସୋ''ତି। ''କିଂକାରଣା''ତି। ''ତୁମ୍ହାକଂ କୁଲୂପକୋ ତାପସୋ ମଂ ନିରପରାଧଂ ଅଭିସପି, ତସ୍ମିଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଖମାପନତ୍ଥାୟ ମମ ପାଦେସୁ ପତିତେ ସୂରିୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ''ତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କଡ୍ଢନ୍ତା ଆନେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଆହଂସୁ ''ସୂରିୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଥ ଭନ୍ତେ''ତି। ''ନ ସକ୍କା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ, ସଚାହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି, ଇମସ୍ସ ସତ୍ତଧା ମୁଦ୍ଧା ଫଲିସ୍ସତୀ''ତି। ''ଅଥ, ଭନ୍ତେ, କିଂ କରୋମା''ତି? ସୋ ''ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡଂ ଆହରଥା''ତି ଆହରାପେତ୍ୱା ''ଇମଂ ତାପସସ୍ସ ସୀସେ ଠପେତ୍ୱା ତାପସଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଉଦକେ ଠପେଥା''ତି ଠପାପେତ୍ୱା ସୂରିୟଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୂରିୟରସ୍ମୀହି ପହଟମତ୍ତେ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡୋ ସତ୍ତଧା ଭିଜ୍ଜି, ତାପସୋ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜି।

ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଦମେତ୍ୱା ''କହଂ ନୁ ଖୋ ଦାନି ସୋଳସ ବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ୱସନ୍ତୀ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ''ମଜ୍ଝରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ''ତି ଞତ୍ୱା ''ତେ ଦମେସ୍ସାମୀ''ତି ଇଦ୍ଧିୟା ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରସାମନ୍ତେ ଓତରିତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଆଦାୟ ନଗରେ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରି। ବ୍ରାହ୍ମଣା ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅୟଂ ଇଧ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଦିୱସେ ୱସନ୍ତୋପି ଅମ୍ହେ ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ କରିସ୍ସତୀ''ତି ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମହାରାଜ, ମାୟାକାରୋ ଏକୋ ୱିଜ୍ଜାଧରୋ ଚୋରୋ ଆଗତୋ, ଗଣ୍ହାପେଥ ନ''ନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋପି ମିସ୍ସକଭତ୍ତଂ ଆଦାୟ ଅଞ୍ଞତରଂ କୁଟ୍ଟଂ ନିସ୍ସାୟ ପୀଠିକାୟ ନିସିନ୍ନୋ ଭୁଞ୍ଜତି। ଅଥ ନଂ ଅଞ୍ଞୱିହିତକଂ ଆହାରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜମାନମେୱ ରଞ୍ଞା ପହିତପୁରିସା ଅସିନା ଗୀୱଂ ପହରିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସୁଂ। ସୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଇମସ୍ମିଂ କିର ଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତୋ କୋଣ୍ଡଦମକୋ ଅହୋସି। ସୋ ତେନେୱ ପରତନ୍ତିୟୁତ୍ତଭାୱେନ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପୁଣି। ଦେୱତା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ସକଲମେୱ ମଜ୍ଝରଟ୍ଠଂ ଉଣ୍ହଂ କୁକ୍କୁଳୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଟ୍ଠଂ ଅରଟ୍ଠମକଂସୁ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ –

''ଉପହଚ୍ଚ ମନଂ ମଜ୍ଝୋ, ମାତଙ୍ଗସ୍ମିଂ ଯସସ୍ସିନେ;

ସପାରିସଜ୍ଜୋ ଉଚ୍ଛିନ୍ନୋ, ମଜ୍ଝାରଞ୍ଞଂ ତଦା ଅହୂ''ତି। (ଜା। ୨।୧୯।୯୬);

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଉଦେନୋ ପବ୍ବଜିତେ ୱିହେଠେସିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମଣ୍ଡବ୍ୟୋ ଉଦେନୋ ଅହୋସି, ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମାତଙ୍ଗଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୪୯୮] ୨। ଚିତ୍ତସମ୍ଭୂତଜାତକୱଣ୍ଣନା

ସବ୍ବଂ ନରାନଂ ସଫଲଂ ସୁଚିଣ୍ଣନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ମହାକସ୍ସପସ୍ସ ପିଯସଂୱାସେ ଦ୍ୱେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେ ଭିକ୍ଖୂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେ କିର ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅପ୍ପଟିୱିଭତ୍ତଭୋଗା ପରମୱିସ୍ସାସିକା ଅହେସୁଂ, ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତାପି ଏକତୋୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଏକତୋୱ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ୱିନା ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଧମ୍ମସଭାଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ତେସଂଯେୱ ୱିସ୍ସାସଂ ୱଣ୍ଣଯମାନା ନିସୀଦିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଅନଚ୍ଛରିଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମେସଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ୱିସ୍ସାସିକତ୍ତଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ଭୱନ୍ତରାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ମିତ୍ତଭାୱଂ ନ ୱିଜହିଂସୁଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଅୱନ୍ତିରଟ୍ଠେ ଉଜ୍ଜେନିଯଂ ଅୱନ୍ତିମହାରାଜା ନାମ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ଉଜ୍ଜେନିଯା ବହି ଚଣ୍ଡାଲଗାମକୋ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ତତ୍ଥ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅପରୋପି ସତ୍ତୋ ତସ୍ସେୱ ମାତୁଚ୍ଛାପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତେସୁ ଏକୋ ଚିତ୍ତୋ ନାମ ଅହୋସି, ଏକୋ ସମ୍ଭୂତୋ ନାମ। ତେ ଉଭୋପି ୱଯପ୍ପତ୍ତା ଚଣ୍ଡାଲୱଂସଧୋୱନଂ ନାମ ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ''ଉଜ୍ଜେନୀନଗରଦ୍ୱାରେ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମା''ତି ଏକୋ ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେସି, ଏକୋ ପାଚୀନଦ୍ୱାରେ। ତସ୍ମିଞ୍ଚ ନଗରେ ଦ୍ୱେ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯୋ ଅହେସୁଂ, ଏକା ସେଟ୍ଠିଧୀତା, ଏକା ପୁରୋହିତଧୀତା। ତା ବହୁଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯମାଲାଗନ୍ଧାଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ''ଉଯ୍ୟାନକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମା''ତି ଏକା ଉତ୍ତରଦ୍ୱାରେନ ନିକ୍ଖମି, ଏକା ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ। ତା ତେ ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତେ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ''କେ ଏତେ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଚଣ୍ଡାଲପୁତ୍ତା''ତି ସୁତ୍ୱା ''ଅପସ୍ସିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ୱତ ପସ୍ସିମ୍ହା''ତି ଗନ୍ଧୋଦକେନ ଅକ୍ଖୀନି ଧୋୱିତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିଂସୁ। ମହାଜନୋ ''ଅରେ ଦୁଟ୍ଠଚଣ୍ଡାଲ, ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ ମଯଂ ଅମୂଲକାନି ସୁରାଭତ୍ତାଦୀନି ନ ଲଭିମ୍ହା''ତି ତେ ଉଭୋପି ଭାତିକେ ପୋଥେତ୍ୱା ଅନଯବ୍ୟସନଂ ପାପେସି।

ତେ ପଟିଲଦ୍ଧସଞ୍ଞା ଉଟ୍ଠାଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ସମାଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ତଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା ପରିଦେୱିତ୍ୱା ''କିନ୍ତି କରିସ୍ସାମା''ତି ମନ୍ତେତ୍ୱା ''ଇମଂ ଅମ୍ହାକଂ ଜାତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଚଣ୍ଡାଲକମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମ, ଜାତିଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣମାଣୱୱଣ୍ଣେନ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମନ୍ତେୱାସିକା ହୁତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖାଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିପ୍ପଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ। ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ''ଦ୍ୱେ କିର ଚଣ୍ଡାଲା ଜାତିଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ସିପ୍ପଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ''ତି ସୂଯିତ୍ଥ। ତେସୁ ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସିପ୍ପଂ ନିଟ୍ଠିତଂ, ସମ୍ଭୂତସ୍ସ ନ ତାୱ ନିଟ୍ଠାତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଏକୋ ଗାମୱାସୀ ''ବ୍ରାହ୍ମଣୱାଚନକଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆଚରିଯଂ ନିମନ୍ତେସି। ତମେୱ ରତ୍ତିଂ ଦେୱୋ ୱସ୍ସିତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ କନ୍ଦରାଦୀନି ପୂରେସି। ଆଚରିଯୋ ପାତୋୱ ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ତାତ, ଅହଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ମାଣୱେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲଂ ୱତ୍ୱା ତୁମ୍ହେହି ଲଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅମ୍ହେହି ଲଦ୍ଧଂ ଆହରା''ତି ପେସେସି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ମାଣୱକେ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ। ଯାୱ ମାଣୱା ନ୍ହାଯନ୍ତି ଚେୱ ମୁଖାନି ଚ ଧୋୱନ୍ତି, ତାୱ ମନୁସ୍ସା ପାଯାସଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ନିବ୍ବାତୂତି ଠପେସୁଂ। ମାଣୱା ତସ୍ମିଂ ଅନିବ୍ବୁତେଯେୱ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସୀଦିଂସୁ। ମନୁସ୍ସା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ତେସଂ ପୁରତୋ ପାତିଯୋ ଠପେସୁଂ। ସମ୍ଭୂତୋ ଲୁଦ୍ଧଧାତୁକୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ''ସୀତଲୋ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ପାଯାସପିଣ୍ଡଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୁଖେ ଠପେସି, ସୋ ତସ୍ସ ଆଦିତ୍ତଅଯୋଗୁଳୋ ୱିଯ ମୁଖଂ ଦହି। ସୋ କମ୍ପମାନୋ ସତିଂ ଅନୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଭାସାଯ ଏୱ ''ଖଳୁ ଖଳୁ''ତି ଆହ । ସୋପି ତଥେୱ ସତିଂ ଅନୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଚଣ୍ଡାଲଭାସାଯ ଏୱ ''ନିଗ୍ଗଲ ନିଗ୍ଗଲା''ତି ଆହ। ମାଣୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ''କିଂ ଭାସା ନାମେସା''ତି ୱଦିଂସୁ। ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋ ମଙ୍ଗଲଂ ଅଭାସି। ମାଣୱା ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୱଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଭାସଂ ସୋଧେନ୍ତା ''ଚଣ୍ଡାଲଭାସା''ତି ଞତ୍ୱା ''ଅରେ ଦୁଟ୍ଠଚଣ୍ଡାଲା, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ 'ବ୍ରାହ୍ମଣାମ୍ହା'ତି ୱତ୍ୱା ୱଞ୍ଚଯିତ୍ଥା''ତି ଉଭୋପି ତେ ପୋଥଯିଂସୁ। ଅଥେକୋ ସପ୍ପୁରିସୋ ''ଅପେଥା''ତି ୱାରେତ୍ୱା ''ଅଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଜାତିଯା ଦୋସୋ, ଗଚ୍ଛଥ କତ୍ଥଚି ଦେସେୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଜୀୱଥା''ତି ତେ ଉଭୋ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ମାଣୱା ତେସଂ ଚଣ୍ଡାଲଭାୱଂ ଆଚରିଯସ୍ସ ଆରୋଚେସୁଂ।

ତେପି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ନ ଚିରସ୍ସେୱ ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ନେରଞ୍ଜରାଯ ତୀରେ ମିଗିଯା କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତେ ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ

ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକତୋଓ ୱିଚରନ୍ତି, ୱିନା ଭୱିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ତେ ଏକଦିୱସଂ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ସୀସେନ ସୀସଂ, ସିଙ୍ଗେନ ସିଙ୍ଗଂ, ତୁଣ୍ଡେନ ତୁଣ୍ଡଂ ଅଲ୍ଲୀଯାପେତ୍ୱା ରୋମନ୍ଥଯମାନେ ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ସତ୍ତିଂ ଖିପିତ୍ୱା ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି। ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ନମ୍ମଦାନଦୀତୀରେ ଉକ୍କୁସଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତତ୍ରାପି ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତେ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା ସୀସେନ ସୀସଂ, ତୁଣ୍ଡେନ ତୁଣ୍ଡଂ ଅଲ୍ଲୀଯାପେତ୍ୱା ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ଏକୋ ଯଟ୍ଠିଲୁଦ୍ଦକୋ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱଧି। ତତୋ ପନ ଚୱିତ୍ୱା ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋ କୋସମ୍ବିଯଂ ପୁରୋହିତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ସମ୍ଭୂତପଣ୍ଡିତୋ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି। ତେ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ଜାତିଂ ଅନୁସ୍ସରିଂସୁ। ତେସୁ ସମ୍ଭୂତପଣ୍ଡିତୋ ନିରନ୍ତରଂ ସରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଂ ଚଣ୍ଡାଲଜାତିମେୱ ଅନୁସ୍ସରତି, ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋ ପଟିପାଟିଯା ଚତସ୍ସୋପି ଜାତିଯୋ। ସୋ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଝାନସୁଖେନ ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ୱସି। ସମ୍ଭୂତପଣ୍ଡିତୋପି ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଦିୱସେଯେୱ ମହାଜନମଜ୍ଝେ ମଙ୍ଗଲଗୀତଂ କତ୍ୱା ଉଦାନୱସେନ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ମଙ୍ଗଲଗୀତ''ନ୍ତି ଓରୋଧାପି ଗନ୍ଧବ୍ବାପି ତମେୱ ଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତି। ଅନୁକ୍କମେନେୱ ''ରଞ୍ଞୋ ପିଯଗୀତ''ନ୍ତି ସବ୍ବେପି ନଗରୱାସିନୋ ମନୁସ୍ସା ତମେୱ ଗାଯନ୍ତି।

ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋପି ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ୱସନ୍ତୋଯେୱ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମମ ଭାତିକେନ ସମ୍ଭୂତେନ ଛତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ଉଦାହୁ ନ ୱା''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ଲଦ୍ଧଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ନୱରଜ୍ଜଂ ତାୱ ଇଦାନି ଗନ୍ତ୍ୱାପି ବୋଧେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମହଲ୍ଲକକାଲେ ନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ କଥେତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପଣ୍ଣାସ ୱସ୍ସାନି ଅଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢିତକାଲେ ଇଦ୍ଧିଯା ଗନ୍ତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ଓତରିତ୍ୱା ମଙ୍ଗଲସିଲାପଟ୍ଟେ ସୁୱଣ୍ଣପଟିମା ୱିଯ ନିସୀଦି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ଦାରକୋ ତଂ ଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତୋ ଦାରୂନି ଉଦ୍ଧରତି। ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋ ତଂ ପକ୍କୋସି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ଆହ – ''ତ୍ୱଂ ପାତୋୱ ପଟ୍ଠାଯ ଇମମେୱ ଗୀତଂ ଗାଯସି, କିଂ ଅଞ୍ଞଂ ନ ଜାନାସୀ''ତି। ''ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞାନିପି ବହୂନି ଜାନାମି, ଇମାନି ପନ ଦ୍ୱେ ରଞ୍ଞୋ ପିଯଗୀତାନି, ତସ୍ମା ଇମାନେୱ ଗାଯାମୀ''ତି। ''ଅତ୍ଥି ପନ ରଞ୍ଞୋ ଗୀତସ୍ସ ପଟିଗୀତଂ ଗାଯନ୍ତୋ''ତି? ''ନତ୍ଥି ଭନ୍ତେ''ତି। ''ସକ୍ଖିସ୍ସସି ପନ ତ୍ୱଂ ପଟିଗୀତଂ ଗାଯିତୁ''ନ୍ତି? ''ଜାନନ୍ତୋ ସକ୍ଖିସ୍ସାମୀ''ତି। ''ତେନ ହି ତ୍ୱଂ ରଞ୍ଞା ଦ୍ୱୀସୁ ଗୀତେସୁ ଗାଯିତେସୁ ଇଦଂ ତତିଯଂ କତ୍ୱା ଗାଯସ୍ସୂ''ତି ଗୀତଂଦତ୍ୱା ''ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଗାଯିସ୍ସସି, ରାଜା ତେ ପସୀଦିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ଦସ୍ସତୀ''ତି ଉଯ୍ୟୋଜେସି।

ସୋ ସୀଘଂ ମାତୁ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ଏକୋ କିର ଦାରକୋ ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ ପଟିଗୀତଂ ଗାଯିସ୍ସତୀ''ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ''ଆଗଚ୍ଛତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ତ୍ୱଂ କିର, ତାତ, ପଟିଗୀତଂ ଗାଯିସ୍ସସୀ''ତି ପୁଟ୍ଠୋ ''ଆମ, ଦେୱ, ସବ୍ବଂ ରାଜପରିସଂ ସନ୍ନିପାତେଥା''ତି ସନ୍ନିପତିତାଯ ପରିସାଯ ରାଜାନଂ ଆହ ''ତୁମ୍ହେ ତାୱ, ଦେୱ, ତୁମ୍ହାକଂ ଗୀତଂ ଗାଯଥ, ଅଥାହଂ ପଟିଗୀତଂ ଗାଯିସ୍ସାମୀ''ତି। ରାଜା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୨୪।

''ସବ୍ବଂ ନରାନଂ ସଫଲଂ ସୁଚିଣ୍ଣଂ, ନ କମ୍ମୁନା କିଞ୍ଚନ ମୋଘମତ୍ଥି;

ପସ୍ସାମି ସମ୍ଭୂତଂ ମହାନୁଭାୱଂ, ସକମ୍ମୁନା ପୁଞ୍ଞଫଲୂପପନ୍ନଂ।

୨୫।

''ସବ୍ବଂ ନରାନଂ ସଫଲଂ ସୁଚିଣ୍ଣଂ, ନ କମ୍ମୁନା କିଞ୍ଚନ ମୋଘମତ୍ଥି;

କଚ୍ଚିନ୍ନୁ ଚିତ୍ତସ୍ସପି ଏୱମେୱଂ, ଇଦ୍ଧୋ ମନୋ ତସ୍ସ ଯଥାପି ମଯ୍ହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ କମ୍ମୁନା କିଞ୍ଚନ ମୋଘମତ୍ଥୀତି ସୁକତଦୁକ୍କଟେସୁ କମ୍ମେସୁ କିଞ୍ଚନ ଏକକମ୍ମମ୍ପି ମୋଘଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ନିପ୍ଫଲଂ ନ ହୋତି, ୱିପାକଂ ଦତ୍ୱାୱ ନସ୍ସତୀତି ଅପରାପରିଯୱେଦନୀଯକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସମ୍ଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ୱଦତି, ପସ୍ସାମହଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ସମ୍ଭୂତଂ ସକେନ କମ୍ମେନ ପୁଞ୍ଞଫଲୂପପନ୍ନଂ, ସକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁଞ୍ଞଫଲେନ ଉପପନ୍ନଂ ତଂ ପସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଚ୍ଚିନ୍ନୁ ଚିତ୍ତସ୍ସପୀତି ମଯଞ୍ହି ଦ୍ୱେପି ଜନା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ନ ଚିରଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିମ୍ହା, ଅହଂ ତାୱ ତସ୍ସ ଫଲେନ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ପତ୍ତୋ, କଚ୍ଚି ନୁ ଖୋ ମେ ଭାତିକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସପି ଏୱମେୱ ମନୋ ଇଦ୍ଧୋ ସମିଦ୍ଧୋତି।

ତସ୍ସ ଗୀତାୱସାନେ ଦାରକୋ ଗାଯନ୍ତୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୨୬।

‘‘ସଚ୍ଚଂ ନରାନଂ ସଫଲଂ ସୁଚିଣ୍ଣଂ, ନ କମ୍ମୁନା କିଞ୍ଚନ ମୋଘମତ୍ଥି;

ଚିତ୍ତମ୍ପି ଜାନାହି ତଥେଓ ଦେଓ, ଇଦ୍ଧୋ ମନୋ ତସ୍ସ ଯଥାପି ତୁୟ୍ହ’’ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୨୭।

‘‘ଭଓଂ ନୁ ଚିତ୍ତୋ ସୁତମଞ୍ଞତୋ ତେ, ଉଦାହୁ ତେ କୋଚି ନଂ ଏତଦକ୍ଖା;

ଗାଥା ସୁଗୀତା ନ ମମତ୍ଥି କଙ୍ଖା, ଦଦାମି ତେ ଗାମଓରଂ ସତଞ୍ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁତମଞ୍ଞତୋ ତେତି ଅହଂ ସମ୍ଭୂତସ୍ସ ଭାତା ଚିତ୍ତୋ ନାମାତି ଓଦନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସେଓ ନୁ ତେ ସନ୍ତିକା ସୁତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କୋଚି ନନ୍ତି ଉଦାହୁ ମଯା ସମ୍ଭୂତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଭାତା ଚିତ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋତି କୋଚି ତେ ଏତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୁଗୀତାତି ସବ୍ବଥାପି ଅଯଂ ଗାଥା ସୁଗୀତା, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ମମ କଙ୍ଖା। ଗାମଓରଂ ସତଞ୍ଚାତି ଗାମଓରାନଂ ତେ ସତଂ ଦଦାମୀତି ଓଦତି।

ତତୋ ଦାରକୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୨୮।

‘‘ନ ଚାହଂ ଚିତ୍ତୋ ସୁତମଞ୍ଞତୋ ମେ, ଇସୀ ଚ ମେ ଏତମତ୍ଥଂ ଅସଂସି;

ଗନ୍ତ୍ୱାନ ରଞ୍ଞୋ ପଟିଗାହି ଗାଥଂ, ଅପି ତେ ଓରଂ ଅତ୍ତମନୋ ଦଦେୟ୍ୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏତମତ୍ଥନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଉୟ୍ୟାନେ ନିସିନ୍ନୋ ଏକୋ ଇସି ମୟ୍ହଂ ଏତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ‘‘ସୋ ମମ ଭାତା ଚିତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇଦାନେଓ ନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁରିସେ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୨୯।

‘‘ଯୋଜେନ୍ତୁ ୱେ ରାଜରଥେ, ସୁକତେ ଚିତ୍ତସିବ୍ବନେ;

କଚ୍ଛଂ ନାଗାନଂ ବନ୍ଧଥ, ଗୀୱେୟ୍ୟଂ ପଟିମୁଞ୍ଚଥ।

୩୦।

‘‘ଆହଞ୍ଞନ୍ତୁ ଭେରିମୁଦିଙ୍ଗସଙ୍ଖେ, ସୀଘାନି ଯାନାନି ଚ ଯୋଜଯନ୍ତୁ;

ଅଜ୍ଜେୱହଂ ଅସ୍ସମଂ ତଂ ଗମିସ୍ସଂ, ଯତ୍ଥେୱ ଦକ୍ଖିସ୍ସମିସିଂ ନିସିନ୍ନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆହଞ୍ଞନ୍ତୂତି ଆହନନ୍ତୁ। ଅସ୍ସମଂ ତନ୍ତି ତଂ ଅସ୍ସମଂ।

ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ରଥଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ସୀଘଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଦ୍ୱାରେ ରଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୩୧.

‘‘ସୁଲଦ୍ଧଲାଭୋ ୱତ ମେ ଅହୋସି, ଗାଥା ସୁଗୀତା ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ;

ସ୍ୱାହଂ ଇସିଂ ସୀଲୱତୂପପନ୍ନଂ, ଦିସ୍ୱା ପତୀତୋ ସୁମନୋହମସ୍ମୀ’’ତି.

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସୁଲଦ୍ଧଲାଭୋ ୱତ ମଯ୍ହଂ ଛଣମଙ୍ଗଲଦିୱସେ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ଗୀତଗାଥା ସୁଗୀତାୱ ଅହୋସି, ସ୍ୱାହଂ ଅଜ୍ଜ ସୀଲୱତସମ୍ପନ୍ନଂ ଇସିଂ ଦିସ୍ୱା ପୀତିସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ଜାତୋତି.

ସୋ ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ‘‘ଭାତିକସ୍ସ ମେ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଅତ୍ଥରଥା’’ତିଆଦୀନି ଆଣାପେନ୍ତୋ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୩୨.

‘‘ଆସନଂ ଉଦକଂ ପଜ୍ଜଂ, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ନୋ ଭୱଂ;

ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଅଗ୍ଘଂ କୁରୁତୁ ନୋ ଭୱ’’ନ୍ତି.

ତତ୍ଥ ଅଗ୍ଘେତି ଅତିଥିନୋ ଦାତବ୍ବଯୁତ୍ତକସ୍ମିଂ ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ଆପୁଚ୍ଛାମ. କୁରୁତୁ ନୋତି ଇମଂ ନୋ ଅଗ୍ଘଂ ଭୱଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ.

ଏୱଂ ମଧୁରପଟିସନ୍ଥାରଂ କତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୩୩.

‘‘ରମ୍ମଞ୍ଚ ତେ ଆୱସଥଂ କରୋନ୍ତୁ, ନାରୀଗଣେହି ପରିଚାରଯସ୍ସୁ;

କରୋହି ଓକାସମନୁଗ୍ଗହାଯ, ଉଭୋପିମଂ ଇସ୍ସରିଯଂ କରୋମା’’ତି.

ତତ୍ଥ ଇମଂ ଇସ୍ସରିଯନ୍ତି କପିଲରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ଜନା କରୋମ ଅନୁଭୱାମ.

ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଛ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୪.

‘‘ଦିସ୍ୱା ଫଲଂ ଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ରାଜ, ଅଥୋ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସ ମହାୱିପାକଂ;

ଅତ୍ତାନମେୱ ପଟିସଂଯମିସ୍ସଂ, ନ ପତ୍ଥଯେ ପୁତ୍ତ ପସୁଂ ଧନଂ ୱା.

୩୫.

‘‘ଦସେୱିମା ୱସ୍ସଦସା, ମଚ୍ଚାନଂ ଇଧ ଜୀୱିତଂ;

ଅପତ୍ତଞ୍ଞେୱ ତଂ ଓଧିଂ, ନଳୋ ଛିନ୍ନୋୱ ସୁସ୍ସତି.

୩୬.

‘‘ତତ୍ଥ କା ନନ୍ଦି କା ଖିଡ୍ଡା, କା ରତୀ କା ଧନେସନା;

କିଂ ମେ ପୁତ୍ତେହି ଦାରେହି, ରାଜ ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ବନ୍ଧନା।

୩୭।

‘‘ସୋହଂ ଏୱଂ ପଜାନାମି, ମଚ୍ଚୁ ମେ ନପ୍ପମଜ୍ଜତି;

ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସ, କା ରତୀ କା ଧନେସନା।

୩୮।

‘‘ଜାତି ନରାନଂ ଅଧମା ଜନିନ୍ଦ, ଚଣ୍ଡାଲୟୋନି ଦ୍ୱିପଦାକନିଟ୍ଠା;

ସକେହି କମ୍ମେହି ସୁପାପକେହି, ଚଣ୍ଡାଲଗବ୍ଭେ ଅୱସିମ୍ହ ପୁବ୍ବେ।

୩୯।

‘‘ଚଣ୍ଡାଲାହୁମ୍ହ ଅୱନ୍ତୀସୁ, ମିଗା ନେରଞ୍ଜରଂ ପତି;

ଉକ୍କୁସା ନମ୍ମଦାତୀରେ, ତ୍ୟଜ ବ୍ରାହ୍ମଣଖତ୍ତିୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସାତି ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ସୁଚରିତସ୍ସେୱ ଫଲଂ ଜାନାସି, ଅହଂ ପନ ଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସପି ଫଲଂ ପସ୍ସାମିୟେୱ। ମୟଞ୍ହି ଉଭୋ ଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ଫଲେନ ଇତୋ ଚତୁତ୍ଥେ ଅତ୍ତଭାୱେ ଚଣ୍ଡାଲୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତା। ତତ୍ଥ ନ ଚିରଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଫଲେନ ତ୍ୱଂ ଖତ୍ତିୟକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ଅହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ, ଏୱାହଂ ଦୁଚ୍ଚରିତସ୍ସ ଚ ଫଲଂ ସୁଚିଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ମହାୱିପାକଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତାନମେୱ ସୀଲସଂୟମେନ ପଟିସଂୟମିସ୍ସଂ, ପୁତ୍ତଂ ୱା ପସୁଂ ୱା ଧନଂ ୱା ନ ପତ୍ଥେମି।

ଦସେୱିମା ୱସ୍ସଦସାତି ମହାରାଜ, ମନ୍ଦଦସକଂ ଖିଡ୍ଡାଦସକଂ ୱଣ୍ଣଦସକଂ ବଲଦସକଂ ପଞ୍ଞାଦସକଂ ହାନିଦସକଂ ପବ୍ଭାରଦସକଂ ୱଙ୍କଦସକଂ ମୋମୂହଦସକଂ ସୟନଦସକନ୍ତି ଇମେସଞ୍ହି ଦସନ୍ନଂ ଦସକାନଂ ୱସେନ ଦସେୱ ୱସ୍ସଦସା ଇମେସଂ ମଚ୍ଚାନଂ ଇଧ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଜୀୱିତଂ। ତୟିଦଂ ନ ନିୟମେନ ସବ୍ବା ଏୱ ଏତା ଦସା ପାପୁଣାତି, ଅଥ ଖୋ ଅପ୍ପତ୍ତଞ୍ଞେୱ ତଂ ଓଧିଂ ନଳଓ ଛିନ୍ନୋୱ ସୁସ୍ସତି। ୟେପି ସକଲଂ ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ମନ୍ଦଦସକେ ପୱତ୍ତା ରୂପାରୂପଧମ୍ମା ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆତପେ ଖିତ୍ତନଳଓ ୱିୟ ତତ୍ଥେୱ ସୁସ୍ସନ୍ତି ଅନ୍ତରଧାୟନ୍ତି, ତଂ ଓଧିଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଖିଡ୍ଡାଦସକଂ ନ ପାପୁଣନ୍ତି, ତଥା ଖିଡ୍ଡାଦସକାଦୀସୁ ପୱତ୍ତା ୱଣ୍ଣଦସକାଦୀନି।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଏୱଂ ସୁସ୍ସମାନେ ଜୀୱିତେ କା ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣେ ନିସ୍ସାୟ ଅଭିନନ୍ଦୀ, କା କାୟକୀଳଆଦିୱସେନ ଖିଡ୍ଡା, କା ସୋମନସ୍ସୱସେନ ରତି, କା ଧନେସନା, କିଂ ମେ ପୁତ୍ତେହି, କିଂ ଦାରେହି, ମୁତ୍ତୋସ୍ମି ତମ୍ହା ପୁତ୍ତଦାରବନ୍ଧନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତକେନାଧିପନ୍ନସ୍ସାତି ଜୀୱିତନ୍ତକରେନ ମଚ୍ଚୁନା ଅଭିଭୂତସ୍ସ। ଦ୍ୱିପଦାକନିଟ୍ଠାତି ଦ୍ୱିପଦାନଂ ଅନ୍ତରେ ଲାମକା। ଅୱସିମ୍ହାତି ଦ୍ୱେପି ମୟଂ ୱସିମ୍ହ।

ଚଣ୍ଡାଲାହୁମ୍ହାତି ମହାରାଜ, ଇତୋ ପୁବ୍ବେ ଚତୁତ୍ଥଂ ଜାତିଂ ଅୱନ୍ତିରଟ୍ଠେ ଉଜ୍ଜେନିନଗରେ ଚଣ୍ଡାଲା ଅହୁମ୍ହ, ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ନେରଞ୍ଜରାୟ ନଦିୟା ତୀରେ ଉଭୋପି ମିଗା ଅହୁମ୍ହା ତତ୍ଥ ଦ୍ୱେପି ଅମ୍ହେ ଏକସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖମୂଲେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସାୟ ଠିତେ ଏକୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଏକେନେୱ ସତ୍ତିପହାରେନ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସି, ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ନମ୍ମଦାନଦୀତୀରେ କୁରରା ଅହୁମ୍ହା ତତ୍ରାପି ନୋ ନିସ୍ସାୟ ଠିତେ ଏକୋ ନେସାଦୋ ଏକପ୍ପହାରେନେୱ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସି, ତତୋ ଚୱିତ୍ୱା ତେ ମୟଂ ଅଜ୍ଜ ବ୍ରାହ୍ମଣଖତ୍ତିୟା ଜାତା। ଅହଂ କୋସମ୍ବିୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତ୍ୱଂ ଇଧ ରାଜା ଜାତୋତି।

ଏୱମସ୍ସ ଅତୀତେ ଲାମକଜାତିୟୋ ପକାସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଇମିସ୍ସାପି ଜାତିୟା ଆୟୁସଙ୍ଖାରପରିତ୍ତତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁଞ୍ଞେସୁ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୦।

‘‘ଉପନୀୟତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାୟୁ, ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

କରୋହି ପଞ୍ଚାଲ ମମେତ ୱାକ୍ୟଂ, ମାକାସି କମ୍ମାନି ଦୁକ୍ଖୁଦ୍ରୟାନି।

୪୧।

‘‘ଉପନୀୟତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାୟୁ, ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

କରୋହି ପଞ୍ଚାଲ ମମେତ ୱାକ୍ୟଂ, ମାକାସି କମ୍ମାନି ଦୁକ୍ଖପ୍ଫଲାନି।

୪୨।

‘‘ଉପନୀୟତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାୟୁ, ଜରୂପନୀତସ୍ସ ନ ସନ୍ତି ତାଣା;

କରୋହି ପଞ୍ଚାଲ ମମେତ ୱାକ୍ୟଂ, ମାକାସି କମ୍ମାନି ରଜସ୍ସିରାନି।

୪୩।

‘‘ଉପନୀୟତି ଜୀୱିତମପ୍ପମାୟୁ, ୱଣ୍ଣଂ ଜରା ହନ୍ତି ନରସ୍ସ ଜିଯ୍ୟତୋ;

କରୋହି ପଞ୍ଚାଲ ମମେତ ୱାକ୍ୟଂ, ମାକାସି କମ୍ମଂ ନିରୟୂପପତ୍ତିୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପନୀୟତୀତି ମହାରାଜ, ଇଦଂ ଜୀୱିତଂ ମରଣଂ ଉପଗଚ୍ଛତି। ଇଦଞ୍ହି ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପମାୟୁ ସରସପରିତ୍ତତାୟପି ଠିତିପରିତ୍ତତାୟପି ପରିତ୍ତକଂ, ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନେ ତିଣଗ୍ଗେ ଉସ୍ସାୱବିନ୍ଦୁସଦିସଂ। ନ ସନ୍ତି ତାଣାତି ନ ହି ଜରାୟ ମରଣଂ ଉପନୀତସ୍ସ ପୁତ୍ତାଦୟୋ ତାଣା ନାମ ହୋନ୍ତି। ମମେତ ୱାକ୍ୟନ୍ତି ମମ ଏତଂ ୱଚନଂ। ମାକାସୀତି ମା ରୂପାଦିକାମଗୁଣହେତୁ ପମାଦଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୟାଦୀସୁ ଦୁକ୍ଖୱଡ୍ଢନାନି କମ୍ମାନି କରି। ଦୁକ୍ଖପ୍ଫଲାନୀତି ଦୁକ୍ଖୱିପାକାନି। ରଜସ୍ସିରାନୀତି କିଲେସରଜେନ ଓକିଣ୍ଣସୀସାନି। ୱଣ୍ଣନ୍ତି ଜୀରମାନସ୍ସ ନରସ୍ସ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ଜରା ହନ୍ତି। ନିରୟୂପପତ୍ତିୟାତି ନିରସ୍ସାଦେ ନିରୟେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତ୍ଥାୟ।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତେ କଥେନ୍ତେ ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୪୪।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ ତୱେତଂ, ୟଥା ଇସୀ ଭାସସି ଏୱମେତଂ;

କାମା ଚ ମେ ସନ୍ତି ଅନପ୍ପରୂପା, ତେ ଦୁଚ୍ଚଜା ମାଦିସକେନ ଭିକ୍ଖୁ।

୪୫।

‘‘ନାଗୋ ୟଥା ପଙ୍କମଜ୍ଝେ ବ୍ୟସନ୍ନୋ, ପସ୍ସଂ ଥଲଂ ନାଭିସମ୍ଭୋତି ଗନ୍ତୁଂ;

ଏୱମ୍ପହଂ କାମପଙ୍କେ ବ୍ୟସନ୍ନୋ, ନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ମଗ୍ଗମନୁବ୍ବଜାମି।

୪୬।

‘‘ୟଥାପି ମାତା ଚ ପିତା ଚ ପୁତ୍ତଂ, ଅନୁସାସରେ କିନ୍ତି ସୁଖୀ ଭୱେୟ୍ୟ;

ଏଓଞ୍ଚି ମଂ ତ୍ୱଂ ଅନୁସାସ ଭନ୍ତେ, ଯଥା ଚିରଂ ପେଚ ସୁଖୀ ଭୱେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅନପ୍ପରୂପାତି ଅପରିତ୍ତଜାତିକା ବହୂ ଅପରିମିତା। ତେ ଦୁଜ୍ଜଜା ମାଦିସକେନାତି ଭାତିକ, ତ୍ୱଂ କିଲେସେ ପହାଯ ଠିତୋ, ଅହଂ ପନ କାମପଙ୍କେ ନିମୁଗ୍ଗୋ, ତସ୍ମା ମାଦିସକେନ ତେ କାମା ଦୁଜ୍ଜଜା। ‘‘ନାଗୋ ଯଥା’’ତି ଇମିନା ଅତ୍ତନୋ କାମପଙ୍କେ ନିମୁଗ୍ଗଭାୱସ୍ସ ଉପମଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ବ୍ରୂସନ୍ତୋତି ୱିସନ୍ତୋ ଅନୁପୱିଟ୍ଠୋ ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ମଗ୍ଗନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଓୱାଦାନୁସାସନୀମଗ୍ଗଂ ନାନୁଵଜାମି ପଵଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ଇଧେୱ ପନ ମେ ଠିତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦେଥାତି। ଅନୁସାସରେତି ଅନୁସାସନ୍ତି।

ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୪୭।

‘‘ନୋ ଚେ ତୁୱଂ ଉସ୍ସହସେ ଜନିନ୍ଦ, କାମେ ଇମେ ମାନୁସକେ ପହାତୁଂ;

ଧମ୍ମିଂ ବଲିଂ ପଟ୍ଠପଯସ୍ସୁ ରାଜ, ଅଧମ୍ମକାରୋ ତୱ ମାହୁ ରଟ୍ଠେ।

୪୮।

‘‘ଦୂତା ୱିଧାୱନ୍ତୁ ଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ନିମନ୍ତକା ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ;

ତେ ଅନ୍ନପାନେନ ଉପଟ୍ଠହସ୍ସୁ, ୱତ୍ଥେନ ସେନାସନପଚ୍ଚଯେନ ଚ।

୪୯।

‘‘ଅନ୍ନେନ ପାନେନ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ, ସନ୍ତପ୍ପଯ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚ;

ଦତ୍ୱା ଚ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଯଥାନୁଭାୱଂ, ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗମୁପେହି ଠାନଂ।

୫୦।

‘‘ସଚେ ଚ ତଂ ରାଜ ମଦୋ ସହେଯ୍ୟ, ନାରୀଗଣେହି ପରିଚାରଯନ୍ତଂ;

ଇମମେୱ ଗାଥଂ ମନସୀ କରୋହି, ଭାସେସି ଚେନଂ ପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ।

୫୧।

‘‘ଅବ୍ଭୋକାସସଯୋ ଜନ୍ତୁ, ୱଜନ୍ତ୍ୟା ଖୀରପାଯିତୋ;

ପରିକିଣ୍ଣୋ ସୁୱାନେହି, ସ୍ୱାଜ୍ଜ ରାଜାତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉସ୍ସହସେତି ଉସ୍ସହସି। ଧମ୍ମିଂ ବଲିନ୍ତି ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଅନତିରିତ୍ତଂ ବଲିଂ ଗଣ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଧମ୍ମକାରୋତି ପୋରାଣକରାଜୂହି ଠପିତଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଧମ୍ମଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତା ଅଧମ୍ମକିରିଯା। ନିମନ୍ତକାତି ଧମ୍ମିକସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ପକ୍କୋସକା। ଯଥାନୁଭାୱନ୍ତି ଯଥାବଲଂ ଯଥାସତ୍ତିଂ। ଇମମେୱ ଗାଥନ୍ତି ଇଦାନି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ତତ୍ରାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ‘‘ମହାରାଜ, ସଚେ ତଂ ମଦୋ ଅଭିଭୱେଯ୍ୟ, ସଚେ ତେ ନାରୀଗଣପରିୱୁତସ୍ସ ରୂପାଦଯୋ ୱା କାମଗୁଣେ ରଜ୍ଜସୁଖଂ ୱା ଆରବ୍ଭ ମାନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟ, ଅଥେୱଂ ଚିନ୍ତେଯ୍ୟାସି ‘ଅହଂ ପୁରେ ଚଣ୍ଡାଲଯୋନିଯଂ ନିଵତ୍ତୋ ଛନ୍ନସ୍ସ ତିଣକୁଟିମତ୍ତସ୍ସପି ଅଭାୱା ଅବ୍ଭୋକାସସଯୋ ଅହୋସିଂ, ତଦା ହି ମେ ମାତା ଚଣ୍ଡାଲୀ ଅରଞ୍ଞଂ ଦାରୁପଣ୍ଣାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ମଂ କୁକ୍କୁରଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଖୀରଂ ପାଯେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ସୋହଂ କୁକ୍କୁରେହି ପରିୱାରିତୋ ତେହିଯେୱ ସଦ୍ଧିଂ ସୁନଖିଯା ଖୀରଂ ପିୱିତ୍ୱା

ଵଡ୍ଢିତୋ, ଏଵଂ ନୀଚଜଚ୍ଚୋ ହୁତ୍ଵା ଅଜ୍ଜ ରାଜା ନାମ ଜାତୋ’ତି। ‘ଇତି ଖୋ, ତ୍ଵଂ ମହାରାଜ, ଇମିନା ଅଟ୍ଠେନ ଅତ୍ତାନଂ ଓଵଦନ୍ତୋ ଯୋ ସୋ ପୁବ୍ବେ ଅଟ୍ଠୋକାସସଯୋ ଜନ୍ତୁ ଅରଞ୍ଞେ ଵଜନ୍ତିଯା ଚଣ୍ଡାଲିଯା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଅନୁସଞ୍ଚରନ୍ତିଯା ସୁନଖିଯା ଚ ଖୀରଂ ପାଯିତୋ ସୁନଖେହି ପରିକିଣ୍ଣୋ ଵଡ୍ଢିତୋ, ସୋ ଅଜ୍ଜ ରାଜାତି ଵୁଚ୍ଚତୀ’ତି ଇମଂ ଗାଥଂ ଭାସେଯ୍ୟାସୀ’’ତି।

ଏଵଂ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଓଵାଦଂ ଦତ୍ଵା ‘‘ଦିନ୍ନୋ ତେ ମଯା ଓଵାଦୋ, ଇଦାନି ତ୍ଵଂ ପବ୍ବଜ ଵା ମା ଵା, ଅତ୍ତନାଵ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମସ୍ସ ଵିପାକଂ ପଟିସେଵିସ୍ସତୀ’’ତି ଵତ୍ଵା ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ଵା ତସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ପାଦରଜଂ ପାତେନ୍ତୋ ହିମଵନ୍ତମେଵ ଗତୋ। ରାଜାପି ତଂ ଦିସ୍ଵା ଉପ୍ପନ୍ନସଂଵେଗୋ ଜେଟ୍ଠପୁତ୍ତସ୍ସ ରଜ୍ଜଂ ଦତ୍ଵା ବଲକାଯଂ ନିଵତ୍ତେତ୍ଵା ହିମଵନ୍ତାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସାଗମନଂ ଞତ୍ଵା ଇସିଗଣପରିଵୁତୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ଵା ପବ୍ବାଜେତ୍ଵା କସିଣପରିକମ୍ମଂ ଆଚିକ୍ଖି। ସୋ ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେସି। ଇତି ତେ ଉଭୋପି ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗା ଅହେସୁଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ‘‘ଏଵଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ତୀଣି ଚତ୍ତାରି ଭଵନ୍ତରାନି ଗଚ୍ଛନ୍ତାପି ଦଢହଵିସ୍ସାସାଵ ଅହେସୁ’’ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ସମ୍ଭୂତପଣ୍ଡିତୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ଚିତ୍ତପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଚିତ୍ତସମ୍ଭୂତଜାତକଵଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା

[୪୯୯] ୩। ସିଵିଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଦୂରେଅପସ୍ସଂ ଥେରୋଵାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଅସଦିସଦାନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଂ ଅଟ୍ଠକନିପାତେ ସିଵିଜାତକେ ଵିତ୍ଥାରିତମେଵ। ତଦା ପନ ରାଜା ସତ୍ତମେ ଦିଵସେ ସବ୍ବପରିକ୍ଖାରେ ଦତ୍ଵା ଅନୁମୋଦନଂ ଯାଚି, ସତ୍ଥା ଅକତ୍ଵାଵ ପକ୍କାମି। ରାଜା ଭୁତ୍ତପାତରାସୋ ଵିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘କସ୍ମା, ଭନ୍ତେ, ଅନୁମୋଦନଂ ନ କରିତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ସତ୍ଥା ‘‘ଅପରିସୁଦ୍ଧା, ମହାରାଜ, ପରିସା’’ତି ଵତ୍ଵା ‘‘ନ ଵେ କଦରିଯା ଦେଵଲୋକଂ ଵଜନ୍ତୀ’’ତି (ଧ। ପ। ୧୭୭) ଗାଥାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ରାଜା ପସୀଦିତ୍ଵା ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକେନ ସୀଵେଯ୍ୟକେନ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ତଥାଗତଂ ପୂଜେତ୍ଵା ନଗରଂ ପାଵିସି। ପୁନଦିଵସେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆଵୁସୋ, କୋସଲରାଜା ଅସଦିସଦାନଂ ଦତ୍ଵା ତାଦିସେନପି ଦାନେନ ଅତିତ୍ତୋ ଦସବଲେନ ଧମ୍ମେ ଦେସିତେ ପୁନ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ସୀଵେଯ୍ୟକଵତ୍ଥଂ ଅଦାସି, ଯାଵ ଅତିତ୍ତୋ ଵତ ଆଵୁସୋ ଦାନେନ ରାଜା’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘ଇମାଯ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ଭିକ୍ଖଵେ, ବାହିରଭଣ୍ଡଂ ନାମ ସୁଦିନ୍ନଂ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପଂ ଉନ୍ନଙ୍ଗଲଂ କତ୍ଵା ଦେଵସିକଂ ଛସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗେନ ଦାନଂ ଦଦମାନାପି ବାହିରଦାନେନ ଅତିତ୍ତା ‘ପିଯସ୍ସ ଦାତା ପିଯଂ ଲଭତୀ’ତି ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ଵା ଅଦଂସୁଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ସିଵିରଟ୍ଠେ ଅରିଟ୍ଠପୁରନଗରେ ସିଵିମହାରାଜେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ସିଵିକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ଵଯପ୍ପତ୍ତୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ ଆଗନ୍ତ୍ଵା ପିତୁ ସିପ୍ପଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଉପରଜ୍ଜଂ ଲଭିତ୍ଵା ଅପରଭାଗେ ପିତୁ ଅଚ୍ଚଯେନ ରାଜା ହୁତ୍ଵା ଅଗତିଗମନଂ ପହାଯ ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେତ୍ଵା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ଵା ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ନଗରମଜ୍ଝେ ନିଵେସନଦ୍ଵାରେ ଚାତି ଛ ଦାନସାଲାଯୋ କାରେତ୍ଵା ଦେଵସିକଂ ଛସତସହସ୍ସପରିଚ୍ଚାଗେନ ମହାଦାନଂ ପଵତ୍ତେସି। ଅଟ୍ଠମିଯଂ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ପନ୍ନରସିଯଞ୍ଚ ନିଚ୍ଚଂ ଦାନସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଦାନଂ ଓଲୋକେସି। ସୋ ଏକଦା ପୁଣ୍ଣମଦିଵସେ ପାତୋଵ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନା ଦିନ୍ନଦାନଂ ଆଵଜ୍ଜେନ୍ତୋ ବାହିରଵତ୍ଥୁଂ ଅତ୍ତନା ଅଦିନ୍ନଂ ନାମ ଅଦିସ୍ଵା ‘‘ମଯା ବାହିରଵତ୍ଥୁ ଅଦିନ୍ନଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ନ ମଂ ବାହିରଦାନଂ ତୋସେତି, ଅହଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକଦାନଂ ଦାତୁକାମୋ, ଅହୋ ଵତ ଅଜ୍ଜ ମମ ଦାନସାଲଂ ଗତକାଲେ କୋଚିଦେଵ ଯାଚକୋ ବାହିରଵତ୍ଥୁଂ ଅଯାଚିତ୍ଵା ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ସଚେ ହି ମେ କୋଚି ହଦଯମଂସସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, କଣଯେନ ଉରଂ ପହରିତ୍ଵା ପସନ୍ନୋଦକତୋ ସନାଢଅଂ ପଦୁମଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ଵିଯ ଲୋହିତବିନ୍ଦୂନି ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ହଦଯଂ ନୀହରିତ୍ଵା ଦସ୍ସାମି। ସଚେ ସରୀରମଂସସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ଅଵଲେଖନସତ୍ଥକେନ ତେଲସିଙ୍ଗଂ ଲିଖନ୍ତୋ ଵିଯ ସରୀରମଂସଂ ଓତାରେତ୍ଵା ଦସ୍ସାମି। ସଚେ ଲୋହିତସ୍ସ ନାମଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ଯନ୍ତମୁଖେ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ଵା ଉପନୀତଂ ଭାଜନଂ ପୂରେତ୍ଵା ଲୋହିତଂ ଦସ୍ସାମି। ସଚେ ଵା ପନ କୋଚି ‘ଗେହେ ମେ କମ୍ମଂ ନପ୍ପଵତ୍ତତି, ଗେହେ ମେ ଦାସକମ୍ମଂ କରୋହୀ’ତି ଵଦେଯ୍ୟ, ରାଜଵେସଂ ଅପନେତ୍ଵା ବହି ଠତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ସାଵେତ୍ଵା ଦାସକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି। ସଚେ ମେ କୋଚି ଅକ୍ଖିନୋ ନାମଂ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ, ତାଲମିଞ୍ଜଂ ନୀହରନ୍ତୋ ଵିଯ ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ଵା ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି।

ଇତି ସୋ –

‘‘ଯଂକିଞ୍ଚି ମାନୁସଂ ଦାନଂ, ଅଦିନ୍ନଂ ମେ ନ ଵିଜ୍ଜତି;

ଯୋପି ଯାଚେଯ୍ය ମଂ ଚକ୍ଖୁଂ, ଦଦେଯ୍ୟଂ ଅୱିକମ୍ପିତୋ’’ତି। (ଚରିଯା। ୧।୫୨) –

ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୋଳସହି ଗନ୍ଧୋଦକଘଟେହି ନ୍ହାଯିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧୱରଗତୋ ଦାନଗ୍ଗଂ ଅଗମାସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝାସଯଂ ୱିଦିତ୍ୱା ‘‘ସିୱିରାଜା ‘ଅଜ୍ଜ ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦସ୍ସାମୀ’ତି ଚିନ୍ତେସି, ସକ୍ଖିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ଦାତୁଂ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ତସ୍ସ ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯ ଜରାପତ୍ତୋ ଅନ୍ଧବ୍ରାହ୍ମଣୋ ୱିଯ ହୁତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦାନଗ୍ଗଗମନକାଲେ ଏକସ୍ମିଂ ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସେ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଜଯାପେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଦଭିମୁଖଂ ୱାରଣଂ ପେସେତ୍ୱା ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣ, କିଂ ୱଦେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ‘‘ମହାରାଜ, ତୱ ଦାନଜ୍ଝାସଯଂ ନିସ୍ସାଯ ସମୁଗ୍ଗତେନ କିତ୍ତିଘୋସେନ ସକଲଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟୋ, ଅହଂ ଅନ୍ଧୋ, ତ୍ୱଂ ଦ୍ୱିଚକ୍ଖୁକୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ଯାଚନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୫୨।

‘‘ଦୂରେ ଅପସ୍ସଂ ଥେରୋୱ, ଚକ୍ଖୁଂ ଯାଚିତୁମାଗତୋ;

ଏକନେତ୍ତା ଭୱିସ୍ସାମ, ଚକ୍ଖୁଂ ମେ ଦେହି ଯାଚିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୂରେତି ଇତୋ ଦୂରେ ୱସନ୍ତୋ। ଥେରୋତି ଜରାଜିଣ୍ଣଥେରୋ। ଏକନେତ୍ତାତି ଏକଂ ନେତ୍ତଂ ମଯ୍ହଂ ଦେହି, ଏୱଂ ଦ୍ୱେପି ଏକେକନେତ୍ତା ଭୱିସ୍ସାମାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନେୱାହଂ ପାସାଦେ ନିସିନ୍ନୋ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଆଗତୋ, ଅହୋ ମେ ଲାଭୋ, ଅଜ୍ଜେୱ ମେ ମନୋରଥୋ ମତ୍ଥକଂ ପାପୁଣିସ୍ସତି, ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ତୁଟ୍ଠମାନସୋ ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୫୩।

‘‘କେନାନୁସିଟ୍ଠୋ ଇଧ ମାଗତୋସି, ୱନିବ୍ବକ ଚକ୍ଖୁପଥାନି ଯାଚିତୁଂ;

ସୁଦୁଚ୍ଚଜଂ ଯାଚସି ଉତ୍ତମଙ୍ଗଂ, ଯମାହୁ ନେତ୍ତଂ ପୁରିସେନ ‘ଦୁଚ୍ଚଜ’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱନିବ୍ବକାତି ତଂ ଆଲପତି। ଚକ୍ଖୁପଥାନୀତି ଚକ୍ଖୂନମେତଂ ନାମଂ। ଯମାହୂତି ଯଂ ପଣ୍ଡିତା ‘‘ଦୁଚ୍ଚଜ’’ନ୍ତି କଥେନ୍ତି।

ଇତୋ ପରଂ ଉତ୍ତାନସମ୍ବନ୍ଧଗାଥା ପାଳିଇନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା –

୫୪।

‘‘ଯମାହୁ ଦେୱେସୁ ସୁଜମ୍ପତୀତି, ମଘୱାତି ନଂ ଆହୁ ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ତେନାନୁସିଟ୍ଠୋ ଇଧ ମାଗତୋସ୍ମି, ୱନିବ୍ବକୋ ଚକ୍ଖୁପଥାନି ଯାଚିତୁଂ।

୫୫।

‘‘ୱନିବ୍ବତୋ ମଯ୍ହ ୱନିଂ ଅନୁତ୍ତରଂ, ଦଦାହି ତେ ଚକ୍ଖୁପଥାନି ଯାଚିତୋ;

ଦଦାହି ମେ ଚକ୍ଖୁପଥଂ ଅନୁତ୍ତରଂ, ଯମାହୁ ନେତ୍ତଂ ପୁରିସେନ ଦୁଚ୍ଚଜଂ।

୫୬।

‘‘ଯେନ ଅତ୍ଥେନ ଆଗଚ୍ଛି, ଯମତ୍ଥମଭିପତ୍ଥଯଂ;

ତେ ତେ ଇଜ୍ଝନ୍ତୁ ସଙ୍କପ୍ପା, ଲଭ ଚକ୍ଖୂନି ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୫୭।

‘‘ଏକଂ ତେ ଯାଚମାନସ୍ସ, ଉଭଯାନି ଦଦାମହଂ;

ସ ଚକ୍ଖୁମା ଗଚ୍ଛ ଜନସ୍ସ ପେକ୍ଖତୋ, ଯଦିଚ୍ଛସେ ତ୍ୱଂ ତଦତେ ସମିଜ୍ଝତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱନିବ୍ବତୋତି ଯାଚନ୍ତସ୍ସ। ୱନିନ୍ତି ଯାଚନଂ। ତେ ତେତି ତେ ତୱ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ସଙ୍କପ୍ପା। ସ ଚକ୍ଖୁମାତି ସୋ ତ୍ୱଂ ମମ ଚକ୍ଖୂହି ଚକ୍ଖୁମା ହୁତ୍ୱା। ଯଦିଚ୍ଛସେ ତ୍ୱଂ ତଦତେ ସମିଜ୍ଝତୂତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ମମ ସନ୍ତିକା ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ତେ ସମିଜ୍ଝତୂତି।

ରାଜା ଏତ୍ତକଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ଇଧେୱ ମଯା ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଦାତୁଂ ଅସାରୁପ୍ପ’’ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଦାଯ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୀୱିକଂ ନାମ ୱେଜ୍ଜଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଅକ୍ଖିଂ ମେ ସୋଧେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅମ୍ହାକଂ କିର ରାଜା ଅକ୍ଖୀନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଦାତୁକାମୋ’’ତି ସକଲନଗରେ ଏକକୋଲାହଲଂ ଅହୋସି। ଅଥ ସେନାପତିଆଦଯୋ ରାଜୱଲ୍ଲଭା ଚ ନାଗରା ଚ ଓରୋଧା ଚ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱାରେନ୍ତା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅୱୋଚୁଂ –

୫୮।

‘‘ମା ନୋ ଦେୱ ଅଦା ଚକ୍ଖୁଂ, ମା ନୋ ସବ୍ବେ ପରାକରି;

ଧନଂ ଦେହି ମହାରାଜ, ମୁତ୍ତା ୱେଳୁରିଯା ବହୂ।

୫୯।

‘‘ଯୁତ୍ତେ ଦେୱ ରଥେ ଦେହି, ଆଜାନୀଯେ ଚଲଙ୍କତେ;

ନାଗେ ଦେହି ମହାରାଜ, ହେମକପ୍ପନୱାସସେ।

୬୦।

‘‘ଯଥା ତଂ ସିୱଯୋ ସବ୍ବେ, ସଯୋଗ୍ଗା ସରଥା ସଦା;

ସମନ୍ତା ପରିକିରେୟ୍ୟୁଂ, ଏୱଂ ଦେହି ରଥେସଭା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରାକରୀତି ପରିଚ୍ଚଜି। ଅକ୍ଖୀସୁ ହି ଦିନ୍ନେସୁ ରଜ୍ଜଂ ତ୍ୱଂ ନ କାରେସ୍ସସି, ଅଞ୍ଞୋ ରାଜା ଭୱିସ୍ସତି, ଏୱଂ ତଯା ମଯଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ନାମ ଭୱିସ୍ସାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯେନେୱମାହଂସୁ। ପରିକିରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ପରିୱାରେୟ୍ୟୁଂ। ଏୱଂ ଦେହୀତି ଯଥା ତଂ ଅୱିକଲଚକ୍ଖୁଂ ସିୱଯୋ ପରିୱାରେୟ୍ୟୁଂ, ଏୱଂ ବାହିରଧନମେୱସ୍ସ ଦେହି, ମା ଅକ୍ଖୀନି। ଅକ୍ଖୀସୁ ହି ଦିନ୍ନେସୁ ନ ତଂ ସିୱଯୋ ପରିୱାରେସ୍ସନ୍ତୀତି।

ଅଥ ରାଜା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୧।

‘‘ଯୋ ୱେ ଦସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ୱାନ, ଅଦାନେ କୁରୁତେ ମନୋ;

ଭୂମ୍ୟଂ ସୋ ପତିତଂ ପାସଂ, ଗୀୱାଯଂ ପଟିମୁଞ୍ଚତି।

୬୨।

‘‘ଯୋ ୱେ ଦସ୍ସନ୍ତି ୱତ୍ୱାନ, ଅଦାନେ କୁରୁତେ ମନୋ;

ପାପା ପାପତରୋ ହୋତି, ସମ୍ପତ୍ତୋ ଯମସାଧନଂ।

୬୩।

‘‘ଯଞ୍ହି ଯାଚେ ତଞ୍ହି ଦଦେ, ଯଂ ନ ଯାଚେ ନ ତଂ ଦଦେ;

ସ୍ୱାହଂ ତମେୱ ଦସ୍ସାମି, ଯଂ ମଂ ଯାଚତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଟିସୁଣିତ୍ୱାତି ପଣ୍ଣେସେତି। ପାପା ପାପତରୋତି ଲାମକାପି ଲାମକତରୋ ନାମ ହୋତି। ସମ୍ପତ୍ତୋ ଯମସାଧନନ୍ତି ଯମସ୍ସ ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ଉସ୍ସଦନିରଯଂ ଏସ ପତ୍ତୋଯେୱ ନାମ ହୋତି। ଯଞ୍ହି ଯାଚେତି ଯଂ ଯାଚକୋ ଯାଚେଯ୍ୟ, ଦାଯକୋପି ତମେୱ ଦଦେଯ୍ୟ, ନ ଅଯାଚିତଂ, ଅଯଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଯାଚତି, ନ ମୁତ୍ତାଦିକଂ ଧନଂ, ତଦେୱସ୍ୱାହଂ ଦସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

ଅଥ ନଂ ଅମଚ୍ଚା ‘‘କିଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଚକ୍ଖୂନି ଦେସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ଗାଥମାହଂସୁ –

୬୪।

‘‘ଆଯୁଂ ନୁ ୱଣ୍ଣଂ ନୁ ସୁଖଂ ବଲଂ ନୁ, କିଂ ପତ୍ଥଯାନୋ ନୁ ଜନିନ୍ଦ ଦେସି;

କଥଞ୍ହି ରାଜା ସିୱିନଂ ଅନୁତ୍ତରୋ, ଚକ୍ଖୂନି ଦଜ୍ଜା ପରଲୋକହେତୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରଲୋକହେତୂତି ମହାରାଜ, କଥଂ ନାମ ତୁମ୍ହାଦିସୋ ପଣ୍ଡିତପୁରିସୋ ସନ୍ଦିଟ୍ଠିକଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ପହାଯ ପରଲୋକହେତୁ ଚକ୍ଖୂନି ଦଦେଯ୍ୟାତି।

ଅଥ ନେସଂ କଥେନ୍ତୋ ରାଜା ଗାଥମାହ –

୬୫।

‘‘ନ ୱାହମେତଂ ଯସସା ଦଦାମି, ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେ ନ ଧନଂ ନ ରଟ୍ଠଂ;

ସତଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଚରିତୋ ପୁରାଣୋ, ଇଚ୍ଚେୱ ଦାନେ ରମତେ ମନୋ ମମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ୱାହନ୍ତି ନ ୱେ ଅହଂ। ଯସସାତି ଦିବ୍ବସ୍ସ ୱା ମାନୁସସ୍ସ ୱା ଯସସ୍ସ କାରଣା। ନ ପୁତ୍ତମିଚ୍ଛେତି ଇମସ୍ସ ଚକ୍ଖୁଦାନସ୍ସ ଫଲେନ ନେୱାହଂ ପୁତ୍ତଂ ଇଚ୍ଛାମି, ନ ଧନଂ ନ ରଟ୍ଠଂ, ଅପିଚ ସତଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୋଧିସତ୍ତାନଂ ଏସ ଆଚିଣ୍ଣୋ ସମାଚିଣ୍ଣୋ ପୋରାଣକମଗ୍ଗୋ, ଯଦିଦଂ ପାରମୀପୂରଣଂ ନାମ। ନ ହି ପାରମିଯୋ ଅପୂରେତ୍ୱା ବୋଧିପଲ୍ଲଙ୍କେ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପାପୁଣିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ଅହଞ୍ଚ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିତୁକାମୋ। ଇଚ୍ଚେୱ ଦାନେ ରମତେ ମନୋ ମମାତି ଇମିନା କାରଣେନ ମମ ମନୋ ଦାନେଯେୱ ନିରତୋତି ୱଦତି।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋପି ଧମ୍ମସେନାପତିସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ଚରିଯାପିଟକଂ ଦେସେନ୍ତୋ ‘‘ମଯ୍ହଂ ଦ୍ୱୀହି ଚକ୍ଖୂହିପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମେୱ ପିଯତର’’ନ୍ତି ଦୀପେତୁଂ ଆହ –

‘‘ନ ମେ ଦେସ୍ସା ଉଭୋ ଚକ୍ଖୂ, ଅତ୍ତାନଂ ମେ ନ ଦେସ୍ସିଯଂ;

ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଂ ପିଯଂ ମଯ୍ହଂ, ତସ୍ମା ଚକ୍ଖୁଂ ଅଦାସହ’’ନ୍ତି। (ଚରିଯା। ୧।୬୬);

ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପନ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେସୁ ଅପ୍ପଟିଭାଣେସୁ ଠିତେସୁ ମହାସତ୍ତୋ ସୀୱିକଂ ୱେଜ୍ଜଂ ଗାଥାୟ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୬୬।

''ସଖା ଚ ମିତ୍ତୋ ଚ ମମାସି ସୀୱିକ, ସୁସିକ୍ଖିତୋ ସାଧୁ କରୋହି ମେ ୱଚୋ;

ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଚକ୍ଖୂନି ମମଂ ଜିଗୀସତୋ, ହତ୍ଥେସୁ ଠପେହି ୱନିବ୍ବକସ୍ସା''ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ ସୀୱିକ, ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ସହାୟୋ ଚ ମିତ୍ତୋ ଚ ୱେଜ୍ଜସିପ୍ପେ ଚାସି ସୁସିକ୍ଖିତୋ, ସାଧୁ ମେ ୱଚନଂ କରୋହି। ମମ ଜିଗୀସତୋ ଉପଧାରେନ୍ତସ୍ସ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ତାଲମିଞ୍ଜଂ ୱିୟ ମେ ଅକ୍ଖୀନି ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ଯାଚକସ୍ସ ହତ୍ଥେସୁ ଠପେହୀତି।

ଅଥ ନଂ ସୀୱିକୋ ଆହ ''ଚକ୍ଖୁଦାନଂ ନାମ ଭାରିୟଂ, ଉପଧାରେହି, ଦେୱା''ତି। ସୀୱିକ, ଉପଧାରିତଂ ମୟା, ତ୍ୱଂ ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୋହି, ମା ମୟା ସଦ୍ଧିଂ ବହୁଂ କଥେହୀତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ''ଅଯୁତ୍ତଂ ମାଦିସସ୍ସ ସୁସିକ୍ଖିତସ୍ସ ୱେଜ୍ଜସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅକ୍ଖୀସୁ ସତ୍ଥପାତନ''ନ୍ତି। ସୋ ନାନାଭେସଜ୍ଜାନି ଘଂସିତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜଚୁଣ୍ଣେନ ନୀଲୁପ୍ପଲଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖିଂ ଉପସିଙ୍ଘାପେସି, ଅକ୍ଖି ପରିୱତ୍ତି, ଦୁକ୍ଖୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ''ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି, ମହାରାଜ, ପଟିପାକତିକକରଣଂ ମୟ୍ହଂ ଭାରୋ''ତି। ''ଅଲଞ୍ଚି ତାତ ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୀ''ତି। ସୋ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ପୁନ ଉପସିଙ୍ଘାପେସି, ଅକ୍ଖି ଅକ୍ଖିକୂପତୋ ମୁଚ୍ଚି, ବଲୱତରା ୱେଦନା ଉଦପାଦି। ''ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି ମହାରାଜ, ସକ୍କୋମହଂ ପଟିପାକତିକଂ କାତୁ''ନ୍ତି। ''ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୀ''ତି। ସୋ ତତିୟୱାରେ ଖରତରଂ ପରିଭାୱେତ୍ୱା ଉପନାମେସି। ଅକ୍ଖି ଓସଧବଲେନ ପରିବ୍ଭମିତ୍ୱା ଅକ୍ଖିକୂପତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନ୍ହାରୁସୁତ୍ତକେନ ଓଲମ୍ବମାନଂ ଅଟ୍ଠାସି। ସଲ୍ଲକ୍ଖେହି ନରିନ୍ଦ, ପୁନ ପାକତିକକରଣଂ ମୟ୍ହଂ ବଲନ୍ତି। ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୀତି। ଅଧିମତ୍ତା ୱେଦନା ଉଦପାଦି, ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରି, ନିୱତ୍ଥସାଟକା ଲୋହିତେନ ତେମିଂସୁ। ଓରୋଧା ଚ ଅମଚ୍ଚା ଚ ରଞ୍ଞୋ ପାଦମୂଲେ ପତିତ୍ୱା ''ଦେୱ ଅକ୍ଖୀନି ମା ଦେହୀ''ତି ମହାପରିଦେୱଂ ପରିଦେୱିଂସୁ।

ରାଜା ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ''ତାତ, ମା ପପଞ୍ଚଂ କରୀ''ତି ଆହ। ସୋ ''ସାଧୁ, ଦେୱା''ତି ୱାମହତ୍ଥେନ ଅକ୍ଖିଂ ଧାରେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ସତ୍ଥକଂ ଆଦାୟ ଅକ୍ଖିସୁତ୍ତକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅକ୍ଖିଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ସୋ ୱାମକ୍ଖିନା ଦକ୍ଖିଣକ୍ଖିଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ''ଏହି ବ୍ରାହ୍ମଣା''ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''ମମ ଇତୋ ଅକ୍ଖିତୋ ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣକ୍ଖିମେୱ ପିୟତରଂ, ତସ୍ସ ମେ ଇଦଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୂ''ତି ୱତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅକ୍ଖିଂ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଠପେସି। ତଂ ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ୱିକସିତନୀଲୁପ୍ପଲଂ ୱିୟ ହୁତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ୱାମକ୍ଖିନା ତସ୍ସ ତଂ ଅକ୍ଖିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଅହୋ, ସୁଦିନ୍ନଂ ମୟା ଅକ୍ଖିଦାନ''ନ୍ତି ଅନ୍ତୋ ସମୁଗ୍ଗତାୟ ପୀତିୟା ନିରନ୍ତରଂ ଫୁଟୋ ହୁତ୍ୱା ଇତରମ୍ପି ଅକ୍ଖିଂ ଅଦାସି। ସକ୍କୋ ତମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ଅକ୍ଖିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାଜନସ୍ସ ଓଲୋକେନ୍ତସ୍ସେୱ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦିୟଡ୍ଢଗାଥମାହ –

୬୭।

''ଚୋଦିତୋ ସିୱିରାଜେନ, ସୀୱିକୋ ୱଚନଂକରୋ;

ରଞ୍ଞୋ ଚକ୍ଖୂନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସୂପନାମୟି;

ସଚକ୍ଖୁ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆସି, ଅନ୍ଧୋ ରାଜା ଉପାୱିସୀ''ତି।

ରଞ୍ଞୋ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅକ୍ଖୀନି ରୁହିଂସୁ, ରୁହମାନାନି ଚ ଆୱାଟଭାୱଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା କମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକେନ ୱିୟ ଉଗ୍ଗତେନ ମଂସପିଣ୍ଡେନ ପୂରେତ୍ୱା ଚିତ୍ତକମ୍ମରୂପସ୍ସ ୱିୟ ଅକ୍ଖୀନି ଅହେସୁଂ, ୱେଦନା ପଚ୍ଛିଜ୍ଜି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ କତିପାହଂ ପାସାଦେ ୱସିତ୍ୱା ''କିଂ ଅନ୍ଧସ୍ସ ରଜ୍ଜେନ, ଅମଚ୍ଚାନଂ ରଜ୍ଜଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସମଣଧମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ତେସଂ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ''ଏକୋ ମୁଖଧୋୱନାଦିଦାୟକୋ କପ୍ପିୟକାରକୋୱ ମୟ୍ହଂ ସନ୍ତିକେ ଭୱିସ୍ସତି, ସରୀରକିଚ୍ଚଟ୍ଠାନେସୁପି ମେ ରଜ୍ଜୁକଂ ବନ୍ଧଥା''ତି ୱତ୍ୱା ସାରଥିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ''ରଥଂ ୟୋଜେହୀ''ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚା ପନସ୍ସ ରଥେନ ଗନ୍ତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣସିୱିକାୟ ନଂ ନେତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣୀତୀରେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଧାୟ ପଟିକ୍କମିଂସୁ। ରାଜା ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ନିସିନ୍ନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦାନଂ ଆୱଜ୍ଜେସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକ୍କସ୍ସ ଆସନଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି। ସୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ

ତଂ କାରଣଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜସ୍ସ ୱରଂ ଦତ୍ୱା ଚକ୍ଖୁଂ ପଟିପାକତିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇମା ଗାଥା ଆହ –

୬୮।

‘‘ତତୋ ସୋ କତିପାହସ୍ସ, ଉପରୂଳ୍ହେସୁ ଚକ୍ଖୁସୁ;

ସୂତଂ ଆମନ୍ତଯୀ ରାଜା, ସିୱୀନଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନୋ।

୬୯।

‘‘ଯୋଜେହି ସାରଥି ଯାନଂ, ଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ପଟିୱେଦଯ;

ଉଯ୍ୟାନଭୂମିଂ ଗଚ୍ଛାମ, ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋ ୱନାନି ଚ।

୭୦।

‘‘ସୋ ଚ ପୋକ୍ଖରଣୀତୀରେ, ପଲ୍ଲଙ୍କେନ ଉପାୱିସି;

ତସ୍ସ ସକ୍କୋ ପାତୁରହୁ, ଦେୱରାଜା ସୁଜମ୍ପତୀ’’ତି।

ସକ୍କୋପି ମହାସତ୍ତେନ ପଦସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘କୋ ଏସୋ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଗାଥମାହ –

୭୧।

‘‘ସକ୍କୋହମସ୍ମି ଦେୱିନ୍ଦୋ, ଆଗତୋସ୍ମି ତୱନ୍ତିକେ;

ୱରଂ ୱରସ୍ସୁ ରାଜୀସି, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସୀ’’ତି। –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଗାଥମାହ –

୭୨।

‘‘ପହୂତଂ ମେ ଧନଂ ସକ୍କ, ବଲଂ କୋସୋ ଚନପ୍ପକୋ;

ଅନ୍ଧସ୍ସ ମେ ସତୋ ଦାନି, ମରଣଞ୍ଞେୱ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମରଣଞ୍ଞେୱ ରୁଚ୍ଚତୀତି ଦେୱରାଜ, ଇଦାନି ମଯ୍ହଂ ଅନ୍ଧଭାୱେନ ମରଣମେୱ ରୁଚ୍ଚତି, ତଂ ମେ ଦେହୀତି।

ଅଥ ନଂ ସକ୍କୋ ଆହ ‘‘ସିୱିରାଜ, କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ମରିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ମରଣଂ ରୋଚେସି, ଉଦାହୁ ଅନ୍ଧଭାୱେନା’’ତି? ‘‘ଅନ୍ଧଭାୱେନ ଦେୱା’’ତି। ‘‘ମହାରାଜ, ଦାନଂ ନାମ ନ କେୱଲଂ ସମ୍ପରାଯତ୍ଥମେୱ ଦୀଯତି, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମତ୍ଥାଯପି ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ତ୍ୱଞ୍ଚ ଏକଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଯାଚିତୋ ଦ୍ୱେ ଅଦାସି, ତେନ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋହୀ’’ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଆହ –

୭୩।

‘‘ଯାନି ସଚ୍ଚାନି ଦ୍ୱିପଦିନ୍ଦ, ତାନି ଭାସସ୍ସୁ ଖତ୍ତିଯ;

ସଚ୍ଚଂ ତେ ଭଣମାନସ୍ସ, ପୁନ ଚକ୍ଖୁ ଭଓିସ୍ସତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ସକ୍କ, ସଚେସି ମମ ଚକ୍ଖୁଂ ଦାତୁକାମୋ, ଅଞ୍ଞଂ ଉପାଯଂ ମା କରି, ମମ ଦାନନିସ୍ସନ୍ଦେନେଓ ମେ ଚକ୍ଖୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୂ’’ତି ଓତ୍ୱା ସକ୍କେନ ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ସକ୍କୋ ଦେଓରାଜାପି ନ ପରେସଂ ଚକ୍ଖୁଂ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋମି, ତଯା ଦିନ୍ନଦାନସ୍ସ ଫଲେନେଓ ତେ ଚକ୍ଖୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ଓୁତ୍ତେ ‘‘ତେନ ହି ମଯା ଦାନଂ ସୁଦିନ୍ନ’’ନ୍ତି ଓତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୭୪।

‘‘ଯେ ମଂ ଯାଚିତୁମାଯନ୍ତି, ନାନାଗୋତ୍ତା ଓନିବ୍ବକା;

ଯୋପି ମଂ ଯାଚତେ ତତ୍ଥ, ସୋପି ମେ ମନସୋ ପିଯୋ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚଓଜ୍ଜେନ, ଚକ୍ଖୁ ମେ ଉପପଜ୍ଜଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯେ ମନ୍ତି ଯେ ମଂ ଯାଚିତୁଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସୁ ଯାଚକେସୁ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ଯୋପି ମଂ ଯାଚତେ, ସୋପି ମେ ମନସୋ ପିଯୋ। ଏତେନାତି ସଚେ ମମ ସବ୍ବେପି ଯାଚକା ପିଯା, ସଚ୍ଚମେଓେତଂ ମଯା ଓୁତ୍ତଂ, ଏତେନ ମେ ସଚ୍ଚଓଚନେନ ଏକଂ ମେ ଚକ୍ଖୁ ଉପପଜ୍ଜଥ ଉପପଜ୍ଜତୂତି ଆହ।

ଅଥସ୍ସ ଓଚନାନନ୍ତରମେଓ ପଠମଂ ଚକ୍ଖୁ ଉଦପାଦି। ତତୋ ଦୁତିଯସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତ୍ଥାଯ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୭୫।

‘‘ଯଂ ମଂ ସୋ ଯାଚିତୁଂ ଆଗା, ଦେହି ଚକ୍ଖୁନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ;

ତସ୍ସ ଚକ୍ଖୂନି ପାଦାସିଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଓନିବ୍ବତୋ।

୭୬।

‘‘ଭିୟ୍ୟୋ ମଂ ଆଓିସୀ ପୀତି, ସୋମନସ୍ସଞ୍ଚନପ୍ପକଂ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚଓଜ୍ଜେନ, ଦୁତିଯଂ ମେ ଉପପଜ୍ଜଥା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଂ ମନ୍ତି ଯୋ ମଂ ଯାଚତି। ସୋତି ସୋ ଚକ୍ଖୁଓିକଲୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ଦେହି ମେ ଚକ୍ଖୁ’’ନ୍ତି ଯାଚିତୁଂ ଆଗତୋ। ଓନିବ୍ବତୋତି ଯାଚନ୍ତସ୍ସ। ଭିୟ୍ୟୋ ମଂ ଆଓିସୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଚକ୍ଖୂନି ଦତ୍ୱା ଅନ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ମିଂ ଅନ୍ଧକାଲେ ତଥାରୂପଂ ଓେଦନଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ‘‘ଅହୋ ସୁଦିନ୍ନଂ ମେ ଦାନ’’ନ୍ତି ପଚ୍ଚଓେକ୍ଖନ୍ତଂ ମଂ ଭିୟ୍ୟୋ ଅତିରେକତରା ପୀତି ଆଓିସି, ମମ ହଦଯଂ ପଓିଟ୍ଠା, ସୋମନସ୍ସଞ୍ଚ ମମ ଅନନ୍ତଂ ଅପରିମାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଏତେନାତି ସଚେ ମମ ତଦା ଅନପ୍ପକଂ ପୀତିସୋମନସ୍ସଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ସଚ୍ଚମେଓେତଂ ମଯା ଓୁତ୍ତଂ, ଏତେନ ମେ ସଚ୍ଚଓଚନେନ ଦୁତିଯମ୍ପି ଚକ୍ଖୁ ଉପପଜ୍ଜତୂତି ଆହ।

ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେଓ ଦୁତିଯମ୍ପି ଚକ୍ଖୁ ଉଦପାଦି। ତାନି ପନସ୍ସ ଚକ୍ଖୂନି ନେଓ ପାକତିକାନି, ନ ଦିବ୍ବାନି। ସକ୍କବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ହି ଦିନ୍ନଂ ଚକ୍ଖୁଂ ପୁନ ପାକତିକଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଉପହତଓତ୍ଥୁନୋ ଚ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ନାମ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତାନି ପନସ୍ସ ସଚ୍ଚପାରମିତାନୁଭାଓେନ ସମ୍ଭୂତାନି ଚକ୍ଖୂନୀତି ଓୁତ୍ତାନି। ତେସଂ ଉପ୍ପତ୍ତିସମକାଲମେଓ ସକ୍କାନୁଭାଓେନ ସବ୍ବା ରାଜପରିସା ସନ୍ନିପତିତାଓ ଅହେସୁଂ। ଅଥସ୍ସ ସକ୍କୋ ମହାଜନମଜ୍ଝେଯେଓ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୭୭।

‘‘ଧମ୍ମେନ ଭାସିତା ଗାଥା, ସିଓୀନଂ ରଟ୍ଠଓଡ୍ଢନ;

ଏତାନି ତୱ ନେତ୍ତାନି, ଦିବ୍ବାନି ପଟିଦିସ୍ସରେ।

୭୮।

‘‘ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋସେଲଂ, ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହ ପବ୍ବତଂ;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଦସ୍ସନଂ ଅନୁଭୋନ୍ତୁ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନ ଭାସିତାତି ମହାରାଜ, ଇମା ତେ ଗାଥା ଧମ୍ମେନ ସଭାୱେନେୱ ଭାସିତା। ଦିବ୍ବାନୀତି ଦିବ୍ବାନୁଭାୱଯୁତ୍ତାନି। ପଟିଦିସ୍ସରେତି ପଟିଦିସ୍ସନ୍ତି। ତିରୋକୁଟ୍ଟନ୍ତି ମହାରାଜ, ଇମାନି ତେ ଚକ୍ଖୂନି ଦେୱତାନଂ ଚକ୍ଖୂନି ୱିଯ ପରକୁଟ୍ଟଂ ପରସେଲଂ ଯଂକିଞ୍ଚି ପବ୍ବତମ୍ପି ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ଦସ ଦିସା ଯୋଜନସତଂ ରୂପଦସ୍ସନଂ ଅନୁଭୋନ୍ତୁ ସାଧେନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ସୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ମହାଜନମଜ୍ଝେ ଇମା ଗାଥା ଭାସିତ୍ୱା ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହୀ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ଦେୱଲୋକମେୱ ଗତୋ। ମହାସତ୍ତୋପି ମହାଜନପରିୱୁତୋ ମହନ୍ତେନ ସକ୍କାରେନ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୁଚନ୍ଦକଂ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁହି। ତେନ ଚକ୍ଖୂନଂ ପଟିଲଦ୍ଧଭାୱୋ ସକଲସିୱିରଟ୍ଠେ ପାକଟୋ ଜାତୋ। ଅଥସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସକଲରଟ୍ଠୱାସିନୋ ବହୁଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗମିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ମହାଜନସନ୍ନିପାତେ ମମ ଦାନଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମୀ’’ତି ରାଜଦ୍ୱାରେ ମହାମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ସବ୍ବସେନିଯୋ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ଅମ୍ଭୋ, ସିୱିରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଇମାନି ମେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୂନି ଦିସ୍ୱା ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନଂ ଅଦତ୍ୱା ମା ଭୁଞ୍ଜିଥା’’ତି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୯।

‘‘କୋ ନୀଧ ୱିତ୍ତଂ ନ ଦଦେୟ୍ୟ ଯାଚିତୋ, ଅପି ୱିସିଟ୍ଠଂ ସୁପିଯମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ;

ତଦିଙ୍ଘ ସବ୍ବେ ସିୱଯୋ ସମାଗତା, ଦିବ୍ବାନି ନେତ୍ତାନି ମମଜ୍ଜ ପସ୍ସଥ।

୮୦।

‘‘ତିରୋକୁଟ୍ଟଂ ତିରୋସେଲଂ, ସମତିଗ୍ଗୟ୍ହ ପବ୍ବତଂ;

ସମନ୍ତା ଯୋଜନସତଂ, ଦସ୍ସନଂ ଅନୁଭୋନ୍ତି ମେ।

୮୧।

‘‘ନ ଚାଗମତ୍ତା ପରମତ୍ଥି କିଞ୍ଚି, ମଚ୍ଚାନଂ ଇଧ ଜୀୱିତେ;

ଦତ୍ୱାନ ମାନୁସଂ ଚକ୍ଖୁଂ, ଲଦ୍ଧଂ ମେ ଚକ୍ଖୁଂ ଅମାନୁସଂ।

୮୨।

‘‘ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ସିୱଯୋ, ଦେଥ ଦାନାନି ଭୁଞ୍ଜଥ;

ଦତ୍ୱା ଚ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଯଥାନୁଭାୱଂ, ଅନିନ୍ଦିତା ସଗ୍ଗମୁପେଥ ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୋନୀଧାତି କୋ ନୁ ଇଧ। ଅପି ୱିସିଟ୍ଠନ୍ତି ଉତ୍ତମମ୍ପି ସମାନଂ। ଚାଗମତ୍ତାତି ଚାଗପମାଣତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱରଂ ନାମ ନତ୍ଥି। ଇଧ ଜୀୱିତେତି ଇମସ୍ମିଂ ଜୀୱଲୋକେ। ‘‘ଇଧ ଜୀୱତ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଜୀୱମାନାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମାନୁସନ୍ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁ ମଯା ଲଦ୍ଧଂ, ଇମିନା କାରଣେନ

ୱେଦିତବ୍ବମେତଂ ''ଚାଗତୋ ଉତ୍ତମଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି। ଏତମ୍ପି ଦିସ୍ୱାତି ଏତଂ ମଯା ଲଦ୍ଧଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଂ ଦିସ୍ୱାପି।

ଇତି ଇମାହି ଚତୂହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନ୍ୱଦ୍ଧମାସଂ ପନ୍ନରସୁପୋସଥେସୁ ମହାଜନଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ନିଚ୍ଚଂ ଇମାହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହାଜନୋ ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କତ୍ୱା ଦେୱଲୋକଂ ପୂରେନ୍ତୋୱ ଅଗମାସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ବାହିରଦାନେନ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠା ସମ୍ପତ୍ତଯାଚକାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଚକ୍ଖୂନି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଅଦଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସୀୱିକୱେଜ୍ଜୋ ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ ଅହୋସି, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ସିୱିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସିୱିଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିଯା।

[୫୦୦] ୪। ସିରୀମନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

୮୩-୧୦୩।ପଞ୍ଞାଯୁପେତଂ ସିରିଯା ୱିହୀନନ୍ତି ଅଯଂ ସିରୀମନ୍ତପଞ୍ହୋ ମହାଉମଙ୍ଗେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ସିରୀମନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୫୦୧] ୫। ରୋହଣମିଗଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଏତେଯୂଥା ପତିଯନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଆନନ୍ଦସ୍ସ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସୋ ପନସ୍ସ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗୋ ଅସୀତିନିପାତେ ଚୂଳହଂସଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୧।୧ ଆଦଯୋ) ଧନପାଲଦମନେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଏୱଂ ତେନାଯସ୍ମତା ସତ୍ଥୁ ଅତ୍ଥାଯ ଜୀୱିତେ ପରିଚ୍ଚତ୍ତେ ଧମ୍ମସଭାଯଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ''ଆୱୁସୋ, ଆଯସ୍ମା ଆନନ୍ଦୋ ସେକ୍ଖପଟିସମ୍ଭିଦପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଦସବଲସ୍ସତ୍ଥାଯ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜୀ''ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''କାଯ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାଯ ସନ୍ନିସିନ୍ନା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଇମାଯ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମମତ୍ଥାଯ ଜୀୱିତଂ ପରିଚ୍ଚଜିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଖେମା ନାମସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ମିଗଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ଅହୋସି ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ। କନିଟ୍ଠୋପିସ୍ସ ଚିତ୍ତମିଗୋ ନାମ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋୱ ଅହୋସି, କନିଟ୍ଠଭଗିନୀପିସ୍ସ ସୁତନା ନାମ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାୱ ଅହୋସି। ମହାସତ୍ତୋ ପନ ରୋହଣୋ ନାମ ମିଗରାଜା ଅହୋସି। ସୋ ହିମୱନ୍ତେ ଦ୍ୱେ ପବ୍ବତରାଜିଯୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ତତିଯାଯ ଅନ୍ତରେ ରୋହଣଂ ନାମ ସରଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସୀତିମିଗସହସ୍ସପରିୱାରୋ ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ସୋ ଅନ୍ଧେ ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସି। ଅଥେକୋ ବାରାଣସିତୋ ଅୱିଦୂରେ ନେସାଦଗାମୱାସୀ ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗାମଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କରୋନ୍ତୋ ପୁତ୍ତସ୍ସାରୋଚେସି ''ତାତ, ଅମ୍ହାକଂ କମ୍ମଭୂମିଯଂ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମିଗୋ ୱସତି, ସଚେ ରାଜା ପୁଚ୍ଛେଯ୍ୟ, କଥେଯ୍ୟାସୀ''ତି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ଖେମା ଦେୱୀ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ସୁପିନଂ ଅଦ୍ଦସ। ଏୱରୂପୋ ସୁପିନୋ ଅହୋସି – ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ମିଗୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କଞ୍ଚନପୀଠେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣକିଙ୍କିଣିକଂ ଆକୋଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ମଧୁରସ୍ସରେନ ଦେୱିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି, ସା ସାଧୁକାରଂ ଦତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ସୁଣାତି। ମିଗୋ ଧମ୍ମକଥାଯ ଅନିଟ୍ଠିତାଯ ଏୱ ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛତି, ସା ''ମିଗଂ ଗଣ୍ହଥ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱଦନ୍ତୀଯେୱ ପବୁଜ୍ଝି। ପରିଚାରିକାଯୋ ତସ୍ସା ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ''ପିହିତଦ୍ୱାରୱାତପାନଂ ଗେହଂ ୱାତସ୍ସପି ଓକାସୋ ନତ୍ଥି, ଅଯ୍ୟା, ଇମାଯ ୱେଲାଯ ମିଗଂ ଗଣ୍ହାପେତୀ''ତି ଅୱହସିଂସୁ। ସା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ''ସୁପିନୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ସୁପିନୋତି ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଅନାଦରୋ ଭୱିସ୍ସତି, 'ଦୋହଳୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ'ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଆଦରେନ ପରିଯେସିସ୍ସତି, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସ୍ସ ମିଗସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁଣିସ୍ସାମୀ''ତି। ସା ଗିଲାନାଲଯଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ''ଭଦ୍ଦେ, କିଂ ତେ ଅଫାସୁକ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ''ଦେୱ, ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ଦୋହଳୋ ପନ ମେ ଉପ୍ପନ୍ନୋ''ତି। ''କିଂ ଇଚ୍ଛସି ଦେୱୀ''ତି? ''ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣସ୍ସ ଧମ୍ମିକମିଗସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ସୋତୁକାମା ଦେୱା''ତି। ''ଭଦ୍ଦେ, ଯଂ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ତେ ଦୋହଳୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ ନାମ ମିଗୋଯେୱ ନତ୍ଥୀ''ତି। ସୋ ''ସଚେ ନ ଲଭାମି, ଇଧେୱ ମେ ମରଣ''ନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ପିଟ୍ଠିଂ ଦତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି।

ରାଜା ''ସଚେ ଅତ୍ଥି, ଲଭିସ୍ସସୀ''ତି ପରିସମଜ୍ଝେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମୋରଜାତକେ (ଜା। ୧।୨।୧୭ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅମଚ୍ଚେ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଚ

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣା ମିଗା ନାମ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦକେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ଏୱରୂପୋ ମିଗୋ କେନ ଦିଟ୍ଠୋ, କେନ ସୁତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ ନେସାଦପୁତ୍ତେନ ପିତୁ ସନ୍ତିକା ସୁତନିୟାମେନ କଥିତେ ‘‘ସମ୍ମ, ତସ୍ସ ତେ ମିଗସ୍ସ ଆନୀତକାଲେ ମହନ୍ତଂ ସକ୍କାରଂ କରିସ୍ସାମି, ଗଚ୍ଛ ଆନେହି ନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ପେସେସି। ସୋପି ‘‘ସଚାହଂ, ଦେୱ, ତଂ ଆନେତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସାମି, ଚମ୍ମମସ୍ସ ଆନେସ୍ସାମି, ତଂ ଆନେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଲୋମାନିପିସ୍ସ ଆନେସ୍ସାମି, ତୁମ୍ହେ ମା ଚିନ୍ତୟିତ୍ଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ମିଗରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କସ୍ମିଂ ନୁ ଖୋ ଠାନେ ପାସଂ ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା ଇମଂ ମିଗରାଜାନଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ସକ୍କିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୀମଂସନ୍ତୋ ପାନୀୟତିତ୍ଥେ ଓକାସଂ ପସ୍ସି। ସୋ ଦଳ୍ହଂ ଚମ୍ମୟୋତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାନୀୟପିୱନଟ୍ଠାନେ ୟଟ୍ଠିପାସଂ ଓଡ୍ଡେସି।

ପୁନଦିୱସେ ମହାସତ୍ତୋ ଅସୀତିୟା ମିଗସହସ୍ସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଗୋଚରଂ ଚରିତ୍ୱା ‘‘ପକତିତିତ୍ଥେୟେୱ ପାନୀୟଂ ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଓତରନ୍ତୋୟେୱ ପାସେ ବଜ୍ଝି। ସୋ ‘‘ସଚାହଂ ଇଦାନେୱ ବନ୍ଧରୱଂ ରୱିସ୍ସାମି, ଞାତିଗଣା ପାନୀୟଂ ଅପିୱିତ୍ୱାୱ ଭୀତା ପଲାୟିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ୟଟ୍ଠିୟଂ ଅଲ୍ଲୀୟିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସେ ୱତ୍ତେତ୍ୱା ପାନୀୟଂ ପିୱନ୍ତୋ ୱିୟ ଅହୋସି। ଅଥ ଅସୀତିୟା ମିଗସହସ୍ସାନଂ ପାନୀୟଂ ପିୱିତ୍ୱା ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ଠିତକାଲେ ‘‘ପାସଂ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଆକଡ୍ଢି। ପଠମୱାରେ ଚମ୍ମଂ ଛିଜ୍ଜି, ଦୁତିୟୱାରେ ମଂସଂ ଛିଜ୍ଜି, ତତିୟୱାରେ ନ୍ହାରୁଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପାସୋ ଅଟ୍ଠିଂ ଆହଚ୍ଚ ଅଟ୍ଠାସି। ସୋ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ବନ୍ଧରୱଂ ରୱି, ମିଗଗଣା ଭାୟିତ୍ୱା ତୀହି ଘଟାହି ପଲାୟିଂସୁ। ଚିତ୍ତମିଗୋ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଘଟାନଂ ଅନ୍ତରେ ମହାସତ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ମମ ଭାତୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ବଦ୍ଧଂ ପସ୍ସି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଭାତିକ, ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠ, ସାସଙ୍କଂ ଇଦଂ ଠାନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଉୟ୍ୟୋଜେନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୪।

‘‘ଏତେ ୟୂଥା ପତିୟନ୍ତି, ଭୀତା ମରଣସ୍ସ ଚିତ୍ତକ;

ଗଚ୍ଛ ତୁୱମ୍ପି ମାକଙ୍ଖି, ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତି ତୟା ସହା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏତେତି ଚକ୍ଖୁପଥଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଦୂରଗତେ ସନ୍ଧାୟାହ। ପତିୟନ୍ତୀତି ପତିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ପଲାୟନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତ୍ତକାତି ତଂ ଆଲପତି। ତୟା ସହାତି ତ୍ୱଂ ଏତେସଂ ମମ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ରାଜା ହୋହି, ଏତେ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତୀତି।

ତତୋ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ତିସ୍ସୋ ଏକନ୍ତରିକଗାଥାୟୋ ହୋନ୍ତି –

୧୦୫।

‘‘ନାହଂ ରୋହଣ ଗଚ୍ଛାମି, ହଦୟଂ ମେ ଅୱକସ୍ସତି;

ନ ତଂ ଅହଂ ଜହିସ୍ସାମି, ଇଧ ହିସ୍ସାମି ଜୀୱିତଂ।

୧୦୬।

‘‘ତେ ହି ନୂନ ମରିସ୍ସନ୍ତି, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାୟକା;

ଗଚ୍ଛ ତୁୱମ୍ପି ମାକଙ୍ଖି, ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତି ତୟା ସହ।

୧୦୭।

‘‘ନାହଂ ରୋହଣ ଗଚ୍ଛାମି, ହଦୟଂ ମେ ଅୱକସ୍ସତି;

ନ ତଂ ବଦ୍ଧଂ ଜହିସ୍ସାମି, ଇଧ ହିସ୍ସାମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ରୋହଣାତି ମହାସତ୍ତଂ ନାମେନାଲପତି। ଅୱକସ୍ସତୀତି କଡ୍ଢୀୟତି, ସୋକେନ ୱା କଡ୍ଢୀୟତି । ତେ ହି ନୂନାତି ତେ ଅମ୍ହାକଂ ମାତାପିତରୋ

ଏକଂସେନେୱ ଦ୍ୱୀସୁପି ଅମ୍ହେସୁ ଇଧ ମତେସୁ ଅପରିଣାୟକା ହୁତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିଜଗ୍ଗିୟମାନା ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରିସ୍ସନ୍ତି, ତସ୍ମା ଭାତିକ ଚିତ୍ତକ, ଗଚ୍ଛ ତୁୱଂ, ତଯା ସହ ତେ ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅହୋ। ଇଧ ହିସ୍ସାମୀତି ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଜୀୱିତଂ ଜହିସ୍ସାମୀତି।

ଇତି ୱତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାଯ ତଂ ସନ୍ଧାରେତ୍ୱା ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୁତନାପି ମିଗପୋତିକା ପଲାଯିତ୍ୱା ମିଗାନଂ ଅନ୍ତରେ ଉଭୋ ଭାତିକେ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ‘‘ଇଦଂ ଭଯଂ ମମ ଭାତିକାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତା। ନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୮।

‘‘ଗଚ୍ଛ ଭୀରୁ ପଲାୟସ୍ସୁ, କୂଟେ ବଦ୍ଧୋସ୍ମି ଆୟସେ;

ଗଚ୍ଛ ତୁୱମ୍ପି ମାକଙ୍ଖି, ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତି ତଯା ସହା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭୀରୂତି ମାତୁଗାମୋ ନାମ ଅପ୍ପମତ୍ତକେନପି ଭାଯତି, ତେନ ନଂ ଏୱଂ ଆଲପତି। କୂଟେତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପାସେ। ଆୟସେତି ସୋ ହି ଅନ୍ତୋଉଦକେ ଅୟକ୍ଖନ୍ଧଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସାରଦାରୁଂ ଯଟ୍ଠିଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓଡ୍ଡିତୋ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ତଯା ସହାତି ତେ ଅସୀତିସହସ୍ସା ମିଗା ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତୀତି।

ତତୋ ପରଂ ପୁରିମନଯେନେୱ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୧୦୯।

‘‘ନାହଂ ରୋହଣ ଗଚ୍ଛାମି, ହଦଯଂ ମେ ଅୱକସ୍ସତି;

ନ ତଂ ଅହଂ ଜହିସ୍ସାମି, ଇଧ ହିସ୍ସାମି ଜୀୱିତଂ।

୧୧୦।

‘‘ତେ ହି ନୂନ ମରିସ୍ସନ୍ତି, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାୟକା;

ଗଚ୍ଛ ତୁୱମ୍ପି ମାକଙ୍ଖି, ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତି ତଯା ସହ।

୧୧୧।

‘‘ନାହଂ ରୋହଣ ଗଚ୍ଛାମି, ହଦଯଂ ମେ ଅୱକସ୍ସତି;

ନ ତଂ ବଦ୍ଧଂ ଜହିସ୍ସାମି, ଇଧ ହିସ୍ସାମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତେ ହି ନୂନାତି ଇଧାପି ମାତାପିତରୋଯେୱ ସନ୍ଧାଯାହ।

ସାପି ତଥେୱ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ୱାମପସ୍ସଂ ନିସ୍ସାଯ ଅସ୍ସାସଯମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ଲୁଦ୍ଦୋପି ତେ ମିଗେ ପଲାଯନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ବଦ୍ଧରୱଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ‘‘ବଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତି ମିଗରାଜା’’ତି ଦଳ୍ହଂ କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମିଗମାରଣସତ୍ତିଂ ଆଦାଯ ୱେଗେନାଗଚ୍ଛି। ମହାସତ୍ତୋ ତଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୨।

‘‘ଅଯଂ ସୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଏତି, ଲୁଦ୍ଦରୂପୋ ସହାୱୁଧୋ;

ଯୋ ନୋ ୱଧିସ୍ସତି ଅଜ୍ଜ, ଉସୁନା ସତ୍ତିଯା ଅପୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଲୁଦ୍ଦରୂପୋତି ଦାରୁଣଜାତିକୋ। ସତ୍ତିଯା ଅପୀତି ସତ୍ତିଯାପି ନୋ ପହରିତ୍ୱା ୱଧିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଯାୱ ସୋ ନାଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ପଲାଯଥାତି।

ତଂ ଦିସ୍ୱାପି ଚିତ୍ତମିଗୋ ନ ପଲାଯି। ସୁତନା ପନ ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ମରଣଭଯଭୀତା ଥୋକଂ ପଲାଯିତ୍ୱା – ''ଅହଂ ଦ୍ୱେ ଭାତିକେ ପହାଯ କୁହିଂ ପଲାଯିସ୍ସାମୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତଂ ଜହିତ୍ୱା ନଲାଟେନ ମଚ୍ଚୁଂ ଆଦାଯ ପୁନାଗନ୍ତ୍ୱା ଭାତୁ ୱାମପସ୍ସେ ଅଟ୍ଠାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୩।

''ସା ମୁହୁତ୍ତଂ ପଲାଯିତ୍ୱା, ଭଯଟ୍ଟା ଭଯତଜ୍ଜିତା;

ସୁଦୁକ୍କରଂ ଅକରା ଭୀରୁ, ମରଣାଯୂପନିୱତ୍ତଥା''ତି।

ତତ୍ଥ ମରଣାଯୂପନିୱତ୍ତଥାତି ମରଣତ୍ଥାଯ ଉପନିୱତ୍ତି।

ଲୁଦ୍ଦୋପି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେ ତଯୋ ଜନେ ଏକତୋ ଠିତେ ଦିସ୍ୱା ମେତ୍ତଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଏକକୁଚ୍ଛିଯଂ ନିଜ୍ଜତ୍ତଭାତରୋ ୱିଯ ତେ ମଞ୍ଞମାନୋ ଚିନ୍ତେସି ''ମିଗରାଜା, ତାୱ ପାସେ ବଦ୍ଧୋ, ଇମେ ପନ ଦ୍ୱେ ଜନା ହିରୋତ୍ତପ୍ପବନ୍ଧନେନ ବଦ୍ଧା, କିଂ ନୁ ଖୋ ଇମେ ଏତସ୍ସ ହୋନ୍ତୀ''ତି? ଅଥ ନଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୧୪।

''କିଂ ନୁ ତେମେ ମିଗା ହୋନ୍ତି, ମୁତ୍ତା ବଦ୍ଧଂ ଉପାସରେ;

ନ ତଂ ଚଜିତୁମିଚ୍ଛନ୍ତି, ଜୀୱିତସ୍ସପି କାରଣା''ତି।

ତତ୍ଥ କିଂ ନୁ ତେମେତି କିଂ ନୁ ତେ ଇମେ। ଉପାସରେତି ଉପାସନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ବୋଧିସତ୍ତୋ ଆଚିକ୍ଖି –

୧୧୫।

''ଭାତରୋ ହୋନ୍ତି ମେ ଲୁଦ୍ଦ, ସୋଦରିଯା ଏକମାତୁକା;

ନ ମଂ ଚଜିତୁମିଚ୍ଛନ୍ତି, ଜୀୱିତସ୍ସପି କାରଣା''ତି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭିଯ୍ୟୋସୋମତ୍ତାଯ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ଚିତ୍ତମିଗରାଜା ତସ୍ସ ମୁଦୁଚିତ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦକ, ମା ତ୍ୱଂ ଏତଂ ମିଗରାଜାନଂ 'ମିଗମତ୍ତୋଯେୱା'ତି ମଞ୍ଞିତ୍ଥ, ଅଯଞ୍ହି ଅସୀତିଯା ମିଗସହସ୍ସାନଂ ରାଜା ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ମହାପଞ୍ଞୋ ଅନ୍ଧେ ଜିଣ୍ଣେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେତି। ସଚେ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ଧମ୍ମିକଂ ମିଗଂ ମାରେସି, ଏତଂ ମାରେନ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ଚ ନୋ ମଞ୍ଚ ଭଗିନିଞ୍ଚ ମେତି ଅମ୍ହେ ପଞ୍ଚପି ଜନେ ମାରେସିଯେୱ। ମଯ୍ହଂ ପନ ଭାତୁ ଜୀୱିତଂ ଦେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ଜୀୱିତଦାଯକୋସୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୧୬।

''ତେ ହି ନୂନ ମରିସ୍ସନ୍ତି, ଅନ୍ଧା ଅପରିଣାଯକା;

ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଜୀୱିତଂ ଦେହି, ଭାତରଂ ମୁଞ୍ଚ ଲୁଦ୍ଦକା''ତି।

ସୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ''ମା ଭାଯି ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୭।

''ସୋ ୱୋ ଅହଂ ପମୋକ୍ଖାମି, ମାତାପେତ୍ତିଭରଂ ମିଗଂ;

ନନ୍ଦନ୍ତୁ ମାତାପିତରୋ, ମୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାମିଗ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ମୁତ୍ତନ୍ତି ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ରଞ୍ଞୋ ଦିନ୍ନଯସୋ ମୟ୍ହଂ କିଂ କରିସ୍ସତି, ସଚାହଂ ଇମଂ ମିଗରାଜାନଂ ୱଧିସ୍ସାମି, ଅଯଂ ୱା ମେ ପଥୱୀ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱିୱରଂ ଦସ୍ସତି, ଅସନି ୱା ମେ ମତ୍ଥକେ ପତିସ୍ସତି, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି। ସୋ ମହାସତ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଯଟ୍ଠିଂ ପାତେତ୍ୱା ଚମ୍ମଯୋତ୍ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମିଗରାଜାନଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଉଦକପରିଯନ୍ତେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ସଣିକଂ ପାସା ମୋଚେତ୍ୱା ନ୍ହାରୂହି ନ୍ହାରୁଂ, ମଂସେନ ମଂସଂ, ଚମ୍ମେନ ଚମ୍ମଂ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଉଦକେନ ଲୋହିତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ମେତ୍ତଚିତ୍ତେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପରିମଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ମେତ୍ତାନୁଭାୱେନେୱ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାରମିତାନୁଭାୱେନ ଚ ସବ୍ବାନି ନ୍ହାରୁମଂସଚମ୍ମାନି ସନ୍ଧୀଯିଂସୁ, ପାଦୋ ସଞ୍ଛନ୍ନଛୱି ସଞ୍ଛନ୍ନଲୋମୋ ଅହୋସି, ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ବଦ୍ଧୋ ଅହୋସୀତିପି ନ ପଞ୍ଞାଯି। ମହାସତ୍ତୋ ସୁଖପ୍ପତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଚିତ୍ତମିଗୋ ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୧୮।

''ଏୱଂ ଲୁଦ୍ଦକ ନନ୍ଦସ୍ସୁ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ଯଥାହମଜ୍ଜ ନନ୍ଦାମି, ମୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମହାମିଗ''ନ୍ତି।

ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏସ ଲୁଦ୍ଦୋ ମଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ କାମେନ ଗଣ୍ହି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆଣତ୍ତିଯା''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗହିତକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଆହ – ''ସାମି, ନ ମୟ୍ହଂ ତୁମ୍ହେହି କମ୍ମଂ ଅତ୍ଥି, ରଞ୍ଞୋ ପନ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଖେମା ନାମ ତୁମ୍ହାକଂ ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁକାମା, ତଦତ୍ଥାଯ ରଞ୍ଞୋ ଆଣତ୍ତିଯା ତ୍ୱଂ ମଯା ଗହିତୋ''ତି। ସମ୍ମ, ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଅତିଦୁକ୍କରଂ କରୋସି, ଏହି ମଂ ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେହି, ଦେୱିଯା ଧମ୍ମଂ କଥେସ୍ସାମୀତି। ସାମି, ରାଜାନୋ ନାମ କକ୍ଖଳା, କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତି, ମୟ୍ହଂ ରଞ୍ଞା ଦିନ୍ନଯସେନ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱଂ ଯଥାସୁଖନ୍ତି। ପୁନ ମହାସତ୍ତୋ ''ଇମିନା ମଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେନ ଅତିଦୁକ୍କରଂ କତଂ, ଯସପଟିଲାଭସ୍ସ ଉପାଯମସ୍ସ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ସମ୍ମ, ପିଟ୍ଠିଂ ତାୱ ମେ ହତ୍ଥେନ ପରିମଜ୍ଜା''ତି ଆହ। ''ସୋ ପରିମଜ୍ଜି, ହତ୍ଥୋ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣେହି ଲୋମେହି ପୂରି''। ''ସାମି, ଇମେହି ଲୋମେହି କିଂ କାରୋମୀ''ତି। ''ସମ୍ମ, ଇମାନି ହରିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଚ ଦେୱିଯା ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା 'ଇମାନି ତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣମିଗସ୍ସ ଲୋମାନୀ'ତି ୱତ୍ୱା ମମ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଇମାହି ଗାଥାହି ଦେୱିଯା ଧମ୍ମଂ ଦେସେହି, ତଂ ସୁତ୍ୱାଯେୱ ଚସ୍ସା ଦୋହଳୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭିସ୍ସତୀ''ତି । ''ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜା''ତି ଦସ ଧମ୍ମଚରିଯଗାଥା ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଦତ୍ୱା ଅପ୍ପମାଦେନ ଓୱଦିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ଆଚରିଯଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଲୋମାନି ପଦୁମିନିପତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତେପି ତଯୋ ଜନା ଥୋକଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଖେନ ଗୋଚରଞ୍ଚ ପାନୀଯଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗମିଂସୁ। ମାତାପିତରୋ ''ତାତ ରୋହଣ, ତ୍ୱଂ କିର ପାସେ ବଦ୍ଧୋ କଥଂ ମୁତ୍ତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ଗାଥମାହଂସୁ –

୧୧୯।

''କଥଂ ତ୍ୱଂ ପମୋକ୍ଖୋ ଆସି, ଉପନୀତସ୍ମି ଜୀୱିତେ;

କଥଂ ପୁତ୍ତ ଅମୋଚେସି, କୂଟପାସମ୍ହ ଲୁଦ୍ଦକୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ଉପନୀତସ୍ମୀତି ତୱ ଜୀୱିତେ ମରଣସନ୍ତିକଂ ଉପନୀତେ କଥଂ ପମୋକ୍ଖୋ ଆସି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୨୦।

‘‘ଭଣଂ କଣ୍ଣସୁଖଂ ୱାଚଂ, ହଦଯଙ୍ଗଂ ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ସୁଭାସିତାହି ୱାଚାହି, ଚିତ୍ତକୋ ମଂ ଅମୋଚଯି।

୧୨୧।

‘‘ଭଣଂ କଣ୍ଣସୁଖଂ ୱାଚଂ, ହଦଯଙ୍ଗଂ ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ସୁଭାସିତାହି ୱାଚାହି, ସୁତନା ମଂ ଅମୋଚଯି।

୧୨୨।

‘‘ସୁତ୍ୱା କଣ୍ଣସୁଖଂ ୱାଚଂ, ହଦଯଙ୍ଗଂ ହଦଯସ୍ସିତଂ;

ସୁଭାସିତାନି ସୁତ୍ୱାନ, ଲୁଦ୍ଦକୋ ମଂ ଅମୋଚଯୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭଣନ୍ତି ଭଣନ୍ତୋ। ହଦଯଙ୍ଗନ୍ତି ହଦଯଙ୍ଗମଂ। ଦୁତିଯଗାଥାଯ ଭଣନ୍ତି ଭଣମାନା। ସୁତ୍ୱାତି ସୋ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ୱାଚଂ ସୁତ୍ୱା।

ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋ ଅନୁମୋଦନ୍ତା ଆହଂସୁ –

୧୨୩।

‘‘ଏୱଂ ଆନନ୍ଦିତୋ ହୋତୁ, ସହ ଦାରେହି ଲୁଦ୍ଦକୋ;

ଯଥା ମଯଜ୍ଜ ନନ୍ଦାମ, ଦିସ୍ୱା ରୋହଣମାଗତ’’ନ୍ତି।

ଲୁଦ୍ଦୋପି ଅରଞ୍ଞା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଅଟ୍ଠାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ଗାଥମାହ –

୧୨୪।

‘‘ନନୁ ତ୍ୱଂ ଅୱଚ ଲୁଦ୍ଦ, ‘ମିଗଚମ୍ମାନି ଆହରିଂ’;

ଅଥ କେନ ନୁ ୱଣ୍ଣେନ, ମିଗଚମ୍ମାନି ନାହରୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗଚମ୍ମାନୀତି ମିଗଂ ୱା ଚମ୍ମଂ ୱା। ଆହରିନ୍ତି ଆହରିସ୍ସାମି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅମ୍ଭୋ ଲୁଦ୍ଦ, ନନୁ ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଅୱଚ ‘‘ମିଗଂ ଆନେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚମ୍ମଂ ଆହରିସ୍ସାମି, ତଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଲୋମାନୀ’’ତି, ସୋ ତ୍ୱଂ କେନ କାରଣେନ ନେୱ ମିଗଂ, ନ ମିଗଚମ୍ମଂ ଆହରୀତି?

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦୋ ଗାଥମାହ –

୧୨୫।

‘‘ଆଗମା ଚେୱ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ, କୂଟପାସଞ୍ଚ ସୋ ମିଗୋ;

ଅବଜ୍ଝି ତଂ ମିଗରାଜଂ, ତଞ୍ଚ ମୁତ୍ତା ଉପାସରେ।

୧୨୬।

‘‘ତସ୍ସ ମେ ଅହୁ ସଂୱେଗୋ, ଅବ୍ଭୁତୋ ଲୋମହଂସନୋ;

ଇମଞ୍ଚାହଂ ମିଗଂ ହଞ୍ଞେ, ଅଜ୍ଜ ହିସ୍ସାମି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଆଗମାତି ମହାରାଜ, ସୋ ମିଗୋ ମମ ହତ୍ଥତ୍ଥଂ ହତ୍ଥପାସଞ୍ଞେୱ ମଯା ଓଡ୍ଡିତଂ କୂଟପାସଞ୍ଚ ଆଗତୋ, ତସ୍ମିଞ୍ଚ କୂଟପାସେ ଅବଜ୍ଝି। ତଞ୍ଚ ମୁତ୍ତା ଉପାସରେତି ତଞ୍ଚ ବଦ୍ଧଂ ଅପରେ ମୁତ୍ତା ଅବଦ୍ଧାୱ ଦ୍ୱେ ମିଗା ଅସ୍ସାସେନ୍ତା ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅବ୍ଭୁତୋତି ପୁବ୍ବେ ଅଭୂତପୁବ୍ବୋ। ଇମଞ୍ଚାହନ୍ତି ଅଥ ମେ ସଂୱିଗ୍ଗସ୍ସ ଏତଦହୋସି ‘‘ସଚେ ଅହଂ ଇମଂ ମିଗଂ ହନିସ୍ସାମି, ଅଜ୍ଜେୱ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଠାନେ ଜୀୱିତଂ ଜହିସ୍ସାମୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଆହ –

୧୨୭।

‘‘କୀଦିସା ତେ ମିଗା ଲୁଦ୍ଦ, କୀଦିସା ଧମ୍ମିକା ମିଗା;

କଥଂୱଣ୍ଣା କଥଂସୀଲା, ବାଳ୍ହଂ ଖୋ ନେ ପସଂସସୀ’’ତି।

ଇଦଂ ସୋ ରାଜା ୱିମ୍ହଯୱସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୁଚ୍ଛତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦୋ ଗାଥମାହ –

୧୨୮।

‘‘ଓଦାତସିଙ୍ଗା ସୁଚିୱାଲା, ଜାତରୂପତଚୂପମା;

ପାଦା ଲୋହିତକା ତେସଂ, ଅଞ୍ଜିତକ୍ଖା ମନୋରମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓଦାତସିଙ୍ଗାତି ରଜତଦାମସଦିସସିଙ୍ଗା। ସୁଚିୱାଲାତି ଚାମରିୱାଲସଦିସେନ ସୁଚିନା ୱାଲେନ ସମନ୍ନାଗତା। ଲୋହିତକାତି ରତ୍ତନଖା ପୱାଳସଦିସା। ପାଦାତି ଖୁରପରିଯନ୍ତା। ଅଞ୍ଜିତକ୍ଖାତି ଅଞ୍ଜିତେହି ୱିଯ ୱିସୁଦ୍ଧପଞ୍ଚପସାଦେହି ଅକ୍ଖୀହି ସମନ୍ନାଗତା।

ଇତି ସୋ କଥେନ୍ତୋୱ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାନି ଲୋମାନି ରଞ୍ଞୋ ହତ୍ଥେ ଠପେତ୍ୱା ତେସଂ ମିଗାନଂ ସରୀରୱଣ୍ଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୨୯।

‘‘ଏଦିସା ତେ ମିଗା ଦେୱ, ଏଦିସା ଧମ୍ମିକା ମିଗା;

ମାତାପେତ୍ତିଭରା ଦେୱ, ନ ତେ ସୋ ଅଭିହାରିତୁ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମାତାପେତ୍ତିଭରାତି ଜିଣ୍ଣେ ଅନ୍ଧେ ମାତାପିତରୋ ପୋସେନ୍ତି, ଏତାଦିସା ନେସଂ ଧମ୍ମିକତା। ନ ତେ ସୋ ଅଭିହାରିତୁନ୍ତି ସୋ ମିଗରାଜା ନ ସକ୍କା କେନଚି ତୱ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାଯ ଅଭିହରିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅଭିହାରଯି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଅହଂ ତଂ ତେ ପଣ୍ଣାକାରତ୍ଥାଯ ନାଭିହାରଯିଂ ନ ଆହରିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତି ସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଚ ଚିତ୍ତମିଗସ୍ସ ଚ ସୁତନାଯ ମିଗପୋତିକାଯ ଚ ଗୁଣଂ କଥେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ତେନ ମିଗରଞ୍ଞା ‘ଅତ୍ତନୋ ଲୋମାନି ଦସ୍ସେତ୍ୱା ମମ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଦସହି ରାଜଧମ୍ମଚରିଯଗାଥାହି ଦେୱିଯା ଧମ୍ମଂ କଥେଯ୍ୟାସୀ’ତି ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପିତୋ ଆଣତ୍ତୋ’’ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ନଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ଅହତୱତ୍ଥାନି ନିୱାସେତ୍ୱା ସତ୍ତରତନଖଚିତେ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଦେୱିଯା ସଦ୍ଧିଂ ନୀଚାସନେ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଯାଚତି। ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଆହ –

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ମାତାପିତୂସୁ ଖତ୍ତିଯ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ପୁତ୍ତଦାରେସୁ ଖତ୍ତିଯ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ମିତ୍ତାମଚ୍ଚେସୁ ଖତ୍ତିଯ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ୱାହନେସୁ ବଲେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ଗାମେସୁ ନିଗମେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ରଟ୍ଠେସୁ ଜନପଦେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେସୁ ଚ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ମିଗପକ୍ଖୀସୁ ଖତ୍ତିଯ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ଧମ୍ମୋ ଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖାୱହୋ;

ଇଧ ଧମ୍ମଂ ଚରିତ୍ୱାନ, ରାଜ ସଗ୍ଗଂ ଗମିସ୍ସସି।

‘‘ଧମ୍ମଂ ଚର ମହାରାଜ, ସଇନ୍ଦା ଦେୱା ସବ୍ରହ୍ମକା;

ସୁଚିଣ୍ଣେନ ଦିୱଂ ପତ୍ତା, ମା ଧମ୍ମଂ ରାଜ ପାମଦୋ’’ତି। (ଜା। ୨।୧୮।୧୧୪-୧୨୩);

ଇତି ନେସାଦପୁତ୍ତୋ ମହାସତ୍ତେନ ଦେସିତନିଯାମେନ ଆକାସଗଙ୍ଗଂ ଓତାରେନ୍ତୋ ୱିଯ ବୁଦ୍ଧଲୀଲାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ମହାଜନୋ ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ପୱତ୍ତେସି। ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱାଯେୱ ଦେୱିଯା ଦୋହଳୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ରାଜା ତୁସ୍ସିତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ସନ୍ତପ୍ପେନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୦।

‘‘ଦକ୍ଖି ନିକ୍ଖସତଂ ଲୁଦ୍ଦ, ଥୂଲଞ୍ଚ ମଣିକୁଣ୍ଡଲଂ;

ଚତୁସ୍ସଦଞ୍ଚ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ, ଉମାପୁପ୍ଫସରିନ୍ନିଭଂ।

୧୩୧।

‘‘ଦ୍ୱେ ଚ ସାଦିସିୟୋ ଭରିୟା, ଉସଭଞ୍ଚ ଗଵଂ ସତଂ;

ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସଂ, ବହୁକାରୋ ମେସି ଲୁଦ୍ଦକ।

୧୩୨।

‘‘କସିଵାଣିଜ୍ଜା ଇଣଦାନଂ, ଉଞ୍ଛାଚରିୟା ଚ ଲୁଦ୍ଦକ;

ଏତେନ ଦାରଂ ପୋସେହି, ମା ପାପଂ ଅକରୀ ପୁନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଥୂଲନ୍ତି ମହଗ୍ଘଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲପସାଧନଞ୍ଚ ତେ ଦକ୍ଖି। ଚତୁସ୍ସଦନ୍ତି ଚତୁରୁସ୍ସଦଂ, ଚତୁଉସ୍ସୀସକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉମାପୁପ୍ଫସରିନ୍ନିଭନ୍ତି ନୀଲପଚ୍ଚତ୍ଥରଣତ୍ତା ଉମାପୁପ୍ଫସଦିସାୟ ନିଭାୟ ଓଭାସେନ ସମନ୍ନାଗତଂ, କାଠଅତ୍ଥଣ୍ଡଦାରୁସାରମୟଂ ଵା। ସାଦିସିୟୋତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୂପେନ ଚ ଭୋଗେନ ଚ ସଦିସା। ଉସଭଞ୍ଚ ଗଵଂ ସତନ୍ତି ଉସଭଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା ଗଵଂ ସତଞ୍ଚ ତେ ଦକ୍ଖି। କାରେସ୍ସନ୍ତି ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନେଵ ରଜ୍ଜଂ କାରେସ୍ସାମି। ବହୁକାରୋ ମେସୀତି ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣସ୍ସ ମିଗରଞ୍ଞୋ ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଧମ୍ମସ୍ସ ଦେସିତତ୍ତା ତ୍ୱଂ ମମ ବହୁପକାରୋ, ମିଗରାଜେନ ଝୁଉନିୟାମେନେଵ ତେ ଅହଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠାପିତୋ। କସିଵାଣିଜ୍ଜାତି ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦକ, ଅହମ୍ପି ମିଗରାଜାନଂ ଅଦିସ୍ୱା ତସ୍ସ ଵଚନମେଵ ସୁତ୍ୱା ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠିତୋ, ତ୍ୱମ୍ପି ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସୀଲଵା ହୋହି, ୟାନି ତାନି କସିଵାଣିଜ୍ଜାନି ଇଣଦାନଂ ଉଞ୍ଛାଚରିୟାତି ଆଜୀଵମୁଖାନି, ଏତେନେଵ ସମ୍ମାଆଜୀଵେନ ତଵ ପୁତ୍ତଦାରଂ ପୋସେହି, ମା ପୁନ ପାପଂ କରୀତି।

ସୋ ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ନ ମେ ଘରାଵାସେନତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଅନୁଜାନାଥ ଦେଵା’’ତି ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ଦିନ୍ନଧନଂ ପୁତ୍ତଦାରସ୍ସ ଦତ୍ୱା ହିମଵନ୍ତଂ ପଵିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣୋ ଅହୋସି। ରାଜାପି ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଓଵାଦେ ଠତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି, ତସ୍ସ ଓଵାଦୋ ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ ପଵତ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏଵଂ ଭିକ୍ଖଵେ ପୁବ୍ବେପି ମମତ୍ଥାୟ ଆନନ୍ଦେନ ଜୀଵିତଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତମେଵା’’ତି ଵତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଲୁଦ୍ଦୋ ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି, ରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଦେଵୀ ଖେମା ଭିକ୍ଖୁନୀ, ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି, ସୁତନା ଉପ୍ପଲଵଣ୍ଣା, ଚିତ୍ତମିଗୋ ଆନନ୍ଦୋ, ଅସୀତି ମିଗସହସ୍ସାନି ସାକିୟଗଣୋ, ରୋହଣୋ ମିଗରାଜା ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ରୋହଣମିଗଜାତକଵଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୫୦୨] ୬। ଚୂଳହଂସଜାତକଵଣ୍ଣନା

ଏତେ ହଂସା ପକ୍କମନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଵେଳୁଵନେ ଵିହରନ୍ତୋ ଆନନ୍ଦଥେରସ୍ସ ଜୀଵିତପରିଚ୍ଚାଗମେଵ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦାପି ହି ଧମ୍ମସଭାୟଂ ଥେରସ୍ସ ଗୁଣକଥଂ କଥେନ୍ତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ, ପୁବ୍ବେପି ଆନନ୍ଦେନ ମମତ୍ଥାୟ ଜୀଵିତଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତମେଵା’’ତି ଵତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବହୁପୁତ୍ତକୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଖେମା ନାମସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି। ତଦା ମହାସତ୍ତୋ ସୁଵଣ୍ଣହଂସୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନଵୁତିହଂସସହସ୍ସପରିଵୁତୋ ଚିତ୍ତକୂଟେ ଵସି। ତଦାପି ଦେଵୀ ଵୁତ୍ତନୟେନେଵ ସୁପିନଂ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣହଂସସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନାସଵନଦୋହଳଅଂ ଆରୋଚେସି। ରାଜାପି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣହଂସା ନାମ ଚିତ୍ତକୂଟପବ୍ବତେ ଵସନ୍ତୀ’’ତି ଚ ସୁତ୍ୱା ଖେମଂ ନାମ ସରଂ କାରେତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରାନି ନିଵାପଧଞ୍ଞାନି ରୋପାପେତ୍ୱା ଚତୂସୁ କଣ୍ଣେସୁ ଦେଵସିକଂ ଅଭୟଘୋସନଂ ଘୋସାପେସି, ଏକଞ୍ଚ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତଂ

ହଂସାନଂ ଗହଣତ୍ଥାଯ ପଯୋଜେସି। ତସ୍ସ ପଯୋଜିତାକାରୋ ଚ, ତେନ ତତ୍ଥ ସକୁଣାନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତଭାୱୋ ଚ, ସୁୱଣ୍ଣହଂସାନଂ ଆଗତକାଲେ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେତ୍ୱା ପାସାନଂ ଓଡ୍ଡିତନିଯାମୋ ଚ, ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାସେ ବଦ୍ଧନିଯାମୋ ଚ, ସୁମୁଖସ୍ସ ହଂସସେନାପତିନୋ ତୀସୁ ହଂସଘଟାସୁ ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ନିୱତ୍ତନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗଂ ମହାହଂସଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୧।୮୯ ଆଦଯୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ଇଧାପି ମହାସତ୍ତୋ ଯଟ୍ଠିପାସେ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ପାସଯଟ୍ଠିଯଂ ଓଲମ୍ବନ୍ତୋଯେୱ ଗୀୱଂ ପସାରେତ୍ୱା ହଂସାନଂ ଗତମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସୁମୁଖଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଆଗତକାଲେ ନଂ ୱୀମଂସିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୩୩।

''ଏତେ ହଂସା ପକ୍କମନ୍ତି, ୱକ୍କଙ୍ଗା ଭଯମେରିତା;

ହରିତ୍ତଚ ହେମୱଣ୍ଣ, କାମଂ ସୁମୁଖ ପକ୍କମ।

୧୩୪।

''ଓହାଯ ମଂ ଞାତିଗଣା, ଏକଂ ପାସୱସଂ ଗତଂ;

ଅନପେକ୍ଖମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, କିଂ ଏକୋ ଅୱହିଯ୍ୟସି।

୧୩୫।

''ପତେୱ ପତତଂ ସେଟ୍ଠ, ନତ୍ଥି ବଦ୍ଧେ ସହାଯତା;

ମା ଅନୀଘାଯ ହାପେସି, କାମଂ ସୁମୁଖ ପକ୍କମା''ତି।

ତତ୍ଥ ଭଯମେରିତାତି ଭଯେରିତା ଭଯତଜ୍ଜିତା ଭଯଚଲିତା। ହରିତ୍ତଚ ହେମୱଣ୍ଣାତି ଦ୍ୱୀହିପି ୱଚନେହି ତମେୱାଲପତି। କାମନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣତ୍ତଚ, ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣ, ସୁନ୍ଦରମୁଖ ଏକଂସେନ ପକ୍କମାହିଯେୱ, କିଂ ତେ ଇଧାଗମନେନାତି ୱଦତି। ଓହାଯାତି ମଂ ଜହିତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତା। ଅନପେକ୍ଖମାନାତି ତେ ମମ ଞାତକା ମଯି ଅନପେକ୍ଖାୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପତେୱାତି ଉପ୍ପତେୱ। ମା ଅନୀଘାଯାତି ଇତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତବ୍ବାଯ ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖଭାୱାଯ ୱୀରିଯଂ ମା ହାପେସି।

ତତୋ ସୁମୁଖୋ ପଙ୍କପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୩୬।

''ନାହଂ ଦୁକ୍ଖପରେତୋତି, ଧତରଟ୍ଠ ତୁୱଂ ଜହେ;

ଜୀୱିତଂ ମରଣଂ ୱା ମେ, ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖପରେତୋତି ମହାରାଜ, ''ତ୍ୱଂ ମରଣଦୁକ୍ଖପରେତୋ''ତି ଏତ୍ତକେନେୱ ନାହଂ ତଂ ଜହାମି।

ଏୱଂ ସୁମୁଖେନ ସୀହନାଦେ କଥିତେ ଧତରଟ୍ଠୋ ଗାଥମାହ –

୧୩୭।

''ଏତଦରିଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ସୁମୁଖ ଭାସସି;

ତଞ୍ଚ ୱୀମଂସମାନୋହଂ, ପତତେତଂ ଅୱସ୍ସଜି''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏତଦରିଯସ୍ସାତି ଯଂ ତ୍ୱଂ ‘‘ନାହଂ ତଂ ଜହେ’’ତି ଭାସସି, ଏତଂ ଆଚାରସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅରିଯସ୍ସ କଲ୍ୟାଣଂ ଉତ୍ତମୱଚନଂ। ପତତେତନ୍ତି ଅହଞ୍ଚ ନ ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁକାମୋୱ ଏୱଂ ଅୱଚଂ, ଅଥ ଖୋ ତଂ ୱୀମଂସମାନୋ ‘‘ପତତୂ’’ତି ଏତଂ ୱଚନଂ ଅୱସ୍ସଜିଂ, ଗଚ୍ଛାତି ତଂ ଅୱୋଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ତେସଂ କଥେନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଦଣ୍ଡମାଦାଯ ୱେଗେନାଗତୋ। ସୁମୁଖୋ ଧତରଟ୍ଠଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ତସ୍ସାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପଚିତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ହଂସରଞ୍ଞୋ ଗୁଣେ କଥେସି। ତାୱଦେୱ ଲୁଦ୍ଦୋ ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ଅହୋସି। ସୋ ତସ୍ସ ମୁଦୁଚିତ୍ତକଂ ଞତ୍ୱା ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ହଂସରାଜମେୱ ଅସ୍ସାସେନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଲୁଦ୍ଦୋପି ହଂସରାଜାନଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୧୩୮।

‘‘ଅପଦେନ ପଦଂ ଯାତି, ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ ଦିଜୋ;

ଆରା ପାସଂ ନ ବୁଜ୍ଝି ତ୍ୱଂ, ହଂସାନଂ ପୱରୁତ୍ତମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପଦେନ ପଦନ୍ତି ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାଦିସୋ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ ଦିଜୋ ଅପଦେ ଆକାସେ ପଦଂ କତ୍ୱା ଯାତି। ନ ବୁଜ୍ଝି ତ୍ୱନ୍ତି ସୋ ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପୋ ଦୂରତୋୱ ଇମଂ ପାସଂ ନ ବୁଜ୍ଝି ନ ଜାନୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ମହାସତ୍ତୋ ଆହ –

୧୩୯।

‘‘ଯଦା ପରାଭୱୋ ହୋତି, ପୋସୋ ଜୀୱିତସଙ୍ଖଯେ;

ଅଥ ଜାଲଞ୍ଚ ପାସଞ୍ଚ, ଆସଜ୍ଜାପି ନ ବୁଜ୍ଝତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଦା ପରାଭୱୋତି ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତ, ଯଦା ପରାଭୱୋ ଅୱୁଡ୍ଢି ୱିନାସୋ ସମ୍ପତ୍ତୋ ହୋତି, ଅଥ ପୋସୋ ଜୀୱିତସଙ୍ଖଯେ ପତ୍ତେ ଜାଲଞ୍ଚ ପାସଞ୍ଚ ପତ୍ୱାପି ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଲୁଦ୍ଦୋ ହଂସରଞ୍ଞୋ କଥଂ ଅଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା ସୁମୁଖେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୪୦।

‘‘ଏତେ ହଂସା ପକ୍କମନ୍ତି, ୱକ୍କଙ୍ଗା ଭଯମେରିତା;

ହରିତ୍ତଚ ହେମୱଣ୍ଣ, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱ ଅୱହିଯ୍ୟସି।

୧୪୧।

‘‘ଏତେ ଭୁତ୍ୱା ଚ ପିୱିତ୍ୱା ଚ, ପକ୍କମନ୍ତି ୱିହଙ୍ଗମା;

ଅନପେକ୍ଖମାନା ୱକ୍କଙ୍ଗା, ତ୍ୱଞ୍ଞେୱେକୋ ଉପାସସି।

୧୪୨।

‘‘କିଂ ନୁ ତ୍ୟାଯଂ ଦିଜୋ ହୋତି, ମୁତ୍ତୋ ବଦ୍ଧଂ ଉପାସସି;

ଓହାଯ ସକୁଣା ଯନ୍ତି, କିଂ ଏକୋ ଅୱହିଯ୍ୟସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତ୍ୱଞ୍ଞେୱାତି ତ୍ୱମେୱ ଓହିସ୍ସସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଉପାସସୀତି ପୟିରୁପାସସି।

ସୁମୁଖୋ ଆହ –

୧୪୩।

''ରାଜା ମେ ସୋ ଦିଜୋ ମିତ୍ତୋ, ସଖା ପାଣସମୋ ଚ ମେ;

ନେୱ ନଂ ୱିଜହିସ୍ସାମି, ୟାୱ କାଲସ୍ସ ପରିୟାୟ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୟାୱ କାଲସ୍ସ ପରିୟାୟନ୍ତି ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତ, ୟାୱ ଜୀୱିତକାଲସ୍ସ ପରିୟୋସାନଂ ଅହଂ ଏତଂ ନ ୱିଜହିସ୍ସାମିୟେୱ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ''ସଚାହଂ ଏୱଂ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନେସୁ ଇମେସୁ ଅପରଜ୍ଝିସ୍ସାମି, ପଥୱୀପି ମେ ୱିୱରଂ ଦଦେୟ୍ୟ, କିଂ ମେ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଲଦ୍ଧେନ ଧନେନ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୪୪।

''ୟୋ ଚ ତ୍ୱଂ ସଖିନୋ ହେତୁ, ପାଣଂ ଚଜିତୁମିଚ୍ଛସି;

ସୋ ତେ ସହାୟଂ ମୁଞ୍ଚାମି, ହୋତୁ ରାଜା ତୱାନୁଗୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ୟୋ ଚ ତ୍ୱନ୍ତି ୟୋ ନାମ ତ୍ୱଂ। ସୋତି ସୋ ଅହଂ। ତୱାନୁଗୋତି ଏସ ହଂସରାଜା ତୱ ୱସଂ ଅନୁଗତୋ ହୋତୁ, ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଟ୍ଠାନେ ୱସତୁ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଧତରଟ୍ଠଂ ୟଟ୍ଠିପାସତୋ ଓତାରେତ୍ୱା ସରତୀରଂ ନେତ୍ୱା ପାସଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ମୁଦୁଚିତ୍ତେନ ଲୋହିତଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ନ୍ହାରୁଆଦୀନି ପଟିପାଦେସି। ତସ୍ସ ମୁଦୁଚିତ୍ତତାୟ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପାରମିତାନୁଭାୱେନ ଚ ତାୱଦେୱ ପାଦୋ ସଞ୍ଛୱି ଅହୋସି, ବଦ୍ଧଟ୍ଠାନମ୍ପି ନ ପଞ୍ଞାୟି। ସୁମୁଖୋ ବୋଧିସତ୍ତଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଅନୁମୋଦନଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୪୫।

''ଏୱଂ ଲୁଦ୍ଦକ ନନ୍ଦସ୍ସୁ, ସହ ସବ୍ବେହି ଞାତିଭି;

ୟଥାହମଜ୍ଜ ନନ୍ଦାମି, ମୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଦିଜାଧିପ''ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦୋ ''ଗଚ୍ଛଥ, ସାମୀ''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ''କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ ସମ୍ମ, ମଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ବନ୍ଧି, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆଣତ୍ତିୟା''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ ତସ୍ମିଂ କାରଣେ ଆରୋଚିତେ ''କିଂ ନୁ ଖୋ ମେ ଇତୋୱ ଚିତ୍ତକୂଟଂ ଗନ୍ତୁଂ ସେୟ୍ୟୋ, ଉଦାହୁ ନଗର''ନ୍ତି ୱିମଂସନ୍ତୋ ''ମୟି ନଗରଂ ଗତେ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତୋ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସତି, ଦେୱିୟା ଦୋହଳୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭିସ୍ସତି, ସୁମୁଖସ୍ସ ମିତ୍ତଧମ୍ମୋ ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତଥା ମମ ଞାଣବଲଂ, ଖେମଞ୍ଚ ସରଂ ଅଭୟଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଲଭିସ୍ସାମି, ତସ୍ମା ନଗରମେୱ ଗନ୍ତୁଂ ସେୟ୍ୟୋ''ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ''ଲୁଦ୍ଦ, ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେ କାଜେନାଦାୟ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ନେହି, ସଚେ ନୋ ରାଜା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁକାମୋ ଭୱିସ୍ସତି, ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ରାଜାନୋ ନାମ ସାମି, କକ୍ଖଳଆ, ଗଚ୍ଛଥ ତୁମ୍ହେତି। ମୟଂ ତାଦିସଂ ଲୁଦ୍ଦମ୍ପି ମୁଦୁକଂ କରିମ୍ହ, ରଞ୍ଞୋ ଆରାଧନେ ଅମ୍ହାକଂ ଭାରୋ, ନେହିୟେୱ ନୋ, ସମ୍ମାତି। ସୋ ତଥା ଅକାସି। ରାଜା ହଂସେ ଦିସ୍ୱାୱ ସୋମନସ୍ସଜାତୋ ହୁତ୍ୱା ଦ୍ୱେପି ହଂସେ କଞ୍ଚନପୀଠେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ମଧୁଲାଜେ ଖାଦାପେତ୍ୱା ମଧୁରୋଦକଂ ପାୟେତ୍ୱା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଧମ୍ମକଥଂ ଆୟାଚି। ହଂସରାଜା ତସ୍ସ ସୋତୁକାମତଂ ୱିଦିତ୍ୱା ପଠମଂ ତାୱ ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି । ତତ୍ରିମା ହଂସସ୍ସ ଚ ରଞ୍ଞୋ ଚ ୱଚନପଟିୱଚନଗାଥାୟୋ ହୋନ୍ତି –

୧୪୬।

‘‘କଚ୍ଚିନ୍ନୁ ଭୋତୋ କୁସଲଂ, କଚ୍ଚି ଭୋତୋ ଅନାମୟଂ;

କଚ୍ଚି ରଟ୍ଠମିଦଂ ଫୀତଂ, ଧମ୍ମେନ ମନୁସାସସି।

୧୪୭।

‘‘କୁସଲଂ ଚେୱ ମେ ହଂସ, ଅଥୋ ହଂସ ଅନାମୟଂ;

ଅଥୋ ରଟ୍ଠମିଦଂ ଫୀତଂ, ଧମ୍ମେନ ମନୁସାସହଂ।

୧୪୮।

‘‘କଚ୍ଚି ଭୋତୋ ଅମଚ୍ଚେସୁ, ଦୋସୋ କୋଚି ନ ୱିଜ୍ଜତି;

କଚ୍ଚି ଆରା ଅମିତ୍ତା ତେ, ଛାୟା ଦକ୍ଖିଣତୋରିୱ।

୧୪୯।

‘‘ଅଥୋପି ମେ ଅମଚ୍ଚେସୁ, ଦୋସୋ କୋଚି ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ଅଥୋ ଆରା ଅମିତ୍ତା ମେ, ଛାୟା ଦକ୍ଖିଣତୋରିୱ।

୧୫୦।

‘‘କଚ୍ଚି ତେ ସାଦିସୀ ଭରିୟା, ଅସ୍ସୱା ପିୟଭାଣିନୀ;

ପୁତ୍ତରୂପୟସୂପେତା, ତୱ ଛନ୍ଦୱସାନୁଗା।

୧୫୧।

‘‘ଅଥୋ ମେ ସାଦିସୀ ଭରିୟା, ଅସ୍ସୱା ପିୟଭାଣିନୀ;

ପୁତ୍ତରୂପୟସୂପେତା, ମମ ଛନ୍ଦୱସାନୁଗା।

୧୫୨।

‘‘କଚ୍ଚି ତେ ବହୱୋ ପୁତ୍ତା, ସୁଜାତା ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନ;

ପଞ୍ଞାଜୱେନ ସମ୍ପନ୍ନା, ସମ୍ମୋଦନ୍ତି ତତୋ ତତୋ।

୧୫୩।

‘‘ସତମେକୋ ଚ ମେ ପୁତ୍ତା, ଧତରଟ୍ଠ ମୟା ସୁତା;

ତେସଂ ତ୍ୱଂ କିଚ୍ଚମକ୍ଖାହି, ନାୱରୁଜ୍ଝନ୍ତି ତେ ୱଚୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁସଲନ୍ତି ଆରୋଗ୍ୟଂ, ଇତରଂ ତସ୍ସେଵ ଵେଵଚନଂ। ଫୀତନ୍ତି କଚ୍ଚି ତେ ଇଦଂ ରଟ୍ଠଂ ଫୀତଂ ସୁଭିକ୍ଖଂ, ଧମ୍ମେନ ଚ ନଂ ଅନୁସାସସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଦୋସୋତି ଅପରାଧୋ। ଛାଯା ଦକ୍ଖିଣତୋରିଵାତି ଯଥା ନାମ ଦକ୍ଖିଣଦିସାଭିମୁଖା ଛାଯା ନ ଵଡ୍ଢତି, ଏଵଂ ତେ କଚ୍ଚି ଅମିତ୍ତା ନ ଵଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଵଦତି। ସାଦିସୀତି ଜାତିଗୋତ୍ତକୁଲପଦେସେହି ସମାନା। ଏଵରୂପା ହି ଅତିଚାରିନୀ ନ ହୋତି। ଅସ୍ସଵାତି ଵଚନପଟିଗ୍ଗାହିକା। ପୁତ୍ତରୂପଯସୂପେତାତି ପୁତ୍ତେହି ଚ ରୂପେନ ଚ ଯସେନ ଚ ଉପେତା। ପଞ୍ଚାଳଜଵେନାତି ପଞ୍ଚାଳଵେଗେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗ ଜଵାପେତ୍ଵା ତାନି ତାନି କିଚ୍ଚାନି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ସମତ୍ଥାତି ପୁଚ୍ଛତି। ସମ୍ପୋଦନ୍ତି ତତୋ ତତୋତି ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ନିଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତତୋ ତତୋ ସମ୍ପୋଦନ୍ତେଵ, ନ ଵିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ମଯା ସୁତାତି ମଯା ଵିସ୍ସୁତା। ମଞ୍ହି ଲୋକୋ ''ବହୁପୁତ୍ତରାଜା''ତି ଵଦତି, ଇତି ତେ ମଂ ନିସ୍ସାଯ ଵିସ୍ସୁତା ପାକଟା ଜାତାତି ମଯା ସୁତା ନାମ ହୋନ୍ତୀତି ଵଦତି। ତେସଂ ତ୍ଵଂ କିଚ୍ଚମକ୍ଖାହୀତି ତେସଂ ମମ ପୁତ୍ତାନଂ ''ଇଦଂ ନାମ କରୋନ୍ତୂ''ତି ତ୍ଵଂ କିଚ୍ଚମକ୍ଖାହି, ନ ତେ ଵଚନଂ ଅଵରୁଜ୍ଝନ୍ତି, ଓଵାଦଂ ନେସଂ ଦେହୀତି ଅଧିପ୍ପାଯେନେଵମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ଵା ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଓଵାଦଂ ଦେନ୍ତୋ ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୪।

''ଉପପନ୍ନୋପି ଚେ ହୋତି, ଜାତିଯା ଵିନଯେନ ଵା;

ଅଥ ପଚ୍ଛା କୁରୁତେ ଯୋଗଂ, କିଚ୍ଛେ ଆପାସୁ ସୀଦତି।

୧୫୫।

''ତସ୍ସ ସଂହୀରପଞ୍ଞସ୍ସ, ଵିଵରୋ ଜାଯତେ ମହା;

ରତ୍ତିମନ୍ଧୋଵ ରୂପାନି, ଥୂଲାନି ମନୁପସ୍ସତି।

୧୫୬।

''ଅସାରେ ସାରଯୋଗଞ୍ଞୂ, ମତିଂ ନ ତ୍ଵେଵ ଵିନ୍ଦତି;

ସରଭୋଵ ଗିରିଦୁଗ୍ଗସ୍ମିଂ, ଅନ୍ତରାଯେଵ ସୀଦତି।

୧୫୭।

''ହୀନଜଚ୍ଚୋପି ଚେ ହୋତି, ଉଟ୍ଠାତା ଧିତିମା ନରୋ;

ଆଚାରସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋ, ନିସେ ଅଗ୍ଗୀଵ ଭାସତି।

୧୫୮।

''ଏତଂ ମେ ଉପମଂ କତ୍ଵା, ପୁତ୍ତେ ଵିଜ୍ଜାସୁ ଵାଚଯ;

ସଂଵିରୂଳ୍ହେଥ ମେଧାଵୀ, ଖେତ୍ତେ ବୀଜଂଵ ଵୁଟ୍ଠିଯା''ତି।

ତତ୍ଥ ଵିନଯେନାତି ଆଚାରେନ। ପଚ୍ଛା କୁରୁତେ ଯୋଗନ୍ତି ଯୋ ଚେ ସିକ୍ଖିତବ୍ବସିକ୍ଖାସୁ ଦହରକାଲେ ଯୋଗଂ ଵୀରିଯଂ ଅକତ୍ଵା ପଚ୍ଛା ମହଲ୍ଲକକାଲେ କରୋତି, ଏଵରୂପୋ ପଚ୍ଛା ତଥାରୂପେ ଦୁକ୍ଖେ ଵା ଆପଦାସୁ ଵା ଉପ୍ପନ୍ନାସୁ ସୀଦତି, ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ସ ସଂହୀରପଞ୍ଞସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଅସିକ୍ଖିତତ୍ତା ତତୋ ତତୋ ହରିତବ୍ବପଞ୍ଞସ୍ସ ନିଚ୍ଚଂ ଚଲବୁଦ୍ଧିନୋ। ଵିଵରୋତି ଭୋଗାଦୀନଂ ଛିଦ୍ଦଂ, ପରିହାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ରତ୍ତିମନ୍ଧୋତି ରତ୍ତନ୍ଧୋ। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଯଥା ରତ୍ତନ୍ଧୋ ରତ୍ତିକାଲେ ରତ୍ତିଂ ଚନ୍ଦୋଭାସାଦୀହି ଥୂଲରୂପାନେଵ ପସ୍ସତି, ସୁଖୁମାନି ପସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏଵଂ ଅସିକ୍ଖିତୋ ସଂହୀରପଞ୍ଞୋ କିସ୍ମିଞ୍ଚିଦେଵ ଭଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ସୁଖୁମାନି କିଚ୍ଚାନି ପସ୍ସିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଓଳାରିକେଯେଵ ପସ୍ସତି, ତସ୍ମା ତଵ ପୁତ୍ତେ

ଦହରକାଲେଯେଵ ସିକ୍ଖାପେତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି।

ଅସାରେତି ନିସ୍ସାରେ ଲୋକାଯତଵେଦସମଯେ। ସାରଯୋଗଞ୍ଞୂତି ସାରଯୁତ୍ତୋ ଏସ ସମଯୋତି ମଞ୍ଞମାନୋ। ମତିଂ ନ ଵେଵ ଵିନ୍ଦତୀତି ବହୁଂ ସିକ୍ଖିତ୍ଵାପି ପଞ୍ଞଂ ନ ଲଭତିଯେଵ। ଗିରିଦୁଗ୍ଗସ୍ମିନ୍ତି ସୋ ଏଵରୂପୋ ଯଥା ନାମ ସରଭୋ ଅଭୁନୋ ଵସନଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଵିସମମ୍ପି ସମନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଗିରିଦୁଗ୍ଗେ ଵେଗେନାଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନରକପପାତଂ ପତିତ୍ଵା ଅନ୍ତରାଯେଵ ସୀଦତି, ଆଵାସଂ ନ ପାପୁଣାତି, ଏଵମେଵଂ ଅସାରଂ ଲୋକାଯତଵେଦସମଯଂ ସାରସଞ୍ଞାଯ ଉଗ୍ଗହେତ୍ଵା ମହାଵିନାସଂ ପାପୁଣାତି। ତସ୍ମା ତଵ ପୁତ୍ତେ ଅହନିସ୍ସିତେସୁ ଵଡ୍ଢିଆଵହେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ଯୋଜେତ୍ଵା ସିକ୍ଖାପେହୀତି। ନିସେ ଅଗ୍ଗୀଵାତି ମହାରାଜ, ହୀନଜାତିକୋପି ଉଟ୍ଠାନାଦିଗୁଣସମ୍ପନ୍ନୋ ରତ୍ତିଂ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋ ଵିଯ ଓଭାସତି। ଏତଂ ମେତି ଏତଂ ମଯା ଵୁତ୍ତଂ ରତ୍ତନ୍ଧଞ୍ଚ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧଞ୍ଚ ଉପମଂ କତ୍ଵା ତଵ ପୁତ୍ତେ ଵିଞ୍ଞାସୁ ଵାଚଯ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବଯୁତ୍ତାସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ଯୋଜେହି। ଏଵଂ ଯୁତ୍ତୋ ହି ଯଥା ସୁଖେତ୍ତେ ସୁଵୁଟ୍ଠିଯା ବୀଜଂ ସଂଵିରୂହତି, ତଥେଵ ମେଧାଵୀ ସଂଵିରୂହତି, ଯସେନ ଚ ଭୋଗେହି ଚ ଵଡ୍ଢତୀତି।

ଏଵଂ ମହାସତ୍ତୋ ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି, ଦେଵିଯା ଦୋହଳଓ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି। ମହାସତ୍ତୋ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଵେଲାଯମେଵ ରାଜାନଂ ପଞ୍ଚସୁ ସୀଲେସୁ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ଵା ଅପ୍ପମାଦେନ ଓଵଦିତ୍ଵା ସଦ୍ଧିଂ ସୁମୁଖେନ ଉତ୍ତରସୀହପଞ୍ଜରେନ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ଚିତ୍ତକୂଟମେଵ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ଵା ‘‘ଏଵଂ, ଭିକ୍ଖଵେ, ପୁବ୍ବେପି ଇମିନା ମମତ୍ଥାଯ ଜୀଵିତଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତମେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଲୁଦ୍ଦୋ ଛନ୍ନୋ ଅହୋସି, ରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଦେଵୀ ଖେମାଭିକ୍ଖୁନୀ, ହଂସପରିସା ସାକିଯଗଣୋ, ସୁମୁଖୋ ଆନନ୍ଦୋ, ହଂସରାଜା ପନ ଅହମେଵ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଚୂଳହଂସଜାତକଵଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୫୦୩] ୭। ସତ୍ତିଗୁମ୍ବଜାତକଵଣ୍ଣନା

ମିଗଲୁଦ୍ଦୋମହାରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ମିଗଦାଯେ ଵିହରନ୍ତୋ ଦେଵଦତ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଦେଵଦତ୍ତେନ ହି ସିଲାଯ ପଵିଦ୍ଧାଯ ଭଗଵତୋ ପାଦେ ସକଲିକାଯ ଖତେ ବଲଵଵେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ତଥାଗତସ୍ସ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ବହୂ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ଅଥ ଭଗଵା ପରିସଂ ସନ୍ନିପତିତଂ ଦିସ୍ଵା ‘‘ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦଂ ସେନାସନଂ ଅତିସମ୍ବାଧଂ, ସନ୍ନିପାତୋ ମହା ଭଵିସ୍ସତି, ମଂ ମଞ୍ଚସିଵିକାଯ ମଦ୍ଦକୁଚ୍ଛିଂ ନେଥା’’ତି ଆହ। ଭିକ୍ଖୂ ତଥା କରିଂସୁ। ଜୀଵକୋ ତଥାଗତସ୍ସ ପାଦଂ ଫାସୁକଂ ଅକାସି। ଭିକ୍ଖୂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେ ନିସିନ୍ନାଵ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ଆଵୁସୋ, ଦେଵଦତ୍ତୋ ସଯମ୍ପି ପାପୋ, ପରିସାପିସ୍ସ ପାପା, ଇତି ସୋ ପାପୋ ପାପପରିଵାରୋଵ ଵିହରତୀ’’ତି। ସତ୍ଥା ‘‘କିଂ କଥେଥ, ଭିକ୍ଖଵେ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ‘‘ଇଦଂ ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖଵେ, ଇଦାନେଵ, ପୁବ୍ବେପି ଦେଵଦତ୍ତୋ ପାପୋ ପାପପରିଵାରୋଯେଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ପଞ୍ଚାଲୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞାଯତନେ ଏକସ୍ମିଂ ସାନୁପବ୍ବତେ ସିମ୍ବଲିଵନେ ଏକସ୍ସ ସୁଵରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ଵା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଦ୍ଵେ ଭାତରୋ ଅହେସୁଂ। ତସ୍ସ ପନ ପବ୍ବତସ୍ସ ଉପରିଵାତେ ଚୋରଗାମକୋ ଅହୋସି ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୋରସତାନଂ ନିଵାସୋ, ଅଧୋଵାତେ ଅସ୍ସମୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଇସିସତାନଂ ନିଵାସୋ। ତେସଂ ସୁଵପୋତକାନଂ ପକ୍ଖନିକ୍ଖମନକାଲେ ଵାତମଣ୍ଡଲିକା ଉଦପାଦି। ତାଯ ପହଟୋ ଏକୋ ସୁଵପୋତକୋ ଚୋରଗାମକେ ଚୋରାନଂ ଆଵୁଧନ୍ତରେ ପତିତୋ, ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ପତିତତ୍ତା ‘‘ସତ୍ତିଗୁମ୍ବୋ’’ତ୍ଵେଵ ନାମଂ କରିଂସୁ। ଏକୋ ଅସ୍ସମେ ଵାଲୁକତଲେ ପୁପ୍ଫନ୍ତରେ ପତି, ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ପତିତତ୍ତା ‘‘ପୁପ୍ଫକୋ’’ତ୍ଵେଵ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସତ୍ତିଗୁମ୍ବୋ ଚୋରାନଂ ଅନ୍ତରେ ଵଡ୍ଢିତୋ, ପୁପ୍ଫକୋ ଇସୀନଂ।

ଅଥେକଦିଵସଂ ରାଜା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ରଥଵରଂ ଅଭିରୁହିତ୍ଵା ମହନ୍ତେନ ପରିଵାରେନ ମିଗଵଧାଯ ନଗରତୋ ନାତିଦୂରେ ସୁପୁପ୍ଫିତଫଲିତଂ ରମଣୀଯଂ ଉପଗୁମ୍ବଵନଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ‘‘ଯସ୍ସ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯତି, ତସ୍ସେଵ ଗୀଵା’’ତି ଵତ୍ଵା ରଥା ଓରୁଯ୍ହ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ଵା ଦିନ୍ନେ କୋଟ୍ଠକେ ଧନୁଂ ଆଦାଯ ଅଟ୍ଠାସି। ପୁରିସେହି ମିଗାନଂ ଉଟ୍ଠାପନତ୍ଥାଯ ଵନଗୁମ୍ବେସୁ ପୋଥିଯମାନେସୁ ଏକୋ ଏଣିମିଗୋ ଉଟ୍ଠାଯ ଗମନମଗ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ରଞ୍ଞୋ ଠିତଟ୍ଠାନସ୍ସେଵ ଵିଵିତ୍ତତଂ ଦିସ୍ଵା ତଦଭିମୁଖୋ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ଵା ପଲାଯି। ଅମଚ୍ଚା ‘‘କସ୍ସ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତା ‘‘ରଞ୍ଞୋ ପସ୍ସେନା’’ତି ଞତ୍ଵା ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କେଳିଂ କରିଂସୁ। ରାଜା ଅସ୍ମିମାନେନ ତେସଂ କେଳିଂ ଅସହନ୍ତୋ ‘‘ଇଦାନି ତଂ ମିଗଂ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ରଥଂ ଆରୁଯ୍ହ ‘‘ସୀଘଂ ପେସେହୀ’’ତି ସାରଥିଂ ଆଣାପେତ୍ଵା ମିଗେନ ଗତମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ରଥଂ ଵେଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପରିସା ଅନୁବନ୍ଧିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ରାଜା ସାରଥିଦୁତିଯୋ ଯାଵ ମଜ୍ଝନ୍ହିକା ଗନ୍ତ୍ଵା ତଂ ମିଗଂ ଅଦିସ୍ଵା ନିଵତ୍ତନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଚୋରଗାମସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ରମଣୀଯଂ କନ୍ଦରଂ ଦିସ୍ଵା ରଥା ଓରୁଯ୍ହ ନ୍ହତ୍ଵା ଚ

ପିଣ୍ଡିତ୍ୱା ଚ ପଙ୍କୁଉରି। ଅଥସ୍ସ ସାରଥି ରଥସ୍ସ ଉତ୍ତରଚ୍ଛରଣଂ ଓତାରେତ୍ୱା ସଯନଂ ରୁକ୍ଖଚ୍ଛାଯାଯ ପଞ୍ଞପେସି, ସୋ ତତ୍ଥ ନିପଜ୍ଜି। ସାରଥିପି ତସ୍ସ ପାଦେ ସମ୍ବାହନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ରାଜା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ନିଦ୍ଦାଯତି ଚେଭ ପବୁଜ୍ଝତି ଚ।

ଚୋରଗାମୱାସିନୋ ଚୋରାପି ରଞ୍ଞୋ ଆରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଅରଞ୍ଞମେୱ ପଭିସିଂସୁ। ଚୋରଗାମକେ ସଭିଗୁମ୍ବୋ ଚେୱ ଭଭରନ୍ଧକୋ ପତିକୋଲମ୍ବୋ ନାମେକୋ ପୁରିସୋ ଚାତି ଦ୍ୱେୱ ଓହୀଯିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସଭିଗୁମ୍ବୋ ଗାମକା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ନିଦ୍ଦାଯମାନମେୱ ମାରେତ୍ୱା ଆଭରଣାନି ଗହେସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପତିକୋଲମ୍ବସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ଆରୋଚେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୯।

‘‘ମିଗଲୁଦ୍ଦୋ ମହାରାଜା, ପଞ୍ଚାଲାନଂ ରଥେସଭୋ;

ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ସହ ସେନାଯ, ଓଗଣୋ ୱନମାଗମା।

୧୬୦।

‘‘ତତ୍ଥଦ୍ଦସା ଅରଞ୍ଞସ୍ମିଂ, ତକ୍କରାନଂ କୁଟିଂ କତଂ;

ତସ୍ସା କୁଟିଯା ନିକ୍ଖମ୍ମ, ସୁଭୋ ଲୁଦ୍ଦାନି ଭାସତି।

୧୬୧।

‘‘ସମ୍ପନ୍ନୱାହନୋ ପୋସୋ, ଯୁୱା ସମ୍ମଟ୍ଠକୁଣ୍ଡଲୋ;

ସୋଭତି ଲୋହିତୁଣ୍ହୀସୋ, ଦିୱା ସୂରିଯୋୱ ଭାସତି।

୧୬୨।

‘‘ମଜ୍ଝନ୍ହିକେ ସମ୍ପତିକେ, ସୁତ୍ତୋ ରାଜା ସସାରଥି;

ହନ୍ଦସ୍ସାଭରଣଂ ସବ୍ବଂ, ଗଣ୍ହାମ ସାହସା ମଯଂ।

୧୬୩।

‘‘ନିସୀଥେପି ରହୋଦାନି, ସୁତ୍ତୋ ରାଜା ସସାରଥି;

ଆଦାଯ ୱତ୍ଥଂ ମଣିକୁଣ୍ଡଲଞ୍ଚ, ହନ୍ତ୍ୱାନ ସାଖାହି ଅୱତ୍ଥରାମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗଲୁଦ୍ଦୋତି ଲୁଦ୍ଦୋ ୱିଯ ମିଗାନଂ ଗୱେସନତୋ ‘‘ମିଗଲୁଦ୍ଦୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଓଗଣୋତି ଗଣା ଓହୀନୋ ପରିହୀନୋ ହୁତ୍ୱା। ତକ୍କରାନଂ କୁଟିଂ କତନ୍ତି ସୋ ରାଜା ତତ୍ଥ ଅରଞ୍ଞେ ଚୋରାନଂ ୱସନତ୍ଥାଯ କତଂ ଗାମକଂ ଅଦ୍ଦସ। ତସ୍ସାତି ତତୋ ଚୋରକୁଟିତୋ। ଲୁଦ୍ଦାନି ଭାସତୀତି ପତିକୋଲମ୍ବେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦାରୁଣାନି ୱଚନାନି କଥେତି। ସମ୍ପନ୍ନୱାହନୋତି ସମ୍ପନ୍ନଅସ୍ସୱାହନୋ। ଲୋହିତୁଣ୍ହୀସୋତି ରତ୍ତେନ ଉଣ୍ହୀସପଟ୍ଟେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ସମ୍ପତିକେତି ସମ୍ପତି ଇଦାନି, ଏୱରୂପେ ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ସାହସାତି ସାହସେନ ପସଯ୍ହକାରଂ କତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମାତି ୱଦତି। ନିସୀଥେପି ରହୋଦାନୀତି ନିସୀଥେପି ଇଦାନିପି ରହୋ। ଇଦଂ ୱଦତି – ଯଥା ନିସୀଥେ ଅଡ୍ଢରତ୍ତସମଯେ ମନୁସ୍ସା କିଲନ୍ତା ସଯନ୍ତି, ରହୋ ନାମ ହୋତି, ଇଦାନି ଠିତମଜ୍ଝନ୍ହିକେପି କାଲେ ତଥେୱାତି। ହନ୍ତ୍ୱାନାତି ରାଜାନଂ ମାରେତ୍ୱା ୱତ୍ଥାଭରଣାନିସ୍ସ ଗହେତ୍ୱା ଅଥ ନଂ ପାଦେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ସାଖାହି ପଟିଚ୍ଛାଦେମାତି।

ଇତି ସୋ ୱେଗେନ ସକିଂ ନିକ୍ଖମତି, ସକିଂ ପତିକୋଲମ୍ବସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ରାଜଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଭୀତୋ ଗାଥମାହ –

୧୬୪।

‘‘କିନ୍ନୁ ଉମ୍ମତ୍ତରୂପୋୱ, ସତ୍ତିଗୁମ୍ବ ପଭାସସି;

ଦୁରାସଦା ହି ରାଜାନୋ, ଅଗ୍ଗି ପଜ୍ଜଲିତୋ ଯଥା’’ତି।

ଅଥ ନଂ ସୁୱୋ ଗାଥାଯ ଅଜ୍ଝଭାସି –

୧୬୫।

‘‘ଅଥ ତ୍ୱଂ ପତିକୋଲମ୍ବ, ମତ୍ତୋ ଥୁଲ୍ଲାନି ଗଜ୍ଜସି;

ମାତରି ମୟ୍ହ ନଗ୍ଗାଯ, କିନ୍ନୁ ତ୍ୱଂ ୱିଜିଗୁଚ୍ଛସେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଥ ତ୍ୱନ୍ତି ନନୁ ତ୍ୱଂ। ମତ୍ତୋତି ଚୋରାନଂ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସୁରଂ ଲଭିତ୍ୱା ତାଯ ମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ମହାଗଜ୍ଜିତାନି ଗଜ୍ଜସି। ମାତରୀତି ଚୋରଜେଟ୍ଠକସ୍ସ ଭରିଯଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ସା କିର ତଦା ସାଖାଭଙ୍ଗଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଚରତି। ୱିଜିଗୁଚ୍ଛସେତି ମମ ମାତରି ନଗ୍ଗାଯ କିନ୍ନୁ ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ଚୋରକମ୍ମଂ ଜିଗୁଚ୍ଛସି, କାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛସୀତି।

ରାଜା ପବୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତସ୍ସ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ମନୁସ୍ସଭାସାଯ କଥେନ୍ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ସପ୍ପଟିଭଯଂ ଇଦଂ ଠାନ’’ନ୍ତି ସାରଥିଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୬୬।

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ସମ୍ମ ତରମାନୋ, ରଥଂ ଯୋଜେହି ସାରଥି;

ସକୁଣୋ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତି, ଅଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛାମ ଅସ୍ସମ’’ନ୍ତି।

ସୋପି ସୀଘଂ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରଥଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୬୭।

‘‘ଯୁତ୍ତୋ ରଥୋ ମହାରାଜ, ଯୁତ୍ତୋ ଚ ବଲୱାହନୋ;

ଅଧିଟ୍ଠ ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞଂ ଗଚ୍ଛାମ ଅସ୍ସମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବଲୱାହନୋତି ବଲୱୱାହନୋ, ମହାଥାମଅସ୍ସସମ୍ପନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଧିଟ୍ଠାତି ଅଭିରୁହ।

ଅଭିରୁଳ୍ହମତ୍ତେଯେୱ ଚ ତସ୍ମିଂ ସିନ୍ଧୱା ୱାତୱେଗେନ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ। ସତ୍ତିଗୁମ୍ବୋ ରଥଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୬୮।

‘‘କୋ ନୁମେୱ ଗତା ସବ୍ବେ, ଯେ ଅସ୍ମିଂ ପରିଚାରକା;

ଏସ ଗଚ୍ଛତି ପଞ୍ଚାଲୋ, ମୁତ୍ତୋ ତେସଂ ଅଦସ୍ସନା।

୧୬୯।

‘‘କୋଦଣ୍ଡକାନି ଗଣ୍ହଥ, ସତ୍ତିଯୋ ତୋମରାନି ଚ;

ଏସ ଗଚ୍ଛତି ପଞ୍ଚାଲୋ, ମା ୱୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ନୁମେତି କୁହିଂ ନୁ ଇମେ। ଅସ୍ମିନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମେ। ପରିଚାରକାତି ଚୋରା। ଅଦସ୍ସନାତି ଏତେସଂ ଚୋରାନଂ ଅଦସ୍ସନେନ ମୁତ୍ତୋ ଏସ ଗଚ୍ଛତୀତି, ଏତେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଏସ ଅଦସ୍ସନଂ ଗଚ୍ଛତୀତିପି ଅତ୍ଥୋ। କୋଦଣ୍ଡକାନୀତି ଧନୂନି। ଜୀୱତନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଜୀୱନ୍ତାନଂ ମା ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ, ଆୱୁଧହତ୍ଥା ଧାୱିତ୍ୱା ଗଣ୍ହଥ ନନ୍ତି।

ଏୱଂ ତସ୍ସ ୱିରୱିତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ଧାୱନ୍ତସ୍ସେୱ ରାଜା ଇସୀନଂ ଅସ୍ସମଂ ପତ୍ତୋ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଇସଯୋ ଫଲାଫଲତ୍ଥାଯ ଗତା । ଏକୋ ପୁପ୍ଫକସୁୱୋୱ ଅସ୍ସମପଦେ ଠିତୋ ହୋତି। ସୋ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ କତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଥାରମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭୦।

‘‘ଅଥାପରୋ ପଟିନନ୍ଦିତ୍ଥ, ସୁୱୋ ଲୋହିତତୁଣ୍ଡକୋ;

ସ୍ୱାଗତଂ ତେ ମହାରାଜ, ଅଥୋ ତେ ଅଦୁରାଗତଂ;

ଇସ୍ସରୋସି ଅନୁପ୍ପତ୍ତୋ, ଯଂ ଇଧତ୍ଥି ପୱେଦଯ।

୧୭୧।

‘‘ତିଣ୍ଡୁକାନି ପିଯାଲାନି, ମଧୁକେ କାସୁମାରିଯୋ;

ଫଲାନି ଖୁଦ୍ଦକପ୍ପାନି, ଭୁଞ୍ଜ ରାଜ ୱରଂ ୱରଂ।

୧୭୨।

‘‘ଇଦମ୍ପି ପାନୀଯଂ ସୀତଂ, ଆଭତଂ ଗିରିଗବ୍ଭରା;

ତତୋ ପିୱ ମହାରାଜ, ସଚେ ତ୍ୱଂ ଅଭିକଙ୍ଖସି।

୧୭୩।

‘‘ଅରଞ୍ଞଂ ଉଞ୍ଛାଯ ଗତା, ଯେ ଅସ୍ମିଂ ପରିଚାରକା;

ସଯଂ ଉଟ୍ଠାଯ ଗଣ୍ହୱ୍ହୋ, ହତ୍ଥା ମେ ନତ୍ଥି ଦାତୱେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଟିନନ୍ଦିତ୍ଥାତି ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱାୱ ତୁସ୍ସି। ଲୋହିତତୁଣ୍ଡକୋତି ରତ୍ତତୁଣ୍ଡୋ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତୋ । ମଧୁକେତି ମଧୁକଫଲାନି। କାସୁମାରିଯୋତି ଏୱଂନାମକାନି ଫଲାନି, କାରଫଲାନି ୱା। ତତୋ ପିୱାତି ତତୋ ପାନୀଯମାଠଅତୋ ଗହେତ୍ୱା ପାନୀଯଂ ପିୱ। ଯେ ଅସ୍ମିଂ ପରିଚାରକାତି ମହାରାଜ, ଯେ ଇମସ୍ମିଂ ଅସ୍ସମେ ୱିଚରଣକା ଇସଯୋ, ତେ ଅରଞ୍ଞଂ ଉଞ୍ଛାଯ ଗତା। ଗଣ୍ହୱ୍ହୋତି ଫଲାଫଲାନି ଗଣ୍ହଥ। ଦାତୱେତି ଦାତୁଂ।

ରାଜା ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଥାରେ ପସୀଦିତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୭୪।

‘‘ଭଦ୍ଦକୋ ୱତଯଂ ପକ୍ଖୀ, ଦିଜୋ ପରମଧମ୍ମିକୋ;

ଅଥେସୋ ଇତରୋ ପକ୍ଖୀ, ସୁୱୋ ଲୁଦ୍ଦାନି ଭାସତି।

୧୭୫।

‘‘‘ଏତଂ ହନଥ ବନ୍ଧଥ, ମା ୱୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଥ ଜୀୱତଂ’;

ଇଚ୍ଚେୱଂ ୱିଲପନ୍ତସ୍ସ, ସୋତ୍ଥିଂ ପତ୍ତୋସ୍ମି ଅସ୍ସମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଇତରୋତି ଚୋରକୁଟିଯଂ ସୁୱକୋ। ଇଚ୍ଚେୱନ୍ତି ଅହଂ ପନ ତସ୍ସ ଏୱଂ ୱିଲପନ୍ତସ୍ସେୱ ଇମଂ ଅସ୍ସମଂ ସୋତ୍ଥିନା ପତ୍ତୋ।

ରଞ୍ଞୋ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ପୁପ୍ଫକୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୭୬।

‘‘ଭାତରୋସ୍ମ ମହାରାଜ, ସୋଦରିଯା ଏକମାତୁକା;

ଏକରୁକ୍ଖସ୍ମିଂ ସଂୱଡ୍ଢା, ନାନାଖେତ୍ତଗତା ଉଭୋ।

୧୭୭।

‘‘ସତ୍ତିଗୁମ୍ବୋ ଚ ଚୋରାନଂ, ଅହଞ୍ଚ ଇସିନଂ ଇଧ;

ଅସତଂ ସୋ, ସତଂ ଅହଂ, ତେନ ଧମ୍ମେନ ନୋ ୱିନା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭାତରୋସ୍ମାତି ମହାରାଜ, ସୋ ଚ ଅହଞ୍ଚ ଉଭୋ ଭାତରୋ ହୋମ। ଚୋରାନନ୍ତି ସୋ ଚୋରାନଂ ସନ୍ତିକେ ସଂୱଡ୍ଢୋ, ଅହଂ ଇସୀନଂ ସନ୍ତିକେ । ଅସତଂ ସୋ, ସତଂ ଅହନ୍ତି ସୋ ଅସାଧୂନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତୋ, ଅହଂ ସାଧୂନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ। ତେନ ଧମ୍ମେନ ନୋ ୱିନାତି ମହାରାଜ, ତଂ ସତ୍ତିଗୁମ୍ବଂ ଚୋରା ଚୋରଧମ୍ମେନ ଚୋରକିରିଯାଯ ୱିନେସୁଂ, ମଂ ଇସଯୋ ଇସିଧମ୍ମେନ ଇସିସୀଲାଚାରେନ, ତସ୍ମା ସୋପି ତେନ ଚୋରଧମ୍ମେନ ନୋ ୱିନା ହୋତି, ଅହମ୍ପି ଇସିଧମ୍ମେନ ନୋ ୱିନା ହୋମୀତି।

ଇଦାନି ତଂ ଧମ୍ମଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୭୮।

‘‘ତତ୍ଥ ୱଧୋ ଚ ବନ୍ଧୋ ଚ, ନିକତୀ ୱଞ୍ଚନାନି ଚ;

ଆଲୋପା ସାହସାକାରା, ତାନି ସୋ ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖତି।

୧୭୯।

‘‘ଇଧ ସଚ୍ଚଞ୍ଚ ଧମ୍ମୋ ଚ, ଅହିଂସା ସଂଯମୋ ଦମୋ;

ଆସନୂଦକଦାଯୀନଂ, ଅଙ୍କେ ୱଦ୍ଧୋସ୍ମି ଭାରଧା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିକତୀତି ପତିରୂପକେନ ୱଞ୍ଚନା। ୱଞ୍ଚନାନୀତି ଉଜୁକୱଞ୍ଚନାନେୱ। ଆଲୋପାତି ଦିୱା ଗାମଘାତା। ସାହସାକାରାତି ଗେହଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମରଣେନ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ସାହସିକକମ୍ମକରଣାନି। ସଚ୍ଚନ୍ତି ସଭାୱୋ। ଧମ୍ମୋତି ସୁଚରିତଧମ୍ମୋ। ଅହିଂସାତି ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗୋ। ସଂଯମୋତି ସୀଲସଂଯମୋ। ଦମୋତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମନଂ। ଆସନୂଦକଦାଯୀନନ୍ତି ଅବ୍ଭାଗତାନଂ ଆସନଞ୍ଚ ଉଦକଞ୍ଚ ଦାନସୀଲାନଂ। ଭାରଧାତି ରାଜାନଂ ଆଲପତି।

ଇଦାନି ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଇମା ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୮୦।

‘‘ଯଂ ଯଞ୍ହି ରାଜ ଭଜତି, ସନ୍ତଂ ୱା ଯଦି ୱା ଅସଂ;

ସୀଲୱନ୍ତଂ ୱିସୀଲଂ ୱା, ୱସଂ ତସ୍ସେୱ ଗଚ୍ଛତି।

୧୮୧।

‘‘ଯାଦିସଂ କୁରୁତେ ମିତ୍ତଂ, ଯାଦିସଂ ଚୂପସେୱତି;

ସୋପି ତାଦିସକୋ ହୋତି, ସହୱାସୋ ହି ତାଦିସୋ।

୧୮୨।

‘‘ସେୱମାନୋ ସେୱମାନଂ, ସମ୍ଫୁଟ୍ଠୋ ସମ୍ଫୁସଂ ପରଂ;

ସରୋ ଦିଦ୍ଧୋ କଲାପଂୱ, ଅଲିତ୍ତମୁପଲିମ୍ପତି;

ଉପଲେପଭଯା ଧୀରୋ, ନେୱ ପାପସଖା ସିଯା।

୧୮୩।

‘‘ପୂତିମଚ୍ଛଂ କୁସଗ୍ଗେନ, ଯୋ ନରୋ ଉପନଯ୍ହତି;

କୁସାପି ପୂତି ୱାଯନ୍ତି, ଏୱଂ ବାଲୂପସେୱନା।

୧୮୪।

‘‘ତଗରଞ୍ଚ ପଲାସେନ, ଯୋ ନରୋ ଉପନଯ୍ହତି;

ପତ୍ତାପି ସୁରଭି ୱାଯନ୍ତି, ଏୱଂ ଧୀରୂପସେୱନା।

୧୮୫।

‘‘ତସ୍ମା ପତ୍ତପୁଟସ୍ସେୱ, ଞତ୍ୱା ସମ୍ପାକମତ୍ତନୋ;

ଅସନ୍ତେ ନୋପସେୱେଯ୍ୟ, ସନ୍ତେ ସେୱେଯ୍ୟ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଅସନ୍ତୋ ନିରଯଂ ନେନ୍ତି, ସନ୍ତୋ ପାପେନ୍ତି ସୁଗ୍ଗତି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତଂ ୱା ଯଦି ୱା ଅସନ୍ତି ସପ୍ପୁରିସଂ ୱା ଅସପ୍ପୁରିସଂ ୱା। ସେୱମାନୋ ସେୱମାନନ୍ତି ସେୱିଯମାନୋ ଆଚରିଯୋ ସେୱମାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ।

ସମ୍ଫୁଟ୍ଠୋତି ଅନ୍ତେୱାସିନା ୱା ଫୁଟ୍ଠୋ ଆଚରିୟୋ। ସମ୍ଫୁସଂ ପରନ୍ତି ପରଂ ଆଚରିୟଂ ସମ୍ଫୁସନ୍ତୋ ଅନ୍ତେୱାସୀ ୱା। ଅଲିତ୍ତନ୍ତି ତଂ ଅନ୍ତେୱାସିକଂ ପାପଧମ୍ମେନ ଅଲିତ୍ତଂ ସୋ ଆଚରିୟୋ ୱିସଦିଦ୍ଧୋ ସରୋ ସେସଂ ସରକଲାପଂ ୱିୟ ଲିମ୍ପତି। ଏୱଂ ବାଲୂପସେୱନାତି ବାଲୂପସେୱୀ ହି ପୂତିମଚ୍ଛଂ ଉପନୟ୍ହନକୁସଗ୍ଗଂ ୱିୟ ହୋତି, ପାପକମ୍ମଂ ଅକରୋନ୍ତୋପି ଅୱଣ୍ଣଂ ଅକିତ୍ତିଂ ଲଭତି। ଧୀରୂପସେୱନାତି ଧୀରୂପସେୱୀ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତଗରାଦିଗନ୍ଧଜାତିପଲିୱେଠନପତ୍ତଂ ୱିୟ ହୋତି, ପଣ୍ଡିତୋ ଭୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋପି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସେୱୀ ଗୁଣକିତ୍ତିଂ ଲଭତି। ପତ୍ତପୁଟସ୍ସେୱାତି ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧସୁଗନ୍ଧପଲିୱେଠନପଣ୍ଣସ୍ସେୱ। ସମ୍ପାକମତ୍ତନୋତି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସଂସଗ୍ଗୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ପରିପାକଂ ପରିଭାୱନଂ ଞତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାପେନ୍ତି ସୁଗ୍ଗତିନ୍ତି ସନ୍ତୋ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିକା ଅତ୍ତାନଂ ନିସ୍ସିତେ ସତ୍ତେ ସଗ୍ଗମେୱ ପାପେନ୍ତୀତି ଦେସନଂ ୟଥାନୁସନ୍ଧିମେୱ ପାପେସି।

ରାଜା ତସ୍ସ ଧମ୍ମକଥାୟ ପସୀଦି, ଇସିଗଣୋପି ଆଗତୋ। ରାଜା ଇସୟୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''ଭନ୍ତେ, ମଂ ଅନୁକମ୍ପମାନା ମମ ୱସନଟ୍ଠାନେ ୱସଥା''ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁୱାନଂ ଅଭୟଂ ଅଦାସି। ଇସୟୋପି ତତ୍ଥ ଅଗମଂସୁ। ରାଜା ଇସିଗଣଂ ଉୟ୍ୟାନେ ୱସାପେନ୍ତୋ ୟାୱଜୀୱଂ ଉପଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି। ଅଥସ୍ସ ପୁତ୍ତୋପି ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୋ ଇସିଗଣଂ ପଟିଜଗ୍ଗିୟେୱାତି ତସ୍ମିଂ କୁଲପରିୱଟ୍ଟେ ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ଇସିଗଣସ୍ସ ଦାନଂ ପୱତ୍ତୟିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତୋୟେୱ ୟଥାକମ୍ମଂ ଗତୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ପାପୋ ପାପପରିୱାରୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ସତ୍ତିଗୁମ୍ବୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ଚୋରା ଦେୱଦତ୍ତପରିସା , ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ, ଇସିଗଣା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ପୁପ୍ଫକସୁୱୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ସତ୍ତିଗୁମ୍ବଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୫୦୪] ୮। ଭଲ୍ଲାତିୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଭଲ୍ଲାତିୟୋନାମ ଅହୋସି ରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତସ୍ସା କିର ଏକଦିୱସଂ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସୟନଂ ନିସ୍ସାୟ କଲହୋ ଅହୋସି। ରାଜା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନଂ ନ ଓଲୋକେସି। ସା ଚିନ୍ତେସି ''ନନୁ ତଥାଗତୋ ରଞ୍ଞୋ ମୟି କୁଦ୍ଧଭାୱଂ ନ ଜାନାତୀ''ତି। ସତ୍ଥା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘପରିୱୁତୋ ସାୱତ୍ଥିଂ ପିଣ୍ଡାୟ ପୱିସିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଗତୋ। ରାଜା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ପାସାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପଟିପାଟିୟା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ଦତ୍ୱା ପଣୀତେନାହାରେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚାୱସାନେ ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସତ୍ଥା ''କିଂ ନୁ ଖୋ, ମହାରାଜ, ମଲ୍ଲିକା ନ ପଞ୍ଞାୟତୀ''ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ଅତ୍ତନୋ ସୁଖମଦମତ୍ତତାୟା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ନନୁ, ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ପୁବ୍ବେ କିନ୍ନରୟୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଏକରତ୍ତିଂ କିନ୍ନରିୟା ୱିନା ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ପରିଦେୱମାନୋ ୱିଚରୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତେନ ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ଭଲ୍ଲାତିୟୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ''ଅଙ୍ଗାରପକ୍କମିଗମଂସଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ରଜ୍ଜଂ ଅମଚ୍ଚାନଂ ନିୟ୍ୟାଦେତ୍ୱା ସନ୍ନଦ୍ଧପଞ୍ଚାୱୁଧୋ ସୁସିକ୍ଖିତକୋଲେୟ୍ୟକସୁଣଖଗଣପରିୱୁତୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅନୁଗଙ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପରି ଅଭିରୁହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଏକଂ ଗଙ୍ଗଂ ଓତିଣ୍ଣନଦିଂ ଦିସ୍ୱା ତଦନୁସାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମିଗସୂକରାଦୟୋ ୱଧିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗାରପକ୍କମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଉଚ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଅଭିରୁହି। ତତ୍ଥ ରମଣୀୟା ନଦିକା ପରିପୁଣ୍ଣକାଲେ ଥନପମାଣୋଦକା ହୁତ୍ୱା ସନ୍ଦତି, ଅଞ୍ଞଦା ଜଣ୍ଣୁକପମାଣୋଦକା ହୋତି। ତତ୍ଥ ନାନପ୍ପକାରକା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପା ୱିଚରନ୍ତି। ଉଦକପରିୟନ୍ତେ ରଜତପଟ୍ଟୱଣ୍ଣୱାଲୁକା ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ନାନାପୁପ୍ଫଫଲଭରିତୱିନମିତା ରୁକ୍ଖା ପୁପ୍ଫଫଲରସମତ୍ତେହି ନାନାୱିହଙ୍ଗମଭମରଗଣେହି ସମ୍ପରିକିଣ୍ଣା ୱିୱିଧମିଗସଙ୍ଘନିସେୱିତା ସୀତଚ୍ଛାୟା। ଏୱଂ ରମଣୀୟାୟ ହେମୱତନଦିୟା ତୀରେ ଦ୍ୱେ କିନ୍ନରା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ପରିଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ନାନପ୍ପକାରେହି ପରିଦେୱନ୍ତା ରୋଦନ୍ତି।

ରାଜା ତସ୍ସା ନଦିୟା ତୀରେନ ଗନ୍ଧମାଦନଂ ଅଭିରୁହନ୍ତୋ ତେ କିନ୍ନରେ ଦିସ୍ୱା ''କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତେ ଏୱଂ ପରିଦେୱନ୍ତି, ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମି ନେ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ସୁନଖେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଅଚ୍ଛରଂ ପହରି। ସୁସିକ୍ଖିତକୋଲେୟ୍ୟକସୁନଖା ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ଗୁମ୍ବଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉରେନ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ସୋ ତେସଂ ପଟିସଲ୍ଲୀନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଧନୁକଲାପଞ୍ଚେୱ ସେସାୱୁଧାନି ଚ ରୁକ୍ଖଂ ନିସ୍ସାୟ ଠପେତ୍ୱା ପଦସଦ୍ଦଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସଣିକଂ ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କିଂକାରଣା ତୁମ୍ହେ ରୋଦଥା''ତି କିନ୍ନରେ ପୁଚ୍ଛି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

‘‘ଭଲ୍ଲାତିଯୋ ନାମ ଅହୋସି ରାଜା, ରଟ୍ଠଂ ପହାଯ ମିଗଵଂ ଅଚାରି ସୋ;

ଅଗମା ଗିରିଵରଂ ଗନ୍ଧମାଦନଂ, ସୁପୁପ୍ଫିତଂ କିମ୍ପୁରିସାନୁଚିଣ୍ଣଂ।

୧୮୭।

‘‘ସାଳୂରସଙ୍ଘଞ୍ଚ ନିସେଧଯିତ୍ଵା, ଧନୁଂ କଲାପଞ୍ଚ ସୋ ନିକ୍ଖିପିତ୍ଵା;

ଉପାଗମି ଵଚନଂ ଵତ୍ତୁକାମୋ, ଯତ୍ଥଟ୍ଠିତା କିମ୍ପୁରିସା ଅହେସୁଂ।

୧୮୮।

‘‘ହିମଚ୍ଚଯେ ହେମଵତାଯ ତୀରେ, କିମିଧଟ୍ଠିତା ମନ୍ତଯଵ୍ହୋ ଅଭିଣ୍ହଂ;

ପୁଚ୍ଛାମି ଵୋ ମାନୁସଦେହଵଣ୍ଣେ, କଥଂ ଵୋ ଜାନନ୍ତି ମନୁସ୍ସଲୋକେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାଳୂରସଙ୍ଘନ୍ତି ସୁନଖଗଣଂ। ହିମଚ୍ଚଯେତି ଚତୁନ୍ନଂ ହେମନ୍ତମାସାନଂ ଅତିକ୍କମେ। ହେମଵତାଯାତି ଇମିସ୍ସା ହେମଵତାଯ ନଦିଯା ତୀରେ।

ରଞ୍ଞୋ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା କିନ୍ନରୋ ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି, କିନ୍ନରୀ ପନ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପି –

୧୮୯।

‘‘ମଲ୍ଲଂ ଗିରିଂ ପଣ୍ଡରକଂ ତିକୂଟଂ, ସୀତୋଦକା ଅନୁଵିଚରାମ ନଜ୍ଜୋ;

ମିଗା ମନୁସ୍ସାଵ ନିଭାସଵଣ୍ଣା, ଜାନନ୍ତି ନୋ କିମ୍ପୁରିସାତି ଲୁଦ୍ଦା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମଲ୍ଲଂ ଗିରିନ୍ତି ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦକ, ମଯଂ ଇମଂ ମଲ୍ଲଗିରିଞ୍ଚ ପଣ୍ଡରକଞ୍ଚ ତିକୂଟଞ୍ଚ ଇମା ଚ ନଜ୍ଜୋ ଅନୁଵିଚରାମ। ‘‘ମାଲାଗିରି’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ନିଭାସଵଣ୍ଣାତି ନିଭାସମାନଵଣ୍ଣା, ଦିସ୍ସମାନସରୀରାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ରାଜା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୯୦।

‘‘ସୁକିଚ୍ଛରୂପଂ ପରିଦେଵଯଵ୍ହୋ, ଆଲିଙ୍ଗିତୋ ଚାସି ପିଯୋ ପିଯାଯ;

ପୁଚ୍ଛାମି ଵୋ ମାନୁସଦେହଵଣ୍ଣେ, କିମିଧ ଵନେ ରୋଦଥ ଅପ୍ପତୀତା।

୧୯୧।

‘‘ସୁକିଚ୍ଛରୂପଂ ପରିଦେଵଯଵ୍ହୋ, ଆଲିଙ୍ଗିତୋ ଚାସି ପିଯୋ ପିଯାଯ;

ପୁଚ୍ଛାମି ଵୋ ମାନୁସଦେହଵଣ୍ଣେ, କିମିଧ ଵନେ ଵିଲପଥ ଅପ୍ପତୀତା।

୧୯୨।

‘‘ସୁକିଚ୍ଛରୂପଂ ପରିଦେଵଯଵ୍ହୋ, ଆଲିଙ୍ଗିତୋ ଚାସି ପିଯୋ ପିଯାଯ;

ପୁଚ୍ଛାମି ୱୋ ମାନୁସଦେହୱଣ୍ଣେ, କିମିଧ ୱନେ ସୋଚଥ ଅପ୍ପତୀତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁକିଚ୍ଛରୂପନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତା ୱିଯ ହୁତ୍ୱା। ଆଲିଙ୍ଗିତୋ ଚାସି ପିଯୋ ପିଯାଯାତି ତଯା ପିଯାଯ ତୱ ପିଯୋ ଆଲିଙ୍ଗିତୋ ଚ ଆସି। ‘‘ଆଲିଙ୍ଗିଯୋ ଚାସୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଯମେୱତ୍ଥୋ। କିମିଧ ୱନେତି କିଂକାରଣା ଇଧ ୱନେ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ପରିଚୁମ୍ବିତ୍ୱା ପିଯକଥଂ କଥେତ୍ୱା ପୁନ ଅପ୍ପତୀତା ରୋଦଥାତି।

ତତୋ ପରା ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଆଲାପସଲ୍ଲାପଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୧୯୩।

‘‘ମଯେକରତ୍ତିଂ ୱିପ୍ପୱସିମ୍ହ ଲୁଦ୍ଦ, ଅକାମକା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସରନ୍ତା;

ତମେକରତ୍ତିଂ ଅନୁତପ୍ପମାନା, ସୋଚାମ ‘ସା ରତ୍ତି ପୁନଂ ନ ହୋସ୍ସତି’।

୧୯୪।

‘‘ଯମେକରତ୍ତିଂ ଅନୁତପ୍ପଥେତଂ, ଧନଂୱ ନଟ୍ଠଂ ପିତରଂୱ ପେତଂ;

ପୁଚ୍ଛାମି ୱୋ ମାନୁସଦେହୱଣ୍ଣେ, କଥଂ ୱିନା ୱାସମକପ୍ପଯିତ୍ଥ।

୧୯୫।

‘‘ଯମିମଂ ନଦିଂ ପସ୍ସସି ସୀଘସୋତଂ, ନାନାଦୁମଚ୍ଛାଦନଂ ସେଲକୂଲଂ;

ତଂ ମେ ପିଯୋ ଉତ୍ତରି ୱସ୍ସକାଲେ, ମମଞ୍ଚ ମଞ୍ଞଂ ଅନୁବନ୍ଧତୀତି।

୧୯୬।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ଅଙ୍କୋଲକମୋଚିନାମି, ଅତିମୁତ୍ତକଂ ସତ୍ତଲିଯୋଥିକଞ୍ଚ;

‘ପିଯୋ ଚ ମେ ହେହିତି ମାଲଭାରୀ, ଅହଞ୍ଚ ନଂ ମାଲିନୀ ଅଜ୍ଝୁପେସ୍ସଂ’।

୧୯୭।

‘‘ଅହଞ୍ଚିଦଂ କୁରୱକମୋଚିନାମି, ଉଦ୍ଦାଲକା ପାଟଲିସିନ୍ଧୁୱାରକା;

‘ପିଯୋ ଚ ମେ ହେହିତି ମାଲଭାରୀ, ଅହଞ୍ଚ ନଂ ମାଲିନୀ ଅଜ୍ଝୁପେସ୍ସଂ’।

୧୯୮।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ସାଲସ୍ସ ସୁପୁପ୍ଫିତସ୍ସ, ଓଚେଯ୍ୟ ପୁପ୍ଫାନି କରୋମି ମାଲଂ;

‘ପିଯୋ ଚ ମେ ହେହିତି ମାଲଭାରୀ, ଅହଞ୍ଚ ନଂ ମାଲିନୀ ଅଜ୍ଝୁପେସ୍ସଂ’।

୧୯୯।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ସାଲସ୍ସ ସୁପୁପ୍ଫିତସ୍ସ, ଓଚେଯ୍ୟ ପୁପ୍ଫାନି କରୋମି ଭାରଂ;

ଇଦଞ୍ଚ ନୋ ହେହିତି ସନ୍ଥରହଂ, ଯତ୍ଥଜ୍ଜିମଂ ୱିହରିସ୍ସାମ ରତ୍ତିଂ।

୨୦୦।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ଖୋ ଅଗଳୁଂ ଚନ୍ଦନଞ୍ଚ, ସିଲାଯ ପିଂସାମି ପମତ୍ତରୂପା;

‘ପିଯୋ ଚ ମେ ହେହିତି ରୋସିତଙ୍ଗୋ, ଅହଞ୍ଚ ନଂ ରୋସିତା ଅଜ୍ଝୁପେସ୍ସଂ’।

୨୦୧।

‘‘ଅଥାଗମା ସଲିଲଂ ସୀଘସୋତଂ, ନୁଦଂ ସାଲେ ସଲଳେ କଣ୍ଣିକାରେ;

ଆପୂରଥ ତେନ ମୁହୁତ୍ତକେନ, ସାଯଂ ନଦୀ ଆସି ମଯା ସୁଦୁତ୍ତରା।

୨୦୨।

‘‘ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ମଯଂ ତଦା ଠିତା, ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତା ଉଭଯୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ;

ସକିମ୍ପି ରୋଦାମ ସକିଂ ହସାମ, କିଚ୍ଛେନ ନୋ ଆଗମା ସଂୱରୀ ସା।

୨୦୩।

‘‘ପାତୋୱ ଖୋ ଉଗ୍ଗତେ ସୂରିଯମ୍ହି, ଚତୁକ୍କଂ ନଦିଂ ଉତ୍ତରିଯାନ ଲୁଦ୍ଦ;

ଆଲିଙ୍ଗିଯା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ମଯଂ ଉଭୋ, ସକିମ୍ପି ରୋଦାମ ସକିଂ ହସାମ।

୨୦୪।

‘‘ତୀହୂନକଂ ସତ୍ତ ସତାନି ଲୁଦ୍ଦ, ଯମିଧ ମଯଂ ୱିପ୍ପୱସିମ୍ହ ପୁବ୍ବେ;

ୱସ୍ସେକିମଂ ଜୀୱିତଂ ଭୂମିପାଲ, କୋ ନୀଧ କନ୍ତାଯ ୱିନା ୱସେଯ୍ୟ।

୨୦୫।

‘‘ଆଯୁଞ୍ଚ ୱୋ କୀୱତକୋ ନୁ ସମ୍ମ, ସଚେପି ଜାନାଥ ୱଦେଥ ଆଯୁଂ;

ଅନୁସ୍ସୱା ୱୁଦ୍ଧତୋ ଆଗମା ୱା, ଅକ୍ଖାଥ ମେତଂ ଅୱିକମ୍ପମାନା।

୨୦୬।

‘‘ଆଯୁଞ୍ଚ ନୋ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ଲୁଦ୍ଦ, ନ ଚନ୍ତରା ପାପକୋ ଅତ୍ଥି ରୋଗୋ;

ଅପ୍ପଞ୍ଚ ଦୁକ୍ଖଂ ସୁଖମେୱ ଭିୟ୍ୟୋ, ଅୱୀତରାଗା ୱିଜହାମ ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ମଯେକରତ୍ତନ୍ତି ମଯଂ ଏକରତ୍ତଂ। ୱିପ୍ପୱସିମ୍ହାତି ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ୱସିମ୍ହା ଅନୁତପ୍ପମାନାତି ‘‘ଅନିଚ୍ଛମାନାନଂ ନୋ ଏକରତ୍ତୋ ଅତୀତୋ’’ତି ତଂ ଏକରତ୍ତଂ ଅନୁଚିନ୍ତଯମାନା। ପୁନଂ ନ ହେସ୍ସତୀତି ପୁନ ନ ଭୱିସ୍ସତି ନାଗମିସ୍ସତୀତି ସୋଚାମ। ଧନଂୱ ନଟ୍ଠଂ ପିତରଂୱ ପେତନ୍ତି ଧନଂ ୱା ନଟ୍ଠଂ

ପିତରଂ ୱା ମାତରଂ ୱାପେତଂ କାଲକତଂ କିଂ ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେ ଚିନ୍ତଯମାନା କେନ କାରଣେନ ତଂ ଏକରତ୍ତିଂ ୱିନା ୱାସଂ ଅକପ୍ପଯିତ୍ଥ, ଇଦଂ ମେ ଆଚିକ୍ଖଥାତି ପୁଚ୍ଛତି। ଯମିମନ୍ତି ଯଂ ଇମଂ। ସେଲକୂଲନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସେଲାନଂ ଅନ୍ତରେ ସନ୍ଦମାନଂ। ୱସ୍ସକାଲେତି ଏକସ୍ସ ମେଘସ୍ସ ଉଟ୍ଠାଯ ୱସ୍ସନକାଲେ । ଅମ୍ହାକଞ୍ହି ଇମସ୍ମିଂ ୱନସଣ୍ଡେ ରତିୱସେନ ଚରନ୍ତାନଂ ଏକୋ ମେଘୋ ଉଟ୍ଠହି। ଅଥ ମେ ପିଯସାମିକୋ କିନ୍ନରୋମଂ ''ପଚ୍ଛତୋ ଆଗଚ୍ଛତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏତଂ ନଦିଂ ଉତ୍ତରୀତି ଆହ।

ଅହଞ୍ଚାତି ଅହଂ ପନେତସ୍ସ ପରତୀରଂ ଗତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତୀ ସୁପୁପ୍ଫିତାନି ଅଙ୍କୋଲକାଦୀନି ପୁପ୍ଫାନି ଓଚିନାମି। ତତ୍ଥ ସତ୍ତଲିଯୋଥିକଞ୍ଚାତି କୁନ୍ଦାଲପୁପ୍ଫଞ୍ଚ ସୁୱଣ୍ଣଯୋଥିକଞ୍ଚ ଓଚିନନ୍ତୀ ପନ ''ପିଯୋ ଚ ମେ ମାଲଭାରୀ ଭୱିସ୍ସତି, ଅହଞ୍ଚ ନଂ ମାଲିନୀ ହୁତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୁପେସ୍ସ''ନ୍ତି ଇମିନା କାରଣେନ ଓଚିନାମି। ଉଦ୍ଦାଲକା ପାଟଲିସିନ୍ଧୁୱାରକାତି ତେପି ମଯା ଓଚିତାଯେୱାତି ୱଦତି। ଓଚେଯ୍ୟାତି ଓଚିନିତ୍ୱା। ଅଗଠତ୍ତଂ ଚନ୍ଦନଞ୍ଚାତି କାଠଆଗଠତ୍ତଞ୍ଚ ରତ୍ତଚନ୍ଦନଞ୍ଚ। ରୋସିତଙ୍ଗୋତି ୱିଲିତ୍ତସରୀରୋ। ରୋସିତାତି ୱିଲିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା। ଅଜ୍ଝୁପେସ୍ସନ୍ତି ସଯନେ ଉପଗମିସ୍ସାମି। ନୁଦଂ ସାଲେ ସଲଠଏ କଣ୍ଣିକାରେତି ଏତାନି ମଯା ଓଚିନିତ୍ୱା ତୀରେ ଠପିତାନି ପୁପ୍ଫାନି ନୁଦନ୍ତଂ ହରନ୍ତଂ। ସୁଦୁତ୍ତରାତି ତସ୍ମା ହି ଓରିମତୀରେ ଠିତକାଲେଯେୱ ନଦିଯା ଉଦକଂ ଆଗତଂ, ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ସୂରିଯୋ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତୋ, ୱିଜ୍ଜୁଲତା ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, କିନ୍ନରା ନାମ ଉଦକଭୀରୁକା ହୋନ୍ତି, ଇତି ସା ଓତରିତୁଂ ନ ୱିସହି। ତେନାହ ''ସାଯଂ ନଦୀ ଆସି ମଯା ସୁଦୁତ୍ତରା''ତି।

ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତାତି ୱିଜ୍ଜୁଲତାନିଚ୍ଛରଣକାଲେ ପସ୍ସନ୍ତା। ରୋଦାମାତି ଅନ୍ଧକାରକାଲେ ଅପସ୍ସନ୍ତା ରୋଦାମ, ୱିଜ୍ଜୁଲତାନିଚ୍ଛରଣକାଲେ ପସ୍ସନ୍ତା ହସାମ। ସଂୱରୀତି ରତ୍ତି। ଚତୁକ୍କନ୍ତି ତୁଚ୍ଛଂ। ଉତ୍ତରିଯାନାତି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା। ତୀହୂନକନ୍ତି ତୀହି ଊନାନି ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି। ଯମିଧ ମଯନ୍ତି ଯଂ କାଲଂ ଇଧ ମଯଂ ୱିପ୍ପୱସିମ୍ହ, ସୋ ଇତୋ ତୀହି ଊନକାନି ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱଦତି। ୱସ୍ସେକିମନ୍ତି ୱସ୍ସଂ ଏକଂ ଇମଂ, ତୁମ୍ହାକଂ ଏକମେୱ ୱସ୍ସସତଂ ଇମଂ ଜୀୱିତନ୍ତି ୱଦତି। କୋ ନୀଧାତି ଏୱଂ ପରିତ୍ତକେ ଜୀୱିତେ କୋ ନୁ ଇଧ କନ୍ତାଯ ୱିନା ଭୱେଯ୍ଯ, ଅଯୁତ୍ତଂ ତୱ ପିଯଭରିଯାଯ ୱିନା ଭୱିତୁନ୍ତି ଦୀପେତି।

କୀୱତକୋ ନୂତି ରାଜା କିନ୍ନରିଯା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ଇମେସଂ ଆଯୁପ୍ପମାଣଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ''ତୁମ୍ହାକଂ କିତ୍ତକୋ ଆଯୂ''ତି ପୁଚ୍ଛତି। ଅନୁସ୍ସୱାତି ସଚେ ୱୋ କସ୍ସଚି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ୱା ସୁତଂ, ମାତାପିତୂନଂ ୱା ୱୁଡ୍ଢାନଂ ମହଲ୍ଲକାନଂ ସନ୍ତିକା ଆଗମୋ ଅତ୍ଥି, ଅଥ ମେ ତତୋ ଅନୁସ୍ସୱା ୱୁଡ୍ଢତୋ ଆଗମା ୱା ଏତଂ ଅୱିକମ୍ପମାନା ଅକ୍ଖାଥ। ନ ଚନ୍ତରାତି ଅମ୍ହାକଂ ୱସ୍ସସହସ୍ସଂ ଆଯୁ, ଅନ୍ତରା ଚ ନୋ ପାପକୋ ଜୀୱିତନ୍ତରାଯକରୋ ରୋଗୋପି ନତ୍ଥି। ଅୱୀତରାଗାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅୱିଗତପେମାୱ ହୁତ୍ୱା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ''ଇମେ ହି ନାମ ତିରଚ୍ଛାନଗତା ହୁତ୍ୱା ଏକରତ୍ତିଂ ୱିପ୍ପଯୋଗେନ ସତ୍ତ ୱସ୍ସସତାନି ରୋଦନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି, ଅହଂ ପନ ତିଯୋଜନସତିକେ ରଜ୍ଜେ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରାମି, ଅହୋ ଅକିଚ୍ଚକାରିମ୍ହୀ''ତି ତତୋୱ ନିୱତ୍ତୋ ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''କିଂ ତେ, ମହାରାଜ, ହିମୱନ୍ତେ ଅଚ୍ଛରିଯଂ ଦିଟ୍ଠ''ନ୍ତି ଅମଚ୍ଚେହି ପୁଟ୍ଠୋ ସବ୍ବଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦାନାନି ଦଦନ୍ତୋ ଭୋଗେ ଭୁଞ୍ଜି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା –

୨୦୭।

''ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱାନ ଅମାନୁସାନଂ, ଭଲ୍ଲାତିଯୋ ଇତ୍ତରଂ ଜୀୱିତନ୍ତି;

ନିୱତ୍ତଥ ନ ମିଗୱଂ ଅଚରି, ଅଦାସି ଦାନାନି ଅଭୁଞ୍ଜି ଭୋଗେ''ତି। –

ଇମଂ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଓୱଦନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୦୮।

''ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱାନ ଅମାନୁସାନଂ, ସମ୍ମୋଦଥ ମା କଲହଂ ଅକତ୍ଥ;

ମା ୱୋ ତପୀ ଅତ୍ତକମ୍ମାପରାଧୋ, ଯଥାପି ତେ କିମ୍ପୁରିସେକରତ୍ତିଂ।

୨୦୯।

''ଇଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱାନ ଅମାନୁସାନଂ, ସମ୍ମୋଦଥ ମା ୱିୱାଦଂ ଅକତ୍ଥ;

ମା ୱୋ ତପୀ ଅତ୍ତକମ୍ମାପରାଧୋ, ଯଥାପି ତେ କିମ୍ପୁରିସେକରତ୍ତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅମାନୁସାନନ୍ତି କିନ୍ନରାନଂ। ଅତ୍ତକମ୍ମାପରାଧୋତି ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଦୋସୋ। କିମ୍ପୁରିସେକରତ୍ତନ୍ତି ଯଥା ତେ କିମ୍ପୁରିସେ ଏକରତ୍ତିଂ କତୋ ଅତ୍ତନୋ କମ୍ମଦୋସୋ ତପି, ତଥା ତୁମ୍ହେପି ମା ତପୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ ତଥାଗତସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାଯାସନା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ଦସବଲସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୀ ଓସାନଗାଥମାହ –

୨୧୦।

‘‘ୱିୱିଧଂ ଅଧିମନା ସୁଣୋମହଂ, ୱଚନପଥଂ ତୱ ଅତ୍ଥସଂହିତଂ;

ମୁଞ୍ଚଂ ଗିରଂ ନୁଦସେୱ ମେ ଦରଂ, ସମଣ ସୁଖାୱହ ଜୀୱ ମେ ଚିର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିୱିଧଂ ଅଧିମନା ସୁଣୋମହନ୍ତି ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେହି ୱିୱିଧେହି ନାନାକାରଣେହି ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଦେସିତଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଅହଂ ଅଧିମନା ପସନ୍ନଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ସୁଣୋମି। ୱଚନପଥନ୍ତି ତଂ ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତଂ ୱିୱିଧୱଚନଂ। ମୁଞ୍ଚଂ ଗିରଂ ନୁଦସେୱ ମେ ଦରନ୍ତି କଣ୍ଣସୁଖଂ ମଧୁରଂ ଗିରଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତୋ ମମ ହଦଯେ ସୋକଦରଥଂ ନୁଦସିଯେୱ ହରସିଯେୱ। ସମଣସୁଖାୱହ ଜୀୱ ମେ ଚିରନ୍ତି ଭନ୍ତେ ବୁଦ୍ଧସମଣ, ଦିବ୍ବମାନୁସଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସୁଖାୱହ ମମ ସାମି ଧମ୍ମରାଜ, ଚିରଂ ଜୀୱାତି।

କୋସଲରାଜା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କିନ୍ନରୋ କୋସଲରାଜା ଅହୋସି, କିନ୍ନରୀ ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ, ଭଲ୍ଲାତିଯରାଜା ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଭଲ୍ଲାତିଯଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୫୦୫] ୯। ସୋମନସ୍ସଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୋ ତଂ ହିଂସତି ହେଠେତୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସ ମମ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କୁରୁରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ରେଣୁ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତଦା ମହାରକ୍ଖିତୋ ନାମ ତାପସୋ ପଞ୍ଚସତତାପସପରିୱାରୋ ହିମୱନ୍ତେ ଚିରଂ ୱସିତ୍ୱା ଲୋଣମ୍ବିଲସେୱନତ୍ଥାଯ ଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୋ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରଂ ପତ୍ୱା ରାଜୁଯ୍ୟାନେ ୱସିତ୍ୱା ସପରିସୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରନ୍ତୋ ରାଜଦ୍ୱାରଂ ପାପୁଣି। ରାଜା ଇସିଗଣଂ ଦିସ୍ୱା ଇରିଯାପଥେ ପସନ୍ନୋ ଅଲଙ୍କତମହାତଲେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଣୀତେନାହାରେନ ପରିୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ୱସ୍ସାରତ୍ତଂ ମମ ଉଯ୍ୟାନେଯେୱ ୱସଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନାନି କାରେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଦତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବେପି ତେ ରାଜନିୱେସନେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି। ରାଜା ପନ ଅପୁତ୍ତକୋ ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେତି, ପୁତ୍ତା ନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। ୱସ୍ସାରତ୍ତଚ୍ଚଯେନ ମହାରକ୍ଖିତୋ ‘‘ଇଦାନି ହିମୱନ୍ତୋ ରମଣୀଯୋ, ତତ୍ଥେୱ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ରାଜାନଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ରଞ୍ଞା କତସକ୍କାରସମ୍ମାନୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ମଜ୍ଝନ୍ହିକସମଯେ ମଗ୍ଗା ଓକ୍କମ୍ମ ଏକସ୍ସ ସନ୍ଦଚ୍ଛାଯସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ତରୁଣତିଣପିଟ୍ଠେ ସପରିୱାରୋ ନିସୀଦି।

ତାପସା କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ ‘‘ରାଜଗେହେ ୱଂସାନୁରକ୍ଖିତୋ ପୁତ୍ତୋ ନତ୍ଥି, ସାଧୁ ୱତସ୍ସ ସଚେ ରାଜା ପୁତ୍ତଂ ଲଭେଯ୍ୟ, ପୱେଣି ଘଟୀଯେଥା’’ତି। ମହାରକ୍ଖିତୋ ତେସଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ମା ଭୋନ୍ତୋ ଚିନ୍ତଯିତ୍ଥ, ଅଜ୍ଜ ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ଏକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚୱିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀ’’ତି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ଏକୋ କୁଟଜଟିଲୋ ‘‘ଇଦାନି ରାଜକୁଲୂପକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତାପସାନଂ ଗମନକାଲେ ଗିଲାନାଲଯଂ କତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ‘‘ଏହି ଗଚ୍ଛାମା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ନ ସକ୍କୋମୀ’’ତି ଆହ। ମହାରକ୍ଖିତୋ ତସ୍ସ ନିପନ୍ନକାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଯଦା ସକ୍କୋସି, ତଦା ଆଗଚ୍ଛେଯ୍ୟାସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇସିଗଣଂ ଆଦାଯ

ହିମୱନ୍ତମେୱ ଗତୋ। କୁହକୋପି ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ୱେଗେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରେ ଠତ୍ୱା ‘‘ମହାରକ୍ଖିତସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକତାପସୋ ଆଗତୋ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ୱେଗେନ ପକ୍କୋସାପିତୋ ପାସାଦଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ପଞ୍ଞତ୍ତାସନେ ନିସୀଦି। ରାଜା କୁହକଂ ତାପସଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଇସୀନଂ ଆରୋଗ୍ୟଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଅତିଖିପ୍ପଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ଥ, ୱେଗେନ କେନଟ୍ଠେନାଗତତ୍ଥା’’ତି ଆହ। ‘‘ଆମ, ମହାରାଜ, ଇସିଗଣୋ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ‘ସାଧୁ ୱତସ୍ସ, ସଚେ ରଞ୍ଞୋ ପୱେଣିପାଲକୋ ପୁତ୍ତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟା’ତି କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଅହଂ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଭୱିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ, ଉଦାହୁ ନୋ’’ତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ମହିଦ୍ଧିକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗମହେସିୟା ସୁଧମ୍ମାୟ କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତିସ୍ସତୀ’’ତି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଜାନନ୍ତା ଗବ୍ଭଂ ନାସେୟ୍ୟୁଂ, ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସାମି ନେସ’’ନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ କଥନତ୍ଥାୟ ଆଗତୋ। କଥିତଂ ତେ ମୟା, ଗଚ୍ଛାମହଂ, ମହାରାଜାତି। ରାଜା ‘‘ଭନ୍ତେ, ନ ସକ୍କା ଗନ୍ତୁ’’ନ୍ତି ହଟ୍ଠତୁଟ୍ଠୋ ପସନ୍ନଚିତ୍ତୋ କୁହକତାପସଂ ଉୟ୍ୟାନଂ ନେତ୍ୱା ୱସନଟ୍ଠାନଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅଦାସି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ରାଜକୁଲେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ୱସତି, ‘‘ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ ଅହୋସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତାୱତିଂସଭୱନା ଚୱିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ଜାତସ୍ସ ଚସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ‘‘ସୋମନସ୍ସକୁମାରୋ’’ତ୍ୱେୱ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ କୁମାରପରିହାରେନ ୱଡ୍ଢତି। କୁହକତାପସୋପି ଉୟ୍ୟାନସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ନାନପ୍ପକାରଂ ସୂପେୟ୍ୟସାକଞ୍ଚ ୱଲ୍ଲିଫଲାନି ଚ ରୋପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣିକାନଂ ହତ୍ଥେ ୱିକ୍କିଣନ୍ତୋ ଧନଂ ସଣ୍ଠପେସି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତୱସ୍ସିକକାଲେ ରଞ୍ଞୋ ପଚ୍ଚନ୍ତୋ କୁପ୍ପି। ‘‘ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁତାପସଂ ମା ପମଜ୍ଜୀ’’ତି କୁମାରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ‘‘ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ୱୂପସମେସ୍ସାମୀ’’ତି ଗତୋ। ଅଥେକଦିୱସଂ କୁମାରୋ ‘‘ଜଟିଲଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୂଟଜଟିଲଂ ଏକଂ ଗଣ୍ଠିକକାସାୱଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଏକଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଦ୍ୱେ ଉଦକଘଟେ ଗହେତ୍ୱା ସାକୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ କୂଟଜଟିଲୋ ଅତ୍ତନୋ ସମଣଧମ୍ମଂ ଅକତ୍ୱା ପଣ୍ଣିକକମ୍ମଂ କରୋତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ‘‘କିଂ କରୋସି ପଣ୍ଣିକଗହପତିକା’’ତି ତଂ ଲଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅୱନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ନିକ୍ଖମି। କୂଟଜଟିଲୋ ‘‘ଅୟଂ ଇଦାନେୱ ଏୱରୂପୋ ପଚ୍ଛାମିତ୍ତୋ, କୋ ଜାନାତି କିଂ କରିସ୍ସତି, ଇଦାନେୱ ନଂ ନାସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନକାଲେ ପାସାଣଫଲକଂ ଏକମନ୍ତଂ ଖିପିତ୍ୱା ପାନୀୟଘଟଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାୟ ତିଣାନି ୱିକିରିତ୍ୱା ସରୀରଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସସୀସଂ ପାରୁପିତ୍ୱା ମହାଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତୋ ୱିୟ ମଞ୍ଚେ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ଅପୱିସିତ୍ୱାୱ ‘‘ମମ ସାମିକଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ୱିପ୍ପକାରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଏତ’’ନ୍ତି ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ନିପନ୍ନକଂ ଦିସ୍ୱା ପାଦେ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୧୧।

‘‘କୋ ତଂ ହିଂସତି ହେଠେତି, କିଂ ଦୁମ୍ମନୋ ସୋଚସି ଅପ୍ପତୀତୋ;

କସ୍ସଜ୍ଜ ମାତାପିତରୋ ରୁଦନ୍ତୁ, କ୍ୱଜ୍ଜ ସେତୁ ନିହତୋ ପଥବ୍ୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ହିଂସତୀତି ପହରତି। ହେଠେତୀତି ଅକ୍କୋସତି। କ୍ୱଜ୍ଜ ସେତୂତି କୋ ଅଜ୍ଜ ସୟତୁ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୂଟଜଟିଲୋ ନିତ୍ଥୁନନ୍ତୋ ଉଟ୍ଠାୟ ଦୁତିୟଂ ଗାଥମାହ –

୨୧୨।

‘‘ତୁଟ୍ଠୋସ୍ମି ଦେୱ ତୱ ଦସ୍ସନେନ, ଚିରସ୍ସଂ ପସ୍ସାମି ତଂ ଭୂମିପାଲ;

ଅହିଂସକୋ ରେଣୁମନୁପ୍ପୱିସ୍ସ, ପୁତ୍ତେନ ତେ ହେଠୟିତୋସ୍ମି ଦେୱା’’ତି।

ଇତୋ ପରା ଉତ୍ତାନସମ୍ବନ୍ଧଗାଥା ପାଠକ୍କମେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା –

୨୧୩।

‘‘ଆୟନ୍ତୁ ଦୋୱାରିକା ଖଗ୍ଗବନ୍ଧା, କାସାୱିୟା ୟନ୍ତୁ ଅନ୍ତେପୁରନ୍ତଂ;

ହନ୍ତ୍ୱାନ ତଂ ସୋମନସ୍ସଂ କୁମାରଂ, ଛେତ୍ୱାନ ସୀସଂ ୱରମାହରନ୍ତୁ।

୨୧୪।

‘‘ପେସିତା ରାଜିନୋ ଦୂତା, କୁମାରଂ ଏତଦବ୍ରୱୁଂ;

ଇସ୍ସରେନ ୱିତିଣ୍ଣୋସି, ୱଧଂ ପତ୍ତୋସି ଖତ୍ତିଯ।

୨୧୫।

‘‘ସ ରାଜପୁତ୍ତୋ ପରିଦେୱଯନ୍ତୋ, ଦସଙ୍ଗୁଲିଂ ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା;

ଅହମ୍ପି ଇଚ୍ଛାମି ଜନିନ୍ଦ ଦଟ୍ଠୁଂ, ଜୀୱଂ ମଂ ନେତ୍ୱା ପଟିଦସ୍ସଯେଥ।

୨୧୬।

‘‘ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତଂ ଅଦସ୍ସଯୁଂ;

ପୁତ୍ତୋ ଚ ପିତରଂ ଦିସ୍ୱା, ଦୂରତୋୱଜ୍ଝଭାସଥ।

୨୧୭।

‘‘ଆଗଚ୍ଛୁଂ ଦୋୱାରିକା ଖଗ୍ଗବନ୍ଧା, କାସାୱିଯା ହନ୍ତୁ ମମଂ ଜନିନ୍ଦ;

ଅକ୍ଖାହି ମେ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଏତମତ୍ଥଂ, ଅପରାଧୋ କୋ ନିଧ ମମଜ୍ଜ ଅତ୍ଥୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅହିଂସକୋତି ଅହଂ କସ୍ସଚି ଅହିଂସକୋ ସୀଲାଚାରସମ୍ପନ୍ନୋ। ରେଣୁମନୁପ୍ପୱିସ୍ସାତି ମହାରାଜ ରେଣୁ, ଅହଂ ତୱ ପୁତ୍ତେନ ମହାପରିୱାରେନ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ଅରେ କୂଟତାପସ, କସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଇଧ ୱସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପାସାଣଫଲକଂ ଖିପିତ୍ୱା ଘଟଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ହତ୍ଥେହି ଚ ପାଦେହି ଚ କୋଟ୍ଟେନ୍ତେନ ୱିହେଠିତୋସ୍ମୀତି ଏୱଂ ସୋ ଅଭୂତମେୱ ଭୂତଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ରାଜାନଂ ସଦ୍ଦହାପେସି। ଆଯନ୍ତୂତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ। ‘‘ମମ ସାମିମ୍ହି ୱିପ୍ପଟିପନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯିପି ସୋ ନ ଲଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱଧଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। କାସାୱିଯାତି ଚୋରଘାତକା। ତେପି ଫରସୁହତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ୱିଧାନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୂତି ୱଦତି। ୱରନ୍ତି ୱରଂ ସୀସଂ ଉତ୍ତମସୀସଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଆହରନ୍ତୁ।

ରାଜିନୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ଦୂତା ରଞ୍ଞା ପେସିତା ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ମାତରା ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍କେ ନିସୀଦାପିତଂ କୁମାରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଏତଦୱୋଚୁଂ। ଇସ୍ସରେନାତି ରଞ୍ଞା। ୱିତିଣ୍ଣୋସୀତି ପରିଚ୍ଚତ୍ତୋସି। ସ ରାଜପୁତ୍ତୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତୋ ମାତୁ ଅଙ୍କତୋ ଉଟ୍ଠାଯ ସୋ ରାଜପୁତ୍ତୋ । ପଟିଦସ୍ସଯେଥାତି ଦସ୍ସେଥ। ତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୱେ, ତେ ଦୂତା କୁମାରସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ମାରେତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତା ଗୋଣଂ ୱିଯ ନଂ ରଜ୍ଜୁଯା ପରିକଡ୍ଢନ୍ତା ନେତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସଯୁଂ। କୁମାରେ ପନ ନୀଯମାନେ ଦାସିଗଣପରିୱୁତା ସଦ୍ଧିଂ ଓରୋଧେହି ସୁଧମ୍ମାପି ଦେୱୀ ନାଗରାପି ‘‘ମଯଂ ନିରପରାଧଂ କୁମାରଂ ମାରେତୁଂ ନ ଦସ୍ସାମା’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ଅଗମଂସୁ। ଆଗଚ୍ଛୁନ୍ତି ତୁମ୍ହାକଂ ଆଣାଯ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗମିଂସୁ। ହନ୍ତୁଂ ମମନ୍ତି ମଂ ମାରେତୁଂ। କୋ ନୀଧାତି କୋ ନୁ ଇଧ ମମ ଅପରାଧୋ, ଯେନ ମଂ ତ୍ୱଂ ମାରେସୀତି ପୁଚ୍ଛି।

ରାଜା ‘‘ଭୱଗ୍ଗଂ ଅତିନୀଚଂ, ତୱ ଦୋସୋ ଅତିମହନ୍ତୋ’’ତି ତସ୍ସ ଦୋସଂ କଥେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୧୮।

‘‘ସାଯଞ୍ଚ ପାତୋ ଉଦକଂ ସଜାତି, ଅଗ୍ଗିଂ ସଦା ପାରିଚରତପ୍ପମତ୍ତୋ;

ତଂ ତାଦିସଂ ସଂଯତଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଂ, କସ୍ମା ତୁୱଂ ବୃସି ଗହପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉଦକଂ ସଜାତୀତି ଉଦକୋରୋହଣକମ୍ମଂ କରୋତି। ତଂ ତାଦିସନ୍ତି ତଂ ତଥାରୂପଂ ମମ ସାମିଂ ଦିଵଚକ୍ଖୁତାପସଂ କସ୍ମା ଜ୍ଵଂ ଗହପତିଵାଦେନ ସମୁଦାଚରସୀତି ଵଦତି।

ତତୋ କୁମାରୋ ‘‘ଦେଵ, ମୟ୍ହଂ ଗହପତିଞ୍ଞେଵ ‘ଗହପତୀ’ତି ଵଦନ୍ତସ୍ସ କୋ ଦୋସୋ’’ତି ଵତ୍ଵା ଗାଥମାହ –

୨୧୯।

‘‘ତାଲା ଚ ମୂଲା ଚ ଫଲା ଚ ଦେଵ, ପରିଗ୍ଗହା ଵିଵିଧା ସନ୍ତିମସ୍ସ;

ତେ ରକ୍ଖତି ଗୋପୟତପ୍ପମତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଅହଂ ବ୍ରୂମି ଗହପ୍ପତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମୂଲାତି ମୂଲକାଦିମୂଲାନି। ଫଲାତି ନାନାଵିଧାନି ଵଲ୍ଲିଫଲାନି। ତେ ରକ୍ଖତି ଗୋପୟତପ୍ପମତ୍ତୋତି ତେ ଏସ ତଵ କୁଲୂପକତାପସୋ ପଣ୍ଣିକକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ନିସୀଦିତ୍ଵା ରକ୍ଖତି, ଵତିଂ କତ୍ଵା ଗୋପୟତି ଅପ୍ପମତ୍ତୋ, ତେନ କାରଣେନ ସୋ ତଵ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗହପତି ନାମ ହୋତି।

ଇତି ନଂ ଅହମ୍ପି ‘‘ଗହପତୀ’’ତି କଥେସିଂ। ସଚେ ନ ସଦ୍ଦହସି, ଚତୂସୁ ଦ୍ଵାରେସୁ ପଣ୍ଣିକେ ପୁଚ୍ଛାପେହୀତି। ରାଜା ପୁଚ୍ଛାପେସି। ତେ ‘‘ଆମ, ମୟଂ ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପଣ୍ଣଞ୍ଚ ଫଲାଫଲାନି ଚ କିଣାମା’’ତି ଆହଂସୁ। ପଣ୍ଣଵତ୍ଥୁମ୍ପି ଉପଧାରାପେତ୍ଵା ପଚ୍ଚକ୍ଖମକାସି। ପଣ୍ଣସାଲମ୍ପିସ୍ସ ପଵିସିତ୍ଵା କୁମାରସ୍ସ ପୁରିସା ପଣ୍ଣଵିକ୍କୟଲଦ୍ଧଂ କହାପଣମାସକଭଣ୍ଡିକଂ ନୀହରିତ୍ଵା ରଞ୍ଞୋ ଦସ୍ସେସୁଂ। ରାଜା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦୋସଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ଗାଥମାହ –

୨୨୦।

‘‘ସଚ୍ଚଂ ଖୋ ଏତଂ ଵଦସି କୁମାର, ପରିଗ୍ଗହା ଵିଵିଧା ସନ୍ତିମସ୍ସ;

ତେ ରକ୍ଖତି ଗୋପୟତପ୍ପମତ୍ତୋ, ସ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗହପତି ତେନ ହୋତୀ’’ତି।

ତତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଏଵରୂପସ୍ସ ବାଲସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ଵାସତୋ ହିମଵନ୍ତଂ ପଵିସିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିତୁଂ ଵରଂ, ପରିସମଜ୍ଝେୟେଵସ୍ସ ଦୋସଂ ଆଵିକତ୍ଵା ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ଅଜ୍ଜେଵ ନିକ୍ଖମିତ୍ଵା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ପରିସାୟ ନମକ୍କାରଂ କତ୍ଵା ଗାଥମାହ –

୨୨୧।

‘‘ସୁଣନ୍ତୁ ମୟ୍ହଂ ପରିସା ସମାଗତା, ସନେଗମା ଜାନପଦା ଚ ସବ୍ବେ;

ବାଲାୟଂ ବାଲସ୍ସ ଵଚୋ ନିସମ୍ମ, ଅହେତୁନା ଘାତୟତେ ମଂ ଜନିନ୍ଦୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବାଲାୟଂ ବାଲସ୍ସାତି ଅୟଂ ରାଜା ସୟଂ ବାଲୋ ଇମସ୍ସ ବାଲସ୍ସ କୂଟଜଟିଲସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ଅହେତୁନାଵ ମଂ ଘାତୟତେତି।

ଏଵଞ୍ଚ ପନ ଵତ୍ଵା ପିତରଂ ଵନ୍ଦିତ୍ଵା ଅତ୍ତାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଅନୁଜାନାପେନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୨୨।

‘‘ଦଳ୍ହସ୍ମି ମୂଲେ ଵିସଟେ ଵିରୂଳ୍ହେ, ଦୁନ୍ନିକ୍କୟୋ ଵେଳୁ ପସାଖଜାତୋ;

ଵନ୍ଦାମି ପାଦାନି ତଵ ଜନିନ୍ଦ, ଅନୁଜାନ ମଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି ଦେଵା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଵିସଟେତି ଵିସାଲେ ମହନ୍ତେ ଜାତେ। ଦୁନ୍ନିକ୍କୟୋତି ଦୁନ୍ନିକ୍କଡ୍ଢିୟୋ।

ତତୋ ପରା ରଞ୍ଞୋ ଚ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଚ ଵଚନପଟିଵଚନଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୨୨୩।

‘‘ଭୁଞ୍ଜସ୍ସୁ ଭୋଗେ ୱିପୁଲେ କୁମାର, ସବ୍ବଞ୍ଚ ତେ ଇସ୍ସରିଯଂ ଦଦାମି;

ଅଜ୍ଜେୱ ତ୍ୱଂ କୁରୂନଂ ହୋହି ରାଜା, ମା ପବ୍ବଜୀ ପବ୍ବଜ୍ଜା ହି ଦୁକ୍ଖା।

୨୨୪।

‘‘କିନ୍ନୁଧ ଦେୱ ତୱମତ୍ଥି ଭୋଗା, ପୁବ୍ବେୱହଂ ଦେୱଲୋକେ ରମିସ୍ସଂ;

ରୂପେହି ସଦ୍ଦେହି ଅଥୋ ରସେହି, ଗନ୍ଧେହି ଫସ୍ସେହି ମନୋରମେହି।

୨୨୫।

‘‘ଭୁତ୍ତା ଚ ମେ ଭୋଗା ତିଦିୱସ୍ମିଂ ଦେୱ, ପରିୱାରିତୋ ଅଚ୍ଛରାନଂ ଗଣେନ;

ତୁୱଞ୍ଚ ବାଲଂ ପରନେଯ୍ୟଂ ୱିଦିତ୍ୱା, ନ ତାଦିସେ ରାଜକୁଲେ ୱସେୟ୍ୟଂ।

୨୨୬।

‘‘ସଚାହଂ ବାଲୋ ପରନେଯ୍ୟୋ ଅସ୍ମି, ଏକାପରାଧଂ ଖମ ପୁତ୍ତ ମୟ୍ହଂ;

ପୁନପି ଚେ ଏଦିସକଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ଯଥାମତିଂ ସୋମନସ୍ସ କରୋହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖାତି ତାତ, ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମ ପରପଟିବଦ୍ଧଜୀୱିକତ୍ତା ଦୁକ୍ଖା, ମା ପବ୍ବଜି, ରାଜା ହୋହୀତି ତଂ ଯାଚି। କିନ୍ନୁଧ ଦେୱାତି ଦେୱ, ଯେ ତୱ ଭୋଗା, ତେସୁ କିଂ ନାମ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଅତ୍ଥି। ପରିୱାରିତୋତି ପରିଚାରିତୋ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତସ୍ସ କିର ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଚାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ପରନେଯ୍ୟନ୍ତି ଅନ୍ଧଂ ୱିଯ ଯଟ୍ଠିଯା ପରେନ ନେତବ୍ବଂ। ତାଦିସେତି ତାଦିସସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ ନ ପଣ୍ଡିତେନ ୱସିତବ୍ବଂ, ମଯା ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ଅଜ୍ଜ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧଂ, ନାହଂ ତୱ ସନ୍ତିକେ ୱସିସ୍ସାମୀତି ଞାପେତୁଂ ଏୱମାହ। ଯଥାମତିନ୍ତି ସଚେ ପୁନ ମୟ୍ହଂ ଏୱରୂପୋ ଦୋସୋ ହୋତି, ଅଥ ତ୍ୱଂ ଯଥାଅଜ୍ଝାସଯଂ କରୋହୀତି ପୁତ୍ତଂ ଖମାପେସି।

ମହାସତ୍ତୋ ରାଜାନଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୨୭।

‘‘ଅନିସମ୍ମ କତଂ କମ୍ମଂ, ଅନୱତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତିତଂ;

ଭେସଜ୍ଜସ୍ସେୱ ୱେଭଙ୍ଗୋ, ୱିପାକୋ ହୋତି ପାପକୋ।

୨୨୮।

‘‘ନିସମ୍ମ ଚ କତଂ କମ୍ମଂ, ସମ୍ମାୱତ୍ଥାଯ ଚିନ୍ତିତଂ;

ଭେସଜ୍ଜସ୍ସେୱ ସମ୍ପତ୍ତି, ୱିପାକୋ ହୋତି ଭଦ୍ରକୋ।

୨୨୯।

‘‘ଅଲସୋ ଗିହୀ କାମଭୋଗୀ ନ ସାଧୁ, ଅସଞ୍ଞତୋ ପବ୍ବଜିତୋ ନ ସାଧୁ;

ରାଜା ନ ସାଧୁ ଅନିସମ୍ମକାରୀ, ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ କୋଧନୋ ତଂ ନ ସାଧୁ।

୨୩୦।

‘‘ନିସମ୍ମ ଖତ୍ତିୟୋ କୟିରା, ନାନିସମ୍ମ ଦିସମ୍ପତି;

ନିସମ୍ମକାରିନୋ ରାଜ, ୟସୋ କିତ୍ତି ଚ ୱଡ୍ଢତି।

୨୩୧।

‘‘ନିସମ୍ମ ଦଣ୍ଡଂ ପଣୟେୟ୍ୟ ଇସ୍ସରୋ, ୱେଗା କତଂ ତପ୍ପତି ଭୂମିପାଲ;

ସମ୍ମାପଣୀଧୀ ଚ ନରସ୍ସ ଅତ୍ଥା, ଅନାନୁତପ୍ପା ତେ ଭୱନ୍ତି ପଚ୍ଛା।

୨୩୨।

‘‘ଅନାନୁତପ୍ପାନି ହି ୟେ କରୋନ୍ତି, ୱିଭଜ୍ଜ କମ୍ମାୟତନାନି ଲୋକେ;

ୱିଞ୍ଞୁପ୍ପସତ୍ଥାନି ସୁଖୁଦ୍ରୟାନି, ଭୱନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନୁମତାନି ତାନି।

୨୩୩।

‘‘ଆଗଚ୍ଛୁଂ ଦୋୱାରିକା ଖଗ୍ଗବନ୍ଧା, କାସାୱିୟା ହନ୍ତୁ ମମଂ ଜନିନ୍ଦ;

ମାତୁଞ୍ଚ ଅଙ୍କସ୍ମିମହଂ ନିସିନ୍ନୋ, ଆକଡ୍ଢିତୋ ସହସା ତେହି ଦେୱ।

୨୩୪।

‘‘କଟୁକଞ୍ହି ସମ୍ବାଧଂ ସୁକିଚ୍ଛଂ ପତ୍ତୋ, ମଧୁରମ୍ପି ୟଂ ଜୀୱିତଂ ଲଦ୍ଧ ରାଜ;

କିଚ୍ଛେନହଂ ଅଜ୍ଜ ୱଧା ପମୁତ୍ତୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜମେୱାଭିମନୋହମସ୍ମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନିସମ୍ମାତି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଅନୁପଧାରେତ୍ୱା। ଅନୱତ୍ଥାୟ ଚିନ୍ତିତନ୍ତି ଅନୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଅତୁଲେତ୍ୱା ଅତୀରେତ୍ୱା ଚିନ୍ତିତଂ। ୱିପାକୋ ହୋତି ପାପକୋତି ତସ୍ସ ହି ୟଥା ନାମ ଭେସଜ୍ଜସ୍ସ ୱେଭଙ୍ଗୋ ୱିପତ୍ତି, ଏୱମେୱଂ ୱିପାକୋ ହୋତି ପାପକୋ। ଅସଞ୍ଞତୋତି କାୟାଦୀହି ଅସଞ୍ଞତୋ ଦୁସ୍ସୀଲୋ। ତଂ ନ ସାଧୂତି ତଂ ତସ୍ସ କୋଧନଂ ନ ସାଧୁ। ନାନିସମ୍ମାତି ଅନିସାମେତ୍ୱା କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ ନ କରେୟ୍ୟ। ପଣୟେୟ୍ୟାତି ପଟ୍ଠପେୟ୍ୟ ପୱତ୍ତେୟ୍ୟ। ୱେଗାତି ୱେଗେନ ସହସା। ସମ୍ମାପଣୀଧୀ ଚାତି ୟୋନିସୋ ଠପିତେନ ଚିତ୍ତେନ କତା ନରସ୍ସ ଅତ୍ଥା ପଚ୍ଛା ଅନାନୁତପ୍ପା ଭୱନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଭଜ୍ଜାତି ‘‘ଇମାନି କାତୁଂ ୟୁତ୍ତାନି, ଇମାନି ଅୟୁତ୍ତାନୀ’’ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଞାୟ ୱିଭଜିତ୍ୱା। କମ୍ମାୟତନାନୀତି କମ୍ମାନି। ବୁଦ୍ଧାନୁମତାନୀତି ପଣ୍ଡିତେହି ଅନୁମତାନି ଅନୱଜ୍ଜାନି ହୋନ୍ତି। କଟୁକନ୍ତି ଦେୱ , କଟୁକଂ ସମ୍ବାଧଂ ସୁକିଚ୍ଛଂ ମରଣଭୟଂ ପତ୍ତୋମ୍ହି। ଲଦ୍ଧାତି ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ଲଭିତ୍ୱା। ପବ୍ବଜ୍ଜମେୱାଭିମନୋହମସ୍ମୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଭିମୁଖଚିତ୍ତୋୟେୱସ୍ମି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତେନ ଧମ୍ମେ ଦେସିତେ ରାଜା ଦେୱିଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୨୩୫।

‘‘ପୁତ୍ତୋ ତୱାୟଂ ତରୁଣୋ ସୁଧମ୍ମେ, ଅନୁକମ୍ପକୋ ସୋମନସ୍ସୋ କୁମାରୋ;

ତଂ ଯାଚମାନୋ ନ ଲଭାମି ସ୍ୱଜ୍ଜ, ଅରହସି ନଂ ଯାଚିତଓ୍ୱେ ତୁୱମ୍ପୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯାଚିତଓ୍ୱେତି ଯାଚିତୁଂ।

ସା ପବ୍ବଜ୍ଜାୟମେୱ ଉୟୋଜେନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୨୩୬।

‘‘ରମସ୍ସୁ ଭିକ୍ଖାଚରିୟାୟ ପୁତ୍ତ, ନିସମ୍ମ ଧମ୍ମେସୁ ପରିବ୍ବଜସ୍ସୁ;

ସବ୍ବେସୁ ଭୂତେସୁ ନିଧାୟ ଦଣ୍ଡଂ, ଅନିନ୍ଦିତୋ ବ୍ରହ୍ମମୁପେତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନିସମ୍ମାତି ପବ୍ବଜନ୍ତୋ ଚ ନିସାମେତ୍ୱା ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକାନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପହାୟ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିୟୁତ୍ତଂ ନିୟ୍ୟାନିକପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜ।

ଅଥ ରାଜା ଗାଥମାହ –

୨୩୭।

‘‘ଅଚ୍ଛେରରୂପଂ ୱତ ଯାଦିସଞ୍ଚ, ଦୁକ୍ଖିତଂ ମଂ ଦୁକ୍ଖାପୟସେ ସୁଧମ୍ମେ;

ଯାଚସ୍ସୁ ପୁତ୍ତଂ ଇତି ୱୁଚ୍ଚମାନା, ଭିୟ୍ୟୋୱ ଉସ୍ସାହୟସେ କୁମାର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯାଦିସଞ୍ଚାତି ଯାଦିସଂ ଇଦଂ ତ୍ୱଂ ୱଦେସି, ତଂ ଅଚ୍ଛରିୟରୂପଂ ୱତ। ଦୁକ୍ଖିତନ୍ତି ପକତିୟାପି ମଂ ଦୁକ୍ଖିତଂ ଭିୟ୍ୟୋ ଦୁକ୍ଖାପୟସି।

ପୁନ ଦେୱୀ ଗାଥମାହ –

୨୩୮।

‘‘ଯେ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା ଅନୱଜ୍ଜଭୋଗିନୋ, ପରିନିବ୍ବୁତା ଲୋକମିମଂ ଚରନ୍ତି;

ତମରିୟମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନଂ, ନ ଉସ୍ସହେ ୱାରୟିତୁଂ କୁମାର’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱିପ୍ପମୁତ୍ତାତି ରାଗାଦୀହି ୱିପ୍ପମୁତ୍ତା। ପରିନିବ୍ବୁତାତି କିଲେସପରିନିବ୍ବାନେନ ନିବ୍ବୁତା। ତମରିୟମଗ୍ଗନ୍ତି ତଂ ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଅରିୟାନଂ ସନ୍ତକଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନଂ ମମ ପୁତ୍ତଂ ୱାରେତୁଂ ନ ଉସ୍ସହାମି ଦେୱାତି।

ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଓସାନଗାଥମାହ –

୨୩୯।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହୱେ ସେୱିତବ୍ବା ସପଞ୍ଞା, ବହୁସ୍ସୁତା ଯେ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋ;

ଯେସାୟଂ ସୁତ୍ୱାନ ସୁଭାସିତାନି, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ୱୀତସୋକା ସୁଧମ୍ମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋତି ବହୁକାରଣଚିନ୍ତିନୋ। ଯେସାୟନ୍ତି ଯେସଂ ଅୟଂ। ସୋମନସ୍ସକୁମାରସ୍ସେୱ ହି ସା ସୁଭାସିତଂ ସୁତ୍ୱା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ଜାତା, ରାଜାପି ତଦେୱ ସନ୍ଧାୟାହ।

ମହାସତ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ସଚେ ମୟ୍ହଂ ଦୋସୋ ଅତ୍ଥି, ଖମଥା’’ତି ମହାଜନସ୍ସ ଅଞ୍ଜଲିଂ କତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ ନିୱତ୍ତେସୁ ମନୁସ୍ସୱଣ୍ଣେନାଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱତାହି ସତ୍ତ ପବ୍ବତରାଜିଯୋ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ନୀତୋ ୱିସ୍ସକମ୍ମୁନା ନିମ୍ମିତାଯ ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ତଂ ତତ୍ଥ ଯାୱ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲା ରାଜକୁଲପରିଚାରିକୱେସେନ ଦେୱତାଯେୱ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। କୂଟଜଟିଲମ୍ପି ମହାଜନୋ ପୋଥେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସି। ମହାସତ୍ତୋ ଝାନାଭିଞ୍ଞଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପେସ ମୟ୍ହଂ ୱଧାଯ ପରିସକ୍କିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା କୁହକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ମାତା ମହାମାଯା, ମହାରକ୍ଖିତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସୋମନସ୍ସକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସୋମନସ୍ସଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୫୦୬] ୧୦। ଚମ୍ପେଯ୍ୟଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାନୁ ୱିଜ୍ଜୁରିୱାଭାସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ‘‘ସାଧୁ ୱୋ କତଂ ଉପାସକା ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସନ୍ତେହି, ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ନାଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିଂସୁଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ଯାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ଅଙ୍ଗରଟ୍ଠେ ଅଙ୍ଗେ ଚ ମଗଧରଟ୍ଠେ ମଗଧେ ଚ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଅଙ୍ଗମଗଧରଟ୍ଠାନଂ ଅନ୍ତରେ ଚମ୍ପା ନାମ ନଦୀ, ତତ୍ଥ ନାଗଭୱନଂ ଅହୋସି। ଚମ୍ପେଯ୍ୟୋ ନାମ ନାଗରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। କଦାଚି ମଗଧରାଜା ଅଙ୍ଗରଟ୍ଠଂ ଗଣ୍ହାତି, କଦାଚି ଅଙ୍ଗରାଜା ମଗଧରଟ୍ଠଂ। ଅଥେକଦିୱସଂ ମଗଧରାଜା ଅଙ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ଯୁଦ୍ଧପରାଜିତୋ ଅସ୍ସଂ ଆରୁଯ୍ହ ପଲାଯନ୍ତୋ ଅଙ୍ଗରଞ୍ଞୋ ଯୋଧେହି ଅନୁବଦ୍ଧୋ ପୁଣ୍ଣଂ ଚମ୍ପାନଦିଂ ପତ୍ୱା ‘‘ପରହତ୍ଥେ ମରଣତୋ ନଦିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମତଂ ସେଯ୍ୟୋ’’ତି ଅସ୍ସେନେୱ ସଦ୍ଧିଂ ନଦିଂ ଓତରି। ତଦା ଚମ୍ପେଯ୍ୟୋ ନାଗରାଜା ଅନ୍ତୋଦକେ ରତନମଣ୍ଡପଂ ନିମ୍ମିନିତ୍ୱା ମହାପରିୱାରୋ ମହାପାନଂ ପିୱତି। ଅସ୍ସୋ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ନାଗରଞ୍ଞୋ ପୁରତୋ ଓତରି। ନାଗରାଜା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ରାଜାନଂ ଦିସ୍ୱା ସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଆସନା ଉଟ୍ଠାଯ ‘‘ମା ଭାଯି, ମହାରାଜା’’ତି ରାଜାନଂ ଅତ୍ତନୋ ପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଉଦକେ ନିମୁଗ୍ଗକାରଣଂ ପୁଚ୍ଛି। ରାଜା ଯଥାଭୂତଂ କଥେସି। ଅଥ ନଂ ‘‘ମା ଭାଯି, ମହାରାଜ, ଅହଂ ତଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ରଟ୍ଠାନଂ ସାମିକଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ମଗଧରାଜେନ ସଦ୍ଧିଂ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମି। ମଗଧରାଜା ନାଗରାଜସ୍ସାନୁଭାୱେନ ଅଙ୍ଗରାଜାନଂ ଗହେତ୍ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ରଟ୍ଠେସୁ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ରଞ୍ଞୋ ଚ ନାଗରାଜସ୍ସ ଚ ୱିସ୍ସାସୋ ଥିରୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ଚମ୍ପାନଦୀତୀରେ ରତନମଣ୍ଡପଂ କାରେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିଚ୍ଚାଗେନ ନାଗରଞ୍ଞୋ ବଲିକମ୍ମଂ କରୋତି। ସୋପି ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି। ମହାଜନୋ ନାଗରଞ୍ଞୋ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଓଲୋକେତି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଦଲିଦ୍ଦକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ରାଜପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ନାଗରାଜସ୍ସ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଲୋଭଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତଂ ପତ୍ଥଯମାନୋ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସୀଲଂ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜସ୍ସ କାଲକିରିଯତୋ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଚୱିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱସନପାସାଦେ ସିରିଗବ୍ଭେ ସିରିସଯନପିଟ୍ଠେ ନିବ୍ବତ୍ତି । ସରୀରଂ ସୁମନଦାମୱଣ୍ଣଂ ମହନ୍ତଂ ଅହୋସି। ସୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ‘‘ମଯା କତକୁସଲନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଛସୁ କାମସଗ୍ଗେସୁ ଇସ୍ସରିଯଂ କୋଟ୍ଠେ ପଟିସାମିତଂ ଧଞ୍ଞଂ ୱିଯ ଅହୋସି। ସ୍ୱାହଂ ଇମିସ୍ସା ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିଂ, କିଂ ମେ ଜୀୱିତେନା’’ତି ମରଣାଯ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେସି। ଅଥ ନଂ ସୁମନା ନାମ ନାଗମାଣୱିକା ଦିସ୍ୱା ‘‘ମହାନୁଭାୱୋ ସତ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ସେସନାଗମାଣୱିକାନଂ ସଞ୍ଞଂ ଅଦାସି, ସବ୍ବା ନାନାତୂରିଯହତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ଉପହାରଂ କରିଂସୁ। ତସ୍ସ ତଂ ନାଗଭୱନଂ ସକ୍କଭୱନଂ ୱିଯ ଅହୋସି, ମରଣଚିତ୍ତଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭି, ସପ୍ପସରୀରଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତୋ ସଯନପିଟ୍ଠେ ନିସୀଦି। ଅଥସ୍ସ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯସୋ ମହା ଅହୋସି।

ସୋ ତତ୍ଥ ନାଗରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ଅପରଭାଗେ ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୁତ୍ୱା ‘‘କିଂ ମେ ଇମାଯ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯା , ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିତ୍ୱା ଇତୋ ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତସ୍ମିଂଯେୱ ପାସାଦେ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋତି। ଅଲଙ୍କତନାଗମାଣୱିକା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଯେଭୁଯ୍ୟେନସ୍ସ ସୀଲଂ ଭିଜ୍ଜତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାସାଦା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତା ତତ୍ରାପି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପୋସଥୋ ଭିଜ୍ଜତେୱ। ସୋ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମଯା ଇତୋ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ସୋ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପୋସଥଦିୱସେସୁ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମସ୍ସ ଅୱିଦୂରେ ମହାମଗ୍ଗସମୀପେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ‘‘ମମ ଚମ୍ମାଦୀହି ଅତ୍ଥିକା ଗଣ୍ହନ୍ତୁ, ମଂ କୀଳାସପ୍ପଂ ୱା କାତୁକାମା କରୋନ୍ତୂ’’ତି ସରୀରଂ ଦାନମୁଖେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଭୋଗେ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ

ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସତି। ମହାମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତା ଚ ତଂ ଦିସ୍ୱା ଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜେତ୍ୱା ପକ୍କମନ୍ତି। ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମୱାସିନୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମହାନୁଭାୱୋ ନାଗରାଜା''ତି ତସ୍ସ ଉପରି ମଣ୍ଡପଂ କରିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ୱାଲୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱା ଗନ୍ଧାଦୀହି ପୂଜୟିଂସୁ। ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମନୁସ୍ସା ମହାସତ୍ତେ ପସୀଦିତ୍ୱା ପୂଜଂ କତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି, ଧୀତରଂ ପତ୍ଥେନ୍ତି।

ମହାସତ୍ତୋପି ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତୋ ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀସୁ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପାଟିପଦେ ନାଗଭୱନଂ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସେୱଂ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅଦ୍ଧା ୱୀତିୱତ୍ତୋ। ଏକଦିୱସଂ ସୁମନା ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଆହ ''ଦେୱ , ତ୍ୱଂ ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଉପୱସସି, ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଚ ସାସଙ୍କୋ ସପ୍ପଟିଭୟୋ, ସଚେ ତେ ଭୟଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅଥ ମୟଂ ୟେନ ନିମିତ୍ତେନ ଜାନେୟ୍ୟାମ, ତଂ ନୋ ଆଚିକ୍ଖାହୀ''ତି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ମଙ୍ଗଲପୋକ୍ଖରଣିୟା ତୀରଂ ନେତ୍ୱା ''ସଚେ ମଂ ଭଦ୍ଦେ, କୋଚି ପହରିତ୍ୱା କିଲମେସ୍ସତି, ଇମିସ୍ସା ପୋକ୍ଖରଣିୟା ଉଦକଂ ଆୱିଲଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସଚେ ସୁପଣ୍ଣୋ ଗହେସ୍ସତି, ଉଦକଂ ପକ୍କୁଥିସ୍ସତି, ସଚେ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ଗଣ୍ହିସ୍ସତି, ଉଦକଂ ଲୋହିତୱଣ୍ଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଆହ। ଏୱଂ ତସ୍ସା ତୀଣି ନିମିତ୍ତାନି ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଚାତୁଦ୍ଦସୀଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ନିପଜ୍ଜି ସରୀରସୋଭାୟ ୱମ୍ମିକଂ ସୋଭୟମାନୋ। ସରୀରଞ୍ହିସ୍ସ ରଜତଦାମଂ ୱିୟ ସେତଂ ଅହୋସି ମତ୍ଥକୋ ରତ୍ତକମ୍ବଲଗେଣ୍ଡୁକୋ ୱିୟ। ଇମସ୍ମିଂ ପନ ଜାତକେ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରଂ ନଙ୍ଗଲସୀସପମାଣଂ ଅହୋସି, ଭୂରିଦତ୍ତଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୭୮୪ ଆଦୟୋ) ଊରୁପ୍ପମାଣଂ, ସଙ୍ଖପାଲଜାତକେ (ଜା। ୨।୧୭।୧୪୩ ଆଦୟୋ) ଏକଦୋଣିକନାୱପମାଣଂ।

ତଦା ଏକୋ ବାରାଣସିୱାସୀ ମାଣୱୋ ତକ୍କସିଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦିସାପାମୋକ୍ଖସ୍ସ ଆଚରିୟସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଲମ୍ପାୟନମନ୍ତଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ତେନ ମଗ୍ଗେନ ଅତ୍ତନୋ ଗେହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇମଂ ସପ୍ପଂ ଗହେତ୍ୱା ଗାମନିଗମରାଜଧାନୀସୁ କୀଳାପେନ୍ତୋ ଧନଂ ଉପ୍ପାଦେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦିବ୍ବୋସଧାନି ଗହେତ୍ୱା ଦିବ୍ବମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ଦିବ୍ବମନ୍ତସୁତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କଣ୍ଣେସୁ ଅୟସଲାକପୱେସନକାଲୋ ୱିୟ ଜାତୋ, ମତ୍ଥକୋ ସିଖରେନ ଅଭିମନ୍ଥିୟମାନୋ ୱିୟ ଜାତୋ। ସୋ ''କୋ ନୁ ଖୋ ଏସୋ''ତି ଭୋଗନ୍ତରତୋ ସୀସଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅହିତୁଣ୍ଡିକଂ ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ''ମମ ୱିସଂ ମହନ୍ତଂ, ସଚାହଂ କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ନାସୱାତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି, ଏତସ୍ସ ସରୀରଂ ଭସ୍ମମୁଟ୍ଠି ୱିୟ ୱିପ୍ପକିରିସ୍ସତି, ଅଥ ମେ ସୀଲଂ ଖଣ୍ଡଂ ଭୱିସ୍ସତି, ନ ଦାନି ତଂ ଓଲୋକେସ୍ସାମୀ''ତି। ସୋ ଅକ୍ଖୀନି ନିମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ସୀସଂ ଭୋଗନ୍ତରେ ଠପେସି।

ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଓସଧଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଖେଳଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସରୀରେ ଓପି, ଓସଧାନଞ୍ଚ ମନ୍ତସ୍ସ ଚାନୁଭାୱେନ ଖେଳଏନ ଫୁଟ୍ଟଫୁଟ୍ଟଟ୍ଠାନେ ଫୋଟାନଂ ଉଟ୍ଠାନକାଲୋ ୱିୟ ଜାତୋ। ଅଥ ନଂ ସୋ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଦୀଘସୋ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅଜପଦେନ ଦଣ୍ଡେନ ଉପ୍ପୀଳଏନ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱା ସୀସଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ନିପ୍ପୀଳଇ, ମହାସତ୍ତସ୍ସ ମୁଖଂ ୱିୱରି। ଅଥସ୍ସ ମୁଖେ ଖେଳଂ ଓପିତ୍ୱା ଓସଧମନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦନ୍ତେ ଭିନ୍ଦି, ମୁଖଂ ଲୋହିତସ୍ସ ପୂରି। ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲଭେଦଭୟେନ ଏୱରୂପଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେନ୍ତୋ ଅକ୍ଖୀନି ଉମ୍ମୀଲେତ୍ୱା ଓଲୋକନମତ୍ତମ୍ପି ନାକରି। ସୋପି ''ନାଗରାଜାନଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠତୋ ପଟ୍ଠାୟସ୍ସ ଅଟ୍ଠୀନି ଚୁଣ୍ଣୟମାନୋ ୱିୟ ସକଲସରୀରଂ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପଟ୍ଟକୱେଠନଂ ନାମ ୱେଠେସି, ତନ୍ତମଜ୍ଜିତଂ ନାମ ମଜ୍ଜି, ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ଗହେତ୍ୱା ଦୁସ୍ସପୋଥିମଂ ନାମ ପୋଥେସି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସକଲସରୀରଂ ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ ଅହୋସି। ସୋ ମହାୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେସି।

ଅଥସ୍ସ ଦୁବ୍ବଲଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱଲ୍ଲୀହି ପେଳଂ କରିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ନେତ୍ୱା ମହାଜନମଜ୍ଝେ କୀଳାପେସି। ନୀଲାଦୀସୁ ୱଣ୍ଣେସୁ ୱଟ୍ଟଚତୁରସ୍ସାଦୀସୁ ସଣ୍ଠାନେସୁ ଅଣୁଂଥୂଲାଦୀସୁ ପମାଣେସୁ ୟଂ ୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଇଚ୍ଛତି, ମହାସତ୍ତୋ ତଂତଦେୱ କତ୍ୱା ନଚ୍ଚତି, ଫଣସତଂ ଫଣସହସ୍ସମ୍ପି କରୋତିୟେୱ। ମହାଜନୋ ପସୀଦିତ୍ୱା ବହୁଂ ଧନଂ ଅଦାସି। ଏକଦିୱସମେୱ କହାପଣସହସ୍ସଞ୍ଚେୱ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକେ ଚ ପରିକ୍ଖାରେ ଲଭି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଦିତୋୱ ସହସ୍ସଂ ଲଭିତ୍ୱା ''ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଚିନ୍ତେସି, ତଂ ପନ ଧନଂ ଲଭିତ୍ୱା ''ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମେୟେୱ ତାୱ ମେ ଏତ୍ତକଂ ଧନଂ ଲଦ୍ଧଂ, ରାଜରାଜମହାମଚ୍ଚାନଂ ସନ୍ତିକେ ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ସକଟଞ୍ଚ ସୁଖୟାନକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ସକଟେ ପରିକ୍ଖାରେ ଠପେତ୍ୱା ସୁଖୟାନକେ ନିସିନ୍ନୋ ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ମହାସତ୍ତଂ ଗାମନିଗମାଦୀସୁ କୀଳାପେନ୍ତୋ ''ବାରାଣସିୟଂ ଉଗ୍ଗସେନରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକେ କୀଳାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମୀ''ତି ଅଗମାସି। ସୋ ମଣ୍ଡୂକେ ମାରେତ୍ୱା ନାଗରଞ୍ଞୋ ଦେତି। ନାଗରାଜା ''ପୁନପ୍ପୁନଂ ଏସ ମଂ ନିସ୍ସାୟ ମାରେସ୍ସତୀ''ତି ନ ଖାଦତି। ଅଥସ୍ସ ମଧୁଲାଜେ ଅଦାସି। ମହାସତ୍ତୋ ''ସଚାହଂ ଭୋଜନଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଅନ୍ତୋପେଳଆୟ ଏୱ ମରଣଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ତେପି ନ ଖାଦତି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମାସମତ୍ତେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଦ୍ୱାରଗାମେସୁ କୀଳାପେନ୍ତୋ ବହୁଂ ଧନଂ ଲଭି।

ରାଜାପି ନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ''ଅମ୍ହାକଂ କୀଳାପେହୀ''ତି ଆହ। ''ସାଧୁ, ଦେୱ, ସ୍ୱେ ପନ୍ନରସେ ତୁମ୍ହାକଂ କୀଳାପେସ୍ସାମୀ''ତି। ରାଜା ''ସ୍ୱେ

ନାଗରାଜା ରାଜଙ୍ଗଣେ ନଚ୍ଚିସ୍ସତି, ମହାଜନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ପସ୍ସତୂ’’ତି ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ରାଜଙ୍ଗଣଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେସି। ସୋ ରତନପେଳଆୟ ମହାସତ୍ତଂ ନେତ୍ୱା ୱିଚିତ୍ତତ୍ଥରେ ପେଳଅଂ ଠପେତ୍ୱା ନିସୀଦି। ରାଜାପି ପାସାଦା ଓରୁୟ୍ହ ମହାଜନପରିୱୁତୋ ରାଜାସନେ ନିସୀଦି। ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମହାସତ୍ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ନଚ୍ଚାପେସି। ମହାଜନୋ ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚେଲୁକ୍ଖେପସହସ୍ସଂ ପୱତ୍ତେତି। ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଉପରି ସତ୍ତରତନୱସ୍ସଂ ୱସ୍ସତି। ତସ୍ସ ଗହିତସ୍ସ ମାସୋ ସମ୍ପୂରି। ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ନିରାହାରୋୱ ଅହୋସି। ସୁମନା ‘‘ଅତିଚିରାୟତି ମେ ପିୟସାମିକୋ, ଇଦାନିସ୍ସ ଇଧ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ମାସୋ ସମ୍ପୁଣ୍ଣୋ, କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ଲୋହିତୱଣ୍ଣଂ ଉଦକଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅହିତୁଣ୍ଡିକେନ ଗହିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୱମ୍ମିକସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଗହିତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ କିଲମିତଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ସୁତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ପରିସମଜ୍ଝେ ଆକାସେ ରୋଦମାନା ଅଟ୍ଠାସି। ମହାସତ୍ତୋ ନଚ୍ଚନ୍ତୋୱ ଆକାସଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଲଜ୍ଜିତୋ ପେଳଅଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ତସ୍ସ ପେଳଅଂ ପୱିଟ୍ଠକାଲେ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ କାରଣ’’ନ୍ତି ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ଆକାସେ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୨୪୦।

‘‘କା ନୁ ୱିଜ୍ଜୁରିୱାଭାସି, ଓସଧୀ ୱିୟ ତାରକା;

ଦେୱତା ନୁସି ଗନ୍ଧବ୍ବୀ, ନ ତଂ ମଞ୍ଞାମୀ ମାନୁସି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ତଂ ମଞ୍ଞାମି ମାନୁସିନ୍ତି ଅହଂ ତଂ ମାନୁସୀତି ନ ମଞ୍ଞାମି, ତୟା ଏକାୟ ଦେୱତାୟ ଗନ୍ଧବ୍ବିୟା ୱା ଭୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦତି।

ଇଦାନି ତେସଂ ୱଚନପଟିୱଚନଗାଥା ହୋନ୍ତି –

୨୪୧।

‘‘ନମ୍ହି ଦେୱୀ ନ ଗନ୍ଧବ୍ବୀ, ନ ମହାରାଜ ମାନୁସୀ;

ନାଗକଞ୍ଞାସ୍ମି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ଅତ୍ଥେନମ୍ହି ଇଧାଗତା।

୨୪୨।

‘‘ୱିବ୍ଭନ୍ତଚିତ୍ତା କୁପିତିନ୍ଦ୍ରିୟାସି, ନେତ୍ତେହି ତେ ୱାରିଗଣା ସୱନ୍ତି;

କିଂ ତେ ନଟ୍ଠଂ କିଂ ପନ ପତ୍ଥୟାନା, ଇଧାଗତା ନାରି ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି।

୨୪୩।

‘‘ୟମୁଗ୍ଗତେଜୋ ଉରଗୋତି ଚାହୁ, ନାଗୋତି ନଂ ଆହୁ ଜନା ଜନିନ୍ଦ;

ତମଗ୍ଗହୀ ପୁରିସୋ ଜୀୱିକତ୍ଥୋ, ତଂ ବନ୍ଧନା ମୁଞ୍ଚ ପତୀ ମମେସୋ।

୨୪୪।

‘‘କଥଂ ନ୍ୱୟଂ ବଲୱିରିୟୂପପନ୍ନୋ, ହତ୍ଥତ୍ତମାଗଚ୍ଛି ୱନିବ୍ବକସ୍ସ;

ଅକ୍ଖାହି ମେ ନାଗକଞ୍ଞେ ତମତ୍ଥଂ, କଥଂ ୱିଜାନେମୁ ଗହୀତନାଗଂ।

୨୪୫।

‘‘ନଗରମ୍ହି ନାଗୋ ଭସ୍ମଂ କରେୟ୍ୟ, ତଥା ହି ସୋ ବଲୱୀରିୟୂପପନ୍ନୋ;

ଧମ୍ମଞ୍ଚ ନାଗୋ ଅପଚାୟମାନୋ, ତସ୍ମା ପରକ୍କମ୍ମ ତପୋ କରୋତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅହ୍ୱେନମ୍ହୀତି ଅହଂ ଏକଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ଇଧାଗତା। କୁପିତିନ୍ଦ୍ରିୟାତି କିଲନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିୟା। ୱାରିଗଣାତି ଅସ୍ସୁବିନ୍ଦୁଘଟା। ଉରଗୋତି ଚାହୂତି ଉରଗୋତି ଚାୟଂ ମହାଜନୋ କଥେସି। ତମଗ୍ଗହୀ ପୁରିସୋତି ଅୟଂ ପୁରିସୋ ତଂ ନାଗରାଜାନଂ ଜୀୱିକତ୍ଥାୟ ଅଗ୍ଗହେସି। ୱନିଦ୍ଧକସ୍ସାତି ଇମସ୍ସ ୱନିଦ୍ଧକସ୍ସ କଥଂ ନୁ ଏସ ମହାନୁଭାୱୋ ସମାନୋ ହତ୍ଥତ୍ତଂ ଆଗତୋତି ପୁଚ୍ଛତି। ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି ପଞ୍ଚସୀଲଧମ୍ମଂ ଉପୋସଥୱାସଧମ୍ମଞ୍ଚ ଗରୁଂ କରୋନ୍ତୋ ୱିହରତି, ତସ୍ମା ଇମିନା ପୁରିସେନ ଗହିତୋପି ‘‘ସଚାହଂ ଇମସ୍ସ ଉପରି ନାସୱାତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସାମି, ଭସ୍ମମୁଟ୍ଠି ୱିୟ ୱିକିରିସ୍ସତି, ଏୱଂ ମେ ସୀଲଂ ଭିଜ୍ଜିସ୍ସତୀ’’ତି ସୀଲଭେଦଭୟା ପରକ୍କମ୍ମ ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ତପୋ କରୋତି, ୱୀରିୟମେୱ କରୋତୀତି ଆହ।

ରାଜା ‘‘କହଂ ପନେସୋ ଇମିନା ଗହିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୨୪୬।

‘‘ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପଞ୍ଚଦସିଞ୍ଚ ରାଜ, ଚତୁପ୍ପଥେ ସମ୍ମତି ନାଗରାଜା;

ତମଗ୍ଗହୀ ପୁରିସୋ ଜୀୱିକତ୍ଥୋ, ତଂ ବନ୍ଧନା ମୁଞ୍ଚ ପତୀ ମମେସୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚତୁପ୍ପଥେତି ଚତୁକ୍କମଗ୍ଗସ୍ସ ଆସନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଏକସ୍ମିଂ ୱମ୍ମିକେ ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସନ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ବନ୍ଧନାତି ତଂ ଏୱଂ ଧମ୍ମିକଂ ଗୁଣୱନ୍ତଂ ନାଗରାଜାନଂ ଏତସ୍ସ ଧନଂ ଦତ୍ୱା ପେଳଅବନ୍ଧନା ପମୁଞ୍ଚ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପୁନପି ତଂ ଯାଚନ୍ତୀ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୪୭।

‘‘ସୋଳସିତ୍ଥିସହସ୍ସାନି, ଆମୁତ୍ତମଣିକୁଣ୍ଡଲା;

ୱାରିଗେହସୟା ନାରୀ, ତାପି ତଂ ସରଣଂ ଗତା।

୨୪୮।

‘‘ଧମ୍ମେନ ମୋଚେହି ଅସାହସେନ, ଗାମେନ ନିକ୍ଖେନ ଗୱଂ ସତେନ;

ଓସ୍ସଟ୍ଠକାୟୋ ଉରଗୋ ଚରାତୁ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ ମୁଞ୍ଚତୁ ବନ୍ଧନସ୍ମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୋଳସିତ୍ଥିସହସ୍ସାନୀତି ମା ତ୍ୱଂ ଏସ ଯୋ ୱା ସୋ ୱା ଦଲିଦ୍ଦନାଗୋତି ମଞ୍ଞିତ୍ଥ। ଏତସ୍ସ ହି ଏତ୍ତକା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା ଇତ୍ଥିୟୋୱ, ସେସା ସମ୍ପତ୍ତି ଅପରିମାଣାତି ଦସ୍ସେତି। ୱାରିଗେହସୟାତି ଉଦକଚ୍ଛଦନଂ ଉଦକଗବ୍ଭଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ସୟନସୀଲା। ଓସ୍ସଟ୍ଠକାୟୋତି ନିସ୍ସଟ୍ଠକାୟୋ ହୁତ୍ୱା। ଚରାତୂତି ଚରତୁ।

ଅଥ ନଂ ରାଜା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୪୯।

‘‘ଧମ୍ମେନ ମୋଚେମି ଅସାହସେନ, ଗାମେନ ନିକ୍ଖେନ ଗୱଂ ସତେନ;

ଓସ୍ସଟ୍ଠକାୟୋ ଉରଗୋ ଚରାତୁ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ ମୁଞ୍ଚତୁ ବନ୍ଧନସ୍ମା।

୨୫୦।

‘‘ଦମ୍ମି ନିକ୍ଖସତଂ ଲୁଦ୍ଦ, ଥୂଲଞ୍ଚ ମଣିକୁଣ୍ଡଲଂ;

ଚତୁସ୍ସଦଞ୍ଚ ପଲ୍ଲଙ୍କଂ, ଉମାପୁପ୍ଫସରିନ୍ନିଭଂ।

୨୫୧।

‘‘ଦ୍ୱେ ଚ ସାଦିସିଯୋ ଭରିଯା, ଉସଭଞ୍ଚ ଗୱଂ ସତଂ;

ଓସ୍ସଟ୍ଠକାଯୋ ଉରଗୋ ଚରାତୁ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ ମୁଞ୍ଚତୁ ବନ୍ଧନସ୍ମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଲୁଦ୍ଦାତି ରାଜା ଉରଗଂ ମୋଚେତୁଂ ଅହିତୁଣ୍ଡିକଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ଗାଥା ପନ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତତ୍ଥାଯେୱ।

ଅଥ ନଂ ଲୁଦ୍ଦୋ ଆହ –

୨୫୨।

‘‘ୱିନାପି ଦାନା ତୱ ୱଚନଂ ଜନିନ୍ଦ, ମୁଞ୍ଚେମୁ ନଂ ଉରଗଂ ବନ୍ଧନସ୍ମା;

ଓସ୍ସଟ୍ଠକାଯୋ ଉରଗୋ ଚରାତୁ, ପୁଞ୍ଞତ୍ଥିକୋ ମୁଞ୍ଚତୁ ବନ୍ଧନସ୍ମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ତୱ ୱଚନନ୍ତି ମହାରାଜ, ୱିନାପି ଦାନେନ ତୱ ୱଚନମେୱ ଅମ୍ହାକଂ ଗରୁ। ମୁଞ୍ଚେମୁ ନନ୍ତି ମୁଞ୍ଚିସ୍ସାମି ଏତନ୍ତି ୱଦତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତଂ ପେଳଅତୋ ନୀହରି। ନାଗରାଜା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପୁପ୍ଫନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ମାଣୱକୱଣ୍ଣେନ ଅଲଙ୍କତସରୀରୋ ହୁତ୍ୱା ପଥୱିଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ସୁମନା ଆକାସତୋ ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠିତା। ନାଗରାଜା ଅଞ୍ଜଲିଂ ପଗ୍ଗଯ୍ହ ରାଜାନଂ ନମସ୍ସମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୫୩।

‘‘ମୁତ୍ତୋ ଚମ୍ପେଯ୍ୟକୋ ନାଗୋ, ରାଜାନଂ ଏତଦବ୍ରୱି;

ନମୋ ତେ କାସିରାଜତ୍ଥୁ, ନମୋ ତେ କାସିୱଦ୍ଧନ;

ଅଞ୍ଜଲିଂ ତେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମି, ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ ମେ ନିୱେସନଂ।

୨୫୪।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ଦୁବ୍ବିସ୍ସସମେତମାହୁ, ଯଂ ମାନୁସୋ ୱିସ୍ସସେ ଅମାନୁସମ୍ହି;

ସଚେ ଚ ମଂ ଯାଚସି ଏତମତ୍ଥଂ, ଦକ୍ଖେମୁ ତେ ନାଗ ନିୱେସନାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପସ୍ସେଯ୍ୟଂ ମେ ନିୱେସନନ୍ତି ମମ ନିୱେସନଂ ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗଭୱନଂ ରମଣୀଯଂ ପସ୍ସିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ। ତଂ ତେ ଅହଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ, ତଂ ସବଲୱାହନୋ ତ୍ୱଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସ, ନରିନ୍ଦାତି ୱଦତି। ଦୁବ୍ବିସ୍ସସନ୍ତି ଦୁୱିସ୍ସାସନୀଯଂ। ସଚେ ଚାତି ସଚେ ମଂ ଯାଚସି, ପସ୍ସେଯ୍ୟାମ ତେ ନିୱେସନାନି, ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ତଂ ନ ସଦ୍ଦହାମୀତି ୱଦତି।

ଅଥ ନଂ ସଦ୍ଦହାପେତୁଂ ସପଥଂ କରୋନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୫୫।

‘‘ସଚେପି ୱାତୋ ଗିରିମାୱହେୟ୍ୟ, ଚନ୍ଦୋ ଚ ସୁରିୟୋ ଚ ଛମା ପତେୟ୍ୟୁଂ;

ସବ୍ବା ଚ ନଜ୍ଜୋ ପଟିସୋତଂ ୱଜେୟ୍ୟୁଂ, ନ ତ୍ୱେୱହଂ ରାଜ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟଂ।

୨୫୬।

‘‘ନଭଂ ଫଲେୟ୍ୟ ଉଦଧୀପି ସୁସ୍ସେ, ସଂୱଟ୍ଟୟେ ଭୂତଧରା ୱସୁନ୍ଧରା;

ସିଲୁଚ୍ଚୟୋ ମେରୁ ସମୂଲମୁପ୍ପତେ, ନ ତ୍ୱେୱହଂ ରାଜ ମୁସା ଭଣେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସଂୱଟ୍ଟୟେ ଭୂତଧରା ୱସୁନ୍ଧରାତି ଅୟଂ ଭୂତଧରାତି ଚ ୱସୁନ୍ଧରାତି ଚ ସଙ୍ଖଂ ଗତା ମହାପଥୱୀ କିଲଞ୍ଜଂ ୱିୟ ସଂୱଟ୍ଟେୟ୍ୟ। ସମୂଲମୁପ୍ପତେତି ଏୱଂ ମହାସିନେରୁପବ୍ବତୋ ସମୂଲୋ ଉଟ୍ଠାୟ ପୁରାଣପଣ୍ଣଂ ୱିୟ ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦେୟ୍ୟ।

ସୋ ମହାସତ୍ତେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି ଅସଦ୍ଦହନ୍ତୋ –

୨୫୭।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ଦୁକ୍ଖିସ୍ସସମେତମାହୁ, ୟଂ ମାନୁସୋ ୱିସ୍ସସେ ଅମାନୁସମ୍ହି;

ସଚେ ଚ ମଂ ୟାଚସି ଏତମତ୍ଥଂ, ଦକ୍ଖେମୁ ତେ ନାଗ ନିୱେସନାନୀ’’ତି। –

ପୁନପି ତମେୱ ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ତ୍ୱଂ ମୟା କତଗୁଣଂ ଜାନିତୁଂ ଅରହସି, ସଦ୍ଦହିତୁଂ ପନ ୟୁତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଅୟୁତ୍ତଭାୱଂ ୱା ଅହଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ପକାସେନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୫୮।

‘‘ତୁମ୍ହେ ଖୋତ୍ଥ ଘୋରୱିସା ଉଳାରା, ମହାତେଜା ଖିପ୍ପକୋପୀ ଚ ହୋଥ;

ମଂକାରଣା ବନ୍ଧନସ୍ମା ପମୁତ୍ତୋ, ଅରହସି ନୋ ଜାନିତୁୟେ କତାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉଳାରାତି ଉଳାରୱିସା। ଜାନିତୁୟେତି ଜାନିତୁଂ।

ଅଥ ନଂ ସଦ୍ଦହାପେତୁଂ ପୁନ ସପଥଂ କରୋନ୍ତୋ ମହାସତ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୫୯।

‘‘ସୋ ପଚ୍ଚତଂ ନିରୟେ ଘୋରରୂପେ, ମା କାୟିକଂ ସାତମଲତ୍ଥ କିଞ୍ଚି;

ପେଳାୟ ବଦ୍ଧୋ ମରଣଂ ଉପେତୁ, ୟୋ ତାଦିସଂ କମ୍ମକତଂ ନ ଜାନେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଚ୍ଚତନ୍ତି ପଚ୍ଚତୁ। କମ୍ମକତନ୍ତି କତକମ୍ମଂ ଏୱଂ ଗୁଣକାରକଂ ତୁମ୍ହାଦିସଂ ୟୋ ନ ଜାନାତି, ସୋ ଏୱରୂପୋ ହୋତୂତି ୱଦତି।

ଅଥସ୍ସ ରାଜା ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୬୦।

"ସଚ୍ଚପ୍ପଟିଞ୍ଞା ତଓ୍ୱ ମେସ ହୋତୁ, ଅକ୍କୋଧନୋ ହୋହି ଅନୁପନାହୀ;

ସବ୍ବଞ୍ଚ ତେ ନାଗକୁଲଂ ସୁପଣ୍ଣା, ଅଗ୍ଗିଂଓ୍ୱ ଗିମ୍ହେସୁ ୱିଓ୍ୱଜ୍ଜୟନ୍ତୁ"ତି।

ତତ୍ଥ ତଓ୍ୱ ମେସ ହୋତୂତି ତଓ୍ୱ ଏସା ପଟିଞ୍ଞା ସଚ୍ଚା ହୋତୁ। ଅଗ୍ଗିଂଓ୍ୱ ଗିମ୍ହେସୁ ୱିଓ୍ୱଜ୍ଜୟନ୍ତୂତି ଯଥା ମନୁସ୍ସା ଗିମ୍ହକାଲେ ସନ୍ତାପଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତା ଜଲମାନଂ ଅଗ୍ଗିଂ ୱିଓ୍ୱଜ୍ଜେନ୍ତି, ଏଓ୍ୱଂ ୱିଓ୍ୱଜ୍ଜେନ୍ତୁ ଦୂରତୋଓ୍ୱ ପରିହରନ୍ତୁ।

ମହାସତ୍ତୋପି ରଞ୍ଞୋ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୬୧।

"ଅନୁକମ୍ପସୀ ନାଗକୁଲଂ ଜନିନ୍ଦ, ମାତା ଯଥା ସୁପ୍ପିୟଂ ଏକପୁତ୍ତଂ;

ଅହଞ୍ଚ ତେ ନାଗକୁଲେନ ସଦ୍ଧିଂ, କାହାମି ୱେୟ୍ୟାଓ୍ୱଟିକଂ ଉଳାରଂ"ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ନାଗଭଓ୍ୱନଂ ଗନ୍ତୁକାମୋ ସେନଂ ଗମନସଜ୍ଜଂ କାତୁଂ ଆଣାପେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୬୨।

"ଯୋଜେନ୍ତୁ ୱେ ରାଜରଥେ ସୁଚିତ୍ତେ, କମ୍ବୋଜକେ ଅସ୍ସତରେ ସୁଦନ୍ତେ;

ନାଗେ ଚ ଯୋଜେନ୍ତୁ ସୁୱଣ୍ଣକପ୍ପନେ, ଦକ୍ଖେମୁ ନାଗସ୍ସ ନିୱେସନାନୀ"ତି।

ତତ୍ଥ କମ୍ବୋଜକେ ଅସ୍ସତରେ ସୁଦନ୍ତେତି ସୁସିକ୍ଖିତେ କମ୍ବୋଜରଟ୍ଠସମ୍ଭୱେ ଅସ୍ସତରେ ଯୋଜେନ୍ତୁ।

ଇତରା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା –

୨୬୩।

"ଭେରୀ ମୁଦିଙ୍ଗା ପଣଓ୍ୱା ଚ ସଙ୍ଖା, ଅଓ୍ୱଜ୍ଜୟିଂସୁ ଉଗ୍ଗସେନସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ;

ପାୟାସି ରାଜା ବହୁ ସୋଭମାନୋ, ପୁରକ୍ଖତୋ ନାରିଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ"ତି।

ତତ୍ଥ ବହୁ ସୋଭମାନୋତି ଭିକ୍ଖୱେ, ବାରାଣସିରାଜା ସୋଳସହି ନାରୀସହସ୍ସେହି ପୁରକ୍ଖତୋ ପରିୱାରିତୋ ତସ୍ସ ନାରୀଗଣସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ବାରାଣସିତୋ ନାଗଭଓ୍ୱନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅତିୱିୟ ସୋଭମାନୋ ପାୟାସି।

ତସ୍ସ ନଗରା ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲେଯେଓ୍ୱ ମହାସତ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ନାଗଭଓ୍ୱନଂ ସବ୍ବରତନମୟଂ ପାକାରଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରଟ୍ଟାଲକେ ଚ ଦିସ୍ସମାନରୂପେ କତ୍ୱା ନାଗଭଓ୍ୱନଗାମିଂ ମଗ୍ଗଂ ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତଂ ମାପେସି । ରାଜା ସପରିସୋ ତେନ ମଗ୍ଗେନ ନାଗଭଓ୍ୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରମଣୀୟଂ ଭୂମିଭାଗଞ୍ଚ ପାସାଦେ ଚ ଅଦ୍ଦସ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୬୪।

"ସୁୱଣ୍ଣଚିତକଂ ଭୂମିଂ, ଅଦ୍ଦକ୍ଖି କାସିଓ୍ୱଡ୍ଢନୋ;

ସୋଣ୍ଣମଯପାସାଦେ, ୱେଳୁରିଯଫଲକତ୍ଥତେ।

୨୬୫।

‘‘ସ ରାଜା ପାୱିସି ବ୍ୟମ୍ହଂ, ଚମ୍ପେଯ୍ୟସ୍ସ ନିୱେସନଂ;

ଆଦିଚ୍ଚୱଣ୍ଣସନ୍ନିଭଂ, କଂସୱିଜ୍ଜୁପଭସ୍ସରଂ।

୨୬୬।

‘‘ନାନାରୁକ୍ଖେହି ସଞ୍ଛନ୍ନଂ, ନାନାଗନ୍ଧସମୀରିତଂ;

ସୋ ପାୱେକ୍ଖି କାସିରାଜା, ଚମ୍ପେଯ୍ୟସ୍ସ ନିୱେସନଂ।

୨୬୭।

‘‘ପୱିଟ୍ଠସ୍ମିଂ କାସିରଞ୍ଞେ, ଚମ୍ପେଯ୍ୟସ୍ସ ନିୱେସନଂ;

ଦିବ୍ବା ତୂରିଯା ପୱଜ୍ଜିଂସୁ, ନାଗକଞ୍ଞା ଚ ନଚ୍ଚିସୁଂ।

୨୬୮।

‘‘ତଂ ନାଗକଞ୍ଞା ଚରିତଂ ଗଣେନ, ଅନ୍ୱାରୁହୀ କାସିରାଜା ପସନ୍ନୋ;

ନିସୀଦି ସୋଣ୍ଣମଯମ୍ହି ପୀଠେ, ସାପସ୍ସଯେ ଚନ୍ଦନସାରଲିତ୍ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣଚିତକନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣୱାଲୁକାଯ ସନ୍ଥତଂ। ବ୍ୟମ୍ହନ୍ତି ଅଲଙ୍କତନାଗଭୱନଂ। ଚମ୍ପେଯ୍ୟସ୍ସାତି ନାଗଭୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜସ୍ସ ନିୱେସନଂ ପାୱିସି। କଂସୱିଜ୍ଜୁପଭସ୍ସରନ୍ତି ମେଘମୁଖେ ସଞ୍ଚରଣସୁୱଣ୍ଣୱିଜ୍ଜୁ ୱିଯ ଓଭାସମାନଂ। ନାନାଗନ୍ଧସମୀରିତନ୍ତି ନାନାୱିଧେହି ଦିବ୍ବଗନ୍ଧେହି ଅନୁସଞ୍ଚରିତଂ। ଚରିତଂ ଗଣେନାତି ତଂ ନିୱେସନଂ ନାଗକଞ୍ଞାଗଣେନ ଚରିତଂ ଅନୁସଞ୍ଚରିତଂ। ଚନ୍ଦନସାରଲିତ୍ତେତି ଦିବ୍ବସାରଚନ୍ଦନେନ ଅନୁଲିତ୍ତେ।

ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନମତ୍ତସ୍ସେୱସ୍ସ ନାନଗ୍ଗରସଂ ଦିବ୍ବଭୋଜନଂ ଉପନାମେସୁଂ, ତଥା ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ସେସରାଜପରିସାଯ ଚ। ସୋ ସତ୍ତାହମତ୍ତଂ ସପରିସୋ ଦିବ୍ବନ୍ନପାନାଦୀନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଦିବ୍ବେହି କାମଗୁଣେହି ଅଭିରମିତ୍ୱା ସୁଖସଯନେ ନିସିନ୍ନୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଯସଂ ୱଣ୍ଣେତ୍ୱା ‘‘ନାଗରାଜ, ତ୍ୱଂ ଏୱରୂପଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ୱମ୍ମିକମତ୍ଥକେ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା କସ୍ମା ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋପିସ୍ସ କଥେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୬୯।

‘‘ସୋ ତତ୍ଥ ଭୁତ୍ୱା ଚ ଅଥୋ ରମିତ୍ୱା, ଚମ୍ପେଯ୍ୟକଂ କାସିରାଜା ଅୱୋଚ;

ୱିମାନସେଟ୍ଠାନି ଇମାନି ତୁଯ୍ହଂ, ଆଦିଚ୍ଚୱଣ୍ଣାନି ପଭସ୍ସରାନି;

ନେତାଦିସଂ ଅତ୍ଥି ମନୁସ୍ସଲୋକେ, କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ନାଗ ତପୋ କରୋସି।

୨୭୦।

‘‘ତା କମ୍ବୁକାଯୂରଧରା ସୁୱତ୍ଥା, ୱଟ୍ଟଙ୍ଗୁଲୀ ତମ୍ବତଲୂପପନ୍ନା;

ପଗ୍ଗୟ୍ହ ପାଯେନ୍ତି ଅନୋମୱଣ୍ଣା, ନେତାଦିସଂ ଅତ୍ଥି ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ନାଗ ତପୋ କରୋସି।

୨୭୧।

‘‘ନଜ୍ଜୋ ଚ ତେମା ପୁଥୁଲୋମମଚ୍ଛା, ଆଟାସକୁନ୍ତାଭିରୁଦା ସୁତିତ୍ଥା;

ନେତାଦିସଂ ଅତ୍ଥି ମନୁସ୍ସଲୋକେ, କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ନାଗ ତପୋ କରୋସି।

୨୭୨।

‘‘କୋଞ୍ଚା ମଯୂରା ଦିୱିଯା ଚ ହଂସା, ୱଗ୍ଗୁସ୍ସରା କୋକିଲା ସମ୍ପତନ୍ତି;

ନେତାଦିସଂ ଅତ୍ଥି ମନୁସ୍ସଲୋକେ, କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ନାଗ ତପୋ କରୋସି।

୨୭୩।

‘‘ଅମ୍ବା ଚ ସାଲା ତିଲକା ଚ ଜମ୍ବୁଯୋ, ଉଦ୍ଦାଲକା ପାଟଲିଯୋ ଚ ଫୁଲ୍ଲା;

ନେତାଦିସଂ ଅତ୍ଥି ମନୁସ୍ସଲୋକେ, କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ନାଗ ତପୋ କରୋସି।

୨୭୪।

‘‘ଇମା ଚ ତେ ପୋକ୍ଖରଞ୍ଞୋ ସମନ୍ତତୋ, ଦିବ୍ୟା ଚ ଗନ୍ଧା ସତତଂ ପୱାଯନ୍ତି;

ନେତାଦିସଂ ଅତ୍ଥି ମନୁସ୍ସଲୋକେ, କିଂ ପତ୍ଥଯଂ ନାଗ ତପୋ କରୋସି।

୨୭୫।

‘‘ନ ପୁତ୍ତହେତୁ ନ ଧନସ୍ସ ହେତୁ, ନ ଆଯୁନୋ ଚାପି ଜନିନ୍ଦ ହେତୁ;

ମନୁସ୍ସଯୋନିଂ ଅଭିପତ୍ଥଯାନୋ, ତସ୍ମା ପରକ୍କମ୍ମ ତପୋ କରୋମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତାତି ସୋଳସସହସ୍ସନାଗକଞ୍ଞାଯୋ ସନ୍ଧାଯାହ। କମ୍ବୁକାଯୂରଧରାତି ସୁୱଣ୍ଣାଭରଣଧରା। ୱଙ୍ଗୁଲୀତି ପୱାଳଅଙ୍କୁରସଦିସୱଙ୍ଗୁଲୀ। ତମ୍ବତଲୂପପନ୍ନାତି ଅଭିରତ୍ତେହି ହତ୍ଥପାଦତଲେହି ସମନ୍ନାଗତା। ପାଯେନ୍ତୀତି ଦିବ୍ବପାନଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ପାଯେନ୍ତି। ପୁଥୁଲୋମମଚ୍ଛାତି ପୁଥୁଲପତ୍ତେହି ନାନାମଚ୍ଛେହି ସମନ୍ନାଗତା। ଆଟାସକୁନ୍ତାଭିରୁଦାତି ଆଟାସଙ୍ଖାତେହି ସକୁଣେହି ଅଭିରୁଦା। ସୁତିତ୍ଥାତି ସୁନ୍ଦରତିତ୍ଥା। ଦିୱିଯା ଚ ହଂସାତି ଦିବ୍ବହଂସା ଚ। ସମ୍ପତନ୍ତୀତି ମନୁଞ୍ଞରୱଂ ରୱନ୍ତା ରୁକ୍ଖତୋ ରୁକ୍ଖଂ ସମ୍ପତନ୍ତି। ଦିବ୍ୟା ଚ ଗନ୍ଧାତି ତାସୁ ପୋକ୍ଖରଣୀସୁ ସତତଂ ଦିବ୍ବଗନ୍ଧା ୱାଯନ୍ତି। ଅଭିପତ୍ଥଯାନୋତି ପତ୍ଥଯନ୍ତୋ ୱିଚରାମି। ତସ୍ମାତି ତେନ କାରଣେନ ପରକ୍କମ୍ମ ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ତପୋ କରୋମି, ଉପୋସଥଂ ଉପୱସାମୀତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ରାଜା ଆହ –

୨୭୬।

‘‘ତ୍ୱଂ ଲୋହିତକ୍ଖୋ ୱିହତନ୍ତରଂସୋ, ଅଲଙ୍କତୋ କପ୍ପିତକେସମସ୍ସୁ;

ସୁରୋସିତୋ ଲୋହିତଚନ୍ଦନେନ, ଗନ୍ଧବ୍ବରାଜାୱ ଦିସା ପଭାସସି।

୨୭୭।

‘‘ଦେୱିଦ୍ଧିପତ୍ତୋସି ମହାନୁଭାୱୋ, ସବ୍ବେହି କାମେହି ସମଙ୍ଗିଭୂତୋ;

ପୁଚ୍ଛାମି ତଂ ନାଗରାଜେତମତ୍ଥଂ, ସେୟ୍ୟୋ ଇତୋ କେନ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁରୋସିତୋତି ସୁୱିଲିତ୍ତୋ।

ଅଥସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ନାଗରାଜା ଆହ –

୨୭୮।

‘‘ଜନିନ୍ଦ ନାଞ୍ଞତ୍ର ମନୁସ୍ସଲୋକା, ସୁଦ୍ଧୀୱ ସଂୱିଜତି ସଂଯମୋ ୱା;

ଅହଞ୍ଚ ଲଦ୍ଧାନ ମନୁସ୍ସଯୋନିଂ, କାହାମି ଜାତିମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସୁଦ୍ଧୀ ୱାତି ମହାରାଜ, ଅଞ୍ଞତ୍ର ମନୁସ୍ସଲୋକା ଅମତମହାନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତା ସୁଦ୍ଧି ୱା ସୀଲସଂଯମୋ ୱା ନତ୍ଥି। ଅନ୍ତନ୍ତି ମନୁସ୍ସଯୋନିଂ ଲଦ୍ଧା ଜାତିମରଣସ୍ସ ଅନ୍ତଂ କରିସ୍ସାମୀତି ତପୋ କରୋମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଆହ –

୨୭୯।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହୱେ ସେୱିତବ୍ବା ସପଞ୍ଞା, ବହୁସ୍ସୁତା ଯେ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋ;

ନାରିୟୋ ଚ ଦିସ୍ୱାନ ତୁୱଞ୍ଚ ନାଗ, କାହାମି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାରିୟୋ ଚାତି ଇମା ତୱ ନାଗକଞ୍ଞାୟୋ ଚ ତୁୱଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ବହୂନି ପୁଞ୍ଞାନି କରିସ୍ସାମୀତି ୱଦତି।

ଅଥ ନଂ ନାଗରାଜା ଆହ –

୨୮୦।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହୱେ ସେୱିତବ୍ବା ସପଞ୍ଞା, ବହୁସ୍ସୁତା ଯେ ବହୁଠାନଚିନ୍ତିନୋ;

ନାରିୟୋ ଚ ଦିସ୍ୱାନ ମମଞ୍ଚ ରାଜ, କରୋହି ପୁଞ୍ଞାନି ଅନପ୍ପକାନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କରୋହୀତି କରେୟ୍ୟାସି, ମହାରାଜାତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଉଗ୍ଗସେନୋ ଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ନାଗରାଜ, ଚିରଂ ୱସିମ୍ହ, ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଆପୁଚ୍ଛି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ‘‘ତେନ ହି ମହାରାଜ, ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ଧନଂ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଧନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୨୮୧।

‘‘ଇଦଞ୍ଚ ମେ ଜାତରୂପଂ ପହୂତଂ, ରାସୀ ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ଚ ତାଲମତ୍ତା;

ଇତୋ ହରିତ୍ୱାନ ସୁୱଣ୍ଣଘରାନି, କରସ୍ସୁ ରୂପିଯପାକାରଂ କରୋନ୍ତୁ।

୨୮୨।

''ମୁତ୍ତା ଚ ୱାହସହସ୍ସାନି ପଞ୍ଚ, ୱେଳୁରିଯମିସ୍ସାନି ଇତୋ ହରିତ୍ୱା;

ଅନ୍ତେପୁରେ ଭୂମିଯଂ ସନ୍ଥରନ୍ତୁ, ନିକ୍କଦ୍ଦମା ହେହିତି ନୀରଜା ଚ।

୨୮୩।

''ଏତାଦିସଂ ଆୱସ ରାଜସେଟ୍ଠ, ୱିମାନସେଟ୍ଠଂ ବହୁ ସୋଭମାନଂ;

ବାରାଣସିଂ ନଗରଂ ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତଂ, ରଜ୍ଜଞ୍ଚ କାରେହି ଅନୋମପଞ୍ଞା''ତି।

ତତ୍ଥ ରାସୀତି ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ତାଲପମାଣା ରାସିଯୋ। ସୁୱଣ୍ଣଘରାନୀତି ସୁୱଣ୍ଣଗେହାନି। ନିକ୍କଦ୍ଦମାତି ଏୱଂ ତେ ଅନ୍ତେପୁରେ ଭୂମି ନିକ୍କଦ୍ଦମା ଚ ନିରଜା ଚ ଭୱିସ୍ସତି। ଏତାଦିସନ୍ତି ଏୱରୂପଂ ସୁୱଣ୍ଣମଯଂ ରଜତପାକାରଂ ମୁତ୍ତାୱେଳୁରିଯସନ୍ଥତଭୂମିଭାଗଂ। ଫୀତନ୍ତି ଫୀତଂ ବାରାଣସିନଗରଞ୍ଚ ଆୱସ। ଅନୋମପଞ୍ଞାତି ଅଲାମକପଞ୍ଞା।

ରାଜା ତସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ଅଧିୱାସେସି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ ନାଗଭୱନେ ଭେରିଂ ଚରାପେସି ''ସବ୍ବା ରାଜପରିସା ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିକଂ ଧନଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି। ରଞ୍ଞୋ ଚ ଅନେକେହି ସକଟସତେହି ଧନଂ ପେସେସି। ରାଜା ମହନ୍ତେନ ଯସେନ ନାଗଭୱନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବାରାଣସିମେୱ ଗତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ କିର ଜମ୍ବୁଦୀପତଲଂ ସହିରଞ୍ଞଂ ଜାତଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା ନାଗସମ୍ପତ୍ତିଂ ପହାଯ ଉପୋସଥୱାସଂ ୱସିଂସୂ''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ସୁମନା ରାହୁଲମାତା, ଉଗ୍ଗସେନୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ଚମ୍ପେଯ୍ୟନାଗରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ଚମ୍ପେଯ୍ୟଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା।

[୫୦୭] ୧୧। ମହାପଲୋଭନଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱାନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିସୁଦ୍ଧସଂକିଲେସଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ଇଧ ପନ ସତ୍ଥା ''ଭିକ୍ଖୁ ମାତୁଗାମୋ ନାମେସ ୱିସୁଦ୍ଧସତ୍ତେପି ସଂକିଲିଟ୍ଠେ କରୋତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯନ୍ତି ଚୂଳଅପଲୋଭନେ (ଜା। ୧।୩।୩୭ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତୀତୱତ୍ଥୁ ୱିତ୍ଥାରିତବ୍ବଂ। ତଦା ପନ ମହାସତ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱା କାସିରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅନିତ୍ଥିଗନ୍ଧକୁମାରୋ ନାମ ଅହୋସି। ଇତ୍ଥୀନଂ ହତ୍ଥେ ନ ସଣ୍ଠାତି, ପୁରିସୱେସେନ ନଂ ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେନ୍ତି, ଝାନାଗାରେ ୱସତି, ଇତ୍ଥିଯୋ ନ ପସ୍ସତି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୮୪।

''ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଚୱିତ୍ୱାନ, ଦେୱପୁତ୍ତୋ ମହିଦ୍ଧିକୋ;

ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ଉଦପାଦି, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୁ।

୨୮୫।

''କାମା ୱା କାମସଞ୍ଞା ୱା, ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ସ୍ୱାସ୍ସୁ ତାଯେଓ ସଞ୍ଞାଯ, କାମେହି ଓିଜିଗୁଚ୍ଛଥ।

୨୮୬।

‘‘ତସ୍ସ ଚନ୍ତେପୁରେ ଆସି, ଝାନାଗାରଂ ସୁମାପିତଂ;

ସୋ ତତ୍ଥ ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ, ଏକୋ ରହସି ଝାଯଥ।

୨୮୭।

‘‘ସ ରାଜା ପରିଦେୱେସି, ପୁତ୍ତସୋକେନ ଅଟ୍ଟିତୋ;

ଏକପୁତ୍ତୋ ଚଯଂ ମଯ୍ହଂ, ନ ଚ କାମାନି ଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିସୂତି ସବ୍ବକାମାନଂ ସମିଦ୍ଧୀସୁ ସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ଠିତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଏକୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନିବ୍ବତ୍ତି। ସ୍ୱାସ୍ସୂତି ସୋ କୁମାରୋ। ତାଯେୱାତି ତାଯ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିତାଯ ଝାନସଞ୍ଞାଯ ଏୱ। ସୁମାପିତନ୍ତି ପିତରା ସୁଟ୍ଠୁ ମନାପଂ କତ୍ୱା ମାପିତଂ। ରହସି ଝାଯଥାତି ମାତୁଗାମଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋ ୱସି। ପରିଦେୱେସୀତି ୱିଲପି।

ପଞ୍ଚମା ରଞ୍ଞୋ ପରିଦେୱନଗାଥା –

୨୮୮।

‘‘କୋ ନୁ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ଉପାଯୋ ସୋ, କୋ ୱା ଜାନାତି କିଞ୍ଚନଂ;

ଯୋ ମେ ପୁତ୍ତଂ ପଲୋଭେଯ୍ଯ, ଯଥା କାମାନି ପତ୍ଥଯେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ନୁ ଖ୍ୱେତ୍ଥ ଉପାଯୋତି କୋ ନୁ ଖୋ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ସ କାମାନଂ ଭୁଞ୍ଜନୌପାଯୋ। ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଇଧୁପାଯୋ ସୋ’’ତିପି ପାଠୋ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ ଏତଂ ଉପୱସିତ୍ୱା ଉପଲାପନକାରଣଂ ଜାନାତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। କୋ ୱା ଜାନାତି କିଞ୍ଚନନ୍ତି କୋ ୱା ଏତସ୍ସ ପଲିବୋଧକାରଣଂ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ପରଂ ଦିଯଡ୍ଢଗାଥା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା –

୨୮୯।

‘‘ଅହୁ କୁମାରୀ ତତ୍ଥେୱ, ୱଣ୍ଣରୂପସମାହିତା;

କୁସଲା ନଚ୍ଚଗୀତସ୍ସ, ୱାଦିତେ ଚ ପଦକ୍ଖିଣା।

୨୯୦।

‘‘ସା ତତ୍ଥ ଉପସଙ୍କମ୍ମ, ରାଜାନଂ ଏତଦବ୍ରୱୀ’’ତି;

ତତ୍ଥ ଅହୂତି ଭିକ୍ଖୱେ, ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତେପୁରେ ଚୂଳଅନାଟକାନଂ ଅନ୍ତରେ ଏକା ତରୁଣକୁମାରିକା ଅହୋସି। ପଦକ୍ଖିଣାତି ସୁସିକ୍ଖିତା।

‘‘ଅହଂ ଖୋ ନଂ ପଲୋଭେଯ୍ଯଂ, ସଚେ ଭତ୍ତା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। –

ଉପଡ୍ଢଗାଥା କୁମାରିକାଯ ୱୁତ୍ତା।

ତତ୍ଥ ସଚେ ଭଣାତି ସଚେ ଏସ ମଯ୍ହଂ ପତି ଭୱିସ୍ସତୀତି।

୨୯୧।

''ତଂ ତଥାୱାଦିନିଂ ରାଜା, କୁମାରିଂ ଏତଦବ୍ରୱି;

ଦ୍ୱଞ୍ଚଞ୍ଚେୱ ନଂ ପଲୋଭେହି, ତୱ ଭତ୍ତା ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ତତ୍ଥ ତୱ ଭଣାତି ତୱେସ ପତି ଭୱିସ୍ସତି, ଦ୍ୱଞ୍ଚଞ୍ଚେୱ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଭୱିସ୍ସସି, ଗଚ୍ଛ ନଂ ପଲୋଭେହି, କାମରସଂ ଜାନାପେହୀତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ରାଜା ''ଇମିସ୍ସା କିର ଓକାସଂ କରୋନ୍ତୁ''ତି କୁମାରସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାକାନଂ ପେସେସି। ସା ପଚ୍ଚୂସକାଲେ ୱୀଣଂ ଆଦାଯ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସ ସଯନଗବ୍ଭସ୍ସ ବହି ଅୱିଦୂରେ ଠତ୍ୱା ଅଗ୍ଗନଖେହି ୱୀଣଂ ୱାଦେନ୍ତୀ ମଧୁରସରେନ ଗାଯିତ୍ୱା ତଂ ପଲୋଭେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୯୨।

''ସା ଚ ଅନ୍ତେପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ବହୁଂ କାମୁପସଂହିତଂ;

ହଦଯଙ୍ଗମା ପେମନୀଯା, ଚିତ୍ରା ଗାଥା ଅଭାସଥ।

୨୯୩।

''ତସ୍ସା ଚ ଗାଯମାନାଯ, ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱାନ ନାରିଯା;

କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ଜନଂ ସୋ ପରିପୁଚ୍ଛଥ।

୨୯୪।

''କସ୍ସେସୋ ସଦ୍ଦୋ କୋ ୱା ସୋ, ଭଣତି ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ବହୁଂ;

ହଦଯଙ୍ଗମଂ ପେମନୀଯଂ, ଅହୋ କଣ୍ଣସୁଖଂ ମମ।

୨୯୫।

''ଏସା ଖୋ ପମଦା ଦେୱ, ଖିଡ୍ଡା ଏସା ଅନପ୍ପିକା;

ସଚେ ତ୍ୱଂ କାମେ ଭୁଞ୍ଜେଯ୍ୟ, ଭିଯ୍ୟୋ ଭିଯ୍ୟୋ ଛାଦେଯ୍ୟୁ ତଂ।

୨୯୬।

''ଇଙ୍ଘ ଆଗଚ୍ଛତୋରେନ, ଅୱିଦୂରମ୍ହି ଗାଯତୁ;

ଅସ୍ସମସ୍ସ ସମୀପମ୍ହି, ସନ୍ତିକେ ମଯ୍ହ ଗାଯତୁ।

୨୯୭।

‘‘ତିରୋକୁଟମ୍ହି ଗାୟିତ୍ୱା, ଝାନାଗାରମ୍ହି ପାୱିସି;

ବନ୍ଧି ନଂ ଅନୁପୁବ୍ବେନ, ଆରଞ୍ଜଞ୍ଜମିୱ କୁଞ୍ଜରଂ।

୨୯୮।

‘‘ତସ୍ସ କାମରସଂ ଞତ୍ୱା, ଇସ୍ସାଧମ୍ମୋ ଅଜାୟଥ;

‘ଅହମେୱ କାମେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟଂ, ମା ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ଅହୁ’।

୨୯୯।

‘‘ତତୋ ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ପୁରିସେ ହନ୍ତୁଂ ଉପକ୍କମି;

ଅହମେୱେକୋ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସଂ, ମା ଅଞ୍ଞୋ ପୁରିସୋ ସିୟା।

୩୦୦।

‘‘ତତୋ ଜାନପଦା ସବ୍ବେ, ୱିକ୍କନ୍ଦିଂସୁ ସମାଗତା;

ପୁତ୍ତୋ ତ୍ୟାୟଂ ମହାରାଜ, ଜନଂ ହେଠେତ୍ୟଦୂସକଂ।

୩୦୧।

‘‘ତଞ୍ଚ ରାଜା ୱିୱାହେସି, ସମ୍ହା ରଟ୍ଠା ଚ ଖତ୍ତିୟୋ;

ୟାୱତା ୱିଜିତଂ ମୟ୍ହଂ, ନ ତେ ୱତ୍ଥବ୍ବ ତାୱଦେ।

୩୦୨।

‘‘ତତୋ ସୋ ଭରିୟମାଦାୟ, ସମୁଦ୍ଦଂ ଉପସଙ୍କମି;

ପଣ୍ଣସାଲଂ କରିତ୍ୱାନ, ୱନମୁଞ୍ଛାୟ ପାୱିସି।

୩୦୩।

‘‘ଅଥେତ୍ଥ ଇସି ମାଗଞ୍ଛି, ସମୁଦ୍ଦଂ ଉପରୂପରି;

ସୋ ତସ୍ସ ଗେହଂ ପାୱେକ୍ଖି, ଭତ୍ତକାଲେ ଉପଟ୍ଠିତେ।

୩୦୪।

‘‘ତଞ୍ଚ ଭରିୟା ପଲୋଭେସି, ପସ୍ସ ୟାୱ ସୁଦାରୁଣଂ;

ଚୁତୋ ସୋ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟମ୍ହା, ଇଦ୍ଧିୟା ପରିହାୟଥ।

୩୦୫।

‘‘ରାଜପୁତ୍ତୋ ଚ ଉଞ୍ଛାତୋ, ୱନମୂଲଫଲଂ ବହୁଂ;

ସାଯଂ କାଜେନ ଆଦାଯ, ଅସ୍ସମଂ ଉପସଙ୍କମି।

୩୦୬।

‘‘ଇସୀ ଚ ଖତ୍ତିଯଂ ଦିସ୍ୱା, ସମୁଦ୍ଦଂ ଉପସଙ୍କମି;

‘ୱେହାଯସଂ ଗମିସ୍ସ’ନ୍ତି, ସୀଦତେ ସୋ ମହଣ୍ଣୱେ।

୩୦୭।

‘‘ଖତ୍ତିଯୋ ଚ ଇସିଂ ଦିସ୍ୱା, ସୀଦମାନଂ ମହଣ୍ଣୱେ;

ତସ୍ସେୱ ଅନୁକମ୍ପାଯ, ଇମା ଗାଥା ଅଭାସଥ।

୩୦୮।

‘‘ଅଭିଜ୍ଜମାନେ ୱାରିସ୍ମିଂ, ସଯଂ ଆଗମ୍ମ ଇଦ୍ଧିଯା;

ମିସ୍ସୀଭାୱିତ୍ଥିଯା ଗନ୍ତ୍ୱା, ସଂସୀଦସି ମହଣ୍ଣୱେ।

୩୦୯।

‘‘ଆୱଟ୍ଟନୀ ମହାମାଯା, ବ୍ରହ୍ମଚରିଯୱିକୋପନା;

ସୀଦନ୍ତି ନଂ ୱିଦିତ୍ୱାନ, ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜଯେ।

୩୧୦।

‘‘ଅନଲା ମୁଦୁସମ୍ଭାସା, ଦୁପ୍ପୂରା ତା ନଦୀସମା;

ସୀଦନ୍ତି ନଂ ୱିଦିତ୍ୱାନ, ଆରକା ପରିୱଜ୍ଜଯେ।

୩୧୧।

‘‘ଯଂ ଏତା ଉପସେୱନ୍ତି, ଛନ୍ଦସା ୱା ଧନେନ ୱା;

ଜାତୱେଦୋୱ ସଂ ଠାନଂ, ଖିପ୍ପଂ ଅନୁଦହନ୍ତି ତଂ।

୩୧୨।

‘‘ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ୱଚୋ ସୁତ୍ୱା, ଇସିସ୍ସ ନିବ୍ବିଦା ଅହୁ;

ଲଦ୍ଧା ପୋରାଣକଂ ମଗ୍ଗଂ, ଗଚ୍ଛତେ ସୋ ୱିହାଯସଂ।

୩୧୩।

‘‘ଖତ୍ତିୟୋ ଚ ଇସିଂ ଦିସ୍ୱା, ଗଚ୍ଛମାନଂ ୱିହାୟସଂ;

ସଂୱେଗଂ ଅଲଭୀ ଧୀରୋ, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ସମରୋଚୟି।

୩୧୪।

‘‘ତତୋ ସୋ ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନ, କାମରାଗଂ ୱିରାଜୟି;

କାମରାଗଂ ୱିରାଜେତ୍ୱା, ବ୍ରାହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନ୍ତେପୁରନ୍ତି କୁମାରସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ। ବହୁନ୍ତି ବହୁଂ ନାନପ୍ପକାରଂ। କାମୂପସଂହିତନ୍ତି କାମନିସ୍ସିତଂ ଗୀତଂ ପୱଡ୍ଢମାନା। କାମଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ଅନିତ୍ଥିଗନ୍ଧକୁମାରସ୍ସ କାମଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ଜନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତିକାୱଚରଂ ପରିଚାରିକଜନଂ। ଉଚ୍ଚାୱଚନ୍ତି ଉଗ୍ଗତଞ୍ଚ ଅନୁଗ୍ଗତଞ୍ଚ। ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାତି ସଚେ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟାସି। ଛାଦେୟ୍ୟୁ ତନ୍ତି ଏତେ କାମା ନାମ ତୱ ରୁଚ୍ଚେୟ୍ୟୁଂ। ସୋ ‘‘ପମଦା’’ତି ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ଇତରା ପୁନଦିୱସେପି ଗାୟି। ଏୱଂ କୁମାରୋ ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସା ଆଗମନଂ ରୋଚେନ୍ତୋ ପରିଚାରିକେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଇଙ୍ଘା’’ତି ଗାଥମାହ।

ତିରୋକୁଚ୍ଛମ୍ହୀତି ସୟନଗବ୍ଭକୁଚ୍ଛସ୍ସ ବହି। ମା ଅଞ୍ଞୋତି ଅଞ୍ଞୋ କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ପୁରିସୋ ନାମ ମା ସିୟା। ହନ୍ତୁଂ ଉପକ୍କମୀତି ଅନ୍ତରୱୀଥିଂ ଓତରିତ୍ୱା ମାରେତୁଂ ଆରଭି। ୱିକନ୍ଦିଂସୂତି କୁମାରେନ କତିପୟେସୁ ପୁରିସେସୁ ପହଟେସୁ ପୁରିସା ପଲାୟିତ୍ୱା ଗେହାନି ପୱିସିଂସୁ। ସୋ ପୁରିସେ ଅଲଭନ୍ତୋ ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ରାଜଙ୍ଗଣେ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ଉପକ୍କୋସିଂସୁ। ଜନଂ ହେଠେତ୍ୱଦୂସକନ୍ତି ନିରପରାଧଂ ଜନଂ ହେଠେତି, ତଂ ଗଣ୍ହାପେଥାତି ୱଦିଂସୁ। ରାଜା ଉପାୟେନ କୁମାରଂ ଗଣ୍ହାପେତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ସ କିଂ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱ, ଅଞ୍ଞଂ ନତ୍ଥି, ଇମଂ ପନ କୁମାରଂ ତାୟ କୁମାରିକାୟ ସଦ୍ଧିଂ ରଟ୍ଠା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଥା ଅକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ‘‘ତଞ୍ଚା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱିୱାହେସୀତି ପବ୍ବାଜେସି। ନ ତେ ୱତ୍ଥବ୍ବ ତାୱଦେତି ଯତ୍ତକଂ ମୟ୍ହଂ ୱିଜିତଂ, ତତ୍ତକେ ତୟା ନ ୱତ୍ଥବ୍ବଂ। ଉଞ୍ଛାୟାତି ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ।

ତସ୍ମିଂ ପନ ୱନଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଇତରା ଯଂ ତତ୍ଥ ପତିତବ୍ବଯୁତ୍ତକଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ ପତିତ୍ୱା ତସ୍ସାଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦତି। ଏୱଂ କାଲେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଏକଦିୱସଂ ଅନ୍ତରଦୀପକୱାସୀ ଏକୋ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତତାପସୋ ଅସ୍ସମପଦତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଣିଫଲକଂ ୱିୟ ଉଦକଂ ମଦ୍ଦମାନୋୱ ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲାୟ ଉପରିଭାଗଂ ପତ୍ୱା ଧୂମଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ମନୁସ୍ସା ୱସନ୍ତି ମଞ୍ଞେ’’ତି ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ଓତରି। ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଇତ୍ଥିକୁତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅନାଚାରଂ ଅଚରି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ‘‘ଅଥେତ୍ଥା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଇସି ମାଗଚ୍ଛୀତି ଇସି ଆଗଚ୍ଛି। ସମୁଦ୍ଦଂ ଉପରୂପରୀତି ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ମତ୍ଥକମତ୍ଥକେନ। ପସ୍ସ ଯାୱ ସୁଦାରୁଣନ୍ତି ପସ୍ସଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ତାୟ କୁମାରିକାୟ ଯାୱ ସୁଦାରୁଣଂ କମ୍ମଂ କତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସାୟନ୍ତି ସାୟନ୍ହସମୟେ। ଦିସ୍ୱାତି ତଂ ୱିଜହିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ସକଲଦିୱସଂ ତତ୍ଥେୱ ହୁତ୍ୱା ସାୟନ୍ହସମୟେ ରାଜପୁତ୍ତଂ ଆଗତଂ ଦିସ୍ୱା ପଲାୟିତୁଂ ‘‘ୱେହାୟସଂ ଗମିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଉପ୍ପତନାକାରଂ କରୋନ୍ତୋ ପତିତ୍ୱା ମହଣ୍ଣୱେ ସୀଦତି। ଇସିଂ ଦିସ୍ୱାତି ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସିତ୍ୱା। ଅନୁକମ୍ପାୟାତି ସଚାୟଂ ଭୂମିୟା ଆଗତୋ ଅଭୱିସ୍ସ, ପଲାୟିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସେୟ୍ୟ, ଆକାସେନ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ସମୁଦ୍ଦେ ପତିତୋପି ଉପ୍ପତନାକାରମେୱ କରୋତୀତି ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତସ୍ସେୱ ଅନୁକମ୍ପାୟ ଅଭାସଥ। ତାସଂ ପନ ଗାଥାନଂ ଅତ୍ଥୋ ତିକନିପାତେ ୱୁତ୍ତୋୟେୱ। ନିବ୍ବିଦା ଅହୂତି କାମେସୁ ନିବ୍ବେଦୋ ଜାତୋ। ପୋରାଣକଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅଧିଗତଂ ଝାନୱିସେସଂ। ପବ୍ବଜିତ୍ୱାନାତି ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ମନୁସ୍ସାୱାସଂ ନେତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା କାମରାଗଂ ୱିରାଜୟି, ୱିରାଜେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସୀତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମାତୁଗାମଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିସୁଦ୍ଧସତ୍ତାପି ସଂକିଲିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ। ତଦା ଅନିତ୍ଥିଗନ୍ଧକୁମାରୋ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ମହାପଲୋଭନଜାତକୱଣ୍ଣନା ଏକାଦସମା।

[୫୦୮] ୧୨। ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା

୩୧୫-୩୩୬। ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତଜାତକଂ ମହାଉମଙ୍ଗେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦ୍ୱାଦସମା।

[୫୦୯] ୧୩। ହତ୍ଥିପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ପସ୍ସାମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ଏସୁକାରୀ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ତସ୍ସ ପୁରୋହିତୋ ଦହରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପିୟସହାୟୋ। ତେ ଉଭୋପି ଅପୁତ୍ତକା ଅହେସୁଂ। ତେ ଏକଦିୱସଂ ସୁଖସୟନେ ନିସିନ୍ନା ମନ୍ତୟିଂସୁ ''ଅମ୍ହାକଂ ଇସ୍ସରିୟଂ ମହନ୍ତଂ, ପୁତ୍ତୋ ୱା ଧୀତା ୱା ନତ୍ଥି, କିଂ ନୁ ଖୋ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି। ତତୋ ରାଜା ପୁରୋହିତଂ ଆହ – ''ସମ୍ମ, ସଚେ ତୱ ଗେହେ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟିସ୍ସତି, ମମ ରଜ୍ଜସ୍ସ ସାମିକୋ ଭୱିସ୍ସତି, ସଚେ ମମ ପୁତ୍ତୋ ଜାୟିସ୍ସତି, ତୱ ଗେହେ ଭୋଗାନଂ ସାମିକୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି। ଏୱଂ ଉଭୋପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଗରିଂସୁ।

ଅଥେକଦିୱସଂ ପୁରୋହିତୋ ଭୋଗଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗମନକାଲେ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରେନ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତୋ ବହିନଗରେ ଏକଂ ବହୁପୁତ୍ତିକଂ ନାମ ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥିଂ ପସ୍ସି। ତସ୍ସା ସତ୍ତ ପୁତ୍ତା ସବ୍ବେୱ ଅରୋଗା, ଏକୋ ପଚନଭାଜନକପଲ୍ଲଂ ଗଣ୍ହି, ଏକୋ ସୟନକଟସାରକଂ, ଏକୋ ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଏକୋ ପଚ୍ଛତୋ, ଏକୋ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ଗଣ୍ହି, ଏକୋ ଅଙ୍କେ ନିସିନ୍ନୋ, ଏକୋ ଖନ୍ଧେ। ଅଥ ନଂ ପୁରୋହିତୋ ପୁଚ୍ଛି ''ଭଦ୍ଦେ, ଇମେସଂ ଦାରକାନଂ ପିତା କୁହି''ନ୍ତି? ''ସାମି, ଇମେସଂ ପିତା ନାମ ନିବଦ୍ଧୋ ନତ୍ଥୀ''ତି। ''ଏୱରୂପେ ସତ୍ତ ପୁତ୍ତେ କିନ୍ତି କତ୍ୱା ଅଲତ୍ଥା''ତି? ସା ଅଞ୍ଞଂ ଗହଣଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ନଗରଦ୍ୱାରେ ଠିତଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ''ସାମି ଏତସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧେ ଅଧିୱତ୍ଥାୟ ଦେୱତାୟ ସନ୍ତିକେ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ଲଭିଂ, ଏତାୟ ମେ ପୁତ୍ତା ଦିନ୍ନା''ତି ଆହ। ପୁରୋହିତୋ ''ତେନ ହି ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱ''ନ୍ତି ରଥା ଓରୁୟ୍ହ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାଖାୟ ଗହେତ୍ୱା ଚାଲେତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ଦେୱତେ, ତ୍ୱଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା କିଂ ନାମ ନ ଲଭସି, ରାଜା ତେ ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ସହସ୍ସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ବଲିକମ୍ମଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ନ ଦେସି, ଏତାୟ ଦୁଗ୍ଗତିତ୍ଥିୟା ତୱ କୋ ଉପକାରୋ କତୋ, ୟେନସ୍ସା ସତ୍ତ ପୁତ୍ତେ ଅଦାସି। ସଚେ ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତଂ ନ ଦେସି, ଇତୋ ତଂ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ସମୂଲଂ ଛିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡିକଂ କାରେସ୍ସାମୀ''ତି ରୁକ୍ଖଦେୱତଂ ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ସୋ ଏତେନ ନିୟାମେନେୱ ପୁନଦିୱସେପୀତି ପଟିପାଟିୟା ଛ ଦିୱସେ କଥେସି। ଛଟ୍ଠେ ପନ ଦିୱସେ ସାଖାୟ ଗହେତ୍ୱା ''ରୁକ୍ଖଦେୱତେ ଅଜ୍ଜେକରତ୍ତିମତ୍ତକମେୱ ସେସଂ, ସଚେ ମେ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତଂ ନ ଦେସି, ସ୍ୱେ ତଂ ନିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ।

ରୁକ୍ଖଦେୱତା ଆୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ତଂ କାରଣଂ ତଥତୋ ଞତ୍ୱା ''ଅୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁତ୍ତଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ମମ ୱିମାନଂ ନାସେସ୍ସତି, କେନ ନୁ ଖୋ ଉପାୟେନ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଚତୁନ୍ନଂ ମହାରାଜାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତେ ''ମୟଂ ତସ୍ସ ପୁତ୍ତଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସାମା''ତି ୱଦିଂସୁ। ଅଟ୍ଠୱୀସତିୟକ୍ଖସେନାପତୀନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି, ତେପି ତଥେୱାହଂସୁ। ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କଥେସି। ସୋପି ''ଲଭିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ ରାଜା ଅନୁଚ୍ଛୱିକେ ପୁତ୍ତେ, ଉଦାହୁ ନୋ''ତି ଉପଧାରେନ୍ତୋ ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତେ ଚତ୍ତାରୋ ଦେୱପୁତ୍ତେ ପସ୍ସି। ତେ କିର ପୁରିମଭୱେ ବାରାଣସିୟଂ ପେସକାରା ହୁତ୍ୱା ତେନ କମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧକଂ ପଞ୍ଚକୋଟ୍ଠାସଂ କତ୍ୱା ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସେ ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ପଞ୍ଚମଂ ଗହେତ୍ୱା ଏକତୋୱ ଦାନଂ ଅଦଂସୁ। ତେ ତତୋ ଚୁତା ତାୱତିଂସଭୱନେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ, ତତୋ ୟାମଭୱନେତି ଏୱଂ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂ ଛସୁ ଦେୱଲୋକେସୁ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତା ୱିଚରନ୍ତି। ତଦା ପନ ନେସଂ ତାୱତିଂସଭୱନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ୟାମଭୱନଂ ଗମନୱାରୋ ହୋତି। ସକ୍କୋ ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପକ୍କୋସିତ୍ୱା ''ମାରିସା, ତୁମ୍ହେହି ମନୁସ୍ସଲୋକଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏସୁକାରୀରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିୟା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତଥା''ତି ଆହ। ତେ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''ସାଧୁ ଦେୱ, ଗମିସ୍ସାମ, ନ ପନମ୍ହାକଂ ରାଜକୁଲେନତ୍ଥୋ, ପୁରୋହିତସ୍ସ ଗେହେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଦହରକାଲେୟେୱ କାମେ ପହାୟ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା''ତି ୱଦିଂସୁ। ସକ୍କୋ ''ସାଧୂ''ତି ତେସଂ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଦେୱତାୟ ତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ସା ତୁଟ୍ଠମାନସା ସକ୍କଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିମାନମେୱ ଗତା।

ପୁରୋହିତୋପି ପୁନଦିୱସେ ବଲୱପୁରିସେ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ୱାସିଫରସୁଆଦୀନି ଗାହାପେତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖସାଖାୟ ଗହେତ୍ୱା ''ଅମ୍ଭୋ ଦେୱତେ, ଅଜ୍ଜ ମୟ୍ହଂ ତଂ ୟାଚନ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତମୋ ଦିୱସୋ, ଇଦାନି ତେ ନିଟ୍ଠାନକାଲୋ''ତି ଆହ। ତତୋ ରୁକ୍ଖଦେୱତା ମହନ୍ତେନାନୁଭାୱେନ ଖନ୍ଧୱିୱରତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମଧୁରସରେନ ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା 'ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତିଟ୍ଠତୁ ଏକୋ ପୁତ୍ତୋ, ଚତ୍ତାରୋ ତେ ପୁତ୍ତେ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଆହ। ''ମମ

ପୁତ୍ତେନତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ଅମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତଂ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ତୁଯ୍ହଂଯେୱ ଦେମୀ’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ମମ ଦ୍ୱେ, ରଞ୍ଞୋ ଦ୍ୱେ ଦେହୀ’’ତି। ‘‘ରଞ୍ଞୋ ନ ଦେମି, ଚତ୍ତାରୋପି ତୁଯ୍ହମେୱ ଦସ୍ସାମି, ତଯା ଚ ଲଦ୍ଧମତ୍ତାୱ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଅଗାରେ ପନ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଦହରକାଲେଯେୱ ପବ୍ବଜିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ‘‘ତ୍ୱଂ ମେ କେୱଲଂ ପୁତ୍ତେ ଦେହି, ଅପବ୍ବଜନକାରଣଂ ପନ ଅମ୍ହାକଂ ଭାରୋ’’ତି। ସା ତସ୍ସ ପୁତ୍ତୱରଂ ଦତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂ ପାୱିସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦେୱତାଯ ସକ୍କାରୋ ମହା ଅହୋସି।

ଜେଟ୍ଠକଦେୱପୁତ୍ତୋ ଚୱିତ୍ୱା ପୁରୋହିତସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି। ତସ୍ସ ନାମଗ୍ଗହଣଦିୱସେ ‘‘ହତ୍ଥିପାଲୋ’’ତି ନାମଂ କତ୍ୱା ଅପବ୍ବଜନତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥିଗୋପକେ ପଟିଚ୍ଛାପେସୁଂ। ସୋ ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ୱଡ୍ଢତି। ତସ୍ସ ପଦସା ଗମନକାଲେ ଦୁତିଯୋ ଚୱିତ୍ୱା ଅପରାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ତସ୍ସପି ଜାତକାଲେ ‘‘ଅସ୍ସପାଲୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ଅସ୍ସଗୋପକାନଂ ସନ୍ତିକେ ୱଡ୍ଢତି। ତତିଯସ୍ସ ଜାତକାଲେ ‘‘ଗୋପାଲୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ଗୋପାଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱଡ୍ଢତି। ଚତୁତ୍ଥସ୍ସ ଜାତକାଲେ ‘‘ଅଜପାଲୋ’’ତି ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ଅଜପାଲେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱଡ୍ଢତି। ତେ ୱୁଡ୍ଢିମନ୍ୱାଯ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତା ଅହେସୁଂ।

ଅଥ ନେସଂ ପବ୍ବଜିତଭଯେନ ରଞ୍ଞୋ ୱିଜିତା ପବ୍ବଜିତେ ନୀହରିଂସୁ। ସକଲକାସିରଟ୍ଠେ ଏକପବ୍ବଜିତୋପି ନାହୋସି। ତେ କୁମାରା ଅତିଫରୁସା ଅହେସୁଂ, ଯାଯ ଦିସାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାଯ ଆହରିଯମାନଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି। ହତ୍ଥିପାଲସ୍ସ ସୋଳସୱସ୍ସକାଲେ କାଯସମ୍ପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ‘‘କୁମାରା ମହଲ୍ଲକା ଜାତା, ଛତ୍ତୁସ୍ସାପନସମଯୋ, ତେସଂ କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ମନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଏତେ ଅଭିସିତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତିସ୍ସରା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ତତୋ ପବ୍ବଜିତା ଆଗମିସ୍ସନ୍ତି, ତେ ଦିସ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସନ୍ତି, ଏତେସଂ ପବ୍ବଜିତକାଲେ ଜନପଦୋ ଉଲ୍ଲୋଳୋ ଭୱିସ୍ସତି, ୱୀମଂସିସ୍ସାମ ତାୱ ନେ, ପଚ୍ଛା ଅଭିସିଞ୍ଚିସ୍ସାମା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉଭୋପି ଇସିୱେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ଚରନ୍ତା ହତ୍ଥିପାଲସ୍ସ କୁମାରସ୍ସ ନିୱେସନଦ୍ୱାରଂ ଅଗମଂସୁ। କୁମାରୋ ତେ ଦିସ୍ୱାୱ ତୁଟ୍ଠୋ ପସନ୍ନୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୩୭।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ପସ୍ସାମ, ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଦେୱୱଣ୍ଣିନଂ;

ମହାଜଟଂ ଖାରିଧରଂ, ପଙ୍କଦନ୍ତଂ ରଜସ୍ସିରଂ।

୩୩୮।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ପସ୍ସାମ, ଇସିଂ ଧମ୍ମଗୁଣେ ରତଂ;

କାସାଯୱତ୍ଥୱସନଂ, ୱାକଚୀରଂ ପଟିଚ୍ଛଦଂ।

୩୩୯।

‘‘ଆସନଂ ଉଦକଂ ପଜ୍ଜଂ, ପଟିଗଣ୍ହାତୁ ନୋ ଭୱଂ;

ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ, ଅଗ୍ଘଂ କୁରୁତୁ ନୋ ଭୱ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣନ୍ତି ବାହିତପାପବ୍ରାହ୍ମଣଂ। ଦେୱୱଣ୍ଣିନନ୍ତି ସେଟ୍ଠୱଣ୍ଣିନଂ ଘୋରତପଂ ପରମତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ଉପଗତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଖାରିଧରନ୍ତି ଖାରିଭାରଧରଂ। ଇସିନ୍ତି ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦଯୋ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଠିତଂ। ଧମ୍ମଗୁଣେ ରତନ୍ତି ସୁଚରିତକୋଟ୍ଠାସେ ଅଭିରତଂ। ‘‘ଆସନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ତେସଂ ନିସୀଦନତ୍ଥାଯ ଆସନଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଗନ୍ଧୋଦକଞ୍ଚ ପାଦବ୍ଭଞ୍ଜନଞ୍ଚ ଉପନେତ୍ୱା ଆହ। ଅଗ୍ଘେତି ଇମେ ସବ୍ବେପି ଆସନାଦଯୋ ଅଗ୍ଘେ ଭୱନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛାମ। କୁରୁତୁ ନୋତି ଇମେ ନୋ ଅଗ୍ଘେ ଭୱଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହତୂତି।

ଏୱଂ ସୋ ତେସୁ ଏକେକଂ ୱାରେନାହ। ଅଥ ନଂ ପୁରୋହିତୋ ଆହ – ‘‘ତାତ ହତ୍ଥିପାଲ ତ୍ୱଂ ଅମ୍ହେ ‘କେ ଇମେ’ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱଂ କଥେସୀ’’ତି। ‘‘ହେମୱନ୍ତକା ଇସଯୋ’’ତି। ‘‘ନ ମଯଂ, ତାତ, ଇସଯୋ, ଏସ ରାଜା ଏସୁକାରୀ, ଅହଂ ତେ ପିତା ପରୋହିତୋ’’ତି। ‘‘ଅଥ କସ୍ମା ଇସିୱେସଂ ଗଣ୍ହିତ୍ଥା’’ତି? ‘‘ତୱ ୱୀମଂସନତ୍ଥାଯା’’ତି। ‘‘ମମ କିଂ ୱୀମଂସଥା’’ତି? ‘‘ସଚେ ଅମ୍ହେ ଦିସ୍ୱା ନ ପବ୍ବଜିସ୍ସସି, ଅଥ ତଂ ରଜ୍ଜେ ଅଭିସିଞ୍ଚିତୁଂ

ଆଗତାମ୍ହା’’ତି। ‘‘ତାତ ନ ମେ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହନ୍ତି। ଅଥ ନଂ ପିତା ‘‘ତାତ ହତ୍ଥିପାଲ, ନାଯଂ କାଲୋ ପବ୍ବଜ୍ଜାଯା’’ତି ୱତ୍ୱା ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ ଅନୁସାସନ୍ତୋ ଚତୁତ୍ଥଗାଥମାହ –

୩୪୦।

‘‘ଅଧିଚ୍ଚ ୱେଦେ ପରିଯେସ ୱିତ୍ତଂ, ପୁତ୍ତେ ଗେହେ ତାତ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା;

ଗନ୍ଧେ ରସେ ପଚ୍ଚନୁଭୁଯ୍ୟ ସବ୍ବଂ, ଅରଞ୍ଞଂ ସାଧୁ ମୁନି ସୋ ପସତ୍ଥୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଧିଚ୍ଚାତି ସଜ୍ଝାଯିତ୍ୱା। ପୁତ୍ତେତି ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ନାଟକେ ୱାରେନ ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଧୀତାହି ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ତେ ପୁତ୍ତେ ଗେହେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବନ୍ତି ଏତେ ଚ ଗନ୍ଧରସେ ସେସଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ୱତ୍ଥୁକାମଂ ଅନୁଭୱିତ୍ୱା। ଅରଞ୍ଞଂ ସାଧୁ ମୁନି ସୋ ପସତ୍ଥୋତି ପଚ୍ଛା ମହଲ୍ଲକକାଲେ ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ଅରଞ୍ଞଂ ସାଧୁ ଲଦ୍ଧକଂ ହୋତି। ଯୋ ଏୱରୂପେ କାଲେ ପବ୍ବଜତି, ସୋ ମୁନି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଅରିଯେହି ପସତ୍ଥୋତି ୱଦତି।

ତତୋ ହତ୍ଥିପାଲୋ ଗାଥମାହ –

୩୪୧।

‘‘ୱେଦା ନ ସଚ୍ଚା ନ ଚ ୱିତ୍ତଲାଭୋ, ନ ପୁତ୍ତଲାଭେନ ଜରଂ ୱିହନ୍ତି;

ଗନ୍ଧେ ରସେ ମୁଚ୍ଚନମାହୁ ସନ୍ତୋ, ସକମ୍ମୁନା ହୋତି ଫଲୂପପତ୍ତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ସଚ୍ଚାତି ଯଂ ସଗ୍ଗଞ୍ଚ ମଗ୍ଗଞ୍ଚ ୱଦନ୍ତି, ନ ତଂ ସାଧେନ୍ତି, ତୁଚ୍ଛା ନିସ୍ସାରା ନିପ୍ଫଲା। ନ ଚ ୱିତ୍ତଲାଭୋତି ଧନଲାଭୋପି ପଞ୍ଚସାଧାରଣତ୍ତା ସବ୍ବୋ ଏକସଭାୱୋ ନ ହୋତି। ଜରନ୍ତି ତାତ, ଜରଂ ୱା ବ୍ଯାଧିମରଣଂ ୱା ନ କୋଚି ପୁତ୍ତଲାଭେନ ପଟିବାହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ଅତ୍ଥି। ଦୁକ୍ଖମୂଲା ହେତେ ଉପଧଯୋ। ଗନ୍ଧେ ରସେତି ଗନ୍ଧେ ଚ ରସେ ଚ ସେସେସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ଚ ମୁଚ୍ଚନଂ ମୁତ୍ତିମେୱ ବୁଦ୍ଧାଦଯୋ ପଣ୍ଡିତା କଥେନ୍ତି। ସକମ୍ମୁନାତି ଅତ୍ତନା କତକମ୍ମେନେୱ ସତ୍ତାନଂ ଫଲୂପପତ୍ତି ଫଲନିପ୍ଫତ୍ତି ହୋତି। କମ୍ମସ୍ସକା ହି, ତାତ, ସତ୍ତାତି।

କୁମାରସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଗାଥମାହ –

୩୪୨।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ସଚ୍ଚଂ ୱଚନଂ ତୱେତଂ, ସକମ୍ମୁନା ହୋତି ଫଲୂପପତ୍ତି;

ଜିଣ୍ଣା ଚ ମାତାପିତରୋ ତୱୀମେ, ପସ୍ସେଯ୍ଯୁଂ ତଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅରୋଗ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱସ୍ସସତଂ ଅରୋଗନ୍ତି ଏତେ ୱସ୍ସସତଂ ଅରୋଗଂ ତଂ ପସ୍ସେଯ୍ଯୁଂ, ତ୍ୱମ୍ପି ୱସ୍ସସତଂ ଜୀୱନ୍ତୋ ମାତାପିତରୋ ପୋସସ୍ସୂତି ୱଦତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ‘‘ଦେୱ, ତ୍ୱଂ କିଂ ନାମେତଂ ୱଦସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୪୩।

‘‘ଯସ୍ସସ୍ସ ସକ୍ଖୀ ମରଣେନ ରାଜ, ଜରାଯ ମେତ୍ତୀ ନରୱୀରସେଟ୍ଠ;

ଯୋ ଚାପି ଜଞ୍ଞା ନ ମରିସ୍ସଂ କଦାଚି, ପସ୍ସେଯ୍ଯୁଂ ତଂ ୱସ୍ସସତଂ ଅରୋଗଂ।

୩୪୪।

‘‘ଯଥାପି ନାଵଂ ପୁରିସୋ ଦକମ୍ହି, ଏରେତି ଚେ ନଂ ଉପନେତି ତୀରଂ;

ଏଵମ୍ପି ବ୍ୟାଧୀ ସତତଂ ଜରା ଚ, ଉପନେତି ମଚ୍ଚଂ ଵସମନ୍ତକସ୍ସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସକ୍କୀତି ମିତ୍ତଧମ୍ମୋ। ମରଣେନାତି ଦଣ୍ଡୋ ମତୋ ମିତ୍ତୋ ମତୋତି ସମ୍ମୁତିମରଣେନ। ଜରାଯାତି ପାକଟଜରାଯ ଵା ସଦ୍ଧିଂ ଯସ୍ସ ମେତ୍ତୀ ଭଵେୟ୍ୟ, ଯସ୍ସେତଂ ମରଣଞ୍ଚ ଜରା ଚ ମିତ୍ତଭାଵେନ ନାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏରେତି ଚେ ନନ୍ତି ମହାରାଜ, ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ନଦୀତିତ୍ଥେ ଉଦକମ୍ହି ନାଵଂ ଠପେତ୍ୱା ପରତୀରଗାମିଂ ଜନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ସଚେ ଅରିତ୍ତେନ ଉପ୍ପୀଳେନ୍ତୋ ଫିୟେନ କଡ୍ଢନ୍ତୋ ଚାଲେତି ଘଟ୍ଟେତି, ଅଥ ନଂ ପରତୀରଂ ନେତି। ଏଵଂ ବ୍ୟାଧି ଜରା ଚ ନିଚ୍ଚଂ ଅନ୍ତକସ୍ସ ମଚ୍ଚୁନୋ ଵସଂ ଉପନେତିଯେଵାତି।

ଏଵଂ ଇମେସଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀଵିତସଙ୍ଖାରସ୍ସ ପରିତ୍ତଭାଵଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହେ ତିଟ୍ଠଥ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥୟନ୍ତମେଵ ମଂ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅପ୍ପମତ୍ତା ହୋଥା’’ତି ଓଵାଦଂ ଦତ୍ୱା ରାଜାନଞ୍ଚ ପିତରଞ୍ଚ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିଚାରକେ ଗହେତ୍ୱା ବାରାଣସିରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ‘‘ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଗରତୋ ନିକ୍ଖମି। ‘‘ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମେସା ସୋଭନା ଭଵିସ୍ସତୀ’’ତି ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ମହାଜନୋ ନିକ୍ଖମି। ଯୋଜନିକା ପରିସା ଅହୋସି। ସୋ ତାୟ ପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଗଙ୍ଗାୟ ତୀରଂ ପତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାୟ ଉଦକଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନାନି ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅୟଂ ସମାଗମୋ ମହା ଭଵିସ୍ସତି, ମମ ତୟୋ କନିଟ୍ଠଭାତରୋ ମାତାପିତରୋ ରାଜା ଦେଵୀତି ସବ୍ବେ ସପରିସା ପବ୍ବଜିସ୍ସନ୍ତି, ବାରାଣସୀ ସୁଞ୍ଞା ଭଵିସ୍ସତି, ଯାଵ ଏତେସଂ ଆଗମନା ଇଧେଵ ଭଵିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ତତ୍ଥେଵ ମହାଜନସ୍ସ ଓଵାଦଂ ଦେନ୍ତୋ ନିସୀଦି।

ପୁନଦିଵସେ ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ଚିନ୍ତୟିଂସୁ ‘‘ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରୋ ତାଵ ‘ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ମହାଜନଂ ଆଦାୟ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ନିସିନ୍ନୋ, ଅସ୍ସପାଲଂ ଵୀମଂସିତ୍ୱା ଅଭିସିଞ୍ଚିସ୍ସାମା’’ତି। ତେ ଇସିଵେସେନେଵ ତସ୍ସପି ଗେହଦ୍ୱାରଂ ଅଗମଂସୁ। ସୋପି ତେ ଦିସ୍ୱା ପସନ୍ନମାନସୋ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ଚିରସ୍ସଂ ଵତ ପସ୍ସାମା’’ତିଆଦୀନି ଵଦନ୍ତୋ ତଥେଵ ପଟିପଜ୍ଜି। ତେପି ତଂ ତଥେଵ ଵତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗତକାରଣଂ କଥୟିଂସୁ। ସୋ ‘‘ମମ ଭାତିକେ ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରେ ସନ୍ତେ କଥଂ ପଠମତରଂ ମୟ୍ହମେଵ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ଭାତା, ତେ ‘ନ ମୟ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଵତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘କହଂ ପନେସୋ ଇଦାନୀ’’ତି ଵତ୍ୱା ‘‘ଗଙ୍ଗାତୀରେ ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ଵୁତ୍ତେ ‘‘ତାତ, ମମ ଭାତରା ଛଡ୍ଡିତଖେଳେନ କମ୍ମଂ ନତ୍ଥି, ବାଲା ହି ପରିତ୍ତକପଞ୍ଞା ସତ୍ତା ଏତଂ କିଲେସଂ ଜହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଅହଂ ପନ ଜହିସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଚ ପିତୁ ଚ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୪୫।

‘‘ପଙ୍କୋ ଚ କାମା ପଲିପୋ ଚ କାମା, ମନୋହରା ଦୁତ୍ତରା ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟା;

ଏତସ୍ମିଂ ପଙ୍କେ ପଲିପେ ବ୍ୟସନ୍ନା, ହୀନତ୍ତରୂପା ନ ତରନ୍ତି ପାରଂ।

୩୪୬।

‘‘ଅୟଂ ପୁରେ ଲୁଦ୍ଦମକାସି କମ୍ମଂ, ସ୍ୱାୟଂ ଗହୀତୋ ନ ହି ମୋକ୍ଖିତୋ ମେ;

ଓରୁନ୍ଧିୟା ନଂ ପରିରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମାୟଂ ପୁନ ଲୁଦ୍ଦମକାସି କମ୍ମ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଙ୍କୋତି ଯୋ କୋଚି କଦ୍ଦମୋ। ପଲିପୋତି ସୁଖୁମଵାଲୁକମିସ୍ସୋ ସଣ୍ହକଦ୍ଦମୋ। ତତ୍ଥ କାମା ଲଗ୍ଗାପନଵସେନ ପଙ୍କୋ ନାମ, ଓସୀଦାପନଵସେନ ପଲିପୋ ନାମାତି ଵୁତ୍ତା। ଦୁତ୍ତରାତି ଦୁରତିକ୍କମା। ମଚ୍ଚୁଧେୟ୍ୟାତି ମଚ୍ଚୁନୋ ଅଧିଟ୍ଠାନା। ଏତେସୁ ହି ଲଗ୍ଗା ଚେଵ ଅନୁପଵିଟ୍ଠା ଚ ସତ୍ତା ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖନ୍ଧପରିୟାୟେ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚେଵ ମରଣଞ୍ଚ ପାପୁଣନ୍ତି। ତେନାହ – ‘‘ଏତସ୍ମିଂ ପଙ୍କେ ପଲିପେ ବ୍ୟସନ୍ନା ହୀନତ୍ତରୂପା ନ ତରନ୍ତି ପାର’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ବ୍ୟସନ୍ନାତି ସନ୍ନା। ‘‘ଵିସନ୍ନା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅୟମେଵତ୍ଥୋ। ହୀନତ୍ତରୂପାତି ହୀନଚିତ୍ତସଭାଵା। ନ ତରନ୍ତି ପାରନ୍ତି ନିବ୍ବାନପାରଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ଅୟନ୍ତି ମହାରାଜ, ଅୟଂ ମମତ୍ତଭାଵୋ ପୁବ୍ବେ ଅସ୍ସଗୋପକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଵଡ୍ଢନ୍ତୋ ମହାଜନସ୍ସ ଵିଲୁମ୍ପନଵିହେଠନାଦିଵସେନ ବହୁଂ ଲୁଦ୍ଦଂ ସାହସିକକମ୍ମଂ

ଅକାସି। ସ୍ୱାୟଂ ଗହୀତୋତି ସୋ ଅୟଂ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିପାକୋ ମୟା ଗହିତୋ। ନ ହି ମୋକ୍ଖିତୋ ମେତି ସଂସାରୱଟ୍ଟେ ସତି ନ ହି ମୋକ୍ଖୋ ଇତୋ ଅକୁସଲଫଲତୋ ମମ ଅତ୍ଥି। ଓରୁନ୍ଧିୟା ନଂ ପରିରକ୍ଖିସ୍ସାମୀତି ଇଦାନି ନଂ କାୟୱଚୀମନୋଦ୍ୱାରାନି ପିଦହନ୍ତୋ ଓରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ପରିରକ୍ଖିସ୍ସାମି। କିଂକାରଣା? ମାୟଂ ପୁନ ଲୁଦ୍ଦମକାସି କମ୍ମଂ। ଅହଞ୍ହି ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପାପଂ ଅକତ୍ୱା କଲ୍ୟାଣମେୱ କରିସ୍ସାମି।

ଏୱଂ ଅସ୍ସପାଲକୁମାରୋ ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ତିଟ୍ଠଥ ତୁମ୍ହେ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତମେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ସୋ ତସ୍ସ ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ଭାତିକ, ଅୟଂ ସମାଗମୋ ମହା ଭୱିସ୍ସତି, ଇଧେୱ ତାୱ ହୋମା''ତି ଆହ। ଇତରୋପି ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ପୁନଦିୱସେ ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ତେନେୱୁପାୟେନ ଗୋପାଲକୁମାରସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନପି ତଥେୱ ପଟିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖିଂସୁ। ସୋପି ଅସ୍ସପାଲକୁମାରୋ ୱିୟ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଅହଂ ଚିରତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ୱନେ ନଟ୍ଠଗୋଣଂ ୱିୟ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ୱିଚରାମି, ତେନ ମେ ନଟ୍ଠଗୋଣସ୍ସ ପଦଂ ୱିୟ ଭାତିକାନଂ ଗତମଗ୍ଗୋ ଦିଟ୍ଠୋ, ସ୍ୱାହଂ ତେନେୱ ମଗ୍ଗେନ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୩୪୭।

''ଗୱଂୱ ନଟ୍ଠଂ ପୁରିସୋ ଯଥା ୱନେ, ଅନ୍ୱେସତୀ ରାଜ ଅପସ୍ସମାନୋ;

ଏୱଂ ନଟ୍ଠୋ ଏସୁକାରୀ ମମତ୍ଥୋ, ସୋହଂ କଥଂ ନ ଗୱେସେୟ୍ୟଂ ରାଜା''ତି।

ତତ୍ଥ ଏସୁକାରୀତି ରାଜାନଂ ଆଲପତି। ମମତ୍ଥୋତି ୱନେ ଗୋଣୋ ୱିୟ ମମ ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତୋ ଅତ୍ଥୋ ନଟ୍ଠୋ। ସୋହନ୍ତି ସୋ ଅହଂ ଅଜ୍ଜ ପବ୍ବଜିତାନଂ ମଗ୍ଗଂ ଦିସ୍ୱା କଥଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ନ ଗୱେସେୟ୍ୟଂ, ମମ ଭାତିକାନଂ ଗତମଗ୍ଗମେୱ ଗମିସ୍ସାମି ନରିନ୍ଦାତି।

ଅଥ ନଂ ''ତାତ ଗୋପାଲ, ଏକାହଂ ଦ୍ୱୀହଂ ଆଗମେହି, ଅମ୍ହେ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀ''ତି ୱଦିଂସୁ। ସୋ ''ମହାରାଜ, ଅଜ୍ଜ କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମଂ 'ସ୍ୱେ କରିସ୍ସାମୀ'ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ ନାମ ଅଜ୍ଜେୱ କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୩୪୮।

''ହିୟ୍ୟୋତି ହିୟ୍ୟତି ପୋସୋ, ପରେତି ପରିହାୟତି;

ଅନାଗତଂ ନେତମତ୍ଥୀତି ଞତ୍ୱା, ଉପ୍ପନ୍ନଛନ୍ଦଂ କୋ ପନୁଦେୟ୍ୟ ଧୀରୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ହିୟ୍ୟୋତି ସ୍ୱେତି ଅତ୍ଥୋ। ପରେତି ପୁନଦିୱସେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ''ଯୋ ମହାରାଜ, ଅଜ୍ଜ କତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ 'ସ୍ୱେ'ତି, ସ୍ୱେ କତ୍ତବ୍ବଂ କମ୍ମଂ 'ପରେ'ତି ୱତ୍ୱା ନ କରୋତି, ସୋ ତତୋ ପରିହାୟତି, ନ ତଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତୀ''ତି। ଏୱଂ ଗୋପାଲୋ ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତଂ (ମ। ନି। ୩।୨୭୨ ଆଦୟୋ) ନାମ କଥେସି। ସ୍ୱାୟମତ୍ଥୋ ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତେନ କଥେତବ୍ବୋ। ଅନାଗତଂ ନେତମତ୍ଥୀତି ଯଂ ଅନାଗତଂ, ତଂ ''ନେତଂ ଅତ୍ଥୀ''ତି ଞତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦଂ କୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପନୁଦେୟ୍ୟ ହରେୟ୍ୟ।

ଏୱଂ ଗୋପାଲକୁମାରୋ ଦ୍ୱୀହି ଗାଥାହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ''ତିଟ୍ଠଥ ତୁମ୍ହେ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତମେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଭାତିକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ହତ୍ଥିପାଲୋ ତସ୍ସପି ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ପୁନଦିୱସେ ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ତେନେୱୁପାୟେନ ଅଜପାଲକୁମାରସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନପି ତଥେୱ ପଟିନନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆଗମନକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଛତ୍ତଂ ତେ ଉସ୍ସାପେସ୍ସାମା''ତି ୱଦିଂସୁ। କୁମାରୋ ଆହ – ''ମୟ୍ହଂ ଭାତିକା କୁହି''ନ୍ତି? ତେ ''ଅମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାୟ ତିଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ନିସିନ୍ନାତି। ନାହଂ ମମ ଭାତିକେହି ଛଡ୍ଡିତଖେଳଂ ସୀସେନାଦାୟ ୱିଚରିସ୍ସାମି, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି। ତାତ, ତ୍ୱଂ ତାୱ ଦହରୋ , ଅମ୍ହାକଂ ହତ୍ଥଭାରୋ, ୱୟପ୍ପତ୍ତକାଲେ ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀତି। ଅଥ ନେ କୁମାରୋ ''କିଂ ତୁମ୍ହେ କଥେଥ, ନନୁ ଇମେ ସତ୍ତା ଦହରକାଲେପି ମହଲ୍ଲକକାଲେପି ମରନ୍ତିୟେୱ, 'ଅୟଂ ଦହରକାଲେ ମରିସ୍ସତି, ଅୟଂ ମହଲ୍ଲକକାଲେ'ତି କସ୍ସଚି ହତ୍ଥେ ୱା ପାଦେ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ଅହଂ ମମ ମରଣକାଲଂ ନ ଜାନାମି, ତସ୍ମା ଇଦାନେୱ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ''ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୪୯.

‘‘ପସ୍ସାମି ୱୋହଂ ଦହରଂ କୁମାରିଂ, ମଚ୍ଚୂପମଂ କେତକପୁପ୍ଫନେତ୍ତଂ;

ଅଭୁତ୍ତଭୋଗେ ପଠମେ ୱଯସ୍ମିଂ, ଆଦାଯ ମଚ୍ଚୁ ୱଜତେ କୁମାରିଂ.

୩୫୦.

‘‘ଯୁୱା ସୁଜାତୋ ସୁମୁଖୋ ସୁଦସ୍ସନୋ, ସାମୋ କୁସୁମ୍ଭପରିକିଣ୍ଣମସ୍ସୁ;

ହିତ୍ୱାନ କାମେ ପଟିକଚ୍ଚ ଗେହଂ, ଅନୁଜାନ ମଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି ଦେୱା’’ତି.

ତତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ପସ୍ସାମିଚ୍ଚେୱାତି ଅତ୍ଥୋ. ମଚ୍ଚୂପମନ୍ତି ହାସଭାସୱିଲାସେହି ମତ୍ତଂ ୱିଯ ଚରନ୍ତିଂ. କେତକପୁପ୍ଫନେତ୍ତନ୍ତି କେତକପୁପ୍ଫପତ୍ତଂ ୱିଯ ପୁଥୁଲାଯତନେତ୍ତଂ. ଅଭୁତ୍ତଭୋଗେତି ଏୱଂ ଉତ୍ତମରୂପଧରଂ କୁମାରିଂ ପଠମୱଯେ ୱତ୍ତମାନଂ ଅଭୁତ୍ତଭୋଗମେୱ ମାତାପିତୂନଂ ଉପରି ମହନ୍ତଂ ସୋକଂ ପାତେତ୍ୱା ମଚ୍ଚୁ ଗହେତ୍ୱାୱ ଗଚ୍ଛତି. ସୁଜାତୋତି ସୁସଣ୍ଠିତୋ. ସୁମୁଖୋତି କଞ୍ଚନାଦାସପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦସଦିସମୁଖୋ. ସୁଦସ୍ସନୋତି ଉତ୍ତମରୂପଧାରିତାଯ ସମ୍ପନ୍ନଦସ୍ସନୋ. ସାମୋତି ସୁୱଣ୍ଣସାମୋ. କୁସୁମ୍ଭପରିକିଣ୍ଣମସ୍ସୂତି ସନ୍ନିସିନ୍ନଟ୍ଠେନ ସୁଖୁମଟ୍ଠେନ ଚ ତରୁଣକୁସୁମ୍ଭକେସରସଦିସପରିକିଣ୍ଣମସ୍ସୁ. ଇମିନା ଏୱରୂପୋପି କୁମାରୋ ମଚ୍ଚୁୱସଂ ଗଚ୍ଛତି. ତଥାୱିଧମ୍ପି ହି ସିନେରୁଂ ଉପ୍ପାଟେନ୍ତୋ ୱିଯ ନିକ୍କରୁଣୋ ମଚ୍ଚୁ ଆଦାଯ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି. ହିତ୍ୱାନ କାମେ ପଟିକଚ୍ଚ ଗେହଂ, ଅନୁଜାନ ମଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି ଦେୱାତି ଦେୱ, ପୁତ୍ତଦାରବନ୍ଧନସ୍ମିଞ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନେ ତଂ ବନ୍ଧନଂ ଦୁଚ୍ଛେଦନୀଯଂ ହୋତି, ତେନାହଂ ପୁରେତରଞ୍ଞେୱ କାମେ ଚ ଗେହଞ୍ଚ ହିତ୍ୱା ଇଦାନେୱ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ଅନୁଜାନ, ମନ୍ତି.

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ତିଟ୍ଠଥ ତୁମ୍ହେ, ତୁମ୍ହେହି ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତମେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତି ତେ ଉଭୋପି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରମେୱ ଅଗମାସି. ହତ୍ଥିପାଲୋ ତସ୍ସପି ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ସମାଗମୋ ମହା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ତତ୍ଥେୱ ନିସୀଦି. ପୁନଦିୱସେ ପୁରୋହିତୋ ପଲ୍ଲଙ୍କୱରମଜ୍ଝଗତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ ପୁତ୍ତା ପବ୍ବଜିତା, ଇଦାନାହଂ ଏକକୋୱ ମନୁସ୍ସଖାଣୁକୋ ଜାତୋମ୍ହି, ଅହମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି. ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ସଦ୍ଧିଂ ମନ୍ତେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୧.

‘‘ସାଖାହି ରୁକ୍ଖୋ ଲଭତେ ସମଞ୍ଞଂ, ପହୀନସାଖଂ ପନ ଖାଣୁମାହୁ;

ପହୀନପୁତ୍ତସ୍ସ ମମଜ୍ଜ ଭୋତି, ୱାସେଟ୍ଠି ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯ କାଲୋ’’ତି.

ତତ୍ଥ ଲଭତେ ସମଞ୍ଞନ୍ତି ରୁକ୍ଖୋତି ୱୋହାରଂ ଲଭତି. ୱାସେଟ୍ଠୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ଆଲପତି. ଭିକ୍ଖାଚରିଯାଯାତି ମଯ୍ହମ୍ପି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ କାଲୋ, ପୁତ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକମେୱ ଗମିସ୍ସାମୀତି.

ସୋ ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣେ ପକ୍କୋସାପେସି, ସଟ୍ଠି ବ୍ରାହ୍ମଣସହସ୍ସାନି ସନ୍ନିପତିଂସୁ. ଅଥ ନେ ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହେ କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି ତୁମ୍ହେ ପନ ଆଚରିଯାତି. ‘‘ଅହଂ ମମ ପୁତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି. ‘‘ନ ତୁମ୍ହାକମେୱ ନିରଯୋ ଉଣ୍ହୋ, ମଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି. ସୋ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ନିଯ୍ୟାଦେତ୍ୱା ଯୋଜନିକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସଂ ଆଦାଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପୁତ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକଞ୍ଞେୱ ଗତୋ. ହତ୍ଥିପାଲୋ ତାଯପି ପରିସାଯ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି. ପୁନଦିୱସେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ ଚତ୍ତାରୋ ପୁତ୍ତା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାଯ ‘ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’ତି ଗତା, ବ୍ରାହ୍ମଣୋପି ପୁରୋହିତଟ୍ଠାନେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସୀତିକୋଟିଧନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁତ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ, ଅହମେୱ ଏକା କିଂ କରିସ୍ସାମି, ପୁତ୍ତାନଂ ଗତମଗ୍ଗେନେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି. ସା ଅତୀତଂ ଉଦାହରଣଂ ଆହରନ୍ତୀ ଉଦାନଗାଥମାହ –

୩୫୨.

‘‘ଅଘସ୍ମି କୋଞ୍ଚାୱ ଯଥା ହିମଚ୍ଚଯେ, କତାନି ଜାଲାନି ପଦାଲିଯ ହଂସା;

ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପୁତ୍ତା ଚ ପତୀ ଚ ମୟ୍ହଂ, ସାହଂ କଥଂ ନାନୁୱଜେ ପଜାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅଘସ୍ମି କୋଞ୍ଚାୱ ଯଥାତି ଯଥେୱ ଆକାସେ କୋଞ୍ଚସକୁଣା ଅସଜ୍ଜମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ହିମଚ୍ଚଯେତି ୱସ୍ସାନଚ୍ଚଯେ। କତାନି ଜାଲାନି ପଦାଲିଯ ହଂସାତି ଅତୀତେ କିର ଛନ୍ନୱୁତିସହସ୍ସା ସୁୱଣ୍ଣହଂସାୱସ୍ସାରତ୍ତପହୋନକଂ ସାଲିଂ କଞ୍ଚନଗୁହାଯଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱସ୍ସଭଯେନ ବହି ଅନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚତୁମାସଂ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତି। ଅଥ ନେସଂ ଉଣ୍ଣନାଭି ନାମ ମକ୍କଟକୋ ଗୁହାଦ୍ୱାରେ ଜାଲଂ ବନ୍ଧତି। ହଂସା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତରୁଣହଂସାନଂ ଦ୍ୱିଗୁଣଂ ୱଟ୍ଟଂ ଦେନ୍ତି। ତେ ଥାମସମ୍ପନ୍ନତାଯ ତଂ ଜାଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସେସା ତେସଂ ଗତମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ସା ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୀ ଏୱମାହ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥେୱ ଆକାସେ କୋଞ୍ଚସକୁଣା ଅସଜ୍ଜମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତଥା ହିମଚ୍ଚଯେ ୱସ୍ସାନାତିକ୍କମେ ଦ୍ୱେ ତରୁଣହଂସା କତାନି ଜାଲାନି ପଦାଲେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅଥ ନେସଂ ଗତମଗ୍ଗେନ ଇତରେ ହଂସା। ଇଦାନି ପନ ମମ ପୁତ୍ତା ତରୁଣହଂସା ଜାଲଂ ୱିଯ କାମଜାଲଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗତା, ମଯାପି ତେସଂ ଗତମଗ୍ଗେନ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଇମିନାଧିପ୍ପାଯେନ ‘‘ଗଚ୍ଛନ୍ତି ପୁତ୍ତା ଚ ପତୀ ଚ ମୟ୍ହଂ, ସାହଂ କଥଂ ନାନୁୱଜେ ପଜାନ’’ନ୍ତି ଆହ।

ଇତି ସା ‘‘କଥଂ ଅହଂ ଏୱଂ ପଜାନନ୍ତୀ ନ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି ଯେୱା’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣିଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଏୱମାହ ‘‘ତୁମ୍ହେ କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି? ‘‘ତୁମ୍ହେ ପନ ଅଯ୍ୟେ’’ତି। ‘‘ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି। ସା ତଂ ୱିଭୱଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁତ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକମେୱ ଗତା। ହତ୍ଥିପାଲୋ ତାଯପି ପରିସାଯ ଆକାସେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ପୁନଦିୱସେ ରାଜା ‘‘କୁହିଂ ପୁରୋହିତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱ, ପୁରୋହିତୋ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଚ ସବ୍ବଂ ଧନଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଦ୍ୱିଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ପୁତ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗତା’’ତି। ରାଜା ‘‘ଅସାମିକଂ ଧନଂ ଅମ୍ହାକଂ ପାପୁଣାତୀ’’ତି ତସ୍ସ ଗେହତୋ ଧନଂ ଆହରାପେସି। ଅଥସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ‘‘ରାଜା କିଂ କରୋତୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ପୁରୋହିତସ୍ସ ଗେହତୋ ଧନଂ ଆହରାପେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ପୁରୋହିତୋ କୁହି’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ସପଜାପତିକୋ ପବ୍ବଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ଚ ଚତୂହି ପୁତ୍ତେହି ଚ ଜହିତଂ ଉକ୍କାରଂ ମୋହେନ ମୂଳ୍ହୋ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଆହରାପେତି, ଉପମାଯ ନଂ ବୋଧେସ୍ସାମୀ’’ତି ସୂନତୋ ମଂସଂ ଆହରାପେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ରାସିଂ କାରେତ୍ୱା ଉଜୁମଗ୍ଗଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଜାଲଂ ପରିକ୍ଖିପାପେସି। ଗିଜ୍ଝା ଦୂରତୋୱ ଦିସ୍ୱା ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ଓତରିଂସୁ। ତତ୍ଥ ସପ୍ପଞ୍ଞା ଜାଲଂ ପସାରିତଂ ଞତ୍ୱା ଅତିଭାରିକା ହୁତ୍ୱା ‘‘ଉଜୁକଂ ଉପ୍ପତିତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମା’’ତି ଅତ୍ତନା ଖାଦିତମଂସଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱମିତ୍ୱା ଜାଲଂ ଅନଲ୍ଲୀଯିତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗମିଂସୁ। ଅନ୍ଧବାଲା ପନ ତେହି ଛଡ୍ଡିତଂ ୱମିତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଭାରିଯା ହୁତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ଉପ୍ପତିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଜାଲେ ବଜ୍ଝିଂସୁ। ଅଥେକଂ ଗିଜ୍ଝଂ ଆନେତ୍ୱା ଦେୱିଯା ଦସ୍ସଯିଂସୁ। ସା ତଂ ଆଦାଯ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଏଥ ତାୱ, ମହାରାଜ, ରାଜଙ୍ଗଣେ ଏକଂ କିରିଯଂ ପସ୍ସିସ୍ସାମା’’ତି ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ଗିଜ୍ଝେ ଓଲୋକେହି ମହାରାଜା’’ତି ୱତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୫୩।

‘‘ଏତେ ଭୁତ୍ୱା ୱମିତ୍ୱା ଚ, ପକ୍କମନ୍ତି ୱିହଙ୍ଗମା;

ଯେ ଚ ଭୁତ୍ୱା ନ ୱମିଂସୁ, ତେ ମେ ହତ୍ଥତ୍ତମାଗତା।

୩୫୪।

‘‘ଅୱମୀ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ କାମେ, ସୋ ତ୍ୱଂ ପଚ୍ଚାୱମିସ୍ସସି;

ୱନ୍ତାଦୋ ପୁରିସୋ ରାଜ, ନ ସୋ ହୋତି ପସଂସିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭୁତ୍ୱା ୱମିତ୍ୱା ଚାତି ମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ୱମିତ୍ୱା ଚ। ପଚ୍ଚାୱମିସ୍ସସୀତି ପଟିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସସି। ୱନ୍ତାଦୋତି ପରସ୍ସ ୱମିତଖାଦକୋ। ନ ପସଂସିଯୋତି ସୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ବାଲୋ ବୁଦ୍ଧାଦୀହି ପଣ୍ଡିତେହି ପସଂସିତବ୍ବୋ ନ ହୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସି, ତଯୋ ଭୱା ଆଦିତ୍ତା ୱିଯ ଉପଟ୍ଠହିଂସୁ। ସୋ ‘‘ଅଜ୍ଜେୱ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ମମ ପବ୍ବଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନସଂୱେଗୋ ଦେୱିଯା ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୫।

‘‘ପଙ୍କେ ଚ ପୋସଂ ପଲିପେ ବ୍ୟସନ୍ନଂ, ବଲୀ ଯଥା ଦୁବ୍ବଲମୁଦ୍ଧରେୟ୍ୟ;

ଏୱମ୍ପି ମଂ ତ୍ୱଂ ଉଦତାରି ଭୋତି, ପଞ୍ଚାଲି ଗାଥାହି ସୁଭାସିତାହୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବ୍ୟସନ୍ନନ୍ତି ନିମୁଗ୍ଗଂ, ‘‘ୱିସନ୍ନ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଉଦ୍ଧରେୟ୍ୟାତି କେସେସୁ ୱା ହତ୍ଥେସୁ ୱା ଗହେତ୍ୱା ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଥଲେ ଠପେୟ୍ୟ। ଉଦତାରୀତି କାମପଙ୍କତୋ ଉତ୍ତାରୟି। ‘‘ଉଦତାସୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଅୟମେୱତ୍ଥୋ। ‘‘ଉଦ୍ଧଟାସୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଉଦ୍ଧରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚାଲୀତି ପଞ୍ଚାଲରାଜଧୀତେ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ପବ୍ବଜିତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହେ କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି ତୁମ୍ହେ ପନ, ଦେୱାତି? ‘‘ଅହଂ ହତ୍ଥିପାଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମୟମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମ, ଦେୱା’’ତି। ରାଜା ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକେ ବାରାଣସିନଗରେ ରଜ୍ଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥିକା ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେନ୍ତୂ’’ତି ଅମଚ୍ଚପରିୱୁତୋ ତିୟୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା କୁମାରସ୍ସେୱ ସନ୍ତିକଂ ଗତୋ। ହତ୍ଥିପାଲୋ ତସ୍ସାପି ପରିସାୟ ଆକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେସି। ସତ୍ଥା ରଞ୍ଞୋ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୬।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ମହାରାଜା, ଏସୁକାରୀ ଦିସମ୍ପତି;

ରଟ୍ଠଂ ହିତ୍ୱାନ ପବ୍ବଜି, ନାଗୋ ଛେତ୍ୱାୱ ବନ୍ଧନ’’ନ୍ତି।

ପୁନଦିୱସେ ନଗରେ ଓହୀନଜନୋ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ରାଜଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିୟା ଆରୋଚେତ୍ୱା ନିୱେସନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଦେୱିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ଠିତୋ ଗାଥମାହ।

୩୫୭।

‘‘ରାଜା ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମରୋଚୟିତ୍ଥ, ରଟ୍ଠଂ ପହାୟ ନରୱୀରସେଟ୍ଠୋ;

ତୁୱମ୍ପି ନୋ ହୋହି ୟଥେୱ ରାଜା, ଅମ୍ହେହି ଗୁତ୍ତା ଅନୁସାସ ରଜ୍ଜ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁସାସାତି ଅମ୍ହେହି ଗୁତ୍ତା ହୁତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେହି।

ସା ମହାଜନସ୍ସ କଥଂ ସୁତ୍ୱା ସେସଗାଥା ଅଭାସି –

୩୫୮।

‘‘ରାଜା ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମରୋଚୟିତ୍ଥ, ରଟ୍ଠଂ ପହାୟ ନରୱୀରସେଟ୍ଠୋ;

ଅହମ୍ପି ଏକା ଚରିସ୍ସାମି ଲୋକେ, ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ମନୋରମାନି।

୩୫୯।

‘‘ରାଜା ଚ ପବ୍ବଜ୍ଜମରୋଚୟିତ୍ଥ, ରଟ୍ଠଂ ପହାୟ ନରୱୀରସେଟ୍ଠୋ;

ଅହମ୍ପି ଏକା ଚରିସ୍ସାମି ଲୋକେ, ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ୟଥୋଧିକାନି।

୩୬୦।

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରଯନ୍ତି ରତ୍ତିଯୋ, ୱଯୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଅହମ୍ପି ଏକା ଚରିସ୍ସାମି ଲୋକେ, ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ମନୋରମାନି।

୩୬୧।

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରଯନ୍ତି ରତ୍ତିଯୋ, ୱଯୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଅହମ୍ପି ଏକା ଚରିସ୍ସାମି ଲୋକେ, ହିତ୍ୱାନ କାମାନି ଯଥୋଧିକାନି।

୩୬୨।

‘‘ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲା ତରଯନ୍ତି ରତ୍ତିଯୋ, ୱଯୋଗୁଣା ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତି;

ଅହମ୍ପି ଏକା ଚରିସ୍ସାମି ଲୋକେ, ସୀତିଭୂତା ସବ୍ବମତିଚ୍ଚ ସଙ୍ଗ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏକାତି ପୁତ୍ତଧୀତୁକିଲେସସମ୍ବାଧେହି ମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଏକିକାୱ ଚରିସ୍ସାମି। କାମାନୀତି ରୂପାଦଯୋ କାମଗୁଣେ। ଯତୋଧିକାନୀତି ଯେନ ଯେନ ଓଧିନା ଠିତାନି, ତେନ ତେନ ଠିତାନେୱ ଜହିସ୍ସାମି, ନ କିଞ୍ଚି ଆମସିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଚ୍ଚେନ୍ତି କାଲାତି ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦଯୋ କାଲା ଅତିକ୍କମନ୍ତି। ତରଯନ୍ତୀତି ଅତୁରିତା ହୁତ୍ୱା ଆଯୁସଙ୍ଖାରଂ ଖେପଯମାନା ଖାଦଯମାନା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ୱଯୋଗୁଣାତି ପଠମୱଯାଦଯୋ ତଯୋ, ମନ୍ଦଦସକାଦଯୋ ୱା ଦସ କୋଟ୍ଠାସା। ଅନୁପୁବ୍ବଂ ଜହନ୍ତୀତି ଉପରୂପରିକୋଟ୍ଠାସଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି। ସୀତିଭୂତାତି ଉଣ୍ହକାରକେ ଉଣ୍ହସଭାୱେ କିଲେସେ ପହାଯ ସୀତଲା ହୁତ୍ୱା। ସବ୍ବମତିଚ୍ଚ ସଙ୍ଗନ୍ତି ରାଗସଙ୍ଗାଦିକଂ ସବ୍ବସଙ୍ଗଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଏକା ଚରିସ୍ସାମି, ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀତି।

ଇତି ସା ଇମାହି ଗାଥାହି ମହାଜନସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଭରିଯାଯୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ଆହ – ‘‘ତୁମ୍ହେ କିଂ କରିସ୍ସଥା’’ତି ତୁମ୍ହେ ପନ ଅଯ୍ୟେତି? ‘‘ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ‘‘ମଯମ୍ପି ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’’ତି। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ରାଜନିୱେସନେ ସୁୱଣ୍ଣକୋଟ୍ଠାଗାରାଦୀନି ୱିୱରାପେତ୍ୱା ‘‘ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚ ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଚ ମହାନିଧି ନିଦହିତ’’ନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଲିଖାପେତ୍ୱା ‘‘ଦିନ୍ନଞ୍ଞେୱ, ଅତ୍ଥିକା ହରନ୍ତୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟଂ ମହାତଲେ ଥମ୍ଭେ ବନ୍ଧାପେତ୍ୱା ନଗରେ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକଲନଗରଂ ସଙ୍ଖୁଭି। ‘‘ରାଜା ଚ କିର ଦେୱୀ ଚ ରଜ୍ଜଂ ପହାଯ ‘ପବ୍ବଜିସ୍ସାମା’ତି ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ମଯଂ ଇଧ କିଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ତତୋ ତତୋ ମନୁସ୍ସା ଯଥାପୂରିତାନେୱ ଗେହାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁତ୍ତେ ହତ୍ଥେସୁ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସବ୍ବାପଣା ପସାରିତନିଯାମେନେୱ ଠିତା, ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନାମ ନାହୋସି। ସକଲନଗରଂ ତୁଚ୍ଛଂ ଅହୋସି, ଦେୱୀପି ତିଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଗତା। ହତ୍ଥିପାଲୋ ତସ୍ସାପି ପରିସାଯ ଆକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ପରିସଂ ଗହେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତାଭିମୁଖୋ ପାଯାସି। ‘‘ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରୋ କିର ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିଂ ତୁଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ‘ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’ତି ମହାଜନଂ ଆଦାଯ ହିମୱନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମଯ’’ନ୍ତି ସକଲକାସିରଟ୍ଠଂ ସଙ୍ଖୁଭି। ଅପରଭାଗେ ପରିସା ତିଂସଯୋଜନିକା ଅହେସୁଂ, ସୋ ତାଯ ପରିସାଯ ସଦ୍ଧିଂ ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି।

ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ, ସମାଗମୋ ମହା ଭୱିସ୍ସତି, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ଆଣାପେସି ‘‘ଗଚ୍ଛ, ଆଯାମତୋ ଛତ୍ତିଂସଯୋଜନଂ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନ୍ନରସଯୋଜନଂ ଅସ୍ସମଂ ମାପେତ୍ୱା ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ସମ୍ପାଦେହୀ’’ତି। ସୋ ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାତୀରେ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ୱୁତ୍ତପ୍ପମାଣଂ ଅସ୍ସମପଦଂ ମାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାସୁ କଟ୍ଠତ୍ଥରଣପଣ୍ଣତ୍ଥରଣଆସନାଦୀନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ସବ୍ବେ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ମାପେସି। ଏକେକିସ୍ସା ପଣ୍ଣସାଲାଯ ଦ୍ୱାରେ ଏକେକୋ ଚଙ୍କମୋ ରତ୍ତିଟ୍ଠାନଦିୱାଟ୍ଠାନପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ କତସୁଧାପରିକମ୍ମୋ ଆଲମ୍ବନଫଲକୋ, ତେସୁ ତେସୁ ଠାନେସୁ ନାନାୱଣ୍ଣସୁରଭିକୁସୁମସଞ୍ଛନ୍ନା ପୁପ୍ଫଗଚ୍ଛା, ଏକେକସ୍ସ ଚଙ୍କମସ୍ସ କୋଟିଯଂ ଏକେକୋ ଉଦକଭରିତୋ କୂପୋ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଏକେକୋ ଫଲରୁକ୍ଖୋ, ସୋ ଏକୋୱ ସବ୍ବଫଲାନି ଫଲତି। ଇଦଂ ସବ୍ବଂ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ଅହୋସି। ୱିସ୍ସକମ୍ମୋ ଅସ୍ସମପଦଂ ମାପେତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲାସୁ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ଯେ କେଚି ପବ୍ବଜିତୁକାମା ଇମେ ପରିକ୍ଖାରେ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ଭିତ୍ତିଯା ଅକ୍ଖରାନି ଲିଖିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଭେରୱସଦ୍ଦେ ମିଗପକ୍ଖୀ ଦୁଦ୍ଦସିକେ ଅମନୁସ୍ସେ ଚ ପଟିକ୍କମାପେତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ।

ହତ୍ଥିପାଲକୁମାରୋ ଏକପଦିକମଗ୍ଗେନ ସଙ୍କଦଉିଯଂ ଅସ୍ସମଂ ପଓିସିତ୍ୱା ଅଙ୍କୁରାନି ଦିସ୍ୱା ''ସଙ୍କେନ ମମ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱୋ ଞ୍ଚାତୋ ଭଓିସ୍ସତୀ''ତି ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ପଓିସିତ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଲିଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଚଙ୍କମଂ ଓତରିତ୍ୱା କତିପଯେ ୱାରେ ଅପରାପରଂ ଚଙ୍କମିତ୍ୱା ସେସଜନକାଯଂ ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ୱିଚାରେନ୍ତୋ ତରୁଣପୁତ୍ତାନଂ ଇତ୍ଥୀନଂ ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନେ ପଣ୍ଣସାଲଂ ଅଦାସି। ତତୋ ଅନନ୍ତରଂ ମହଲ୍ଲକିତ୍ଥୀନଂ, ତତୋ ଅନନ୍ତରଂ ମଜ୍ଝିମିତ୍ଥୀନଂ, ସମନ୍ତା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପନ ପୁରିସାନଂ ଅଦାସି । ଅଥେକୋ ରାଜା ''ବାରାଣସିଯଂ କିର ରାଜା ନତ୍ଥୀ''ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପଟିଯତ୍ତଂ ନଗରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନଂ ଆରୁଯ୍ହ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ରତନରାସିଂ ଦିସ୍ୱା ''ଏୱରୂପଂ ନଗରଂ ପହାଯ ପବ୍ବଜିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜା ନାମେସା ଉଳାରା ଭଓିସ୍ସତୀ''ତି ସୁରାସୋଣ୍ଡେ ମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ହତ୍ଥିପାଲସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପାଯାସି। ହତ୍ଥିପାଲୋ ତସ୍ସ ୱନନ୍ତରଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞ୍ଚତ୍ୱା ପଟିମଗ୍ଗଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ନିସିନ୍ନୋ ପରିସାଯ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ଅସ୍ସମପଦଂ ନେତ୍ୱା ସବ୍ବପରିସଂ ପବ୍ବାଜେସି। ଏତେନୁପାଯେନ ଅଞ୍ଞେପି ଛ ରାଜାନୋ ପବ୍ବଜିଂସୁ। ସତ୍ତ ରାଜାନୋ ଭୋଗେ ଛଡ୍ଡଯିଂସୁ, ଛତ୍ତିଂସଯୋଜନିକୋ ଅସ୍ସମୋ ନିରନ୍ତରୋ ପରିପୂରି। ଯୋ କାମୱିତକ୍କାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱିତକ୍କେତି, ମହାପୁରିସୋ ତସ୍ସ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରଭାୱନଞ୍ଚେୱ କସିଣଭାୱନଞ୍ଚ ଆଚିକ୍ଖତି। ତେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଝାନାଭିଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ତୀସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ଦ୍ୱେ କୋଟ୍ଠାସା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତିଂସୁ। ତତିଯକୋଟ୍ଠାସଂ ତିଧା କତ୍ୱା ଏକୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ନିବ୍ବତ୍ତି, ଏକୋ ଛସୁ କାମସଗ୍ଗେସୁ, ଏକୋ ଇସୀନଂ ପାରିଚରିଯଂ କତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଲୋକେ ତୀସୁ କୁଲସମ୍ପତ୍ତୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଏୱଂ ହତ୍ଥିପାଲସ୍ସ ସାସନଂ ଅପଗତନିରଯତିରଚ୍ଛାନଯୋନିପେତ୍ତିୱିସଯାସୁରକାଯଂ ଅହୋସି।

ଇମସ୍ମିଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ପଥୱିଚାଲକଧମ୍ମଗୁତ୍ତତ୍ଥେରୋ, କଟକନ୍ଧକାରୱାସୀ ଫୁସ୍ସଦେୱତ୍ଥେରୋ, ଉପରିମଣ୍ଡଲୱାସୀ ମହାସଙ୍ଘରକ୍ଖିତତ୍ଥେରୋ, ମଲଯମହାଦେୱତ୍ଥେରୋ, ଅଭଯଗିରିୱାସୀ ମହାଦେୱତ୍ଥେରୋ, ଗାମନ୍ତପବ୍ଭାରୱାସୀ ମହାସିୱତ୍ଥେରୋ, କାଳୱଲ୍ଲିମଣ୍ଡପୱାସୀ ମହାନାଗତ୍ଥେରୋ କୁଦ୍ଦାଲସମାଗମେ ମୂଗପକ୍ଖସମାଗମେ ଚୂଳସୁତସୋମସମାଗମେ ଅଯୋଘରପଣ୍ଡିତସମାଗମେ ହତ୍ଥିପାଲସମାଗମେ ଚ ସବ୍ବପଚ୍ଛା ନିକ୍ଖନ୍ତପୁରିସା ଅହେସୁଂ। ତେନେୱାହ ଭଗୱା –

''ଅଭିତ୍ଥରେଥ କଲ୍ୟାଣେ, ପାପା ଚିତ୍ତଂ ନିୱାରଯେ;

ଦନ୍ଧଞ୍ହି କରୋତୋ ପୁଞ୍ଞଂ, ପାପସ୍ମିଂ ରମତେ ମନୋ''ତି। (ଧ। ପ। ୧୧୬);

ତସ୍ମା କଲ୍ୟାଣଂ ତୁରିତତୁରିତେନେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ଏସୁକାରୀ ରାଜା ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜା ଅହୋସି, ଦେୱୀ ମହାମାଯା, ପୁରୋହିତୋ କସ୍ସପୋ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଭଦ୍ଦକାପିଲାନୀ, ଅଜପାଲୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ଗୋପାଲୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ଅସ୍ସପାଲୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ହତ୍ଥିପାଲୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ହତ୍ଥିପାଲଜାତକୱଣ୍ଣନା ତେରସମା।

[୫୧୦] ୧୪। ଅଯୋଘରଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଯମେକରତ୍ତିଂ ପଠମନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଞ୍ଞେୱ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦାପି ହି ସୋ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଗବ୍ଭଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଗବ୍ଭପରିହାରା ପରିଣତଗବ୍ଭା ପଚ୍ଚୂସସମନନ୍ତରେ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ତସ୍ସା ପୁରିମତ୍ତଭାୱେ ଏକା ସପତ୍ତିକା ''ତୱ ଜାତଂ ଜାତଂ ପଜଂ ଖାଦିତୁଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସା କିର ସଯଂ ୱଞ୍ଝା ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତମାତୁକୋଧେନ ତଂ ପତ୍ଥନଂ କତ୍ୱା ଯକ୍ଖଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତି। ଇତରା ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି। ସା ଯକ୍ଖିନୀ ତଦା ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ଦେୱିଯା ପସ୍ସନ୍ତିଯାୱ ବୀଭଚ୍ଛରୂପା ହୁତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ଦାରକଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯି। ଦେୱୀ ''ଯକ୍ଖିନୀ ମେ ପୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯୀ''ତି ମହାସଦ୍ଦେନ ୱିରୱି। ଇତରାପି ଦାରକଂ ମୂଳକନ୍ଦଂ ୱିଯ ମୁରୁଂ ମୁରୁଂ କରୋନ୍ତୀ ଖାଦିତ୍ୱା ଦେୱିଯା ହତ୍ଥୱିକାରାଦୀହି ଭେରୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ରାଜା ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ''କିଂ ସକ୍କା ଯକ୍ଖିନିଯା କାତୁ''ନ୍ତି ତୁଣ୍ହୀ ଅହୋସି। ପୁନ ଦେୱିଯା ୱିଜାଯନକାଲେ ଦଳ୍ହଂ ଆରକ୍ଖମକାସି। ଦେୱୀ ପୁତ୍ତଂ ପୁନ ୱିଜାଯି। ଯକ୍ଖିନୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତମ୍ପି ଖାଦିତ୍ୱା ଗତା। ତତିଯୱାରେ ତସ୍ସା କୁଚ୍ଛିଯଂ ମହାସତ୍ତୋ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହି। ରାଜା ମହାଜନଂ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ''ଦେୱିଯା ଜାତଂ ଜାତଂ ପଜଂ ଏକା ଯକ୍ଖିନୀ ଖାଦତି , କିଂ ନୁ ଖୋ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥେକୋ ''ଯକ୍ଖା ନାମ ତାଲପଣ୍ଣସ୍ସ

ଭାଯନ୍ତି, ଦେୱିଯା ହତ୍ଥପାଦେସୁ ତାଲପଣ୍ଣଂ ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ଅଥେକୋ ‘‘ଅଯୋଘରସ୍ସ ଭାଯନ୍ତି, ଅଯୋଘରଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିଜିତେ କମ୍ମାରେ ସନ୍ନିପାତେତ୍ୱା ‘‘ଅଯୋଘରଂ କରୋଥା’’ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ଆଯୁତ୍ତକେ ଅଦାସି। ଅନ୍ତୋନଗରେଯେୱ ରମଣୀଯେ ଭୂମିଭାଗେ ଗେହଂ ପଟ୍ଠପେସୁଂ, ଥମ୍ଭେ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଗେହସମ୍ଭାରା ଅଯୋମଯାୱ ଅହେସୁଂ, ନୱହି ମାସେହି ଅଯୋମଯଂ ମହନ୍ତଂ ଚତୁରସ୍ସସାଲଂ ନିଟ୍ଠାନଂ ଅଗମାସି। ତଂ ନିଚ୍ଚଂ ପଜ୍ଜଲିତପଦୀପମେୱ ହୋତି।

ରାଜା ଦେୱିଯା ଗବ୍ଭପରିପାକଂ ଞତ୍ୱା ଅଯୋଘରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ଅଯୋଘରଂ ପାୱିସି। ସା ତତ୍ଥ ଧଞ୍ଞପୁଞ୍ଞଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନଂ ପୁତ୍ତଂ ୱିଜାଯି, ‘‘ଅଯୋଘରକୁମାରୋ’’ତ୍ୱେୱସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ତଂ ଧାତୀନଂ ଦତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ରାଜା ଦେୱିଂ ଆଦାଯ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତପାସାଦତଲମେୱ ଅଭିରୁହି। ଯକ୍ଖିନୀପି ଉଦକୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱେସ୍ସୱଣସ୍ସ ଉଦକଂ ୱହନ୍ତୀ ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପତ୍ତା। ମହାସତ୍ତୋ ଅଯୋଘରେଯେୱ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞୁତଂ ପତ୍ତୋ ତତ୍ଥେୱ ସବ୍ବସିପ୍ପାନି ଉଗ୍ଗଣ୍ହି। ରାଜା ‘‘କୋ ମେ ପୁତ୍ତସ୍ସ ୱଯପ୍ପଦେସୋ’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସୋଳସୱସ୍ସୋ, ଦେୱ, ସୂରୋ ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ ଯକ୍ଖସହସ୍ସମ୍ପି ପଟିବାହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ‘‘ରଜ୍ଜମସ୍ସ ଦସ୍ସାମି, ସକଲନଗରଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଅଯୋଘରତୋ ତଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଆନେଥା’’ତି ଆହ। ଅମଚ୍ଚା ‘‘ସାଧୁ, ଦେୱା’’ତି ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ବାରାଣସିଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ସବ୍ବାଲଙ୍କାରୱିଭୂସିତଂ ମଙ୍ଗଲୱାରଣଂ ଆଦାଯ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁମାରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ‘‘ଦେୱ, କୁଲସନ୍ତକଂ ଅଲଙ୍କତନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ପିତରଂ କାସିରାଜାନଂ ୱନ୍ଦଥ, ଅଜ୍ଜେୱ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଲଭିସ୍ସଥା’’ତି ଆହଂସୁ।

ମହାସତ୍ତୋ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଆରାମରାମଣେଯ୍ୟକୱନପୋକ୍ଖରଣିଭୂମିରାମଣେଯ୍ୟକପାସାଦରାମଣେଯ୍ୟକାଦୀନି ଦିସ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ମମ ପିତା ମଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ବନ୍ଧନାଗାରେ ୱସାପେସି। ଏୱରୂପଂ ଅଲଙ୍କତନଗରଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ନାଦାସି, କୋ ନୁ ଖୋ ମଯ୍ହଂ ଦୋସୋ’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଦେୱ, ନତ୍ଥି ତୁମ୍ହାକଂ ଦୋସୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ପନ ଦ୍ୱେଭାତିକେ ଏକା ଯକ୍ଖିନୀ ଖାଦି, ତେନ ୱୋ ପିତା ଅଯୋଘରେ ୱସାପେସି, ଅଯୋଘରେନ ଜୀୱିତଂ ତୁମ୍ହାକଂ ଲଦ୍ଧ’’ନ୍ତି। ସୋ ତେସଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଚିନ୍ତେସି ‘‘ଅହଂ ଦସ ମାସେ ଲୋହକୁମ୍ଭିନିରଯେ ୱିଯ ଚ ଗୂଥନିରଯେ ୱିଯ ଚ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ୱସିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ଏତସ୍ମିଂ ବନ୍ଧନାଗାରେ ୱସିଂ, ବହି ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଲଭିଂ, ଉସ୍ସଦନିରଯେ ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସିଂ, ଯକ୍ଖିନିଯା ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତୋପି ପନାହଂ ନେୱ ଅଜରୋ, ନ ଅମରୋ ହୋମି, କିଂ ମେ ରଜ୍ଜେନ, ରଜ୍ଜେ ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦୁନ୍ନିକ୍ଖମନଂ ହୋତି, ଅଜ୍ଜେୱ ମମ ପିତରଂ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ନଗରଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ରାଜକୁଲଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି।

ରାଜା ତସ୍ସ ସରୀରସୋଭଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ବଲୱସିନେହେନ ଅମଚ୍ଚେ ଓଲୋକେସି। ତେ ‘‘କିଂ କରୋମ, ଦେୱା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ପୁତ୍ତଂ ମେ ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ତୀହି ସଙ୍ଖେହି ଅଭିସିଞ୍ଚିତ୍ୱା କଞ୍ଚନମାଲଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେଥାତି। ମହାସତ୍ତୋ ପିତରଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ‘‘ନ ମଯ୍ହଂ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ଅହଂ ପବ୍ବଜିସ୍ସାମି, ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ମେ ଅନୁଜାନାଥା’’ତି ଆହ। ତାତ ରଜ୍ଜଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କିଂକାରଣା ପବ୍ବଜିସ୍ସସୀତି। ‘‘ଦେୱ ଅହଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ଦସ ମାସେ ଗୂଥନିରଯେ ୱିଯ ୱସିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ଯକ୍ଖିନିଭଯେନ ସୋଳସ ୱସ୍ସାନି ବନ୍ଧନାଗାରେ ୱସନ୍ତୋ ବହି ଓଲୋକେତୁମ୍ପି ନ ଅଲଭିଂ, ଉସ୍ସଦନିରଯେ ଖିତ୍ତୋ ୱିଯ ଅହୋସିଂ, ଯକ୍ଖିନିଯା ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତୋମ୍ହୀତିପି ଅଜରୋ ଅମରୋ ନ ହୋମି। ମଚ୍ଚୁ ନାମେସ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଜିନିତୁଂ, ଭୱେ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋମ୍ହି, ଯାୱ ମେ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ନାଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତାୱଦେୱ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଚରିସ୍ସାମି, ଅଲଂ ମେ ରଜ୍ଜେନ, ଅନୁଜାନାଥ ମଂ, ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ପିତୁ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଆହ –

୩୬୩।

‘‘ଯମେକରତ୍ତିଂ ପଠମଂ, ଗବ୍ଭେ ୱସତି ମାଣୱୋ;

ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋୱ ସୋ ଯାତି, ସ ଗଚ୍ଛଂ ନ ନିୱତ୍ତତି।

୩୬୪।

‘‘ନ ଯୁଜ୍ଝମାନା ନ ବଲେନୱସ୍ସିତା, ନରା ନ ଜୀରନ୍ତି ନ ଚାପି ମୀଯରେ;

ସବ୍ବଂ ହିଦଂ ଜାତିଜରାଯୁପଦ୍ଦୁତଂ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୬୫।

‘‘ଚତୁରଙ୍ଗିନିଂ ସେନଂ ସୁଭିଂସରୂପଂ, ଜୟନ୍ତି ରଟ୍ଠାଧିପତୀ ପସୟ୍ହ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଜୟିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୬୬।

‘‘ହତ୍ଥୀହି ଅସ୍ସେହି ରଥେହି ପତ୍ତିଭି, ପରିୱାରିତା ମୁଚ୍ଚରେ ଏକଚ୍ଚେୟ୍ୟା;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ମୁଚ୍ଚିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୬୭।

‘‘ହତ୍ଥୀହି ଅସ୍ସେହି ରଥେହି ପତ୍ତିଭି, ସୂରା ପଭଞ୍ଜନ୍ତି ପଧଂସୟନ୍ତି;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଭଞ୍ଜିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୬୮।

‘‘ମତ୍ତା ଗଜା ଭିନ୍ନଗଳା ପଭିନ୍ନା, ନଗରାନି ମଦ୍ଦନ୍ତି ଜନଂ ହନନ୍ତି;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ମଦ୍ଦିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୬୯।

‘‘ଇସ୍ସାସିନୋ କତହତ୍ଥାପି ୱୀରା, ଦୂରେପାତୀ ଅକ୍ଖଣୱେଧିନୋପି;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ୱିଜ୍ଝିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୦।

‘‘ସରାନି ଖୀୟନ୍ତି ସସେଲକାନନା, ସବ୍ବଂ ହିଦଂ ଖୀୟତି ଦୀଘମନ୍ତରଂ;

ସବ୍ବଂ ହିଦଂ ଭଞ୍ଜରେ କାଲପରିୟାୟଂ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୧।

‘‘ସବ୍ବେସମେୱଞ୍ହି ନରାନ ନାରିନଂ, ଚଲାଚଲଂ ପାଣଭୁନୋଧ ଜୀୱିତଂ;

ପଟୋୱ ଧୁତ୍ତସ୍ସ, ଦୁମୋୱ କୂଲଜୋ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୨।

‘‘ଦୁମପ୍ଫଲାନେୱ ପତନ୍ତି ମାଣୱା, ଦହରା ଚ ୱୁଦ୍ଧା ଚ ସରୀରଭେଦା;

ନାରିୟୋ ନରା ମଜ୍ଝିମପୋରିସା ଚ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୩।

‘‘ନାଯଂ ୱଯୋ ତାରକରାଜସନ୍ନିଭୋ, ଯଦବ୍ଭୁତୀତଂ ଗତମେୱ ଦାନି ତଂ;

ଜିଣ୍ଣସ୍ସ ହୀ ନତ୍ଥି ରତୀ କୁତୋ ସୁଖଂ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୪।

‘‘ଯକ୍ଖା ପିସାଚା ଅଥୱାପି ପେତା, କୁପିତା ତେ ଅସ୍ସସନ୍ତି ମନୁସ୍ସେ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଅସ୍ସସିତୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୫।

‘‘ଯକ୍ଖେ ପିସାଚେ ଅଥୱାପି ପେତେ, କୁପିତେପି ତେ ନିଜ୍ଝପନଂ କରୋନ୍ତି;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ନିଜ୍ଝପନଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୬।

‘‘ଅପରାଧକେ ଦୂସକେ ହେଠକେ ଚ, ରାଜାନୋ ଦଣ୍ଡେନ୍ତି ୱିଦିତ୍ୱାନ ଦୋସଂ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଦଣ୍ଡଯିତୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୭।

‘‘ଅପରାଧକା ଦୂସକା ହେଠକା ଚ, ଲଭନ୍ତି ତେ ରାଜିନୋ ନିଜ୍ଝପେତୁଂ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ନିଜ୍ଝପନଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୮।

‘‘ନ ଖତ୍ତିଯୋତି ନ ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣୋତି, ନ ଅଡ୍ଢକା ବଲୱା ତେଜୱାପି;

ନ ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ଅପେକ୍ଖମତ୍ଥି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୭୯।

‘‘ସୀହା ଚ ବ୍ଯଗ୍ଘା ଚ ଅଥୋପି ଦୀପିଯୋ, ପସଯ୍ହ ଖାଦନ୍ତି ୱିପ୍ଫନ୍ଦମାନଂ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଖାଦିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୮୦।

‘‘ମାଯାକାରା ରଙ୍ଗମଜ୍ଝେ କରୋନ୍ତା, ମୋହେନ୍ତି ଚକ୍ଖୂନି ଜନସ୍ସ ତାୱଦେ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ମୋହଯିତୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୮୧।

‘‘ଆସୀୱିସା କୁପିତା ଉଗ୍ଗତେଜା, ଡଂସନ୍ତି ମାରେନ୍ତିପି ତେ ମନୁସ୍ସେ;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଡଂସିତୁମୁସ୍ସହନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୮୨।

‘‘ଆସୀୱିସା କୁପିତା ଯଂ ଡଂସନ୍ତି, ତିକିଚ୍ଛକା ତେସ ୱିସଂ ହନନ୍ତି;

ନ ମଚ୍ଚୁନୋ ଦଟ୍ଠୱିସଂ ହନନ୍ତି, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୮୩।

‘‘ଧମ୍ମନ୍ତରୀ ୱେତ୍ତରଣୀ ଚ ଭୋଜୋ, ୱିସାନି ହନ୍ତ୍ୱାନ ଭୁଜଙ୍ଗମାନଂ;

ସୁୟ୍ୟନ୍ତି ତେ କାଲକତା ତଥେୱ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୮୪।

‘‘ୱିଜ୍ଜାଧରା ଘୋରମଧୀଯମାନା, ଅଦସ୍ସନଂ ଓସଧେହି ୱଜନ୍ତି;

ନ ମଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ୱଜନ୍ତଦସ୍ସନଂ, ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତି ଚରାମି ଧମ୍ମଂ।

୩୮୫।

‘‘ଧମ୍ମୋ ହୱେ ରକ୍ଖତି ଧମ୍ମଚାରିଂ, ଧମ୍ମୋ ସୁଚିଣ୍ଣୋ ସୁଖମାୱହାତି;

ଏସାନିସଂସୋ ଧମ୍ମେ ସୁଚିଣ୍ଣେ, ନ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଗଚ୍ଛତି ଧମ୍ମଚାରୀ।

୩୮୬।

‘‘ନ ହି ଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମୋ ଚ, ଉଭୋ ସମୱିପାକିନୋ;

ଅଧମ୍ମୋ ନିରଯଂ ନେତି, ଧମ୍ମୋ ପାପେତି ସୁଗ୍ଗତି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଯମେକରତ୍ତିନ୍ତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସତ୍ତା ମାତୁକୁଚ୍ଛିମ୍ହି ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତା ରତ୍ତିଯଂଯେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଯଂ ଏକରତ୍ତିଂ ୱା ଦିୱା ୱା ପଠମମେୱ ପଟିସନ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ମାତୁକୁଚ୍ଛିସଙ୍ଖାତେ ଗବ୍ଭେ ୱସତି। ମାଣୱୋତି ସତ୍ତୋ କଲଲଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠାତି। ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତୋୱ ସୋ ଯାତୀତି ସୋ ମାଣୱୋ ଯଥା ନାମ ୱଲାହକସଙ୍ଖାତୋ ଅବ୍ଭୋ ଉଟ୍ଠିତୋ ନିଚ୍ଚତ୍ତୋ ୱାଯୁୱେଗାହତୋ ପଟିଗଚ୍ଛତି, ତଥେୱ –

‘‘ପଠମଂ କଲଲଂ ହୋତି, କଲଲା ହୋତି ଅବ୍ବୁଦଂ;

ଅବ୍ବୁଦା ଜାଯତେ ପେସି, ପେସି ନିବ୍ବତ୍ତତୀ ଘନୋ;

ଘନା ପସାଖା ଜାଯନ୍ତି, କେସା ଲୋମା ନଖାପି ଚ।

‘‘ଯଞ୍ଚସ୍ସ ଭୁଞ୍ଜତୀ ମାତା, ଅନ୍ନଂ ପାନଞ୍ଚ ଭୋଜନଂ;

ତେନ ସୋ ତତ୍ଥ ଯାପେତି, ମାତୁକୁଚ୍ଛିଗତୋ ନରୋତି। (ସଂ। ନି। ୧।୨୩୫);

ଇମଂ ମାତୁକୁଚ୍ଛିଯଂ କଲଲାଦିଭାୱଂ, ମାତୁକୁଚ୍ଛିତୋ ଚ ନିକ୍ଖନ୍ତୋ ମନ୍ଦଦସକାଦିଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ସତତଂ ସମିତଂ ଗଚ୍ଛତି। ସ ଗଚ୍ଛଂ ନ ନିୱତ୍ତତୀତି ସଚାଯଂ ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପୁନ ଅବ୍ବୁଦତୋ କଲଲଭାୱଂ, ପେସିଆଦିତୋ ୱା ଅବ୍ବୁଦାଦିଭାୱଂ, ଖିଡ୍ଡାଦସକତୋ ମନ୍ଦଦସକଭାୱଂ, ୱଣ୍ଣଦସକାଦିତୋ ୱା ଖିଡ୍ଡାଦସକାଦିଭାୱଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ନିୱତ୍ତତି। ଯଥା ପନ ସୋ ୱଲାହକୋ ୱାତୱେଗେନ ସଂଚୁଣ୍ଣିଯମାନୋ ‘‘ଅହଂ ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନାମ ଉଟ୍ଠିତୋ ପୁନ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ପକତିଭାୱେନ ଠସ୍ସାମୀ’’ତି ନ ଲଭତି, ଯଂ ଦିସଂ ଗତଂ, ତଂ ଗତମେୱ, ଯଂ ଅନ୍ତରହିତଂ, ତଂ ଅନ୍ତରହିତମେୱ ହୋତି, ତଥା ସୋପି କଲଲାଦିଭାୱେନ ଗଚ୍ଛମାନୋ ଗଚ୍ଛତେୱ, ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ କୋଟ୍ଠାସେ ସଙ୍ଖାରା ପୁରିମାନଂ ପୁରିମାନଂ ପଚ୍ଚଯା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛତୋ ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି, ଜରାକାଲେ ସଙ୍ଖାରା ‘‘ଅମ୍ହେହି ଏସ ପୁବ୍ବେ ଯୁୱା ଥାମସମ୍ପନ୍ନୋ କତୋ, ପୁନ ନଂ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ କରିସ୍ସାମା’’ତି ନ ଲଭନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତରଧାଯନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ନଯୁଜ୍ଝମାନାତି ଉଭତୋ ବ୍ୟୂଳ୍ହେ ସଙ୍ଗାମେ ଯୁଜ୍ଝନ୍ତା। ନ ବଲେନୱସ୍ସିତାତି ନ କାଯବଲେନ ୱା ଯୋଧବଲେନ ୱା ଉପଗତା ସମନ୍ନାଗତା। ନ ଜୀରନ୍ତୀତି ପୁରିମ-ନ-କାରଂ ଆହରିତ୍ୱା ଏୱରୂପାପି ନରା ନ ଜୀରନ୍ତି ନ ଚାପି ନ ମୀଯରେତି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସବ୍ବଂ ହିଦନ୍ତି ମହାରାଜ, ସବ୍ବମେୱ ଇଦଂ ପାଣମଣ୍ଡଲଂ ମହାଯନ୍ତେନ ପୀଳିଯମାନା ଉଚ୍ଛୁଘଟିକା ୱିଯ ଜାତିଯା ଚ ଜରାଯ ଚ ଉପଦ୍ଦୁତଂ ନିଚ୍ଚଂ ପୀଳିତଂ। ତଂ ମେ ମତୀ ହୋତୀତି ତେନ କାରଣେନ ମମ ‘‘ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଚରାମୀ’’ତି ମତି ହୋତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି।

ଚତୁରଙ୍ଗିନିନ୍ତି ହତ୍ଥିଆଦୀହି ଚତୁରଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ। ସେନଂ ସୁଭିଂସରୂପନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ଭିଂସନକଜାତିକଂ ସେନଂ। ଜଯନ୍ତୀତି କଦାଚି ଏକଚ୍ଚେ ରାଜାନୋ ଅଞ୍ଞେ ସେନାଯ ଜଯନ୍ତି। ନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ତେପି ରାଜାନୋ ମହାସେନସ୍ସ ମଚ୍ଚୁନୋ ସେନଂ ଜଯିତୁଂ ନ ଉସ୍ସହନ୍ତି, ନ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ମଦ୍ଦିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି। ମୁଚ୍ଚରେ ଏକଚ୍ଚେମ୍ଭାତି ଏତେହି ହତ୍ଥିଆଦୀହି ପରିୱାରିତା ଏକଚ୍ଚେ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତାନଂ ହତ୍ଥତୋ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ମଚ୍ଚୁନୋ ପନ ସନ୍ତିକା ମୁଚ୍ଚିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ପଭଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଏତେହି ହତ୍ଥିଆଦୀହି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକରାଜୂନଂ ନଗରାନି ପଭଞ୍ଜନ୍ତି। ପଧଂସଯନ୍ତୀତି ମହାଜନଂ ଧଂସେନ୍ତା ପଧଂସେନ୍ତା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେନ୍ତି। ନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ତେପି ମରଣକାଲେ ପତ୍ତେ ମଚ୍ଚୁନୋ ଭଞ୍ଜିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ଭିନ୍ନଗଲ୍ଳା ପଭିନ୍ନାତି ତୀସୁ ଠାନେସୁ ପଭିନ୍ନା ହୁତ୍ୱା ମଦଂ ଗଳନ୍ତା, ପଗ୍ଘରିତମଦାତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ତେପି ମହାମଚ୍ଚୁଂ ମଦ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ଇସ୍ସାସିନୋତି ଇସ୍ସାସା ଧନୁଗ୍ଗହା। କତହତ୍ଥାତି ସୁସିକ୍ଖିତା। ଦୂରେପାତୀତି ସରଂ ଦୂରେ ପାତେତୁଂ ସମତ୍ଥା। ଅକ୍ଖଣୱେଧିନୋତି ଅୱିରଦ୍ଧୱେଧିନୋ, ୱିଜ୍ଜୁଆଲୋକେନ ୱିଜ୍ଝନସମତ୍ଥା ୱା। ସରାନୀତି ଅନୋତତ୍ତାଦୀନି ମହାସରାନି ଖୀଯନ୍ତିଯେୱ। ସସେଲକାନନାତି ସପବ୍ବତୱନସଣ୍ଡା ମହାପଥୱୀପି ଖୀଯତି। ସବ୍ବଂ ହିଦନ୍ତି ସବ୍ବମିଦଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ଦୀଘମନ୍ତରଂ ଠତ୍ୱା ଖୀଯତେୱ। କପ୍ପୁଟ୍ଠାନଗ୍ଗିଂ ପତ୍ୱା ମହାସିନେରୁପି ଅଗ୍ଗିମୁଖେ ମଧୁସିତ୍ଥକଂ ୱିଯ ୱିଲୀଯତେୱ, ଅଣୁମତ୍ତୋପି ସଙ୍ଖାରୋ ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। କାଲପରିଯାଯନ୍ତି କାଲପରିଯାଯଂ ନସ୍ସନକାଲୱାରଂ ପତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଭଞ୍ଜରେ, ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଖାରଗତଂ ଭିଜ୍ଜତେୱ। ତସ୍ସ ପକାସନତ୍ଥଂ ସତ୍ତସୂରିଯସୁତ୍ତଂ (ଅ। ନି। ୭।୬୬) ଆହରିତବ୍ବଂ।

ଚଲାଚଲନ୍ତି ଚଞ୍ଚଲଂ ସକଭାୱେନ ଠାତୁଂ ଅସମତ୍ଥଂ ନାନାଭାୱୱିନାଭାୱସଭାୱମେୱ। ପାଣଭୁନୋଧଜୀୱିତନ୍ତି ଇଧ ଲୋକେ ଇମେସଂ ପାଣଭୂତାନଂ ଜୀୱିତଂ । ପଟୋୱ ଧୁତ୍ତସ୍ସ, ଦୁମୋୱ କୂଲଜୋତି ସୁରଧୁତ୍ତୋ ହି ସୁରଂ ଦିସ୍ୱାୱ ଉଦରେ ବଦ୍ଧଂ ସାଟକଂ ଦତ୍ୱା ପିୱତେୱ, ନଦୀକୂଲେ ଜାତଦୁମୋୱ କୂଲେ ଲୁଜ୍ଜମାନେ ଲୁଜ୍ଜତି, ଯଥା ଏସ ପଟୋ ଚ ଦୁମୋ ଚ ଚଞ୍ଚଲୋ, ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ଜୀୱିତଂ, ଦେୱାତି। ଦୁମପ୍ଫଲାନେୱାତି ଯଥା ପକ୍କାନି ଫଲାନି ୱାତାହତାନି ଦୁମଗ୍ଗତୋ ଭୂମିଯଂ ପତନ୍ତି, ତଥେୱିମେ ମାଣୱା ଜରାୱାତାହତା ଜୀୱିତା ଗଳିତ୍ୱା ମରଣପଥୱିଯଂ ପତନ୍ତି। ଦହରାତି ଅନ୍ତମସୋ କଲଲଭାୱେ ଠିତାପି। ମଜ୍ଝିମପୋରିସାତି ନାରୀନରାନଂ ମଜ୍ଝେ ଠିତା ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକନପୁଂସକା।

ତାରକରାଜସନ୍ନିଭୋତି ଯଥା ତାରକରାଜା କାଳପକ୍ଖେ ଖୀଣୋ, ପୁନ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖେ ପୂରତି, ନ ଏୱଂ ସତ୍ତାନଂ ୱଯୋ। ସତ୍ତାନଞ୍ହି ଯଂ ଅତୀତଂ, ଗତମେୱ ଦାନି ତଂ, ନ ତସ୍ସ ପୁନାଗମନଂ ଅତ୍ଥି। କୁତୋ ସୁଖନ୍ତି ଜରାଜିଣ୍ଣସ୍ସ କାମଗୁଣେସୁ ରତିପି ନତ୍ଥି, ତେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସୁଖଂ କୁତୋଯେୱ। ଯକ୍ଖାତି ମହିଦ୍ଧିକା ଯକ୍ଖା। ପିସାଚାତି ପଂସୁପିସାଚକା। ପେତାତି ପେତ୍ତିୱିସଯିକା। ଅସ୍ସସନ୍ତୀତି ଅସ୍ସାସୱାତେନ ଉପହନନ୍ତି, ଆୱିସନ୍ତୀତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ମଚ୍ଚୁଂ ପନ ତେପି ଅସ୍ସାସେନ ଉପହନିତୁଂ ୱା ଆୱିସିତୁଂ ୱା ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ନିଜ୍ଝପନଂ କରୋନ୍ତୀତି ବଲିକମ୍ମୱସେନ ଖମାପେନ୍ତି ପସାଦେନ୍ତି। ଅପରାଧକେତି ରାଜାପରାଧକାରକେ। ଦୂସକେତି ରଜ୍ଜଦୂସକେ। ହେଠକେତି ସନ୍ଧିଚ୍ଛେଦାଦୀହି ଲୋକୱିହେଠକେ। ରାଜାନୋତି

ରାଜାନୋ। ୱିଦିତ୍ୱାନ ଦୋସନ୍ତି ଦୋସଂ ଜାନିତ୍ୱା ଯଥାନୁରୂପେନ ଦଣ୍ଡେନ ଦଣ୍ଡେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ତେପି ମଚ୍ଚୁଂ ଦଣ୍ଡୟିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି।

ନିଜ୍ଝପେନ୍ତୁନ୍ତି ସକ୍କୀହି ଅତ୍ତନୋ ନିରପରାଧଭାୱଂ ପକାସେତ୍ୱା ପସାଦେତୁଂ। ନ ଅଡ୍ଢକା ବଲୱା ତେଜୱାପୀତି ‘‘ଇମେ ଅଡ୍ଢା, ଅୟଂ କାୟବଲଞାଣବଲାଦୀହି ବଲୱା, ଅୟଂ ତେଜୱା’’ତି ଏୱମ୍ପି ନ ପଚ୍ଚୁରାଜସ୍ସ ଅପେକ୍ଖଂ ଅତ୍ଥି, ଏକସ୍ମିମ୍ପି ସତ୍ତେ ଅପେକ୍ଖଂ ପେମଂ ସିନେହୋ ନତ୍ଥି, ସବ୍ବମେୱ ଅଭିମଦ୍ଦତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପସୟ୍ହାତି ବଲକ୍କାରେନ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା। ନ ମଚ୍ଚୁନୋତି ତେପି ମଚ୍ଚୁଂ ଖାଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। କରୋନ୍ତାତି ମାୟଂ କରୋନ୍ତା। ମୋହେନ୍ତୀତି ଅଭୂତଂ ଭୂତଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତା ମୋହେନ୍ତି। ଉଗ୍ଗତେଜାତି ଉଗ୍ଗତେନ ୱିସତେଜେନ ସମନ୍ନାଗତା। ତିକିଚ୍ଛକାତି ୱିସୱେଜ୍ଜା। ଧମ୍ମନ୍ତରୀ ୱେତ୍ତରଣୀ ଚ ଭୋଜୋତି ଏତେ ଏୱଂନାମକା ୱେଜ୍ଜା। ଘୋରମଧୀୟମାନାତି ଘୋରଂ ନାମ ୱିଜ୍ଜଂ ଅଧୀୟନ୍ତା। ଓସଧେହୀତି ଘୋରଂ ୱା ଗନ୍ଧାରିଂ ୱା ୱିଜ୍ଜଂ ସାୱେତ୍ୱା ଓସଧଂ ଆଦାୟ ତେହି ଓସଧେହି ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ଅଦସ୍ସନଂ ୱଜନ୍ତି।

ଧମ୍ମୋତି ସୁଚରିତଧମ୍ମୋ। ରକ୍ଖତୀତି ଯେନ ରକ୍ଖିତୋ, ତଂ ପଟିରକ୍ଖତି। ସୁଖନ୍ତି ଛସୁ କାମସଗ୍ଗେସୁ ସୁଖଂ ଆୱହତି। ପାପେତୀତି ପଟିସନ୍ଧିୱସେନ ଉପନେତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଚତୁୱୀସତିୟା ଗାଥାହି ପିତୁ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ‘‘ମହାରାଜ, ତୁମ୍ହାକଂ ରଜ୍ଜଂ ତୁମ୍ହାକମେୱ ହୋତୁ, ନ ମୟ୍ହଂ ଇମିନା ଅତ୍ଥୋ, ତୁମ୍ହେହି ପନ ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତମେୱ ମଂ ବ୍ୟାଧିଜରାମରଣାନି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତିଟ୍ଠଥ, ତୁମ୍ହେ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅୟଦାମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମତ୍ତହତ୍ଥୀ ୱିୟ କଞ୍ଚନପଞ୍ଜରଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୀହପୋତକୋ ୱିୟ କାମେ ପହାୟ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ଅଥସ୍ସ ପିତା ‘‘ମମପି ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ରଜ୍ଜଂ ପହାୟ ତେନ ସଦ୍ଧିଞ୍ଞେୱ ନିକ୍ଖମି, ତସ୍ମିଂ ନିକ୍ଖନ୍ତେ ଦେୱୀପି ଅମଚ୍ଚାପି ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିକାଦୟୋପୀତି ସକଲନଗରୱାସିନୋ ଗେହାନି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସମାଗମୋ ମହା ଅହୋସି, ପରିସା ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନିକା ଜାତା। ତଂ ଆଦାୟ ମହାସତ୍ତୋ ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସି। ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ନିକ୍ଖନ୍ତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱିସ୍ସକମ୍ମଂ ପେସେତ୍ୱା ଦ୍ୱାଦସୟୋଜନାୟାମଂ ସତ୍ତୟୋଜନୱିତ୍ଥାରଂ ଅସ୍ସମପଦଂ କାରେସି। ସବ୍ବେ ପବ୍ବଜିତପରିକ୍ଖାରେ ପଟିୟାଦାପେସି। ଇତୋ ପରଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଓୱାଦଦାନଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାୟଣତା ଚ ପରିସାୟ ଅନପାୟଗମନୀୟତା ଚ ସବ୍ବା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ଏୱଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାଭିନିକ୍ଖମନଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ସେସପରିସା ବୁଦ୍ଧପରିସା, ଅୟୋଘରପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ଅୟୋଘରଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚୁଦ୍ଦସମା।

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ –

ମାତଙ୍ଗୋ ଚିତ୍ତସମ୍ଭୂତୋ, ସିୱି ସିରୀ ଚ ରୋହଣଂ;

ହଂସୋ ସତ୍ତିଗୁମ୍ବୋ ଭଲ୍ଲା, ସୋମନସ୍ସଂ ଚମ୍ପେୟ୍ୟକଂ।

ପଲୋଭଂ ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତଂ, ହତ୍ଥିପାଲଂ ଅୟୋଘରଂ;

ୱୀସତିୟମ୍ହି ଜାତକା, ଚତୁଦ୍ଦସେୱ ସଙ୍ଗିତା।

ୱୀସତିନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

(ଚତୁତ୍ଥୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ)

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ଖୁଦ୍ଦକନିକାୟେ

ଜାତକ-ଅଟ୍ଠକଥା

(ପଞ୍ଚମୋ ଭାଗୋ)

୧୬। ତିଂସନିପାତୋ

[୧୫୧] ୧। କିଂଛନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିଂଛନ୍ଦୋକିମଧିପ୍ପାୟୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ଏକଦିୱସଞ୍ହି ସତ୍ଥା ବହୂ ଉପାସକେ ଚ ଉପାସିକାୟୋ ଚ ଉପୋସଥିକେ ଧମ୍ମସ୍ସୱନତ୍ଥାୟ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମସଭାୟଂ ନିସିନ୍ନେ ‘‘ଉପୋସଥିକାତ୍ଥ ଉପାସକା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଆମ, ଭନ୍ତେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସାଧୁ ୱୋ କତଂ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତେହି, ପୋରାଣକା ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥକମ୍ମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ମହନ୍ତଂ ୟସଂ ପଟିଲଭିଂସୂ’’ତି ୱତ୍ୱା ତେହି ୟାଚିତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତୋ ସଦ୍ଧୋ ଅହୋସି ଦାନସୀଲୌପୋସଥକମ୍ମେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତୋ। ସୋ ସେସେପି ଅମଚ୍ଚାଦୟୋ ଦାନାଦୀସୁ ସମାଦପେସି। ପୁରୋହିତୋ ପନସ୍ସ ପରପିଟ୍ଠିମଂସିକୋ ଲଞ୍ଜଖାଦକୋ କୂଟୱିନିଚ୍ଛୟିକୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଉପୋସଥଦିୱସେ ଅମଚ୍ଚାଦୟୋ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ଉପୋସଥିକା ହୋଥା’’ତି ଆହ। ପୁରୋହିତୋ ଉପୋସଥଂ ନ ସମାଦିୟି। ଅଥ ନଂ ଦିୱା ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା କୂଟଡ୍ଡଂ କତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗତଂ ରାଜା ‘‘ତୁମ୍ହେ ଉପୋସଥିକା’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ‘‘ତ୍ୱମ୍ପି ଆଚରିୟ ଉପୋସଥିକୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ‘‘ଆମା’’ତି ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ପାସାଦା ଓତରି। ଅଥ ନଂ ଏକୋ ଅମଚ୍ଚୋ ‘‘ନନୁ ତୁମ୍ହେ ନ ଉପୋସଥିକା’’ତି ଚୋଦେସି। ସୋ ଆହ – ‘‘ଅହଂ ୱେଲାୟମେୱ ଭୁଞ୍ଜିଂ, ଗେହଂ ପନ ଗନ୍ତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ସାୟଂ ନ ଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମି, ରତ୍ତିଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଏୱଂ ମେ ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥକମ୍ମଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି? ‘‘ସାଧୁ, ଆଚରିୟା’’ତି। ସୋ ଗେହଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଥା ଅକାସି। ପୁନେକଦିୱସଂ ତସ୍ମିଂ ୱିନିଚ୍ଛୟେ ନିସିନ୍ନେ ଅଞ୍ଞତରା ସୀଲୱତୀ ଇତ୍ଥୀ ଅଡ୍ଡଂ କରୋନ୍ତୀ ଘରଂ ଗନ୍ତୁଂ ଅଲଭମାନା ‘‘ଉପୋସଥକମ୍ମଂ ନାତିକ୍କମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପକଟ୍ଠେ କାଲେ ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତୁଂ ଆରଭି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସୁପକ୍କାନଂ ଅମ୍ବଫଲାନଂ ଅମ୍ବପିଣ୍ଡି ଆହରିୟିତ୍ଥ। ସୋ ତସ୍ସା ଉପୋସଥିକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଇମାନି ଖାଦିତ୍ୱା ଉପୋସଥିକା ହୋହୀ’’ତି ଅଦାସି। ସା ତଥା ଅକାସି। ଏତ୍ତକଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ କମ୍ମଂ।

ସୋ ଅପରଭାଗେ କାଲଂ କତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତପଦେସେ କୋସିକିଗଙ୍ଗାୟ ତୀରେ ତିୟୋଜନିକେ ଅମ୍ବୱନେ ରମଣୀୟେ ଭୂମିଭାଗେ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତେ କନକୱିମାନେ ଅଲଙ୍କତସିରିସୟନେ ସୁତ୍ତପ୍ପବୁଦ୍ଧୋ ୱିୟ ନିବ୍ବତ୍ତି ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତୋ ଉତ୍ତମରୂପଧରୋ ସୋଳସସହସ୍ସଦେୱକଞ୍ଞାପରିୱାରୋ। ସୋ ରତ୍ତିଞ୍ଞେୱ ତଂ ସିରିସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତି। ୱେମାନିକପେତଭାୱେନ ହିସ୍ସ କମ୍ମସରିକ୍ଖକୋ ୱିପାକୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଅମ୍ବୱନଂ ପୱିସତି, ପୱିଟ୍ଠକ୍ଖଣେୟେୱସ୍ସ ଦିବ୍ବତ୍ତଭାୱୋ ଅନ୍ତରଧାୟତି, ଅସୀତିହତ୍ଥତାଲକ୍ଖନ୍ଧପ୍ପମାଣୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ସକଲସରୀରଂ ଝାୟତି, ସୁପୁପ୍ଫିତକିଂସୁକୋ ୱିୟ ହୋତି। ଦ୍ୱୀସୁ ହତ୍ଥେସୁ ଏକେକାୱ ଅଙ୍ଗୁଲି, ତତ୍ଥ ମହାକୁଦ୍ଦାଲପ୍ପମାଣା ନଖା ହୋନ୍ତି। ତେହି ନଖେହି ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିମଂସଂ ଫାଲେତ୍ୱା ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ମହାରୱଂ ରୱନ୍ତୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋତି। ସୂରିୟେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ତଂ ସରୀରଂ ଅନ୍ତରଧାୟତି, ଦିବ୍ବସରୀରଂ ନିବ୍ବତ୍ତତି, ଅଲଙ୍କତପଟିୟତ୍ତା ଦିବ୍ବନାଟକିତ୍ଥିୟୋ ନାନାତୂରିୟାନି ଗହେତ୍ୱା ପରିୱାରେନ୍ତି। ସୋ ମହାସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱନ୍ତୋ ରମଣୀୟେ ଅମ୍ବୱନେ ଦିବ୍ବପାସାଦଂ ଅଭିରୁହତି। ଇତି ସୋ ଉପୋସଥିକାୟ ଇତ୍ଥିୟା ଅମ୍ବଫଲଦାନସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ତିୟୋଜନିକଂ ଅମ୍ବୱନଂ ପଟିଲଭତି , ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା କୂଟଡ୍ଡକରଣନିସ୍ସନ୍ଦେନ ପନ ପିଟ୍ଠିମଂସଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଖାଦତି, ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ରତ୍ତିଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୋତି, ସୋଳସସହସ୍ସନାଟକିତ୍ଥୀହି ପରିୱୁତୋ ପରିଚାରେସି।

ତସ୍ମିଂ କାଲେ ବାରାଣସିରାଜା କାମେସୁ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅଧୋଗଙ୍ଗାୟ ରମଣୀୟେ ଭୂମିପଦେସେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କାରେତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିୟାୟ ୟାପେନ୍ତୋ ୱିହାସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ତମ୍ହା ଅମ୍ବୱନା ମହାଘଟପ୍ପମାଣଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଗଙ୍ଗାୟ ପତିତ୍ୱା ସୋତେନ ୱୁୟ୍ହମାନଂ ତସ୍ସ ତାପସସ୍ସ ପରିଭୋଗତିତ୍ଥାଭିମୁଖଂ ଅଗମାସି। ସୋ ମୁଖଂ ଧୋୱନ୍ତୋ ତଂ ମଜ୍ଝେ ନଦିୟା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉଦକଂ ତରନ୍ତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଦାୟ ଅସ୍ସମପଦଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିସାଲାୟ ଠପେତ୍ୱା ସତ୍ଥକେନ ଫାଲେତ୍ୱା ୟାପନମତ୍ତଂ ଖାଦିତ୍ୱା ସେସଂ କଦଲିପଣ୍ଣେହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ୟାୱ ପରିକ୍ଖୟା ଖାଦି। ତସ୍ମିଂ ପନ ଖୀଣେ ଅଞ୍ଞଂ ଫଲାଫଲଂ ଖାଦିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ରସତଣ୍ହାୟ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ତମେୱ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଖାଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ନଦୀତୀରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଦିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ‘‘ଅମ୍ବଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ନ ଉଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ସନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ନିସୀଦି। ସୋ ତତ୍ଥ ନିରାହାରୋ ଏକମ୍ପି ଦିୱସଂ, ଦ୍ୱେପି, ତୀଣି, ଚତୁ, ପଞ୍ଚ, ଛ ଦିୱସାନି ୱାତାତପେନ ପରିସୁସ୍ସନ୍ତୋ ଅମ୍ବଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ଅଥ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ନଦୀଦେୱତା ଆୱଜ୍ଜମାନା ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ତାପସୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରୋ ଗଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି, ଇମସ୍ସ ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଅଦାତୁଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ, ଅଲଭନ୍ତୋ ମରିସ୍ସତି, ଦସ୍ସାମି ତସ୍ସା’’ତି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗଙ୍ଗାୟ ଉପରି ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୀ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧।

‘‘କିଂଛନ୍ଦୋ କିମଧିପ୍ପାଯୋ, ଏକୋ ସମ୍ମସି ଘମ୍ମନି;

କିଂପତ୍ଥଯାନୋ କିଂ ଏସଂ, କେନ ଅତ୍ଥେନ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦୋତି ଅଜ୍ଝାସଯୋ। ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ଚିତ୍ତଂ। ସମ୍ମସୀତି ଅଚ୍ଛସି। ଘମ୍ମନୀତି ଗିମ୍ହେ। ଏସନ୍ତି ଏସନ୍ତୋ। ବ୍ରାହ୍ମଣାତି ପଵ୍ଵଜିତତ୍ତା ତାପସଂ ଆଲପତି। ଇଦଂ ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି – ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତ୍ଵଂ କିଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ କିଂ ଚିନ୍ତେନ୍ତୋ କିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ କିଂ ଗଵେସନ୍ତୋ କେନତ୍ଥେନ ଇମସ୍ମିଂ ଗଙ୍ଗାତୀରେ ଗଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ଵା ତାପସୋ ନଵ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨।

‘‘ଯଥା ମହା ଵାରିଧରୋ, କୁମ୍ଭୋ ସୁପରିଣାହଵା;

ତଥୂପମଂ ଅମ୍ବପକ୍କଂ, ଵଣ୍ଣଗନ୍ଧରସୁତ୍ତମଂ।

୩।

‘‘ତଂ ଵୁଯ୍ହମାନଂ ସୋତେନ, ଦିସ୍ଵାନାମଲମଜ୍ଝିମେ;

ପାଣୀଭି ନଂ ଗହେତ୍ଵାନ, ଅଗ୍ୟାଯତନମାହରିଂ।

୪।

‘‘ତତୋ କଦଲିପତ୍ତେସୁ, ନିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ସଯଂ ଅହଂ;

ସତ୍ଥେନ ନଂ ଵିକପ୍ପେତ୍ଵା, ଖୁପ୍ପିପାସଂ ଅହାସି ମେ।

୫।

‘‘ସୋହଂ ଅପେତଦରଥୋ, ବ୍ୟନ୍ତୀଭୂତୋ ଦୁଖକ୍ଖମୋ;

ଅସ୍ସାଦଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ଫଲେସ୍ଵଞ୍ଞେସୁ କେସୁଚି।

୬।

‘‘ସୋସେତ୍ଵା ନୂନ ମରଣଂ, ତଂ ମମଂ ଆଵହିସ୍ସତି;

ଅମ୍ବଂ ଯସ୍ସ ଫଲଂ ସାଦୁ, ମଧୁରଗ୍ଗଂ ମନୋରମଂ;

ଯମୁଦ୍ଧରିଂ ଵୁଯ୍ହମାନଂ, ଉଦଧିସ୍ମା ମହଣ୍ଣଵେ।

୭।

‘‘ଅକ୍ଖାତଂ ତେ ମଯା ସବ୍ବଂ, ଯସ୍ମା ଉପଓସାମହଂ;

ରମ୍ମଂ ପତି ନିସିନ୍ନୋସ୍ମି, ପୁଥୁଲୋମାଯୁତା ପୁଥୁ।

୮।

‘‘ଡ୍ୱଞ୍ଚ ଖୋ ମେଓ ଅକ୍ଖାହି, ଅତ୍ତାନମପଲାଯିନି;

କା ଓା ତ୍ୱମସି କଲ୍ଯାଣି, କିସ୍ସ ଓା ତ୍ୱଂ ସୁମଜ୍ଝିମେ।

୯।

‘‘ରୁପ୍ପପଟ୍ଟପଲିମଟ୍ଠୀଓ, ବ୍ଯଗ୍ଘୀଓ ଗିରିସାନୁଜା;

ଯା ସନ୍ତି ନାରିଯୋ ଦେଓେସୁ, ଦେଓାନଂ ପରିଚାରିକା।

୧୦।

‘‘ଯା ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକସ୍ମିଂ, ରୂପେନାନ୍ୱାଗତିତ୍ଥିଯୋ;

ରୂପେନ ତେ ସଦିସୀ ନତ୍ଥି, ଦେଓେସୁ ଗନ୍ଧବ୍ବମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ପୁଟ୍ଠାସି ମେ ଚାରୁପୁବ୍ବଙ୍ଗି, ବ୍ରୂହି ନାମଞ୍ଚ ବନ୍ଧଓେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓାରିଧରୋ କୁମ୍ଭୋତି ଉଦକଘଟୋ। ସୁପରିଣାହଓାତି ସୁସଣ୍ଠାନୋ। ଓଣ୍ଣଗନ୍ଧରସୁତ୍ତମନ୍ତି ଓଣ୍ଣଗନ୍ଧରସେହି ଉତ୍ତମଂ। ଦିସ୍ୱାନାତି ଦିସ୍ୱା। ଅମଲମଜ୍ଝିମେତି ନିମ୍ମଲମଜ୍ଝେ। ଦେଓତଂ ଆଲପନ୍ତୋ ଏଓମାହ। ପାଣୀଭୀତି ହତ୍ଥେହି। ଅଗ୍ଯାଯତନମାହରିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅଗ୍ଗିହୁତସାଲଂ ଆହରିଂ। ଓିକପ୍ପେତ୍ୱାତି ଓିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ‘‘ଓିକନ୍ତେତ୍ୱା’’ତିପି ପାଠୋ। ‘‘ଖାଦି’’ନ୍ତି ପାଠସେସୋ। ଅହାସି ମେତି ତଂ ଜିଓ୍ହଗ୍ଗେ ଠପିତମତ୍ତମେଓ ସତ୍ତ ରସହରଣିସହସ୍ସାନି ଫରିତ୍ୱା ମମ ଖୁଦଞ୍ଚ ପିପାସଞ୍ଚ ହରି। ଅପେତଦରଥୋତି ଓିଗତକାଯଚିତ୍ତଦରଥୋ । ସୁଧାଭୋଜନଂ ଭୁତ୍ତସ୍ସ ଓିଯ ହି ତସ୍ସ ସବ୍ବଦରଥଂ ଅପହରି। ବ୍ଯନ୍ତୀଭୂତୋତି ତସ୍ସ ଅମ୍ବପକ୍କସ୍ସ ଓିଗତନ୍ତୋ ଜାତୋ, ପରିକ୍ଖୀଣଅମ୍ବପକ୍କୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁଖକ୍ଖମୋତି ଦୁକ୍ଖେନ ଅସାତେନ କାଯକ୍ଖମେନ ଚେଓ ଚିତ୍ତକ୍ଖମେନ ଚ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଅଞ୍ଞେସୁ ପନ କଦଲିପନସାଦୀସୁ ଫଲେସୁ ପରିତ୍ତକମ୍ପି ଅସ୍ସାଦଂ ନାଧିଗଚ୍ଛାମି, ସବ୍ବାନି ମେ ଜିଓ୍ହାଯ ଠପିତମତ୍ତାନି ତିତ୍ତକାନେଓ ସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଦୀପେତି।

ସୋସେତ୍ୱାତି ନିରାହାରତାଯ ସୋସେତ୍ୱା ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା। ତଂ ମମନ୍ତି ତଂ ମମ। ଯସ୍ସାତି ଯଂ ଅସ୍ସ, ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ଓୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଂ ଫଲଂ ମମ ସାଦୁ ଅହୋସି, ଯମହଂ ଗମ୍ଭୀରେ ପୁଥୁଲୌଦକକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତେ ମହଣ୍ଣଓେ ଓୁଯ୍ହମାନଂ ତତୋ ଉଦଧିସ୍ମା ଉଦ୍ଧରିଂ, ତଂ ଅମ୍ବଂ ମମ ମରଣଂ ଆଓହିସ୍ସତୀତି ମଞ୍ଞାମି, ମଯ୍ହଂ ତଂ ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ଜୀଓିତଂ ନପ୍ପଓତ୍ତିସ୍ସତୀତି। ଉପଓସାମୀତି ଖୁପ୍ପିପାସାହି ଉପଗତୋ ଓସାମି। ରମ୍ମଂ ପତି ନିସିନ୍ନୋସ୍ମୀତି ରମଣୀଯଂ ନଦିଂ ପତି ଅହଂ ନିସିନ୍ନୋ। ପୁଥୁଲୋମାଯୁତା ପୁଥୂତି ଅଯଂ ନଦୀ ପୁଥୁଲୋମେହି ମଚ୍ଛେହି ଆଯୁତା ପୁଥୁ ଓିପୁଲା, ଅପି ନାମ ମେ ଇତୋ ସୋତ୍ଥି ଭଓେଯ୍ଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅପଲାଯିନୀତି ଅପଲାଯିତ୍ୱା ମମ ସମ୍ମୁଖେ ଠିତେତି ତଂ ଦେଓତଂ ଆଲପତି। ‘‘ଅପଲାସିନୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ପଲାସରହିତେ ଅନଓଜ୍ଜସରୀରେତି ଅତ୍ଥୋ। କିସ୍ସ ଓାତି କିସ୍ସ ଓା କାରଣା ଇଧାଗତାସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ରୂପପଟ୍ଟପଲିମଟ୍ଠୀଓାତି ସୁଟ୍ଠୁ ପରିମଜ୍ଜିତକଞ୍ଚନପଟ୍ଟସଦିସୀ। ବ୍ଯଗ୍ଘୀଓାତି ଲୀଲାଓିଲାସେନ ତରୁଣବ୍ଯଗ୍ଘପୋତିକା ଓିଯ। ଦେଓାନନ୍ତି ଛନ୍ନଂ କାମାଓଚରଦେଓାନଂ। ଯା ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକସ୍ମିନ୍ତି ଯା ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ। ରୂପେନାନ୍ୱାଗତିତ୍ଥିଯୋତି ରୂପେନ ଅନ୍ୱାଗତା ଇତ୍ଥିଯୋ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ତନୋ ସମ୍ଭାଓନାଯ ଏଓମାହ। ତଓ ରୂପସଦିସାଯ ନାମ ନ ଭଓିତବ୍ବନ୍ତି ହିସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗନ୍ଧବ୍ବମନୁସ୍ସଲୋକେତି ମୂଲଗନ୍ଧାଦିନିସ୍ସିତେସୁ ଗନ୍ଧବ୍ବେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଚ। ଚାରୁପୁବ୍ବଙ୍ଗୀତି ଚାରୁନା ପୁବ୍ବଙ୍ଗେନ ଉତ୍ତମଲକ୍ଖଣେନ ସମନ୍ନାଗତେ। ନାମଞ୍ଚ ବନ୍ଧଓେତି ଅତ୍ତନୋ ନାମଗୋତ୍ତଞ୍ଚ ବନ୍ଧଓେ ଚ ମଯ୍ହଂ ଅକ୍ଖାହୀତି ଓଦତି।

ତତୋ ଦେୱଧୀତା ଅଟ୍ଠ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧।

‘‘ଯଂ ତ୍ୱଂ ପତି ନିସିନ୍ନୋସି, ରମ୍ମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣ କୋସିକିଂ;

ସାହଂ ଭୁସାଲଯାୱୁତ୍ଥା, ୱରୱାରିୱହୋଘସା।

୧୨।

‘‘ନାନାଦୁମଗଣାକିଣ୍ଣା , ବହୁକା ଗିରିକନ୍ଦରା;

ମମେୱ ପମୁଖା ହୋନ୍ତି, ଅଭିସନ୍ଦନ୍ତି ପାୱୁସେ।

୧୩।

‘‘ଅଥୋ ବହୂ ୱନତୋଦା, ନୀଲୱାରିୱହିନ୍ଧରା;

ବହୁକା ନାଗୱିତ୍ତୋଦା, ଅଭିସନ୍ଦନ୍ତି ୱାରିନା।

୧୪।

‘‘ତା ଅମ୍ବଜମ୍ବୁଲବୁଜା, ନୀପା ତାଲା ଚୁଦୁମ୍ବରା;

ବହୂନି ଫଲଜାତାନି, ଆୱହନ୍ତି ଅଭିଣ୍ହସୋ।

୧୫।

‘‘ଯଂ କିଞ୍ଚି ଉଭତୋ ତୀରେ, ଫଲଂ ପତତି ଅମ୍ବୁନି;

ଅସଂସଯଂ ତଂ ସୋତସ୍ସ, ଫଲଂ ହୋତି ୱସାନୁଗଂ।

୧୬।

‘‘ଏତଦଞ୍ଞାଯ ମେଧାୱି, ପୁଥୁପଞ୍ଞ ସୁଣୋହି ମେ;

ମା ରୋଚଯ ମଭିସଙ୍ଗଂ, ପଟିସେଧ ଜନାଧିପ।

୧୭।

‘‘ନ ୱାହଂ ୱଡ୍ଢୱଂ ମଞ୍ଞେ, ଯଂ ତ୍ୱଂ ରଟ୍ଠାଭିୱଡ୍ଢନ;

ଆଚେଯ୍ୟମାନୋ ରାଜିସି, ମରଣଂ ଅଭିକଙ୍ଖସି।

୧୮।

‘‘ତସ୍ସ ଜାନନ୍ତି ପିତରୋ, ଗନ୍ଧବ୍ବା ଚ ସଦେୱକା;

ଯେ ଚାପି ଇସଯୋ ଲୋକେ, ସଞ୍ଞତତ୍ତା ତପସ୍ସିନୋ;

ଅସଂସଯଂ ତେପି ଜାନନ୍ତି, ପଟ୍ଠଭୂତା ଯସସ୍ସିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋସିକନ୍ତି ଯଂ ତ୍ୱଂ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ରମ୍ମଂ କୋସିକିଂ ଗଙ୍ଗଂ ପତି ନିସିନ୍ନୋ। ଭୁସାଲଯାୱୁତ୍ଥାତି ଭୁସେ ଚଣ୍ଡସୋତେ ଆଲଯୋ ଯସ୍ସ ୱିମାନସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ଅଧିୱତ୍ଥା, ଗଙ୍ଗଟ୍ଠକୱିମାନୱାସିନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱରୱାରିୱହୋଘସାତି ୱରୱାରିୱହେନ ଓଘେନ ସମନ୍ନାଗତା। ପମୁଖାତି ତା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଗିରିକନ୍ଦରା ମଂ ପମୁଖଂ କରୋନ୍ତି, ଅହଂ ତାସଂ ପାମୋକ୍ଖା ହୋମୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଭିସନ୍ଦନ୍ତୀତି ସନ୍ଦନ୍ତି ପୱତ୍ତନ୍ତି, ତତୋ ତତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ମଂ କୋସିକିଗଙ୍ଗଂ ପୱିସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱନତୋଦାତି ନ କେୱଲଂ କନ୍ଦରାୱ, ଅଥ ଖୋ ବହୂ ୱନତୋଦା ତମ୍ହା ତମ୍ହା ୱନମ୍ହା ଉଦକାନିପି ମଂ ବହୂନି ପୱିସନ୍ତି। ନୀଲୱାରିୱହିନ୍ଧରାତି ମଣିୱଣ୍ଣେନ ନୀଲୱାରିନା ଯୁତ୍ତେ ଉଦକକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତେ ୱହେ ଧାରଯନ୍ତିଯୋ। ନାଗୱିତ୍ତୋଦାତି ନାଗାନଂ ୱିତ୍ତିକାରେନ ଧନସଙ୍ଖାତେନ ୱା ଉଦକେନ ସମନ୍ନାଗତା। ୱାରିନାତି ଏୱରୂପା ହି ବହୂ ନଦିଯୋ ମଂ ୱାରିନାୱ ଅଭିସନ୍ଦନ୍ତି ପୂରେନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ତାତି ତା ନଦିଯୋ। ଆୱହନ୍ତୀତି ଏତାନି ଅମ୍ବାଦୀନି ଆକଡ୍ଢନ୍ତି। ସଦ୍ଧାନି ହି ଏତାନି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନାନି। ଅଥ ୱା ତାତି ଉପଯୋଗବହୁୱଚନଂ। ଆୱହନ୍ତୀତି ଇମାନି ଅମ୍ବାଦୀନି ତା ନଦିଯୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଏୱଂ ଉପଗତାନି ପନ ମମ ସୋତଂ ପୱିସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୋତସ୍ସାତି ଯଂ ଉଭତୋ ତୀରେ ଜାତରୁକ୍ଖେହି ଫଲଂ ମମ ଅମ୍ବୁନି ପତତି, ସବ୍ବଂ ତଂ ମମ ସୋତସ୍ସେୱ ୱସାନୁଗଂ ହୋତି। ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସଂସଯୋତି ଏୱଂ ଅମ୍ବପକ୍କସ୍ସ ନଦୀସୋତେନ ଆଗମନକାରଣଂ କଥେସି।

ମେଧାୱି ପୁଥୁପଞ୍ଞାତି ଉଭଯଂ ଆଲପନମେୱ। ମା ରୋଚଯାତି ଏୱଂ ତଣ୍ହାଭିସଙ୍ଗଂ ମା ରୋଚଯ। ପଟିସେଧାତି ପଟିସେଧେହି ନନ୍ତି ରାଜାନଂ ୱଦତି। ୱଡ୍ଢନ୍ତି ପଞ୍ଞାୱଡ୍ଢଭାୱଂ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ। ରଟ୍ଠାଭିୱଡ୍ଢନାତି ରଟ୍ଠସ୍ସ ଅଭିୱଡ୍ଢନ। ଆଚେଯ୍ୟମାନୋତି ମଂସଲୋହିତେହି ଆଚିଯନ୍ତୋ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ, ତରୁଣୋୱ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜିସୀତି ତଂ ଆଲପତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଂ ତ୍ୱଂ ନିରାହାରତାଯ ସୁସ୍ସମାନୋ ତରୁଣୋୱ ସମାନୋ ଅମ୍ବଲୋଭେନ ମରଣଂ ଅଭିକଙ୍ଖସି, ନ ୱେ ଅହଂ ତୱ ଇମଂ ପଣ୍ଡିତଭାୱଂ ମଞ୍ଞାମୀତି।

ତସ୍ସାତି ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ହୋତି, ତସ୍ସ ତଣ୍ହାୱସିକଭାୱଂ ‘‘ପିତରୋ’’ତି ସଙ୍ଖଂ ଗତା ବ୍ରହ୍ମାନୋ ଚ ସଦ୍ଧିଂ କାମାୱଚରଦେୱେହି ଗନ୍ଧବ୍ବା ଚ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରା ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକା ଇସଯୋ ଚ ଅସଂସଯଂ ଜାନନ୍ତି। ଅନଚ୍ଛରିଯଞ୍ଚେତଂ, ଯଂ ତେ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତୋ ଜାନେଯ୍ୟୁଂ, ‘‘ଅସୁକୋ ହି ନାମ ତଣ୍ହାୱସିକୋ ହୋତୀ’’ତି। ପୁନ ତେସଂ ଭାସମାନାନଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଯେପି ତେସଂ ପଟ୍ଠଭୂତା ଯସସ୍ସିନୋ ପରିଚାରକା, ତେପି ଜାନନ୍ତି। ପାପକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ହି ରହୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ତାପସସ୍ସ ସଂୱେଗଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତୀ ଏୱମାହ।

ତତୋ ତାପସୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୯।

‘‘ଏୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ୱିଦୂ ସବ୍ବଧମ୍ମଂ, ୱିଦ୍ଧଂସନଂ ଚୱନଂ ଜୀୱିତସ୍ସ;

ନ ଚୀଯତୀ ତସ୍ସ ନରସ୍ସ ପାପଂ, ସଚେ ନ ଚେତେତି ୱଧାଯ ତସ୍ସ।

୨୦।

‘‘ଇସିପୂଗସମଞ୍ଞାତେ , ଏୱଂ ଲୋକ୍ୟା ୱିଦିତା ସତି;

ଅନରିଯପରିସମ୍ଭାସେ, ପାପକମ୍ମଂ ଜିଗୀସସି।

୨୧।

‘‘ସଚେ ଅହଂ ମରିସ୍ସାମି, ତୀରେ ତେ ପୁଥୁସୁସ୍ସୋଣି;

ଅସଂସଯଂ ତଂ ଅସିଲୋକୋ, ମଯି ପେତେ ଆଗମିସ୍ସତି।

୨୨।

‘‘ତସ୍ମା ହି ପାପକଂ କମ୍ମଂ, ରକ୍ଖସ୍ସେୱ ସୁମଜ୍ଝିମେ;

ମା ତଂ ସବ୍ବୋ ଜନୋ ପଚ୍ଛା, ପକୁଟ୍ଠାଯି ମଯି ମତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଏୱଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି ଯଥା ଅହଂ ସୀଲଞ୍ଚ ଅନିଚ୍ଚତଞ୍ଚ ଜାନାମି, ଏୱଂ ଜାନିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ। ୱିଦୂତି ୱିଦୁନୋ। ସବ୍ବଧମ୍ମନ୍ତି ସବ୍ବଂ ସୁଚରିତଧମ୍ମଂ। ତିୱିଧଞ୍ହି ସୁଚରିତଂ ଇଧ ସବ୍ବଧମ୍ମୋତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ୱିଦ୍ଧଂସନନ୍ତି ଭଙ୍ଗଂ। ଚୱନନ୍ତି ଚୁତିଂ। ଜୀୱିତସ୍ସାତି ଆଯୁନୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଏୱଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ପଣ୍ଡିତସ୍ସ ସବ୍ବଂ ସୁଚରିତଧମ୍ମଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ଚ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ଏୱରୂପସ୍ସ ନରସ୍ସ ପାପଂ ନ ଚୀଯତି ନ ୱଡ୍ଢତି। ସଚେ ନ ଚେତେତି ୱଧାଯ ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ସଙ୍ଗଂ ଗତସ୍ସ ପରପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱଧାଯ ନ ଚେତେତି ନ ପକପ୍ପେତି, ନେୱ ପରପୁଗ୍ଗଲଂ ୱଧାଯ ଚେତେତି, ନାପି ପରସନ୍ତକଂ ୱିନାସେତି, ଅହଞ୍ଚ କସ୍ସଚି ୱଧାଯ ଅଚେତେତ୍ୱା କେୱଲଂ ଅମ୍ବପକ୍କେ ଆସଙ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଗଙ୍ଗଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋ, ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ କିଂ ନାମ ଅକୁସଲଂ ପସ୍ସସୀତି।

ଇସିପୂଗସମଞ୍ଞାତେତି ଇସିଗଣେନ ସୁଟ୍ଠୁ ଅଞ୍ଞାତେ ଇସୀନଂ ସମ୍ମତେ। ଏୱଂ ଲୋକ୍ଯାତି ତ୍ୱଂ ନାମ ପାପପୱାହନେନ ଲୋକସ୍ସ ହିତାତି ଏୱଂ ୱିଦିତା। ସତୀତି ସତି ସୋଭନେ ଉତ୍ତମେତି ଆଲପନମେତଂ। ଅନରିଯପରିସମ୍ଭାସେତି ‘‘ତସ୍ସ ଜାନନ୍ତି ପିତରୋ’’ତିଆଦିକାଯ ଅସୁନ୍ଦରାଯ ପରିଭାସାଯ ସମନ୍ନାଗତେ। ଜିଗୀସସୀତି ମଯି ପାପେ ଅସଂୱିଜ୍ଜନ୍ତେପି ମଂ ଏୱଂ ପରିଭାସନ୍ତୀ ଚ ପରମରଣଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନ୍ତୀ ଚ ଅତ୍ତନୋ ପାପକମ୍ମଂ ଗୱେସସି ଉପ୍ପାଦେସି। ତୀରେ ତେତି ତୱ ଗଙ୍ଗାତୀରେ। ପୁଥୁସୁସ୍ସୋଣୀତି ପୁଥୁଲାଯ ସୁନ୍ଦରାଯ ସୋଣିଯା ସମନ୍ନାଗତେ। ପେତେତି ଅମ୍ବପକ୍କଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ପରଲୋକଂ ଗତେ, ମତେତି ଅତ୍ଥୋ। ପକୁଟ୍ଠାଯୀତି ଅକ୍କୋସି ଗରହି ନିନ୍ଦି। ‘‘ପକ୍କଟ୍ଠାସୀ’’ତିପି ପାଠୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱଧୀତା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୩।

‘‘ଅଞ୍ଞାତମେତଂ ଅୱିସଯ୍ହସାହି, ଅତ୍ତାନମମ୍ବଞ୍ଚ ଦଦାମି ତେ ତଂ;

ଯୋ ଦୁଚ୍ଚଜେ କାମଗୁଣେ ପହାଯ, ସନ୍ତିଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠିତୋସି।

୨୪।

‘‘ଯୋ ହିତ୍ୱା ପୁବ୍ବସଞ୍ଞୋଗଂ, ପଚ୍ଛାସଂଯୋଜନେ ଠିତୋ;

ଅଧମ୍ମଞ୍ଚେୱ ଚରତି, ପାପଞ୍ଚସ୍ସ ପୱଡ୍ଢତି।

୨୫।

‘‘ଏହି ତଂ ପାପଯିସ୍ସାମି, କାମଂ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୱ;

ଉପନଯାମି ସୀତସ୍ମିଂ, ୱିହରାହି ଅନୁସ୍ସୁକୋ।

୨୬।

‘‘ତଂ ପୁପ୍ଫରସମତ୍ତେଭି, ୱକ୍କଙ୍ଗେହି ଅରିନ୍ଦମ;

କୋଞ୍ଚା ମଯୂରା ଦିୱିଯା, କୋଲଟ୍ଠିମଧୁସାଠଇକା;

କୂଜିତା ହଂସପୂଗେହି, କୋକିଲେତ୍ଥ ପବୋଧରେ।

୨୭।

‘‘ଅମ୍ବେତ୍ଥ ୱିପ୍ପସାଖଗ୍ଗା, ପଲାଲଖଲସନ୍ନିଭା;

କୋସମ୍ବସଲଳିଆ ନୀପା, ପକ୍କତାଲୱିଲମ୍ବିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝଜ୍ଝାତମେତନ୍ତି ‘‘ଗରହା ତେ ଭୱିସ୍ସତୀତି ୱଦନ୍ତୋ ଅମ୍ବପକ୍କତ୍ଥାଯ ୱଦସୀ’’ତି ଏତଂ କାରଣଂ ମଯା ଅଜ୍ଝଜ୍ଝାତଂ। ଅୱିସଯ୍ହସାହୀତି ରାଜାନୋ ନାମ ଦୁସ୍ସହଂ ସହନ୍ତି, ତେନ ନଂ ଆଲପନ୍ତୀ ଏୱମାହ। ଅତ୍ତାନନ୍ତି ତଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନଂ ନଯନ୍ତୀ ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ତେ ଦଦାମି ତଞ୍ଚ ଅମ୍ବଂ। କାମଗୁଣେତି କଞ୍ଚନମାଲାସେତଚ୍ଛତ୍ତପଟିମଣ୍ଡିତେ ୱତ୍ଥୁକାମେ। ସନ୍ତିଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚାତି ଦୁସ୍ସୀଲ୍ୟୂପସମେନ ସନ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ସୀଲଞ୍ଚେୱ ସୁଚରିତଧମ୍ମଞ୍ଚ। ଅଧିଟ୍ଠିତୋସୀତି ଯୋ ତ୍ୱଂ ଇମେ ଗୁଣେ ଉପଗତୋ, ଏତେସୁ ୱା ପତିଟ୍ଠିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ପୁବ୍ବସଞ୍ଞୋଗନ୍ତି ପୁରିମବନ୍ଧନଂ। ପଚ୍ଛାସଂଯୋଜନେତି ପଚ୍ଛିମବନ୍ଧନେ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଅମ୍ଭୋ ତାପସ ଯୋ ମହନ୍ତଂ ରଜ୍ଜସିରିୱିଭୱଂ ପହାଯ ଅମ୍ବପକ୍କମତ୍ତେ ରସତଣ୍ହାଯ ବଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱାତାତପଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ନଦୀତୀରେ ସୁସ୍ସମାନୋ ନିସୀଦତି, ସୋ ମହାସମୁଦ୍ଦଂ ତରିତ୍ୱା ୱେଲନ୍ତେ ସଂସୀଦନପୁଗ୍ଗଲସଦିସୋ। ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ରସତଣ୍ହାୱସିକୋ ଅଧମ୍ମଞ୍ଚେୱ ଚରତି, ରସତଣ୍ହାୱସେନ କରିଯମାନଂ ପାପଞ୍ଚସ୍ସ ପୱଡ୍ଢତୀତି। ଇତି ସା ତାପସଂ ଗରହନ୍ତୀ ଏୱମାହ।

କାମଂ ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କୋ ଭୱାତି ଏକଂସେନେୱ ଅମ୍ବପକ୍କେ ନିରାଲଯୋ ହୋହି। ସୀତସ୍ମିନ୍ତି ସୀତଲେ ଅମ୍ବୱନେ। ତନ୍ତି ଏୱଂ ୱଦମାନାୱ ଦେୱତା ତାପସଂ ଆଲିଙ୍ଗିତ୍ୱା ଉରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଆକାସେ ପକ୍କନ୍ତା ତିଯୋଜନିକଂ ଦିବ୍ବଅମ୍ବୱନଂ ଦିସ୍ୱା ସକୁଣସଦ୍ଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ତାପସସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ‘‘ତ’’ନ୍ତି ଏୱମାହ। ପୁପ୍ଫରସମତ୍ତେଭୀତି ପୁପ୍ଫରସେନ ମତ୍ତେହି। ୱଙ୍କଙ୍ଗେହୀତି ୱଙ୍କଗୀୱେହି ସକୁଣେହି ଅଭିନାଦିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ତେ ସକୁଣେ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ‘‘କୋଞ୍ଚା’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଦିୱିଯାତି ଦିବ୍ବା। କୋଲଟ୍ଠିମଧୁସାଠଇକାତି କୋଲଟ୍ଠିସକୁଣା ଚ ନାମ ସୁୱଣ୍ଣସାଠଇକା ସକୁଣା ଚ। ଏତେ ଦିବ୍ବସକୁଣା ଏତ୍ଥ ୱସନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। କୂଜିତା ହଂସପୂଗେହୀତି ହଂସଗଣେହି ଉପକୂଜିତା ୱିରୱସଙ୍ଘଟ୍ଟିତା। କୋକିଲେତ୍ଥ ପବୋଧରେତି ଏତ୍ଥ ଅମ୍ବୱନେ କୋକିଲା ୱସ୍ସନ୍ତିଯୋ ଅତ୍ତାନଂ ପବୋଧେନ୍ତି ଞାପେନ୍ତି। ଅମ୍ବେତ୍ଥାତି ଅମ୍ବା ଏତ୍ଥ। ୱିପ୍ପସାଖଗ୍ଗାତି ଫଲଭାରେନ ଓନମିତସାଖଗ୍ଗା। ପଲାଲଖଲସନ୍ନିଭାତି ପୁପ୍ଫସନ୍ନିଚଯେନ ସାଲିପଲାଲଖଲସଦିସା। ପକ୍କତାଲୱିଲମ୍ବିନୋତି ପକ୍କତାଲଫଲୱିଲମ୍ବିନୋ। ଏୱରୂପା ରୁକ୍ଖା ଚ ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୀତି ଅମ୍ବୱନଂ ୱଣ୍ଣେତି।

ୱଣ୍ଣଯିତ୍ୱା ଚ ପନ ତାପସଂ ତତ୍ଥ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଅମ୍ବୱନେ ଅମ୍ବାନି ଖାଦନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ତଣ୍ହଂ ପୂରେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ତାପସୋ ଅମ୍ବାନି ଖାଦିତ୍ୱା ତଣ୍ହଂ ପୂରେତ୍ୱା ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଅମ୍ବୱନେ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ପେତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ସୂରିଯେ ପନ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ତଂ ନାଟକିତ୍ଥିପରିୱାରିତଂ ଦିବ୍ବସମ୍ପତ୍ତିଂ ଅନୁଭୱମାନଂ ଦିସ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୮।

‘‘ମାଲୀ କିରିଟୀ କାଯୂରୀ, ଅଙ୍ଗଦୀ ଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦୋ;

ରତ୍ତିଂ ତ୍ୱଂ ପରିଚାରେସି, ଦିୱା ୱେଦେସି ୱେଦନଂ।

୨୯।

‘‘ସୋଠଅସିତ୍ଥିସହସ୍ସାନି, ଯା ତେମା ପରିଚାରିକା;

ଏୱଂ ମହାନୁଭାୱୋସି, ଅବ୍ଭୁତୋ ଲୋମହଂସନୋ।

୩୦।

‘‘କිଂ କମ୍ମମକରୀ ପୁବ୍ବେ, ପାପଂ ଅତ୍ତଦୁଖାୱହଂ;

ଯଂ କରିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେସୁ, ପିଟ୍ଠିମଂସାନି ଖାଦସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମାଲୀତି ଦିବ୍ବମାଲାଧରୋ। କିରିଟୀତି ଦିବ୍ବୱେଠନଧରୋ। କାଯୂରୀତି ଦିବ୍ବାଭରଣପଟିମଣ୍ଡିତୋ। ଅଙ୍ଗଦୀତି ଦିବ୍ବଙ୍ଗଦସମନ୍ନାଗତୋ। ଚନ୍ଦନୁସ୍ସଦୋତି ଦିବ୍ବଚନ୍ଦନୱିଲିତ୍ତୋ। ପରିଚାରେସୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନି ଦିବ୍ବୱିସଯେସୁ ଚାରେସି। ଦିୱାତି ଦିୱା ପନ ମହାଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋସି। ଯା ତେମାତି ଯା ତେ ଇମା। ଅବ୍ଭୁତୋତି ମନୁସ୍ସଲୋକେ ଅଭୂତପୁବ୍ବୋ। ଲୋମହଂସନୋତି ଯେ ତଂ ପସ୍ସନ୍ତି, ତେସଂ ଲୋମାନି ହଂସନ୍ତି। ପୁବ୍ବେତି ପୁରିମଭୱେ। ଅତ୍ତଦୁଖାୱହନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖାୱହଂ। ମନୁସ୍ସେସୂତି ଯଂ ମନୁସ୍ସଲୋକେ କତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ପିଟ୍ଠିମଂସାନି ଖାଦସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ପେତୋ ତଂ ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେ ମଂ ନ ସଞ୍ଜାନାଥ, ଅହଂ ତୁମ୍ହାକଂ ପୁରୋହିତୋ ଅହୋସିଂ, ଇଦଂ ମେ ରତ୍ତିଂ ସୁଖାନୁଭୱନଂ ତୁମ୍ହେ ନିସ୍ସାଯ କତସ୍ସ ଉପଡ୍ଢୁପୋସଥସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଲଦ୍ଧଂ, ଦିୱା ଦୁକ୍ଖାନୁଭୱନଂ ପନ ମଯା ପକତସ୍ସ ପାପସ୍ସେୱ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ। ଅହଞ୍ହି ତୁମ୍ହେହି ୱିନିଚ୍ଛଯେ ଠପିତୋ କୂଟଡ୍ଡଂ କରିତ୍ୱା ଲଞ୍ଜଂ ଗହେତ୍ୱା ପରପିଟ୍ଠିମଂସିକୋ ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦିୱା କତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ନିସ୍ସନ୍ଦେନ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୱାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୩୧।

‘‘ଅଜ୍ଝେନାନି ପଟିଗ୍ଗଯ୍ହ, କାମେସୁ ଗଧିତୋ ଅହଂ;

ଅଚରିଂ ଦୀଘମଦ୍ଧାନଂ, ପରେସଂ ଅହିତାଯହଂ।

୩୨।

‘‘ଯୋ ପିଟ୍ଠିମଂସିକୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଉକ୍କଚ୍ଚ ଖାଦତି;

ଯଥାହଂ ଅଜ୍ଜ ଖାଦାମି, ପିଟ୍ଠିମଂସାନି ଅତ୍ତନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଜ୍ଝେନାନୀତି ୱେଦେ। ପଟିଗ୍ଗଯ୍ହାତି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅଧୀଯିତ୍ୱା। ଅଚରିନ୍ତି ପଟିପଜ୍ଜିଂ। ଅହିତାଯହନ୍ତି ଅହିତାଯ ଅତ୍ଥନାସନାଯ ଅହଂ। ଯୋ ପିଟ୍ଠିମଂସିକୋତି ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପରେସଂ ପିଟ୍ଠିମଂସଖାଦକୋ ପିସୁଣୋ ହୋତି। ଉକ୍କଚ୍ଚାତି ଉକ୍କନ୍ତିତ୍ୱା।

ଇଦଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ତାପସଂ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ତୁମ୍ହେ କଥଂ ଇଧାଗତା’’ତି। ତାପସୋ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରେନ କଥେସି। ‘‘ଇଦାନି ପନ, ଭନ୍ତେ, ଇଧେୱ ୱସିସ୍ସଥ, ଗମିସ୍ସଥା’’ତି। ‘‘ନ ୱସିସ୍ସାମି, ଅସ୍ସମପଦଂଯେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି। ପେତୋ ‘‘ସାଧୁ, ଭନ୍ତେ, ଅହଂ ୱୋ ନିବଦ୍ଧଂ ଅମ୍ବପକ୍କେନ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ଅସ୍ସମପଦେଯେୱ ଓତାରେତ୍ୱା ‘‘ଅନୁକ୍କଣ୍ଠା ଇଧେୱ ୱସଥା’’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା ଗତୋ। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିବଦ୍ଧଂ ଅମ୍ବପକ୍କେନ ଉପଟ୍ଠହି। ତାପସୋ ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ କସିଣପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଝାନାଭିଞ୍ଞା ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକପରାଯଣୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଉପାସକାନଂ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ କେଚି ସୋତାପନ୍ନା ଅହେସୁଂ, କେଚି ସକଦାଗାମିନୋ, କେଚି ଅନାଗାମିନୋ। ତଦା ଦେୱଧୀତା ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା ଅହୋସି, ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

କିଂଛନ୍ଦଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଠମା।

[୫୧୨] ୨। କୁମ୍ଭଜାତକୱଣ୍ଣନା

କୋପାତୁରାସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ୱିସାଖାଯ ସହାଯିକା ସୁରାପୀତା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିଯୋ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସାୱତ୍ଥିଯଂ କିର ସୁରାଛଣେ ସଙ୍ଘୁଟ୍ଠେ ତା ପଞ୍ଚସତା ଇତ୍ଥିଯୋ ସାମିକାନଂ ଛଣେ କୀଳମାନାନଂ ତିକ୍ଖସୁରଂ ପଟିଯାଦେତ୍ୱା ‘‘ଛଣଂ କୀଳିସ୍ସାମା’’ତି ସବ୍ବାପି ୱିସାଖାଯ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ସହାଯିକେ ଛଣଂ କୀଳିସ୍ସାମା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ସୁରାଛଣୋ, ନ ଅହଂ ସୁରଂ ପିୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ – ‘‘ତୁମ୍ହେ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଦାନଂ

ଦେଥ, ମଯଂ ଛଣଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଆହଂସୁ। ସା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ତା ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ସତ୍ଥାରଂ ନିମନ୍ତାପେତ୍ୱା ମହାଦାନଂ ପଓତ୍ତେତ୍ୱା ବହୁଂ ଗନ୍ଧମାଲଂ ଆଦାଯ ସାଯନ୍ହସମଯେ ଧମ୍ମକଥଂ ସୋତୁଂ ତାହି ପରିଵୁତା ଜେତଓନଂ ଅଗମାସି। ତା ପନିତ୍ଥିଯୋ ସୁରଂ ପିଓମାନାଓ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକେ ଠତ୍ୱା ସୁରଂ ପିଓିତ୍ୱାଓ ତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମଂସୁ। ଓିସାଖା ସତ୍ଥାରଂ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି, ଇତରାସୁ ଏକଚ୍ଚା ସତ୍ଥୁ ସନ୍ତିକେଯେଓ ନଚ୍ଚିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚା ଗାଯିଂସୁ, ଏକଚ୍ଚା ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚପାଦକୁକ୍କୁଚ୍ଚାନି, ଏକଚ୍ଚା କଲହଂ ଅକଂସୁ।

ସତ୍ଥା ତାସଂ ସଂଓେଗଜନନତ୍ଥାଯ ଭମୁକଲୋମତୋ ରଂସୀ ଓିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ଅନ୍ଧକାରତିମିସା ଅହୋସି। ତା ଭୀତା ଅହେସୁଂ ମରଣଭଯତଜ୍ଜିତା, ତେନ ତାସଂ ସୁରା ଜୀରି। ସତ୍ଥା ନିସିନ୍ନପଲ୍ଲଙ୍କେ ଅନ୍ତରହିତୋ ସିନେରୁମୁଦ୍ଧନି ଠତ୍ୱା ଉଣ୍ଣଲୋମତୋ ରଂସୀ ଓିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ଚନ୍ଦସୂରିଯସହସ୍ସୁଗ୍ଗମନଂ ଓିଯ ଅହୋସି। ସତ୍ଥା ତତ୍ଥ ଠିତୋଓ ତାସଂ ସଂଓେଗଜନନତ୍ଥାଯ –

‘‘କୋ ନୁ ହାସୋ କିମାନନ୍ଦୋ, ନିଚ୍ଚଂ ପଜ୍ଜଲିତେ ସତି;

ଅନ୍ଧକାରେନ ଓନଦ୍ଧା, ପଦୀପଂ ନ ଗଓେସଥା’’ତି। (ଧ। ପ। ୧୪୬) –

ଇମଂ ଗାଥମାହ। ଗାଥାପରିଯୋସାନେ ତା ପଞ୍ଚସତାପି ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହିଂସୁ। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଗନ୍ଧକୁଟିଛାଯାଯ ବୁଦ୍ଧାସନେ ନିସୀଦି। ଅଥ ନଂ ଓିସାଖା ଓନ୍ଦିତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଭେଦକଂ ସୁରାପାନଂ ନାମ କଦା ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତସ୍ସା ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ଏକୋ କାସିରଟ୍ଠଓାସୀ ସୁରୋ ନାମ ଓନଚରକୋ ଭଣ୍ଡପରିଯେସନତ୍ଥାଯ ହିମଓନ୍ତଂ ଅଗମାସି। ତତ୍ଥେକୋ ରୁକ୍ଖୋ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ପୋରିସମତ୍ତେ ଠାନେ ତିଧାଜାତୋ ଅହୋସି। ତସ୍ସ ତିଣ୍ଣଂ କପ୍ପାନଂ ଅନ୍ତରେ ଚାଟିପ୍ପମାଣୋ ଆଓାଟୋ ଅହୋସି। ସୋ ଦେଓେ ଓସ୍ସନ୍ତେ ଉଦକେନ ପୂରିତୋ, ତଂ ପରିଓାରେତ୍ୱା ହରୀତକୀ ଆମଲକୀ ମରିଚଗଚ୍ଛୋ ଚ ଅହୋସି , ତେସଂ ପକ୍କାନି ଫଲାନି ଛିଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ପତନ୍ତି। ତସ୍ସାଓିଦୂରେ ସଯଂଜାତସାଲି ଜାତୋ, ତତୋ ସୁଓକା ସାଲିସୀସାନି ଆହରିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତି। ତେସଂ ଖାଦମାନାନଂ ସାଲୀପି ତଣ୍ଡୁଲାପି ତତ୍ଥ ପତନ୍ତି। ଇତି ତଂ ଉଦକଂ ସୂରିଯସନ୍ତାପେନ ପଚ୍ଚମାନଂ ରସଂ ଲୋହିତଓଣ୍ଣଂ ଅହୋସି। ନିଦାଘସମଯେ ପିପାସିତା ସକୁଣଗଣା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ ପିଓିତ୍ୱା ମତ୍ତା ପରିଓତ୍ତିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପତିଂସୁ, ତସ୍ମିଂ ଥୋକଂ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ଓିକୂଜମାନା ପକ୍କମନ୍ତି। ରୁକ୍ଖସୁନଖମକ୍କଟାଦୀସୁପି ଏସେଓ ନଯୋ। ଓନଚରକୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚେ ଇଦଂ ଓିସଂ ଭଓେଯ୍ୟ, ଇମେ ମରେଯ୍ୟୁଂ, ଇମେ ପନ ଥୋକଂ ନିଦ୍ଦାଯିତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନଯିଦଂ ଓିସ’’ନ୍ତି ସଯଂ ପିଓିତ୍ୱା ମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମଂସଂ ଖାଦିତୁକାମୋ ଅହୋସି। ତତୋ ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ରୁକ୍ଖମୂଲେ ପତିତେ ତିତ୍ତିରକୁକ୍କୁଟାଦଯୋ ମାରେତ୍ୱା ମଂସଂ ଅଙ୍ଗାରେ ପଚିତ୍ୱା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ନଚ୍ଚନ୍ତୋ ଏକେନ ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଏକାହଦ୍ୱୀହଂ ତତ୍ଥେଓ ଅହୋସି।

ତତୋ ପନ ଅଓିଦୂରେ ଏକୋ ଓରୁଣୋ ନାମ ତାପସୋ ଓସତି। ଓନଚରକୋ ଅଞ୍ଞଦାପି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛତି। ଅଥସ୍ସ ଏତଦହୋସି – ‘‘ଇଦଂ ପାନଂ ତାପସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପିଓିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ଏକଂ ଓେଳୁନାଳିକଂ ପୂରେତ୍ୱା ପକ୍କମଂସେନ ସଦ୍ଧିଂ ଆହରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇମଂ ପିଓଥା’’ତି ଓତ୍ୱା ଉଭୋପି ମଂସଂ ଖାଦନ୍ତା ପିଓିଂସୁ। ଇତି ସୁରେନ ଚ ଓରୁଣେନ ଚ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ତସ୍ସ ପାନସ୍ସ ‘‘ସୁରା’’ତି ଚ ‘‘ଓରୁଣୀ’’ତି ଚ ନାମଂ ଜାତଂ। ତେ ଉଭୋପି ‘‘ଅତ୍ଥେସୋ ଉପାଯୋ’’ତି ଓେଳୁନାଳିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା କାଜେନାଦାଯ ପଚ୍ଚନ୍ତନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପାନକାରକା ନାମ ଆଗତା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସୁଂ। ରାଜା ନେ ପକ୍କୋସାପେସି, ତେ ତସ୍ସ ପାନଂ ଉପନେସୁଂ। ରାଜା ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଓାରେ ପିଓିତ୍ୱା ମଜ୍ଜି, ତସ୍ସ ତଂ ଏକାହଦ୍ୱୀହମତ୍ତମେଓ ଅହୋସି। ଅଥ ନେ ‘‘ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଅତ୍ଥୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଅତ୍ଥି, ଦେଓା’’ତି। ‘‘କୁହି’’ନ୍ତି? ‘‘ହିମଓନ୍ତେ ଦେଓା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଆନେଥା’’ତି। ତେ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଦ୍ୱେ ଓାରେ ଆନେତ୍ୱା ‘‘ନିବଦ୍ଧଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସାମା’’ତି ସମ୍ଭାରେ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ତସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ତଚଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବସମ୍ଭାରେ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନଗରେ ସୁରଂ କରିଂସୁ। ନାଗରା ସୁରଂ ପିଓିତ୍ୱା ପମାଦଂ ଆପନ୍ନା ଦୁଗ୍ଗତା ଅହେସୁଂ, ନଗରଂ ସୁଞ୍ଞଂ ଓିଯ ଅହୋସି, ତେନ ପାନକାରକା ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ବାରାଣସିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପାନକାରକା ଆଗତା’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସୁଂ। ରାଜା ନେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ପରିବ୍ବଯଂ ଅଦାସି। ତେ ତତ୍ଥାପି ସୁରଂ ଅକଂସୁ, ତମ୍ପି ନଗରଂ ତଥେଓ ଓିନସ୍ସି, ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ସାକେତଂ, ସାକେତତୋ ସାଓତ୍ଥିଂ ଅଗମଂସୁ।

ତଦା ସାଓତ୍ଥିଯଂ ସବ୍ବମିତ୍ତୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ସୋ ତେସଂ ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ‘‘କେନ ଓୋ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ଭାରମୂଲେନ ଚେଓ ସାଲିପିଟ୍ଠେନ ଚ ପଞ୍ଚହି ଚାଟିସତେହି ଚା’’ତି ଓୁତ୍ତେ ସବ୍ବଂ ଦାପେସି। ତେ ପଞ୍ଚସୁ ଚାଟିସତେସୁ ସୁରଂ ସଣ୍ଠାପେତ୍ୱା ମୂସିକଭଯେନ ଚାଟିରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଏକେକାଯ ଚାଟିଯା ସନ୍ତିକେ ଏକେକଂ ବିଳାରଂ ବନ୍ଧିଂସୁ। ତେ ପଚିତ୍ୱା ଉତ୍ତରଣକାଲେ ଚାଟିକୁଚ୍ଛୀସୁ ପଗ୍ଘରନ୍ତଂ ସୁରଂ ପିଓିତ୍ୱା ମତ୍ତା ନିଦ୍ଦାଯିଂସୁ। ମୂସିକା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତେସଂ କଣ୍ଣନାସିକଦାଠିକନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଖାଦିତ୍ୱା ଅଗମଂସୁ। ‘‘ବିଳାରା ସୁରଂ ପିଓିତ୍ୱା ମତା’’ତି ଆଯୁତ୍ତକପୁରିସା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ‘‘ଓିସକାରକା ଏତେ ଭଓିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ତେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ସୀସାନି ଛିନ୍ଦାପେସି। ତେ ‘‘ସୁରଂ ଦେଓ, ମଧୁରଂ ଦେଓା’’ତି

ୱିରୱନ୍ତାୱ ମରିଂସୁ। ରାଜା ତେ ମାରାପେତ୍ୱା ‘‘ଚାଟିଯୋ ଭିନ୍ଦଥା’’ତି ଆଣାପେସି। ବିଛଆରାପି ସୁରାଯ ଜିଣ୍ଣାଯ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା କୀଳଅନ୍ତା ୱିଚରିଂସୁ, ତେ ଦିସ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚେସୁଂ। ରାଜା ‘‘ସଚେ ୱିସଂ ଅସ୍ସ, ଏତେ ମରେଯ୍ୟୁଂ, ମଧୁରେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ, ପିୱିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେତ୍ୱା ରାଜଙ୍ଗଣେ ମଣ୍ଡପଂ କାରାପେତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତମଣ୍ଡପେ ସମୁସ୍ସିତସେତଚ୍ଛତ୍ତେ ରାଜପଲ୍ଲଙ୍କେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅମଚ୍ଚଗଣପରିୱୁତୋ ସୁରଂ ପାତୁଂ ଆରଭି।

ତଦା ସକ୍କୋ ଦେୱରାଜା ‘‘କେ ନୁ ଖୋ ମାତୁପଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତା ତୀଣି ସୁଚରିତାନି ପୂରେନ୍ତୀ’’ତି ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ତଂ ରାଜାନଂ ସୁରଂ ପାତୁଂ ନିସିନ୍ନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ସଚାଯଂ ସୁରଂ ପିୱିସ୍ସତି, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପୋ ନସ୍ସିସ୍ସତି। ଯଥା ନ ପିୱିସ୍ସତି, ତଥା ନଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏକଂ ସୁରାପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭଂ ହତ୍ଥତଲେ ଠପେତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣୱେସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ କୁମ୍ଭଂ କିଣାଥ, ଇମଂ କୁମ୍ଭଂ କିଣାଥା’’ତି ଆହ। ସବ୍ବମିତ୍ତରାଜା ତଂ ତଥା ୱଦନ୍ତଂ ଆକାସେ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୁତୋ ନୁ ଖୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୩।

‘‘କୋ ପାତୁରାସୀ ତିଦିୱା ନଭମ୍ହି, ଓଭାସଯଂ ସଂୱରିଂ ଚନ୍ଦିମାୱ;

ଗତ୍ତେହି ତେ ରସ୍ମିଯୋ ନିଚ୍ଛରନ୍ତି, ସତେରତା ୱିଜ୍ଜୁରିୱନ୍ତଲିକ୍ଖେ।

୩୪।

‘‘ସୋ ଛିନ୍ନୱାତଂ କମସୀ ଅଘମ୍ହି, ୱେହାଯସଂ ଗଚ୍ଛସି ତିଟ୍ଠସୀ ଚ;

ଇଦ୍ଧୀ ନୁ ତେ ୱତ୍ଥୁକତା ସୁଭାୱିତା, ଅନଦ୍ଧଗୂନଂ ଅପି ଦେୱତାନଂ।

୩୫।

‘‘ୱେହାଯସଂ ଗମ୍ମମାଗମ୍ମ ତିଟ୍ଠସି, କୁମ୍ଭଂ କିଣାଥାତି ଯମେତମତ୍ଥଂ;

କୋ ୱା ତୁୱଂ କିସ୍ସ ୱା ତାଯ କୁମ୍ଭୋ, ଅକ୍ଖାହି ମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଏତମତ୍ଥ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ପାତୁରାସୀତି କୁତୋ ପାତୁଭୂତୋସି, କୁତୋ ଆଗତୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତିଦିୱା ନଭମ୍ହୀତି କିଂ ତାୱତିଂସଭୱନା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଇଧ ନଭମ୍ହି ଆକାସେ ପାକଟୋ ଜାତୋସୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ସଂୱରିନ୍ତି ରତ୍ତିଂ। ସତେରତାତି ଏୱଂନାମିକା। ସୋତି ସୋ ତ୍ୱଂ। ଛିନ୍ନୱାତନ୍ତି ୱଲାହକୋପି ତାୱ ୱାତେନ କମତି, ତସ୍ସ ପନ ସୋପି ୱାତୋ ନତ୍ଥି, ତେନେୱମାହ। କମସୀତି ପୱତ୍ତେସି। ଅଘମ୍ହୀତି ଅପ୍ପଟିଘେ ଆକାସେ। ୱତ୍ଥୁକତାତି ୱତ୍ଥୁ ୱିଯ ପତିଟ୍ଠା ୱିଯ କତା। ଅନଦ୍ଧଗୂନଂ ଅପି ଦେୱତାନନ୍ତି ଯା ପଦସା ଅଦ୍ଧାନଂ ଅଗମନେନ ଅନଦ୍ଧଗୂନଂ ଦେୱତାନଂ ଇଦ୍ଧି, ସା ଅପି ତୱ ସୁଭାୱିତାତି ପୁଚ୍ଛତି। ୱେହାଯସଂ ଗମ୍ମମାଗମ୍ମାତି ଆକାସେ ପୱତ୍ତଂ ପଦୱୀତିହାରଂ ପଟିଚ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ। ‘‘ତିଟ୍ଠସୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ‘‘କୋ ୱା ତୁୱ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଏୱଂ ତିଟ୍ଠମାନୋ କୋ ୱା ତ୍ୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯମେତମତ୍ଥନ୍ତି ଯଂ ଏତଂ ୱଦସି। ଇମସ୍ସ ‘‘କିସ୍ସ ୱା ତାଯ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଯଂ ଏତଂ କୁମ୍ଭଂ କିଣାଥାତି ୱଦସି, କିସ୍ସ ୱା ତେ ଅଯଂ କୁମ୍ଭୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ସକ୍କୋ ‘‘ତେନ ହି ସୁଣାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସୁରାଯ ଦୋସେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ –

୩୬।

‘‘ନ ସପ୍ପିକୁମ୍ଭୋ ନପି ତେଲକୁମ୍ଭୋ, ନ ଫାଣିତସ୍ସ ନ ମଧୁସ୍ସ କୁମ୍ଭୋ;

କୁମ୍ଭସ୍ସ ୱଜ୍ଜାନି ଅନପ୍ପକାନି, ଦୋସେ ବହୂ କୁମ୍ଭଗତେ ସୁଣାଥ।

୩୭।

‘‘ଗଢଏସ୍ସୁ ଯଂ ପିତ୍ୱା ପତେ ପପାତଂ, ସୋବ୍ଭଂ ଗୁହଂ ଚନ୍ଦନିୟୋଳିଗଲ୍ଲଂ;
ବହୁମ୍ପି ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ଯ ଅଭୋଜନେୟ୍ୟଂ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୩୮।

‘‘ଯଂ ପିତ୍ୱା ଚିତ୍ତସ୍ମିଂ ଅନେସମାନୋ, ଆହିଣ୍ଡତୀ ଗୋରିୱ ଭକ୍ଖସାଦୀ;
ଅନାଥମାନୋ ଉପଗାୟତି ନଚ୍ଚତି ଚ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୩୯।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିୱିତ୍ୱା ଅଚେଲୋୱ ନଗ୍ଗୋ, ଚରେୟ୍ୟ ଗାମେ ୱିସିଖନ୍ତରାନି;
ସମ୍ମୂଳ୍ହଚିତ୍ତୋ ଅତିୱେଲସାୟୀ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୦।

‘‘ଯଂ ପିତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟ ପୱେଧମାନୋ, ସୀସଞ୍ଚ ବାହୁଞ୍ଚ ପଚାଲୟନ୍ତୋ;
ସୋ ନଚ୍ଚତୀ ଦାରୁକଟଲ୍ଲକୋୱ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୧।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିୱିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଦଡ୍ଢା ସୟନ୍ତି, ଅଥୋ ସିଗାଲେହିପି ଖାଦିତାସେ;
ବନ୍ଧଂ ୱଧଂ ଭୋଗଜାନିଞ୍ଚୁପେନ୍ତି, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୨।

‘‘ଯଂ ପିତ୍ୱା ଭାସେୟ୍ୟ ଅଭାସନେୟ୍ୟଂ, ସଭାୟମାସୀନୋ ଅପେତୱତ୍ଥୋ;
ସମ୍ମକ୍ଖିତୋ ୱନ୍ତଗତୋ ବ୍ୟସନ୍ନୋ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୩।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିୱିତ୍ୱା ଉକ୍କଟ୍ଠୋ ଆୱିଲକ୍ଖୋ, ମମେୱ ସବ୍ବପଥୱୀତି ମଞ୍ଞେ;
ନ ମେ ସମୋ ଚାତୁରନ୍ତୋପି ରାଜା, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୪।

‘‘ମାନାତିମାନା କଲହାନି ପେସୁଣୀ, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିନୀ ନଗ୍ଗୟିନୀ ପଲାୟିନୀ;
ଚୋରାନ ଧୁତ୍ତାନ ଗତୀ ନିକେତୋ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୫।

‘‘ଇଦ୍ଧାନି ଫୀତାନି କୁଲାନି ଅସ୍ସୁ, ଅନେକସାହସ୍ସଧନାନି ଲୋକେ;

ଉଚ୍ଛିନ୍ନଦାଯଜ୍ଜକତାନିମାଯ, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୬।

‘‘ଧଞ୍ଞଂ ଧନଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ, ଖେତ୍ତଂ ଗଵଂ ଯତ୍ଥ ଵିନାସଯନ୍ତି;

ଉଚ୍ଛେଦନୀ ଵିତ୍ତଗତଂ କୁଲାନଂ, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୭।

‘‘ଯଂ ଵେ ପିତ୍ଵା ଦିତ୍ତରୂପୋଵ ପୋସୋ, ଅକ୍କୋସତି ମାତରଂ ପିତରଞ୍ଚ;

ସସ୍ସୁମ୍ପି ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ ଅଥୋପି ସୁଣ୍ହଂ, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୮।

‘‘ଯଂ ଵେ ପିତ୍ଵା ଦିତ୍ତରୂପାଵ ନାରୀ, ଅକ୍କୋସତୀ ସସ୍ସୁରଂ ସାମିକଞ୍ଚ;

ଦାସମ୍ପି ଗଣ୍ହେ ପରିଚାରିକମ୍ପି, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୪୯।

‘‘ଯଂ ଵେ ପିଵିତ୍ଵାନ ହନେଯ୍ଯ ପୋସୋ, ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ସମଣଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଵା;

ଗଚ୍ଛେ ଅପାଯମ୍ପି ତତୋନିଦାନଂ, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୦।

‘‘ଯଂ ଵେ ପିଵିତ୍ଵା ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରନ୍ତି, କାଯେନ ଵାଚାଯ ଚ ଚେତସା ଚ;

ନିରଯଂ ଵଜନ୍ତି ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ଵା, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୧।

‘‘ଯଂ ଯାଚମାନା ନ ଲଭନ୍ତି ପୁବ୍ବେ, ବହୁଂ ହିରଞ୍ଞମ୍ପି ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତା;

ସୋ ତଂ ପିଵିତ୍ଵା ଅଲିକଂ ଭଣାତି, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୨।

‘‘ଯଂ ଵେ ପିତ୍ଵା ପେସନେ ପେସିଯନ୍ତୋ, ଅଚ୍ଚାଯିକେ କରଣୀଯମ୍ହି ଜାତେ;

ଅତ୍ଥମ୍ପି ସୋ ନପ୍ପଜାନାତି ଵୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ପୁଣ୍ଡଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୩।

‘‘ହିରୀମନାପି ଅହିରୀକଭାୱଂ, ପାତୁଂ କରୋନ୍ତି ମଦନାଯ ମତ୍ତା;

ଧୀରାପି ସନ୍ତା ବହୁକଂ ଭଣନ୍ତି, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୪।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିତ୍ୱା ଏକଥୂପା ସଯନ୍ତି, ଅନାସକା ଥଣ୍ଡିଲଦୁକ୍ଖସେଯ୍ୟଂ;

ଦୁବ୍ବଣ୍ଣିଯଂ ଆଯସକ୍ୟଞ୍ଚୁପେନ୍ତି, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୫।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିତ୍ୱା ପତ୍ତଖନ୍ଧା ସଯନ୍ତି, ଗାୱୋ କୂଟହତାୱ ନ ହି ୱାରୁଣିଯା;

ୱେଗୋ ନରେନ ସୁସହୋରିୱ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୬।

‘‘ଯଂ ମନୁସ୍ସା ୱିୱଜ୍ଜନ୍ତି, ସପ୍ପଂ ଘୋରୱିସମିୱ;

ତଂ ଲୋକେ ୱିସସମାନଂ, କୋ ନରୋ ପାତୁମରହତି।

୫୭।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିତ୍ୱା ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡପୁତ୍ତା, ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ପରିଚାରଯନ୍ତା;

ଉପକ୍କମୁଂ ମୁସଲେଭି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ କୁମ୍ଭମିମଂ କିଣାଥ।

୫୮।

‘‘ଯଂ ୱେ ପିତ୍ୱା ପୁବ୍ବଦେୱା ପମତ୍ତା, ତିଦିୱା ଚୁତା ସସ୍ସତିଯା ସମାଯା;

ତଂ ତାଦିସଂ ମଜ୍ଜମିମଂ ନିରତ୍ଥକଂ, ଜାନଂ ମହାରାଜ କଥଂ ପିୱେଯ୍ୟ।

୫୯।

‘‘ନଯିମସ୍ମିଂ କୁମ୍ଭସ୍ମିଂ ଦଧି ୱା ମଧୁ ୱା, ଏୱଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ କିଣାହି ରାଜ;

ଏୱଞ୍ହିମଂ କୁମ୍ଭଗତା ମଯା ତେ, ଅକ୍ଖାତରୂପଂ ତୱ ସବ୍ବମିତ୍ତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱଜାନୀତିଆଦୀନୱା। ଗଚ୍ଛଏଯ୍ୟାତି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ପଦେ ପଦେ ପରିୱତ୍ତେଯ୍ୟ। ଯଂ ପିତ୍ୱା ପତେତି ଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ପତେଯ୍ୟ। ସୋବ୍ଭନ୍ତି ଆୱାଟଂ। ଚନ୍ଦନିଯୋଢଇଗଲ୍ଲନ୍ତି ଚନ୍ଦନିକଞ୍ଚ ଓଢଇଗଲ୍ଲଞ୍ଚ। ଅଭୋଜନେଯ୍ୟନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତଂ। ଅନେସମାନୋତି ଅନିସ୍ସରୋ। ଗୋରିୱାତି ଗୋଣୋ ୱିଯ। ଭକ୍ଖସାଦୀତି ପୁରାଣକସଟଖାଦକୋ, ଯଥା ସୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭକ୍ଖସଂ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଆହିଣ୍ଡତି, ଏୱଂ ଆହିଣ୍ଡତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନାଥମାନୋତି ନିରୱସ୍ସଯୋ ଅନାଥୋ ୱିଯ। ଉପଗାଯତୀତି ଅଞ୍ଞଂ ଗାଯନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଗାଯତି। ଅଚେଲୋୱାତି ଅଚେଲକୋ ୱିଯ। ୱିସିଖନ୍ତରାନୀତି

ଅନ୍ତରୱୀଥିଯୋ। ଅତିୱେଲସାଯୀତି ଅତିଚିରମ୍ପି ନିଦ୍ଦଂ ଓକ୍କମେଯ୍ୟ। ‘‘ଅତିୱେଲଚାରୀ’’ତିପି ପାଠୋ, ଅତିୱେଲଚାରୀ ହୁତ୍ୱା ଚରେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦାରୁକଟଲ୍ଲକୋୱାତି ଦାରୁମଯଯନ୍ତରୂପକଂ ୱିଯ। ଭୋଗଜାନିଞ୍ଚୁପେନ୍ତୀତି ଭୋଗଜାନିଞ୍ଚ ଉପେନ୍ତି, ପାଣାତିପାତାଦୀନି କତ୍ୱା ଦଣ୍ଡପୀଳିତା ଧନଜାନିଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ୱଧବନ୍ଧନାଦିଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱନ୍ତଗତୋତି ଅଉନୋ ୱନ୍ତସ୍ମିଂ ଗତୋ। ବ୍ୟସନ୍ନୋତି ବ୍ୟସନାପନ୍ନୋ। ‘‘ୱିସନ୍ନୋ’’ତିପି ପାଠୋ , ତସ୍ମିଂ ୱନ୍ତେ ଓସନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉକ୍କଟ୍ଠୋତି ଅହଂ ମହାଯୋଧୋ, କୋ ମଯା ସଦିସୋ ଅତ୍ଥୀତି ଏୱଂ ଉକ୍କଂସଗତୋ ହୁତ୍ୱା। ଆୱିଲକ୍ଖୋତି ରତ୍ତକ୍ଖୋ। ସଙ୍କପଥୱୀତି ସଙ୍କା ପଥୱୀ। ‘‘ସଙ୍କପୁଥୁୱୀ’’ତିପି ପାଠୋ। ଚାତୁରନ୍ତୋତି ଚତୁସମୁଦ୍ଦପରିଯନ୍ତାଯ ପଥୱିଯା ଇସ୍ସରୋ। ମାନାତିମାନାତି ମାନକାରିକା। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଗତୀତି ନିଙ୍କତ୍ତି। ନିକେତୋତି ନିୱାସୋ। ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣନ୍ତି ଯା ଏୱରୂପା, ତସ୍ସା ପୁଣ୍ଣଂ। ଇଦ୍ଧାନୀତି ସମିଦ୍ଧାନି। ଫୀତାନୀତି ୱତ୍ଥାଲଙ୍କାରକପ୍ପଭଣ୍ଡେହି ପୁପ୍ଫିତାନି। ଉଚ୍ଛିନ୍ନଦାଯଜ୍ଜକତାନୀତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନଦାଯାଦାନି ନିଦ୍ଧନାନି କତାନି। ଯତ୍ଥ ୱିନାସଯନ୍ତୀତି ଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଯତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତା, ଏୱଂ ବହୁମ୍ପି ଧନଧଞ୍ଞାଦିସାପତେଯ୍ୟଂ ନାସଯନ୍ତି, କପଣା ହୋନ୍ତି।

ଦିତ୍ତରୂପୋତି ଦପ୍ପିତରୂପୋ। ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାତି ଭରିଯସଞ୍ଞାଯ କିଲେସୱସେନ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ। ଦାସମ୍ପି ଗଣ୍ହେତି ଅଉନୋ ଦାସମ୍ପି କିଲେସୱସେନ ‘‘ସାମିକୋ ମେ’’ତି ଗଣ୍ହେଯ୍ୟ। ପିୱିତ୍ୱାନାତି ପିୱିତ୍ୱା। ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରିତ୍ୱାତି ଏୱଂ ତୀହି ଦ୍ୱାରେହି ଦସୱିଧମ୍ପି ଅକୁସଲଂ କତ୍ୱା। ଯଂ ଯାଚମାନାତି ଯଂ ପୁରିସଂ ପୁବ୍ବେ ସୁରଂ ଅପିୱନ୍ତଂ ବହୁଂ ହିରଞ୍ଞଂ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତା ମୁସାୱାଦଂ କରୋହୀତି ଯାଚମାନା ନ ଲଭନ୍ତି। ପିତ୍ୱାତି ପିୱିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନଗ୍ଗଜାନାତି ୱୁତ୍ତୋତି ‘‘କେନଟ୍ଠେନ ଆଗତୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ସାସନସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା ତଂ ଅତ୍ଥଂ ନ ଜାନାତି। ହିରୀମନାପୀତି ହିରୀଯୁତ୍ତଚିତ୍ତୋପି। ଏକଥୂପାତି ସୂକରପୋତକା ୱିଯ ହୀନଜଚ୍ଚେହିପି ସଦ୍ଧିଂ ଏକରାସୀ ହୁତ୍ୱା। ଅନାସକାତି ନିରାହାରା। ଥଣ୍ଡିଲଦୁକ୍ଖସେଯ୍ୟନ୍ତି ଭୂମିଯଂ ଦୁକ୍ଖସେଯ୍ୟଂ ସଯନ୍ତି। ଆଯସକ୍ଯନ୍ତି ଗରହଂ।

ପତ୍ତଖନ୍ଧାତି ପତିତକ୍ଖନ୍ଧା। କୂଟହତାୱାତି ଗୀୱାଯ ବଦ୍ଧେନ କୂଟେନ ହତା ଗାୱୋ ୱିଯ, ଯଥା ତା ତିଣଂ ଅଖାଦନ୍ତିଯୋ ପାନୀଯଂ ଅପିୱନ୍ତିଯୋ ସଯନ୍ତି, ତଥା ସଯନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଘୋରୱିସମିୱାତି ଘୋରୱିସଂ ୱିଯ। ୱିସସମାନନ୍ତି ୱିସସଦିସଂ। ଅନ୍ଧକୱେଣ୍ଡପୁତ୍ତାତି ଦସ ଭାତିକରାଜାନୋ। ଉପକ୍କମୁନ୍ତି ପହରିଂସୁ। ପୁବ୍ବଦେୱାତି ଅସୁରା। ତିଦିୱାତି ତାୱତିଂସଦେୱଲୋକା। ସସ୍ସତିଯାତି ସସ୍ସତା, ଦୀଘାଯୁକଭାୱେନ ନିଚ୍ଚସମ୍ମତା ଦେୱଲୋକାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମାଯାତି ସଦ୍ଧିଂ ଅସୁରମାଯାହି। ଜାନନ୍ତି ଏୱଂ ‘‘ନିରତ୍ଥକଂ ଏତ’’ନ୍ତି ଜାନନ୍ତୋ ତୁମ୍ହାଦିସୋ ପଣ୍ଡିତୋ ପୁରିସୋ କଥଂ ପିୱେଯ୍ୟ । କୁମ୍ଭଗତା ମଯାତି କୁମ୍ଭଗତଂ ମଯା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅକ୍ଖାତରୂପନ୍ତି ସଭାୱତୋ ଅକ୍ଖାତଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ସୁରାଯ ଆଦୀନୱଂ ଞତ୍ୱା ତୁଟ୍ଠୋ ସକ୍କସ୍ସ ଥୁତିଂ କରୋନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୦।

‘‘ନ ମେ ପିତା ୱା ଅଥୱାପି ମାତା, ଏତାଦିସା ଯାଦିସକୋ ତୁୱଂସି;

ହିତାନୁକମ୍ପୀ ପରମତ୍ଥକାମୋ, ସୋହଂ କରିସ୍ସଂ ୱଚନଂ ତୱଜ୍ଜ।

୬୧।

‘‘ଦଦାମି ତେ ଗାମୱରାନି ପଞ୍ଚ, ଦାସୀସତଂ ସତ୍ତ ଗୱଂସତାନି;

ଆଜଞ୍ଞଯୁତ୍ତେ ଚ ରଥେ ଦସ ଇମେ, ଆଚରିଯୋ ହୋସି ମମତ୍ଥକାମୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଗାମୱରାନୀତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆଚରିଯସ୍ସ ନାମ ଆଚରିଯଭାଗୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ସଂୱଚ୍ଛରେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକେ ତୁଯ୍ହଂ ପଞ୍ଚ ଗାମେ ଦଦାମୀତି ୱଦତି। ଦସ ଇମେତି ଇମେ ଦସ ପୁରତୋ ଠିତେ କଞ୍ଚନୱିଚିତ୍ତେ ରଥେ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମାହ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସକ୍କୋ ଦେୱତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅତ୍ତାନଂ ଜାନାପେନ୍ତୋ ଆକାସେ ଠତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୨।

‘‘ତଓେଓ ଦାସୀସତମକ୍ଷୁ ରାଜ, ଗାମା ଚ ଗାଓୋ ଚ ତଓେଓ ହୋନ୍ତୁ;

ଆଜଞ୍ଞଯୁତ୍ତା ଚ ରଥା ତଓେଓ, ସକ୍କୋହମସ୍ମୀ ତିଦସାନମିନ୍ଦୋ।

୬୩।

‘‘ମଂସୋଦନଂ ସପ୍ପିପାଯାସଂ ଭୁଞ୍ଜ, ଖାଦସ୍ସୁ ଚ ଓ୍ୱଂ ମଧୁମାସପୂଓେ;

ଏଓ୍ୱଂ ତୁଓ୍ୱଂ ଧମ୍ମରତୋ ଜନିନ୍ଦ, ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗମୁପେହି ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏଓ୍ୱଂ ତୁଓ୍ୱଂ ଧମ୍ମରତୋତି ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱଂ ନାନଗ୍ଗରସଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ସୁରାପାନା ଓ୍ୱିରତୋ ତୀଣି ଦୁଚ୍ଚରିତାନି ପହାଯ ତିଓ୍ୱିଧସୁଚରିତଧମ୍ମରତୋ ହୁତ୍ୱା କେନଚି ଅନିନ୍ଦିତୋ ସଗ୍ଗଟ୍ଠାନଂ ଉପେହୀତି।

ଇତି ସକ୍କୋ ତସ୍ସ ଓ୍ୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେଓ ଗତୋ। ସୋପି ସୁରଂ ଅପିଓ୍ୱିତ୍ୱା ସୁରାଭାଜନାନି ଭିନ୍ଦାପେତ୍ୱା ସୀଲଂ ସମାଦାଯ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ସଗ୍ଗପରାଯଣୋ ଅହୋସି। ଜମ୍ବୁଦୀପେପି ଅନୁକ୍କମେନ ସୁରାପାନଂ ଓେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତଂ ଜାତଂ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସକ୍କୋ ପନ ଅହମେଓ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

କୁମ୍ଭଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା ଦୁତିଯା।

[୫୧୩] ୩। ଜଯଦ୍ଦିସଜାତକଓ୍ୱଣ୍ଣନା

ଚିରସ୍ସଂଓ୍ୱତ ମେତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତଓ୍ୱନେ ଓ୍ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଓ୍ୱତ୍ଥୁ ସାମଜାତକସଦିସଂ (ଜା। ୨।୨୨। ୨୯୬ ଆଦଯୋ)। ତଦା ପନ ସତ୍ଥା ‘‘ପୋରାଣକପଣ୍ଡିତା କଞ୍ଚନମାଲଂ ସେତଚ୍ଛତ୍ତଂ ପହାଯ ମାତାପିତରୋ ପୋସେସୁ’’ନ୍ତି ଓ୍ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ କପିଲରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ପଞ୍ଚାଲୋ ନାମ ରାଜା ଅହୋସି। ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଗବ୍ଭଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଓ୍ୱିଜାଯି। ତସ୍ସା ପୁରିମଭଓେ ଏକା ସପତ୍ତିକା କୁଜ୍ଝିତ୍ୱା ‘‘ତୁଯ୍ହଂ ଜାତଂ ଜାତଂ ପଜଂ ଖାଦିତୁଂ ସମତ୍ଥା ଭଓ୍ୱେଯ୍ୟାମୀ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ଠପେତ୍ୱା ଯକ୍ଖିନୀ ଅହୋସି। ସା ତଦା ଓକାସଂ ଲଭିତ୍ୱା ତସ୍ସା ପସ୍ସନ୍ତିଯାଓ ତଂ ଅଲ୍ଲମଂସପେସିଓ୍ୱଣ୍ଣଂ କୁମାରକଂ ଗହେତ୍ୱା ମୁରୁମୁରାଯନ୍ତୀ ଖାଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ଦୁତିଯଓ୍ୱାରେପି ତଥେଓ ଅକାସି। ତତିଯଓ୍ୱାରେ ପନ ତସ୍ସା ପସୂତିଘରଂ ପଓ୍ୱିଟ୍ଠକାଲେ ଗେହଂ ପରିଓ୍ୱାରେତ୍ୱା ଗାଳ୍ହଂ ଆରକ୍ଖଂ ଅକଂସୁ। ଓ୍ୱିଜାତଦିଓ୍ୱସେ ଯକ୍ଖିନୀ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ଦାରକଂ ଅଗ୍ଗହେସି। ଦେଓ୍ୱୀ ‘‘ଯକ୍ଖିନୀ’’ତି ମହାସଦ୍ଦମକାସି। ଆଓ୍ୱୁଧହତ୍ଥା ପୁରିସା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦେଓ୍ୱିଯା ଦିନ୍ନସଞ୍ଞାଯ ଯକ୍ଖିନିଂ ଅନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ସା ଖାଦିତୁଂ ଓକାସଂ ଅଲଭନ୍ତୀ ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଉଦକନିଦ୍ଧମନଂ ପାଓ୍ୱିସି। ଦାରକୋ ମାତୁସଞ୍ଞାଯ ତସ୍ସା ଥନଂ ମୁଖେନ ଗଣ୍ହି। ସା ପୁତ୍ତସିନେହଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ସୁସାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାରକଂ ପାସାଣଲେଣେ ଠପେତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗି। ଅଥସ୍ସ ଅନୁକ୍କମେନ ଓ୍ୱଡ୍ଢମାନସ୍ସ ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅଦାସି। ଉଭୋପି ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଓ୍ୱସିଂସୁ। ଦାରକୋ ଅତ୍ତନୋ ମନୁସ୍ସଭାଓ୍ୱଂ ନ ଜାନାତି ‘‘ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋସ୍ମୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ। ସୋ ଅତ୍ତଭାଓ୍ୱଂ ଜହିତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ଅଥସ୍ସ ସା ଅନ୍ତରଧାନତ୍ଥାଯ ଏକଂ ମୂଲଂ ଅଦାସି। ସୋ ମୂଲାନୁଭାଓେନ ଅନ୍ତରଧାଯିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦନ୍ତୋ ଓ୍ୱିଚରତି। ଯକ୍ଖିନୀ ଓେସ୍ସଓ୍ୱଣସ୍ସ ମହାରାଜସ୍ସ ଓେଯ୍ୟାଓ୍ୱଚ୍ଚତ୍ଥାଯ ଗତା ତତ୍ଥେଓ କାଲମକାସି। ଦେଓ୍ୱୀପି ଚତୁତ୍ଥଓ୍ୱାରେ ଅଞ୍ଞଂ ପୁତ୍ତଂ ଓ୍ୱିଜାଯି। ସୋ ଯକ୍ଖିନିଯା ମୁତ୍ତତ୍ତା ଅରୋଗୋ ଅହୋସି। ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଯକ୍ଖିନିଂ ଜିନିତ୍ୱା ଜାତତ୍ତା ‘‘ଜଯଦ୍ଦିସକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ ଅକଂସୁ। ସୋ ଓ୍ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ସବ୍ବସିପ୍ପେସୁ ନିପ୍ଫତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ରଜ୍ଜମନୁସାସି।

ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ‘‘ଅଲୀନସତ୍ତୁକୁମାରୋ’’ତିସ୍ସ ନାମଂ କରିଂସୁ। ସୋ ଓ୍ୱଯପ୍ପତ୍ତୋ ଉଗ୍ଗହିତସବ୍ବସିପ୍ପୋ ଉପରାଜା ଅହୋସି। ସୋପି ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋ ଅପରଭାଗେ ପମାଦେନ ତଂ ମୂଲଂ ନାସେତ୍ୱା ଅନ୍ତରଧାଯିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଦିସ୍ସମାନରୂପୋଓ ସୁସାନେ ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦି। ମନୁସ୍ସା ତଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଉପକ୍କୋସିଂସୁ ‘‘ଦେଓ ଏକୋ ଯକ୍ଖୋ ଦିସ୍ସମାନରୂପୋ ସୁସାନେ ମନୁସ୍ସମଂସଂ ଖାଦତି, ସୋ ଅନୁକ୍କମେନ ନଗରଂ ପଓ୍ୱିସିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ମାରେତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସତି, ତଂ ଗାହାପେତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ପଟିସ୍ସୁଣିତ୍ୱା ‘‘ଗଣ୍ହଥ ନ’’ନ୍ତି ଆଣାପେସି। ବଲକାଯୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁସାନଂ ପରିଓ୍ୱାରେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଯକ୍ଖିନିପୁତ୍ତୋ ନଗ୍ଗୋ ଉବ୍ଭିଗ୍ଗରୂପୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ଓ୍ୱିରଓ୍ୱନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସାନଂ

ଅନ୍ତରଂ ପକ୍କନ୍ଦି। ମନୁସ୍ସା ‘‘ଯକ୍ଖୋ’’ତି ମରଣଭଯଭୀତା ଦ୍ୱିଧା ଭିଜ୍ଜିଂସୁ। ସୋପି ତତୋ ପଲାଯିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପାୱିସି, ନ ପୁନ ମନୁସ୍ସପଥଂ ଆଗଚ୍ଛି। ସୋ ଏକଂ ମହାୱତ୍ତନିଅଟୱିଂ ନିସ୍ସାଯ ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନେସୁ ମନୁସ୍ସେସୁ ଏକେକଂ ଗହେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମାରେତ୍ୱା ଖାଦନ୍ତୋ ଏକସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି।

ଅଥେକୋ ସତ୍ଥୱାହବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅଟୱିପାଲାନଂ ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ଚହି ସକଟସତେହି ତଂ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ମନୁସ୍ସଯକ୍ଖୋ ୱିରୱନ୍ତୋ ପକ୍କନ୍ଦି, ଭୀତା ମନୁସ୍ସା ଉରେନ ନିପଜ୍ଜିଂସୁ। ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତୋ ଖାଣୁନା ପାଦେ ୱିଦ୍ଧୋ ଅଟୱିପାଲେସୁ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତେସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନରୁକ୍ଖମୂଲେ ନିପଜ୍ଜି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ନିପନ୍ନସ୍ସ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଜଯଦ୍ଦିସରାଜା ମିଗୱଧଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ନଗରା ନିକ୍ଖମି। ତଂ ନଗରା ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତମେୱ ତକ୍କସିଲୱାସୀ ନନ୍ଦୋ ନାମ ମାତୁପୋସକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଚତସ୍ସୋ ସତାରହଗାଥାଯୋ ଆଦାଯ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ଅଦ୍ଦସ। ରାଜା ‘‘ନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ ନିୱାସଗେହଂ ଦାପେତ୍ୱା ମିଗୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଯସ୍ସ ପସ୍ସେନ ମିଗୋ ପଲାଯତି, ତସ୍ସେୱ ଗୀୱା’’ତି ଆହ। ଅଥେକୋ ପସଦମିଗୋ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଅଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଲାଯି। ଅମଚ୍ଚା ପରିହାସଂ କରିଂସୁ। ରାଜା ଖଗ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱା ତିଯୋଜନମତ୍ଥକେ ପତ୍ୱା ଖଗ୍ଗେନ ପହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଖଣ୍ଡାନି କରିତ୍ୱା କାଜେନାଦାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମନୁସ୍ସଯକ୍ଖସ୍ସ ନିପନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା ଦବ୍ବତିଣେସୁ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଥୋକଂ ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ଆରଭି। ଅଥ ନଂ ସୋ ଉଟ୍ଠାଯ ‘‘ତିଟ୍ଠ କୁହିଂ ଗଚ୍ଛସି, ଭକ୍ଖୋସି ମେ’’ତି ହତ୍ଥେ ଗହେତ୍ୱା ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

‘‘ଚିରସ୍ସଂ ୱତ ମେ ଉଦପାଦି ଅଜ୍ଜ, ଭକ୍ଖୋ ମହା ସତ୍ତମିଭତ୍ତକାଲେ;

କୁତୋସି କୋୱାସି ତଦିଙ୍ଘ ବ୍ରୂହି, ଆଚିକ୍ଖ ଜାତିଂ ୱିଦିତୋ ଯଥାସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭକ୍ଖୋ ମହାତି ମହାଭକ୍ଖୋ। ସତ୍ତମିଭତ୍ତକାଲେତି ପାଟିପଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନିରାହାରସ୍ସ ସତ୍ତମିଯଂ ଭତ୍ତକାଲେ। କୁତୋସୀତି କୁତୋ ଆଗତୋସୀତି।

ରାଜା ଯକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଭୀତୋ ଊରୁତ୍ଥମ୍ଭଂ ପତ୍ୱା ପଲାଯିତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ସତିଂ ପନ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଦୁତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୫।

‘‘ପଞ୍ଚାଲରାଜା ମିଗୱଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ଜଯଦ୍ଦିସୋ ନାମ ଯଦିସ୍ସୁତୋ ତେ;

ଚରାମି କଚ୍ଛାନି ୱନାନି ଚାହଂ, ପସଦଂ ଇମଂ ଖାଦ ମମଜ୍ଜ ମୁଞ୍ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମିଗୱଂ ପୱିଟ୍ଠୋତି ମିଗୱଧାଯ ରଟ୍ଠା ନିକ୍ଖନ୍ତୋ। କଚ୍ଛାନୀତି ପବ୍ବତପସ୍ସାନି। ପସଦନ୍ତି ପସଦମିଗଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ତତିଯଂ ଗାଥମାହ –

୬୬।

‘‘ସେନେୱ ତ୍ୱଂ ପଣସି ସସ୍ସମାନୋ, ମମେସ ଭକ୍ଖୋ ପସଦୋ ଯଂ ୱଦେସି;

ତଂ ଖାଦିଯାନ ପସଦଂ ଜିଘଞ୍ଞଂ, ଖାଦିସ୍ସଂ ପଚ୍ଛା ନ ୱିଲାପକାଲୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସେନେୱାତି ମମ ସନ୍ତକେନେୱ। ପଣସୀତି ୱୋହରସି ଅତ୍ତାନଂ ୱିକ୍କିଣାସି। ସସ୍ସମାନୋତି ୱିହିଂସଯମାନୋ। ତଂ ଖାଦିଯାନାତି ତଂ ପଠମଂ ଖାଦିତ୍ୱା। ଜିଘଞ୍ଞନ୍ତି ଘସିତୁକାମୋ। ଖାଦିସ୍ସନ୍ତି ଏତଂ ପଚ୍ଛା ଖାଦିସ୍ସାମି। ନ ୱିଲାପକାଲୋତି ମା ୱିଲପି। ନାଯଂ ୱିଲାପକାଲୋତି ୱଦତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ନନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସରିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଂ ଗାଥମାହ –

୬୭।

‘‘ନ ଚଣ୍ଡି ମୋକ୍ଖୋ ମମ ନିକ୍କଯେନ, ଗନ୍ତ୍ୱାନ ପଚ୍ଛାଗମନାଯ ପଣ୍ହେ;

ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସପ୍ପଦାଯ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖୀ ପୁନରାୱଜିସ୍ସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନ ଚଣ୍ଡୀତି ନ ଚେ ମୟ୍ହଂ ନିକ୍କଯେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି। ଗନ୍ତ୍ୱାନାତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଅଜ୍ଜ ଇମଂ ମିଗମଂସଂ ଖାଦିତ୍ୱା ମମ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା। ପଣ୍ହେତି ପଗେୟେୱ, ସ୍ୱେୱ ପାତରାସକାଲେ ପଚ୍ଚାଗମନତ୍ଥାଯ ପଟିଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଂ ସଙ୍ଗରନ୍ତି ମଯା ‘‘ଧନଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ସଙ୍ଗରୋ କତୋ, ତଂ ତସ୍ସ ଦତ୍ୱା ଇମଂ ମଯା ୱୁତ୍ତଂ ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ଅହଂ ପୁନ ଆଗମିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ପଞ୍ଚମଂ ଗାଥମାହ –

୬୮।

‘‘କିଂ କମ୍ମଜାତଂ ଅନୁତପ୍ପତେ ତ୍ୱଂ, ପତ୍ତଂ ସମୀପଂ ମରଣସ୍ସ ରାଜ;

ଆଚିକ୍ଖ ମେ ତଂ ଅପି ସକ୍କୁଣେମୁ, ଅନୁଜାନିତୁଂ ଆଗମନାଯ ପଣ୍ହେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କମ୍ମମେୱ କମ୍ମଜାତଂ। ଅନୁତପ୍ପତେତି ତଂ ଅନୁତପ୍ପତି। ପତ୍ତନ୍ତି ଉପଗତଂ। ଅପି ସକ୍କୁଣେମୂତି ଅପି ନାମ ତଂ ତୱ ସୋକକାରଣଂ ସୁତ୍ୱା ପାତୋୱ ଆଗମନାଯ ତଂ ଅନୁଜାନିତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜା ତଂ କାରଣଂ କଥେନ୍ତୋ ଛଟ୍ଠଂ ଗାଥମାହ –

୬୯।

‘‘କତା ମଯା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନାସା, ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ପଟିମୁକ୍କଂ ନ ମୁତ୍ତଂ;

ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସପ୍ପଦାଯ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖୀ ପୁନରାୱଜିସ୍ସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଟିମୁକ୍କଂ ନ ମୁତ୍ତନ୍ତି ଚତସ୍ସୋ ସତାରହା ଗାଥା ସୁତ୍ୱା ‘‘ଧନଂ ତେ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିଞ୍ଞାଯ ମଯା ଅତ୍ତନି ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଠପିତଂ, ନ ପନ ତଂ ମୁତ୍ତଂ ଧନସ୍ସ ଅଦିନ୍ନତ୍ତା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୭୦।

‘‘ଯା ତେ କତା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧନାସା, ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ପଟିମୁକ୍କଂ ନ ମୁତ୍ତଂ;

ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସପ୍ପଦାଯ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖୀ ପୁନରାୱଜସ୍ସୂ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୁନରାୱଜସ୍ସୂତି ପୁନ ଆଗଚ୍ଛସ୍ସୁ।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସୋ ତେନ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ‘‘ତ୍ୱଂ ମା ଚିନ୍ତଯି, ଅହଂ ପାତୋୱ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ମଗ୍ଗନିମିତ୍ତାନି ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ବଲକାଯଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ବଲକାଯପରିୱୁତୋ ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନନ୍ଦବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ମହାରହେ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ତା ଗାଥା ସୁତ୍ୱା ଚତ୍ତାରି ସହସ୍ସାନି ଦତ୍ୱା ଯାନଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ‘‘ଇମଂ ତକ୍କସିଲମେୱ ନେଥା’’ତି ମନୁସ୍ସେ ଦତ୍ୱା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଦୁତିଯଦିୱସେ ପଟିଗନ୍ତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁସାସି। ତମତ୍ଥଂ ଦୀପେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୬୧।

''ମୁଞ୍ଚୋଚ ସୋ ପୋରିସାଦସ୍ସ ହତ୍ଥା, ଗନ୍ତ୍ୱା ସକଂ ମନ୍ଦିରଂ କାମକାମୀ;

ତଂ ସଙ୍ଗରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସପ୍ପଦାୟ, ଆମନ୍ତୟୀ ପୁତ୍ତମଲୀନସତ୍ତୁଂ।

୬୨।

''ଅଜ୍ଜେୱ ରଜ୍ଜଂ ଅଭିସିଞ୍ଚୟସ୍ସୁ, ଧମ୍ମଂ ଚର ସେସୁ ପରେସୁ ଚାପି;

ଅଧମ୍ମକାରୋ ଚ ତେ ମାହୁ ରଟ୍ଠେ, ଗଚ୍ଛାମହଂ ପୋରିସାଦସ୍ସ ଞତ୍ତେ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅଲୀନସତ୍ତୁନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ କୁମାରଂ। ପାଠଇଯଂ ପନ ''ଅରିନସତ୍ତୁ''ନ୍ତି ଲିଖିତଂ। ଅଜ୍ଜେୱ ରଜ୍ଜନ୍ତି ପୁତ୍ତ ରଜ୍ଜଂ ତେ ଦମ୍ମି, ତ୍ୱଂ ଅଜ୍ଜେୱ ମୁଦ୍ଧନି ଅଭିସେକଂ ଅଭିସିଞ୍ଚୟସ୍ସୁ। ଞତ୍ତେତି ଅଭ୍ଯାସେ, ସନ୍ତିକେତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୬୩।

''କିଂ କମ୍ମ କୁବ୍ବଂ ତୱ ଦେୱ ପାୱ, ନାରାଧୟୀ ତଂ ତଦିଚ୍ଛାମି ସୋତୁଂ;

ୟମଜ୍ଜ ରଜ୍ଜମ୍ହି ଉଦସ୍ସୟେ ତୁୱଂ, ରଜ୍ଜମ୍ପି ନିଚ୍ଛେୟ୍ୟଂ, ତୟା ୱିନାହ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ କୁବ୍ବନ୍ତି କରୋନ୍ତୋ। ୟମଜ୍ଜାତି ୟେନ ଅନାରାଧକକମ୍ମେନ ଅଜ୍ଜ ମଂ ରଜ୍ଜମ୍ହି ତ୍ୱଂ ଉଦସ୍ସୟେ ଉସ୍ସାପେସି ପତିଟ୍ଠାପେସି, ତଂ ମେ ଆଚିକ୍ଖ, ଅହଞ୍ହି ତୟା ୱିନା ରଜ୍ଜମ୍ପି ନ ଇଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୬୪।

''ନ କମ୍ମୁନା ୱା ୱଚସାୱ ତାତ, ଅପରାଧିତୋହଂ ତୁୱିୟଂ ସରାମି;

ସନ୍ଧିଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପୁରିସାଦକେନ, ସଚ୍ଚାନୁରକ୍ଖୀ ପୁନାହଂ ଗମିସ୍ସ''ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଅପରାଧିତୋତି ଅପରାଧଂ ଇତୋ। ତୁୱିୟନ୍ତି ତୱ ସନ୍ତକଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ, ଅହଂ ଇତୋ ତୱ କମ୍ମତୋ ୱା ତୱ ୱଚନତୋ ୱା କିଞ୍ଚି ମମ ଅପ୍ପିୟଂ ଅପରାଧଂ ନ ସରାମୀତି। ସନ୍ଧିଞ୍ଚ କତ୍ୱାତି ମଂ ପନ ମିଗୱଂ ଗତଂ ଏକୋ ୟକ୍ଖୋ ''ଖାଦିସ୍ସାମୀ''ତି ଗଣ୍ହି। ଅଥାହଂ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ''ସ୍ୱେ ତୱ ପାତରାସକାଲେ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ତେନ ପୁରିସାଦକେନ ସନ୍ଧିଂ ସଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ସଚ୍ଚଂ ଅନୁରକ୍ଖନ୍ତୋ ପୁନ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀତି ୱଦତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ଗାଥମାହ –

୬୫।

''ଅହଂ ଗମିସ୍ସାମି ଇଧେୱ ହୋହି, ନତ୍ଥି ତତୋ ଜୀୱତୋ ୱିପ୍ପମୋକ୍ଖୋ;

ସଚେ ତୁୱଂ ଗଚ୍ଛସିଯେୱ ରାଜ, ଅହମ୍ପି ଗଚ୍ଛାମି ଉଭୋ ନ ହୋମା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇଧେୱାତି ତ୍ୱଂ ଇଧେୱ ହୋତି। ତତୋତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକା ଜୀୱନ୍ତସ୍ସ ମୋକ୍ଖୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଉଭୋତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ଉଭୋପି ନ ଭୱିସ୍ସାମ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଗାଥମାହ –

୭୬।

‘‘ଅଦ୍ଧା ହି ତାତ ସତାନେସ ଧମ୍ମୋ, ମରଣା ଚ ମେ ଦୁକ୍ଖତରଂ ତଦସ୍ସ;

କମ୍ମାସପାଦୋ ତଂ ଯଦା ପଚିତ୍ୱା, ପସୟ୍ହ ଖାଦେ ଭିଦା ରୁକ୍ଖସୂଲେ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅଦ୍ଧା ଏକଂସେନ ଏସ, ତାତ, ସତାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ଧମ୍ମୋ ସଭାୱୋ, ଯୁତ୍ତଂ ତ୍ୱଂ ୱଦସି, ଅପି ଚ ଖୋ ପନ ମୟ୍ହଂ ମରଣତୋପେତଂ ଦୁକ୍ଖତରଂ ଅସ୍ସ, ଯଦା ତଂ ସୋ କମ୍ମାସପାଦୋ। ଭିଦା ରୁକ୍ଖସୂଲେତି ତିଖିଣରୁକ୍ଖସୂଲେ ଭିତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା ପସୟ୍ହ ବଲକ୍କାରେନ ଖାଦେୟ୍ୟାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ଗାଥମାହ –

୭୭।

‘‘ପାଣେନ ତେ ପାଣମହଂ ନିମିସ୍ସଂ, ମା ତ୍ୱଂ ଅଗା ପୋରିସାଦସ୍ସ ଞତ୍ତେ;

ଏୱଞ୍ଚ ତେ ପାଣମହଂ ନିମିସ୍ସଂ, ତସ୍ମା ମତଂ ଜୀୱିତସ୍ସ ୱଣ୍ଣେମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନିମିସ୍ସନ୍ତି ଅହଂ ଇଧେୱ ତୱ ପାଣେନ ମମ ପାଣଂ ପରିୱତ୍ତେସ୍ସଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏତଂ ପାଣଂ ତୱ ପାଣେନାହଂ ନିମିସ୍ସଂ, ତସ୍ମା ତୱ ଜୀୱିତସ୍ସତ୍ଥାଯ ମମ ମରଣଂ ୱଣ୍ଣେମି ମରଣମେୱ ୱରେମି, ଇଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ପୁତ୍ତସ୍ସ ବଲଂ ଜାନନ୍ତୋ ‘‘ସାଧୁ ତାତ, ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ସୋ ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରମ୍ହା ନିକ୍ଖମି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଉପଡ୍ଢଗାଥମାହ –

୭୮।

‘‘ତତୋ ହୱେ ଧିତିମା ରାଜପୁତ୍ତୋ, ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ମାତୁ ଚ ପିତୁ ଚ ପାଦେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପାଦେତି ପାଦେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ;

ଅଥସ୍ସ ମାତାପିତରୋପି ଭଗିନୀପି ଭରିଯାପି ଅମଚ୍ଚପରିଜନେହି ସଦ୍ଧିଂଯେୱ ନିକ୍ଖମିଂସୁ। ସୋ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପିତରଂ ମଗ୍ଗଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସୁଟ୍ଠୁ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ମାତାପିତରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ସେସାନଂ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଅଛମ୍ଭିତୋ କେସରସୀହୋ ୱିଯ ମଗ୍ଗଂ ଆରୁୟ୍ହ ଯକ୍ଖାୱାସଂ ପାଯାସି। ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ମାତା ସକଭାୱେନ ସଣ୍ଠାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ପଥୱିଯଂ ପତି। ପିତା ବାହା ପଗ୍ଗୟ୍ହ ମହନ୍ତେନ ସଦ୍ଦେନ କନ୍ଦି। ତମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା –

‘‘ଦୁଖିନିସ୍ସ ମାତା ନିପତା ପଥବ୍ୟା, ପିତାସ୍ସ ପଗ୍ଗୟ୍ହ ଭୁଜାନି କନ୍ଦତୀ’’ତି। –

ଉପଡ୍ଢଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିତରା ପଯୁତ୍ତଂ ଆସୀସୱାଦଂ ଅଭିୱାଦନୱାଦଂ ମାତରା ଭଗିନୀଭରିଯାହି ଚ କତଂ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଅପରାପି ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୭୯।

‘‘ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ତାଓ ପିତା ଓିଦିତ୍ୱା, ପରମ୍ମୁଖୋ ଓନ୍ଦତି ପଞ୍ଜଲୀକୋ;

ସୋମୋ ଚ ରାଜା ଓରୁଣୋ ଚ ରାଜା, ପଜାପତୀ ଚନ୍ଦିମା ସୂରିଯୋ ଚ;

ଏତେହି ଗୁତ୍ତୋ ପୁରିସାଦକମ୍ହା, ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ସୋତ୍ଥି ପଛେହି ତାତ।

୮୦।

‘‘ଯଂ ଦଣ୍ଡକିରଞ୍ଞୋ ଗତସ୍ସ ମାତା, ରାମସ୍ସକାସି ସୋତ୍ଥାନଂ ସୁଗୁତ୍ତା;

ତଂ ତେ ଅହଂ ସୋତ୍ଥାନଂ କରୋମି, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସରନ୍ତୁ ଦେଓା;

ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ସୋତ୍ଥି ପଛେହି ପୁତ୍ତ।

୮୧।

‘‘ଆଓୀ ରହୋ ଓାପି ମନୋପଦୋସଂ, ନାହଂ ସରେ ଜାତୁ ମଲୀନସତ୍ତେ;

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସରନ୍ତୁ ଦେଓା, ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ସୋତ୍ଥି ପଛେହି ଭାତିକ।

୮୨।

‘‘ଯସ୍ମା ଚ ମେ ଅନଧିମନୋସି ସାମି, ନ ଚାପି ମେ ମନସା ଅପ୍ପିଯୋସି;

ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ସରନ୍ତୁ ଦେଓା, ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ସୋତ୍ଥି ପଛେହି ସାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରମ୍ମୁଖୋତି ଅଯଂ ମେ ପୁତ୍ତୋ ପରମ୍ମୁଖୋ ମାତାପିତରୋ ଓନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଇତି ଏତଂ ପରମ୍ମୁଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ଓିଦିତ୍ୱା। ପଞ୍ଜଲୀକୋତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସିରସି ଅଞ୍ଜଲିଂ ଠପେତ୍ୱା ଓନ୍ଦତି ଦେଓତା ନମସ୍ସତି। ପୁରିସାଦକମ୍ହାତି ପୁରିସାଦସ୍ସ ସନ୍ତିକା ତେନ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ସୋତ୍ଥିନା ପଛେହି।

ରାମସ୍ସକାସୀତି ରାମସ୍ସ ଅକାସି। ଏକୋ କିର ବାରାଣସିଓାସୀ ରାମୋ ନାମ ମାତୁପୋସକୋ ମାତାପିତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗନ୍ତୋ ଓୋହାରତ୍ଥାଯ ଗତୋ ଦଣ୍ଡକିରଞ୍ଞୋ ଓିଜିତେ କୁମ୍ଭଓତୀନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଓଓିଧେନ ଓସ୍ସେନ ସକଲରଟ୍ଠେ ଓିନାସିଯମାନେ ମାତାପିତୂନଂ ଗୁଣଂ ସରି। ଅଥ ନଂ ମାତୁପଟ୍ଠାନକମ୍ମସ୍ସ ଫଲେନ ଦେଓତା ସୋତ୍ଥିନା ଆନଯିତ୍ୱା ମାତୁ ଅଦଂସୁ। ତଂ କାରଣଂ ସୁତଓସେନାହରିତ୍ୱା ଏଓମାହ। ସୋତ୍ଥାନନ୍ତି ସୋତ୍ଥିଭାଓଂ। ତଂ ପନ କିଞ୍ଚାପି ଦେଓତା କରିଂସୁ, ମାତୁପଟ୍ଠାନଂ ନିସ୍ସାଯ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା ପନ ମାତା ଅକାସୀତି ଓୁତ୍ତଂ। ତଂ ତେ ଅହନ୍ତି ଅହମ୍ପି ତେ ତମେଓ ସୋତ୍ଥାନଂ କରୋମି, ମଂ ନିସ୍ସାଯ ତଥେଓ ତଓ ସୋତ୍ଥିଭାଓୋ ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଓା କରୋମୀତି ଇଚ୍ଛାମି। ଏତେନ ସଚ୍ଚେନାତି ସଚେ ଦେଓତାହି ତସ୍ସ ସୋତ୍ଥିନା ଆନୀତଭାଓୋ ସଚ୍ଚୋ, ଏତେନ ସଚ୍ଚେନ ମମପି ପୁତ୍ତଂ ସରନ୍ତୁ ଦେଓା , ରାମଂ ଓିଯ ତମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱା ମମ ଦସ୍ସେନ୍ତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁଞ୍ଞାତୋତି ପୋରିସାଦେନ ‘‘ଗଚ୍ଛା’’ତି ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ଦେଓତାନଂ ଆନୁଭାଓେନ ସୋତ୍ଥି ପଟିଆଗଚ୍ଛ ପୁତ୍ତାତି ଓଦତି।

ଜାତୁ ମଲୀନସତ୍ତେତି ଜାତୁ ଏକଂସେନ ଅଲୀନସତ୍ତେ ମମ ଭାତିକେ ଅହଂ ସମ୍ମୁଖା ଓା ପରମ୍ମୁଖା ଓା ମନୋପଦୋସଂ ନ ସରାମି, ନ ମଯା ତମ୍ହି ମନୋପଦୋସୋ କତପୁବ୍ବୋତି ଏଓମସ୍ସ କନିଟ୍ଠା ସଚ୍ଚମକାସି। ଯସ୍ମା ଚ ମେ ଅନଧିମନୋସି, ସାମୀତି ମମ, ସାମି ଅଲୀନସତ୍ତ ଯସ୍ମା ତ୍ୱଂ ଅନଧିମନୋସି, ମଂ ଅଭିଭଓିତ୍ୱା ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ମନେନ ନ ପତ୍ଥେସି। ନ ଚାପି ମେ ମନସା ଅପ୍ପିଯୋସୀତି ମଯ୍ହମ୍ପି ଚ ମନସା ତ୍ୱଂ ଅପ୍ପିଯୋ ନ ହୋସି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପିଯସଂଓାସାଓ ମଯନ୍ତି ଏଓମସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ସଚ୍ଚମକାସି।

କୁମାରୋପି ପିତରା ଅକ୍ଖାତନଯେନ ରକ୍ଖାଓାସମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି। ଯକ୍ଖୋପି ‘‘ଖତ୍ତିଯା ନାମ ବହୁମାଯା ହୋନ୍ତି, କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭଓିସ୍ସତୀ’’ତି ରୁକ୍ଖଂ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଗମନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସୋ କୁମାରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପିତରଂ ନିଓତ୍ତେତ୍ୱା ପୁତ୍ତୋ ଆଗତୋ ଭଓିସ୍ସତି, ନତ୍ଥି ମେ ଭଯ’’ନ୍ତି ଓତରିତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଟ୍ଠିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। ସୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପୁରତୋ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ଯକ୍ଖୋ ଗାଥମାହ –

୮୩।

''ବ୍ରହା ଉଜୂ ଚାରୁମୁଖୋ କୁତୋସି, ନ ମଂ ପଜାନାସି ୱନେ ୱସନ୍ତଂ;

ଲୁଦ୍ଦଂ ମଂ ଞତ୍ୱା 'ପୁରିସାଦକୋ'ସି, କୋ ସୋତ୍ଥିମାଜାନମିଧାୱଜେୟ୍ୟା''ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ସୋତ୍ଥିମାଜାନମିଧାୱଜେୟ୍ୟାତି କୁମାର କୋ ନାମ ପୁରିସୋ ଅତ୍ତନୋ ସୋତ୍ଥିଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇଧାଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ତ୍ୱଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ଆଗତୋ ମଞ୍ଞେତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ଗାଥମାହ –

୮୪।

''ଜାନାମି ଲୁଦ୍ଦ ପୁରିସାଦକୋ ତ୍ୱଂ, ନ ତଂ ନ ଜାନାମି ୱନେ ୱସନ୍ତଂ;

ଅହଞ୍ଚ ପୁତ୍ତୋସ୍ମି ଜଯଦ୍ଦିସସ୍ସ, ମମଜ୍ଜ ଖାଦ ପିତୁନୋ ପମୋକ୍ଖା''ତି।

ତତ୍ଥ ପମୋକ୍ଖାତି ପମୋକ୍ଖହେତୁ ଅହଂ ପିତୁ ଜୀୱିତଂ ଦତ୍ୱା ଇଧାଗତୋ, ତସ୍ମା ତଂ ମୁଞ୍ଚ, ମଂ ଖାଦାହୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ଯକ୍ଖୋ ଗାଥମାହ –

୮୫।

''ଜାନାମି ପୁତ୍ତୋତି ଜଯଦ୍ଦିସସ୍ସ, ତଥା ହି ୱୋ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ଉଭିନ୍ନଂ;

ସୁଦୁକ୍କରଞ୍ଞେୱ କତଂ ତୱେଦଂ, ଯୋ ମତ୍ତୁମିଚ୍ଛେ ପିତୁନୋ ପମୋକ୍ଖା''ତି।

ତତ୍ଥ ତଥା ହି ୱୋତି ତାଦିସୋ ୱୋ ତୁମ୍ହାକଂ। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଦିସୋୱ ମୁଖୱଣ୍ଣୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କତଂ ତୱେଦନ୍ତି ଇଦଂ ତୱ କମ୍ମଂ ସୁଦୁକ୍କରଂ।

ତତୋ କୁମାରୋ ଗାଥମାହ –

୮୬।

''ନ ଦୁକ୍କରଂ କିଞ୍ଚି ମହେତ୍ଥ ମଞ୍ଞେ, ଯୋ ମତ୍ତୁମିଚ୍ଛେ ପିତୁନୋ ପମୋକ୍ଖା;

ମାତୁ ଚ ହେତୁ ପରଲୋକ ଗନ୍ତ୍ୱା, ସୁଖେନ ସଗ୍ଗେନ ଚ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ମହେତ୍ଥ ମଞ୍ଞେତି କିଞ୍ଚି ଅହଂ ଏତ୍ଥ ନ ମଞ୍ଞାମି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯକ୍ଖ ଯୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ପିତୁ ୱା ପମୋକ୍ଖତ୍ଥାଯ ମାତୁ ୱା ହେତୁ ପରଲୋକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁଖେନ ସଗ୍ଗେ ନିବ୍ବତ୍ତନକସୁଖେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଭୱିତୁଂ ମତ୍ତୁମିଚ୍ଛେ ମରିତୁଂ ଇଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ଅହଂ ଏତ୍ଥ ମାତାପିତୂନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଜୀୱିତପରିଚ୍ଚାଗେ କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍କରଂ ନ ମଞ୍ଞାମୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ''କୁମାର, ମରଣସ୍ସ ଅଭଯାନକସତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତ୍ୱଂ କସ୍ମା ନ ଭାଯସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତସ୍ସ କଥେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୮୭।

''ଅହଞ୍ଚ ଖୋ ଅତ୍ତନୋ ପାପକିରିଯଂ, ଆୱୀ ରହୋ ୱାପି ସରେ ନ ଜାତୁ;

ସଙ୍ଗାତଜାତୀମରଣୋହମସ୍ମି, ଯଥେୱ ମେ ଇଧ ତଥା ପରତ୍ଥ।

୮୮।

‘‘ଖାଦଜ୍ଜ ମଂ ଦାନି ମହାନୁଭାୱ, କରସ୍ସୁ କିଚ୍ଚାନି ଇମଂ ସରୀରଂ;

ରୁକ୍ଖସ୍ସ ୱା ତେ ପପତାମି ଅଗ୍ଗା, ଛାଦଯମାନୋ ମୟ୍ହଂ ତ୍ୱମଦେସି ମଂସ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ସରେ ନ ଜାତୂତି ଏକଂସେନେୱ ନ ସରାମି। ସଙ୍ଗାତଜାତୀମରଣୋହମସ୍ମୀତି ଅହଂ ଞାଣେନ ସୁପରିଚ୍ଛିନ୍ନଜାତିମରଣୋ, ଜାତସତ୍ତୋ ଅମରଣଧମ୍ମୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଜାନାମି। ଯଥେୱ ମେ ଇଧାତି ଯଥେୱ ମମ ଇଧ , ତଥା ପରଲୋକେ, ଯଥା ଚ ପରଲୋକେ, ତଥା ଇଧାପି ମରଣତୋ ମୁତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଇଦମ୍ପି ମମ ଞାଣେନ ସୁପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ। କରସ୍ସୁ କିଚ୍ଚାନୀତି ଇମିନା ସରୀରେନ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚାନି କର, ଇମଂ ତେ ମଯା ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ସରୀରଂ। ଛାଦଯମାନୋ ମୟ୍ହଂ ତ୍ୱମଦେସି ମଂସନ୍ତି ମଯି ରୁକ୍ଖଗ୍ଗା ପତିତ୍ୱା ମତେ ମମ ସରୀରତୋ ତ୍ୱଂ ଛାଦଯମାନୋ ରୋଚଯମାନୋ ଯଂ ଯଂ ଇଚ୍ଛସି, ତଂ ତଂ ମଂସଂ ଅଦେସି, ଖାଦେୟ୍ୟାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯକ୍ଖୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଭୀତୋ ହୁତ୍ୱା ‘‘ନ ସକ୍କା ଇମସ୍ସ ମଂସଂ ଖାଦିତୁଂ, ଉପାଯେନ ନଂ ପଲାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୮୯।

‘‘ଇଦଞ୍ଚ ତେ ରୁଚ୍ଚତି ରାଜପୁତ୍ତ, ଚଜେସି ପାଣଂ ପିତୁନୋ ପମୋକ୍ଖା;

ତସ୍ମା ହି ସୋ ତ୍ୱଂ ତରମାନରୂପୋ, ସମ୍ଭଞ୍ଜ କଟ୍ଠାନି ଜଲେହି ଅଗ୍ଗି’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଜଲେହୀତି ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସାରଦାରୂନି ଆହରିତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ନିଦ୍ଧୂମେ ଅଙ୍ଗାରେ କର, ତତ୍ଥ ତେ ମଂସଂ ପଚିତ୍ୱା ଖାଦିସ୍ସାମୀତି ଦୀପେତି।

ସୋ ତଥା କତ୍ୱା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ତଂ କାରଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୯୦।

‘‘ତତୋ ହୱେ ଧିତିମା ରାଜପୁତ୍ତୋ, ଦାରୁଂ ସମାହରିତ୍ୱା ମହନ୍ତମଗ୍ଗିଂ;

ସନ୍ଦୀପଯିତ୍ୱା ପଟିୱେଦଯିତ୍ଥ, ଆଦୀପିତୋ ଦାନି ମହାଯମଗ୍ଗୀ’’ତି।

ଯକ୍ଖୋ ଅଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ଆଗତଂ କୁମାରଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ପୁରିସସୀହୋ, ମରଣାପିସ୍ସ ଭଯଂ ନତ୍ଥି, ମଯା ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଏୱଂ ନିବ୍ଭଯୋ ନାମ ନ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ’’ତି ଲୋମହଂସଜାତୋ କୁମାରଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ନିସୀଦି। କୁମାରୋ ତସ୍ସ କିରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୯୧।

‘‘ଖାଦଜ୍ଜ ମଂ ଦାନି ପସଯ୍ହକାରି, କିଂ ମଂ ମୁହୁଂ ପେକ୍ଖସି ହଟ୍ଠଲୋମୋ;

ତଥା ତଥା ତୁୟ୍ହମହଂ କରୋମି, ଯଥା ଯଥା ମଂ ଛାଦଯମାନୋ ଅଦେସୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମୁହୁନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ। ତଥା ତଥା ତୁୟ୍ହମହନ୍ତି ଅହଂ ତୁୟ୍ହଂ ତଥା ତଥା ୱଚନଂ କରୋମି, ଇଦାନି କିଂ କରିସ୍ସାମି, ଯଥା ଯଥା ମଂ ଛାଦଯମାନୋ ରୋଚଯମାନୋ ଅଦେସି ଖାଦିସ୍ସସି, ତସ୍ମା ଖାଦଜ୍ଜ ମନ୍ତି।

ଅଥସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ ଗାଥମାହ –

୯୨।

‘‘କୋ ତାଦିସଂ ଅରହତି ଖାଦିତାଯେ, ଧମ୍ମେ ଠିତଂ ସଚ୍ଚୱାଦିଂ ୱଦଞ୍ଞୁଂ;

ମୁଦ୍ଧାପି ତସ୍ସ ୱିଫଲେୟ୍ଯ ସତ୍ତଧା, ଯୋ ତାଦିସଂ ସଚ୍ଚୱାଦିଂ ଅଦେୟ୍ଯା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା କୁମାରୋ ‘‘ସଚେ ମଂ ନ ଖାଦିତୁକାମୋସି, ଅଥ କସ୍ମା ଦାରୂନି ଭଞ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅଗ୍ଗିଂ କାରେସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ପଲାଯିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ, ନୋତି ତୱ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥାଯା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ମଂ କଥଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସସି, ଯୋହଂ ତିରଚ୍ଛାନଯୋନିଯଂ ନିବ୍ବତ୍ତୋ ସକ୍କସ୍ସ ଦେୱରଞ୍ଞୋ ଅତ୍ତାନଂ ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ନାଦାସି’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଆହ –

୯୩।

‘‘ଇଦଞ୍ହି ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମଞ୍ଞମାନୋ, ସସୋ ଅୱାସେସି ସକେ ସରୀରେ;

ତେନେୱ ସୋ ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ, ସସତ୍ଥୁତୋ କାମଦୁହଜ୍ଜ ଯକ୍ଖା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଇଦଞ୍ହି ସୋ ସସପଣ୍ଡିତୋ ‘‘ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଏସୋ’’ତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଇମଂ ସରୀରଂ ଖାଦିତ୍ୱା ଇଧେୱ ୱସା’’ତି ଏୱଂ ସକେ ସରୀରେ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଂ ଦାତୁଂ ଅୱାସେସି, ୱସାପେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସରୀରଞ୍ଚସ୍ସ ଭକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଅଦାସି। ସକ୍କୋ ପବ୍ବତରସଂ ପୀଳେତ୍ୱା ଆଦାଯ ଚନ୍ଦମଣ୍ଡଲେ ସସଲକ୍ଖଣଂ ଅକାସି। ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେନେୱ ସସଲକ୍ଖଣେନ ସୋ ଚନ୍ଦିମା ଦେୱପୁତ୍ତୋ ‘‘ସସୀ ସସୀ’’ତି ଏୱଂ ସସତ୍ଥୁତୋ ଲୋକସ୍ସ କାମଦୁହୋ ପେମୱଡ୍ଢନୋ ଅଜ୍ଜ ଯକ୍ଖ ୱିରୋଚତି। କପ୍ପଟ୍ଠିଯଞ୍ହେତଂ ପାଟିହାରିଯନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଯକ୍ଖୋ କୁମାରଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୯୪।

‘‘ଚନ୍ଦୋ ଯଥା ରାହୁମୁଖା ପମୁତ୍ତୋ, ୱିରୋଚତେ ପନ୍ନରସେୱ ଭାଣୁମା;

ଏୱଂ ତୁୱଂ ପୋରିସାଦା ପମୁତ୍ତୋ, ୱିରୋଚ କପ୍ପିଲେ ମହାନୁଭାୱ;

ଆମୋଦଯଂ ପିତରଂ ମାତରଞ୍ଚ, ସବ୍ବୋ ଚ ତେ ନନ୍ଦତୁ ଞାତିପକ୍ଖୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭାଣୁମାତି ସୂରିଯୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ପନ୍ନରସେ ରାହୁମୁଖା ମୁତ୍ତୋ ଚନ୍ଦୋ ୱା ଭାଣୁମା ୱା ୱିରୋଚତି, ଏୱଂ ତ୍ୱମ୍ପି ମମ ସନ୍ତିକା ମୁତ୍ତୋ କପିଲରଟ୍ଠେ ୱିରୋଚ ମହାନୁଭାୱାତି। ନନ୍ଦତୂତି ତୁସ୍ସତୁ।

ଗଚ୍ଛ ମହାୱୀରାତି ମହାସତ୍ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋପି ତଂ ନିବ୍ବିସେୱନଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ସୀଲାନି ଦତ୍ୱା ‘‘ଯକ୍ଖୋ ନୁ ଖୋ ଏସ, ନୋ’’ତି ପରିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ‘‘ଯକ୍ଖାନଂ ଅକ୍ଖୀନି ରତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି ଅନିମ୍ମିସାନି ଚ, ଛାଯା ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଅଚ୍ଛମ୍ଭିତା ହୋନ୍ତି। ନାଯଂ ଯକ୍ଖୋ, ମନୁସ୍ସୋ ଏସୋ। ମଯ୍ହଂ ପିତୁ କିର ତଯୋ ଭାତରୋ ଯକ୍ଖିନିଯା ଗହିତା। ତେସୁ ଏତାଯ ଦ୍ୱେ ଖାଦିତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ଏକୋ ପୁତ୍ତସିନେହେନ ପଟିଜଗ୍ଗିତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମିନା ତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଇମଂ ନେତ୍ୱା ମଯ୍ହଂ ପିତୁ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଏହି ଅମ୍ଭୋ, ନ ତ୍ୱଂ ଯକ୍ଖୋ, ପିତୁ ମେ ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋସି, ଏହି ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ଗନ୍ତ୍ୱା କୁଲସନ୍ତକେ ରଜ୍ଜେ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଇତରେନ ‘‘ନାହଂ ମନୁସ୍ସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ତ୍ୱଂ ମଯ୍ହଂ ସଦ୍ଦହସି, ଅତ୍ଥି ପନ ସୋ, ଯସ୍ସ ସଦ୍ଦହସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥି ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକତାପସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ତଂ ଆଦାଯ ତତ୍ଥ ଅଗମାସି। ତାପସୋ ତେ ଦିସ୍ୱାୱ ‘‘କିଂ କରୋନ୍ତା ପିତାପୁତ୍ତା ଅରଞ୍ଞେ ଚରଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ତେସଂ ଞାତିଭାୱଂ କଥେସି । ପୋରିସାଦୋ ତସ୍ସ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛ, ଅହଂ ଏକସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ତଭାୱେ ଦ୍ୱିଧା ଜାତୋ, ନ ମେ ରଜ୍ଜେନତ୍ଥୋ, ପବ୍ବଜିସ୍ସାମହ’’ନ୍ତି ତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜି। ଅଥ ନଂ କୁମାରୋ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନଗରଂ

ଅଗମାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା –

୯୫।

‘‘ତତୋ ହୱେ ଧିତିମା ରାଜପୁତ୍ତୋ, କତଞ୍ଜଲୀ ପରିୟାୟ ପୋରିସାଦଂ;

ଅନୁଞ୍ଞାତୋ ସୋତ୍ଥି ସୁଖୀ ଅରୋଗୋ, ପଚ୍ଚାଗମା କପିଲମଲୀନସତ୍ତା’’ତି। –

ଗାଥଂ ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ନଗରଂ ଗତସ୍ସ ନେଗମାଦୀହି କତକିରିୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୯୬।

‘‘ତଂ ନେଗମା ଜାନପଦା ଚ ସବ୍ବେ, ହତ୍ଥାରୋହା ରଥିକା ପତ୍ତିକା ଚ;

ନମସ୍ସମାନା ପଞ୍ଜଲିକା ଉପାଗମୁଂ, ନମତ୍ଥୁ ତେ ଦୁକ୍କରକାରକୋସୀ’’ତି।

ରାଜା ‘‘କୁମାରୋ କିର ଆଗତୋ’’ତି ସୁତ୍ୱା ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନଂ ଅକାସି। କୁମାରୋ ମହାଜନପରିୱାରୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ରାଜାନଂ ୱନ୍ଦି। ଅଥ ନଂ ସୋ ପୁଚ୍ଛି – ‘‘ତାତ, କଥଂ ତାଦିସା ପୋରିସାଦା ମୁତ୍ତୋସୀ’’ତି। ‘‘ତାତ, ନାୟଂ ୟକ୍ଖୋ, ତୁମ୍ହାକଂ ଜେଟ୍ଠଭାତିକୋ, ଏସ ମୟ୍ହଂ ପେତ୍ତେୟ୍ୟୋ’’ତି ସବ୍ବଂ ପୱତ୍ତିଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ‘‘ତୁମ୍ହେହି ମମ ପେତ୍ତେୟ୍ୟସ୍ସ ଦଟ୍ଠୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଆହ। ରାଜା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଭେରିଂ ଚରାପେତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ତାପସାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। ମହାତାପସୋ ତସ୍ସ ୟକ୍ଖିନିୟା ଆନେତ୍ୱା ଅଖାଦିତ୍ୱା ପୋସିତକାରଣଞ୍ଚ ୟକ୍ଖଭାୱକାରଣଞ୍ଚ ତେସଂ ଞାତିଭାୱଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ କଥେସି। ରାଜା ‘‘ଏହି, ଭାତିକ, ରଜ୍ଜଂ କାରେହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘ଅଲଂ ମହାରାଜା’’ତି। ‘‘ତେନ ହି ଏଥ ଉୟ୍ୟାନେ ୱସିସ୍ସଥ, ଅହଂ ୱୋ ଚତୂହି ପଚ୍ଚୟେହି ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି? ‘‘ନ ଆଗଚ୍ଛାମି ମହାରାଜା’’ତି। ରାଜା ତେସଂ ଅସ୍ସମପଦତୋ ଅୱିଦୂରେ ଏକଂ ପବ୍ବତନ୍ତରଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ମହନ୍ତଂ ତଳାକଂ କାରେତ୍ୱା କେଦାରେ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ମହନ୍ତକୁଲସହସ୍ସଂ ଆନେତ୍ୱା ମହାଗାମଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ତାପସାନଂ ଭିକ୍ଖାଚାରଂ ପଟ୍ଠପେସି। ସୋ ଗାମୋ ଚୂଳକମ୍ମାସଦମ୍ମନିଗମୋ ନାମ ଜାତୋ। ସୁତସୋମମହାସତ୍ତେନ ପୋରିସାଦସ୍ସ ଦମିତପଦେସୋ ପନ ମହାକମ୍ମାସଦମ୍ମନିଗମୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସତ୍ଥା ଇଦଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ସଚ୍ଚାନି ପକାସେତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି, ସଚ୍ଚପରିୟୋସାନେ ମାତୁପୋସକଭିକ୍ଖୁ ସୋତାପତ୍ତିଫଲେ ପତିଟ୍ଠହି। ତଦା ମାତାପିତରୋ ମହାରାଜକୁଲାନି ଅହେସୁଂ, ତାପସୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ପୋରିସାଦୋ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲୋ, କନିଟ୍ଠୋ ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣା, ଅଗ୍ଗମହେସୀ ରାହୁଲମାତା, ଅଲୀନସତ୍ତୁକୁମାରୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସିନ୍ତି।

ଜୟଦ୍ଦିସଜାତକୱଣ୍ଣନା ତତିୟା।

[୫୧୪] ୪। ଛଦ୍ଦନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା

କିଂ ନୁ ସୋଚସୀତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଏକଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ସା କିର ସାୱତ୍ଥିୟଂ କୁଲଧୀତା ଘରାୱାସେ ଆଦୀନୱଂ ଦିସ୍ୱା ସାସନେ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଏକଦିୱସଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଧମ୍ମସୱନାୟ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ଦସବଲସ୍ସ ଅପରିମାଣପୁଞ୍ଞପଭାୱାଭିନିବ୍ବତ୍ତଂ ଉତ୍ତମରୂପସମ୍ପତ୍ତିୟୁତ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ‘‘ପରିଚିଣ୍ଣପୁବ୍ବା ନୁ ଖୋ ମେ ଭୱସ୍ମିଂ ୱିଚରନ୍ତିୟା ଇମସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକା’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଅଥସ୍ସା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି – ‘‘ଛଦ୍ଦନ୍ତୱାରଣକାଲେ ଅହଂ ଇମସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ପାଦପରିଚାରିକା ଭୂତପୁବ୍ବା’’ତି। ଅଥସ୍ସା ସରନ୍ତିୟା ମହନ୍ତଂ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସା ପୀତିୱେଗେନ ମହାହସିତଂ ହସିତ୍ୱା ପୁନ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ପାଦପରିଚାରିକା ନାମ ସାମିକାନଂ ହିତଜ୍ଝାସୟା ଅପ୍ପକା, ଅହିତଜ୍ଝାସୟାୱ ବହୁତରା, ହିତଜ୍ଝାସୟା ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଇମସ୍ସ ମହାପୁରିସସ୍ସ ଅହୋସିଂ, ଅହିତଜ୍ଝାସୟା’’ତି। ସା ଅନୁସ୍ସରମାନା ‘‘ଅହଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଦୋସଂ ହଦୟେ ଠପେତ୍ୱା ୱୀସରତନସତିକଂ ଛଦ୍ଦନ୍ତମହାଗଜିସ୍ସରଂ ସୋନୁତ୍ତରଂ ନାମ ନେସାଦଂ ପେସେତ୍ୱା ୱିସପୀତସଲ୍ଲେନ ୱିଜ୍ଝାପେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେସି’’ନ୍ତି ଅଦ୍ଦସ। ଅଥସ୍ସା ସୋକୋ ଉଦପାଦି, ହଦୟଂ ଉଣ୍ହଂ ଅହୋସି, ସୋକଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଅସ୍ସସିତ୍ୱା ପସ୍ସସିତ୍ୱା ମହାସଦ୍ଦେନ ପରୋଦି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସତ୍ଥା ସିତଂ ପାତୁ କରିତ୍ୱା ‘‘କୋ ନୁ ଖୋ, ଭନ୍ତେ, ହେତୁ, କୋ ପଚ୍ଚୟୋ ସିତସ୍ସ ପାତୁକମ୍ମାୟା’’ତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନ ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୟଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁନୀ ପୁବ୍ବେ ମୟି କତଂ ଅପରାଧଂ ସରିତ୍ୱା ରୋଦତୀ’’ତି

ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହଂ ଉପନିସ୍ସାଯ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସା ହତ୍ଥିନାଗା ୱସିଂସୁ ଇଦ୍ଧିମନ୍ତା ୱେହାସଙ୍ଗମା। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ଜେଟ୍ଠକୱାରଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୋ ସବ୍ବସେତୋ ଅହୋସି ରତ୍ତମୁଖପାଦୋ। ସୋ ଅପରଭାଗେ ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ ଅଟ୍ଠାସୀତିହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ଅହୋସି ୱୀସରତନସତାଯାମୋ। ଅଟ୍ଠପଣ୍ଣାସହତ୍ଥାଯ ରଜତଦାମସଦିସାଯ ସୋଣ୍ଡାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଦନ୍ତା ପନସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପତୋ ପନ୍ନରସହତ୍ଥା ଅହେସୁଂ ଦୀଘତୋ ତିଂସହତ୍ଥା ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସୀହି ସମନ୍ନାଗତା। ସୋ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ନାଗସହସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠକୋ ଅହୋସି, ପଞ୍ଚସତେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ପୂଜେସି। ତସ୍ସ ଦ୍ୱେ ଅଗ୍ଗମହେସିଯୋ ଅହେସୁଂ – ଚୂଳସୁଭଦ୍ଦା, ମହାସୁଭଦ୍ଦା ଚାତି। ନାଗରାଜା ଅଟ୍ଠନାଗସହସ୍ସପରିୱାରୋ କଞ୍ଚନଗୁହାଯଂ ୱସତି। ସୋ ପନ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହୋ ଆଯାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ପଣ୍ଣାସଯୋଜନୋ ହୋତି। ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ଠାନେ ସେୱାଲୋ ୱା ପଣକଂ ୱା ନତ୍ଥି, ମଣିକ୍ଖନ୍ଧୱଣ୍ଣୋଦକମେୱ ସନ୍ତିଟ୍ଠତି, ତଦନନ୍ତରଂ ଯୋଜନୱିତ୍ଥତଂ ସୁଦ୍ଧଂ କଲ୍ଲହାରୱନଂ, ତଂ ଉଦକଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ଯୋଜନୱିତ୍ଥତମେୱ ସୁଦ୍ଧଂ ନୀଲୁପ୍ପଲୱନଂ ତଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ, ତତୋ ଯୋଜନଯୋଜନୱିତ୍ଥତାନେୱ ରତ୍ତୁପ୍ପଲସେତୁପ୍ପଲରତ୍ତପଦୁମସେତପଦୁମକୁମୁଦୱନାନି ପୁରିମଂ ପୁରିମଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତାନି। ଇମେସଂ ପନ ସତ୍ତନ୍ନଂ ୱନାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ତେସଂ କଲ୍ଲହାରାଦିୱନାନଂ ୱସେନ ଓମିସ୍ସକୱନଂ ଯୋଜନୱିତ୍ଥତମେୱ ତାନି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ। ତଦନନ୍ତରଂ ନାଗାନଂ କଟିପ୍ପମାଣେ ଉଦକେ ଯୋଜନୱିତ୍ଥତମେୱ ରତ୍ତସାଲିୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ଉଦକପରିଯନ୍ତେ ଯୋଜନୱିତ୍ଥତମେୱ ନୀଲପୀତଲୋହିତଓଦାତସୁରଭିସୁଖୁମକୁସୁମସମାକିଣ୍ଣଂ ଖୁଦ୍ଦକଗଚ୍ଛୱନଂ, ଇତି ଇମାନି ଦସ ୱନାନି ଯୋଜନୱିତ୍ଥତାନେୱ। ତତୋ ଖୁଦ୍ଦକରାଜମାସମହାରାଜମାସମୁଗ୍ଗୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ତିପୁସଏଲାଲୁକଲାବୁକୁମ୍ଭଣ୍ଡୱଲ୍ଲିୱନାନି, ତତୋ ପୂଗରୁକ୍ଖପ୍ପମାଣଂ ଉଚ୍ଛୁୱନଂ, ତତୋ ହତ୍ଥିଦନ୍ତପ୍ପମାଣଫଲଂ କଦଲିୱନଂ , ତତୋ ସାଲୱନଂ, ତଦନନ୍ତରଂ ଚାଟିପ୍ପମାଣଫଲଂ ପନସୱନଂ, ତତୋ ମଧୁରଫଲଂ ଚିଞ୍ଚୱନଂ, ତତୋ ଅମ୍ବୱନଂ, ତତୋ କପିଟ୍ଠୱନଂ, ତତୋ ଓମିସ୍ସକୋ ମହାୱନସଣ୍ଡୋ, ତତୋ ୱେଳୁୱନଂ, ଅଯମସ୍ସ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ସମ୍ପତ୍ତି। ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଇଦାନି ପୱତ୍ତମାନସମ୍ପତ୍ତିଯେୱ କଥିତା।

ୱେଳୁୱନଂ ପନ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସତ୍ତ ପବ୍ବତା ଠିତା। ତେସଂ ବାହିରନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଠମୋ ଚୂଳକାଳପବ୍ବତୋ ନାମ, ଦୁତିଯୋ ମହାକାଳପବ୍ବତୋ ନାମ, ତତୋ ଉଦକପବ୍ବତୋ ନାମ, ତତୋ ଚନ୍ଦିମପସ୍ସପବ୍ବତୋ ନାମ, ତତୋ ସୂରିଯପସ୍ସପବ୍ବତୋ ନାମ, ତତୋ ମଣିପସ୍ସପବ୍ବତୋ ନାମ, ସତ୍ତମୋ ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସପବ୍ବତୋ ନାମ। ସୋ ଉବ୍ବେଧତୋ ସତ୍ତଯୋଜନିକୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପତ୍ତସ୍ସ ମୁଖୱଟ୍ଟି ୱିଯ ଠିତୋ। ତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରିମଂ ପସ୍ସଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ, ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତେନ ଓଭାସେନ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହୋ ସମୁଗ୍ଗତବାଲସୂରିଯୋ ୱିଯ ହୋତି। ବାହିରପବ୍ବତେସୁ ପନ ଏକୋ ଉବ୍ବେଧତୋ ଛଯୋଜନିକୋ, ଏକୋ ପଞ୍ଚ, ଏକୋ ଚତ୍ତାରି, ଏକୋ ତୀଣି, ଏକୋ ଦ୍ୱେ, ଏକୋ ଯୋଜନିକୋ, ଏୱଂ ସତ୍ତପବ୍ବତପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ଦହସ୍ସ ପୁବ୍ବୁତ୍ତରକଣ୍ଣେ ଉଦକୱାତପ୍ପହରଣୋକାସେ ମହାନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖୋ ଅତ୍ଥି। ତସ୍ସ ଖନ୍ଧୋ ପରିକ୍ଖେପତୋ ପଞ୍ଚଯୋଜନିକୋ, ଉବ୍ବେଧତୋ ସତ୍ତଯୋଜନିକୋ, ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଚତସ୍ସୋ ସାଖା ଛଯୋଜନିକା, ଉଦ୍ଧଂ ଉଗ୍ଗତସାଖାପି ଛଯୋଜନିକାୱ, ଇତି ସୋ ମୂଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉବ୍ବେଧେନ ତେରସଯୋଜନିକୋ, ସାଖାନଂ ଓରିମନ୍ତତୋ ଯାୱ ପାରିମନ୍ତା ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକୋ, ଅଟ୍ଠହି ପାରୋହସହସ୍ସେହି ପଟିମଣ୍ଡିତୋ ମୁଣ୍ଡମଣିପବ୍ବତୋ ୱିଯ ୱିଲାସମାନୋ ତିଟ୍ଠତି। ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହସ୍ସ ପନ ପଚ୍ଛିମଦିସାଭାଗେ ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସପବ୍ବତେ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକା କଞ୍ଚନଗୁହା ତିଟ୍ଠତି। ଛଦ୍ଦନ୍ତୋ ନାମ ନାଗରାଜା ୱସ୍ସାରତ୍ତେ ହେମନ୍ତେ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗପରିୱୁତୋ କଞ୍ଚନଗୁହାଯଂ ୱସତି। ଗିମ୍ହକାଲେ ଉଦକୱାତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛମାନୋ ମହାନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ପାରୋହନ୍ତରେ ତିଟ୍ଠତୀ।

ଅଥସ୍ସ ଏକଦିୱସଂ ‘‘ମହାସାଲୱନଂ ପୁପ୍ଫିତ’’ନ୍ତି ତରୁଣନାଗା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆରୋଚଯିଂସୁ। ସୋ ସପରିୱାରୋ ‘‘ସାଲକୀଳଂ କୀଳିସ୍ସାମୀ’’ତି ସାଲୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକଂ ସୁପୁପ୍ଫିତଂ ସାଲରୁକ୍ଖଂ କୁମ୍ଭେନ ପହରି। ତଦା ଚୂଳସୁଭଦ୍ଦା ପଟିୱାତପସ୍ସେ ଠିତା, ତସ୍ସା ସରୀରେ ସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକମିସ୍ସକାନି ପୁରାଣପଣ୍ଣାନି ଚେୱ ତମ୍ବକିପିଲ୍ଲିକାନି ଚ ପତିଂସୁ। ମହାସୁଭଦ୍ଦା ଅଧୋୱାତପସ୍ସେ ଠିତା, ତସ୍ସା ସରୀରେ ପୁପ୍ଫରେଣୁକିଞ୍ଜକ୍ଖପତ୍ତାନି ପତିଂସୁ। ଚୂଳସୁଭଦ୍ଦା ‘‘ଅଯଂ ନାଗରାଜା ଅତ୍ତନୋ ପିଯଭରିଯାଯ ଉପରି ପୁପ୍ଫରେଣୁକିଞ୍ଜକ୍ଖପତ୍ତାନି ପାତେସି, ମମ ସରୀରେ ସୁକ୍ଖଦଣ୍ଡକମିସ୍ସାନି ପୁରାଣପଣ୍ଣାନି ଚେୱ ତମ୍ବକିପିଲ୍ଲିକାନି ଚ ପାତେସି, ହୋତୁ, କାତବ୍ବଂ ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ମହାସତ୍ତେ ୱେରଂ ବନ୍ଧି।

ଅପରମ୍ପି ଦିୱସଂ ନାଗରାଜା ସପରିୱାରୋ ନ୍ହାନତ୍ଥାଯ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହଂ ଓତରି। ଅଥ ଦ୍ୱେ ତରୁଣନାଗା ସୋଣ୍ଡାହି ଉସିରକଲାପେ ଗହେତ୍ୱା କେଲାସକୂଟଂ ମଜ୍ଜନ୍ତା ୱିଯ ନ୍ହାପେସୁଂ। ତସ୍ମିଂ ନ୍ହତ୍ୱା ଉତ୍ତିଣ୍ଣେ ଦ୍ୱେ କରେଣୁଯୋ ନ୍ହାପେସୁଂ। ତାପି ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ତତୋ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗାସରଂ ଓତରିତ୍ୱା ଉଦକକୀଳଂ କୀଳିତ୍ୱା ସରତୋ ନାନାପୁପ୍ଫାନି ଆହରିତ୍ୱା ରଜତଥୂପଂ ଅଲଙ୍କରୋନ୍ତା ୱିଯ ମହାସତ୍ତଂ ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଦ୍ୱେ କରେଣୁଯୋ ଅଲଙ୍କରିଂସୁ। ଅଥେକୋ ହତ୍ଥୀ ସରେ ୱିଚରନ୍ତୋ ସତ୍ତୁସ୍ସଦଂ ନାମ ମହାପଦୁମଂ ଲଭିତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଅଦାସି। ସୋ ତଂ ସୋଣ୍ଡାଯ ଗହେତ୍ୱା ରେଣୁଂ କୁମ୍ଭେ ଓକିରିତ୍ୱା ଜେଟ୍ଠକାଯ ମହାସୁଭଦ୍ଦାଯ ଅଦାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଇତରା ‘‘ଇଦମ୍ପି ସତ୍ତୁସ୍ସଦଂ ମହାପଦୁମଂ ଅତ୍ତନୋ

ପିଯଭରିଯାଯ ଏୱ ଅଦାସି, ନ ମୟ୍ହ’’ନ୍ତି ପୁନପି ତସ୍ମିଂ ୱେରଂ ବନ୍ଧି।

ଅଥେକଦିୱସଂ ବୋଧିସତ୍ତେ ମଧୁରଫଲାନି ଚେୱ ଭିସମୁଳାଲାନି ଚ ପୋକ୍ଖରମଧୁନା ଯୋଜେତ୍ୱା ପଞ୍ଚସତେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ଭୋଜେନ୍ତେ ଚୂଳସୁଭଦ୍ଦା ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧଫଲାଫଲଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଭନ୍ତେ, ଇତୋ ଚୱିତ୍ୱା ମଦ୍ଦରାଜକୁଲେ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ସୁଭଦ୍ଦା ନାମ ରାଜକଞ୍ଞା ହୁତ୍ୱା ୱଯପ୍ପତ୍ତା ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଭାୱଂ ପତ୍ୱା ତସ୍ସ ପିଯା ମନାପା ତଂ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିଂ କାରେତୁଂ ସମତ୍ଥା ହୁତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ଏକଂ ଲୁଦ୍ଦକଂ ପେସେତ୍ୱା ଇମଂ ହତ୍ଥିଂ ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଜ୍ଝାପେତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେତ୍ୱା ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେ ଯମକଦନ୍ତେ ଆହରାପେତୁଂ ସମତ୍ଥା ହୋମୀ’’ତି ପତ୍ଥନଂ ଠପେସି। ସା ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗୋଚରଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ କାଲଂ କତ୍ୱା ମଦ୍ଦରଟ୍ଠେ ରାଜଅଗ୍ଗମହେସିଯା କୁଚ୍ଛିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ସୁଭଦ୍ଦାତିସ୍ସା ନାମଂ କରିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ୱଯପ୍ପତ୍ତଂ ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ଅଦଂସୁ। ସା ତସ୍ସ ପିଯା ଅହୋସି ମନାପା, ସୋଳସନ୍ନଂ ଇତ୍ଥିସହସ୍ସାନଂ ଜେଟ୍ଠିକା ହୁତ୍ୱା ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣଞ୍ଚ ପଟିଲଭି। ସା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ସମିଦ୍ଧା ମେ ପତ୍ଥନା, ଇଦାନି ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ଯମକଦନ୍ତେ ଆହରାପେସ୍ସାମୀ’’ତି। ତତୋ ସରୀରଂ ତେଲେନ ମକ୍ଖେତ୍ୱା କିଲିଟ୍ଠୱତ୍ଥଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଗିଲାନାକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ ନିପଜ୍ଜି। ରାଜା ‘‘କୁହିଂ ସୁଭଦ୍ଦା’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଗିଲାନା’’ତି ସୁତ୍ୱା ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମଞ୍ଚକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସା ପିଟ୍ଠିଂ ପରିମଜ୍ଜନ୍ତୋ ପଠମଂ ଗାଥମାହ –

୯୭।

‘‘କିଂ ନୁ ସୋଚସିନୁଚ୍ଚଙ୍ଗି, ପଣ୍ଡୂସି ୱରୱଣ୍ଣିନି;

ମିଲାଯସି ୱିସାଲକ୍ଖି, ମାଲାୱ ପରିମଦ୍ଦିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅନୁଚ୍ଚଙ୍ଗୀତି କଞ୍ଚନସନ୍ନିଭସରୀରେ। ମାଲାୱ ପରିମଦ୍ଦିତାତି ହତ୍ଥେହି ପରିମଦ୍ଦିତା ପଦୁମମାଲା ୱିଯ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୯୮।

‘‘ଦୋହଳୋ ମେ ମହାରାଜ, ସୁପିନନ୍ତେନୁପଜ୍ଝଗା;

ନ ସୋ ସୁଲଭରୂପୋୱ, ଯାଦିସୋ ମମ ଦୋହଳୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ସୋତି ଯାଦିସୋ ମମ ସୁପିନନ୍ତେନୁପଜ୍ଝଗା ସୁପିନେ ପସ୍ସନ୍ତିଯା ମଯା ଦିଟ୍ଠୋ ଦୋହଳୋ, ସୋ ସୁଲଭରୂପୋ ୱିଯ ନ ହୋତି, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ସୋ, ମୟ୍ହଂ ପନ ତଂ ଅଲଭନ୍ତିଯା ଜୀୱିତଂ ନତ୍ଥୀତି ଅୱଚ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଗାଥମାହ –

୯୯।

‘‘ଯେ କେଚି ମାନୁସା କାମା, ଇଧ ଲୋକମ୍ହି ନନ୍ଦନେ;

ସବ୍ବେ ତେ ପଚୁରା ମୟ୍ହଂ, ଅହଂ ତେ ଦମ୍ମି ଦୋହଳେ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଚୁରାତି ବହୂ ସୁଲଭା।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱୀ, ‘‘ମହାରାଜ, ଦୁଲ୍ଲଭୋ ମମ ଦୋହଳୋ, ନ ତଂ ଇଦାନି କଥେମି, ଯାୱତକା ପନ ତେ ୱିଜିତେ ଲୁଦ୍ଦା, ତେ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପାତେଥ , ତେସଂ ମଜ୍ଝେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ଦୀପେନ୍ତୀ ଅନନ୍ତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୦।

‘‘ଲୁଦ୍ଧା ଦେୱ ସମାଯନ୍ତୁ, ଯେ କେଚି ୱିଜିତେ ତୱ;

ଏତେସଂ ଅହମକ୍ଖିସ୍ସଂ, ଯାଦିସୋ ମମ ଦୋହଳଓ’’ତି।

ରାଜା ‘‘ସାଧୂ’’ତି ସିରିଗବ୍ଭା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ‘‘ଯାୱତିକା ତିଯୋଜନସତିକେ କାସିକରଟ୍ଠେ ଲୁଦ୍ଦା, ତେସଂ ସନ୍ନିପାତତ୍ଥାଯ ଭେରିଂ ଚରାପେଥା’’ତି ଅମଚ୍ଚେ ଆଣାପେସି। ତେ ତଥା ଅକଂସୁ। ନଚିରସ୍ସେୱ କାସିରଟ୍ଠୱାସିନୋ ଲୁଦ୍ଦା ଯଥାବଲଂ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଗହେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗତଭାୱଂ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେସୁଂ । ତେ ସବ୍ବେପି ସଟ୍ଠିସହସ୍ସମତ୍ତା ଅହେସୁଂ। ରାଜା ତେସଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱାତପାନେ ଠିତୋ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ତେସଂ ଆଗତଭାୱଂ ଦେୱିଯା କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୦୧।

‘‘ଇମେ ତେ ଲୁଦ୍ଦକା ଦେୱି, କତହତ୍ଥା ୱିସାରଦା;

ୱନଞ୍ଞୂ ଚ ମିଗଞ୍ଞୂ ଚ, ମମତ୍ଥେ ଚତ୍ତଜୀୱିତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇମେ ତେତି ଯେ ତ୍ୱଂ ସନ୍ନିପାତାପେସି, ଇମେ ତେ। କତହତ୍ଥାତି ୱିଜ୍ଝନଛେଦନେସୁ କତହତ୍ଥା କୁସଲା ସୁସିକ୍ଖିତା। ୱିସାରଦାତି ନିବ୍ଭଯା। ୱନଞ୍ଞୂ ଚ ମିଗଞ୍ଞୂ ଚାତି ୱନାନି ଚ ମିଗେ ଚ ଜାନନ୍ତି। ମମତ୍ଥେତି ସବ୍ବେପି ଚେତେ ମମତ୍ଥେ ଚତ୍ତଜୀୱିତା, ଯମହଂ ଇଚ୍ଛାମି, ତଂ କରୋନ୍ତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦେୱୀ ତେ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୧୦୨।

‘‘ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତା ନିସାମେଥ, ଯାୱନ୍ତେତ୍ଥ ସମାଗତା;

ଛବ୍ବିସାଣଂ ଗଜଂ ସେତଂ, ଅଦ୍ଦସଂ ସୁପିନେ ଅହଂ;

ତସ୍ସ ଦନ୍ତେହି ମେ ଅତ୍ଥୋ, ଅଲାଭେ ନତ୍ଥି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ନିସାମେଥାତି ସୁଣାଥ। ଛବ୍ବିସାଣନ୍ତି ଛବ୍ବଣ୍ଣୱିସାଣଂ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତା ଆହଂସୁ –

୧୦୩।

‘‘ନ ନୋ ପିତୂନଂ ନ ପିତାମହାନଂ, ଦିଟ୍ଠୋ ସୁତୋ କୁଞ୍ଜରୋ ଛବ୍ବିସାଣୋ;

ଯମଦ୍ଦସା ସୁପିନେ ରାଜପୁତ୍ତୀ, ଅକ୍ଖାହି ନୋ ଯାଦିସୋ ହତ୍ଥିନାଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପିତୂନନ୍ତି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଦେୱି ନେୱ ଅମ୍ହାକଂ ପିତୂହି, ନ ପିତାମହେହି ଏୱରୂପୋ କୁଞ୍ଜରୋ ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ, ପଗେୱ ଅମ୍ହେହି, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନା ଦିଟ୍ଠଲକ୍ଖଣୱସେନ ଅକ୍ଖାହି ନୋ, ଯାଦିସୋ ତଯା ଦିଟ୍ଠୋ ହତ୍ଥିନାଗୋତି।

ଅନନ୍ତରଗାଥାପି ତେହେୱ ୱୁତ୍ତା –

୧୦୪।

‘‘ଦିସା ଚତସ୍ସୋ ୱିଦିସା ଚତସ୍ସୋ, ଉଦ୍ଧଂ ଅଧୋ ଦସ ଦିସା ଇମାୟୋ;

କତମଂ ଦିସଂ ତିଟ୍ଠତି ନାଗରାଜା, ଯମଦ୍ଦସା ସୁପିନେ ଛବ୍ବିସାଣ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଦିସାତି ଦିସାସୁ। କତମନ୍ତି ଏତାସୁ ଦିସାସୁ କତମାଯ ଦିସାୟାତି।

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୁଭଦ୍ଦା ସବ୍ବେ ଲୁଦ୍ଦେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତେସଂ ଅନ୍ତରେ ପତ୍ଥଟପାଦଂ ଭତ୍ତପୁଟସଦିସଜଙ୍ଘଂ ମହାଜାଣୁକଂ ମହାଫାସୁକଂ ବହଲମସ୍ସୁତମ୍ବଦାଠିକଂ ନିବ୍ବିଦ୍ଧପିଙ୍ଗଲଂ ଦୁସ୍ସଣ୍ଠାନଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ ସବ୍ବେସଂ ମତ୍ଥକମତ୍ଥକେନ ପଞ୍ଞାଯମାନଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବୱେରିଂ ସୋନୁତ୍ତରଂ ନାମ ନେସାଦଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏସ ମମ ୱଚନଂ କାତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ରାଜାନଂ ଅନୁଜାନାପେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାଯ ସତ୍ତଭୂମିକପାସାଦସ୍ସ ଉପରିମତଲଂ ଆରୁଯ୍ହ ଉତ୍ତରସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ଉତ୍ତରହିମୱନ୍ତାଭିମୁଖଂ ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୦୫।

‘‘ଇତୋ ଉଜୁଂ ଉତ୍ତରିଯଂ ଦିସାଯଂ, ଅତିକ୍କମ୍ମ ସୋ ସତ୍ତ ଗିରୀ ବ୍ରହ୍ମନ୍ତେ;

ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସୋ ନାମ ଗିରୀ ଉଳାରୋ, ସୁପୁପ୍ଫିତୋ କିମ୍ପୁରିସାନୁଚିଣ୍ଣୋ।

୧୦୬।

‘‘ଆରୁଯ୍ହ ସେଲଂ ଭୱନଂ କିନ୍ନରାନଂ, ଓଲୋକଯ ପବ୍ବତପାଦମୂଲଂ;

ଅଥ ଦକ୍ଖସୀ ମେଘସମାନୱଣ୍ଣଂ, ନିଗ୍ରୋଧରାଜଂ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସପାଦଂ।

୧୦୭।

‘‘ତତ୍ଥଚ୍ଛତୀ କୁଞ୍ଜରୋ ଛବ୍ବିସାଣୋ, ସବ୍ବସେତୋ ଦୁପ୍ପସହୋ ପରେଭି;

ରକ୍ଖନ୍ତି ନଂ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା, ଈସାଦନ୍ତା ୱାତଜୱପ୍ପହାରିନୋ।

୧୦୮।

‘‘ତିଟ୍ଠନ୍ତି ତେ ତୁମୂଲଂ ପସ୍ସସନ୍ତା, କୁପ୍ପନ୍ତି ୱାତସ୍ସପି ଏରିତସ୍ସ;

ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ପନ ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱା, ଭସ୍ମଂ କରେଯ୍ୟୁଂ ନାସ୍ସ ରଜୋପି ତସ୍ସା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇତୋତି ଇମମ୍ହା ଠାନା। ଉତ୍ତରିଯନ୍ତି ଉତ୍ତରାଯ। ଉଳାରୋତି ମହା ଇତରେହି ଛହି ପବ୍ବତେହି ଉଚ୍ଚତରୋ। ଓଲୋକଯାତି ଆଲୋକେଯ୍ୟାସି। ତତ୍ଥଚ୍ଛତୀତି ତସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧମୂଲେ ଗିମ୍ହସମଯେ ଉଦକୱାତଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠତି। ଦୁପ୍ପସହୋତି ଅଞ୍ଞେ ତଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପସଯ୍ହକାରଂ କାତୁଂ ସମତ୍ଥା ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦୁପ୍ପସହୋ ପରେଭି। ଈସାଦନ୍ତାତି ରଥୀସାଯ ସମାନଦନ୍ତା। ୱାତଜୱପ୍ପହାରିନୋତି ୱାତଜୱେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତେ ପହରଣସୀଲା ଏୱରୂପା ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା ନାଗରାଜାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତି। ତୁମୂଲନ୍ତି ଭିଂସନକଂ ମହାସଦ୍ଦାନୁବନ୍ଧଂ ଅସ୍ସାସଂ ମୁଞ୍ଚନ୍ତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଏରିତସ୍ସାତି ୱାତପହରିତସ୍ସ ଯଂ ସଦ୍ଦାନୁବନ୍ଧଂ ଏରିତଂ ଚଲନଂ କମ୍ପନଂ, ତସ୍ସପି କୁପ୍ପନ୍ତି, ଏୱଂଫରୁସା ତେ ନାଗା। ନାସ୍ସାତି ତସ୍ସ ନାସୱାତେନ ୱିଦ୍ଧଂସେତ୍ୱା ଭସ୍ମଂ କତସ୍ସ ତସ୍ସ ରଜୋପି ନ ଭୱେଯ୍ୟାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋନୁତ୍ତରୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ଆହ –

୧୦୯।

‘‘ବହୂ ହିମେ ରାଜକୁଲମ୍ହି ସନ୍ତି, ପିଳନ୍ଧନା ଜାତରୂପସ୍ସ ଦେୱି;

ମୁତ୍ତା ମଣୀ ୱେଳୁରିୟାମୟା ଚ, କିଂ କାହସି ଦନ୍ତପିଳନ୍ଧନେନ;

ମାରେତୁକାମା କୁଞ୍ଜରଂ ଛବ୍ବିସାଣଂ, ଉଦାହୁ ଘାତେସ୍ସସି ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପିଳନ୍ଧନାତି ଆଭରଣାନି। ୱେଳୁରିୟାମୟାତି ୱେଳୁରିୟମୟାନି। ଘାତେସ୍ସସୀତି ଉଦାହୁ ପିଳନ୍ଧନାପଦେସେନ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତେ ଘାତାପେତୁକାମାସୀତି ପୁଚ୍ଛତି।

ତତୋ ଦେୱୀ ଗାଥମାହ –

୧୧୦।

‘‘ସା ଇସ୍ସିତା ଦୁକ୍ଖିତା ଚସ୍ମି ଲୁଦ୍ଦ, ଉଦ୍ଧଞ୍ଚ ସୁସ୍ସାମି ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ;

କରୋହି ମେ ଲୁଦ୍ଦକ ଏତମତ୍ଥଂ, ଦସ୍ସାମି ତେ ଗାମୱରାନି ପଞ୍ଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସାତି ସା ଅହଂ। ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀତି ତେନ ୱାରଣେନ ପୁରେ ମୟି କତଂ ୱେରଂ ଅନୁସ୍ସରମାନା। ଦସ୍ସାମି ତେତି ଏତସ୍ମିଂ ତେ ଅତ୍ଥେ ନିପ୍ଫାଦିତେ ସଂୱଚ୍ଛରେ ସତସହସ୍ସୁଟ୍ଠାନକେ ପଞ୍ଚ ଗାମୱରେ ଦଦାମୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତ ଅହଂ ‘ଏତଂ ଛଦ୍ଦନ୍ତହତ୍ଥିଂ ମାରାପେତ୍ୱା ଯମକଦନ୍ତେ ଆହରାପେତୁଂ ସମତ୍ଥା ହୋମୀ’ତି ପୁବ୍ବେ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ଦାନଂ ଦତ୍ୱା ପତ୍ଥନଂ ପଟ୍ଠପେସିଂ, ମୟା ସୁପିନନ୍ତେନ ଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ନତ୍ଥି, ସା ପନ ମୟା ପତ୍ଥିତପତ୍ଥନା ସମିଜ୍ଝିସ୍ସତି, ତ୍ୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ମା ଭାୟୀ’’ତି ତଂ ସମସ୍ସାସେତ୍ୱା ପେସେସି। ସୋ ‘‘ସାଧୁ, ଅୟ୍ୟେ’’ତି ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ମେ ପାକଟଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନଂ କଥେହୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୧୧୧।

‘‘କତ୍ଥଚ୍ଛତୀ କତ୍ଥ ମୁପେତି ଠାନଂ, ୱୀଥ୍ୟସ୍ସ କା ନ୍ହାନଗତସ୍ସ ହୋତି;

କଥଞ୍ହି ସୋ ନ୍ହାୟତି ନାଗରାଜା, କଥଂ ୱିଜାନେମୁ ଗତିଂ ଗଜସ୍ସା’’ତି।

ତତ୍ଥ କତ୍ଥଚ୍ଛତୀତି କତ୍ଥ ୱସତି। କତ୍ଥ ମୁପେତୀତି କତ୍ଥ ଉପେତି, କତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୀଥ୍ୟସ୍ସ କାତି ତସ୍ସ ନ୍ହାନଗତସ୍ସ କା ୱୀଥି ହୋତି, କତରମଗ୍ଗେନ ସୋ ଗଚ୍ଛତି। କଥଂ ୱିଜାନେମୁ ଗତିନ୍ତି ତୟା ଅକଥିତେ ମୟଂ କଥଂ ତସ୍ସ ନାଗରାଜସ୍ସ ଗତିଂ ୱିଜାନିସ୍ସାମ, ତସ୍ମା କଥେହି ନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତୋ ସା ଜାତିସ୍ସରଞ୍ଞାଣେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ତସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୀ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୧୨।

‘‘ତତ୍ଥେୱ ସା ପୋକ୍ଖରଣୀ ଅଦୂରେ, ରମ୍ମା ସୁତିତ୍ଥା ଚ ମହୋଦିକା ଚ;

ସମ୍ପୁପ୍ଫିତା ଭମରଗଣାନୁଚିଣ୍ଣା, ଏତ୍ଥ ହି ସୋ ନ୍ହାୟତି ନାଗରାଜା।

୧୧୩।

‘‘ସୀସଂ ନହାତୁପ୍ପଲମାଲଭାରୀ, ସବ୍ବସେତୋ ପୁଣ୍ଡରୀକତ୍ତଚଙ୍ଗୀ;

ଆମୋଦମାନୋ ଗଚ୍ଛତି ସନ୍ନିକେତଂ, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ମହେସିଂ ସଙ୍ଘଭଦ୍ଦ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥେୱାତି ତସ୍ସ ୱସନଟ୍ଠାନେୟେୱ। ପୋକ୍ଖରଣୀତି ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ସମ୍ପୁପ୍ଫିତାତି ଦୁୱିଧେହି କୁମୁଦେହି ତିୱିଧେହି ଉପ୍ପଲେହି ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣେହି ଚ ପଦୁମେହି ସମନ୍ତତୋ ପୁପ୍ଫିତା। ଏତ୍ଥ ହି ସୋତି ସୋ ନାଗରାଜା ଏତ୍ଥ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହେ ନ୍ହାୟତି। ଉପ୍ପଲମାଲଭାରୀତି ଉପ୍ପଲାଦୀନଂ ଜଲଜଥଲଜାନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ମାଲଂ ଧାରେନ୍ତୋ। ପୁଣ୍ଡରୀକତ୍ତଚଙ୍ଗୀତି ପୁଣ୍ଡରୀକସଦିସତଚେନ ଓଦାତେନ ଅଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଆମୋଦମାନୋତି ଆମୋଦିତପମୋଦିତୋ। ସନ୍ନିକେତନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ। ପୁରକ୍ଖତ୍ୱାତି ସଙ୍ଘଭଦ୍ଦଂ ନାମ ମହେସିଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଅଟ୍ଠହି ନାଗସହସ୍ସେହି ପରିୱୁତୋ ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋନୁତ୍ତରୋ ‘‘ସାଧୁ ଅୟ୍ୟେ, ଅହଂ ତଂ ୱାରଣଂ ମାରେତ୍ୱା ତସ୍ସ ଦନ୍ତେ ଆହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସା ତୁଟ୍ଠା ସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ‘‘ଗେହଂ ତାୱ ଗଚ୍ଛ, ଇତୋ ସତ୍ତାହଚ୍ଚୟେନ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସସୀ’’ତି ତଂ ଉୟ୍ୟୋଜେତ୍ୱା କମ୍ମାରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତା ଅମ୍ହାକଂ ୱାସିଫରସୁ-କୁଦ୍ଦାଲ-ନିଖାଦନ-ମୁଟ୍ଠିକୱେଳୁଗୁମ୍ବଚ୍ଛେଦନ-ସତ୍ଥ-ତିଣଲାୟନ-ଅସିଲୋହଦଣ୍ଡକକଚଖାଣୁକ- ଅୟସିଙ୍ଘାଟକେହି ଅତ୍ଥୋ, ସବ୍ବଂ ସୀଘଂ କତ୍ୱା ଆହରଥା’’ତି ଆଣାପେତ୍ୱା ଚମ୍ମକାରେ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତା ଅମ୍ହାକଂ କୁମ୍ଭଭାରଗାହିତଂ ଚମ୍ମଭସ୍ତଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଚମ୍ମୟୋତ୍ତୱରତ୍ତହତ୍ଥିପାଦୌପାହନଚମ୍ମଛତ୍ତେହିପି ନୋ ଅତ୍ଥୋ, ସବ୍ବଂ ସୀଘଂ କତ୍ୱା ଆହରଥା’’ତି ଆଣାପେସି। ତେ ଉଭୋପି ସବ୍ବାନି ତାନି ସୀଘଂ କତ୍ୱା ଆହରିତ୍ୱା ଅଦଂସୁ। ସା ତସ୍ସ ପାଥେୟ୍ୟଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଅରଣିସହିତଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ଉପକରଣଞ୍ଚ ବଦ୍ଧସତ୍ତୁମାଦିଂ କତ୍ୱା ପାଥେୟ୍ୟଞ୍ଚ ଚମ୍ମଭସ୍ତାୟଂ ପକ୍ଖିପି, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି କୁମ୍ଭଭାରମତ୍ତଂ ଅହୋସି।

ସୋନୁତ୍ତରୋପି ଅତ୍ତନୋ ପରିୱଚ୍ଛଂ କତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦେୱିଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥ ନଂ ସା ‘‘ନିଟ୍ଠିତଂ ତେ ସମ୍ମ ସବ୍ବୂପକରଣଂ, ଇମଂ ତାୱ ପସିବ୍ବକଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ଆହ। ସୋ ପନ ମହାଥାମୋ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ବଲଂ ଧାରେତି, ତସ୍ମା ତମ୍ପୂଲପସିବ୍ବକଂ ୱିୟ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉପକଚ୍ଛନ୍ତରେ ଠପେତ୍ୱା ରିତ୍ତହତ୍ଥୋ ୱିୟ ଅଟ୍ଠାସି। ସୁଭଦ୍ଦା ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ପୁତ୍ତଦାରାନଂ ପରିବ୍ବୟଂ ଦତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଆଚିକ୍ଖିତ୍ୱା ସୋନୁତ୍ତରଂ ଉୟ୍ୟୋଜେସି। ସୋପି ରାଜାନଞ୍ଚ ଦେୱିଞ୍ଚ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜନିୱେସନା ଓରୁୟ୍ହ ରଥେ ଠତ୍ୱା ମହନ୍ତେନ ପରିୱାରେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗାମନିଗମଜନପଦପରମ୍ପରାୟ ପଚ୍ଚନ୍ତଂ ପତ୍ୱା ଜାନପଦେ ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଚ୍ଚନ୍ତୱାସିନୋପି ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଏକକୋୱ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତିଂସୟୋଜନଂ ପତ୍ୱା ପଠମଂ ଦବ୍ବଗହନଂ କାସଗହନଂ ତିଣଗହନଂ ତୁଲସିଗହନଂ ସରଗହନଂ ତିରିୱଚ୍ଛଗହନନ୍ତି ଛ ଗହନାନି, କଣ୍ଟକୱେଳୁଗୁମ୍ବଗହନାନି ୱେତ୍ତଗହନଂ ଓମିସ୍ସକଗହନଂ ନଳଗହନଂ ସରଗହନସଦିସଂ ଉରଗେନପି ଦୁବ୍ବିନିୱିଜ୍ଝଂ ଘନୱନଗହନଂ ରୁକ୍ଖଗହନଂ ୱେଳୁଗହନଂ ଅପରମ୍ପି ୱେଳୁଗୁମ୍ବଗହନଂ କଲଲଗହନଂ ଉଦକଗହନଂ ପବ୍ବତଗହନନ୍ତି ଅଟ୍ଠାରସ ଗହନାନି ପଟିପାଟିୟା ପତ୍ୱା ଦବ୍ବଗହନାଦୀନି ଅସିତେନ ଲାୟିତ୍ୱା ତୁଲସିଗହନାଦୀନି ୱେଳୁଗୁମ୍ବଚ୍ଛେଦନସତ୍ଥେନ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ରୁକ୍ଖେ ଫରସୁନା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଅତିମହନ୍ତେ ରୁକ୍ଖେ ନିଖାଦନେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତୋ ୱେଳୁୱନେ ନିସ୍ସେଣିଂ କତ୍ୱା ୱେଳୁଗୁମ୍ବଂ ଆରୁୟ୍ହ ୱେଳୁଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପରସ୍ସ ୱେଳୁଗୁମ୍ବସ୍ସ ଉପରି ପାତେତ୍ୱା ୱେଳୁଗୁମ୍ବମତ୍ଥକେନ ଗନ୍ତ୍ୱା କଲଲଗହନେ ସୁକ୍ଖରୁକ୍ଖପଦରଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅପରଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ଇତରଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନ ପୁରତୋ ଅତ୍ଥରନ୍ତୋ ତଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଉଦକଗହନେ ଦୋଣିଂ କତ୍ୱା ତାୟ ଉଦକଗହନଂ ତରିତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦେ ଠତ୍ୱା ଅୟସିଙ୍ଘାଟକଂ ୟୋତ୍ତେନ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂ ଖିପିତ୍ୱା ପବ୍ବତେ ଲଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ୟୋତ୍ତେନାରୁୟ୍ହ ୱଜିରଗ୍ଗେନ ଲୋହଦଣ୍ଡେନ ପବ୍ବତଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଖାଣୁକଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ସିଙ୍ଘାଟକଂ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ପୁନ ଉପରି ଲଗ୍ଗାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଠିତୋ ଚମ୍ମୟୋତ୍ତଂ ଓଲମ୍ବେତ୍ୱା ତଂ ଆଦାୟ ଓତରିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠିମଖାଣୁକେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱାମହତ୍ଥେନ ୟୋତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ମୁଗ୍ଗରଂ ଆଦାୟ ୟୋତ୍ତଂ ପହରିତ୍ୱା ଖାଣୁକଂ ନୀହରିତ୍ୱା ପୁନ ଅଭିରୁହତି। ଏତେନୁପାୟେନ ପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଅଭିରୁୟ୍ହ ପରତୋ ଓତରନ୍ତୋ ପୁରିମନୟେନେୱ ପଠମଂ ପବ୍ବତମତ୍ଥକେ ଖାଣୁକଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ଚମ୍ମପସିବ୍ବକେ ୟୋତ୍ତଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଖାଣୁକେ ୱେଠେତ୍ୱା ସୟଂ ଅନ୍ତୋପସିବ୍ବକେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ମକ୍କଟକାନଂ ମକ୍କଟସୁତ୍ତୱିସ୍ସଜ୍ଜନାକାରେନ ୟୋତ୍ତଂ ୱିନିୱେଠେନ୍ତୋ ଓତରତି। ଚମ୍ମଛତ୍ତେନ ୱାତଂ ଗାହାପେତ୍ୱା ସକୁଣୋ ୱିୟ ଓତରତୀତିପି ୱଦନ୍ତିୟେୱ।

ଏୱଂ ତସ୍ସ ସୁଭଦ୍ଦାୟ ୱଚନଂ ଆଦାୟ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ସତ୍ତରସ ଗହନାନି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ପବ୍ବତଗହନଂ ପତ୍ୱା ତତ୍ରାପି ଛ ପବ୍ବତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସପବ୍ବତମତ୍ଥକଂ ଆରୁଳ୍ହଭାୱଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୧୪।

‘‘ତତ୍ଥେୱ ସୋ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ ୱାକ୍କଂ, ଆଦାୟ ତୂଣିଞ୍ଚ ଧନୁଞ୍ଚ ଲୁଦ୍ଦୋ;

ୱିତୁରିଯତି ସତ୍ତ ଗିରୀ ବ୍ରହନ୍ତେ, ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସଂ ନାମ ଗିରିଂ ଉଳାରଂ।

୧୧୫।

‘‘ଆରୁୟ୍ହ ସେଲଂ ଭୱନଂ କିନ୍ନରାନଂ, ଓଲୋକଯୀ ପଦ୍ଧତପାଦମୂଲଂ;

ତତ୍ଥଦ୍ଦସା ମେଘସମାନୱଣ୍ଣଂ, ନିଗ୍ରୋଧରାଜଂ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସପାଦଂ।

୧୧୬।

‘‘ତତ୍ଥଦ୍ଦସା କୁଞ୍ଜରଂ ଛବ୍ବିସାଣଂ, ସବ୍ବସେତଂ ଦୁପ୍ପସହଂ ପରେଭି;

ରକ୍ଖନ୍ତି ନଂ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା, ଈସାଦନ୍ତା ୱାତଜୱପ୍ପହାରିନୋ।

୧୧୭।

‘‘ତତ୍ଥଦ୍ଦସା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଅଦୂରେ, ରମ୍ମଂ ସୁତିତ୍ଥଞ୍ଚ ମହୋଦିକଞ୍ଚ;

ସମ୍ପୁପ୍ଫିତଂ ଭମରଗଣାନୁଚିଣ୍ଣଂ, ଯତ୍ଥ ହି ସୋ ନ୍ହାଯତି ନାଗରାଜା।

୧୧୮।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ନାଗସ୍ସ ଗତିଂ ଠିତିଞ୍ଚ, ୱୀଥିସ୍ସଯା ନ୍ହାନଗତସ୍ସ ହୋତି;

ଓପାତମାଗଚ୍ଛି ଅନରିଯରୂପୋ, ପଯୋଜିତୋ ଚିତ୍ତୱସାନୁଗାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ତତ୍ଥେୱ ସତ୍ତଭୂମିକପାସାଦତଲେ ଠିତାଯ ତସ୍ସା ସୁଭଦ୍ଦାଯ ୱଚନଂ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସରତୂଣିଞ୍ଚ ମହାଧନୁଞ୍ଚ ଆଦାଯ ପବ୍ବତଗହନଂ ପତ୍ୱା ‘‘କତରୋ ନୁ ଖୋ ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସପବ୍ବତୋ ନାମା’’ତି ସତ୍ତ ମହାପବ୍ବତେ ୱିତୁରିଯତି, ତସ୍ମିଂ କାଲେ ତୁଲେତି ତୀରେତି। ସୋ ଏୱଂ ତୀରେନ୍ତୋ ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସଂ ନାମ ଗିରିଂ ଉଳାରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅଯଂ ସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେସି। ଓଲୋକଯୀତି ତଂ କିନ୍ନରାନଂ ଭୱନଭୂତଂ ପବ୍ବତଂ ଆରୁୟ୍ହ ସୁଭଦ୍ଦାଯ ଦିନ୍ନସଞ୍ଞାୱସେନ ହେଟ୍ଠା ଓଲୋକେସି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପବ୍ବତପାଦମୂଲେ ଅୱିଦୂରେଯେୱ ତଂ ନିଗ୍ରୋଧଂ ଅଦ୍ଦସ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ନିଗ୍ରୋଧରୁକ୍ଖମୂଲେ ଠିତଂ। ତତ୍ଥାତି ତତ୍ଥେୱ ଅନ୍ତୋପବ୍ବତେ ତସ୍ସ ନିଗ୍ରୋଧସ୍ସାୱିଦୂରେ ଯତ୍ଥ ସୋ ନ୍ହାଯତି, ତଂ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଅଦ୍ଦସ। ଦିସ୍ୱାନାତି ସୁୱଣ୍ଣପସ୍ସପବ୍ବତା ଓରୁୟ୍ହ ହତ୍ଥୀନଂ ଗତକାଲେ ହତ୍ଥିପାଦୌପାହନଂ ଆରୁୟ୍ହ ତସ୍ସ ନାଗରଞ୍ଞୋ ଗତଟ୍ଠାନଂ ନିବଦ୍ଧୱସନଟ୍ଠାନଂ ଉପଧାରେନ୍ତୋ ‘‘ଇମିନା ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛତି, ଇଧ ନ୍ହାଯତି, ନ୍ହତ୍ୱା ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ, ଇଧ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ସବ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା ଅହିରିକଭାୱେନ ଅନରିଯରୂପୋ ତାଯ ଚିତ୍ତୱସାନୁଗାଯ ପଯୋଜିତୋ, ତସ୍ମା ଓପାତଂ ଆଗଚ୍ଛି ପଟିପଜ୍ଜି, ଆୱାଟଂ ଖଣୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ରାଯଂ ଅନୁପୁବ୍ବିକଥା – ‘‘ସୋ କିର ମହାସତ୍ତସ୍ସ ୱସନୋକାସଂ ସତ୍ତମାସାଧିକେହି ସତ୍ତହି ସଂୱଚ୍ଛରେହି ସତ୍ତହି ଚ ଦିୱସେହି ପତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ତସ୍ସ ୱସନୋକାସଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ‘‘ଇଧ ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଠିତୋ ୱାରଣାଧିପତିଂ ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖଯଂ ପାପେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଥମ୍ଭାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ରୁକ୍ଖେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେ ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ହତ୍ଥୀସୁ ନ୍ହାନତ୍ଥାଯ ଗତେସୁ ତସ୍ସ ୱସନୋକାସେ ମହାକୁଦ୍ଦାଲେନ ଚତୁରସ୍ସଂ ଆୱାଟଂ ଖଣିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧତପଂସୁଂ ବୀଜଂ ୱପନ୍ତୋ ୱିଯ ଉଦକେନ ୱିକିରିତ୍ୱା ଉଦୁକ୍ଖଲପାସାଣାନଂ ଉପରି ଥମ୍ଭେ ପତିଟ୍ଠପେତ୍ୱା ତୁଲା ଚ କାଜେ ଚ ଦତ୍ୱା ପଦରାନି ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା କଣ୍ଡପ୍ପମାଣଂ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ଉପରି ପଂସୁଞ୍ଚ କଚୱରଞ୍ଚ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଏକେନ ପସ୍ସେନ ଅତ୍ତନୋ ପୱିସନଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ଏୱଂ ନିଟ୍ଠିତେ ଆୱାଟେ ପଚ୍ଚୂସକାଲେଯେୱ ପଟିସୀସକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା କାସାଯାନି ପରିଦହିତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ଧନୁଂ ଆଦାଯ ଆୱାଟଂ ଓତରିତ୍ୱା ଅଟ୍ଠାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୧୯।

‘‘ଖଣିତ୍ୱାନ କାସୁଂ ଫଲକେହି ଛାଦୟି, ଅତ୍ତାନମୋଧାୟ ଧନୁଞ୍ଚ ଲୁଦ୍ଦୋ;

ପସ୍ସାଗତଂ ପୁଥୁସଲ୍ଲେନ ନାଗଂ, ସମପ୍ପୟୀ ଦୁକ୍କଟକମ୍ମକାରୀ।

୧୨୦।

‘‘ୱିଦ୍ଧୋ ଚ ନାଗୋ କୋଞ୍ଚମନାଦି ଘୋରଂ, ସବ୍ବେ ଚ ନାଗା ନିନ୍ନଦୁଂ ଘୋରରୂପଂ;

ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ରଣଂ କରୋନ୍ତା, ଧାୱିଂସୁ ତେ ଅଟ୍ଠ ଦିସା ସମନ୍ତତୋ।

୧୨୧।

‘‘ୱଧିସ୍ସମେତନ୍ତି ପରାମସନ୍ତୋ, କାସାୱମଦ୍ଦକ୍ଖି ଧଜଂ ଇସୀନଂ;

ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସୁଦପାଦି ସଞ୍ଞା, ଅରହଦ୍ଧଜୋ ସବ୍ଭି ଅୱଜ୍ଝରୂପୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓଧାୟାତି ଓଦହିତ୍ୱା ପୱେସେତ୍ୱା। ପସ୍ସାଗତନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଆୱାଟସ୍ସ ପସ୍ସଂ ଆଗତଂ। ସୋ କିର ଦୁତିୟଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ଉତ୍ତିଣ୍ଣୋ ତସ୍ମିଂ ମହାୱିସାଲମାଲକେ ନାମ ପଦେସେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସ ସରୀରତୋ ଉଦକଂ ନାଭିପଦେସେନ ଓଗଲିତ୍ୱା ତେନ ଛିଦ୍ଦେନ ଲୁଦ୍ଦସ୍ସ ସରୀରେ ପତି। ତାୟ ସଞ୍ଞାୟ ସୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଠିତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ତଂ ପସ୍ସାଗତଂ ପୁଥୁନା ସଲ୍ଲେନ ସମପ୍ପୟି ୱିଜ୍ଝି। ଦୁକ୍କଟକମ୍ମକାରୀତି ତସ୍ସ ମହାସତ୍ତସ୍ସ କାୟିକଚେତସିକସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନେନ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ କାରକୋ।

କୋଞ୍ଚମନାଦୀତି କୋଞ୍ଚନାଦଂ ଅକରି। ତସ୍ସ କିର ତଂ ସଲ୍ଲଂ ନାଭିୟଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପିହକାଦୀନି ସଞ୍ଚୁଣ୍ଣେତ୍ୱା ଅନ୍ତାନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଭାଗଂ ଫରସୁନା ପଦାଲେନ୍ତଂ ୱିୟ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ଭିନ୍ନରଜତକୁମ୍ଭତୋ ରଜନଂ ୱିୟ ପହାରମୁଖେନ ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରି, ବଲୱୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି। ସୋ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ସକଲପବ୍ବତଂ ଏକନିନ୍ନାଦଂ କରୋନ୍ତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ମହନ୍ତଂ କୋଞ୍ଚନାଦଂ ନଦି। ସବ୍ବେ ଚାତି ତେପି ସବ୍ବେ ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା ତଂ ସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ମରଣଭୟଭୀତା ଘୋରରୂପଂ ନିନ୍ନଦୁଂ ଅନୁରୱଂ କରିଂସୁ। ରଣଂ କରୋନ୍ତାତି ତେନ ସଦ୍ଦେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଛଦ୍ଦନ୍ତୱାରଣଂ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମା’’ତି ତିଣଞ୍ଚ କଟ୍ଠଞ୍ଚ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ କରୋନ୍ତା ସମନ୍ତା ଧାୱିଂସୁ।

ୱଧିସ୍ସମେତନ୍ତି ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ସୋ ଛଦ୍ଦନ୍ତୱାରଣୋ ଦିସା ପକ୍କନ୍ତେସୁ ନାଗେସୁ ସୁଭଦ୍ଦାୟ କରେଣୁୟା ପସ୍ସେ ଠତ୍ୱା ସନ୍ଧାରେତ୍ୱା ସମସ୍ସାସୟମାନାୟ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା କଣ୍ଡସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତୋ ‘ସଚେ ଇଦଂ ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଦୀହି ଆଗତଂ ଅଭୱିସ୍ସ, କୁମ୍ଭାଦୀହି ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମକାୟାଦୀହି ନିକ୍ଖମିସ୍ସ, ଇଦଂ ପନ ନାଭିୟା ପୱିସିତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି, ତସ୍ମା ପଥୱିୟଂ ଠିତେନ ୱିସ୍ସଟ୍ଠଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’ତି ଉପଧାରେତ୍ୱା ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଉପପରିକ୍ଖିତୁକାମୋ ‘‘କୋ ଜାନାତି, କିଂ ଭୱିସ୍ସତି, ସୁଭଦ୍ଦଂ ଅପନେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା ମମ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ପରିୟେସନ୍ତା ଦିସା ପକ୍ଖନ୍ଦା, ତ୍ୱଂ ଇଧ କିଂ କରୋସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା, ‘‘ଦେୱ, ଅହଂ ତୁମ୍ହେ ସନ୍ଧାରେତ୍ୱା ସମସ୍ସାସେନ୍ତୀ ଠିତା, ଖମଥ ମେ’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ତାୟ ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦାୟ ନାଗରାଜା ଭୂମିଂ ପାଦନଖେନ ପହରି, ପଦରଂ ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଗତଂ। ସୋ ଛିଦ୍ଦେନ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ସୋନୁତ୍ତରଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ୱଧିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ରଜତଦାମୱଣ୍ଣସୋଣ୍ଡଂ ପୱେସେତ୍ୱା ପରାମସନ୍ତୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଇସୀନଂ ଧଜଂ କାସାୱଂ ଅଦ୍ଦକ୍ଖି। ଲୁଦ୍ଦୋ କାସାୱଂ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଠପେସି। ସୋ ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠପେସି। ଅଥସ୍ସ ତେନ ତଥାରୂପେନପି ଦୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ‘‘ଅରହଦ୍ଧଜୋ ନାମ ସବ୍ଭି ପଣ୍ଡିତେହି ଅୱଜ୍ଝରୂପୋ, ଅଞ୍ଜଞ୍ଜଦତ୍ଥୁ ସକ୍କାତବ୍ବୋ ଗରୁକାତବ୍ବୋୟେୱା’’ତି ଅୟଂ ସଞ୍ଞା ଉଦପାଦି।

ସୋ ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ –

୧୨୨।

‘‘ଅନିକ୍କସାୱୋ କାସାୱଂ, ୟୋ ୱତ୍ଥଂ ପରିଦହିସ୍ସତି;

ଅପେତୋ ଦମସଚ୍ଚେନ, ନ ସୋ କାସାୱମରହତି।

୧୨୩।

‘‘ଯୋ ଚ ୱନ୍ତକସାୱସ୍ସ, ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତୋ;

ଉପେତୋ ଦମସଚ୍ଚେନ, ସ ୱେ କାସାୱମରହତୀ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତ ଯୋ ପୁରିସୋ ରାଗାଦୀହି କସାୱେହି ଅନିକ୍କସାୱୋ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମେନ ଚେୱ ୱଚୀସଚ୍ଚେନ ଚ ଅପେତୋ ଅନୁପଗତୋ ତେହି ଗୁଣେହି କସାୱରସପୀତଂ କାସାୱୱତ୍ଥଂ ପରିଦହତି, ସୋ ତଂ କାସାୱଂ ନାରହତି, ନାନୁଚ୍ଛୱିକୋ ସୋ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥସ୍ସ। ଯୋ ପନ ତେସଂ କସାୱାନଂ ୱନ୍ତତ୍ତା ୱନ୍ତକସାୱୋ ଅସ୍ସ ସୀଲେସୁ ସୁସମାହିତୋ ସୁପତିଟ୍ଠିତୋ ପରିପୁଣ୍ଣସୀଲାଚାରୋ, ସୋ ତଂ କାସାୱଂ ଅରହତି ନାମାତି।

ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ କିମତ୍ଥଂ ତ୍ୱଂ ମଂ ୱିଜ୍ଝସି, କିଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ, ଉଦାହୁ ଅଞ୍ଞେନ ପଯୋଜିତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ତମତ୍ଥଂ ଆୱୀକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୨୪।

‘‘ସମପ୍ପିତୋ ପୁଥୁସଲ୍ଲେନ ନାଗୋ, ଅଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ଲୁଦ୍ଦକମଜ୍ଝଭାସି;

କିମତ୍ଥଯଂ କିସ୍ସ ୱା ସମ୍ମ ହେତୁ, ମମଂ ୱଧୀ କସ୍ସ ୱାଯଂ ପଯୋଗୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କିମତ୍ଥଯନ୍ତି ଆଯତିଂ କିଂ ପତ୍ଥେନ୍ତୋ। କିସ୍ସ ୱାତି କିସ୍ସ ହେତୁ କେନ କାରଣେନ, କିଂ ନାମ ତୱ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ୱେରନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କସ୍ସ ୱାତି କସ୍ସ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଯଂ ପଯୋଗୋ, କେନ ପଯୋଜିତୋ ମଂ ଅୱଧୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ଗାଥମାହ –

୧୨୫।

‘‘କାସିସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ମହେସୀ ଭଦନ୍ତେ, ସା ପୂଜିତା ରାଜକୁଲେ ସୁଭଦ୍ଦା;

ତଂ ଅଦ୍ଦସା ସା ଚ ମମଂ ଅସଂସି, ଦନ୍ତେହି ଅତ୍ଥୋତି ଚ ମଂ ଅୱୋଚା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପୂଜିତାତି ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ପୂଜିତା। ଅଦ୍ଦସାତି ସା କିର ତଂ ସୁପିନନ୍ତେ ଅଦ୍ଦସ। ଅସଂସୀତି ସା ଚ ମମ ସକ୍କାରଂ କାରେତ୍ୱା ‘‘ହିମୱନ୍ତପଦେସେ ଏୱରୂପୋ ନାମ ନାଗୋ ଅସୁକସ୍ମିଂ ନାମ ଠାନେ ୱସତୀ’’ତି ମମଂ ଆଚିକ୍ଖି। ଦନ୍ତେହୀତି ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିସମୁଜ୍ଜଲା ଦନ୍ତା, ତେହି ମମ ଅତ୍ଥୋ, ପିଳନ୍ଧନଂ କାରେତୁକାମାମ୍ହି, ତେ ମେ ଆହରାତି ମଂ ଅୱୋଚାତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଇଦଂ ଚୂଳସୁଭଦ୍ଦାଯ କମ୍ମ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ମହାସତ୍ତୋ ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ‘‘ତସ୍ସା ମମ ଦନ୍ତେହି ଅତ୍ଥୋ ନତ୍ଥି, ମଂ ମାରେତୁକାମତାଯ ପନ ପହିଣୀ’’ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଗାଥାଦ୍ୱଯମାହ –

୧୨୬।

‘‘ବହୂ ହିମେ ଦନ୍ତଯୁଗା ଉଳାରା, ଯେ ମେ ପିତୂନଞ୍ଚ ପିତାମହାନଂ;

ଜାନାତି ସା କୋଧନା ରାଜପୁତ୍ତୀ, ୱଧତ୍ଥିକା ୱେରମକାସି ବାଲା।

୧୨୭।

‘‘ଉଟ୍ଠେହି ତ୍ୱଂ ଲୁଦ୍ଦ ଖରଂ ଗହେତ୍ୱା, ଦନ୍ତେ ଇମେ ଛିନ୍ଦ ପୁରା ମରାମି;

ୱଜ୍ଜାସି ତଂ କୋଧନଂ ରାଜପୁତ୍ତିଂ, ନାଗୋ ହତୋ ହନ୍ଦ ଇମସ୍ସ ଦନ୍ତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଇମେତି ତସ୍ସ କିର ପିତୁ ପିତାମହାନଂ ଦନ୍ତା ମା ୱିନସ୍ସନ୍ତୂତି ଗୁହାୟଂ ସନ୍ନିଚିତା, ତେ ସନ୍ଧାୟ ଏୱମାହ। ଜାନାତୀତି ବହୂନଂ ୱାରଣାନଂ ଇଧ ସନ୍ନିଚିହେ ଦନ୍ତେ ଜାନାତି। ୱଧକ୍ଖିକାତି କେୱଲଂ ପନ ସା ମଂ ମାରେତୁକାମା ଅତ୍ତମଉକଂ ଦୋସଂ ହଦଯେ ଠପେତ୍ୱା ଅଉନୋ ୱେରଂ ଅକାସି, ଏୱରୂପେନ ଫରୁସକମ୍ମେନ ମଣ୍ଡକଂ ପାପେସି। ଖରନ୍ତି କକଚଂ। ପୁରା ମରାମୀତି ଯାୱ ନ ମରାମି। ୱଜ୍ଜସୀତି ୱଦେୟ୍ୟାସି। ହନ୍ଦ ଇମସ୍ସ ଦନ୍ତାତି ହତୋ ସୋ ମଯା ନାଗୋ, ମନୋରଥୋ ତେ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତୋ, ଗଣ୍ହ, ଇମେ ତସ୍ସ ଦନ୍ତାତି।

ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ନିସୀଦନଟ୍ଠାନା ୱୁଟ୍ଠାଯ କକଚଂ ଆଦାଯ ‘‘ଦନ୍ତେ ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଉପଗତୋ। ସୋ ପନ ଉବ୍ବେଧତୋ ଅଟ୍ଠାସୀତିହତ୍ଥୋ ରଜତପବ୍ବତୋ ୱିଯ ଠିତୋ, ତେନସ୍ସ ସୋ ଦନ୍ତଟ୍ଠାନଂ ନ ପାପୁଣି। ଅଥ ମହାସତ୍ତୋ କାଯଂ ଉପନାମେନ୍ତୋ ହେଟ୍ଠାସୀସକୋ ନିପଜ୍ଜି। ତଦା ନେସାଦୋ ମହାସତ୍ତସ୍ସ ରଜତଦାମସଦିସଂ ସୋଣ୍ଡଂ ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଅଭିରୁହିତ୍ୱା କେଲାସକୂଟେ ୱିଯ କୁମ୍ଭେ ଠତ୍ୱା ମୁଖକୋଟିମଂସଂ ଧନୁକେନ ପହରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କୁମ୍ଭତୋ ଓରୁୟ୍ହ କକଚଂ ଅନ୍ତୋମୁଖେ ପୱେସେସି, ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ଦଳ୍ହଂ ଅପରାପରଂ କଡ୍ଢି। ମହାସତ୍ତସ୍ସ ବଲୱୱେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜି, ମୁଖଂ ଲୋହିତେନ ପୂରି। ନେସାଦୋ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚାରେନ୍ତୋ କକଚେନ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥ ନଂ ମହାସତ୍ତୋ ମୁଖତୋ ଲୋହିତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱେଦନଂ ଅଧିୱାସେତ୍ୱା ‘‘କିଂ ସମ୍ମ ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ସକ୍କୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ‘‘ଆମ, ସାମୀ’’ତି। ମହାସତ୍ତୋ ସତିଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି ସମ୍ମ ମମ ସୋଣ୍ଡଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା କକଚକୋଟିଂ ଗଣ୍ହାପେହି, ମମ ସଯଂ ସୋଣ୍ଡଂ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ବଲଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଆହ। ନେସାଦୋ ତଥା ଅକାସି।

ମହାସତ୍ତୋ ସୋଣ୍ଡାଯ କକଚଂ ଗହେତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ଚାରେସି, ଦନ୍ତା କଳୀରା ୱିଯ ଛିଜ୍ଜିଂସୁ। ଅଥ ନଂ ତେ ଆହରାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ଲୁଦ୍ଦପୁତ୍ତ ଅହଂ ଇମେ ଦନ୍ତେ ତୁୟ୍ହଂ ଦଦମାନୋ ନେୱ ‘ମୟ୍ହଂ ଅପ୍ପିଯା’ତି ଦମ୍ମି, ନ ସକ୍କମାରବ୍ରହ୍ମତ୍ତାନି ପତ୍ଥେନ୍ତୋ, ଇମେହି ପନ ମେ ଦନ୍ତେହି ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଦନ୍ତାୱ ପିଯତରା, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପଟିୱେଧାଯ ମେ ଇଦଂ ପୁଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୂ’’ତି ଦନ୍ତେ ଦତ୍ୱା ‘‘ସମ୍ମ ଇଦଂ ଠାନଂ କିତ୍ତକେନ କାଲେନ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ସତ୍ତମାସସତ୍ତଦିୱସାଧିକେହି ସତ୍ତହି ସଂୱଚ୍ଛରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ – ‘‘ଗଚ୍ଛ ଇମେସଂ ଦନ୍ତାନଂ ଆନୁଭାୱେନ ସତ୍ତଦିୱସବ୍ଭନ୍ତରେଯେୱ ବାରାଣସିଂ ପାପୁଣିସ୍ସସୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତସ୍ସ ପରିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ତଂ ଉଯ୍ୟୋଜେସି । ଉଯ୍ୟୋଜେତ୍ୱା ଚ ପନ ଅନାଗତେସ୍ୱେୱ ତେସୁ ନାଗେସୁ ସୁଭଦ୍ଦାଯ ଚ ଅନାଗତାଯ କାଲମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୨୮।

‘‘ଉଟ୍ଠାଯ ସୋ ଲୁଦ୍ଦୋ ଖରଂ ଗହେତ୍ୱା, ଛେତ୍ୱାନ ଦନ୍ତାନି ଗଜୁତ୍ତମସ୍ସ;

ୱଗ୍ଗୂ ସୁଭେ ଅପ୍ପଟିମେ ପଥବ୍ୟା, ଆଦାଯ ପକ୍କାମି ତତୋ ହି ଖିପ୍ପ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ୱଗ୍ଗୂତି ୱିଲାସୱନ୍ତେ। ସୁଭେତି ସୁନ୍ଦରେ। ଅପ୍ପଟିମେତି ଇମିସ୍ସଂ ପଥୱିଯଂ ଅଞ୍ଞେହି ଦନ୍ତେହି ଅସଦିସେତି।

ତସ୍ମିଂ ପକ୍କନ୍ତେ ତେ ନାଗା ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ ଅଦିସ୍ୱା ଆଗମିଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୨୯।

‘‘ଭଯଟ୍ଟିତା ନାଗୱଧେନ ଅଟ୍ଟା, ଯେ ତେ ନାଗା ଅଟ୍ଠ ଦିସା ୱିଧାୱୁଂ;

ଅଦିସ୍ୱାନ ପୋସଂ ଗଜପଚ୍ଚମିତ୍ତଂ, ପଚ୍ଚାଗମୁଂ ଯେନ ସୋ ନାଗରାଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଭଯଟ୍ଟିତାତି ମରଣଭଯେନ ଉପଦ୍ଦୁତା। ଅଟ୍ଟାତି ଦୁକ୍ଖିତା। ଗଜପଚ୍ଚମିତ୍ତନ୍ତି ଗଜସ୍ସ ପଚ୍ଚାମିତ୍ତଂ। ଯେନ ସୋତି ଯତ୍ଥ ୱିସାଲମାଲକେ ସୋ ନାଗରାଜା କାଲଂ କତ୍ୱା କେଲାସପବ୍ବତୋ ୱିଯ ପତିତୋ, ତଂ ଠାନଂ ପଚ୍ଚାଗମୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତେହି ପନ ସଦ୍ଧିଂ ମହାସୁଭଦ୍ଦାପି ଆଗତା। ତେ ସବ୍ବେପି ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା ତତ୍ଥ ରୋଦିତ୍ୱା କନ୍ଦିତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସ କୁଲୁପକାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ‘‘ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହାକଂ ପଚ୍ଚୟଦାୟକୋ ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ୱିଦ୍ଧୋ କାଲକତୋ, ସୀୱଥିକଦସ୍ସନମସ୍ସ ଆଗଚ୍ଛଥା’’ତି ୱଦିଂସୁ। ପଞ୍ଚସତା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାପି ଆକାସେନାଗନ୍ତ୍ୱା ୱିସାଲମାଲକେ ଓତରିଂସୁ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଦ୍ୱେ ତରୁଣନାଗା ନାଗରଞ୍ଞୋ ସରୀରଂ ଦନ୍ତେହି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧେ ୱନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଚିତକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଝାପୟିଂସୁ। ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ସବ୍ବରତ୍ତିଂ ଆଳାହନେ ଧମ୍ମସଜ୍ଝାୟମକଂସୁ। ଅଟ୍ଠସହସ୍ସନାଗା ଆଳାହନଂ ନିବ୍ବାପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ମହାସୁଭଦ୍ଦଂ ପୁରତୋ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଅଗମଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୩୦।

‘‘ତେ ତତ୍ଥ କନ୍ଦିତ୍ୱା ରୋଦିତ୍ୱାନ ନାଗା, ସୀସେ ସକେ ପଂସୁକଂ ଓକିରିତ୍ୱା;

ଅଗମଂସୁ ତେ ସବ୍ବେ ସକଂ ନିକେତଂ, ପୁରକ୍ଖତ୍ୱା ମହେସିଂ ସବ୍ବଭଦ୍ଦ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ପଂସୁକନ୍ତି ଆଳାହନପଂସୁକଂ।

ସୋନୁତ୍ତରୋପି ଅପ୍ପତ୍ତେୟେୱ ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଦନ୍ତେ ଆଦାୟ ବାରାଣସିଂ ସମ୍ପାପୁଣି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୩୧।

‘‘ଆଦାୟ ଦନ୍ତାନି ଗଜୁତ୍ତମସ୍ସ, ୱଗ୍ଗୂ ସୁଭେ ଅପ୍ପଟିମେ ପଥବ୍ୟା;

ସୁୱଣ୍ଣରାଜୀହି ସମନ୍ତମୋଦରେ, ସୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ କାସିପୁରଂ ଉପାଗମି;

ଉପନେସି ସୋ ରାଜକଞ୍ଞାୟ ଦନ୍ତେ, ନାଗୋ ହତୋ ହନ୍ଦ ଇମସ୍ସ ଦନ୍ତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସୁୱଣ୍ଣରାଜୀହୀତି ସୁୱଣ୍ଣରାଜିରଂସୀହି। ସମନ୍ତମୋଦରେତି ସମନ୍ତତୋ ଓଭାସନ୍ତେ ସକଲୱନସଣ୍ଡଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣଂ ୱିୟ କରୋନ୍ତେ। ଉପନେସୀତି ଅହଂ ଛଦ୍ଦନ୍ତୱାରଣସ୍ସ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ୟମକଦନ୍ତେ ଆଦାୟ ଆଗଚ୍ଛାମି, ନଗରଂ ଅଲଙ୍କାରାପେଥାତି ଦେୱିୟା ସାସନଂ ପେସେତ୍ୱା ତାୟ ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ଦେୱନଗରଂ ୱିୟ ନଗରେ ଅଲଙ୍କାରାପିତେ ସୋନୁତ୍ତରୋପି ନଗରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପାସାଦଂ ଆରୁହିତ୍ୱା ଦନ୍ତେ ଉପନେସି, ଉପନେତ୍ୱା ଚ ପନ, ‘‘ଅୟ୍ୟେ, ୟସ୍ସ କିର ତୁମ୍ହେ ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଦୋସଂ ହଦୟେ କରିତ୍ଥ, ସୋ ନାଗୋ ମୟା ହତୋ ମତୋ, ‘ମତଭାୱଂ ମେ ଆରୋଚେୟ୍ୟାସୀ’ତି ଆହ, ତସ୍ସ ମତଭାୱଂ ତୁମ୍ହେ ଜାନାଥ, ଗଣ୍ହଥ, ଇମେ ତସ୍ସ ଦନ୍ତା’’ତି ଦନ୍ତେ ଅଦାସି।

ସା ମହାସତ୍ତସ୍ସ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିୱିଚିତ୍ତଦନ୍ତେ ମଣିତାଲୱଣ୍ଟେନ ଗହେତ୍ୱା ଊରୂସୁ ଠପେତ୍ୱା ପୁରିମଭୱେ ଅତ୍ତନୋ ପିୟସାମିକସ୍ସ ଦନ୍ତେ ଓଲୋକେନ୍ତୀ ‘‘ଏୱରୂପଂ ସୋଭଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତଂ ୱାରଣଂ ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପେତ୍ୱା ଇମେ ଦନ୍ତେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ସୋନୁତ୍ତରୋ ଆଗତୋ’’ତି ମହାସତ୍ତଂ ଅନୁସ୍ସରନ୍ତୀ ସୋକଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଅଧିୱାସେତୁଂ ନାସକ୍ଖି। ଅଥସ୍ସା ତତ୍ଥେୱ ହଦୟଂ ଫଲି, ତଂ ଦିୱସମେୱ କାଲମକାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୩୨।

‘‘ଦିସ୍ୱାନ ଦନ୍ତାନି ଗଜୁତ୍ତମସ୍ସ, ଭତ୍ତୁପ୍ପିୟସ୍ସ ପୁରିମାୟ ଜାତିୟା;

ତତ୍ଥେୱ ତସ୍ସା ହଦୟଂ ଅଫାଲି, ତେନେୱ ସା କାଲମକାସି ବାଲା’’ତି।

୧୩୩।

‘‘ସମ୍ବୋଧିପତ୍ତୋ ସ ମହାନୁଭାୱୋ, ସିତଂ ଅକାସୀ ପରିସାୟ ମଜ୍ଝେ;

ପୁଚ୍ଛିଂସୁ ଭିକ୍ଖୂ ସୁୱିମ୍ହିତଚିତ୍ତା, ନାକାରଣେ ପାତୁକରୋନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା।

୧୩୪।

‘‘ଯମଦ୍ଦସାଥ ଦହରିଂ କୁମାରିଂ, କାସାୟୱତ୍ଥଂ ଅନଗାରିୟଂ ଚରନ୍ତିଂ;

ସା ଖୋ ତଦା ରାଜକଞ୍ଞା ଅହୋସି, ଅହଂ ତଦା ନାଗରାଜା ଅହୋସିଂ।

୧୩୫।

‘‘ଆଦାୟ ଦନ୍ତାନି ଗଜୁତ୍ତମସ୍ସ, ୱଗ୍ଗୂ ସୁଭେ ଅପ୍ପଟିମେ ପଥବ୍ୟା;

ଯୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ କାସିପୁରଂ ଉପାଗମି, ସୋ ଖୋ ତଦା ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି।

୧୩୬।

‘‘ଅନାୱସୂରଂ ଚିରରତ୍ତସଂସିତଂ, ଉଚ୍ଚାୱଚଂ ଚରିତମିଦଂ ପୁରାଣଂ;

ୱୀତଦ୍ଦରୋ ୱୀତସୋକୋ ୱିସଲ୍ଲୋ, ସୟଂ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଅଭାସି ବୁଦ୍ଧୋ।

୧୩୭।

‘‘ଅହଂ ୱୋ ତେନ କାଲେନ, ଅହୋସିଂ ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୱୋ;

ନାଗରାଜା ତଦା ହୋମି, ଏୱଂ ଧାରେଥ ଜାତକ’’ନ୍ତି। –

ଇମା ଗାଥା ଦସବଲସ୍ସ ଗୁଣେ ୱଣ୍ଣେନ୍ତେହି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ଠପିତା।

ତତ୍ଥ ସିତଂ ଅକାସୀତି ସୋ ସମ୍ବୋଧିପ୍ପତ୍ତୋ ସତ୍ଥା ମହାନୁଭାୱୋ ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମସଭାୟଂ ଅଲଙ୍କତଧମ୍ମାସନେ ପରିସମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ଏକଦିୱସଂ ସିତଂ ଅକାସି। ନାକାରଣେତି ‘‘ଭନ୍ତେ, ବୁଦ୍ଧା ନାମ ଅକାରଣେ ସିତଂ ନ କରୋନ୍ତି, ତୁମ୍ହେହି ଚ ସିତଂ କତଂ, କେନ ନୁ ଖୋ କାରଣେନ ସିତଂ କତ’’ନ୍ତି ମହାଖୀଣାସୱା ଭିକ୍ଖୂ ପୁଚ୍ଛିଂସୁ। ଯମଦ୍ଦସାଥାତି ଏୱଂ ପୁଟ୍ଠୋ, ଆୱୁସୋ, ସତ୍ଥା ଅତ୍ତନୋ ସିତକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଏକଂ ଦହରଭିକ୍ଖୁନିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏୱମାହ – ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଯଂ ଏକଂ ଦହରଂ ଯୋବ୍ବନପ୍ପତ୍ତଂ କୁମାରିଂ କାସାୟୱତ୍ଥଂ ଅନଗାରିୟଂ ଉପେତଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ଚରନ୍ତିଂ ଅଦ୍ଦସାଥ ପସ୍ସଥ, ସା ତଦା ‘ୱିସପୀତେନ ସଲ୍ଲେନ ନାଗରାଜଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ୱଧେହୀ’’’ତି ସୋନୁତ୍ତରସ୍ସ ପେସେତା ରାଜକଞ୍ଞା ଅହୋସି। ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱିତକ୍ଖୟଂ ପାପିତୋ ଅହଂ ତଦା ସୋ ନାଗରାଜା ଅହୋସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେୱଦତ୍ତୋତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନି ଦେୱଦତ୍ତୋ ତଦା ସୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଅହୋସି।

ଅନାୱସୂରନ୍ତି ନ ଅୱସୂରଂ, ଅନତ୍ଥଙ୍ଗତସୂରିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିରରତ୍ତସଂସିତନ୍ତି ଇତୋ ଚିରରତ୍ତେ ଅନେକୱସ୍ସକୋଟିମତ୍ଥକେ ସଂସିତଂ ସଂସରିତଂ ଅନୁଚିଣ୍ଣଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଆୱୁସୋ, ଇତୋ ଅନେକୱସ୍ସକୋଟିମତ୍ଥକେ ସଂସରିତମ୍ପି ପୁବ୍ବଣ୍ହେ କତଂ ଟଂ ଦିୱସମେୱ ସାୟନ୍ହେ ସରନ୍ତୋ ୱିୟ ଅତ୍ତନୋ ଚରିତୱସେନ ଉଚ୍ଚତ୍ତା ତାୟ ରାଜଧୀତାୟ ଚ ସୋନୁତ୍ତରସ୍ସ ଚ ଚରିତୱସେନ ନୀଚତ୍ତା ଉଚ୍ଚାନୀଚଂ ଚରିତଂ ଇଦଂ ପୁରାଣଂ ରାଗାଦୀନଂ ଦରାନଂ ୱିଗତତାୟ ୱୀତଦ୍ଦରୋ, ଞାତିଧନସୋକାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ୱୀତସୋକୋ, ରାଗସଲ୍ଲାଦୀନଂ ୱିଗତତ୍ତା ୱିସଲ୍ଲୋ ଅତ୍ତନାୱ ଜାନିତ୍ୱା ବୁଦ୍ଧୋ ଅଭାସୀତି। ଅହଂ ୱୋତି ଏତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅହଂ ତେନ କାଲେନ ତତ୍ଥ ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହେ ଅହୋସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନାଗରାଜାତି ହୋନ୍ତୋ ଚ ପନ ନ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ତଦା ହୋମି, ଅଥ ଖୋ ନାଗରାଜା ହୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଚାରେଥାତି ତୁମ୍ହେ ଟଂ ଜାତକଂ ଏୱଂ ଧାରେଥ ଉଗ୍ଗଣ୍ହଥ ପରିୟାପୁଣାଥାତି।

ଇମଞ୍ଚ ପନ ଧମ୍ମଦେସନଂ ସୁତ୍ୱା ବହୂ ସୋତାପନ୍ନାଦୟୋ ଅହେସୁଂ। ସା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ପଚ୍ଛା ୱିପସ୍ସିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତାତି।

ଛଦ୍ଦନ୍ତଜାତକୱଣ୍ଣନା ଚତୁତ୍ଥା।

[୫୧୫] ୫। ସମ୍ଭୱଜାତକୱଣ୍ଣନା

ରଜ୍ଜଞ୍ଚପଟିପନ୍ନାସ୍ମାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ପଞ୍ଞାପାରମିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ ମହାଉମଙ୍ଗଜାତକେ (ଜା। ୨।୨୨।୫୯୦ ଆଦୟୋ) ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଅତୀତେ ପନ କୁରୁରଟ୍ଠେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ଧନଞ୍ଚଯକୋରବ୍ୟୋ ନାମ ରାଜା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ତସ୍ସ ସୁଚିରତୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ପୁରୋହିତୋ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସାସକୋ ଅହୋସି। ରାଜା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରୋନ୍ତୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜମନୁସାସି। ସୋ ଏକଦିୱସଂ ଧମ୍ମଯାଗଂ ନାମ ପଞ୍ହଂ ଅଭିସଙ୍ଖରିତ୍ୱା ସୁଚିରତଂ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ପୁରୋହିତଂ ଆସନେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥାୟୋ ଅଭାସି –

୧୩୮।

''ରଜ୍ଜଞ୍ଚ ପଟିପନ୍ନାସ୍ମ, ଆଧିପଚ୍ଚଂ ସୁଚୀରତ;

ମହତ୍ତଂ ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛାମି, ୱିଜେତୁଂ ପଥୱିଂ ଇମଂ।

୧୩୯।

''ଧମ୍ମେନ ନୋ ଅଧମ୍ମେନ, ଅଧମ୍ମୋ ମେ ନ ରୁଚ୍ଚତି;

କିଚ୍ଚୋୱ ଧମ୍ମୋ ଚରିତୋ, ରଞ୍ଞୋ ହୋତି ସୁଚୀରତ।

୧୪୦।

''ଇଧ ଚେୱାନିନ୍ଦିତା ଯେନ, ପେଚ୍ଚ ଯେନ ଅନିନ୍ଦିତା;

ଯସଂ ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ, ଯେନ ପପ୍ପୋମୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୧୪୧।

''ଯୋହଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, କତ୍ତୁମିଚ୍ଛାମି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ବ୍ରାହ୍ମଣକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ''ତି।

ତତ୍ଥ ରଜ୍ଜନ୍ତି, ଆଚରିଯ, ମଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ସତ୍ତୟୋଜନିକେ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରେ ରଜ୍ଜଞ୍ଚ, ତିୟୋଜନସତିକେ କୁରୁରଟ୍ଠେ ଇସ୍ସରଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଆଧିପଚ୍ଚଞ୍ଚ। ପଟିପନ୍ନାସ୍ମାତି ଅଧିଗତା ଭୱାମ। ମହତ୍ତନ୍ତି ଇଦାନି ମହନ୍ତଭାୱଂ। ପତ୍ତୁମିଚ୍ଛାମି ୱିଜେତୁନ୍ତି ଇମଂ ପଥୱିଂ ଧମ୍ମେନ ଅଭିଭୱିତୁଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତୁଂ ଇଚ୍ଛାମି। କିଚ୍ଚୋୱାତି ଅୱସେସଜନେହି ରଞ୍ଞୋ ଚରିତୋ ଧମ୍ମୋ କିଚ୍ଚୋ କରଣୀଯତରୋ। ରାଜାନୁୱତ୍ତକୋ ହି ଲୋକୋ, ସୋ ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମିକେ ସବ୍ବୋପି ଧମ୍ମିକୋ ହୋତି। ତସ୍ମା ଏସ ଧମ୍ମୋ ନାମ ରଞ୍ଞୋୱ କିଚ୍ଚୋତି।

ଇଧ ଚେୱାନିନ୍ଦିତାତି ଯେନ ମଯଂ ଇଧଲୋକେ ପରଲୋକେ ଚ ଅନିନ୍ଦିତା। ଯେନ ପପ୍ପୋମୂତି ଯେନ ମଯଂ ନିରଯାଦୀସୁ ଅନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଦେୱେସୁ ଚ ମନୁସ୍ସେସୁ ଚ ଯସଂ ଇସ୍ସରିଯଂ ସୋଭଗ୍ଗଂ ପାପୁଣେୟ୍ୟାମ, ତଂ ନୋ କାରଣଂ କଥେହୀତି । ଯୋହନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯୋ ଅହଂ ଫଲୱିପାକସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ହେତୁଭୂତଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ କତ୍ତୁଂ ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିତୁଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଞ୍ଚ ଇଚ୍ଛାମି। ତଂ ତ୍ୱନ୍ତି ତସ୍ସ ମୟ୍ହଂ ତ୍ୱଂ ସୁଖେନେୱ ନିବ୍ବାନଗାମିମଗ୍ଗଂ ଆରୁୟ୍ହ ଅପଚ୍ଚିସନ୍ଧିକଭାୱଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ତଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅକ୍ଖାହି, ପାକଟଂ କତ୍ୱା କଥେହୀତି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି।

ଅଯଂ ପନ ପଞ୍ହୋ ଗମ୍ଭୀରୋ ବୁଦ୍ଧୱିସଯୋ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧମେୱ ତଂ ପୁଚ୍ଛିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂ ଅସତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣପରିଯେସକଂ ବୋଧିସତ୍ତନ୍ତି। ସୁଚିରତୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ଅବୋଧିସତ୍ତତାଯ ପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ନାସକ୍ଖି, ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଚ ପଣ୍ଡିତମାନଂ ଅକତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅସମତ୍ଥଭାୱଂ କଥେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୪୨।

‘‘ନାଞ୍ଞତ୍ର ୱିଧୁରା ରାଜ, ଏତଦକ୍ଖାତୁମରହତି;

ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, କତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି ଖତ୍ତିଯା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅୱିସଯୋ ଏସ, ମହାରାଜ, ପଞ୍ହୋ ମାଦିସାନଂ। ଅହଞ୍ହି ନେୱସ୍ସ ଆଦିଂ, ନ ପରିଯୋସାନଂ ପସ୍ସାମି, ଅନ୍ଧକାରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ୱିଯ ହୋମି। ବାରାଣସିରଞ୍ଞୋ ପନ ପୁରୋହିତୋ ୱିଧୁରୋ ନାମ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଅତ୍ଥି, ସୋ ଏତଂ ଆଚିକ୍ଖେଯ୍ଯ, ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଯଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ କତ୍ତୁମିଚ୍ଛସି, ଏତଂ ଅକ୍ଖାତୁଂ ନ ଅଞ୍ଞୋ ଅରହତୀତି।

ରାଜା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ତେନ ହି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଖିପ୍ପଂ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ତଂ ପେସେତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୧୪୩।

‘‘ଏହି ଖୋ ପହିତୋ ଗଚ୍ଛ, ୱିଧୁରସ୍ସ ଉପନ୍ତିକଂ;

ନିକ୍ଖଞ୍ଚିମଂ ସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ, ହରଂ ଗଚ୍ଛ ସୁଚୀରତ;

ଅଭିହାରଂ ଇମଂ ଦଜ୍ଜା, ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସିଟ୍ଠିଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଉପନ୍ତିକନ୍ତି ସନ୍ତିକଂ। ନିକ୍ଖନ୍ତି ପଞ୍ଚସୁୱଣ୍ଣୋ ଏକୋ ନିକ୍ଖୋ। ଅଯଂ ପନ ରତ୍ତସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ନିକ୍ଖସହସ୍ସଂ ଦତ୍ୱା ଏୱମାହ। ଇମଂ ଦଜ୍ଜାତି ତେନ ଇମସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହେ କଥିତେ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଧମ୍ମାନୁସିଟ୍ଠିଯା ଅଭିହାରପୂଜଂ କରୋନ୍ତୋ ଇମଂ ନିକ୍ଖସହସ୍ସଂ ଦଦେଯ୍ଯାସୀତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନସ୍ସ ଲିଖନତ୍ଥାଯ ସତସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟଞ୍ଚ ଗମନତ୍ଥାଯ ଯାନଂ, ପରିୱାରତ୍ଥାଯ ବଲକାଯଂ, ତଞ୍ଚ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଉଯ୍ଯୋଜେସି। ସୋ ପନ ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉଜୁକମେୱ ବାରାଣସିଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତା ୱସନ୍ତି, ସବ୍ବାନି ତାନି ଠାନାନି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ପଞ୍ହସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତାରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଠାନେ ନିୱାସଂ ଗହେତ୍ୱା କତିପଯେହି ଜନେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାତରାସଭୁଞ୍ଜନୱେଲାଯ ୱିଧୁରସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଆଗତଭାୱଂ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ତେନ ପକ୍କୋସାପିତୋ ତଂ ସକେ ଘରେ ଭୁଞ୍ଜମାନଂ ଅଦ୍ଦସ। ତମତ୍ଥଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ସତ୍ତମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୪।

‘‘ସ୍ୱାଧିପ୍ପାଗା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ୱିଧୁରସ୍ସ ଉପନ୍ତିକଂ;

ତମଦ୍ଦସ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ଅସମାନଂ ସକେ ଘରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସ୍ୱାଧିପ୍ପାଗାତି ସୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଗୋତ୍ତୋ ସୁଚିରତୋ ଅଧିପ୍ପାଗା, ଗତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମହାବ୍ରହ୍ମାତି ମହାବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ଅସମାନନ୍ତି ଭୁଞ୍ଜମାନଂ।

ସୋ ପନ ତସ୍ସ ବାଲସହାଯକୋ ଏକାଚରିଯକୁଲେ ଉଗ୍ଗହିତସିପ୍ପୋ, ତସ୍ମା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଭତ୍ତକିଚ୍ଚପରିଯୋସାନେ ସୁଖନିସିନ୍ନୋ ‘‘ସମ୍ମ କିମତ୍ଥଂ ଆଗତୋସୀ’’ତି ପୁଟ୍ଠୋ ଆଗମନକାରଣଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୫।

‘‘ରଞ୍ଞୋହଂ ପହିତୋ ଦୂତୋ, କୋରବ୍ୟସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

‘ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛେସି’, ଇଚ୍ଚବ୍ରୱି ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ୱିଧୁରକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋହନ୍ତି ଅହଂ ରଞ୍ଞୋ କୋରବ୍ୟସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ ଦୂତୋ। ପହିତୋତି ତେନ ପେସିତୋ ଇଧାଗମିଂ। ପୁଚ୍ଛେସୀତି ସୋ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲଗୋତ୍ତୋ ଧନଞ୍ଚଯରାଜା ମଂ ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହଂ ନାମ ପୁଚ୍ଛି, ଅହଂ କଥେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ‘‘ତ୍ୱଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ ଆରୋଚେସିଂ, ସୋ ଚ ପଣ୍ଣାକାରଂ ଦତ୍ୱା ପଞ୍ହପୁଚ୍ଛନତ୍ଥାଯ ମଂ ତୱ ସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତୋ ‘‘ୱିଧୁରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ପଞ୍ହସ୍ସ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ପାଠିଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛେୟ୍ୟାସୀ’’ତି ଅବ୍ରୱି। ‘‘ତଂ ତ୍ୱଂ ଇଦାନି ମଯା ପୁଚ୍ଛିତୋ ଅକ୍ଖାହୀ’’ତି।

ତଦା ପନ ସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ‘‘ମହାଜନସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗଙ୍ଗଂ ପିଦହନ୍ତୋ ୱିଯ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ୱିଚାରେତି। ତସ୍ସ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଓକାସୋ ନତ୍ଥି। ସୋ ତମତ୍ଥଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ନୱମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୬।

‘‘ଗଙ୍ଗଂ ମେ ପିଦହିସ୍ସନ୍ତି, ନ ତଂ ସକ୍କୋମି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଅପିଧେତୁଂ ମହାସିନ୍ଧୁଂ, ତଂ କଥଂ ସୋ ଭୱିସ୍ସତି;

ନ ତେ ସକ୍କୋମି ଅକ୍ଖାତୁଂ, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଯ୍ହଂ ‘‘ମହାଜନସ୍ସ ନାନାଚିତ୍ତଗତିସଙ୍ଖାତଂ ଗଙ୍ଗଂ ପିଦହିସ୍ସ’’ନ୍ତି ବ୍ୟାପାରୋ ଉପ୍ପନ୍ନୋ, ତମହଂ ମହାସିନ୍ଧୁଂ ଅପିଧେତୁଂ ନ ସକ୍କୋମି, ତସ୍ମା କଥଂ ସୋ ଓକାସୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଯସ୍ମା ତେ ଅହଂ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେଯ୍ୟଂ। ଇତି ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତଞ୍ଚେୱ ଓକାସଞ୍ଚ ଅଲଭନ୍ତୋ ନ ତେ ସକ୍କୋମି ଅକ୍ଖାତୁଂ ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତୋତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ମେ ପଣ୍ଡିତୋ ମଯା ଞାଣୱନ୍ତତରୋ, ସୋ ତେ ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗଚ୍ଛାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୭।

‘‘ଭଦ୍ରକାରୋ ଚ ମେ ପୁତ୍ତୋ, ଓରସୋ ମମ ଅତ୍ରଜୋ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଓରସୋତି ଉରେ ସଂୱଡ୍ଢୋ। ଅତ୍ରଜୋତି ଅତ୍ତନା ଜାତୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଚିରତୋ ୱିଧୁରସ୍ସ ଘରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭଦ୍ରକାରସ୍ସ ଭୁତ୍ତପାତରାସସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ପରିସମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନକାଲେ ନିୱେସନଂ ଅଗମାସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଏକାଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୮।

‘‘ସ୍ୱାଧିପ୍ପାଗା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ଭଦ୍ରକାରସ୍ସୁପନ୍ତିକଂ;

ତମଦ୍ଦସ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ନିସିନ୍ନଂ ସମ୍ହି ୱେସ୍ମନୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱେସ୍ମନୀତି ଘରେ।

ସୋ ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭଦ୍ରକାରମାଣୱେନ କତାସନାଭିହାରସକ୍କାରୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଗମନକାରଣଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଦ୍ୱାଦସମଂ ଗାଥମାହ –

୧୪୯।

‘‘ରଞ୍ଞୋହଂ ପହିତୋ ଦୂତୋ, କୋରବ୍ୟସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

‘ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛେସି’, ଇଚ୍ଚବ୍ରୱି ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ଭଦ୍ରକାର ପବ୍ରୂହି ମେ’’ତି।

ଅଥ ନଂ ଭଦ୍ରକାରୋ, ‘‘ତାତ, ଅହଂ ଇମେସୁ ଦିୱସେସୁ ପରଦାରିକକମ୍ମେ ଅଭିନିୱିଟ୍ଠୋ, ଚିତ୍ତଂ ମେ ବ୍ୟାକୁଲଂ, ତେନ ତ୍ୟାହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, ମୟ୍ହଂ ପନ କନିଟ୍ଠୋ ସଞ୍ଜୟକୁମାରୋ ନାମ ମୟା ଅତିୱିୟ ଞାଣୱନ୍ତତରୋ, ତଂ ପୁଚ୍ଛ, ସୋ ତେ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସ୍ସତୀ’’ତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୦।

‘‘ମଂସକାଜଂ ଅୱହାୟ, ଗୋଧଂ ଅନୁପତାମହଂ;

ନ ତେ ସକ୍କୋମି ଅକ୍ଖାତୁଂ, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତୋ।

୧୫୧।

‘‘ସଞ୍ଜୟୋ ନାମ ମେ ଭାତା, କନିଟ୍ଠୋ ମେ ସୁଚୀରତ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମଂସକାଜନ୍ତି ଯଥା ନାମ ପୁରିସୋ ଥୂଲମିଗମଂସଂ କାଜେନାଦାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଗୋଧପୋତକଂ ଦିସ୍ୱା ମଂସକାଜଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ତଂ ଅନୁବନ୍ଧେୟ୍ୟ, ଏୱମେୱ ଅତ୍ତନୋ ଘରେ ୱସୱତ୍ତିନିଂ ଭରିୟଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପରସ୍ସ ରକ୍ଖିତଗୋପିତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଅନୁବନ୍ଧନ୍ତୋ ହୋମୀତି ଦୀପେନ୍ତୋ ଏୱମାହାତି।

ସୋ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସଞ୍ଜୟସ୍ସ ନିୱେସନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତେନ କତସକ୍କାରୋ ଆଗମନକାରଣଂ ପୁଟ୍ଠୋ ଆଚିକ୍ଖି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୨।

‘‘ସ୍ୱାଧିପ୍ପାଗା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ସଞ୍ଜୟସ୍ସ ଉପନ୍ତିକଂ;

ତମଦ୍ଦସ ମହାବ୍ରହ୍ମା, ନିସିନ୍ନଂ ସମ୍ହି ୱେସ୍ମନି।

୧୫୩।

‘‘ରଞ୍ଞୋହଂ ପହିତୋ ଦୂତୋ, କୋରବ୍ୟସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

‘ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛେସି’, ଇଚ୍ଚବ୍ରୱି ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ସଞ୍ଚଯକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ସଞ୍ଚଯକୁମାରୋ ପନ ତଦା ପରଦାରମେୱ ସେୱତି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ‘‘ଅହଂ, ତାତ, ପରଦାରଂ ସେୱାମି, ସେୱନ୍ତୋ ଚ ପନ ଗଙ୍ଗଂ ଓତରିତ୍ୱା ପରତୀରଂ ଗଚ୍ଛାମି, ତଂ ମଂ ସାଯଞ୍ଚ ପାତୋ ଚ ନଦିଂ ତରନ୍ତଂ ମଚ୍ଛୁ ଗିଲତି ନାମ, ତେନ ଚିତ୍ତଂ ମେ ବ୍ୟାକୁଲଂ, ନ ତ୍ୱାହଂ ଆଚିକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସାମି, କନିଟ୍ଠୋ ପନ ମେ ସମ୍ଭୱକୁମାରୋ ନାମ ଅତ୍ଥି ଜାତିଯା ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ, ମଯା ସତଗୁଣେନ ସହସ୍ସଗୁଣେନ ସତସହସ୍ସଗୁଣେନାଧିକଞ୍ଞାଣତରୋ, ସୋ ତେ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସତି, ଗଚ୍ଛ ତଂ ପୁଚ୍ଛାହୀ’’ତି ଆହ। ଇମମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୪।

‘‘ସଦା ମଂ ଗିଲତେ ମଚ୍ଚୁ, ସାଯଂ ପାତୋ ସୁଚୀରତ;

ନ ତେ ସକ୍କୋମି ଅକ୍ଖାତୁଂ, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତୋ।

୧୫୫।

‘‘ସମ୍ଭୱୋ ନାମ ମେ ଭାତା, କନିଟ୍ଠୋ ମେ ସୁଚୀରତ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ଗନ୍ତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛସ୍ସୁ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁଚିରତୋ ‘‘ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ ଇମସ୍ମିଂ ଲୋକେ ଅବ୍ଭୁତୋ ଭୱିସ୍ସତି, ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି ମଞ୍ଞେ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୬।

‘‘ଅବ୍ଭୁତୋ ୱତ ଭୋ ଧମ୍ମୋ, ନାଯଂ ଅସ୍ମାକ ରୁଚ୍ଚତି;

ତଯୋ ଜନା ପିତାପୁତ୍ତା, ତେ ସୁ ପଞ୍ଞାଯ ନୋ ୱିଦୂ।

୧୫୭।

‘‘ନ ତଂ ସକ୍କୋଥ ଅକ୍ଖାତୁଂ, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତା;

କଥଂ ନୁ ଦହରୋ ଜଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନାଯନ୍ତି ଅଯଂ ପଞ୍ହଧମ୍ମୋ ଅବ୍ଭୁତୋ, ଇମଂ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥେନ ନାମ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଯଂ ତ୍ୱଂ ‘‘କୁମାରୋ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦସି, ନାଯଂ ଅସ୍ମାକଂ ରୁଚ୍ଚତି। ତେ ସୂତି ଏତ୍ଥ ସୁ-କାରୋ ନିପାତମତ୍ତଂ। ପିତାତି ୱିଧୁରୋ ପଣ୍ଡିତୋ, ପୁତ୍ତା ଭଦ୍ରକାରୋ ସଞ୍ଚଯୋ ଚାତି ତେପି ତଯୋ ପିତାପୁତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯ ଇମଂ ଧମ୍ମଂ ନୋ ୱିଦୂ, ନ ୱିଜାନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞୋ କୋ ଜାନିସ୍ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ ତନ୍ତି ତୁମ୍ହେ ତଯୋ ଜନା ପୁଚ୍ଛିତା ଏତଂ ଅକ୍ଖାତୁଂ ନ ସକ୍କୋଥ, ଦହରୋ ସତ୍ତୱସ୍ସିକୋ କୁମାରୋ ପୁଚ୍ଛିତୋ କଥଂ ନୁ ଜଞ୍ଞା, କେନ କାରଣେନ ଜାନିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସଞ୍ଚଯକୁମାରୋ, ‘‘ତାତ, ସମ୍ଭୱକୁମାରଂ ‘ଦହରୋ’ତି ମା ଉଞ୍ଞାସି, ସଚେପି ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନାତ୍ଥିକୋ, ଗଚ୍ଛ ନଂ ପୁଚ୍ଛା’’ତି ଅତ୍ଥଦୀପନାହି ଉପମାହି କୁମାରସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଦ୍ୱାଦସ ଗାଥା ଅଭାସି –

୧୫୮।

‘‘ମା ନଂ ଦହରୋତି ଉଞ୍ଞାସି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ସମ୍ଭୱଂ;

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସମ୍ମଓଂ ଜଞ୍ଞା, ଅଙ୍ଗଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୧୫୯।

‘‘ଯଥାପି ଚନ୍ଦୋ ୱିମଲୋ, ଗଚ୍ଛଂ ଆକାସଧାତୁଯା;

ସବ୍ବେ ତାରାଗଣେ ଲୋକେ, ଆଭାଯ ଅତିରୋଚତି।

୧୬୦।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଦହରୂପେତୋ, ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସମ୍ମୱୋ;

ମା ନଂ ଦହରୋତି ଉଞ୍ଞାସି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ସମ୍ମଓଂ;

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସମ୍ମଓଂ ଜଞ୍ଞା, ଅଙ୍ଗଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୧୬୧।

‘‘ଯଥାପି ରମ୍ମକୋ ମାସୋ, ଗିମ୍ହାନଂ ହୋତି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଅତେୱଞ୍ଞେହି ମାସେହି, ଦୁମପୁପ୍ଫେହି ସୋଭତି।

୧୬୨।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଦହରୂପେତୋ, ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସମ୍ମୱୋ;

ମା ନଂ ଦହରୋତି ଉଞ୍ଞାସି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ସମ୍ମଓଂ;

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସମ୍ମଓଂ ଜଞ୍ଞା, ଅଙ୍ଗଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୧୬୩।

‘‘ଯଥାପି ହିମୱା ବ୍ରହ୍ମେ, ପବ୍ବତୋ ଗନ୍ଧମାଦନୋ;

ନାନାରୁକ୍ଖେହି ସଞ୍ଛନ୍ନୋ, ମହାଭୂତଗଣାଲଯୋ;

ଓସଧେହି ଚ ଦିବ୍ବେହି, ଦିସା ଭାତି ପୱାତି ଚ।

୧୬୪।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଦହରୂପେତୋ, ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସମ୍ମୱୋ;

ମା ନଂ ଦହରୋତି ଉଞ୍ଞାସି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ସମ୍ମଓଂ;

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସମ୍ମଓଂ ଜଞ୍ଞା, ଅଙ୍ଗଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୧୬୫।

‘‘ଯଥାପି ପାୱକୋ ବ୍ରହ୍ମେ, ଅଚ୍ଚିମାଲୀ ଯସସ୍ସିମା;

ଜଲମାନୋ ୱନେ ଗଚ୍ଛେ, ଅନଲୋ କଣ୍ହୱତ୍ତନୀ।

୧୬୬।

‘‘ଘତାସନୋ ଧୂମକେତୁ, ଉତ୍ତମାହେୱନନ୍ଦହୋ;

ନିସୀଥେ ପଦ୍ଭତଗ୍ଗସ୍ମିଂ, ପହୂତେଧୋ ୱିରୋଚତି।

୧୬୭।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଦହରୂପେତୋ, ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସମ୍ଭୱୋ;

ମା ନଂ ଦହରୋତି ଉଞ୍ଞାସି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ସମ୍ଭୱଂ;

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସମ୍ଭୱଂ ଜଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣ।

୧୬୮।

‘‘ଜୱେନ ଭଦ୍ରଂ ଜାନନ୍ତି, ବଲିବଦ୍ଦଞ୍ଚ ୱାହିଯେ;

ଦୋହେନ ଧେନୁଂ ଜାନନ୍ତି, ଭାସମାନଞ୍ଚ ପଣ୍ଡିତଂ।

୧୬୯।

‘‘ଏୱମ୍ପି ଦହରୂପେତୋ, ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସମ୍ଭୱୋ;

ମା ନଂ ଦହରୋତି ଉଞ୍ଞାସି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାନ ସମ୍ଭୱଂ;

ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ସମ୍ଭୱଂ ଜଞ୍ଞା, ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଜଞ୍ଞାତି ଜାନିସ୍ସସି। ଚନ୍ଦୋତି ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ। ୱିମଲୋତି ଅବ୍ଭାଦିମଲୱିରହିତୋ। ଏୱମ୍ପି ଦହରୂପେତୋତି ଏୱଂ ସମ୍ଭୱକୁମାରୋ ଦହରଭାୱେନ ଉପେତୋପି ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଅୱସେସେ ପଣ୍ଡିତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ୱିରୋଚତି। ରମ୍ମକୋତି ଚିତ୍ତମାସୋ। ଅତେୱଞ୍ଞେହୀତି ଅତିୱିଯ ଅଞ୍ଞେହି ଏକାଦସହି ମାସେହି। ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ ସମ୍ଭୱୋପି ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସୋଭତି। ହିମୱାତି ହିମପାତସମଯେ ହିମଯୁତ୍ତୋତି ହିମୱା, ଗିମ୍ହକାଲେ ହିମଂ ୱମତୀତି ହିମୱା। ସମ୍ପତ୍ତଂ ଜନଂ ଗନ୍ଧେନ ମଦଯତୀତି ଗନ୍ଧମାଦନୋ। ମହାଭୂତଗଣାଲଯୋତି ଦେୱଗଣାନଂ ନିୱାସୋ। ଦିସା ଭାତୀତି ସବ୍ବଦିସା ଏକୋଭାସା ୱିଯ କରୋତି। ପୱାତୀତି ଗନ୍ଧେନ ସବ୍ବଦିସା ୱାଯତି। ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ ସମ୍ଭୱୋପି ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ସବ୍ବଦିସା ଭାତି ଚେୱ ପୱାତି ଚ।

ଯସସ୍ସିମାତି ତେଜସମ୍ପତ୍ତିଯା ଯସସ୍ସିମା। ଅଚ୍ଚିମାଲୀତି ଅଚ୍ଚୀହି ଯୁତ୍ତୋ। ଜଲମାନୋ ୱନେ ଗଚ୍ଛେତି ଗଚ୍ଛସଙ୍ଖାତେ ମହାୱନେ ଜଲନ୍ତୋ ଚରତି। ଅନଲୋତି ଅତିତ୍ତୋ। ଗତମଗ୍ଗସ୍ସ କଣ୍ହଭାୱେନ କଣ୍ହୱତ୍ତନୀ। ଯଞ୍ଞେ ଆହୁତିୱସେନ ଆହୁତଂ ଘତଂ ଅସ୍ନାତୀତି ଘତାସନୋ। ଧୂମୋ କେତୁକିଚ୍ଚଂ ଅସ୍ସ ସାଧେତୀତି ଧୂମକେତୁ। ଉତ୍ତମାହେୱନନ୍ଦହୋତି ଅହେୱନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱନସଣ୍ଡୋ, ଉତ୍ତମଂ ୱନସଣ୍ଡଂ ଦହତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନିସୀଥେତି ରତ୍ତିଭାଗେ। ପଦ୍ଭତଗ୍ଗସ୍ମିନ୍ତି ପଦ୍ଭତସିଖରେ। ପହୂତେଧୋତି ପହୂତିନ୍ଧନୋ। ୱିରୋଚତୀତି ସବ୍ବଦିସାସୁ ଓଭାସତି। ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ ମମ କନିଟ୍ଠୋ ସମ୍ଭୱକୁମାରୋ ଦହରୋପି ପଞ୍ଞାଯୋଗେନ ୱିରୋଚତି। ଭଦ୍ରନ୍ତି ଭଦ୍ରଂ ଅସ୍ସାଜାନୀଯଂ ଜୱସମ୍ପତ୍ତିଯା ଜାନନ୍ତି, ନ ସରୀରେନ। ୱାହିଯେତି ୱହିତବ୍ବଭାରେ ସତି

ଭାରଓହତାଯ ‘‘ଅହଂ ଉତ୍ତମୋ’’ତି ବଲିବଦ୍ଦଂ ଜାନନ୍ତି। ଦୋହେନାତି ଦୋହସମ୍ପତ୍ତିଯା ଧେନୁଂ ‘‘ସୁଖୀରା’’ତି ଜାନନ୍ତି। ଭାସମାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ନାଭାସମାନଂ ଜାନନ୍ତି, ମିସ୍ସଂ ବାଲେହି ପଣ୍ଡିତ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ (ସଂ। ନି। ୨।୨୪୧) ଆହରିତବ୍ବଂ।

ସୁଚିରତୋ ଏୱଂ ତସ୍ମିଂ ସଚ୍ଚୱଂ ୱଣ୍ଣେନ୍ତେ ‘‘ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଜାନିସ୍ସାମୀ’’ତି ‘‘କହଂ ପନ ତେ କୁମାର କନିଟ୍ଠୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ସୋ ସୀହପଞ୍ଜରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ହତ୍ଥଂ ପସାରେତ୍ୱା ‘‘ଯୋ ଏସ ପାସାଦଦ୍ୱାରେ ଅନ୍ତରୱୀଥିଯା କୁମାରକେହି ସଦ୍ଧିଂ ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣୋ କୀଳଅତି, ଅଯଂ ମମ କନିଟ୍ଠୋ, ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ତଂ ପୁଚ୍ଛ, ବୁଦ୍ଧଲୀଳଆଯ ତେ ପଞ୍ହଂ କଥେସ୍ସତୀ’’ତି ଆହ। ସୁଚିରତୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପାସାଦା ଓରୁଯ୍ହ କୁମାରସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଅଗମାସି। କାଯ ୱେଲାଯାତି? କୁମାରସ୍ସ ନିୱତ୍ଥସାଟକଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଖନ୍ଧେ ଖିପିତ୍ୱା ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି ପଂସୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତୱେଲାଯ। ତମତ୍ଥଂ ଆୱିକରୋନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଗାଥମାହ –

୧୭୦।

‘‘ସ୍ୱାଧିପ୍ପାଗା ଭାରଦ୍ୱାଜୋ, ସଚ୍ଚୱସ୍ସ ଉପନ୍ତିକଂ;

ତମଦ୍ଦସ ମହାବ୍ରହ୍ମା, କୀଳଅମାନଂ ବହୀପୁରେ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବହୀପୁରେତି ବହିନିୱେସନେ।

ମହାସତ୍ତୋପି ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରତୋ ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ତାତ, କେନତ୍ଥେନାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା, ‘‘ତାତ, କୁମାର ଅହଂ ଜମ୍ବୁଦୀପତଲେ ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ମଯା ପୁଚ୍ଛିତଂ ପଞ୍ହଂ କଥେତୁଂ ସମତ୍ଥଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ତୱ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ କିର ଅୱିନିଚ୍ଛିତୋ ପଞ୍ହୋ ମମ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତୋ, ଅହଂ ଞାଣେନ ମହଲ୍ଲକୋ’’ତି ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ହତ୍ଥଗତଂ ପଂସୁଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଖନ୍ଧତୋ ସାଟକଂ ଆଦାଯ ନିୱାସେତ୍ୱା ‘‘ପୁଚ୍ଛ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବୁଦ୍ଧଲୀଳଆଯ ତେ କଥେସ୍ସାମୀ’’ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁପୱାରଣଂ ପୱାରେସି। ତତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ –

୧୭୧।

‘‘ରଞ୍ଞୋହଂ ପହିତୋ ଦୂତୋ, କୋରବ୍ୟସ୍ସ ଯସସ୍ସିନୋ;

‘ଅତ୍ଥଂ ଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୁଚ୍ଛେସି’, ଇଚ୍ଚବ୍ରୱି ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ;

ତଂ ତ୍ୱଂ ଅତ୍ଥଞ୍ଚ ଧମ୍ମଞ୍ଚ, ସଚ୍ଚୱକ୍ଖାହି ପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତି। –

ଗାଥାଯ ପଞ୍ହଂ ପୁଚ୍ଛି।

ତସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ସଚ୍ଚୱପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଗଗନମଜ୍ଝେ ପୁଣ୍ଣଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ପାକଟୋ ଅହୋସି।

ଅଥ ନଂ ‘‘ତେନ ହି ସୁଣୋହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୧୭୨।

‘‘ତଗ୍ଘ ତେ ଅହମକ୍ଖିସ୍ସଂ, ଯଥାପି କୁସଲୋ ତଥା;

ରାଜା ଚ ଖୋ ତଂ ଜାନାତି, ଯଦି କାହତି ୱା ନ ୱା’’ତି।

ତସ୍ସ ଅନ୍ତରୱୀଥିଯଂ ଠତ୍ୱା ମଧୁରସ୍ସରେନ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ସଦ୍ଦୋ ଦ୍ୱାଦସଯୋଜନିକଂ ସକଲବାରାଣସିନଗରଂ ଅୱତ୍ଥରି। ଅଥ ରାଜା ଚ ଉପରାଜାଦଯୋ ଚ ସବ୍ବେ ସନ୍ନିପତିଂସୁ। ମହାସତ୍ତୋ ମହାଜନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ଧମ୍ମଦେସନଂ ପଟ୍ଠପେସି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ଏକଂସଓ୍ୱଚନଂ। ଯଥାପି କୁସଲୋତି ଯଥା ଅତିକୁସଲୋ ସଇଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋ ଆଚିକ୍ଖତି, ତଥା ତେ ଏକଂସେନେଓ୍ୱ ଅହମକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରାଜା ଚ ଖୋ ତନ୍ତି ଅହଂ ତଂ ପଞ୍ହଂ ଯଥା ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜା ଜାନିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତଥା କଥେସ୍ସାମି। ତତୋ ଉତ୍ତରି ରାଜା ଏଓ୍ୱ ତଂ ଜାନାତି, ଯଦି କରିସ୍ସତି ଓ୍ୱା ନ ଓ୍ୱା କରିସ୍ସତି, କରୋନ୍ତସ୍ସ ଓ୍ୱା ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଓ୍ୱା ତସ୍ସେଓ୍ୱେତଂ ଭଓ୍ୱିସ୍ସତି, ମୟ୍ହଂ ପନ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ଦୀପେତି।

ଏଓ୍ୱଂ ଇମାଯ ଗାଥାଯ ପଞ୍ହକଥନଂ ପଟିଜାନିତ୍ୱା ଇଦାନି ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହଂ କଥେନ୍ତୋ ଆହ –

୧୭୩।

‘‘ଅଜ୍ଜ ସୁଓ୍ୱେତି ସଂସେୟ୍ୟ, ରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠୋ ସୁଚୀରତ;

ମା କତ୍ୱା ଅଓ୍ୱସୀ ରାଜା, ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ଯୁଧିଟ୍ଠିଲୋ।

୧୭୪।

‘‘ଅଜ୍ଝତ୍ତଞ୍ଞେଓ୍ୱ ସଂସେୟ୍ୟ, ରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠୋ ସୁଚୀରତ;

କୁମ୍ମଗ୍ଗଂ ନ ନିଓ୍ୱେସେୟ୍ୟ, ଯଥା ମୂଳ୍ହୋ ଅଚେତସୋ।

୧୭୫।

‘‘ଅତ୍ତାନଂ ନାତିଓ୍ୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ଅଧମ୍ମଂ ନ ସମାଚରେ;

ଅତିତ୍ଥେ ନପ୍ପତାରେୟ୍ୟ, ଅନତ୍ଥେ ନ ଯୁତୋ ସିଯା।

୧୭୬।

‘‘ଯୋ ଚ ଏତାନି ଠାନାନି, କତ୍ତୁଂ ଜାନାତି ଖତ୍ତିଯୋ;

ସଦା ସୋ ଓ୍ୱଡ୍ଢତେ ରାଜା, ସୁକ୍କପକ୍ଖେଓ୍ୱ ଚନ୍ଦିମା।

୧୭୭।

‘‘ଞାତୀନଞ୍ଚ ପିଯୋ ହୋତି, ମିତ୍ତେସୁ ଚ ଓ୍ୱିରୋଚତି;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ସପ୍ପଞ୍ଞୋ, ସଗ୍ଗଂ ସୋ ଉପପଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସଂସେୟ୍ୟାତି କଥେୟ୍ୟ। ଇଦଂ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତ, ସୁଚିରତ ସଚେ ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞା ‘‘ଅଜ୍ଜ ଦାନଂ ଦେମ, ସୀଲଂ ରକ୍ଖାମ, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରୋମା’’ତି କୋଚି ପୁଟ୍ଠୋ, ‘‘ମହାରାଜ, ଅଜ୍ଜ ତାଓ୍ୱ ପାଣଂ ହନାମ, କାମେ ପରିଭୁଞ୍ଜାମ, ସୁରଂ ପିଓ୍ୱାମ, କୁସଲଂ ପନ କରିସ୍ସାମ ସୁଓ୍ୱେ’’ତି ରଞ୍ଞୋ କଥେୟ୍ୟ, ତସ୍ସ ଅତିମହନ୍ତସ୍ସପି ଅମଚ୍ଚସ୍ସ ଓ୍ୱଚନଂ କତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ରାଜା ଯୁଧିଟ୍ଠିଲଗୋତ୍ତୋ ତଥାରୂପେ ଅତ୍ଥେ ଜାତେ ତଂ ଦିଓ୍ୱସଂ ପମାଦେନ ଓ୍ୱୀତିନାମେନ୍ତୋ ମା ଅଓ୍ୱସି, ତସ୍ସ ଓ୍ୱଚନଂ ଅକତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଅପରିହାପେତ୍ୱା କୁସଲପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ କମ୍ମଂ କରୋତୁଯେଓ୍ୱ, ଇଦମସ୍ସ କଥେୟ୍ୟାସୀତି। ଏଓ୍ୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଇମାଯ ଗାଥାଯ –

‘‘ଅଜ୍ଜେଓ୍ୱ କିଚ୍ଚମାତପ୍ପଂ, କୋ ଜଞ୍ଞା ମରଣଂ ସୁଓ୍ୱେ’’ତି। (ମ॰ ନି॰ ୩।୨୭୨) –

ଭଦ୍ଦେକରତ୍ତସୁତ୍ତଞ୍ଚେଓ୍ୱ,

‘‘ଅପ୍ପମାଦୋ ଅମତପଦଂ, ପମାଦୋ ମଚ୍ଚୁନୋ ପଦ’’ନ୍ତି। (ଧ। ପ। ୨୧) –

ଅପ୍ପମାଦୋୱାଦଞ୍ଚ କଥେସି।

ଅଚ୍ଛରଙ୍ଗୁଲିମତ୍ତମ୍ପୀତି, ତାତ, ସୁଚିରତ ସମ୍ଭୱପଣ୍ଡିତୋ ତଯା ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିତେ କିଂ କଥେସୀତି ରଞ୍ଞା ପୁଟ୍ଠୋ ସମାନୋ ତୁମ୍ହାକଂ ରଞ୍ଞୋ ଅଚ୍ଛରଙ୍ଗୁଲିମତ୍ତମ୍ପି ସଂସେୟ୍ୟ, ନିଯକଚ୍ଛନ୍ଦସଙ୍ଖାତଂ ଖନ୍ଧପଞ୍ଚକଂ ହୁତ୍ୱା ଅଭାୱତୋ ଅନିଚ୍ଚନ୍ତି କଥେୟ୍ୟାସି। ଏୱାୱତା ମହାସତ୍ତୋ –

‘‘ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖାରା ଅନିଚ୍ଚାତି, ଯଦା ପଞ୍ଞାଯ ପସ୍ସତି’’। (ଧ। ପ। ୨୭୭) –

‘‘ଅନିଚ୍ଚା ୱତ ସଙ୍ଖାରା, ଉପ୍ପାଦୱଯଧମ୍ମିନୋ’’ତି। (ଦୀ। ନି। ୨।୨୨୧) –

ଏୱଂ ୱିଭାୱିତଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ କଥେସୀତି।

କୁମ୍ମଗ୍ଗନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଥା ମୂଳ୍ହୋ ଅଚେତନୋ ଅନ୍ଧବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନୋ ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିଗତସଙ୍ଖାତଂ କୁମ୍ମଗ୍ଗଂ ସେୱତି, ଏୱଂ ତୱ ରାଜା ତଂ କୁମ୍ମଗ୍ଗଂ ନ ସେୱେୟ୍ୟ, ନିୟ୍ୟାନିକଂ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥମଗ୍ଗମେୱ ସେୱତୁ, ଏୱମସ୍ସ ୱଦେୟ୍ୟାସୀତି।

ଅୱାନନ୍ତି ଇମଂ ସୁଗତିଯଂ ଠିତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ନାତିୱତ୍ତେୟ୍ୟ, ଯେନ କମ୍ମେନ ତିସ୍ସୋ କୁସଲସମ୍ପତ୍ତିଯୋ ସଦ୍ଦକାମସଗ୍ଗେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅପାଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି, ତଂ କମ୍ମଂ ନ କରେୟ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଧମ୍ମନ୍ତି ତିୱିଧଦୁଚ୍ଚରିତସଙ୍ଖାତଂ ଅଧମ୍ମଂ ନ ସମାଚରେୟ୍ୟ। ଅତିତ୍ଥେତି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠିଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତେ ଅତିତ୍ଥେ ନପ୍ପତାରେୟ୍ୟ ନ ଓତାରେୟ୍ୟ। ‘‘ନ ତାରେୟ୍ୟା’’ତିପି ପାଠୋ, ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିମାପଜ୍ଜନ୍ତଂ ଜନଂ ନ ଓତାରେୟ୍ୟ। ଅନତ୍ଥେତି ଅକାରଣେ। ନ ଯୁତୋତି ଯୁତ୍ତପଯୁତ୍ତୋ ନ ସିଯା। ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଯଦି ତେ ରାଜା ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହେ ୱତ୍ତିତୁକାମୋ, ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଓୱାଦେ ୱତ୍ତତୂ’’ତି ତସ୍ସ କଥେୟ୍ୟାସୀତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ସଦାତି ସତତଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଯୋ ଖତ୍ତିଯୋ ଏତାନି କାରଣାନି କାତୁଂ ଜାନାତି, ସୋ ରାଜା ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ଚନ୍ଦୋ ୱିଯ ସଦା ୱଡ୍ଢତୀ’’ତି । ୱିରୋଚତୀତି ମିତ୍ତାମଚ୍ଚାନଂ ମଜ୍ଝେ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲାଚାରଞ୍ଞାଣାଦୀହି ଗୁଣେହି ସୋଭତି ୱିରୋଚତୀତି।

ଏୱଂ ମହାସତ୍ତୋ ଗଗନତଲେ ଚନ୍ଦଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ୱିଯ ବୁଦ୍ଧଲୀଳ୍ହାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପଞ୍ହଂ କଥେସି। ମହାଜନୋ ନଦନ୍ତୋ ସେଳେନ୍ତୋ ଅପ୍ଫୋଟେନ୍ତୋ ସାଧୁକାରସହସ୍ସାନି ଅଦାସି, ଚେଲୁକ୍ଖେପେ ଚ ଅଙ୍ଗୁଲିଫୋଟେ ଚ ପୱତ୍ତେସି, ହତ୍ଥପିଳନ୍ଧନାଦୀନି ଖିପି। ଏୱଂ ଖିତ୍ତଧନଂ କୋଟିମତ୍ତଂ ଅହୋସି। ରାଜାପିସ୍ସ ତୁଟ୍ଠୋ ମହନ୍ତଂ ଯସଂ ଅଦାସି। ସୁଚିରତୋପି ନିକ୍ଖସହସ୍ସେନ ପୂଜଂ କତ୍ୱା ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟେ ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲକେନ ପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଲିଖିତ୍ୱା ଇନ୍ଦପତ୍ଥନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ରଞ୍ଞୋ ଧମ୍ମଯାଗପଞ୍ହଂ କଥେସି। ରାଜା ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମେ ୱତ୍ତିତ୍ୱା ସଗ୍ଗପୁରଂ ପୂରେସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ତଥାଗତୋ ମହାପଞ୍ଞୋଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ଧନଞ୍ଚଯରାଜା ଆନନ୍ଦୋ ଅହୋସି, ସୁଚିରତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧୋ, ୱିଧୁରୋ କସ୍ସପୋ, ଭଦ୍ରକାରୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ, ସଞ୍ଜଯମାଣୱୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସମ୍ଭୱପଣ୍ଡିତୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସମ୍ଭୱଜାତକୱଣ୍ଣନା ପଞ୍ଚମା।

[୫୧୬] ୬। ମହାକପିଜାତକୱଣ୍ଣନା

ବାରାଣସ୍ୟଂ ଅହୂ ରାଜାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ୱେଳୁୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ସିଲାପୱିଜ୍ଝନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତେନ ହି ଧନୁଗ୍ଗହେ ପଯୋଜେତ୍ୱା ଅପରଭାଗେ ସିଲାଯ ପୱିଦ୍ଧାଯ ଭିକ୍ଖୂହି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣେ କଥିତେ ସତ୍ଥା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୟ୍ହଂ ସିଲଂ ପୱିଜ୍ଝିଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିଯଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ କାସିକଗାମକେ ଏକୋ କସ୍ସକବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଖେତ୍ତଂ କସିତ୍ୱା ଗୋଣେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଆରଭି। ଗୋଣା ଏକସ୍ମିଂ ଗଚ୍ଛେ ପଣ୍ଣାନି ଖାଦନ୍ତା ଅନୁକ୍କମେନ ଅଟୱିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ପଲାଯିଂସୁ। ସୋ ୱେଲଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା କୁଦ୍ଦାଲଂ ଠପେତ୍ୱା ଗୋଣେ

ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଅଦିସ୍ୱା ଦୋମନସ୍ସପ୍ପତ୍ତୋ ତେ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋଅଟଓିଂ ପଓିସିତ୍ୱା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତୋ ହିମଓନ୍ତଂ ପାଓିସି। ସୋ ତତ୍ଥ ଦିସାମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ନିରାହାରୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ଏକଂ ତିନ୍ଦୁକରୁକ୍ଖଂ ଦିସ୍ୱା ଅଭିରୁୟ୍ହ ଫଲାନି ଖାଦନ୍ତୋ ତିନ୍ଦୁକରୁକ୍ଖତୋ ପରିଗଳିତ୍ୱା ସଟ୍ଠିହତ୍ଥେ ନରକପପାତେ ପତି। ତତ୍ରସ୍ସ ଦସ ଦିଓସା ୱୀତିଓତ୍ତା। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ କପିଯୋନିୟଂ ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ଫଲାଫଲାନି ଖାଦନ୍ତୋ ତଂ ପୁରିସଂ ଦିସ୍ୱା ସିଲାୟ ଯୋଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ତଂ ପୁରିସଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସିଲାୟ ମତ୍ଥକେ ନିସୀଦାପେତ୍ୱା ଏଓମାହ – ‘‘ଭୋ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଅହଂ କିଲମାମି, ମୁହୁତ୍ତଂ ନିଦ୍ଦାୟିସ୍ସାମି, ମଂ ରକ୍ଖାହୀ’’ତି। ସୋ ତସ୍ସ ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତସ୍ସ ସିଲାୟ ମତ୍ଥକଂ ପଦାଲେସି। ମହାସତ୍ତୋ ତସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ ଞତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସାଖାୟ ନିସୀଦିତ୍ୱା ‘‘ଭୋ ପୁରିସ, ତ୍ୱଂ ଭୂମିୟା ଗଚ୍ଛ, ଅହଂ ସାଖଗ୍ଗେନ ତୁୟ୍ହଂ ମଗ୍ଗଂ ଆଚିକ୍ଖନ୍ତୋ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ତଂ ପୁରିସଂ ଅରଞ୍ଞତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ମଗ୍ଗେ ଠପେତ୍ୱା ପବ୍ବତପାଦମେଓ ପାଓିସି। ସୋ ପୁରିସୋ ମହାସତ୍ତେ ଅପରଜ୍ଝିତ୍ୱା କୁଟ୍ଠୀ ହୁତ୍ୱା ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମେଯେଓ ମନୁସ୍ସପେତୋ ଅହୋସି।

ସୋ ସତ୍ତ ଓସ୍ସାନି ଦୁକ୍ଖପୀଳିତୋ ୱିଚରନ୍ତୋ ବାରାଣସିୟଂ ମିଗାଜିନଂ ନାମ ଉୟ୍ୟାନଂ ପଓିସିତ୍ୱା ପାକାରନ୍ତରେ କଦଲିପଣ୍ଣଂ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ନିପଜ୍ଜି। ତଦା ବାରାଣସିରାଜା ଉୟ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱିଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋସି ତ୍ୱଂ, କିଂ ଓା କତ୍ୱା ଇମଂ ଦୁକ୍ଖଂ ପତ୍ତୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋପିସ୍ସ ସବ୍ବଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଚିକ୍ଖି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୧୭୮।

‘‘ବାରାଣସ୍ୟଂ ଅହୂ ରାଜା, କାସୀନଂ ରଟ୍ଠଓଡ୍ଢନୋ;

ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପରିବ୍ୟୂଳ୍ହୋ, ଅଗମାସି ମିଗାଜିନଂ।

୧୭୯।

‘‘ତତ୍ଥ ବ୍ରାହ୍ମଣମଦ୍ଦକ୍ଖି, ସେତଂ ଚିତ୍ରଂ କିଲାସିନଂ;

ୱିଦ୍ଧସ୍ତଂ କୋଓିଳାରଂଓ, କିସଂ ଧମନିସନ୍ଥତଂ।

୧୮୦।

‘‘ପରମକାରୁଞ୍ଞତଂ ପତ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱା କିଚ୍ଛଗତଂ ନରଂ;

ଅଓଚ ବ୍ୟମ୍ହିତୋ ରାଜା, ଯକ୍ଖାନଂ କତମୋ ନୁସି।

୧୮୧।

‘‘ହତ୍ଥପାଦା ଚ ତେ ସେତା, ତତୋ ସେତତରଂ ସିରୋ;

ଗତ୍ତଂ କମ୍ମାସଓଣ୍ଣଂ ତେ, କିଲାସବହୁଲୋ ଚସି।

୧୮୨।

‘‘ଓଟ୍ଟନାଓଳିସଙ୍କାସା , ପିଟ୍ଠି ତେ ନିନ୍ନତୁନ୍ନତା;

କାଳପବ୍ବାଓ ତେ ଅଙ୍ଗା, ନାଞ୍ଞଂ ପସ୍ସାମି ଏଦିସଂ।

୧୮୩।

‘‘ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦୋ ତସିତୋ, କିସୋ ଧମନିସନ୍ଥତୋ;

ଛାତୋ ଆତଓରୂପୋସି, କୁତୋସି କତ୍ଥ ଗଚ୍ଛତି।

୧୮୪।

‘‘ଦୁଦ୍ଦସୀ ଅପ୍ପକାରୋସି, ଦୁବ୍ବଣ୍ଣୋ ଭୀମଦସ୍ସନୋ;

ଜନେତ୍ତି ଯାପି ତେ ମାତା, ନ ତଂ ଇଚ୍ଛେୟ୍ୟ ପସ୍ସିତୁଂ।

୧୮୫।

‘‘କିଂ କମ୍ମମକରଂ ପୁବ୍ବେ, କଂ ଅଓଜ୍ଝଂ ଅଘାତୟି;

କିବ୍ବିସଂ ଯଂ କରିତ୍ୱାନ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପାଗମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ବାରାଣସ୍ୟନ୍ତି ବାରାଣସିୟଂ। ମିତ୍ତାମଚ୍ଚପରିବ୍ୟୂଳ୍ହୋତି ମିତ୍ତେହି ଚ ଦଳ୍ହଭତ୍ତୀହି ଅମଚ୍ଚେହି ଚ ପରିୱୁତୋ। ମିଗାଜିନନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ଉୟ୍ୟାନଂ। ସେତନ୍ତି ସେତକୁଟ୍ଟେନ ସେତଂ କବରକୁଟ୍ଟେନ ୱିଚିତ୍ରଂ ପରିଭିନ୍ନେନ କଣ୍ଡୂୟନକିଲାସକୁଟ୍ଟେନ କିଲାସିନଂ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତଂ କଦଲିପଣ୍ଣେ ନିପନ୍ନଂ ଅଦ୍ଦସ। ୱିଦ୍ଧସ୍ତଂ କୋୱିଳାରଂୱାତି ୱଣମୁଖେହି ପଗ୍ଘରନ୍ତେନ ମଂସେନ ୱିଦ୍ଧସ୍ତଂ ପୁପ୍ଫିତକୋୱିଳାରସଦିସଂ। କିସନ୍ତି ଏକଚ୍ଚେସୁ ପଦେସେସୁ ଅଟ୍ଠିଚମ୍ମମତ୍ତସରୀରଂ ସିରାଜାଲସନ୍ଥତଂ। ଭୂମିୟ୍ୟତୋତି ଭୀତୋ ୱିମ୍ହୟମାପନ୍ନୋ ୱା। ଯକ୍ଖାନନ୍ତି ଯକ୍ଖାନଂ ଅନ୍ତରେ ତ୍ୱଂ କତରଯକ୍ଖୋ ନାମାସି। ୱଚ୍ଚନାୱଳିସଙ୍କାସାତି ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକଟ୍ଠାନେ ଆୱୁନିତ୍ୱା ଠପିତାୱଚ୍ଚନାୱଳିସଦିସା। ଅଙ୍ଗାତି କାଳଅପକ୍କୱଲ୍ଲିସଦିସାନି ତେ ଅଙ୍ଗାନି। ନାଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞଂ ପୁରିସଂ ଏଦିସଂ ନ ପସ୍ସାମି। ଉଗ୍ଘଟ୍ଟପାଦୋତି ରଜୋକିଣ୍ଣପାଦୋ। ଆତଓରୂପୋତି ସୁକ୍ଖସରୀରୋ। ଦୁଦ୍ଦସୀତି ଦୁକ୍ଖେନ ପସ୍ସିତବ୍ବୋ। ଅପ୍ପକାରୋସୀତି ସରୀରପ୍ପକାରରହିତୋସି, ଦୁସ୍ସଣ୍ଠାନୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ କମ୍ମମକରନ୍ତି ଇତୋ ପୁବ୍ବେ କିଂ କମ୍ମଂ ଅକରଂ, ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିବ୍ବିସନ୍ତି ଦାରୁଣକମ୍ମଂ।

ତତୋ ପରଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଆହ –

୧୮୬।

‘‘ତଗ୍ଘ ତେ ଅହମକ୍ଖିସ୍ସଂ, ଯଥାପି କୁସଲୋ ତଥା;

ସଚ୍ଚୱାଦିଞ୍ଚ ଲୋକସ୍ମିଂ, ପସଂସନ୍ତୀଧ ପଣ୍ଡିତା।

୧୮୭।

‘‘ଏକୋ ଚରଂ ଗୋଗୱେସୋ, ମୂଳ୍ହୋ ଅଚ୍ଚସରିଂ ୱନେ;

ଅରଞ୍ଞେ ଇରୀଣେ ୱିୱନେ, ନାନାକୁଞ୍ଜରସେୱିତେ।

୧୮୮।

‘‘ୱାଳମିଗାନୁଚରିତେ, ୱିପ୍ପନଟ୍ଠୋସ୍ମି କାନନେ;

ଅଚରିଂ ତତ୍ଥ ସତ୍ତାହଂ, ଖୁପ୍ପିପାସସମପ୍ପିତୋ।

୧୮୯।

‘‘ତତ୍ଥ ତିନ୍ଦୁକମଦ୍ଦକ୍ଖିଂ, ୱିସମଟ୍ଠଂ ବୁଭୁକ୍ଖିତୋ;

ପପାତମଭିଲମ୍ବନ୍ତଂ, ସମ୍ପନ୍ନଫଲଧାରିନଂ।

୧୯୦।

‘‘ୱାତସ୍ସିତାନି ଭକ୍ଖେସିଂ, ତାନି ରୁଚ୍ଚିଂସୁ ମେ ଭୁସଂ;

ଅତିତ୍ତୋ ରୁକ୍ଖମାରୂହିଂ, ତତ୍ଥ ହେସ୍ସାମି ଆସିତୋ।

୧୯୧।

‘‘ଏକଂ ମେ ଭକ୍ଖିତଂ ଆସି, ଦୁତିଯଂ ଅଭିପତ୍ଥିତଂ;

ତତୋ ସା ଭଞ୍ଜଥ ସାଖା, ଛିନ୍ନା ଫରସୁନା ୱିଯ।

୧୯୨।

‘‘ସୋହଂ ସହାୱ ସାଖାହି, ଉଦ୍ଧଂପାଦୋ ଅୱଂସିରୋ;

ଅପ୍ପତିଟ୍ଠେ ଅନାଲମ୍ବେ, ଗିରିଦୁଗ୍ଗସ୍ମି ପାପତଂ।

୧୯୩।

‘‘ଯସ୍ମା ଚ ୱାରି ଗମ୍ଭୀରଂ, ତସ୍ମା ନ ସମପଜ୍ଜିସଂ;

ତତ୍ଥ ସେସିଂ ନିରାନନ୍ଦୋ, ଅନୂନା ଦସ ରତ୍ତିଯୋ।

୧୯୪।

‘‘ଅଥେତ୍ଥ କପି ମାଗଞ୍ଛି, ଗୋନଙ୍ଗୁଲୋ ଦରୀଚରୋ;

ସାଖାହି ସାଖଂ ୱିଚରନ୍ତୋ, ଖାଦମାନୋ ଦୁମପ୍ଫଲଂ।

୧୯୫।

‘‘ସୋ ମଂ ଦିସ୍ୱା କିସଂ ପଣ୍ଡୁଂ, କାରୁଞ୍ଞମକରଂ ମଯି;

ଅମ୍ଭୋ କୋ ନାମ ସୋ ଏତ୍ଥ, ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖେନ ଅଟ୍ଟିତୋ।

୧୯୬।

‘‘ମନୁସ୍ସୋ ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା, ଅତ୍ତାନଂ ମେ ପୱେଦଯ;

ତସ୍ସଞ୍ଜଲିଂ ପଣାମେତ୍ୱା, ଇଦଂ ୱଚନମବ୍ରୱିଂ।

୧୯୭।

‘‘ମନୁସ୍ସୋହଂ ବ୍ୟସମ୍ପତ୍ତୋ, ସା ମେ ନତ୍ଥି ଇତୋ ଗତି;

ତଂ ୱୋ ୱଦାମି ଭଦ୍ଦଂ ୱୋ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ମେ ସରଣଂ ଭୱ।

୧୯୮।

‘‘ଗରୁଂ ସିଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ୱିଚରୀ ପବ୍ବତେ କପି;

ସିଲାୟ ୟୋଗ୍ଗଂ କତ୍ୱାନ, ନିସଭୋ ଏତଦବ୍ରୱି।

୧୯୯।

‘‘ଏହି ମେ ପିଟ୍ଠିମାରୁୟ୍ହ, ଗୀୱଂ ଗଣ୍ହାହି ବାହୁଭି;

ଅହଂ ତଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମି, ଗିରିଦୁଗ୍ଗତ ୱେଗସା।

୨୦୦।

‘‘ତସ୍ସ ତଂ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ୱାନରିନ୍ଦସ୍ସ ସିରୀମତୋ;

ପିଟ୍ଠିମାରୁୟ୍ହ ଧୀରସ୍ସ, ଗୀୱଂ ବାହାହି ଅଗ୍ଗହିଂ।

୨୦୧।

‘‘ସୋ ମଂ ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାସି, ତେଜସ୍ସୀ ବଲୱା କପି;

ୱିହଞ୍ଞମାନୋ କିଚ୍ଛେନ, ଗିରିଦୁଗ୍ଗତ ୱେଗସା।

୨୦୨।

‘‘ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାନ ମଂ ସନ୍ତୋ, ନିସଭୋ ଏତଦବ୍ରୱି;

ଇଙ୍ଘ ମଂ ସମ୍ମ ରକ୍ଖସ୍ସୁ, ପସୁପିସ୍ସଂ ମୁହୁତ୍ତକଂ।

୨୦୩।

‘‘ସୀହା ବ୍ୟଗ୍ଘା ଚ ଦୀପୀ ଚ, ଅଚ୍ଛକୋକତରଚ୍ଛୟୋ;

ତେ ମଂ ପମତ୍ତଂ ହିଂସେୟ୍ୟୁଂ, ତେ ତ୍ୱଂ ଦିସ୍ୱା ନିୱାରୟ।

୨୦୪।

‘‘ଏୱଂ ମେ ପରିତ୍ତାତୂନ, ପସୁପୀ ସୋ ମୁହୁତ୍ତକଂ;

ତଦାହଂ ପାପିକଂ ଦିଟ୍ଠିଂ, ପଟିଲଚ୍ଛିଂ ଅୟୋନିସୋ।

୨୦୫।

‘‘ଭକ୍ଖୋ ଅଯଂ ମନୁସ୍ସାନଂ, ଯଥା ଚଞ୍ଞେ ୱନେ ମିଗା;

ଯଂ ନୂନିମଂ ୱଧିତ୍ୱାନ, ଛାତୋ ଖାଦେଯ୍ୟ ୱାନରଂ।

୨୦୬।

‘‘ଅସିତୋ ଚ ଗମିସ୍ସାମି, ମଂସମାଦାଯ ସମ୍ବଲଂ;

କନ୍ତାରଂ ନିତ୍ଥରିସ୍ସାମି, ପାଥେଯ୍ୟଂ ମେ ଭୱିସ୍ସତି।

୨୦୭।

‘‘ତତୋ ସିଲଂ ଗହେତ୍ୱାନ, ମତ୍ଥକଂ ସନ୍ନିତାଳଯିଂ;

ମମ ଗତ୍ତକିଲନ୍ତସ୍ସ, ପହାରୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ଅହୁ।

୨୦୮।

‘‘ସୋ ଚ ୱେଗେନୁଦପ୍ପତ୍ତୋ, କପି ରୁହିରମକ୍ଖିତୋ;

ଅସ୍ସୁପୁଣ୍ଣେହି ନେତ୍ତେହି, ରୋଦନ୍ତୋ ମଂ ଉଦିକ୍ଖତି।

୨୦୯।

‘‘ମାଯ୍ୟୋ ମଂ କରି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ତ୍ୱଞ୍ଚ ନାମେଦିସଂ କରି;

ତ୍ୱଞ୍ଚ ଖୋ ନାମ ଦୀଘାୟୁ, ଅଞ୍ଞେ ୱାରେତୁମରହସି।

୨୧୦।

‘‘ଅହୋ ୱତ ରେ ପୁରିସ, ତାୱଦୁକ୍କରକାରକ;

ଏଦିସା ୱିସମା ଦୁଗ୍ଗା, ପପାତା ଉଦ୍ଧତୋ ମଯା।

୨୧୧।

‘‘ଆନୀତୋ ପରଲୋକାୱ, ଦୁବ୍ଭେଯ୍ୟଂ ମଂ ଅମଞ୍ଞଥ;

ତଂ ତେନ ପାପକମ୍ମେନ, ପାପଂ ପାପେନ ଚିନ୍ତିତଂ।

୨୧୨।

‘‘ମା ହେୱ ତ୍ୱଂ ଅଧମ୍ମଟ୍ଠ, ୱେଦନଂ କଟୁକଂ ଫୁସି;

ମା ହେୱ ପାପକମ୍ମଂ ତଂ, ଫଲଂ ୱେଳୁଂୱ ତଂ ୱଧି।

୨୧୩।

‘‘ତଯି ମେ ନତ୍ଥି ୱିସ୍ସାସୋ, ପାପଧମ୍ମ ଅସଞ୍ଞତ;

ଏହି ମେ ପିଟ୍ଠିତୋ ଗଚ୍ଛ, ଦିସ୍ସମାନୋୱ ସନ୍ତିକେ।

୨୧୪।

‘‘ମୁତ୍ତୋସି ହତ୍ଥା ୱାଳଆନଂ, ପତ୍ତୋସି ମାନୁସିଂ ପଦଂ;

ଏସ ମଗ୍ଗୋ ଅଧମ୍ମଟ୍ଠ, ତେନ ଗଚ୍ଛ ଯଥାସୁଖଂ।

୨୧୫।

‘‘ଇଦଂ ୱତ୍ୱା ଗିରିଚରୋ, ରହଦେ ପକ୍ଖଲ୍ଯ ମତ୍ଥକଂ;

ଅସ୍ସୂନି ସମ୍ପମଜ୍ଜିତ୍ୱା, ତତୋ ପବ୍ବତମାରୁହି।

୨୧୬।

‘‘ସୋହଂ ତେନାଭିସତ୍ତୋସ୍ମି, ପରିଳଆହେନ ଅଚ୍ଚିତୋ;

ଡଯ୍ହମାନେନ ଗତ୍ତେନ, ୱାରିଂ ପାତୁଂ ଉପାଗମିଂ।

୨୧୭।

‘‘ଅଗ୍ଗିନା ୱିଯ ସନ୍ତତ୍ତୋ, ରହଦୋ ରୁହିରମକ୍ଖିତୋ;

ପୁବ୍ବଲୋହିତସଙ୍କାସୋ, ସବ୍ବୋ ମେ ସମପଜ୍ଜଥ।

୨୧୮।

‘‘ଯାୱନ୍ତୋ ଉଦବିନ୍ଦୂନି, କାଯସ୍ମିଂ ନିପତିଂସୁ ମେ;

ତାୱନ୍ତୋ ଗଣ୍ଡ ଜାଯେଥ, ଅଦ୍ଧବେଲୁୱସାଦିସା।

୨୧୯।

‘‘ପଭିନ୍ନା ପଗ୍ଘରିଂସୁ ମେ, କୁଣପା ପୁବ୍ବଲୋହିତା;

ଯେନ ଯେନେୱ ଗଚ୍ଛାମି, ଗାମେସୁ ନିଗମେସୁ ଚ।

୨୨୦।

‘‘ଦଣ୍ଡହତ୍ଥା ନିୱାରେନ୍ତି, ଇତ୍ଥିଯୋ ପୁରିସା ଚ ମଂ;

ଓକ୍କିତା ପୂତିଗନ୍ଧେନ, ମାସ୍ସୁ ଓରେନ ଆଗମା।

୨୨୧।

‘‘ଏତାଦିସଂ ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ, ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଦାନି ମେ;

ଅନୁଭୋମି ସକଂ କମ୍ମଂ, ପୁବ୍ବେ ଦୁକ୍କଟମତ୍ତନୋ।

୨୨୨।

‘‘ତଂ ୱୋ ୱଦାମି ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ଯାୱନ୍ତେତ୍ଥ ସମାଗତା;

ମାସ୍ସୁ ମିତ୍ତାନ ଦୁବ୍ଭିତ୍ଥୋ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୋ ହି ପାପକୋ।

୨୨୩।

‘‘କୁଟ୍ଠୀ କିଲାସୀ ଭୱତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନିଧ ଦୁବ୍ଭତି;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ମିତ୍ତଦ୍ଦୁ, ନିରଯଂ ସୋପପଜ୍ଜତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୁସଲୋତି ଯଥା ଛେକୋ କୁସଲୋ କଥେତି, ତଥା ୱୋ କଥେସ୍ସାମି। ଗୋଗୱେସୋତି ନଟ୍ଠେ ଗୋଣେ ଗୱେସନ୍ତୋ। ଅଜ୍ଝସରିନ୍ତି ମନୁସ୍ସପଥଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ହିମୱନ୍ତଂ ପାୱିସିଂ। ଅରଞ୍ଞେତି ଅରାଜକେ ସୁଞ୍ଞେ। ଇରୀଣେତି ସୁକ୍ଖକନ୍ତାରେ। ୱିୱନେତି ୱିୱିତ୍ତେ। ୱିପ୍ପନଟ୍ଠୋତି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହୋ। ବୁଭୁକ୍ଖିତୋତି ସଞ୍ଜାତବୁଭୁକ୍ଖୋ ଛାତଜ୍ଝତ୍ତୋ। ପପାତମଭିଲମ୍ବନ୍ତନ୍ତି ପପାତାଭିମୁଖଂ ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ। ସମ୍ପନ୍ନଫଲଧାରିନନ୍ତି ମଧୁରଫଲଧାରିନଂ। ୱାତସ୍ସିତାନୀତି ପଠମଂ ତାୱ ୱାତପତିତାନି ଖାଦିଂ। ତତ୍ଥ ହେସ୍ସାମୀତି ତସ୍ମିଂ ରୁକ୍ଖେ ସୁହିତୋ ଭୱିସ୍ସାମୀତି ଆରୁଳ୍ହୋମ୍ହି। ତତୋ ସା ଭଞ୍ଜଥ ସାଖାତି ତସ୍ସ ଅଭିପତ୍ଥିତସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ହତ୍ଥେ ପସାରିତେ ସା ମଯା ଅଭିରୁଳ୍ହା ସାଖା ଫରସୁନା ଛିନ୍ନା ୱିଯ ଅଭଞ୍ଜଥ। ଅନାଲମ୍ବେତି ଆଲମ୍ବିତବ୍ବଟ୍ଠାନରହିତେ। ଗିରିଦୁଗ୍ଗସ୍ମିନ୍ତି ଗିରିୱିସମେ। ସେସିନ୍ତି ସଯିତୋମ୍ହି।

କପି ମାଗଞ୍ଛୀତି କପି ଆଗଞ୍ଛି। ଗୋନଙ୍ଗୁଲୋତି ଗୁନ୍ନଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠସଦିସନଙ୍ଗୁଟ୍ଠୋ। ‘‘ଗୋନଙ୍ଗୁଟ୍ଠୋ’’ତିପି ପାଠୋ। ‘‘ଗୋନଙ୍ଗୁଲୀ’’ତିପି ପଠନ୍ତି। ଅକରଂ ମଯୀତି ଅକରା ମଯି। ଅସ୍ସୋତି, ମହାରାଜ, ସୋ କପିରାଜା ତସ୍ମିଂ ନରକପପାତେ ମମ ଉଦକପୋଥନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା ମଂ ‘‘ଅସ୍ସୋ’’ତି ଆଲପିତ୍ୱା ‘‘କୋ ନାମେସୋ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ବ୍ରସମ୍ଭତ୍ତୋତି ବ୍ରସନଂ ପତ୍ତୋ, ପପାତସ୍ସ ୱସଂ ପତ୍ତୋତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ଭଦ୍ଦଂ ୱୋତି ତସ୍ମା ତୁମ୍ହେ ୱଦାମି – ‘‘ଭଦ୍ଦଂ ତୁମ୍ହାକଂ ହୋତୂ’’ତି। ଗରୁଂ ସିଲନ୍ତି, ମହାରାଜ, ସୋ କପିରାଜା ମଯା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ‘‘ମା ଭାଯୀ’’ତି ମଂ ଅସ୍ସାସେତ୍ୱା ପଠମଂ ତାୱ ଗରୁଂ ସିଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଯୋଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତୋ ପବ୍ବତେ ୱିଚରି । ନିସଭୋତି ପୁରିସନିସଭୋ ଉତ୍ତମୱାନରିନ୍ଦୋ ପବ୍ବତପପାତେ ଠତ୍ୱା ମଂ ଏତଦବ୍ରୱୀତି।

ବାହୁଭୀତି ଦ୍ୱୀହି ବାହାହି ମମ ଗୀୱଂ ସୁଗ୍ଗହିତଂ ଗଣ୍ହ। ୱେଗସାତି ୱେଗେନ। ସିରୀମତୋତି ପୁଞ୍ଞୱନ୍ତସ୍ସ। ଅଗ୍ଗହିନ୍ତି ସଟ୍ଠିହତ୍ଥଂ ନରକପପାତଂ ୱାତୱେଗେନ ଓତରିତ୍ୱା ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଠିତସ୍ସ ଅହଂ ୱେଗେନ ପିଟ୍ଠିମଭିରୁହିତ୍ୱା ଉଭୋହି ବାହାହି ଗୀୱଂ ଅଗ୍ଗହେସିଂ। ୱିହଞ୍ଞମାନୋତି କିଲମନ୍ତୋ। କିଚ୍ଛେନାତି ଦୁକ୍ଖେନ। ସନ୍ତୋତି ପଣ୍ଡିତୋ, ଅଥ ୱା ପରିସନ୍ତୋ କିଲନ୍ତୋ। ରକ୍ଖସ୍ସୁତି ଅହଂ ତଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ କିଲନ୍ତୋ ମୁହୁତ୍ତଂ ୱିସ୍ସମନ୍ତୋ ପସୁପିସ୍ସଂ, ତସ୍ମା ମଂ ରକ୍ଖାହି। ଯଥା ଚଞ୍ଞେ ୱନେ ମିଗାତି ସୀହାଦୀହି ଅଞ୍ଞେପି ଯେ ଇମସ୍ମିଂ ୱନେ ୱାଳମିଗା। ପାଠଇଯଂ ପନ ‘‘ଅଚ୍ଛକୋକତରଚ୍ଛଯୋ’’ତି ଲିଖନ୍ତି। ପରିତ୍ତାତୂନାତି, ମହାରାଜ, ଏୱଂ ସୋ କପିରାଜା ମଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିତ୍ତାଣଂ କତ୍ୱା ମୁହୁତ୍ତଂ ପସୁପି। ଅଯୋନିସୋତି ଅଯୋନିସୋମନସିକାରେନ। ଭକ୍ଖୋତି ଖାଦିତବ୍ବଯୁତ୍ତକୋ। ଅସିତୋ ଧାତୋ ସୁହିତୋ। ସମ୍ବଲନ୍ତି ପାଥେଯ୍ୟଂ। ମତ୍ଥକଂ ସନ୍ନିତାଳଅଯିନ୍ତି ତସ୍ସ ୱାନରିନ୍ଦସ୍ସ ମତ୍ଥକଂ ପହରିଂ। ‘‘ସନ୍ନିତାଳଅଯ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଦୁବ୍ବଲୋ ଅହୂତି ନ ବଲୱା ଆସି, ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ନ ଅଗମାସୀତି।

ୱେଗେନାତି ମଯା ପହଟପାସାଣୱେଗେନ। ଉଦପ୍ପତ୍ତୋତି ଉଟ୍ଠିତୋ। ମାସ୍ସୋତି ତେନ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିପୁରିସେନ ସିଲାଯ ପୱିଦ୍ଧାଯ ମହାଚମ୍ମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଓଲମ୍ବି, ରୁହିରଂ ପଗ୍ଘରି। ମହାସତ୍ତୋ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ଅଞ୍ଞୋ ନତ୍ଥି, ଇଦଂ ଭଯଂ ଇମଂ ପୁରିସଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି। ସୋ ମରଣଭଯଭୀତୋ ଓଲମ୍ବନ୍ତଂ ଚମ୍ମବନ୍ଧଂ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ସାଖଂ ଅଭିରୁଯ୍ହ ତେନ ପାପପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ‘‘ମାସ୍ସୋ ମ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ମାସ୍ସୋ ମଂ କରି ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ମା ଅକରି ଅସ୍ସୋ ମଂ ଭଦ୍ଦନ୍ତେତି ତଂ ନିୱାରେତି। ତ୍ୱଞ୍ଚ ଖୋ ନାମାତି ତ୍ୱଂ ନାମ ଏୱଂ ମଯା

ପପାତା ଉଦ୍ଧଟୋ ଏଦିସଂ ଫରୁସକମ୍ମଂ ମଯି କରି, ଅହୋ ତେ ଅଯୁତ୍ତଂ କତନ୍ତି। ଅହୋ ୱତାତି ତଂ ଗରହନ୍ତୋ ଏୱମାହ। ତାୱଦୁକ୍କରକାରକାତି ମଯି ଅପରଜ୍ଝନେନ ଅତିଦୁକ୍କରକମ୍ମକାରକ। ପରଲୋକାୱାତି ପରଲୋକତୋ ୱିଯ ଆନୀତୋ। ଦୁବ୍ଭେଯ୍ୟନ୍ତି ଦୁବ୍ବିତଙ୍କଂ ୱଧିତଙ୍କଂ। ୱେଦନଂ କଟୁକନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେପି ତ୍ୱଂ ଅଧମ୍ମଟ୍ଠ ଯାଦିସଂ ୱେଦନଂ ଅହଂ ଫୁସାମି, ଏଦିସଂ ୱେଦନଂ କଟୁକଂ ମା ଫୁସି, ତଂ ପାପକମ୍ମଂ ଫଲଂ ୱେଠଉଂୱ ତଂ ମା ୱଧି। ଇତି ମଂ, ମହାରାଜ, ସୋ ପିଯପୁତ୍ତକଂ ୱିଯ ଅନୁକମ୍ପି।

ଅଥ ନଂ ଅହଂ ଏତଦୱୋଚଂ – ''ଅଯ୍ୟ, ମଯା କତଂ ଦୋସଂ ହଦଯେ ମା କରି, ମା ମଂ ଅସପ୍ପୁରିସଂ ଏୱରୂପେ ଅରଞ୍ଞେ ନାସଯ, ଅହଂ ଦିସାମୂଳ୍ହୋ ମଗ୍ଗଂ ନ ଜାନାମି, ଅତ୍ତନା କତଂ କମ୍ମଂ ମା ନାସେଥ, ଜୀୱିତଦାନଂ ମେ ଦେଥ, ଅରଞ୍ଞା ନୀହରିତ୍ୱା ମନୁସ୍ସପଥେ ଠପେଥା''ତି। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ସୋ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ''ତଯି ମେ ନତ୍ଥି ୱିସ୍ସାସୋ''ତି ଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତଯୀତି ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ମଯ୍ହଂ ତଯି ୱିସ୍ସାସୋ ନତ୍ଥି। ଏହୀତି, ଭୋ ପୁରିସ, ଅହଂ ତଯା ସଦ୍ଧିଂ ମଗ୍ଗେନ ନ ଗମିସ୍ସାମି, ତ୍ୱଂ ପନ ଏହି ମମ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅୱିଦୂରେ ଦିସ୍ସମାନସରୀରୋୱ ଗଚ୍ଛ, ଅହଂ ରୁକ୍ଖଗ୍ଗେହେୱ ଗମିସ୍ସାମୀତି। ମୁତ୍ତୋସୀତି ଅଥ ସୋ ମଂ, ମହାରାଜ, ଅରଞ୍ଞା ନୀହରିତ୍ୱା, ଭୋ ପୁରିସ, ୱାଳମିଗାନଂ ହତ୍ଥା ମୁତ୍ତୋସି। ପତ୍ତୋସି ମାନୁସିଂ ପଦନ୍ତି ମନୁସ୍ସୂପଚାରଂ ପତ୍ତୋ ଆଗତୋସି, ଏସ ତେ ମଗ୍ଗୋ, ଏତେନ ଗଚ୍ଛାତି ଆହ।

ଗିରିଚରୋତି ଗିରିଚାରୀ ୱାନରୋ। ପକ୍ଖଲ୍ଯାତି ଧୋୱିତ୍ୱା। ତେନାଭିସତ୍ତୋସ୍ମୀତି ସୋ ଅହଂ, ମହାରାଜ , ତେନ ୱାନରେନ ଅଭିସତ୍ତୋ, ପାପକମ୍ମେ ପରିଣତେ ତେନାଭିସତ୍ତୋସ୍ମୀତି ମଞ୍ଞମାନୋ ଏୱମାହ। ଅଚ୍ଚିତୋତି ଉପଦ୍ଦୁତୋ। ଉପାଗମିନ୍ତି ଏକଂ ରହଦଂ ଉପଗତୋସ୍ମି। ସମପଜ୍ଜଥାତି ଜାତୋ, ଏୱରୂପୋ ହୁତ୍ୱା ଉପଟ୍ଠାସି। ଯାୱନ୍ତୋତି ଯତ୍ତକାନି। ଗଣ୍ଡ ଜାଯେଥାତି ଗଣ୍ଡା ଜାଯିଂସୁ। ସୋ କିର ପିପାସଂ ସନ୍ଧାରେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଉଦକଞ୍ଜଲିଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଥୋକଂ ପିୱିତ୍ୱା ସେସଂ ସରୀରେ ସିଞ୍ଚି। ଅଥସ୍ସ ତାୱଦେୱ ଉଦକବିନ୍ଦୁଗଣନାଯ ଅଡ୍ଢବେଲୁୱପକ୍କପ୍ପମାଣା ଗଣ୍ଡା ଉଟ୍ଠହିଂସୁ, ତସ୍ମା ଏୱମାହ। ପଭିନ୍ନାତି ତେ ଗଣ୍ଡା ତଂ ଦିୱସମେୱ ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା କୁଣପା ପୂତିଗନ୍ଧିକା ହୁତ୍ୱା ପୁବ୍ବଲୋହିତାନି ପଗ୍ଘରିଂସୁ। ଯେନ ଯେନାତି ଯେନ ଯେନ ମଗ୍ଗେନ। ଓକ୍କିତାତି ପୂତିଗନ୍ଧେନ ଓକିଣ୍ଣା ପରିକ୍ଖିତ୍ତା ପରିୱାରିତା। ମାସ୍ସୁ ଓରେନ ଆଗମାତି ଦୁଟ୍ଠସତ୍ତ ଓରେନ ମାସ୍ସୁ ଆଗମା, ଅମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକଂ ମା ଆଗମୀତି ଏୱଂ ୱଦନ୍ତା ମଂ ନିୱାରେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ଦାନି ମେତି, ମହାରାଜ, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଇଦାନି ସତ୍ତ ୱସ୍ସାନି ମମ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ସକଂ କମ୍ମଂ ଅନୁଭୋମି।

ଇତି ସୋ ଅତ୍ତନୋ ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିକମ୍ମଂ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା, ''ମହାରାଜ, ମଞ୍ଞେୱ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ ନ କେନଚି କତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ''ତଂ ୱୋ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତନ୍ତି ତସ୍ମା। ଯସ୍ମା ଏୱରୂପଂ କମ୍ମଂ ଏୱଂ ଦୁକ୍ଖୱିପାକଂ, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୨୩।

''କୁଟ୍ଠୀ କିଲାସୀ ଭୱତି, ଯୋ ମିତ୍ତାନିଧ ଦୁବ୍ଭତି;

କାଯସ୍ସ ଭେଦା ମିତ୍ତଦ୍ଦୁ, ନିରଯଂ ସୋପପଜ୍ଜତୀ''ତି। –

ଅଯଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧଗାଥା। ଭିକ୍ଖୱେ, ଯୋ ଇଧ ଲୋକେ ମିତ୍ତାନି ଦୁବ୍ଭତି ହିଂସତି, ସୋ ଏୱରୂପୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତସ୍ସପି ପୁରିସସ୍ସ ରଞ୍ଞା ସଦ୍ଧିଂ କଥେନ୍ତସ୍ସେୱ ପଥୱୀ ୱିୱରଂ ଅଦାସି। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଚୱିତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତୋ। ରାଜା ତସ୍ମିଂ ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଉଯ୍ୟାନା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମଯ୍ହଂ ସିଲଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିଯେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ''ତଦା ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭୀ ପୁରିସୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, କପିରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି।

ମହାକପିଜାତକୱଣ୍ଣନା ଛଟ୍ଠା।

[୫୧୭] ୭। ଦକରକ୍ଖସଜାତକୱଣ୍ଣନା

୨୨୪-୨୫୭।ସଚେୱୋ ୱୁଯ୍ହମାନାନନ୍ତି ଦକରକ୍ଖସଜାତକଂ। ତଂ ସବ୍ବଂ ମହାଉମଙ୍ଗଜାତକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି।

ଦକରକ୍ଖସଜାତକୱଣ୍ଣନା ସତ୍ତମା।

[୫୧୮] ୮। ପଣ୍ଡରନାଗରାଜଜାତକଵଣ୍ଣନା

ୱିକିଣ୍ଣୱାଚନ୍ତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ପଥୱିପ୍ପୱେସନଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ତଦା ହି ସତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂହି ତସ୍ସ ଅୱଣ୍ଣେ କଥିତେ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋୟେୱା''ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତେ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତେ ପଞ୍ଚସତୱାଣିଜା ନାୱାୟ ସମୁଦ୍ଦଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଅତୀରଦସ୍ସନିୟା ନାୱାୟ ସମୁଦ୍ଦପିଟ୍ଠେ ଭିନ୍ନାୟ ଠପେତ୍ୱା ଏକଂ ଅୱସେସା ମଚ୍ଛକଚ୍ଛପଭକ୍ଖା ଅହେସୁଂ, ଏକୋ ପନ ୱାତୱେଗେନ କରମ୍ପିୟପଟ୍ଟନଂ ନାମ ପାପୁଣି। ସୋ ସମୁଦ୍ଦତୋ ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ନଗ୍ଗଭୋଗୋ ତସ୍ମିଂ ପଟ୍ଟନେୟେୱ ଭିକ୍ଖାୟ ଚରି। ତମେନଂ ମନୁସ୍ସା ''ଅୟଂ ସମଣୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ''ତି ସମ୍ଭାୱେତ୍ୱା ସକ୍କାରଂ କରିଂସୁ। ସୋ ''ଲଦ୍ଧୋ ମେ ଜୀୱିକୂପାୟୋ''ତି ତେସୁ ନିୱାସନପାରୁପନଂ ଦେନ୍ତେସୁପି ନ ଇଚ୍ଛି। ତେ ''ନତ୍ଥି ଇତୋ ଉତ୍ତରି ଅପ୍ପିଚ୍ଛୋ ସମଣୋ''ତି ଭିୟ୍ୟୋ ଭିୟ୍ୟୋ ପସୀଦିତ୍ୱା ତସ୍ସ ଅସ୍ସମପଦଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ନଂ ନିୱାସାପେସୁଂ। ସୋ ''କରମ୍ପିୟଅଚେଲୋ''ତି ପଞ୍ଞାୟି। ତସ୍ସ ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତସ୍ସ ମହାଲାଭସକ୍କାରୋ ଉଦପାଦି।

ଏକୋ ନାଗରାଜାପିସ୍ସ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଚ ଉପଟ୍ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେସୁ ନାଗରାଜା ନାମେନ ପଣ୍ଡରୋ ନାମ। ଅଥେକଦିୱସଂ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସିନ୍ନୋ ଏୱମାହ – ''ଭନ୍ତେ, ଅମ୍ହାକଂ ଞାତକା ନାଗେ ଗଣ୍ହନ୍ତା ବହୂ ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ଏତେସଂ ନାଗାନଂ ଗହଣନିୟାମଂ ମୟଂ ନ ଜାନାମ, ଗୁୟ୍ହକାରଣଂ କିର ତେସଂ ଅତ୍ଥି, ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟାଥ ନୁ ଖୋ ତୁମ୍ହେ ଏତେ ପିୟାୟମାନା ୱିୟ ତଂ କାରଣଂ ପୁଚ୍ଛିତୁ''ନ୍ତି। ସୋ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣରାଜେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କନ୍ତେ ନାଗରାଜସ୍ସ ଆଗତକାଲେ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ ନାଗରାଜାନଂ ପୁଚ୍ଛି – ''ନାଗରାଜ, ସୁପଣ୍ଣା କିର ତୁମ୍ହେ ଗଣ୍ହନ୍ତା ବହୂ ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ତୁମ୍ହେ ଗଣ୍ହନ୍ତା କଥଂ ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀ''ତି। ଭନ୍ତେ, ଇଦଂ ଅମ୍ହାକଂ ଗୁୟ୍ହଂ ରହସ୍ସଂ, ମୟା ଇମଂ କଥେନ୍ତେନ ଞାତିସଙ୍ଘସ୍ସ ମରଣଂ ଆହଟଂ ହୋତୀତି। କିଂ ପନ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ''ଅୟଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କଥେସ୍ସତୀ''ତି ଏୱଂସଞ୍ଞୀ ହୋସି, ନାହଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କଥେସ୍ସାମି, ଅତ୍ତନା ପନ ଜାନିତୁକାମତାୟ ପୁଚ୍ଛାମି, ତ୍ୱଂ ମୟ୍ହଂ ସଦ୍ଦହିତ୍ୱା ନିବ୍ଭୟୋ ହୁତ୍ୱା କଥେହୀତି। ନାଗରାଜା ''ନ କଥେସ୍ସାମି, ଭନ୍ତେ''ତି ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପକ୍କାମି। ପୁନଦିୱସେପି ପୁଚ୍ଛି, ତଥାପିସ୍ସ ନ କଥେସି।

ଅଥ ନଂ ତତିୟଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ନିସିନ୍ନଂ, ''ନାଗରାଜ, ଅଜ୍ଜ ତତିୟୋ ଦିୱସୋ, ମମ ପୁଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ କିମତ୍ଥଂ ନ କଥେସୀ''ତି ଆହ। ''ତୁମ୍ହେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖିସ୍ସଥା''ତି ଭୟେନ, ଭନ୍ତେତି। କସ୍ସଚି ନ କଥେସ୍ସାମି, ନିବ୍ଭୟୋ କଥେହୀତି। ''ତେନ ହି, ଭନ୍ତେ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ମା କଥୟିତ୍ଥା''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଗହେତ୍ୱା, ''ଭନ୍ତେ, ମୟଂ ମହନ୍ତେ ମହନ୍ତେ ପାସାଣେ ଗିଲିତ୍ୱା ଭାରିୟା ହୁତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣାନଂ ଆଗମନକାଲେ ମୁଖଂ ନିଵାହେତ୍ୱା ଦନ୍ତେ ୱିୱରିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣେ ଡଂସିତୁଂ ଅଚ୍ଛାମ, ତେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅମ୍ହାକଂ ସୀସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତେସଂ ଅମ୍ହେ ଗରୁଭାରେ ହୁତ୍ୱା ନିପନ୍ନେ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ୱାୟମନ୍ତାନଞ୍ଞେୱ ଉଦକଂ ଓତ୍ଥରତି। ତେ ସୀଦନ୍ତା ଅନ୍ତୋଉଦକେୟେୱ ମରନ୍ତି, ଇମିନା କାରଣେନ ବହୂ ସୁପଣ୍ଣା ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ତେସଂ ଅମ୍ହେ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ କିଂ ସୀସେନ ଗହିତେନ, ବାଲା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ଅମ୍ହେ ହେଟ୍ଠାସୀସକେ କତ୍ୱା ଗହିତଂ ଗୋଚରଂ ମୁଖେନ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଲହୁକେ କତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୀ''ତି ସୋ ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସକାରଣଂ ତସ୍ସ ଦୁସ୍ସୀଲସ୍ସ କଥେସି।

ଅଥ ତସ୍ମିଂ ପକ୍କନ୍ତେ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଆଗନ୍ତ୍ୱା କରମ୍ପିୟଅଚେଲଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ''କିଂ, ଭନ୍ତେ, ପୁଚ୍ଛିତଂ ତେ ନାଗରାଜସ୍ସ ଗୁୟ୍ହକାରଣ''ନ୍ତି ଆହ। ସୋ ''ଆମାୱୁସୋ''ତି ୱତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତେନ କଥିତନିୟାମେନେୱ କଥେସି। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ''ନାଗରାଜେନ ଅୟୁତ୍ତଂ କତଂ, ଞାତୀନଂ ନାମ ନସ୍ସନନିୟାମୋ ପରସ୍ସ ନ କଥେତବ୍ବୋ, ହୋତୁ, ଅଜ୍ଜେୱ ମୟା ସୁପଣ୍ଣୱାତଂ କତ୍ୱା ପଠମଂ ଏତମେୱ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ସୁପଣ୍ଣୱାତଂ କତ୍ୱା ପଣ୍ଡରନାଗରାଜାନଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଗହେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠାସୀସଂ କତ୍ୱା ଗହିତଗୋଚରଂ ଛଡ୍ଡାପେତ୍ୱା ଉପ୍ପତିତ୍ୱା ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦି। ପଣ୍ଡରୋ ଆକାସେ ହେଟ୍ଠାସୀସକଂ ଓଲମ୍ବନ୍ତୋ ''ମୟାୱ ମମ ଦୁକ୍ଖଂ ଆଭତ''ନ୍ତି ପରିଦେୱନ୍ତୋ ଆହ –

୨୫୮।

''ୱିକିଣ୍ଣୱାଚଂ ଅନିଗୁୟ୍ହମନ୍ତଂ, ଅସଞ୍ଞତଂ ଅପରିଚକ୍ଖିତାରଂ;

ଭୟଂ ତମନ୍ୱେତି ସୟଂ ଅବୋଧଂ, ନାଗଂ ୟଥା ପଣ୍ଡରକଂ ସୁପଣ୍ଣୋ।

୨୫୯।

‘‘ଯୋ ଗୁୟ୍ହମନ୍ତଂ ପରିରକ୍ଖଣେୟ୍ୟଂ, ମୋହା ନରୋ ସଂସତି ହାସମାନୋ;

ତଂ ଭିନ୍ନମନ୍ତଂ ଭଯମନ୍ୱେତି ଖିପ୍ପଂ, ନାଗଂ ଯଥା ପଣ୍ଡରକଂ ସୁପଣ୍ଣୋ।

୨୬୦।

‘‘ନାନୁମିତ୍ତୋ ଗରୁଂ ଅତ୍ଥଂ, ଗୁୟ୍ହଂ ୱେଦିତୁମରହତି;

ସୁମିତ୍ତୋ ଚ ଅସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ୱା ଅନତ୍ଥୱା।

୨୬୧।

‘‘ୱିସ୍ସାସମାପଜ୍ଜିମହଂ ଅଚେଲଂ, ସମଣୋ ଅଯଂ ସମ୍ମତୋ ଭାୱିତତ୍ତୋ;

ତସ୍ସାହମକ୍ଖିଂ ୱିୱରିଂ ଗୁୟ୍ହମତ୍ଥଂ, ଅତୀତମତ୍ଥୋ କପଣଂ ରୁଦାମି।

୨୬୨।

‘‘ତସ୍ସାହଂ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମେ ଗୁୟ୍ହଂ, ୱାଚଂ ହିମଂ ନାସକ୍ଖିଂ ସଂଯମେତୁଂ;

ତପ୍ପକ୍ଖତୋ ହି ଭଯମାଗତଂ ମମଂ, ଅତୀତମତ୍ଥୋ କପଣଂ ରୁଦାମି।

୨୬୩।

‘‘ଯୋ ୱେ ନରୋ ସୁହଦଂ ମଞ୍ଞମାନୋ, ଗୁୟ୍ହମତ୍ଥଂ ସଂସତି ଦୁକ୍କୁଲୀନେ;

ଦୋସା ଭଯା ଅଥୱା ରାଗରତ୍ତା, ପଲ୍ଲତ୍ଥିତୋ ବାଲୋ ଅସଂସଯଂ ସୋ।

୨୬୪।

‘‘ତିରୋକ୍ଖୱାଚୋ ଅସତଂ ପୱିଟ୍ଠୋ, ଯୋ ସଙ୍ଗତୀସୁ ମୁଦୀରେତି ୱାକ୍ୟଂ;

ଆସୀୱିସୋ ଦୁମ୍ମୁଖୋତ୍ୟାହୁ ତଂ ନରଂ, ଆରା ଆରା ସଂଯମେ ତାଦିସମ୍ହା।

୨୬୫।

‘‘ଅନ୍ନଂ ପାନଂ କାସିକଚନ୍ଦନଞ୍ଚ, ମନାପିତ୍ଥିଯୋ ମାଲମୁଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ;

ଓହାଯ ଗଚ୍ଛାମସେ ସବ୍ବକାମେ, ସୁପଣ୍ଣ ପାଣୂପଗତାୱ ତ୍ୟମ୍ହା’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱିକିଣ୍ଣୱାଚନ୍ତି ପତ୍ଥଟୱଚନଂ। ଅନିଗୁୟ୍ହମନ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମନ୍ତଂ। ଅସଞ୍ଞତନ୍ତି କାଯଦ୍ୱାରାଦୀନି ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ। ଅପରିଚକ୍ଖିତାରନ୍ତି ‘‘ଅଯଂ ମଯା କଥିତମନ୍ତଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତି, ନ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି ପୁଗ୍ଗଲଂ ଓଲୋକେତୁଂ ଉପପରିକ୍ଖିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତଂ। ଭଯଂ ତମନ୍ୱେତୀତି ତଂ ଇମେହି ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ ଅବୋଧଂ ଦୁପ୍ପଞ୍ଞଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ସଯଂକତମେୱ ଭଯଂ ଅନ୍ୱେତି, ଯଥା ମଂ ପଣ୍ଡରକନାଗଂ ସୁପଣ୍ଣୋ ଅନ୍ୱାଗତୋତି। ସଂସତି ହାସମାନୋତି ରକ୍ଖିତୁଂ ଅସମତ୍ଥସ୍ସ ପାପପୁରିସସ୍ସ ହାସମାନୋ କଥେତି। ନାନୁମିତ୍ତୋତି ଅନୁୱତ୍ତନମତ୍ତେନ ଯୋ ମିତ୍ତୋ, ନ ହଦଯେନ, ସୋ ଗୁୟ୍ହଂ ଅତ୍ଥଂ ଜାନିତୁଂ ନାରହତୀତି ପରିଦେୱତି। ଅସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ଅସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତୋ ଅଜାନନ୍ତୋ, ଅପ୍ପଞ୍ଞୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତି ସମ୍ବୁଦ୍ଧନ୍ତୋ ଜାନନ୍ତୋ, ସପ୍ପଞ୍ଞୋତି

ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ‘‘ଯୋପି ସୁହଦଯୋ ମିତ୍ତୋ ୱା ଅମିତ୍ତୋ ୱା ଅପ୍ପଞ୍ଞୋ ସପ୍ପଞ୍ଞୋପି ୱା ଯୋ ଅନତ୍ଥୱା ଅନତ୍ଥଚରୋ, ସୋପି ଗୁଯ୍ହଂ ୱେଦିତୁଂ ନାରହତେ’’ତି।

ସମଣୋ ଅଯନ୍ତି ଅଯଂ ସମଣୋତି ଚ ଲୋକସମ୍ମତୋତି ଚ ଭାୱିତତ୍ତୋତି ଚ ମଞ୍ଞମାନୋ ଅହଂ ଏତସ୍ମିଂ ୱିସ୍ସାସମାପଜ୍ଜିଂ। ଅକ୍ଖିନ୍ତି କଥେସିଂ। ଅତୀତମତ୍ଥୋତି ଅତୀତତ୍ଥୋ, ଅତିକ୍କନ୍ତତ୍ଥୋ ହୁତ୍ୱା ଇଦାନି କପଣଂ ରୁଦାମୀତି ପରିଦେୱତି। ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଅଚେଲକସ୍ସ। ବ୍ରହ୍ମେତି ସୁପଣ୍ଣଂ ଆଲପତି। ସଂଯମେତୁନ୍ତି ଇମଂ ଗୁଯ୍ହୱାଚଂ ରହସ୍ସକାରଣଂ ରକ୍ଖିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂ। ତପ୍ପକ୍ଖତୋ ହୀତି ଇଦାନି ଇଦଂ ଭଯଂ ମମ ତସ୍ସ ଅଚେଲକସ୍ସ ପକ୍ଖତୋ କୋଟ୍ଠାସତୋ ସନ୍ତିକା ଆଗତଂ, ଇତି ଅତୀତତ୍ଥୋ କପଣଂ ରୁଦାମୀତି। ସୁହଦନ୍ତି ‘‘ସୁହଦୋ ମମ ଅଯ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋ। ଦୁକ୍କୁଲୀନେତି ଅକୁଲଜେ ନୀଚେ। ଦୋସାତି ଏତେହି ଦୋସାଦୀହି କାରଣେହି ଯୋ ଏୱରୂପଂ ଗୁଯ୍ହଂ ସଂସତି, ସୋ ବାଲୋ ଅସଂସଯଂ ପଲ୍ଲତ୍ଥିତୋ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପାପିତୋ, ହତୋଯେୱ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତିରୋକ୍ଖୱାଚୋତି ଅତ୍ତନୋ ଯଂ ୱାଚଂ କଥେତୁକାମୋ, ତସ୍ସା ତିରୋକ୍ଖକତତ୍ତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୱାଚୋ। ଅସତଂ ପୱିଟ୍ଠୋତି ଅସପ୍ପୁରିସାନଂ ଅନ୍ତରଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ଅସପ୍ପୁରିସେସୁ ପରିଯାପନ୍ନୋ। ସଙ୍ଗତୀସୁ ମୁଦୀରେତୀତି ଯୋ ଏୱରୂପୋ ପରେସଂ ରହସ୍ସଂ ସୁତ୍ୱାୱ ପରିସମଜ୍ଝେସୁ ‘‘ଅସୁକେନ ଅସୁକଂ ନାମ କତଂ ୱା ୱୁତ୍ତଂ ୱା’’ତି ୱାକ୍ୟଂ ଉଦୀରେତି, ତଂ ନରଂ ‘‘ଆସୀୱିସୋ ଦୁମ୍ମୁଖୋ ପୂତିମୁଖୋ’’ତି ଆହୁ, ତାଦିସମ୍ହା ପୁରିସା ଆରା ଆରା ସଂଯମେ, ଦୂରତୋ ଦୂରତୋୱ ୱିରମେଯ୍ୟ, ପରିୱଜ୍ଜେଯ୍ୟ ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମାଲମୁଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚାତି ମାଲଞ୍ଚ ଦିବ୍ବଂ ଚତୁଜ୍ଜାତିଯଗନ୍ଧଞ୍ଚ ଉଚ୍ଛାଦନଞ୍ଚ। ଓହାଯାତି ଏତେ ଦିବ୍ବଅନ୍ନାଦଯୋ ସବ୍ବକାମେ ଅଜ୍ଜ ମଯଂ ଓହାଯ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗମିସ୍ସାମ। ସୁପଣ୍ଣ, ପାଣୂପଗତାୱ ତ୍ୟମ୍ହାତି, ଭୋ ସୁପଣ୍ଣ, ପାଣେହି ଉପଗତାୱ ତେ ଅମ୍ହା, ସରଣଂ ନୋ ହୋହୀତି।

ଏୱଂ ପଣ୍ଡରକୋ ଆକାସେ ହେଟ୍ଠାସୀସକୋ ଓଲମ୍ବନ୍ତୋ ଅଟ୍ଠହି ଗାଥାହି ପରିଦେୱି। ସୁପଣ୍ଣୋ ତସ୍ସ ପରିଦେୱନସଦ୍ଦଂ ସୁତ୍ୱା, ‘‘ନାଗରାଜ ଅତ୍ତନୋ ରହସ୍ସଂ ଅଚେଲକସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ଇଦାନି କିମତ୍ଥଂ ପରିଦେୱସୀ’’ତି ତଂ ଗରହିତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୨୬୬।

‘‘କୋ ନୀଧ ତିଣ୍ଣଂ ଗରହଂ ଉପେତି, ଅସ୍ମିଂଧ ଲୋକେ ପାଣଭୂ ନାଗରାଜ;

ସମଣୋ ସୁପଣ୍ଣୋ ଅଥୱା ତ୍ୱମେୱ, କିଂକାରଣା ପଣ୍ଡରକଗ୍ଗହୀତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋ ନୀଧାତି ଇଧ ଅମ୍ହେସୁ ତୀସୁ ଜନେସୁ କୋ ନୁ। ଅସ୍ମିଂଧାତି ଏତ୍ଥ ଇଧାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଅସ୍ମିଂ ଲୋକେତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଣଭୂତି ପାଣଭୂତୋ। ଅଥୱା ତ୍ୱମେୱାତି ଉଦାହୁ ତ୍ୱଂଯେୱ। ତତ୍ଥ ସମଣଂ ତାୱ ମା ଗରହ, ସୋ ହି ଉପାଯେନ ତଂ ରହସ୍ସଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୁପଣ୍ଣମ୍ପି ମା ଗରହ, ଅହଞ୍ହି ତୱ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକୋୱ। ପଣ୍ଡରକଗ୍ଗହୀତୋତି, ସମ୍ମ ପଣ୍ଡରକ, ‘‘ଅହଂ କିଂକାରଣା ସୁପଣ୍ଣେନ ଗହିତୋ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଚ ପନ ଅତ୍ତାନମେୱ ଗରହ, ତଯା ହି ରହସ୍ସଂ କଥେନ୍ତେନ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଅନତ୍ଥୋ କତୋତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡରକୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୬୭।

‘‘ସମଣୋତି ମେ ସମ୍ମତତ୍ତୋ ଅହୋସି, ପିଯୋ ଚ ମେ ମନସା ଭାୱିତତ୍ତୋ;

ତସ୍ସାହମକ୍ଖିଂ ୱିୱରିଂ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥଂ, ଅତୀତମତ୍ଥୋ କପଣଂ ରୁଦାମୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମତତ୍ତୋତି ସୋ ସମଣୋ ମଯ୍ହଂ ‘‘ସପ୍ପୁରିସୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ସମ୍ମତଭାୱୋ ଅହୋସି। ଭାୱିତତ୍ତୋତି ସମ୍ଭାୱିତଭାୱୋ ଚ ମେ ଅହୋସୀତି।

ତତୋ ସୁପଣ୍ଣୋ ଚତସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୬୮।

‘‘ନ ଚହି ସତ୍ତୋ ଅମରୋ ପଥବ୍ୟା, ପଞ୍ଞାୱିଧା ନହି ନ ନିନ୍ଦିତବ୍ବା;

ସଚ୍ଚେନ ଧମ୍ମେନ ଧିତିଯା ଦମେନ, ଅଲବ୍ଭମବ୍ଯାହରତୀ ନରୋ ଇଧ।

୨୬୯।

‘‘ମାତା ପିତା ପରମା ବନ୍ଧୱାନଂ, ନାସ୍ସ ତତିଯୋ ଅନୁକମ୍ପକଥି;

ତେସମ୍ପି ଗୁଯ୍ହଂ ପରମଂ ନ ସଂସେ, ମନ୍ତସ୍ସ ଭେଦଂ ପରିସଙ୍କମାନୋ।

୨୭୦।

‘‘ମାତା ପିତା ଭଗିନୀ ଭାତରୋ ଚ, ସହାଯା ୱା ଯସ୍ସ ହୋନ୍ତି ସପକ୍ଖା;

ତେସମ୍ପି ଗୁଯ୍ହଂ ପରମଂ ନ ସଂସେ, ମନ୍ତସ୍ସ ଭେଦଂ ପରିସଙ୍କମାନୋ।

୨୭୧।

‘‘ଭରିଯା ଚେ ପୁରିସଂ ୱଜ୍ଜା, କୋମାରୀ ପିଯଭାଣିନୀ;

ପୁତ୍ତରୂପଯସୂପେତା, ଞାତିସଙ୍ଘପୁରକ୍ଖତା;

ତସ୍ସାପି ଗୁଯ୍ହଂ ପରମଂ ନ ସଂସେ, ମନ୍ତସ୍ସ ଭେଦଂ ପରିସଙ୍କମାନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅମରୋତି ଅମରଣସଭାୱୋ ସତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ପଞ୍ଞାୱିଧା ନତ୍ଥୀତି ନ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ, ପଞ୍ଞାୱିଧା ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ନାଗରାଜ , ଲୋକେ ଅମରୋପି ନତ୍ଥି, ପଞ୍ଞାୱିଧାପି ଅତ୍ଥି, ସା ଅଞ୍ଞେସଂ ପଞ୍ଞାକୋଟ୍ଠାସସଙ୍ଖାତା ପଞ୍ଞାୱିଧା ଅତ୍ତନୋ ଜୀୱିତହେତୁ ନ ନିନ୍ଦିତବ୍ବାତି। ଅଥ ୱା ପଞ୍ଞାୱିଧାତି ପଞ୍ଞାସଦିସା ନ ନିନ୍ଦିତବ୍ବା ନାମ ଅଞ୍ଞା ଧମ୍ମଜାତି ନତ୍ଥି, ତଂ କସ୍ମା ନିନ୍ଦସୀତି। ଯେସଂ ପନ ‘‘ପଞ୍ଞାୱିଧାନମ୍ପି ନ ନିନ୍ଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତେସଂ ଉଜୁକମେୱ। ସଚ୍ଚେନାତିଆଦୀସୁ ୱଚୀସଚ୍ଚେନ ଚ ସୁଚରିତଧମ୍ମେନ ଚ ପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତାଯ ଧିତିଯା ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମେନ ଚ ଅଲବ୍ଭଂ ଦୁଲ୍ଲଭଂ ଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନସଙ୍ଖାତମ୍ପି ୱିସେସଂ ଅବ୍ଯାହରତି ଆୱହତି ତଂ ନିପ୍ଫାଦେତି ନରୋ ଇଧ, ତସ୍ମା ନାରହସି ଅଚେଲଂ ନିନ୍ଦିତୁଂ, ଅତ୍ତାନମେୱ ଗରହ। ଅଚେଲେନ ହି ଅତ୍ତନୋ ପଞ୍ଞୱନ୍ତତାଯ ଉପାଯକୁସଲତାଯ ଚ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ତ୍ୱଂ ରହସ୍ସଂ ଗୁଯ୍ହଂ ମନ୍ତଂ ପୁଚ୍ଛିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ପରମାତି ଏତେ ଉଭୋ ବନ୍ଧୱାନଂ ଉତ୍ତମବନ୍ଧୱା ନାମ। ନାସ୍ସ ତତିଯୋତି ଅସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ମାତାପିତୂହି ଅଞ୍ଞୋ ତତିଯୋ ସତ୍ତୋ ଅନୁକମ୍ପକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ମନ୍ତସ୍ସ ଭେଦଂ ପରିସଙ୍କମାନୋ ପଣ୍ଡିତୋ ତେସଂ ମାତାପିତୂନମ୍ପି ପରମଂ ଗୁଯ୍ହଂ ନ ସଂସେଯ୍ଯ, ତ୍ୱଂ ପନ ମାତାପିତୂନମ୍ପି ଅକଥେତବ୍ବଂ ଅଚେଲକସ୍ସ କଥେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସହାଯା ୱାତି ସୁହଦଯମିତ୍ତା ୱା। ସପକ୍ଖାତି ପେତ୍ତେଯ୍ଯମାତୁଲପିତୁଚ୍ଛାଦଯୋ ସମାନପକ୍ଖା ଞାତଯୋ। ତେସମ୍ପୀତି ଏତେସମ୍ପି ଞାତିମିତ୍ତାନଂ ନ କଥେଯ୍ଯ, ତ୍ୱଂ ପନ ଅଚେଲକସ୍ସ କଥେସି, ଅତ୍ତନୋୱ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଦୀପେତି। ଭରିଯା ଚେତି କୋମାରୀ ପିଯଭାଣିନୀ ପୁତ୍ତେହି ଚ ରୂପେନ ଚ ଯସେନ ଚ ଉପେତା ଏୱରୂପା ଭରିଯାପି ଚେ ‘‘ଆଚିକ୍ଖାହି ମେ ତୱ ଗୁଯ୍ହ’’ନ୍ତି ୱଦେଯ୍ଯ, ତସ୍ସାପି ନ ସଂସେଯ୍ଯ।

ତତୋ ପରା –

୨୭୨।

‘‘ନ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥଂ ୱିୱରେଯ୍ଯ, ରକ୍ଖେଯ୍ଯ ନଂ ଯଥା ନିଧିଂ;

ନ ହି ପାତୁକତୋ ସାଧୁ, ଗୁୟ୍ହେ ଅତ୍ଥୋ ପଜାନତା।

୨୭୩।

‘‘ଥିଯା ଗୁୟ୍ହଂ ନ ସଂସେୟ୍ୟ, ଅମିତ୍ତସ୍ସ ଚ ପଣ୍ଡିତୋ;

ଯୋ ଚାମିସେନ ସଂହୀରୋ, ହଦଯତ୍ଥେନୋ ଚ ଯୋ ନରୋ।

୨୭୪।

‘‘ଗୁୟ୍ହମତ୍ଥଂ ଅସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ, ସମ୍ବୋଧଯତି ଯୋ ନରୋ;

ମନ୍ତଭେଦଭଯା ତସ୍ସ, ଦାସଭୂତୋ ତିତିକ୍ଖତି।

୨୭୫।

‘‘ଯାୱନ୍ତୋ ପୁରିସସ୍ସତ୍ଥଂ, ଗୁୟ୍ହଂ ଜାନନ୍ତି ମନ୍ତିନଂ;

ତାୱନ୍ତୋ ତସ୍ସ ଉବ୍ବେଗା, ତସ୍ମା ଗୁୟ୍ହଂ ନ ୱିସ୍ସଜେ;

୨୭୬।

‘‘ୱିୱିଚ୍ଚ ଭାସେୟ୍ୟ ଦିୱା ରହସ୍ସଂ, ରତ୍ତିଂ ଗିରଂ ନାତିୱେଲଂ ପମୁଞ୍ଚେ;

ଉପସ୍ସୁତିକା ହି ସୁଣନ୍ତି ମନ୍ତଂ, ତସ୍ମା ମନ୍ତୋ ଖିପ୍ପମୁପେତି ଭେଦ’’ନ୍ତି। –

ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଉମଙ୍ଗଜାତକେ ପଞ୍ଚପଣ୍ଡିତପଞ୍ହେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସନ୍ତି।

ତତୋ ପରାସୁ –

୨୭୭।

‘‘ଯଥାପି ଅସ୍ସ ନଗରଂ ମହନ୍ତଂ, ଅଦ୍ୱାରକଂ ଆଯସଂ ଭଦ୍ଦସାଲଂ;

ସମନ୍ତଖାତାପରିଖାଉପେତଂ , ଏୱମ୍ପି ମେ ତେ ଇଧ ଗୁୟ୍ହମନ୍ତା।

୨୭୮।

‘‘ଯେ ଗୁୟ୍ହମନ୍ତା ଅୱିକିଣ୍ଣୱାଚା, ଦଳ୍ହା ସଦତ୍ଥେସୁ ନରା ଦୁଜିହ୍ୱ;

ଆରା ଅମିତ୍ତା ବ୍ୟୱଜନ୍ତି ତେହି, ଆସୀୱିସା ୱା ରିୱ ସତ୍ତୁସଙ୍ଘା’’ତି। –

ଦ୍ୱୀସୁ ଗାଥାସୁ ଭଦ୍ଦସାଲନ୍ତି ଆପଣାଦୀହି ସାଲାହି ସମ୍ପନ୍ନଂ। ସମନ୍ତଖାତାପରିଖାଉପେତନ୍ତି ସମନ୍ତଖାତାହି ତୀହି ପରିଖାହି ଉପଗତଂ। ଏୱମ୍ପି ମେତି ଏୱମ୍ପି ମୟ୍ହଂ ତେ ପୁରିସା ଖାଯନ୍ତି। କତରେ? ଯେ ଇଧ ଗୁୟ୍ହମନ୍ତା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଅଦ୍ୱାରକସ୍ସ ଅଯୋମଯନଗରସ୍ସ ମନୁସ୍ସାନଂ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗୋ ଅନ୍ତୋୱ ହୋତି, ନ ଅବ୍ଭନ୍ତରିମା ବହି ନିକ୍ଖମନ୍ତି, ନ ବାହିରା ଅନ୍ତୋ ପୱିସନ୍ତି, ଅପରାପରଂ ସଞ୍ଚାରୋ ଛିଜ୍ଜତି, ଗୁୟ୍ହମନ୍ତା ପୁରିସା ଏୱରୂପା ହୋନ୍ତି, ଅତ୍ତନୋ ଗୁୟ୍ହଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ତୋଯେୱ ଜୀରାପେନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କଥେନ୍ତୀତି। ଦଳ୍ହା ସଦତ୍ଥେସୂତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥେସୁ ଥିରା।

ଦୁଜିୱ୍ହାତି ପଣ୍ଡରକନାଗଂ ଆଲପତି। ବ୍ଯୱଜନ୍ତୀତି ପଟିକ୍କମନ୍ତି। ଆସୀୱିସା ୱା ରିୱ ସତ୍ତୁସଙ୍ଘାତି ଏତ୍ଥ ୱାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଆସୀୱିସା ସତ୍ତୁସଙ୍ଘା ରିୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ଆସୀୱିସତୋ ସତ୍ତୁସଙ୍ଘା ଜୀୱିତୁକାମା ମନୁସ୍ସା ଆରା ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ଏୱଂ ତେହି ଗୁଯ୍ହମନ୍ତେହି ନରେହି ଆରା ଅମିତ୍ତା ପଟିକ୍କମନ୍ତି, ଉପଗନ୍ତୁଂ ଓକାସଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ସୁପଣ୍ଣେନ ଧମ୍ମେ କଥିତେ ପଣ୍ଡରକୋ ଆହ –

୨୭୯।

‘‘ହିତ୍ୱା ଘରଂ ପବ୍ବଜିତୋ ଅଚେଲୋ, ନଗ୍ଗୋ ମୁଣ୍ଡୋ ଚରତି ଘାସହେତୁ;

ତମ୍ହି ନୁ ଖୋ ୱିୱରିଂ ଗୁଯ୍ହମତ୍ଥଂ, ଅତ୍ଥା ଚ ଧମ୍ମା ଚ ଅପଗ୍ଗତାମ୍ହା।

୨୮୦।

‘‘କଥଂକରୋ ହୋତି ସୁପଣ୍ଣରାଜ, କିଂସୀଲୋ କେନ ୱତେନ ୱତ୍ତଂ;

ସମଣୋ ଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାଯିତାନି, କଥଂକରୋ ସଗ୍ଗମୁପେତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଘାସହେତୂତି ନିସ୍ସିରିକୋ କୁଚ୍ଛିପୂରଣତ୍ଥାଯ ଖାଦନୀଯଭୋଜନୀଯେ ପରିଯେସନ୍ତୋ ଚରତି। ଅପଗ୍ଗତାମ୍ହାତି ଅପଗତା ପରିହୀନାମ୍ହା। କଥଂକରୋତି ଇଦଂ ନାଗରାଜା ତସ୍ସ ନଗ୍ଗସ୍ସ ସମଣଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ସମଣପଟିପତ୍ତିଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ଥ କିଂସୀଲୋତି କତରେନ ଆଚାରେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। କେନ ୱତେନାତି କତରେନ ୱତସମାଦାନେନ ୱତ୍ତନ୍ତୋ। ସମଣୋ ଚରନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚରନ୍ତୋ ତଣ୍ହାମମାଯିତାନି ହିତ୍ୱା କଥଂ ସମିତପାପସମଣୋ ନାମ ହୋତି। ସଗ୍ଗନ୍ତି କଥଂ କରୋନ୍ତୋ ଚ ସୁଟ୍ଠୁ ଅଗ୍ଗଂ ଦେୱନଗରଂ ସୋ ସମଣୋ ଉପେତୀତି।

ସୁପଣ୍ଣୋ ଆହ –

୨୮୧।

‘‘ହିରିଯା ତିତିକ୍ଖାଯ ଦମେନୁପେତୋ, ଅକ୍କୋଧନୋ ପେସୁଣିଯଂ ପହାଯ;

ସମଣୋ ଚରଂ ହିତ୍ୱା ମମାଯିତାନି, ଏୱଂକରୋ ସଗ୍ଗମୁପେତି ଠାନ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ହିରିଯାତି, ସମ୍ମ ନାଗରାଜ, ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧାସମୁଟ୍ଠାନେହି ହିରୋତ୍ତପ୍ପେହି ତିତିକ୍ଖାସଙ୍ଖାତାଯ ଅଧିୱାସନଖନ୍ତିଯା ଇନ୍ଦ୍ରିଯଦମେନ ଚ ଉପେତୋ ଅକୁଜ୍ଝନସୀଲୋ ପିସୁଣୱାଚଂ ପହାଯ ତଣ୍ହାମମାଯିତାନି ଚ ହିତ୍ୱା ପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଚରନ୍ତୋ ସମଣୋ ନାମ ହୋତି, ଏୱଂକରୋଯେୱ ଚ ଏତାନି ହିରୀଆଦୀନି କୁସଲାନି କରୋନ୍ତୋ ସଗ୍ଗମୁପେତି ଠାନନ୍ତି।

ଇଦଂ ସୁପଣ୍ଣରାଜସ୍ସ ଧମ୍ମକଥଂ ସୁତ୍ୱା ପଣ୍ଡରକୋ ଜୀୱିତଂ ଯାଚନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୨୮୨।

‘‘ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ତରୁଣଂ ତନୁଜ୍ଜଂ, ସମ୍ଫସ୍ସତା ସବ୍ବଗତ୍ତଂ ଫରେତି;

ଏୱମ୍ପି ମେ ତ୍ୱଂ ପାତୁରହୁ ଦିଜିନ୍ଦ, ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଯଥା ମାତା ତନୁଜଂ ଅତ୍ତନୋ ସରୀରଜାତଂ ତରୁଣଂ ପୁତ୍ତଂ ସମ୍ଫସ୍ସିତଂ ଦିସ୍ୱା ତଂ ଉରେ ନିପଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଥଞ୍ଞଂ ପାଯେନ୍ତୀ ପୁତ୍ତସମ୍ଫସ୍ସେନ ସବ୍ବଂ ଅତ୍ତନୋ ଗତ୍ତଂ ଫରେତି, ନପି ମାତା ପୁତ୍ତତୋ ଭାଯତି ନପି ପୁତ୍ତୋ ମାତିତୋ, ଏୱମ୍ପି ମେ ତ୍ୱଂ ପାତୁରହୁ ପାତୁଭୂତୋ ଦିଜିନ୍ଦ ଦିଜରାଜ, ତସ୍ମା

ମାତାୱ ପୁତ୍ତଂ ମୁଦୁକେନ ହଦଯେନ ଅନୁକମ୍ପମାନୋ ମଂ ପସ୍ସ, ଜୀୱିତଂ ମେ ଦେହୀତି।

ଅଥସ୍ସ ସୁପଣ୍ଣୋ ଜୀୱିତଂ ଦେନ୍ତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୮୩।

''ହନ୍ଦଜ୍ଜ ତ୍ୱଂ ମୁଞ୍ଚ ୱଧା ଦୁଜିବ୍ହ, ତଯୋ ହି ପୁତ୍ତା ନ ହି ଅଞ୍ଞୋ ଅତ୍ଥି;

ଅନ୍ତେୱାସୀ ଦିନ୍ନକୋ ଅତ୍ରଜୋ ଚ, ରଜସ୍ସୁ ପୁତ୍ତଞ୍ଞତରୋ ମେ ଅହୋସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ମୁଞ୍ଚାତି ମୁଚ୍ଚ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଦୁଜିବ୍ହାତି ତଂ ଆଲପତି। ଅଞ୍ଞୋତି ଅଞ୍ଞୋ ଚତୁତ୍ଥୋ ପୁତ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି। ଅନ୍ତେୱାସୀତି ସିପ୍ପଂ ୱା ଉଗ୍ଗଣ୍ହମାନୋ ପଞ୍ହଂ ୱା ସୁଣନ୍ତୋ ସନ୍ତିକେ ନିୱୁତ୍ଥୋ। ଦିନ୍ନକୋତି ''ଅଯଂ ତେ ପୁତ୍ତୋ ହୋତୂ''ତି ପରେହି ଦିନ୍ନୋ। ରଜସ୍ସୂତି ଅଭିରମସ୍ସୁ। ଅଞ୍ଞତରୋତି ତୀସୁ ପୁତ୍ତେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ ଅନ୍ତେୱାସୀ ପୁତ୍ତୋ ମେ ତ୍ୱଂ ଜାତୋତି ଦୀପେତି।

ଏୱଞ୍ଚ ପନ ୱତ୍ୱା ଆକାସା ଓତରିତ୍ୱା ତଂ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୮୪।

''ଇଚ୍ଚେୱ ୱାକ୍ୟଂ ୱିସଜ୍ଜୀ ସୁପଣ୍ଣୋ, ଭୂମ୍ୟଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦିଜୋ ଦୁଜିବ୍ହଂ;

ମୁତ୍ତଜ୍ଜ ତ୍ୱଂ ସବ୍ବଭଯାତିୱତ୍ତୋ, ଥଲୂଦକେ ହୋହି ମଯାଭିଗୁତ୍ତୋ।

୨୮୫।

''ଆତଙ୍କିନଂ ଯଥା କୁସଲୋ ଭିସକ୍କୋ, ପିପାସିତାନଂ ରହଦୋୱ ସୀତୋ;

ୱେସ୍ମଂ ଯଥା ହିମସୀତଟ୍ଟିତାନଂ, ଏୱମ୍ପି ତେ ସରଣମହଂ ଭୱାମୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଇଚ୍ଚେୱ ୱାକ୍ୟନ୍ତି ଇତି ଏୱଂ ୱଚନଂ ୱତ୍ୱା ତଂ ନାଗରାଜଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜି। ଭୂମ୍ୟନ୍ତି ସୋ ସଯମ୍ପି ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାଯ ଦିଜୋ ତଂ ଦୁଜିବ୍ହଂ ସମସ୍ସାସେନ୍ତୋ ମୁତ୍ତୋ ଅଜ୍ଜ ତ୍ୱଂ ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସବ୍ବଭଯାନି ଅତିୱତ୍ତୋ ଥଲେ ଚ ଉଦକେ ଚ ମଯା ଅଭିଗୁତ୍ତୋ ରକ୍ଖିତୋ ହୋହୀତି ଆହ। ଆତଙ୍କିନନ୍ତି ଗିଲାନାନଂ। ଏୱମ୍ପି ତେତି ଏୱଂ ଅହଂ ତୱ ସରଣଂ ଭୱାମି।

ଗଚ୍ଛ ତ୍ୱନ୍ତି ଉଯ୍ୟୋଜେସି। ସୋ ନାଗରାଜା ନାଗଭୱନଂ ପାୱିସି। ଇତରୋପି ସୁପଣ୍ଣଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ''ମଯା ପଣ୍ଡରକନାଗୋ ସପଥଂ କତ୍ୱା ସଦ୍ଦହାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ, କୀଦିସଂ ନୁ ଖୋ ମଯି ତସ୍ସ ହଦଯଂ, ୱୀମଂସିସ୍ସାମି ନ''ନ୍ତି ନାଗଭୱନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୱାତଂ ଅକାସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ନାଗୋ ''ସୁପଣ୍ଣରାଜା ମଂ ଗହେତୁଂ ଆଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ମଞ୍ଞମାନୋ ବ୍ୟାମସହସ୍ସମତ୍ତଂ ଅତ୍ତଭାୱଂ ମାପେତ୍ୱା ପାସାଣେ ଚ ୱାଲୁକଞ୍ଚ ଗିଲିତ୍ୱା ଭାରିଯୋ ହୁତ୍ୱା ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠଂ ହେଟ୍ଠାକତ୍ୱା ଭୋଗମତ୍ଥକେ ଫଣଂ ଧାରଯମାନୋ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣରାଜାନଂ ଡଂସିତୁକାମୋ ୱିଯ ଅହୋସି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ସୁପଣ୍ଣୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୮୬।

''ସନ୍ଧିଂ କତ୍ୱା ଅମିତ୍ତେନ, ଅଣ୍ଡଜେନ ଜଲାବୁଜ;

ୱିୱରିଯ ଦାଠଂ ସେସି, କୁତୋ ତଂ ଭଯମାଗତ''ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାଗରାଜା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୮୭।

‘‘ସଙ୍କେଥେଓ ଅମିତ୍ତସ୍ମିଂ, ମିତ୍ତସ୍ମିମ୍ପି ନ ୱିସ୍ସସେ;

ଅଭଯା ଭଯମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ଅପି ମୂଲାନି କନ୍ତତି।

୨୮୮।

‘‘କଥଂ ନୁ ୱିସ୍ସସେ ତ୍ଯମ୍ହି, ଯେନାସି କଲହୋ କତୋ;

ନିଚ୍ଚଯତ୍ତେନ ଠାତବ୍ବଂ, ସୋ ଦିସବ୍ଭି ନ ରଜ୍ଜତି।

୨୮୯।

‘‘ୱିସ୍ସାସଯେ ନ ଚ ତଂ ୱିସ୍ସଯେଯ୍ଯ, ଅସଙ୍କିତୋ ସଙ୍କିତୋ ଚ ଭୱେଯ୍ଯ;

ତଥା ତଥା ୱିଞ୍ଞୂ ପରକ୍କମେଯ୍ଯ, ଯଥା ଯଥା ଭାୱଂ ପରୋ ନ ଜଞ୍ଞା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଭଯାତି ଅଭଯଟ୍ଠାନଭୂତା ମିତ୍ତମ୍ହା ଭଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଜୀୱିତସଙ୍ଖାତାନି ମୂଲାନେୱ କନ୍ତତି। ତ୍ଯମ୍ହୀତି ତସ୍ମିଂ। ଯେନାସୀତି ଯେନ ସଦ୍ଧିଂ କଲହୋ କତୋ ଅହୋସି। ନିଚ୍ଚଯତ୍ତେନାତି ନିଚ୍ଚପଟିଯତ୍ତେନ। ସୋ ଦିସବ୍ଭି ନ ରଜ୍ଜତୀତି ଯୋ ନିଚ୍ଚଯତ୍ତେନ ଅଭିତିଟ୍ଠତି, ସୋ ଅତ୍ତନୋ ସତ୍ତୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱିସ୍ସାସୱସେନ ନ ରଜ୍ଜତି, ତତୋ ତେସଂ ଯଥାକାମକରଣୀଯୋ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସ୍ସାସଯେତି ପରଂ ଅତ୍ତନି ୱିସ୍ସାସଯେ, ତଂ ପନ ସଯଂ ନ ୱିସ୍ସସେଯ୍ଯ। ପରେନ ଅସଙ୍କିତୋ ଅତ୍ତନା ଚ ସୋ ସଙ୍କିତୋ ଭୱେଯ୍ଯ। ଭାୱଂ ପରୋତି ଯଥା ଯଥା ପଣ୍ଡିତୋ ପରକ୍କମତି, ତଥା ତଥା ତସ୍ସ ପରୋ ଭାୱଂ ନ ଜାନାତି, ତସ୍ମା ପଣ୍ଡିତେନ ୱୀରିଯଂ କାତବ୍ବମେୱାତି ଦୀପେତି।

ଇତି ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଲ୍ଲପିତ୍ୱା ସମଗ୍ଗା ସମ୍ମୋଦମାନା ଉଭୋପି ଅଚେଲକସ୍ସ ଅସ୍ସମଂ ଅଗମିଂସୁ। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଆହ –

୨୯୦।

‘‘ତେ ଦେୱୱଣ୍ଣା ସୁଖୁମାଲରୂପା, ଉଭୋ ସମା ସୁଜଯା ପୁଞ୍ଞଖନ୍ଧା;

ଉପାଗମୁଂ କରମ୍ପିଯଂ ଅଚେଲଂ, ମିସ୍ସୀଭୂତା ଅସ୍ସୱାହାୱ ନାଗା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମାତି ସମାନରୂପା ସଦିସସଣ୍ଠାନା ହୁତ୍ୱା। ସୁଜଯାତି ସୁୱଯା ପରିସୁଦ୍ଧା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ପୁଞ୍ଞଖନ୍ଧାତି କତକୁସଲତାଯ ପୁଞ୍ଞକ୍ଖନ୍ଧା ୱିଯ। ମିସ୍ସୀଭୂତାତି ହତ୍ଥେନ ହତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା କାଯମିସ୍ସୀଭାୱଂ ଉପଗତା। ଅସ୍ସୱାହାୱ ନାଗାତି ଧୁରେ ଯୁତ୍ତକା ରଥୱାହା ଦ୍ୱେ ଅସ୍ସା ୱିଯ ପୁରିସନାଗା ତସ୍ସ ଅସ୍ସମଂ ଅଗମିଂସୁ।

ଗନ୍ତ୍ୱା ଚ ପନ ସୁପଣ୍ଣରାଜା ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ନାଗରାଜା ଅଚେଲକସ୍ସ ଜୀୱିତଂ ନ ଦସ୍ସତି, ଏତଂ ଦୁସ୍ସୀଲଂ ନ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି। ସୋ ବହି ଠତ୍ୱା ନାଗରାଜାନମେୱ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ପେସେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ସତ୍ଥା ଇତରଂ ଗାଥମାହ।

୨୯୧।

‘‘ତତୋ ହୱେ ପଣ୍ଡରକୋ ଅଚେଲଂ, ସଯମେୱୁପାଗମ୍ମ ଇଦଂ ଅୱୋଚ;

ମୁତ୍ତଜ୍ଜହଂ ସବ୍ବଭଯାତିୱତ୍ତୋ, ନ ହି ନୂନ ତୁଯ୍ହଂ ମନସୋ ପିଯମ୍ହା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପିଯମ୍ହାତି ଦୁସ୍ସୀଲନଗ୍ଗଭୋଗ୍ଗମୁସାୱାଦି ନୂନ ମଯଂ ତୱ ମନସୋ ନ ପିଯା ଅହୁମ୍ହାତି ପରିଭାସି।

ତତୋ ଅଚେଲୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୨୯୨।

‘‘ପିଯୋ ହି ମେ ଆସି ସୁପଣ୍ଣରାଜା, ଅସଂସଯଂ ପଣ୍ଡରକେନ ସଚ୍ଚଂ;

ସୋ ରାଗରତ୍ତୋୱ ଅକାସିମେତଂ, ପାପକମ୍ମଂ ସମ୍ପଜାନୋ ନ ମୋହା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡରକେନାତି ତଯା ପଣ୍ଡରକେନ ସୋ ମମ ପିଯତରୋ ଅହୋସି, ସଚ୍ଚମେତଂ। ସୋତି ସୋ ଅହଂ ତସ୍ମିଂ ସୁପଣ୍ଣେ ରାଗେନ ରତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଏତଂ ପାପକମ୍ମଂ ଜାନନ୍ତୋୱ ଅକାସିଂ, ନ ମୋହେନ ଅଜାନନ୍ତୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ନାଗରାଜା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୯୩।

‘‘ନ ମେ ପିଯଂ ଅପ୍ପିଯଂ ୱାପି ହୋତି, ସମ୍ପସ୍ସତୋ ଲୋକମିମଂ ପରଞ୍ଚ;

ସୁସଞ୍ଞତାନଞ୍ହି ୱିଯଞ୍ଜନେନ, ଅସଞ୍ଞତୋ ଲୋକମିମଂ ଚରାସି।

୨୯୪।

‘‘ଅରିଯାୱକାସୋସି ଅନରିଯୋୱାସି, ଅସଞ୍ଞତୋ ସଞ୍ଞତସନ୍ନିକାସୋ;

କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋସି ଅନରିଯରୂପୋ, ପାପଂ ବହୁଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଅଚାରୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ନ ମେତି ଅମ୍ଭୋ ଦୁସ୍ସୀଲନଗ୍ଗମୁସାୱାଦି ପବ୍ବଜିତସ୍ସ ହି ଇମଞ୍ଚ ପରଞ୍ଚ ଲୋକଂ ସମ୍ପସ୍ସତୋ ପିଯଂ ୱା ମେ ଅପ୍ପିଯଂ ୱାପି ମେତି ନ ହୋତି, ତ୍ୱଂ ପନ ସୁସଞ୍ଞତାନଂ ସୀଲୱନ୍ତାନଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ପବ୍ବଜିତଲିଙ୍ଗେନ ଅସଞ୍ଞତୋ ହୁତ୍ୱା ଇମଂ ଲୋକଂ ୱଞ୍ଚେନ୍ତୋ ଚରସି। ଅରିଯାୱକାସୋସୀତି ଅରିଯପଟିରୂପକୋସି । ଅସଞ୍ଞତୋତି କାଯାଦୀହି ଅସଞ୍ଞତୋସି। କଣ୍ହାଭିଜାତିକୋତି କାଳଅକସଭାୱୋ। ଅନରିଯରୂପୋତି ଅହିରିକସଭାୱୋ। ଅଚାରୀତି ଅକାସି।

ଇତି ତଂ ଗରହିତ୍ୱା ଇଦାନି ଅଭିସପନ୍ତୋ ଇମଂ ଗାଥମାହ –

୨୯୫।

‘‘ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ତୁୱଂ ଦୁବ୍ଭି, ଦୁବ୍ଭୀ ଚ ପିସୁଣୋ ଚସି;

ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ, ମୁଦ୍ଧା ତେ ଫଲତୁ ସତ୍ତଧା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଅମ୍ଭୋ ଦୁବ୍ଭି ତ୍ୱଂ ଅଦୁଟ୍ଠସ୍ସ ମିତ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭୀ ଚାସି, ପିସୁଣୋ ଚାସି, ଏତେନ ସଚ୍ଚୱଜ୍ଜେନ ମୁଦ୍ଧା ତେ ସତ୍ତଧା ଫଲତୂତି।

ଇତି ନାଗରାଜସ୍ସ ପସନ୍ତସ୍ସେୱ ଅଚେଲକସ୍ସ ସୀସଂ ସତ୍ତଧା ଫଲି। ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନେଯେୱସ୍ସ ଭୂମି ୱିୱରଂ ଅଦାସି। ସୋ ପଥୱିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅୱୀଚିମ୍ହି ନିବ୍ବତ୍ତି, ନାଗରାଜସୁପଣ୍ଣରାଜାନୋପି ଅତ୍ତନୋ ଭୱନମେୱ ଅଗମିଂସୁ। ସତ୍ଥା ତସ୍ସ ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠଭାୱଂ ପକାସେନ୍ତୋ ଓସାନଗାଥମାହ –

୨୯୬।

‘‘ତସ୍ମା ହି ମିତ୍ତାନଂ ନ ଦୁବ୍ଭିତବ୍ବଂ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭା ପାପିଯୋ ନତ୍ଥି ଅଞ୍ଞୋ;

ଆସିଭସଭୋ ନିହତୋ ପଥଭ୍ୟା, ଇନ୍ଦସ୍ସ ୱାକ୍ୟେନ ହି ସଂୱରୋ ହତୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିକମ୍ମସ୍ସ ଫରୁସୋ ୱିପାକୋ, ତସ୍ମା। ଆସିଭସଭୋତି ଆସିଭୱିସେନ ସଭୋ। ଇନ୍ଦସ୍ସାତି ନାଗିନ୍ଦସ୍ସ ୱାକ୍ୟେନ। ସଂୱରୋତି ‘‘ଅହଂ ସଂୱରେ ଠିତୋସ୍ମୀ’’ତି ପଟିଞ୍ଞାୟ ଏୱଂ ପଞ୍ଞାତୋ ଆଜୀୱକୋ ହତୋତି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ଦେୱଦତ୍ତୋ ମୁସାୱାଦଂ କତ୍ୱା ପଥୱିଂ ପୱିଟ୍ଠୋୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି – ‘‘ତଦା ଅଚେଲକୋ ଦେୱଦତ୍ତୋ ଅହୋସି, ନାଗରାଜା ସାରିପୁତ୍ତୋ, ସୁପଣ୍ଣରାଜା ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ପଣ୍ଡରନାଗରାଜଜାତକୱଣ୍ଣନା ଅଟ୍ଠମା।

[୫୧୯] ୯। ସମ୍ବୁଲାଜାତକୱଣ୍ଣନା

କାୱେଧମାନାତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ମଲ୍ଲିକଂ ଦେୱିଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ୱତ୍ଥୁ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିଜାତକେ (ଜା। ୧।୭।୧୪୨ ଆଦୟୋ) ୱିତ୍ଥାରିତମେୱ। ସା ପନ ତଥାଗତସ୍ସ ତିଣ୍ଣଂ କୁମ୍ମାସପିଣ୍ଡିକାନଂ ଦାନାନୁଭାୱେନ ତଂ ଦିୱସଞ୍ଞେୱ ରଞ୍ଞୋ ଅଗ୍ଗମହେସିଭାୱଂ ପତ୍ୱା ପୁବ୍ବୁଟ୍ଠାୟିତାଦୀହି ପଞ୍ଚହି କଲ୍ୟାଣଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନା ବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାୟିକା ପତିଦେୱତା ଅହୋସି। ତସ୍ସା ପତିଦେୱତାଭାୱୋ ସକଲନଗରେ ପାକଟୋ ଅହୋସି। ଅଥେକଦିୱସଂ ଧମ୍ମସଭାୟଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସୁଂ – ‘‘ଆୱୁସୋ, ମଲ୍ଲିକା ଦେୱୀ କିର ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନା ପତିଦେୱତା’’ତି। ସତ୍ଥା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘କାୟ ନୁତ୍ଥ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଏତରହି କଥାୟ ସନ୍ନିସିନ୍ନା’’ତି ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ‘‘ଇମାୟ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପେସା ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନା ପତିଦେୱତାୟେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଅତୀତଂ ଆହରି।

ଅତୀତେ ବାରାଣସିୟଂ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ସୋତ୍ଥିସେନୋ ନାମ ପୁତ୍ତୋ ଅହୋସି। ତଂ ରାଜା ୱୟପ୍ପତ୍ତଂ ଉପରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠପେସି, ସମ୍ବୁଲା ନାମସ୍ସ ଅଗ୍ଗମହେସୀ ଅହୋସି ଉତ୍ତମରୂପଧରା ସରୀରପ୍ପଭାସମ୍ପନ୍ନା, ନିୱାତେ ଜଲମାନା ଦୀପସିଖା ୱିୟ ଖାୟତି। ଅପରଭାଗେ ସୋତ୍ଥିସେନସ୍ସ ସରୀରେ କୁଟ୍ଠଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ୱେଜ୍ଜା ତିକିଚ୍ଛିତୁଂ ନାସକ୍ଖିଂସୁ। ସୋ ଭିଜ୍ଜମାନେ କୁଟ୍ଠେ ପଟିକୂଲୋ ହୁତ୍ୱା ୱିପ୍ପଟିସାରଂ ପତ୍ୱା ‘‘କୋ ମେ ରଜ୍ଜେନ ଅତ୍ଥୋ, ଅରଞ୍ଞେ ଅନାଥମରଣଂ ମରିସ୍ସାମୀ’’ତି ରଞ୍ଞୋ ଆରୋଚାପେତ୍ୱା ଇତ୍ଥାଗାରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ନିକ୍ଖମି। ସମ୍ବୁଲା ବହୂହି ଉପାୟେହି ନିୱତ୍ତିୟମାନାପି ଅନିୱତ୍ତିତ୍ୱାୱ ‘‘ଅହଂ ତଂ ସାମିକଂ ଅରଞ୍ଞେ ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଞ୍ଞେୱ ନିକ୍ଖମି। ସୋ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୁଲଭମୂଲଫଲାଫଲେ ଛାୟୂଦକସମ୍ପନ୍ନେ ପଦେସେ ପଣ୍ଣସାଲଂ କତ୍ୱା ୱାସଂ କପ୍ପେସି। ରାଜଧୀତା ତଂ ପଟିଜଗ୍ଗି। କଥଂ? ସା ହି ପାତୋ ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅସ୍ସମପଦଂ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ପାନୀୟପରିଭୋଜନୀୟଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦନ୍ତକଟ୍ଠଞ୍ଚ ମୁଖଧୋୱନଞ୍ଚ ଉପନାମେତ୍ୱା ମୁଖେ ଧୋତେ ନାନାଓସଧାନି ପିସିତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱଣେ ମକ୍ଖେତ୍ୱା ମଧୁରମଧୁରାନି ଫଲାଫଲାନି ଖାଦାପେତ୍ୱା ମୁଖଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ହତ୍ଥେସୁ ଧୋତେସୁ ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତୋ ହୋହି ଦେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିଖଣିତ୍ତିଅଙ୍କୁସକେ ଆଦାୟ ଫଲାଫଲତ୍ଥାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଫଲାଫଲାନି ଆହରିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତେ ଠପେତ୍ୱା ଘଟେନ ଉଦକଂ ଆହରିତ୍ୱା ନାନାଚୁଣ୍ଣେହି ଚ ମତ୍ତିକାହି ଚ ସୋତ୍ଥିସେନଂ ନ୍ହାପେତ୍ୱା ପୁନ ମଧୁରଫଲାଫଲାନି ଉପନାମେତି। ପରିଭୋଗାୱସାନେ ୱାସିତପାନୀୟଂ ଉପନେତ୍ୱା ସୟଂ ଫଲାଫଲାନି ପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ପଦରସନ୍ଥରଂ ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ତତ୍ଥ ନିପନ୍ନେ ତସ୍ସ ପାଦେ ଧୋୱିତ୍ୱା ସୀସପରିକମ୍ମପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମପାଦପରିକମ୍ମାନି କତ୍ୱା ସୟନପସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜତି। ଏତେନୁପାୟେନ ସାମିକଂ ପଟିଜଗ୍ଗି।

ସା ଏକଦିୱସଂ ଅରଞ୍ଞେ ଫଲାଫଲଂ ଆହରନ୍ତୀ ଏକଂ ଗିରିକନ୍ଦରଂ ଦିସ୍ୱା ସୀସତୋ ପଚ୍ଛିଂ ଓତାରେତ୍ୱା କନ୍ଦରତୀରେ ଠପେତ୍ୱା ‘‘ନ୍ହାୟିସ୍ସାମୀ’’ତି ଓତରିତ୍ୱା ହଲିଦ୍ଦାୟ ସରୀରଂ ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ୱା ନ୍ହତ୍ୱା ସୁଧୋତସରୀରା ଉତ୍ତରିତ୍ୱା ୱାକଚୀରଂ ନିୱାସେତ୍ୱା କନ୍ଦରତୀରେ ଅଟ୍ଠାସି। ଅଥସ୍ସା ସରୀରପ୍ପଭାୟ ୱନଂ ଏକୋଭାସଂ ଅହୋସି। ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକୋ ଦାନୱୋ ଗୋଚରତ୍ଥାୟ ଚରନ୍ତୋ ତଂ ଦିସ୍ୱା ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ଗାଥାଦ୍ୱୟଂ ଆହ –

୨୯୭।

‘‘କା ୱେଧମାନା ଗିରିକନ୍ଦରାୟଂ, ଏକା ତୁୱଂ ତିଟ୍ଠସି ସଂହିତୂରୁ;

ପୁଟ୍ଠାସି ମେ ପାଣିପମେୟ୍ୟମଜ୍ଝେ, ଅକ୍ଖାହି ମେ ନାମଞ୍ଚ ବନ୍ଧୱେ ଚ।

୨୯୮।

‘‘ଓଭାସଯଂ ୱନଂ ରମ୍ମଂ, ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘନିସେୱିତଂ;

କା ୱା ତ୍ୱମସି କଲ୍ୟାଣି, କସ୍ସ ୱା ତ୍ୱଂ ସୁମଜ୍ଝିମେ;

ଅଭିୱାଦେମି ତଂ ଭଦ୍ଦେ, ଦାନୱାହଂ ନମତ୍ଥୁ ତେ’’ତି।

ତତ୍ଥ କା ୱେଧମାନାତି ନ୍ହାନମଉତାଯ ସୀତଭାୱେନ କମ୍ପମାନା। ସଂହିତୂରୂତି ସମ୍ପିଣ୍ଡିତୂରୁ ଉତ୍ତମଉରୁଲକ୍ଖଣେ। ପାଣିପମେଯ୍ୟମଜ୍ଝେତି ହତ୍ଥେନ ମିନିତବ୍ବମଜ୍ଝେ। କା ୱା ତ୍ୱନ୍ତି କା ନାମ ୱା ତ୍ୱଂ ଭୱସି। ଅଭିୱାଦେମୀତି ୱନ୍ଦାମି। ଦାନୱାହନ୍ତି ଅହଂ ଏକୋ ଦାନୱୋ, ଅଯଂ ନମକ୍କାରୋ ତୱ ଅତ୍ଥୁ, ଅଞ୍ଜଲିଂ ତେ ପଗ୍ଗଣ୍ହାମୀତି ଅୱଚ।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୨୯୯।

‘‘ଯୋ ପୁତ୍ତୋ କାସିରାଜସ୍ସ, ସୋତ୍ଥିସେନୋତି ତଂ ୱିଦୂ;

ତସ୍ସାହଂ ସମ୍ବୁଲା ଭରିଯା, ଏୱଂ ଜାନାହି ଦାନୱ;

ଅଭିୱାଦେମି ତଂ ଭନ୍ତେ, ସମ୍ବୁଲାହଂ ନମତ୍ଥୁ ତେ।

୩୦୦।

‘‘ୱେଦେହପୁତ୍ତୋ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ୱନେ ୱସତି ଆତୁରୋ;

ତମହଂ ରୋଗସମ୍ମତ୍ତଂ, ଏକା ଏକଂ ଉପଟ୍ଠହଂ।

୩୦୧।

‘‘ଅହଞ୍ଚ ୱନମୁଞ୍ଛାଯ, ମଧୁମଂସଂ ମିଗାବିଲଂ;

ଯଦାହରାମି ତଂ ଭକ୍ଖୋ, ତସ୍ସ ନୂନଜ୍ଜ ନାଧତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ୱେଦେହପୁତ୍ତୋତି ୱେଦେହରାଜଧୀତାଯ ପୁତ୍ତୋ। ରୋଗସମ୍ମତ୍ତନ୍ତି ରୋଗପୀଳିତଂ। ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି ଉପଟ୍ଠହାମି ପଟିଜଗ୍ଗାମି। ‘‘ଉପଟ୍ଠିତା’’ତିପି ପାଠୋ। ୱନମୁଞ୍ଛାଯାତି ୱନଂ ଉଞ୍ଛେତ୍ୱା ଉଞ୍ଛାଚରିଯଂ ଚରିତ୍ୱା। ମଧୁମଂସନ୍ତି ନିମ୍ମକ୍ଖିକଂ ମଧୁଞ୍ଚ ମିଗାବିଲମଂସଞ୍ଚ ସୀହବ୍ଯଗ୍ଘମିଗେହି ଖାଦିତମଂସତୋ ଅତିରିତ୍ତକୋଟ୍ଠାସଂ। ତଂ ଭକ୍ଖୋତି ଯଂ ଅହଂ ଆହରାମି, ତଂ ଭକ୍ଖୋୱ ସୋ ମମ ସାମିକୋ। ତସ୍ସ ନୂନଜ୍ଜାତି ତସ୍ସ ମଞ୍ଞେ ଅଜ୍ଜ ଆହାରଂ ଅଲଭମାନସ୍ସ ସରୀରଂ ଆତପେ ପକ୍ଖିତ୍ତପଦୁମଂ ୱିଯ ନାଧତି ଉପତପ୍ପତି ମିଲାଯତି।

ତତୋ ପରଂ ଦାନୱସ୍ସ ଚ ତସ୍ସା ଚ ୱଚନପଟିୱଚନଗାଥାଯୋ ହୋନ୍ତି –

୩୦୨।

‘‘କିଂ ୱନେ ରାଜପୁତ୍ତେନ, ଆତୁରେନ କରିସ୍ସସି;

ସମ୍ବୁଲେ ପରିଚିଣ୍ଣେନ, ଅହଂ ଭତ୍ତା ଭୱାମି ତେ।

୩୦୩।

‘‘ସୋକଜ୍ଝାଯ ଦୁରତ୍ତାଯ, କିଂ ରୂପଂ ୱିଜ୍ଜତେ ମମ;

ଅଞ୍ଞଂ ପରିଯେସ ଭଦ୍ଦନ୍ତେ, ଅଭିରୂପତରଂ ମଯା।

୩୦୪।

‘‘ଏହିମଂ ଗିରିମାରୁଯ୍ହ, ଭରିଯା ମେ ଚତୁସ୍ସତା;

ତାସଂ ତ୍ୱଂ ପୱରା ହୋହି, ସବ୍ବକାମସମିଦ୍ଧିନୀ।

୩୦୫।

‘‘ନୂନ ତାରକୱଣ୍ଣାଭେ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ମନସିଚ୍ଛସି;

ସବ୍ବଂ ତଂ ପଚୁରଂ ମଯ୍ହଂ, ରମସ୍ସ୍ୱଜ୍ଜ ମଯା ସହ।

୩୦୬।

‘‘ନୋ ଚେ ତୁୱଂ ମହେସେଯ୍ୟଂ, ସମ୍ମୁଲେ କାରଯିସ୍ସସି;

ଅଲଂ ତ୍ୱଂ ପାତରାସାଯ, ପଣ୍ହେ ଭକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସସି।

୩୦୭।

‘‘ତଞ୍ଚ ସତ୍ତଜଟୋ ଲୁଦ୍ଦୋ, କଳାରୋ ପୁରିସାଦକୋ;

ୱନେ ନାଥଂ ଅପସ୍ସନ୍ତିଂ, ସମ୍ମୁଲଂ ଅଗ୍ଗହୀ ଭୁଜେ।

୩୦୮।

‘‘ଅଧିପନ୍ନା ପିସାଚେନ, ଲୁଦ୍ଦେନାମିସଚକ୍ଖୁନା;

ସା ଚ ସତ୍ତୁୱସଂ ପତ୍ତା, ପତିମେୱାନୁସୋଚତି।

୩୦୯।

‘‘ନ ମେ ଇଦଂ ତଥା ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ମଂ ଖାଦେଯ୍ୟ ରକ୍ଖସୋ;

ଯଞ୍ଚ ମେ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ, ମନୋ ହେସ୍ସତି ଅଞ୍ଞଥା।

୩୧୦।

‘‘ନ ସନ୍ତି ଦେୱା ପୱସନ୍ତି ନୂନ, ନ ହି ନୂନ ସନ୍ତି ଇଧ ଲୋକପାଲା;

ସହସା କରୋନ୍ତାନମସଞ୍ଞତାନଂ, ନ ହି ନୂନ ସନ୍ତି ପଟିସେଧିତାରୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରିଚିଣ୍ଣେନାତି ତେନ ଆତୁରେନ ପରିଚିଣ୍ଣେନ କିଂ କରିସ୍ସସି। ସୋକଟ୍ଟାଯାତି ସୋକାତୁରାଯ। ‘‘ସୋକଟ୍ଟାଯା’’ତିପି ପାଠୋ, ସୋକେ ଠିତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁରତ୍ତାଯାତି ଦୁଗ୍ଗତକପଣଭାୱପ୍ପତ୍ତାଯ ଅତ୍ତଭାୱାଯ। ଏହିମନ୍ତି ମା ତ୍ୱଂ ଦୁରତ୍ତାମ୍ହୀତି ଚିନ୍ତଯି, ଏତଂ ମମ ଗିରିମ୍ହି ଦିବ୍ବୱିମାନଂ, ଏହି ଇମଂ ଗିରିଂ ଆରୁହ। ଚତୁସ୍ସତାତି ତସ୍ମିଂ ମେ ୱିମାନେ ଅପରାପି ଚତୁସ୍ସତା ଭରିଯାଯୋ ଅତ୍ଥି। ସବ୍ବଂ ତନ୍ତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ଉପଭୋଗପରିଭୋଗୱତ୍ଥାଭରଣାଦିକଂ ଇଚ୍ଛସି, ସବ୍ବଂ ତଂ ନୂନ ମଯ୍ହଂ ପଚୁରଂ ବହୁଂ ସୁଲଭଂ, ତସ୍ମା ମା କପଣାମ୍ହୀତି ଚିନ୍ତଯି, ଏହି ମଯା ସହ ରମସ୍ସୂତି ୱଦତି।

ମହେସେଯ୍ୟନ୍ତି, ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ସମ୍ବୁଲେ ନୋ ଚେ ମେ ତ୍ୱଂ ମହେସିଭାୱଂ କାରେସ୍ସସି, ପରିଯତ୍ତା ତ୍ୱଂ ମମ ପାତରାସାଯ, ତେନ ତଂ ବଲକ୍କାରେନ ୱିମାନଂ ନେସ୍ସାମି, ତତ୍ର ମଂ ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ମମ ସ୍ୱେ ପାତୋୱ ଭକ୍ଖା ଭୱିସ୍ସସୀ’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ସୋ ସତ୍ତହି ଜଟାହି ସମନ୍ନାଗତୋ ଲୁଦ୍ଦକୋ ଦାରୁଣୋ ନିକ୍ଖନ୍ତଦନ୍ତୋ ତଂ ତସ୍ମିଂ ୱନେ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ତନୋ ନାଥଂ ଅପସ୍ସନ୍ତିଂ ସମ୍ବୁଲଂ ଭୁଜେ ଅଗ୍ଗହେସି। ଅଧିପନ୍ନାତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟା। ଆମିସଚକ୍ଖୁନାତି କିଲେସଲୋଲେନ। ପତିମେୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା ପତିମେୱ ଅନୁସୋଚତି। ମନୋ ହେସ୍ସତୀତି ମଂ ଚିରାଯନ୍ତିଂ ୱିଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଥା ଚିତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତି। ନ ସନ୍ତି ଦେୱାତି ଇଦଂ ସା ଦାନୱେନ ଭୁଜେ ଗହିତା ଦେୱତୁଜ୍ଝାପନଂ କରୋନ୍ତୀ ଆହ। ଲୋକପାଲାତି ଏୱରୂପାନଂ ସୀଲୱନ୍ତୀନଂ ପତିଦେୱତାନଂ ପାଲକା ଲୋକପାଲା ନୂନ ଇଧ ଲୋକେ ନ ସନ୍ତୀତି ପରିଦେୱତି।

ଅଥସ୍ସା ସୀଲତେଜେନ ସକ୍କସ୍ସ ଭୱନଂ କମ୍ପି, ପଣ୍ଡୁକମ୍ବଲସିଲାସନଂ ଉଣ୍ହାକାରଂ ଦସ୍ସେସି। ସକ୍କୋ ଆୱଜ୍ଜେନ୍ତୋ ତଂ କାରଣଂ ଞତ୍ୱା ୱଜିରଂ ଆଦାଯ ୱେଗେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଦାନୱସ୍ସ ମତ୍ଥକେ ଠତ୍ୱା ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୩୧୧।

‘‘ଇତ୍ଥୀନମେସା ପୱରା ଯସସ୍ସିନୀ, ସନ୍ତା ସମା ଅଗ୍ଗିରିୱୁଗ୍ଗତେଜା;

ତଞ୍ଚେ ତୁୱଂ ରକ୍ଖସାଦେସି କଞ୍ଞଂ, ମୁଦ୍ଧା ଚ ହି ସତ୍ତଧା ତେ ଫଲେଯ୍ୟ;

ମା ତ୍ୱଂ ଦହୀ ମୁଞ୍ଚ ପତିବ୍ବତାଯା’’ତି।

ତତ୍ଥ ସନ୍ତାତି ଉପସନ୍ତା, ଅଥ ୱା ପଣ୍ଡିତା ଞାଣସମ୍ପନ୍ନା। ସମାତି କାଯୱିସମାଦିୱିରହିତା। ଅଦେସୀତି ଖାଦସି। ଫଲେଯ୍ୟାତି ଇମିନା ମେ ଇନ୍ଦୱଜିରେନ ପହରିତ୍ୱା ମୁଦ୍ଧା ଭିଜ୍ଜେଥ। ମା ତ୍ୱଂ ଦହୀତି ତ୍ୱଂ ଇମଂ ପତିବ୍ବତଂ ମା ତାପେଯ୍ୟାସୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ଦାନୱୋ ସମ୍ବୁଲଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ସକ୍କୋ ‘‘ପୁନପି ଏସ ଏୱରୂପଂ କରେଯ୍ୟା’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନୱଂ ଦେୱସଙ୍ଖଲିକାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପୁନ ଅନାଗମନାଯ ତତିଯେ ପବ୍ବତନ୍ତରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ରାଜଧୀତରଂ ଅପ୍ପମାଦେନ ଓୱଦିତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ରାଜଧୀତାପି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଚନ୍ଦାଲୋକେନ ଅସ୍ସମଂ ପାପୁଣି। ତମତ୍ଥଂ ପକାସେନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଅଟ୍ଠ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୧୨।

‘‘ସା ଚ ଅସ୍ସମମାଗଚ୍ଛି, ପମୁତ୍ତା ପୁରିସାଦକା;

ନୀଛଅଂ ପଠଇନଂ ସକୁଣୀୱ, ଗତସିଙ୍ଗଂୱ ଆଲଯଂ।

୩୧୩।

‘‘ସା ତତ୍ଥ ପରିଦେୱେସି, ରାଜପୁତ୍ତୀ ଯସସ୍ସିନୀ;

ସମ୍ବୁଲା ଉତୁମତ୍ତକ୍ଖା, ୱନେ ନାଥଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ।

୩୧୪।

‘‘ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ୱନ୍ଦେ, ସମ୍ପନ୍ନଚରଣେ ଇସେ;

ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ତୁମ୍ହଂମ୍ହି ସରଣଂ ଗତା।

୩୧୫।

‘‘ୱନ୍ଦେ ସୀହେ ଚ ବ୍ୟଗ୍ଘେ ଚ, ଯେ ଚ ଅଞ୍ଞେ ୱନେ ମିଗା;

ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ତୁମ୍ହଂମ୍ହି ସରଣଂ ଗତା।

୩୧୬।

‘‘ତିଣା ଲତାନି ଓସଧ୍ୟୋ, ପବ୍ବତାନି ୱନାନି ଚ;

ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ତୁମ୍ହଂମ୍ହି ସରଣଂ ଗତା।

୩୧୭।

‘‘ୱନ୍ଦେ ଇନ୍ଦୀୱରୀସାମଂ, ରତ୍ତିଂ ନକ୍ଖତ୍ତମାଲିନିଂ;

ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ତୁମ୍ହଂମ୍ହି ସରଣଂ ଗତା।

୩୧୮।

‘‘ୱନ୍ଦେ ଭାଗୀରଥିଂ ଗଙ୍ଗଂ, ସୱନ୍ତୀନଂ ପଟିଗ୍ଗହଂ;

ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ତୁମ୍ହଂମ୍ହି ସରଣଂ ଗତା।

୩୧୯।

‘‘ୱନ୍ଦେ ଅହଂ ପବ୍ବତରାଜସେଟ୍ଠଂ, ହିମୱନ୍ତଂ ସିଲୁଚ୍ଚଯଂ;

ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ, ତୁମ୍ହଂମ୍ହି ସରଣଂ ଗତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ନୀଳଅଂ ପଛଇନଂ ସକୁଣୀୱାତି ଯଥା ସକୁଣିକା ମୁଖତୁଣ୍ଡକେନ ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା କେନଚି ଉପଦ୍ଦୱେନ ସକୁଣପୋତକାନଂ ପଛଇନତ୍ତା ପଛଇନଂ ସକୁଣିନୀଳଅଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଯଥା ୱା ଗତସିଙ୍ଗଂ ନିକ୍ଖନ୍ତୱଚ୍ଛକଂ ଆଲଯଂ ସୁଞ୍ଞଂ ୱଚ୍ଛକସାଲଂ ୱଚ୍ଛଗିଦ୍ଧିନୀ ଧେନୁ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ଏୱଂ ସୁଞ୍ଞଂ ଅସ୍ସମଂ ଆଗଚ୍ଛୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦା ହି ସୋତ୍ଥିସେନୋ ସମ୍ମୁଲାଯ ଚିରମାନାଯ ‘‘ଇତ୍ଥିଯୋ ନାମ ଲୋଲା, ପଚ୍ଚାମିତ୍ତମ୍ପି ମେ ଗହେତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତି ପରିସଙ୍କନ୍ତୋ ପଣ୍ଣସାଲତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦି। ତେନେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉତୁମତ୍ତକ୍ଖାତି ସୋକୱେଗସଞ୍ଜାତେନ ଉଣ୍ହେନ ଉତୁନା ମନ୍ଦଲୋଚନା। ଅପସ୍ସନ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂ ୱନେ ନାଥଂ ଅତ୍ତନୋ ପତିଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସନ୍ଧାୱମାନା ପରିଦେୱେସି।

ତତ୍ଥ ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେତି ସମିତପାପବାହିତପାପେ ସମଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ। ସମ୍ପନ୍ନଚରଣେତି ସହ ସୀଲେନ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ସମାପତ୍ତୀନଂ ୱସେନ ଚ ସମ୍ପନ୍ନଚରଣେ ଇସେ ୱନ୍ଦେତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ରାଜପୁତ୍ତଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୀ ତୁମ୍ହାକଂ ସରଣଂ ଗତା ଅମ୍ହି। ସଚେ ମେ ସାମିକସ୍ସ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାଥ, ଆଚିକ୍ଖଥାତି ପରିଦେୱେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେସଗାଥାସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତିଣା ଲତାନି ଓସଧ୍ୟୋତି ଅନ୍ତୋଫେଗ୍ଗୁବହିସାରତିଣାନି ଚ ଲତାନି ଚ ଅନ୍ତୋସାରଓସଧିଯୋ ଚ। ଇମଂ ଗାଥଂ ତିଣାଦୀସୁ ନିବ୍ବତ୍ତଦେୱତା ସନ୍ଧାଯାହ। ଇନ୍ଦୀୱରୀସାମନ୍ତି ଇନ୍ଦୀୱରୀପୁପ୍ଫସମାନୱଣ୍ଣଂ। ନକ୍ଖତ୍ତମାଲିନିନ୍ତି ନକ୍ଖତ୍ତପଟିପାଟିସମନ୍ନାଗତଂ। ତୁମ୍ହଂମ୍ହୀତି ରତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ତମ୍ପି ଅମ୍ହୀତି ଆହ। ଭାଗୀରଥିଂ ଗଙ୍ଗନ୍ତି ଏୱଂପରିଯାଯନାମିକଂ ଗଙ୍ଗଂ। ସୱନ୍ତୀନନ୍ତି

ଅଞ୍ଞାସଂ ବହୂନଂ ନଦୀନଂ ପଟିଗ୍ଗାହିକଂ। ଗଙ୍ଗାଯ ନିଵତ୍ତଦେଵତଂ ସନ୍ଧାଯେଵମାହ। ହିମଵନ୍ତେପି ଏସେଵ ନଯୋ।

ତଂ ଏଵଂ ପରିଦେଵମାନଂ ଦିସ୍ୱା ସୋତ୍ଥିସେନୋ ଚିନ୍ତେସି – ''ଅଯଂ ଅତିଵିଯ ପରିଦେଵତି, ନ ଖୋ ପନସ୍ସା ଭାଵଂ ଜାନାମି, ସଚେ ମଯି ସିନେହେନ ଏଵଂ କରୋତି , ହଦଯମ୍ପିସ୍ସା ଫଲେଯ୍ୟ, ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ତାଵ ନ''ନ୍ତି ଗନ୍ତ୍ୱା ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରେ ନିସୀଦି। ସାପି ପରିଦେଵମାନାଵ ପଣ୍ଣସାଲଦ୍ୱାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତସ୍ସ ପାଦେ ଵନ୍ଦିତ୍ୱା ''କୁହିଂ ଗତୋସି, ଦେଵା''ତି ଆହ। ଅଥ ନଂ ସୋ, ''ଭଦ୍ଦେ , ତ୍ୱଂ ଅଞ୍ଞେସୁ ଦିଵସେସୁ ନ ଇମାଯ ଵେଲାଯ ଆଗଚ୍ଛସି, ଅଜ୍ଜ ଅତିସାଯଂ ଆଗତାସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୨୦।

''ଅତିସାଯଂ ଵତାଗଞ୍ଛି, ରାଜପୁତ୍ତି ଯସସ୍ସିନି;

କେନ ନୁଜ୍ଜ ସମାଗଚ୍ଛି, କୋ ତେ ପିଯତରୋ ମଯା''ତି।

ଅଥ ନଂ ସା ''ଅହଂ, ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଫଲାଫଲାନି ଆଦାଯ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଏକଂ ଦାନଵଂ ପସ୍ସିଂ, ସୋ ମଯି ପଟିବଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ମଂ ହତ୍ଥେ ଗଣ୍ହିତ୍ୱା 'ସଚେ ମମ ଵଚନଂ ନ କରୋସି, ଖାଦିସ୍ସାମି ତ'ନ୍ତି ଆହ, ଅହଂ ତାଯ ଵେଲାଯ ତଞ୍ଞେଵ ଅନୁସୋଚନ୍ତୀ ଏଵଂ ପରିଦେଵି''ନ୍ତି ଵତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୩୨୧।

''ଇଦଂ ଖୋହଂ ତଦାଵୋଚଂ, ଗହିତା ତେନ ସତ୍ତୁନା;

ନ ମେ ଇଦଂ ତଥା ଦୁକ୍ଖଂ, ଯଂ ମଂ ଖାଦେଯ୍ୟ ରକ୍ଖସୋ;

ଯଞ୍ଚ ମେ ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତସ୍ସ, ମନୋ ହେସ୍ସତି ଅଞ୍ଞଥା''ତି।

ଅଥସ୍ସ ସେସମ୍ପି ପଵତ୍ତିଂ ଆରୋଚେନ୍ତୀ ''ତେନ ପନାହଂ, ଦେଵ, ଦାନଵେନ ଗହିତା ଅତ୍ତାନଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୀ ଦେଵତୁଜ୍ଝାପନକମ୍ମଂ ଅକାସିଂ, ଅଥ ସକ୍କୋ ଵଜିରହତ୍ଥୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଆକାସେ ଠିତୋ ଦାନଵଂ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା ମଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ତଂ ଦେଵସଙ୍ଖଲିକାଯ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତତିଯେ ପବ୍ବତନ୍ତରେ ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କାମି, ଏଵାହଂ ସକ୍କଂ ନିସ୍ସାଯ ଜୀଵିତଂ ଲଭି''ନ୍ତି ଆହ। ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋତ୍ଥିସେନୋ, ''ଭଦ୍ଦେ, ହୋତୁ, ମାତୁଗାମସ୍ସ ଅନ୍ତରେ ସଚ୍ଚଂ ନାମ ଦୁଲ୍ଲଭଂ, ହିମଵନ୍ତେ ହି ବହୂ ଵନଚରକତାପସଵିଜ୍ଜାଧରାଦଯୋ ସନ୍ତି, କୋ ତୁଯ୍ହଂ ସଦ୍ଦହିସ୍ସତୀ''ତି ଵତ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୩୨୨।

''ଚୋରୀନଂ ବହୁବୁଦ୍ଧୀନଂ, ଯାସୁ ସଚ୍ଚଂ ସୁଦୁଲ୍ଲଭଂ;

ଥୀନଂ ଭାଵୋ ଦୁରାଜାନୋ, ମଚ୍ଛସ୍ସେଵୋଦକେ ଗତ''ନ୍ତି।

ସା ତସ୍ସ ଵଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ''ଅଯ୍ୟପୁତ୍ତ, ଅହଂ ତଂ ଅସଦ୍ଦହନ୍ତଂ ମମ ସଚ୍ଚବଲେନେଵ ତିକିଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ''ତି ଉଦକସ୍ସ କଲସଂ ପୂରେତ୍ୱା ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ତସ୍ସ ସୀସେ ଉଦକଂ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୩୨୩।

''ତଥା ମଂ ସଚ୍ଚଂ ପାଲେତୁ, ପାଲଯିସ୍ସତି ଚେ ମମଂ;

ଯଥାହଂ ନାଭିଜାନାମି, ଅଞ୍ଞଂ ପିଯତରଂ ତଯା;

ଏତେନ ସଚ୍ଚଵଜ୍ଜେନ, ବ୍ୟାଧି ତେ ଵୂପସମ୍ମତୂ''ତି।

ତତ୍ଥ ତଥା-ସଦ୍ଦୋ ‘‘ଚେ ମମ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥାହଂ ୱଦାମି, ତଥା ଚେ ମମ ୱଚନଂ ସଚ୍ଚଂ, ଅଥ ମଂ ଇଦାନିପି ପାଲେତୁ, ଆଯତିମ୍ପି ପାଲେସ୍ସତି, ଇଦାନି ମେ ୱଚନଂ ସୁଣାଥ ‘‘ଯଥାହଂ ନାଭିଜାନାମୀ’’ତି। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ତଥା ମଂ ସଚ୍ଚଂ ପାଲେତୀ’’ତି ଲିଖିତଂ, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନତ୍ଥି।

ଏୱଂ ତାଯ ସଚ୍ଚକିରିଯଂ କତ୍ୱା ଉଦକେ ଆସିତ୍ତମତ୍ତେଯେୱ ସୋତ୍ଥିସେନସ୍ସ କୁଟ୍ଠଂ ଅମ୍ବିଲେନ ଧୋତଂ ୱିଯ ତମ୍ବମଲଂ ତାୱଦେୱ ଅପଗଚ୍ଛି। ତେ କତିପାହଂ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ଅରଞ୍ଞା ନିକ୍ଖମ୍ମ ବାରାଣସିଂ ପତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ପୱିସିଂସୁ। ରାଜା ତେସଂ ଆଗତଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତ୍ଥେୱ ସୋତ୍ଥିସେନସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ସମ୍ବୁଲଂ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନେ ଅଭିସିଞ୍ଚାପେତ୍ୱା ନଗରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସଯଂ ଇସିପବ୍ବଜ୍ଜଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଉଯ୍ୟାନେ ୱାସଂ କପ୍ପେସି, ରାଜନିୱେସନେଯେୱ ଚ ନିବଦ୍ଧଂ ଭୁଞ୍ଜି। ସୋତ୍ଥିସେନୋପି ସମ୍ବୁଲାଯ ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନମତ୍ତମେୱ ଅଦାସି, ନ ପୁନସ୍ସା କୋଚି ସକ୍କାରୋ ଅହୋସି, ଅତ୍ଥିଭାୱମ୍ପିସ୍ସା ନ ଅଞ୍ଞାସି, ଅଞ୍ଞାହେୱ ଇତ୍ଥୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଭିରମି। ସମ୍ବୁଲା ସପତ୍ତିଦୋସୱସେନ କିସା ଅହୋସି ଉପଣ୍ଡୁପଣ୍ଡୁକଜାତା ଧମନୀସନ୍ଥତଗତ୍ତା। ସା ଏକଦିୱସଂ ସୋକୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଆଗତସ୍ସ ସସୁରତାପସସ୍ସ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଂ କତଭତ୍ତକିଚ୍ଚଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା ଏକମନ୍ତଂ ନିସୀଦି। ସୋ ତଂ ମିଲାତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଦିସ୍ୱା ଗାଥମାହ –

୩୨୪।

‘‘ଯେ କୁଞ୍ଜରା ସତ୍ତସତା ଉଳାରା, ରକ୍ଖନ୍ତି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱମୁଯ୍ୟୁତାୱୁଧା;

ଧନୁଗ୍ଗହାନଞ୍ଚ ସତାନି ସୋଳସ, କଥଂୱିଧେ ପସ୍ସସି ଭଦ୍ଦେ ସତ୍ତୱୋ’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ, ସମ୍ବୁଲେ ଯେ ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ତସତା କୁଞ୍ଜରା, ତେସଞ୍ଚେୱ ଖନ୍ଧଗତାନଂ ଯୋଧାନଂ ୱସେନ ଉଯ୍ୟୁତ୍ତାୱୁଧା, ଅପରାନି ଚ ସୋଳସଧନୁଗ୍ଗହସତାନି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ବାରାଣସିଂ ରକ୍ଖନ୍ତି। ଏୱଂ ସୁରକ୍ଖିତେ ନଗରେ କଥଂୱିଧେ ତ୍ୱଂ ସତ୍ତୱୋ ପସ୍ସସି। ଭଦ୍ଦେ, ଯସ୍ସା ତୱ ସାସଙ୍କା ସପ୍ପଟିଭଯା ଅରଞ୍ଞା ଆଗତକାଲେପି ପଭାସମ୍ପନ୍ନଂ ସରୀରଂ, ଇଦାନି ପନ ମିଲାତା ପଣ୍ଡୁପଲାସୱଣ୍ଣା ଅତିୱିଯ କିଲନ୍ତିନ୍ଦ୍ରିଯାସି, କସ୍ସ ନାମ ତ୍ୱଂ ଭାଯସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି।

ସା ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ପୁତ୍ତୋ ତେ, ଦେୱ, ମଯି ନ ପୁରିମସଦିସୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ପଞ୍ଚ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୨୫।

‘‘ଅଲଙ୍କତାଯୋ ପଦୁମୁତ୍ତରତ୍ତଚା, ୱିରାଗିତା ପସ୍ସତି ହଂସଗଗ୍ଗରା;

ତାସଂ ସୁଣିତ୍ୱା ମିତଗୀତୱାଦିତଂ, ନ ଦାନି ମେ ତାତ ତଥା ଯଥା ପୁରେ।

୩୨୬।

‘‘ସୁୱଣ୍ଣସଂକଚ୍ଚଧରା ସୁୱିଗ୍ଗହା, ଅଲଙ୍କତା ମାନୁସିଯଚ୍ଛରୂପମା;

ସେନୋପିଯା ତାତ ଅନିନ୍ଦିତଙ୍ଗିଯୋ, ଖତ୍ତିଯକଞ୍ଞା ପଟିଲୋଭଯନ୍ତି ନଂ।

୩୨୭।

‘‘ସଚେ ଅହଂ ତାତ ତଥା ଯଥା ପୁରେ, ପତିଂ ତମୁଞ୍ଛାଯ ପୁନା ୱନେ ଭରେ;

ସମ୍ମାନଯେ ମଂ ନ ଚ ମଂ ୱିମାନଯେ, ଇତୋପି ମେ ତାତ ତତୋ ୱରଂ ସିଯା।

୩୨୮।

‘‘ଯମନ୍ନପାନେ ୱିପୁଲସ୍ମି ଓହିତେ, ନାରୀ ୱିମଟ୍ଠାଭରଣା ଅଲଙ୍କତା;

ସବ୍ବଙ୍ଗୁପେତା ପତିନୋ ଚ ଅପ୍ପିୟା, ଅବଜ୍ଝ ତସ୍ସା ମରଣଂ ତତୋ ୱରଂ।

୩୨୯।

‘‘ଅପି ଚେ ଦଲିଦ୍ଦା କପଣା ଅନାଳ୍ହିୟା, କଟାଦୁତୀୟା ପତିନୋ ଚ ସା ପିୟା;

ସବ୍ବଙ୍ଗୁପେତାୟପି ଅପ୍ପିୟାୟ, ଅୟମେୱ ସେୟ୍ୟୋ କପଣାପି ଯା ପିୟା’’ତି।

ତତ୍ଥ ପଦୁମୁତ୍ତରତ୍ତଚାତି ପଦୁମଗବ୍ଭସଦିସୌତ୍ତରତ୍ତଚା। ସବ୍ବାସଂ ସରୀରତୋ ସୁୱଣ୍ଣପଭା ନିଚ୍ଛରନ୍ତୀତି ଦୀପେତି। ୱିରାଗିତାତି ୱିଲଗ୍ଗସରୀରା, ତନୁମଜ୍ଝାତି ଅତ୍ଥୋ। ହଂସଗଗ୍ଗରାତି ଏୱରୂପା ହଂସା ୱିୟ ମଧୁରସ୍ସରା ନାରିୟୋ ପସ୍ସତି। ତାସନ୍ତି ସୋ ତୱ ପୁତ୍ତୋ ତାସଂ ନାରୀନଂ ମିତଗୀତୱାଦିତାଦୀନି ସୁଣିତ୍ୱା ଇଦାନି ମେ, ତାତ, ଯଥା ପୁରେ, ତଥା ନ ପୱତ୍ତତୀତି ୱଦତି। ସୁୱଣ୍ଣସଂକଚ୍ଛଧରାତି ସୁୱଣ୍ଣମୟସଂକଚ୍ଛାଲଙ୍କାରଧରା। ଅଲଙ୍କତାତି ନାନାଲଙ୍କାରପଟିମଣ୍ଡିତା। ମାନୁସିୟଚ୍ଛରୂପମାତି ମାନୁସିୟୋ ଅଚ୍ଛରୂପମା। ସେନୋପିୟାତି ସୋତ୍ଥିସେନସ୍ସ ପିୟା। ପଟିଲୋଭୟନ୍ତି ନନ୍ତି ନଂ ତୱ ପୁତ୍ତଂ ପଟିଲୋଭୟନ୍ତି।

ସଚେ ଅହନ୍ତି, ତାତ, ଯଥା ପୁରେ ସଚେ ଅହଂ ପୁନପି ତଂ ପତିଂ ତଥେୱ କୁଟ୍ଠରୋଗେନ ୱନଂ ପୱିଟ୍ଠଂ ଉଜ୍ଝାୟ ତସ୍ମିଂ ୱନେ ଭରେୟ୍ୟଂ, ପୁନପି ମଂ ସୋ ସମ୍ମାନେୟ୍ୟ ନ ୱିମାନେୟ୍ୟ, ତତୋ ମେ ଇତୋପି ବାରାଣସିରଜ୍ଜତୋ ତଂ ଅରଞ୍ଞମେୱ ୱରଂ ସିୟା ସପତ୍ତିଦୋସେନ ସୁସ୍ସନ୍ତିୟାତି ଦୀପେତି। ଯମନ୍ନପାନେତି ଯଂ ଅନ୍ନପାନେ। ଓହିତେତି ଠପିତେ ପଟିୟତ୍ତେ। ଇମିନା ବହ୍ୱନ୍ନପାନଘରଂ ଦସ୍ସେତି। ଅୟଂ କିରସ୍ସା ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ଯା ନାରୀ ୱିପୁଲନ୍ନପାନେ ଘରେ ଏକିକାୱ ଅସପତ୍ତି ସମାନା ୱିମଟ୍ଠାଭରଣା ନାନାଲଙ୍କାରେହି ଅଲଙ୍କତା ସବ୍ବେହି ଗୁଣଙ୍ଗେହି ଉପେତା ପତିନୋ ଚ ଅପ୍ପିୟା ହୋତି, ଅବଜ୍ଝ ଗୀୱାୟ ୱଲ୍ଲିୟା ୱା ରଜ୍ଜୁୟା ୱା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ତସ୍ସା ତତୋ ଘରାୱାସତୋ ମରଣମେୱ ୱରତରନ୍ତି। ଅନାଳ୍ହୀୟାତି ଅନାଳ୍ହା। କଟାଦୁତୀୟାତି ନିପଜ୍ଜନକଟସାରକଦୁତିୟା। ସେୟ୍ୟୋତି କପଣାପି ସମାନା ଯା ପତିନୋ ପିୟା, ଅୟମେୱ ଉତ୍ତମାତି।

ଏୱଂ ତାୟ ଅତ୍ତନୋ ପରିସୁସ୍ସନକାରଣେ ତାପସସ୍ସ କଥିତେ ତାପସୋ ରାଜାନଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା ‘‘ତାତ, ସୋତ୍ଥିସେନ ତୟି କୁଟ୍ଠରୋଗାଭିଭୂତେ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସନ୍ତେ ତୟା ସଦ୍ଧିଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତୀ ଅତ୍ତନୋ ସଚ୍ଚବଲେନ ତୱ ରୋଗଂ ୱୂପସମେତ୍ୱା ଯା ତେ ରଜ୍ଜେ ପତିଟ୍ଠାନକାରଣମକାସି, ତସ୍ସା ନାମ ତ୍ୱଂ ନେୱ ଠିତଟ୍ଠାନଂ, ନ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ଜାନାସି, ଅଯୁତ୍ତଂ ତେ କତଂ, ମିତ୍ତଦୁବ୍ଭିକମ୍ମଂ ନାମେତଂ ପାପକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁତ୍ତଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୩୦।

‘‘ସୁଦୁଲ୍ଲଭିତ୍ଥୀ ପୁରିସସ୍ସ ଯା ହିତା, ଭତ୍ତିତ୍ଥିୟା ଦୁଲ୍ଲଭୋ ଯୋ ହିତୋ ଚ;

ହିତା ଚ ତେ ସୀଲୱତୀ ଚ ଭରିୟା, ଜନିନ୍ଦ ଧମ୍ମଂ ଚର ସମ୍ବୁଲାୟା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ତାତ, ଯା ପୁରିସସ୍ସ ହିତା ମୁଦୁଚିତ୍ତା ଅନୁକମ୍ପିକା ଇତ୍ଥୀ, ଯୋ ଚ ଭତ୍ତା ଇତ୍ଥିୟା ହିତୋ କତଗୁଣଂ ଜାନାତି, ଉଭୋପେତେ ସୁଦୁଲ୍ଲଭା। ଅୟଞ୍ଚ ସମ୍ବୁଲା ତୁୟ୍ହଂ ହିତା ଚେୱ ସୀଲସମ୍ପନ୍ନା ଚ, ତସ୍ମା ଏତିସ୍ସା ଧମ୍ମଂ ଚର, କତଗୁଣଂ ଜାନିତ୍ୱା ମୁଦୁଚିତ୍ତୋ ହୋହି, ଚିତ୍ତମସ୍ସା ପରିତୋସେହୀତି।

ଏୱଂ ସୋ ପୁତ୍ତସ୍ସ ଓୱାଦଂ ଦତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାୟାସନା ପକ୍କାମି। ରାଜା ପିତରି ଗତେ ସମ୍ବୁଲଂ ପକ୍କୋସାପେତ୍ୱା, ‘‘ଭଦ୍ଦେ, ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ମୟା କତଂ ଦୋସଂ ଖମ, ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସବ୍ବିସ୍ସରିୟଂ ତୁୟ୍ହମେୱ ଦମ୍ମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ଓସାନଗାଥମାହ –

୩୩୧।

‘‘ସଚେ ତୁୱଂ ୱିପୁଲେ ଲଦ୍ଧଭୋଗେ, ଇସ୍ସାୱତିଣ୍ଣା ମରଣଂ ଉପେସି;

ଅହଞ୍ଚ ତେ ଭଦ୍ଦେ ଇମା ରାଜକଞ୍ଞା, ସଦ୍ଧେ ତେ ୱଚନକରା ଭୱାମା’’ତି।

ତସ୍ସତ୍ଥୋ – ଭଦ୍ଦେ, ସମ୍ମୁଲେ ସଚେ ତ୍ୱଂ ରତନରାସିମ୍ହି ଠପେତ୍ୱା ଅଭିସିତ୍ତା ଅଗ୍ଗମହେସିଟ୍ଠାନୱସେନ ୱିପୁଲେ ଭୋଗେ ଲଭିତ୍ୱାପି ଇସ୍ସାଯ ଓତିଣ୍ଣା ମରଣଂ ଉପେସି, ଅହଞ୍ଚ ଇମା ଚ ରାଜକଞ୍ଞା ସଦ୍ଧେ ତୱ ୱଚନକରା ଭୱାମ, ତ୍ୱଂ ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଇମଂ ରଜ୍ଜଂ ୱିଚାରେହୀତି ସଦ୍ଧିସ୍ସରିଯଂ ତସ୍ସା ଅଦାସି।

ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଭୋ ସମଗ୍ଗୱାସଂ ୱସନ୍ତା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରିତ୍ୱା ଯଥାକମ୍ମଂ ଗମିଂସୁ। ତାପସୋ ଝାନାଭିଞ୍ଞାଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଲୋକୂପଗୋ ଅହୋସି।

ସତ୍ଥା ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦାନେୱ, ପୁବ୍ବେପି ମଲ୍ଲିକା ପତିଦେୱତାଯେୱା’’ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ‘‘ତଦା ସମ୍ମୁଲା ମଲ୍ଲିକା ଅହୋସି, ସୋତ୍ଥିସେନୋ କୋସଲରାଜା, ପିତା ତାପସୋ ପନ ଅହମେୱ ଅହୋସି’’ନ୍ତି।

ସମ୍ମୁଲାଜାତକୱଣ୍ଣନା ନୱମା।

[୫୨୦] ୧୦। ଗନ୍ଧତିନ୍ଦୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା

ଅପ୍ପମାଦୋତି ଇଦଂ ସତ୍ଥା ଜେତୱନେ ୱିହରନ୍ତୋ ରାଜୋୱାଦଂ ଆରବ୍ଭ କଥେସି। ରାଜୋୱାଦୋ ହେଟ୍ଠା ୱିତ୍ଥାରିତୋୱ। ଅତୀତେ ପନ କପିଲରଟ୍ଠେ ଉତ୍ତରପଞ୍ଚାଲନଗରେ ପଞ୍ଚାଲୋ ନାମ ରାଜା ଅଗତିଗମନେ ଠିତୋ ଅଧମ୍ମେନ ପମତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେସି। ଅଥସ୍ସ ଅମଚ୍ଚାଦଯୋ ସବ୍ବେପି ଅଧମ୍ମିକାୱ ଜାତା। ବଲିପୀଳିତା ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ପୁତ୍ତଦାରେ ଆଦାଯ ଅରଞ୍ଞେ ମିଗା ୱିଯ ଚରିଂସୁ, ଗାମଟ୍ଠାନେ ଗାମୋ ନାମ ନାହୋସି। ମନୁସ୍ସା ରାଜପୁରିସାନଂ ଭଯେନ ଦିୱା ଗେହେ ୱସିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ଗେହାନି କଣ୍ଟକସାଖାହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗେହେ ରତ୍ତିଂ ୱସିତ୍ୱା ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତେଯେୱ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସନ୍ତି। ଦିୱା ରାଜପୁରିସା ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି, ରତ୍ତିଂ ଚୋରା। ତଦା ବୋଧିସତ୍ତୋ ବହିନଗରେ ଗନ୍ଧତିନ୍ଦୁକରୁକ୍ଖେ ଦେୱତା ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତି, ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ରଞ୍ଞୋ ସନ୍ତିକା ସହସ୍ସଗ୍ଘନକଂ ବଲିକମ୍ମଂ ଲଭତି। ସୋ ଚିନ୍ତେସି – ‘‘ଅଯଂ ରାଜା ପମତ୍ତୋ ରଜ୍ଜଂ କାରେତି, ସକଲରଟ୍ଠଂ ୱିନସ୍ସତି, ଠପେତ୍ୱା ମଂ ଅଞ୍ଞୋ ରାଜାନଂ ପତିରୂପେ ନିୱେସେତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଉପକାରକୋ ଚାପି ମେ ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ସହସ୍ସଗ୍ଘନକବଲିନା ପୂଜେତି, ଓୱଦିସ୍ସାମି ନ’’ନ୍ତି।

ସୋ ରତ୍ତିଭାଗେ ରଞ୍ଞୋ ସିରିଗବ୍ଭଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଉସ୍ସୀସକପସ୍ସେ ଠତ୍ୱା ଓଭାସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଆକାସେ ଅଟ୍ଠାସି। ରାଜା ତଂ ବାଲସୂରିଯଂ ୱିଯ ଜଲମାନଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘କୋସି ତ୍ୱଂ, କେନ ୱା କାରଣେନ ଇଧାଗତୋସୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛି। ସୋ ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା, ‘‘ମହାରାଜ, ଅହଂ ଗନ୍ଧତିନ୍ଦୁକଦେୱତା, ‘ତୁଯ୍ହଂ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସାମୀ’ତି ଆଗତୋମ୍ହୀ’’ତି ଆହ। ‘‘କିଂ ନାମ ଓୱାଦଂ ଦସ୍ସସୀ’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ମହାସତ୍ତୋ, ‘‘ମହାରାଜ, ତ୍ୱଂ ପମତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା ରଜ୍ଜଂ କାରେସି, ତେନ ତେ ସକଲରଟ୍ଠଂ ହତୱିଲୁତ୍ତଂ ୱିଯ ୱିନଟ୍ଠଂ, ରାଜାନୋ ନାମ ପମାଦେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେନ୍ତା ସକଲରଟ୍ଠସ୍ସ ସାମିନୋ ନ ହୋନ୍ତି, ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେ ୱିନାସଂ ପତ୍ୱା ସମ୍ପରାଯେ ପୁନ ମହାନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି। ତେସୁ ଚ ପମାଦଂ ଆପନ୍ନେସୁ ଅନ୍ତୋଜନା ବହିଜନାପିସ୍ସ ପମତ୍ତାୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ରଞ୍ଞା ଅତିରେକେନ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମଦେସନଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ଇମା ଏକାଦସ ଗାଥା ଆହ –

୩୩୨।

‘‘ଅପ୍ପମାଦୋ ଅମତପଦଂ, ପମାଦୋ ମଚ୍ଚୁନୋ ପଦଂ;

ଅପ୍ପମତ୍ତା ନ ମୀଯନ୍ତି, ଯେ ପମତ୍ତା ଯଥା ମତା।

୩୩୩।

‘‘ମଦା ପମାଦୋ ଜାଯେଥ, ପମାଦା ଜାଯତେ ଖଯୋ;

ଖଯା ପଦୋସା ଜାଯନ୍ତି, ମା ମଦୋ ଭରତୂସଭ।

୩୩୪।

‘‘ବହୂ ହି ଖତ୍ତିଯା ଜୀନା, ଅଙ୍ଗଂ ରଟ୍ଠଂ ପମାଦିନୋ;

ଅଥୋପି ଗାମିନୋ ଗାମା, ଅନଗାରା ଅଗାରିନୋ।

୩୩୫।

‘‘ଖତ୍ତିଯସ୍ସ ପମତ୍ତସ୍ସ, ରଟ୍ଠସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠୱଡ୍ଢନ;

ସବ୍ବେ ଭୋଗା ୱିନସ୍ସନ୍ତି, ରଞ୍ଞୋ ତଂ ୱୁଚ୍ଚତେ ଅଘଂ।

୩୩୬।

‘‘ନେସ ଧମ୍ମୋ ମହାରାଜ, ଅତିୱେଲଂ ପମଜ୍ଜସି;

ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତଂ ଜନପଦଂ, ଚୋରା ୱିଦ୍ଧଂସଯନ୍ତି ନଂ।

୩୩୭।

‘‘ନ ତେ ପୁତ୍ତା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି, ନ ହିରଞ୍ଞଂ ନ ଧାନିଯଂ;

ରଟ୍ଠେ ୱିଲୁପ୍ପମାନମ୍ହି, ସବ୍ବଭୋଗେହି ଜୀଯସି।

୩୩୮।

‘‘ସବ୍ବଭୋଗା ପରିଜିଣ୍ଣଂ, ରାଜାନଂ ୱାପି ଖତ୍ତିଯଂ;

ଞାତିମିତ୍ତା ସୁହଜ୍ଜା ଚ, ନ ତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି ମାନିଯଂ।

୩୩୯।

‘‘ହତ୍ଥାରୋହା ଅନୀକଟ୍ଠା, ରଥିକା ପତ୍ତିକାରକା;

ତମେୱମୁପଜୀୱନ୍ତା, ନ ତଂ ମଞ୍ଞନ୍ତି ମାନିଯଂ।

୩୪୦।

‘‘ଅସଂୱିହିତକମ୍ମନ୍ତଂ , ବାଲଂ ଦୁମ୍ମନ୍ତିମନ୍ତିନଂ;

ସିରୀ ଜହତି ଦୁମ୍ମେଧଂ, ଜିଣ୍ଣଂୱ ଉରଗୋ ତଚଂ।

୩୪୧।

‘‘ସୁସଂୱିହିତକମ୍ମନ୍ତଂ, କାଲୁଟ୍ଠାଯିଂ ଅତନ୍ଦିତଂ;

ସବ୍ବେ ଭୋଗାଭିୱଡ୍ଢନ୍ତି, ଗାୱୋ ସୌସଭାମିୱ।

୩୪୨।

''ଉପସ୍ସୁତିଂ ମହାରାଜ, ରଟ୍ଠେ ଜନପଦେ ଚର;

ତତ୍ଥ ଦିସ୍ୱା ଚ ସୁତ୍ୱା ଚ, ତତୋ ତଂ ପଟିପଜ୍ଜସୀ''ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପମାଦୋତି ସତିୟା ଅୱିପ୍ପୱାସୋ। ଅମତପଦନ୍ତି ଅମତସ୍ସ ନିବ୍ବାନସ୍ସ ପଦଂ ଅଧିଗମକାରଣଂ। ମଚ୍ଚୁନୋ ପଦନ୍ତି ମରଣସ୍ସ କାରଣଂ। ପମତ୍ତା ହି ୱିପସ୍ସନଂ ଅୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଭାୱଂ ପତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତା ପୁନପ୍ପୁନଂ ସଂସାରେ ଜାୟନ୍ତି ଚେୱ ମୀୟନ୍ତି ଚ, ତସ୍ମା ପମାଦୋ ମଚ୍ଚୁନୋ ପଦଂ ନାମ । ନ ମୀୟନ୍ତୀତି ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକଭାୱଂ ପତ୍ତା ପୁନ ସଂସାରେ ଅନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ୱା ନ ମୀୟନ୍ତି ନାମ। ଯେ ପମତ୍ତାତି, ମହାରାଜ, ଯେ ପୁଗ୍ଗଲା ପମତ୍ତା, ତେ ଯଥା ମତା, ତଥେୱ ଦଟ୍ଠବ୍ବା। କସ୍ମା? ଅକିଚ୍ଚସାଧନତାୟ। ମତସ୍ସାପି ହି ''ଅହଂ ଦାନଂ ଦସ୍ସାମି, ସୀଲଂ ରକ୍ଖିସ୍ସାମି, ଉପୋସଥକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମି, କଲ୍ୟାଣକମ୍ମଂ ପୂରେସ୍ସାମୀ''ତି ଆଭୋଗୋ ୱା ପତ୍ଥନା ୱା ପରିୟୁଟ୍ଠାନଂ ୱା ନତ୍ଥି ଅପଗତୱିଞ୍ଞାଣତ୍ତା, ପମତ୍ତସ୍ସାପି ଅପ୍ପମାଦାଭାୱାତି ତସ୍ମା ଉଭୋପେତେ ଏକସଦିସାୱ।

ମଦାତି, ମହାରାଜ, ଆରୋଗ୍ୟୟୋବ୍ବନଜୀୱିତମଦସଙ୍ଖାତା ତିୱିଧା ମଦା ପମାଦୋ ନାମ ଜାୟତି। ସୋ ମଦପ୍ପତ୍ତୋ ପମାଦାପନ୍ନୋ ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପାପକମ୍ମାନି କରୋତି। ଅଥ ନଂ ରାଜାନୋ ଛିନ୍ଦାପେନ୍ତି ୱା ହନାପେନ୍ତି ୱା, ସବ୍ବଂ ୱା ଧନମସ୍ସ ହରନ୍ତି, ଏୱମସ୍ସ ପମାଦା ଞାତିଧନଜୀୱିତକ୍ଖୟୋ ଜାୟତି। ପୁନ ସୋ ଧନକ୍ଖୟଂ ୱା ୟସକ୍ଖୟଂ ୱା ପତ୍ତୋ ଜୀୱିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ଜୀୱିତୱୁତ୍ତତ୍ଥାୟ କାୟଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନି କରୋତି, ଇଚ୍ଚସ୍ସ ଖୟା ପଦୋସା ଜାୟନ୍ତି, ତେନ ତଂ ୱଦାମି ମା ମଦୋ ଭରତୂସଭାତି, ରଟ୍ଠଭାରକଜେଟ୍ଠକ ଭରତୂସଭ ମା ପମାଦମାପଜ୍ଜୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥଂ ରଟ୍ଠନ୍ତି ଜନପଦୱାସୀନଂ ୱୁଦ୍ଧିଞ୍ଚେୱ ସକଲରଟ୍ଠଞ୍ଚ ବହୂ ପମାଦିନୋ ଜୀନା। ତେସଂ ଆୱିଭାୱତ୍ଥାୟ ଖନ୍ତିୱାଦିଜାତକ-ମାତଙ୍ଗଜାତକ-ଭରୁଜାତକ-ସରଭଙ୍ଗଜାତକ-ଚେତିୟଜାତକାନି କଥେତବ୍ବାନି। ଗାମିନୋତି ଗାମଭୋଜକାପି ତେ ଗାମାପି ବହୂ ପମାଦଦୋସେନ ଜୀନା ପରିହୀନା ୱିନଟ୍ଠା। ଅନଗାରା ଅଗାରିନୋତି ପବ୍ବଜିତାପି ପବ୍ବଜିତପଟିପତ୍ତିତୋ, ଗିହୀପି ଘରାୱାସତୋ ଚେୱ ଧନଧଞ୍ଞାଦୀହି ଚ ବହୂ ଜୀନା ପରିହୀନାତି ୱଦତି। ତଂ ୱୁଚ୍ଚତେ ଅଘନ୍ତି, ମହାରାଜ, ୟସଭୋଗପରିହାନି ନାମେତଂ ରଞ୍ଞୋ ଦୁକ୍ଖଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଭୋଗାଭାୱେନ ହି ନିଦ୍ଧନସ୍ସ ୟସୋ ହାୟତି, ହୀନୟସୋ ମହନ୍ତଂ କାୟିକଚେତସିକଦୁକ୍ଖଂ ପାପୁଣାତି।

ନେସ ଧମ୍ମୋତି, ମହାରାଜ, ଏସ ପୋରାଣକରାଜୂନଂ ଧମ୍ମୋ ନ ହୋତି। ଇଦ୍ଧଂ ଫୀତନ୍ତି ଅନ୍ନପାନାଦିନା ସମିଦ୍ଧଂ ହିରଞ୍ଞସୁୱଣ୍ଣାଦିନା ଫୀତଂ ପୁପ୍ଫିତଂ। ନ ତେ ପୁତ୍ତାତି, ମହାରାଜ, ପୱେଣିପାଲକା ତେ ପୁତ୍ତା ନ ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ରଟ୍ଠୱାସିନୋ ହି ''ଅଧମ୍ମିକରଞ୍ଞୋ ଏସ ପୁତ୍ତୋ, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ୱୁଡ୍ଢିଂ କରିସ୍ସତି, ନାସ୍ସ ଛତ୍ତଂ ଦସ୍ସାମା''ତି ଛତ୍ତଂ ନ ଦେନ୍ତି। ଏୱମେତେସଂ ପୱେଣିପାଲକା ପୁତ୍ତା ନ ହୋନ୍ତି ନାମ। ପରିଜିଣ୍ଣନ୍ତି ପରିହୀନଂ। ରାଜାନଂ ୱାପୀତି ସଚେପି ସୋ ରାଜା ହୋତି, ଅଥ ନଂ ରାଜାନଂ ସମାନମ୍ପି। ମାନିୟନ୍ତି ''ଅୟଂ ରାଜା''ତି ଗରୁଚିତ୍ତେନ ସମ୍ମାନେତବ୍ବଂ କତ୍ୱା ନ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ଉପଜୀୱନ୍ତାତି ଉପନିସ୍ସାୟ ଜୀୱନ୍ତାପି ଏତେ ଏତ୍ତକା ଜନା ଗରୁଚିତ୍ତେନ ମଞ୍ଞିତବ୍ବଂ ନ ମଞ୍ଞନ୍ତି। କିଂକାରଣା? ଅଧମ୍ମିକଭାୱେନ।

ସିରୀତି ୟସୱିଭୱୋ। ତଚନ୍ତି ୟଥା ଉରଗୋ ଜିଣ୍ଣତଚଂ ଜିଗୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜହତି, ନ ପୁନ ଓଲୋକେତି, ଏୱଂ ତାଦିସଂ ରାଜାନଂ ସିରୀ ଜହତି। ସୁସଂୱିହିତକମ୍ମନ୍ତନ୍ତି କାୟଦ୍ୱାରାଦୀହି ପାପକମ୍ମଂ ଅକରୋନ୍ତଂ। ଅଭିୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଅଭିମୁଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ସୌସଭାମିୱାତି ସୌସଭା ଇୱ। ଅପ୍ପମତ୍ତସ୍ସ ହି ସୌସଭଜେଟ୍ଠକୋ ଗୋଗଣୋ ୱିୟ ଭୋଗା ୱଡ୍ଢନ୍ତି। ଉପସ୍ସୁତିନ୍ତି ଜନପଦଚାରିତ୍ତସୱନାୟ ଚାରିକଂ ଅତ୍ତନୋ ସକଲରଟ୍ଠେ ଚ ଜନପଦେ ଚ ଚର। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ରଟ୍ଠେ ଚରନ୍ତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ଦିସ୍ୱା ସୋତବ୍ବଂ ସୁତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଗୁଣାଗୁଣଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ତତୋ ଅତ୍ତନୋ ହିତପଟିପତ୍ତିଂ ପଟିପଜ୍ଜିସ୍ସସୀତି।

ଇତି ମହାସତ୍ତୋ ଏକାଦସହି ଗାଥାହି ରାଜାନଂ ଓୱଦିତ୍ୱା ''ଗଚ୍ଛ ପପଞ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଗ୍ଗଣ୍ହ ରଟ୍ଠଂ, ମା ନାସୟୀ''ତି ୱତ୍ୱା ସକଟ୍ଠାନମେୱ ଗତୋ। ରାଜାପି ତସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ସଂୱେଗପ୍ପତ୍ତୋ ପୁନଦିୱସେ ରଜ୍ଜଂ ଅମଚ୍ଚେ ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ପୁରୋହିତେନ ସଦ୍ଧିଂ କାଲସ୍ସେୱ ପାଚୀନଦ୍ୱାରେନ ନଗରା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ୟୋଜନମତ୍ତଂ ଗତୋ। ତତ୍ଥେକୋ ଗାମୱାସୀ ମହଲ୍ଲକୋ ଅଟୱିତୋ କଣ୍ଟକସାଖଂ ଆହରିତ୍ୱା ଗେହଦ୍ୱାରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଦହିତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ଆଦାୟ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସାୟଂ ରାଜପୁରିସେସୁ ପକ୍କନ୍ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଘରଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଗେହଦ୍ୱାରେ ପାଦେ କଣ୍ଟକେନ ୱିଦ୍ଧୋ ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା କଣ୍ଟକଂ ନୀହରନ୍ତୋ –

୩୪୩।

‘‘ଏୱଂ ୱେଦେତୁ ପଞ୍ଚାଲୋ, ସଙ୍ଗାମେ ସରମପ୍ପିତୋ;

ଯଥାହମଜ୍ଜ ୱେଦେମି, କଣ୍ଟକେନ ସମପ୍ପିତୋ’’ତି। –

ଇମାଯ ଗାଥାଯ ରାଜାନଂ ଅକ୍କୋସି। ତଂ ପନସ୍ସ ଅକ୍କୋସନଂ ବୋଧିସତ୍ତାନୁଭାୱେନ ଅହୋସି। ବୋଧିସତ୍ତେନ ଅଧିଗ୍ଗହିତୋୱ ସୋ ଅକ୍କୋସୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତସ୍ମିଂ ପନ ସମଯେ ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ଅଞ୍ଞାତକୱେସେନ ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେୱ ଅଟ୍ଠଂସୁ। ଅଥସ୍ସ ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୩୪୪।

‘‘ଜିଣ୍ଣୋ ଦୁବ୍ବଲଚକ୍ଖୂସି, ନ ରୂପଂ ସାଧୁ ପସ୍ସସି;

କିଂ ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ, ଯଂ ତଂ ମଗ୍ଗେୟ୍ଯ କଣ୍ଟକୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗେୟ୍ଯାତି ୱିଜ୍ଝେୟ୍ଯ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଦି ତ୍ୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅନ୍ଧଭୂତତାଯ କଣ୍ଟକେନ ୱିଦ୍ଧୋ, କୋ ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋ ଦୋସୋ। ଯେନ ରାଜାନଂ ଅକ୍କୋସି, କିଂ ତେ ରଞ୍ଞା କଣ୍ଟକୋ ଓଲୋକେତ୍ୱାୱ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବୋତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହଲ୍ଲକୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୪୫।

‘‘ବହ୍ୱେତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ, ସୋହଂ ମଗ୍ଗସ୍ମି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଅରକ୍ଖିତା ଜାନପଦା, ଅଧମ୍ମବଲିନା ହତା।

୩୪୬।

‘‘ରତ୍ତିଞ୍ହି ଚୋରା ଖାଦନ୍ତି, ଦିୱା ଖାଦନ୍ତି ତୁଣ୍ଡିଯା;

ରଟ୍ଠସ୍ମିଂ କୂଟରାଜସ୍ସ, ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ।

୩୪୭।

‘‘ଏତାଦିସେ ଭଯେ ଜାତେ, ଭଯଟ୍ଟା ତାତ ମାଣୱା;

ନିଲ୍ଲେନକାନି କୁବ୍ବନ୍ତି, ୱନେ ଆହତ୍ୱ କଣ୍ଟକ’’ନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ବହ୍ୱେତ୍ଥାତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସୋହଂ ସକଣ୍ଟକେ ମଗ୍ଗେ ପତିତୋ ସନ୍ନିସିନ୍ନୋ, ବହୁ ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଦୋସୋ, ତ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ରଞ୍ଞୋ ଦୋସେନ ମମ ସକଣ୍ଟକେ ମଗ୍ଗେ ୱିଚରଣଭାୱଂ ନ ଜାନାସି। ତସ୍ସ ହି ଅରକ୍ଖିତା ଜାନପଦା…ପେ… କଣ୍ଟକନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଖାଦନ୍ତୀତି ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତି। ତୁଣ୍ଡିଯାତି ୱଧବନ୍ଧାଦୀହି ପୀଳେତ୍ୱା ଅଧମ୍ମେନ ବଲିସାଧକା। କୂଟରାଜସ୍ସାତି ପାପରଞ୍ଞୋ। ଅଧମ୍ମିକୋତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକମ୍ମନ୍ତୋ। ତାତାତି ପୁରୋହିତଂ ଆଲପତି। ମାଣୱାତି ମନୁସ୍ସା। ନିଲ୍ଲେନକାନୀତି ନିଲୀଯନଟ୍ଠାନାନି। ୱନେ ଆହତ୍ୱ କଣ୍ଟକନ୍ତି କଣ୍ଟକଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦ୍ୱାରାନି ପିଦହିତ୍ୱା ଘରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପୁତ୍ତଦାରଂ ଆଦାଯ ୱନଂ ପୱିସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱନେ ଅତ୍ତନୋ ନିଲୀଯନଟ୍ଠାନାନି କରୋନ୍ତି । ଅଥ ୱା ୱନେ ଯୋ କଣ୍ଟକୋ, ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଘରାନି ପରିକ୍ଖିପନ୍ତି। ଇତି ରଞ୍ଞୋ ଦୋସେନେୱମ୍ହି କଣ୍ଟକେନ ୱିଦ୍ଧୋ, ମା ଏୱରୂପସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଉପଦ୍ଦୱୋ ହୋହୀତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ପୁରୋହିତଂ ଆମନ୍ତେତ୍ୱା, ‘‘ଆଚରିଯ, ମହଲ୍ଲକୋ ଯୁତ୍ତଂ ଭଣତି, ଅମ୍ହାକମେୱ ଦୋସୋ, ଏହି ନିୱତ୍ତାମ, ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ

କାରେସ୍ସାମା’’ତି ଆହ। ବୋଧିସତ୍ତୋ ପୁରୋହିତସ୍ସ ସରୀରେ ଅଧିମୁଚ୍ଚିତ୍ୱା ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ପରିଗ୍ଗଣ୍ହିସ୍ସାମ ତାୱ, ମହାରାଜା’’ତି ଆହ। ତେ ତମ୍ହା ଗାମା ଅଞ୍ଞଂ ଗାମଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକିସ୍ସା ମହଲ୍ଲିକାଯ ସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସୁଂ। ସା କିରେକା ଦଲିଦ୍ଦିତ୍ଥୀ ଦ୍ୱେ ଧୀତରୋ ୱଯପ୍ପତ୍ତା ରକ୍ଖମାନା ତାସଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଦେତି। ସଯଂ ଅରଞ୍ଞତୋ ଦାରୂନି ଚେୱ ସାକଞ୍ଚ ଆହରିତ୍ୱା ଧୀତରୋ ପଟିଜଗ୍ଗତି। ସା ତଂ ଦିୱସଂ ଏକଂ ଗୁମ୍ବଂ ଆରୁଯ୍ହ ସାକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀ ପୱଟ୍ଟମାନା ଭୂମିଯଂ ପତିତ୍ୱା ରାଜାନଂ ମରଣେନ ଅକ୍କୋସନ୍ତୀ ଗାଥମାହ –

୩୪୮।

‘‘କଦାସ୍ସୁ ନାମଯଂ ରାଜା, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତୋ ମରିସ୍ସତି;

ଯସ୍ସ ରଟ୍ଠମ୍ହି ଜୀଯନ୍ତି, ଅପ୍ପତିକା କୁମାରିକା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅପ୍ପତିକାତି ଅସ୍ସାମିକା। ସଚେ ହି ତାସଂ ସାମିକା ଅସ୍ସୁ, ମଂ ପୋସେଯ୍ୟୁଂ। ପାପରଞ୍ଞୋ ପନ ରଜ୍ଜେ ଅହଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭୋମି, କଦା ନୁ ଖୋ ଏସ ମରିସ୍ସତୀତି।

ଏୱଂ ବୋଧିସତ୍ତାନୁଭାୱେନେୱ ସା ଅକ୍କୋସି। ଅଥ ନଂ ପୁରୋହିତୋ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୪୯।

‘‘ଦୁବ୍ଭାସିତଞ୍ହି ତେ ଜମ୍ମି, ଅନତ୍ଥପଦକୋୱିଦେ;

କୁହିଂ ରାଜା କୁମାରୀନଂ, ଭତ୍ତାରଂ ପରିଯେସତୀ’’ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମହଲ୍ଲିକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୫୦।

‘‘ନ ମେ ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ବ୍ରହ୍ମେ, କୋୱିଦତ୍ଥପଦା ଅହଂ;

ଅରକ୍ଖିତା ଜାନପଦା, ଅଧମ୍ମବଲିନା ହତା।

୩୫୧।

‘‘ରତ୍ତିଞ୍ହି ଚୋରା ଖାଦନ୍ତି, ଦିୱା ଖାଦନ୍ତି ତୁଣ୍ଡିଯା;

ରଟ୍ଠସ୍ମିଂ କୂଟରାଜସ୍ସ, ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ;

ଦୁଜ୍ଜୀୱେ ଦୁବ୍ଭରେ ଦାରେ, କୁତୋ ଭତ୍ତା କୁମାରିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ କୋୱିଦତ୍ଥପଦାତି ଅହଂ ଅତ୍ଥପଦେ କାରଣପଦେ କୋୱିଦା ଛେକା, ମା ତ୍ୱଂ ଏତଂ ପାପରାଜାନଂ ପସଂସି। ଦୁଜ୍ଜୀୱେତି ଦୁଜ୍ଜୀୱେ ରଟ୍ଠେ ଦୁବ୍ଭରେ ଦାରେ ଜାତେ ମନୁସ୍ସେସୁ ଭୀତତସିତେସୁ ଅରଞ୍ଞେ ୱସନ୍ତେସୁ କୁତୋ ଭତ୍ତା କୁମାରିଯୋ, କୁତୋ କୁମାରିଯୋ ଭତ୍ତାରଂ ଲଭିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତେ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ‘‘ଯୁତ୍ତଂ ସା କଥେତୀ’’ତି ତତୋ ପରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତା ଏକସ୍ସ କସ୍ସକସ୍ସ ସଦ୍ଦଂ ଅସ୍ସୋସୁଂ। ତସ୍ସ କିର କସନ୍ତସ୍ସ ସାଲିଯୋ ନାମ ବଲିବଦ୍ଦୋ ଫାଲେନ ପହଟୋ ସଯି। ସୋ ରାଜାନଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୨।

‘‘ଏୱଂ ସଯତୁ ପଞ୍ଚାଲୋ, ସଙ୍ଗାମେ ସତ୍ତିଯା ହତୋ;

ଯଥାଯଂ କପଣୋ ସେତି, ହତୋ ଫାଲେନ ସାଲିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଯଥାତି ଯଥା ଅଯଂ ୱେଦନାପ୍ପତ୍ତୋ ସାଲିଯବଲିବଦ୍ଧୋ ସେତି, ଏୱଂ ସଯତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଥ ନଂ ପୁରୋହିତୋ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୩।

‘‘ଅଧମ୍ମେନ ତୁୱଂ ଜମ୍ମ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ କୁଜ୍ଝସି;

ଯୋ ତ୍ୱଂ ସପସି ରାଜାନଂ, ଅପରଜ୍ଝିତ୍ୱାନ ଅତ୍ତନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଅଧମ୍ମେନାତି ଅକାରଣେନ ଅସଭାୱେନ।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ସୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୫୪।

‘‘ଧମ୍ମେନ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ, ଅହଂ କୁଜ୍ଝାମି ବ୍ରାହ୍ମଣ;

ଅରକ୍ଖିତା ଜାନପଦା ଅଧମ୍ମବଲିନା ହତା।

୩୫୫।

‘‘ରତ୍ତିଞ୍ହି ଚୋରା ଖାଦନ୍ତି, ଦିୱା ଖାଦନ୍ତି ତୁଣ୍ଡିଯା;

ରଟ୍ଠସ୍ମିଂ କୂଟରାଜସ୍ସ, ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ।

୩୫୬।

‘‘ସା ନୂନ ପୁନ ରେ ପକ୍କା, ୱିକାଲେ ଭତ୍ତମାହରି;

ଭତ୍ତହାରିଂ ଅପେକ୍ଖନ୍ତୋ, ହତୋ ଫାଲେନ ସାଲିଯୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ଧମ୍ମେନାତି କାରଣେନେୱ, ଅକାରଣେନ ଅକ୍କୋସତୀତି ସଞ୍ଞଂ ମା କରି। ସା ନୂନ ପୁନ ରେ ପକ୍କା, ୱିକାଲେ ଭତ୍ତମାହରୀତି, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ସା ଭତ୍ତହାରିକା ଇତ୍ଥୀ ପାତୋୱ ମମ ଭତ୍ତଂ ପଚିତ୍ୱା ଆହରନ୍ତୀ ଅଧମ୍ମବଲିସାଧକେହି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ଦାସେହି ପଲିବୁଦ୍ଧା ଭୱିସ୍ସତି, ତେ ପରିୱିସିତ୍ୱା ପୁନ ମଯ୍ହଂ ଭତ୍ତଂ ପକ୍କଂ ଭୱିସ୍ସତି, ତେନ କାରଣେନ ୱିକାଲେ ଭତ୍ତଂ ଆହରି, ‘‘ଅଜ୍ଜ ୱିକାଲେ ଭତ୍ତଂ ଆହରୀ’’ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଛାତଜ୍ଝତ୍ତୋ ଅହଂ ତଂ ଭତ୍ତହାରିଂ ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଗୋଣଂ ଅଟ୍ଠାନେ ପତୋଦେନ ୱିଜ୍ଝିଂ, ତେନେସ ପାଦଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଫାଲଂ ପହରନ୍ତୋ ହତୋ ଫାଲେନ ସାଲିଯୋ। ତସ୍ମା ‘‘ଏସ ମଯା ହତୋ’’ତି ସଞ୍ଞଂ ମା କରି, ପାପରଞ୍ଞୋଯେୱ ହତୋ ନାମେସ, ମା ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣଂ ଭଣୀତି।

ତେ ପୁରତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱସିଂସୁ। ପୁନଦିୱସେ ପାତୋୱ ଏକା କୂଟଧେନୁ ଗୋଦୋହକଂ ପାଦେନ ପହରିତ୍ୱା ସଦ୍ଧିଂ ଖୀରେନ ପୱତ୍ତେସି। ସୋ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୭।

‘‘ଏୱଂ ହଞ୍ଞତୁ ପଞ୍ଚାଲୋ, ସଙ୍ଗାମେ ଅସିନା ହତୋ;

ଯଥାହମଜ୍ଜ ପହତୋ, ଖୀରଞ୍ଚ ମେ ପୱଚ୍ଛିତ’’ନ୍ତି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତୋ ପଟିସେଧେନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୫୮।

‘‘ଯଂ ପସୁ ଖୀରଂ ଛଡ୍ଡେତି, ପସୁପାଲଂ ୱିହିଂସତି;

କିଂ ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ, ଯଂ ନୋ ଗରହତେ ଭୱ’’ନ୍ତି।

ବ୍ରାହ୍ମଣେନ ଗାଥାଯ ୱୁତ୍ତାଯ ପୁନ ସୋ ତିସ୍ସୋ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୫୯।

‘‘ଗାରୟ୍ହୋ ବ୍ରହ୍ମେ ପଞ୍ଚାଲୋ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ଅରକ୍ଖିତା ଜାନପଦା, ଅଧମ୍ମବଲିନା ହତା।

୩୬୦।

‘‘ରତ୍ତିଞ୍ହି ଚୋରା ଖାଦନ୍ତି, ଦିୱା ଖାଦନ୍ତି ତୁଣ୍ଡିଯା;

ରଟ୍ଠସ୍ମିଂ କୂଟରାଜସ୍ସ, ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ।

୩୬୧।

‘‘ଚଣ୍ଡା ଅଟନକା ଗାୱୀ, ଯଂ ପୁରେ ନ ଦୁହାମସେ;

ତଂ ଦାନି ଅଜ୍ଜ ଦୋହାମ, ଖୀରକାମେହୁପଦ୍ଦୁତା’’ତି।

ତତ୍ଥ ଚଣ୍ଡାତି ଫରୁସା। ଅଟନକାତି ପଲାଯନସୀଲା। ଖୀରକାମେହୀତି ଅଧମ୍ମିକରଞ୍ଞୋ ପୁରିସେହି ବହୁଂ ଖୀରଂ ଆହରାପେନ୍ତେହି ଉପଦ୍ଦୁତା ଦୁହାମ। ସଚେ ହି ସୋ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେୟ୍ୟ, ନ ନୋ ଏୱରୂପଂ ଭଯଂ ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି।

ତେ ‘‘ସୋ ଯୁତ୍ତଂ କଥେତୀ’’ତି ତମ୍ହା ଗାମା ନିକ୍ଖମ୍ମ ମହାମଗ୍ଗଂ ଆରୁୟ୍ହ ନଗରାଭିମୁଖା ଗମିଂସୁ। ଏକସ୍ମିଞ୍ଚ ଗାମେ ବଲିସାଧକା ଅସିକୋସତ୍ଥାଯ ଏକଂ ତରୁଣଂ କବରୱଚ୍ଛକଂ ମାରେତ୍ୱା ଚମ୍ମଂ ଗଣ୍ହିଂସୁ। ୱଚ୍ଛକମାତା ଧେନୁ ପୁତ୍ତସୋକେନ ତିଣଂ ନ ଖାଦତି ପାନୀଯଂ ନ ପିୱତି, ପରିଦେୱମାନା ଆହିଣ୍ଡତି। ତଂ ଦିସ୍ୱା ଗାମଦାରକା ରାଜାନଂ ଅକ୍କୋସନ୍ତା ଗାଥମାହଂସୁ –

୩୬୨।

‘‘ଏୱଂ କନ୍ଦତୁ ପଞ୍ଚାଲୋ, ୱିପୁତ୍ତୋ ୱିପ୍ପସୁକ୍ଖତୁ;

ଯଥାଯଂ କପଣା ଗାୱୀ, ୱିପୁତ୍ତା ପରିଧାୱତୀ’’ତି।

ତତ୍ଥ ପରିଧାୱତୀତି ପରିଦେୱମାନୋ ଧାୱତି।

ତତୋ ପୁରୋହିତୋ ଇତରଂ ଗାଥମାହ –

୩୬୩।

‘‘ଯଂ ପସୁ ପସୁପାଲସ୍ସ, ସମ୍ଭମେୟ୍ୟ ରୱେୟ୍ୟ ୱା;

କୋନୀଧ ଅପରାଧତ୍ଥି, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ରାଜିନୋ’’ତି।

ତତ୍ଥ ସମ୍ଭମେୟ୍ୟ ରୱେୟ୍ୟ ୱାତି ଭମେୟ୍ୟ ୱା ୱିରୱେୟ୍ୟ ୱା। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ତାତା, ପସୁ ନାମ ପସୁପାଲସ୍ସ ରକ୍ଖନ୍ତସ୍ସେୱ ଧାୱତିପି ୱିରୱତିପି, ତିଣମ୍ପି ନ ଖାଦତି ପାନୀୟମ୍ପି ନ ପିୱତି, ଇଧ ରଞ୍ଞୋ କୋ ନୁ ଅପରାଧୋତି।

ତତୋ ଗାମଦାରକା ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସିଂସୁ –

୩୬୪।

‘‘ଅପରାଧୋ ମହାବ୍ରହ୍ମେ, ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତସ୍ସ ରାଜିନୋ;

ଅରକ୍ଖିତା ଜାନପଦା, ଅଧମ୍ମବଲିନା ହତା।

୩୬୫।

‘‘ରତ୍ତିଞ୍ହି ଚୋରା ଖାଦନ୍ତି, ଦିୱା ଖାଦନ୍ତି ତୁଣ୍ଡିୟା;

ରଟ୍ଠସ୍ମିଂ କୂଟରାଜସ୍ସ, ବହୁ ଅଧମ୍ମିକୋ ଜନୋ;

କଥଂ ନୋ ଅସିକୋସତ୍ଥା, ଖୀରପା ହଞ୍ଞତେ ପଜା’’ତି।

ତତ୍ଥ ମହାବ୍ରହ୍ମେତି ମହାବ୍ରାହ୍ମଣ। ରାଜିନୋତି ରଞ୍ଞୋ। କଥଂ ନୋତି କଥଂ ନୁ କେନ ନାମ କାରଣେନ। ଖୀରପା ହଞ୍ଞତେ ପଜାତି ପାପରାଜସ୍ସ ସେୱକେହି ଖୀରପକୋ ୱଚ୍ଛକୋ ହଞ୍ଞତି, ଇଦାନି ସା ଧେନୁ ପୁତ୍ତସୋକେନ ପରିଦେୱତି, ସୋପି ରାଜା ଅୟଂ ଧେନୁ ୱିୟ ପରିଦେୱତୂତି ରାଜାନଂ ଅକ୍କୋସିଂସୁୟେୱ।

ତେ ‘‘ସାଧୁ ୱୋ କାରଣଂ ୱଦଥା’’ତି ୱତ୍ୱା ପକ୍କମିଂସୁ। ଅଥନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଏକିସ୍ସା ସୁକ୍ଖପୋକ୍ଖରଣିୟା କାକା ତୁଣ୍ଡେହି ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ମଣ୍ଡୂକେ ଖାଦନ୍ତି। ବୋଧିସତ୍ତୋ ତେସୁ ତଂ ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଆନୁଭାୱେନ ମଣ୍ଡୂକେନ –

୩୬୬।

‘‘ଏୱଂ ଖଜ୍ଜତୁ ପଞ୍ଚାଲୋ, ହତୋ ଯୁଦ୍ଧେ ସପୁତ୍ତକୋ;

ୟଥାହମଜ୍ଜ ଖଜ୍ଜାମି, ଗାମିକେହି ଅରଞ୍ଞଜୋ’’ତି। –

ରାଜାନଂ ଅକ୍କୋସାପେସି।

ତତ୍ଥ ଗାମିକେହୀତି ଗାମୱାସୀହି।

ତଂ ସୁତ୍ୱା ପୁରୋହିତୋ ମଣ୍ଡୂକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସଲ୍ଲପନ୍ତୋ ଗାଥମାହ –

୩୬୭.

''ନ ସଦ୍ଦଭୂତେସୁ ୱିଧେନ୍ତି ରକ୍ଖଂ, ରାଜାନୋ ମଣ୍ଡୂକ ମନୁସ୍ସଲୋକେ;

ନେତ୍ତାୱତା ରାଜା ଅଧମ୍ମଚାରୀ, ଯଂ ତାଦିସଂ ଜୀୱମଦେୟ୍ୟୁ ଧଙ୍କା''ତି.

ତତ୍ଥ ଜୀୱନ୍ତି ଜୀୱନ୍ତଂ. ଅଦେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଖାଦେୟ୍ୟୁଂ. ଧଙ୍କାତି କାକା. ଏତ୍ତାୱତା ରାଜା ଅଧମ୍ମିକୋ ନାମ ନ ହୋତି, କିଂ ସକ୍କା ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିସିତ୍ୱା ରଞ୍ଞା ତଂ ରକ୍ଖନ୍ତେନ ଚରିତୁନ୍ତି.

ତଂ ସୁତ୍ୱା ମଣ୍ଡୂକୋ ଦ୍ୱେ ଗାଥା ଅଭାସି –

୩୬୮.

''ଅଧମ୍ମରୂପୋ ୱତ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଅନୁପ୍ପିୟଂ ଭାସସି ଖତ୍ତିୟସ୍ସ;

ୱିଲୁପ୍ପମାନାୟ ପୁଥୁପ୍ପଜାୟ, ପୂଜେସି ରାଜଂ ପରମପ୍ପମାଦଂ.

୩୬୯.

''ସଚେ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମେ ସୁରଜ୍ଜକଂ ସିୟା, ଫୀତଂ ରଟ୍ଠଂ ମୁଦିତଂ ୱିପ୍ପସନ୍ନଂ;

ଭୁତ୍ୱା ବଲିଂ ଅଗ୍ଗପିଣ୍ଡଞ୍ଚ କାକା, ନ ମାଦିସଂ ଜୀୱମଦେୟ୍ୟୁ ଧଙ୍କା''ତି.

ତତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀତି ପୁରୋହିତଂ ଗରହନ୍ତୋ ଆହ. ଖତ୍ତିୟସ୍ସାତି ଏୱରୂପସ୍ସ ପାପରଞ୍ଞୋ. ୱିଲୁପ୍ପମାନାୟାତି ୱିଲୁମ୍ପମାନାୟ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ. ପୁଥୁପ୍ପଜାୟାତି ୱିପୁଲାୟ ପଜାୟ ୱିନାସିୟମାନାୟ. ପୂଜେସୀତି ପସଂସି. ସୁରଜ୍ଜକନ୍ତି ଛନ୍ଦାଦିୱସେନ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ଦସ ରାଜଧମ୍ମେ ଅକୋପେନ୍ତେନ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ରଞ୍ଞା ରକ୍ଖିୟମାନଂ ସଚେ ଇଦଂ ସୁରଜ୍ଜକଂ ଭୱେୟ୍ୟ. ଫୀତନ୍ତି ଦେୱେସୁ ସମ୍ମାଧାରଂ ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛନ୍ତେସୁ ସମ୍ପନ୍ନସସ୍ସଂ. ନ ମାଦିସନ୍ତି ଏୱଂ ସନ୍ତେ ମାଦିସଂ ଜୀୱମାନଞ୍ଞେୱ କାକା ନ ଖାଦେୟ୍ୟୁଂ.

ଏୱଂ ଛସୁପି ଠାନେସୁ ଅକ୍କୋସନଂ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସେୱ ଆନୁଭାୱେନ ଅହୋସି;

ତଂ ସୁତ୍ୱା ରାଜା ଚ ପୁରୋହିତୋ ଚ ''ଅରଞ୍ଞୱାସିଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତଂ ମଣ୍ଡୂକଂ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବେ ଅମ୍ହେୟେୱ ଅକ୍କୋସନ୍ତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତତୋ ନଗରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତ୍ୱା ମହାସତ୍ତସ୍ସୋୱାଦେ ଠିତା ଦାନାଦୀନି ପୁଞ୍ଞାନି କରିଂସୁ.

ସତ୍ଥା କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଇମଂ ଧମ୍ମଦେସନଂ ଆହରିତ୍ୱା, ''ମହାରାଜ, ରଞ୍ଞା ନାମ ଅଗତିଗମନଂ ପହାୟ ଧମ୍ମେନ ରଜ୍ଜଂ କାରେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଜାତକଂ ସମୋଧାନେସି ''ତଦା ଗନ୍ଧତିନ୍ଦୁକଦେୱତା ଅହମେୱ ଅହୋସି''ନ୍ତି.

ଗନ୍ଧତିନ୍ଦୁକଜାତକୱଣ୍ଣନା ଦସମା.

ଜାତକୁଦ୍ଦାନଂ

କିଂଛନ୍ଦ କୁମ୍ଭ ଜୟଦ୍ଦିସ ଛଦ୍ଦନ୍ତ, ଅଥ ପଣ୍ଡିତସମ୍ଭୱ ସିରକପି;

ଦକରକ୍ଖସ ପଣ୍ଡରନାଗୱରୋ, ଅଥ ସମ୍ପୁଲ ତିନ୍ଦୁକଦେୱସୁତୋତି.

ତିଂସନିପାତୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା.